De Belgische Illustratie. Jaargang 7

bron
De Belgische Illustratie. Jaargang 7. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1874-1875

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014187401_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

[Nummer 1]

Aan den lezer.

Wetenschap, beeldende kunst en litteratuur zijn drielingzusters, welke wij bij de uitgave onzer *Illustratie* immer voor oogen hebben.

Den mensch door wetenschap en kunst veredelen; hem nader bij zijne bestemming brengen - ziedaar het doel, dat wij ons immer voorstelden en waaraan wij het weinige talent besteden, dat God ter onzer beschikking stelde.

Wordt kunst en wetenschap in onze dagen aldus begrepen?

Voorzeker, neen.

De mensch, in zijne onbeperkte verwaandheid, wil alles begrijpen, alles doorgronden - niet om den Oorsprong aller gaven des te meer hulde te brengen, maar juist om daardoor alle Godheid af te breken.

Hij *denkt* echter slechts te begrijpen en daarom komt hij tot de loochening; want *begreep* de mensch inderdaad alles, hij zou door de majesteit van het goddelijke als verpletterd worden.

Die oppervlakkige bewering van den mensch, dat hij alles bevat en begrijpt, is dus niets anders dan eene blinde loochening; hij vergeet wat de grootste spotgeest van verledene eeuw eens bekennen moest: een weinig philosophie leidt tot de loochening, maar veel philosophie leidt tot de kennis van God.

Niets gevaarlijker voor de ware wetenschap, schreven wij elders, dan halfwijzen en halftalenten.

En wat al halfwijzen en halftalenten bevat de samenleving in deze dagen!

Uitgaande van het godsdienstige princiep, bouwen wij op een vasten grondslag; noch de wetenschap, noch de kunst zijn, wat men ook trachte te beweren, hiermeê in strijd.

Alleen de wetenschap en de kunst, die de Godheid willen wegcijferen, en dus ook den mensch van het veredelend Kristendom naar het verdierlijkend heidendom terugvoeren, is valsch en te verwerpen.

Deze laatste behoort in ons vlaamsch land niet thuis, en onze taal mag het middel niet worden om dergelijke afdalende denkbeelden bij onze familiën in te voeren.

GODSDIENST

Het is vooral het in Frankrijk ontloken en zoogezegd liberalism, dat, onder het groote en holklinkende woord van 'vooruitgang' die denkbeelden hier te land wil inplanten.

Ter behoud van onze taal, van onze zeden, dus van onze eigendommelijkheid en nationaal bestaan, bestrijden wij die noodlottige werking.

Godsdienst zij en blijve de grondslag van ons streven in kunst, in litteratuur en wetenschap, zonder daarom van de *Illustratie* een gewijd boek te willen maken.

Neen, wij willen dat onze lezers op de hoogte blijven der vorderingen van den menschelijken geest, voor zoo ver deze in geen vak verdwaalt: in geen vak hetwelk de losbandige driften spreken doet, en dus, zoo als wij reeds zegden, tot neêrhaling, in plaats van tot verheffing der samenleving arbeidt.

Die woorden wilden wij voegen bij het beeld, dat onze eerste bladzij versiert, en dat een meesterlijk beeldhoûwerk mag genoemd worden.

Nu wij toch het woord speciaal tot onze inteekenaren richten, willen wij hunne aandacht vestigen op de prachtige premieplaat aan dezen jaargang verbonden. De premieplaat zal bestaan in de wereldberoemde *Afdoening van het Kruis* van Rubens. Het is een oleographie ter grootte van 46 bij 33 centimeters en eene trouwe copie van het wonder der kunst dat in de Onze Lieve Vrouwe-kerk te Antwerpen dagelijks door kenners uit alle oorden der wereld wordt bezocht.

Het kasteel van Oydonck.

Op twee uren afstand van Gent, ligt het recht vorstelijk kasteel van Oydonck, de eigendom van baron 't Kint-de Roodenbeek, lid van den Senaat. Het gebouw bestrijkt den weg van Gent naar Kortrijk en niet verre van daar loopt de Leie, zoo dikwijls door onze jonge dichters bezongen.

Oydonck is een middeleenwsch kasteel in den vollen zin des woords. Ook heeft het tegenwoordige en zijn voorganger - want kasteelen duren niet eeuwig - eene merkwaardige geschiedenis, zoowel als zijn omtrek.

Immers, in de pleinen, welke het omgaven, werden in 1325 de oproerige Gentenaars - dat ontembare voorgeslacht - door de Franschen ten onder gebracht, deze laatsten door Lodewijk van Nevers ter hulp geroepen. Hetzelfde lot onderging den Gentenaars in 1381, toen Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen, tegen hen de wapens moest opvatten.

In 1491 werd echter het kasteel van Oydonck door de Gentenaars in assche gelegd; doch reeds negen jaar nadien herbouwd.

Tot dan toe behoorde het kasteel van Oydonck aan de Montmorency's en ging nu in eigendom over aan de familie der barons van Nevele, die het tot deze dagen bezitten. De tegenwoordige eigenaar heeft het gebouw in zijn oorspronkelijk karakter gerestaureerd. Daartoe werden geene kosten gespaard en heeft men alzoo aan België een middeleeuwsch gedenkteeken te meer geschonken.

Nog ziet men het kasteel omringd door breede en diepe grachten; nog bestrijken de kanons deze grachten, ofschoon er geen vijand meer te vreezen is - met een woord, zoo als wij hooger zegden, Oydonck is een type van gebouw uit vroeger dagen.

Het kasteel is door welige gouwen omgeven: dichte en lommerrijke bosschen, vruchtbaar akkerland, frissche en keurig onderhouden weiden. Die omtrek is

tegenwoordig zoo rustig, als hij vroeger vernieling en dood ademde, en men vindt op de burcht zelve, al gapen u ook de kanons tegen, een welwillend slotheer.

Een Kalvarieberg in de XVe eeuw.

Men herkent den meester in het werk van den leerling. Inderdaad, F. du Mont is een leerling van Hendrik Leys. Zijn werk is op dit oogenblik te Gent ten toon gesteld en de gravure geeft zeer goed het eigenaardige van de schildering weêr.

De kunstenaar heeft in de vrouwen de drie goddelijke deugden willen voorstellen: die, welke onder het kruis zit, is het *geloof,* de knielende de *hoop* en, die in het diep van het tafereel geplaatst, de *liefde.*

Het geheel moet, te oordeelen naar hetgeen er van de XVe eeuw hier en daar in onze steden overschiet, een goed denkbeeld van den tijd doen opvatten, voor welke onze schilders en bouwmeesters thans met eene bijzondere voorliefde begaafd zijn.

Er heerscht in gansch dit tafereel harmonie: de muren, het houtwerk, de achtergrond stemmen volkomen met de kleeding der personen overeen. Wat de teekening, de kleur en de wijze van bewerking betreft, over deze zal in de *Portefeuille van den Wandelaar* geoordeeld worden.

In 't hartje van Afrika.
De stammen der Niams-Niams en der Monbuttous.

Zoo heeft een russisch reiziger, doctor George Schweinfurth, een werk getiteld over zijne jongste ontdekkingen in Afrika, dat werelddeel hetwelk langen tijd voor den onderzoekenden Europeaan gesloten is gebleven. Bij de namen, welke zich door hunne reizen vereeuwigd hebben, bij de namen van Livingstone, Speke, Stanley, Baker en anderen, voegen wij nu dien van George Schweinfurth.

Schweinfurth is in Riga geboren; hij studeerde te Heidelberg en bevond zich in 1860 te Berlijn, waar hij gelast werd den door baron von Barnim, die op zijne afrikaansche reis gestorven was, achtergelaten plantenschat te klasseeren. Welhaast vertrok Schweinfurth zelf naar het wonderland, dat hij nu nog slechts in verdroogde planten had kunnen bewonderen. Met behulp der penningen van het Humboldtinstituut bezocht hij eene eerste maal een gedeelte van Afrika, en andermaal bevond hij zich in 1868 te Karthoum.

Het hem verstrekte geld was echter te gering, en om zijne reis naar behooren voort te zetten was hij verplicht zich te verbinden met de ivoir-koopers, die juist niet altijd een eerlijken handel en wandel hebben. Gelukkig vond hij in den gouverneur-generaal van Karthoum, Dyafer-pacha, een krachtdadigen onderstand. Zes ivoir-koopers hadden gansch dien handel gemonopoliseerd. Hunne depots of seriba's strekten zich diep, zeer diep langs den Nijlstroom uit; zij waren eene soort van versterkingen, door soldaten, te Karthoum gewerfd, verdedigd. Geen der zes kooplieden kon op het grondgebied van een ander azen, en hij die langs het grondgebied van een kollega trekken moest, betaalde schatting aan den eigenaar, of aan diegenen welke deze als plaatsvervangers had aangesteld.

Schweinfurth wilde vooral het voor Europa nog fabelachtige land der Niams-Niams en Monbuttous bezoeken, en Dyafer-pacha juichte dit stoute voornemen toe; om het te doen gelukken ontbood hij den Kopthe Ghattas, den rijksten ivoir-kooper der stad, en maakte hem met het ontwerp van Schweinfurth bekend: ‘Luister,’ zegde hij, ‘op uw leven en uwe bezitting zult gij mij verantwoordelijk zijn voor dien reiziger; als

hij door de kannibalen opgelicht, door de pijlen der wilden gedood wordt, door den kogel uwer baanstroopers valt, sla ik uw bezit aan en geef uw domein aan een ander.'

Ghattas kreeg niet alleen dit bevel van bescherming, maar ook alle andere handelaars, wier depots in die omstreken verspreid liggen. Schweinfurth nam zes Nubiërs in dienst, wier familiën te Karthoum woonden, en den 5 Januari 1869 nam hij, met acht roeiers en vijftien gewapenden, door Ghattas aangewerfd, plaats in eene zwaar geladen boot en zakte den Nijl af.

De reiziger geeft eene beschrijving van de Nijlvaart, door eene landstreek afwisselend in dorheid en plantengroei, en wier doodsche stilte slechts gestoord werd door het gebrul der nijlpaarden, den kreet der watervogels of van eenig ander gedierte. Daar waar het geboomte of het hooge gras opschoot, merkte hij groote benden van apen op, zag hij reusachtige slangen door het gras wegschuiven, teekende hij, kortom, aan dat er daar, in die streken, een ongeloo-

felijke overvloed van dierlijk leven bestond. Wat den plantengroei betreft, deze was op vele plaatsen meer dan prachtig.

Toen de boot het grondgebied der Chillouks bereikte, stonden de inlanders verbaasd bij het zien van een witten man. Men had iets dergelijks nooit gezien; doch ook Schweinfurth was niet minder verwonderd, die magere, knokkelachtige, met asch bestreken lichamen der wilden te zien, die hunne haren, met plekachtige zelfstandigheden, recht op hun hoofd hielden staan. Een hunner had zich het lijf met iets roods bestreken, en, voorwaar! dat deed aan eene soort van duivel denken, die uit de hel ontsnapt was.

Het weelderige land der Chillouks is schatplichtig aan Egypte; de hutten van den stam, zeer dicht op een gepakt, vormen dorpen, en hebben de Chillouks geen torens, om elkander te waarschuwen, dan toch kiezen zij in het midden dier dorpen een overgrooten boomstam uit, op wiens top geklommen, zij het oog weiden over de omliggende dorpen en van waar zij hunue broeders, door trommels en cimbalen, met elk nakend gevaar bekend maken.

Dapper zijn zij echter niet; een egyptisch officier met eenige honderd manschappen, houdt elke beweging aldaar in bedwang; een enkel geweerschot doet een heel leger Chillouks de vlucht nemen, doch dat belet niet dat zij zeer listig en boosaardig zijn en achterduims den Egyptenaar veel spel leveren. Inderdaad, toen Schweinfurth aan de samenvloeiing van de Sobat gekomen was, moest hij met zijn vaartuig voor eene wezenlijke vloot van inlandsche bootjes de vlucht nemen; de met lansen gewapende Chillouks zaten den reiziger dicht op de hielen.

Wel zag men op het strand vrouwen met vruchten en eetwaren, die zij schijnbaar den reiziger wilden aanbieden, doch de Nubiërs kenden deze lokvinken en waarschuwden Schweinfurth tegen die looze streken.

Aan de grenzen van het land der Chillouks gekomen, ontmoette de reiziger een zoo weelderigen plantengroei, dat men met de booten er schier niet door kon dringen. De reusachtige papyrus, de plant die weleer tot papier diende, bedekte als het ware het water en maakte meer dan eens de vaart gansch onmogelijk. Na vijf dagen worstelens bereikte men een uitgebreid meir, waarin zich de Bahr-el-Gebel en de Bahr-el-Ghazal uitstorten, en 't was juist die laatste rivier, door Baker en Speke ter zijde gelaten, welke Schweinfurth besloot op te varen, om eindelijk het station Port-Rek, de vereenigingsplaats van de ivoirkoopers der westelijke distrikten, te bereiken.

Het getal vaartuigen beliep aldaar reeds achttien; zij staken deels in slib en modder, en dewijl men daar eene versterking van manschappen, door Ghattas gewerfd, moest inwachten, bleef, in die ongezonde streek, de expeditie een maand beweegloos. Schweinfurth was jong en krachtig; hij nam daarenboven dagelijks eene dosis kina, zonder welk voorbehoedmiddel hij zonder twijfel aan de koortsen zou bezweken zijn. Daar had hij echter een wonderlijk avontuur met de rijkste vrouw, de prinses om zoo te zeggen van den stam. Chol, zoo werd zij geheeten, bezat niet minder dan dertig duizend stuks vee, en het was onmogelijk de peerlensnoeren, de koperen ringen te tellen, welke zij in haar bezit had; met één woord, Chol bezat oostersche rijkdommen.

Het gerucht dat er weêr een witte man in de streek aangekomen was - in 1863 had men er de reizigster Tinne gezien - verspreidde zich bliksemsnel, en Scheinfurth was nog niet ontscheept toen Chol reeds opdaagde. Ge denkt misschien, lezer, aan eene

jonge afrikaansche schoonheid en verder aan een roman in tien hoofdstukken? Bedrieg u niet. Chol was eene oude, zwarte, leelijke, verrimpelde, tandelooze negerin, met ijle geöliede haren, die in pinnen van haar hoofd hingen; zij droeg een geitenvel om de graatmagere leden; maar rond armen, beenen en hals waren ijzeren en koperen kettingen vastgemaakt. Chol was nu in groot gala costuum.

Met behulp van een taalman ving Schweinfurth het gesprek met haar aan, en hij kon zich nu een denkbeeld vormen van haren rijkdom. Immers zoo ver het oog reikte, of liever tot uren ver in den omtrek graasde. haar vee, en zij hield er wel degelijk aan, den witten man te doen zien, dat zij eene vrouw van aanzien was. Waar de ijdelheid zich al genesteld heeft

(Wordt vervolgd.)

De doode hand. Historische novelle uit de dertiende eeuw.

De aanslag.

De vijftiende augustus van het jaar 1202 - het feest van Maria-Hemelvaart - zou in de Antwerpsche geschiedenis, om verschillende reden, als een belangrijke dag geboekt staan.

Reeds vroeg, de zon was nauwelijks doorgebroken, zag men duizenden handen zich beijveren, om de woningen en straten te versieren en puntgevels, luifels en daken onder slingers en mastgroen te verbergen. Een zalig voorgevoel, van wat straks volgen zou en dat hunne moeite van het oogenblik honderdvoudig zou beloonen, sprak uit de levendige oogen der poorters, die hoogte en breedte nauwkeurig opmeetten, en zorgvol rondzagen of hier of daar niet iets bij te brengen was om het geheel meer eenheid te geven.

Het waren meestal kloeke, welgebouwde mannen en knapen met hunne wollen kolders en hunne messen in de leêren scheden, die, ofschoon tot verschillende ambachten en gilden behoorende, zich op het oogenblik bij het gemeenschappelijk werk verbroederden. Het werk werd door menig geestig woord lichter gemaakt - een woord, waarin de rondborstigheid dikwijls tot ruwheid overging, maar eene ruwheid, gezond en degelijk, als die van de vereelte hand of het gebronsd gezicht van den eerlijken werkgast.

'Hans, poorter Hendrixks dochter is nog niet bij de hand; gij hoeft den bloemslinger dus zoo hoog niet op te lichten, om in haar raam te zien,' en middelerwijl wierp de spotvogel, die deze woorden gesproken had, een ondeugenden blik op zijne gezellen rondom hem, die in gelach uitberstten, want allen wisten dat Hans een goed oogje had op Clara Hendrixks, de dochter van den rijken deken der verwersgilde.

Hans werd zoo rood als een kriek, en liet den slinger bijna uit de hand vallen, zoo kwaadaardig werd hij.

'De druiven zijn zuur,' beet hij den spotter van zoo even tot weerwraak toe; 'en omdat het poorterskind eens geweigerd heeft uw gezelschap uit de kerk aan te nemen, vervolgt gij haar met uw bitteren spot.'

'Hans, kom van de leer, gij hangt den slinger teenemaal verkeerd,' en Hans kon het niet langer uithouden en wierp den slinger, naar beneden en alleen de gedachte, dat poorter Hendrixks hierover woonde, op het gerucht zou toeschieten en hem voor

een twistzoeker houden, hield hem tegen om zijn kruismes te trekken en den spotter te straffen.

En tusschen deze bedrijven ging het werk zijn gang en kregen huizen en straten al meer en meer een feestelijk aanzien. Eenige rijke poorters hadden hunne vensters met tapijten behangen, waarin het wapen van de graven van Brabant en Lotharingen prachtig geborduurd was. Vooral de straten, waar de processie en optocht zou passeeren, waren als in bloemtuinen en sierlijke dreven herschapen, terwijl hier en daar een triomfboog was opgericht, waaronder de graaf en zijn gevolg, als onder eene zegepoort, zouden doortrekken.

Doch wij willen eerst en vooral zeggen, wat er voor belangrijks dezen dag in de goede stad Antwerpen zou voorvallen.

Ten eerste was er de jaarlijksche processie op Maria-Hemelvaart - de schoonste die het gansche jaar gehouden werd en waaraan de geheele geestelij kheid der stad en ook de geheele bevolking deelnam. Zij ging uit de kerk van Ons Lieve Vrouw en trok met vanen en kruisen de stad door. Maar dit was toch nog niet alles.

Hendrik I, de beminde hertog van Brabant en Neder-Lotharingen, keerde juist van eene belangrijke overwinning terug, door hem behaald op den graaf van Holland, eene overwinning van des te grooter gewicht en onverwachter, daar zij zich eerst met eene neêrlaag had aangekondigd. Hendrik I, die in oorlog was met Otto van Gelre, had dezen overwonnen en gevangen genomen.

Onmiddellijk rukte Dirk VII, Otto, zijnen bondgenoot tegen den bisschop van Utrecht, te hulp. Na Tiel, toen onder het gebied van Brabant, in asch gelegd te hebben, sloeg hij het beleg voor 's-Hertogenbosch en maakte zich met die stad, tevens meester van een rijken buit en vele gevangenen, onder welke Willem van Parwijs, 's hertogs broeder, en Hendrik, heer van Kuik, zich bevonden, wien de verdediging der vesting was toevertrouwd.

HET KASTEEL VAN OYDONCK.

Op den aftocht werd hij echter door den hertog, met limburgsche en vlaamsche hulp, nabij Heusden, waar hij onbezorgd met weinig volks gekomen was, aangevallen, en na een roekeloozen tegenweer, geslagen en eindelijk gevangen genomen.

Onder den indruk dezer belangrijke overwinning, zijn gevangene als trofee meêvoerende, zou de hertog aan zijn geliefd Antwerpen nu een bezoek brengen. Geen wonder dan ook dat de verwachting in de stad groot was, en dat genegenheid en geestdrift zich in alle mogelijke vormen lucht gaven.

De tocht van Breda naar Antwerpen geleek een triomftocht; duizenden Antwerpenaars hadden zich op weg begeven om den overwin-

EEN KALVARIEBERG IN DE XVe EEUW.

naar feestelijk in te halen; groene takken werden langs den grond gespreid, bloemtuilen hem aangeboden, en de luide vivats riepen de verst af wonende dorpelingen uit hunne hutten.

De stoet, die den hertog vergezelde, was allerprachtigst; de stalen harnassen en verzilverde helmen in schaduw hunner zware veêrbossen, schoten heldere stralen uit in het verblindende zonlicht, terwijl het ijzeren dek en wapentuig der op hun gebit knabbelende paarden en de groote zwaarden der ridders, door hun gekletter, een krijgshaftig vertoon aan den stoet gaven.

Op de borst van ieder ridder was zijn wapen geborduurd, terwijl boven hunne hoofden de banier van Brabant en Lotharingen in breede banen golfde, en als de gevleugelde overwinning deze dappere mannen beschaduwde.

En niet alleen de ridderschap was vertegenwoordigd, ook het voetvolk, slingeraars, lansknechten, sloten zich in dichte massa's bij den optocht aan, en verhinderden dat het jubelende volk, hetwelk hen van Antwerpen en omstreken te gemoet trok, te dicht bij kwam en alzoo de harmonie van den tocht stoorde.

De doorluchtige gevangene reed achter den hertog, zonder wapens, zonder ridderlijk sieraad, omringd door een twintigtal ruiters, die hem bewaakten.

Het was een bont schouwspel dat die menigte opleverde, voortgolvende als eene reusachtige boa-slang. De heirbaan, hoe breed ook, was te smal om de menigte te bevatten en alleen zij, die tot den optocht hoorden, konden hiervan gebruik maken. De overige, van overal toegesneld om de overwinnaars te zien en den hertog te begroeten, moesten het vrije veld voor lief nemen, - over grachten springend, zich door het struikgewas heenwoelend, waaraan menig stuk van het wambuis in der haast bleef hangen.

Gevoegelijk achter den trein aan te komen, was immers eene onmogelijkheid: want dan had men het uitzicht gemist op de groote, statige mannen met hunne lange zwaarden en verzilverde helmen.

Na den zegevierenden hertog was het voornamelijk de gevangen graaf, die de meeste aandacht trok, en al verheugden zich allen ook over zijne neêrlaag, toch waren er enkelen, wien het leed deed den majestueuzen man, wien de moed, ofschoon overwonnen, nog uit de oogen blonk, daar weerloos gevangen en bewaakt te zien achteraan komen. Maar zij hadden niet veel tijd om aan deze persoonlijke gevoelens toe te geven; want de aanstroomende menigte drong hen voorwaarts, en spoedig was, in het gedrang, de graaf uit het gezicht verdwenen.

Zoo ging het den geheelen dag voort, terwijl de bewoners der dor pen en gehuchten, die men passeerde, zich bij den stoet aansloten.

Het was zes uur na den middag, toen de torens van Antwerpen in de verte opdaagden. Men kon duidelijk het luiden der zware klokken hooren, die de komst van den hertog en zijn zegevierend leger aankondigden.

't Was of er in eens meer orde in den stoet kwam: ridders en krijgsknechten stelden zich in gelid en de menigte deelde zich scherper af en schikte zich in rijen, alsof het zien der stad hen tot meer eerbied stemde. De stofwolk, die van verre oprees, verborg de eerewacht, die, uit schepenen en dekens der verschillende gilden samengesteld, den hertog uit naam der stad, de welkomstgroeten en zegewenschen kwamen aanbieden.

Geen uur daarna of de stoet trok onder het gejuich der bevolking de stadspoorten binnen. De vrouwelijke bevolking had het schoonste en jongste gedeelte afgezonderd,

en dit in sneeuwwit kleed en met kransen op het hoofd, bood den hertog een eere-vaandel en een kroon van eikenblaêren aan, terwijl het een regen van bloemen op den overwinnaar neêrstroomen deed.

De vensters der woningen waren allen met nieuwsgierigen bezet, en de dertiende-eeuwsche straatjeugd had zich een plaatske bezorgd in de boomen of op de daken der huizen. Ook de geestelijkheid liet zich niet wachten; zij kwam in witte koorkappen gekleed den stoet in het midden der stad te gemoet. In één woord, Antwerpen ontving den overwinnenden vorst met waardigheid en uitbundigen jubel - en nog grooter werd de geestdrift, toen de hertog den deken, die hem uit naam der geestelijkheid als overwinnaar begroet had, beloofde, dat hij den volgenden dag aan de processie, de groote jaarlijksche processie op Maria-Hemelvaart. zou bijwonen.

Den volgenden morgen, den dag waarop wij ons verhaal hebben ingeleid, zat Hendrik en zijn gevangene, Dirk VII, aan het morgenmaal. Het gesprek liep over verschillende onderwerpen en iemand, de twee vorsten zoo vertrouwelijk bij elkander ziende zitten, zou niet vermoed hebben, dat een van deze beide een overwonnene, een gevangene was.

Graaf Dirk werd met opzet het eerste bediend en de hertog was veel te fijngevoelig, om zelfs van verre op de vernedering van zijnen tafelgast te zinspelen, of hem het minste hiervan te doen gevoelen; - en Dirk was veel te hooghartig en te slim om den schijn niet aan te nemen, als vond hij zich bijzonder wel in zijnen schik, en als was hij de neêrlaag en hare vernederende gevolgen reeds vergeten. Terwijl zij elkauder dus onderhielden, de hoofd-kwestie onaangeroerd latende, trad de heer van Assche, drossaard van Brabant, de kamer binnen.

‘Zijn de brave Antwerpenaars al zoo vroeg klaar? Wij komen ook; beveel dat ruiters en schildknapen reeds te paard stijgen,’ voerde Hendrik den binnenkomenden drossaard tegen, in de meening, dat deze hem kwam verwittigen dat de toebereidsels, om aan de processie deel te nemen, reeds voltooid waren.

‘Vergeving, heer, het was een andere oorzaak, waarom ik de vrijheid nam uw samenzijn te komen storen. Een half uur geleden meldde zich een jonkman, die naar zijn zeggen en voorkomen tot de smidsgilde behoort, bij de voorwacht aan, wenschende, zooals hij zegde, bij Uwe Genade toegelaten te worden. Daar ik juist aankwam, zegde hij mij dat hij u eene gewichtige bekentenis had te doen, die spoed eischte. En nu kom ik u vragen, of gij wenschtet dat de smidsgezel toegelaten werd.’

De hertog wandelde de zaal op en neêr, bij zich Zelven mompelend:

‘Dat duivelsche volk! geeft men het een vinger dan neemt het de hand. Wie eenmaal in den naam staat, onrecht te willen herstellen, kan er zeker van zijn geen uur rust meer te hebben. En waren het wezenlijk ongerechtigheden, waarover men zich te beklagen had, maar men komt met alle mogelijke persoonlijke grieven voor dendag, waaraan een vorst even weinig doen kan, als dat zijn kok zuur ziet of dat een afgerichte valk gestorven is! - Heer van Assche, zeg dat ik den klager niet ontvangen kan. Men zal zijn morgenmaal nog niet kunnen gebruiken, of men moet bestormd worden door alle mogelijke poortersklachten.’

En hij zette zich weêr aan tafel, zijne hand uitstrekkende naar de lekker gebraden kapuin. ‘Maar het zijn toch onderdanen,’ hervatte hij; ‘wie weet, - het soldatenvolk is ruw en een mijner wapenknechten kan zich vergrepen hebben.’

Hierop richtte hij zich weêr tot den heer van Assche: ‘Neem ditmaal mijne rol eens even over, waarde drossaard, en vraag onzen poorter tegen wien, en wat voor klachten hij heeft in te brengen.’

Na voor de twee vorsten gebogen te hebben, spoedde zich de drossaard heen.

'Maken uwe onderdanen in Holland u het leven ook zoo lastig, heer graaf?'

'Wanneer men zorg voor zijne onderdanen draagt en de wetten van rechtvaardigheid en billijkheid, zonder onderscheid van rang of stand, in acht wil nemen, moet men een open oor hebben voor iedereen,' antwoordde Dirk, terwijl hij een stuk van een palingpastei deed verdwijnen.

'Maar dan kan men zeggen, dat het leven van een vorst het ongelukkigste leven is, dat hier op aarde geleid wordt,' hernam de hertog. 'Overal gebeuren dingen, die in den grond der zaak niets anders dan onrechtvaardigheden zijn, en die een vorst toch moet laten doorgaan, wil hij geen oorzaak zijn, dat de harten zijner onderdanen zich onderling van elkander vervreemden.'

'Gij wilt zeggen, dat het geweten van een vorst, een vorstengeweten zijn moet, en dat de grootste kunst van regeeren bestaat in toegeven, tusschen twee klippen doorzeilen, hier geven en daar nemen, beloven en toch een achterdeur open houden, waardoor men zijne beloften weêr intrekt.'

'Inderdaad, gij schijnt over uwe roeping te hebben nagedacht,' zegde

Hendrik lachend, ‘en wat gij daar zegt, zou het regeerings-program van ieder vorst kunnen zijn, vooral van die vorsten, die over staten regeeren als de onzen. Er bestaat toch een hemelsbreed verschil tusschen landen als Brabant en Holland en die van andere rijken. Vreemde prinsen, die mij komen bezoeken, kunnen maar niet begrijpen, dat poorters hier zooveel voorrechten en vrijheden genieten. Het wekt niet weinig hunne ergernis dat deze zich hier zoo zelfstandig beschouwen, alsof ridders en vrijheeren niet als van Godswege over hen aangesteld zijn. Zij verliezen zoodoende allen eerbied voor hunne overheid, zeggen zij, en menig onheilspellend woord is mij van hen reeds toegefluisterd, alsof ik binnen eenigen tijd niets meer zal te zeggen hebben over mijn eigen onderdanen, en zij baas over mij zullen zijn.’

‘Laat deze profeten gerust prateu, waarde hertog,’ antwoordde Dirk: ‘de toestand onzer landen wil het niet anders, en ik geloof dat wij hierbij aan het langste eind zullen trekken. Voor hen is het noodig hunne onderhoorigen als jachthonden te beschouwen en ze met de zweep te regeeren; zij hebben ook geen reden het anders te doen. De poorters ginds aanzien zich als slaven en hebben aldus geen aanspraak op betere behandeling. Daarbij dienen zij den vorst in niets, daar hunne werking zich alleen bepaalt tot eigen bestaan, en men eer krieken van eiken kan plukken, dan van hen eenige vergoeding krijgen voor privaat- of algemeene uitgaven. Bij ons is het wat anders. Onze poorters zijn werkzaam bij uitnemendheid, en leggen zich op iederen tak van kunst of nijverheid toe. Vandaar dat hun welstand tot rijkdom opklimt - en Antwerpen en Dordrecht kunnen alleen met Venetië of Genua vergeleken worden. Mannen als deze poorters, op wien men in tijd van nood kan steunen, willen ook geëerbiedigd worden, en het zou een bewijs zijn van bekrompenheid en slecht inzicht van zaken, hunne bezwaren niet te gemoet te komen en hun geen zekere mate van vrijheid te schenken, te meer omdat zij zich deze vrijheid anders zelven zouden verschaffen. - Het denkbeeld dat deze begunstiging der poorters een doorn is in het oog van den adel, moet ons niet terug houden recht te doen, en is het zwaard van den ridder ook op prijs te stellen, het geld is de zenuw van den oorlog.’

Deze laatste woorden waren Dirk onwillekeurig ontvallen - en men kon het aan zijn gezicht zien, hoezeer hij ook de kunst verstond zijne gevoelens te verbergen, welke pijnlijke gewaarwordingen dat woord ‘oorlog’ bij hem opwekte. Ook de hertog merkte de verlegenheid van den graaf en edelmoedig als hij was, koos hij een ander onderwerp, dat minder pijnlijk was voor zijn gevangene.

Terwijl zij zich gereed maakten van tafel op te staan, kwam de drossaard juist van zijne zending terug. ‘Wel, van Assche, heb ik het niet geraden? Zeker weêr een mijner lansknechten of pages, die zich vergrepen heeft?’

‘Vergeving, Genadige Heer, de boodschap betrof onmiddellijk u zelf. Toen ik onzen smidsgezel zegde, dat gij mij hadt opgedragen hem aan te hooren, antwoordde hij, dat wat er te zeggen was, hij dit aan niemand anders dan aan u wilde meêdeelen. Alleen raadde hij mij aan toch vooral over uw leven te waken, want dat een groot gevaar u bedreigde. Toen ik hem beval zich duidelijker te verklaren, weigerde hij mij kort weg, mij echter op het hart drukkende, op uwe veiligheid bedacht te ziju. Weg gaande zegde hij, dat hij aan niemand anders dan u zelven de bijzonderheden wilde meêdeelen.’

Terwijl de drossaard den hertog het voorgevallene berichtte, zag men eene uitdrukking van doodelijken angst op het gezicht van den graaf zijn oog dwaalde

van den grond tot de zoldering, zonder de twee sprekers in het aangezicht te durven zien.

Toen de hertog echter deze meêdeeling koud en glimlachend opnam, herstelde hij zich weêr in zooverre dat hij zijn gewone kleur terug kreeg en de sprekers onverschillig aanstaarde.

De hertog nam, zooals wij zegden, de mededeeling koud en glimlachend op. 'Deze klager is slimmer dan de anderen, van Assche; om zich gehoor te verschaffen, tracht hij op mijne vrees te werken. Wanneer onze jonge smid terugkomt, laat hem binnen komen, ik wil eens weten wat hij mij vuor vreeselijkheden heeft meê te deelen,' en hij richtte zich weêr tot graaf Dirk, met wien hij het onderbroken gesprek hervatte.

Het was omstreeks tien uur toen de hertog met een talrijk en schitterend gevolg, de burcht verliet en zich naar de kerk van Onze Lieve Vrouw begaf.

De kerk was prachtig en smaakvol versierd; guirlandes slingerden van pilaar tot pilaar, en het hoofdaltaar was verborgen onder de bloemen, de vanen en gouden en zilveren kandelaars. In het midden der kerk was een eereboog opgericht, behangen met de schilden van Brabant en Neder-Lotharingen.

De zetel van den hertog stond onder een troonhemel van witte zijde

Nadat eerst een *Te Deum* als dankbetuiging voor de groote overwinning was gezongen, begon de Hoogmis, waarna de processie zich in beweging zette. Het heerlijkste weder begunstigde haar en de zon staarde zich blind op het goud en zilver en de prachtige sieraden.

De hertog met zijn gevolg maakten het middengedeelte der processie uit, terwijl eene onafzienbare menigte langs de straten voortgolfde, biddend en vol aandacht. Men was juist aan eene kruisstraat gekomen, waar de opeenhooping van menschen ontzettend was, toen zich eensklaps een voorval opdeed, dat den schrik in aller gemoederen wierp en de processie totaal deed mislukken.

Uit een der zijstraten kwam een paard aanrennen met vliegende manen, vlammende neusgaten, dampende huid, den kop hoog in de lucht, terwijl de oogen fonkelden als kolen vuur. Schrik en angst greep de menigte bij dit gezicht aan; niemand dacht er aan het paard te grijpen, daar het zonder teugel was; men drong zich rechts en links om het woedende dier te ontkomen.

Middelerwijl gleed een persoon, die zijn oog nog niet van den hertog had afgewend, plotseling door de menigte, en plaatste zich naast den vorst, die zijn gevolg een pas of twintig vooruit was.

Terwijl aller aandacht door het hollende paard werd afgeleid, tastte de man onder zijn wambuis en haalde een dolk te voorschijn, terwijl zijn oog naar een plek aan het lichaam van den hertog zocht, waar hij hem doodelijk kon treffen. Hij hief juist den arm op om den vorst eene doodelijke wonde toe te brengen, toen eene hand zijn arm vastgreep en als tusschen ijzeren schroeven wrong.

Met bovenmenschelijke inspanning maakte de moordenaar zich van deze greep los, en na den onbekende, die aldus het leven van den hertog gered had, eenige steken te hebben toegebracht, was hij eensklaps, als door een wonder, tusschen de ordelooze menigte verdwenen, die de hand den dolk had zien opheffen, maar den moordenaar uit het gezicht had verloren.

De hertog, thans ziende aan welk doodelijk gevaar hij daar ontsnapt was, zag naar den moordenaar om, maar deze was verdwenen; ook diegene, die zijn leven gered had, was in het gedrang voortgestooten, zoodat hij slechts gezichten voor zich zag, die hem geen inlichting konden geven.

Dat alles viel voor terwijl het paard zich door de verschrikte menigte voortspoedde en den priester, die het Allerheiligste droeg, ter aarde wierp.

De graaf, die het woedende dier had opgemerkt, had zijn zwaard ge trokken en met een geweldigen slag velde hij den rustverstoorder tei neêr. In dezen tusschentijd was de aanslag geschied, zoodat de moordenaar van de verwarring had gebruik gemaakt om te ontsnappen. Men zag aan het doode paard, dat zijne lenden opengereten waren en dat er bijtende insecten aan de wonden waren geplaatst, om het dier tot dol heid toe te brengen.

Uit dit alles leidde men af, dat deze aauslag een overlegd plan was, dat men het paard, door pijn woedend geworden, had gebruikt om verwarring in de menigte te brengen, en de moordenaar dit oogenblik zou waarnemen om zijn moorddadig plan ten uitvoer te brengen.

Toen de orde een weinig hersteld was en de menigte van haren schrik bekomen, was het eerste werk van den hertog, naar zijnen redder uit te zien, maar - hoe verwonderlijk het ook voorkomt - geen redder verscheen: deze had zich, als de moordenaar, in de menigte verborgen en de hertog was dus niet in staat hem zijn innigsten dank aan te bieden.

Ook de omstanders konden geene inlichting geven, daar zij op het oogenblik, waarop de aanslag plaats had, te zeer met zich zelven bezig

waren om den aanvaller op te merken.

Zooals men gemakkelijk begrijpen kan, was het met de zoo hoog aangekondigde processie gedaan; men spoedde zich ordeloos naar de kerk van Onze Lieve Vrouw, waar op nieuw een *Te Deum* werd aangeheven, om God voor de redding van den hertog te bedanken. Daarna ging de menigte uiteen, en de hertog spoedde zich met zijn gevolg naar zijn verblijf.

(*Wordt vervolgd.*

DE DOODE HAND. - Hij hief juist den arm op om den vorst eene doodelijke wonde toe te brengen.....

Rebus n°. 1.

Als prijs aan de oplossing van dezen Rebus is verbonden:
DE VOLLEDIGE WERKEN VAN HENDRIK CONSCIENCE.

[Nummer 2]

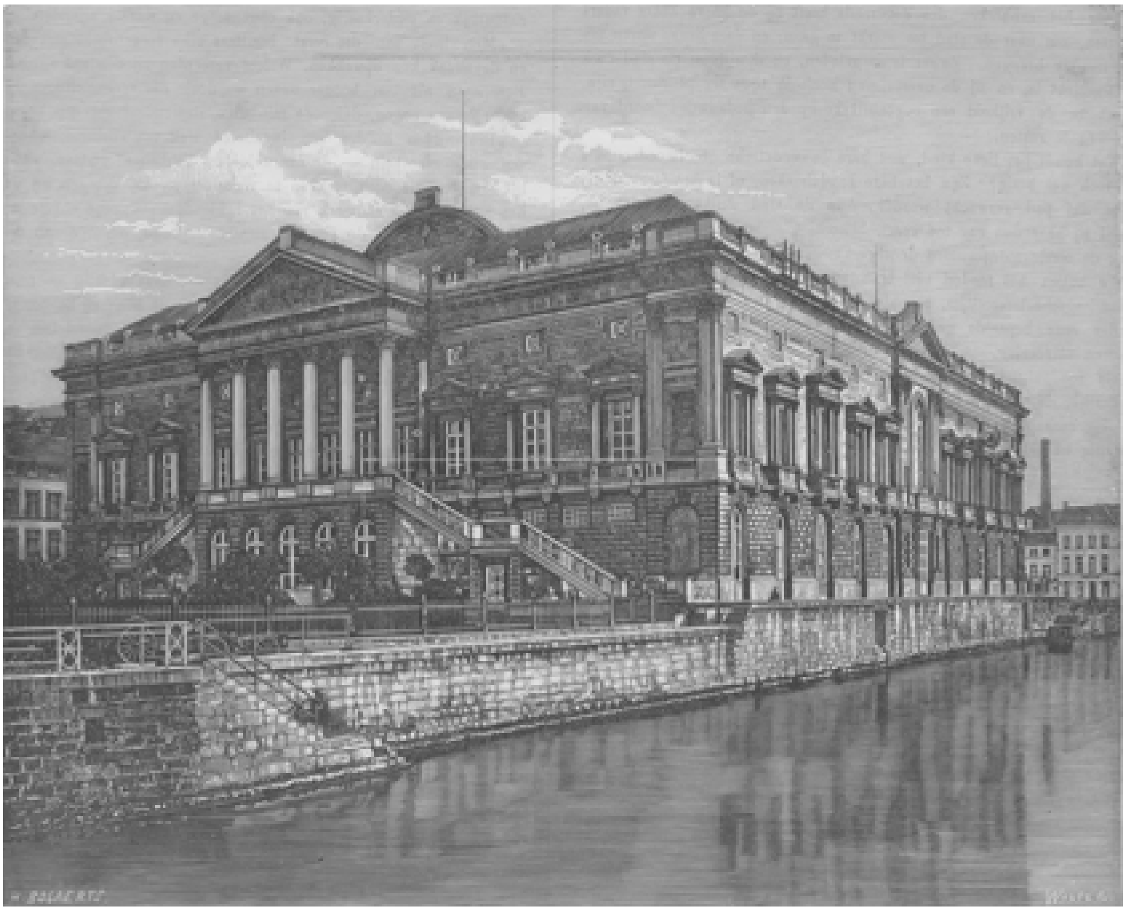

HET PALEIS VAN JUSTICIE TE GENT.

Het paleis van justicie te Gent.

Weinig steden bevatten zooveel merkwaardige gebouwen, als het oude Gent, en geen wonder: uit de VIIe eeuw dagteekenend, met hare grafelijke glorie, hare bloeiende nijverheid, haren ondernemingsgeest en fier gemeentelijk karakter, kon het niet anders of iedere eeuw moest uiterlijke bewijzen van die toestanden achterlaten.

De vriend van oudheidkunde en geschiedenis kan dagen lang in Gent omwandelen en zal, te dezer gelegenheid, inderdaad schatten voor den geest opdoen.

Naast zoovele oude gedenkteekens, verheffen zich ook nieuwe, die den gentschen naam waardig zijn, en onder deze bekleedt het paleis

van justicie eene eerste plaats.

De tribunaal was vroeger gevestigd in een gebouw nabij de Hoogeschool, hetwelk weleer de eigendom van den beruchten Hembyse was. Beurtelings zetelde daar de raad van Vlaanderen; het koninklijk kollegie, door Maria-Theresia gesticht, en tijdens de eerste fransche omwenteling verkondigde de club der Jacobijnen aldaar de rechten van den mensch.

Het tegenwoordige paleis van justicie staat nabij den Kouter en langs de rivier; het werd in 1844 voltooid, en mag als een monumentaal gebouw aangeteekend staan.

De voorgevel is zeer schoon. Langs twee kolossale trappen bereikt men den hoofd-ingang. De zuilengang bestaat uit zes kolommen, waarop het fronton rust.

Opmerkenswaardig is het inwendige van het gebouw, vooral in wat betreft de *salle des pas-perdus,* eene der ruimste welke men vinden kan. De bouwmeester Roeland heeft, door dit werk, zijnen naam op een verdienstelijken rang weten te plaatsen.

Op weg naar de stad.

Voor het aanbreken des dageraads heeft zij de hoeve haars vaders verlaten, om naar de stad ter markt te gaan, en daar heure waren aan den man te brengen. Zwaar is ze geladen, en dewijl nu de stad toch in 't gezicht is, en zij de overtuiging heeft in tijds ter plaatse te zijn, neemt ze de vrijheid een oogenblikske op den bedauwden boord van den weg te rusten.

Wat houdt het lieve kind, met hare ouwerwetsche grootmoedersmuts op, toch wel bezig? Zijn het hare handelszaken, of is het iemand die langs dat pad verwacht wordt? Aan de stad denkt ze zeker niet, dewijl zij haar den rug toe keert. Misschien staart ze naar het oosten, waar de eerste morgengloed doorbreekt....

We zullen het raadsel niet trachten op te lossen. Het is een dier hedendaagsche tafereeltjes, zoo als er veel zijn in onze tentoonstellingen, zonder eene bepaalde gedachte, en die enkel uitblinken door schikking en uitvoering.

Als zoodanig is het meisje allerliefst; het gezichtje is nog recht kinderlijk, de uitdrukking naïef, de kleeding, vooral de muts, verhoogt die eigenschappen; het landschap, achtergrond en hemel zijn frisch, levendig en het figuurtje lost er zich voortreffelijk in op.

In de wildernis.

Hoe meer de beschaving van Europa in de binnenlanden dringt, hoe meer de wilde stammen - van welke pater de Smet, Fenimore Cooper, Aimard, Meinreyd en anderen zoo belangwekkend wisten te vertellen - achteruit trekken, verminderen, om eindelijk in de beschaving verzwolgen te worden.

Nog een korten tijd en, niettegenstaande de Roodhuid manhaftig tegen de voortdringende beschaving worstelt, de laatste van dien stam zal verdwijnen, even als de wilde dieren, daar ter plaatse waar de mensch zich duurzaam vestigt.

Het is nog slechts weinige jaren geleden, dat Parker, in een verslag aan het amerikaansch Congres, de in de Vereenigde-Staten levende Indianen op 378.758

schatte, en nog waren in dit getal begrepen de Cherokees, de Creeks, de Choctaws en de Chickasows, die in zekeren zin de europische zeden hebben aangenomen.

De meest onhandelbare stam is en blijft die der Roodhuiden. Geene die den blanke en zijne werken een zoo hardnekkigen oorlog aandoet, en als het waar is dat de handelwijze des blanken niet zelden de aanleidende oorzaak van weerwraak des Indiaans is geweest, dan toch moet men erkennen, dat deze meer dan eens uit eigen beweging rooft, brandt, moordt en gansche familiën blanken aan zijne verdierlijkte wreedheid opoffert.

In 1869 trad het amerikaansch gouvernement met eenige stammen in onderhandeling. Men zocht een grondgebied in het Far-West, verre van de woningen der blanken en de baan der spoorwegen, waar de Indianen zich konden vestigen.

Zonder de toestemming dezer stammen, mocht geen blanke zich daar, op dat grondgebied, vestigen; de Staten moesten jaren lang hulpgelden, werktuigen en gereedschappen verschaffen; kortom, alles werd in het werk gesteld om de wilden aan een rustig leven gewoon te maken.

Mocht dit bij eenigen gelukt zijn, zoo als wij hooger. zegden, bij anderen droeg dit geene vruchten; doch men is er in geslaagd een verbond of wapenstilstand met eenige der krijgshaftigsten te sluiten, hetgeen niet belet dat de kolonist geen oogenblik het geweer mag laten rusten en, op zekere punten en oogenblikken, het gezag des gouvernements van nul en geen waarde wordt.

En is dat gemis van veiligheid niet veelal aan den Europeaan zelven te wijten? Hij toch heeft zoo dikwijls trouweloos jegens den Indiaan gehandeld, zoo dikwijls gelogen en hem bedrogen; hij heeft hem, in zijne driften, vooral in die van het gebruik van sterken drank, zoo vaak aangemoedigd, hopende hem alzoo meer voordeelen af te persen - dat wij de wraak van den wilde soms ten eenemale begrijpen.

‘De Indianen van het Far-West,’ zegt de *Revue,* ‘kunnen niet anders dan eene gedurige plaag voor hunne beschaafde buren zijn, en dit om reden zij door dezen zoo slecht behandeld worden. Die buren hebben noch haat, noch wreedheid gespaard - en de wilden worden, natuurlijk en wederkeerig, ook ongenadige en woeste vijanden.

‘Men heeft aan die eerste bezitters alles toegebracht wat den haat en de wraak kon opwèkken. Weleer vereerden zij den pas aangekomen Europeaan als een hooger wezen - doch die vreemdelingen hebben, onder hunne oogen, duizende misdaden, duizende laagheden begaan.

‘Die wilden hadden een ingeboren trek van edelheid, eenig spoor van wilde grootheid - de overweldigers hebben al gedaan, wat mogelijk is, om die edele trekken te verbasteren. Zij droegen bij ongeluk het noodlottige brandmerk van het heidendom - geene enkele ernstige poging werd door de gouvernementen gepoogd, om hen aan dien afgrond te onttrekken.

‘Zij waren trotsch - men beleedigt ze; wraakzuchtig - men doet gelijk zij; heb- en roofzuchtig - men besteelt hen; zij hebben neiging tot sterke dranken, en hunne *beschavers* trachten vooral hen daarvan voorraad te bezorgen; zij zijn wreed - en men wekt ze op tot den moord.’

Dit is zoo waar, dat wij eens pater de Smet hoorden zeggen: ‘De europische fortuinzoekers bederven, wat wij, missionnarissen, hebben ontgonnen. Het zijn zij, die den Indiaan met al het slechte der beschaving van de oude. wereld bekend maken.’

Ofschoon wij juist niet aan al de dichterlijke wilden gelooven, waarmêe Cooper, Aimard, Revoil en anderen ons in kennis brengen, nemen wij toch het ingeboren fiere aan, waarvan hooger gesproken wordt, en dat straalt ook prachtig door in de

figuur, welke wij verder meêdeelen en die, om dus te zeggen, eene fotografische waarheid in zich bevat.

Voorwaar, 't is een krachtvol man, die indiaansche ruiter! Het gepluimde hoofd, de oorringen, de armbanden, de losse kleeding, het ronde buffelschild, de tomahawk, de lange lans met paardenstaart; het gehoorzaam, krachtvol ros, hetwelk snuivend een teeken verwacht om zijn helschen galop, door de eindelooze vlakte, te hernemen - alles boezemt ons belangstelling in, en wij zouden ons gewis niet gaarne op de plaats bevinden, welke de ruiter, met de hand boven het oog, bespiedt.

Wij twijfelen niet of de Indiaan is een verre vooruitgezette schildwacht, om den omtrek te verkennen. Bij het minste onraad, zal het ‘serpenten oog,’ het ‘vliegend hert,’ of hoe hij ook in den stam genoemd wordt, verdwijnen en de groep krijgslieden, hier of daar verscholen, verwittigen.

Verwacht echter geene overijling van hem: deze kent hij niet. Uren, dagen lang zal hij zich ter geschikte plaatse ophouden, en zijn anders zoo vurig paard, zal droomerig blijven stilstaan; even lang zal de Indiaan in hinderlaag liggen, tot dat hij zich vergewist heeft over het dreigend en naderend gevaar, en zoo rustig hij als schildwacht scheen, zoo vurig zal de boodschapper der verkenning zijn.

In 't hartje van Afrika.
De stammen der Niams-Niams en der Monbuttous.
(*Vervolg.*)

Chol herinnerde zich de reizigster Tinne en zegde tot Schweinfurth, dat 'zij als de lente was die aan ieder giften bracht,' hetgeen beteekende, dat hij ook wel zoo vrijgevig zijn zou als die blanke vrouw. Schweinfurth gaf haar groote glazen bollen, stalen kettings en een stoel met strooien mat ten geschenke. Chol was als zinneloos van blijdschap. Toen de reiziger haar eene koperen ketting met eene groote bronzen medaille gaf, die zij onmiddellijk aan den hals hing, kende hare uitzinnige vreugde geene palen meer.

Een uur nadien kreeg de reiziger van Chol een kalebas boter, eene geit, een schaap en een os ten geschenke, en zelfs ontbrak het hem nooit, zoo lang hij te Port-Rek vertoefde, aan vleesch, gevogelte en melk. De reiziger leerde ook haar man, Kurdyouk, kennen; deze was een zoon van haar eersten man uit een vorig huwelijk. Kurdyouk was jong en weinig ingenomen met zijne oude, tandelooze vrouw en ranselde haar van tijd tot tijd duchtig. Toch vroeg hij aan Schweinfurth voor Chol een talisman - dat is een zegelschrift - welke haar tegen alle 'kwade hand' zou beschermen.

De witte reiziger was in de oogen van Chol een bovennatuurlijk wezen, en zij dacht dat die talisman, in een leêren koker besloten, alle onheil van haar zou hebben afgewend. Helaas! het schrift van Schweinfurth had haar weinig gebaat. Toen deze, het jaar nadien, in de landstreek terugkeerde, was al haar rijkdom verstrooid, hare hut, hare hoeven en stallingen waren plat gebrand en zij zelve werd vermoord door haren stam, die haar beschuldigde het eens te zijn met de ivoir-handelaars.

In de maand Maart zette de expeditie den tocht over land voort; de rivier was verder op niet meer bevaarbaar. De expeditie telde niet minder dan vijf honderd manschappen, dus wel in staat om de oorlogzuchtige stammen in bedwang te houden. De troep marcheerde elk onder hare ontplooide banier. Op die vlag, met heldere kleuren, ziet men de halve maan, doch op die van Ghattas, welke Christen was, het kruis van St. Andreas, vereenigd met het teeken van het Mahometanism; geen Nubiër zou onder eene andere vlag, dan onder die laatste, willen marcheeren.

Wat nu den ivoirhandel betreft, deze zou geene winsten opleveren, indien hij niet met plundering gepaard ging. Zoo wordt al het vee, dat de bezetting van een dier versterkte depots noodig heeft, met ge weld aan den inlander ontnomen. Is het te verwonderen, dat deze den van verre gekomen koopman als een vijand behandelt? Is hot niet te bevatten dat, juist daardoor, die tochten met duizende gevaren vergezeld gaan? Ghattas bezit zijne depots in den stam der Bongos, en dewijl deze stam geen vee kweekt, zijn de botsingen tusschen de handlangers en de inlanders ook minder talrijk.

Daarbij werden de Bongos nu wat menschelijker behandeld, dewijl de ivoirkoopers gezien hadden, dat zij tot hun eigen nadeel werkten, toen zij achttien jaar geleden zich op dien stam neêrsloegen en er brandden en moordden, en de Bongos als slaven wegvoerden. Welhaast vond de avonturier geene handen meer om het veld te bebouwen, geene dragers voor de karavanen. De Bongos verlieten de streek. Nu tracht men ze integendeel te lokken, doch daarin gelukt men niet gemakkelijk; want deze stam is slim, verstandelijk en wantrouwt den tyrannieken Egyptenaar.

De Bongos smeedt het ijzer, maakt zoo goed mogelijk zijne eigen wapens en werktuigen, en poogt zelfs ornementen te snijden voor het graf van die, welke hem dierbaar zijn. Het grofste bijgeloof heerscht onder hen; zij geven zich over aan de wonderlijkste plechtigheden, voorgezeten door toovenaars en bezweerders. Om den boozen geest te verjagen, maken die laatsten 's nachts een zoo helsch gedruisch, dat er voor Schweinfurth aan geen slapen te denken viel, terwijl de nubische soldaten van het fort, insgelijks des nachts, hunne gebeden lallend en eentonig opzegden. Zij verheerlijkten des nachts Allah, en plunderden en vermoordden bij dag de ongelukkige inlanders!

Schweinfurth sloot zich, na het gansche regensaizoen bij de Bongos doorgebracht te hebben, bij een anderen Nutiër, Abou-Sammat, aan, die stouter dan Ghattas, meer met den ondernemenden geest van den reiziger overeen stemde. De tocht was met duizende moeilijkheden gepaard. Men moest wezenlijke moerassen doortrekken; de dragers gingen diep door het modder, gevormd door de assche van het ten vorigen jare afgebrande gras. Rechts en links lag wit gebleekt gebeente. Waar kwam zulks van voort? Verschrikkelijk is het om te zeggen: als de ivoirkoopers geene mogelijkheid zien, om hunne slaven vooruit te krijgen, laten zij hen in die onmeetlijke wildernis achter, waar zij onmisbaar omkomen en door de roofvogels en wild gedierte opgevreten worden.

Even als in Californië de goudzoekers elkander dooden, om elkander te bestelen, dooden en bestelen sommige ivoirverkoopers elkander in die wilde streek; deze wapent zich soms tegen gene, in plaats van door eendracht des te machtiger te zijn. Een zoodanig geval had twee maanden te voren plaats gehad, en dit was niet bijzonder aantrekkelijk voor den reiziger. Ditmaal liep de reis echter zeer rustig af en men bereikte eene der forten van Abou-Sammat, op de grenzen van het land der Bongos gelegen, waar juist een gedruischmakend feest gevierd werd, ter gelegenheid van het binnenhalen van den oogst.

Des avonds kwam eene oude vrouw, op geheimzinnige wijze, uit eene hut en begon te zingen; voor alle de hutten verschenen nu negers, die, met den vinger de zangeres aanwijzende, ook zongen, huilden, op trompen blaasden - kortom, een gedruisch maakten waarvan geen denkbeeld te geven is. Weinige dagen nadien zag Schweinfurth eene bende Niams-Niams, de krijgshaftigste mannen, die hij ooit en waar dan ook, gezien heeft. Hunne wapenen bestonden uit eene lange lans, een kromme sabel en een schild. Hunne zwarte haren vlotteden op de schouders; die mannen hadden groote heldere oogen, zware wenkbrauwen, witte puntige tanden. Hun kleedsel bestond uit een tijgersof een luipaardsvel. Hun gang was vlug, los en onbedwongen.

De Niams-Niams waren gezonden door het opperhoofd van een verder op gelegen fort, om te vernemen, of het waar was dat Abou-Sammat door een zijner nijdige en afgunstige concurrenten vermoord en zijne bezitting in brand gestoken was. ‘Wees niet ongerust,’ antwoordde de Nubiër, ‘binnen kort zal ik bij u zijn.’ Hij deed voor de Niams-Niams een lekker maal gereed maken en verscheen, voor het einde van hetzelve, in dezelfde dracht als die fiere Afrikanen en met dezelfde wapens.

Schweinfurth deelt in zijn werk - waarvan te Parijs bij Hachette eene vertaling verschenen is, of verschijnen zal - de woorden meê die Abou-Sammat, te dezer gelegenheid, uitsprak; hij zegde hun, dat hij noch hunne vrouwen, noch hunne kinderen zou afnemen; dat hij niet aan hun koren zou raken - maar dat men zijn reisgoed moest dragen en hem proviand leveren. Dat diegenen, welke eene vracht

konden dragen, den volgenden morgen bij het aanbreken van den dag, behoorden daar te zijn.

'Past op,' ging hij voort, 'als een enkel uwer dragers wegloopt, zal ik hem de oogen uit den kop halen; als een mijner pakken weggenomen wordt, zal ik u den kop afslaan.'

Verder waarschuwde hij hen, dat hij de afzonderlijke aanvallen tegen een der zijnen, vreesselijk straffen zou. Als de negers soms lust hadden om zich in het kreupelhout te verbergen en zijne manschappen met pijlen te doorschieten; als zij den weg wilden afbakenen, dien hij volgen moest, als zij de bronnen durfden vergiftigen - 'wee u!' riep hij uit, 'want gij zult mijne wraak niet ontgaan, want gij zijt geene vogels en kunt niet in de lucht vluchten. De ratten, kikvorschen en padden kunnen in hunne holen kruipen; maar,' zegde Abou-Sammat, 'wij zullen ze er uithalen; de serpenten kunnen in het gras schuilen, maar wij zullen het gras afbranden!'

De bedreiging had een goed uitwerksel; twee duizend dragers, waaruit de ivoirkooper kiezen kon, stonden aan het fort op zijne bevelen te wachten. De reis ving aan, nadat de Nubiërs een schaap geofferd hadden, in welks bloed hunne vlag gedoopt werd. Men reisde door een land, prachtig in plantengroei. Deze laatste was uiterst verschillend; de *terminialia* herinnerde den europeeschen eik. Op weg vernam Schweinfurth dat de Niams-Niams, die hij kort te voren zoo rechtzinnig bewonderd had, de liefhebberij hadden van..... het menschen-eten. Toen hij in dien stam aankwam, bemerkte hij wel, aan de ijselijke trofeeën voor de hutten, dat men waarheid had gezegd. Overigens

ten allen kante lagen menschenschedels, verdroogde handen en voeten.

Abou-Sammat werd goed onthaald; ook plaagde hij dezen stam niet met dragers te eischen, met razzia's in te richten; hij vroeg enkel levensmiddelen en hout om zijne forten te bouwen. De Nubiër volgde hier een zeer slimmen weg. Vele der opperhoofden waren door hem in musulmansche denkbeelden opgekweekt en vandaar dat zij later den meester innig trouw waren. Bij een verder op wonenden stam der Niams-Niams, waar de onhandelbare koning Wando regeerde, ging het den reiziger zoo goed niet voor den wind, en Abou-Sammat had al zijne tegenwoordigheid van geest en vooral den revolrer van Schweinfurth noodig, om dien bloedhond in bedwang te houden. Een der broeders van Wando, Nduppo geheeten, spande echter met de vreemdelingen aan, hetgeen hij later met den dood moest bekoopen.

(Wordt vervolgd.)

OP WEG NAAR DE STAD.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

De redder.

De hertog richtte geen woord tot zijn gevolg, maar de teugels slap latende hangen en het hoofd eenigszins gebogen, als was hij in diepe gepeinzen verzonken, reed hij naar de burcht terug. Voor een vorst, die zijn volk lief heeft en wiens levenstaak het is onrecht te herstellen en zijne onderdanen zoo veel in zijn vermogen is gelukkig te maken, is het een grievende gedachte, een vreeselijke ontgoocheling, den dolk van een sluipmoordenaar te moeten ontzien. Is er dan geen dankbaarheid meer op de wereld en is het den volken eenerlei op wat wijze

zij bestuurd worden - of als slaven of als vrije mannen?

IN DE WILDERNIS.

Zijn geweten verweet hem immers niets waar het de plichten van zijn roeping betrof en hij had zijne waardigheid altijd veel hooger opgevat dan andere vorsten, die zich nooit over hunne onderdanen bekommerden en, gehoorzamend aan een toomelooze eerzucht, oorlog en verwoesting over hen brachten zonder te letten op het naamloos lijden, de onuitsprekelijke ellende waarmeê deze twee kwalen voor hunne onderdanen vergezeld gingen. En dan nog niet veilig te zijn in het hart van

zijn rijk, in zijn geliefd Antwerpen, welks welvaart en geluk hem zoo ter harte gingen, en dat zoo oneindig veel aan zijne regeering verschuldigd was.

Zulke sombere gedachten woelden door het hoofd van den hertog, terwijl hij met zijn gevolg de nauwe straten doorreed, en men zag duidelijk aan zijne trekken, dat deze gedachten haat en bitterheid bij hem te weeg brachten.

Is dat de dankbaarheid, klonk het door zijn ziel, voor mijn zwoegen en werken, voor de op het slagveld doorwaakte nachten en de bekomen wonden, en een booze geest fluisterde hem in, in het vervolg voor zich zelven alleen te leven en het voorbeeld van andere vorsten te volgen, die meer liefde hebben voor hunne jachthonden en valken, dan voor hunne onderdanen.

Maar de menschelijke ziel is niet alleen vatbaar voor booze indrukken; ook voor meer edele ingevingen, voor hoogere gedachten opent zij zich en een zonnestraal kwam op den donkeren achtergrond spelen, de zonnestraal, dat zijn leven toch door een brabantsche hand gered was.

De sombere gedachten weken meer en meer, om plaats te maken voor gevoelens van dank, zoowel voor den redder als voor de redding.

Hij begon den aanslag meer in het ware licht te beschouwen, als niet de daad zijnde van zijne trouwe onderdanen, maar van den een of anderen booswicht, die om persoonlijke reden of opzet, de moordende hand naar hem had uitgestrekt.

Leed deed het hem dat zijn redder zich aan zijne dankbetuigingen had onttrokken, alsof een hertog van Brabant niet wist op welke wijze zulke diensten te beloonen.

Meer tevreden met zich zelven en de wereld, als daar even toen de indruk van den aanslag nog versch was, steeg hij van zijn paard, gaf het den stalmeester over, spoedde zich naar binnen, begeerend voor een enkel uur alleen te zijn, om de wilde gedachten te schikken, die als een vloed naar zijn hoofd stegen.

Hij had zich nauwelijks in zijn palmhouten, fijngesneden leuningstoel neêrgezet, toen hij zijn dienaar, zijn page riep, om hem een roomer wijn te brengen. Het was of die pijnigende gedachten van daar even zijne borst verschroeid hadden, en zijne lippen snakten naar een teug verkoelend vocht.

Heerlijk fonkelde de wijn in den gouden roomer, dien de schoone page hem op het zilveren schenkblad toereikte. Het was een ranke, opgeschoten knaap met blonde haren, blauwe oogen en schoone trekken, op wiens aangezicht het onschuldig waas der kindsheid door het morgenrood van den aankomenden jongeling, heenspeelde.

‘Breng mij er nog een, Gilbert,’ en de vijftienjarige page spoedde zich heen om aan het bevel van den vorst te voldoen.

Hendrik leunde met den elleboog op de tafel, toen een verward gedruisch van stemmen eensklaps zijn oor trof. Hij luisterde, hetgeen niet het geval zou zijn geweest, wanneer het eene gewone volksoploop geweest ware; - maar duidelijk hoorde hij de zware stemmen zijner boogschutters en wachten, die een luid vivat en hoezee aanhieven.

Hij stond ijlings op en rukte het venster open, om te zien wat de oorzaak mocht zijn van dit gedruisch en luide vivat roepen.

Hij zag onder op het voorplein een zwerm boogschutters en wachten, die een man op hunne schouders droegen, en zich met deze vracht naar den ingang van het hertogelijk verblijf spoedden.

Den hertog aan een der vensters ziende, hieven zij den man nog hooger op, terwijl zij deze beweging met een donderend ‘Leve onze hertog’ deden vergezeld gaan.

‘Hier is de redder, hier is de man die den stoot van den moordenaar afweerde. Leve de hertog van Brabant en Lotharingen, Leve onze vorst!’

De hertog wenkte met de hand stilte en beval zijne lijfwachten zich duidelijker te verklaren: want in het gedruisch had hij den zin der woorden niet kunnen verstaan. Zij, die den man op hunne schouders droegen, traden uit den kring te voorschijn:

‘Genadige Heer, dit is de waardige man die uw leven gered heeft.’

Bij deze woorden zag men dat het gezicht van den hertog zich verhelderde en uit zijne oogen straalde vreugde en voldoening. De man, die zoo vereerd werd, scheen onder deze menigte zich niet op zijn gemak te bevinden, en liet zich maar noode de gelukwenschen en den dank der omstanders welgevallen. Hij hield zijne oogen neêrgeslagen en sloeg ze slechts op, toen de hertog aan het venster verscheen en naar de reden van dit gedruisch en deze beweging vroeg.

De vorst gebood nogmaals stilte; hij gelastte de saamgestroomde menigte uiteen te gaan en de boogschutters den man onmiddellijk bij hem te brengen.

Eenige oogenblikken daarna en de man, die voorgaf het leven van den vorst gered te hebben, bevond zich in de tegenwoordigheid van den hertog.

In de menigte, toen de hand van den moordenaar zich tegen hem had opgeheven, had hij zijn redder slechts van achter kunnen zien, spoedig als deze door het gedrang werd meêgesleept, en het was dus niet te verwonderen, dat hij nieuwsgierigheid liet blijken, om hem, wien hij zooveel verschuldigd was, in het aangezicht te staren.

De kleeding duidde geheel en al den minderen poorter aan, alleen het gezicht gaf iets te kennen dat de hertog zich niet duidelijk kon verklaren. Het was een mannelijk en gebronsd gelaat, dat donkere dagen en stormachtige nachten scheen gekend te hebben, maar men kon niet gissen, of deze dagen en nachten in aanhoudend werken of onder de wapens waren doorgebracht.

Een oogslag, nu en dan op den hertog geworpen, gaf te kennen, dat hij gewoon was vijanden in het aangezicht te zien en dat het hem evenmin aan slimheid als aan moed ontbrak; doch dan waren de oogen weêr spoedig neêrgeslagen en men kon hem ook voor een flink gebouwden werkman houden.

De hertog beschouwde hem nauwkeurig en toen het scheen dat hij met zijn onderzoek tevreden was, richtte hij zich op en ging vriendelijk op hem aan.

‘Weet gij wel,’ zegde hij, terwijl hij de hand op zijn schouder legde, ‘dat ik u oneindig veel dank verschuldigd ben en dat ik zonder uw toedoen op het oogenblik een lijk zijn zou?’

De man, die zijn oogen neêrgeslagen hield, zweeg nog altijd.

‘Een man, die zich zoo verdienstelijk heeft gemaakt, door het leven van zijn vorst te redden, mag zijn vorst wel in het aangezicht zien,’ en de onbekende hief zijn hoofd op en liet het volle licht van zijn oog op den hertog vallen.

‘Hoe noemt gij u?’ vroeg de vorst.

‘Ik heet Jan Puls,’ was het antwoord.

‘En, Jan Puls, wat is uw ambacht of bedrijf, en woont gij in Antwerpen?’

‘Ik ben van mijn ambacht metselaarsknecht, Genadige Heer, en woon in Gent. Ik hoû mij slechts tijdelijk in Antwerpen op en werk op het oogenblik mede aan het herstellen van den ringmuur.’

‘Maar, zeg mij, waarom toch na het volbrengen van zoo'n edele daad, u aan mijne dankbetuiging onttrokken? Waarom niet geantwoord bij mijne oproeping, en waarom u als een dief, als iemand die eene booze daad verricht heeft, in de menigte verborgen?’

Een licht rood liep ongemerkt langs de trekken van den ondervraagde, terwijl een glimlach, die alles scheen uit te drukken, om zijn mond speelde.

'Wat zal ik zeggen, vorst! wij arme duivels, zijn zoo weinig aan eerbewijzen gewoon, dat wij niet weten hoe er ons onder te houden. Zoo aan de oogen van het geheele publiek blootgesteld te zijn, zonder te weten of dit u benijdt of met den lof instemt, daarbij het ongewone, dat menschen van onzen stand door vorsten in het openbaar worden aangesproken en geprezen, dit alles was oorzaak, dat ik mij liever aan alle dankbetuigingen onttrok, dan mij in uw oog en der omstanders bespottelijk te maken door verlegenheid en schaamte.'

Terwijl hij dit zegde, sloeg hij nu en dan zijne oogen op den hertog en de oprechte en naïeve uitdrukking van zijn gezicht, was in overeenstemming met zijne woorden.

De hertog scheen met dit antwoord tevreden en haalde een beurs voor den dag, waar de goudstukken door de naden heen flikkerden.

'Het menschenleven is met geen goud te betalen, maar wij, vorsten, kunnen op geen andere wijze beloonen,' en hiermede reikte Hendrik hem de beurs over. 'Ontvang dit als een kleine vergelding; wanneer gij ooit in moeielijkheden of kommerlijke omstandigheden mocht geraken, herinner u dan dat gij het leven van den hertog van Brabant en Neder-Lotharingen gered hebt.'

De poorter, in plaats van de beurs aan te nemen, bleef voor zich staren, alsof hij worstelde met eene gedachte, die hij niet durfde uitspreken. Eensklaps richtte hij het hoofd op en zag den hertog vlak in het gezicht.

‘Is het geoorloofd, Uwe Genade, een nederige vraag te doen?’

‘Spreek vrij,’ antwoordde de hertog, die niet begreep waar de jonge man heen wilde.

‘Het is een gunst, oneindig grooter dan die, welke gij mij daar uit eigen beweging wildet schenken. Ik heb mij tot de stoute gedachte durven verheffen, te veronderstellen dat gij mij waardig zoudt kunnen keuren onder uwe lijfwacht dienst te nemen, en indien een sterke arm, een u geheele en al toegewijd hart voorrecht bij u hebben gevonden, dan sta mij toe het truweel voor het zwaard en den boog te verruilen, die meer met mijnen smaak en ik durf zeggen, beter met mijn natuur, overeenkomen.’

‘Dat noem ik eene recht mannelijke vraag, een vraag die alleszins overweging verdient,’ antwoordde de hertog, al beter en beter voor den jongen poorter gestemd, wiens krachtige bouw en edelaardige beschroomdheid hem schenen te bevallen. ‘Waarlijk, gij maakt op mij den indruk, een sterke gast, een moedige knaap te zijn en ik geloof ook, dat gij u beter op uw gemak zoudt gevoelen op een oorlogspaard gezeten, dan op den rand van een muur; maar de eene zaak sluit de andere niet uit. Neem deze beurs en ga verder voor uwe uitrusting zorgen: ik sta u heden toe deel te maken van de lijfwacht, die met de bewaring van mijn persoon is belast.’

Geen twee uren daarna of Jan Puls, de nieuwe boogschutter, had een geheele gedaanteverwisseling ondergaan. De wollen kolder had plaats gemaakt voor een licht harnas en het breede zwaard had het poorterlijke mes vervangen. Het hoofd der lijfwacht had hem reeds als een nieuw lid bij de boogschutters ingelijfd, en de handdruk van de meesten was de ridderlijke zwaardslag geweest, waarmeê hij als kameraad werd aangenomen.

Zoo gemakkelijk hij zich in zijn zwaar costuum bewoog, kon men het hem aanzien dat deze zware kleeding hem niet geheel en al vreemd was, en spoedig was hij met zijne kameraden verbroederd en de boogschutters verwonderden zich met recht over den ronden omgang, dien hij ten toon spreidde.

De bescheidene en bevreesde poorter van daar straks, was eensklaps in een lustigen en schier wilden boogschutter veranderd.

‘Kameraden,’ en hij haalde de beurs voor den dag, het geschenk van den hertog, ‘geen vriendschap die ooit zonder Bacchus werd ingezet. Antwerpen heeft taveerns genoeg om een verbond van vriendschap te bezegelen en een vroolijke partij te maken. - Leve onze hertog! wie volgt mij?’

En verblind door het gezicht der goudstukken, sprongen allen op en verklaarden zich eenstemmig bereid zijn mild aanbod aan te nemen.

Het Antwerpen van 1202 was evenmin misdeeld van taveerns als nu, en spoedig zaten onze gezellen om eene tafel bijeen met even veel kroezen voor zich als er personen waren, terwijl het nette gastmeisje met de tinnen kan vol wijn rondliep.

Menige gezondheid werd gedronken, menige kwinkslag ten beste gegeven.

In den aanvang liep het gesprek grootendeels over den afgeloopen veldtocht en men vertelde elkander de verschillende ontmoetingen, die men met den vijand gehad had. Zoo als van zelf spreekt, werd het leger van graaf Dirk niet gespaard, dewijl allen de noodige verachting uitwierpen over zijne soldaten.

Een aandachtig toeschouwer, die het gezicht van den nieuw aangestelden schutter had bespied, zou er wonderijke trekken en uitdrukkingen op bespeurd hebben, terwijl zijn kameraden daar van hun eigen moed en de lafheid der vijandelijke soldaten zaten te pochen.

Nu eens sprak er spot uit zijne oogen, dan weer grimmigheid, die zich moeielijk verborg. Hij was echter slim genoeg niets te laten blijken, van wat in hem omging en telkens wanneer het gevoel sterker werd dan de wil, en het gelaat zijns ondanks hem zou verraden, greep hij naar den wijnkroes en dronk met lange teugen.

Toen het gesprek eene andere wending kreeg, waar hij aan kon deelnemen zonder dat zijn innig gevoel er zich tegen verzette, brak de zoo lang weêrhouden woordenstroom los, en zijn vaardigheid in het antwoorden, zijn geestige, dikwerf snijdende gezegden, brachten het gezelschap spoedig in een opgewonden stemming.

De meesten wenschten zich geluk zoo'n vroolijken gezel gekregen te hebben. Onderwijl ging men rustig voort het edele nat te drinken en menige neus begon reeds de teekenen te toonen van den invloed des wijns.

Onze nieuweling liet den wijn ook alle recht weêrvaren en zelfs de anderen van het gezelschap, geen kinderen in den dienst van den wijn, konden hunne verwondering niet genoeg uitspreken over den nieuweling, die het sterkst gedronken hebbende van allen, het helderste en verstandigste van allen was. Niets bewees dat de wijn eenigen vat op hem had, en gedurig ging hij maar door, klinkend en tot drinken aanmoedigend, terwijl hij de goudstukken op de tafel liet rammelen.

Het gevolg hiervan was, dat de tong bij de meesten dubbel begon te slaan, en dat het kalme gesprek van straks plaats maakte voor een rumoer, waarbij hooren en zien verging.

Deze begon te zingen, gene den degen te trekken tegen eene schaduw op den muur; een derde verklaarde dat hij geheel alleen tegen het hollandsche leger wilde optrekken, en dat het een wijze daad van den hertog zou zijn, zoo hij den gevangen graaf van Holland het hoofd liet afslaan en zijne landen inpalmde; een vierde leunde met het hoofd op de tafel en liet de tranen in den wijn druppelen, aan het gezelschap verklarende dat hij aan dingen dacht, die hij niet wilde zeggen, maar die zijn hart week stemden; in één woord, een spektakel zooals de gastvrouw zeker in geen langen tijd in haar gelagkamer had bijgewoond.

Te midden van deze tierende en joelende kerels was de jonge boogschutter de eenige, die zijn evenwicht bewaarde en recht op stond. De een na den andere zakte neêr, en die nog ter been waren, maakten groote dronkemans-passen.

Plotseling sprong een der wapengezellen, die op zijn stoel in slaap was gevallen, als van schrik, bij het hooren eener klok op.

‘Voor den duivel, kameraden, wij hebben onzen tijd verzuimd; 't is reeds een uur te laat: om vijf uur moesten wij de wacht betrekken en het is reeds zes geslagen - op!’ en vijf of zes, die reeds vreedzaam op den vloer lagen te ronken, schopte hij met zijnen voet wakker, doch zij openden de slaperige oogen, zagen den rustverstoorder in het gezicht en sliepen op nieuw weêr in.

‘Wel Bastiaan, Karel, Krist! weet gij dan niet dat het onze wachtbeurt is? Ginder kunt gij slapen; laat ons eerst toonen present te zijn,’ en hij schudde de slapers en hij deed zijn best ze van den grond op te heffen.

Met vier of vijf gelukte dit dan ook, ofschoon men juist niet kon zeggen, dat zij sterk op de beenen stonden; de anderen waren niet wakker te krijgen, en hij gaf dan ook den moed op deze levende lijken door stompen, stooten en trekken eenig leven in te blazen.

Jan Puls stond dat alles heel kalm aan te kijken; geen zenuw van zijn lichaam toonde, dat hij eenigszins onder den invloed van den wijn was; hij was zoo ernstig mogelijk, en toen hij zag dat de pogingen van den boogschutter om de slapers wakker te krijgen, te vergeefs waren, zegde hij:

‘Laat hen in Gods naam slapen, kameraad! zooals wij hier zijn, zullen wij ons naar de burcht begeven, en wanneer men ziet dat de wacht betrokken is, zal men de overigen niet missen.’

Daar deze raad de. eenig doenlijke was en er toch niets anders op zat, begaven zij zich op weg naar de oude wacht, die de burcht van graaf Dirk bewaakte en voor het lang wachten troost vond bij het vooruitzicht op een vroolijke partij, welke door Jan Puls beloofd was.

Nauwelijks hadden zich onze boogschutters voor het paleis geposteerd, of de invloed van wat zij straks te veel gedronken hadden, deed zich gevoelen.

Eerst leunden zij tegen den muur, het hoofd op de borst latende zakken, maar daar zij spoedig merkten dat dit eene zeer moeilijke positie was, lieten zij zich op de kasseien zakken, wel geen zacht rustbed voor hunne leden, maar zij hadden hier toch gelegenheid hunne beenen zoo lang mogelijk uit te steken.

Toen Jan Puls zag dat zij allen waren ingesluimerd, kreeg hij in eens een geheel ander voorkomen; zijne trekken namen een ernstige, eenigzins sombere uitdrukking aan.

De blik, dien hij op de slapers wierp, was vol van de bitterste verachting. Na voorzichtig rondgezien en zich verzekerd te hebben dat allen in het eerste uur niet zouden ontwaken, haalde hij, van achter

zijn borstharnas, een sleutel te voorschijn.

Zooals wij boven reeds gezegd hebben, strekte de burcht, die door onze boogschutters bewaakt werd, tot gevangenis van graaf Dirk VII. Onze boogschutter stak den sleutel in het slot van de deur, die naar den zijkant voerde, en na nog eens een oogslag om zich geworpen te hebben, haalde hij het slot over.

Hij had nauwelijks deze beweging volbracht of de deur werd geopend, en de graaf van Holland, Dirk VII, verscheen op den dorpel.

'Altijd dezelfde Theobald, altijd even slim als stoutmoedig,' en hij drukte de hand van onzen boogschutter, die zich op eene knie had laten vallen, als hiermeê hulde willende doen aan zijn vorst.

DE DOODE HAND. - 'Ontvang dit als een kleine vergelding.'

'Terwijl deze laffe en ellendige Brabanter, dien ik uit het diepst mijner ziel haat, u langs de wegen sleurde, als een booswicht dien men naar de galg brengt, volgde ik u, doorluchtige meester, van verre; ik heb u doen begrijpen dat ik u zou wreken en bevrijden te gelijk. De wraak is mij ontsnapt, niettegenstaande mijne voorzorgmaatregelen, maar het tweede punt mijner belofte hoop ik te volbrengen, namelijk u te bevrijden. Het komt er op het oogenblik weinig voor u op aan, welke middelen ik gebruikt heb om tot u te geraken. De zaak is dat gij eerst bevrijd wordt, later zal ik u rekenschap hiervan geven. De dag is op het punt van onder te gaan. De wacht heb ik een geneesmiddel ingegeven, dat haar in geen twee uur zal doen ontwaken. Spoedig dus zal de nacht aanbreken en wij zullen in alle zekerheid kunnen vluchten.'

'Hoop en moed,' zegde de graaf, opnieuw de hand van den gewaanden Jan Puls, den geïmproviseerden boogschutter, drukkende, die in wezenlijkheid niemand anders was dan een der befaamdste en dapperste ridders van Holland.

Graaf Dirk ging binnen en sloot behoedzaam de deur, terwijl Theobald op en neêr wandelde als een schildwacht, die van de belangrijkheid van zijn post doordrongen is.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 3]

DE VALLEI DER VESDRE.

De vallei der Vesdre.

De voortreffelijke kunstenaar Leon Le Pas levert ons andermaal eene sierlijke teekening, genomen uit de schoone vallei der Vesdre, de schoonste, zegt een fransch dichter, die er misschien in de wereld is. Zeker is, of liever was, dit dal vroeger een wezenlijk dichterlijk oord.

Helaas! mogen wij, onder dit laatste opzicht, zeggen; de spoorweg heeft ook dit paradijs veel van zijne natuurpracht ontnomen. Dat hedendaagsch monster ziet immers naar niets, vernielt heuvels, velt boomen, vult diepten, snijdt waterloopen door, verstrooit bloemen, en als wilde het nadien voor het oog van den reiziger verbergen wat het bedorven heeft, jaagt het vogelsnel het overschot der schoonheden voorbij,

of liever misgunt hem het genoegen dat overschot nog te bewonderen.

Bij een helderen zomerdag, een blauwen hemel, een prachtige zonneschijn, was de Vesdre-vallei inderdaad een tooveroord, een paradijs. Hier dwaalt men in eene wildernis, ginder toeft men in een rijk beschaduwd dorp; nu komt men voorbij een oud ridderlijk kasteel, dan kijkt u, ginds uit het geboomte, eene nieuwe villa achterna; hier ligt een landelijk huis, ginds eene wit gekalkte hut, ofwel, bij het omdraaien van eenen heuvel en onder het loof van olmen en linden, ziet ge, zoo als een dichter zegt - dat groote zwarte rad met spattende peerlen en diamanten omstrooid, hetwelk men in prozataal het ‘molenrad’ noemt.

Zoo als wij hooger zegden, heeft de spoorweg veel van al dat schoons omgeworpen; doch wij leven niet van poëzie, en wat wij hooger een monster noemden, bracht veel voorspoed en welvaart aan gansch de streek, en wordt door velen als eene wezenlijke weldadigheid gezegend.

Niet alleen is er veel schoons in die streek vernield, maar ook de rust dezer tooverachtige vallei is, op zekere oogenblikken van den dag, verdwenen, aangezien de suisende en schuifelende stoom zich alsdan hooren laat.

Niettegenstaande al die veranderingen, blijft de vallei der Vesdre eene schilderachtige streek, en onze teekening is slechts een enkel klein hoekske van de duizende punten, die zouden waardig zijn door de teekenstift of het penseel vereeuwigd te worden.

De kunstenaar heeft een herfstmorgen gekozen; de boomen hebben hunne bruine blaêren reeds afgeschud en alleen de mast heeft zijne groene waaiers behouden, op welke hij de sneeuw zal opvangen en ze glimlachend afschudden, als wilde hij aan den norschen winter zeggen: ‘Wat gij ook doen moogt, ik toch blijf altijd groen!’

De hemel is aschgrauw, en breekt soms een zonnestraal door de wolken, door den nevel die op de rivier hangt, dan zal zij tintelen op die witte najaarsdraden, ‘door onnaspeurbre kunst gesponnen,’ zegt Beets in zijn *Najaarsmijmering.*

De weg verlaat geen oogenblik de rivier; zij houden vriendschappelijk aan elkander en wordt op den waterweg den lof van den landweg uitgeroepen, dan gewis vergeet de wandelaar op den landweg nooit, soms stil te staan en den lof te maken van den waterweg.

Rimenbranza.

Onder dien titel, welke ‘herinnering’ beduidt, heeft de schilder Maillard ons een allerliefst figuurtje geleverd, een italiaansch meisje dat, bij wijze van guitaar eene viool bezigend, een liedje uit vroeger dagen met snaargetokkel begeleid. 't Is wellicht een liedje, dat zij in haar ouderlijk huis, wellicht hier of daar gehoord heeft en dat zij zich nu tracht te herinneren. De herinnering heeft echter niets droefgeestigs; want er zweeft een welwillende glimlach over het wezen van het meisje. Hoe het zij, ieder die eenig kunstgevoel bezit, moet dit lieve ‘blootvoeterke’ met eene klimmende belangstelling beschouwen. 't Is een lief, natuurvol en naïf figuurtje.

De curiositeiten der stad.

Hebt ge nooit Cremer's geestige schets gelezen, waarin hij ons vertelt hoe ‘Gerrit Meeuwsen met zien zeun Gijs, noar de Amsterdamsche karmis’ ging en hoe hij, ontgoocheld over 't geen hij zag, eindelijk zegde: ‘'k hol niet van die horlepieperie. Da's ens, moar 't lest.’ Neen? Welnu, Cremer verdiende ten minste door ons vlaamsch volk gekend te zijn, dewijl hij inderdaad een schrijver is van veel talent, misschien wel wat lokaal - hetgeen wellicht een hinderpaal is om zijn naam, gemakkelijk, over wat men zegt de *barrières de l'octroi* te zien dringen.

Gerrit Meeuwsen schoot ons te binnen, toen wij de vroolijke print ‘der deutsche Michel’ zagen, die ook eens, uit het diep van het platte land, de reis naar de stad heeft gewaagd, om daar de curiositeiten op te nemen.

Die reis moet, dunkt ons, sedert zoo wat eene halve eeuw besproken zijn, en even als in het gedichtje ‘als de kindren groot zijn’ van jaar tot jaar uitgesteld. Eindelijk is het er toch van gekomen en Michel en zijne Michelin willen vooral dien St. Joris zien, waarvan ze reeds toen zij kinderen waren hoorden vertellen, die een allerleelijksten draak met de punt van zijn lans in het oog steekt - het eenige plaatske waar dat hellebeest kwetsbaar was.

Michel heeft, om zich alles goed duidelijk te maken, een *cicerone,* een geleider genomen: men moet dezen slechts zien, om overtuigd te zijn dat hij een dief, een schurk is; doch Michel mistrouwt niemand en denkt dat de menschen overal zoo goed, zoo eenvoudig, zoo eerlijk zijn als in zijn dorp. 't Is misschien ook een stuk neef, die lang geleden het dorp verliet, en nu daar als ‘beurs-speculant’ te boek staat.

Als Michel nu eindelijk weêr in zijn ouden haard zal terug gekeerd zijn, zal hij echter niet zoo ontgoocheld zijn als Gerrit Meeuwsen, die van de Amsterdamsche schoonheden verklaarde: ‘dat ie d'er den buuk vol van had,’ terwijl zijn zoon Gijs opineerde: ‘dat 't smerrig was.’

Neen, men ziet op de gelaatstrekken van het oude paar, dat ze in volle bewondering zijn en als de overige curiositeiten hen zoo goed bevallen als de moedige St. Joris, dan zullen zij tot aan het eindje van 't leven, over al het schoons, dat ze in de stad te zien kregen, weten te vertellen; doch als Michel zich daarna herinnert dat hij, op die expeditie, zijn zilveren tabaksdoos, zijn rood geruiten neusdoek en daarenboven eenige zijner beste thalers kwijt raakte, dan zal hij even als Gerrit zeggen: ‘da's te arg, da's te arg!’

Hoe het zij, het tafereeltje is als vinding en type inderdaad een juweeltje. Michel en zijne vrouw zijn prachtig en de op de beurs speculeerende neef, is als in de natuur gevonden.

Freerik de schaapherder.
(Eene Legende.)

Geen land is zoo rijk in legenden als onze Ardennen. Ziehier die van den schaapherder:

In de groote heivlakte, die zich in het noorden der Ardennen uitstrekt, hoedde Freerik de schapen zijns meesters. 's Morgens, als de zon de dauw had opgedroogd, dreef hij ze de vlakte in; 's avonds, dikwijls als de zon reeds lang in het westen verdwenen was, keerde hij met de kudde, in een wolk van stof gehuld, terug.

Freerik was een somber, zwijgend man. Vrienden had hij niet, omdat hij nooit aan kegel- of bolbaan in het dorp verscheen. Ook zocht hij geen kennissen en leefde het liefst eenzaam en vergeten. Tegenover de andere dienstboden was hij norsch, en niemand wist wat er in zijne ziel omging.

Met strakken blik, het pijpken in den mond, den knapzak ter zijde, een schapenvacht op den schouder om zich tegen den regen te beschutten, de lange vork met weerhaak in de hand ging hij 's morgens heen en kwam even zoo des avonds terug, altijd opgevolgd door zijn zwarten spits met gloeiende oogen.

Wat deed Freerik in de uitgestrekte heide? Hij stond, leunend op den vorksteel, lag tegen den zandheuvel of zat op den grenssteen - doch altijd denkend, morrend, droomend. Neen, die man was niet tevreden met zijn lot!

Waarom bezaten anderen ook iets in de wereld en bezat hij niets? Ginds in de verte steeg de lichtblauwe rook uit den schoorsteen eener hoeve op - waarom was die hoeve de zijne niet? Aan de andere zijde van den gezichteinder tuimelden de wieken van eenen molen elkander achterna - waarom was die molen zijn eigendom niet? Ginder schokte eene reiskoets over den weg - waarom reed hij, Freerik, niet in dien wagen, met twee paarden bespannen?

De duivel der jaloezie knaagde inderdaad aan Freerik's hart: hij misgunde iedereen zelfs het stuk brood, en als hij droomend in de eenzame heide zat, beulde hij zich het hoofd af in het opzoeken van middelen, om goud, het zoo gewenschte goud machtig te worden. Om goud te bezitten, zou hij inderdaad zijnen God verloochend hebben.

En dit deed hij ook; doch terwijl die heiligschendende denkbeelden door zijnen geest woelden, viel de avond en berstte plotseling een ijselijk onweder los. De schapen schuilden bijeen en de zwarte spits bij hen;

maar Freerik, door eenen kring van vuur omringd, en die altijd op zich zelven ronddraaide gelijk een draaitol en zich daarenboven verder en verder van de kudde verwijderde, werd in de duisternis weg gevoerd.

In een oogenblik was hij verre, zeer verre van de plaats, waar hij zijne schapen hoedde en stond aan een watermolen, die tusschen de hooge eikenboomen als verborgen lag. Het onweêr was heen, de wolken waren weg gedreven; de maan stond boven de toppen der eiken en viel met haar volle licht op het rimpelend molenwiel.

'Zie,' zegde eene fluisterende stem naast Freerik, ofschoon deze niemand zag, 'zie in het water de goudstukken dansen!' En inderdaad het was alsof daar eene hand uitgestrekt werd, en dat deze een ganschen reessel goudstukken vallen liet.

Dat is de maan, die in de rimpels van het water honderdvoudig herhaald wordt! dacht Freerik; doch de stem fluisterde hem 'domkop' toe, en nu zag Freerik inderdaad dat het goud daar, voor hem, in het water danste en hij slechts de hand had uit te steken om rijk te zijn, en alles te bezitten wat de wereld geven kon.

Wel klopte zijn hart geweldig, ja; maar de zucht om de schatten meester te worden, was zoo groot! Hij sprong dan ook op het water toe, doch wilde - 't was een gewoonte van vroeger dagen - alvorens te water te gaan, het kruisteeken maken; eene geheimzinnige hand, die koud als de hand eener doode was, hield hem echter tegen en de stem fluisterde hem toe, dat, durfde hij het wagen zulks te doen, zijne hand met lamheid zou worden geslagen.

Freerik ging te water; hij greep - en greep nogmaals, en toen hij plotseling vasten voet verloor en zonk, greep hij met twee handen te gelijk naar het goud, zonder iets te kunnen machtig worden. Hij zonk, en de ijselijke godslastering, die hij in zijne razende wanhoop uitbraakte, werd door een helschen lach beantwoordt, die tot driemaal toe door het bosch weêrgalmde.

Toen 's morgens het molenrad in beweging kwam, en in den morgenglans een draaiend vuurwerk van juweelen scheen, bracht het eensklaps een lijk naar boven, slingerde het door de lucht, plonste het weêr in het water, maalde en pletterde het beneden in de diepte en bracht het weêr in lappen en brokken te voorschijn: - het was Freerik's lijk.

's Nachts als de maan aan den hemel staat, dwaalt de geest van den schaapherder langs den oever en als het bedriegelijke licht weêr in het rimpelend water spiegelt, ziet men eene vurige hand naar de dansende schijven der maan grijpen.

't Is Satan, zegt de landman, die ook ons tracht te bekooren, even als hij Freerik bekoorde en betooverde; en een kruis makende, wendt hij het hoofd om en verlaat zoo snel mogelijk de plek door de zonden van hebzucht en godslastering ontheiligd.

In 't hartje van Afrika.
De stammen der Niams-Niams en der Monbuttous.
(*Vervolg*.)

Van den blanken reiziger en dezes land konden de menschen zich natuurlijk geen denkbeeld vormen, evenmin als van eene eindelooze zee. Dat land moest, in hun oog, een land van wonderen zijn, te oordeelen naar een steentje dat Schweinfurth hun gaf, hetwelk in den mond smolt en een aangenamen smaak achterliet; dit steentje was heel eenvoudig een stukje kandijsuiker.

Na de bijeenkomst met Wando, waarvan wij hooger spraken, en waarbij de koopman groot gevaar liep aan de lansen der hofhouding geregen te worden, werd de koning bang. ‘Dood mij, zoo gij durft,’ had Abou-Sammat gezegd; ‘maar voor dat gij een haarpijl van mijn hoofd aangeraakt hebt, liggen er duizend van u dood!’ Hard gesproken is half gewonnen, en dat was ook hier het geval. Hoe het zij, de stam maakte een feestmaal gereed en de reizigers mochten hout kappen in het naburige bosch, om er hutten van te bouwen.

Wando wilde den witten, langharigen vreemdeliug zien; hij zette zich met eene zekere losheid in den hem aangeboden stoel neêr en behandelde Schweinfurth zoo als de heer zijnen slaaf zou behandeld hebben; doch de reiziger nam integendeel een hoogen, gebiedenden toon aan en verweet den koning, dat bij den koopman eenen strik had willen spannen, in plaats van hem gastvrij te ontvangen, of te bevechten man tegen man. De Nubiërs maakten van deze grootspraak gebruik om te zeggen, dat die witte, langharige reiziger een Frank was, ‘en,’ voegden zij er bij, ‘wacht u wel eenen Frank aan te vallen, want die heeft eene verschrikkelijke macht. Als hij sprak, zou de grond open splijten en het vuur, dat uit de afgronden opsteeg, zou heel uw land verslinden!’

De Niam-Niam siddert voor de booze geesten, voor de toovenaars en waarzeggers, en juist hadden dezen den bloeddorstigen koning een rampvollen oorlog voorzegd. Hieraan alleen, daarvan was de karavane overtuigd, had men het te danken gehad dat men haar vrij liet heen gaan. Zoo niet, zou Wando zonder twijfel wel eens hebben willen proeven, hoe die witte heer van genen kant der zeeën smaakte! Deze echter bleef voor allen een wonderlijk wezen. Natuurlijk, zij begrepen niet waarom hij al die planten bijeenzamelde en men dacht dat hij ze opat; vandaar dat men hem den naam gaf van planteneter ‘mbarik-pa.’

De Niams-Niams mogen dan ook weinig of geene banden aan de zedelijkheid kennen, dan toch eerbiedigen zij die des huwelijks en meer dan eens heeft een lid van dien stam, zich de grootste opofferingen getroost om de door de schraapzuchtige ivoirkoopluî gestolen vrouw terug te bekomen. Hun haat tegen de Turken is groot en konden zij een dezer laatsten machtig worden, hij zou gewis den dans niet ontspringen. Het was nog niet lang geleden, dat er bij de Niams-Niams een verschrikkelijk festijn van menschenvleesch had plaats gehad. Het menschenvet wordt in de dorpen van den stam openlijk verkocht.

Toen de karavane afzakte, onderstond zij nog geruimen tijd de heimelijke en verraderlijke aanvallen der trouwelooze wilden. Nu snorde hier een pijl uit het loover, dan schuifelde ginds een kogel langs de ooren der Nubiërs. De witte reiziger zelf werd door eenen pijl aan den wang gekwetst. Trouwens voor hem bestond niet alleen gevaar van den kant der inlanders; maar ook van dien der Nubiërs, die niet zelden dronken hun geweer losten. Schweinfurth was zelfs door hen niet goed gezien, omdat hij niet zelden den mishandelden inlander voorsprak. Van die bescherming, wilde hij zijn eigen corpus bewaren, moest hij dan ook afzien; hij moest het hoofd omwenden, als een Nubiër den wilde, dien hij haat, verongelijkte.

Het land der Monbuttous was het doel van Abou-Sammat's reis. Daar zijn de olifanten nog zoo overvloedig, dat men tot geen geweld zijne toevlucht behoeft te nemen, wil men groote winsten verwezenlijken. Op dien tocht trok de reiziger door de Welle, eene veel besproken rivier in betrekking met den Nijl. De koning der Monbuttous, Munza, zag verlangend van Abou Sammat's komst te gemoet. Inderdaad, zijne magazijnen zaten kropvol ivoir, en hij verlangde dit tegen noordsche producten te verwisselen. Die verwisseling zou zonder twijfel gemakkelijk gaan, dewijl de

koning en de koopman met elkander goed bevriend waren. Ook pas aangekomen, ging Abou-Sammat met geschenken naar het paleis, welke bestonden in groote koperen schotels, niet bestemd voor de keuken, maar wel om, tijdens de koninklijke feesten, daarop muziek te maken.

Den volgenden dag trok Schweinfurth in gala-kostuum - een zwart kleed en hooge laarzen - naar het paleis; de koning had negers gezonden om hem af te halen. De trommels roffelden, de trompetten weêrklonken. Een neger droeg de karabijn, een andere de revolver van den reiziger en een derde zijn stoel. Het paleis van Munza was een tal van hutten, door paalwerk afgesloten, beschaduwd door met voordacht geplante boomen. De troonzaal was wel honderdvijftig voet lang op zestig breed. De bouwing was niet zonder goeden smaak; de pilaren waren gevormd door palmboomstammen. De troon was een houten stoel en deze stond op een biezen mat.

De zaal was rechts en links door krijgslieden en hovelingen opgevuld, en dewijl Sire nog niet opdaagde, zette Schweinfurth zich op zijne honderde gemakken op zijnen stoel. De Monbuttous zijn flinke kerels; zij hebben eerder bruin dan zwart vel; hunne gelaatstrekken zijn regelmatig; zij dragen eene tunica van vijgenboomschors, dat tot aan de knieën reikt en houden de haren, door rietjes, in rechtstaande richting; doch boven op die haren staat een stroohoed met een wiege-

lende veêr. Zijn het echter hunne eigene haren wel, die zich zoo pyramidaal verheffen? Neen, het zijn valsche haren; 't zijn chignons, en van dien kant hebben wij dus geen recht met de Monbuttous te lachen, dewijl onze vrouwen even Monbuttous zijn als die wilden. Van waar komt nu dat valsch haar? Helaas, van de slachtoffers, die onder de handen dezer wilden gevallen zijn! De Monbuttous zijn nog wreeder dan de Niams-Niams. Al wat hun onder de handen valt, van welk geslacht ook, wordt ongenadig aan het spit gestoken.

RIMENBRANZA, NAAR MAILLARD.

Schweinfurth had voorzeker ruimschoots tijd om al wat hem omringde op te nemen, want Sire deed zich meer dan een uur wachten. Zijne vrouwen waren bezig met hem te versieren; want zij wilden gewis, aan dien witten vreemdeling, een groot denkbeeld geven van haren heer en meester. Hiertoe moest ook zonder twijfel bijdragen, dat men achter den troon eene groote trofee van wapens: lansen en rood koperen daggen en wat zoo al meer, plaatste, en toen de middagzon daarop scheen, vormde dit een inderdaad fantastisch, we gelooven te kunnen zeggen, een helsch gezicht.

Nu klinken de tonen der ivoiren horens, de trompetten en het geroffel der trommels. Sire verschijnt. Hij gaat langzaam, zonder rechts of links te zien; achter hem volgen zijne vrouwen. Hij zet zich op

den troon en ziet strak naar den grond. Naast hem zit Abou-Sammat. Denkt ge dat Munza nu ook het wonderlijke specimen van het menschelijke geslacht bekeek? In 't geheel niet. Hij zocht Schweinfurth zelfs niet met het oog. Munza had aan hals, beenen en armen, koperen kettingen en ringen. Boven op zijn hoed, die anderhalven voet boven dezen uitstak, wiegelde eene groote roode pluim; eene koperen klep of halve maan beschaduwde zijn voorhoofd.

DE CURIOSITEITEN DER STAD.

Zjjne tuniek van vijgenboomschors was rood gekleurd, en de vallende plooien deden aan moiree-zijde denken. Rond zijne lenden waren strooken buffelvel, met koperen knoppen aan het einde, geslingerd. In zijne hand hield hij een koperen sabel - kortom, Munza kwam aan Schweinfurth als een helsche figuur voor, wellicht wel wat verschrikkelijker, door de faam dat hij dagelijks menschenvleesch op zijne tafel had. In zijn oog was geene de minste welwillendheid zichtbaar, integendeel, gierigheid en trotschheid waren de hoofdkenmerken van zijn verdierlijkt gelaat.

Munza ondervroeg, toen hij eindelijk zoo genadig was van te spreken, den reiziger niet over zijn land en zijne reis; het onderhoud bepaalde

zich tot zeer onbeduidende vragen; zoowel als in onze paleizen en meer zelfs, heerscht daar de etiquette.

Schweinfurth bood den koning eenige geschenken aan; doch zij werden met alle mogelijke onverschillige trotschheid onthaald; echter meende de reiziger wel een straal van hebzucht in het oog te onderscheppen. Na de voorstelling vingen de feesten aan. Op kleine houten tafels werden, voor den troon, tapioca- en maïs-koeken, vruchten en frisch water in zeer nette aarden vazen, geplaatst. Er was ook muziek: twee mannen bliezen op ivoiren horens en weldra werd er dapper gezongen. Een inlandsch kunstenmaker deed zoo'n kluchtige sprongen, dat Schweinfurth zelf hartelijk lachte, hetgeen Sire blijkbaar vereerde.

Toen eenige dagen daarna, Munza eene victorie behaald had op eenige naburige stammen, dat is, dat hij hen een groot aantal slaven, ivoir en vee had ontnomen, had er een veel luidruchtiger feest plaats. De koning zelf danste in tegenwoordigheid van zijne vrouwen. 't Was slecht, regenachtig weêr; maar toch ging Schweinfurth dat tooneel zien. Rondom den koninklijken danser zaten tachtig vrouwen, enkel gepareerd met hare afrikaansche tatoueering. Zij klapten in de handen bij de krommesprongen die Sire maakte. Men sloeg op cimbalen, men blies op horens, men schudde met bellen, men sloeg op trommels, men zong uit volle mouden - helsch leven! Achter de dames stonden de krijgslieden in volle wapenrusting.

(Wordt vervolgd.)

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg*.)

Het bedrog ontmaskerd.

Wij moeten onze lezers verzoeken het hertogelijk verblijf en zijne omgeving een oogenblik vaarwel te zeggen, en ons te volgen naar een der Antwerpsche achterbuurten.

Het huis, waarin wij eenige minuten zullen vertoeven, lag met het front tegen den ringmuur; het uithangbord, dat een dronken Bacchus, het hoofd met wijngaardblaêren omkransd, voorstelde, gaf te kennen dat men hier een middeleeuwsch bier- en wijnhuis voor zich had. Voor het gebouw strekte zich een vrij, open terrein uit, met een bloeiende haag afgezet; dit terrein scheen voor twee doeleinden te zijn aangelegd; de harde, glad gestampte baan toonde aan, dat de Antwerpenaars hier op zondagen en in de uren, dat zij door werkzaamheden niet verhinderd waren, hunne kegels kwamen opzetten, terwijl de ringen, aan het eind opgehangen, en de onder een soort veranda staande handbogen bewezen, dat de poorters nu en dan ook den tijd verkortten met naar prijzen te schieten.

Op dit oogenblik heeft men dit laatste spel bij de hand genomen. Duidelijk verneemt men het spannen der bogen en het fluiten der pijlen door de lucht. ‘Bravo,’ roept men, en de schutter heeft doel getroffen en drie of vier ringen geschoten. Er zijn echter meer toeschouwers dan schutters.

Dicht bij de doornenhaag staat een tafeltje, waaraan zich een viertal jonge poorters hebben neêrgezet; de vijfde schijnt in Antwerpen uiet thuis te behooren, zijne kleeding toch duidt geheel en al den zeeman aan. Een van hen, een jongeling van twee en twintig jaar, met een krachtig, frisch voorkomen, ofschoon zijn gezicht op het oogenblik bleek is, draagt den arm in een doek. Hij schijnt op het oogenblik de ziel van het gezelschap te zijn, want waar hij zelf het woord niet voert, richten zij toch het woord tot hem.

Terwijl zij al klappende hun kroezen leêg drinken, gaat er op eens een luid hoera uit de verzamelde menigte op.

'Pietersen heeft gewonnen, Pietersen heeft alle ringen geschoten,' en men dringt zich om den gelukkigen overwinnaar om hem geluk te wenschen.

'Wat zal ik zeggen, mannen,' en het zegevierend, stralend oog waarmeê hij de omstanders, die hem gelukwenschen, aanziet, toont den met zich zelven tevreden overwiunaar aan; 'een vaste hand doet veel, al is zij ook niet alles; al heeft men ijzeren zenuwen en een valkenoog, zonder een overgroot geduld, blijft men toch altijd maar een sukkelaar; ik ben nu veertig jaar en van af mijn twaalfde jaar, sedert ik den boog voor het eerst leerde spannen, is er geen dag voorbij gegaan, waarin ik mij niet in dit edele wapenspel oefende. Het is dus zoo'n wonder niet dat mij het doel zelden ontgaat en dat, wanneer ik tegen den pijl zeg: tref het oog, hij niet licht de wenkbrauwen zal raken. Het eenige is maar een vaste hand en oefening.'

'Leve de overwinnaar Pietersen,' riepen de omstanders, 'wijn voor den koning!' en men bracht tafels en banken en men zette zich in een kring, terwijl men den beker, ter eere van den overwinnaar, lustig liet rond gaan.

Terwijl dit voorviel, zette het gezelschap bij de doornenhaag, na zich eerst op de hoogte gesteld te hebben van wat er plaats vond, zijn gesprek rustig voort.

Maar voor hen af te luisteren, willen wij eerst van een ander persoon spreken; wij bedoelen den drossaart Van Assche.

Het was het uur dat hij gewoonlijk den ringmuur ging inspecteeren, om te zien of de wachten betrokken en allen op hun post waren. Hij beschouwde deze wandeling tevens als heilzaam en gezond en verzuimde haar dan ook geen enkelen middag.

Hij kwam juist den weg op, waar het huis gelegen was dat wij zoo even hebben aangeduid. Te oordeelen naar het gedruisch en de verwarde stemmen vermoedde hij wel dat er iets gaande was, al was de doornenhaag te hoog en te dicht om juist alles duidelijk te kunnen gaêslaan.

Nieuwsgierigheid dreef hem er echter toe eens even stil te staan, en te zien en te hooren wat hier te doen was. Hij koos juist de plaats uit waar de groep, die wij daar even klappende verlieten, achter de haag neêrzat. Door de kleine opening in de struiken merkte hij ook den jongen poorter op die zijnen arm in een doek droeg; van de bloedvlekken hier en daar op den doek leidde hij af, dat het geen armbreuk was, maar dat het gewelddadiger oorzaken waren geweest, die den jongen man op het oogenblik van het gebruik van zijnen arm beroofden. In de meening dat dit ongeval zoo juist had plaats gehad en de reden hiervan willende vernemen, spitste hij de ooren om zooveel hij kon van hetgeen gesproken werd af te luisteren.

'Zelfs al was de hertog een ongeluk overkomen,' zegde de persoon, dien wij om zijn matrozen-kleêren als den zeeman hebben aangeduid, 'en al was de stoot van den moordenaar raak geweest, gij hadt in alle geval uwe hand in de onschuld kunnen wasschen. Gij hadt hem gewaarschuwd en al sloeg hij uwe raadgeving in den wind en al wilde hij u niet bij zich toelaten, gij hadt ten minste uwen plicht gedaan. Wat mij echter het verwonderlijkste voorkomt, is, dat gij u niet hebt aangemeld, toen de

hertog zijn redder opriep en ontbood. Gij hadt hem kunnen bewijzen dat het niet altijd goed voor een vorst is zijn eigen zin te volgen, en waarschuwingen, al komen zij ook van ons, zoo maar te verachten. Wanneer het geen goddelijke beschikking was geweest, die u in de omgeving van den hertog deed zijn en u den stoot deed afweren, dan was onze vorst op het oogenblik een lijk.'

Deze woorden schenen op onzen gewonden poorter volstrekt geen den minsten indruk te maken; met eene waardigheid, die te opmerkelijker was naarmate zijne kleêren armoediger waren, antwoordde hij onzen zeeman:

'Door mijn leven voor dat van onzen hertog in de waagschaal te stellen, deed ik niets anders dan wat mijn geweten mij voorschrijft; door mij buiten alle dankbetuigingen te houden en mij in de menigte te verliezen, volgde ik de stem van mijn gezond verstand; ik ken te goed de rechtspleging en de menschen, om in dit opzicht niet voorzichtig te zijn; had ik mij als redder aangegeven, in het eerst zou het niets dan dankbetuigingen geregend hebben; maar wanneer dit gevoel bekoeld zou zijn en het kwaaddenkend verstand zich eens met de zaak was gaan bemoeien, dan zou het vermoeden spoedig op mij vallen.

Mijn gedrag zou anders opgevat worden; wie weet of men mij niet als medeplichtig in den aanslag zou beschouwen en de folterbank zou dienst doen, om uit mij te krijgen hetgeen ik niet wist.'

De matroos en de anderen, die aan de tafel van den voorzichtigen poorter zaten, schenen veel wijsheid in zijne woorden te vinden; na eerst bij zich zelven overlegd te hebben of er werkelijk zoo veel wijsheid in lag opgesloten, als zij vermoedden, gaven zij hem allen gelijk en verklaarden dat hij voorzichtig gehandeld had.

'Het is alles de waarheid,' merkte onze matroos aan, 'de zuivere waarheid, wat gij daar gezegd heb. Waarlijk, Jetter, de deken van uwe gilde zou zich in deze duistere zaak niet verstandiger en voorzichtiger hebben kunnen gedragen.'

De heer Van Assche had zich geen woord van dit gesprek laten ontgaan. Hij wist in het eerst niet of hij zijne ooren zou gelooven, zoo onbegrijpelijk kwam hem dit alles voor. Jan Puls een bedrieger! en met bliksemsnelheid schoot dit door zijn ziel.

Na de eerste ontroering, door deze woorden gewekt, te boven te zijn gekomen, begon hij bij zich zelven te overleggen, en de gedachte schrikte terug voor de grootheid van het bedrog, waaraan de valsche indringer zich had schuldig gemaakt. En hij kon niet aan de waarheid twijfelen: de oprechtheid sprak den poorter de oogen uit, terwijl ieder zijner woorden van waarachtigheid getuigde; daarbij droeg hij het zichtbaar bewijs, den in een doek gewonden arm, met zich om. Hij moest hier een schurk ontmaskeren en hij was het met zich zelven nog niet eens op welke wijze hij dit het best zou doen. Zou hij den eerlijken poorter verzoeken om hem te volgen, of zou hij eerst eenige wachten gaan zoeken en hem desnoods met geweld laten oplichten?

Dit laatste, hoe geweldig ook, scheen hem het beste toe, daar hij niet zeker was of het eerste wel gelukken zou en de poorter te bewegen zou zijn, hem naar de burcht van den hertog te volgen.

Hij begaf zich dus onmiddellijk op weg zonder echter dengene, dien hij op het spoor was, te veel uit het oog te verliezen. Spoedig vond hij eenige wapenknechten wien hij beval den door hem aangeduiden persoon op te lichten, en hem naar de burcht des hertogs te voeren.

De jonge smid, zonder te gissen dat zijn woorden door andere ooren dan voor welke ze bestemd waren, werden opgevangen en onbekend met wat hem boven het hoofd hing, zette zijn gesprek met zijne kameraden rustig voort.

Hij was juist in het midden van een gesprek toen de wachten verschenen, en hem verzochten met hen meê te gaan. Hunne tegenwoordigheid scheen hem genoeg om onmiddellijk te kunnen besluiten en hij poogde daarom ook geen weêrstand te bieden. Zijne kameraden schenen diep verontwaardigd; maar een ernstige en gebiedende blik van den jongen wapensmid hield hen van gewelddadigheden terug. Hij maakte zich gereed om meê te gaan.

'Vaartwel!' riep hij zijne vrienden toe; 'hetgeen ik voorzag, is gebeurd. Vaarwel, Lodewijk,' voegde hij er bij, zich tot den matroos wendende, 'men kan niet weten wat er gebeurt, wanneer men zich in zulke handen bevindt;' hierbij wierp hij een oogslag op de wapenknechten. 'Groet Liesbeth van mij, en zeg haar dat zij mij niet moet vergeten, evenmin als ik haar vergeten zal, hoelang mijne afwezigheid ook mag duren.'

Na deze woorden gesproken te hebben, volgde hij de wachten met een vasten stap en een kalm en rustig gelaat.

Terwijl onze jonge wapensmid en zijn geleide aan de burcht waren aangekomen, begaf de heer van Assche zich onmiddellijk naar de vertrekken des hertogs en deelde hem de geheele toedracht der zaak meê.

De hertog scheen verschrikt, ontsteld en wist niet wat van de zaak te denken. Nadat de drossaart hem had gezegd dat hier geen aarzeling mogelijk was, en dat onze jonge poorter de ware en wezenlijke redder was, begon Hendrik onmiddellijk verband te zoeken tusschen dengene, die hem den morgen voor den aanslag gewaarschuwd had en hem, die daar zoo even als de redder van zijn leven was binnen geleid.

Dit deed een groot licht voor hem opgaan, en hij verheugde zich dat hij thans de draden van den aanslag in handen had en onmiddellijk zou vernemen, wie den dolk tegen hem had opgeheven. Het kostte hem echter moeite tot de overtuiging van den heer van Assche te geraken, dat Jan Puls een bedrieger was en om de een of andere reden zich als de redder had opgeworpen. Het waagstuk kwam hem te vermetel voor dan dat hij er geloof aan kon hechten, te meer daar de persoon van Jan Puls, in zoo ver hij hem ondervraagd had, de waarachtigheid zelve scheen te zijn.

Onze jonge wapensmid werd spoedig in de tegenwoordigheid des hertogs toegelaten.

Nadat Hendrik eerst een onderzoekenden blik op den jonkman gevestigd en dit onderzoek hem eenigszins tevreden gesteld had, vroeg hij hem of hij dezelfde persoon was, die zich op den morgen voor den aanslag bij hem had aangemeld.

Onze poorter antwoordde bevestigend.

Na nog eenige vragen gedaan te hebben, trad de vorst in meer bijzonderheden en verzocht hem mede te deelen, op welke wijze hij achter het geheim van den tegen hem gesmeedden aanslag gekomen was.

‘De waarschuwing, die ik u liet toekomen,’ antwoordde Jetter, ‘steunde waarlijk niet op losse gronden; ik had hier alle mogelijke reden voor. Het eerste, wat bij mij kwaad vermoeden wekte, waren de woorden die twee mannen, welke de Blauwhondsche Brug passeerden, tot elkander spraken; ik ving ze op, terwijl ik met Liesbeth, mijne verloofde, eene avondwandeling door de stad deed.’

‘En wat waren dan deze woorden?’ vroeg de hertog.

‘Die mannen onderhielden zich over beleedigingen en krenkingen, die hun door den vorst zouden zijn aangedaan, alsmede over de schikkingen, die zij getroffen hadden om deze op den persoon van den wreeden en onbeschaamden overwinnaar te wreken, schikkingen die neêrkwamen op een hinderlaag, die u zou gespannen worden. Een van die twee onbekenden verzette zich tegen het ontworpen plan, toen een zacht gedruisch, dat ik zal gemaakt hebben, hen deed omkeeren. Vermoedende dat hunne woorden misschien konden verstaan zijn, haastten zij zich onder de menigte te komen. Het scheen mij eene uitgemaakte zaak, dat er tusschen deze twee sprake was van Uwe Genade, en daarom besloot ik onmiddellijk u van het dreigende gevaar te verwittigen.’

De hertog scheen voldaan over deze zoo duidelijke en klare uiteenzetting; hij was op het punt een nieuwe vraag tot Jetter te richten, toen deze hem voorkwam door een vervolg te geven op hetgeen hij boven gezegd had.

‘Toen ik bemerkte dat mijne waarschuwing in den wind geslagen was, en gij niettegenstaande aan de processie van Onze Lieve Vrouw gingt deelnemen, besloot ik - door een geheim voorgevoel gedreven, dat zich daar tusschen de menigte een moordenaar verschool - een wakend oog op u te houden, ten minste u niet uit het gezicht te verliezen. Mij door de menigte heendringende, om u op zij te komen, zag ik een man naast mij, die geen van uwe bewegingen uit het oog verloor. Ziende dat

hij zoo bijzonder Uwe Genade in het oog hield, daarbij zijn lichaamsbouw, zijne houding, zijn kleedsel, die mij levendig aan een der twee onbekende personen van den avond te voren herinnerden, werd hij weldra het voorwerp mijner bijzondere aandacht en spoedig had ik mij verzekerd dat hij dezelfde was, wien ik die raadselachtige en onheilspellende woorden had hooren spreken. Toen het woedende paard zich in de menigte stortte, overal verwarring en schrik verspreidende, zag ik een glimlach van vreugde en voldoening om zijne lippen zweven, als verheugde hij zich dat een door hem overlegd plan zoo goed gelukt was. De gedachte, dat deze stoornis hem tot aanlegger had, versterkte zich nog meer bij mij, toen ik zag, dat hij gedurig meer pogingen deed om door de menigte te dringen en u op zij te komen, vooral toen gij u van uw geleide gescheiden hadt. Ik volgde hem op den voet. Gij weet het overige. Door den stoot van den moordenaar af te wenden, deed ik slechts eene zaak, die mij door het geweten was voorgeschreven, het was de eenvoudigste en natuurlijkste zaak der wereld. Overwegende dat deze aanslag nauwkeurige onderzoekingen zou uitlokken en dat men meer van mij zou willen weten, dan ik inderdaad wist, ja, de geheele toeleg der zaak, waarvan ik niets wist, op de folterbank uit mij zou willen krijgen, besloot ik mijne rust, mijne veiligheid en onbekendheid boven alles te stellen wat de verbeelding en de overweging, dat ik uw leven gered had, mij beloofden, en ik zweeg dus. De Hemel had het echter anders besloten en wilde de daad aan het licht brengen. Ziedaar de geheele waarheid en wanneer gij een bewijs verlangt om mij op mijn woord te gelooven, ziehier de wonde,

die de moordenaar mij heeft toegebracht - zij is nog niet genezen.'

Dit zeggende, lichtte de poorter den doek op en scheurde het verband van de rechterhand, terwijl hij den hertog de breede en diepe sneê liet zien, die nog open was en bij het afrukken van het verband op nieuw begon te bloeden.

DE SCHAAPHERDER.

De hertog werd getroffen op dit gezicht; zijn aangezicht en oogen toonden duidelijk dat hij diep ontroerd was; vol aandoening greep hij de vingers van die hand, welke om zijnentwil doorkerfd was en drukte ze met een gevoel van dankbaarheid en welwillendheid, die den jongen wapensmid over zijn lot moesten gerust stellen, en hem dan ook de levendigste vreugde veroorzaakten.

'Dit zoo welsprekend bewijs,' zegde de hertog, 'is genoeg om mij te overtuigen - indien uw eerlijk gezicht niet reeds ieder kwaad vermoeden afweerde en ten uwe gunste pleitte. Ik ben door een brutalen en stoutmoedigen schelm bedrogen; want, terwijl uwe voorzichtigheid en zedigheid u op den achtergrond hielden en gij - hetgeen bijna onverklaarbaar zou zijn, wanneer gij de reden er niet van gezegd had - u aan mijne dankbaarheid onttrokt, kwam er iemand tot mij, die valschelijk voorgaf mijn redder te zijn en zich op de dienst liet voorstaan, die niet hij, maar gij mij bewezen hebt. Maar de ollendeling, die mij zoo heeft bedrogen, zal niet ongestraft blijven.'

De hertog riep een zijner wapenknechten en bevool onmiddellijk den boogschutter voor hem te doen verschijnen, die zich dien dag aan hem had voorgesteld onder den naam van Jan Puls en bij de lijfwacht was ingedeeld.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 4]

F.P.G. Guizot.

F.P.G. GUIZOT.

De staatsman, die onlangs gestorven is, was geboren te Nimes, den 4 october 1787, zoodat de knaap zeven jaar oud was, toen zijn vader, een voornaam advokaat, den 8 april 1794 op het revolutionnair schavot stierf. De familie Guizot beleed den protestantschen godsdienst, en toen de vader door de republikeinsche wreedheid gevallen was, vluchtte de moeder met haar zoon naar Geneve.

Het is ook daar dat Guizot zijne eerste studiën deed. Op zijn 18e jaar, dus in 1805, ving hij te Parijs zijne studiën in de rechten aan en werd in 1806 geplaatst als preceptor bij de kinderen van Stapfer, gewezen gezant van het zwitsersche bij het fransche gouvernement.

Weldra werd Guizot bij Suard binnen geleid en leerde, in dezes salons, de letterkundigen van dien tijd kennen, onder ander Mej. Pauline de Meulan, die haar talent aan den *Publiciste* toewijdde. Mej. de Meulan was veertien jaar ouder dan Guizot; niettemin stemde zij in 1812 er in toe, dezes vrouw te worden: men zegt, deels uit een dankbaar gevoel, hetwelk zij voor een onbekenden meêwerker had opgevat, die, tijdens eene langdurige ziekte, haar hoogst belangrijke bijdragen voor haar werk had gezonden. Die meêwerker was niemand anders dan de jonge Guizot.

Mej. de Meulan was in betrekking met de voornaamste koningsgezinde opperhoofden of aanleiders van destijds, en het was ook zij, die voor den zoon des gevallenen in 1794, de staatkundige loopbaan opende.

Op het oogenblik van zijn huwelijk, had Guizot reeds op verscheiden belangrijke uitgaven te wijzen. Behalve zijne artikels over de *Martyrs* van Chateaubriand in den *Publiciste,* gaf hij uit: *Nouveau dictionnaire des synonymes français* (1809), *De l'état*

des beauxarts en France et du salon de 1810 (1811); eene vertaling uit het duitsch over Spanje in 1808; eene nieuwe uitgaaf met aanteekeningen, van Gibbon's geschiedenis en val van het romeinsche rijk, welke vertaling, door verschillende handen bewerkt, onder ander door die van Lodewijk XVI, door Mevrouw Guizot werd herzien (1812).

In 1812 werd Guizot bijgevoegd hoogleeraar en terzelfder tijd titularis der moderne geschiedenis, in de Sorbonne te Parijs. Na den val van het keizerrijk trad Guizot op als sekretaris-generaal van den minister van binnenlandsche zaken, bearbeidde verschillende wets-

ontwerpen onder ander dat op de drukpers, hetwelk later tot model diende voor de juli-ordonnanciën. Met Mgr. Frayssinous, maakte Guizot deel van het comité van censuur.

Bij Napoleon's terugkeer van het eiland Elba, verliet hij het ministerie reeds den 20 maart, en zij die beweeren dat hij bleef, het register van toetreding tot het keizerrijk met *ja* teekende en later niettemin van zijne functiën werd ontzet, verwarren zijnen naam met dien van zijnen broeder J. Jacques Guizot. De hoogleeraar vergezelde den koning naar Gent.

Met de Bourbons keerde Guizot in Frankrijk terug, en werd sekretaris-generaal in het departement van justicie, tijdens het kabinet Barbé-Marbois. Dit ministerie verwijderde zich echter in 1816, ter gelegenheid van de gekende ‘massacres du Midi.’ De sekretaris-generaal trad met het kabinet af, werd ‘maître de requêtes’ in buitengewone en welhaast in gewone dienst, Staatsraad en eindelijk algemeen direkteur van het departementaal en gemeentelijk bestuur.

Het was Guizot, die, door zijn schrift *Du Gouvernement représentatif,* als het ware het manifest van zijne partij opstelde (1816). Van dan af vormde zich de partij, die men in Frankrijk ‘de doktrinaire’ noemde, waarvan Royer-Collard de verpersoonlijking was, en die wij later, echter met aanzienlijke wijziging, in België zagen overplanten.

Na den moord, op den hertog van Berry gepleegd, verliet Guizot eene tweede maal het kabinet (Decazes), en werd weêr leeraar en schrijver. Van dien tijd dagteekenen zijne schriften *Des conspirations et de la justice* (1821) en *Des moyens de gouvernement* (1821). Van alle functiën, die hij bekleed had, behield Guizot enkel zijn leeraarstoel, die ook in 1825 werd opgeheven.

De gedwongen vrije oogenblikken, die Guizot alsdan erlangde, deden ook een aantal staatkundige en historische schriften ontstaan, zoo als onder ander *Histoire du gouvernement représentatif* (1821-1822); *De la peine de mort en matière politique* (1822); *Histoire de la révolution d'Angleterre* (1827); eene herziene uitgaaf van Shakespeare's werken, enz. en stichtte de *Revue française.*

Toen in 1827 Mevr. Guizot gestorven was, trouwde de schrijver in 1828 Mej. Dillon, die hem door zijne eerste vrouw als aangewezen werd. Deze tweede vrouw stierf in 1833.

In 1828 gaf het ministerie Martignac hem zijn leeraarstoel in de Sorbonne en zijne functie van Staatsraad terug. Verscheidene werken dagteekenen van dat tijdvak, zoo als zijn *Cours de l'histoire moderne* (1828-1830); zijne *Histoire générale de la civilisation en Europe* (1845). Lid der Kamer geworden, bevocht hij het ministerie Polignac, en stemde het adres der 221. Na de omwenteling van 1830, en na kort op deze, eene ijverige rol in verschillende ministeriën vervuld te hebben, stichtte hij met de Broglie en Thiers het ministerie van 11 october 1832, dat vier jaar stand hield en in hetwelk hij als minister van openbaar onderwijs optrad.

In 1836, den 22 februari, viel dit kabinet; doch reeds den 6 october nam Guizot andermaal, uit de handen van Molé, de portefeuille van openbaar onderwijs aan. Toen echter die van binnenlandsche zaken vacant kwam, werd zij èn door Guizot, èn door Thiers beaamd, en toen de laatste den triomf behaalde en Guizot's denkwijze, in den persoon van de Broglie, werd ter zijde geschoven, trad hij als opposant op. Van dat oogenblik dagteekent de aanvang der worsteling met Thiers, die in dezen strijd getoond heeft wat hij later wezen zou.

Toen Thiers in 1840 een ministerie vormde, behield hij echter Guizot, als gezant te Londen. De oplossing der Oostersche quaestie, die nadeelig voor Frankrijk was, deed hem terug roepen. Men beschuldigde Guizot, zich, in dit geval, te hebben laten misleiden. Terug gekeerd te Parijs, nam hij echter eene portefeuille, en wel die van buitenlandsche zaken, aan, onder presidentschap van maarschalk Soult.

Gedurende het lange tijdvak dat Guizot nu minister was, heeft de republikeinsche partij, in de hand gewerkt door den eeuwigen woelgeest Thiers, hem een ongenadigen oorlog aangedaan en zijne daden gedurig in een valsch daglicht trachten te stellen. Met een schitterend talent worstelde Guizot tegen de immer grooter wordende oppositie, tegenover welke hij dikwijls eene slechts twijfelachtige meerderheid te stellen had.

1848, het jaartal der omwenteling in Frankrijk, brak aan. De beraadslaging over het antwoord op de troonrede, in welke het kabinet Guizot ‘de blinde en vijandelijke driften’ der oppositie aanklaagde, deed een wezenlijken storm ontstaan. De oppositie had juist niet beter gevraagd, dan een middel te vinden om straatlawijd te maken. Men besloot een banket in het 12e arrondissement te geven; het ministerie weigerde daartoe het oorlof.

Den 23 februari trad Guizot af; doch, het was te laat, ofschoon het vroeger ook te laat zou ziju geweest! Den 24 februari berstte de lang beraamde oproer los. Guizot ging, even als Louis-Philippe en de koninklijke familie, naar Engeland, bleef er eenigen tijd, zag van daar de bloedige stuiptrekkingen der republiek van 1848 en toen hij in Frankkrijk terugkeerde, ijverde hij om de twee takken der Bourbons met elkander te verzoenen en alzoo andermaal tot een vast gouvernement in Frankrijk te geraken.

In zijne litterarische oogenblikken geesselde Guizot ongenadig de republiek, onder ander in *Nos mécomptes et nos espérances* en in *Cromwell sera-t-il Roi?* Belangrijk is het hier aan te halen, dat het Guizot was, die, als directeur der Akademie, den 24 februari 1861, geroepen was te antwoorden op de redevoering van den recipiendaris, pater Lacordaire. Hij, protestant, werd alsdan door den katholieken redenaar gehuldigd om zijnen geest van gematigdheid en verdraagzaamheid.

Een ander feit is voor ons hoogst merkwaardig. Den 21 april presideerde Guizot, in den protestantschen tempel, de jaarlijksche vergadering zijner geloofsgenooten, en daar, even als in zijne schriften, verklaarde hij zich openlijk voor het behoud van het tijdelijk gezag des Pauses - een grondbegin, dat ook door Thiers, ten minste in woorden, werd aangekleefd.

Guizot was een vreedzaam man, doch soms was de maat vol en stroomde zijne verontwaardiging over de randen. Met eene brandende taal brandmerkte hij alsdan de omwenteling, de republikeinsche partij, ‘de slechte staart onzer revolutie, het walgelijk dier, dat op onze openbare plaatsen zijn aangezicht voortsleept en er de vuiligheid zijner ziel ten toon spreidt.’ Hij had nobele en gematigde gebaarden, keurigheid in den stijl, helderheid in zijne voorstelling en gevolgtrekking, en zijn wij het niet altijd eens met zijne denkbeelden, dan toch brengen wij hulde aan zijne nagedachtenis.

Hebben wij al de werken van den schrijver aangestipt? Gewis niet. Wij stippen nog aan *Washington* (1841); *Guillaume le Conquérant; Edouard III et les bourgeois de Calais* (1855); *Mémoires pour servir à l'histoire de mon temps* (1858-1868); *l'Eglise et la société chrétienne* (1864); *La France et la Prusse responsable devant l'Europe* (1868) enz. enz.

De broeder van Guizot, waarvan hooger spraak was, vertaalde een paar werken uit het engelsch en het duitsch.

De zigeunerknaap.

De arme zigeunerknaap, ons hier in teekening voorgesteld, heeft gewis niets dat aan de beschrijving van den bezoeker der grenzen van het Oosten, beantwoordt. Integendeel: men zou hem kunnen aanwijzen als een toonbeeld van zedelijk en lichamelijk verval. En echter geeft de hier boven bedoelde schrijver, een gansch verschillend denkbeeld van het zigeunervolk, in den omtrek der hoofdstad van Slavonië.

Luistert: ‘Het eerste dorp van eenige beteekenis,’ zegt hij, ‘dat wij op onzen tocht ontmoeten, heet Tchepin. Al zeer spoedig wordt hier onze aandacht getrokken door een troep zwervende Tsiganen of Zigeuners. Oude vrouwen gaan langs de huizen, om eene aalmoes te vragen: moeilijk kunt ge u iets nobelers denken dan haar gang en gebaren iets echt aristocratischer dan de jijnen van haar gelaat. Zij zijn in vollen nadruk schoon, ondanks hare smerige afzichtelijke lompen, de gele koperkleur van haar huid, de onreinheid en wanorde van haar gitzwarte hairen.

‘Eene van haar draagt een kind op haar rug, en houdt een ander kind van zeven of acht jaar, geheel naakt, bij de hand. Nevens haar staat een jong meisje, met groote zwarte oogen, vol wonderlijke uitdrukking en wild dooreen gewarde hairen, rustig haar pijp rookende.

‘Een verwonderlijk schoone knaap van dertien of veertien jaren draagt

over zijn schouder een kleinen zak, met koperen nagels versierd. Hij is eenigszins zindelijker den zijne makkers, maar allen, ouden en jongen, zien er onbegrijpelijk voornaam uit; en wie hunne vrije, romantische levenswijze gadeslaat, kan zich best voorstellen dat dichters en kunstenaars daarin de stoffe gezocht en gevonden hebben, voor sommige hunner uitnemendste scheppingen.'

De Zigeuner leeft in groepen, in familiën, en dit is geene eigenaardigheid, hem persoonlijk, eigen, maar zij is eigen aan den landaard op de grenzen van het Oosten. In al de familiën aldaar blijven de kinderen van denzelfden stamvader in hetzelfde huis wonen, zoo merkt de hooger aangehaalde schrijver aan. Men vormt alzoo eene kleine maatschappij, die ook het onverdeeld kapitaal, door den vader nagelaten, bestuurt. Men bemerkt wel, dat er hier geen spraak is van verdeeling der goederen onder de kinderen.

Het gezag van den vader gaat op den oudsten of een anderen zoon, naar vrije keuze, over; hij ook bestuurt de zaken. Soms wordt er, gedurende het leven van den vader, een der zoons aangewezen om dezen in het bestuur en in het gezag te vervangen. In dit geval gehoorzaamt de vader geljjk elk der zonen, aan den vrij gekozene. Deze laatste regelt den arbeid en sluit de kontrakten; zijne vrouw, of die zijner zusters of schoonzusters, door hem aangewezen, gebiedt over het huishouden en verdeelt den vrouwelijken arbeid.

Die clans zijn dikwijls zeer talrijk; daar zijn er van dertig en veertig personen, die zeer gelukkig en tevreden met elkander leven. Men heeft daar dus nog de wederkeerige ondersteuning, de solidariteit, die men in westelijk Europa door de individualiteit vervangen heeft, en welke laatste ten slotte heeft bewezen, dat zij juist niet geschikt is om ons wereldje gelukkiger te maken.

Heeft het stelsel van familieleven eenige nadeelige zijden, dan ook heeft het er vele aantrekkelijke en voordeelige, al zou het slechts die zijn, dat de mensch beschermd is tegen het verval tot armoede, dewijl de handen gezamenlijk arbeiden om hem op te beuren of liever recht te houden.

Hoe het zij, als de spoorwegen en de electriciteit zich ook in dat land zullen uitbreiden, moeten die aloude zeden allengs wel verloren gaan; doch alles toont aan, dat dezer spoor niet zoo licht zal worden uitgewischt.

Wat dus in den Zigeuner opmerkelijk is, namelijk het leven in familie-groepen, moet als eene eigenaardigheid van zijnen landaard beschouwd worden. De zwervende Zigeuner gehoorzaamt aan een bepaald opperhoofd, en wat er door de bende ingezameld of gewonnen wordt, is de eigendom van allen.

Wij hebben in onzen voorgaanden jaargang, en wel in nummer 24 (1873-74) eenige bijzonderheden over dat zwervend volkje, op het einde der voorgaande eeuw, meêgedeeld.

Nooit platzak.

Voor dag en dauw trok hij ter jacht,
  De groote, rijke heer.
Hij strooide mild den hagel rond,
En echter zag zijn trouwe hond
  Nooit stuivend wol of veêr.

En echter komt hij nimmer thuis,

Of brengt ruim wildbraad meê;
Hij roemt zijn daden hoog en luid,
En kraait zijn roem als schutter uit,
En - Filax zwijgt gedwee.

En Filax toch, die weet het wel,
Hoe vaak hij platzak is!
En hoe de snep, in lis en riet,
Hem uitlacht als zij opwaarts schiet,
En 't fladdrend zingt ''t is mis.'

En hoe de haas zijn loopers rept
En hem het zand toesmijt,
In ruiling voor het hagelschot,
En roept van ver met hazenspjt:
'Krukschutter, die gij zijt!'

Maar ginder aan den heidekant,
Daar woont de knaap die stroopt;
'In 't Jagertjen' heet zijn taveern,
En Mientje heet de kleine deern,
Die 'hair' en 'pluym' verkoopt.

O ja, dat weet zijn Filax wel;
Maar Filax is - volleerd....
Die zwijgt, al mort de keukenpiet,
Dat men somwijlen hazen schiet,
Heel sterk gefaisandeerd....

V.D.V.

In 't hartje van Afrika.
De stammen der Niams-Niams en der Monbuttous.
(*Vervolg.*)

Munza droeg voor die razende plechtigheid een recht wonderlijk costuum. Vooreerst moeten wij opmerken, dat de afrikaansche vorsten, zooveel mogelijk, in verschillende dracht, voor hunne respectieve onderdanen verschijnen. Ditmaal had Sire een hoed op de haren staan, gemaakt van een apenvel, hetgeen deed denken aan den kolbak van een grenadier. Boven op dien hoed staken lange arendsveêfen. Aan zijne armen hingen staarten van genetkatten. Om zijn middel was een voorschoot van beestenstaarten vastgemaakt en aan zijne naakte beenen rinkelden een aantal metalen ringen. Sire was als razend in die solodanspartij of *cavalier seul.*

't Mocht gek zijn in de oogen van den Europeaan, maar in de oogen der Monbuttous is alles, wat Zijne Majesteit doet, geheiligd, even als alles wat hem eigen is. Zoo zou het bij voorbeeld met den dood gestraft worden, als iemand zijn pijp durfde aansteken aan de vlam, die voor den troon opflikkert. De koning eet alleen; zijne vrouwen bereiden zijn maal; niemand is verheven genoeg om met hem aan tafel te zitten. Gaat Sire uit, dan is hij door muziekanten en soldaten vergezeld, en loopers met bellen kondigen het publiek aan, dat Zijne genadige Majesteit komt.

Munza heeft zoo wat vijf honderd vrouwen; worden zij oud, dan verblijven zij buiten het paleis; zijn zij jong, dan heeft ieder hare bijzondere hut. De vrouwen der Monbuttous hebben overigens meer vrijbeid dan bij de Niams-Niams en, nieuwsgierig

als de vrouw overal is, zaten zij Schweinfurth als schaduwen op de hielen en brachten gausch zijn plantenschat in verwarring. Dorenhagen, spuitingen met koud water - niets hielp om hem van die nieuwsgierige dames te verlossen. Enkel het dreigend geweer van vijf of zes der schildwachten gelukte hierin.

De Monbuttous achten zich meer dan een ander volk; menschenvleesch is schier een gewoon maal voor hen. Zedelijkheid kennen zij niet. De banden des huwelijks zijn hun niet heilig en van eenig godsdienstig gevoel is er geen spraak.

De Chaillu, de vroolijke verteller, spreekt van een ras van dwergen, die de evenachtslijn bewonen. Schweinfurth zag er gansch eene bende, die hij in den aanvang voor kinderen hield. De Akkas, zoo heet die stam, is een schrikachtig, wild, maar toch tamelijk boosaardig volkske. Munza bood den reiziger een exemplaar van hetzelve aan, in ruiling voor eenen hond.

Een Akkas is zoo wat drie voet hoog. Het lichaam is mager, de beenen zijn kort, het hoofd is groot, het voorhoofd plat gedrukt, de lippen zijn dik en de kin achteruit vluchtend. Niets leelijker kan bedacht worden dan die type, zegt onze reiziger. Al wat deze deed om Nseoue, zoo heette de Akkas, te temmen was vruchteloos. Hij was en bleef vreesachtig, zwijgend en onderdanig gelijk een min of meer gedempt dier. Toen Schweinfurth vertrok, weende de knaap op eene jammerlijke wijze, al deed de reiziger hem een veelkleurig kleed aan. Wat was de reden van den doodelijken schrik? De Monbuttous houden geene slaven en als zij gerangenen hadden, was dat enkel om ze op te smullen; welnu, Nseoue dacht dat de blanke ‘menheer’ hem slechts meênam om hem bij gelegenheid op te eten.

Gaarne had Schweinfurth de reis nog verder dan het land der Monbuttous doorgezet; doch Abou Sammat reisde niet verder en nam den

terugtocht naar Karthoum, opnieuw door het land der Niams-Niams aan. Daar echter wachtte de karavane een aantal gevaren. Wando was openlijk vijandig en hij had, zegde men, gezworen de ivoirkooplién uit te roeien. Het plunderen van een moniac-veld gaf aanleiding tot moeilijkheden. De vrouwen vervolgden de plunderaars en Abou-Sammat, wel wetende hoe gevaarlijk het was met de Niams-Niams in twist te zijn, had zijne dragers doen afzweepen, hetgeen de dames der Niams-Niams wel deed lachen, maar toch den wrok niet bedaarde.

Weldra vond men op weg de teekens der oorlogsverklaring; hier en daar lag een maïs-aar, de pluim van een vogel en een pijl. Die teekens willen zeggen, dat al wie de hand aan den oogst of aan het pluimgedierte stak, door de pijlen der wilden zou worden doorboord.

DE ZIGEUNERKNAAP.

Verschrikkelijk oogenblik! Abou-Sammat kommandeert halt. De bosschen worden doorzocht; doch men vreest vooral dat de gidsen, waarvan men zich bedient, verraders en met de Niams-Niams in betrekking zijn.

Dit was ook zoo. Kort nadien viel een dezer gidsen Abou-Sammat aan en wondde hem gevaarlijk met zijne lans. De ongelukkige bekocht het met den dood. Abou-Sammat trok zelf koelbloedig het wapen uit de wonde, en Schweinfurth stelpte het bloed en verbond ze. De weêrwraak der Nubiërs was verschrikkelijk; zij brachten overal moord en brand. De volksstam dacht niet anders of Abou-Sammat was gedood

en zij eischten, ten bewijze, zijn lichaam. ‘Wij eischen,’ riep men, ‘het lijk van Mbahly!’ zoo noemde men Abou-Sammat.

De ivoirkooper was echter, wat men reeds moet bemerkt hebben, een krachtdadig man. Hij zette zich, omringd door zijne Nubiërs, op eenen heuvel en bleef daar meer dan een kwartier uurs staan, onder het zwaaien van zijn krom zwaard, en riep: ‘Ziet mij aan, ziet mij aan

Mbahly is niet dood' Dit tooneel vertraagde zijne genezing, maar het verhoogde de moraal zijner Nubiërs en sloeg den moed der Niams-Niams neêr.

NOOIT PLATZAK.

's Nachts vielen deze echter, in grooten getalle, verraderlijk op de karavane aan; alleen de eerste rei der strijders was zichtbaar; maa het gebrul der stemmen in de verte, niet ongelijk aan het brullen der zee, deed veronderstellen dat de vijanden ontelbaar waren. De geweren der Nubiërs bliksemden echter een aantal vijanden neer en dewijl de Niams-Niams geene vuurwapenen hebben, duurde het gevecht kort en sloegen zij op de vlucht. Niettemin werd de karavane gedurig door de Niams-Niams achtervolgd, en toen men eindelijk een der versterkingen buiten hunne grenzen bereikte, viel men in de handen van een hunner bondgenooten, even zeer te vreezen als Wando.

(Wordt vervolgd.)

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(Vervolg.)

Het verraad gestraft.

Wij keeren weêr tot Jan Pula terug, die met den hellebaard in den arm, ongeduldig het plein voor de gevangenis zijns meesters op en neêr stapte en telkens naar den hemel opzag, of deze nog den zoo gewenschten nacht niet wilde brengen. Sedert zijn onderhoud met den gevangen graaf was er reeds een uur verloopen, en zijne wachtkameraden gaven nog geen enkel teeken dat de roes bij hen had uitgewoed en zij weêr dienst zouden kunnen doen. Zoover hij zien kon, was de lucht met wolken bedekt die een donkeren, zoo niet een regenachtigen nacht beloofden. De zon was achter dicht bijeen geschoven wolken ondergegaan, en haar kleurloos licht in het westen voorspelde voor den anderen dag weinig goeds.

Langzaam werd het donker, ofschoon nog niet donker genoeg om den toeleg, dien onze boogschutter in zin had, ten uitvoer te brengen. De wind begon scherper te worden en hij moest zijne stappen verhaasten, om niet door de avondkoude bevangen te worden.

‘Inderdaad,’ en hij hield zijne hand in de hoogte, ‘inderdaad!’ Het druppelde reeds en er viel een koude, mistige regen, zoo als de maand Augustus wel meer kan hebben, wanneer zij wil aankondigen dat de herfst reeds in aantocht is.

Het gedruisch, dat uit de stad opsteeg, werd onbestemder niets duidelijks was er in dat gedruisch meer te onderscheiden; men wist niet of het van de aarde of uit de lucht kwam. Zoo vaag en onbestemd was het, alsof daar ginds, in de verte, de zee hare golven tegen het strand liet rollen.

Daal donker neêr, o nacht, en werp uwe donkere schaduwen over de te ruste gaande aarde; verberg de sterren aan het uitspansel en strooi maankop op de oogen der stervelingen en vooral op de oogen van hen, die hier in deze burcht konden waken!

En Jan Puls verheugde zich in zijne ziel dat de hemel geen eukel lichtje liet zien.

Nog eens ging hij alle slapers na; hij luisterde scherp of een van hen ook teeken gaf om te ontwaken. Die ginds daar bewoog zijn been, Verlegde zijn hoofd. Stil - en hij beefde, en greep onwillekeurig naar zijn ponjaard; maar een luid snorken verkondigde dat hij weêr ingeslapen was.

Hij zag al de slapers na en vreeselijke gedachten schenen door zijn hoofd te woelen. Bij de immer meer vallende duisternis zag men zijne oogen nu en dan weêrlichten. Een booze geest fluisterde hem de gedachte in, die slapers daar den eeuwigen slaap te doen ingaan, en hij zag naar het wapen, dat aan zijne zijde hing. Dooden kunnen niet spreken, dooden kunnen geen weg afsnijden, dooden kunnen geen geluid geven! Maar de voorzichtigheid scheen eindelijk de overhand bij hem te houden, de voorzichtigheid, die hem in bedenking gaf, dat de moord aan zoovelen kon mislukken, dat hij slechts één had te missen, één slechts een kreet had te geven, om de geheele burcht te doen opschrikken en de anderen te doen ontwaken. En hij wandelde verder al zijne levensgeesten oproepende voor het werk, dat hij voorgenomen had.

Het werd nevelachtiger, donkerder; het was dus tijd om aan het werk te gaan.

Hij haalde nogmaals den sleutel onder zijn wambuis te voorschijn en stak hem in het slot.

'Het is tijd, heer graaf, meer dan tijd,' zegde hij tot den gevangene, die op den dorpel verschenen was en in wien niemand nu meer den graaf van Holland zou herkennen, zoozeer had hij zich in zijn nieuw kostuum onkenbaar gemaakt. Hij stond daar in de kleeding van een gewonen boogschutter, en ook de trekken van zijn aangezicht had hij zooveel mogelijk veranderd.

'Is alles veilig, is er van de wachten geen onraad te vreezen?' vroeg de graaf.

'Geen enkele nog toont teeken van leven,' antwoordde onze gewaande Jan Puls, en hij voerde hem naar de slapers, die in hun sluimer niet schenen te merken, dat steenen hen tot rustplaats dienden.

De graaf zag den boogschutter aan.

'Zouden wij op hen het vermoeden laten wegen, dat zij ons in onze vlucht bebulpzaam zijn geweest en hen alzoo aan een zekeren dood prijs geven?'

'Zeker zijn zij ons behulpzaam geweest,' antwoordde de boogschutter, 'al is het hun ook onbekend, En voor dezen dienst willen wij heu beloonen.'

En hij haalde een stuk perkament te voorschijn en schreef daarop, zooveel de duisternis hem toeliet, hoe zich de zaak had toegedragen, de wachten van alle schuld vrij pleitende door te bekennen dat hij, de gewaande Jan Puls, hen in den strik had gelokt.

Dit stuk wierp hij tusschen de slapers, opdat zij bij hun ontwaken zouden weten, waaraan zij zich te houden hadden, zonder zich in allerlei gissingen te verliezen.

Hierna begaven zij zich op weg; zij hadden eerst een uitgestrekt plein over te gaan dat den Zwarten Toren van het paleis scheidde; daarna moesten zij een gang door, schitterend verlicht, die de hertogelijke vertrekken doorsneed en zelden leeg of zonder volk was.

Zij gingen met de grootste behoedzaamheid voort, rechts en links de oogen slaande en zorgende dat hunne stappen niet zoo luid waren, dat zij den een of anderen nieuwsgierige konden wakker maken.

Zij hadden reeds de helft van den weg afgelegd, zonder dat zij nog iets verdachts of onrustwekkends hadden ontmoet.

Dirk had zich van het zwaard van een der wachters meester gemaakt en ook Theobald hield het zijne ontbloot in de handen. Zij waren beiden besloten iedereen, die zich tegen hun doorgang verzette, de kracht van de sneê te doen voelen; want ontdekt, aangehouden, op nieuw gevangen genomen worden, dit was voor beiden wellicht de dood - voor Theobald een zekere en smadelijke - voor den graaf, wanneer hij hem ontkwam, een zwaardere gevangenis en later een aanzienlijker misschien onbetaalbaren losprijs.

Dit was juist het oogenblik dat de hertog een der wachten had uitgezonden om den valschen Jan Puls, den nieuw ingelijfden boogschutter van de lijfwacht, voor zich te dagen, om hem verantwoording af te vragen van zijn schandelijk bedrog en aangenomen rol. Hij verliet juist de zaal, waarin zich de hertog met den jongen wapensmid bevond en die uitzag op den gang, dien de hollandsche graaf en zijn bevrijder moesten passeeren, en liep de twee vluchtelingen dus juist te gemoet.

'Hola!' zeide hij tot Theobald, 'die ontmoeting komt juist van pas, ik zocht u daar juist, vriend; onze genadige hertog gelast u onmiddellijk bij hem te komen.'

Deze laatste woorden werden luid genoeg gezegd, om door iedereen die zich in de nabijheid bevond, verstaan te worden. Theobald begreep onmiddellijk dat deze woorden de aandacht op hen zouden richten, en dus hunne vlucht en alles in duigen

konden doen vallen. Hij maakte een teeken met het hoofd en ging naar zijn meester als om hem te Verwittigen dat hij naar den hertog wilde gaan. De wapenknecht echter, hem den verkeerden weg ziende gaan, begon luid te roepen:

'He! kameraad! waar gaat gij heen - weet gij wel, dat gij den verkeerden weg inslaat; hier moet men heen!'

Theobald sidderde van ongeduld, en wie zijn oogen duidelijk had kunnen zien, zou ze hebben zien fonkelen van woede en half onderdrukten angst; hij greep naar de plaats waar zijn dolk in den gordel stak en naderde den lastigen rustverstoorder en onderbreker:

'Indien gij nog den mond open doet en een enkel geluid geeft, zijt gij een man des doods!' beet hij hem in het oor en liet hem het flikkerend staal zien.

Hij vergiste zich echter wanneer hij meende, dat hij hier met een lafaard te doen bad, die zich door bedreigingen vrees liet aanjagen.

De zoo aangesprokene, vermoeden vattende, wierp een snellen en onderzoekenden blik op den gezel van den krijgsman, en erkende in hem den graaf van Holland, welke zorgen deze ook had aangewend om zich als zoodanig onkenbaar te maken. Alles werd hem in eens duidelijk en klaar; een sprong, en hij vloog op den graaf toe en greep hem bij de keel.

'Verraad, verraad,' en zijne stem dreunde door den langen gang.

Theobald, ziende hoe zijn slim overlegd plan op het punt was in duigen te vallen, vloekte van spijt en woede. Met verbittering drukte hij het gevest van zijn zwaard en snelde toe om zijn meester te ont-

zetten. Deze verdedigde zich zoo goed hij kon tegen de vuisten van zijnen aanvaller, die immer doorging met 'verraad,' en 'hulp' te roepen.

'Zwijg, ellendeling,' en Theobald hief zijn zwaard op om hem het hoofd te klieven, maar de armplaat van den aangevallene weerde den doodelijken slag af, al voelde hij zijne kracht ook tot in het merg van zijn gebeente.

Nu begon een strijd op dood en leven tusschen de twee vluchtelingen en den onversaagden wapenknecht, die hunne vlucht zoo onverwacht was komen beletten; de strijd zou echter niet lang duren.

Uit vier of vijf wonden stroomde reeds het bloed van den ongelukkige, die zich, trots zijn bloedverlies, nauwer aan den graaf vasthield. Schoon uitgeput en zieltogend, klampte hij zich met koortsachtige aandoening aan het lichaam van zijnen vijand vast, en liet het slechts los toen hij den laatsten adem uitblies.

De hertog en onze Jetter waren op de eerste kreten van verraad toegeschoten, voortijlende in de richting van waar de kreten waren uitgegaan.

Zoodra Theobald Hendrik van verre zag aankomen, vloog hij hem, het oog fonkelend van haat en woede te gemoet, terwijl hij hem toeriep:

'Het is door de goddelijke beschikking dat gij onder mijne slagen valt; gij zijt den eersten keer aan mijn dolk ontsnapt, om den dood te vinden door het lemmer van dit staal - zooveel te beter. Ik dood u liever aangezicht tegen aangezicht, lichaam tegen lichaam, dan van achter als een sluipmoordenaar, omdat gij toch door mijne hand moet sterven.'

De razende Theobald stortte zich, het zwaard boven zijn hoofd zwaaiende, op de persoon van den vorst.

Voor het eerst van zijn leven sidderde de hertog van Brabant en Neder-Lotharingen. Honderdmaal had hij den dood op het slagveld in het aangezicht gezien, zonder dat een zenuw van zijn lichaam zich bewoog, zonder dat zijn hart de minste toegankelijkheid toonde voor de vrees, maar dan zat hij op zijn strijdpaard; maar dan had hij een slagzwaard in de handen, dat bekkeneelen kliefde en harnassen openscheurde; dan hoorde hij den oorlogskreet van Brabant, door de zijnen aangeheven, in de ooren klinken; dan was hij krijgsman en aanvoerder; maar hier stond hij ongewapend - zijn wapenen had hij inderhaast vergeten - tegenover een woedenden vijand, wiens opgeheven zwaard zijn ongedekt hoofd dreigde te verpletteren.

Reeds zweefde het zwaard in de lucht, dat hem den doodelijken slag moest toebrengen, en nog dacht Hendrik er niet aan terug te wijken; een seconde, en het was met zijn leven gedaan geweest, toen Theobald zijn arm eensklaps door een ijzeren hand voelde vastgrijpen, al deed hij ook bovenmenschelijke pogingen om er zich uit los te wringen.

Een ruk van die ijzeren hand, en hij stortte achterover op den grond terwijl hij den knie van zijnen tegenstander op de borst voelde drukken; en toen eerst kon hij waarnemen, wie het was, die hem zijne prooi had ontrukt. Het was Jetter. Deze aanblik scheen hem te verpletteren.

'Bij al de duivels!' riep hij uit, met het schuim op den mond, zich wringende als eene slang, om zich van den vreeselijken poorter te verlossen, 'heeft de hel u uitgebraakt, om u tusschen mij en mijne wraak te plaatsen? Gij zijt het dus, lage ellendeling, dien ik ontmoette onder het gewelf van het paleis, terwijl ik mijn plannen

smeedde, alsook onder het gewelf des hemels, toen ik mijn arm ophief om den tiran te doorboren.'

Theobald lag wel ter neêr, maar was nog niet ontwapend; hij greep naar een verborgen dolk en zou dezen zijnen vijand in het hart stooten, toen deze, het gevaar ziende dat hem dreigde, den arm vastgreep en het wapen uit, de hand rukte, niet zonder dat hem eerst eene nieuwe wonde werd toegebraoht; hij was op het punt voor goed een einde aan den strijd te maken, door het vermeesterde wapen in de borst van zijn onderliggenden vijand te boren, toen hij, zich omkeerende, graaf Dirk zich gereed maken zag, zich op den ongewapenden hertog te storten.

De persoon, die door zijn hulpgeroep het eerst de aandacht op de twee vluchtelingen getrokken en zich het eerst gewelddadig tegen hun plan verzet had, lag dood ter aarde; zoolang er nog een adem leven in hem was, hield hij het lichaam van den graaf vastgeklampt; eindelijk, zieltogend en uitgeput, liet hij het los als een bloedzuiger die verzadigd is en viel als een lijk ter neêr.

Jetter, ziende in welk groot gevaar zijn meester verkeerde, liet Theobald los en wilde het wapen, dat hij zoo even met zooveel moeite veroverd had, den hertog toereiken, toen een zwaardslag van Dirk het in zijn handen verbrijzelde; de graaf trapte de stukken met zijne voeten, terwijl hij zich tot den hertog richtte:

'Geloof mij, hertog, het lag niet in mijn plan op uw leven toe te leggen; het is slechts op het slagveld, in het afgesloten wapenperk, in het aangezicht der zon, dat wij onze wapens moeten meten en niet op deze plaats. Het lot wilde mijne plannen niet doen gelukken en heeft ze in duigen doen vallen. Dat zij uwen toorn moesten opwekken, dat is te begrijpen; maar het stond mij vrij ze te ontwerpen, daar gij mij met geweld gevangen hieldt en niet op mijn eerewoord. Men mag list tegenover geweld stellen.'

Bij deze woorden slingerde hij zijn wapen weg.

De vorst vergenoegde zich, bij deze woorden van Dirk, minachtend te glimlachen en naderde zijn trouwen Jetter die, ofschoon ademloos en uitgeput door het bloedverlies, nog kracht genoeg over had om zijn vijand onder den voet te houden. Hij raapte het wapen van den grond op en richtte dit op de borst van Theobald.

'Gij ten minste hadt onder dit staal moeten sterven, laffe verrader! maar de Voorzienigheid heeft het niet gewild; zij bewaarde u voor een smadelijker dood; gij zult uwe straf morgen aan de galg ondergaan, die op het Burchtplein voor u zal opgericht worden; en ik kies deze plaats met opzet uit,' zegde hij, zich tot graaf Dirk richtende, 'opdat gij van uit uw venster zoudt kunnen toezien, welke straf den verrader wacht die zich tot werktuig van uwe schuldige plannen heeft laten misbruiken, in afwachting dat de rekening tusschen ons beide zal vereffend worden.'

'Edele hertog,' sprak graaf Dirk diep bewogen; 'hij dien gij tot zulk een smadelijken dood veroordeelt, heeft op mijn aandrijven gehandeld, maar hij heeft tevens ook alleen ter mijner liefde gehandeld, zoodat ten minste zijne opoffering u treffen moet. Bovendien is hij een van de edelste en dapperste ridders mijner staten, en hoe hoog gij ook den losprijs zult stellen, ik zal hem betalen.'

'Ik drijf geen koophandel met de rechtvaardigheid,' antwoordde Hendrik. 'Hij is een edelman, zegt gij, zooveel reden te meer voor mij om mij onverbiddelijk te toonen; want door zijn toevlucht te nemen tot de allerschandelijkste en laagste kuiperijen, door mij verraderlijk te willen vermoorden, heeft hij alle wetten der ridderschap met de voeten getreden. Indien hij op mijn leven toelegde, had hij mij den handschoen moeten toewerpen; ik zou niet geweigerd hebben hem in het strijdperk te volgen; wanneer hij u als redder en man had willen bevrijden, had hij het overschot

uwer troepen moeten verzamelen en zich aan het hoofd hiervan stellende, tegen ons moeten oprukken.'

Graaf Dirk boog het hoofd en antwoordde niets meer. Theobald wilde op zijne beurt het woord nemen en zijne daad verontschuldigen, toen verscheidene wapenknechten, gelokt door het wapengekletter, dat nauwelijks zoolang had aangehouden als wij deze woorden neêrschreven, naar het tooneel der korstondige worsteling kwamen geloopen.

Deze maakten zich, op bevel van den hertog, op nieuw van den persoon van graaf Dirk meester en brachten hem naar zijne gevangenis terug. Theobald werd in een van de diepste en somberste vertrekken van den Zwarten Toren opgesloten.

Den volgenden morgen werd eene galg midden op het Burchtplein opgericht; vlak tegenover werd een hoog getimmerte opgeslagen, waarop de hertog en zijn gevolg plaats namen.

Reeds lang voor de uitvoering had zich eene onafzienbare menigte op het plein verzameld. De geheele toedracht der zaak, zoo als zij den vorigen avond had plaats gehad, alsmede het nieuws van den wezenlijken redder en moordenaar, had zich als een loopend vuur door de stad verspreid. Duizenden waren daar bijeen, ongeduldig en met wraakzucht in het hart uitziende naar de komst van den moordenaar.

Het was voor de menigte eene groote voldoening, te kunnen denken, dat de persoon, die voor geen sluipmoord achteruit gegaan was, om de vernederingen van zijnen heer en meester te wreken, een vreemdeling was en dat hij slechts éénen als medeplichtige erkende, wiens naam hij zelfs te midden van de vreeselijkste foltering der pijnbank weigerde te zeggen.

Op het uur, dat voor de voltrekking van het vonnis was vast ge-

gesteld, kwam Theobald, door wachten omringd opdagen, in het hemd, met bloote voeten, eene koord om den hals en de armen achter op den rug vastgebonden.

Middelerwijl was ook de hertog met zijn gevolg aangekomen; hij nam op de estrade plaats, terwijl rechts van hem Jetter, links de heer van Assche neêrzat. De toebereidselen, voor het ten uitvoer brengen van het vonnis, namen een aanvang.

Theobald gaf geen teeken van schrik of angst; geen zenuw van zijn lichaam bewoog zich in het aanschijn des doods; toen hij Dirk van Holland echter zag, achter de tralies van zijn venster biddend neêrgeknield, lekte er een traan uit zijn oog; door een teeken met het hoofd, dewijl zijne handen gebonden waren, riep hij hem een laatst en eeuwig vaarwel toe; de beul deed hem den strik om den hals en eenige minuten later was zijne ziel de geheimzinnige eeuwigheid binnen getreden...

DE DOODE HAND. - De beul deed hem den strik om den hals en.....

Dirk van Holland werd eenige dagen daarna naar Vilvoorden gevoerd. Hij kwam gelukkig vrij, door den hertog van Brabant een hoog losgeld te betalen en hem zijne hulde als leenheer te bewijzen, die hij hem eerst geweigerd had.

Hendrik I bood Jetter, den jongen wapensmid, den ridderslag aan; deze weigerde echter. Hij beminde zijne Liesbeth te oprecht, om zijne vereeniging met haar, door het aannemen van adelbrieven, in de waagschaal te stellen.

Het hart van eene beminnende en toegenegen vrouw, scheen hem een zekerder waarborg van geluk toe dan de titel van ridder. Daar de bekomen wonden hem echter niet veroorloofden het oude bedrijf te blijven uitoefenen, nam hij van den hertog een pensioen aan, en ging voort hetzelfde nederig en arbeidzaam leven te leiden, dat hij

tot het oogenblik geleid had, toen God hem tot bewaarengel had aangesteld, over het leven van den hertog van Brabant, zijn kroonheer en vorst.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 5]

Lord Ripon.

Al het staatkundig nieuws in Engeland, en zelfs in een deel van Europa, werd in de laatste dagen overschaduwd door het bericht eener bekeering tot het katholicism. Gansch Engeland stond als in rep en roer, omdat een man van het anglicanism tot de katholieke godsdienst was overgegaan.

LORD RIPON.

Zeker is het dat Engeland diep, zeer diep dien terugkeer tot de katholieke Kerk gevoelde; maar men vergete ook niet, dat de bekeerling geen gewoon man was. Neen, niet alleen maakt hij deel van den hoogsten adel des lands, maar nog was hij, ofschoon slechts 47 jaar oud, tot de hoogste betrekkingen geroepen; de bekeerling droeg den naam van lord Ripon, of was meer gekend onder den naam van graaf de Grey.

Laat ons het *Dictionnaire universel des Contemporains* openslaan. Daarin lezen wij: 'de Grey (George-Frederik-Samuel-Robinson, baron Grantham, 2e graaf) staatkundig persoon en pair van Engeland, zoon van den voorgaande, geboren te Londen in den jare 1827, behoort tot een normandisch geslacht, dat onder zijne leden eene der vrouwen van Hendrik VIII telt.

'Gedeputeerde-luitenant van het graafschap Lincoln (1849), dan van dat van York, werd hij in 1859 tot onder-sekretaris van Staat in het departement van oorlog benoemd, ging in 1861 in den raad der Indiën over, keerde met denzelfden titel en in hetzelfde jaar, naar het eerstgemelde departement terug, en erlangde in 1863 den titel van sekretaris van Staat.

'Van 1852 tot 1859 bezette graaf de Grey verschillende zetels in het parlement, en trad in het laatstgenoemde jaar in het Hooger Huis, vcoreerst ten titel van opvolger

van Ripon en van Goderich, van de zijde zijns vaders, dan ten titel van de Grey en Grantham, welke rechten hem door zijnen oom waren nagelaten.'

Niet alleen werd lord Grey in 1861 sekretaris van Staat, maar ook tot lid van den bijzonderen raad der koningin benoemd en trad in december 1868 als voorzitter van dien raad op.

In 1851 huwde de millioenen rijke edelman, de oudste dochter van kapitein Vyner, welke, in 1863, tot eeredame der prinses van Wallis, de kroonprinses, werd verheven. De zoon, uit dit huwelijk geboren, telt nu 22 jaar.

Wat gemeld boek niet zegt, is, dat lord Grey grootmeester was der

vrijmetselaars-logiën, en zoo min tot deze functie, als tot de staatswaardigheden, die wij hooger optelden, worden mannen benoemd van twijfelachtige bekwaamheid. Ook is het een onomstootbaar feit, lord Ripon was een man met helder doorzicht, diepe staatkunde, onbeperkten invloed en van wien de hedendaagsche wijsbegeerte groote verwachtingen koesterde.

Welnu, toen op zekeren avond, nu eenige weken geleden, de logie vergaderd was en zij den grootmeester verwachtte, kwam er integendeel een brief, waarin lord Grey zijn ontslag als zoodanig aankondigde. De verwondering was groot, onbeschrijfelijk; doch deze klom ten top, toen men weldra onderricht werd, dat diezelfde grootmeester juist tot dat geloof was overgegaan, hetwelk door de logie zoo hevig bestreden wordt - tot de Kerk van Rome.

Eenige weken later vertrok, zegt men, lord Grey naar Rome, om zijne hulde te gaan brengen aan den gevangene van het Vatikaan, zich weinig bekommerend om de razernij van diezelfde drukpers, welke eenige dagen te voren hem nog bewierookte. Volgens die pers zou lord Grey zich, door die bekeering, allen toegang tot zijne hooge waardigheden afgesneden, meer dan dat, als het ware zijn karakter van Engelschman verloren hebben.

De laatste bewering is eene dwaze grootspraak, in den mond van den tijdgeest, waarmeê hij bij iedere gelegenheid schermt, alsof de katholiek geen goed vaderlander kon zijn, terwijl hij integendeel alleen met rechte op die hoedanigheid aanspraak kan maken.

Om nu nogmaals op lord Grey's bekeering neêr te komen, moeten wij aanhalen, dat slechts zes maanden de edele lord zich met de studie betrekkelijk de katholieke Kerk bezig hield. Hij wilde eene brochuur in het licht gegeven, waarin die Kerk, tegenover de vrijmetselarij, ongelijk halen moest.

De uitslag dezer studie is integendeel geweest, dat de grootmeester zelf tot die Kerk overging! Als een onbekende bood hij zich bij een katholiek priester aan, en in het begin van Septemher ontving hij, in eene kloosterkerk te Londen, den H. Doop.

Alvorens de bekeerling het klooster verliet, verzochten de paters hem zijnen naam in het register van het oratorio te schrijven. Men stelle zich de verrassing der kloosterlingen voor, toen de bekeerling met vaste hand schreef *'lord Grey, markies van Ripon.'*

Newton en het zonnelicht.

Isaac Newton werd te Woolsthorpe, in het graafschap Lincoln, op Kersdag 1642, en uit een adellijk geslacht, geboren. Ware Newton enkel van adel geweest, hij zou reeds lang vergeten zijn; gelukkig voor hem heeft hij zich een wetenschappelijken naam verworven, die eeuwig zal blijven voortleven.

Om van geene andere vindingen in de natuurkunde te gewagen, bespreken wij hier, naar aanleiding onzer gravuur, Newton's onderzoekingen van het zonnelicht. Door middel van een driekantig stuk glas waarmêe kinderen speelden, ontdekte hij de samenstelling en de kleuren des zonnelichts. Wetenschappelijk stelde de jonge geleerde vast, dat het licht niet uit ééne kleur, maar uit een groote verscheidenheid van kleuren bestond.

Door de snelheid des lichts kan ons oog die kleuren niet onderscheiden, tenzij het prisma of kantglas de stralen komt breken en dus de snelheid verminderen. Wil men die bewerking doen, men make eene kamer zeer donker en late slechts eene opening van een duim wijdte, in eene der vensters, op welke, natuurlijk, het zonlicht valt.

Indien de muur, die tegenover het venster staat niet wit is, plaatse men er een wit scherm. Voor de kleine opening wordt het prisma of kantglas gezet. Is dit met den brekenden hoek naar boven geplaatst, dan verschijnt het spectrum, zoo als men dit noemt, op het benedengedeelte van het scherm; staat het integendeel met den brekenden hoek naar beneden, dan verschijnt het spectrum aan het bovengedeelte.

Het spectrum is veel langer dan de opening in het venster; het vertoont de kleuren der gebrokene stralen, en als wij van boven af beginnen, merken wij op, rood, oranje, geel, groen, blauw, donkerblauw en violet. Het zijn dezelfde kleuren en hare aangename en wonderbare versmelting die wij in den regenboog opmerken; verscheen het spectrum, prismabeeld of zonnespook aan het bovengedeelte der scherm, ten gevolge der verplaatsing van het kantglas, dan zou men de kleuren in eene tegenovergestelde orde waarnemen.

Uit die onderzoeking, door Newton in het leven geroepen, leeren wij, dat het witte licht, of liever het gewone daglicht uit zeven verschillende kleuren is saamgesteld.

Verder over dit punt uitweiden zou ons onduidelijk doen worden. Om hierin duidelijk te blijven, zou onze tekst met de noodige teekeningen moeten vergezeld gaan.

Nog een woord over Newton zelf: Fontenelle zegt van hem, dat hij middelmatig van gestalte en in het laatst van zijn leven eenigzins diklijvig was. Hij had een levendig en doordringend oog, en was aangenaam en tevens eerbiedwekkend van uiterlijk. Zijn karakter was zacht en eene groote liefde tot rust overheerschte in hem. In zijn omgang was hij eenvoudig en wist zich op ieders verstandelijke hoogte te plaatsen.

'Ik weet niet,' zegde hij nederig, wanneer men hem over zijne schoone ontdekkingen sprak, 'wat de wereld over mijne werkzaamheden zal denken; maar wat mij betreft, mij dunkt dat ik niets meer geweest ben dan een kind, hetwelk op den boord der zee speelt en dat nu eens een steentje vindt meer gepolijst, dan eens eene schelp meer gevarieerd dan een ander, terwijl de onmeetlijke oceaan der waarheid zich, ondoorzocht, voor mij uitstrekte.'

Groote en eeuwige waarheid, die toont hoe nietig klein de trotsche mensch is!

De vlucht der verloofden.
(Reisherinnering uit Venetië.)

Ziehier wat de gondelier mij vertelde, terwijl ik vadsig, mijne cigarette rookende, in het vaartuig lag uitgestrekt.

'.....En langs die deur is zij ontsnapt Nu is de opening toegemetst, doch gij ziet nog duidelijk den boog van witten steen,' en bij die woorden wees hij met den vinger op den muur, dien wij langzaam voorbij dreven.

'De dochter van Rioncelli,' zoo sprak hij voort, 'was een schoon, beeldschoon meisje, door gansch Venetië bekend. Ja, de dichters bezongen hare blauwe oogen, donkere hairlokken, hare vroomheid in de kerk, hare lieftalligheid jegens den arme. De jonge edellieden volgden hare gondel en zongen Tasso's liederen ter hare eere.'

'- En hoe was de naam van die waternimf? vroeg ik lachend.

- Paola, signor.

- En wie was de gelukkige bezitter van hare hand, Michaëli?' ging ik voort.

- Drommels, gij zijt nog nieuwsgieriger dan eene vrouw; laat mij toch mijne geschiedenis regelmatig afhaspelen, signor. Paola had hare hand aan een jong fransch ridder geschonken, en Rioncelli had in dit huwelijk toegestemd. Reeds maakte men den bruidschat gereed en koos de schoone Paola de fijnste stoffen, de keurigste juweelen, de prachtigste kanten, toen zij op zekeren dag spoorloos verdween. Gansch Venetië deelde in de smart van den grijzen vader en den verloofde.

Terwijl de eerste wezenloos in zijne woning neêrzat, dwaalde de jonge man langs de paleizen, en toen hij eens met eene gebroken en snikkende stem, een der liederen zong, die hij en Paola dikwijls in gelukkiger dagen gezongen hadden, antwoordde plotseling hare stem achter de traliën van een venster in het paleis der dogen. Trillend van hoop ijlde hij naar Rioncelli, om hem met de ontdekking bekend te maken, en de grijsaard, bleek als een doode en met saamgenepen vuist en het oog van verontwaardiging gloeiend, ging naar het aangewezen paleis, om zijne dochter op te eischen.'

'- Dat zijn tooneelen *à la Verdi,* Michaëli!' onderbrak ik lachend.

'- Dat is mogelijk, signor; maar het zijn altijd venetiaansche tafereelen!' een uitroep die niet zonder juistheid was. 'Alle opeisching was echter te vergeefs, en hoe diep de grijsaard zich ook vernederde, men trok glimlachend de schouders op en spotte met zijne tranen.

De verloofden waren echter listiger, signor, al waren er dan ook

dikke muren, ijzeren staven en zware deuren tusschen hen. Zij toch gelukten er in met elkander in betrekking te komen.'

'- Dat verwondert mij niet, Michaëli.'

'- Mij evenmin, signor, want de geschiedenis heeft het zoo beslist! Op een avond lag de gondel voor de u aangewezen deur stil; geheimzinnig werd deze laatste geopend en vluchtend snelde Paola naar buiten. Snel vloog het vaartuig door eenige der meest verlaten lagunen, en de twee verloofden vergaten het gevaar in dat gelukkig samenzijn. Wolken bedekten het maanlicht en hierdoor was de vlucht begunstigd; doch als de wolkengordijn wegschoof, meende de gondelier te zien dat een zwart monster, langs de muren schuivende, hen opvolgde.'

'- En waar ging het heen, Michaëli?'

'- Gij zijt wel ongeluldig, signor! In de Sint-Antonius-kerk te Padua, in de kerk met vergulde bronzen deuren, wit marmeren engelen en gouden kandelabers, wachtten de priester, de oude vader en de getuigen. De klok sloeg middernacht, een, twee - niemand verscheen. De priester bad voor het altaar, de oude man snikte en zijn heete tranen lekten op het koude marmer. Er heerschte eene doodsche stilte in de kerk, welke door het gewijde waslicht en de godslamp bestraald werd.

Toen het daglicht aan den oosterhemel doorblonk, verspreidden de vrienden en familie zich rechts en links, om te vernemen wat er van de beide verloofden geworden was. De gondel werd aan de Ponte-Rialto drijvende en verlaten gevonden; doch toen men de kajuit onderzocht, vond men er het lijk van den jongen man. In de rechterhand, gansch met bloed bemorst, klemde hij den bebloeden degen; in de linker een stuk van een vrouwensluier, welke hij op eene wonde aan het hart drukte, en waarmeê hij gewis het stroomende bloed had trachten te stelpen.'

'- En Paola, Michaëli?'

'- Ja, dat is verschrikkelijk, signor! Des morgens was eene afgekapte vrouwenhand, de hand wel van het meisje, tegen Rioncelli's deur genageld, en de oude man werd zinneloos toen hij die helsche gruweldaad bemerkte.'

'- Gij vertelt als de vertelster uit de "Duizend en eene Nacht," Michaëli! Ik raad u aan uwe geschiedenis in libretto voor een opera te schrijven, en met de noodige tam-tams, knal-effecten en potten bengaalsch vuur, beloof ik u een kolossalen bijval, zelfs op de Scala te Milaan, of de San Carlo te Napels.'

't Was eene dwaze, eene alledaagsche geschiedenis, voorzeker; doch toen Michaëli zweeg, verviel ik in nadenken en ik hoorde weldra noch den zang der gondelieren, noch hun geroep, noch het guitaar-getokkel meer. Ik zag Venetië in den mysterieuzen glans der maan, met licht en schaduw, met zijne geheimzinnige paleizen en tot elkander overhellende gebouwen, uit welke de buren elkaar schier de hand kunnen toereiken; ik zag de zwarte gondels voorbij schuiven - en dacht aan de doode hand. Ja, Michaëli kan wel de waarheid gezegd hebben.

Modave (Provincie Luik).

Het waalsche gedeelte van België is rijk aan vele schilderachtige streken, en hebben wij er reeds verschillende aangehaald, dan toch hebben wij in de provincie Luik de vallei, door de Hoyoux besproeid, nog niet vermeld. Even als het dal der Vesdre, heeft ook deze streek veel van hare schilderachtigheid verloren, door het ontstaan

van een groot getal smeltovens. Deze toch maken weldra van een land met plantengroei eene wezenlijke woestenij.

Aan den boord der Hoyoux staat, op eene hooge rots, het kasteel van Modave. Dit recht vorstelijk verblijf toont aan de eene zijde een rotsachtig en wild landschap, en aan de andere, een effen terrein, dat niet zonder bekoorlijkheid is. Immers langs dien kant strekken zich schaduwrijke dreven uit.

Langs den rotskant, waarvan wij hooger spraken, staart men in eene afgrijselijke diepte, die inderdaad huiveren doet. De zalen van dit kasteel dragen een recht ridderlijken stempel en brengen den bezoeker, onwillens hem, tot ridderlijker dagen dan de onze terug. Wanden en zolderingen zijn in denzelfden geest versierd. Treedt men buiten op de terrassen, dan geniet men de schoonste, de prachtigste vergezichten op park en omtrek, welke een dichterlijke geest zich scheppen kan.

Het kasteel van Modave werd in de 17^{e} eeuw door een graaf de Marchin gebouwd. Een dezer graven verkocht Modave, in 1706, aan den kardinaal Furstenberg. Bij dezes dood ging de eigendom over in het bezit van baron de Ville. Eene erfgename dezer familie bracht hem in die der Montmorency's, welke hem in 1817 verkocht aan de familie Lamarche, van Luik, die het kasteel nog in bezit heeft.

Wie het kasteel bezoekt, zal gewis ook het dorp en de dorpskerk willen zien. Het dorpje Modave, niet ver van het kasteel gelegen, bezit eene kerk met een aantal merkwaardigheden versierd, onder ander met de marmeren graftomben der graven van Marchin en een wit marmeren Maria-beeld, aan den beitel van Delcour verschuldigd.

In 't hartje van Afrika.
De stammen der Niams-Niams en der Monbuttous.
(*Vervolg en slot.*)

Op den boord der Nabambisso bouwde de troep eene nieuwe versterking en geduchter dan die welke er reeds bestond. In vijf dagen was zij gereed en sloeg men, binnen die omheining, hutten op, en terwijl Abou-Sammat uittrok, om den weg veilig te maken, bleef Schweinfurth met een klein garnizoen achter. De voorraad was gering en ofschoon de Niams-Niams meer dan eens gezegd hadden, dat zij den witten man geen kwaad wilden, vond deze het echter niet raadzaam, zich buiten de omheining te wagen en door de jacht het ontbrekende aan te vullen.

De honger was daar. Reeds had men jacht gemaakt op de witte mieren en de Nubiërs aten niets meer dan wortels. Soep van pompoenblaêren maakte het hoofdbestanddeel des maals uit. Abou-Sammat, die slechts twintig dagen moest afwezig zijn, keerde niet weer en, wanhopig over den toestand, waarin hij zich bevond, besloot Schweinfurth de naburige versterking of seriba te bereiken. Deze werd Tuhamy genaamd. Na twee dagen marsch, was de gids in een bosch van boterboomen verdoold, en dit in het midden van den nacht en op een oogenblik dat de lucht door den bliksem werd geploegd.

Te Tuhamy was er inderdaad overvloed; doch het was gelukkig voor den reiziger dat hij het denkbeeld opvatte naar de laatst verlatene versterking, aan de Nabambisso, terug te keeren, dewijl kort na zijn vertrek de inlanders Tuhamy aanvielen. Toen hij aan de Nabambisso terugkeerde, was Abou-Sammat nog niet daar; de expeditie was moeilijk en gevaarlijk tegen zooveel vijanden geweest, en slechts aan het toeval was het te wijten, dat hij er het leven afbracht. De oorlog werd algemeener. Verscheidene ivoirkoopliê sloegen hunne krijgsmacht bijeen.

Hoogst belangrijk is dit deel van de reisbeschrijving van Schweinfurth, vooral daar waar het een beslissenden slag gold en wanneer hij vertelt, dat de Nubiërs met eene wezenlijke ontzetting bemerkten, dat de mannen van Ndoruma, een bondgenoot der Niams-Niams, geweren hadden en zelfs voortreffelijk daarmeê schoten. Twee muselmansche aanleiders, Abou-Sammat was door wonden terug gehouden, sneuvelden; de Nubiërs sloegen op de vlucht en lieten geweren en voorraad op het slagveld achter.

Schweinfurth nam geen deel aan die reeks oorlogen; hij had de versterking van Ghattas bereikt en volgde van daar, met diepe ontroering, de ijselijke worsteling. Terugkeeren naar Karthoum kon hij niet, de oorlog was overal uitgebroken. In veiligheid was hij echter wel; doch eene andere ramp moest hem treffen. Op zekeren morgen hoorde hij plotseling: 'brand, brand!' roepen. Inderdaad de vesting stond in brand. De vlam was door den wind aangehitst en liep zoo bliksemsnel voort, dat het hem slechts mogelijk was eenige kostbaarheden, onder ander zijne manuscripten, te redden. Het woord is niet juist, hij redde niets, tenzij met moeite zijn eigen lijf.

Zes honderd hutten stonden op een en hetzelfde oogenblik in brand. Het geknetter der vlammen was verschrikkelijk; van tijd tot tijd ontploften de geladen geweren, in den brand achtergelaten, en eindelijk sprong met een donderend gedruisch het kruitmagazijn in de lucl t. Een neger bracht den reiziger eene doos met teekeningen, potlooden, pen en inkt terug: dat was alles, wat hem overschoot. Hij had geen

kleeêren, zelfs geen hoed meer, en moest zich een hoofddeksel van kardoezenpapier maken.

NEWTON EN HET ZONNELICHT.

Wel is waar had hij turksche kleedingstukken kunnen dragen; doch dit weigerde hij volstrekt. Overigens, het allergekste europisch kleed is daar in die landstreek, meer ontzien, dan het schitterendste kleed eens Muselmans. De jonge Akka was den reiziger bij gebleven, doch hij stierf te Karthoum aan den buikloop. 'Nooit,' zegt Schweinfurth, 'heeft eenig afsterven mij zoo diep getroffen.... Twee jaar is dit

DE VLUCHT DER VERLOOFDEN.

nu geleden, nog is de herinnering daaraan levendig; de wonde is nog niet geheeld.'

Heeft Schweinfurth juist zijn eigen weg niet kunnen kiezen, aangezien hij de ivoirkooplié volgen moest, dan toch heeft hij aan Europa, behalve vele andere ontdekkingen, den kanker van Afrika doen kennen namelijk den misdadigen menschenhandel, die er gedreven wordt. Afschuwelijk is het te zien, hoe daar, in die streek, met het leven der arme slaven wordt gespeeld. Ons artikel geeft er nog slechts een flauw denkbeeld van: men leze het werk van den onverschrokken reiziger. Wel wordt er iets gedaan, om den slavenhandel tegen te gaan, doch wat er gedaan wordt door den onderkoning van Egypte en de europische konsuls te Karthoum is onvoldoende.

De slaven worden door de koningen der afrikaansche volksstammen gelijk vee geleverd, en voor die menschelijke waar krijgt hij katoenstoffen en andere europische voortbrengsels. Zelfs hebben de slavenkoopers aan een der machtigste koningen der Niams-Niams, Mofio geheeten, geweren gegeven om des te beter zijn schandelijken handel te kunnen beschermen. 'Het afrikaansche negerras zal eindelijk verdwijnen,' zegt Schweinfurth, 'en beter ware het integendeel dat het verwijfde ras van Arabieren en Turken verdwene. De negers zijn beter dan zij, indien men hun slechts de liefde tot het werk kon inplanten.'

Schweinfurth zag meer dan eens de gruwelijke mishandeling, welke de arme negers moesten onderstaan. Een dezer lag stervend op den weg, en zijne beulen ranselden hem met zweepen, om hem te doen gaan. De ongelukkige stierf onder de slagen. Op een ander oogenblik zag hij eene vrouw, die door koortsen aangetast was en ijselijke pijnen onderstond; zij smeekte kermend om genade. Weet ge welke genade zij erlangde? Men wierp haar levend in de Nijl.

Indien de groote Mogendheden van Europa, die hier millioenen besteden, om elkander te vermoorden, millioenen gaven om den slavenhandel en de barbaarschheden, op de afrikaansche kust, uit te roeien, zouden zij voorzeker een beter werk doen dan wel nu. Dat men de vrijheid in die streken min of meer daarstelle, en men zal daarenboven den missionnaris weldra in het hartje van Afrika zien doordringen, om er de leer van Christus te verkondigen. Eens deze aangenomen, is Afrika aan de beschaafde wereld gegeven, en zou deze daaruit onmeetlijke rijkdommen putten.

O - O.

Een onzer letterkundige vrienden, de heer Lodewijk Delgeur, die in 1874 terugkeerde van eene reis, die hij in het noorden van Afrika deed, in gezelschap der antwerpsche heeren Jules van Havre en Jehan della Faille, ontmoette den reiziger Schweinfurth, op terugreis naar Europa, te Alexandrië. Schweinfurth is blond en klein van gestalte en dien men, naar zijn uiterlijk te oordeelen, tot zulke verre en tevens stoute tochten niet in staat wanen zou.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

De dood van een brave.

Hendrik bewees door zijn gedrag tegenover zijn redder dat hij de dankbaarheid anders opvatte dan de meeste vorsten van zijn tijd. Nooit vergat hij de dienst, die de jonge wapensmid hem bewezen had en al was hij, wegens den onwil van Jetter zelven, niet in staat hem de toegedachte, vorstelijke belooning aan te bieden, nimmer had hij zich toch te verwijten, dat hij aan de plichten der dankbaarheid was te kort geschoten.

Zijne regeering behoorde niet tot de rustigste en vreedzaamste. Bijna altijd in het veld, te midden zijner ridders en krijgsknechten, hetzij het er op aankwam oproerige onderdanen te straffen of vijandelijke aanvallen af te slaan, kan men van hem vrijelijk beweren, dat hij den meesten tijd onder het harnas sleet.

Het krijgsgedruisch en de kabinets-intriges waren echter niet in staat de edele gevoelens van zijn hart te verstikken, en zwaaide hij gaarne het oorlogszwaard, zijn hart bleef altijd even warm voor zijne onderdanen kloppen, al beschikte hij ook over hun leven in de vele veldslagen, die hij geleverd heeft en al scheen het hem toe, dat een vorst zich even verdienstelijk tegenover zijn volk gedraagt, wanneer hij de eer des rijks ophoudt en nu en dan de grenzen verwijdt of uitzet, als dat hij zich alleen op de werken des vredes toelegt.

De vele oorlogen, waarin hij, hetzij met of zonder zijn wil, gewikkeld werd, deden hem spoedig den naam van *Oorlogzuchtige* of *Krijgshaftige* verwerven, maar al klopte het hart onder een stalen harnas, het nam daardoor de kilheid van het staal nog niet over. Dit kon onze Jetter getuigen. Den tijd, die er tusschen twee veldslagen verliep, wendde de vorst dikwijls aan om zijne goede stad Antwerpen te bezoeken, en dan verzuimde hij nooit eene gelegenheid zich den eerlijken wapensmid te doen voorstellen, en met zorg en belangstelling naar zijne zaken en familie te vernemen. Wij zeggen familie, want Liesbeth en haar echtgenoot waren na hun huwelijk niet lang alleen gebleven, en de kleinen klouterden spoedig langs vaders knieën op. De Hemel had hun vier kinderen geschonken, een jongen en drie meisjes.

Zelfs op zijn doodsbed meende de hertog van Brabant onzen jongen wapensmid nog te moeten gedenken. Toen hij den 3 september van het jaar onzes Heeren 1235 op het punt was in Keulen het tijdelijke met het eeuwige te verwisselen, bevool hij dat men den gouden ring, dien hij aan den virger droeg, op den dag van Maria-Hemelvaart, den dag van den zoo gelukkig afgeweerden aanslag, aan Jetter zou schenken als een zichtbaar en altijddurend bewijs van zijne dankbaarheid en erkentelijkheid.

Na den dood van den hertog besteeg zijn zoon Hendrik II, bijgenaamd de *Vreedzame,* den vaderlijken troon.

Hij was een rechtvaardig en menschlievend vorst en Jetter rekende vast dat het pensioen, hetwelk hij gedurende meer dan dertig jaar genoten had, zou doorgaan. Hij had reeds de zestig bereikt en zijne krachten waren aanzienlijk afgenomen en van zijne vier kinderen was alleen zijn zoon, Mathias, een kloek en sterk gebouwd jonkman, die op het oogenblik vijf en twintig jaren telde, in staat hem de behulpzame hand te bieden.

Deze zoo billijke verwachting moest echter bedrogen worden.

De dag, die door Hendrik I voor elk jaar als betaaldag was vastgesteld, ging voorbij, zonder dat er iemand op kwam dagen. Onze Jetter wachtte geduldig; geen klacht kwam over zijne lippen en hij beschouwde dat verzuim slechts als eene vergetelheid, die men niet zou nalaten in het volgend jaar te herstellen.

Maar ook het tweede, zoowel als het eerste jaar, ging voorbij, zonder dat iemand uit de hertogelijke omgeving zich aanmeldde.

Liesbeth, bezorgd als iedere huisvrouw voor het lot harer kinderen, wilde dat men den nieuwen hertog opmerkzaam zou maken op dit verzuim. Jetter antwoordde op deze aansporingen en zijdelingsche klachten van zijne vrouw, dat door een pensioen aan te nemen uit de hand van Hendrik de *Krijgszuchtige,* hij hierdoor geen aalmoes ontving, maar de voldoening van eene heilige schuld en dat het gedrag van Hendrik II ten zijnen opzichte scheen aan te duiden, dat deze er anders over oordeelde; hij zou dus voor zich zelf beschaamd moeten zijn, indien hij den minsten stap in deze zaak bij hem deed.

Liesbeth kende te zeer haar man; zij wist te goed dat, wanneer hij eenmaal een besluit genomen en dit door woorden bekrachtigd had, hij nimmer hiervan afweek en zij wachtte zich dus wel hier langer op aan te dringen.

In dezen goeden ouden tijd, toen er nog van geen vrouwen-ontvoogding spraak was, hadden de vrouwen de wijsheid en voorzichtigheid zich te schikken naar de uitspraken harer echtgenooten, wanneer dit ten minste niet het spinnewiel of het eten betrof.

Men zou zich dit achterblijven van het jaarlijksche pensioen nog getroost hebben, wanneer er sterke armen in huis geweest waren, om het levensonderhoud te verschaffen; maar de oude Jetter was tot de jaren gekomen, dat hij niet meer in staat was iets voor zijn huisgezin uit te richten; het was dus de zoon Mathias alleen, die in aller onderhoud moest voorzien; hij toonde zich de waardige zoon van zijn vader, zoowel door zijn moed, braafheid en voorzichtigheid, als door zijne vaardigheid om het ijzer te smeden.

Mathias was voor zich zelven overtuigd, dat wanneer men den nieuwen hertog slechts in herinnering kon brengen aan welk verzuim hij zich had schuldig gemaakt, hij niet nalaten zou onmiddellijk zijne schuld te voldoen, en het achtergebleven pensioen weder uit te betalen; maar het hoofd had eenmaal zijn wil uitgesproken en allen gaven zich zonder murmureeren aan hun treurig lot over, hoe gemakkelijk het hun ook zou geweest zijn dit te veranderen, indien zij minder eerbied betoonden voor den vaderlijken wil.

De winter kwam aan, een gure, koude, dorre winter, zoodat zelfs de ouden van dagen zich niet herinnerden ooit zulk een vorst en aanhoudende koude te hebben bijgewoond; de straten der stad en de wegen rondom lagen voeten hoog begraven onder de sneeuw, terwijl al het water in de nabijheid door de koude gestremd was. Alle werkzaamheden lagen stil; het haardvuur in de smidse was uitgegaan, de beitel of hamer van den timmerman lagen aan kant, en het spinnewiel stond stil.

Ook de straten waren doodsch en uitgestorven en de voetstappen waren in de opgehoopte sneeuw gemakkelijk te tellen.

Allen hielden zich bij het houtvuur of ten minste binnen, want de fijne, doordringende koude, die bloemen op de ruiten schilderde en een dikken vloer over de rivieren legde, deed het vel van aangezicht en handen springen.

Dat is de tijd van armoede en ellende!

Wee dengene, wien dan het noodige ontbreekt, hetzij door eigen schuld, omdat hij in de weelderige dagen niet heeft weten te sparen, hetzij ziekte of andere ongevallen hem belet hebben voor den toekomstigen dag te zorgen.

Hoe menige moeder zit daar voor een uitgedoofden haard, hare kinderen rondom haar, tewijl daar buiten de noordenwind giert. Niets, niets meer om den honger te stillen, de provisiekast is lang leeg en de beurs heeft sinds weken het laatste zilverstuk gezien. En eene kamer, waar niet gestookt wordt, is koud, ijzingwekkend koud; de vorst is naar binnen geslagen en heeft de binnenzij der vensters met bloemen gesierd. Voel de voeten dier kleinen; zij zijn koud, marmerkoud, al doet de moeder haar best ze in de handen te warmen. En ook de slaapstede is niet aantrekkelijk; niets wat naar een deksel gelijkt is daar te vinden, en wie weet, wanneer men in deze koude zich te ruste legt, of men 's morgens niet dood gevonden wordt. De buurt weet er van te spreken en verscheidene zoodanige gevallen hebben zich reeds voorgedaan.

Ook de woning van onzen wapensmid werd door armoede en ellende bezocht. Behalve dat alle werkzaamheden stil lagen en het vuur der smidse in geen maand gebrand had, had Mathias ook het ongeluk ziek te worden en zoo was de maat der rampen dus vol. Het nijpend gebrek, deze verschrikkelijke gast kwam bij hen neêrzitten en spreidde rouw en jammer over de anders zoo levenslustige woning. Ten einde raad en om niet van honger om te komen, was men genoodzaakt de meubels en inboedel te verkoopen, en de redder van Hendrik 1, hertog van Brabant en Neder-Lotharingen, was nu een van de armsten, een der meest hulpbehoevenden van het gansche land.

In zulk een ellendigen toestand bevond zich het gezin van Jetter, toen een engelsche monnik te Antwerpen kwam, die zich reeds in verschillende vlaamsche steden beroemd had gemaakt door de kracht en den gloed eener mannelijke welsprekendheid en door een brandenden geloofs- en bekeeringsijver.

Deze monnik, die zich Herwing noemde, zal een zestig jaar geteld hebben; zijn gestalte was flink en hoog, ofschoon uiterst mager, maar dit laatste vergoedde hij

door eene machtige, indrukwekkende stem, welsprekende gebaren en een oog vol vnur en gloed. Het was vooral tot het volk, dat hij zich, naar het voorbeeld zijns goddelijken Meesters, richtte; het was de zaak der geringen, der kleinen, die hij tegen de grooten voorstond; hij troostte hen in hun ongeluk en lotsbestemming en prees hunne berusting in Gods wil als het hoogste goed, als de heiligste deugd, terwijl hij hen op eene eeuwige belooning en rechtvaardige vergelding wees. De grooten en rijken dezer aarde maande hij aan tot plichtsbetrachting; hij vernederde hun hoogmoed door er op te wijzen dat alle menschen voor God gelijk zijn; dat hun hetzelfde graf wachtte als den bedelaar en dat zij eens voor God verantwoording hadden af te leggen van het gebruik hunner rijkdommen. Hij wekte hen op tot naastenliefde, en liet hun een oog slaan op de armoede, op wat er geleden en gestreden werd, terwijl zij zich volop in weelde baadden. Daarom drong hij er bij hen op aan, aalmoezen, altijd aalmoezen te geven, indien zij ten minste wilden dat God het oog niet van hen wendde en geheel zijn hart en liefde aan hunne lijdende, hulpbehoevende broeders schonk. Zijne zoo bezielde woorden, waar de vaste overtuiging en het onwankelbaar geloof als zoo vele vonken uit spatten, grepen allen in de ziel, en menig rijkaard, die nooit over zijnen plicht had nagedacht, joeg hij eene rilling over het lijf, door hem te wijzen op de woorden des Evangelie's, dat het gemakkelijker is voor een kameel door het oog van eene naald te gaan, dan dat een rijke in den hemel komt. Het volk droeg hem op de handen, omdat zijne preeken altijd voor onderwerp hadden de gelijkheid van alle menschen voor God. Hij liet het in het verschiet den morgenstond van betere dagen zien, en het was vooral tegen de feodale of leenheerlijke onderdrukking, dat hij uitvaarde.

In het eerst waren het alle klassen der maatschappij die zich om zijnen preekstoel verdrongen, maar spoedig hield een zekere klasse, de getitelde personen en de rijke kooplieden op, zijne preeken langer bij te wonen.

Eenigen tijd daarna vernam men met verwondering, dat Hendrik II het besluit genomen had den monnik, die zooveel van zich deed spreken, te komen hooren.

En waarlijk, de hertog vertrok op een zondag morgen van Brussel en begaf zich naar de H. Walburgis-kerk, waar pater Herwing een preek hield over de hardheid der heeren wien God niet zou nalaten, zegde hij, op den dag des oordeels de woorden van de H. Schrift toe te roepen: ‘Verwijdert u van mij, gij die slechts werken van onrechtvaardigheid hebt uitgeoefend.’

De kracht der taal was groot en deed haar invloed op de harten der hoorders gelden, al waren er ook eenigen, die, in hun geweten getroffen, de woorden van den redenaar aan andere oorzaken toeschreven dan aan den drang, om hun Gods heiligen wil te leeren. Eenige der hoogere personages gingen in hunne verbolgenheid zoover, den vreemden prediker voor te stellen als een geheim werktuig der gilden en ambachten, ofschoon hij zich in zijne redevoering aan de strikte moraal en de zuivere leer der Kerk hield.

Mathias, die voor eenige dagen van zijn ziekbed was opgestaan, woonde dat sermoon bij; hij had zich naar de kerk begeven met het doel om God voor zijn ouden vader te bidden, bij wien alles een naderend en aanstaand einde aankondigde.

De geweldige woorden van den welsprekenden monnik slingerden gedachten van haat en wraak in zijne ziel; de berusting maakte plaats voor opstand; hij voelde iets in zijn hart, hetgeen hij te voren nooit gevoeld had en dat alle vrome en godsdienstige gedachten verjoeg.

Hij verliet het huis Gods, oog en hart ontvlamd, de vuist van woede gebald, terwijl zijne borst woedde onder den drang der oproerige en morrende gevoelens. Hij

ontmoette op weg eenige werkgasten, zijne kameraden, die zich bij hem voegden en hem naar eene taveerne medenamen. Hier vertoefde hij met zijne gezellen tot den avond.

Maar welk een smartelijk schouwspel wachtte hem bij zijne terugkomst! Daar lag zijn vader stervend op de legersteê neer, hard als steen, in een kamer koud als een graf, dat hem wachtte. Moeder en dochters lagen weenend en snikkend om den stervende neêrgeknield.

De eerste aanblik van Mathias bij dit jammerlijk tooneel was ontzetting. Zoo spoedig had hij den dood niet verwacht. Hij drong zich door de snikkende omstanders en boog zich over zijn stervenden vader. Deze lag neêr, de oogen gesloten, een kruisbeeld tegen de borst gedrukt. Zijne borst zwoegde hevig en het zweet liep hem langs de slapen. Alles duidde aan, dat hij worstelende was tusschen het leven en den dood. De lippen van den zieltogende smakten, als willende aanduiden dat een brandende dorst zijne keel en ingewanden verscheurde. En niets dan water had men bij de hand, om de dorre lippen te laven! Geen melk, geen wijn in huis, de armoede en ellende hadden alles meêgenomen, en hij, Mathias, o ramp en ongeluk, hij dacht aan de taveerne, welke hij pas verlaten had en waar hij zijn laatsten stuiver in gezelschap van zijne kameraden had verteerd, terwijl zijn vader daar

versmachtend van dorst neêrlag. Hij bezat niets meer en hij wrong zijne handen en sloeg zich voor het hoofd, maar alles vergeefs, geen scheutje wijn bracht het aan om den doodstrijd van den grijsaard te verlichten.

Eensklaps scheen men een zeker opflikkeren bij den ouden Jetter waar te nemen: zijne oogen openden zich en bij stak zijne hand uit om die van zijn Liesbeth te vatten:

HET KASTEEL VAN MODAVE.

'Ween niet, Liesbeth, weent niet, kinderen! door u te verlaten, gehoorzaam ik aan een gebod van Hoogerhand en Hij, die de leliën kleedt en zonder wiens wil geen muschke ter aarde valt, Hij zal u niet verlaten. Onze laatste dagen zijn kommervol geweest, maar wie God lief heeft, kastijdt Hij ook. Spoedig zullen er andere dagen aanbreken. Aan u, Mathias, vertrouw ik het lot toe van uwe moeder en zusters; wees altijd een gehoorzame zoon en een goede broeder; bewandel altijd de paden van rechtvaardigheid en nederigheid, en al mogen u rampen in het leven treffen, de wedervergelding zal nooit uitblijven. En nu, vaarwel, Liesbeth, vaartwel, mijne kinderen, eert uwe moeder en gedenkt uw vader. Hier, Mathias,' en de stervende reikte zijn zoon den gouden ring over, het geschenk van Hendrik I; 'bewaar hem als een kostbaar overblijfsel, eene herinnering aan uw vader. Wie weet of deze ring nog niet eens u allen geluk zal aanbrengen.'

Na deze woorden zonk hij achterover in zijn kussen, en de brave Jetter had den laatsten adem uitgeblazen.

(Wordt vervolgd)

Rebus n°. 2.

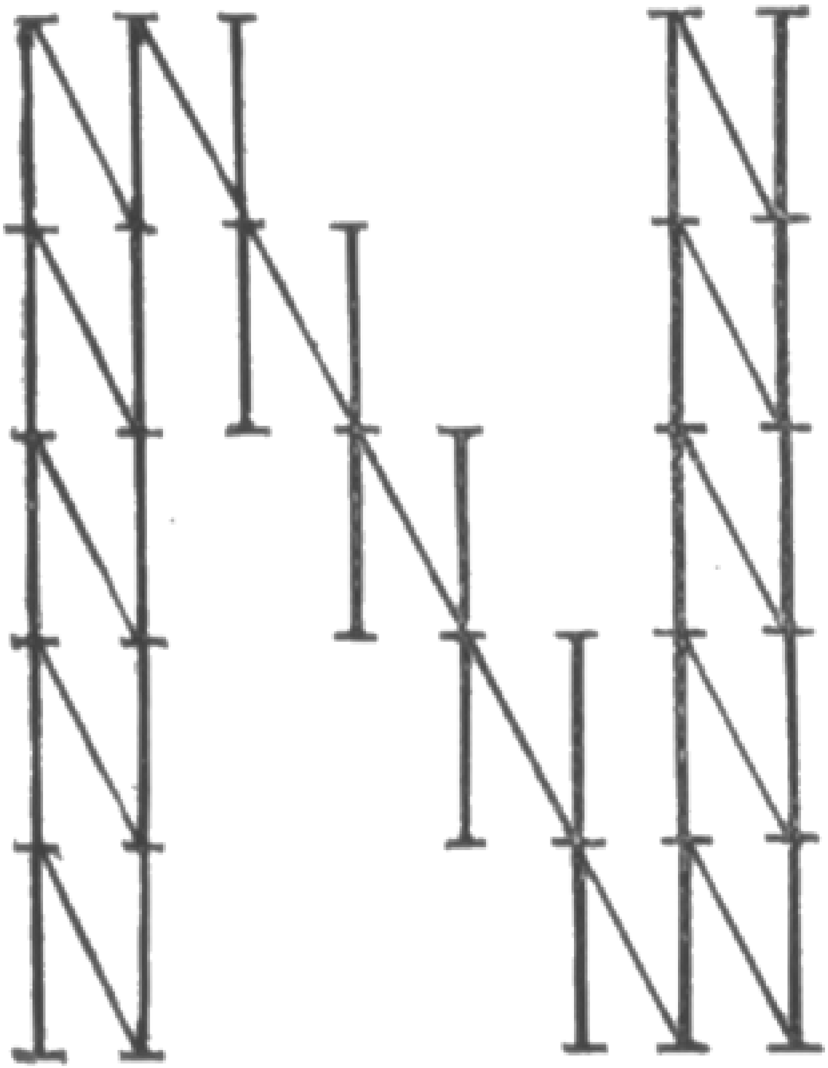

Allen die den Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door *uitsluitend* voor hen de gelegenheid te openen om een der vorige Jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koopen voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

[Nummer 6]

Burggraaf Bernard du Bus de Ghisignies.

BURGGRAAF BERNARD DU BUS DE GHISIGNIES.

Burggraaf Bernard-Aimé-Leonard de Bus de Ghisignies was geboren te Doornik in den jare 1808. Hij was de zoon van den heer du Bus de Ghisignies, die door koning Willem naar de Indiën gezonden werd, en daar als gouverneur-generaal fungeerde.

Zijn zoon Bernard maakte, van 1835 tot 1847, deel van de Kamer der Volksvertegenwoordigers voor het district Soignies (Henegouwen), om later als senateur voor Dixmude op te treden, welke waardigheid hij nog bekleedde op den dag van zijn overlijden.

Een deel van zijn jongelingsleven had hij op Java, tijdens zijn vader aldaar het hoogste ambt bekleedde, doorgebracht, en dat leven was gewis niet zonder invloed gebleven op zijn vrijheidlievend en onafhankelijk karakter.

In de Kamer of Senaat vervulde de burggraaf geene merkwaardige rol; het eenige, dat men in die loopbaan over hem aanhaien kan, is, dat hij als questor, zich ijverig bezig hield met de inrichting der boekverzameling in de Kamer.

Bernard du Bus was ook directeur van het Museum van Natuurlijke Historie te Brussel, en hechtte zijnen naam aan eenige zoölogische schriften, die hem tot lid der *Société entomologique* van Frankrijk deden benoemen, en hem de deuren openden der koninklijke Akademie van België,

De straf van Tantalus.

In onzen voorgaanden jaargang deelden wij eene gravuur meê, *elk zijn deel,* van den schotschen schilder Tyfe; de schilder Rotta levert ons iets dergelijks en wij moeten

bekennen, in uitdrukking, geestiger dan de schotsche kunstenaar. Hoe plagend, vinnig en geestig is het wezen van dien kleinen, dikken jongen, die zijne pap eet en den dikken, smeekenden hond, een der brokken laat zien! Dat is wel de straf van Tantalus, van dien veroordeelde, wien de schoonste vruchten en het water tot aan de lippen kwamen, zonder dat hij ze mocht inzwelgen. Het goede dier heeft echter de straf niet verdiend, en die kleine bengel moet een steenen hart hebben, om aan zoo'n droef, smeekend oog te weerstaan.

Maar neen, de kleine is te zeer gehecht aan zijn trouwen speelmakker; straks, als hij hem den schotel geeft, om dien schoon te lekken, zal hij er tot vergoeding voor het wachten, gewis een paar lekkere brokjes in laten.

Slapen gaan.

Schoon tafereeltje, ongezocht en op de natunr betrapt! 't Is avond en tijd dat de kleinen gaan ‘dodoke’ doen, zoo als zij in hunne kindertaal zeggen. Hoe zorgvol draagt de jonge moeder het jongste kind op den arm en den trap op, naar boven - dienzelfden trap, die lang geleden ook hare moeder, met een harer lievelingen op den arm, beklommen heeft.

Het oudere kind kan, met zijne korte beentjes, de reusachtige treden nog niet overstappen; maar het kloutert en kruipt juichend naar de kinderkamer. Zij, de jonge moeder, is in het oude vaderhuis blijven wonen. Beneden zitten de oudjes; zij hebben, voor het slapen gaan, de kleinkinderen gezegend.

Gelukkige. moeder!

> Gelukkig is de dochter, wien de man,
> Het moederoog niet ver ontvoeren kan
> Die 's avonds heimlijk even weg mag glippen,
> Naar d'ouden kus der vriendelijke lippen,
> Naar d'ouden haard, waar 't vlammetje even hel
> Als vroeger danst!..

Gelukkiger nog zij, die in het oude vaderhuis mag blijven wonen; die haar kinderen ziet spelen, waar zij gespeeld heeft, die

> Heur kindeken, op 't eigen kussen plaatst
> Waar eens de moeder zat.....

Immers, het blijft eene waarheid:

> Voor 't vaderhuis staan englen onder 't wapen.
> 't Is naamloos zoet op de eigen plek te ontslapen,
> Waar de eerste slaap onze oogen heeft verheugd!

Toen Ten Kate dat treffend lied op het *Vaderhuis* schreef, moeten hem, onder vele andere gelukkige beelden, ook een zoo als het hier voorgestelde, voor oogen gezweefd hebben. De schilder Barnes heeft ook aan dergelijke beelden gedroomd, en ons een dezer treffend weêrgegeven.

Rondom ons.

De Locomotief.

Hoe dikwijls hebt ge dat werktuig over de spoorbaan zien voort snellen; hoe dikwijls heeft het u des avonds, als het snuivend, brullend, dommelend en van twee gloeiende oogen voorzien, op u aankwam, een oogenblik onthutst, en echter hebt gij wellicht nog nooit nagespoord wie dit nijverheidswonder in de wereld bracht?

Wij schrijven niet voor geleerden; wij schrijven voor het volk: - om hooger gemelde en zoovele andere vragen van dien aard te beantwoorden, zullen wij in eene reeks artikels, eenige bijzonderheden meêdeelen, over hetgeen er het meeste rondom ons plaats grijpt, en alzoo met den lezer den eersten stap op het wetenschappelijk terrein doen, die hem wellicht tot leidsman, bij verdere opzoekingen, zal zijn.

Wie is de uitvinder der locomotief? Algemeen zegt men Georges Stephenson, en dit ook zoo; doch waar is het wat zijn zoon Robert Stephenson zegde, in eene vergadering te New-Castle: 'wij hebben de locomotief niet te danken aan één man, maar aan de inspanning van gansch een volk van werktuigkundigen.'

Inderdaad nu bracht deze, dan gene eenig voorwerp in de machinerie voor den dag, en eindelijk gelukte het aan een kundig man, uit al die verschillende bestanddeelen, dat wonderbaar geheel samen te stellen, hetgeen aan de noodwendigheid van de dienst beantwoordde.

Zekeren Trevithick, vroeger mijnwerker in Cornwallis, later ingenieur, vond een der belangrijkste toepassingen van het werktuig in 1802 uit. Hij nam met Vivian een octrooi van een wagen, die, onder ander, in de fabriek van Marthijn Rydvil, in gebruik was, en waarmeê men '200 centenaars ijzer en verscheidene personen voorttrok, en een afstand van twee geographische mijlen in een drie vierde uur aflegde.'

In Amerika leverde Olivier Evans insgelijks eene locomotief; doch Georges Stephenson bracht in 1814 den eersten, doelmatigen stoomwagen te voorschijn. 'Desniettegenstaande, zegt een schrijver, bleef men nog langen tijd in twijfel, om, in plaats van de beweegbare locomotieven, liever stilstaande te gebruiken, die de personen en goederentreinen van station tot station, met touwen, die over trommels liepen, zouden voorttrekken.'

Eerst in 1829 en 1830 was het raadsel opgelost: Stephenson leverde in het eerstgenoemde jaar, de *Packet,* die in alle prijskampen de overwinning behaalde, en welhaast op den spoorweg van Liverpool naar Manchester, bewijzen van degelijkheid gaf.

Georges Stephenson was een arbeidersjongen en werd in 1781, in het dorpje Wylam - een dorp van kolenwerkers - geboren. Reeds als kind knutselde hij aan waterraden en windmolentjes, en bootste de machinen na, welke hij in de mijnen van zijn dorpje zag bezigen.

Geld verdienen was eene drijfveêr bij hem; ook nam hij alles bij de hand: werk op den akker, gelijk het hoeden van schapen, ten einde een stuivertje te verdienen. Op zijn 17e jaar was hij wachter bij eene stoommachine; op zijn 19e ging hij naar de avondschool om te leeren lezen en schrijven. Behalve van zijn dagwerk, verdiende hij ook geld als schoenmaker, lijstenwerker en eindelijk als horlogiemaker.

In 1802 trouwde Stephenson 'en, zegt een schrijver, nu zat hij des avonds naast zijne jonge vrouw bij afwisseling, schoenen te flikken en horlogiën te repareeren.' Weet ge wat hem destijds plaagde? Juist wat er reeds velen ten onder of in het zinnelooshuis heeft gebracht: - hij beproefde het daarstellen van een werktuig met eene eeuwigdurende beweging.

Toen hij in 1805 zijne vrouw verloor, bleef Stephenson met zijn eenigen zoon Robert over: zijne drift om voor dezen een fortuintje te vergaêren, werd nu nog grooter, en die weg werd hem geopend, dewijl hij er in gelukte eene machine, die het water uit eene mijn moest pompen en stil stond, andermaal in werking te brengen. De werkman werd voor die behendigheid ingenieur, en erlangde het toezicht over de machineriën der mijn.

Met reuzenstappen ging nu Stephenson in zijn vak vooruit, en werd een der beroemdheden van onzen tijd. Volharding, dat was een groot woord in het leven van dien arbeider. Als Georges Stephenson aan jonge lieden, een goeden raad wilde geven, zegde hij gewoonlijk: 'doet wat ik deed - houdt vol.'

Het lied der dennen.

(Zangstukje.)

Daar is muziek in 't lied der groene twijgen
Van 't statig dennenwoud.
De harmonij der stemmen, die daar stijgen,
beurtlings zacht en klagend, woest en stout.

Daar waaien de windjes,
En stoeien en dartlen
En woelen en spartlen,
Als spelende kindjes,
Elkander voorbij.
En 't suizen der boomen,
Het zuchten en 't hijgen
Der lisplende twijgen
Schept wellende stroomen
Van zangharmonij.

Daar is de orkaan... Hoort, hoort hem naken!
Hoe woest hij door de dennen waart!
De takken siddren, huilen, kraken,
't warlend buldren van zijn vaart.

Wat koren! Hoe machtig!
Wat reuzengezangen,
Die plechtig en prachtig
Elkander vervangen!
Hoe forsch en hoe stout!
Wat klagende zuchten!
Wat dondrende brommen
In al die geruchten,
Die plotsling verstommen
In 't siddrende woud!...

O, lied van de dennen, soms zacht als het ruischen
Der zangrige harp, waar het windjen in zucht,
Soms machtig en prachtig als 't stormende bruisen
Des waters, dat neêrploft met schaatrend gerucht! -
Er is in uw zangen, o lied van de dennen,
Een geest, die mij spreekt van een hoogere sfeer,
Van zangen, die wieglen op engelenpennen.
Ik min u: gij meldt mij de macht van den Heer!

Abdij van Tongerloo.
S. DAEMS.

Noordpool-expeditie van 1872-1874.

In 1872 werd door Oostenrijk eene expeditie naar den noordpool ingericht, met het doel om eene noordelijke doorvaart op te sporen, hetgeen overigens voor de eerste maal niet ondernomen werd. De buitengewoon hooge breedte van 78°45', welke door eene voorbereidende expeditie in 1871 bereikt werd, en de voortdurend gunstige berichten der noorweegsche Nova-Zembla-vaarders, over de bevaarbaarheid der gekende Carische-zee, werden tot grondslag der expeditie genomen.

Aan het bestaan eener opene Poolzee geloofde men echter niet. Julius Prayer, het hoofd der expeditie van 1872 tot 1874, vertrok den 13 juni van eerstgemeld jaar, aan boord van de schroefboot *Tegetthoff* uit Bremerhaven. Hij had 24 man aan boord en zijne boot was van 200 ton inhoud. Na 21 dagen varens, bereikte hij Tromsoë, nam daar den gekenden noorweegschen ijsschipper en harpoenier, kapitein Carlsen, aan boord en kreeg in het laatst van juli, op $74^1/4°$ noorderbreedte, de ijsgrenzen in het gezicht.

Het ijs kwam weldra den tooht belemmeren; het vaartuig werd zelfs gedurende eenige dagen ingesloten en slechts, na weêr voortgesukkeld te zijn, kreeg de *Tegetthoff,* omtrent de Willems-eilanden, vrij vaarwater. De noorweegsche jacht *Isbjörn,* waarmeê graaf Wilczek en baron Sterneck den tocht van Spitsbergen hadden afgelegd, haalde, wat zuidelijk van die eilanden, de schroefboot in en berichtte dat er voor de expeditie, een depôt van levensmiddelen op kaap Nassau zou worden opgeslagen.

Hiertoe werd eene enge rotsspleet verkozen, waar de beeren den buit niet zouden kunnen bemachtigen. Toen de beide schepen eene week lang door het ijs waren ingesloten gebleven, en er eindelijk eene schijnbaar gunstige verandering in dien toestand kwam, verliet de *Isbjórn* de expeditie en stoomde de *Tegetthoff,* bij een

donker en droevig weêr, een onbekend doel te gemoet, dat meer dan 2000 mijlen van den scheepsmaat verwijderd lag.

Des avonds greep het ijs het vaartuig aan en omklemde het twee lange jaren! De manschappen hadden gehoopt ontdekkers te worden, en zij waren ten hoogste passagiers op eene ijsschol. De harde vorst van 1872 maakte het ijs zoo dik, dat er noch aan doorzagen, noch aan doen springen te denken viel. Zoo tusschen ijsschollen ingesloten, dreef de boot gedwongen naar het noord-oosten, en men verloor weldra het land uit het gezicht.

Meer dan eens werd de bemanning, uit haren verdoovenden toestand gewekt, door het geroep der wacht, dat men zich gereed houden moest het vaartuig te verlaten, dewijl de ijspersingen zeer hevig waren en het vaartuig zinken zou. Begrijpt wie kan dezen toestand: in den nacht over de ijsschollen heen, en niet weten waar naar toe! Het schip zonk echter niet en men maakte zich tot de overwintering gereed.

Het schip werd deels onttakeld; eenige zeilen bleven aangeslagen. Het dek werd met sneeuw bedekt, de romp van het vaartuig werd met eenen ijswal omringd, en zoo dikwijls deze vernield werd, andermaal hersteld. Over het voorste deel van het schip spreidde men een tentdak uit, en het achterste deel liet men vrij, omdat men altijd gereed zijn moest de *Tegetthoff* te verlaten. De zeven overlevende honden werden in met stroo opgevulde kisten en op het dek geplaatst. Eene regelmatige meteorologische wacht werd tevens ingericht, en om niet door de ijsbeeren overvallen te worden, was er voortdurend eene wacht op het dek noodzakelijk.

De bemanning schoot, gedurende de expeditie, 67 van die beeren, die allen werden opgesmuld. Niettegenstaande men dus versch voedsel had, was de gezondheid verre van volledig te zijn, en leed nu deze dan gene aan scheurbuik en longaandoening. De scheurbuik week, toen de zomer van 1873 aanbrak, en er met den zwaren ijs-arbeid aanvang werd gemaakt.

Den 28 october 1872 verdween voor 109 dagen de zon. Niet ver van het vaartuig, op de ijsschol, had de bemanning eene hut van steenkoolklompen gebouwd; mocht het vaartuig zinken, door de ijspersing, dan zou die hut de eerste schuilplaats geweest zijn. Den avond voor Kersmis werd echter die hut, door eene beweging in het ijs, vernield. Gelukkig voor de bemanning; want hadde zij daar reeds haren intrek genomen, zij zou den Kersavond niet in het herdenken aan het dierbare *Heimath* hebben doorgebracht.

Op Nieuwjaarsdag dreef het vaartuig, tusschen de ijsschol vastgeklemd, nog altijd naar het noord-oosten. Men had reeds den 78^{en} graad noorderbreedte bereikt en den 73^{en} graad oosterlengte overschreden. Men dacht aan de noordkust van Siberie te landen; doch in den aanvang van januari dreef men noordwestelijk.

Den 16 februari verscheen de zon, en den 25 van die maand hield de ijspersing op, en het schip zat tusschen de ijsbergen vastgeschroefd. Op het einde van februari had men 37° Reaumur vorst. Het noorderlicht, dat dan toe met eene ongelooflijke pracht geschenen had, nam af en de dagen werden langer.

Toen de zomer van 1873 daar was, hoopte de bemanning dat de ijsschol breken, en het uur der verlossing slaan zou. Men werkte echter de maanden juli en augustus door, zonder het soms 40 voet dikke ijs meester te kunnen worden. Het middelste en het opgeheven achterdeel van het vaartuig, bleven onwrikbaar door het ijs omklemd. De winter zou weldra aanbreken; aan uitkomst was niet te denken, toen men plotseling, en wel den 31 augustus, op een afstand van 14 zeemijlen, in de noordelijke richting, land zag.

Daar lag voor de reizigers een nog onbekend, nooit ontdekt, nooit betreden land ‘doch eerst in october,’ zegt Julius Prayer, ‘naderden wij een der eilanden aan de kust van het ontdekte land, op ongeveer drie zeemijlen afstand. Niet geteld werden nu alle bezwaren en over het honderde malen gescheurde en opeen gestapelde ijs, betraden wij het land op 79°54' noorderbreedte. Uit eene nauwelijks één voet dikke ijskorst aan de kust, was op te maken, dat hier des zomers periodiek landwater stroomde. Een eiland, treuriger en eenzamer dan dit, kan men zich niet voorstellen. Een dikke korst van sneeuw en ijs bedekte den steenigen grond, doch voor ons was de waarde van het ontdekte land zoo groot, dat wij het den naam gaven van den ontwerper der expeditie, graaf Wilczek.’

De zon was den 22 october weêr verdwenen, doch bij het noorderlicht deed men eenige tochten, die tot niets leidden. Wat zag men ginds in de verte? Waren het eilanden? Was het vast land? En dan die witte plekken, die men op zekere hoogte waarnam, waren dat gletschers?

Gelukkig bleef het vaartuig gedurende den winter vrij van ijspersingen; het lag kalm op zijne schol ‘in den uitersten rand van het landijs.’ Geweldige sneeuwjachten heerschten geruimen tijd, en toen de lange poolnacht half voorbij was, kon men tusschen dag en nacht geen onderscheid meer opmerken. De Kersnacht werd in eene van sneeuw gebouwde hut gevierd. De koude was alsdan zoo vinnig, dat het kwikzilver bevroor.

In die lange nachten maakte men het ontwerp, om tegen het einde van mei het schip te verlaten, en den terugtocht naar Europa met de booten en sleden te beproeven. Immers, het was te voorzien dat het schip op de schol zou blijven vastzitten, en raakte het los, door het smelten van sneeuw en ijs, ten gevolge zijner hooge ligging zou omkantelen.

Voor dien tijd zou men eenige ontdekkingen trachten te doen. Er was echter een groot gevaar te duchten; Het schip kon, voor dat de reizigers van hunnen tocht terug gekeerd waren, wegdrijven en, in dit geval, waren zij reddeloos verloren. Niettemin ving men in de maand maart, bij slecht weêr, hevige koude en toen de middagzon nog weinig hoog stond, eene ontdekkingsreis aan. In eene groote sleê, met drie honden, verlieten luitenant Prayer en zes anderen, den 10 maart, het schip en volgden noordwestelijk de kust. De sleê kon tevens als boot dienen.

DE STRAF VAN TANTALUS, NAAR ROTTA.

‘Doodsch,’ zegt luitenant Prayer, ‘zonder eenigen schijn van dierenof plantenleven, lag het land voor ons. Naar alle richtingen glinsterden ons onmeetlijke gletschers, te midden van het hooge, eenzame gebergte tegen, hetwelk zich majestueus, meestal in kegelvorm met vlakken top, boven den horizon verhief. Alles was schitterend wit, en als door marmeren kolommen gedragen, vertoonde het bijna symetrisch in verdiepingen verdeelde gebergte, zich voor onze oogen.

‘Nergens was hier, zoo als op Groenland, Spitsbergen en Nova-Zembla, de natuurlijke kleur en glans van den steenbodem (doleritformatie) zichtbaar. Dit was

een gevolg van de aanhoudende sneeuwjachten. De vochtige sneeuw was terstond, na de aanraking met de koude steenen, daar tegen gecondenseerd. De buitengewone vochtigheid der lucht was ook oorzaak, dat wij hier, geheel verschillend van onze ervaring op andere plaatsen van het poolgebied, de afstanden veel te ruim berekenden. Daarbij kwam dan nog dat een heldere dag eene zeldzaamheid was.'

De luchtgesteltenis daalde tot 40° Reaumur, te gelijker tijd aan boord

37°. Het verblijf des nachts onder de tent was niet houbaar en werd het passeeren van den reusachtigen 'Sonklar'-gletscher, bij den minsten wind, hoogst moeielijk. De kleêren waren zoo stijf als blik en sterke rhum scheen zijne kracht en vloeibaarheid verloren te hebben.

SLAPEN GAAN, NAAR BARNES.

Den 16 maart was men in het schip terug. Men maakte toebereidsels tot eene tweede reis, toen de machinist Krisch aan eene longziekte, vergezeld van scheurbuik, stierf. Den 20 maart werd zijn lijk, onder eene hevige sneeuwjacht en op eene sleê, naar zijn eenzaam graf, in het hooge noorden, gebracht; dit graf was geplaatst tusschen twee bazaltzuilen, waar boven een houten kruis geplant werd.

Den 24 maart ging Prayer, met zes andere mannen, andermaal op weg. Hij had slechts drie bruikbare honden meer, en dewijl de slede met 1600 pond geladen was, moest het volk het voertuig helpen trekken. Wel had men beter weêr, doch het ijs scheurde dikwijls open en het water kwam den weg alsdan overstroomen.

Het ontdekte land komt, in uitgestrektheid, met Spitsbergen overeen. Het bestaat uit verschillende groote deelen, waarvan Wilczek-land het meest oostelijk en Zichy-land, het meest westelijk ligt. Talrijke zeeboezems doorsnijden de streek en een aantal eilanden omringen haar. In de lengte snijdt eene breede vaart, door de reizigers Austria-sond geheeten, dit land in twee deelen; zij loopt van kaap Hansa in noordelijke richting, en scheidt op 82° noorderbreedte onder Kroonprins-Rudolph-land, een breeden arm in noordoostelijke richting van zich af, dien zij tot kaap Pest, in het hoogste door hen bereikte noorden, konden volgen.

De steensoort, die men er vindt, is dolerit. Van die steensoort vindt men bergen met gebroken kegels, die aan Abyssinië doen denken. Die bergen geven een gansch eigenaardig karakter aan het land. Onder een aardkundig opzicht heeft het veel overeenkomst met Groenland. De bergen zijn van 2000 tot 3000 voet hoog; doch in het zuidwesten zijn er die wel 5000 voet tellen. De dalen tusschen de bergketens zijn met kolossale gletschers bedekt. De verschuivingen van die ontzaggelijke, monsterachtige ijsvelden waren zelden door opmetingen te bepalen. Gewoonlijk waren zij omzoomd door hoogten van 100 à 200 voet.

De plantengroei is veel armer dan op Groenland, Spitsbergen en Nova-Zembla. Armer land dan dit, kan er op de wereld niet bestaan. Wel ontdekte men er drijfhout, doch het was vooreerst in zeer geringe hoeveelheid aanwezig en bleek van oude dagteekening te zijn. Prachtig zijn echter verschillende gedeelten van het nieuw ontdekte land. De eenige bewoners, of liever, het eenig dierlijk wezen dat er gevonden wordt, is de ijsbeer.

Kon men eene geschikte plaats voor eene winterhaven vinden, die zich echter nergens aanbood, dan zou men per sleê het land kunnen verkennen; zonder deze zijn dergelijke tochten niet aan te nemen. Alle punten, kapen, bergen, doorvaarten hebben een vasten naam bekomen.

Den 26 maart passeerden de reizigers den 80^{en}, den 3 april den 81^{en} graad; vijf dagen daarna bereikten zij de breedte van 81°87'; zij waren dus den noordpool over land meer genaderd, dan ooit te voren geschied was. De vermindering van proviand en de weinige tijd, die er nog overbleef, deden Prayer besluiten het gezelschap te splitsen. De groote sleê bleef op 81°38' noorderbreedte, onder een voorover gebogen rots achter en de kommandant, met Orel en Zaninovich, zetteden de reis met eene kleinere hondensleê voort.

(*Wordt vervolgd.*)

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(Vervolg.)

Het recht der doode hand.

Bij de armoede en ellende, die in de woning van Jetter geheerscht hadden, kwamen zich thans droefheid en verslagenheid voegen. Liesbeth was troosteloos en liet aan hare tranen den vrijen loop. Hare dochters scholen al weenende bij haar saâm als kiekens, die havik of gier zien naderen.

Arme kinderen! Hij, de trooster, hij, die den wind voor het geschoren lam kon verzachten, hij lag daar neer, met gesloten oogen, gevouwen handen en het aangezicht naar boven, naar den hemel gericht. De dood was in de woning en zijn adem dreef den blos van de wangen en de levenslust uit het hart. Niemand, die de hand uitstak om honger of dorst te voldoen; het geheele bestaan was opgelost in een enkel gevoel - droefheid over den dood van echtgenoot en vader.

Mathias had, zoo lang het lijk boven aarde stond, nog geen woord gesproken. Hij zat daar zwijgend op den stoel neer, het hoofd op de hand geleund en de tranenbron scheen verstopt. Hij peinsde; een storm woedde in zijn hart en zijn hoofd en beroofde hem van alle denkvermogen. Al zat hij daar stil neer, toch bonsde dat hart, toch klopten zijne slapen, en de geneesheer, die hem in de oogen gezien en zijn pols gevoeld had, zou verklaard hebben, dat hij door de koorts was aangetast.

Ja, het was eene koorts, die door zijn aderen dreef, hem de spraak benam en hem schijnbaar bewusteloos daar liet neêrzitten, de koorts van droefheid, die zich geen lucht kan geven, de koorts van woede, die het hart verteert.

Daar lag hij neêr, de kweeker van zijn jonge jaren, die hem altijd eer en plicht als hoogste ideaal des levens had voorgesteld; daar lag hij neêr, de goede vader, de trouwe echtgenoot - en hij was gestorven, arm, behoeftig, in het bewustzijn dat de armoede zich aan zijnen haard had neêrgezet, dat het gebrek in zijne woning was, hij die tweemaal het leven van zijnen vorst en heer redde.

Zulke gedachten woelden in het hoofd van Mathias, terwijl zij in hare bitterheid de tranen deden stollen en zijn geest tegen Gods Voor zienigheid in opstand brachten.

‘Is dat de rechtvaardigheid, is dat het loon van het vlekkeloos en plichtvol leven - te sterven als een hond; is dat dan de dankbaarheid der vorsten - de redders van hun leven aan armoede en ellende ten prooi te geven?’

En de morrende jonge man greep zijn hoofd, dat gloeide en onder de pijnlijke, overweldigende gedachten dreigde te bersten en hij sloeg een blik vol woede en toorn, ofschoon ook door weemoed en droefheid getemperd, op het lijk zijns vaders; hij stond op en greep die hand, die koude hand.

‘Ach, kon ik u wreken,’ fluisterde hij den doode toe, ‘kon ik u wreken op die ondankbare vorsten, ja, op de geheele menschheid; maar wat kan ik, arme en behoeftige poorter, die ik ben? Hoogstens een sluipmoord doen, om daarna op het schavot te sterven. O, God, wat zijt Gij wreed!’ en voor het eerst voelde hij een traan in zijne oogen opwellen, die brandend op de hand zijns vaders neêrviel. Liesbeth vreesde voor haren zoon en bad God uit den grond haars harten, dat Hij dezen tweeden slag van haar hoofd zoude afwenden.

Het was reeds zestien uur, dat de oude Jetter ter eeuwige rust was ingesluimerd; men wachtte nog altijd op de doodkist. In afwachting rustte het lijk op eenige stoelen met een wit laken bedekt.

Het was morgen en het geheele gezin bevond zich in de woning. Liesbeth en hare dochters lagen neêrgeknield en baden den rozenkrans. Mathias zat nog altijd in gedachten neder.

Eensklaps wordt er luide aan de deur der woning geklopt; Mathias staat op en opent de deur; twee mannen, in lange zwarte mantels gehuld, die hij onmiddellijk

als dienaren van drossaard van Assche herkent, staan voor hem. Zonder hem met een groet te verwaardigen en den hoed op het hoofd houdende, treden zij binnen.

'Wel, vriend,' zeî een der beiden tot den armen jongen, wiens bleek en ingevallen gelaat en holle oogen een tijger zouden vermurwd hebben, 'gij schijnt wel haastig te zijn uwen doode te begraven, alsof hier niet het lijk van uwen vader, maar dat van een vermoorde in het spel was. Het pleit in geen geval voor uw overleg en sluwheid een bedrog te willen plegen, dat men op een uur afstands kan rieken. Waarlijk, vriendje, gij hebt vergeten den drossaard van dit geval te verwittigen, den drossaard, die zulke nieuwtjes altijd met pleizier en genoegen verneemt. En een man, van de bekendheid van uw vader zoo stil en sluipender wijze te begraven, dat gaat zeker niet. Denkt gij, beste jongen, dat men zulk een lijk maar in den grond stopt, zonder dat er iets van uitlekt of zonder dat men er over praat, en zijt gij vergeten dat onze vorst, de hertog van Brabant en Neder-Lotharingen, hier een zeker recht heeft, dat wij niet kunnen nalaten uit te oefenen?'

'Wat is dat recht dan?' vroeg Mathias, wiens hart van verontwaardiging klopte bij het hooren dezer schandelijke en ontheiligende taal, terwijl hij de vuist balde, zijn lust onderdrukkende de twee ellendelingen - zoo kwamen zij hem voor - aan te grijpen en de deur uit te werpen. De eerbied, dien hij toedroeg aan het lijk van zijn vader, hield hem echter van dadelijkheden terug.

De dus aangesprokene der dienaren antwoordde spotachtig:

'Het recht van de *doode hand,* dat, Goddank, nog niet onder het getal dergene behoort, die *Godfried met den Baard* de zwakheid heeft gehad af te schaffen.'

Op deze woorden zag men den jongen Mathias verbleeken; zijne handen zochten naar een steunsel om niet te vallen, maar op eens, alsof hij zich bedacht, keerde de kleur als een koortsgloed op zijne wangen weêr en fier richtte hij zich met een sidderende stem, maar waar de verontwaardiging in trilde, tot zijne bezoekers.

'Gij eischt dus van mij dat ik de rechterhand van mijn vader afkap, en haar aan den hertog overreik.'

'Zonder twijfel,' antwoordde een der aangesprokenen; 'gij kunt u echter van dit recht loskoopen, door ons het kostbaarste voorwerp der nalatenschap over te reiken. Naar hetgeen ik echter hier zie, schijnt uw erfenis niet groot te zijn en het zou mij verwonderen, of er iets in uw woning is, dat waarde vertegenwoordigt. De doode oude daar zal zich dus moeten getroosten den Heiligen Petrus met de linkerhand te groeten. Maar, wacht eens: ik zie daar tusschen het kruisbeeld en het wijwatersvat een ring. Waarlijk, hij is van goud, juist wat wij noodig hebben; uw vader kan zijn rechterhand behouden; wij stellen ons met dezen ring tevreden.'

Hij wilde juist den ring nemen, toen de jonge poorter opsprong en het dierbaar overblijfsel van zijn vader van den muur nam. Thans ten prooi aan een vlaag van waanzin of woede, maakte hij zich meester van een bijl, die bij den schoorsteen hing. Daarna richtte hij zich naar de plaats, waar het lijk van zijn vader lag, hief het doodskleed op dat het koude lichaam bedekte, greep zijn rechterhand en na er als laatste herinnering een gloeienden kus op gedrukt te hebben, kapte hij haar met een enkelen slag van den arm, terwijl zijn moeder en zusters, die stom van verbazing op den achtergrond waren blijven staan, kreten van schrik en ontzetting slaakten.

'En thans,' zegde hij met een vreeselijken glimlach, waarin vertwijfeling en razernij om den voorrang dongen, 'brengt mij thans, naar den hertog, opdat ik hem mijnen cijns en schatting betaal en opdat ik hem het recht geef dat hem toekomt, het recht van de doode hand.'

De ongelukkige jongeling, ten prooi aan zoo vele en verschrikkelijke driften, vond den hertog in vertrouwelijk gesprek met den monnik Herwing, dien hij had laten ontbieden om hem te onderhouden over de volksbelangen, waarvan hij zich zulk een geduchten verdediger en beschermer had getoond.

De hertog zat op zijn hoogen zetel, terwijl de monnik aan het venster stond, zijn handen op de borst gekruist, en met zijn doordringend oog den vorst in het aangezicht zag:

'Neen, hertog, de onderdrukking der armen en geringen zal zich later aan de onderdrukkers zelven wreken. God, in zijne opperste wijsheid, heeft bepaald dat er rangen en standen zouden zijn in de maatschappij, zoo als alles, wat uit de hand des Scheppers is gekomen, een harmonie der rangorde voorstelt. De sterren, die daar in het firmament rondwentelen, zijn niet allen van dezelfde grootte, beschrijven niet allen dezelfde banen, hebben niet allen dezelfde aantrekkingskracht. De statige eik verheft zich hoog boven het kreupelhout en de bloeiende en geurige roos is ons aangenamer dan de distelbloem. In het dierenrijk is hetzelfde verschil in acht genomen en niet alle dieren hebben de kracht van den leeuw of de schoonheid van het paard. Dezelfde wet heeft God in de samenleving doen gelden. Hij heeft koningen en vorsten als goden onder Hem over de menschen geplaatst, niet om deze te onderdrukken, te

mishandelen, of naar hun believen meê om te gaan, maar om ze wijselijk te besturen, ze te gemoet te komen in de behoeften des levens en ze tevreden te doen zijn met hun geringen staat. Wee den vorst, die deze roeping uit het oog verliest en zich als een Romeinsch keizer aan zijne onderdanen vergrijpt! Hoe hooger iemand geplaatst is, hoe zwaarder verantwoording hij voor God zal af te leggen hebben. En wat voor de vorsten geldt, geldt ook voor allen, die over menschen zijn aangesteld. De vorst echter, als de opperste macht bezittend, moet toezien dat degenen, die in zijn naam het volk besturen, geen onrechtvaardigheid plegen. Daarom is het de plicht van ieder vorst paal en perk te stellen aan een adel, die de rechten van onderdanen of poorters verkort en hen als lastdieren op den nek treedt. Behalve dat het in de roeping van ieder vorst ligt opgesloten hiervoor te waken, heeft God ook een macht aangesteld, de Kerk geheeten, die hiervoor te zorgen heeft. Op haar rust de taak de beginselen van het Christendom ingang te doen vinden, de gelijkheid van allen, van armen en rijken, van vorst en bedelaar voor God te prediken; den grooten der wereld onder het oog te brengen dat hunne onderdanen dezelfde zielen, dezelfde rechten als zij bezitten en dat zij voor God eens verantwoording zullen af te leggen hebben van de taak, om voor de onderdrukten in de bres te springen en hunne oude, overgeërfde rechten tegen geweld en willekeur te verdedigen.'

De gloed der bezieling lag den monnik op het gelaat, terwijl hij den vrijen loop liet aan zijne welsprekendheid. De vorst, leunend met de kin op zijne hand, ving ieder woord op, dat die bezielende lippen daar spraken.

Daar trad eensklaps, onaangemeld, de jonge poorter binnen, en de hertog zag op en de monnik zweeg stil, naar dengenen omziende die hen daar zoo eensklaps kwam onderbreken.

'Edele hertog,' begon Mathias, terwijl zijn stem van aandoening trilde, 'mijn vader, Jetter de wapensmid, is gisteren gestorven, of liever van honger en ellende omgekomen; uwe dienaren hebben zich onmiddellijk in mijne woning aangemeld om het recht te eischen der doode hand. Ik had slechts te kiezen tusschen twee zaken: hen dezen ring over te geven of mijn vader te verminken. Ik heb het laatste gekozen en ziehier de reden waarom. In het jaar 1202, op Maria-Hemelvaartdag in deze zelfde stad Antwerpen, redde een eenvoudige man, een poorter, tot tweemaal toe het leven van een grooten en doorluchtigen vorst. Deze eenvoudige man was mijn vader, die groote en doorluchtige vorst was de uwe. Hendrik I wilde zijn redder tot den adelstand verheffen; hij weigerde echter. Daar zijne toewijding hem op eenige zware wonden was te staan gekomen, nam hij een jaargeld aan, dat hem bij uwe troonsbeklimming ontnomen is geworden. Uw vader wilde niet sterven, zonder hem een nieuw bewijs zijner erkentelijkheid te hebben gegeven en hij zond hem uit Keulen dezen gouden ring, dien ik gezworen heb tot het einde mijner dagen toe te zullen bewaren. Arm en ellendig, als ik ben, bezat ik niets dat kostbaar genoeg was om het recht af te koopen, dat gij van uwe onderdanen eischt; er bleef mij slechts deze ring over. Om mijnen eed te kunnen houden, heb ik het lijk van mijn vader verminkt. En ziedaar de hand, die uw doorluchtige vader meer dan eens gedrukt heeft. Gij kunt nog de litteekenen zien der wonden, die hij ontving, zich opofferend om uw vader van een gewissen dood te redden.'

En Mathias legde volgens gebruik de afgeslagen hand van zijn vader aan de voeten van den hertog neer, terwijl hij zijn gelaat afwendde.

Henri II stond diep bewogen op en zegde:

'Wat zijn de vorsten toch ongelukkig en te beklagen, door hun toevlucht te moeten nemen tot dienaren, die, niet tevreden hunne meesters te bedriegen, hen nog

verantwoordelijk stellen in de oogen hunner onderdanen voor de onrechtvaardigheden, die zij begaan. Mijn brave jongen,' vervolgde hij, zich tot Mathias richtende en hem de hand op den schouder leggende, 'laat ons op het verledene niet meer terug komen. Het is mij al te smartelijk te moeten denken, dat uw vader gestorven is, mij van ondankbaarheid beschuldigende, terzelfder tijd ik een mijner dienaren belastte om over uw lot te waken. De schuldige zal voor zijne trouweloosheid gestraft worden, maar eerst ben ik u vergoeding en herstel van grieven schuldig; spreek, ik zweer het u elke gunst toe te staan, welke gij mij ook vragen zult.'

Mathias wilde antwoorden, toen de monnik, die niet opgehouden had den jongen poorter met even veel bewondering als medelijden aan te zien, vooruit trad en met eene indrukwekkende stem zich aldus tot den hertog richtte:

'Ik lees het in zijne ziel, edele hertog; hij gaat u de gunst vragen, in het vervolg zijne broeders van dit zoo gehate en afschuwelijke recht te ontslaan, dat hem hierheen gevoerd heeft, en waarvan Satan, in zijn haat tegen het menschelijk geslacht, de eenige uitvinder kan geweest zijn.'

'O, vader, gij hebt mijn hart begrepen, mijne wenschen doorgrond,' riep Mathias uit, terwijl hij de handen van Herwing met innige aandoening drukte.

Deze twee edele en groote zielen hadden elkander verstaan; het was een sympathetische verstandhouding, waardoor zij een blik sloegen in elkanders binnenste en elkanders gedachten raadden.

Terwijl de hertog met belangstelling deze twee edelen gadesloeg, riep hij den wapenknecht, die den toegang tot zijne vertrekken bewaakte en gaf hem een order over.

Spoedig daarna trad de kanselier van Brabant binnen, aan wien de hertog een stuk dicteerde, waarin het recht der *doode hand* voor altijd in zijn Staten werd afgeschaft. Hij teekende dit stuk en hechtte er zijn hertogelijk zegel aan.

Toen richtte hij zich op nieuw tot Mathias:

DE DOODE HAND. - En Mathias legde volgens gebruik de afgeslagen hand van zijn vader aan de voeten des hertogs neêr, terwijl hij zijn gelaat afwendde.

‘Hetgeen gij mij thans gevraagd hebt, komt mijne onderdanen ten goede: ook aan u ben ik vergoeding schuldig. Gij zijt wapensmid. Ik belast u met het bestuur van een groot werkhuis dat ik heb opgericht ter vervaardiging van zwaarden, speeren, kurassen, voor mijn leger bestemd. Het beste middel toch om niet in oorlog te treden met zijne naburen is hen te doen zien, dat men altijd gereed is weêrstand te bieden.’

‘Ik neem het aan, edele hertog,’ riep Mathias uit, buiten zich zelven van vreugde, ‘en ik dank u mijne ziel zoo begrepen te hebben; ik neem het werk aan, zooals ik de aalmoes zou geweigerd hebben.’

Toen Mathias, zich verwijderende, den monnik passeerde, richtte deze snel tot hem deze woorden, welke slechts door hem alleen verstaan werden:

‘Zoon, ik doorgrond hoe langer hoe meer uw hart; gij zijt de aangewezen man, dien ik zoo lang zocht om het herscheppingswerk in vervulling te brengen, waarover ik zoo lang gepeinsd heb. Wij zullen elkander wederzien.’

Den volgenden dag maakte een heraut in alle steden en dorpen van het hertogdom Brabant bekend, dat het recht van de doode hand was afgeschaft.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 7]

HET KASTEEL VAN WARWICK.

Het kasteel van Warwick.

De prachtige teekening van M.S. Read, stelt de trotsche en aloude verblijfplaats van een engelsch edelman voor. Zij ligt op de boorden der Avon, en bevat eenen schat van kostbare voorwerpen, vooral in de kunst. Vele jaren geleden werd dit vorstelijk verblijf door eenen brand getroffen en leed veel schade.

Warwick-castle werd, naar men beweert, reeds in de tweede eeuw door Ethelfleda, eene dochter van Alfred den Groote, gebouwd. Ook verbindt zich aan dat kasteel de legende van den beroemden saksischen held, Guy van Warwick, aan wien de overwinning op den deenschen reus Colbrand en de vreeselijke, bruine koe van Dunsmore-Heath, wordt toegeschreven. Zijn zwaard, zijn schild, zijn helm en borstplaat - allen buitengewoon groot en zwaar - alsmede zijn soepketel en vorket

beiden verbazend groot, worden in het huis van Warwick-castle den bezoeker getoond.

Guy werd, op later leeftijd, hermijt en huisde in eene spelonk op Guy's-cliff.

Tot zoo ver de legende: wat echter zekerder wordt bepaald, is, dat het kasteel de verblijfplaats was van de saksische gouverneurs van Mercia, voor de overweldiging der Noormannen. In het laatste tijdstip kwam het in 't bezit van den eersten noordschen graaf. Het destijds bestaande kasteel werd echter in den zoo genoemden ‘bacon's war’ vernield en onder de regeering van Eduard III opgebouwd.

De familie Beauchamp van Elmsley in Worcestershire behield dit graafschap tot aan de regeering van Hendrik IV. Een der leden bouwde in 1394 den Guy's-toren. De afstammelingen van dit geslacht onderscheidden zich vooral in den oorlog tegen Schotland en Frankrijk.

Na het uitsterven der Beauchamp's viel het ten deel aan Richard de Neville, graaf van Sallisbury, die tot graaf van Warwick werd verheven en een zekere rol speelde in den Rozenoorlog. In 1471 te Boinet gesneuveld zijnde, werd het kasteel door Eduard IV geschonken aan George, hertog van Clarence, broeder des konings. George en zijn broeder stierven in de staatsgevangenis te Londen, en Warwick viel eindelijk in handen van Dudley, een gunsteling van Hendrik VIII en Eduard VI. Dudley was een dergenen, die onthoofd werden, omdat hij de hand geleend had tot de troonsbeklimming van Jane Grey.

De titel der Dudley's stierf weg in den kleinzoon van hooger gemelden en broeder van den gunsteling van koningin Elisabeth, welke men de moeder van het protestantism noemen kan. Die gunsteling was de zoo gekende graaf van Leycester, die geruimen tijd de invloedrijkste persoon aan het hof der tyrannieke en wufte Elisabeth was.

In 1618 werd de titel van graaf van Warwick zonder de afhankelijkheden aan lord Rich geschonken, wiens familie denzelve tot in 1759 behield. Na dezen trad Francis Greville, lord Brooke, als graaf van Warwick op. De tweede graaf Greville, voltooide van 1773 tot in 1816 den reeds in de zeventiende eeuw begonnen bouw van den statigen toren, en legde de laatste hand aan de tuinen en het park.

De kloinzoon Guy Greville, de tegenwoordige graaf van Warwick, volgde in 1853 graaf Henry Richard Greville.

In het park.

Op een stil, zonnig en toch rijk beschaduwd plekje in het weelderige park, hebben zich twee zusters of twee vriendinnen neergezet, en lezen daar een boek. Is het een godsdienstig, is het een dichterlijk boek? De schilder Meeuwissen zegt het ons niet; doch zeker is 't dat zijn schilderstukje, hetwelk op dit oogenblik de tentoonstelling, ter oprichting eener katholieke kerk in de Vondelstraat te Amsterdam, versiert, zeer dichterlijk van opvatting en keurig van uitvoering is.

De gaz te Londen.

Gustaaf Doré heeft ook hier, in eene gazfabriek, stof weten te vinden voor zijne onuitputtelijke fantazie. De fabriek, waarvan hij hier eene afbeelding geeft, is een

van die reusachtige inrichtingen, zoo als men er alleen te Londen kan aantreffen. Het nijverheids-Londen is inderdaad eene wereld van wonderen.

Over de gaz zelve zullen wij ditmaal niet handelen; wij willen enkel eenige curiositeiten meêdeelen, betrekkelijk het gebruik van die lichtstof in Engeland.

Terwijl wij, op het vasteland, slechts tamelijk laat de gaz bezigden - na vele mislukkingen, had dit eerst in 1840, onder het burgemeesterschap van Gerard Legrelle, in Antwerpen plaats - werd deze reeds op het einde van verledene eeuw, in Eugeland aangewend.

In 1792 werd in Cornwallis de gaz, ter verlichting van een huis gebezigd; in 1798 verlichtte men door dit middel gansch eene fabriek in Soho. Het katholiek kollegie van Stonyhurst werd in 1807 door gaz verlicht; doch het was slechts in 1809, dat te Londen zich gazmaatschappijen vormden, en deze vonden er ook, te dien tijde, aanzienlijken tegenstand.

Toen Winsor in het parlement voorstelde om het privilegie der straatverlichting van Londen aan eene gazmaatschappij toe te staan, werd hij, even als de chimist Accum, die de daarstelling als mogelijk beschouwde, door lord Brougham met de bitterste spotternijen aangerand.

Men beschouwde de toepassing van de uitvinding zoo goed als onmogelijk, of ten minste zoo gevaarlijk, dat de meesten met den spot van lord Brougham instemden. Men werd echter min of meer gemeenzaam met het gevaar; doch zoo zeker was men dat men eene wezenlijke mijn van rampen te gemoet ging, dat er op de stellige ontploffingen van den gazmeter gespeculeerd werd.

In een wetenschappelijk boek wordt de volgende anekdote opzichtens de gaz aangehaald: ‘Men verhaalt dat Dr. Johnson eens als het ware een duister voorgevoel heeft gehad van eene verlichting door middel van gaz. Op zekeren avond namelijk lag hij uit een venster van zijn huis en zag den lantaarnopsteker de ladder beklimmen, om eene van de weinig licht verspreidende olielampen aan te steken.

‘Nauwelijks was de man de ladder halverwege afgeklommen, of de pas aangestoken vlam ging uit. Snel keerde hij daarop terug, hief het deksel van de lantaarn een weinig op en hield het einde van zijne flambouw tusschen de geopende spleet. Het gevolg daarvan was, dat hare vlam plotseling naar het einde van de pit oversprong, van welke een dikke rook was opgestegen.

‘Hé!’ riep toen de doctor uit, ‘het zal niet lang meer duren, of de straten van Londen zullen *met rook* verlicht worden.’

Het gezegde moest eer dan men dacht waarheid worden.

Oud en nieuw Brussel.

Wat is Brussel in weinige jaren toch al veranderd! Niet alleen is het veranderd in zijne hoofdstraten, maar ook in zijne kleinere buurten, die, als bij betoovering, onder den hamer verdwijnen. Schier niets blijft er, we zeggen onder zeker opzicht, ‘helaas!’ schier niets blijft er van het oude kenmerkende Brussel over. Ook de dok, die wij hier voorstellen; is verdwenen; op zijne plaats verheft zich nu de nieuwe St.-Katharina-kerk.

Deze dok was eeuwen lang, de eenige van Brussel en de Kraan, die op den kant gezien wordt, was voldoende om in het lossen en laden behulpzaam te zijn. Een paar machinen hebben de dok leeg gemalen en twee jaar nadien ving men met bouwen aan. Van hetgeen wij dus voorstellen, is er nu reeds niets meer te zien.

Ja, Brussel verandert met den dag. Coomans heeft daarover een zeer geestig artikel geschreven; hij vergelijkt het Brussel van het laatst der verleden eeuw met het Brussel van vandaag. Gaat een goede tachtig jaar terug en als gij van de hoogte op de stad neêrstaart, ziet ge, even als nu nog de torens en koepels der kerken, welke de tijd heeft gespaard en dat destijds de eenige monumenten waren, welke Brussel bezat; maar als men in de stad neêrdaalt, wat verschil, wat verandering!

Volgt den kringvormigen loop der vestingen, zegt Coomans, die de stad omsluiten - breede en hooge wallen, door eene moerasachtige gracht omgeven, Hier en daar staan op die wallen overgroote zwarte torens: het zijn de poorten van Laeken, Leuven, Hal, Anderlecht en de Vlaamsche-poort. In de kleine, slecht gebouwde straatjes, die op de wallen uitloopen, wiemelt een ijverige, maar armoedige bevolking, welke de muren schijnt te willen doorbreken, om zich in de vlakte te verspreiden.

Arme lieden! De lucht ontbreekt hen, zij vergaan in de vuile dampen der armoê; zij beklimmen reeds hunne gevangenis. Vergeefsche moeite! Maar als de wallen zullen verdwenen zijn, om plaats te maken voor de elegante *boulevards,* die door Joseph II gedroomd, door koning Willem afgeteekend worden, zal de burgerij de stad uitborrelen en hare villa's in de hovingen der voorsteden oprichten; zij zal de arme duivels wegjagen en zeggen: ‘gaat gijlieden dieper de stad in, bewoon mijne huizen indien zij nog niet bewoond zijn; troost u en werkt. Het open veld staat ons aan; het hoort ons toe.’

Doch daalt de straat af; ziet die hobbelige wegen, die puntige daken, die zwart-bruine huizen, die donkere kamers, die enge vensters, die

gespleten dorpels over welke gij schier valt; ziet die donkere winkels, waar de koopwaar achter een ijzeren traliewerk ten toon ligt; die versleten toonbank, achter welke de nederig gekleedde koopvrouw goed laken ruilt, tegen niet gesnoeide kroonen.

Wandelt op uwe duizend gemakken over den openbaren weg; vreest niet dat de wagen, dien ge toch maar zelden ontmoet en met zware paarden bespannen is, u zal bemodderen. Vreest ook niet voor uwe beurs: de schelmen wonen nog niet op den Magdalenen-steenweg. De straat is zeer hellend; maar de voorbijgangers zijn voorzichtig. Het lanterfanten, de *flanerie* zooals men zegt, is pracht en zelfs dure pracht, en de pracht ligt nog in de wieg. Indien hier nu een luiaard rondslentert, dan is het niet om te zien, noch om gezien te worden. Ieder stap heeft zijn doel, alle woorden hebben eenen zin, alle kleedsel dekt, de orde heerscht in denkbeelden en zaken.

De rijkdom wordt gelaten aan de bezitters, de verveling aan de leegloopers, het bankroet aan de dwaasheid; de handteekens zijn schaarsch, de beloften evenzoo; maar een woord is een woord. De kinderen zijn kinderen, de jongelieden houden zich zedig achteruit en men lacht niet met de oudjes.

Dat was Brussel in 1789. Is dat Brussel van tegenwoordig? O, neen. Wordt mensch van uwen tijd, en gaat zien waar de wallen gebleven zijn. Gij trapt ze onder den voet. Het zijn die breede *boulevards,* die het oude Brussel met eenen krans van loover en wolken van stof omgeven. Brussel is niet meer in Brussel; het wandelt hier, het is ginder ver gehuisvest, ginder in die gedruischmakende voorsteden, waar voorheen de koeien graasden, waar nu gansch eene bevolking gelijk een mierennest wiemelt.....

Brussel, dat nauwelijks duizend jaar bestaan heeft, terwijl hare brabantsche en vlaamsche zusters allen ouder zijn dan zij, Brussel heeft geene mededingster meer van Parijs tot Amsterdam. Zij is de maan in den gesternden hemel! De edele *parvenue* stelt hare verblindende pracht op den berg ten toon, die weleer de jachtbijeenkomst was der koningen van Frankrijk. Nauwelijks erkent zij dat het park, dat frissche oasis, door de bijl der beschaving gespaard, een overschot is van het aloude Soniënbosch, waar zij, de trotsche, het licht zag in de hut van eenen houtkapper. Ziet, hoe het werk zijner kinderen en de mildheid zijner vorsten, hare nederige wieg hebben verrijkt!

Die lange sleep van licht, welke zich uitstrekt van de Koninklijke Plaats tot aan de oevers der Senne, is de groote ader der stad, 't is de melkweg van haar firmament - 't is de Magdalenen-steenweg, ten oosten begrensd door den Berg van 't Hof en ten westen door de Groenselmarkt.

Daar ziet men Parijs en Londen in miniatuur. Men zou denken een langen gevel van glas en goud te zien, want het kristal en het gepolijst koper hebben de muren vervangen. Geen vensters, geen ruiten, geen schaduw meer. De voorbijgangers spiegelen zich in het marmer en de kalanten loopen op tapijten.

Des avonds, als de gaz de straten en de winkels verlicht, krijgt dat deel van Brussel het uiterlijk van een oostersch tooverpaleis, in hetwelk onze jonge verbeelding dikwijls met den schrijver van *Duizend en eene Nacht* verdoold liep. Het licht, het goud, de zijde glinsteren en men zou denken te midden der schatten van de wereld te staan. In de kooplieê meent men millionnairs, in de winkeldochters sultanen, in de bewoners dezer hotels Aladijnen te zien.

Men bedriegt zich; al deze rijkdommen zijn dikwijls even minder wezenlijk dan die van de *Duizend en eene Nacht,* en de gaz is de olie der wonderlamp niet waard. Het gebeurt zeer dikwijls, dat de winkel, die 's avonds als een juweel schitterde, 's

morgens potdicht gesloten is. Een prozaïsche deurwaarder is al dien tooverglans komen vernietigen en heeft op den talisman van Aladijn geblazen. Die koopman kon zijn kleermaker of zijn groentevrouw niet betalen. Hij nam de vlucht in de richting van Quievrain of Spa. Een lichtje minder in de groote straat; een vlekje in de zon!

Maar weldra wordt de winkel weêr geopend. Deze of gene hebzuchtige nijveraar heeft zijn bezit tot geld gemaakt, en zal den wedloop achter de fortuin beginnen. Hij is zelden gelukkiger dan zijn voorganger: hij valt gelijk zijn voorganger gevallen is. Gelukkig als hij eerlijk man en wijs man blijft; als hij niet steelt of zich niet voor den kop schiet.

In 1789 was een bankroet eene *gebeurtenis.* Er was er nauwelijks een in zes maanden tijds te Brussel. Vandaag zal de justicie er oneindig meer per week aan te teekenen hebben. Niets natuurlijker! Destijds hield de koopman zich met zijne zaken bezig; daaraan besteedde hij al zijn tijd, al zijn geld. De koopwaar was des te beter, naar gelang de toonbank eenvoudig en nederig was. Men betaalde het marmer, het goud en de spiegels niet, waarmeê de weelde de winkels omgeven heeft.

Vandaag doet een koopman vooral zijn best om zijne konfraters, door een altijd stijgende pracht, te verpletteren. Verkoopt hij, bij voorbeeld, laken, dan vangt hij aan met een prachtig magazijn te huren en houdt een aantal luie en diefachtige bedienden. Zijn handel is juist het minste wat hem bekommert. Hij heeft een buitengoed in de voorstad, een rijtuig en een paard in een naburigen stal, een logie in den schouwburg.

Als zijn kapitaal in de zon der weelde gesmolten is, maakt hij schulden, en bedriegt fabriekant en kalant. In plaats zich op dien weg des verderfs tegen te houden, loopt hij nog harder, om alzoo het wantrouwen niet op te wekken. Ook zijn de bankroeten rampvoller dan ooit. Als er 30 % overschiet is het weelderig! Onze grootvaders noemden dengene, die ons een tiende van een schuldvordering deed verliezen - een dief.

Heeft Coomans, ook hier, nogmaals niet gelijk - en hoeveel weg heeft, sedert hij dit schreef, Brussel in zedelijke en stoffelijke omwenteling afgelegd! Ja, 't is nog grooter en prachtiger, maar 't is ook veel oneerlijker, wulpscher en liederlijker geworden.

De fiere jongeling.

Mijn arm is sterk en groot mijn moed,
O Vader, geef me een zwaard!
Misken toch niet mijn jeugdig bloed:
Ik ben mijn Vadren waard.

Er is geen rust of duur voor mij
Dan in den krijgsmansstand;
'k Zou gaarne sterven, fier als gij,
Den dood voor 't Vaderland.

Reeds vroeg als kind speelde ik soldaat,
Sprak ik soldatentaal;
Ik droomde 's nachts van trouw, verraad,
Van strijd en zegepraal.

Soms wekte mij mijn krijgsgetier
Uit strijd en worstling op;
Eens zwaaide ik met een forschen gier

Mijn vuist op 's vijands kop.

Toen gistren onze heldenschaar
Vol moed ten strijde toog,
En langs mijn venster de huzaar
Snel als een vogel vloog:

Toen heeft een bonte knapenzwerm
Hem vroolijk nagejoeld;
Maar ik werd treurig, hief mijn arm,
En heb zijn kracht gevoeld.

Mijn arm is sterk en groot mijn moed,
O Vader, geef me een zwaard!
Misken toch niet mijn jeugdig bloed:
Ik ben mijn Vadren waard.

Germania's.
B. VAN MEURS.

Noordpool-expeditie van 1872-1874.
(Vervolg en slot.)

Men wilde de andere zijde van Kroonprins-Rudolph-eiland bereiken; de weg liep over de gletschers. Na uren lang gereisd te hebben, bereikte men de oppervlakte. Plotseling viel Zaninovich met de honden-

sleê in eene diepte! Gelukkig kon men de honden, de sleê en den reisgenoot weêr ophalen. Den volgenden dag zette men den tocht voort en eindelijk bereikte men de westkust van Kroonprins Rudolphland, en volgde men nu eenen weg in meer noordelijke richting.

Daar veranderde plotseling de natuur. In het noorden verhieven zich zwartblauwe, waterachtige wolken. Een dofgele nevel hing onder de zon, de temperatuur steeg merkbaar, sneeuw en ijs werden week en kraakten onder den voet. De rotsen waren letterlijk zwart van zeevogels. Kirrend en krijschend vlogen zij op en gaven eenig leven aan dat doodsche land Overal zag men het spoor van vossen, hazen en beeren; de zeehonden koesterden zich op het ijs en in de zon.

IN HET PARK, NAAR MEEUWISSEN.

Het ijs was jong en slechts een of twee duim dik, met zout bedekt en hoogst gevaarlijk om over te trekken. De drie personen bonden zich met een touw aan elkaar, kapten met de bijl de hinderpalen weg en bereikten eene kaap, die men Alken-kaap noemde en, door eene onmeetlijke ijsvlakte omringd, niet ongelijk was aan eene reusachtige vogelkooi. Een halve dagreis verder kwam men aan eene kaap, die men Zuilen-kaap heette, omdat dit voorgebergte op twee reusachtige zuilen scheen te steunen.

Daar zag men open water.

'Onbeschrijfelijk schoon was deze verre en onbekende wereld,' zegt Julius Prayer; 'uit de hoogte gezien, waren de ijsbergen, door de zon bestraald, als zoo vele peerlen op de donkere zee. Daarboven hingen donkere wolken, waardoor de zon hare prachtige

stralen schoot, terwijl een tweede, doffere zon in de wolken weêrkaatst werd, die weêr een eigenaardig en glinsterend licht op de golven schoot. Eindelijk, op den achtergrond van dit prachtig tooneel, zag men, door den nevel, de ijsbergen van Kroonprins-Rudolph-land met rooskleurige tint.'

Den 12 april was, wat de reisgezellen noemden, zacht weêr: 11 graden Reaumur onder vriespunt. De reizigers konden de sleê niet meer gebruiken. Het ijs werd al te zwak en men stond voor een vrij kustwater. De sleê en de bagage werden geborgen, en met de kleinste hondensleê trokken zij het sneeuwveld op ter hoogte van 2500 voet boven de zee.

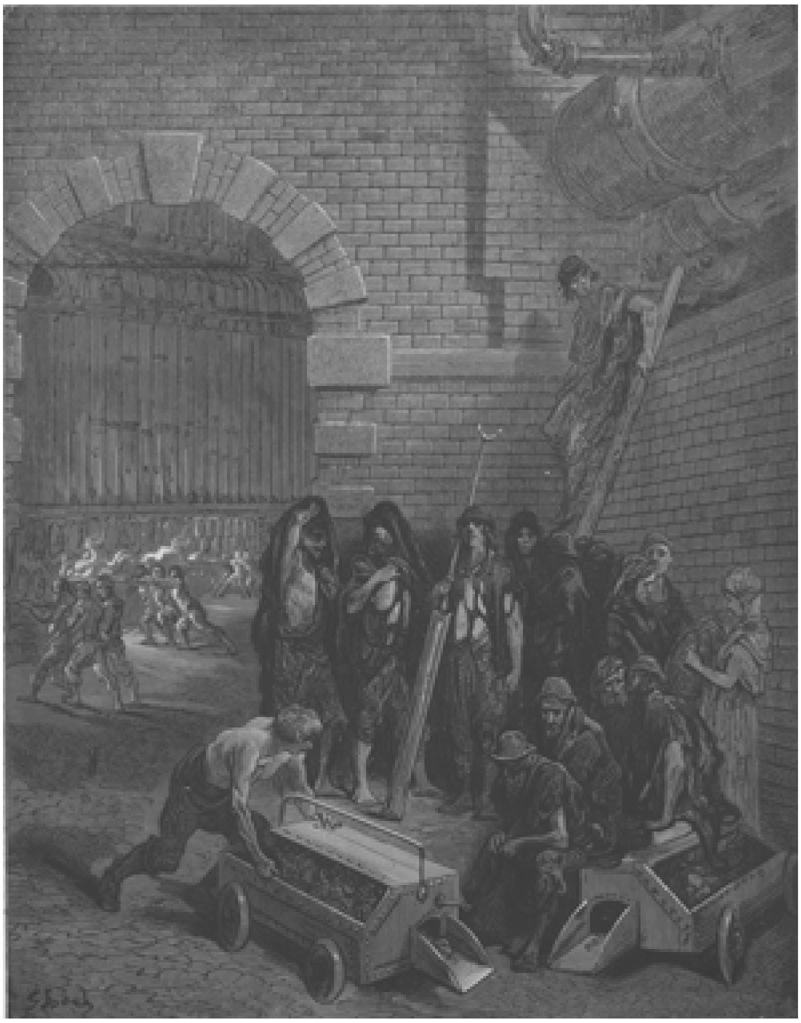

EEN GASFABRIEK TE LONDEN, NAAR G. DORÉ.

Op de Germania-kaap (81°51') liet men ook deze sleê achter en met een touw aaneen gebonden, ging men de gletscher af, die als met trappen naar zee leidde. Na vijf uren gaans waren de reizigers op 82°5' noorderbreedte gekomen en staakten den tocht. Dat verste punt, waar ooit mensch geweest is, noemden zij kaap Fligely.

Julius Prayer neemt de bevaarbaarheid der Poolzee niet aan. Het

eenige resultaat zijner reis was dus een aantal nieuwe bevindingen voor de wetenschap, en het geluk dat hij smaakte op den 83° noorderbreedte en in de verte, eene kaap te zien, die hij kaap Weenen noemde, terwijl hij op Fligely de oostenrijksch-hongaarsche vlag deed wapperen. Het land, dat hij op den 83° ontwaarde, noemde hij Petermann-land.

Het stoute drietal keerde nu op zijne stappen terug, en het vond eindelijk de vier achtergelaten kameraden, die over het lange uitblijven veel onrust hadden doorgestaan. Een ander gevaar bedreigde nu de reizigers op den terugtocht: men bemerkte dat het water door de ijskorst drong, en weldra ontwaarde men het onheilspellende bruisen der ijspersingen!

Het werd hun al spoedig duidelijk dat het zuidelijk deel der Austria, tijdens hunne afwezigheid, open zee was geworden. In hevige sneeuwstormen en twee dagen lang, dwaalden zij rond en ontweken ten slotte, door eenen omweg, den afgrond, die hen van het schip scheidde. Den 26 april bespeurde men dat het schip nog ter plaatse lag, dat was zuidelijk van het Wilezek-land.

Er was rust noodig; het versch vleesch had, wel is waar, niet ontbroken, want men doodde op dien tocht acht ijsbeeren; maar acht à tien uren daags eene zware sleê trekken, en dit langs een moeilijk terrein, en slechts vijf uren slapen, - dit alles had hen afgebeuld.

Men deed, na eenige dagen, eene derde reis - 't was in den aanvang van mei - westwaarts, en besloot, na den terugkeer, de expeditie als geëindigd te beschouwen. De manschappen namen afscheid van het graf huns kameraads, nagelden vlaggen aan het schip en met vier booten, van onder met hout beslagen, en met drie groote sleden, elk met 17½ centenaar proviand en ammunitie voor den tijd van drie of vier maanden, ving den terugtocht aan.

Moeilijk vorderde deze; de sneeuw lag voet dik. Niet zelden moest men de bagage van de eene op de andere ijsschol over dragen, en na twee maanden sukkelens, was men nog slechts twee duitsche mijlen van het schip verwijderd. Wat aangevangen! Er scheen niets over te blijven dan naar het schip terug te keeren, daar een winter zonder hoop over te brengen, en eindelijk den dood te gemoet te treden!

Niet zelden bleef de karavane eene gansche week met booten en sleden op eene ijsschol stil liggen. Op het einde van juli maakten de noordewinden eenige openingen, en aanhoudend verminderde de tegenstand van het ijs. In twintig dagen vorderde men nu zestig mijlen. Nu eens trok men de booten over schollen, dan maakte men een doortocht bij middel van bijlen en staken; nu eens roeide, dan weêr zeilde men.

In dien tocht kreeg men meer en meer de overtuiging, dat men zelfs in een warmen zomer zoo als die van 1874, nog met geen schip tot aan het pas ontdekte land doordringen kon.

In den aanvang van augustus bemerkte men dat het ijs dunner werd en dus ook het open vaarwater nabij was. De schipbreukelingen jubelden van geluk! Welhaast werden zij echter weêr door het ijs ingesloten. De neêrslachtigheid was niet te beschrijven. Eerst de 13 augustus bracht redding! Den 14^{en} bereikte men de uiterste ijsgrens, op de bijzonder hooge breedte van 77°40'.

Onder schoon weêr voeren Prayer en zijne lotgenooten in de open zee, langs de westkust van Nova-Zembla, stapten den 18 augustus weêr aan wal op het Admiraliteits-Schiereiland en vonden den 24^{en}, dus na *zes en negentig* dagen angst

en afbeuling, in de Duinenbaai den russischen schooner *Nicolaj,* kap. Feodor Boronin, die de manschappen aan boord nam.

Den 3 september kwamen zij te Vardoë, in Noorwegen, aan. Op gansch de noorweegsche kust werden de stoute zeevaarders met gejubel, met vlag-gewapper begroet. In Weenen aangekomen, werden zij niet minder feestelijk onthaald. Even als in de jaren 1596 en 1597, de Hollanders, door het ijzige noorden, naar het zengende oosten heen wilden, doch ellendig en berooid weêrkeerden, even zoo keerden Prayer en zijne reisgezellen terug; doch het wetenschappelijk Europa

......juicht hen toe, strooit lauwren voor hen heen,
En rekent d'uitslag niet, maar telt het doel alleen!

O - O.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

Een nieuw persoon treedt op.

In onze zoo verstandige eeuw vol vredebonden en internationale congressen, schijnt men het in de boeken altijd op de vernietiging des oorlogs toe te leggen; in brochures en dagbladen wordt de oorlog dagelijks een domheid genoemd, thuis hoorende in barbaarsche tijden en middeleeuwen, maar niet meer op zijn plaats in deze eeuw van menschlievendheid en beschaving. Wij laten dit marktgeschreeuw daar en vragen slechts of het voor de volken nuttig, goed zou zijn, wanneer de oorlog werd afgeschaft. De geschiedenis van het verleden leert het ons dat volken, die nooit een oorlog ondernamen, hetzij ter verdediging, hetzij ter verovering, langzamerhand in traagheid en vadsigheid wegzonken en hunne harten lieten verweekelijken en verwijven. De langdurende vrede bracht natuurlijk overdreven weelde voort en deze kweekte ontzenuwing, weekheid. Alle krachtige eigenschappen der ziel stompten af en maakten plaats voor gemakzucht, list en dorst naar goud. Men leidde een lui en lekker bestaan en opoffering en vaderlandsliefde gingen onder in de schandelijkste eigenbaat en onverschilligheid. De dood werd gevreesd als het grootste kwaad en men deinsde voor geen laagheid terug, om het leven, het zoete, trage, karakterlooze leven te behouden.

Waar de oorlog daarentegen in eere gehouden werd, al was het ook als een noodzakelijk kwaad, schoten mannelijke deugden en eigenschappen welig op. De hand, die nu en dan het zwaard hanteerde, verslapte niet; het leven, dat zoo dikwijls reeds gevaar geloopen had en dat men gaarne, wanneer het moest, voor het algemeen welzijn opofferde, vatte men hooger op; ieder mannenhart beschouwde de eer als het hoogste goed, de schande erger dan den dood. De standaard der zedelijkheid was hooger, omdat door de wrijving van enkele hartstochten en door de lichamelijke zoowel als geestelijke inspanning de weelde geweerd werd; de volken hadden eerbied voor zich zelven en deze eerbied velde vonnis over het goede of slechte van een daad. Van daar dat er gezonder en krachtiger denkbeelden door de maatschappij verspreid werden en deugd, eer, vaderlandsliefde op hooger prijs gesteld werden.

Toen onder Octavus Augustus te Rome de tempel van Janus gesloten werd, begon ook het zedelijk verval van Rome; toen, na Perzië overwonnen te hebben, de wapenen

der Grieken rustten, teekende zich de ondergang der verschillende staten reeds aan den horizon.

Vlaanderen ook weet hiervan te spreken. Zoo lang er wrijving van binnen of buiten bestond, stelden de steden prijs op hunne rechten en vrijheden en waren zij gereed deze tegen iederen aanrander met hun bloed te verdedigen. Zoodra een vrede van lange jaren intrad, begon de openbare geest te verslappen, het gemeenteleven ging langzamerhand uit om plaats te maken voor weelde, eigenbaat en onverschilligheid. Men versta ons niet verkeerd, als wilden wij zeggen, dat oorlog, en altijd oorlog de voorwaarde is van den bloei en de grootheid eener natie; wij stippen slechts een feit aan, dat schijnbaar in tegenstelling is met de tegenwoordige toestanden, waarin zonder vrede en rust geen welvaart en vooruitgang mogelijk zijn.

Gaan wij daarentegen tot de middeleeuwen terug, dan zien wij hoe de Italiaansche republieken en vlaamsche steden, trots de vele oorlogen, die zij te voeren hadden, trots de innerlijke verdeeldheid en partijschappen, die hen vaneen scheurden, groot, bloeiend en machtig werden. Toen daarentegen de heilzame spanning ophield en de eenheid en de vrede van buiten wederkeerden, werden de sporen van verval en ontzenuwing spoedig merkbaar.

Antwerpen, dat sedert vele jaren geen oorlog gekend had en vreedzaam te midden van zijn overvloed voortleefde, toonde hetzelfde verschijnsel, in ieder opzicht de waarheid der boven gesproken woorden rechtvaardigende. Het was vooral op het laatst der dertiende eeuw dat die stilstand der gemoederen, het gevolg van te langen vrede en werkeloosheid, met al hare heillooze gevolgen aan het licht kwam. Het

volk werd onverschillig voor zijne rechten en vrijheden en de adel had langzamerhand de teugels van het bewind bemachtigd.

De verlamde gemoederen, gevoelloos geworden voor hoogere belangen, zochten echter een voorwerp waar zich mede bezig te houden, en geen wonder dat alles welkom was, wat maar eenigszins de belangstelling kon opwekken of de nieuwsgierigheid prikkelen.

Het volgende voorval, dat wij thans gaan meêdeelen en waarmede wij ons verhaal weder voortzetten, was alleszins geschikt, van hoe weinig beteekenis ook voor een actieve bevolking, om eenigen tijd de attentie van een onverschillig of half indommelend publiek te wekken.

Op een goeden morgen sukkelde een voertuig, half huifkar, half rijtuig, een der poorten van Antwerpen binnen. De koetsier of voerman, zoo men hem noemen wil, was, de stad inkomende, van zijne hoogte afgestegen en stapte nu op zijn gemak langs zijn bruintje voort. Na het barrreel-geld betaald te hebben, zette de huifkar zich weêr in beweging, zich voortspoedende langs de nauwe in elkander loopende straten. Wij willen deze gelegenheid te baat nemen om eens te zien wat geheimzinnigs achter de huif verborgen was, die als een groot regen- of zonnescherm het geheele voertuig bedekte. De eerste blik valt op een betrekkelijk nog jeugdig vrouwelijk aangezicht; de sluier is opgelicht en laat ons een schoon gevormd gelaat aanschouwen; de bruine oogen, waarover de zwarte lange wimpers een buitengewonen glans werpen, staren droomerig voor zich uit, terwijl haar wang op de kleine en blanke hand rust. Haar kleed duidt de voorname jonge vrouw aan uit de dertiende eeuw. Het hoofdhaar, dat in met zijde gestrikte vlechten op den rug neêrhangt, wordt op de kruin bedekt gehouden door een huive of huif, waarover de kaproen of middeleeuwsche hoed. Om hare heupen sluit de met bont afgezette rok, die door een gordel wordt opgehouden, een gordel, die hier met edelgesteenten is afgezet. Over het geheel hangt een breede mantel, die achteloos is opgeslagen en laat de tesch zien, die in de middeleeuwen den zak verving.

Achter haar zaten nog twee personen, die - naar de kleederen van minder gehalte en de oplettendheid, die zij de eerste persoon bewezen, te oordeelen - dienaren zijn van de door ons beschreven jonge vrouw. Het is een vrouwelijke en een mannelijke bediende en beide schijnen reeds betrekkelijk bejaard te zijn. Verder is er niets meer waar te nemen, en wij zullen dus met den voerman de reis door de stad voortzetten.

De middeleeuwsche straten, hoe karakteristiek ook, konden niet op die breedheid en uitgestrektheid bogen, die de onze bezitten. Het was een doolhof van stegen, waaraan de in lood gevatte ruitjes en puntgevels der huizen een eigenaardig, maar somber voorkomen gaven. In menige straat, waar zij passeerden, en waar een herberg was, kwam de waard of kastelein op het gezicht der huifkar toeschieten, zich in zijn deur plaatsende en zijn best doende door een vriendelijk lachje de opmerkzaamheid van den voerman tot zich te trekken. Deze scheen echter andere orders bekomen te hebben en toonde zich ongenaakbaar voor de vriendelijkheid van den kastelein. Straat in, straat uit, ging het verder naar een zeker doel en onze voerman scheen geheel en al op de hoogte te zijn waar hij zijn bruintje moest doen stilstaan.

Eindelijk hield het voertuig op in eene straat achter de St. Walburguskerk. Onze voerman stak het hoofd binnen de kar en fluisterde eenige woorden tot de door ons beschrevene dame.

‘*De Zilveren Lans,* dat is de herberg, die wij hebben moeten,’ sprak de dame, zich voorover buigend en uitziende naar het uithangbord, dat een zilveren lans voorstelde. ‘Hier moeten wij uitstappen,’ zegde zij, zich tot hare dienaars richtend. ‘Peter,’ en de voerman was thans de aangesprokene, ‘gij zult wel voor de koffers en kisten zorgen; maar ga eerst naar den kastelein en zeg hem dat een zekere dame, Suzanna van Holberg genaamd, hier met twee bedienden wenscht te logeeren.’

Onze met den naam van Peter aangeduide voerman hing zijn zweep aan het paardentuig en wilde juist de herberg binnentreden, toen de herbergier hem reeds met zijne tegenwoordigheid verraste. Daar de meeste romanschrijvers een type hebben voor een herbergier, zullen wij ook van den onzen zeggen, dat hij een kort, dik man was, wien men het aan het blozend, opgezet gezicht kon aanzien dat de brokken, die van de tafels zijner gasten overschoten, zeer rijkelijk waren en waaraan hij zich dan ook terdege te goed deed. Zijn eerste blik was op den binnenkomende, de tweede, een meer onderzoekende, op of liever in de kar daar buiten gericht.

‘Wat wenscht gij, vriendje, hebt gij gasten? Zeg dat ze welkom zijn, *de Zilveren Lans* heeft een welverdiende reputatie door de geheele stad Antwerpen en ik mag vrij zeggen door het geheele land. Graven en baronnen vreezen niet bij mij af te stappen, en menig heerschap, die er verstand van had, heeft mij zijn compliment gemaakt over mijn wijn en mijn wild.’

‘Het is geen heerschap, het is thans eene dame, die een verblijf onder uw dak zoekt,’ antwoordde onze Peter, een frissche opgeschoten boerenknaap, breed geschouderd, met blond haar en blozende wangen - een zuiver type van een vlaamschen boer.

‘Des te beter, dames hebben zooveel pretentie's niet als heeren en zijn gemakkelijker te voldoen. Ik heb juist twee kamers leeg, kamers alsof zij voor dames gemaakt waren, juist aan de straat en toch hoog genoeg om van lastige nieuwsgierigheid niets te vreezen te hebben. Buitendien zijn zij hier veilig en zij heeft een geheel vrouwelijk personeel ter harer beschikking.’

Peter spoedde zich naar buiten om zich van zijn boodschap te kwijten, gevolgd door onzen kastelein, die middelerwijl zich had omgekeerd om eenige mannelijke en vrouwelijke bedienden te roepen.

Onze dame, met den naam van Suzanna van Holberg aangeduid, was reeds bezig door middel van een trede van de kar af te stappen en Peter kwam juist op tijd om haar nog de hand aan te bieden.

De paar minuten, dat de kar daar voor *de Zilveren Lans* gestaan had, waren genoeg geweest om eenige exemplaren van de Antwerpsche straatjeugd naar zich toe te lokken. Nadat zij hunne brandende nieuwsgierigheid voldaan hadden opzichtens den inhoud der kar, vonden zij het beter geschikt zich eenige oogenblikken met het paard bezig te houden.

Deze klopte het beestje, als was het een oude kennis, goedwillig op de huid; een ander beproefde of de toom in orde was; een derde veroorloofde zich vrijheden met den staart of de manen, zoodat het juist tijd was dat Peter terugkwam, om een waarschuwend woordje tot de lastige en brutale jeugd te spreken. Ook de buren moesten zien, wat hier te doen was en menig raam werd open geschoven en velen staken de hoofden bij elkaar, elk op zijn beurt zijn meening zeggende, wie deze vreemdelinge toch mocht zijn.

Onze dame, ziende dat zij het voorwerp was van zoo veler nieuwsgierigheid, en in haar geheele voorkomen latende zien, dat zij geen vriendin van luidruchtigheid was, richtte zich tot den herbergier en vroeg hem of hij haar de kamers maar wilde

wijzen, de bedienden zouden wel voor de koffers zorgen. Daarna opende zij haar tesch en haalde er eenige zilverstukken uit, die zij den voerman overreikte met de woorden, dat zij over hem voldaan was.

Deze bedankte haar eer met zijn lachend en vergenoegd gezicht, dan met woorden, want hij had gezien dat het drinkgeld, dat zij hem gegeven had, groot genoeg was, en onze dame verdween in de deur van de herberg, gevolgd door den kastelein. Nog eenigen tijd bracht men door met de kar te ontladen en spoedig kletterden de kasseien onder de hoeven en wielen, terwijl de voerman zich op de thans verlaten kar neêrzette, nog een groet aan de achterblijvenden nawierp en zich verder stadwaarts in begaf. Deze herberg toch was hem te voornaam en te duur, om er te overnachten.

Het Antwerpen van den tijd, waarin ons verhaal speelt, wiegelde zich in een zalige rust. Reeds jaren had de vrede daar aangezeten en sedert lang had binnen- noch buitenlandsch zwaardgekletter de rust verstoord. De zaken gingen rustig haar gang en handel en nijverheid hoopten de goudstukken in de kas van den rijke op en bezorgde brood aan den minderen poorter. In zulke tijden, door niets verstoord, waarin het leven heenloopt als een gladde stroom, maakt iedere gebeurtenis, van welke geringe beteekenis ook, indruk. Dit was ook thans weer het geval. De komst van degene, die zich aanmeldde onder den naam van Suzanna van Holberg, kon niet onopgemerkt voorbijgaan. Iedereen, die leegen tijd had, om zich met zulke zaken bezig te houden, moest weten, wie de vreemdelinge was, die op een goeden

morgen de stad binnengereden en haar voorloopige woning had opgeslagen in *de Zilveren Lans.*

Eenigen hadden hun onderzoek in zoo verre bekroond gezien, dat zij haar naam waren te weten gekomen, alsook dat zij zich uitgaf voor een weduwe van een officier, die in Duitschland gesneuveld was; ook haar voorkomen, haar stemmige rouwkleêren, die de schoonheid van haar gelaat verhoogden, duidde de weduwe aan.

De kastelein van *de Zilveren Lans* was te weten gekomen, dat zij in Antwerpen slechts voorloopig bleef, dat zij hier een schip afwachtte, om haar naar Brittannië over te voeren, waar haar gewichtige familiezaken heen riepen.

Na een verblijf van veertien dagen had zij dan ook hare bedienden, die bij haar inwoonden, gelast zich voor de reis gereed te maken en de koffers te pakken. Ook de kastelein was hiervan verwittigd, de kastelein, die, in betrekking tot deze vreemdelinge, in niets de eigenschap loochende, die men aan goede kasteleins nageeft, namelijk een grenzelooze nieuwsgierigheid. Hij had de bedienden al gepolst, maar deze waren stom als visschen en wisten de vragen behendig te ontduiken, zoodat hij zich in zijne onderzoekingen deerlijk teleurgesteld zag, daar hij toch als kastelein zich onmogelijk tot de persoon zelve kon richten met de vraag wie zij was, wat zij van plan was, en meer van die vragen, die de nieuwsgierigheid ingeeft.

DE OUDE KRAAN TE BRUSSEL.

De eenige keer, dat de dame zich persoonlijk tot hem richtte, was bij gelegenheid dat zij hem vroeg, wanneer er een geschikt en gemakkelijk schip naar Brittannië onder zeil zou gaan. Hij was haar hierin onmiddellijk ten dienste geweest, had zich naar de haven begeven en zich in verbinding gesteld met een kapitein.

Alles was reeds klaar en den anderen dag zou men vertrekken, toen zich tegen den avond bij den eigenaar van *de Zilveren Lans* een persoon aanmeldde, die de dame Suzanna van Holberg wilde spreken. Deze persoon scheen op zijn incognito te staan; de kastelein, slim als hij in deze zaken was, had dit onmiddellijk opgemerkt en zijn nieuwsgierigheid werd hierdoor ten hoogste geprikkeld.

Hij bracht hem de trappen op naar de vertrekken, waar de bedoelde dame haar verblijf hield. Na den persoon aangediend te hebben, nam hij het uiterlijk aan alsof hij weêr naar onder wilde gaan en werkelijk daalde hij de eerste treden af. Spoedig kwam hij echter weêr zachtjes, op zijn teenen sluipend, terug en legde zijn oor aan de deur. Maar hoe scherp hij ook luisterde, hij kon niets hooren dan een stil gemompel; de twee daar binnen hadden de voorzichtigheid zoo zacht mogelijk te spreken. Hij wachtte of hij ook eenige woorden kon opvangen, maar niets duidelijks trof zijne ooren. Eindelijk hoorde hij een geritsel en zachtjes sloop hij weêr voort, de trap af, op nieuw teleurgesteld in zijn onderzoek.

Den volgenden morgen vernam hij uit haar eigen mond, dat onvoorziene omstandigheden haar verhinderden te vertrekken en dat zij genoodzaakt was nog geruimen tijd, tot het einde van den herfst (men was in de eerste dagen van Mei), in Antwerpen te vertoeven. Daarbij verzocht zij hem haar een geschikte woning, die daarbij afgelegen genoeg was, aan te wijzen, waar zij met hare bedienden den tusschentijd kon doorbrengen. Zij verlangde niet naar luidruchtigheid en openbaarheid, doch alleen een geruste stee, waar zij God kon bidden en aan haar gestorven echtgenoot denken.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 8]

Baron Lambermont.

BARON LAMBERMONT.

Baron Lambermont (Frans August), wiens naam in de laatste dagen dikwijls aangehaald werd, ter gelegenheid van het gehouden congres, is te Rossaert in Brabant geboren. Hij bevond zich niet onmiddellijk in de administratieve en diplomatische loopbaan; integendeel, hij verkoos die des militairs, en om zich eene wezenlijke werkdadigheid te geven, begaf hij zich naar Spanje, waar altijd een degen te trekken is.

Het was voor het traktaat van 1839.

Toen er zich voor den heer Lambermont in de spaansche militaire loopbaan geen vooruitzicht opdeed, uitte hij het verlangen deze betrekking te verlaten, en dewijl hij zich in den oorlog onderscheidde en zelfs de militaire medaille van St. Ferdinand bekomen had, werd hij opgemerkt door den heer Lebeau, destijds minister van Buitenlandsche Zaken, die hem eene plaats inruimde aan de belgische legatie te Madrid.

Toen de diplomatische examen werden ingesteld, keerde de heer Lambermont naar België terug en werd toegelaten tot het ministerie van Buitenlandsche Zaken, ten einde zich tot die examen voor te bereiden. Dat is nu reeds dertig jaar geleden. Al de graden, van klerk tot secretaris-generaal, heeft de heer Lambermont doorloopen, even als al de graden van geattacheerde van legatie tot de functien van gevolmachtigd afgezant.

Weinig belangrijke werken werden in het departement van Buitenlandsche Zaken verhandeld, of de heer Lambermont nam er deel aan, en tijdens de aflossing van de

Schelde-tol, beloonde de koning hem met den titel van 'baron,' terwijl hij onder het kabinet-d'Anethan den rang van groot-officier der Leopoldsorde erlangde.

Zoo als wij hooger zegden, nam baron Lambermont, voor België, deel aan de door den keizer van Rusland te Brussel beroepen conferencie. Zijne collega's in die vergadering waren de heeren Faider en Mockel, terwijl het secretarisschap werd waargenomen door den heer Emile de Borchgrave, legatie-raadsheer en een onzer beste historie-schrijvers.

Esdras de wet voorlezend.

In het eerste jaar van Cyrus, den koning van Perzië, toen de zeventig jaren der ballingschap vervuld waren, wekte de Heer den geest van dezen koning op, gelijk Isaïas en Jeremias voorspeld hadden, zoodat hij door zijn gansche rijk liet afkondigen en een schriftelijk bevel geven

van dezen inhoud: De Heer des Hemels heeft mij alle koninkrijken der aarde gegeven en bevolen, hem een huis te bouwen te Jerusalem, hetwelk in Judea ligt. Wie nu onder u tot zijn volk behoort, die trekke op en God zij met hem! Alle anderen, op wat plaatsen zij wonen, zullen deze met zilver en goud, goed en vee uit vrijen wil ondersteunen, ter opbouwing van den tempel Gods te Jerusalem.

Toen maakten zich allen gereed: de hoofden der stammen van Juda en Benjamin, de priesters en leviten. De koning Cyrus gaf hun de vaten des tempels, die weleer Nabuchodonosor had meêgevoerd, dertig gouden en duizend zilveren schalen, benevens vele gouden en zilveren bekers en andere vaten, in alles vijf duizend en vier honderd zoo gouden als zilveren vaten. Zij begaven zich weêr naar het land Juda, een ieder naar zijn eigen stad.

Het aantal, dat terugkeerde, bedroeg twee en veertig duizend, behalve de zeven duizend drie honderd zeven en dertig knechten en maagden. Zij hadden twee honderd zangers en zangeressen. Hun aanvoerder was Zorobabel uit het geslacht van David, als stadhouder des konings van Perzië.

In de zevende maand na hun terugkeer, kwam al het volk, als één man, uit hunne steden naar Jerusalem, bouwde op de plaats des tempels het altaar des Heeren, om des morgens en des avonds aldaar brandoffers op te dragen, en vierde het loofhuttenfeest, gelijk er geschreven staat in het boek der wet.

In het volgende jaar legden de bouwlieden den grond tot den tempel; de priesters stonden in hunne ambtskleeding en de leviten met trompetten, den Heer met de woorden van David lovende; maar vele oude priesters, leviten en hoofden der stammen, die den vorigen tempel gezien hadden, weenden luid, als zij de grondwerken van het nieuwe huis aanschouwden. Het volk echter verhief zijne stem van vreugde, zoodat men de stemmen der verheugden van de weenenden niet kon onderscheiden.

Zoodra nu de vijanden van Juda en Benjamin, die in de steden van Samaria woonden, hoorden, dat de kinderen der ballingschap den Heer een nieuwen tempel bouwden, stoorden zij het volk en hinderden hen in het bouwen, zelfs kochten zij tegen hen eenige raadslieden om, ten einde hun voornemen te verijdelen, zoo lang Cyrus leefde. Alzoo werd de tempelbouw gestaakt tot in het volgende jaar van Darius.

Intusschen voorspelden de profeten Aggeus en Zacharias in den naam des Heeren, zeggende: Zijt getroost en arbeidt, spreekt de Heer, want ik ben met u! Hierdoor werden Zorobabel en Josuë weêr opgewekt, om het huis Gods te bouwen; het ging gelukkig, en in het zesde jaar der regeering van Darius was de tempel voltooid. Ook stelden zij de priesters in hunne afdeelingen en de leviten in hunne beurten, om Gods werk binnen Jerusalem te verrichten. Zij en allen, die zich van de onreinheden der volken hadden afgezonderd, hielden het paaschfeest op den veertienden der eerste maand en brachten met vreugde het hoogtijd door.

Alzoo woonden zij weêr te Jerusalem en in de steden van Juda en werden geregeerd door hoogepriesters en stedehouders van den koning van Perzië. God zond evenwel profeten en andere heilige mannen, die hen op den rechten weg leidden en in de wet onderrichtten. Onder deze was Esdras, een kundig schriftgeleerde in de wetten van Mozes, en een ijverig, godzalig man. Hij kwam naar Jerusalem, bracht zilver en goud, en andere gereedschappen ten dienste des tempels, Ook Nehemias, de schenker van den koning van Perzië, hoorde, dat Jerusalems muren nog niet waren opgebouwd. Toen weende, vastte en bad hij en sprak tot den koning: Behaagt het mijnen heer, den koning, mij naar de stad mijner vaderen te zenden, opdat ik haar opbouwe?

De koning zond hem heen.

Als nu de vijanden hoorden, dat er met de herstelling der muren een aanvang gemaakt werd, werden zij zeer toornig. Maar de Joden baden tot God, stelden nacht en dag wachters, en bouwden met de eene hand, terwijl zij met de andere de wapenen hielden. Als zij opgebouwd waren, kwam het gansche volk bijeen; Esdras stond op een houten gestoelte, deed het wetbock open, en men las daarin klaar en verstaanbaar voor het volk.

Al het volk weende bij het aanhooren van de woorden der wet, Maar hij zegde: Bekommert u niet, want de vreugde in den Heer is nwe sterkte. Daarna kwamen de kinderen van Israël weder bijeen, vastten in boetkleederen en beleden hunne zonden.

De leviten stonden, baden tot God en spraken: Heer, God! Gij hebt onze vaderen uit Egypte geleid, en in dit land gebracht; maar zij werden ongehoorzaam, daarom gaaft Gij hen in de handen hunner vijanden. Gij zijt rechtvaardig, maar wij zijn goddeloos. Daarom zijn wij heden ten dage knechten in het land, dat Gij onze vaderen gegeven hebt.

Zij maakten vervolgens een verbond en zwoeren met eede, te wandelen op de wegen van Gods wet. Na dezen tijd leefden de kinderen van Israël bij afwisseling onder de heerschappij der Perzen en Macedoniërs, der Syriërs en Egyptenaren, maar hadden toch hunnen hoogepriester, onderhielden de wet, en woonden langen tijd rustig en gelukkig in het land hunner vaders.

Het rouwbeklag.

Het is voorwaar een tafereel vol gevoel, vol ontroering. De vader is dood; zijn lijk rust nog in de naburige kamer. De venstergordijn is toegeschoven; het huis heeft iets sombers; de helderste kleuren zijn als met een droevig waas overtogen. De weduwe zit, door een diep lijden neërgedrukt, aan de tafel, houdt den kleinen stamhouder met den linkerarm omgeven en laat den rechter mismoedig den zakdoek omklemmen, die zoo even de opgewelde tranen opdroogde.

Er komt rouwbeklag; de trouwe vriend haars ridderlijken echtgenoots is gekomen om haar, de weduwe, een woord van troost toe te spreken. De hand, welke hij op die der ongelukkige laat rusten, de uitdrukking van zijn wezen, zijne geheele houding zeggen den toeschouwer hoe innig hij deel neemt aan het lijden.

Hoe natuurlijk is de houding van den bezoeker! Hoe diep lijdend die der weduwe! Hoe zorgeloos die van het kind, dat met zijn speelgoed in het vuistje en tegen het lijf der moeder leunend, blijkbaar niet begrijpt wat ongeluk het vaderhuis getroffen heeft, en zelfs alles vergeet om een oogslag op de lekkernijen en het verfrisschend fruit te werpen, dat de kamerjuffer binnen brengt.

Wij zagen zelden een nobeler, natuurlijker en gevoelvoller tafereel. De bijhoorigheden zijn met talent geschikt en het geheel draagt het karakter van het tijdstip, waarin de kunstenaar ons heeft willen verplaatsen. Kortom, ziedaar een tafereel, hetwelk men ziet en nogmaals ziet en waaruit immer schoone gevoelens spreken; dat is realism, maar van de juiste en rechte school.

Rondom ons.
Peru-Guano.

Onder de vragen, die tegenwoordig aan de orde van den dag zijn in het bloeiend België, en die vooral belangrijk zijn voor den nijveren landman, bekleedt voorzeker die der *bemesting* eene zeer voorname plaats.

Zijn er ook stedelingen, die, als zij van mest hooren spreken, met een meêlijdend schouderophalen beweren, dat dit wel het minst belangrijke, ja zelfs het meest onaangename gedeelte van den landbouw uitmaakt, de mannen van het vak weten het beter, en schatten de waarde van eene goede meststof op recht hoogen prijs.

Wat is inderdaad bemesting anders dan *voeding? Voeding* van den grond, en aldus onderhoud van zijne vruchtbare eigenschappen; *voeding,* waardoor de akker in staat wordt gesteld, zich met een kleed van goudgele aren te overdekken; de bloemhof, om zich met zijn schoonst en veelkleurig gewaad te tooien; de boomgaard, om met geurig fruit te prijken.

Een ieder, die slechts eenigszins door denkt, verstaat, dat het niet onbelangrijk kan zijn te weten, welk dan toch wel voor die goede, milde aarde, die nu reeds sinds zoo vele duizende jaren in onze eerste en voornaamste levensbehoeften voorziet, het beste voedsel is. Gij voedt immers uwe kinderen wel en ziet toe, dat hetgeen zij bekomen zoo veel

mogelijk diene tot versterking van hun jeugdig leven, tot ondersteuning hunner jonge krachten? En de aarde is elk jaar op nieuw weêr jong, en vraagt slechts onderstand, om daarna veel meer te geven, dan zij vroeg.

Geeft haar dus het beste voedsel, dat er voor haar is, waaraan zij het meest behoefte heeft en waardoor zij het weligst kan tieren, want hier geldt het woord: werpt uw geld in de voren, en gij zult het na weinig maanden weêrvinden; geeft dus meststof aan den grond, en de beste meststof is gewis de guano van Peru.

Wat is dat dan toch eigenlijk voor eene meststof, die, sinds bijna dertig jaren hier te lande bekend, steeds in toenemende mate wordt verbruikt, die voor geheel het landbouwend België een zege is geworden? Wij gaan u zulks verhalen. Gelijk het aangenaam en belangwekkend is over iemand, dien wij als voortreffelijk hebben leeren kennen, dien wij hoogschatten als een waren vriend, eenige levensbijzonderheden, voornamelijk uit zijne jeugd, te vernemen - zoo ook kan het niet anders dan voor den landbouwer, die den Peru-guano met zijne verworven spaarpenningen betaalt, en er jaarlijks de schoone resultaten van ziet, belangrijk zijn nog iets meer van dat kostelijk artikel te weten, dan alleen dat hij uit verre landen in groote schepen wordt aangevoerd.

En daarom gelooven wij den belgischen landbouwer geen ondienst te bewijzen, wanneer wij hem nader bekend maken met den oorsprong van dezen onmisbaren helper in de bebouwing van zijnen grond.

Het woord *guano, huanu* in de taal der vroegere bewoners van Peru, beteekent, naar men weet, niets meer of minder dan *'meststof,'* het beste bewijs, dat dit product, hetwelk in Europa eerst sinds betrekkelijk korten tijd gekend en gewaardeerd wordt, in zijn land van oorsprong reeds voor vele eeuwen als datgene werd aangemerkt, wat het in werkelijkheid is en waartoe het dienen kan.

De oude beheerschers van Peru, dat in vroeger tijden een veel hooger trap van ontwikkeling bereikte, dan de spaansche veroveraars ons wel hebben willen doen gelooven, namen, met grooter wijsheid dan de europeesche machthebbers dit met onmisbare bosschen deden, deze bron der vruchtbaarheid van een land in hunne bescherming. En niet zonder reden, aangezien dit land door zijn klimaat weinig geschikt was tot voortbrenging, verzameling en verdeeling van de gewone stalmest.

Reeds in de 12de eeuw bestonden er verordeningen, welke ten doel hadden, om de verspilling van den kostbaren guano in Peru zelf zoo veel mogelijk tegen te gaan.

Wanneer aldus reeds eeuwen voor de ontdekking van Amerika het gebruik van den guano in Peru door wetten was geregeld, dan behoeft het geen betoog, dat de opeenhooping dezer kostbare stof van nog veel vroeger tijd dagteekent. Inderdaad, reeds duizende jaren terug heeft de zorgvolle Natuur daar stapelplaatsen ingericht, en met wijze bedachtzaamheid, aldus voor de toekomst gezorgd, om in zulke overgroote massa's eene meststof te verzamelen, die sinds weinige tientallen van jaren niet meer het uitsluitend eigendom van den bewoner van Zuid-Amerika's westkust is, maar door de landbouwers in Europa ook als onmisbaar wordt erkend.

De Peru-guano komt in de eerste en voornaamste plaats van de uitwerpselen der vogels voort, en welke massa's daartoe noodig zijn, moge het volgende bewijzen.

Eene tallooze menigte van visschen en weekdieren bewoont de zee, die de Guano-eilanden bespoelt, waaraan door den sterken stroom uit het zuiden steeds versch water en altijd nieuw voedsel wordt toegevoerd. Talrijke robbenfamiliën van

alle grootte, welke van die visschen leven, bezoeken het strand en de holten of uitstekende klippen der rotsen, en de lucht is kropvol zeevogels, die insgelijks, hoe groot hun getal ook zij, nooit aan vischvoedsel gebrek hebben, terwijl groote scharen van aasgieren, de massa's gestrande rompen der groote robben verteren.

Men kent inderdaad ook geen streek der aarde, welke vischrijker is, dan deze door het klimaat, den stroom en een gering verschil van getijhoogte zoo zeer begunstigde zee. Reizigers, die die streken bezocht hebben, verhalen gezien te hebben hoe des nachts de visschen bij hoopen zich op het strand werpen, wanneer in de achterste rijen een panische schrik ontstaat, en de beroemde natuuronderzoeker Humboldt deelt mede, dat de Peruanen met visch hier en daar hunnen grond bemesten

Met deze overgroote hoeveelheid visch voeden zich de ontelbare menigte van vogels, die de Guano-eilanden bewonen en wier zwermen soms uren lang het zonlicht verduisteren, en op die wijze de eenige schaduw aanbieden, welke in die streken te vinden is.

Strijken de vogels op zee neêr, dan hinderen hunne drommen de schepen in het manoeuvreeren. Deze duizende duizendtallen zijn het die, in een onafgebroken tijdsverloop van vele eeuwen, den guano door hunne uitwerpselen te samen ophoopten, terwijl voorts nog opmerking verdient, dat van de bovenvermelde robben eveneens vele op het strand sterven en hunne overblijfselen in guano worden omgezet.

Zelfs is het voorgekomen, dat bij de bearbeiding tot belading der schepen, arbeiders verongelukten, en hunne lijken na jaren, gedeeltelijk tot guano vergaan, werden terug gevonden.

En dat deze groote hoeveelheden de daarin vervatte kostbare eigenschappen van stikstof, enz. gedurende zooveel eeuwen konden bewaren, ligt voornamelijk daarin, dat de guano voor het grootste deel ligt op gestapeld in streken waar het niet regent, waar het gansche jaar door geen ander vocht uit den hemel neêrdaalt dan een zekere nevel, die den grond bevochtigt, doch uit den aard der zaak niet neêrslaat met zooveel kracht, als de zware regen in die tropische gewesten doet. Alleen de guano, die van de Macuba-eilanden komt, is nu en dan aan den regen blootgesteld, en van daar dat deze in vochtiger toestand in den handel voorkomt dan de Chinchas-guano voorheen.

Wel zijn de Chinchas-eilanden uitgeput, doch daarmeê is nog slechts een klein gedeelte van dien reusachtigen voorraad guano verdweuen.

Volgens de *officiëele* berichten over de laatste onderzoekingen, gedaan door afgevaardigden van de engelsche en fransche regeeringen, dus volkomen bevoegde en onpartijdige personen, is er nog genoeg guano voor vele tientallen jaren aanwezig, al blijft de uitvoer naar Europa in dezelfde mate als de laatste jaren, ongeveer 500.000 ton per jaar, voortduren.

De grootste vijand van den Peru-guano, ja, de eenige oorzaak dat deze nog niet overal naar waarde wordt geschat, is de *vervalscher* en *mengelaar*.

Deze bedriegers van den boerenstand zijn het, die den Peru-guano zijn goeden naam zouden willen benemen door slecht namaaksel voor echten guano te verkoopen, en alsdan, gelijk van zelf spreekt, daarmeê schrale oogsten te verwerven. De lichtgeloovige landbouwer, die zijn kostbaar geld voor de meststof betaalt, zou in zijn eigenbelang handelen, wanneer hij niet vroeg: ‘Kan ik het misschien een balven franc goedkooper bekomen?’ en voor dit kleine prijsverschil eene waar kocht, die 30 of 40 ten honderd mengeling zonder waarde bevat. Hij zou moeten trachten, dat hij steeds den echten guano bekwam, die nooit teleurstelt, maar altijd werkt en te vinden is in de officieele depots der peruaansche regeering.

Etiquette aan het hof.

De heer de Cassagnac deelde onlangs een recht vermakelijk tafereel meê over de dwaze etiquette, welke weleer aan het hof van Frankrijk in voege was. De koning, opgestaan zijnde, deed *alleen* zijne pantoffels aan; maar als hij zijn kamerrok aantrok, werd de aanwezigheid van den groot-kamerheer vereischt.

De grootmeester der *garde-robe* trok den koning de rechterkous en den rechterschoen aan; den eersten kamerknecht kwam dat recht voor den linkervoet en het linkerbeen toe. Op dat oogenblik kwamen diegenen de kamer binnen, welke de zoo benijde *entrées* hadden.

Als de koning het daghemd op den schouder had hangen en hij half gekleed was, hielden twee kamerknechts, rechts en links van zijnen leuningstoel geplaatst, zijn kamerrok in de hoogte, om alzoo Sire te verbergen terwijl hij zijn nachthemd verliet. De eerste kamerknecht hield den *rechter*- en de eerste knecht der *garde-robe,* hield den *linker*- mouw vast.

Had de koning zjn hemd aan, dan stond hij op en de meester der *garde-robe* hielp hen zijne kousen optrekken. De knechten der *garde-robe* brachten hem degen, vest en blauwen cordon. Een andere knecht bood het *justaucorps* den grootmecster aan, die Zijne Majesteit in het aantrekken behulpzaam was.

De gewone stijver reikte den meester der *garde-robe* den halsdas over; deze deed hem den koning aan; doch de koning zelf knoopte den das, waarop de stijver hemdsband en halsdas behoorlijk schikte. Ook deze ambtenaar maakte de manchetten en de diamanten aan de hemdsboorden vast.

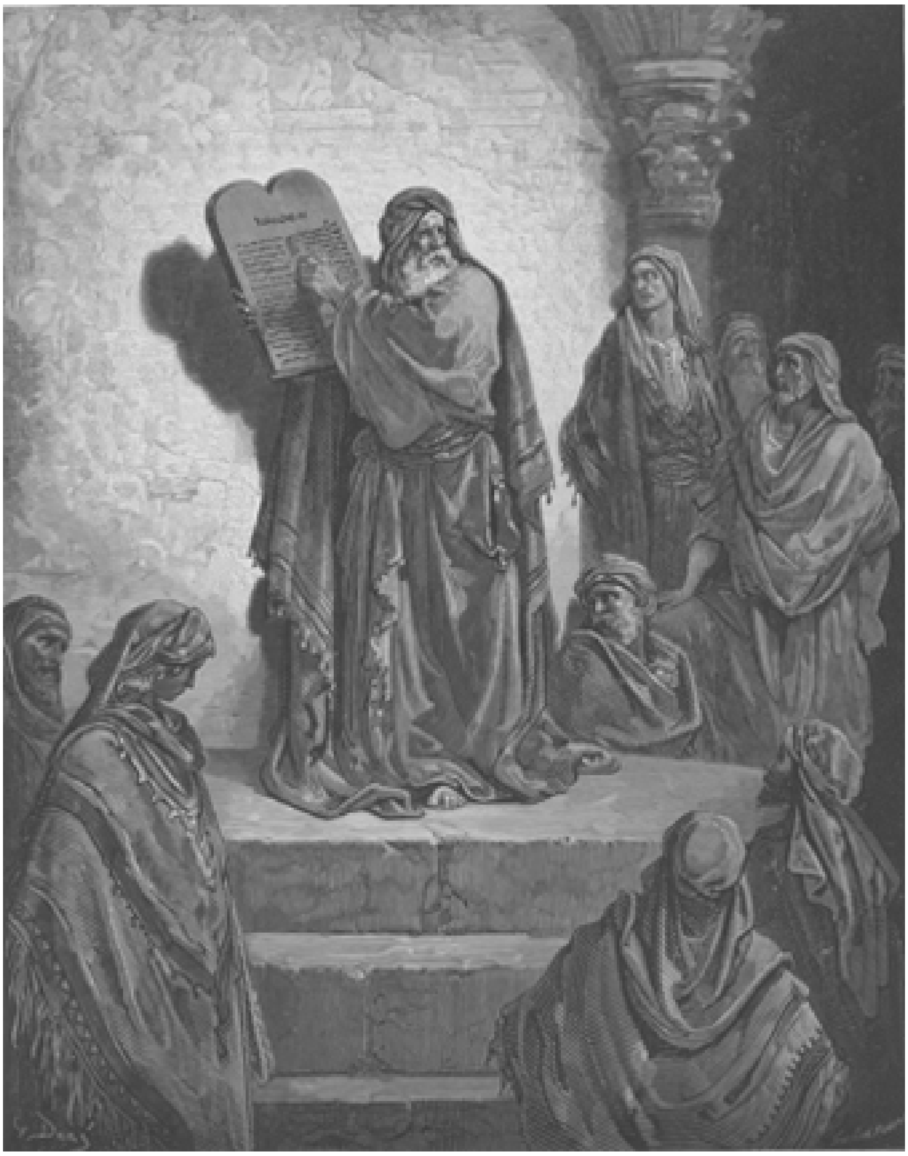

ESDRAS DE WET VOORLEZEND, NAAR G. DORE.

Was het kleed nieuw, dan kwam de eer, het den koning aan te bieden, den kleermaker toe; doch in de gewone gevallen werd dit door den grootmeester der *garde-robe* gedaan. Eindelijk bracht een knecht dezer laatste, drie zakdoeken op eene vergulde schotel. De koning nam den zakdoek dien hij verkoos, en de groot-kamerheer reikte hem zijn horlogie en verdere juweelen over.

Voorwaar, men moest, onder opzicht van toilette, niet verlangen ko-

ning te zijn. Maar nog wonderlijker, we zouden schier zeggen, gekker was de wijze waarop de koning dronk.

HET ROUWBBKLAG.

Op tafel stond er uoch glas, noch wijn voor den koning. Als Zijne Majesteit wilde drinken, riep de schenker *a boire pour le roi.* Dan, na voor den koning eene buiging gemaakt te hebben, ging hij naar het buffet, waar de opperschenker hem een gouden bord gaf, waarop een overdekt glas en twee karaffen vol wijn en water stonden. De schenker, voorafgegaan door den opperschenker en gevolgd door den hulpschenker, keerde naar den koning terug, en alle drie maakten eene tweede buiging.

De dienende edelman nam de twee karaflen en goot een weinig water

en wijn in eene vergulde tas, die de opperschenker in de hand hield. Deze deed de helft van den inhoud in eene dergelijke tas gieten en dronk; de edelman, zich tot den koning wendende, dronk de eerste tas ledig.

Dan volgde eene derde buiging en men bood Sire het schenkbord aan. De koning schonk zelf in, en dronk - wij waren genegen te zeggen, dronk zelf. Na gedronken te hebben, liet de edelman het deksel vallen, maakte eene vierde buiging, gaf het bord aan den opperschenker terug en deze plaatste het andermaal op het buffet.

Om te drinken moest de koning dus twee processiën van de tafel naar het buffet en van het buffet naar de tafel, en daarenboven vier reverencies onderstaan. Die twee processiën, heen en weêr, werden opgevolgd door eenen *garde-de-corps,* met het musket op den schouder. Kan men wel een grooter plaagduivel bedenken dan de etiquette? Gelukkig voor de koningen, is zij aan het hof eenvoudiger en burgerlijker geworden.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

De eerste ontmoeting.

Acht dagen daarna had Suzanna hare nieuwe woning reeds betrokken. Deze was op een punt gelegen, waar het stadsgewoel haar niet kon bereikeu - juist naar de begeerte, die zij had uitgesproken. De oude had men wegens de belangrijke aanwas der bevolking moeten afbreken en men was bezig in een wijder cirkel nieuwe op te trekken. Dit terrein, nog half bebouwd, vol eenzaamheid en stilte, waar het gras welig voortwoekerde, was de plek waar Suzanna hare kamers betrokken had.

Het huis had geheel het voorkomen van een landhuis. Achter strekte zich een groote tuin uit, weelderig met vruchtboomen beplant en die eenigszins den bloei der bloemen belemmerden door al het sap van den grond naar zich toe te trekken. Als schadeloosstelling voor dit gemis aan bloemen, waren de graspaden zorgvuldig onderhouden, en achter, op een verhevenheid, had men een lief priëeltje, waaruit men den geheelen tuin kon overzien.

Voor het huis zelf scheen de grond geschikter voor het kweeken van bloemen; door een doornenhaag afgezet, strekte zich hier een park uit, waar het oog zich te goed kon doen aan de rijkste kleuren. Ook de gevel van het huis was onder het weelderigste klimop verborgen, zoodat de liefhebber van het landleven, bij het zien der natuurweelde, hier overal ten toon gesprid, zich onmiddellijk terugvoelde in de zaligheden van het buitenzijn.

Alles dus, zoo als Suzanna het begeerd had: afzondering, eenzaamheid, natuurschoon en vrijheid. De tuin achter werd ingesloten door een hoogen vierkanten steenen muur, die, behalve de boomen, welke met hun dicht bladerendak alles bedekten, iederen nieuwsgierigen blik buitensloot.

Zij woonde hier echter niet geheel eenzaam; naast den tuin verhief zich de woning, of liever het kasteel, van den heer Gerard De Brouwer, heer van Drake, eerste schepene der stad.

Deze heer De Brouwer was een oud vrijgezel van acht en vijftig aren, wiens humeur er door de jaren niet op verbeterd was en die zich hier had teruggetrokken, omdat hij over het algemeen de menschen schuwde, die hem op hun beurt vermeden en zich schadeloos stelden voor den weêrzin, dien hij hun inboezemde, door de noodige geruchten over hem uit te strooien als gierig, norsch, zelfzuchtig en een menschenhater te zijn. Deze geruchten waren niet allen uit de lucht gegrepen, maar berustten in veel punten op de zuivere waarheid. Rijk geboren, in weelde opgevoed, leerde hij de wereld beschouwen als was zij voor hem alleen geschapen. Niet genoeg ontwikkeld om in te zien, dat, rots de rijkdommen, die hij bezat, hij zich met veel zou moeten verzoenen, trad hij haar in met een voorkomen of alles op zijn commando moest vliegen, en de menschen er slechts waren om zijne bevelen te gehoorzamen. Met menschen, die onmiddellijk in zijne dienst waren en zijn brood aten, ging dit goed, ofschoon er niet een van zijn bedienden was die hem, om de barschheid en den hoogen toon, waarmede hij hen behandelde, niet verafschuwde. Dit scheen hem echter weinig te deeren daar hij buiten toegenegenheid heel goed scheen te kunnen leven. Toen hij echter in een van hem onafhankelijke wereld trad, was zijn hooge geest gedwongen de grootste grieven en vernederingen te ondergaan. Het als bevel uitgesproken woord, ontmoette slechts spot en minachting, en verbitterd over die koude ontvangst, ving hij dat leven van eigenbaat en zelfgenoegzaamheid aan, dat hij tot hiertoe geleid had. Op geen vrienden kon hij zich beroemen, want hij, die geen vriendschap te geven heeft, ontvangt ze ook niet. Zijn onverdraaglijk uiterlijk, zijne onhebbelijke manieren stieten de vrouwen terug, zoodat hij met al zijn geld en voornaamheid ongehuwd gebleven was.

Op gevorderden leeftijd gekomen, scheen hij zich geheel uit de wereld en de samenleving te willen terug trekken en daarom had hij op deze afgelegen plek dit gebouw laten neêrzetten, zich in zich zelven opsluitend. Maar de gevoelens, die men zoo gaarne wil uitschudden, legt men daarom maar niet af als men wil. En mocht onze oude vrijer niet alle deugden bezitten, die een edel mensch sieren, zooveel te grooter deel had hij aan de menschelijke gebreken en daaronder bekleedde nieuwsgierigheid een voorname plaats.

Het was reeds veertien dagen dat Suzanna hare woning betrokken had. In het eerst door hem onopgemerkt, richtten de verschillende geruchten, die van de vreemdelinge door Antwerpen liepen, spoedig zijne aandacht op haar. Het duurde dan ook niet lang of de nieuwsgierigheid van onzen schepene was ten hoogste gaande gemaakt. Tot het verspreiden dezer geruchten had de waard van *de Zilveren Lans* ruimschoots het zijne bijgebracht. De faam, eerst klein en nietig, had voortdurend grooter verhouding aangenomen en bazuinde de afkomst, de plannen en bedoelingen der geheimzinnige vreemdelinge door de geheele stad rond, zoodat onze waard er zelf over verwonderd was, hoe deze sneeuwvlok tot een lawine was aangegroeid en hoe een paar woorden, door hem gedachteloos over Suzanna daar heen gegooid, oorzaak waren geweest dat de meest gewaagde geruchten, niet altijd vereerende praatjes van zijne vroegere gast, werden rondgebazuind.

Juist aan den muur van den hof grensde een torenkamertje van het kasteel, dat in het vervolg tot wachtpost door onzen schepene werd ingericht en dat hem een vrijen blik gunde door den geheelen tuin en tegen het achtergedeelte van het huis.

Onze Gerard De Brouwer had zooveel hooren spreken van de schoonheid van Suzanna, van hare wonderbare levenswijze en de geheimzinnige bezoeken, die zij, naar men lasterlijk rondstrooide, ontving, dat hij de begeerte niet langer kon weêrstand bieden, deze zoo nabij hem wonende persoon eens te bespieden.

Zijn torenkamer gebruikte hij, zoo als wij reeds zegden, tot observatorium en dagelijks bracht hij er eenige uren in door op den tijd, dat hij vermoedde dat zij zich het meeste in den hof begaf.

Maar helaas, zijne nieuwsgierigheid werd slecht beloond. Hij vond in de geheimzinnige persoon wel eene beeldschoone vrouw, maar toch niets, waardoor maar in een enkel opzicht de van haar verspreide geruchten bewaarheid werden.

In een stemmig weduwengewaad, dat nog te meer hare schoonheid deed uitkomen, wandelde zij in haren hof of zette zich op eene bank neêr, uitspanning zoekende in het lezen van een boek. Nu en dan kortte zij zich den tijd door de bloemen op te binden.

Hoe meer onze schepene dit alles gadesloeg, hoe langer de uren waren, die hij op zijn torenkamertje doorbracht en ten laatste kon Suzanna, hetzij 's morgens, 's middags of 's avonds niet meer in den hof zijn, of men kon zeker zijn dat Gerard De Brouwer zich op zijn post bevond.

Onze bejaarde schepene begon wonderbare gedachten te krijgen en nu en dan betrapte hij zich op gevoelens, waarvoor hij zich zelfs op twintigjarigen leeftijd zou geschaamd hebben. De nachtrust ging niet meer zoo vlot als vroeger, en nu en dan droomde hij paradijsdroomen, waarin een paar langs de lanen van Eden voortwandelde, nu en dan een appel van een boom plukte en meer van zulke krankzinnigheden. Nu en dan voelde hij - en hij kon het zich maar van zijn leeftijd niet begrijpen - dat zijne wangen bloosden, of dat zijn hart klopte en de

eetlust ging geheel bij hem over. Wat scheelde hem? Soms zat hij in gedachten of God hem had voorbestemd op zoo betrekkelijk jeugdigen leeftijd te sterven en een inwendige stem zegde hem dan, dat hij zich tot verlichting zijner pijnen naar boven, naar het torenkamertje moest begeven en hij strompelde de trappen op, en een blik op den hof en de eenzame wandelaarster gaf hem op eens weêr de gezondheid en den levenslust terug.

Maar was hij weêr alleen, beneden, dan keerde de kwaal in al haar hevigheid terug. Na lang gepeinsd en gedacht te hebben, scheen hij den wortel zijner ziekte te hebben gevonden en hij nam zich voor, niet meer naar het torenkamertje te gaan, niet meer te spionneeren. Want hij had gemerkt dat de ziekte, waaraan hij leed, een zekere verliefdheid was en dat was toch wel eene zaak, waarover hij zich schamen moest, hij, die acht en vijftig jaar oud was, en er trotsch op was nooit liefde of medelijden in zijn hart te hebben voelen ontwaken.

Onze schepene besloot dus van zijne bezoeken naar boven af te zien, het aan den tijd overlatend hem geheel van dit beginsel van razernij te genezen. En werkelijk zou hij het tot genezing gebracht hebben, en hij geloofde reeds zeker dat hij buiten gevaar was, toen een onvoorzien toeval hem weder deed instorten, de oude kwaal met nieuwe hevigheid deed terugkeeren en over zijn lot besliste.

Eene wandeling des morgens stond op zijn dagorder. Op zekeren morgen dat hij huiswaarts keerde, bleef hij bij de nieuw aangelegde wallen staan, zijn oog latende gaan over de aangelegde versterkingen. Hij keerde zich om en wilde zijne woning binnen gaan, toen hij bemerkte, dat hij op een verkeerd punt was uitgekomen en zich juist voor de flankzijde van het huis van Suzanna bevond. Dit terrein was weelderig met houtgewas begroeid en verschillende smalle paden liepen er doorheen. Niet wetend dat deze naar den tuin van zijn vroegere rustverstoorster leidden, sloeg hij een der smalle paadjes in, met het doel, om het huis ook eens van dien kant op te nemen en zoo achter den hof om naar zijne woning terug te keeren.

Hij had nauwelijks eenige schreden gedaan, of hij bevond zich eensklaps, zonder het te weten, in de tegenwoordighe id van haar, die hij zich zoo vast voorgenomen had in het vervolg te mijden. Hij kuchte eens, en sloeg wanhopende blikken in het rond of zich geen middel voordeed om te ontvluchten; maar rechts en links ondoordringbaar houtgewas; geen enkel zijpad, dat hem uitkomst beloofde. Zich eensklaps vermannende en de oogen neêrgeslagen, maakte hij beweging haar onopgemerkt voorbij te gaan, toen zij groetende op hem aanstapte, als had zij hem iets te zeggen of te vragen.

Hij kon niet langer twijfelen, of dit was hare bedoeling en hij voelde zich het kille zweet uitbreken.

‘Mijnheerj,’ aldus begon zijn schoone kwelgeest, ‘ik was juist van plan mijn knecht naar uw huis te zenden om bij u, in uw hoedanigheid van schepene en rechter, mijn beklag te doen; nu de gelegenheid zich als van zelf aanbiedt, zal ik de vrijheid nemen deze zelf bij u in te dienen.’

‘Spreek, mevrouw, ik luister,’ antwoordde de aangesproken magistraatspersoon, die de stoutheid niet had durven nemen, Suzanna in het gezicht te zien, en die niet wist hoe zich te houden; hij voelde zijn beenen onder zijn lijf waggelen.

‘Boosdoeners, zeker vernomen hebbende dat ik voor verdediger slechts een ouden bediende had, hebben van de eenzaamheid, waarin mijn huis gelegen is, gebruik gemaakt om den laatsten nacht bij mij in te breken, en mij alles te ontnemen wat ik

kostbaars bezat. Gaarne zoude ik zien dat er onderzoekingen werden ingesteld, om de schuldigen te ontdekken. Mijne toekomstige veiligheid, zoowel als mijn belang, brengen dat mede. Wees dus zoo goed, mijnheer, mijn dienaar in het verhoor te nemen; deze zal u nadere bijzonderheden opgeven, want hij heeft de booswichten duidelijk gezien en is zelfs handgemeen met hen geweest, hetgeen hem op eenige, gelukkig lichte, kwetsuren is te staan gekomen.'

Dit alles werd gezegd op een zachten en eenigzins schroomvalligen toon.

Onze schepene gevoelde zich meer getroffen dan ooit, zijn oogen namen een onbestemde richting en hij voelde zijn hart hoorbaar kloppen.

Hij deed echter een geweldige poging om in de waardigheid van zijne rol te blijven en antwoordde zijn schoone buurvrouw, dat hij zich onmiddellijk met de zaak zou gaan bezig houden en dat hij niet zou nalaten haar recht te verschaffen voor den diefstal, bij haar gepleegd.

Nu was het genoeg, dacht hij, en meer kon er van menschelijke kracht niet verwacht worden, en hij stond juist op het punt haar te groeten en weg te gaan, toen Suzanna hernam:

'Mijnheer de schepene, indien uw onderzoek met eenigen goeden uitslag bekroond zal worden, is het noodzakelijk dat gij Martus in het verhoor neemt en dat buiten de omstandigheden, waaronder de diefstal heeft plaats gehad, gij de gestolen voorwerpen kent. Indien gij waarlijk nog eenige minuten tijd hebt, zult gij mij ten hoogste verplichten dit een en ander te onderzoeken.'

Dit was een slag, waarop zich onze schepene niet had voorbereid.

'Waarlijk,' dacht hij bij zich zelven, 'de duivel moet in deze zaken de hand hebben, maar men moet echter erkennen, dat de duivel klaar en gezond redeneert en dat het waarlijk mijn plicht is de zaak te onderzoeken.'

'Mevrouw,' zegde hij hardop, 'ik ben tot uwe orders en zal mij met het onderzoek belasten.'

Nadat onze schepene zijn onderzoek, dat meer dan een kwartier duurde, had geëindigd, gevoelde hij zich meer op zijn gemak tegenover haar, voor wier tegenwoordigheid hij in het eerst zoo bad opgezien. Hij begon het zelfs een groot genot te vinden haar in het gezicht te zien en haar te kunnen hooren spreken.

In plaats van zich onmiddellijk na zijn ten einde gebracht onderzoek te verwijderen, poogde hij thans hun samenzijn zoo lang mogelijk te rekken. Zijn nieuwsgierigheid was meer gaande gemaakt dan ooit en hij was begeerig, wat het ook kosten mocht, zich op eenige punten inlichtingen te verschaffen.

'Mevrouw,' zegde hij, 'gij zijt waarlijk aan een groot gevaar ontsnapt, maar hoe onvoorzichtig zijt gij ook, zoo geheel alleen in deze woestijn te komen wonen. En dat in een tijd, waarin inbraak en diefstal aan de orde zijn en talrijke benden struikroovers de wegen en omstreken der stad onveilig maken. Indien ik geen schepene was, zou ik mij zelfs in mijn kasteel niet veilig rekenen, hoezeer het ook door hooge muren omgeven is. Indien gij ten minste hier geen bijzondere redenen voor hebt, dan begrijp ik uw besluit niet. Het wonen in de stad is veel veiliger en aangenamer en dat vooral in uw toestand, zonder vrienden, zonder beschermers.'

'De reden, waarom ik deze plaats heb uitgekozen, is heel eenvoudig,' antwoordde onze dame. 'Ik ga mij inschepen naar Groot-Brittannië om mij bij een nabestaanden bloedverwant te voegen, den eenigen, die mij overblijft en dien ik dacht dat reeds op reis was. Op het punt van te vertrekken, meldt hij zich bij mij aan en verzoekt mij nog eenigen tijd te wachten, daar hij besloten is nog een maand of twee hier te blijven, en hij gaarne wilde dat wij samen vertrokken. Zijn begeerte was dat ik dezen

tusschentijd in het klooster der Carmelitessen doorbracht; ik verkoos mij echter op het land te vestigen, waar ik mij, bij mijne zucht tot eenzaamheid, nog in het bezit der vrijheid kon verheugen. Ik ben echter zoo niet van hulp en vriendschap verstoken, als gij wel denkt. Ik heb hier een vriend, die, wanneer het noodig is, mij onmiddellijk eenige duizenden verdedigers kan bezorgen; wel is waar, is het slechts een arme monnik, maar onder de grooten telt hij veel aanhangers en volgelingen en de kleinen en geringen zijn geheel en al voor hem.'

'Ik versta u al,' zeide De Brouwer, wiens trekken een ernstige, zoo niet sombere plooi aannamen, 'gij spreekt zonder twijfel van den monnik Herwing.'

'Juist,' antwoordde Suzanna.

De schepene schudde zijn hoofd, terwijl zijn gelaat een hoe langer hoe onheilspellender uitdrukking aannam.

De jonge vrouw, verwonderd, vroeg hem de reden waarom hare woorden zulk een noodlottigen indruk op hem maakten.

'Mevrouw,' antwoordde hij, zijn gezicht weêr in de natuurlijke plooi brengend en een kalmer en minder gejaagden toon aannemend, 'gij boezemt mij een te oprecht belang in, dan dat ik het u zou ontveinzen, dat de bescherming van den monnik Herwing, in den toestand, waarin wij op het oogenblik zijn, u eer schadelijk dan nuttig wezen kan.'

‘In 's hemels naam, wat bedoelt gij met deze woorden?’ vroeg Suzanna beangst.

‘Ik moet het u rondborstig bekennen, dat sedert de zes maanden, dat hij als missionaris in dit land is opgetreden, zijn gedrag in geen enkel opzicht dat van een gewoon priester is; hij heeft zich met zaken bemoeid, die niet tot zijne bevoegdheid behoorden, en wat mij betreft, ik heb de heilige overtuiging dat hij geen anderen steun heeft dan die der noodlottige vereenigingen, die men de gilden noemt.’

‘Maar,’ riep Suzanna uit, ‘hij heeft altijd het echte woord Gods gepredikt; hij heeft de menschen altijd op hun heilige plichten gewezen: barmhartigheid, naastenliefde, rechtvaardigheid en broederschap.’

DE DOODE HAND. - ‘Mevrouw’ zeide hij hardop, ‘ik ben tot uwe orders en zal mij met het onderzoek belasten,’

‘Ja, er is veel over deze dingen gesproken. Het is gevaarlijk zu'k eene taal te voeren tegen onderdanen, tegen werk- en ambachtslieden. Zij worden daardoor tot het geloof gebracht, dat zij van hetzelfde maaksel zijn als de edelen. Dit was het wat wijlen onze vorst, Hendrik II, niet wilde begrijpen; hij heeft Herwing vrij gelaten deze noodlottige leer in geheel Neder-Lotharingen te verspreiden. Wat is er gebeurd? Verwarring, onrust en beroerte heerscht in de steden; bij de gilden en ambachten hoort men morrende kreten tegen belasting en heerendiensten; Herwing heeft er zelfs de edelen toe gebracht afstand te doen van hun privilegiën, ten voordeele der boeren en in dien zin een charter den hertog aan te bieden. Gelukkig dat de dood de hand is komen verstijven van Hendrik II, op het oogenblik dat hij de noodlottige acte zou onderteekenen en dat zijn zoon, Hendrik III, niet zoo geneigd is, dezelfde verdraagzaamheid te beoefenen. Het is meer dan tijd, dat de adel een dam opwerpt

tegen dezen dreigenden en immer nader komenden stroom, indien hij niet wil verzwolgen worden. Hij is er reeds meê bezig en al die gevaarlijke volksleiders, priesters zoowel als leeken, zullen zich eens te verantwoorden hebben voor het slechte zaad, dat zij gezaaid hebben.'

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 9]

EENE LEEUWENJACHT IN DE WOESTIJN, NAAR HORACE VERNET.

Eene leeuwenjacht.

De leeuwenjacht van Horace Vernet is een der ingrijpendste en ontzettendste tooneelen, die deze schilder geleverd heeft. De groep is prachtig in den vollen zin des woords; de aanval van de zijde der dieren razend, de verdediging van de zijde der jagers stout, wij zouden schier zeggen kalm berekenend. Alles leeft in die schilderij: de rennende, steigerende en schichtige paarden, de bijtende en anders zoo vreedzame kameel, de rollende leeuw en springende leeuwin - al die verschillende figuren vormen eene kunstige, als ineen gevlochten groep.

Het zou moeilijk zijn eene boeiender lezing te vinden, dan die betrekkelijk de leeuwenjachten in Afrika. Het is vooral de Europeaan, vreemd in de uitgestrekte woestijnen, welke een diepen en onvergeetlijken indruk van dergelijke episode moet meêdragen. Het gebrul van den leeuw alleen, zegde ons een onzer vrienden, die lang in Afrika had gereisd en meer dan eene jacht had bijgewoond, doet inderdaad het bloed in de aders verstijven.

Zelfs de inlanders vinden zich niet juist in volle gerustheid als de kreet ‘el assat!’ de leeuw, gehoord wordt. Op dat oogenblik trekt ieder zijn degen, grijpt ieder naar zijn roer en verlangen de paarden

niets anders dan zich in galop te verwijderen. Als de leeuw echter, den fieren kop oplichtend, den toestand verkend heeft en zich door eene tijdige vlucht kan redden, zal hij het niet laten; doch in het nauw gebracht, waagt hij den strijd.

'Een geoefend jager,' zoo lezen wij in een dezer jachtbeschrijvingen, 'kan zich nog tegen den leeuw verdedigen, zelfs wanneer deze achter op het paard is gesprongen. Het gevaarlijkste oogenblik op de leeuwenjacht ontstaat, indien het dier zich in het struikgewas heeft terug getrokken, om van daar een aanval op zijne tegenstanders te doen. In dergelijke gevechten blijven de aggagirs dicht bij elkander en gaan zij, in een boog, naar de plaats waar de vijand zich schuil houdt. De leeuw delft altijd het onderspit, maar meestal wordt die overwinning met den dood van een der jagers gekocht.'

Indien de aanval plaats heeft, is een dezer episoden als volgt te beschrijven:

'Moedeloos,' schrijft een jager, 'en teleurgesteld keerden wij tegen zonsondergang huiswaarts, toen eensklaps op korten afstand zijwaarts, een vreeselijk gebrul de plechtige stilte afbrak. Het struikgewas onttrok den koning der dieren aan ons oog, waarom wij een oogenblik bleven stil staan, in de hoop zoodoende den leeuw tot eenen uitval te bewegen. En werkelijk sprong hij na weinige minuten uit het hout te voorschijn. Maar mijn vinger had zich niet van den trekker verwijderd, mijn geweer lag in den aanslag gereed en op het oogenblik, waarin de leeuw als het ware tusschen hemel en aarde zweefde, gaf ik hem *à bout portant* de volle lading in den buik.

'Onder het aanheffen van een woest, dreigend gebrul stortte hij tuimelend op den grond neêr en schonk mij alzoo de gelegenheid hem met een tweeden kogel te treffen, alvorens hij in staat was geweest een nieuwen sprong te doen. De leeuw was in een buitengewonen toestand van woede en overspanning; telkenmale trachtte hij ons te bespringen, zonder dat het hem nochtans gelukte zijne achterpooten van den grond te krijgen. In zijne machtelooze woede rolde hij over het gras, ons nog altijd met zijne vreesselijke tanden bedreigende.'

Den anderen dag keerde men met een sterken kameel ter plaatse terug, om het dier op te laden; doch toen men daar kwam, zat de gewaande doode op zijn achterpooten, met opgezette manen en wierp de jagers vlammende en uitdagende blikken toe. Het gebrul van den leeuw joeg den kameel op de vlucht. Ook het paard dat de jager bereed, wilde rechtsomkeert maken, doch de ruiter gelukte er in het dier tot op zes passen van den leeuw te brengen en op dien afstand schoot hij den woestijnkoning neêr. Toen hij gevallen was, naderde, onder den spoorslag, het paard, berook den romp en ging toen rustig op eenige stappen afstand van daar, grazen.

Wat den kameel betrof, dezen moest men blinddoeken, wilde men den romp van den leeuw op zijn rug kunnen laden.

Anvaing in Henegouwen.

Niet verre van Leuze, in Henegouwen, ligt het kasteel van Anvaing, eene der schoonste burchten, welke er in deze schoone landstreek te vinden zijn. Het kasteel ligt schier gansch door water omringd; het is aan den omringenden grond verbonden, aan de eene zijde door eene strook weide, aan de andere door eene sierlijke brug. Een prachtig park strekt zich aan een der zijden van het kasteel uit, en dit park bevat

inderdaad wonderschoone boomen. Verder bezitten de hovingen van dit kasteel prachtige watervlakten, heerlijke en uitgestrekte broeien bloemkassen, en eene verzameling fruitboomen, welke tot op een verren afstand in den omtrek beroemd is. De gelukkige eigenaar van dit recht vorstelijk verblijf is graaf de Lannoy.

Adam Warner en zijne dochter.

Uit Lytton Bulwer's werk ‘de laatste der barons’ heeft de schilder Wyburt twee figuren getrokken, die ons hier in teekening worden weêrgegeven, en, men moet het bekennen, op eene recht treffende manier.

Adam Warner was een edelman van goeden huize, die gansch zijne fo tuin aan wetenschappelijke proefnemingen had opgeofferd, Warner was een bekwaam werktuigkundige, een knap wiskunstenaar; doch de buren hielden hem voor eene soort van toovenaar en spaarden hem hunne aanvallen niet.

Na vijfentwintig jaar onafgebroken gewerkt te hebben, voltooide Warner eene stoommachine, doch zijn arbeid werd niet beseft, werd niet begrepen. Het huishoudelijk gebrek, voortspruitende uit Warner's geestdrift voor alles wat de wetenschap betrof, werd gedeeld door zijne lieftallige dochter, welke dag en nacht arbeidde om in 's vaders behoefte te voorzien.

Hard schijnt het inderdaad, dat hij de armzalige opbrengst van haar naaldwerk besteedde tot het aankoopen van een diamant, waarin volgens de denkwijze van dien tijd, alle macht opgesloten lag tot het ontdekken van bovennatuurlijke wetenschappen.

Toen, eenigen tijd later, het model-werktuig, door eene onverwachte ontploffing vernield werd, waardoor tevens het leven van koning Eduard IV en dat van den hertog van Glowcester, die de bewegingen van het werktuig nagingen, in gevaar werd gebracht, vinden wij Adam Warner als scheikundige in dienst van het hof.

De nieuwe toestand, gevoegd bij het smartelijk vaarwel dat hij aan zijne geliefkoosde proefnemingen moest geven, en welke laatste hij echter op onomstootbare grondslagen gevestigd wist, deden hem onder eene diepe neêrslachtigheid gebukt gaan.

Op een dier oogenblikken ontvangt hij het bezoek zijner dochter, welke in dienst getreden is bij eene der hofdames, en die een zachte balsem op de wonde zijns harten leggen komt.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

Een nieuwe ontmoeting.

Het was onder een soort betoovering dat onze schepene den dorpel van zijn woning overstapte. Het vuur, dat hij uitgebluscht meende, vlamde lichterlaaie op en zijne verbeelding tooverde hem schooner luchtkasteelen dan ooit. Hij had haar van aanschijn tot aanschijn gezien, hij had met haar gesproken, hij had de goddelijke muziek harer woorden opgevangen en het hart van onzen ouden jonkman smaakte een ondenkbaar geluk alsof het bloed van twintig jaar nog door zijn aderen stroomde:

Twintig jaar - en hij wandelde zijne ruime kamer op en neer, zijn geest wiegelende in de zoetste droomen; twintig jaar - en hij stond voor een olieverfschilderij stil, die hem voorstelde op denzelfden leeftijd. Lang staarde hij op dat portret; zijne trekken

namen een sombere uitdrukking aan; hij wendde zijn hoofd af en wandelde in gepeinzen verder, bij zich zelven mompelende: 'hoe veranderd, thans ben. ik een grijskop en mijn voorhoofd draagt de sporen reeds van den tijd. Toen was ik anders; mijn haar was blond, mijn spieren krachtig en de oogen stonden mij zoo dof niet in het hoofd. Maar ik miskende het leven; ik wist niet dat de rozen slechts éénen zomer bloeien, dat de zon aan den avond ondergaat. Mijn hart was zelfzuchtig en een verkeerde opvoeding had mij bedorven. Nu, op achtenvijftigjarigen leeftijd, zie ik eerst dat het leven waarlijk rozen biedt, nu ik bijna versleten ben en de tijd der hartstochten voor mij voorbij is. Hartstochten, ik kende ze vroeger niet en lachte met degenen, die als rampzalige offers daarvan nederlagen. En het was geen deugd, geene zelfoverwinnende deugd, maar zelfzucht, koelheid van gemoed en onverschilligheid, die de deur mijns harten voor hen sloten. Dat ik eerst zoo laat moest inzien hoe gelukkig een mensch kan zijn,' en hij stond stil en staarde somber voor zich heen, 'zoo laat; waarom ben ik niet jong meer, waarom zijn mijn wangen en voorhoofd gerimpeld en vloeit mij het bloed zoo traag in de aderen, waarom zwiert de muts niet meer op blonde haren! Wat is de wijsheid en ondervinding des ouderdoms, wat zijn de schatten, door werken bijeen gegaard! Nu zie ik eerst in, dat het geluk in andere dingen bestaat en dat ik mijn leven verspeeld heb. Kon ik alles nog eens herdoen! Met al mijne zelfzuchtige wijsheid verlang ik terug naar de lichtzinnigheid en

wildheid der jeugd. Nu ben ik een geacht en geëerd mensch, ik behoor tot de grootsten en rijksten der stad en men ontbloot zich het hoofd, wanneer ik voorbij ga. Veel liever had ik dat zij mij voor een bengel, vlegel en kwajongen uitscholden, en dat ik tot ergernis strekte van de gansche stad.'

Maar ook aan deze naargeestige bui van onzen schepene kwam een einde; de zenuwen begonnen weêr normaal bij hem te werken en de rede en het gezond verstand hernamen weder hun overwicht. Het terugverlangen naar de vlegeljaren maakte plaats voor een helderder inzicht der tegenwoordige toestanden, en hij kwam langzamerhand tot het besluit dat eene weduwe, hoe schoon ook, meer hart heeft voor eene prachtige woning, voor goud en zilver en de meer stoffelijke zaken dan voor de roode wangen van een lichtzinnigen knaap, die haar niets aanbrengt dat zijn neiging, een leêge beurs en een tamelijk onbestemd vooruitzicht. Hoe meer hij hierover nadacht, hoe meer hij zich met zich zelven leerde verzoenen en hij begon zich af te vragen, hoe hij aan die opwinding gekomen was een lofdicht te ontboezemen over zijn verloren jeugd. Heette hij niet Gerard de Brouwer, een man die zich altijd door zijn gezond verstand en bezadigdheid had onderscheiden? Had zijne rijke ondervinding hem dan niet geleerd dat de jeugd de tijd van onverstand en dwaasheid is, ofschoon God hem altijd bewaard had voor buitensporigheden en hij zelf in dien gevaarlijken tijd als een voorbeeld van fatsoen doorging? Hij had zich als jongeling nooit afgegeven met zijns gelijken maar altijd den omgang gezocht met andere, bedaarder en verstandiger lieden. IJdele en luidruchtige gesprekken had hij altijd gemeden en liever bijeenkomsten gezocht waar de wijsheid en de verveling voorzaten; verveling, ja, zoo noemden het eenige jonge lieden, lieden die hij had zien ondergaan en het nooit zoover gebracht hadden als hij, die een rijk man geworden was en geacht en gezien en een groot kasteel bewoonde. Hij was nog krachtig en flink genoeg om te trouwen; al hadden velen van zijn haren afscheid van hem genomen en begonnen de weinigen, die nog over waren, wit te worden van eenzaamheid en verveling; de meeste vrouwen zagen niet op haar omdat zij het zelf zooveel hadden en een gevulde geldkist was toch zeker een veel aangenamer en verkwikkender gezicht dan een blonde haarbos. Zijn voorhoofd was gerimpeld, maar toch zoo erg niet en de rimpels moesten iemand goed staan, omdat zij getuigden van zorg en arbeid en een glad gezicht was toch waarlijk geene aanbeveling, omdat het zoo weinig uitdrukte.

Alles en alles was hij toch zoo'n slechte partij niet, en dat zou zij zelfs wel inzien, indien zij ten minste verstand had; vrouwen zien meer naar het schitterende dan naar het degelijke, en daarom had hij nooit veel met haar op gehad. Maar deze kon wel van een ander maaksel zijn en degelijke eigenschappen op prijs stellen. Maar, en hier verliet hem zijn vroolijk gezicht weêr en begonnen zijn trekken een somberder uitdrukking aan te nemen, hoe kwam Suzanna in betrekking met dien oproermaker en volksopruier, dien monnik Herwing. Hoe jammer dat hij het gesprek had afgebroken en haar niet op den man afgevraagd had hoe zij aan zulk een gevaarvolle kennis kwam. Bij de eerste gelegenheid, die zich opdeed, zou hij nadere inlichtingen zien te verkrijgen, en hij zou zijn best doen haar te bewegen zoo'n gevaarlijke kenuis te verlaten. En de vroolijkheid kwam weêr terug en hij bevool een bediende hem een beker wijn te brengen; de wandeling en het gesprek met Suzanna hadden hem dorstig gemaakt.

Maar hoe maakte het Suzanna na haar onderhoud met den waarden schepene? Ach, hij had het gesprek te plotseling afgebroken en zij, on der de macht der

indrukken, door de dreigende woorden omtrent Herwing opgewekt, had nagelaten hem nadere inlichtingen te vragen en toen zij haar zinnen weêr bijeen had en het woord tot hem wilde richten, was hij verdwenen. Geen wonder dus dat zij met een beklemd hart hare huisdeur binnen stapte en met den uitroep, ‘O God!’ op een stoel nederzonk. Haar dienstmaagd schoot verschrikt toe, in de meening dat hare meesteres een ongeluk overkomen was.

‘Het is niets,’ zegde Suzanna, die met het hoofd in de hand zat en hare sombere gedachten den vrijen teugel liet.

Hoe, Herwing in gevaar! hij, de edelste, de meest zelfopofferende man, dien zij ooit had gezien. Van welken kant of het onweêr dreigt? Omdat hij voor de rechten der vertrapten en verdrukten in de bres is gesprongen, moet hij daarom het mikpunt zijn van den haat, van de wraak des adels en der grooten? Was het op deze wijze dat men in dit land de deugd beloonde, in dit land, dat zij altijd had hooren roemen als het land der vrijheid en der volksrechten? En een man, die voor deze rechten tegen een onrechtvaardigen en tiranniken adel opkwam, zou die man niet veilig, niet zeker van zijn leven zijn?

Er waren eenige dagen verstreken sedert het gesprek, tusschen Suzanna en de Brouwer gevoerd. Bij Suzanna was het beeld van den schepene reeds op den achtergrond gedrongen, ofschoon haar hart onrustig klopte, telkens als zij aan de dreigende woorden dacht, door De Brouwer ten opzichte van Herwing gebezigd. Bij den laatsten had de vergetelheid echter zoo'n vordering niet gemaakt; ieder woord, iedere beweging uit het laatste onderhoud, stond hem nog levendig voor den geest en hij voelde zich weeker gestemd dan ooit. Het torenkamertje werd weêr trouw bezocht en de eenzaamheid kreeg grooter aantrekkelijkheid voor hem, door aan zijne verbeelding vrij spel te laten, zich aan alle lieflijke gedachten en droomen over te geven. Waarom had het laatste onderhoud niet gediend, om eene nadere kennismaking tusschen beide aan te knoopen, en hij beschuldigde zijne onbeholpenheid en beschroomdheid, die hem belet hadden zich op een inniger voet met haar te stellen. Zij waren buren, waarom genoot hij de rechten van het buurschap niet? Waarom kon hij als zoodanig zich niet vrij met Suzanna onderhouden? Zijn positie in de maatschappij waarborgde hem voor alle opspraak; daarbij zijne jaren en verleden zouden den mond van iedere babbelaarster stoppen. Wanneer de gelegenheid zich nog eens aanbood, zou hij de rechten van zijn buurschap doen gelden.

In het schemeruur was onze schepene gewoon voor zijn woning wat op en neêr te wandelen; hij was een groot liefhebber van avondtooneelen, wanneer de ondergaande zon haar gouden sluier over de natuur heenwerpt en de geheele horizon in een zee van licht en gloed schijnt veranderd. Op de wallen genoot men dan ook het heerlijkste gezicht op den omtrek der stad. De Schelde stiet hare kleine golven rusteloos voort en het scheidend licht gaf een fantastisch voorkomen aan de rondom liggende dorpen en gehuchten. Dat was een uurtje waar hij veel prijs op stelde. Achter hem de stad met hare blauwe torens en koepels, met hare ombestemde geluiden en raadselachtig geruisch, voor hem Gods vrije natuur met haar weelderig groen, met haar ruischende boomen en haar altijd nieuwe, altijd afwisselende tooneel-schoonheden.

Een schemerstonde - en onze schepene haalde zijn hart weêr op aan hetzelfde gezicht; hij kon zijn oogen niet verzadigen aan het heerlijke vergezicht, dat zich daar ginder voor zijne oogen ontrolde; hij was ten toppunt van bewondering, en het ‘prachtig’ viel onwillens hem van zijne lippen, toen hij eensklaps naast zich een stem hoorde.

‘Mijnheer de schepene, gij schijnt een groot bewonderaar van natuurtooneelen te zijn.’

Onze De Brouwer sloeg het oog om zich en zag Suzanna in een keurig huistoilet aan zijne zijde.

Hij voelde zich het bloed naar het voorhoofd stijgen en hij stotterde eenige onzamenhangende woorden.

‘Ik heb u in uwe beschouwing gestoord; vergeef mij, zulke gezichten willen sprakeloos en eenzaam genoten worden, niet waar; ik heb u ten minste reeds meermalen op dit uur hier zien staan.’

‘'t Is waar, Mevrouw; ik stond in beschouwing en het hooren eener stem deed mij een weinig schrikken; 't is echter geen reden om te veronderstellen dat ik de eenzaamheid, bij het genieten van zulke tooneelen, bijzonder liefheb. Waar het hart getroffen wordt, wil het zich uitdrukken, en dit geldt ook waar schoone natuurtooneelen ons aangenaam en bewonderend aandoen.’

Niemand trekke uit deze vrijpostigheid van Suzanna om den schepene aan te spreken, een verkeerd besluit. De onheilspellende woorden, in het laatste gesprek door De Brouwer ten opzichte van Herwing gebezigd, drukten haar loodzwaar op het hart. Van dat oogenblik af had zij eenen angst gevoeld, dien ze onmogelijk kon verbergen en haar slaap werd dikwijls afgebroken door onrustige droomen, door vreesselijke gezichten. Ook zij maakte het zich tot verwijt dat zij geen nadere uitlegging van de raadselachtige en dreigende woorden van den schepene gevraagd had, en het was een vast voornemen bij haar geworden, de

eerste gelegenheid aan te vatten, De Brouwer omtrent dit punt eens nader te polsen. Zij had opgemerkt dat hij iederen avond wanneer de schemering aanbrak, het terrein voor zijne woning op en neder stapte. Zou zij hem aanspreken? deze vraag had zij zich reeds eenige dagen gesteld; wanneer het echter op uitvoering aankwam, schrikte zij terug, hetzij uit verlegenheid, hetzij uit menschelijk opzicht. Dezen keer had zij zich echter overmand; de overweging dat een ernstig gevaar Herwing kon dreigen, had haar den moed gegeven over de terughouding heen te stappen.

ANVAING IN HINEGOUWEN.

Dit gesprek, zoo algemeen begonnen, werd door Suzanna even algemeen voortgezet. Zij sprak den schepene van de landen die zij gezien, van de natuurtooneelen die zij bewonderd had, en de schepene hing als aan hare lippen, waar zij de aandoeningen schetste die zij daarbij had ondervonden. Ten laatste viel het gesprek op Antwerpen, en de toestanden in Brabant en Neder-Lotharingen

Toen dit laatste onderwerp werd aangeroerd, scheen Suzauna weêr geheel en al aandachtig. Een pijnlijke lach om hare lippen duidde aan dat zij den schepene eindelijk gebracht had, waarheen zij hem hebben wilde. Herwing en zijne werkzaamheden kwamen spoedig op het tapijt. Het uiterlijke van openhartigheid en goedaardigheid van den schepene

zelfs bij het bespreken van dit zoo moeilijk vraagpunt, gaf Suzanna den moed, recht op haar doel af te gaan. Zij bad den schepene haar toch te willen zeggen, welke gevaren het waren, die Herwing bedreigden.

ADAM WARNER EN ZIJNE DOCHTER, NAAR WYBURT.

De oude magistraat had bij zijn eerste onderhoud reeds bemerkt welk gewichtig belang Suzanna in het lot van den monnik stelde. Hij begreep spoedig waar Suzanna heen wilde, en tevens welk voordeel hij voor zich zelven uit deze zaak trekken kon.

Stond hij haar hierin ten dienste, wie weet of haar hart daardoor niet geopend werd, en bij deze gedachte voelde hij zijn binnenste kloppen, zijne slapen gloeien, als was hij reeds zeker van de genegenheid van

het vereerde voorwerp.

'Gij boezemt mij belang genoeg in, Mevrouw,' zegde hij, 'om u in eeuige zaak van dienst te zijn en aan mij te verplichten, ten minste wanneer de plichten van mijn ambt en waardigheid hier niet mede in strijd zijn. Ik heb opgemerkt, dat het lot dat Herwing dreigt, u ten hoogste belang inboezemt, ja, zelfs verontrust. Misschien hangt het van mij af ieder gevaar van zijn hoofd te weren, maar eerst dien ik te weten, welke band u aan den monnik hecht.'

Suzanna dacht een oogenblik na, of zij op deze vraag zoude antwoorden; zij nam den spreker van het hoofd tot de voeten op en de goedhartigheid ziende, die op zijn gezicht verspreid lag, besloot zij in hem vertrouwen te stellen.

'Welnu, weet dan alles,' zegde zij, 'Herwing is mijn oom; hij is de broeder van mijne moeder, hij is het, die mij heeft opgevoed.'

'Waarlijk, dat verwondert mij.'

'En waarom dat, waarde heer?' vroeg Suzanna.

'Uw hoogst onderscheiden voorkomen, uwe beschaafde manieren, terwjjl hij, met zijne gemeine gewoonten, die zoo zichtbaar aan een lage afkomst herinneren.....'

'Zijn naam prijkt onder de namen der Angel-Saksische barons,' antwoordde Suzanna, 'en hij heeft onder Jan Zonder Land het meest bijgedraen om vrijheden te verkrijgen, zoowel voor de Kerk als voor de steden en dorpen. Beweegredenen, die hij alleen kent, hebben hem de mohnikskap doen aannemen. Misschien dacht hij dat zijn woord meer gezag zou hebben; dat hij dusdanig met meer geluk aan de taak zou werken, die hij had op zich genomen. Fier en gelukkig in de vrijheden, den Engelschen voortaan gewaarborgd, wilde hij aan deze weldaden ook de inwoners van andere landen deelachtig doen worden en hij stak naar het vasteland over. Hij trok door Duitschland, België, Holland, overal de partij der verdrukten nemende, overal zich in de bres stellende voor den knecht tegenover den meester. Ziedaar, Mijnheer, wie Herwing is. Sterk in zijn geweten en in de genegenheid van hen, die hij vrij en gelukkig heeft gemaakt, vreest hij niets; maar ik, zijne nicht, die echtgenoot noch kinderen meer heb, ik vrees de valstrikken, die men hem kan leggen, en daarom bid ik u in naam van God, die u zal beloonen, de plannen der boozen te verijdelen.'

De schepene schudde in gedachten het hoofd en bewaarde eenigen tijd het zwijgen, als om haar te doen beseffen dat de toestand ernstig, zeer ernstig was; daarna de hand van Suzanna grijpende, die zijn antwoord in angst en ongeduld afwachtte, zegde hij eindelijk, zijn mond tot een glimlach pogende te dwingen:

'Mevrouw, ik kan geen vaste verbintenis op mij nemen; van nu tot morgen echter zal ik mij op de hoogte van de zaak trachten te stellen. Morgen na den middag kom ik u mededeeling hiervan doen. Wees echter niet ongerust, maar weet dat de minste onvoorzichtigheid van uwen kant een gevaarlijke en dreigende wending aan de zaak kan geven. Dat vooral uw oom van dit onderhoud niets wete!'

Na deze woorden gesproken te hebben, groette onzeschepene de jonge weduwe en vertrok.

(*Wordt vervolgd.*)

De portefeuille van den wandelaar.

Ik ben den 29. october de trappen van het lokaal 'de katholieke *Kring*' van Antwerpen, opgetreden, waar een mijner beste vrienden, mijn *alter ego* zou ik zeggen, waar,

kortom, Aug. Snieders eene voordracht hield over de antwerpsche dichteres der XVIe eeuw, Anna Byns. Ik wil u vertellen wat ik daar hoorde. De redenaar nam als het ware den toehoorder bij de hand en leidde hem naar de Keizerstraat te Antwerpen, om daar voor een huis, *de Rooster* geheeten en met nummer 46 geteekend, stil te houden. 't Was in de XVIe eeuw gewis een burgershuis met een puntgevel, kleine vensters met ijzeren staven, eene met nagelkoppen voorziene deur, met klopper en tralievenster, ter hoogte van eene manslengte. Indien gij den klopper op de deur liet vallen, en een oogenblik het oor geleend had aan het gedruisch dat binnen opsteeg, zoudt ge wellicht gedacht hebben, dat zich daar, achter die muren, eene biddende gemeente vergaderde, of wel dat er, op zekere oogenblikken, eene knetterende jaarmarkt gehouden werd. Noch het een, noch het ander was waar. Achter die muren werd eene school, eene der voornaamste maagdekens scholen van Antwerpen, gehouden. Wanneer een der kleinen, op uw geklop, de deur zou hebben geopend, en gij naar de schoolmatres gevraagd had, zou het kind u waarschijnlijk in het voorhuis hebben laten wachten, of eene deur naast de huisdeur hebben open gestooten, en u een tamelijk hoog gezolderd, en toch niet erg verlicht vertrek hebben doen binnentreden. Niets zou u daar van weelde of pracht hebben gesproken. 't Was een vertrek in een burgershuis van de XVIe eeuw - dat is, met eene zwart berookte zoldering en een rood steenen vloer; eene zware tafel, eene met beeldwerk besnedene kast, stoelen met hooge leuningen en vensterbank van eikenhout. In de diepte eene bidbank, waar ook de groen sargiën gordijnen eene legersteê deden vermoeden; aan den muur hing hier en daar een godsdienstig schilderijtje, een groot kruisbeeld. Op een tafeltje, ter zijde van het venster, eenige boeken met perkamenten omslag, wat schrijfgerief, eenige bloemen voor de in lood gevatte ruitjes en boven in het venster een gekleurd medaillon, waarop men las *Meer Suers dan Soets* - de kenspreuk der bewoonster van dit huis.

Wanneer eindelijk de gevraagde schoolmatres zou binnengetreden zijn, zoudt gij eene zeer eenvoudig, zoo wat beggijn- of kwezelachtig gekleedde vrouw voor u gezien hebben; zij droeg een klein wit kapjen, een witten halsdoek, voor tot aan het middel afdalend, verder een donker greinen kleed - eenvoudig, hoogst eenvoudig. Hare gestalte was, volgens bescheeden, tenger, zelfs soms iets ziekelijk. Haar gelaat was regelmatig en schoon, en hare schoonheid kwam door het witte kapjen nog des te beter voor. Het geheel was kenmerkend en deed wel zien, dat zij geene gewone burgersvrouw van den tijd mocht worden gezegd. Die vrouw, zegde mijn *alter ego,* was een der voornaamste dichteressen van de XVIe eeuw, geacht om deugd en talent, en die men oneigenaardig genoeg - doch men vergete niet, dat zij in den tijd der *renaissance,* der hergeboorte van de heidensche kunst leefde - de *brabantsche Sapho* noemde. Sweertius, die haar dien naam gaf, maakt dan ook wel degelijk een verschil tusschen de heidensche en de christene Sapho. De eerste leidde, zegt hij, tot de ondeugd, de tweede tot alle deugden. Ja, dat eenvoudig kwezeltje dichtte, in hare ledige oogenblikken, refereinen, die niet alleen getuigden van hoogen kunstzin, maar tevens van eene diep wijsgeerige strekking, van eene meer dan gewone theologische geleerdheid. Het waren zangen vol eerbied voor God, voor de kerkelijke en wereldlijke overheden; zangen vol vlijmende en snijdende zweepslagen tegen de dwalingen des tijds, en vooral ongenadig tegen die, welke altaar en troon belaagden - kortom, tegen het geuzendom. Die vrouw was ANNA BYNS, de katholieke dichteres, de

vaandeldraagster van het katholiek onderwijs in de XVIe eeuw, ik zou haast zeggen, de katholieke publicist van die dagen.

Ziedaar Anna Byns voor u, het eenvoudige kwezeltje, doch, zooals gezegd is, eene der meest litterarische figuren van dien zoo sterk beroerden tijd. Zij gelijkt zeker niet op dat brutaal, uitdagend en weelderig gekleed vrouwmensch, dat u in de zaal van den *Cercle artistique* van Antwerpen, en geschilderd door de hand van Pauwels, schijnt toe te schieten, en u niet doet denken aan een nederig, dichterlijk kwezeltje, maar aan een soort van in vrouw gekleedden hellebardier van die dagen... Overigens, het portret van Anna Byns hoort in dien kring niet thuis. Zij toch was katholiek in den vollen zin des woords; zij schreef in het vlaamsch, in de taal des volks. Zij wilde de godsdienst niet van de kunst scheiden, leefde in den geest Christi, en 'instrueerde de jonckheyt in den waren catholijcken geloove.' Ja, zij hoort in den katholieken kring thuis, en wanneer men het er op aan legt een Marnix vooruit te zetten, mogen wij Anna Byns niet langer in het donker laten, en moeten haar de kroon, der populariteit hergeven, waarop zij in rechte boogde, tijdens haar leven.

Anna Byns is eene voortreffelijke, eene groote dichteres, en dit stemmen de beste schriftgeleerden, Visscher, Van Kampen, Alberdingk-Thijm, Dr. Collaes, Hofdijk, Willems, van Duyse, Snellaert en anderen met den redenaar in. Alberdingk-Thijm noemt haar eene vrouw van buitengewone geest- en zeggingekracht; schitterend staken hare refereinen

af bij de knutzelvaerzen van vele zoogezegde meesters in het vak. Hare faam, en deze was groot, hare faam, zegt Dr. Snellaert, was niet onwettig verkregen. Van Kampen, al mocht hij dan ook in de beoordeeling zijn protestantschen wrok niet gansch kunnen onderdrukken, houdt haar voor hoogst verdienstelijk. Dr. Collaes bewondert haar. 'Het is onbetwistbaar,' zegt hij, 'dat Anna Byns blijken gaf van een schoon talent. Zij toont overal een gezond verstand, een grooten rijkdom van gedachten, woorden en rijmen, eene levende verbeelding en merkwaardige geleerdheid. Zij haalt menschen en daden aan uit de geheele, ook litterarische, geschiedenis met eene verscheidenheid, die van eene uitgebreide kennis getuigt. De vorm harer dichting stemde wel is waar met die der rederijkers overeen, maar behalve dat haar de gaaf aangeboren was van de taal naar genoegen te kneden, wist zij hare verzen eene gratie van lieftalligheid te geven, die den lezer verrukt.'

Wilt gij kennis maken met eenige kleine uittreksels van de refereinen der dichteres? Luistert, hoe zij over den koopman spreekt, die al niet beter schijnt dan de koopman van dezen tijd:

Den coopman wilt kijcken alomme int ronde,
Siet de practycken, woecker en is gheen sonde.
Sy makent recht oftmen gheen Godt en vonde.
Men vreest gheen plaghen.
Merckt hoe se verloven; sy liegen metten monde
tBeste leyt boven, tquaetste ten gronde.
Sy weghen tgoet uyt metten lichten ponde.
In valschen waghen.
Darm ghemeynte schieten sy in hun maghen.
Siet hoe se hen draghen, als Princen en graven:
Dan loopense vrech, dan makense daghen.
De schuldenaers claghen; sy latense draven.
Sy onthouden den loon van de arme slaven:
Sy gheven gaven, en vercrygen brieven;
De goey cooplien zijn schier witte raeven.
tSal wel eens beteren, alst Godt sal gelieven.

Kent gij de zweepende vergelijking tusschen Merten van Rossom, den 'prince der snaphanen,' het hoofd der vrijbuiters, die door Willem, hertog van Gulick en Gelder, in deze landen werd gezonden en ze letterlijk afstroopte - en Merten Luther, die 'gelijck een devoot munnick'

Quam dees wolf int cleedt van een lamme
Stroyen in Kerstenrijck tvenijn soch,
Dat hy hadt ghesogen uyter ketters mamme.
Al liet Rossom den haen metten rooden camme
In Brabant vlieghen, zoot heeft gebleken,
Luther heeft laten vlieghen veel quader vlamme,
Want duer zijn venynigh scrijven en spreken
Es Kerstenrijck met ketteryen ontsteken.

Daarom ook luidt het referein telkenmale, dat Merten van Rossom schijnt de 'beste van tween.' Dat is overigens de eenigste afzweeping niet, die de dichteres der reformatie toedient, en 't is ook gewis daaraan te wijten, dat Dr. Jonckbloet haar zoo lasterlijk aanvalt en uit eenige refereinen wil opmaken, dat zij eene 'verlorene vrouw'

zou geweest zijn - niets meer of minder dan dat - en dit omdat zij in eenige refereinen zich schuldig rekent aan alle mogelijke zonden. Die geleerde neemt de dichterlijke ontboezemingen volgens de letter, en hij, beter dan iemand, moet weten dat de overdrijving, in dergelijke gedichten, altijd eene overgroote rol speelt. De overdrijving is eene eigenschap des dichters; 't is een der heerlijkste bronnen, waaruit niet zelden de schitterendste beelden ontspringen. Doch hier was die overdrijving louter scrupuul, en op het hoogste punt van verfijnde godsvrucht, beschouwde Anna Byns de kleinste en onbeduidendste vlekjes in haar jongmeisjes leven, door het vergrootglas, en rekende zich schuldig aan de zeven hoofdzonden. Zoo deed ook de H. Theresia, die tijdgenoote van Anna Byns; de H. Elisabeth van Hongarië en andere heilige vrouwen. Niemand is zonder zonden; doch er ligt een onmeetlijk verschil, in de waardeering van wat zonde is, tusschen eene H. Theresia en eene Anna Byns - en een Jonckbloet. Orerigens, het is niet aan te nemen, dat een spitsvinnig letterzifter, na drie eeuwen en door loutere veronderstellingen, haren naam zou mogen bezoedelen.

Wilt gij een deel van het prachtig gedicht kennen, waarin die vrouw zich beschuldigt, en dat juist het bewijs levert dat zij ‘eene reine onder le reinen’ was? Luistert:

Waar sal ick blijven, o God der goden!
Wanneer ick moet comen in Josaphats dal?
Ick heb overtreden u godlijcke gheboden;
Dus en weet ick niet wat ik antwoorden sal.
Ick en heb u niet liefgehad bovenal.
Uwen naem ydelijck ghenomen in den mont;
De heylichdagen niet geviert; dus vrees ik den val.
Vader, moeder niet ghe-eert. Dus is het getal
Mijnder schult, o Heere, wel tien duysent pont.
Ick heb mijnen naesten oock quaet gejont.
Al heb ick metter hant niet doot geslaghen,
En al heb ick niet ghestolen, goet ront,
Ick heb door bedrogh, uit mijn gierigen gront,
Om goed te vercrijghen, geleyt veel laghen,
Heb ick my door twerck niet oncuyschlyc misdraghen,
Ick heb door consent ghesondigt misschien.
Valsch getuyg ghegheven, ghelogen met vlaghen:
Des bidde ick ghenade op beyde mijn knien.

My selven siende dus vol sonden crielen,
Slae ick voor mijn borst metten publicaen;
Ick heb teghen de acht saligheden der zielen
Ghesondight, geen wercken van bermhertigheyt ghedaen.
Den hongerighen niet byghestaen,
De ghevangenen niet vertroost of siecken besocht,
Den naecte niet gecleedt, oft de pelgrims ontfaen.
Gheen dooden begraven of daer mede ghegaen.
Maer heb den tijt onnuttelijck overbrocht.
tGoet niet ghedaen, dat ick wel had gemocht.
Dede ick somtijts yets goets, dat was my pijne.
Dus tegen een goed werc thien quade gewrocht.
Heere, als ghy sult comen verheven inde locht
Alle menschen oordeelen elcken in tsijne,
Waer sal ick my dan berghen van uwen aenschyne.
Want u oogen den grond mijnder herten bespien,
Ick en heb u Heere niet gesocht, maer de mijne,
Des bidde ick ghenadig op beyde mijn knien.

Anna Byns deelt het lot van alle groote en katholieke figuren; zij werd gelasterd gelijk eene Jeanne d'Arc, eene Maria Stuart, eene Marie-Antoinette! Gelukkig voor haar, dat er reeds recht gedaan is over hetgeen zij zegt ‘al maken de quade rellinghe teghen mijn eere.’ De nevelen, waarmeê men de nagedachtenis der drie andere vrouwen heeft willen omringen, zijn echter ook opgeklaard en de meest gelasterde, Maria Stuart, blinkt nu schier als de schitterendste van al.

Anna Byns hield school in de Keizerstraat, zoo als gezegd is. Zij was de dochter van eenen kousenmaker en werd in 1494, in het huis de *Wolvinne*, ter Groote-Markt, geboren. De echtgenooten Byns hadden drie kinderen, waarvan Anna het jongste en waarvan het oudste, Marten, schoolmeester was. Zij werkte van 1520 tot 1540. Hare refereinen beslaan drie bundeltjes, welke eenigen tijd geleden, te Brussel in veiling voor 2900 fr. verkocht werden. Men schrijft haar eenige nog, in manuscript bestaande, stukken toe; doch deze zijn niet van hare hand. Waarom schreef zij na 1540 niet meer? Was het ontmoediging? Wel mogelijk. Zij had de omwenteling, in haren omvang, moedig weêrstand geboden en moest eindelijk voor de overmacht bezwijken. ‘En zij,’ zegde de spreker, ‘de fiere dichteres, die zoo lang op den dorpel der kerk haar geloof, hare overtuiging, haren God verdedigde, moet eindelijk mismoedig neêrgezakt zijn, en met reden mocht zij een harer gevoeligste refereinen herhalen: *O christen religie waer sidy ghebleven.* Zoo biddende en alleen nog op God vertrouwende, werd zij oud, stok oud, want op den 26. november 1573 verklaart zij *‘alnoch ongehulickt end out omtrent LXXX jaeren,’* te zijn, Op dien

hoogen ouderdom zal zij zonder familie zijn geweest, want zij vermaakt, in gemeld jaar, al haar vermogen aan de echtgenooten Adolf Stollaert en Anna Boots, op voorwaarde haar gansch te onderhouden, aangezien zij is *'eene oude vrouwe ende nyet en soude connen gewesen deur heure outheyt, sonder joncwijve.'*

Niet alleen nam een dames-comiteit, ingericht ter ondersteuning van het katholiek meisjes-onderwijs, den naam van 'Anna Byns' aan, maar onder het toejuichen der vergadering stelde de spreker voor, dien naam als kenspreuk voor de letterkundige afdeeling aan te nemen. Wel gedaan! Waarom heeft de katholiek, Anna Byns zoo lang in de vergetelheid gelaten? Bij het oprakelen van Marnix, mocht hij toch zeker wel die edele vrouw gedenken! 'Laat, zegde spreker, dit mijn woord de eerste galm zijn van vele redevoeringen en woordenwisselingen, die in den *Kring*, over die verdienstelijke vrouw zullen worden gehouden. Ik heb de distelen en het onkruid weg gerukt, die haren steen voor het oog verborgen; helpt mij nu nog den steen wegwentelen en gij zult na eeuwen vergetelheid - want vergeten, onverdiend vergeten is Anna Byns in ons midden - die reine en lichtende figuur voor ons oog zien opstijgen, en plaats nemen naast de katholieke dichteressen Maria Tesselschaê en Anna Roemer; naast onzen katholieken pater Poirters en zelfs, hooger nog, naast onzen goddelijken Joost van den Vondel.'

Hedendaagsche doodendans.

Daar draven zij heen in het nachtelijk uur
De dood en de satan, naar de oorden
Waar flesschen gevuld met het vloeiende vuur,
De ziel en het lichaam vermoorden.

De dood heeft als waard in de kroeg zich gesteld;
En klanten drijft satan er henen.
Ach, vaders verdrinken hier lachend hun geld;
En thuis zitten moeders te weenen.

De giftbekers werken met vreeslijke kracht:
De haat en de moordlust ontbranden
En satan en dood houden beide de wacht:
Misschien valt er één in hun handen!

Verzoend zijn de dronkaards opnieuw - met het glas;
Maar satan knoopt vaster zijn strikken;
De dood giet het gif, dat de slachtoffers ras
Verarmd en ontkracht zal doen stikken!

Rebus n°. 3.

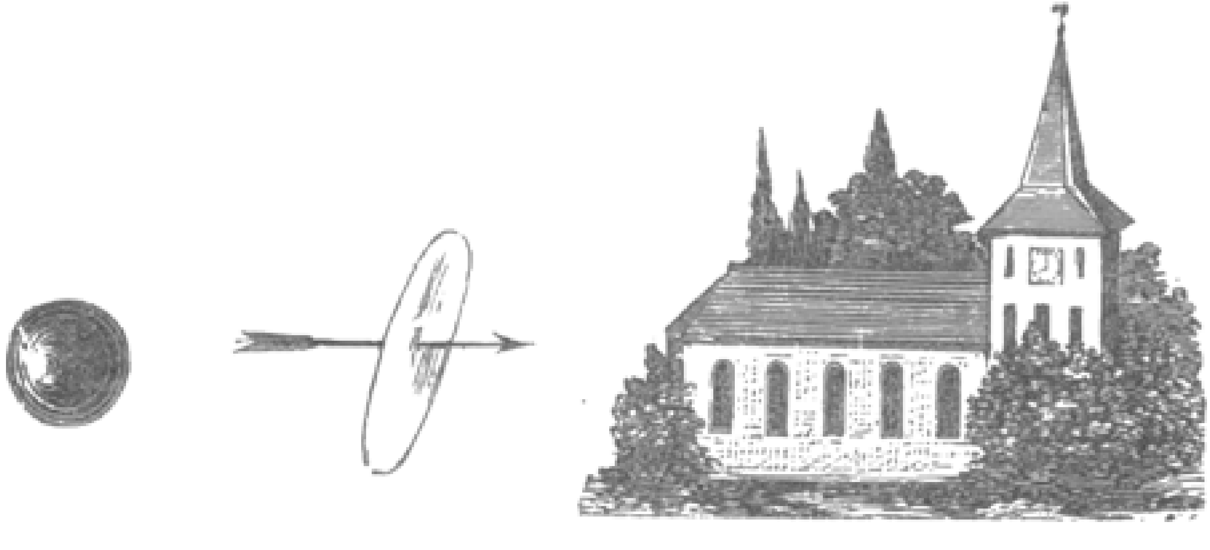

Als prijs aan de oplossing van dezen Rebus is verbonden:

GERMANIA'S,

DICHTBLOEMEN van B. VAN MEURS.

In Prachtband.

[Nummer 10]

Prinses Louise-Marie-Amelie.

Het portret, dat wij vandaag onzen lezers meêdeelen, is dat van de dochter van den koning der Belgen, Louise-Marie-Amelie, geboren te Brussel den 18 februari 1858, en die dus zoo wat zeveutien jaar oud zijn zal, wanneer zij in het huwelijk zal treden met een prins uit het Saksische huis.

De prinses is het oudste kind des konings; het tweede was een zoon, een erfprins, die echter den 22 januari 1869 stierf. Er blijven dus nog twee zusters over, de prinsessen Stephanie, oud tien jaar en Clementine, die ruim twee jaar telt.

Prinses Louise treedt schier in het huwelijk nu zij pas hare intreê als jong meisje in de wereld doet. Zij heeft dus nog geene geschiedenis, tenzij die van elk ander meisje, dat is eene geschiedenis van glinsterende droomen, die later voor de werkelijkheid veelal zullen verzwinden.

Wat wij haar toewenschen, is, dat zij nooit eene staatkundige geschiedenis moge hebben; zij, de vorstinnen, die op dergelijke geschiedenis kunnen roem dragen, in den letterlijken zin des woords, zijn voorzeker klein in getal.

Prinses Louise heeft een zeer lieftallig uiterlijk, en men schrijft haar - ofschoon de vleierij der grooten hierin niet altijd als Evangelie aan te nemen is - vele goede en aanbevelenswaardige hoedanigheden toe. Zeker is het dat, als zij de inborst der moeder heeft, zij ook de kunst zal bezitten zich te doen achten en beminnen.

In dit geval zal haar vertrek uit het ouderlijk paleis, aldaar eene groote ledigte maken, doch van de andere zijde zal zij datgene van haren echtgenoot, ook door veel goeds en veel sohoons bevolken.

Het portret der prinses in de *Belgische Illustratie* zal zonder twijfel met voldoening ontvangen worden: immers, België kent

zelfs de trekken van die koningsdochter niet; zij heeft, behalve drie of vier steden, haar geboorteland nooit doorreisd. Voor de eerste maal kwam zij in Antwerpen, in 1873.

Schilders-avontuur.

Als het schoone jaargetij daar is, snellen onze landschapschilders de wijde natuur in, en terwijl deze zich nederslaat in onze Calmpthoutsche duinen en heide, of verder op in onze Kempen, stroomt gene naar de schilderachtige Ardennen, naar het prachtige Zwitserland of Schwartzwald, en zelfs naar het ijzige Noorden.

Eens de portefeuille met schetsen verrijkt, keeren onze vrienden terug, om, in de stilte van het atelier, bruisende watervallen, ruischende bosschen, schaduwrijke dreven, prachtige vergezichten op het doek te tooveren.

Studies maken naar de natuur, zoo als de kunstenaar zegt, is een der meest geliefkoosde uitspanningen, die er kunnen worden uitgedacht. Onder het dampen van een pijpje, in een stil en afgelegen hoekske werken, met een schoonen horizon in de dieple, eene majestueuse groep boomen, een watermolen of watervlak op eenigen afstand; niets hooren dan het zachte gewuif der blaêren, het gonzen van een insekt of het zingen der vogels - ziedaar inderdaad een onbeschrijfelijk genot.

De stilte is dus zoo volledig mogelijk. Soms echter komt er publiek. Een kleine koewachter of een boerenmeisje; het laatste met de groenbussel of korenschoof op het hoofd, blijft slechts een oogenblik stil staan en zet dan haren weg voort; doch de kleine koewachter is een trouwer makker. Daarbij hij heeft tijd en misschien wel eene kleine tingeling van onderzoek of kunstgevoel in de ziel.

Hij laat dan ook zijne koeien en schapen aan Gods genade over en nadert den schilder. In den beginne blijft hij op eerbiedigen afstand, doch allengs nadert hij en als de kunstenaar eens opziet, hem eens toelacht of toeknikt, sluipt hij dichterbij, om, in den aanvang, een schuinschen oogslag op het bemorste doek te werpen.

Allengs wordt hij stouter en ziet de langzame wording van water, boomen, molen en hemel en kan maar niet begrijpen dat het kleiue borsteltje zoo'n tooverkracht heeft.

De knaap legt zich op den buik neêr, plant de ellebogen in het zand, laat de kin op de beide palmen rusten en staart met strakken blik op het doek, het palet en het penseel. Wie weet wat er in het gemoed van den kleinen koewachter omgaat! Wie weet wat hij hoopt en droomt!

Niet altijd is het publiek voor den schilder zoo rustig, zoo kalm, zoo gedienstig, want na verloop van eenige uren is de knaap de gedienstige geest van den kunstenaar. Ginder achter dat schutsel staan zijne koeien te gapen en te bulken, en wachten het oogenblik af om stalwaarts te keeren.

't Is een warme dag geweest; het vee is, hoe kalm en rentenierachtig het anders ook zij, vandaag tamelijk driftig, vooral het jonge goedje, en als eindelijk de wachter den slagboom der weide opent, stormt het vee, dartel en wild, den weg op. Ja, 't is als een inval van barbaren!

Het schilders-avontuur, dat onze print voorstelt, is voortreffelijk weêrgegeven. De kunstenaar redt zijne schets en kloutert snel op het plankenschutsel. De dartele kalveren - de jeugd is altijd zoo - loopen zijn schilderstoel, zijn ezel, zijn breeden

paraplu omverre en zullen waarschijnlijk, binnen een oogenblik, hunne pooten overmoedig op het palet met kleuren en in den schilderbak zetten.

De statige oudjes komen achter op, doch schijnen zich om den moedwil der jeugd niet te bekommeren, en de koewachter, die in den loop van den dag het schilderwerk zoo bewonderd had, is te verre achteruit om hulp te verleenen.

Niet altijd zijn echter de kalveren zoo onhebbelijk; wel integendeel. Meestal gaan zij den wonderman, die zoo'n bedriegelijk gras en boomen weet te maken, kalm en onverschillig voorbij en hebben zelfs geen oogslag voor hem en zijn werk.

Wijt het hun niet: er zijn in de wereld zooveel menschen, die opzichtens de kunst, handelen als kalveren.

Iets over bloemen.

De rijkste verbeelding van den mensch zou geene verscheidenheid van vormen kunnen bedenken, als ons in de bloemen wordt vertoond. De menigvuldigheid der vormen, de pracht der kleuren en de overvloed van verschillende geuren in het rijk der bloemen, dat alles overtreft ver de kunst der menschen.

Men beschouwe, bij voorbeeld, eene plant uit de warme gewesten, die, tegen de hoogste boomen opklimmend, hare neêrhangende takken, waaraan de prachtigste en geurigste bloemen wiegelen, uitspreidt, en wie niet onverschillig is voor het schoone, dat God in de natuur gelegd heeft, zal met bewondering op zulk eene plant neêrzien.

Het zijn echter niet de bloemen uit de warme landen, die alleen schoon zijn, beschouw de bloemen, die wij dagelijks onder de oogen hebben en wij ontdekken daarin dezelfde pracht, dezelfde verscheidenheid.

Het was ons doel hier niet te wijzen op de bloemen, als zijnde de schoonste sieraden der plantenwereld, doch meer op enkele eigenaardige bijzonderheden, waaraan sommigen onderhevig zijn.

De plant gedraagt zich met stiptheid naar de voorschriften der Natuur; zij leeft en bloeit, zij draagt vrucht, zij sterft en staat weder op. De plantenkenner ziet aan den stand van de blaêren en bloemen der gewassen, vanwaar het licht zijne stralen zendt. Hij ziet de sterkte van het licht, den stand der zon, het weêr van den dag, de betrokkenheid of helderheid van den hemel en het toekomstige weêr in de ge steldheid der bekoorlijke bloemen.

Op deze ongemeene gevoeligheid der planten voor den prikkel van het licht is het zoogenaamde bloemenhorlogie gegrond. Men plant de gewassen, die hiertoe kunnen dienen, op een rond perk en men rangschikt ze volgens den tijd, waarop zij hunne bloemen openen en sluiten.

De West-Indische fakkeldistel opent zijn groote bloemen des avonds en sluit haar om middernacht. De alpendistel vouwt zijne bloemblaêren samen voor den gloed der middagzon. De wonderbloem, uit Zuid-Amerika afkomstig, wacht juist tot den ondergang der zon om hare bloemen te openen en de ijsplant ontplooit eerst om middernacht hare bloemkelk.

De groote driedistel sluit hare kelk zoodra het weêr zal veranderen. De meeste soorten van zuringklaver plooien hare blaêren samen en de vroegeling laat hare blaadjes zinken wanneer een onweêr nadert.

De regenschuwe goudbloem opent hare bloemen als de dag helder zal blijven, en sluit ze als regen aanstaande is. Het kruidje-roer-mijniet trekt zich bij de minste aanraking in een als werd het door schaamte of pijn bewogen en steekt vroolijk zijne blaadjes uit, zoodra het gevaar voorbij is.

Sluiten wij deze korte beschouwing met een algemeen woord.

Dezelfde liefde, die in 's menschen ziel de zucht gelegd heeft naar overeenstemming, evenredigheid, harmonie en verheven schoonheid, schenkt daaraan bevrediging in de knoppen die ontluiken en de bloemen, die zich ontplooien. Daarom zijn de bloemen ten allen tijde de lievelingen geweest van gevoelige menschen. Zij geven op onze blijde feesten getuigenis van de liefde Gods en spreken op het graf van opstanding en herleving.

De portefeuille van den wandelaar.

In het zuiden van Noordbrabant ligt het ‘mysterieus’ dorpje Bladel, zoo als Alberdingk-Thijm ergens zegt, niet mysterieus om het heden, maar wel om het verleden, en nog wel dat hetwelk zich in het diep der tijden verliest. Het heden spreidt niets geheimzinnigs over de hoofdstad der ‘acht zaligheden,’ zoo als deze of gene schutter van 1830 het dorp spottend noemen zal, ofschoon niet elke landverdediger het thuis aan moeders pappot zoo goed en zoo ruim had als bij vele Bladelsche boeren. Voor vijfentwintig à dertig jaren had het dorpje als ligging ook wel iets mysterieus, want het was als door een gordel overoude bosschen omgeven en de riviertjes, die het zuidelijk, oostelijk en noordelijk omkronkelen, deden met de eeuwenoude eiken op hunnen oever, de beemden, den kleinen planken watermolen en wat dies meer,

vooral oostwaarts van het dorp, landschappen en vergezichten ontstaan, die den schilder en dichter zouden hebben doen stilstaan en mijmeren.

De kom van het dorp zelf was als verborgen onder de hooge en breedgetakte linden, die gewis eeuwen hunne waaiers over dezelfde huizen wuifden - echte vaderhuizen, die van geslacht tot geslacht aan dezelfde familie werden overgeleverd; geene rustbanken, geene herbergen op de levensreis gelijk de huurhuizen in de steden, waar men eenigen tijd vertoeft om heen te gaan en er niet meer terug te keeren. Neen, van die, welke op den gevel, in ijzeren ankers, het jaartal hunner bouwing dragen, en tot den voorbijganger zeggen: ‘ik beschaduw reeds meer dan twee honderd jaar de wieg en de doodkist van dezelfde familie!’ Zoo'n vaderhuis is het mijne. Doch de hooge linden vielen, gelijk de hooge eiken, de watermolen brandde af, het riviertje verzandde hier en daar; de bosschen werden geveld, de heide, die men moest doorkruisen om in het oasis dezer Kempen te komen, werd doorsneden met den grindweg, en Bladel heeft, als natuurligging, weinig of niets meer dat het van andere welvarende dorpen in het Kempenland onderscheidt.

Sic transit gloria mundi. Weinige der kalme en vreedzame bewoners van het grensdorp, weten dat hun dorp eene belangrijke plaats in de geschiedenis der Nederlanden beslaat, omdat in zijn midden de bladzij gegeven werd, met welke de historie van dat bloeiend land aanvangt. Ik wil gewagen van den giftbrief, in welken het erfrecht op een deel des lands, later Holland genoemd, werd bevestigd. Daar, in dat dorpke, werd de grondslag gelegd voor het bestaan van het tegenwoordige Nederland. Inderdaad, in 922 ontving te Bladel, Dirk of Diederik, van Karel *den Eenvoudige* een deel lands, in het hart van Holland gelegen. ‘Dat eigendom,’ zegt Alberdingk-Thijm, ‘schijnt het vaste punt, waarom heen zich de af- en aanvloeiende volkselementen in een kring zijn gaan bewegen, welke alles in zich heeft opgenomen, dat dienstig was tot de fuzie der vloeistof, die zich eerlang zou vestigen en schieten in de duizenderlei, veelkleurige, maar kenlijk naar denzelfden typus gevormde krystallen, die men Hollanders genoemd heeft.’ Die opmerking is zeer juist. Hadden de hollandsche schutters van 1830, die opkwamen tot verdediging van de eer van datzelfde Holland, haar gekend, ze zouden misschien den armen boer zoo ongenadig niet geplaagd en gedrild hebben!

Maar dewijl het historisch feit zelfs voor de geleerden destijds diep in de nevelen lag, en zelfs door duchtiger koppen betwist werd dan die, welke het ‘hoedje-vol’ - de schutters shako - bedekte, is het de hollandsche landweer niet kwalijk te nemen, dat zij het spek en de kippen van de bewoners der ‘heilige plek’ niet beter eerbiedigden. Doch wat destijds nog twijfel overliet, wordt nu sedert lang niet meer geloochend. Het is uitgemaakt, dat de giftbrief verleend werd in 922, dat zulks gedaan werd door Karel *den Eenvoudige;* men weet wie de onderteekenaars Hagano en de aartsbisschop Rutger waren; men heeft zeer vaste veronderstellingen op andere betwistte punten, en verschillende dezer laatsten werden voortreffelijk toegelicht in Alberdingk's schrift: *de giftbrief van Koning Karel.*

Dat het westelijk en zuidelijk gedeelte van Nederland in de lX^{e} en X^{e} eeuw deel maakten van Lotharingen, is bekend. In den jare, door den giftbrief vermeld, worstelde Frankrijks koning, Karel *de Eenvoudige*, voor het behoud van gemelde landstreken en het was om zijn getrouwen Diederik te beloonen of tot zijne zaak over te halen, dat hij de bovengenoemde landen schonk aan zijnen ‘lieven, getrouwen Manne Dirck.’ Hebben sommigen het *villa Platella*, waarmeê de giftbrief onderteekend is, elders gezocht dan in de Kempen, zij bebben gemist. ‘Men meent dat Karel *de Eenvoudige* te Bladel een dagvaart of samenkomst zijner trouwen had uitgeschreven,’ zegt meergemolde schrijver, ‘en het ligt in het midden der streken, waar Karel nog hulp dacht te vinden, en ver genoeg van de fransche grenzen, dat hij er voor geen overval had te vreezen.’

Daarenboven wordt Platella als een gewoon verblijf der koningen van Lotharingen aangeduid. Dientengevolge moet er een kasteel of burcht hebben bestaan. Van Loon, in dwaling gebracht door den predikant der gemeente, heeft zelfs een kaartje van den platten grond des burchts meêgedeeld. Van Heurn, in zijne *Historie der Stadt en Meyerye van 's-Hertogenbosch*, trekt daartegen te velde, en hoewel zijn argument niet zeer stevig is, dat de grond rond de Bladelsche kerk te ‘verheven’ is om daar ‘graften met water gevuld, te kunnen delven,’ stemmen wij in, dat de achtbare predikant, of wel eene mystifikatie heeft gepleegd of zelf gemystificeerd werd.

Rond de vroeger gansch alleen staande kerk is daar inderdaad geen gracht van een vinger breed, en ook geen riviertje - dat stroomt op een kwartier uur afstand van daar - te vinden; maar niettemin houdt van Heurn voor zeker, dat er een kasteel te Bladel gestaan heeft. Mogelijk; geen spoor is er van te vinden. Enkel wijst de legende de Tommel, een schier aan de kerk grenzenden eigendom der heeren Snieders, als de plaats aan, waar graaf Dirk I zou begraven liggen. Van waar komt die legende? Zij is min of meer in eere gebleven vooral in gezegde familie, die sedert meer dan twee eeuwen in het dorp voortleeft.

Doch dat in het nabij Bladel gelegen gehucht Nedersel, over welk dorp men ook veel wonderlijks heeft geschreven, een uitgestrekte burcht gestaan heeft, is niet tegensprekelijk. Men moet er op gekende plaatsen niet diep graven, om er steenbrokken op te halen, die van uiterst zware fondeeringen getuigen. Geleerden zijn gekomen en, beladen met een zak van die steenen, heen getogen, om deze als het ware te doen spreken over den tijd dat ze gelegd werden; doch over den uitslag van het onderzoek is nooit iets gebleken. Middelerwijl weeft het aardappelloof jaarlijks een lieflijk kleed over de mysterieus verborgen puinen, die natuurlijk schaarscher worden, naarmate de ‘roodputterkens’ vermeerderen.

Hoe het zij, ook met de localiteit aldaar komt het kaartje niet overeen, doch voor vele jaren hebben wij wel eens opgemerkt, dat er toch meer overeenkomst met de teekening en die localiteit bestond, dan wel opzichtens Bladel. Toen wij de plaats kort geleden bezochten, was het spoor van alles weg gevaagd. Is nu de teekening min of meer genomen naar de ligging van de burcht te Nedersel? Heeft men de localiteit aan Bladel toegeschreven, omdat Nedersel ondergeschikt is aan Bladel, en de naam dezer plaats in den giftbrief vermeld wordt? De rivier, die de beminnelijke predikant er op gekrabbeld heeft, loopt ons echter hier en ginder altijd in den weg.

De dorpeling bekommert zich weinig of liever niet om al die gevallen grootheid. Lotharingen's koningen mogen er gehuist, dagvaarten uitgeschreven en vazallen begiftigd hebben; het moge daar zijn dat de gift verleend, Holland gegrondvest, kortom, de eerste bladzij geschreven werd, waarmeê de nederlandsche geschiedenis aanvangt - dat alles is te oud en te lang geleden om nog herdacht te worden, zal men u zeggen; maar 't is toch belangrijk genoeg, ‘dat het eens aan hoogerhand mocht herdacht worden,’ zegde ons een dorpeling half spottend, ‘al was het maar dat Koning Willem ons de postkar terug gaf, die vroeger tweemaal daags over den grindweg reed, en die men uit Hol-

landsche zuinigheid van een paar honderd gulden heeft ingetrokken.' Het gezegde is naïef. Aan de 'heilige' plaats der schepping van het groote, rijke, van goud bulkende Holland; aan dat arme plekje, ondankbaar genoeg, eene kreupele postkar afnemen, die de nederige brieven vice-versâ Eindhoven-Turnhout bracht - gewis, dat is wel een kenmerk van schrokkrigheid zonder naam - te meer als het de bakermat van Hollands wording geldt.

SCHILDERS-AVONTUUR.

Ik heb mijn dorp weergezien. Ik heb iedere plek bezocht, die zich in mijn herdenken aanbood. De plaats waar ik in de school zat en waar de glasruit - broos monument - lang mijnen naam droeg, even als de bank, die ik met mijn zakmes doorkerfde. Dat werk hebben anderen, die na mij kwamen, zoo trouw voortgezet, dat er nu nieuwe banken, met nieuwe doorkervingen stonden. Ik zag het altaar in de kerk, aan welks voet ik de Mis diende, den toren, waarvan ik een bewoner was gelijk de ratten, uilen en kauwen. Ik toefde in het bosch, in de weiden, op de plaats waar de watermolen stond - en schoon er vele jaren zijn heen gesneld, toch sprak alles tot mij recht levendig, en er kwam een zucht in mij op om daar, op die plaatsen, te kunnen leven. Wonderlijke zucht! Jong zijnde wil men heengaan, ijlt men de wijde wereld in, om, hetzij rijkdom of naam te bemachtigen, en als

eens in het grijpen naar de verlokkende droombeelden, de hairen grijs geworden zijn, wil men terug naar hetgeen men lang geleden verlaten heeft! En echter was er iets dat het kind, man geworden, miste: zijne moeder stond niet meer, zoo als weleer wanneer hij in het dorp kwam, in de schaduw der hooge linden, op den dorpel van het eeuwenoude huis; noch stond zij daar om, als hij heen ging, hem tot weêrziens toe te wenschen En 't zou hem echter zoo innig goed hebben gedaan haar te zeggen: ‘ik breng u uwe kleinkinderen.’ Zij was er niet, omdat zij sedert jaren op het kerkhof rust, en in de schaduw van het kruis, haar geloof, hare hoop, hare liefde!

HET BLOEMENMEISJE.

De drukker Plantijn.

Op de Vrijdagmarkt te Antwerpen staat het huis Plantijn, dat lange jaren voor den bezoeker gesloten bleef, ofschoon het een onmeetlijken schat ran kunstrijkdom in zich bevat. Christoffel Plantijn werd in 1514 te Tours in Frankrijk geboren, en zich in 1550 te Antwerpen gerestigd hebbende, erlangde hij er het poorters-recht. In 1570 benoemde koning Philips II hem tot koninklijken drukker; doch laat ons eerst een nader woord over de jeugd van dien beroemd geworden uitgever zeggen.

Plantijn was een zoon, zoo schijnt het ten minste, van Charles de Fercelain, Heer van la Roche du Main, die, tengevolge van ongelukken tot in eenen staat, die aan armoê grensde, vervallen was. Volgens eene oude nota door Van Straelen aangehaald, nam hij en zijn broeder een anderen naam aan, en begaven zich naar Caen om er door handenarbeid het brood te verdienen, en die naam werd toevallig in eene weide gekozen: ‘l'un cavelloit par cas sur une herbe qui en françois s'appelle *plantain* et en flamand *weghbree*, et l'autre sur une herbe qui s'appelle *porrée* ou en flamand *porrey*, dont l'un prend le surnom de *Plantin* et l'autre *Porret.*’

't Is mogelijk; maar 't komt ons altijd tamelijk gezocht voor. Zeker is 't, dat Christoffel Plantijn te Caen leerde boekbinden en hij, in korten tijd, zeer behendig in het maken van juweelkistjes werd.

Na zijn huwelijk met Jeanne Rivière, die in hetzelfde huis woonde als hij, vestigde Plantijn zich te Antwerpen en opende boven de Beurs, in de gaanderij, een kleinen winkel van boeken en linnen. De echtelingen Plantijn wonnen sobertjes het brood, tot dat Scribonius Grapheus, destijds greffier van Antwerpen, den boekbinder zooveel werk bezorgde en geld ter leen gaf, dat hij een grooten winkel kon openen in het huis *de Roos*, nabij de St. Augustijnen-kerk.

Grapheus meende in Plantijn een man van ‘noble extraict’ te zien, ofschoon zijn beschermeling hem immer antwoordde dat, in zijn oog, alleen deugd adelde. In hoe verre die adelgeschiedenis waarheid is, valt hier niet te beslissen, en zij zet ook niet de minste waarde aan den Antwerpschen drukker bij.

De nota, waarvan wij hooger spraken, deelt een tamelijk romantisch geval meê, dat de oorzaak van Plantijn's verdere opkomst zou geweest zijn.

Het was tijdens den Vasten-avond, toen op een avond Plantijn door de straat ging, een koffertje voor eene bruiloft onder zijnen mautel dragende. Eenige gemaskerden volgden hem op, en dewijl zij in den waan verkeerden een hunner vijanden voor te hebben, bracht men hem een degensteek toe - een bewijs, dat onze carnaval in de XVIe eeuw op verre na niet aartsvaderlijk was.

Toen de aanvallers de stem van Plantijn hoorden en zich alzoo overtuigden dat zij zich vergist hadden, verwijderden zij zich, doch Plantijn had de kleêren der gemaskerden goed opgenomen en genezen zijnde, zag hij diezelfde kleêren op de Vrijdagmarkt te koop hangen. Den dag, waarop hij gekwetst werd, aanduidende, vroeg hij wie op dien dag deze gewaden gehuurd had.

De personen welke men noemde, waren, zegt de nota ‘de bonnes moyens et qualités’ - dat is, zij konden betalen, en Plantijn kwam met hen overeen, op voorwaarde de justicie niet in de zaak te betrekken, dat er hem eene ronde som geld zou worden toegestaan. Of die hem toegeschreven handelwijs wel van zooveel ‘noble extrait’ getuigde, beslissen wij niet.

Voor die som kocht hij eene pers en verder lettergerief, en drukte *a b c*-boekjes, almanakken, gebedenboekjes, om weldra aan zijne uitgaven eene ruime vlucht te geven en een der beroemdste uitgevers van zijnen tijd te worden. Hij was niet alleen drukker des konings, die hem echter de hem toegezegde subsidie, voor de uitgave van den *Biblia polyglotta* en andere werken, niet uitbetaalde; maar hij had een uitgebreiden boekhandel en drukkerijen te Leiden en te Parijs, welke laatsten door zijne schoonzoons Francis van Reveliugs en Gilles Reys bestuurd werden, terwijl hij zijne drukkerij te Antwerpen en een boekhandel te Frankfort, aan een derden schoonzoon Jan Moretus, met zijne dochter Martina getrouwd, achterliet.

Het was alzoo dat de Moretussen in deze drukkerij betrokken werden. De firma Plantijn-Moretus was van 1550 tot 1750 een der beroemdste in de boekdrukkerij en boekhandel; wedijverend met de Aldi, Elzevier of Stephani, in betrekking met de grootste geleerden, kunstenaars en vorsten van hunnen tijd.

In 1584 of 1578 - de geleerden zijn het omtrent dit jaartal niet eens - kocht Plantijn het groote huis op de Vrijdagmarkt, achter hetwelk de werkhuizen werden gebouwd. In 1761 werd de voorgevel door Jan Moretus, in witten steen herbouwd. Boven de ingangpoort werd een halfverheven beeldwerk van Quillien geplaatst, hetwelk de wapens der boekdrukkerij, tusschen twee zittende en gekroonde figuren, voorstelt.

Het huis zelve is een wezenlijk museum van kunstrijkdommen.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(Vervolg.)

De wraak van de brouwer.

De zon was middelerwijl geheel ondergegaan; de gloeiende lichtstrepen in het westen verbleekten allengskens en de sterren traden aan het uitspansel te voorschijn, vlammende rozen op een azurenveld. Heuvels en dorpen verloren hun scherpe omtrekken en smolten weg in het lichtend duister of in het schemerachtig licht van een zomernacht.

Ook de stad maakte zich ten sluimer gereed; de lantaarns voor de heiligenbeelden, op de hoeken der straten, verspreidden hun walm reeds door de hand over hand toenemende duisternis, en het gedruisch en gewoel maakten plaats voor de plechtige stilte des nachts.

't Was langzamerhand nacht geworden, en Suzanna spoedde zich in sombere gepeinzen naar huis terug. Zij zette zich aan het kruisvenster neêr, dat op straat, die eenzame en verlaten wal uitzag en liet het hoofd droomend in de hand zakken. Wat dacht zij, terwijl zij daar zoo droevig neêrzat en moeite had om de tranen te bedwingen, die in haar oogen opwelden? Denkt zij aan een gelukkig verleden, waarin zij zich mocht verheugen in de liefde van een echtgenoot; staarden haar de blauwe, onschuldige oogen van kinderen aan, terwijl zij zoo vaag en droomerig daar voor zich heenstaarde? Of dacht zij aan Herwing, den grooten man, dien zij zoo uitnemend liefhad om de krachten en ook om de zachtheid van zijn ziel, den man, die zijn leven, zijn rust, zijh gezondheid had opgeofferd voor het onderdrukte, voor het vertrapte recht en wien tot loon thans misschien dood en foltering wachtten? Neen, gissen wij niet, waarover zij peinsde, misschien over verleden, heden en toekomst; een vrouwenhart is groot, het kan veel gevoelen, veel doorstaan; dat fijn besnaarde instrument is vatbaar en gevoelig voor iederen indruk. Zeker dat haar beelden voor

den geest gingen, eene vrouw kan niet peinzen zonder dat hare fantazie daarbij in het spel komt en aan hare gedachten vorm en leven geeft.

Zij zal daar omstreeks een half uur gezeten hebben, toen zij in het duister daar buiten, het geluid van voetstappen vernam. Zij richtte het hoofd op en staarde door haar venster in de richting, vanwaar zich de voetstappen deden vernemen. Zij zag twee mannen naderen, die zij bij het helder maanlicht spoedig herkende. Haar hart klopte hoorbaar en het bloed vloeide weêr naar hare wangen terug, terwijl hare schitterende oogen duidelijk genoeg te kennen gaven, hoe aangenaam haar het zien dezer twee aandeed.

Maar deze laatsten waren nog door een ander oog opgemerkt dan het hare Gerard de Brouwer had zich niet onmiddellijk naar zijne woning begeven, maar was nog eenigen tijd voor zijn deur blijven staan, zich vermeiende in het gezicht, dat de thans in het maanlicht badende omtrek hem aanbood. Hij ook had de twee mannen op een afstand zien naderen; bliksemsnel schoot hem een gedachte door den geest, eene gedachte, die hem als met ijzeren tangen vastgreep en zijne ziel als door elkander schudde. Hij klappertandde en wie hem gezien had, zou vuur uit zijn oogen hebben zien springen. Sneller dan die gedachte zelve, had hij zijn besluit genomen. Hij plaatste zich achter een groote dichte haag, die hem voor het oog verborg, maar die zijn blik

toch vrij liet den geheelen weg, waar de twee nachtelijke wandelaars langs kwamen, te overzien tot aan den ingang van Suzanna's woning. Hij had spoedig het doel van de nachtelijke wandeling dezer twee geraden. Dat ging zeker naar de woning van Suzanna van Holberg en bij balde de handen tot vuisten, want deze gedachte deed hem zeer.

Toen de twee bezoekers de plaats voorbij waren, waar hij zich verscholen had, sprong hij uit zijn schuilplaats op en staarde de twee na met een oog vol van den bittersten haat.

‘Herwing en Mathias Smits!’ mompelde hij in zich zelven, ‘vervloekte namen, die op mijn levensweg kruisen en mij het geluk, dat ik najaag, zoeken te betwisten. Neen, Gerard de Brouwer, de schepene van Antwerpen, is geen kind waarmeê men spotten kan. Wilt gij mijn vijand zijn, het zij zoo; ik neem den handschoen op en weet dat mijn haat duivelachtig zijn kan. Ik ben oud en kan misschien eene vrouw geene liefde meer inboezemen, maar ik voel een gloeienden haat en wraak in mijn borst en deze zijn sterker dan de liefde. Gij wilt mij die vrouw afbandig maken, het zij zoo, maar gij zult met mij te rekenen hebben, eerst zult gij voelen, dat ik mij iets niet vrijwillig laat ontnemen. Het is tijd dat wij ons aan 't werk zetten, voor het te laat is,’ en knarsetandend draaide hij het slot van zijn deur om en trad zijn woning binnen.

Wij zegden reeds hoe aangenaam Suzanna getroffen werd door het gezicht dezer twee mannen. In een oogwenk was zij aan de deur, Herwing en Mathias te gemoet gaande. Als een dartel, uitgelaten kind vloog zij naar 's lands wijs, die daarbij nog door den graad van bloedverwantschap werd gewettigd, den monnik om den hals en drukte hem aan haar hart, terwijl zij aan den zoon van onzen ouden Jetter, Mathias Smits, haar hand toestak, die de mannelijk schoone wapensmid met dankbaarheid drukte.

Zij leidde de twee personen in een klein vertrek, welks eenig meublement bestond in een tafel, waarop een opengeslagen bijbel lag, en een bidstoel, waarboven een ivoren Christusbeeld hing. Het venster van dit vertrek was open, het gaf vrij gezicht op een met dicht struikgewas begroeid terrein.

De monnik Herwing, dien men met recht de Petrus de Kluizenaar van de volksontvoogding kan noemen, welke zich in de dertiende eeuw, in de voornaamste streken van Europa, opdeed, had de zestig reeds achter den rug. Uiterlijk beschouwd, viel zijne magerheid onmiddellijk in het oog, en allen die zijn predikatiën bijwoonden, verwonderden zich een zoo krachtig harmonieus geluid uit een lichaam te hooren voortkomen, dat van het leven niets dan een schaduw scheen overgehouden te hebben. Ook geloofden zijn aanhangers en bewonderaars algemeen, dat de Heilige Geest hem bezielde, en hem in zijn moeielijk werken en gevaarlijk streven steunde. Wat Mathias betreft, zijn voorkomen vormde het scherpste contrast met dat van den monnik: lichamelijke kracht scheen verpersoonlijkt in zijn hooge gestalte en breede schouders, terwijl zijne mannelijke trekken eene ongewone wilskracht en een helder en doordringend verstand openbaarden. Twee zoodanige mannen, beide een doel nastrevend, moesten een geduchte en vreeselijke macht vormen.

‘Mijne dochter,’ zegde Herwing, met eene ontroerde stem terwijl hij op den grooten armstoel plaats nam, ‘ik moet u een treurig nieuws meêdeelen; het uur der vervolging schijnt eindelijk voor mij geslagen te zijn; mijne vijanden hebben in het geheim samengespannen en een complot tegen mij gesponnen, waarvan ik alle draden nog

niet ken; waarvan ik als het ware een voorgevoel heb dat het mijn ondergang zal zijn. Ik zal echter uit al mijn krachten dit verraad trachten te ontmaskeren en indien de macht der leugen grooter is dan die der waarheid dan moge God met mij doen wat Hij wil.'

Bij deze onheilspellende woorden sloeg Suzanna de schrik om het hart. Thans begreep zij dat Gerard de Brouwer waarheid had gesproken, dat hij het dreigend onweêr voorspelde, dat zich over het hoofd van den monnik zou uitstorten. Hoe den storm te bezweren, hoe het gevaar af te wenden? Zij was een vrouw en als zoodanig kon zij niets voor hem doen. Had zij slechts goeden raad! Maar zij kende ook den aard van het gevaar niet. Hoe gaarne zou zij hem alles medegedeeld hebben, wat het hoofd van het schependom haar had gezegd, maar' zij herinnerde zich zijne waarschuwing om te zwijgen, en zij oordeelde het ook voorzichtiger naar dat verbod te handelen.

'Ja,' ging Herwing voort, 'ik zie dat de adel uit al zijn krachten zich wil verzetten tegen mijn preeken ten gunste der kleinen, der onderdrukten. Ik weet ook, dat de koning van Engeland, Hendrik III, die mij nooit het aandeel vergeven heeft dat ik in den wettigen opstand had, die zijn vader *het groote Charter* opdrong, dit zoo ge wichtig document, waarin tegen de willekeur een dam is opgeworpen, ik weet, zeg ik, dat de koning van Engeland mij aan Hendrik III, hertog van Brabant en Neder-Lotharingen, als een man heeft voorgesteld en afgeschetst, dien hij moet vreezen en wantrouwen, en tegen wien hij bij tijds maatregelen moet nemen. Ik weet ook dat de hertog, door naburige vorsten aangedreven, op het punt is tegen mij een bevel tot verbanning uit te vaardigen en mij te behandelen als een oproermaker. Het is om al deze plannen te verijdelen, dat ik besloten heb morgen naar Brussel te gaan, om den hertog te spreken.'

'Gij naar Brussel gaan, en terwijl gij al deze aanslagen kent,' riep Suzanna zich verschrikt voor hem neêrwerpende, 'maar dat is uw dood te gemoet loopen. Geloof mij, zij zullen van de gelegenheid gebruik maken zich van u te ontdoen.'

'Vrees niets, kindlief,' hernam de oude monnik glimlachende, 'aan de eerste woorden, die ik tot den hertog zal spreken, zal hij wel kunnen begrijpen, dat ik de man niet ben om de paleizen van vorsten binnen te gaan, zonder rijpelijk te hebben nagedacht over de middelen om er weêr uit te geraken. Indien mijne afwezigheid langer dan drie dagen mocht duren, zou Mathias onder anderen er spoedig bij zijn om mij de vrijheid terug te geven.'

Mathias, die tot zoo ver in de schaduw gebleven was en geen woord gesproken had, vestigde zijn oog op de jonge weduwe, die haar hoofd had omgewend en hem thans in het gezicht zag.

'Wees gerust, Mevrouw,' zegde hij, 'ik sta borg voor zijn leven.'

Het was met een blik vol teederheid en dankbaarheid, dat zij den jongen wapensmid voor dat woord bedankte, wien, door dezen oogslag betooverd, het vuur van moed en toewijding uit de oogen schoot.

Op dit oogenblik liet zich het geklingel der avondklok hooren, die den bewoners van Antwerpen en omstreken verwittigde dat men op het punt was de stadspoorten te sluiten.

Herwing en zijn metgezel, vreezende te laat te komen, indien zij zich nog langer ophielden, namen afscheid van Suzanna. De monnik bevool Mathias, gedurende zijne afwezigheid, over haar lot te waken Men kon het den jongen man aanzien hoe fier hij was, op deze hem opgelegde verplichting, hoe gelukkig het in hem gestelde vertrouwen hem maakte.

Helaas, alle drie hadden gerekend zonder den schepene Gerard de Brouwer.

Wij verlieten hem, terwijl hij zijn woning binnentrad. Maar nauwelijks had hij den eersten voet over den dorpel gezet, of hij bedacht zich.

'Domkop,' zegde hij tot zich zelven, 'mij door mijn ijverzucht te laten medesleepen, terwijl ik zoo ruimschoots gelegenheid heb voedsel aan mijne wraak te verschaffen.'

En hij ging de deur weêr uit, juist toen Herwing en Mathias de woning van Suzanna binnen traden. Voorover gedoken sloop hij als een schim langs het huis der jonge weduwe, om te zien waar zij de twee personen ontving, en of er kans was hen te bespieden. Hij verschool zich in de doornenhaag, juist onder het venster der kamer, waar de monnik mededeeling deed aan Suzanna van het hem dreigend gevaar, van de tegen hem gespannen strikken. Hij zag de volle kamer door, terwijl niemand hem tusschen het struikgewas zien kon. Vreeselijk waren de aandoeningen, die zijn hart doorstroomden en hij moest zich geweld doen het kloppen van zijn hart te bedwingen.

Geen enkel woord, daar gesproken, ontsnapte hem; geen enkele beweging ontging zijn oog. De schuwe en als gestolen blikken, die Mathias nu en dan op de schoone weduwe wierp, deden hem in den jongen wapensmid een geduchten medeminnaar zien. Dit laatste werkte als vernietigend op hem.

Hij sloeg zijn handen in de scherpe doornen, om de pijn binnen te verdooven. Hij voelde den bodem onder zijne voeten wegzinken, hemel en aarde om hem instorten. Verwoestend werkte de minnenijd

op zijn verstand, op zijne verbeelding. Hij zou hebben willen brullen van pijn, maar waar bleef dan de wraak, de zoete wraak?.....

De monnik en Mathias hadden Suzanna reeds verlaten om zich stadwaarts te begeven. Hij wachtte tot alles stil was en ook de weduwe zich terug getrokken had; toen trad hij uit zijn schuilhoek te voorschijn met iets op het gelaat, dat den duivel zelf schrik zou aangejaagd hebben. Zijn lippen waren pijnlijk samengetrokken en zijn wangen loodkleurig en in het duister hoorde men hem de onheilspellende woorden mompelen: 'ik zal mij wreken, ik zal mij wreken.'

Den anderen morgen deed de schepene een zeker man bij zich ontbieden, genaamd meester Willem van Boeth, baljuw van Antwerpen, een doortrapten schelm, wien de wreedheid en begeerlijkheid de oogen uitstraalden en die de waarlijk booze geest van den schepene genoemd mocht worden, aan wien hij zijne positie verschuldigd was.

DE DOODE HAND. - 'Gij naar Brussel gaan, en terwijl gij al deze aanslagen kent,' riep Suzanna zich verschrikt voor hem neêrwerpende.

Toen de schepene hem de reden had uiteen gezet, waarom hij hem had laten roepen, berstte Van Boeth in een schaterlach uit, terwijl hij zich van blijdschap en genot in de handen wreef.

'Bewonderenswaardig uitgedacht, mijnheer, waarlijk bewonderenswaardig. Ik ken u hieraan geheel terug; niemand anders dan gij zoudt zulke gelukkige denkbeelden kunnen hebben. Gij hebt wel gelijk, het is meer dan tijd een einde te maken aan de woelingen van dien wapensmid; en ook dien vervloekten monnik moeten de handen gebonden, den mond gestopt worden. Deze zwervers en landloopers moeten

onschadelijk worden gemaakt. Laat dit dus maar aan mij over; ik zal zorgen dat uwe orders met stiptheid worden uitgevoerd.'

En onze baljuw verwijderde zich met veel plichtplegingen, bij zioh zelven mompelende: 'Waarlijk, aardig gevonden, aardig gevonden.'

Des namiddags ontving het hoofd van het schependom, De Brouwer, een brief van Willem van Boeth, waarin deze hem mededeelde dat de zaak beklonken was en de gevangenen reeds rustig op het 'Steen' zaten.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 11]

EEN HOEK VAN EEN PARK.

Een hoek van een park.

Uit welk park? hoor ik den lezer vragen, en zijne vraag is zeer gegrond. Op anderhalf uur van Luik, in het dorpje Bois-de-Breux, ligt het kasteel van baron de la Rousselière - een zeer prachtige eigendom.

De dichterlijke schilder, de heer Léon Lepas, heeft echter het kasteel ter zijde laten liggen en is in het schoone park gaan dwalen, zeker zijnde daar meer dichterlijke schoonheden op te sporen, dan wel juist in een gebouw, het moge dan ook een kasteel heeten.

Inderdaad, het ons weêrgegeven hoekske, ziet er lief, aangenaam, frisch en schaduwrijk uit, en wij begrijpen dat onze dichterlijke schilder, daar bij voorkeur gerust, zijne portefeuille geopend en zijn potlood gegrepen heeft.

Het kasteel heet Fayenbois, en men heeft dien naam eenige malen vermeld gezien in de dagbladen, kort nadat de maarschalk Bazaiue

ter dood veroordeeld, en die later zijne straf in opsluiting veranderd zag, zijne gevangenis op het eiland Ste. Marguerite ontvlucht was.

Het was daar, op gezegd kasteel, dat hij met zijne familie vertoefde en als het ware een oogenblik uitrustte van al de vermoeienissen, die hem sedert de ongelukkige verdediging van Metz, waren overvallen.

Heeft de banneling op die plaats, welke wij hier weêrgeven, vertoefd? Wel mogelijk. Of hij echter daar zich door zoo'n dichterlijke droomerijen heeft kunnen laten wiegen, als de dichter-schilder, valt zeker wel te betwijfelen.

Op de bergen.

Ze zijn eenige dagen geleden getrouwd. Heel de wereld is dus voor hen vol rozengeur en maneschijn. Hij kon niets aan haar, zij niets aan hem weigeren, en, in luchtig zomergewaad, den ombloemden stroohoed op de blonde en krullende lokken, vloog zij met hem naar het land der meiren, bergen, bloemen en gletchers.

't Zou een recht dichterlijk leventje zijn, wel verschillend van zoovelen, die van de bruiloftskamer in de keuken, van een uur weelde in de prozaïsche zorgen der schapraai vallen! Doch wat wilt ge, niet voor allen zijn rozengeur en maneschijn, blauwe meiren en schitterende gletchers gefabriceerd.

Hoe gelukkig waren beiden, zij en hij, zoo verre van de proza der wereld verwijderd te zijn! Konden zij daar, op die hooge bergen, in eene vergeten hut wonen en daar, zoo als Börne zegt, ‘droomen van den gouden tijd, die geen roest kent; eene lente, die niet verwelkt, onbewolkt geluk en eeuwige jeugd.’

Later, binnen kort misschien, zal zij verlangen, dat de hut een slot worde, en ze zou het heel vervelend vinden als er op de toppen der bergen niet een tooneel-, een bal- en een concertzaal bestond; doch voor het oogenblik is dit alles haar te veel en stelt zij zich met de wijde natuur tevreden; de dauwdruppels zijn hare perels, de dennentak is haar waaier, de bergtop haar tooneel en in haar hart voelt zij eene tooverende dansmuziek.

Aan den voet der pijnboomen hebben zij, naast elkander gezeten en hand in hand geklemd, gezegd, dat ze toch zoo gelukkig waren verre van de platte proza verwijderd te zijn. Och, proza is overal te vinden, en terwijl de twee gelukkigen een oogenblik in de beschouwing der roos- en goudkleurige bergtoppen, der diamanten gletchers verslonden zijn, treedt de proza, in den persoon van een paar zware en brutale koeien, den berg op.....

De koe eerbiedigt niets: onbeschoft, koel en onverschillig nadert zij de plek, door de twee gelukkigen geheiligd. Daar lag nog de stroohoed met frissche veldbloemen, het werk eener brusselsche puik-modiste; daar lag de sierlijke, witte omslagdoek en haar zonnescherm.....

Welnu, de proza nadert, vindt het stroo van het hoedje fijn en aantrekkelijk, en hoed en bloemen verdwijnen langzaam, en behoorlijk gemalen, in de maag der koe; de tweede koe kloutert de hoogte op, die aan het jonge paar tot troon diende, en zet hare vier klauwen, akelig en hem bemorsend, op den schoonen, witten omslagdoek, bevuilt de purper zijden zonnescherm, en eerbiedigt zelfs de kroon, anders gezegd castoren hoed, van den gelukkigen echtgenoot niet.

En als de droomenden, uit hunne bedwelming opgeroepen door het eentonig gebulk, tot het heerlijke en dichterlijke plekje willen terugkeeren, en zij de twee brutale beesten daar zooveel liefs, schoons en onmisbaars zien vertrappen, worden zij tot de wezenlijkheid teruggebracht!

Al het dichterlijke was heen en zelfs toen hij, die toch ridderlijken moed toonen moest, wilde hij niet in haar oog voor eeuwig geschandvlekt worden, den Alpenstok greep en de proza trachtte te verjagen, zette deze zich in postuur, bukte den kop en er was een oogenblik dat zij haren hartsgeliefde, eene tuimeling zag maken, die een clown in een paardenspel zou benijd hebben. Dat prozaïsch kunststuk kostte hem een paar prozaïsch blauwe oogen en een gepletterden neus.

Proza, o proza! waarom vervolgt gij den mensch zoo hardnekkig, waarheen hij ook gaan moge! Zij en hij hadden dan te vergeefs een leven van enkel poëzie gedroomd.

Des anderdaags dronk ze haren stroohoed, in melk veranderd, en zij zag haren geliefde met een geplaasterden neus voor zich staan.... Alle poëzie was verdwenen. Ach, hoe dikwijls zullen in haar huwelijksleven die platte en onbeschofte koeien, die geplaasterde neus nog voor haar verschijnen! Hoe dikwijls zal de proza de poëzie op de horens nemen, en over den rug heen, de deur uitwerpen!

Eens in het huishouden gekomen, eens doo meiden, bakers, wiegen, kinderen en wat er verder toe hoort omringd, gewent men zich aan de proza en zullen de koeien, die nu zoo onbeschoft schijnen, dikwijls nog onder de meest beschaafde proza kunnen gerekend worden. De poëzie krijgt alsdan gansch andere tinten en kleuren, en 't leven wordt ook eene sterker, eene gezonder mengeling van genot en verdriet, van hooger leven en stoffelijkheid, welke het eene uit het andere voortvloeit.

Indien wij hem en haar nog eens in Zwitserland konden ontmoeten, dan ‘wanneer de kinderen groot zijn;’ dan wanneer zij de plaats nog eens komen terugzien, waar zij in hunne jeugd droomden van rozengeur en maneschijn - och, wat zouden wij hen zien glimlachen met de weekelijke poëzie van vandaag, en hen zelfs zekere proza, misschien ook die vertegenwoordigd door twee onbeschaamde koeien, hooren aanprijzen!

Doch alles op zijn tijd: aan de jeugd komt het zalig droomen toe, aan den mannelijken leeftijd de werkelijkheid, die nooit gansch ontbloot is van ware dichterlijkheid; aan de ouderen van jaren de overtuiging, dat alles hier beneden slechts.... ijdelheid is.

Besluiteloosheid.

De page wacht. De brief, waarin zij een verlangd antwoord heeft gegeven, wordt toegelakt en zij drukt er het adellijk wapen op; doch beweegloos blijft hare hand op het cachet leunen, als besluiteloos omtrent den inhoud, dien zij welhaast onherroepelijk uit de vingers zal laten glippen.

De brief bevat inderdaad hare toekomst. Zal zij haar leven verbinden aan dengene, welke zijn hart, zijne titels en zijne for tuin aan hare voeten legt? De brief zegt ‘ja,’ haar hart zegt, op dit oogenblik zoo niet ‘neen,’ dan toch twijfelt het in het antwoord.

Daarom blijft de hand langer dan noodig is op het cachet leunen; daarom wendt zij den knaap den rug toe, ten einde des te beter de aandoeningen, welke haar bestormen, voor dien vreemde te verbergen.

Wie weet of zij den page nog niet heenzendt, om nogmaals een oogenblik neêr te zitten, het hoofd in den palm der hand te kunnen laten rusten en na te denken. Wellicht

ook stoot zij den twijfel plotseling weg en reikt zij den knaap den brief over. Hoe het zij, het oogenblik der besluiteloosheid is prachtig en indrukwekkend weêrgegeven.

Reisduiven.

In Antwerpen bestaat de liefhebberij der prijskampen met duiven op eene breede schaal en wij gelooven niet dat dit vermaak ergens tot zulke volmaaktheid gebracht is. Is het overbrengen van tijdingen bij middel van duiven eene nieuwigheid? Geenszins. Zonder tot de duif der ark op te klimmen, kunnen wij toch zeggen dat reisduiven tot de oudste oudheid behooren.

De geleerden spreken van een kampvechter van het eiland Egina (Griekenland), die, de Olympische spelen bijwonende, eene duif, aan hare jongen ontnomen, meêdroeg, om door haar den uitslag aan zijne vrienden te berichten. Na gezegepraald te hebben, bond hij een purper lint aan de duif en liet haar los.

In de wagenwedstrijden te Rome werden, ter overdracht van den goeden uitslag, duiven - ook wel zwaluwen - aan hare nesten ontnomen - opgelaten. Eene bepaalde kleur, met welke de diertjes geverfd waren, duidde den uitslag, de winst of het verlies, aan.

Ook in het militaire leven was de overdracht van berichten met duiven vroeg bekend. Toen Antonius, 43 jaar voor Christus, Modena belegerde, zond de consul Hirtius aan Decius Brutus, bevelhebber der stad, een brief, met een zijden draad aan den poot eener duif vastgemaakt.

Decius zond eene duif terug met een brief aan een der pooten. Op die wijze van briefwisseling doelde gewis Plinius de oude, toen hij schreef: 'Waartoe dienen wallen, schildwachten, blokkade, netten dwars door de rivier gespannen, wanneer men tijdingen dwars door de lucht kan overbrengen?'

Eerst in 1098 kenden de Christenen voor Jeruzalem die toepassing. Het fort Hazar, tusschen Antiochië en Edessa, was in de macht der Turken. Dewijl de bevelhebber zich aan de Kruisvaarders wilde overgeven, werden de onderhandelingen per duif gevoerd. De dichter Tasso heeft de duif vereeuwigd, die, door eenen klampvogel vervolgd, in het kamp der Christenen viel. Onder haren vleugel vond men een briefje, waarop de ontwerpen der Muzelmannen verraden werden. Men leze den achttienden zang van *Jeruzalem verlost.*

Tijdens het beleg der stad Ptolemaïs, welke van 1189 tot 1191 duurde, bezigde men reisduiven. De ontscheping van den H. Lodewijk, koning van Frankrijk, werd den sultan van Kaïro, bij middel van duiven geboodschapt. Reeds van 1146 tot 1173 had sultan Noureddin, vooral in Egypte, een voortreffelijk ingerichten duivenpost daargesteld. Ten allen kante bouwde hij torens, duiventorens; op ieder van deze was een bestuurder, en dag en nacht waren er wakers.

Veel geld kostte die post, doch hij had een wezenlijk belang. De posten waren op twaalf uren afstand van elkander geplaatst en men noemde ze *bérid*. Bij het overbrengen eener tijding knoopte men, met een koordje, een klein en dun gouden doosje aan den hals van den vogel. In dit doosje werd de brief, op een fijn zijden papiertje geschreven, geplaatst. Dit laatste noemde men *vogelpapier*.

Men droeg zorg op dit papier dag en uur der expeditie te vermelden, en men nam meest altijd de voorzorg eene tweede duif, met dezelfde tijding, af te zenden. De duiven des sultans waren op pooten en bek met het vorstelijk naamcijfer geteekend. De soort, aan welke de voorkeur gegeven werd, waren witte ringduiven, die duizend goudstukken per koppel werden gekocht. De sultan maakte de boodschappen open, een recht, hetwelk hij onder alle opzichten en in alle omstandigheden handhaafde.

Allengs vielen de duiventorens van den sultan in ongebruik; doch de duivenvlucht bleef in het Oosten in gebruik. In de 17e eeuw, zoo vertelt de fransche consul Maillet, in zijne *Mémoires*, bezigde men te Alexandretta duiven, voor het overbrengen der handelstijdingen. In de volksplanting der Europeanen was, ten dien dage, een anekdote in omloop, die recht kenmerkend was: - zekere koopman, eens ter jacht zijnde, schoot een der reizende duiven neêr; het bericht, dat zij overbracht, meldde dat de galnoten, eene verfwaar, op de engelsche markt ontbraken. De jager was een speculant; hij kocht galnoten, verzond ze naar Engeland en won 100.000 kronen.

Ridder d'Arvieux, buitengewoon gezant van Lodewijk XIV bij de Porte, consul van Alep, Algiers, Tripoli en andere plaatsen, meldt in zijne gedenkschriften, dat, tijdens zijne komst in het Oosten, de duivendrachten zeer sterk in voege waren.

In de 18^{e} eeuw werden, bij middel van duiven, de aankomst der schepen te Alexandrië bekend gemaakt.

Het is overigens zeker dat ook in deze landen dezelfde diensten door de duiven bewezen werden, en dit vooral in de laatste eeuwen, tot dat de telegram die vlucht nutteloos maakte, of beter gezegd de overbrenging spoediger en veiliger deed zijn. In den laatsten oorlog heeft de duif aan Parijs, onder ander, aanzienlijke diensten

bewezen en de kweeking van reisduiven, is sinds dien in Duitschland het voorwerp van eene militaire studie geworden.

In Antwerpen worden er duizenden en duizenden duiven gekweekt en goede reisduiven aan tamelijk hooge prijzen verhandeld.

Het maken van een duiventoren was in de middeleeuwen een recht dat alleen den adellijken persoon toekwam. De *pigeonnier*, zegt een fransch schrijver, was de pracht van den boer; de *colombier* die van den heer, en nog moest de cerste zesendertig roeden land in bouw hebben. De *pigeonnier* was in planken of in klei, de *colombier* in steen gebouwd.

Dat er hier te lande ook ordonnanciën ten dien opzichte bestonden, blijkt uit een edict op het stuk van de jacht, van den jare 1613, waarin wij lezen:

‘Ende om datter dagelycks verscheyden clachten vallen, ter oorzake vande duyf-coten, wy hebben verboden dat niemant duyf-coten oft velt-cladden en houwe, ten zy hy dry bunderen winnende lands ter vooren hebbe, in eygendom, oft in hueringhe, op pene van te verbeuren veertigh ceur-realen, met alle de duyven, ende dat het duyf cot sal afgebroken ende te niet ghedaen worden, ten ware dat hy door immemoreale possessie recht verkregen hadde voor een duyf-cot te stellen, hoe wel hy niet en hadde de voors. quantiteyt van winnende landen, oft dat hy van ons, oft van onze Commisen daer toe consent verkreghen hadde, al sonder prejudicie vande statuten ende costuymen der plaetsen, die daer toe meer landts verheysschen, de welcke wy niet en verstaen te verminderen.’

Rondom ons.
De Zijdeworm.

Volgens de geleerden was de teelt van den zijdeworm van voor 4000 jaar bij de Chineezen in zwang, en gingen in China zelfs de boeren en boerinnen in zijde gekleed. In den jare 522 brachten twee monniken uit Indië, eenige rupseneieren, in rieten stokken geborgen, naar Europa over.

Uit Konstantinopel ging de zijdeworm over naar Griekenland, Spanje en Italië, en werd eerst onder Sully in Frankrijk gebracht, waar hij de oorsprong werd van een nationalen rijkdom. Hendrik IV breidde de nijverheid uit en Lyon is hem grootendeels zijn tegenwoordigen roem verschuldigd.

Het blad van den witten moerbeziënboom is het beste voedsel voor den zijdeworm, ofschoon ook dat van den zwarten hiertoe kan gebezigd worden. De eieren worden in het midden van den zomer gelegd, en blijven overwinteren tot in het voorjaar, wanneer de moerbeziënboom zijne blaêren ontwikkelt.

Tot in het midden van mei, zegt professor Harting, bewaart men de eieren in een vertrek, waar de temperatuur niet boven de 8° of 10° C. gaat. Er moet goede voorraad van licht en lucht in dit vertrek zijn, hetwelk daarenboven niet te vochtig wezen moet.

Is het oogenblik der uitbroeiing daar, dan bekomt men deze met eene warmte van 13° tot 25° C. Na eene week verschijnen de rupsen. Men zorgt eenige blaêren van den moerbeziënboom op de eieren te leggen, zoodat het diertje, zoodra het begint te kruipen, aan deze zich vasthecht. Het duurt 33 tot 37 dagen eer de diertjes volwassen zijn en beginnen te spinnen.

Volgens opgaaf van denzelfden leeraar wordt, in gezegden tijd, het lijf der rups 6000 maal grooter en groeit de noodwendigheid van voedsel in evenredigheid aan. Haberlandt, direkteur der proef-zijdekweekerij te Görtz, rekent, dat 35000 wormen, om volwassen te geraken, ongeveer 700 kilogr. blaêren noodig hebben.

De rups vervelt viermaal en behoeft alsdan eene volledige rust. De luchtgesteltenis van het vertrek, waarin de wormen zich bevinden, moet gemiddeld 20° à 25° C. zijn. Lucht, licht, zindelijkheid en goed droge blaêren zijn eerste noodzakelijkheden.

De professor raadt aan, als de spintijd begint, wat berkenrijs of houten krullen in de bakken te leggen. Na vier dagen is de draad afgesponnen en verandert het diertje, in het tonneke (*cocon*), in eene pop. Het tonneke is een enkele draad van 800 tot 1000 meters lengte, die men afwindt met hetzelve in lauw water te leggen. Hoe droger de tonnekens zijn, hoe hooger waarde zij hebben, doch ook hoe lichter in gewicht zij zijn.

Volgens gemelden schrijver, in het *Album der Natuur*, ontvangt men voor de versche tonnckens 2 à 2.50 gl. per kil. (7 à 800 tonnekens wegen een kilogr.); voor geheel uitgedroogde betaalt men 6, 8, zelfs 10 gl. Goed ingezien is de verkoop van onafgehaspelde zijde het voordeeligste, dewijl die bewerking moeilijk is en er, om goed te worden volbracht, kostbare werktuigen vereischt worden.

In den verkoop der tonnekens en eieren is een aanzienlijke winst te vinden. Ten voorbeeld haalt de schrijver aan, dat een carton japansche eieren ongeveer 12 gl. kost, (een carton bevat 50.000 eieren), en indien slechts het tweederde gedeelte dezer eieren wormen geven die spinnen, de waarde der voortgebrachte tonnekens 100 à 120 gl. bedraagt.

Het etens-uur.

Het etens-uur heeft herhaalde malen, zoowel bij ons als bij onze naburen, aanzienlijke veranderingen ondergaan. Het is, in eenige eeuwen, van vroeg in den voormiddag verplaatst tot laat in den namiddag. Immers als men vroeger ten 9 en 10 ure 's morgens at, discht men nu het middagmaal, in de voorname huizen, en zelfs bij vele burgers, ten 5 of 6 ure op.

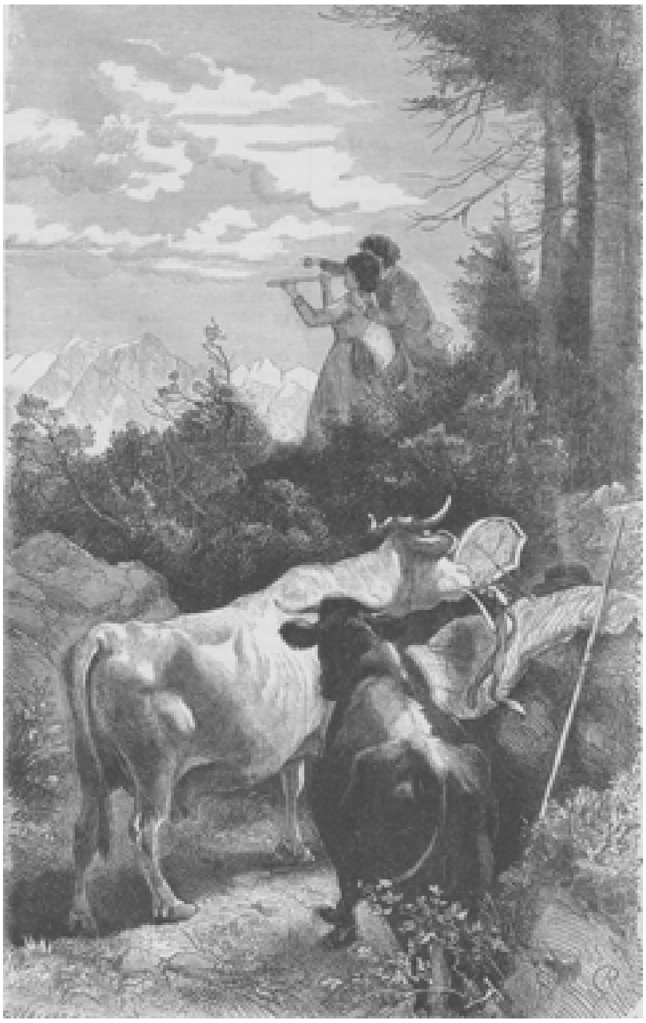

OP DE BERGEN.

In onzen jaargang 1873-74 deelden wij eenige bijzonderheden meê, over de opgediende spijzen en de recht dichterlijke wijze van het dekken der tafel - immers, men bestrooide in de 16e eeuw, het witte ammelaken met frissche bloemen, - nu willen wij eenige bijzonderheden aanhalen, over het uur waarop men zich, in de verschillende tijdstippen, aan tafel zette.

In de 14e eeuw, zegt een schrijver, noenmaalde men gewoonlijk ten 10 ure des morgens; men nam tusschen 7 en 8 ure des avonds het laatste maal. Karel V middagmaalde ten 11 en nam zijn avondmaal ten 7 ure. Het hof ging gewoonlijk ten 9 ure in den winter, en ten 10 ure in den zomer, te bed.

Het etens-uur bleef onder de regeering van Karel VI, Karel VII, Karel VIII immer op 11 ure bepaald. Eerst onder Lodewijk XII werd hierin eene verandering toegebracht, en wel ten gevolge van het huwelijk

des Konings met Maria van Engeland, die de uren, in haar raderland gebruikelijk, in het fransche hof overplantte. Inderdaad, men dineerde nu ten 12 ure en begaf zich niet zelden te middernacht ter rust.

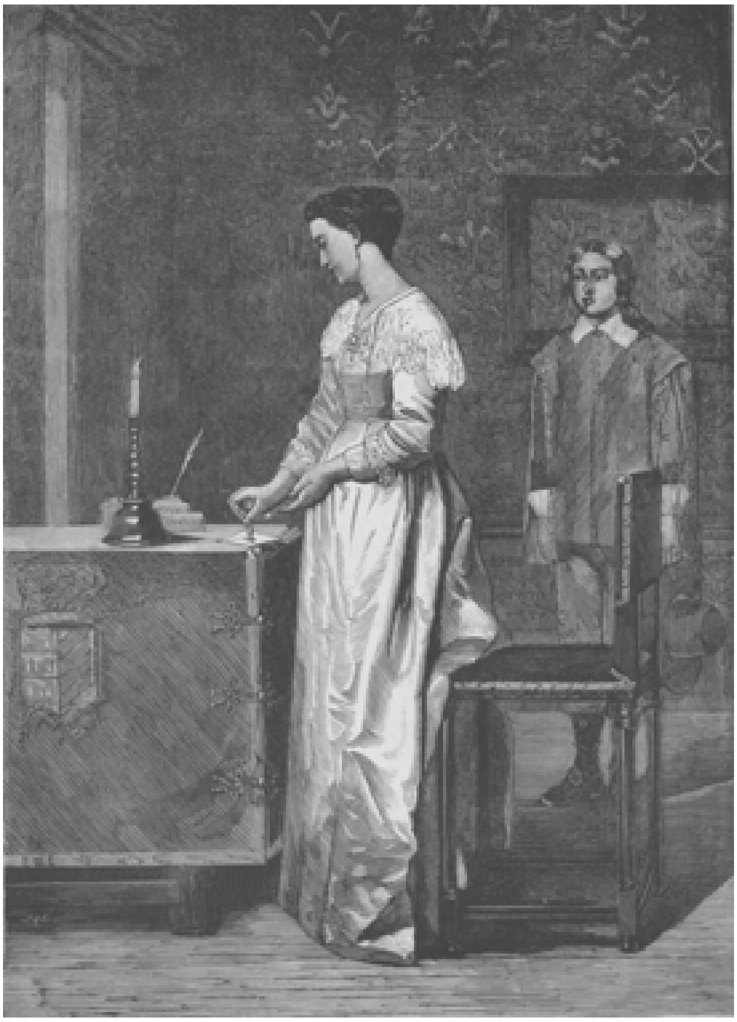

BESLUITELOOSHEID.

Men beschouwde dit uur van slapengaan als het uiterste punt der wanorde; doch het voorbeeld van het hof is altijd besmettelijk, en het uur vond, niet alleen aan het hof, maar ook bij de burgerij toegang. Toen echter de koning overleden was, keerde men reelal tot het maaltijden ten 11 ure terug. Meer dan dat: in den aanvang der 16^{e} eeuw, tijdens de

regeering van Frans I, hervatte men het gebruik van tijdens Lodewijk VI: men zette het etens uur andermaal op 9 ure 's morgens. Het avondmaal werd tusschen 5 en 6 ure opgediend, en men legde zich nogmaals vroeg in de veêren.

Dat was, volgens een gerijmden grondregel, het middel om 99 jaar oud te worden.

Lever à cinq, diner à neuf,
Souper à six, coucher à neuf,
Font vivre d'ans nonante-neuf.

Gedurende de 1 6e eeuw was het etens-uur, in welkdanig huis van Parijs ook, tusschen 10 en 11 ure, terwijl het avond-eten ten 6 ure werd opgediend. Na dit laatste uur deed de welhebber en de edelman eene wandeling, tot dat de klok der Sorbonne 9 ure sloeg.

Van dat oogenblik waren de straten van Parijs in het donker gehuld, en zoo eenzaam als die van een kempisch dorp. Wat verschil, van toen met nu! Sully vertelt in zijne *Mémoires*, dat hij na 6 ure geene zaken meer verhandelde. Hij deed zelfs de deuren van zijn prachtig verblijf sluiten, en opende slechts voor een boodschapper des konings. Van 6 tot 10 ure werd er dus aan geen staatszaken meer gedacht.

Tijdens Hendrik IV was het etens-uur ten elven, en slechts in de eerste jaren van Lodewijk VIII werd 12 ure weêr de mode.

Het is omtrent dien tijd, zegt een schrijver, dat er eene gewoonte ontstond, die geen spoor in onze dagen heeft achtergelaten. De burgersfamiliën verzochten elkander op zon- en feestdagen ten eten; doch ieder genoodigde bracht zijne schotel, of, zoo als men zegde, zijne *salmigondis* meê. Dat geleek zeer goed naar onze *pique-nique.*

Niet zelden gebeurde 't, dat verscheidene genoodigden dezelfde spijze aanbrachten, terwijl andere hoogst noodige schotels ontbraken; doch dit juist gaf aanleiding tot vroolijkheid.

Onder Lodewijk XIV bleef de etenstijd op 12 ure gesteld. Immers Boileau zegt, nadat hij bij een *bourgeois* ten eten was gevraagd: *Y court midi sonnant, au sortir de la messe.* Dewijl de koning ten twaalven at en de hovelingen, ook gedurende den maaltijd, hun hof hadden te maken, gebruikten zij het noenmaal ten 2 ure. Dit gebruik werd, ook buiten het paleis, gevolgd en uit den adel daalde het spoedig tot in de burgerij af.

In de 18^e eeuw zette men zich niet voor 2 ure aan tafel.

In Holland was ook het gebruik van 11 ure in voege; immers, toen Peter-de-Groote in 1717 te Parijs kwam, na een betrekkelijk lang verblijf in Holland, deed hij op dat uur zijn maal opdienen.

Van lieverlede nam men het maal om 3 ure, helgeen, ofwel het avondeten deed afschaffen of tot later in den avond verschuiven. Tijdens Lodewijk XV liet men de zaak, zoo als zijn voorganger die overgeleverd had. Men bepaalde echter het avond-eten op 9 ure.

Onder de regeering van Lodewijk XVI dineerde men ten 2 ure, en het komediespel duurde van 5 tot 9 ure. Mevrouw de Necker, die zich ten 4 ure aan tafel zette, verwekte door dat late uur zeer veel opspraak.

De regeling van het werk in de openbare besturen, zoowel als het verlichten der straten van Parijs, het veelvuldiger gebruik van rijtuigen hebben het etens-uur aanzienlijk gewijzigd. De beambten der bureelen, die vroeger werkten van 9 tot 12

en van 3 tot 9, zouden voortaan slechts van 9 tot 4 bezig zijn. Vandaar dat zij eerst tusschen 5 en 6 ure middagmaalden.

Dit gebruik werd weldra door velen uit de burgerij gevolgd. De omwenteling liet, ten minste, dit uur bestaan. Tijdens Robespierre was het ctens-uur op 6 ure bepaald, en ofschoon men thans op alle uren, na twaalven 's middags, dineert, is zulks het meest algemeen tusschen 5 en 7 ure.

In de Nederlanden volgde men ongeveer dezelfde beweging, ten minste in Brussel; in de overige steden en vooral ten platten lande kwam daarin schier geene verandering voor. Men middagmaalde in de 16^{e} eeuw ten 11 en 12 ure, zoo als men dit nu nog ten 12 ure doet, daargelaten in de groote steden.

In de 16^{e} eeuw dronk de heer, bij zijn ontbijt, gewoonlijk ‘rijnseen alsemwijn,’ terwijl de dienstboden zich met bier mochten verkwikken. Het noenmaal werd ten 11 en hoogstens ten 12 ure gereed gemaakt, zegt Dr. Schotel.

In onze dagen eindigt de dag niet zoo als in vroeger eeuwen, bij het ondergaan der zon: wij zijn er in gelukt den dag, juist niet tot ons lichamelijk voordeel, te verlengen, en alzoo kunnen de etens-uren gemakkelijk worden verschoven. Wie weet of men nog niet te middernacht dineeren zal!

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

Mathias in de gevangenis.

Het was eene boosaardige, helsche vreugde, die onze schepene genoot, toen hij hoorde dat zijn boos opzet gelukt was. Hij wreef zich van zelfvoldoening in de handen en een grijns, die voor lach moest doorgaan, verspreidde zich op zijn gelaat.

‘Ik moet mij zelven met mijne vinding geluk wenschen,’ mompelde hij in zich zelven; ‘ik geloofde zelf niet dat de wraak zoo spoedig en zeker zou zijn. Een ellendige poorter en bedelaar, die mij in den weg durft treden, in den weg van Gerard de Brouwer, het hoofd van het schependom te Antwerpen! 't Is immers belachelijk, bespottelijk! De aanmatigingen van het gemeen gaan tegenwoordig alle grenzen te buiten, en 't is waarlijk tijd dat aan deze oproerige woelingen een einde komt. In mijn persoonlijken vijand tref ik den vijand van het algemeen welzijn, en het land is mij dankbaarheid schuldig, omdat ik zoo'n geschikte gelegenheid wist te vinden om zoo'n oproermaker onschadelijk te maken. Daarbij, nog eenige oogenblikken geduld en ik zal zekerheid hebben, of ik waarlijk in hem een medeminnaar had. Voorzichtigheid, altijd voorzichtigheid! De vrouwen zijn een wonderbaar geslacht en willen zacht aangevat worden. Ik ben natuurlijk geheel te goeder trouw en heb alleen ter wille van haar welzijn zoo gehandeld. Noch van Herwing, noch van Mathias weet ik iets, ik weet zelfs niet dat zij deze lieden ontving. Ha, ha, ik wil eens zien hoe zij het nieuwtje op zal nemen. Vrouwen verraden zich licht door oog, gelaat of houding. Wanneer zij hem waarlijk bemint, wordt zij bleek, valt misschien in onmacht, en Gerard de Brouwer is in eens achter het geheim. Bij alle duivelen, deze gedachte zou mij razend maken! Zoo'n bedelaar, die misschien lang van honger zou gestorven zijn, indien men zich van hooger hand niet over hem erbarmd had, zoo'n bedelaar durft begeerige blikken slaan op zulk eene vrouw. Wij zullen u die inbeelding en ijdelheid wel afleeren, trotsche schavuit,’ en hij wandelde haastiger voort, zijn vuisten ballend en dreigend voor zich uitziende als stond de bedoelde persoon juist voor

hem. ‘Ha, ha, ha, een prachtige wraak, een grootsche wraak, ik had het nooit beter kunnen treffen, en ik begin eerbied te krijgen voor mijn eigen hoofd! 't Is waarlijk eene klucht, die zoo veel te verschrikkelijker voor beiden moet zijn, indien er ernst in het spel is. Wat moet zij van hem en hij van haar denken! Maar wij zullen zien. Laat ons eerst ons weeuwtje eens opzoeken en zien hoe zij het nieuws opvat.’

En na zijnen mantel omgegooid en zijn hoed opgezet te hebben, ver liet hij zijne woning.

Hij vond Suzanna, in stille gepeinzen verdiept, in haar tuinkamer zitten. Haar gelaat was bleek en hare oogen stonden ernstig zoo niet somber; alles bewees dat zij een onrustigen nacht had doorgebracht en dat hare ziel door treurige gedachten bestookt was.

Zij ging den schepene te gemoet en bood hem een zetel tegenover zich aan.

‘Zonder veel plichtplegingen, mevrouw, wil ik u maar onmiddellijk de reden van mijn bezoek zeggen. Gij vroegt mij gister avond verschillende dingen, waarop ik toen niet antwoorden kon; ik heb er echter onderzoek naar gedaan en getracht eenige inlichtingen omtrent de aanhangige vraagpuuten te bekomen, en ik kom u thans den uitslag meedeelen.’

‘Ik dank u reeds bij voorbaat, waarde heer, om de moeite voor mij

aangewend, maar ik bid u licht mij eerst in omtrent de gevaren, die den eerwaarden Herwing bedreigen; ik ben in de hoogste mate ongerust en heb den geheelen nacht bijna geen oog kunnen toedoen van angst.'

'Als een bewijs van de oprechte genegenheid en welwillendheid die ik voor u koester, kan ik u mededeelen dat, zoover mijne bediening strekt en mijne bevoegdheid gaat, hem geen leed in Antwerpen zal aangedaan worden. Op dit mijn rerspreken kunt gij staat maken. Ik acht, ja ik zou zeggen, ik bemin u toch te zeer,' - en hier haperde de schepene een weinig - 'om niet alles wat in mijn vermogen is te doen, om u eenigszins van dienst te zijn. Een zaak moet ik u echter zeggen, ik kan mij niet verantwoordelijk stellen voor de gevolgen, indien hij namelijk zijn onvoorzichtig besluit ten uitvoer brengt van naar Brussel te gaan.'

'Hoe, gij zoudt dit reeds weten?' vroeg Suzanna, den schepene nieuwsgierig aanziende.

'Moeten wij dan niet alles weten, mevrouw? Is het niet de plicht van de policie en het gerecht om op allen een wakend oog te houden, en te zorgen dat geen verdachte handeling hun ontgaat en vooral waar het personen geldt, die door hun gedrag de verdenking der overheid hebben opgewekt. En indien dit het geval niet was, hoe zouden de boosdoeners dan, die voor eenige dagen bij u inbraak gepleegd en u kostbare voorwerpen ontstolen hebben, reeds aangehouden zijn en achter slot en grendel zitten?'

'Reeds aangehouden!' riep Suzanna met een zekere voldoening in gelaat en stem.

'Wel zeker, zij waren met hun vijven, de aanvoerder er onder begrepen. Ofschoon men onmiddellijk hunne kleederen doorzocht heeft, heeft men de kleinoodiën bij hen niet gevonden. Zij hebben het gestolen goud en zilver zeker gesmolten, zoo als schelmen meer doen, opdat men geen rechtstreeksch bewijs tegen hen zou aanvoeren. Orerigens hebben zij den diefstal reeds bekend, alsmede andere en veel zwaarder misdaden, waarnaar men reeds lang onderzoek deed, maar waarvan men de daders niet kon machtig worden. Maar om ditzelfde onderwerp moet ik u een weinig beknorren, schoone dame,' en het gelaat van onzen schepene nam eene zoetsappigheid aan, die iedereen zou bedrogen hebben, die de schuilhoeken van zijn karakter niet kende. 'Gij zelf zijt de schuld van het geheele ongeval en gij hebt u de onaangenaamheid zelve op den hals gehaald. Waarom toch uw huis voor lieden open gezet, wier karakter en praktijken gij niet kent, voor lieden uit den lagen stand der maatschappij, van wie men op de vingers kan uitrekenen dat het schelmen en dieven moeten zijn?'

De jonge weduwe scheen bij deze woorden geheel en al verwondering, en wist waarlijk niet hoe zij het met den schepene had.

'Maar ik weet niet wat gij hiermeê zeggen wilt,' antwoordde zij, 'ik ontvang hier noch rijk, noch arm.'

'Zou de schelm, die thans achter slot en grendel zit, dan zoo schaamteloos gelogen hebben?' hernam Gerard, een boosaardigen maar onderzoekenden blik op zijne schoone buurvrouw werpende. 'Hij heeft ons trachten wijs te maken, dat hij veel in uw huis kwam en dat hij reeds ang met de gedachten heeft rondgeloopen, de eerst opdoende gelegenheid aan te vatten om u te bestelen.'

Nu scheen Suzanna waarlijk het hoofd kwijt te zijn; zij begreep er niets meer van en bleef eenige oogenblikken in gedachten, of haar geheugen haar ook iets of iemand te binnen bracht; maar zij vond niets en haalde de schouders op, als wilde zij zeggen,

dat haar de zaak te geleerd was en dat zij van alles, wat de schepene haar daar verteld had, niets begreep.

‘Ik zie wel,’ zegde deze op den onverschilligsten toon ter wereld, als nam hij geheel en al genoegen met de onbekendheid van Suzanna, ‘dat wij hier met een grooter schelm te doen hebben, dan ik meende. Niet alleen toch dat hij een schaamtelooze schurk is, maar hij is daarbij nog een afschuwelijke lasteraar. Hij durft beweren dat hij met den monnik Herwing door banden van vriendschap verbonden is, en dat hij door toedoen van hem met u kennis heeft aangeknoopt.’

Buiten de verwachting van den schepene bleef Suzanna geheel kalm bij deze woorden, en haar voorkomen drukte geheel en al koelheid uit.

Zij bepaalde zich er toe hem met eene koude waardigheid te antwoorden, dat Herwing nooit iemand bij haar ingeleid had, behalve een zeker persoou, Mathias Smits geheeten, dien zij als te braaf en te eerlijk kende, om hem in de verste verte te verdenken en dien Herwing als een zoon beminde.

‘Wat?’ en de schepene nam een toon van de diepste verontwaardiging aan, ‘het is dan toch waar? Maar dat is afschuwelijk, en indien het geen verblinding van Herwing geweest is, dan zou het de schromelijkste ontheiliging van hem zijn in een hart, waar gij heerschtet, eene plaats af te staan aan zulk een doortrapten en afschuwelijken schelm.’

‘Nu begrijp ik u,’ zegde Suzanna, haastig opspringende en zoo bleek wordende als een lijk. ‘Het is Mathias, die gevangen genomen is. Maar dat is een misverstand. Hoe! Mathias zou mij bestolen hebben, Mathias het hoofd van een dievenbende. Neen, dat kan niet zijn, dat is niet waar, dat is laster, dat is ontheiliging. Neen, hier heeft een groote vergissing plaats gehad!’

‘Dat weet ik nog zoo zeker niet,’ antwoordde de schepene, ‘men moet zoo lang in de wereld verkeerd hebben als ik, om de menschen te kennen.’

‘En gij,’ hernam de jonge vrouw, ‘gij, die uwe lieden moest kennen, gij hebt zulke afschuwelijke gedachten kunnen hebben! Wat uwe vermoedens en redenen voor deze gevangenneming ook geweest zijn, ik zeg u dat zij slecht zijn, en ik raad u aan Mathias spoedig los te laten, zoo gij u de verontwaardiging niet wilt op den hals halen van de geheele stad. Hoe, Mathias van zulke zaken verdenken, het is krankzinnigheid, het is schandelijk! Vraag iedereen in Antwerpen, van den hoogst geplaatste tot den geringsten poorter, wie Mathias Smits is en hij zal u antwoorden met lofreden op zijn arbeidzaamheid, menschenliefde, eerlijkheid; hij zal u zeggen, dat het de deugdzaamste man is van de geheele stad. En zulk een van een lagen diefstal verdenken, zulk een met geweld te doen aanhouden en kerkeren, dat is verschrikkelijk, dat gaat tegen alle gevoel van recht in!’

Onze schepene werd door deze taal van Suzanna geheel van zijn stuk gebracht, en hij kon het slechts stamelend uitbrengen, dat er degelijke bewijzen bestonden en Mathias volstrekt niet op een los verdenken was gevangen genomen.

Wat Suzanna gezegd had van de gevolgen, die zouden kunnen voortvloeien uit de gevangenneming van een man, zoo bemind, zoo geacht en, wat het meeste zegde, die de oorzaak was der afschaffing van het afschuwelijke recht van de *doode hand*, kon niet nalaten een diepen indruk op hem te maken en hem pijnlijk aan te doen.

Suzanna, hoezeer zij zich ook inspande om bij deze vreeselijke tijding bedaard te blijven, was zich zelve niet langer meester; zij zonk machteloos op een stoel neder, en haar gelaat in hare handen verbergend, liet zij den vrijen loop aan hare tranen. Zij snikte en scheen verpletterd onder het gewicht der smart.

Dit beeld van diepe en sprakelooze droefheid was als een donderslag voor onzen schepene. Twee gevoelens streden in zijn hart en legden bem als op de folterbank: jaloezie en medelijden.

Hij was oorzaak van de droefheid der vrouw, die hij zoozeer beminde; hij voelde zijn hart samenprangen, en het had weinig gescheeld of tranen zouden er gesprongen zijn uit die boosaardige oogen. Maar van den anderen kant werden die tranen terug gedrongen door de zoo vreeselijke gedachte, dat die vrouw een ander, thans zijn doodsvijand, beminde.

De schepene voelde zich bij het beschouwen dezer weenende vrouw door alle smarten van hel en wereld aangegrepen. Hij sprak niet, hij bewoog zich niet, maar daar binnen werd een strijd gestreden, zooals hij in zijn leven nog niet had gekend; zijn gemoed was eene zee gelijk, waarin alle winden tegen elkander instormen, golven op golven stapelende, schepen verpletterende en de afgronden der diepte omwoelende.

Hij ontzag zich voor de tegenwoordigheid van Suzanna, maar gaarne had hij zijne handen in de borst willen slaan en deze tot bloed willen scheuren. Hartstocht, hoe verderfelijk, hoe vernietigend is uw adem, is uw aanraking! Neen, hij kon niet gelooven dat hij die vrouw voor altijd verloren had, hij beeldde zich nog in dat er hoop voor hem was, dat de droefheid, die hij zag, slechts Herwing betrof, dat zij vog

den ellendige, den volksman, niets dan een soort vriendschap koesterde.

Welk een heerlijke zonnestraal te midden van eene stormachtige, bewolkte lucht, welk een paradijs in de vreeselijke woestenij, die thans zijn hart aanbood! Hij klampte zich aan dat denkbeeld vast als een schipbreukeling aan de plank. Hij wilde weten - dood en ondergang - hij wilde weten of er nog hoop bestond. Een bovenmenschelijke inspanning doende, om den storm, die daar binnen woedde, het zwijgen op te leggen en zijn gezicht, doodsbleek en half van pijn verwrongen, de natuurlijk uitdrukking weêrgerende, trad hij op Suzanna toe.

'Gij lijdt, mevrouw,' zegde hij, met iets smartelijks in zijn stem, alsof de vertwijfeling in weemoed was overgaan. 'O, wat ook de oorzaak zij, ik bid u, zeg het mij; ik kan u niet zien lijden, het doorgrieft mij het hart, ik zou met u willen weenen. O, zeg mij wat u deert, en indien het in mijne macht staat de oorzaak weg te nemen, ik zal al het mogelijke doen om u weêr gelukkig te maken.'

Deze troostende woorden hoorende, was het of Suzanna's moed weder opflikkerde; haar oog begon te midden der tranen weêr helder te zien.

'Ik dank u voor uwe opbeuring,' zegde zij, 'en God zal u hiervoor loonen. Maar o, ik bid u, geef hem oogenblikkelijk de vrijheid weêr; laat zijne gevangenschap om Gods wil niet langer duren! God en de menschen zouden u een vreeselijke verantwoording afvragen voor een vermoeden, dat een grievende beleediging is voor den deugdzaamsten en braafsten der menschen, en uw geweten zegt het u niet dat hij onschuldig is!'

'Doe geen beroep op mijn geweten, mevrouw,' antwoordde de rechter met iets bitters enpijnlijks in zijne stem, terwijl hij zijn hoofd vertwijfelend schudde. 'Spreek tot mij eene andere taal en beken liever dat gij hem bemint. Doe liever een beroep op de vriendschap, die ik u toedraag, en dan beloof ik u alle pogingen aan te wenden om hem te redden.'

'Ja, ik bemin hem!' riep Suzanna, zich in de grootste opgewon denheid voor zijne voeten neêrwerpende, terwijl zij haar aangezicht met de handen bedekte.

Dit was genoeg; meer kon Gerard de Brouwer niet verdragen. Zonder een woord te spreken, wendde hij zich van haar af en begaf zich naar de deur, op de tanden knarsende en de vuisten ballend.

'Wee, wee, het is het doodvonnis, dat zij over hem heeft uitgesproken,' en in de hevigste gemoedsbeweging stapte hij zijne woning binnen.

(Wordt vervolgd.)

Eene silhouët naar Andersen.

Gisteren, zoo laat de gevoelige dichter Andersen de maan vertellen; gisteren staarde ik in een kleinen, door huizen omsloten hof. Daarin lag eene klokke met elf kleine kiekens. Een lief kindje sprong en huppelde in het rond. De hen klokte en sloeg verschrikt hare vleugels over de kleintjes uit. Nu kwam de vader van het meisje; hij liet luid zijne stem hooren - en ik, ik dreef verder, zonder meer aan dat alles te denken. Dezen avond zag ik echter weêr in denzelfden hof. Alles was rustig en stil. Nu kwam het kleine meisje, ging zacht op de teentjes naar het hok, schoof den grendel weg en sloop tot bij de klokke en hare kiekens. Deze piepten bang en fladderden rechts en links. De kleine liep achter hen. Dat zag ik duidelijk; want ik keek door eene reet van den muur. Recht boos was ik jegens het wilde kind, en het maakte mij gelukkig dat de vader kwam, nog heviger uitvaarde dan den avond te voren en het kind zelfs bij den arm greep. Het lieve meisje boog het hoofdje en de blauwe oogen waren door tranen overwolkt. ‘Wat doet gij hier?’ vraagde de vader. ‘Ik zou zoo gaarne de klokke kussen,’ zegdc het, ‘en haar om vergeving bidden voor hetgeen ik haar gisteren misdeed; maar ik durfde het u niet zeggen.’ En de vader kuste de heilige onschuld op het voorhoofd; ik echter kuste haar oogen en mond.

[Nummer 12]

Baron Jan Baptist Nothomb.

BARON JAN BAPTIST NOTHOMB.

Weinige belgische staatslieden hebben een zoo bewogen leven gehad als de heer Nothomb, op dit oogenblik afgezant van België te Berlijn; maar ook bezit België weinige zoo verdienstelijke mannen als hooger gemelde.

Jan Baptist Nothomb werd te Messancy, in het Groothertogdom Luxemburg, den 3 juli 1805, geboren. Zijne familie behoort niet tot den adelstand; zij is van onbekenden, burgerlijken oorsprong en de staatsman heeft dus zijne opklimming grootendeels aan zijne eigene talenten te danken; doch ook de omstandigheden hebben daarin noodwendig haar deel.

Na zijne eerste studiën aan het atheneum van Luxemburg voleindigd te hebben, begaf de jonge Nothomb zich naar de hoogeschool van Luik, en erlangde op zijn 21^{e} jaar, dus in 1826, den graad van doctor in de rechten.

De jonge advokaat wierp zich, als zoovelen van zijne loopbaan, in de politiek en wij vinden hemin 1828 aan de redactie van het toenmalige blad *le Courrier des Pays-Bas*, in welks kolommen hij het gouvernement van koning Willem hevig bestreed.

Volgens den heer Nothomb was de vereeniging der beide deelen Nederlands eene onmogelijkheid, en zoohaast ook de voor hem wel wat onverwachte losbersting in 1830 plaats had, verliet hij Luxemburg, waar hij zich op dat oogenblik in vacantie bevond, ijlde naar Brussel en werd door het voorloopig gouvernement benoemd tot lid van het komiteit van grondwet. In die vergadering nam de jonge, en nog weinig of niet bekende, advokaat den post van secretaris in.

Het is onbetwistbaar dat de heer Nothomb, op dat oogenblik zijner loopbaan, aanzienlijke diensten aan België bewees. Toen echter het Nationaal Congres zou worden saamgesteld, bevond hij zich in het geval van veel zijner jonge en tamelijk eerzuchtige kollegas - hij was te jong om van die vergadering deel te maken. Om die eer aan velen van de voornaamste drijvers der gebeurtenissen in 1830 te doen genieten, werd dan ook de ouderdom, waarop men kiesbaar werd, op 25 jaar bepaald.

De heer Nothomb, in drie distrikten van Luxemburg gelijktijdig gekozen, werd weldra een der voortreffelijkste redenaars van het Congres en meer dan dat, een der voornaamste staatslieden van België. In het binnenland bestreed hij de republikeinsche partij, welke het af-

gescheurde deel Nederlands aan Frankrijk wilde hechten; in het buitenland had hij de Conferentie van Londen tegen zich, die aan België eene onbillijke arbitragie trachtte op te leggen.

Reeds den 16 november stelde de heer Nothomb een ontwerp van grondwet, met een grondwettelijk koningdom, voor. Ook wilde hij, even als vele katholieken in die dagen, de volledige scheiding tusschen Kerk en Staat. In de keuze van eenen koning, was hij echter gunstig aan den naam van den hertog van Nemours; toen echter later de moeielijkheden, opzichtens grenzen en schulden, door de Conferentie van Londen, en ten nadeele van België, beslist waren, vereenigde hij zich met de meerderheid, in de keuze van Leopold van Saksen-Coburg.

Naar Londen afgevaardigd, erlangde onze staatsman de zoo veel besproken achttien artikelen, die Limburg en Luxemburg inderdaad aan België deden ten deel vallen en eene rechtmatige schuldverdeeling tusschen de gescheiden deelen Nederlauds daarstelden. Nadat de vergadering te Brussel Leopold als koning had aangenomen, begaf deze prins zich naar Brussel, en ontving uit de handen van den heer Nothomb, secretaris van het Congres, het formuul van den grondwettelijken eed.

Het te Londen behaalde voordeel werd echter welhaast verzwonden. De inval der Nederlandsche troepen in België, het verslaan van het belgische leger te Leuven, deed de schaal andermaal naar de zijde van Nederland overhellen, en dit laatste verkreeg van de Conferentie de beroemd geworden vierentwintig artikelen, waaraan België zich, niettegenstaande alle tegenkanting, moest onderwerpen.

De heer Nothomb vertrok andermaal naar Londen, doch kon daar slechts een deel van Luxemburg voor België behouden. Hoe het zij, in die onderhandelingen had de jonge staatsman veel ijver, veel doorzicht doen blijken.

Toen Nederland, tegenover het fransche leger, de wapens neêrlegde en er een behoud van toestand gedurende vijf jaren besloten werd, keerde de heer Nothomb zijne werkzaambeid tot het inwendige bestuur, waar als het ware alles nog moest ingericht worden. Hij was drie jaar en een half minister van openbare werken, en het was aan hem dat België zijn spoorwegwet, vele zijner vaarten, wegen en wat dies meer, verschuldigd is.

Het *statu quo* der bepaalde vijf jaar verliep in 1839. Het volk, meest altijd handelende zonder de zaken tot op den grond in te zien, wilde nog altijd de verwerping van gezegde vierentwintig artikelen; doch de heer Nothomb, trots de impopulariteit welke hem dreigde, bleef op de goedkeuring van het tractaat aandringen, en beschouwde dit laatste als eene van die rampzalige noodzakelijkheden, welke niet te ontwijken was, wilde men zich niet dieper in het ongeluk storten.

De heer Nothomb vertrok in 1840 als buitengewoon en gevolmachtigd gezant naar den Duitschen Bond, doch keerde in 1841 reeds op het tooneel der binnenlandsche staatkunde terug, en ving alsdan die hevige worsteling aan met den heer Lebeau, die aan zijne politiek eene meer zoogezegd liberale richting wilde geven, en alzoo den grondslag legde van die staatkundige verdeeldheid, welke op dit oogenblik door de doktrinaire partij tot het uiterste gedreven wordt.

Dat stiet den heer Nothomb tegen de borst; dat was, volgens hem, eene inbreuk maken op de zoogeheeten katholiek-liberale staatkunde van 1830, welke hij bijgetreden was. Ook scheidde hij zich van zijne vroegere vrienden, die, onder den dekmantel van vooruitgang, den oorlog verklaarden aan de rechten en vrijheden der katholieken, en zelfs aan vele maatschappelijke noodwendigheden.

Het ministerie-Lebeau, dat zich onmachtig gevoelde om tegen de oppositie te worstelen, wilde de Kamers, of ten minste den Senaat ontbinden; de Koning weigerde echter tot dat uiterste over te gaan en het ministerie trad af, om door een kabinet, waarvan de heer Nothomb de portefeuille van binnenlandsche zaken op zich nam, te worden vervangen.

Den 13 april 1841 verscheen de befaamd gebleven cirkulair aan de gouverneurs der provinciën, waarin het kabinet zijne staatkundige zienswijze kennen deed. Alle ontbinding, zoo verklaarde de cirkulair, was onnoodig, dewijl de Kamers, zoo als zij waren saamgesteld, den regelmatigen gang van 's lands zaken verzekerden. De zegepraal van deze of gene partij, kon niet in de denkwijze van den Staatsman liggen, kon de overwinning niet zijn van het eene op het andere deel der natie.

Dergelijke krisis, verklaarde verder de cirkulair, eindigt niet door eene overwinning; zij eindigt door eene wederkeerige overeenkomst. Er kan, er moet eene overeenkomst, op het terrein van gematigde denkwijzen, door het gouvernement gepoogd worden. De belgische omwenteling van 1789, zoo rampzalig, kende slechts twee partijen: het was het geluk der omwenteling van 1830, dat zij door de vereeniging van alle gematigde denkwijzen werd geleid. Dat is de ware vooruitgang onzes tijdvaks; uitsluitend tot een der twee partijen van 1789 terugkeeren, zou insgelijks een stap achterwaarts zijn.

Het eerste middel om beweging te maken ten voordeele der liberale partij, was het voorstel, door twee leden tijdens het voorgaande kabinet gedaan, om de hoogeschool van Leuven het recht van burgerlijk persoon te verleenen. Ofschoon het kabinet verklaarde, dat dit voorstel slechts ten berde zou komen, wanneer het openbaar onderwijs geregeld werd en mocht het bevonden worden een gevaar te zijn, zelfs zou worden ingetrokken, bedaarde de beweerde bekommernis niet. Den 15 febrnari 1842 verklaarden de bisschoppen echter dat zij de petitie, waardoor zij bovengemeld recht vroegen, introkken en ook de twee leden lieten hun voorstel varen.

De groote worsteling welke nu ontstond, was die betrekkelijk het wetsontwerp op het lager onderwijs, gekend onder den naam van wet van 1842. Merkwaardig zijn de woorden van Nothomb, opzichtens deze nog zooveel besproken wet:

‘Geen onderwijs, vooral geen lager onderwijs, zonder zedelijke en godsdienstige opvoeding; en door godsdienstige opvoeding verstaan wij het onderwijs van eene positieve godsdienst. Op dat punt zijn wij allen het eens. Dat is ons uitgangspunt. Wij breken af, en luid moet men het zeggen, wij breken af met de politieke stelsels der 18^{e} eeuw, die beweerden het onderwijs gansch te moeten verwereldlijken en de samenleving op enkel rationalistischen grondslag vestigen.’

Den priester in de school - ziedaar wat de wetgever wilde, en dat binnentreden, zegde hij, moest vrijwillig en eervol, en de stand der gecstelijkheid in de school, onafhankelijk zijn. De wet, waarover men van 8 tot 30 augustus handelde, en die den 23 september 1842 bekrachtigd werd, sloot dit gedenkwaardige zittingjaar.

Een aantal andere belangrijke wetten werden in dat jaar gestemd en vele nog hangende moeielijkheden met Nederland, door het tractaat van 5 november 1842, vereffend. Het is ons echter onmogelijk in alle die bijzonderheden te treden; wij hebben gedacht, opzichtens de zoo dikwijls besproken wet van 1842, eene uitzondering te moeten maken.

Na vele moeielijkheden te zijn doorgeworsteld en zijne gematigde staatkunde, voor de onvermoeide woelingen van de heeren Rogier en Lebeau, te hebben zien bezwijken, verliet de staatsman in 1845 de binnenlandsche politiek en keerde tot de

buitenlandsche terug, om daar, als belgisch gezant te Berlijn, niet minder diensten aan zijn vaderland te bewijzen.

Die diensten werden, onder ander, in 1853 door den koning beloond met den gewezen minister tot den adelstand te verheffen. Baron Nothomb is thans 69 jaar oud.

Voor vele jaren maakte een schrijver het volgende portret van den verdienstelijken man: ‘de heer Nothomb is klein van gestalte; zijne lichaamsvormen zijn door het zittend kabinetsleven eenigzins zwaar geworden; zijne gelaatstrekken zijn regelmatig en hebben onderscheiding; zijn voorhoofd is hoog en breed; zijn oog scherp en doordringend; zijn gang wat stijf en zwaar; zijne beweging sober en bondig.’

Als schrijver van het werk *Essai historique et politique sur la révolution Belge*, toonde hij een helderen, duidelijken envatbaren stijl te bezitten. Als redenaar had hij ontegenzeggelijk groote verdiensten. Met een woord - Jan Baptist Nothomb is eene der merkwaardigste figuren, welke na de omwenteling van 1830 in België optraden en op een breeder tooneel dan het onze, onder vele anderen, zelfs zou geschitterd hebben.

Onze-Lieve-Heere boom.

Zoo noemt men den kolossalen eikenstam, waarvan wij hier eene teekening meêdeelen en sedert onheugelijken tijd de grenzen aanwijst

der limburgsche gemeenten Cortessem, Wellen en Gors-op-Lieu. Aan den stam is dan ook een Mariabeeld en een offerblok gehecht. Heeft men dien naam gegeven, om den alouden stam des te beter te doen eerbiedigen, of heeft die naam een gansch anderen oorsprong?

De stam van den boom is gansch hol; door eene enge spleet, te eng voor een wat dik mensch, komt men binnen en in de ruimte, die zich daar opdoet, kan een tiental personen plaats nemen. Die ruimte dient in den zomer niet zelden tot verblijfplaats van dit of dat zwervend volkje, en dewijl de wanden kurkdroog zijn, is het te vreezen dat deze of gene ketellapper, door vuur te maken, het eerbiedwaardig monument eens zal doen in brand vliegen.

De omtrek beneden aan den stam, beloopt 9 m. 36., voorzeker eene aanzienlijke dikte. Hoe oud kan nu die boom wel zijn? Dit is op een paar eeuwen niet te berekenen; doch volgens zekere gissingen, zou hij wel 1100 jaar kunnen oud zijn. Voorwaar, eerbiedwaardig genoeg.

Op weinigen afstand van dien grens-eik van Cortessem, ligt de plaats, *Bonderkuil* geheeten, waar, volgens de overlevering, achtenzeventig bokkenrijders op den brandstapel stierven. Men ziet, dat men zich daar in een land vol beelden uit het verledene bevindt.

De bokkenrijders vormden, zoo wat eene eeuw geleden, eene geheime vereeniging, die te Luik, Limburg en in de West-Rijnsche provincie aanzienlijke vertakkingen had. 't Was eene bende, die zich niet alleen door eene reeks misdaden, maar nog door allerhande duivelskunstenarijen bevreesd maakte. De stoutste diefstallen werden nacht op nacht, nu hier, dan daar, gepleegd. Landloopers, deserteurs, losgelaten boeven, ontsnapten aan galg en rad, en niet zelden ook welgezeten burgers, maakten er deel van.

De bende had verscheidene onderverdeelingen en de gevaarlijkste en stoutste dezer was die, welke de omstreken van Maastricht, 's-Hertogenbosch en de verdere grenzen van Noordbrabant onveilig maakte.

'De hoofdman dezer bende,' zegt een duitsch werk, 'oefende veel invloed uit op het dom bijgeloof zijner onderhoorigen, en deed hen daardoor aan zijne bevelen gehoorzamen. Hij was bovendien in betrekking met burgers van Hertogenrade, die hem in zijne rooverijen de behulpzame hand boden en de verhelers der gestolen voorwerpen waren. Maar hoofdman en benden vielen eindelijk in de handen der justicie; de bokkenrijders werden overrompeld en honderden moesten te Hertogenrade hunne misdaden boeten. Een schrijver van dien tijd zegt, dat de voltrokken doodstraffen de omstreken der plaats als met eene pestlucht bezwangerd hadden.'

De diefstal was de beweegreden der bokkenrijders, doch de diefstal werd als het ware gewettigd: men beschouwde hem als een middel om eene juister verdeeling der aardsche schatten onder de menschen te verspreiden. Het aannemen van leden geschiedde op eenzame en goed door schildwachten bewaakte plaatsten, en ging met zekere plechtigheden, waarin een groote bok een aanzienlijke rol vervulde, gepaard.

Dit alles leidt ons verre van den eik van Cortessem, die als schier getuige was van de ijselijke strafpleging. Is de *Bonderkuil* eene plaats van schrik en afschuw, vooral des avonds, dan is de eik met zijn Mariabeeld, eene veilige en zalige toevluchtsplaats en draagt met recht den zoeten naam van *Onze-Lieve-Heere boom.*

Op jacht.

Eeuwen lang was het jachtvermaak alleen voor de rijken en machtigen bestemd en waren de wetten, die de honden en het wild beschermden, tegen de aanvallen van den gemeenen man, geduchter dan die, waardoor de nederige poorter beschermd was. Die dagen zijn voorbij, en het jachtvermaak met hazenwindhond of geweer is een schier algemeen pleizier geworden. Het heeft alle aristocratisch karakter verloren, tenzij die groote drijfjachten, zoo als die, welke zich op de nevensgaande print schijnt voor te bereiden.

Die hoogstammige boomen, die dreef, dat bosch toonen de afhankelijkheid van een groot, en tot een adellijk domein behoorend, park aan. Die amazone, door eenige heeren omringd, die allen in gestrekten draf de dreef in rijden; de talrijke groep honden en jagers die achterop komen - alles toont hier eene dier aristocratische jachten aan, die voorzeker nog eene dichterlijke tooverkracht ten toon spreiden en welke, zij alleen, nog aan de vroegere jachtfeesten doen denken.

In ons land bestaan dergelijke jachten slechts bij eenige en zeer dun gezaaide kasteelheeren; in Engeland vindt men ze veelvuldiger en het tafereel is ook aan een der vorstelijke parken van dat land ontleend.

Het begraven bij verschillende volken.

Eerbied voor de dooden, dien men nu in onzen zoogezegd verlichten tijd wil vernietigen, heeft ten allen tijde bestaan. Alle volkeren hebben aan het stoffelijk overschot, dat veroordeeld is tot assche te vergaan, hulde en eer bewezen, en die eer, zegt Hornstein te recht, heeft haren oorsprong niet in de stoffelijkheid, maar wel in eene hooger order van denkbeelden; het is eene stilzwijgende hulde aan de onsterfelijkheid der ziel, dat groote leerstelsel, door de hand Gods in het hart onzer vaderen gegrift en aan alle menschelijke geslachten overgeleverd.

Men heeft meer dan eens dat denkbeeld in den mensch willen versmachten; doch telkenmale, hoe hevig ook verworpen, komt het immer terug, omdat dit denkbeeld alleen waar en waarachtig is; maar is het niet verwonderlijk, is het niet boven alles stootend, in onze dagen, die men dagen van verlichting noemt en dit na achttien eeuwen christengelooven, het woord van Heraclides, door Celsius aangehaald, te hooren herhalen: ‘lijken zijn minder dan slijk?’

Doch laat die dwaalgeesten ter zijde, en dewijl de lessen van het verleden ons, ook in dit geval, te stade komen, zullen wij tot in de oudheid opklimmen en daar zien welk de gebruiken en plechtigheden voor de dooden waren.

Welk was de gebruikelijke wijze van begraven bij de Joden, bij hen, die de aanbidders van den waren God zijn geweest? Dit volk balsemde zijne dooden, omwond ze met eene doodswaê en bandeletten. In St. Jans-evangelie staat immers vermeld, dat men Jesus in het graf legde, in eene doodswaê gewonden en met welriekende kruiden, zoo als zulks bij de Joden gebruikelijk was.

Gods volk had dus de begrafenis in den schoot der aarde als vasten en stelligen regel aangenomen, en die graven waren holten in rotsen en grotten.

De Egyptenaars bouwden integendeel reusachtige pyramiden, wezenlijke tempels voor hunne dooden; zij versierden het inwendige der graven, ook wel in de holten der rotsen gemaakt, met schilderingen en figuren, op de bestemming der ziel toepasselijk; doch voor allen, voor arm en rijk, bestond de vereering na den dood.

Werd de rijke met aromaten gebalsemd, door bandeletten omgeven, en in eene kist van cederhout of sycomoor gelegd, het lijk van den arme werd, bij middel van zout, gedroogd en door een lijnwaad omwonden. Dat balsemen is van de allerhoogste oudheid, en ten bewijze dat de Egyptenaren daarin zeer bedreven waren, is, dat de mummies tot op onzen tijd bewaard zijn gebleven.

Herodotes, na gezegd te hebben hoe men bij dat balsemen te werk ging - welke inwrijvingen dertig dagen lang voortduurden - zegt, dat men de lijken nadien in eene kist sloot en aan de bloedverwanten teruggaf, welke deze rechtstaande tegen eenen muur plaatsten.

Hornstein deelt zeer wetenswaardige bijzonderheden over die balseming der Egyptenaars meê, die hij echter zelf aan andere schrijvers ontleend heeft. De kisten waren niet zelden in menschelijken vorm gemaakt, ten minste was dit het geval voor het hoofd; het overige van 't lichaam was eenigermate als een effen voetstuk. Bij mannen van onderscheiding hingen de armen der mummies naar beneden; deze laatsten stonden ook langs de muren, terwijl die der personen van minder maatschappelijke conditie, minder versierd en enkel en alleen op den grond stonden. Bij eenigen waren de nagels der vingers verguld of oranjekleurig geverfd. Op de bandeletten, die de maag bedekken, ziet men niet zelden beeldspraak in goud, zilver of groene kleuren, en op de borst, beeldjes van beschermgoden. Onder de tong van vele mummies vindt men een goudstuk, dat zoo wat twee pistolen waard is, en dat goud is juist de reden waarom de Arabieren zoovele mummies bederven.

Te Memphis lag er een donker meir tusschen het doodenveld en het

verblijf der levenden. Daar, op den boord van dat meir, zette men den doode neêr en een wapenkoning riep:

'Wie ge ook zijn moogt, nu met het leven uwe macht gevallen is, dat uwe titels, uwe waardigheden u verlaten; dat de afgunst uwe weldaden niet meer verbergt; dat vrees uwe misdaden niet meer omsluiert; dat het eigenbelang noch uwe ondeugden, noch uwe deugden meer overdrijft - geef nu rekenschap aan het vaderland over uwe daden. Wat deedt gij met uw leven? De wet ondervraagt u, het vaderland hoort u, de waarheid oordeelt u!'

ONZE-LIEVE-HEERE BOOM TE CORTESSEM.

Koning of onderdaan, niemand ontging aan die wet. Veertig rechters, onder de grijsaards gekozen, hoorden de beschuldigingen en de loftuigingen, en deden uitspraak. Was de doode met schulden overladen, dan wachtte men tot dat deze door de bloedverwanten betaald waren. Was de handel en wandel van den overledene deftig geweest, dan ontving hij alle eer; was het tegendeel waar bevonden, dan werd het corpus in een gemeenzamen kuil gedolven.

De Grieken verbrandden hunne dooden en de asch werd in eene urn besloten en in een, volgens de fortuin der familie versierd graf, bijgezet. Bij de Atheners waschte en parfumeerde men de lijken, plaatste ze in het voorhuis ten toon en eindelijk ging

men, voor het opgaan der zon en onder de tonen van fluitspelers, tot de begrafenis over. De zonen en bloedverwanten van den overledene woonden de

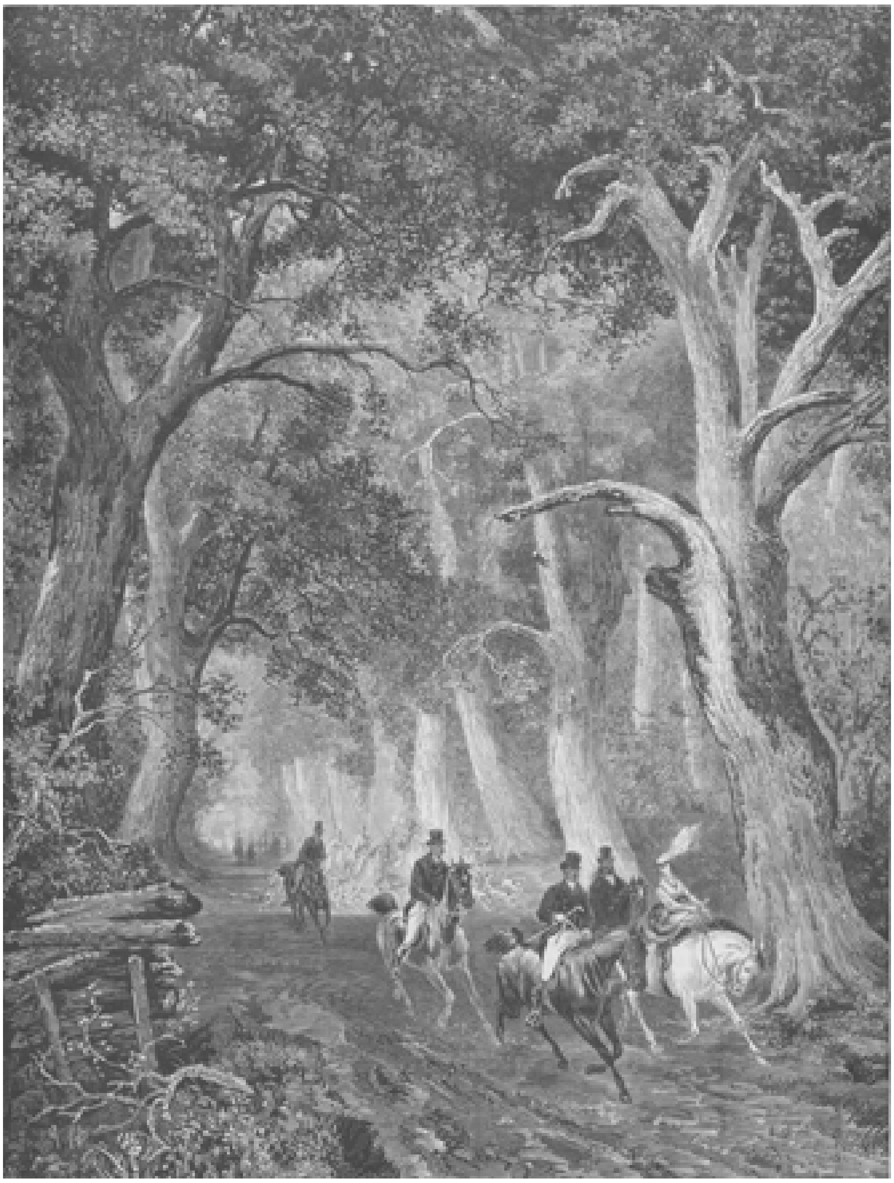

OP JACHT.

plechtigheid bij; de vrouwen waren in het wit gekleed en jammerden en huilden. Was het een man van onderscheiding, dan hield men eene lofrede bij zijn graf.

Als in Sparta een burger voor het vaderland zijn bloed gestort had, werd hij in een purperen rok gekleed, op een bed van olijfblaêren gelegd en zoo naar zijn familiegraf gedragen. De Etruskers, de Celten, de Gallen, de Helveten maakten graven in de rotsen, of wel de graven vormden heuvels, en dit in de nabijheid hunner plaatsen van gebed.

Bij de Romeinen was de doodenvereering zeer sterk in voege, en men bracht niet zelden zoenoffers aan de godheden, om de zielen spoedig als beschermende huisgeesten, aan den familiehaard te doen plaats nemen. Eene eervolle begraafplaats erlangen, werd bij de ouden zoo vurig gewenscht, als men schrik en afkeer had van het weigeren eener rustplaats na den dood. Onze modernen zijn dus meer Heiden, dan de Heidenen zelven!

De Romeinen maakten wezenlijke monumenten voor hunne dooden, en dit behalve het gewone *sepulcrum.*

Zoo haast te Rome een man overleden was, nam men den ring van zijnen vinger, sloot hem de oogen en riep hem driemaal bij den naam. De lijkbezorgers (*libitinarii*) deden, door hunne slaven (*pollinctores*), het lijk wasschen en parfumeeren; men deed het zijn schoonste kleêren aan en zette het in het voorhuis. Acht dagen na den dood werd het lijk, in de eerste eeuwen des nachts, begraven.

De stoet werd geleid door een ceremonie-meester (*designator*), verzeld door in 't zwart gekleedde lictors; aan het hoofd gingen de muzikanten, dan de krijschsters (*proeficoe*). Deze waren vrouwen, die betaald waren om te huilen - eene gewoonte, die nog in Holland bestaat, waar het echter mannen zijn, die men huilebalken noemt. Een mimiek vertoonde, in gebaarden, de voornaamste daden uit het leven van den overledene. Men droeg ook in den stoet de beelden van zijne voorzaten, zijne eigene ken- of eereteekens, en zijne door hem vrijgemaakte slaven vergezelden den doode.

Vespillones, daartoe gehuurde mannen, droegen het lijk op eene berrie (*feretrum*). Soms werd dit werk ook door personen van aanzien verricht. Het hoofd in sluiers verborgen en huilende, volgden de bloedverwanten. Was de doode een voornaam man geweest, dan hield men stil aan het Forum, en men sprak zijn *laudatio*, zijne lofrede uit. Die taak werd soms door keizers zelven waargenomen. Na die hulde werd het lijk buiten de stad op eenen brandstapel gelegd, de asch in eene urn verzameld en in den familiekelder (*columbarium*) geplaatst.

Na de verbranding vierde men prachtige feesten, waarin gladiatoren optraden en welke in rouwgewaad, bij uitsluiting van alle vrouwen, door de familie werden bijgewoond. Na vijf dagen op die manier gerouwd te hebben, gaf men feesten in het openhaar (*cilicernia*), bij welke men in het wit gekleed was en zich allerbest vermaakte.

En de armen? Deze werden op eene gemeenzame berrie (*sandapila*) weg gevoerd, en zonder eenige plechtigheid in den gemeenzamen put (*putibuli*) geworpen. Om zich een denkbeeld te maken van wat de begrafenis in Rome was, moet men de lijkplechtigheid van Britannicus in Tacitus lezen. Het was inderdaad eene vergoding, toen Agripina, vergezeld van hare twee kinderen, de urn met assche van haren echtgenoot droeg. De militaire eer werd aan die assche bewezen; de vanen waren zonder versiering, de pijlenbundels werden neêrwaarts gedragen. Waar de stoet

doortrok, brandde men reukwerk, zoowel het volk in het zwart, als de ridders in het purper.

Doch laat ons tot de Hebreeuwen terug keeren: zij toch begraafden hunne dooden; zij geloofden aan de opstanding en wilden, in afwachting daarvan, naast hunne vaderen, naast hunne dierbaren slapen. Mozes moest den eerbied voor de dooden niet in de wet schrijven: dat gebruik was door de traditie geheiligd. Beroofd zijn van eene begraafplaats, was voor den Hebreeuw een groot ongeluk.

Er bestond een heilig gebruik bij de Hebreeuwen, dat wij, Katholieken, nog toepassen. Immers, wij deelen brood uit aan de armen en geven aalmoezen, op den dag eener begrafenis: - de Hebreeuwen plaatsten voedsel op de graftomben, opdat de armen zich zouden kunnen verzadigen.

(*Wordt vervolgd*.)

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg*.)

De nachtelijke bijeenkomst.

Het stond op een open terrein, zonder belendende huizen, het gebouw, waar wij onze lezers verzoeken ons thans te volgen. Overal vierkant, met hoog opgetrokken muren, bijna geheel blind, zoo niet hier en daar eenige vensters waren aangebracht om het licht toegang te verleenen, en Gods vrijen dag in het gebouw te laten schijnen, maakte het onmiddellijk op iemand den indruk, dat het geen gewoon huis was, met de geriefelijkheden en gemakken, waarop zulk een gebouw aanspraak kan maken, dan wel een loods of werkplaats.

En hierin vergiste men zich niet. Het was de groote werkplaats door den hertog van Brabant en Neder-Lotharingen opgericht, gegewoonlijk door de Antwerpenaars ‘de Wapensmederij’ genoemd.

Het terrein rondom was met gras en kreupelhout begroeid, en de geliefkoosde speelplaats der jeugd. Hier was de *spes patriae* in het vrije. Hier wemelde het dan ook den halven dag van aankomende jongens en meisjes, die in de ruime grasperken dartelden en speelden.

Maar niet alleen door de kinderen, ook door de volwassenen werd deze plek dikwijls bezocht. Het werd als het plantsoen van Antwerpen beschouwd, en vooral op zon- en feestdagen bewoog zich een groote menigte wandelaars langs de ruwe paden.

Ouden van dagen, die naar de buitenlucht snakten, strompelden naar dat groene plekje, om zich te koesteren in de zonnestralen, die hier zoo mild op de grashalmen speelden. Moeders brachten hier hunne kinderen meê, om ze door de frissche lucht en den heerlijken zonnegloed te laten versterken.

In dezen tijd zou er van stadswege de hand aangehouden worden; sierlijke paden zouden aangelegd, belommerde dreven geplant, frisch uitwasemende vijvers gegraven worden, waarin zich blanke zwanen en de wolken des hemels zouden weêrspiegelen. Kiosken zouden worden opgericht en enkele keeren in de week zou de landelijke stilte verstoord worden door deze of gene muziek. Zulke behoeften kende men in de middeleeuwen niet.

Voor die natuurkinderen was de natuur te heilig, om de kunst als mededingster naast haar te laten optreden.

Wat gras en wilde bloemen, wat boomen en struiken en bovenal de heerlijke zon, de blauwende hemel, zich over alles als eene tent heenspannend, - en zij waren gelukkig en dronken de frissche lucht met ruime teugen in en bewonderden God in zijne natuur, zoo rijk aan afwisseling, met hare eeuwige groeikracht.

Dit zoo alleen staande gebouw was dan de wapenfabriek, waarvan het toezicht, door den zoon van Hendrik I indertijd was opgedragen aan Mathias.

Er heerschte groote stilte op de fabriek en de deur was potdicht gesloten, ofschoon het nog lang de tijd niet was van den arbeid uit te rusten Geen welgevoed smidsvuur wierp zijn gloeiend schijnsel door de vensters en geen hamer, die op het aambeeld beukte, ofschoon men op andere tijden dit geluid den geheelen dag kon hooren. Menigmaal scholen de voorbijgangers samen om te luisteren naar die krachtige, mannelijke stemmen, die uit volle borst zongen. Van dit hoorde men niets op dat oogenblik.

En alsof die stilte daar binnen zich ook daar buiten mededeelde, zoo eenzaam en verlaten was het anders zoo druk bezochte terrein. Geen jeugd die daar speelde, geen wandelaar die zich vergenoegde in de vrije natuur, en kwam de een of andere voorbijganger bij toeval te passeeren, hij verwonderde zich over de leegte en stilte, die daar heerschten en wierp een bangen blik op het verlaten gebouw, waar de dood scheen te tronen.

Deze stilte had reeds eenige dagen aangehouden en stof geleverd voor alle mogelijke gissingen.

Dezen avond zou het er zoo rustig niet zijn; het geheim, dat op het gebouw en de omgeving rustte, zou opgelost worden.

Het had reeds acht uur op den grooten toren geslagen, toen twee mannen, in werkmanskleed en met een gedrukt voorkomen, het

thans eenzame plein overstaken. De schemering was reeds beginnen te vallen, en men zag het hun duidelijk aan, dat zij niet gaarne wilden herkend worden. Behoedzaam hadden zij de straten vermeden, waar zij konden vooronderstellen dat veel passage was en zij hadden kleine stegen gekozen, om zich naar hunne bestemming te begeven welke oogenschijnlijk niets anders was dan de wapensmederij.

Zij waren voor de hoofddeur aangekomen, toen zij zich omkeerden, om te zien of zij ook achtervolgd werden. Niets verdachts merkende, haalde een van beiden een sleutel onder zijn kleed uit, en stak hem in het slot.

De veer sprong achteruit en onze twee traden het stille en leege gebouw binnen, na eerst behoedzaam de deur weêr te hebben gesloten.

Alles toonde hier de wanorde aan. Hamers, tangen, blaasbalgen en andere gereedschappen lagen wanordelijk dooreen, alsof de werklieden op een oogenblik door een ongelukkig toeval of noodlottige tijding waren verrast, en hunne werktuigen hadden weggeworpen. Hier en daar lag het te verwerken ijzer nog in het uitgegane vuur, terwijl twee of drie aambeelden omgeworpen lagen.

Onze twee smidsgezellen - want hunne vereelte handen, verbrand gelaat en hunne tegenwoordigheid in deze plaats, duidden hen als zoodanig aan - wandelden zwijgend en in gepeinzen de werkplaats op en neêr, terwijl zij verstrooide en sombere blikken op de wanorde om hen heen wierpen.

Na eenigen tijd rondgewandeld te hebben, hoorden zij drie slagen op de hoofddeur vallen.

Hij, die den sleutel bij zich droeg, opende de deur en liet twee mannen in, die hem en zijn gezel de hand drukten en een stommen ofschoon veel beteekenenden blik met hen wisselden. Geen van hen die een woord sprak.

Nog drie- of viermaal werd er op de deur geklopt en telkens traden er een paar van die zwijgende gestalten binnen, die zich in rij om degenen schaarden, die het eerst waren binnen gekomen.

Er was geen ander licht dan dat van de maan, dat door de hooge vensters binnen drong en een geheimzinnig, tooverachtig schijnsel door het gebouw verspreidde.

Toen zij zich allen in een kring geschaard hadden, richtte degene, om wien zij zich als middelpunt geschaard hadden, en die op het oogenblik als hoofd scheen te handelen, aldus het woord tot hen:

‘Mannen, gezellen, broeders,’ er was iets schors en sombers in zijne stem, ‘ik zie met genoegen dat gij allen zijt opgekomen, maar nog grooter voldoening geeft het mij, dat ik in uw aller blikken woede en verontwaardiging lees. Ik twijfelde dan ook geen oogenblik dat mijn beroep op uwen moed en toewijding beloond zou worden.’

‘Spreek, Karel,’ riepen verscheidene stemmen te gelijk. ‘Zeg, wat gij denkt, wat gij wilt; wij luisteren met aandacht en beloven naar uwen raad te handelen.’

‘Het is dezen morgen juist zes dagen geleden,’ hernam hij, die door zijne gezellen met den naam van Karel was aangesproken, ‘dat zes gewapende mannen deze werkplaats binnen drongen en uit naam van den hoofdschout zich van onzen toezichter en vier onzer kameraden meester maakten; wij allen waren hierbij tegenwoordig en waren laf genoeg lijdzaam toe te zien, dat men hem, aan wien wij zooveel te danken hebben, en vier onzer trouwe metgezellen voor onze oogen in boeien klonk.’

‘Maar wij wisten niet waarvan men hen beschuldigde,’ riep een der gezellen uit; ‘indien wij geweten hadden wat men hun ten laste leî, zouden wij ons liever in stukken hebben laten kappen, dan te gedoogen dat men hen in boeien sloeg en wegvoerde.’

‘Waarlijk,’ zegde Karel, ‘dit is het wat ons lafhartig gedrag verontschuldigt; wij wisten niet welk een valsche en schandelijke beschuldiging op onzen waardigen toezichter en onze gezellen drukte. Indien wij het geweten hadden, zou onze verbazing in verontwaardiging veranderd zijn. Thans is de toeleg der zaak ons maar al te klaar, en het is nu onze plicht de onvrijwillige fout te herstellen die wij begaan hebben. Maar de moeielijkheden en hinderpalen zijn groot, zoo niet onoverkomelijk. Mathias bevindt zich in de macht zijner doodsvijanden. Gij weet hoe de rechtbank der schepenen degenen vonnist, die zich durven verzetten tegen den adel. Zij vermogen alles wat zij willen. Wij kunnen slechts op onzen moed en onze geestkracht vertrouwen om ons hoofd en onze vrienden te verlossen.’

Tot groote verwondering van Karel bleven deze woorden zonder weêrklank, zij schenen eerder degenen, tot wie ze gericht waren, ter neêr geslagen te hebben.

‘Welnu!’ vroeg Karel als om een antwoord uit te lokken.

‘Maar,’ bracht Norbert in, die den last scheen te hebben uit aller naam te spreken, ‘indien ik u wel begrepen heb, stelt gij ons een open oorlog voor tegen het gerecht. Deze strijd is onzinnig en kan slechts op ons aller ondergang uitloopen. Weet gij wel dat wij slechts twaalf zijn.’

Nauwelijks waren deze woorden gesproken, of men hoorde een vervaarlijk gedruisch aan de deur, terwijl eene krachtige stem riep:

‘Wij zijn twintig duizend.’

En ter zelfder tijd dreunde de deur onder de herhaalde slagen.

De smidsgezellen zagen elkander verbaasd en verwonderd aan toen zich de zelfde stem weêr deed hooren:

‘Maakt open! Het is Herwing.’

‘Herwing, God zij gedankt! Hij komt om hem te bevrijden,’ riep Karel.

En de blijdschap op het gelaat, ijlde hij naar de deur, draaide het slot en liet den monnik in, dien men sedert de aanhouding van Mathias niet te Antwerpen terug gezien had, en die thans als door een wonder in hun midden verscheen.

Allen wierpen zich op de knieën voor den edelen grijsaard, terwijl zij zijne handen met liefde en dankbaarheid drukten, onder het uiten der woorden: God zij gedankt!

Toen de werklieden waren opgestaan, richtte zich de monnik tot hen:

‘Ja wij zijn twintig duizend, maar het uur om te handelen is nog niet gekomen. Blijft wachten, bedwingt uw ongeduld en ziet in hetgeen Mathias overkomen is, eene openbaring van den goddelijken wil. Zulk eene gebeurtenis was er noodig, om een mijner innigste verwachtingen en wenschen te verwezenlijken. Het bloed der martelaren is het cement geweest van het Christendom. Het is de onrechtvaardigheid zelve, die den morgenstond der gerechtigheid doet aanbreken. Mathias is niet het offer van eene dwaling, van een misverstand; een afschuwelijk complot is tegen hem opgevat. Ik heb alles ontdekt, ik ben alles te weten gekomen. Een van die mannen, die over het leven, de vrijheid en de eer hunner medemenschen beschikken en hun lot in handen hebben, heeft, gelijk zoo dikwijls in de wereld gebeurt, zijne vreeselijke macht misbruikt, om eene persoonlijke wraak te voldoen. Mij zelf zijn te Brussel strikken gespannen, om mij te beletten naar Antwerpen terug te keeren, voor dat het werk des boozen en der ongerechtigheid voltrokken was; want de ellendeling, dien de haat en de jaloezie hebben opgezet, om onder een schandelijk voorwendsel Mathias gevangen te nemen, zal niet rusten voor hij zijn afschuwelijk werk geheel voltooid heeft, voor dat hij zijn rampzalig slachtoffer indien hij kan, zal hebben omgebracht.’

Deze woorden werkten als vuur in een vat buskruit. Nauwelijks had Herwing uitgesproken, of de wapensmeden stieten een gebrul uit als hadden die woorden hen

razend gemaakt. Het gebouw weêrgalmde van de vervloekingen en verwenschingen. Men schreeuwde en woelde dooreen, en het scheen of een storm van booze hartstochten op eens over deze mannen was losgevaren. Men balde de vuisten en eenige grepen de ijzeren bouten en tangen, die op den grond verspreid lagen, als ging het onmiddellijk op den vijand los.

'Wij zullen hem vermoorden.'

'Wij zullen hem vierendeelen en zijn assche in de vier winden verstrooien, den ellendeling,' en woede en wraakzucht deden de oogen van al die geharde mannen fonkelen.

'Zeg ons den naam,' riep men, 'zeg ons den naam van den schelm, die de rechtvaardigheid met voeten treedt en het toelegt op het verderf der onschuld en der deugd. Zeg ons zijn naam, opdat hij wete, dat er nog recht in de wereld bestaat, en dat men zich niet straffeloos aan het heilige en de rechtvaardigheid vergrijpt.'

En allen drongen aan dat Herwing hun den naam van den booswicht zou zeggen, opdat zij zijne snoode plannen zouden verijdelen.

Maar tot aller verbazing weigerde de oude monnik, hun den naam te openbaren, omdat, zegde hij, de zaken den loop moesten hebben, dien de snoode ontwerper hun had aangewezen.

'Mathias,' zeide hij, 'moet als schuldig aan diefstal en inbraak ver-

oordeeld, ja, hij moet zelfs naar de galg geleid worden. Maar ik zal daar met u zijn, beste kinderen, en ik zweer het, de rechtvaardige zal gered worden. Van het kruis of de galg zal de triomf uitgaan en het hout, dat zijn schande en dood moest zijn, zal de rechtbank worden, waarop de nieuwe magistraten zullen zetelen, om recht te doen aan adel en poorters. Voorzichtigheid, hoop en moed, ziedaar wat ons wachtwoord moet zijn. Voor den booze breekt een uur van vergelding aan en niet altijd zal de rechtvaardigheid en deugd onder liggen. Houdt u dus rustig en bedaard,' voegde de monnik er bij, 'tot op het oogenblik dat ik u zeg, dat het uur van handelen gekomen is. - Vaartwel.'

En de eerbiedwaardige grijsaard keerde zich om en verliet de menigte, terwijl de veerkrachtige stap, waarmede hij voortging, bewees dat de gedachten en gevoelens, die hij had geopenbaard, hem een nieuw en krachtiger leven hadden gegeven.

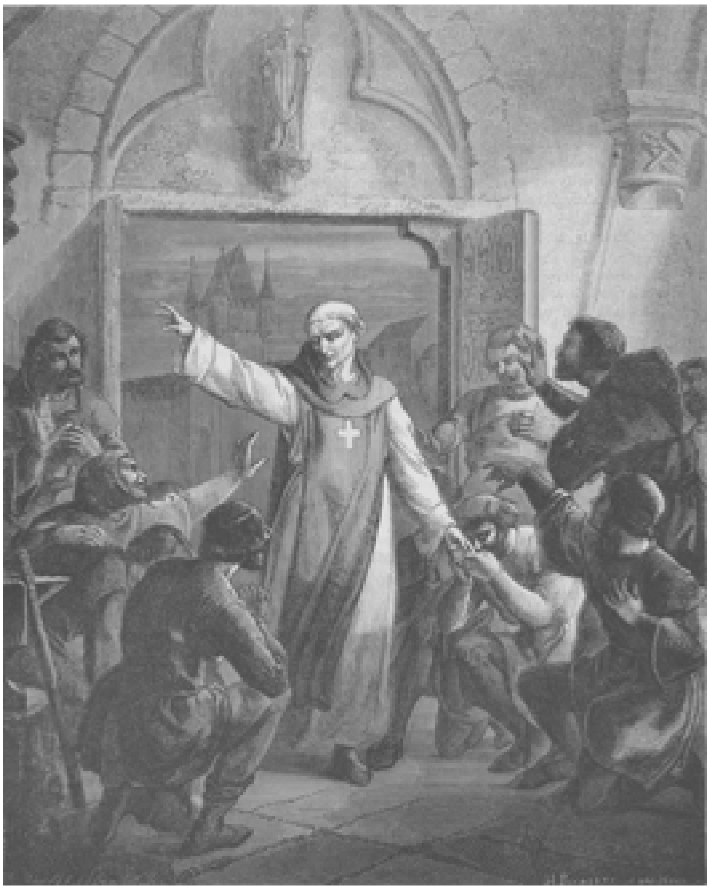

DE DOODE HAND. - Allen wierpen zich op de knieën voor den edelen grijsaard, terwijl zij zijne handen met liefde en dankbaarheid drukten, onder het uiten der woorden: God zij gedankt!

De wapensmeden verlieten op hunne beurt, twee aan twee en bij tusschenpoozen, zoo als zij gekomen waren, het groote, leege gebouw: maar op hunne voorhoofden, zoo even nog door smart en zorg gebogen, maar in hunne oogen, daar straks nog kommervol neêrgeslagen, flikkerde de hoop, door de woorden en de houding van Herwing in aller harten opgewekt.

De nacht was reeds gevallen en de stilte had zich over de stad uitgebreid. Het wild begroeide terrein om het gebouw was verlaten, en strekte thans slechts tot speelplaats voor den nachtwind, die in de blaêren ruischte en de takken der boomen zachtkens deed ritselen. De mannen spoedden zich paar aan paar behoedzaam en voorzichtig

voort, bij voorkeur de meest beschaduwde wegen kiezend. De maan stond helder en vol aan den hemel en verlichtte het terrein aanmerkelijk. Toen eindelijk de twee laatsten in de nauwe stegen der stad verdwenen waren, keerden de stilte en de eenzaamheid terug en de wapenfabriek lag daar zoo rustig en kalm in den maneschijn, alsof het zelfs geen getuige was geweest van oproerige, menschelijke driften.

(*Wordt vervolgd*.)

[Nummer 13]

DE TEMPEL VAN DIANA.

De tempel van Diana.

De hoofdplaats van het departement der Haute-Loire, de oude stad Le Puy, is een der meest merkwaardige steden van Frankrijk, ofschoon zij slechts 18.000 zielen telt. De puinen van een tempel van Diana, en die op dit oogenblik tot stal dient, zou alleen voldoende zijn om die aloude faam te wettigen. Verder bevat Le Puy eene kerk, aan St. Laurentius toegewijd, en waar het stoffelijk overschot van den maarschalk Duguesclin rust.

Boven op de rots Corneille, verheft zich de kerk van St. Michel, welke men langs 220 trappen, in volcanischen steen uitgehouwen, benadert. Die kerk dagteekent van de 10e eeuw.

Op eene rots, nabij Le Puy, ziet men het kolossale standbeeld der Moeder Gods, hetwelk Napoleon III deed gieten van de 213 kanons, die in 1855 te Sebastopol op de Russen werden veroverd. Eene eigenaardigheid, welke zeker verdient aangestipt te worden, is, dat het kapittel der kathedraal van Le Puy het voorrecht had den koning van Frankrijk als zijn eersten kanunnik te beschouwen - natuurlijk slechts in naam.

De stad is amphitheatersgewijs gebouwd en verdeelt zich in de bovenen benedenstad. De bovenstad heeft haar middeleeuwsch uiterlijk behouden; de benedenstad is eene vesting. Even als Mechelen, Turnhout en andere steden onzer gewesten, leeft de vrouwelijke bevolking van Le Puy van het fabrikaat van kanten, guipuren en blonden, en even als in gemelde steden, ziet men haar aan de deur der huizen zitten, met het kantkussen op de knieën.

Het kasteel van Laerne.

Als men van Gent naar Dendermonde reist, ontmoet men op twee en een half uur van eerstgemelde stad, de volkrijke gemeente Laerne en haar aloud kasteel, eene wezenlijke middeleeuwsche burcht. Reeds in de 13e eeuw was het kasteel eene sterkte van den eersten rang, en toen Boudewijn de Vos door de Gentenaars werd aangerand, wist hij daar, in die burcht, zich kloek te verdedigen. Behalve een wachthuis, dat van de 13e eeuw dagteekent, is het overige van het gebouw van de 14e. De eigendom behoorde omtrent 1742 aan de familie van Vlisteren, wier eenige vrouwelijke erfgename in het huwelijk trad met graaf Robert-Christiaan de Ribaucourt, aan welke familie het onbewoond adellijk verblijf nog toehoort.

Het doode lam.

Wij wonen hier een klein, maar voor de arme kinderen, diep treffend drama bij: - het lam, dat gisteren nog zoo vroolijk huppelde en blaatte, en door de kinderen met zooveel geluk gestreeld en bemind werd, het lam ligt dood neêr!

Reeds vroeg in den morgen togen zij naar den stal en het eene zusterke droeg, recht gelukkig, eenige lekkere beetjes in den voorschoot voor den kleinen lieveling. Wat zou men gelukkig zijn! Helaas, wat moet de teleurstelling groot geweest zijn, toen men het arme diertje dood vond!

Gij glimlacht, lezer; gij zegt wellicht: ''t is toch maar een lam!' Gij hebt gelijk; maar dat diertje vervulde gansch de wereld van deze kinderen, zoo als uwe fortuin de uwe vervult, en de smart van dit te verliezen is zoo diep en oneindig voor deze kleinen, als de uwe zijn zou, indien gij uwe wereldsche goederen plotseling zaagt verdwijnen.

Alle geluk is nu, voor eenige uren, heen gevlogen en de kinderen zullen zoo lang over het verlies rouwen, tot de vader hun een nieuw lam heeft beloofd. Dan worden de tranen spoedig weg gewischt en is het drama vergeten. Hoe het zij, de smart staat diep, eindeloos diep op wezen en in houding afgeprent, en de schilder, die het kleine treurspel in het leven riep, is dichter in den vollen zin des woords.

Tevreden.

Het oude moedertje heeft haar sober maal opgediend, en voor dat zij de spijze nuttigt, vouwt zij de handen en dankt God voor hetgeen Hij haar gegeven heeft. Ja, 't is zeker weinig; maar zij was er immer, zij is er nog meê tevreden.

Van hare jeugd af heeft zij gewerkt, geslaafd, gewroet en schatten heeft ze nooit vergaderd. 't Is haar echter wel; en zij dankt hartelijker den goeden God dan wel vele rijken, die in prachtige huizen wonen en in den overvloed zwemmen.

Het geluk op deze wereld ligt slechts in tevreden te zijn met hetgeen ons werd toegedeeld. Met zijne wenschen niet buiten den ons voorgeschreven kring gaan, is het beste middel om hier gelukkig te wezen, en die groote wijsbegeerte heeft zij, de arme oude, immer in toepassing gebracht.

Van dat oogenblik mocht zij met den dichter zeggen: ‘God gaf mij weinig, maar toch veel.’

Het begraven bij verschillende volken.
(*Vervolg en slot.*)

Even als wij, waschten de Hebreeuwen hunne dooden, deden dezen een hemd aan, doch over dit hemd nog eene waê van fijn linnen, waarmeê zij zich in hun leven, op den grooten Verzoendag, omkleedden. Men brandde ook licht bij het lijk, even als de Katholiek nog hodendaags doet.

Het balsemen der lijken was in het Heilige Land niet ongekend; op personen van onderscheiding werd zulks toegepast; doch het was nooit de algemeene regel. Ook zou men uit eenige schriften kunnen opmaken, dat men de lijken van sommige koningen van Juda verbrandde; doch het geval is niet bewezen. De eerbied voor een begrafenisstoet was zoo groot, dat hij, die dezen ontmoette, zich bij denzelve aansloot en jammerde met de bloedverwanten. Die aansluiting was ook hier te lande, voor den inval der Franschen, gebruikelijk.

Op de begraafplaats gekomen, liet men de kist in den grond zinken, en was de doode een man van aanzien, dan sprak men zijne lofrede uit. Tienmaal ging men biddend rond het graf - eene plechtigheid, die in de nederlandsche grensdorpen nog, ten minste driemaal, gebeurt. Even als hier, in Antwerpen, wierpen de naaste bloedverwanten elk eene schup aarde op de kist.

Het graf gevuld zijnde, gingen de Hebreeuwen achteruit weg; zij plukten driemaal gras en wierpen dit over hun hoofd, zeggende: ‘Zij zullen bloeien gelijk het gras der aarde.’ Hunne begraafplaatsen waren niet zelden buiten de stad; het waren soms hoven, door boomen beschaduwd, bezaaid met groen en bloemen. Een steen sloot gewoonlijk het graf, en ieder jaar kwamen zij dien steen wit kalken, hetgeen de schoone parabel van Christus deed ontstaan, toen hij aan de Fariseeën, uiterlijk vroom en inwendig vol valschheid en bedrog, zegde: ‘gij zijt als de witte graven.’

De Heidenen bezworen of ondervroegen, zoo als men weet, hunne dooden; de Joden niet, zij beschouwden dit als heiligschennis. Plinius spreekt veel van die geestesverschijningen, hetgeen ons doet zien, dat onze hedendaagsche spiritisten niet anders deden, dan ook hier het heidendom na-apen; - kortom, de Hebreeuwen, het volk van God dreef de eeredienst voor zijne dooden tot het uiterste, doch altijd bezield met een denkbeeld van hooger leven en van verrijzenis. Er was hier en tusschen de gebruiken der Romeinen, een groot verschil: bij de Joden was die eeredienst een uitvloeisel der ziel; te Rome was het eene parade.

De wilde volken van Amerika leggen ook eerbied voor hunne dooden aan den dag; zij eerbiedigen de plaats, waar zij rusten, en houden het er voor dat zij, de levenden, nog aan de dooden verbonden zijn. Kunt gij een prachtiger woord aanhalen dan dat der wilden, aan welke de Europeanen een stuk grond vroegen, dat braak lag: *'Zullen wij,'* zegden die wilden, *'zullen wij aan de beenderen onzer vaderen zeggen: Staat op en volgt ons naar een nieuwen grond?'*

Verlaten wij nu de oude beschaving en steken wij, in onze dagen, de wijde zeeën, naar Azië, over, dan vinden wij daar eenige volken, die nog met de. verbranding te werk gaan. Pater de Lisle, die het rijk van Siam bewoonde, zegt, dat men daar de lijken verbrandt op stapels bamboes of sandelhout. De assche wordt in zilveren vazen en in een graf bewaard; doch in het rijk van Pegu werpt men de assche in de rivier, en stopt de overblijvende beenderen in den grond, nabij de woning der dooden.

Sterft daar een koning, dan legt men zijn lijk in eene boot met verguld dak, en op eene tafel, onder welke men welriekend hout brandt. De boot zakt den stroom af, de priesters zingen. De assche mengen zij met melk, maken er eenen koek van en werpen dezen, aan de monding der rivier, in zee; maar het gebeente begraaft men nabij eene bidplaats.

Op de eilanden van Banda gelooft men aan de opstanding; men begraaft er de lijken en denkt dat, als men de gebeden mocht achterlaten, de verrijzenis nooit zal plaats hebben. Op Macassar (eiland Celebes) vooral begraaft men met veel pracht. Iedereen, hoe arm ook, zamelt in zijn leven eenig geld bijeen, om eene eervolle begrafenis te erlangen. Trouwens, in al de aziatische landen, in China, Japan en Mongolië, heerscht dezelfde eerbied voor de dooden.

Alleen bij de bewoners van Thibet zouden onze tegenwoordige vrijdenkers, die allen eerbied voor de dooden willen vernietigen; die de lijken willen verbranden en de ingewanden in glazen bussen bewaren, indien de justicie eenig onderzoek naar vergiftiging te doen had - alleen bij de inwoners van Thibet zouden onze vrijdenkers het toppunt van verbeesting vinden.

In Thibet zijn er drie wijzen van behandelen: - sterft daar iemand, dan plooit men hem het hoofd aan de knieën, steekt het lijk in eenen leêren zak of in eene mand, en hangt die aan de zolderbalk. Nadat men geweend en gebeden heeft, geeft men het lijk aan de snijders, die het vastmaken aan eene steenen kolom, het aan stukken snijden en deze aan de honden geven. De beenders worden in eenen vijzel gestampt, met gehorst brood gemengd en nadat er ballekens van gemaakt zijn, geeft men ze insgelijks aan de honden.

Dat heet men *aardsche begrafenis.*

Wordt het lijk in eene daartoe bestemde omheining aan stukken gesneden en gestampt, en daarna aan de roofvogels gegeven, dan heeft dit den naam van *hemelsche begrafenis*; maar zij die geen geld hebben om het lijk aan den snijder te geven, werpen dit in het water, en die *water-begrafenis* wordt als eene ramp beschouwd.

Indien echter een priester sterft, wordt zijn lijk verbrand.

Dunkt u niet dat de bewoners van Thibet beter de vernietiging begrijpen, dan onze vrijdenkers, die nog enkel willen verbranden? Hoe veel honden en andere wilde beesten in onze zoölogiën, zou men met de lijken van onze achtbare vaders en moeders kunnen voeden!

De Hindoes kronen hunne dooden met bloemen en parfumeeren het lijk; een brandende stok van het geheiligd vuur steekt den brandstapel aan. Middellerwijl zingt men strophen uit den Vedas: 'Dwaasheid is het, iets duurzaams te vinden in het menschelijk bestaan; dit is zonder vastheid als de stam van den banaan, voorbijgaande als het schuim der zee..... De aarde is vergankelijk; de oceaan, zelfs de hemelen gaan voorbij en de menschen zouden willen vrij zijn van den dood..... Al wat hier beneden is, moet vergaan; al wat verheven is, moet vallen; al wat is saamgesteld, moet vergaan; het leven moet eindigen met den dood.'

De bloedverwanten verzamelen de assche, in een pak blaêren van de *butea frondosa*, stoppen dit in den grond, halen het kort nadien weer op en werpen het in de wateren van den Ganges. Ook de Birmannen verbranden de lijken hunner dooden. Moeten wij nog andere en wilde volkeren aanhalen? Hoe wonderlijk en barbaarsch de plechtigheden bij de wilden in Afrika en Oceanië ook mochten zijn, toch duiden zij, over het algemeen, eerbied voor de dooden aan. Zijn ze hier wreed, ginder zijn ze dikwijls treffend, dichterlijk schoon; doch niets is schooner, treffender en roerender dan de begrafenis der Christenen.

Volgens het katholiek leerstelsel wordt de gemeenschap tot na den dood voortgezet. Men heeft alzoo eerbied voor de dooden en van dat oogenblik deden de christenen niet gelijk de Romeinen, die allen in een gemeenschappelijken put wierpen; evenmin

verbrandden zij de lijken, ‘omdat,’ zegt Hornstein, ‘die vernietigende werking niet overeenkwam met den eerbied voor het geheiligd overschot der geloovigen, die den tempel waren van den H. Geest en de bestanddeelen der glorierijke opstanding. Zij kozen de begrafenis, hun door de patriarchen aangeduid.’

Het wonder der bieën.
(Reisherinnering.)

Een korf met bieën is eene wereld vol wonderen, en men staat inderdaad verbaasd over al het vernuft en gevoel, dat zich daarin ontwikkelt. Een reiziger, die in de maand juli de oevers der Essequibo, eene rivier in Zuid-Amerika, bezocht, deelt ons eene nieuwe bladzij over de bieën meê, wel waardig hier aangehaald te worden. Ziehier wat hij meêdeelt:

‘Na eene moeielijke vaart van tien uren en vol verlangen om onze afgematte leden te laten rusten, landden wij op een laag en zanderig strand, dat zich langs den stroom uitstrekte. Het was stikkend heet. Onze Indianen verspreidden zich rechts en links. De mannen gingen heen om eenig wild voor het avondmaal te schieten; de vrouwen zochten klein hout, om des nachts het vuur gaande te houden.

De schittering der zonnestralen op het strand, deed mij pijn aan de oogen; met messlagen baande ik mij eenen weg door de lianen en afhangende mosplanten, welke den ingang van het bosch versperden en ik gelukte er niet zonder moeite in den boord van eene frissche en schaduwrijke kreek, door een prachtig bladgewelf overdekt, te bereiken.

Op een grauwen stam, die deels langs het water lag, gezeten, en wiens verdorde takken door een prachtigen rooden bloemenmantel bedekt was, ontstak ik eene cigaar en een boek uit den zak halende, sloeg ik schier onoplettend de bladen om. Nu eens was mijne aandacht afgewend door het gedurig geklop van den specht met gelen kop, en die onvermoeid de holten van een naburigen boom peilde; dan door een lichtenden straal, welke een door het groen schietenden zonneglans brak, en voortkwam van de karabimitas - een vliegvogeltje, met topazen keeltje, en dat het liefst aan de eenzame en beschaduwde kreeken huist. Daar, op de pas ontloken bloemen, vindt het eene groote menigte vliegjes, die het aan zijn gaaike brengt, aan de trouwe wachtster van het onzichtbare nestje, hetwelk boven het water en in de avondkoelte wiegelt.

Ik zat daar ongeveer een kwartier uurs, nu eens verslonden in mijn lievelingsdichter, dan eens verdiept in de bezielde poëzie, die in duizende insekten gonsde, in het geritsel der bladeren, in het gemurmel des waters, wanneer als bij toeval mijn oog op eene kleine, schitterend grijze bie, ongeveer het vierde van een duim lang, viel en die in de nog vaste schors van den boom, waarop ik gezeten was, verdween.

Er was langs de oppervlakte van de schors niet het minste spleetje te ontdekken, en ik moest mij waarschijnlijk bedrogen hebben. Toen ik tot dit besluit kwam, zag ik plotseling een schelpke der schors opgelicht worden en dezelfde bie, of ten minste een harer zusters - de gelijkenis was volledig - vloog buiten. Het geheim was ontdekt.

De slimme bouwmeester der republiek had eene deur weten te maken, die zoo goed sloot, dat zij alle onderzoek te leur stelde. Ik meende zeker te zijn, den vinger op de plaats zelve te leggen, en echter, hoe scherp ik toezag, bemerkte ik geen spoor van uitwendigen omtrek. De schors, ofschoon gepolijst, was hier en daar door kleine bleeke streepjes overdekt, die men op de meest gladde schorsen opmerkt, en de

knappe timmerman had, om zijn mysterieus doel te bereiken, die natuurlijke lijn benuttigd.

Geneigd om dat meesterstuk te onderzoeken, zonder zijne fijnheid te schenden, moest ik geduldig wachten, tot dat de geheimzinnige deur weêr geopend werd. Lang wachtte ik niet. Een der leden van het huisgezin moest naar buiten; de kleine luik werd andermaal opgelicht en een puntje van een takje, dat ik gereed hield, belette haar weêr toe te vallen.

Ik zag alsdan dat de luik van onregelmatigen vorm was, gebekt aan de boorden, een vierde van een duim breed en eens zoo lang. Zij was gemaakt uit het weefsel der schors en door een eindje daaraan verbonden; zij werd geopend en sloot zich, als het ware door eene veer bewogen. De slimme werkman scheen berekend te hebben, dat, als hij haar korter maakte, hetgeen de omvang der bieën zeker had toegelaten, de opening, natuurlijk, grooter wezen moest en dit op de elastieke hengsels eene spanningskracht moest uitoefenen, die zeer spoedig de elasticiteit zou wegnemen en aan de juiste sluiting schaden.

Onder de luik, en als het ware op den dorpel dezer republiek, zag men eene voorkamer of portiers-logie, ten gebruike van een kleine personnage, eene bie in grijze livrei, en die, zonder hare schuilplaats te verlaten, haar misnoegen over mijne onbescheidenheid deed blijken, door

met pooten en angel eenen aanval tegen het houtje te wagen, dat de deur half open hield.

Van de voorkamer liepen twee cirkelvormige gangen naar het binnenste der stad, uit welk het verward gegons eener druk in beweging zijnde bevolking opsteeg. Ik liet de deur weêr toevallen en ik bewonderde de keurige netheid van het werk, toen eene nieuwe bie aansnelde en op eene recht zonderlinge manier de luik deed openen.

Na tegen den ingang te zijn aangevlogen en er met hare kleine pooten op geklopt te hebben, vloog zij andermaal de lucht in, rond de boomstam en verscheen aan de andere zijde. Regelrecht snorde zij nu naar de luik, die snel geopend werd, de bie binnen liet en andermaal snel toeviel. De bie, welke mij met poot en angel dreigde, vervulde inderdaad de rol van portierster, en door het tokje met den poot verwittigd, juist op het oogenblik opende om alle ongenoodigde gasten af te wenden. De bieën kwamen nu achtervolgens opdagen; allen deden wat de voorgangster gedaan had: zij klopten namelijk aan, vlogen in verschillende richtingen weg en kwamen juist op het oogenblik terug, wanneer de deur of luik geopend werd.

HET KASTEEL VAN LAERNE.

Ik bespiedde deze diertjes een oogenblik, en ontdekte eindelijk de reden waarom zij niet rustig het openen der deur bleven afwachten.

Ik bemerkte onder de verdorde blaêren en in de ruwe reten der schors, een aantal kleine insekten, grijs gelijk de bieën, gevleugeld gelijk zij, hebbende op den rug twee lichte zwarte streepjes, en verder dikke buiken: - dat waren de parasieten van het bieënnest (eene soort van sluipwesp), welke gaarne hare eieren op eene veilige plaats leggen en hare kleinen ten koste der republiek willen zien opvoeden.

HET DOODE LAM.

Wanneer ik die diertjes boven de bieën zag drijven; als ik zag dat zij soms poogden zich aan deze vast te hechten, op het oogenblik dat zij binnen snapten, dacht ik dat zij eene poging aanwendden om in het nest te geraken; geene enkele gelukte echter daarin. Er moest

dus een ander middel bestaan, om haar bloedgierig nageslacht aan de nijvere bieën op te dringen.

Ik bemerkte inderdaad dat de bandieten zich beijverden hunne eieren aan de bloemstof te doen kleven, welke iedere bie aanbracht. Dat gelukte meer dan eens, en dit niettegenstaande den bewonderenswaardigen krijgslist der bieën.

Allengs verflauwde de werkzaamheid der portierster: al de bieën waren in hare schuilplaats verzameld, slechts eenige achterblijvenden uitgezonderd. De schuinsche stralen der zon gaven mij bericht, dat de nachtvogels weldra hunne ronde zouden doen, en ik moeite hebben zou, om, in het dichte bosch, mijnen weg te vinden. Ik was immers onder eene luchtstreek, waar de zon plotseling door den nacht vervangen wordt.

Ik verliet dan ook den wilden zwerm, waar ik, in eenige oogenblikken, zooveel vernuftige werking had mogen gade slaan. Ik keerde naar mijne gezellen terug, die op den oever druk bezig waren met het avondmaal gereed te maken; aan de lage takken hingen zij de hangmatten, in welke wij den nacht zouden doorbrengen, gewiegd door het geschreeuw der apen, het gehuil der jaguars, de verschillende kreten van den nacht-uil, de vleermuis, de vampier, den tijger-vogel, en dat van alle andere bewoners dezer wilde streken.'

Eenige datums van steenwegen.

Het is nog geene eeuwen dat wij op die gemakkelijke rijbanen mogen roemen, verre van daar. Die kasseiing der wegen dagteekent eigenlijk slechts, zegt Torfs, van de 17e eeuw. Op dit tijdstip, merkt die schrijver aan, was de legging bij wijze van concessie der tolgelden, tamelijk algemeen hier te lande in gebruik.

In Engeland dagteekent de eerste akte van barreelgelden slechts van 1662, zoodat wij in dit geval vijftig jaar de zoo practische Engelschen vooruit liepen. Overigens de toestand der wegen in Engeland, zelfs drieëntwintig jaar na gemeld jaartal, was nog zoo slecht, volgens Toresby's en Pepy's dagboeken en Macaulay's nalezingen, dat men er over moet verwonderd staan.

'Ralph Toresby, de oudheidkenner,' zegt de laatste schrijver, 'was, op den grooten weg naar het noorden, tusschen Barnby-Moor en Tuxford, in gevaar van den weg af te dwalen en deed dit werkelijk tusschen Doncaster en York. Pepys en zijne vrouw, die met eigen rijtuig reisden, raakten tusschen Newbury en Reading van den weg af. In den loop van diezelfde reis verdwaalden zij weder op korten afstand van Salisbury en het scheelde weinig of zij hadden den nacht in het open veld moeten doorbrengen.'

Er was dus ten dien tijde een volslagen gebrek aan berijbare wegen in Engeland, en daar waar er aangelegd waren, hadden zij bij regenachtig weêr veel van slijkpoelen. De koetsen bleven in het modder steken en met ossen moest men ze uit de diepten trekken. Tusschen Leeds en Londen heeft Toresby dikwijls zooveel gevaren onderstaan, als men thans op een tocht naar de IJszee of naar de woestijn van Sahara zou verduren, zegt Macaulay.

De heirbaan van Wallis naar Holyhead was in zoo slechten toestand, dat in 1685, een onderkoning, die zich naar Ierland begaf, vijf uren noodig had om den afstand van St. Asaph naar Conway, die veertien mijlen bedraagt, af te leggen. Men ziet aan die kleine opteekening, wat de toestand, onder opzicht der wegen, in Engeland was.

Het gezegde van Torfs is dus zeer gegrond. Het eerste octrooi voor het kasseien van eene baan, die van Antwerpen naar Merxem, werd reeds in 1639 toegestaan. Ziehier de volgende opgegeven datums: 1649 weg van Antwerpen naar Contich; 1698 van Brussel naar Waterloo; 1703 van Brussel naar Gent; 1704 van Brussel naar Bergen; 1714 van Lier naar den Ouden God; 1725 van Doornik naar Kortrijk; 1729 van Mechelen naar Leuven; 1745 van Antwerpen naar Deurne; 1763 van Antwerpen naar Boom; 1769 van Doornik naar St. Ghislain; 1778 van Doornik naar Ronsse.

Gedurende de fransche overheersching heeft men aan die nuttige gemeenschappen schier niet gedacht. In 1812 werd onder ander die tusschen Antwerpen en Breda voltooid. Slechts tijdens de regeering van koning Willem, ving de uitbreiding voor goedaan en bereikte, na 1830, schier het toppunt van vollediging.

In de steden waren de straten reeds vroeg gekasseid, ofschoon bij velen hier enkel nog spraak is van eene hardmaking bij middel van gruis of puin. Te Lier, zegt Torfs, werden de straten reeds in 1383 gekasseid, ten minste was dit het geval met de markt voor het raadhuis, de Ekel-, Mechel-, Lisper- en Blokstraten; doch de bestrating had daar veel vroeger, en reeds in 1377 plaats, ten minste voor wat betreft de straat aan het kerkhof en de Antwerpsche straat.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

De uitspraak.

Tien uur zou de rechtbank, die het vonnis over Mathias zou vellen, zitting nemen. Halftien was het reeds geslagen, en leeg waren nog de zetels achter de groene tafel, leeg waren nog de banken, waarop de beschuldigden zouden plaats nemen. De gerechtszaal was in twee vakken verdeeld, door een houten staketsel van elkander afgescheiden. Achter het staketsel had het volk vrijheid de processen te volgen, mits het zich stil hield en rechters noch beschuldigden in hun vragen en antwoorden stoorde. Van deze vrijheid werd druk gebruik gemaakt, voornamelijk wanneer het een proces of uitspraak betrof van belang.

Dezen morgen was de vrije ruimte dan ook reeds vroeg bezet. Nauwelijks was de gerechtszaal om negen uur geopend, of een talrijke menigte was naar binnen gestroomd, elkander de geschiktste plaats betwistend om het rechtsgeding te volgen.

Zoo als te begrijpen is, zorgde men niet voor stoelen en zittingen, en die tijd en lust had de zitting bij te wonen, moest zich met een staande plaats behelpen. Van daar een gedrang en gegons, dat zeker de rechters zou gestoord hebben, indien de groene tafel reeds bezet was geweest. De toeschouwers en toehoorders waren meestal werklieden, dit zag men aan de harde, vereelte handen, die zich om het staketsel geslagen hadden, om niet verdrongen te worden; dit zag men aan de kleederen, waarvan de wollen kolder met een riem om het lijf werd vastgehouden, terwijl het mes in den leêren gordel stak; dit zag men aan de gebronsde gezichten, die op de geheimzinnige deur gericht waren, die weldra toegang zou verleenen aan rechters en beschuldigden, en boven welker ingang een marmeren beeld prijkte, de geblinddoekte rechtvaardigheid voorstellend, die een weegschaal in de hand hield.

Het was reeds halftien en eenige wachters schenen ongeduldig te worden; andere kortten zich den tijd door fluisterend te spreken, terwijl de achtersten naar eene

gelegenheid uitzagen, om naar voren te dringen en alzoo eene betere standplaats te veroveren.

Men zag het aan allen, dat dit geding hen in de hoogste mate belang inboezemde.

‘Hier moet zwart op wit zijn,’ merkte een der poorters aan, dien wij eenige dagen geleden 's avonds in de wapensmederij hebben aangetroffen, ‘en de aanklagers moeten zeker van hun zaak zijn, dat zij hebben toegestaan, dat lastige getuigen bij het proces tegenwoordig zijn. Ik voorzie niets goeds. Want wisten de rechters niet dat de zaak op den ondergang des beschuldigden zou uitloopen, zij zouden hem wel in het geheim achter de tralies en muren een hoofd kleiner gemaakt hebben.’

‘Hola, vriend, alsof men in ons land zoo met de rechtvaardigheid omspringt en ie lereen, die zich den haat van den een of anderen grooten patriciër op den hals gehaald heeft, een verloren man was. Wij zijn poorters, die onze rechten kunnen en weten te verdedigen.’

‘Wat spreekt gij van rechten? Wij zijn werktuigen, zaken, ten minste zoo beschouwt ons de edelman. Wij zijn in de wereld om zijne wapens te smeden, zijn kleederen te borduren, zijn land te bebouwen, in één woord, om hem ten dienste te zijn. Hoe, zou het wapen in opstand durven komen tegen de hand, die het zwaait, het paard tegen dengene, die het berijdt.’

‘Gij laat uw verstand door uw bitterheid benevelen. Wij, Vlamin-

gen en Brabanters, hebben dikwijls genoeg getoond dat wij niet verkiezen de jachthonden en valken te zijn van groote heerschappen. Wij hebben hier een geval dat uwe geheele redeneering omwerpt. Of denkt gij dat Mathias om een andere reden is gevangen genomen dan dat hij voor de volksrechten en vrijheden is opgekomen en zich tegen de aanmatigingen der grooten verzet heeft?'

'En zoudt gij dan denken dat dit de beschuldiging is, die zij tegen hem zullen inbrengen? Gij schijnt wel onnoozel te zijn, dat gij het schependom en de edelen zulk een naïeviteit toekent. Hoe zouden zij zulk een beschuldiging kunnen inkleeden, zonder alle gilden en poorters onmiddellijk tegen zich in te nemen? Daarbij, Mathias kan van niets gewelddadigs beschuldigd worden. Neen, man, gij zult geheel andere dingen te hooren krijgen, waarbij geen spraak zal zijn van opstand tegen overheid of iets van dien aard.'

'Zooveel te erger; indien hij van iets te beschuldigen is, altijd in het oog der schepenen en des adels, dan is het van den moed, waarmede hij voor de volksvrijheden in de bres springt. De grootste lasteraar zal geen smetje op zijn gedrag weten te vinden en indien iemand het waagde in dien zin tegen Mathias te getuigen, de geheele bevolking van Antwerpen zou dit als gemeene, vuile laster brandmerken.'

'Gij schijnt met de heeren van het gerecht en met het schependom nog weinig in aanraking te zijn geweest, dat gij zulke geringe gedachten hebt van hun slimheid. Reken er op, dat zij hunne beschuldiging, hoe valsch ook, wel zoodanig zullen weten in te kleeden, dat de schijn tegen Mathias zal zijn. Maar ik hoor een gedruisch daar ginds; ik geloof dat rechters en beschuldigden in aantocht zijn.'

Het was waarlijk zoo. De deur werd geopend en Mathias trad tusschen twee gerechtsdienaars binnen. Hij had de handboeien aan. Zijn gezicht was bleek, al droeg hij het hoofd fier omhoog. Zijn stap was vast, en ofschoon men het hem kon aanzien dat hij veel geleden had, oog, houding, alles toonde aan dat de wil bij hem overheerschte. Daarna traden de vier andere gezellen binnen, die echter niet zoo zwaar geboeid en bewaakt waren; zij zetten zich op de bank der beschuldigden neder.

Er kwam beweging onder de toeschouwers en ieder trachtte vooruit te dringen om iets van den gevangene en zijne gezellen te zien. Spoedig echter waren er eenige hellebardiers bij de hand, om de orde te bevelen en te handhaven, met de bedreiging dat de zaal ontruimd zou worden, indien men te veel leven of gedruisch maakte.

De stilte, hoewel gedwongen, werd dan ook spoedig hersteld. Daar werd de deur op nieuw geopend en de rechters traden binnen, waaronder men den schepene Gerard de Brouwer opmerkte, in een lange toga gekleed.

Zij namen plaats voor de groene tafel.

De Brouwer wierp nu en dan nijdige blikken op Mathias, die de oogen had neergeslagen, en men kon het hem aanzien dat het gezicht van zijn geboeiden vijand hem goed deed. Hij wist zeker dat zijne prooi hem niet meer zou ontsnappen, want behalve de misdaden, die hij Mathias zou ten laste leggen, had hij de rechters in de hoogste mate tegen het slachtoffer gestemd door hun te wijzen op de revolutionaire woelingen, die Mathias geleid had, en op den geest van opstand en verzet, die zich overal bij het volk openbaarde. Dit was genoeg om het schependom onherroepelijk tegen hem in te nemen en zijn vonnis reeds vooruit te bepalen. Want dit schependom had een eigen positie te verdedigen. Vroeger door de vrije keuze der gilden benoemd, had het zich zoo stevig op zijn zetels weten vast te zetten, dat het van geen aftreden meer weten wilde. Dit ambt en gezag was aldus langzamerhand erfelijk geworden

en ging over van vader op zoon. Het bleef dus altijd in de macht van eenige voorname familiën, die een soort familieregeering vormden, en thans hun best deden de onwettigheid van hun ambt en waardigheid door laatdunkendheid en aanmatiging te doen vergeten en gilden en poorters den kop in te drukken.

De Brouwer stond op om de beschuldiging in te leiden. Hij deelde mede hoe Suzanna van Holberg, zijn gebuur, hem het eerst, al was het zijdelings en zonder bewustzijn dier dame zelf, opmerkzaam gemaakt had op de schandelijke en misdadige gedragingen van Mathias, door hem te spreken van een nachtelijke inbraak en diefstal bij haar gepleegd. Behalve dat hij zelf den boosdoener bij haar had zien ingaan, haalde hij nog de getuigenissen aan van eenige dienaren van den hoofdschout, die hem reeds verschillende malen om de woning van Suzanna hadden zien rondslenteren, zonder te weten wat hij in zijn schild voerde. Dat misdrijf had over vele andere misdrijven, reeds vroeger begaan en waarvan de daders onbekend waren gebleven, een nieuw licht doen opgaan. Verschillende moorden waren gepleegd zonder dat alle onderzoekingen iets gebaat hadden, hoezeer men zich ook had ingespannen om den dader op het spoor te komen. Hij, schepene van Antwerpen, had alleen de rechtvaardigheid lief, hij had zich er voor gezet deze daad in verband te brengen met voorgaande, en hij was waarlijk tot de overtuiging gekomen, dat hij, die zich hier aan inbraak en diefstal had schuldig gemaakt, ook degene was, die zich aan het leven van verschillende medemenschen vergrepen had. Hij had dit samen met den hoofdschout onderzocht, dien hij bevolen had een verslag op te maken, dat de rechters dan ook reeds gelezen hadden. Daarbij zijn oproerig gedrag, zijn revolutionair drijven was genoeg om iederen twijfel, indien deze bij iemand bestond, te doen verdwijnen. Het is waar, hij had de volksgunst weten te bemachtigen, maar op welke wijze? door verzet en opstand tegen de wettige overheid aan te kweeken, door nijd en afgunst in de gemoederen te zaaien en de burgers tegen elkander in de wapenen te brengen. Hij was een gevaarlijke samenzweerder, die de orde en de welvaart des lands bedreigde. Zijn voorgeven van volksrechten was niets dan een leus. Het was hem slechts te doen bij het volk losbandigheid en regeeringloosheid aan te kweeken en het tegen de wetten in opstand te brengen. Hij behoefde dit niet te bewijzen, het verleden en de daden van den schuldige waren bewijzen genoeg. Iemand, die geen eerbied had noch voor het eigendom, noch voor het leven van zijn medeburgers, mocht zich op geen rechten beroepen en was van zelf vogelvrij verklaard. De teekenen des tijds waren te dreigend en onheilspellend, dan dat men boosdoeners, die onder den schijn van voor het algemeen welzijn te ijveren, zich aan het algemeen welzijn vergrepen, zou verontschuldigen en met verschooning behandelen. Hier moest een streng voorbeeld gegeven worden, te meer daar men den hoofdschuldige voor zich had, een verachtelijk inbreker, een moordenaar en oproermaker.

Deze woorden, uitgesproken met al den haat, die in hem was, een haat, dien hij deed voorkomen als ernst en overtuiging te zijn, waren wel in staat ieder gevoel van medelijden, indien dit nog in de harten der rechters schuilde, uit te dooven.

Zij waren dan ook niet gestemd barmhartigheid te plegen. Genoeg bewerkt, hadden zij elkander reeds voor de zitting verstaan en deze was dan ook niets dan een ijdele vertooning om het billijkheidsgevoel van het volk niet te zeer voor het hoofd te stooten. Zij kwamen overeen dat het tijdverlies was een zaak, die zoo duidelijk was, nog verder te onderzoeken; de beschuldigde zou toch niets anders inbrengen dan ijdele uitvluchten, die zich te bersten zouden stooten tegen zulke verpletterende bewijzen.

Men stemde geheel en al in met de gevolgtrekking van den rapporteur en zonder eenigen anderen vorm van proces werd Mathias veroordeeld om gehangen te worden. Wat de vier andere werkgasten betrof, die ook in dit geval betrokken waren, daar de schepene niets persoonlijks tegen hen had en hen slechts had laten aanhouden om te beter het schavot te helpen schragen, dat hij in gedachte reeds voor zijn medeminnaar had opgericht, hij zelf en de rechters achtten voor hen de gewone boosdoenersstraf voldoende: zij zouden gegeeseld en uit de stad verbannen worden.

Zeker, Gerard de Brouwer was machtig genoeg om zich van Mathias te ontslaan, zonder tot deze middelen zijn toevlucht te nemen; maar behalve dat hij de Antwerpsche bevolking vreesde, wilde hij voor Suzanna de gedachtenis aan zijn vijand schandvlekken, van wien hij, tot zulk een onteerende straf veroordeelende, meende te kunnen vooronderstellen dat hij uit hare herinnering zou weggewischt worden.

Dit verschrikkelijk vonnis, al was het door eenigen voorzien, had de toehoorders met ontzetting geslagen. Al geloofden de meesten niet aan de schuld van Mathias, toch waren er bij, die zich door de uitgebrachte beschuldigingen en de rechterlijke uitspraak in hunne overtuiging lieten schokken. Daar zij van het schandelijke eigenbelang, dat

hier in het spel was, niets wisten, konden zij niet vooronderstellen, dat het geheele proces een aaneenschakeling was van bedrog en boosheid. Er moest toch iets van aan zijn, gingen sommige denken en het vele goede, dat zij van Mathias wisten, begonnen zij uit een ander licht te beschouwen. Er bleven er echter nog genoeg over, die zeker en vast aan zijn onschuld geloofden en menige verwensching en vervloeking werd binnensmonds gemompeld.

TEVREDEN.

Mathias zelf nam het vonnis op als een man. Al had, bij het voorlezen der beschuldigingen, zijn oog nu en dan van een onheilspellend vuur gelicht, zijn houding was kalm en waardig geweest. Als was hij te fier om zulke aantijgingen te beantwoorden, bewaarde hij het stilzwijgen en scheen zich liever te willen opofferen, dan tegen zulk een snoodheid een eerlijken strijd te wagen. Noem het verwatenheid, schuldigen hoogmoed, zijn mannelijke ziel meende dit aan zich zelve verschuldigd te zijn en hij hoorde het vonnis aan, als betrof het hem niet.

Nadat de menigte zich verwijderd had, gaven de hellebardiers hem en de andere beschuldigden een teeken om op te staan en weinige minuten later was de gerechtszaal ontruimd.

Het behoeft geen betoog dat Antwerpen binnen een half uur op de hoogte was van het voorgevallene. De veroordeelde toch was te goed in de stad bekend, dan dat zulk een vonnis, over hem geveld, niet aller aandacht zou tot zich trekken. Als bij degenen, die toeschouwers en toehoorders geweest waren, was de meening verdeeld.

Wij hebben reeds gezegd en het den schepene zelf in zijn beschuldiging hooren voordragen, dat Mathias ook schuldig verklaard was aan moorden, reeds vroeger bedreven en waarvan men de daders niet had kunnen opsporen. Deze vreeselijke voorvallen met hare bijzonderheden spookten de goede gemeente nog in het hoofd.

Nu had De Brouwer zijn verslag, waarvan wij slechts een uittreksel hebben medegedeeld, zoo weten in te kleeden, met bijkomende omstandigheden incluis, dat het bijna onmogelijk was dit voor een verdichtsel en schandelijke aantijging te verklaren. Deze overweging gaf aan vele opiniën den stoot om zich tegen Mathias te verklaren, zoodat er een twijfel, een aarzeling in de stad ontstond, die den wapensmid niet onschuldig durfde te verklaren, maar toch in zijn schuld niet geheel en al kon toestemmen.

Deze stemming was naar het hart van De Brouwer. Zijn toeleg was dus volmaakt gelukt, en hij behoefde niet te vreezen dat zich een arm ter bevrijding van Mathias zou verheffen.

En blijde in die verzekering, dacht hij, met een gevoel van eene reeds half voldane wraakzucht, aan het Galgeveld, de plaats waar gewoonlijk de executie der misdadigers plaats had.

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus n°. 4.

Allen die den Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door u i t s l u i t e n d voor hen de gelegenheid te openen om een der vorige Jaargangen van de Belgische Illustratie te koopen voor fr. 2.50 in plaats van fr. 7.80.

412 Oplossingen zijn ingekomen van Rebus 1, Rubens' meesterstuk vindt men in de Kathedraal te Antwerpen. De prijs is ten deel gevallen aan den heer D. van Damme te Sleydinge. Al de andere oplossers mogen ons een der voorgaande jaargangen vragen mits toezending yan fr. 2.50 liefst in postmandaat.

137 Oplossingen zijn ingekomen van Rebus 2, Veel kleinen maken één grooten. De oplossers mogen ons een der voorgaande jaargangen vragen mits toezending van fr. 2.50 liefst in postmandaat.

[Nummer 14]

DE VLUCHT NAAR EGYPTE.

Vijf beelden uit den kersnacht.

Kersmis! - Welk een klank bezit dat enkele woord in geheel de Christene wereld! In welke taal het ook uitgesproken wordt, voor allen zegt het hetzelfde, allen gedenken de menschwording van Christus, allen knielen ootmoedig neêr om nogmaals den Vader te danken voor dat bewijs zijner oneindige liefde voor de arme menschheid.

Verplaats u, lezer, in een klein, stil dorpje in den nacht, die den Kersdag vooraf gaat. Het is donker, een dik sneeuwkleed bedekt de velden. De eenige weg, die naar het nederige kerkje leidt, wier vensterkens een vuurzee van licht op het nauwe pad werpen, is bezaaid met mannen, vrouwen en kinderen, die daar stilzwijgend heen gaan,

geheel in zich zelven gekeerd en nu en dan een vriendelijken blik werpen naar het klokje, dat met zijn zilveren tonen heinde en verre over het veld verkondigt, dat het Kersnacht is. Voor den tempel gekomen, hooren zij de zware orgelgeluiden met den liefelijken klank van het klokje ineen smelten en aldus een Kerszang ten Hemel zenden, een loflied, dat zij reeds in hun hart gezongen hebben en nu voor het altaar komen hernieuwen.

Daar, midden op den Oceaan, drijft een schip, bemand met personen van alle natiën. Het vaartuig schijnt verlaten, zoo stil is het er op, en toch is het dek geheel met volk gevuld. Matrozen, soldaten, landverhuizers, rijke planters en avonturiers buigen hoofd of knieën, want zij weten dat het Kersnacht is en in hunne harten stieren zij een gebed ten Hemel, en als er een naam genoemd wordt, is het de naam van Christus.

Treed in dien nacht eene groote stad binnen en de nacht is dag, al staat ook de zon niet aan den hemel. Van alle torens klingelen en brommen de klokken, in elke straat ontmoet gij tallooze menschen, die allen zich naar hetzelfde punt bewegen en een zacht windje waait u te gemoet dat u den naam van Christus in het oor fluistert en tevens de stem van den Meester zelven: ‘Ik had honger en gij hebt mij gevoed; Ik had dorst en gij hebt mij gelaafd; Ik was vreemdeling en gij hebt mij geherbergd; Ik was ziek en gij hebt mij bezocht.’ Die woorden gelden de zieken die nu weêr gezond, de armen die nu rijk zijn, de blinden die weêr zien, de lammen die weêr loopen, want het is Christus die deze noodlijdenden geholpen heeft om uit hunne ellende op te staan, en zij zijn gelukkig nu zij weêr den naam van Christus met een oprecht gemoed kunnen uitspreken. En de klokken galmen den heiligen naam uit en de geheele lucht is vervuld met den geest en den naam van Christus!

Doe de deur van dat prachtige huis open. Alles jubelt daar binnen. 't Is er volop licht en de kinderen woelen rond den grooten, en versierden Kersboom, die met allerlei geschenken omhangen is. Maar stil! daar klinkt eene stem, met eene zachte begeleiding der piano. Het kleine meisje, eene engelenstem, zingt het Kerslied, al de kinderen luisteren en vallen in aan het refrein - en de ouderen zelfs, die hunne ontroering moeilijk verbergen, zingen stil, heel stil meê, om de kinderstemmen niet te hinderen.

En ginder dan, in dat nederige burgershuis, waar vader in den dag op het zoolleer, op de plank, of op het aanbeeld klopt, daar pronkt geen groote Kersboom, neen! maar daar heeft men het oude vlaamsche kribbeke saam geknutseld, en bij het licht der kleine waskaarsen, staren de kinderen, gelukkig, op het kindeke.

En met het Kersfeest van 1874 komen wij ook tot onze lezers en bieden hun ons Kersnummer aan. Als het eenigen hunner beter en wijzer maakt, als het dierbare herinneringen bij hen opwekt, als het hun een zalig uur verschaft of de oogen van sommigen die verduisterd waren, opheldert, als het vrede en liefde, Christus brengt, dan zullen wij ons gelukkig rekenen.

Kersmis.

Waakt op, o, gij herders van Bethlehems velden,
Op 't ruischen van hemelgezangen, ontwaakt!

Ontwaakt! Hij, wiens komst Isrels zieners voorspelden,
De redder der zondige wereld genaakt.

Snelt henen, aanbidt Hem, die tot u gekomen,
U, de eersten van Israël, kribbewaarts riep;
Aanbidt Hem, wiens komst in den nacht werd vernomen,
Toen de aarde de sluimring der stervenden sliep.

Hij kwam, de Messias, wien de eeuwen verwachtten,
Zijn glorie verscheen en Zijn weg is bereid;
Hij kwam, en snelt henen, gij, wereldgeslachten,
Door 't glinstren der sterre van Jacob geleid!

Hij kwam als een God, ons ten broeder gegeven,
Als de Eeniggeboren, vol waarheid en licht;
Als redder, als Heiland, als bronaer van 't leven,
Als 't Lam, dat zal dragen der zonden gewicht.

Gegroet in uw kribbe, Gij kind, ons geboren,
Emmanuel, heerscher, verheven en groot;
Aan U zal de rijksstaf der wereld behooren,
Want Gij zijt de koning van leven en dood.

Voor U zal de wijsheid der eeuwen zich buigen,
Want Gij zijt de waarheid, het leven, het licht,
De nacht zal U groot en verwinnaar getuigen,
Want Gij zijt de God, die de werelden richt.

Juicht, Isrel! Juicht volken! Uw dag is verschenen,
Voor 't aanschijn des Heeren knielt dankende neêr!
Eén band zal de geesten en harten vereenen,
Eén band in den naam van den God, onzen Heer.

Eén licht zal de grenzen der wereld omvatten,
Eén gloed zal de harpen doen trillen van lof,
Eén bloed zal ten doopsel de zielen bespatten,
Eén heil zal de harten ontbinden van 't stof.

Dat licht en dat heil en dat bloed zij gezegend,
Gezegend die komt in den naam onzes Gods,
Geheiligd de dauw, die deez' aarde beregent,
En lente's doet geuren op de eenzame rots.

O stroom der genade, die d'afgrond der zonden,
De diepten der menschlijke boosheden vult!
O leeraar der volken, in doeken gewonden,
Die 't raadsel der eeuwige wijsheid onthult!

Gij, altaar en priester en slachtoffer tevens,
Gij, redder der wereld, door Isrel bespot,
Verwinnaar der helle, herschenker des levens,
Gij zijt, Gij alléén, onze koning en God!

Sterf weg op die lippen, gij, spotlach der dwazen,
Kniel neder, gij trotschheid, door d'ootmoed vermeêrd,
De luister des lichts zal deze aarde verbazen,
De schaduw wijkt henen, de waarheid regeert!

De vlucht naar Egypte.

Bij den geboortedag van Christus, in den meer dan nederigen stal, komt ons ook de vlucht naar Egypte voor den geest, en wij denken alsdan aan de voortbrengsels van een dichter, die in Nederland eene verdiende faam geniet: doch in onze vlaamsche gewesten niet genoeg bekend is. En echter, dat verdiende hij in den vollen zin des woords!

Wij willen hier spreken van den heer Leesberg, te 's Gravenhage, die even als onze talentvolle Blieck, tusschen de notarieele acten door, allerschoonste gedichten voortbrengt. Het is zelfs aan den heer Leesberg te danken, dat wij nog in onzen tijd op hoogst verdienstelijke 'herdersdichten' mogen wijzen - een genre dat men als verloren beschouwen kon.

Wilt gij, lezer, dat wij u de vlucht naar Egypte afschilderen? Wij kunnen dit aan geene betere handen, dan aan die van den heer Leesberg toevertrouwen. Luister:

'Ik gaf mijn wollig vee,
Voorgist'ren aan de zorg van goeden Nachor meê,
Wijl ik een ziek'lijk schaap naar mijne kooi moest dragen;
En leî mij vroeg ter rust, om 's morgens voor het dagen
Te keeren naar mijn vriend. Maar onderwijl ik sliep,

Droom ik, dat mij een geest als met den vinger riep,
En me op Gods wil gebood, een verre reis te maken.
En zie! ter zelfder tijd doet me een geklop ontwaken.
't Was middernacht omstreeks, naar ik bereek'nen kan.
Ik opende de deur; daar stond een achtbaar man,
En 'k hoorde een zachte stem, maar met vertrouwen, spreken:
‘Omgord u snel, God wil, dat gij ons door deez' streken
Geleiden zult, mijn zoon!’ 'k Greep hoed en staf terstond,
Mijn leed'ren waterflesch, die 'k aan mijn gordel bond,
Alsook deez' korf, waarin ik vruchten had vergaderd;
En met een huivering den vreemd'ling weêr genaderd,
Zag ik bij hem een vrouw, die op een ezel zat,
En, zoo als 't nader bleek, een kind in de armen had.
Het lag mij op de tong, te vragen, wie zij waren;
Maar 't woord stierf me in den mond en spraak'loos bleef ik staren,
Tot mij de vreemd'ling zei: ‘God is met ons, vrees niets!’
Toen was 't, of al mijn angst op eenmaal mij verliet,
En 'k toog op hunne beê terstond naar Hebron henen.
De nacht was dood'lijk stil, doch ongemerkt verdwenen
Bij 't zaligst onderhoud, dat 'k immer heb gehoord.
De daag'raad kwam allengs in al zijn schoonheid voort,
En toonde 't verst verschiet, daar wij een berg bestegen.
Hier hief de moeder, die een tijd lang had gezwegen,
Haar blauwen sluier op, en sloeg een blik in 't rond,
Maar, hemel! wie beschrijft, wat 'k in dien aanblik vond!
Zoo zedig, godd'lijk schoon, ik zag het nooit mijn leven!
't Was of een reine geest mij kwam voor de oogen zweven.
‘Is Bethl'hem nog te zien?’ was 't geen zij vriend'lijk zei;
Ik toonde 't nauw, toen zij heur handen samenleî,
Het oog ten hemel en als biddend opgeslagen.
Daar we in 't verschiet nu ook het grijze Hebron zagen,
Nam 'k op hun wensch, om niet te trekken door deez' stad,
Ter zijde van den weg een stiller akkerpad,
Waardoor wij spoedig in het dal van Mambre waren.
En hier gebeurde meer, wat 'k eerst niet kon verklaren,
Maar, Simon! dat mij thans, na 't geen gij hebt gezegd,
Door Bethl'hems droeve ramp geheel wordt uitgelegd.
't Was op dat eigen uur daar gij ons straks van meldde,
Waarop gewis de moord de moeder zoo ontstelde.
Op eenmaal houdt ze stil, ziet lang met starend oog,
Als of een luchtgezicht zich opdeed, naar omhoog,
En beeft, en schrikt terug; en was, eer wij het zagen,
Van 't lastbeest op de kniên voor 't kind ter aard geslagen.
Daar bad zij weenende, met de armen uitgespreid:
‘Genade, o God! genâ! bij Uw rechtvaardigheid!
Gedenk, hoe Davids stad Uw Zoon heeft opgenomen,
En weer het moordzwaard af, dat schuld'loos bloed doet stroomen!
Spaar, is het moog'lijk, spaar! Niet om Uw dienstmaagd, Heer!
Maar om Uw dierb'ren Zoon!’ Hier boog ze op 't wichtje neêr;
Doch spoedig brak een lach weêr door in al die smarte.
Zij grijpt haar zuig'ling op, drukt hem aan 't moederharte,
En heft met stille beê, met opgeslagen oog,
En of ze een offer bood, hem op haar arm omhoog.
Neen! ik beschrijf u niet, hoe wij nu verder togen,
'k Had op de gansche reis de moeder steeds voor oogen,
En 't was, of iedere blik mij tot in 't harte trof.

Zoo ging ik zwijgend voort, tot, door een wolk van stof,
Ons oog bij Bersabee een karavaan ontdekte,
Wier tocht, naar ik vernam, zich naar Elusa strekte;
En daad'lijk voegde zich het heilig paar hierbij.
De goede man omhelsde en zeî met nadruk mij:
'Dank! beste jong'ling, dank! Uw liefd'rijk hulpbetoonen
In onze droeve vlucht zal God gewis beloonen!'-
'Ja! Hij beloont het u, om zijnen Lieveling!'
Voegde er de moeder bij; waarop ik huiswaarts ging,
Het oog, zoolang ik kon, op 't zalig paar geslagen.'

Het kindje en de herders.
(Een herdersdicht in proza.)

Gloria in allissimis Deo et in terra pax hommibus bonae voluntatis.
(Lucas II, 44.)

Glorie zij aan God in den Hooge en vrede op aarde den menschen die van goeden wille zijn.

De dag stond op het punt van aan te breken, toen de herder Lamech de boorden van den Cedron verliet, om naar Bethlehem zich bij zijne kudde te gaan voegen. Toen hij het dal, waarin Bethlehem ligt, binnentrekt, ziet hij verwonderd op alles zoo stil te vinden. De kudde van zijn vriend Tharsis, zij weidt daar vreedzaam, maar nergens het spoor van een herder. De hond krijgt hem in het oog en komt hem kwispelend te gemoet; hij roept, maar er volgt geen antwoord. Daar vertoont zich op een der heuveltoppen Dina, de herderin, die zich haastig voortspoedt en op zijne vragen slechts onsamenhangende zinnen uit van een kind, dat dien nacht te Bethlehem geboren was en den engel, die de blijde boodschap had gebracht.

Lamech vraagt nadere inlichtingen, doch Dina zegt hare duiven te moeten gaan halen voor het kind en op Tharsis wijzende, die juist verschijnt, snelt ze als een hinde voort.

'Maar, vriend Tharsis, wat is er toch gebeurd? Ik was dezen nacht niet hier en vind heden morgen niemand in deze oorden dan Dina, die van vreugde in losse woorden spreekt van Bethlehem, van engelen, van een kind.' Zoo sprak Lamech en Tharsis antwoordde:

'Luister, vriend, ik zal het u verhalen. Middernacht was voorbij en de eerste slaap reeds verdwenen, toen een huivering allen ons leger deed verlaten. Wij zagen het veid rond en zoo stil had ik het nog nooit gezien; wij wilden elkander juist onze verwondering mededeelen, toen op eens de lucht vaneen spleet en een zee van licht en glorie op ons neêrdaalde. Niet uit schrik maar uit heilige vrees vielen wij allen plat ter aarde en een engel zegde ons:

Wilt niet vreezen, want ik kom u eene groote blijdschap verkondigen, voor u, voor al wat leeft. Want de Zaligmaker, de Christus, Hij is in David's stad geboren. Dit zal u een teeken zijn, gij zult een jong kindje vinden, in doeken gewonden, liggende in eene kribbe,' en na deze woorden gesproken te hebben, daalde een heir van engelen neêr, die met onvergelijkelijke schoonheid den feestzang deden hooren, welks woorden, wij konden ze duidelijk verstaan, waren: Eer aan God in den Hooge en vrede aan de menschen op aarde, die van goeden wil zijn. En ik zie ze nog zingend

den hemel binnenvaren en stond nog lang op de plaats, toen wij de hemelsche muziek niet meer hoorden.'

'Ach, ik gaf er gaarne het loon van een geheel jaar voor, was ik bij u gebleven, maar vondt gij het kind, zooals het u beschreven was?'

'O, ja, in een beestenstal in windsels, op een handvol stroo. O, welk een hemelsch wichtje, welk een goddelijke glans blonk er op dat angezichtje! De moeder stond er bij, groette ons minzaam, vestigde nu hare blikken eens op het Kind, dan weêr naar den hemel. Wij knielden allen neêr, maar Dina, door de vreugde verleid, zou het Kind gekust hebben, hadde ik haar niet tegengehouden, waarop zij verlegen bleef staan. De moeder zag het en wees haar op het kindje, als om haar uit te noodigen het te kussen. Zij trad nader bij, kuste het armpje alleen en knielde toen aanbiddend neêr. O, Lamech! nooit vergeet ik dien stond, ik weende van blijdschap en hoe schoon ook de engelen zongen, die stilte in Bethlehem's stal greep mij dieper aan.'

'Dat is zeker het Kind door den grijzen Simeon bij het Tempelfeest voorspeld. Herinnert gij u zijne woorden? Hij sprak: Er zal uit Israël voor alle volken eene zon opgaan uit David's stad en die zon zal de Verlosser zijn, die zijn volk komt redden. En hij zegde de waarheid, het Kind zal onze koning zijn. Kom, Tharsis, ga met mij naar Bethlehem terug, opdat ik ook dat goddelijk Kind eens zie en het mijne hulde aanbiede.'

'Ja, en ik zal het mijn schoonste lam schenken.'

'Dat is goed. Ik bezit nog twee bekers, die ik zelf heb uitgesneden.

Op de een staat Jacobs droom en Isaâks offersteen, op de andere het bezoek der engelen en de zegen van vorst Melchisedech, aan Abraham gegeven.'

'Zie, daar is Dina terug met hare duifjes. Zij ziet ons niet..... zij spreekt,... laat ons eens hooren wat zij zegt.'

'Lieve duifjes, ik heb u lief, om hem die u mij gaf, maar ofschoon ik liever alles dan u zou willen missen, toch is mij 't Kind liever dan uw leven.'

'Gaat ge met ons meê naar het Kind?'

'Ja, Lamech, maar spoedig, want ik brand van verlangen.'

'Wij volgen, help mij het lam vangen, Lamech.'

En zij grepen het lam en namen de bekers en togen op weg, maar onder weg moesten Tharsis en Dina aan Lamech nog alles eens verhalen, wat zij gezien en gehoord hadden en zoo opgewonden waren zij, dat er niet een aan wolf of kudde dacht.

H.v.H.

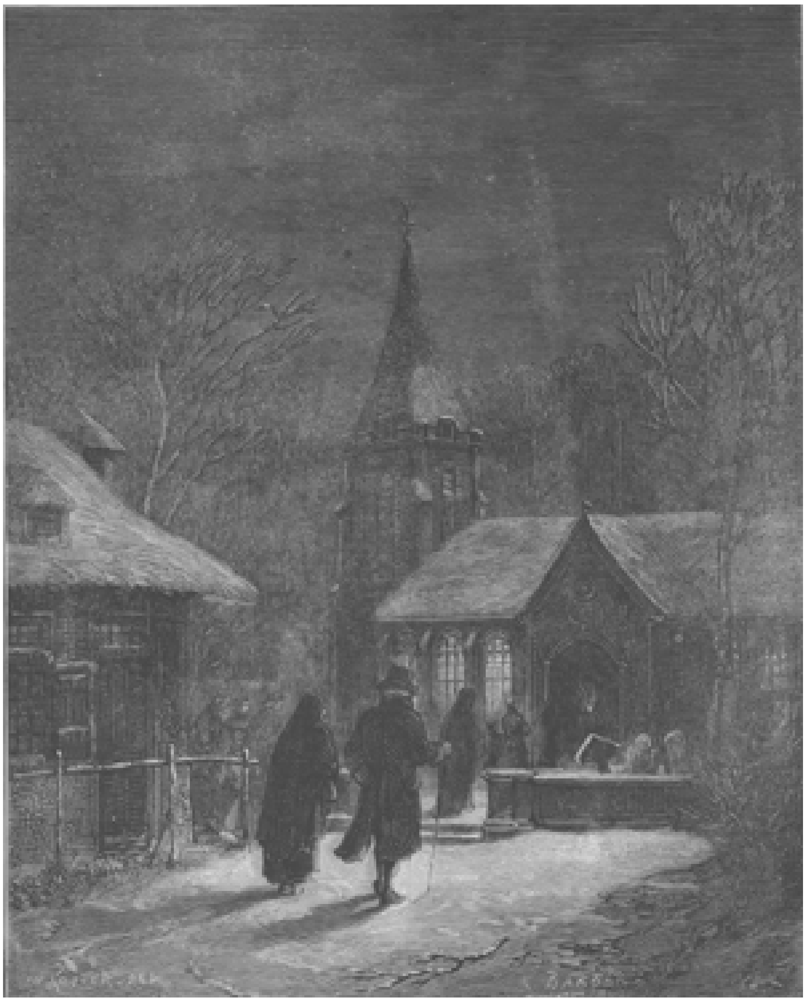

KERSNACHT.

De oude voorzanger.
Eene Kersvertelling.

Et verbum caro factum est.

De zon was reeds een paar uren ondergegaan, toen ik - 't is nu reeds lang geleden - op Kersavond heel alleen langs den eenzamen weg ging, die naar het eenvoudige dorp voerde, waar ik woonde. 't Was vinnig koud, juist zooals de grootste hemelbol voorspeld had, toen zij vuurrood aan den gezichteinder verdween, doch de maan stond helder aan den onbewolkten hemel; zij goot haar bleek licht over de naakte velden en deed den rijp aan de bladerlooze takken der boomen fonkelen als zoo vele millioenen diamantjes.

Wij droegen toen in den winter overkleêren, die zeker veel beter aan het doel beantwoordden dan die van den tegenwoordigen tijd, lange, ruime mantels met pelsenkragen, waarin men zich geheel kon wikkelen. Hoe flink ik echter doorstapte, hoe ik mij ook in mijn mantel wikkelde

DE KERSBOOM

en mijne ooren en wangen in den pels hulde, de scherpe oostenwind sneed door alles heen en haalde pijnlijke tranen uit mijne oogen.

Een half uur is in zulke omstandigheden een tamelijk groote afstand en daarom besloot ik uit te rusten bij den ouden Van Gaveren, die vlak aan den weg op eene boerderij woonde.

De oude man zat dicht bij den haard aan eene tafel; hij had een paar groote klompen met hooi gevuld aan de voeten en er lag een boek voor hem, waarin hij las toen ik de deur opende, want zijn neus was nog met een grooten bril gewapend. De grijsaard had reeds lang de tachtig achter den rug, lange witte haren hingen op zijne schouders en zijn rug was gekromd, doch op zijn gelaat bloeide de gezondheid en 't scheen dat het jeugdige vuur in zijne oogen nog niet was uitgebluscht.

‘Mag ik even een sigaar komen aansteken, vader Van Gaveren?’ vroeg ik den ouden man, hem de hand reikende.

‘Zeker, mijnheer, zeker,’ antwoordde hij, half opstaande. ‘Ik zou u waarlijk niet herkend hebben, zoo diep zit gij in de wol. Nu, 't is ook erg koud, ga daar maar eerst wat op de warme plaat zitten, dan zult gij wel spoedig ontdooien.’

‘Een oogenblikje maar, Van Gaveren, want het is morgen vroeg dag; ik ben gewoon naar de eerste Mis te gaan.’

‘Ik ook, maar wij hebben nog tijd genoeg om te slapen. Vroeger begon de eerste Mis op Kersnacht om twaalf uur, dat was wat anders. Ik heb daar juist in het boek van Le Sage ten Broek over de Pausen gelezen, dat Paus Telesphorus, die reeds in het begin der tweede eeuw regeerde, dit gebruik instelde; 't is jammer, dat men er niet meer de hand aan heeft gehouden.’

‘En ik moet u zeggen dat vier uur in het hartje van den winter al tamelijk vroeg is.’

‘Kom, kom, de jonge menschen zijn tegenwoordig zoo week, dat 't schande is. Ik heb nog nooit een Kersnacht overgeslagen en ik hoop nu ook weêr present te zijn.’

‘Bij zulk een koude? Dat zullen u niet veel menschen van dien leeftijd nadoen.’

‘Er zijn ook niet veel menschen, mijnheer, die zoo veel Kersdagen beleefd hebben als ik, wees daarvan verzekerd. Zoo lang mijne beenen maar meê willen, ga ik op Kersnacht naar de kerk en als zij het opgeven, laat ik mij er heen rijden, 't mag kosten wat het wil. Daar komen wel eens gebeurtenissen voor in 't leven, die men niet kan vergeten, hoe oud men ook mocht worden, en die men eigenlijk ook niet zou willen vergeten.’

De oude man had veel ondervinding opgedaan en hij kon smakelijk vertellen; ik kon dus niet nalaten te zeggen, dat hij mijne nieuwsgierigheid gaande maakte.

‘Als gij den tijd hadt, mijnheer,’ hernam hij, ‘zou ik u een geval kunnen verhalen, dat nu zestig jaren geleden heeft plaats gehad en waarvan mij alles nog zoo duidelijk voor den geest staat, alsof 't eerst gisteren gebeurd ware.’

‘Ik zit hier goed, vader Van Gaveren,’ sprak ik glimlachend, ‘'t zal over een uur buiten niet kouder zijn dan nu en de maan schijnt tot middernacht.’

‘Daar doet ge mij pleizier meê, mijnheer,’ zegde de oude man, blijkbaar verheugd. ‘Want om u de waarheid te zeggen, 't is voor mij een behoefte om op dezen avond over de gebeurtenis te spreken, die geheel mijn leven zulk een indruk op mij heeft gemaakt. Ik wil dan maar terstond beginnen, want in een half uur zal ik er nog niet af zijn. Maar dan kom ik ook op de plaat zitten, nu ik toch niet meer te lezen heb.’

De grijsaard ging in zijn grooten stoel in een hoek van den haard zitten, bestelde de koffie en deelde mij toen het volgende mede:

“'t Zag er in het laatst van de vorige eeuw slecht uit in deze streken, mijnheer, dat zult gij ook wel weten, of ten minste gelezen of gehoord hebben. De Franschen waren met hun vrijheid, gelijkheid en broederschap hier heen gekomen om ons gelukkig te maken, zoo als zij het noemden. In de steden waren er dwazen genoeg, die dat geloofden en hen daarom met open armen ontvingen. De menschen waren dronken van pleizier; zij schenen te gelooven dat nu de gebraden vogels in de lucht zouden gaan vliegen. Dat muisje had echter een lang en leelijk staartje. Nauwelijks hadden die fransche grootsprekers zich gevestigd, of men begon onze godsdienst, die men bijgeloovigheid noemde, te vervolgen; de kerken werden onteerd en voor een gedeelte gesloten, de priesters naar de gevangenis gevoerd en de kloosters beroofd en in kazernen herschapen. Zij brachten de vrijheid om de brave menschen te kwellen en de godsdienst te vervolgen, meer niet.

't Zal in het jaar '92 of '93 geweest zijn, mijn geheugen begint mij een beetje in den steek te laten, toen de fransche generaal Dumouriez met zijn leger zich aan de schandelijkste buitensporigheden overgaf en niet ophield de geestelijken te kwellen. Onze pastoor, een braaf en zeer kordaat man, wilde zich die knevelarijen niet laten welgevallen en lag daarom met de fransche officieren al spoedig overhoop. 't Was reeds eens gebeurd dat men hem in den toren had willen opsluiten, doch de boeren, die goede vuisten hadden, wisten de Franschen wel te vertellen dat dit maar zoo niet ging. Eindelijk echter kwam er bevel dat de kerk gesloten moest worden en op straffe van gevangenis en boete geen godsdienstoefening mocht plaats hebben. Dat was een treurige tijd, mijnheer, want al jeukten ons ook de vuisten, wij konden niets tegen de geweldenarijen doen, de overmacht was te groot. Daarenboven was het op naburige dorpen reeds gebeurd dat men menschen, die zich voor de priesters in de bres stelden, deerlijk mishandelde; sommigen zijn zelfs weggevoerd en men heeft nooit iets meer van hen gehoord. Nog eens, mijnheer, 't was een treurige tijd en mijn moeder stierf dan ook van verdriet.

De Franschen dachten dat onze pastoor de vlucht had genomen, doch zij bedrogen zich daarin, want de waardige priester wilde zijne kudde niet verlaten, maar heeft ruim twee maanden, en nog wel in den winter, bij ons op den hooizolder doorgebracht. Daar verpleegden wij hem zoo goed wij konden. 't Was er donker en des avonds, als alles in het dorp stil was, las hij zijn brevier bij het licht van een lantaarn, die ik vasthield. De tranen komen mij nog in de oogen, mijnheer, als ik aan dien tijd terug denk.

De boeren in den omtrek wisten zeer goed waar de pastoor zich bevond, en ofschoon reeds hier en daar huiszoeking gedaan en menigeen in 't verhoor geweest was, niemand verraadde hem. Menigeen, die hier voorbij kwam, bleef een oogenblik staan en bad een *Onze Vader* voor hem. Slechts één was er in de gansche parochie, dien men niet kon vertrouwen, een zoon van den molenaar namelijk, een deugniet die met de Franschen overal heen ging en zich niet ontzag de kerken te berooven. Die ongelukkige - want ik noem een slecht mensch toch altijd ongelukkig, mijnheer - heette Roelof en er hadden van jongsaf geen goede haren in hem gezeten. Hij haatte den pastoor, dat wist iedereen, omdat deze hem onophoudelijk zijn wangedrag voor oogen hield. Men verheugde er zich over dat hij eensklaps verdween, want hij was een ergernis voor de parochie en gaf een zeer slecht voorbeeld, doch met de eerste Franschen was hij weêr hier en dat de pastoor zoo vervolgd werd, was vooral zijn werk.

Twee maanden had de pastoor bij ons doorgebracht, toen het Kersfeest naderde. Onze zolder was een heiligdom geworden, want dagelijks slopen menschen steelsgewijze bij ons binnen om hun biecht te gaan spreken. Wij waren echter al dien tijd beroofd geweest van het H. Misoffer en besloten derhalve het Kersfeest te vieren, zonder ons door eenig gevaar daarvan te laten afbrengen. In weêrwil van de bespieders, die overal de oogen hadden, wisten wij uit een verwijderd dorp misgewaad en alles wat voor het Misoffer noodig is in onze woning te brengen; dat was een ware vreugdedag! In de opkamer hier naast werd een altaar opgeslagen en in alle huizen werd aangezegd dat op Kersnacht om twaalf uur bij ons het Misoffer zou worden opgedragen. Uit ieder huisgezin mocht echter slechts één persoon komen, dewijl wij vreesden dat de fransche soldaten, die in het dorp gelegerd waren, achterdocht zouden krijgen.

Toen de heilige nacht aangebroken was, slopen aanhoudend menschen het huis binnen en er werd geen woord gesproken; de meesten waren, uit vrees van geraas te zullen maken, op hunne kousen gekomen, ofschoon de sneeuw wel een voet hoog lag. Dien Kersnacht zal ik nooit vergeten; 't was als of wij ons in den stal van Bethlehem bevonden, maar daar binnen, mijnheer,' en de grijsaard sloeg op de borst, 'daarbinnen klonk de blijde boodschap.

In zijne tranen badende, knielde de pastoor eerst voor het altaar

neêr, dat wij, zoo goed en zoo kwaad als wij konden, opgericht hadden, en toen nam de Dienst een aanvang.

'Wat zou ik gaarne uit volle borst gezongen hebben:

Juicht nu, o Christenscharen,

want ik was reeds lang koorzanger en Kersliedjes zingen, dat ging bij mij boven alles; doch alles moest in stilte gaan, en er werd zelfs geen bel gehoord.

Ik diende den pastoor de Mis, dat had ik in mijn jeugd vele jaren lang gedaan, en wij verheugden er ons reeds over dat de plechtigheid zonder stoornis bijna afgeloopen was, toen zich na de nuttiging een verdacht gedruisch liet hooren; 't geleek op het knarsen der sneeuw onder voetstappen. Den pastoor scheen dit ook niet ontgaan te zijn, dat kon ik zeer goed zien, doch hij bleef kalm. Onder het St. Jansevangelie hoorde men echter rumoer in huis; eenige menschen drongen binnen en juist toen de pastoor neêrknielde en met grooten eerbied de woorden: *Et verbum caro factum est* sprak, legde een persoon, met een vrijheidsmuts op het hoofd, die door soldaten gevolgd werd, de hand op hem. Het was Roelof, de zoon van den molenaar.

Er ging een kreet van ontzetting onder de aanwezigen op en ik sprong vooruit, om den onverlaat bij de keel te pakken, doch de pastoor hield mij met de hand terug: 'Blijf bedaard, zoon, en denk dat wij heden een groote gunst genoten hebben; 't woord dat vleesch geworden is, heeft ons geleerd, dat wij geen kwaad met kwaad moeten vergelden,' zegde hij.

'Gij zijt onze gevangene,' sprak de aanvoerder der soldaten, nader tredende.

'Ik zal tot uwe dienst zijn, zoodra gij mij het bevel daartoe hebt vertoond,' antwoordde de pastoor bedaard.

'Dat zijn slechts praatjes om den dans te ontspringen,' sprak de soldaat, met het geweer op den grond stampende, 'zoo gij niet goedschiks meêgaat, zullen wij geweld gebruiken.'

'Vergun mij dan slechts den tijd om mij te ontkleeden,' hernam de pastoor en hij voegde aanstonds de daad bij het woord.

'Men hoorde luid snikken en jammeren op de plaats, waar kort te voren zoo vurig gebeden werd. Dat sneed mij door de ziel, alles draaide mij voor de oogen, ik was de woorden van den pastoor reeds lang vergeten, toen hij daar tusschen de soldaten stond en men zich om hem verdrong om zijne handen en zijn kleed te kussen. Op het oogenblik dat hij - wellicht voor de laatste maal - de hand ophief om ons te zegenen, slingerde ik Roelof in een hoek der kamer, nam den pastoor op en bracht hem, alvorens de soldaten nog recht wisten wat er gebeurde, de kamer uit en sloot de deur achter ons dicht.

Wat wilt gij beginnen?' vroeg de priester, zoodra wij in deze kamer waren.

'U redden, pastoor, kom meê, daar is geen oogenblik te verliezen.'

'Maar, ongelukkige, dan zijt gij verloren,' antwoordde hij, 'en men zal hier alles vernielen, laat mij maar aan mijn lot over.'

'Nooit,' hernam ik, 'liever wil ik sterven; kom, anders is het te laat, de lieve God zal ons bijstaan.'

'Een hevig rumoer was intusschen in de opkamer ontstaan, de kolven der geweren beukten reeds op de deur. Ik nam den pastoor, half tegen zijn wil, bij de hand en bracht hem in den stal.

De bles voor u, pastoor, dat is een tam dier, ik zal de vos nemen, maar spoedig, want de deur zal het niet lang uithouden,' zegde ik.

''t Gaat niet..... Zij zullen hier alles onder den voet halen.'

''t Moet, ik weet dat gij een goed ruiter zijt..... Hier 't dek ligt er al op en nu vooruit!'

'Ik hielp den pastoor op het paard, sprong op het ander en wij reden spoorslags weg, juist op het oogenblik dat de deur bezweek en de soldaten vloekend en tierend naar buiten kwamen en onze buren ijlings in de duisternis verdwenen.

't Is goed dat de beide paarden van den stal zijn,' riep ik den pastoor toe, 'zij hebben nu geen kans meer ons te achterhalen.'

'Gij waagt te veel,' antwoordde hij, 'men zal het op uw vader verhalen en gij zult er ook voor moeten boeten.'

'Dat zal alles wel terecht komen als gij maar eerst gered zijt; komt tijd, komt raad,' hernam ik.

'Men had nog eene poging gedaan, om ons in te halen, doch moest het eindelijk opgeven en lang voor dat de dag aanbrak, was onze goede pastoor in veiligheid bij een oom van mij, die ver afgelegen woonde. Dat is nu vandaag juist zestig jaren geleden, mijnheer, en gij kunt wel denken, dat mij dit niet licht uit het geheugen gaat.'

'Geen wonder,' antwoordde ik, met welgevallen naar den ouden man ziende, die bij de herinnering aan dat merkwaardige feit weder jong scheen te worden. 'Dat was een vreeselijke gebeurtenis op Kersnacht, doch hoe liep het later met uw vader en met u af?'

'Ik hield mij tot na Nieuwjaar verborgen,' vervolgde de grijsaard; 'in dien tusschentijd had mijn vader van een middel gebruik gemaakt dat zelden zijn doel mist, vooral bij menschen als de Franschen waren. Met duimkruit kan men veel van zulk wild vangen, maar het kostte ook veel, meer dan ons half vermogen; het doel was echter bereikt, de pastoor was gered en hij bleef in veiligheid tot het gevaar voorbij was.'

'Nu, vader Van Gaveren,' sprak ik, 'het doet mij pleizier dat ik hier gekomen ben, want zelden heb ik zulk een merkwaardig geval hooren vertellen; op zulk een werk rust Gods zegen.'

'Ik ben ook gezegend, mijnheer, rijkelijk gezegend,' antwoordde hij, 'maar drink nu eerst een kopje koffie, dan zal ik u ook zeggen hoe Roelof aan zijn eind is gekomen.'

'Wordt het niet te laat voor u?'

'Neen, neen, als wij over een uur maar aan ons rozenhoedje kunnen beginnen, is het nog vroeg genoeg.'

Van Gaveren stopte nog een versche pijp en zette toen zijn verhaal voort.

'Roelof had zeker niet het geringste deel van den buit gehad, daarom trad hij niet openlijk tegen ons op, doch hij kon niet vergeten dat ik hem als een jongen in een hoek van de opkamer had geslingerd en het was alleen uit ontzag voor mijne vuisten - want ik was in mijn tijd zoo sterk als een paard, mijnheer - dat hij mij ongemoeid liet. Hij viel van de eene losbandigheid in de andere, en moet zich eindelijk, naar men zegde, aan diefstal of iets van dien aard schuldig gemaakt hebben, want eensklaps was hij verdwenen en niemand zag of hoorde iets meer van hem. Hoeveel jaren er toen voorbij gegaan zijn, weet ik niet, doch de pastoor was reeds lang terug en alles ging weder op den ouden voet, toen Roelof zich onverwacht weder vertoonde: hij scheen doodarm en ging op een kruk. Het volk liep bijeen, hij werd uitgejouwd en

men zou zich aan hem vergrepen hebben, ware de pastoor niet in hun midden verschenen.

‘Wat is hier te doen?’ vroeg hij.

‘Daar is die ellendeling, daar is Roelof, die u op Kersnacht aangegrepen en mishandeld heeft,’ riep men, ‘hij durft nog onder onze oogen te komen. Nu zullen wij hem onze vuisten ook eens laten voelen, want de Franschen zijn weg.’

‘Dat zult gij niet,’ sprak de pastoor ernstig. ‘Gij moest u schamen..... Is dat dankbaarheid omdat God ons zoo zichtbaar geholpen en bewaard heeft!’

‘Wat komt gij hier doen?’ vroeg hij aan Roelof.

‘Ik wilde mijn vader vergiffenis komen vragen, maar nu hoor ik dat hij dood is,’ antwoordde Roelof.

‘Uw vader is gestorven met een gebed op de lippen voor zijn verloren zoon,’ sprak de pastoor.

‘De ongelukkige sidderde over al zijne leden, zonk op de knieën, hief de handen en oogen ten hemel en riep met oogen vol tranen: “Ik dank u, o God!” Toen kroop hij tot voor de voeten van den pastoor en smeekte om vergiffenis. “Ze mogen mij mishandelen, ze mogen mij met de voeten trappen, ik heb dit verdiend,” riep hij uit, “maar jaag mij niet weg zonder mij vergiffenis geschonken te hebben.”

De omstanders waren diep ontroerd en toen de pastoor vroeg: “Wilt gij dien man ook nu nog mishandelen?” riepen zij allen: “Neen! neen!”

Wij zullen u niet wegjagen,’ hernam de priester, hem opheffende, ‘wij zullen het vette kalf slachten, omdat de verloren zoon terug gekeerd is,’ en in weêrwil van zijne tegenkantingen, nam hij Roelof onder den arm en bracht hem naar de pastorij.

‘'t Bleek dat de rampzalige geheel tot inkeer gekomen was, want men zag hem dagelijks in de kerk en op het graf van zijn vader,

die nog zoo veel had nagelaten dat hij kon leven zonder gebrek te lijden. Zijn gezondheid was echter ondermijnd, hij kwijnde langzaam weg. Den eersten Kersnacht na zijne terugkomst woonde hij de eerste Mis bij. Van menschen, die in zijne nabijheid gezeten hebben, vernam ik later dat bijna gedurende de geheele dienst de tranen over zijne wangen rolden. Menigeen zal toen met hem en mij ook wel gedacht hebben aan den merkwaardigen nacht, toen de heilige Geheimen bij ons in huis gevierd werden. Geen wonder dan ook dat hij buitengewoon ontroerde, toen de pastoor de woorden *Et verbum caro factum est* uitsprak.

‘Eensklaps heerschte weder onrust in de kerk, als voor zoo vele jaren, men zag menschen bijeen komen en iemand van den grond opnemen. Het was Roelof, de boeteling, hij had den geest gegeven, toen de priester nederknielde in aanbidding voor het Woord dat vleesch geworden is. Nu zult gij wel begrijpen, mijnheer,’ zoo eindigde de oude man zijn verhaal, ‘hoe het komt dat ik mijn gansche leven lang niet verzuimen zal op Kersnacht in de kerk te zijn; ik zou ziek worden, ik zou, geloof ik, sterven als ik het moest nalaten en daarom ben ik er God dubbel dankbaar voor dat Hij mij gezondheid en krachten laat behouden.’

‘Ik begrijp u volkomen, vader Van Gaveren,’ antwoordde ik, opstaande, ‘en ik wensch van harte dat gij nog vele jaren dit voorrecht zult genieten. Wij zullen zeker van nacht nog wel een Kersliedje van u hooren.’

‘Als 't God blieft, mijnheer; ik zing wel niet meer al heet ik nog altijd voorzanger, maar op Kersnacht sta ik dat recht niet af.’

DE AANBIDDING DER HERDERS.

't Was een schoone nacht, ofschoon de maan niet meer scheen, want er fonkelden millioenen sterren aan den onbewolkten hemel. Overal heerschte doodelijke stilte, toen ik mij op weg begaf naar de oude dorpskerk, die reeds zoo vele eeuwen had zien voorbij gaan, die getuige was geweest van de vreugde en het leed dat 's menschen

leven afwisselt. Hier en daar rees in de verte een klein licht op, omgeven door een groep menschen, die zich langs slingerpaden naar hetzelfde punt begaven en eindelijk in de nabijheid der kerk bijeen kwamen. 't Was een plechtig uur.

Toen ik de kerk begon te naderen, zag ik een hoogbejaard man met gekromden rag voor mij uitgaan; hij liep zeer langzaam en leunde op een stokje; het moest de oude voorzanger zijn, dat kon ik duidelijk zien aan de witte lokken die op zijne schouders vielen. Nog dichter bij de kerk zag ik ook den ouden pastoor met zijne huishoudster; de bedeklok klepte en de verlichte ramen van den ouden tempel schitterden tusschen de bladerlooze takken van het hooge geboomte.

Treffend is de viering van het Misoffer in den gedenkwaardigen nacht, wanneer de aarde in den doodslaap schijnt te rusten, maar het geloovig gemoed zich lucht geeft in jubeltonen van dank en aanbidding, als het gansche menschdom juicht bij de herinnering aan de blijde boodschap, waarmede vrede werd gebracht aan de menschen van goeden wil, als wij nederknielen bij de kribbe van het goddelijk kind en in aanbidding uitroepen: *Het woord is vleesch geworden.*

De Mis was geëindigd. De priester had op voorhoofd, mond en borst het teeken der verlossing gemaakt en las het geheimzinnige evangelie van den H. Joannes. Toen knielde hij neder en sprak met luider stem: *Et verbum caro factum est.*

Et habitavit in nobis, antwoordde ik en ik dacht aan den schrikwekkenden nacht, toen eens een heiligschenner de hand legde op den schouder van den Dienaar des Heeren, en aan dien anderen Kersnacht toen diezelfde heiligschenner als boeteling neêrgeknield lag en onder het uitspreken dier verheven woorden den laatsten adem gaf.

Daar klonken de tonen van een welbekend, van een geliefkoosd Kerslied in mijne ooren, door een bevende maar gevoelvolle stem voorgedragen.

> ‘O Jesus, vleesch geworden woord.’

't Was de oude voorzanger. Men kon zeer goed hooren dat hij diep ontroerd was, doch zijn stem klonk nog helder en zuiver en zij scheen sterker te worden toen hij vervolgde:

> ‘O Jesus, glans van 't eeuwig licht.’

Het was de zwanenzang van den ouden voorzanger, want hij mocht het volgend Kersfeest niet meer beleven; God had hem tot zich geroepen in de verblijven van vreugde om het eeuwig haleluja te zingen.

[Nummer 15]

P.J.H. Cuypers.

DE BOUWMEESTER CUYPERS.

Het portret van den nederlandschen architect P.J.H. Cuypers, dat wij hier meêdeelen, wordt zeker door onze lezers, vooral in Antwerpen, met welkom begroet, omdat hij, al is hij niet in deze gewesten geboren, hier toch zijne opleiding genoot.

De heer P.J.H. Cuypers is te Roermond geboren. Hij gaf in zijne vroege jeugd reeds blijken van talenten, die aan de koninklijke akademie van Antwerpen verder ontwikkeld werden.

't Was de parochie te Oeffelt, in het bisdom 's Hertogenbosch, die de eerste vruchten mocht plukken van de buitengewone gaven, welke de heer Cuypers op het gebied der kerkelijke architectuur kenmerken, en die hem zulk een schoonen naam hebben doen bekomen door geheel Europa. Een groot getal jaren is verloopen tusschen de restauratie van de parochiekerk te Oeffelt en die van den eeuwenouden dom van Mentz, doch zij verraden beiden de meesterhand. Spoedig verbreidde zich dan ook zijn naam en het bouwen, restaureeren en versieren van vele kerken werd hem toevertrouwd.

Wij zouden te lang worden indien wij alle kerken, die Cuypers bouwde, geheel of gedeeltelijk restaureerde, hier wilden noemen.

Wij wijzen hier slechts op de welbekende schoone kerken door hem te Vegchel, Eindhoven, Oudenbosch (Noordbrabant), Alkmaar en Amsterdam gebouwd.

Op welk een hoogen prijs men in het buitenland het talent van den heer Cuypersschat, blijkt voornamelijk hieruit dat hem, met voorbijgaan van vele duitsche

architecten, de restauratie van den ouden, wereldberoemden dom te Mentz opgedragen is.

Met de ridderorde van den H. Gregorius den Groote, hem door Z.H. Paus Pius IX geschonken, is de keuze van den heer Cuypers tot architect der kathedraal van Mentz, wel een der eervolste onderscheidingen, hem te beurt gevallen.

Niet tot het enkele bouwen van kerken bepaalt zich het talent van den heer Cuypers. Aan hoevele teekeningen voor glas- en ook muurschilderingen, aanhoevele beelden, altaar- en kerksieraden heeft hij zijnen naam gehecht!

Is het talent van Cuypers voornamelijk gewijd aan kerk en godsdienst, hij bepaalt zich hiertoe niet, doch beweegt zich op het geheele gebied der bouwkunde. Vele huizen van de Vondelstraat te Amsterdam, welke straat door hem ontworpen

werd en waar hij sedert 1865 zijne woonplaats heeft, leveren hiervan het bewijs.

Men kan gerust zeggen dat de heer Cuypers aan het hoofd eener school van bouwkunde staat, die reeds menig gevierd kunstenaar gevormd heeft, en die veler navolging en aller achting wekt, en ook zij, die in de opvatting der kunst met hem verschillen, onthouden hem hunne hulde niet en erkennen zijne buitengewone vruchtbaarheid en genialiteit.

De nieuwsgierige.

Er zou een boek, een dik boek te maken zijn over onze tegenwoordige dienstboden, ofschoon deze in vroeger dagen, zonder twijfel, even als nu slechte hoedanigheden zullen gehad hebben. Wat men echter nu maar zeer zelden meer vindt - tenzij in de romans en op het tooneel - is de dienstbode, die zooveel jaren in onze familiën vertoefde, dat zij er als het ware een lid van geworden was en ook met alle mogelijke onderscheiding behandeld werd.

Vandaag zijn de meeste dienstboden niet zelden de vijanden der meesters; zij zijn eischend, werken niet meer dan zij hoogst noodzakelijk moeten, maken groot toilette, gaan zooveel mogelijk uit, leggen als het ware de meesters de wet op, veranderen om de drie of vier maanden en nemen niet zelden dit of dat geheim uit het huis meê, dat ge lang nadien - natuurlijk vergroot of gansch verwrongen - als een onwelkome gast op uwen weg ontmoet.

Hoe is dat gebeurde, hetwelk gij het liefst zaagt vergeten worden - hoe nietig dan ook in zijne werkelijkheid - hoe is dit op straat gekomen? Uwe vrouw heeft het niet gezegd; uwe kinderen wisten het niet. 't Is waar, doch gij vergeet die *logé* van drie of vier maanden, die door uwe kamers gewandeld, door het sleutelgat geloerd, die hier en daar een woord opgevangen en deze, nooit met welwillendheid, met andere woorden en daden saam geknoopt heeft.

Zeker, daar zijn nog eerlijke dienstboden, ja; maar dan vindt men ze gewis het talrijkste bij diegenen, welke nog niet lang het dorp en het vaderlijk huis verlaten hebben. Zoodra zij eenigen tijd in de stad hebben rondgezwalkt, hebben zij niet zelden eigenschappen verkregen, die hun, waren zij gekend, juist niet tot aanbeveling zouden dienen.

Jean Lulves heeft een dier luistervinken, waarvan wij hooger spraken, op het doek willen brengen. Deze heeft juist de tafel na het ontbijt afgenomen, en hij weet dat de nu volgende oogenblikken de meest vertrouwelijke in het huisgezin zijn. Hij heeft door de andere deur iemand hooren binnen komen en nu moet hij seffens eens zien wat en wie het is. De nieuwsgierigheid wordt erg gestraft.

De straf valt echter niet op den nieuwsgierige, maar wel op de meesters.

Nu, dat de voorwerpen gebroken zijn - bij ongeluk, natuurlijk! - zouden Mijnheer en Mevrouw nog al lichtelijk door de vingers zien; maar als de nieuwsgierige nu nog deze of gene bijzonderheid heeft weten te betrappen, die men het liefst zou verborgen houden, dan breekt hij misschien later nog naam en faam.

Melkkan en suikerpot kunnen vervangen worden; maar naam en faam, indien zij gescheurd zijn, kunnen enkel worden geplakt en de scheur in de faam, gelijk in het porcelein, blijft altijd min of meer door eene zwarte streep afgeteekend.

Een hazenjacht met windhonden.

Onze derde gravure stelt eene jacht voor, die eertijds zeer in zwang was onder de grondbezitters van Rusland. Even als de jacht met den staanden hond, heeft zij plaats in den herfst, maar het terrein, dat den jager omgeeft, is heel anders. Het is in de wijde vlakte, dat men jacht maakt op den vreesachtigen en eenigszins bijzienden haas. Grauwe wolken, van tijd tot tijd een fijnen stofregen uitlatende, ziedaar het gunstigste weêr voor de hazenjacht te paard met de hazenwinden. De jagers, in een warmen jas gehuld, gezeten op magere en vurige paarden, vormen eenen kring rondom den zoom van een eiland, dat wil zeggen, van een alleenstaand bosch in de vlakte. Ieder hunner heeft twee hazenwinden bij zich.

Er heerscht een doodsche stilte, allen luisteren scherp toe, aller oogen zijn op den zoom van het bosch gericht. Als ingesluimerd bij de nadering van den winter is het bosch stil en zwijgend.

Ter nauwernood hoort men het scherp gefluit van de mees of het geklop van den specht in het geboomte..... Reeds lang zijn de windhonden in het eiland losgelaten - en nog altijd heerscht dezelfde stilte. De ongeduldige jagers wachten op het signaal even als een driftige liefhebber van muziek op de ouverture van een opera wacht - doch stil! daar begint de ouverture.

Lach niet zoo spottend, gij, die geen jager zijt! Het geblaf van een aantal jachthonden (er zijn tenors, sopranen, alten en barritons onder) klinkt aan de zonen van Nimrod als een concert in de ooren.

Het gebel nadert meer en meer, wordt gedurig duidelijker, maar de jager luistert er niet meer naar..... Ziet ge daar dat hooge gras - hoe het zich golvend beweegt, als zoekt eenig levend wezen daar zijnen weg..... Geef acht, ja, daar hebben zich een paar steile, lange ooren laten zien, om met de snelheid van den bliksem weêr tusschen de struiken te verdwijnen en - daar verschijnt de kleine grauwe haas, reeds ten deele in zijn witten winterpels gestoken.....

Een der jagers krijgt het dier in het oog, buigt zich over het zadel..... *'Atout yewo! Atout yewo!'* (Pakt aan, pakt aan.) *'Atout yewo!' 'Atout! Atout!'* klinkt het uit den mond van al de jagers; de paarden rennen spoorslags voort, de losgelaten hazenwinden rekken zich in hunne duizelige vaart uit tot dat hun lichaam slechts eene rechte lijn met hunne pooten uitmaakt - en wee den langoor!

Onze gravure, vervaardigd naar eene schilderij van Sokoloff, een beroemd schilder van landelijke tooneelen, stelt getrouw een der jagers voor, die zich geheel en al door zijn geliefkoosd vermaak laat meêsleepen.

De portefeuille van den wandelaar.

Er wordt in onze dagen ijverig ter ontwikkeling van het vlaamsch element gewerkt, ofschoon de werking niet zelden eene bijbedoeling heeft, en achter het vlaamsche opschrift wel eens een staatkundige angel verborgen zit. Zeker is het echter, dat bij den ontstanen naijver het vlaamsch grondbegin over het algemeen veld wint, en vooral in het katholiek kamp, waar die beweging, in zekeren zin, thuis hoort. Zoo dacht er ook een groot staatsman over, A.R. Falck, die na de Nederlanden vereenigd te hebben in 1815, deze ook weêr losschakelde in 1830, en in 1839 afgezant der Nederlanden aan het hof van Brussel werd. Ziehier hoe hij den 15 juni 1840, aan zijn vriend D.J. van Lennep schreef: 'Het is een lust om te zien hoe er nu, in al de gedeelten van dit land, die niet ab origine Waalsch zijn, geijverd wordt voor de

Vlaamsche taal - en de Geestelijkheid aan het hoofd - alsof het er op gezet was om het contrast met de petitionering ten tijde van koning Willem volledig te maken. De praedominatie van het Vlaamsch als het krachtigste zoo niet het eenige element der nationaliteit, hoorde ik nog gisteren in een gemengd gezelschap (o.a. De Theux), en wat meer zegt ten huize of liever op het buiten van een der Graven De Mérode, met de grootste vrijmoedigheid, ja zelfs met drift aanprijzen door den rector der katholieke Universiteit, abbé De Ram. Van de religie zweeg hij waarschijnlijk uit discretie, maar volgens het systema van zijne partij - dit weet ik - heeft België geene andere waarborgen zijner nationaliteit dan Godsdienstzin en trouwe bewaring en voortplanting der landtaal. *Het ontbreekt de liberalen aan een even eenvoudig en verstaanbaar motto op hun vaandel'* En dat laatste is eene groote waarheid.

Ik heb onlangs gesproken over het nederlandsch congres en vergeleek dit aan een versleten schip, door zijne stuurliê verlaten en te Leiden gestrand; ik deed opmerken dat die schipbreuk te wijten was

aan de partijdigheid welke aan boord heerschte, waar men allen buiten sloot die niet van de modernisatie[1] waren. Reeds verleden jaar stelde men voor het vaartuig naar Maastricht te sleepen, en het daar weêr te laten kalfateren. Dat werk zullen noodwendig de katholieken, de verstootenen in andere gelegenheden, weêr uitvoeren en daarna zullen, *natürlich*, de mannen der modernisatie weêr aan boord komen om er andermaal meester te spelen. Dan worden die goede en sulachtige katholieken weêr naar onder, naar het ruim, als ballast verwezen. Wij hebben er geen oogenblik aan getwijfeld of dit alles zou zoo gebeuren: de katholieken zijn altijd daar, als, voor hunne tegenpartij, de kastanjes uit de heete asch moeten gehaald worden. Brave, goede jongens! Er is echter iets dat wij in hen afkeuren. En wat dan? hooren wij zeggen. Dat zij zich nadien altijd beklagen van beet te zijn genomen, hetgeen echter niet belet dat daarna hunne gewone goedhartigheid weêr boven komt. Doch men moet zich niet beklagen, wil men wezenlijk verdiensten van zijn werk hebben.....

Ik sprak onlangs van de drift, in het roemzuchtige België, om zekere personen, welke men - hoe het komt weet niemand! - in zekere kringen ‘groot’ noemt, in het marmer te kappen of in het brons te gieten. Ik noemde Mr. Sylvain Vande Weyer, dien men te Leuven als verdienstelijk patriot op een voetstuk zetten wil. Nu, dat Mr. Sylvain een groot, een zevendubbel patriot was, wordt door eenige kleine bijzonderheden beweerd, die wij in onze oude portefeuille vinden. Inderdaad, Mr. Vande Weyer is een zoo goed vaderlander, dat hij zich met één enkel vaderland nooit heeft tevreden gehouden. Of is dat misschien geen bewijs van overmaat van vaderlandsliefde? Voor 1830, toen Mr. Sylvain uit de wieg van den leuvenschen policie-kommissaris gewenteld was, en zich eenen weg in de wereld maken wilde, wijdde hij zich aan de balie toe; doch wel overtuigd dat hij als pleiter niet veel meer dan de schelpen der oester machtig zou worden, klopte hij aan de deur van het destijds ministerieel dagblad *la Gazette des Pays-Bas*, en verheerlijkte met de pen het vaderlijk gouvernement van koning Willem. Die verkleefdheid aan het huis van Nassau deed hem een leeraarstoel in de wijsbegeerte bekomen; doch dat postje was zoo min zijne roeping als de balie, al kwamen dan ook een aantal hoorders en hoorderessen - de laatsten, zegt de nota, verleid *par les manières musquées et les galanteries philosophiques du jeune professeur*, de eersten door een ietwat kwakzalverig program - opdagen..... in den beginne, wel te verstaan.

Hoe het zij, Mr. Sylvain toonde zich verkleefd aan het eerste vaderland, dat der Vereenigde-Nederlanden. Doch welhaast vond de publicist en professor dat hij te veel vaderlandsliefde had, om zich bij deze laatste te beperken; hij ging over naar de oppositie, trad in den *Courrier des Pays-Bas*, en deed zijn best om een nieuw patriottism te doen ontbranden. Nu, dat gelukte en wij zien den gemuskeerden zoon van den policie-kommissaris in zijn tweede tijdvak van vaderlandsliefde. Het ging in de omwenteling juist niet altijd voorspoedig, en wanneer de beweging door de omstandigheden verpletterd was, nam Mr. Sylvain zijne derde vaderlandsliefde aan; want, zoo als een behendig man doen moet, keerde hij, altijd volgens de nota, tot zijne eerste editie - tot Oranje terug. Toen het kanon niet meer ronkte, omhelsde hij zijne vierde vaderlandsliefde, dat is de tweede, weêr. Het belgische vaderland is er hem dankbaar voor geweest.....

(1) Nota van een drukkersjongen: ‘moet dit niet moddernisalie zijn, Mijnheer?’- lmogelijk jongen.

Men zegt dat er nog eene vijfde editie van Mr. Sylvains vaderlandsliefde heeft bestaan, en hij het zijne had willen bijdragen om den prins van Oranje in België te doen terugkeeren, en dat hij eerst definitief zijne zesde belgische editie openlijk en onder zijnen naam kennen deed, toen het kanon onherroepelijk de Nederlanden van elkander gescheurd had. Tot de hoogste posten geroepen, rijk betaald en in Engeland levende, genoot hij daar al het geluk en al het voordeel eener zoo groote gave van vaderlandsliefde. Op het einde van zijne loopbaan, kreeg hij andermaal een aanval van die hem aangeboren deugd, en de zevende uitgaaf verscheen: hij gaf zijn hart en ziel aan het engelsche vaderland, dat hem Miss Bates en 7 millioen huwelijksgoed geschonken en dus zeker wel recht had, om ook iets van die rijkgevulde bron te bekomen, die moeder Natuur aan den bevoorrechten man had ingegoten. Laat ons niet eigenbaatzuchtig zijn: België was te klein voor die uitgebreide maat van vaderlandsliefde! Men ziet, dat Mr. Sylvain Vande Weyer altijd een groot patriot is geweest, en zeker wel een bronzen standbeeld heeft verdiend.

Doch ik verdwaal in de politiek, en laat dat monster het liefst buiten mijne deur. Laat ons een oogenblik over den toestand des schouwburgs in België spreken, niet over den vlaamschen, die nog altijd, bij volslagen gemis aan tooneelschrijvers van doorslaand talent en bij gebrek aan eene goede kweekschool van spelers, op dezelfde krukken van voor vijf en twintig jaar springt, maar over het fransch tooneel, dat, betaald uit sommige stedelijke geldkassen, de pest van verfransching en zedebederf onder onze bevolkingen verspreid. De *Offenbachanalia* - dat is, al wat naakt en hondsch is - wordt nog als het eenige kunstgenot, in den smaak van het publiek, beschouwd, en op ons is toepasselijk wat Louis Veuillot van den schouwburg zegt: ‘De schouwburg, in Frankrijk, beijvert zich nog meer dan de drukpers, om het familie-leven en de maatschappelijke orde te vernietigen. Het overspel bezet er rondweg het gemeen recht;’ bastaards zijn de helden van het stuk en het vaderschap dient tot doelwit van de lafste spotternijen. ‘Wat theater! riep een blad uit. Wat publiek! antwoordde een ander, en dit laatste had gelijk; want was het publiek niet in zedelijke waarde gedaald, men zou zich niet wagen, dergelijke stukken op te voeren. Het publiek moet dan ook onder curateel gesteld worden, en de censuur zou juist niet onnoodig worden. Zij bestaat immers wel in Engeland, waar de lord Chamberlain roê en plak hanteert; men vraagt ze wel in de Vereenigde Staten - en die twee rijken worden toch als de vrijzinnigste der wereld afgeschilderd?

Onze voortreffelijke geleerde Antwerpsche archivist, de heer Génard, heeft eene brochuur uitgegeven over den corrector der Plantijnsche drukkerij te Antwerpen, Cornelis Van Kiel (Kiliaan), die omtrent 1528 te Duffel, een dorp nabij Antwerpen, geboren werd. ‘Volgens een aantal bescheeden,’ zegt Génard, ‘die wij hebben geraadpleegd, zou onze taalgeleerde, *Abts* hebben geheeten en zou de naam *Kiel*, Kyel of van Kiel slechts een bijnaam zijn geweest, welke, naar allen schijn, de plaats zijner voorvaderen aanduidde.’ Génard verhaalt zijne studiën te Leuven, zijn intreê in de beroemde drukkerij van Plantijn, het groote deel, dat hij aldaar nam aan de uitgaven, die den naam des drukkers beroemd maakten, de mannen van aanzien met welke hij in betrekking stond, en wat dies meer. In 1607 waren er vijftig jaar verloopen, dat Van Kiel in de drukkerij getreden was. Hij was de tachtig nabij, doch ‘nog in de volle kracht des levens. Welgebouwd en struisch van leden, was zijn lichaam meer dan eene halve eeuw bestand gebleven tegen den afmattenden en

dikwerf onaangenamen arbeid, waarmede hij was belast. Zijn geest had nog niets van zijne helderheid verloren. De macht des vernufts stond in breede trekken op zijn open voorhoofd te lezen; de frissche blos zijner wangen toonde dat de man eene bloeiende gezondheid genoot, terwijl zijn grijze baard hem een achtingswaardig voorkomen gaf.' Flink geportretteerd, vriend Génard! Het is ter gelegenheid van zijn vijftigjarig jubilé, dat Jan Moretus het portret van den achtbaren geleerde deed maken en hetwelk nog in de Plantijnsche drukkerij bewaard wordt. Van Kiel stierf den 15 april 1607. Wij danken den heer Génard voor zijn belangvol en welgeschreven brochuur. Het is het beste gedenkteeken, dat men aan Kiliaan oprichten kan.

Halsbanden der slaven.

DE NIEUWSGIERIGE, NAAR JEAN LULVES.

De slaaf te Rome droeg even als onze honden een halsband, en op dien laatste had de meester de voorzorg zijn naam en adres te doen graveeren, opdat het hem ontvluchtte goed hem zou worden teruggebracht. Ridder Rossi zegt dat de formuul, op die halsbanden gesneden, weinig van elkander verschilde. Gewoonlijk leest men op dezelve: *tene me quia fugio, et revoca ad Dominum;* houd mij aan, want ik ben op de vlucht, en breng mij bij mijn meester (volgt naam en woonplaats).

De uitleggingen, die ridder Rossi aan die opschriften, te Rome voorhanden, geeft, zijn de volledigste, welke er tot nu toe bestaan. De geleerde oudheidkundige wijst er op, dat al de banden, te Rome gevonden, dagteekenen van tijdens de regeering van Constantijn of later dan deze. Vele banden dragen zelfs het monogram van Christus.

Hoe is het begrijpelijk dat men zoo streng te werk ging tegen de

EEN HAZENJACHT MET WINDHONDEN, NAAR SOKOLOFF.

ongelukkigen, op het oogenblik zelf dat het denkbeeld des Christendoms zegepraalde?

Ziehier, hoe die vraag kan beantwoord worden. De slavernij werd, natuurlijk niet eensklaps, afgeschaft; zij werd onder Constantijn's regeering allengskens verzacht. Voor deze werd de ontvluchtte slaaf, indien hij weêr gegrepen werd, met een gloeiend ijzer op het voorhoofd gebrand. De halsband verving echter het brandmerk. Wat vroeger gestraft werd als eene misdaad, werd nu slechts beschouwd als een overtreding,

Zonder de slavernij goed te keuren - verre van daar - bracht het Christendom, door het afschaffen van het brandmerk, eene aanzienlijke verzachting in het lot der slaven, en ondermijnde alzoo eene instelling, welke zij in den grond veroordeelde.

Vele opschriften van halsbanden melden datums, de namen der meesters - meestal voorname heeren uit de eeuw van Constantijn - en de wijken waar zij woonden, zoodat men hierdoor juiste opzoekingen kan doen over het Rome der 4^{e} eeuw.

Eenige der banden werden ook gedragen door honden. Een dezer, met het monogram van Christus, heeft voor opschrift dat de hond toebehoort aan het opperhoofd der herders van de basiliek van St. Paulus, zoodat men er uit afleiden kan, dat reeds in die eeuw de Kerk eigendommen had, waar men kudden schapen op na hield.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg*.)

De bevrijding van Mathias.

Mathias keerde naar zijne gevangenis-cel terug. Het was een kil, klammig hok, waar het zonlicht van boven door een met tralies voorzien luik naar binnen drong, terwijl muren, van ruwe steenen opgetrokken, de naaktheid des kerkers deden zien. In den hoek was een krib gemetseld, waarin eenig grof stroo de plaats van een bed innam, terwijl een ruwe deken daar achteloos over heen geworpen, voor deksel moest gelden. De inhoud van de onmisbare steenen kruik en eenige stukken zwart brood moesten in het onderhoud voorzien.

De cipier haalde den sleutel uit het slot en spoedde zich door den donkeren gang naar zijn binnenkamer, Goddank, vroolijker en zonniger dan al deze cellen, de woning van misdaad en schande.

Mathias hoorde de laatste voetstappen van den gevangenbewaarder door de sombere gewelven wegsterven en zette zich op den kant van zijne kribbe.

Wat ging er in dat hoofd om, nog zoo fier omhoog geheven, trots kerker en schande?

Het staarde naar den lichtstraal, waarin millioenen stofjes rondzweefden, een lichtende plek in de cel achterlatende.

Hij was gevonnisd, ter dood veroordeeld en wanneer morgen op dit uur de zon weêr door het luik zou schijnen, dan zou hij er reeds niet meer zijn.

Hoe moedig de man ook is, de dood boezemt hem altijd schrik in en dit te meer wanneer het een schandelijke is.

Te Scheiden van het leven en van alles wat het zoets in zich heeft, te scheiden van zoo velen, die men lief heeft, waaraan men gehecht is; die schoone aarde te verlaten, nooit meer de zon, den hemel te zien; nimmer meer te staren op wat de natuur schoons, liefelijks aanbiedt, de eeuwigheid binnen te treden, zoo geheimzinnig, zoo somber; en voor een groot doel geleefd en geworsteld te hebben, een doel dat men, spijts inspanningen, nog niet heeft kunnen bereiken en dat men toch zoo duidelijk reeds in het gezicht had; en dan te sterven, onschuldig, met een zuiver geweten, als offer van de lagen der boozen - en Mathias liet zijn hoofd op de hand neêrzinken, dat hoofd, dat zoo bonsde, als of een storm daar binnen woedde en de gedachten als een dwarlwind door elkander joeg.

De ademhaling van Mathias werd pijnlijker en hij voelde een zwaren last op zijne borst wegen. In zijne gedachten klampte hij zich aan het leven vast, aan het leven, zoo zoet, zoo weldadig, en hij was nog zoo jong, hij had nog zoo veel verwachtingen, de hoop was nog in den knop; het leven was nog zoo frisch, bloemen bloeiden, vogelen zongen, en 'savonds viel hij in slaap, rozige droomen droomende. Groote God! en dat leven, dat jonge leven zou morgen worden afgesneden als een halm! Misschien was men op het oogenblik reeds bezig de galg op te richten, die paal van schande. En duizenden zouden daar zijn, door nieuwsgierigheid gedreven, om zijnen doodstrijd te zien en daaronder zouden er zijn, die aan zijne schuld geloofden en die zich zouden verheugen over zijn ongeluk.

En wat had hij dan toch misdaan? Hij had niets begrepen van wat men hem had ten laste gelegd. De moorden? Zijne handen waren zuiver en onbesmet en hij had afschuw van bloed. De woorden: inbraak, diefstal, moord, waren als zoovele leege klanken door zijne ooren gegaan en hij had de beteekenis hiervan niet begrepen.

En toch zouden er zijn, die geloofden dat hij een misdadiger was, hij, die altijd voor het recht had gestreden, en degenen, voor wie hij zooveel smaad had verduurd, die hij zoo dikwijls verdedigd had tegen de onrechtvaardigheid der wereld, zij zouden hem nu zeker miskennen, smaad op zijnen naam en gedachtenis werpen en hem voor een bedrieger en eerzuchtige houden.

Zulke gedachten zijn pijnlijker dan de dood. Het goede te willen, voor het goede gestreden en geleden te hebben, wat zegt dat wanneer de belooning volgt, maar dit alles gedaan te hebben en dan in zijn bedoelingen miskend te worden, dan nog als offer te vallen, niet van de wraak zijner vijanden, maar van de ondankbaarheid en kortzichtigheid zijner vrienden, deze lijdenskelk is voorzeker bitter, bitterder dan de dood.

En een traan drupte door zijne vingers en viel op den killen grond der gevangenis, den grond, die misschien reeds zoovele tranen, en zoovele schuldige, verzwolgen had.

Dit zijn uren van zwakheid, zal men zeggen - maar waar is de menschelijke natuur, die zich hieraan niet moet onderwerpen?

Ja, Mathias weende; hij weende over zijne teleurgestelde verwachtingen en verijdelde hoop; hij weende over zijn jong leven, over de onrechtvaardigheid der wereld, over de ondankbaarheid der zijnen.

Maar neen, dit was hem onwaardig en hij wischte de tranen uit zijn oogen, stond op en wandelde zijn cel op en neer, terwijl hij zijn geestkracht weêr voelde aangroeien en den moed terugkeeren.

Een waarlijk krachtig man kan nooit lang onder den indruk zijn van neêrdrukkende gedachten; de veerkracht van zijn karakter behaalt spoedig de overhand over de

neerslachtigheid en vertrouwen en moed keeren terug, zelfs in het aanschijn des doods.

Ook Mathias schaamde zich zijner tranen, zijner weekheid, hij rekte zich uit alsof hij den zwaren last met geweld van zijne schouders wilde werpen en stapte met vasten tred zijn kerker op en neêr.

Als door een tooverslag veranderden zijne inzichten in de zaken.

Bloed, bloed, dat is het cement van ieder groot werk, en waarom zou hij aarzelen dit offer aan zich zelven te brengen! Nu zou het blijken of het vertrouwen gegrond was geweest dat hij in zich zelven gesteld had, of het doel, dat hij zich had voorgespiegeld, niet boven zijne krachten was.

Wat was sterven, wanneer men met zelfkennis geleefd had?

Hij had het goede nagestreefd, zijne handen zoo veel mogelijk onbezoedeld gehouden van het aardsche, en waarom zou hij nu vreezen voor zijn Rechter te treden? Dit waren mijne bedoelingen, kon hij antwoorden, oordeel of ze goed of slecht waren, en hij was overtuigd, dat God er het zegel van zijne goedkeuring op zou drukken.

Hij viel als offer van zijne vijanden, maar dit waren geen vijanden, die hij persoonlijk haatte, maar het waren vijanden van het algemeen welzijn, vijanden, die de onrechtvaardigheid en onderdrukking in bescherming namen en die zich aan de rechten en vrijheden des volks vergrepen hadden. De middelen, waarmede hij ze bestreden had, waren allen eerlijk geweest; van geweld had hij nooit gebruik gemaakt en het beginsel van gezag, de gehoorzaamheid, die hij aan zijne overheid verschuldigd was, was te diep in zijn hart geprent, dan dat hij zijn invloed ten kwade zou aangewend hebben.

Van het leven had hij weinig anders dan den plicht en den arbeid gekend en hierin belooning genoeg gevonden. Van dezen plicht en arbeid werd hij op een gewelddadige wijze afgetrokken; was het in zij ne macht, hij zou niet aarzelen, dien tot het einde toe te vervullen.

God beschikte over het leven der menschen en wanneer Hij hem nu reeds opriep, voor dat hij zijn doel nog bereikt had, voor dat zijne verwachtingen nog vervuld waren, dan moest Hij hiermêe eene bedoeling hebben.

Moed tot vooruitgaan moest ieder man hebben, en Mathias was krachtig genoeg dezen uit zich zelven en uit zijne godsdienst te putten.

De vrede keerde weêr in zijn gemoed terug en hij trachtte zich tot den dood voor te bereiden. Hoe meer hij over zich zelven en over alles nadacht, hoe meer hij zich met zijn lot leerde verzoenen.

De dag ging voorbij, zonder dat hij in dien zielevrede gestoord werd. Maar op eens hoorde hij den grendel der deur knarsen en trad een man zijnen kerker binnen.

Het was een schepene der stad, die hem kwam ondervragen over de betrekking, die er bestond tusschen hem en den monnik Herwing. Nu scheen hij een licht in de zaak te krijgen; thans kwam het hem toch als zeker voor, in aanmerking genomen de vele vijanden, die Herwing overal in den lande had, dat juist deze kennis de oorzaak was van zijnen dood en hij twijfelde geen oogenblik meer of zijn oude vriend onderging als hij hetzelfde lot.

Deze gedachte, hoe verpletterend ook voor hem, stemde zijn gemoed krachtiger en leerde hem zich met zijn ongeluk verzoenen. Waar zulk een man - zijn eerbied voor Herwing was grenzeloos - waar zulk een heilige als offer van de wraak der grooten vallen moest, daar moest het geen schande en hartzeer, maar een glorie voor hem zijn dit lot met hem te deelen.

En hij begon zijnen toestand thans geheel anders in te zien. Zij beiden zouden sterven voor een groote en goede zaak en hun beider bloed zou de kracht hunner zending, de heiligheid hunner bedoelingen bewijzen.

De avond was reeds gevallen, de laatste avond, zoo hij meende, zijns levens. Hij was in gebed, in vurig, brandend gebed, waarin hij God om vergiffenis bad voor de vlekken, die nog op hem zouden kleven, de zonden van hoogmoed, ijdelheid en weekheid, waaraan hij zich misschien en wel daar straks nog had schuldig gemaakt; hij bad dat God zich over degenen mocht erbarmen, wiens beschermer hij in zijn leven geweest was, de onderdrukten, die thans de speelbal zouden worden van den moedwil en trots der grooten; hij bad voor zijne moordenaars en dat God even zoo vergeven zoude als hij; hij bad voor allen, die hem lief waren en ook voor degenen, die misschien genot zouden scheppen in zijne tranen.

Na zijn hart zoo versterkt te hebben, wierp hij zich op zijn hard leger neêr en spoedig daalde de zoete slaap, die balsem voor gebroken harten, op hem neêr.

Het was een gezonde en geruste slaap, dien hij sliep. Het deken, dat tot bedekking moest dienen, had hij tot een kussen samen gerold en hier rustte zijn schoon, mannelijk hoofd op, geschraagd door den elleboog. Men kon het de kalmte van zijn gezicht aanzien, dat het geen sombere droomen waren, die hem verontrustten; het was eerder een glimlach, die om zijne lippen speelde, en toch was het de engel des doods, die zich over hem heenboog en naar den zandlooper zag, hoeveel uren hij nog te leven zou hebben.

De zon was reeds hoog geklommen, toen hij ontwaakte. De eerste gedachte was pijnlijk, men zag het aan zijne trekken, waarover een schaduw viel; maar spoedig wist hij zijne kleinmoedigheid toch te overwinnen en hij maakte zich gereed den dood onder de oogen te zien.

Het was reeds half negen en om negen uur zou de terdoodbrenging plaats hebben.

Daar hoorde hij schreden in den gang en zijn hart bonsde, maar zijn wil was genoeg om die kloppingen te bedwingen. De sleutel draaide in het slot en de beul stond voor hem, terwijl zich vier wachten aan de deur schaarden om hem naar het schavot te leiden.

Op bevel van hun aanvoerder naderden twee dezer sombere mannen.

'Bindt hem de handen,' en zij grepen Mathias vast en deden hem de boeien aan.

Zij waren juist gereed met hun slachtoffer de cel te verlaten, toen er een ernstige, eerbiedwaardige figuur voor hen kwam opdagen. Het was Herwing.

'Deze man is nog niet in de gelegenheid geweest om te biechten,' zegde hij, terwijl hij hen door een gebaar van zijne hand beval stil te houden. 'Ik kom bij hem de verplichtingen van mijn heilig ambt vervullen. Verwijdert u zoo lang.'

En met een gebiedenden wenk wees hij den beul en zijnen knechten de deur, die zich haastten aan dat bevel te voldoen en zich met vrees en eerbied verwijderden.

Mathias, op dit gezicht verstomd, niet wetende of hij zijne oogen moest gelooven, had geen woorden om zijn gevoel uit te drukken en stortte zich sprakeloos maar weenend van vreugde in de armen van zijn ouden en eerbiedwaardigen vriend.

Toen de vreugde des weêrziens voorbij was, maakte Herwing hem de volle en verschrikkelijke waarheid openbaar.

Een uur daarna was Mathias op weg naar het schavot. Herwing vergezelde hem, een kruisbeeld in de hand houdende.

Zoo als te begrijpen is, was het Galgeveld reeds vroeg in den morgen bezet. Duizenden en duizenden verdrongen zich om toch een plaats te krijgen, waar zij het vreeselijk schouwspel van nabij zouden zien. Aan vele vensters gluurden nieuwsgierige gezichten en vermetelen; vele die zich zelfs op de boomen eene plaats hadden weten te verschaffen.

De stemming van al dat volk was echter somber; men hoorde wel een gegons, een gedruisch als van eene onstuimige zee, maar zonder dat er kreten geslaakt, zonder dat er luide stemmen gehoord werden. Men was stil, een onheilspellend verschijnsel, stil als de minuten, die den storm vooraf gaan.

Hij toch, die daar den dood der schande zou sterven, was allerwege bemind en geacht, hij, de verdediger des volks, hij, de kampvechter voor rechten en vrijheden.

Gerard de Brouwer had met zijne collega's, de schepenen der stad, plaats genomen op eene houten stelling, waar men een vrij en open gezicht had op het veld en het schavot.

De ellendeling, zoo als hij daar zat, was misschien te beklagen, zoo loodkleurig was zijn aangezicht, zoo somber stonden zijne oogen.

Daar verdeelde zich de menigte en Herwing ging den veroordeelde vooruit naar de galg. De schepene wist niet wat hem bij het gezicht van dezen man deerde: hij begon over al zijne leden te beven en zweetdroppelen van angst perelden op zijn voorhoofd. Die man kwam daar zoo zeker aan, zoo geheel en al zonder vrees, alsof hij een gewone vormelijkheid des levens verrichtte en geen veroordeelde, maar zijn bondgenoot, zijn vriend naar het schavot geleidde. Het was hem onmogelijk zijn gevoel te bedwingen en tot groote verwondering der mede-schepenen, die naast hem

zaten, en die het zeer natuurlijk vonden dat een monnik een veroordeelde in den dood geleidde, gaf hij zijn hart in de ruwste verwenschingen tegen Herwing lucht.

Mathias was aan den voet van de galg gekomen; de beul maakte zich juist gereed zijn slachtoffer onder handen te nemen, toen Herwing een teeken gaf dat hij wenschte te spreken.

Een diep stilzwijgen heerschte onmiddellijk, een stilzwijgen, slechts afgebroken door de scherpe en krijschende stem van Gerard de Brouwer, die, het schuim op de lippen, de vuisten gebald en de oogen fonkelend van woede, den beul bevool onmiddellijk met zijn werk door te gaan en aan de soldaten zich van den monnik meester te maken en hem het spreken te beletten.

Een dreigend en onheilspellend gemor steeg uit de menigte op, en bewees hoezeer deze Herwing aanhing en hoe gevaarlijk het zou zijn juist op dit oogenblik een hand aan hem te slaan.

Beul en soldaten bleven lijdelijk, spijts de uitdrukkelijke orders van den schepene, die voortging met verwenschen en hen met de gruwelijkste straffen bedreigde.

Toen de stilte en kalmte eenigzins waren weêrgekeerd, richtte zich de monnik, die tot nu toe stom en onbeweeglijk bij dit tooneel geweest was, in deze woorden tot het volk:

'Broeders, gij hebt mij met stichting en vreugde gehoord, toen ik

in onze tempels de rechtvaardigheid, de naastenliefde preekte en u de heilige waarheden van onze heilige godsdienst uitlegde. Het is nog immer de waarheid, die door mijn mond gaat spreken. Mathias, uw grootmoedige beschermer, is door een list, zoo helsch als er ooit in een menschelijk hoofd is uitgebroed, naar deze plaats geleid. Op het beeld van Christus, bij mijn geweten als dienaar des Evangelie's, bij mijn ziel, die binnen kort voor den rechterstoel Gods zal verschijnen, ik bezweer, Mathias is onschuldig, hij heeft geen oogenblik opgehouden te zijn, voor wat gij hem altijd gekend hebt, een toonbeeld van deugd, van eerlijkheid, van moed, van toewijding op aarde.'

Deze woorden, met een krachtige en vaste stem uitgesproken, werden door duizenden, wien hierdoor een last van het hart geworpen werd, met luide teekens van goedkeuring en voldoening ontvangen.

DE DOODE HAND. - .... terwijl Mathias, gedragen op de schouders zijner vrienden, door het jubelend volk van daar werd gevoerd.

Herwing, aan wien Suzanna haar onderhoud met Gerard de Brouwer had toevertrouwd, Herwing, wien het eindelijk gelukt was de schandelijke, den lezer reeds bekende list, te doorzien, openbaarde thans de misdadige handelwijze van den

schepene en de misdadige middelen, waarvan hij zich bediend had, om den man, van wien hij zich wenschte te ontslaan, een schandelijken dood te doen sterven.

Juist toen hij ophield met spreken, stelde zich een vrouw, schoon als een engel, tusschen Mathias en den monnik: het was Suzanna, gekomen om de woorden des grijsaards te bezweren.

Alstoen bewoog zich de massa als een oceaan, door een geweldigen storm geschud.

De boeien van Mathias werden door Karel en Norbert, die zich trouw op hunnen post bevonden, gebroken; ook de overige smidsgezellen waren daar en wierpen zich op de verschrikte soldaten, die in verwarring en angst terugdeinsden en hun slachtoffer in de handen hunner bevrijders achterlieten, terwijl Mathias, gedragen op de schouders zijner vrienden, door het jubelend volk van daar werd gevoerd.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 16]

De panne en de duinen.

In de *Portefeuille van den Wandelaar* werd, in den loop van den voorgaanden jaargang, meer dan eens over de duinen en de zeekust gesproken; van daag brengt ons de teekenaar nogmaals daarheen, en wel naar de zoogezegde *Panne*, welke men bereikt als men, langs de Noordzee afzakkend, meer de fransche grenzen benadert.

Het is altijd dezelfde reeks duinen, die zich langs de belgische en hollandsche kust uitstrekt, en die wel is waar overal uit zand bestaan; maar toch eene rijke verscheidenheid voor den wandelaar opleveren.

DE PANNE EN DE DUINEN.

Zijn de duinen te Blankenberghe en Oostende zoo onvruchtbaar dat er zelfs schier geen boom groeit, aan de Panne bevatten zij een groote honderdtal hektaren bouwgrond, waar de visscher, echter niet zonder moeite, eenige aardappels en wortels, wat rogge en boekweit teult. Daar ten minste is groeikracht in den bodem, en leveren de diepste dalen alzoo eene lieflijke afwisseling op met het duinzand en de eeuwig loeiende zee.

De kust van Wenduyne is zeker prachtig, die der Panne is oneindig schilderachtiger en zou voor penseel en pen een rijken schat opleveren, te meer daar de bewoners dezer streek, nog meer dan elders langs de kust, hun oorspronkelijk karakter hebben behouden. Als eens het schoone strand der Panne tot badplaats zal aangewend zijn, zal echter die oorspronkelijkheid allengskens wegslijten.

De geschiedkundige herinneringen worden, in deze verlaten streek, niet gemist en als men op de duinen der Panne staat en zijnen blik weiden laat, zullen zich een

aantal belangrijke feiten, uit vroeger dagen, in onzen geest verdringen. Ginds, ten noorden van Veurne, verhief zich weleer de beroemde Abdij der Duinen, van het St. Bernards-orde, dat zich op verschillende plaatsen van ons land had gevestigd en welker kloosters langen tijd de centrums waren van deugd, verlichting en beschaving.

Links, aan den kant van Duinkerken, werd in 1658 de groote slag geleverd tusschen de Franschen, onder het bevel van Turenne, en de Spanjaarden, door don Juan van Oostenrijk en den prins van Condé gecommandeerd. Wat verder op ligt Mont-Cassel, waar de Vlaming Zannekin (verfransching van Janneken) tegen de fransche overweldigers streed.

Rechts van ons ligt Nieuwpoort, waar, den 2 juli 1600, Maurits van Nassau het spaansch-belgisch leger, onder leiding van den aartshertog Albert, verpletterde. Kortom, gansch dit gedeelte van West-Vlaanderen is, zoowel onder opzicht van geschiedenis, als onder dat van natuurschatten, opmerkelijk.

Zijn de duinen, waarvan wij spreken, tot onvruchtbaarheid veroordeeld? Een plantenkundige, de heer Bortier, heeft ten dezen opzichte reeds belangrijke proeven genomen, die, zijn zij niet altijd met den gewenschten uitslag bekroond, toch de mogelijkheid der ontginning bewijzen. Nog dezer dagen gaf de heer Bortier eene brochuur in het licht, getiteld *Boisement du littoral maritime de la Flandre.*

In deze brochuur roept hij vooral de aandacht in op het beplanten der kust met den *populus tremula* en den *pinus cembra.* Daargelaten zijne eigene proefnemingen, bespreekt de heer Bortier de beplantingen der hooger besproken Abdij der Duinen, wier kloosterlingen zich met het droogmaken en het bebosschen der duinen van Cocksyde, op een uur van de Panne gelegen, bezig hielden. Welnu, die abdij was rijk in bosschen, in boomgaard en bouwgronden; zij is in den loop der tijden verdwenen, 't is waar; doch wat in de 17^{e} eeuw bestaan heeft, is niet onmogelijk in de 19^{e}, zegt de heer Bortier, en hij heeft gelijk.

De man van den borstel.

Wij bevinden ons in het atelier van een welvarend, dus zonder twijfel beroemd schilder. De draperijen aan den ingang, de sierlijke eikenhouten kas, de figuren en antiquiteiten op deze, stoel en tafel zeggen het ons. Op den schilderezel staat nog eene schilderij, pas afgewerkt, en voor dit meesterstuk misschien wel de schilder zelve?

Immers in zijne rechterhand houdt hij den verfpot en den borstel, en met de linker ondersteunt hij het hoofd, schijnt diep in gedachten en nijpt zelfs het eene oog half toe, waarschijnlijk om des te beter zeker effect op de schilderij gaê te slaan.

Tevreden is hij niet over het werk, dit ziet men wel. Dat been is veel te lang, die neus staat niet recht op zijne plaats, die plafon is geen duit waard, en toch zegt men dat dit ding dertig duizend franken waard is.

Ja, de man strijkt stoutweg zijn oordeel over het werk; ja, hij neemt eene meesterachtige houding aan; doch gij hebt het reeds geraden: hij is de schilder zelve niet - maar een man van den borstel, ja, die is hij wel!

De zoldering in het voorportaal van het atelier, is door stof en tabaksrook erg beneveld geworden en de witter is geroepen om, in afwezigheid van den kunstenaar, aan dien hemel zijne witte kleur weêr te geven. Maar de geschiedenis van Apelles blijft eeuwig waar en men mag den kritikeerenden witter in geweten toeroepen: ‘Schoenmaker, blijf bij uwen leest! Witter, blijf bij uw plafon!’

Hoe vele kritiekers in onze dagen, die slechts witters zijn, beweeren schilders te wezen, omdat ook zij den borstel hanteeren! Maar ach, wat borstel! Ja, 't is een fijn, een geestig, een diep doordacht tafereel, dat den duitschen schilder Koehler tot eer verstrekt. Het is naar het leven en uit het leven gegrepen.

De St. Basilius-kerk te Moskou.

Moskou is, niettegenstaande St. Petersburg de boofdstad van Rusland werd, de heilige stad, de *moeder der russische steden* gebleven. Ook wordt Moskou door allen, door vorst en onderdaan, geëerbiedigd. Immers, Moskou was de oude boofdstad; nog is zij eene residentie der czaars, die aldaar worden gekroond.

Moskou, aan den boord der Moskwa gelegen, is door eene bekoorlijke natuur, door schilderachtige heuvels omgeven; de stad zelve met hare honderde torenspitsen, hare in het vuur vergulde koepels, hare kerken, vestingen en het Kremlin, de gekende citadel - kortom, het aziatisch karakter, dat zij draagt, geren haar een tooverachtig aanzien.

Sedert den brand van 1812 - tijdens den inval der Franschen - heeft Moskou eene aanzienlijke verandering ondergaan. Immers, naast het prachtigste paleis stond destijds niet zelden de ellendigste, de afzichtelijkste, de armoedigste woning; nu is de maatschappelijke stand der woningen meer geëvenredigd, maar ook het wezenlijk karakter der stad heeft juist daardoor schipbreuk geleden.

Moskou wordt in een en twintig wijken verdeeld, en van deze is het Kremlin met de daaraan grenzende wijk, de Kitaï-Gorod (chineesche stad) het centrum. Beiden zijn door eenen muur omgeven. Het Kremlin, wiens muur van schietgaten en hooge torens voorzien is, bevat de heiligdommen des russischen volks. Daar ook bevindt zich de beroemde Zaligmakers-poort, die een Rus nooit doorgaat, of hij ontbloot zich eerbiedig het hoofd.

Deze wijk wordt, in den vorm van een hoefijzer, door de zoogenaamde Witte-Stad omringd - eene stad, met breede en boomen beplantte leiën, en waar, vooral in de Maarschalkstraat, de fantazy en de mode haren luister, in de grootste ontwikkeling, ten toon spreiden. De Zemlianoï-Gorod of Aarden-Stad, omvat de Witte-Stad en wordt vooral door de vreemdelingen bewoond.

Moskou telt niet minder dan ongeveer 300 kerken voor de grieksche eeredienst, en onder deze noemt men vooral de kathedraal der Hemelvaart, die van St. Michiel. Over hare bouwvormen kan men eenigszins oordeelen, als men een oogslag werpt op de nevensgaande teekening en welke de St. Basilius-kerk voorstelt. Men kan niets tooverachtiger bedenken, dan die verguld koperen koepels, welke soms in de zon glinsteren, en allen bekroond door het verguld grieksch kruis.

Aan klokken zijn die kerken zeer rijk; velen zijn buitengewoon van omvang. De voornaamste, zegt Schnitzler in zijn belangrijk werk, zijn de oude belfrood van Novgorod door Ivan III Vassiliévitsch naar Moskou gevoerd, en de klok, door Bogdanof gegoten, welke slechts driemaal 's jaars wordt geluid.

De kerk, waarvan wij hier eene afbeelding geven, ligt buiten den ringmuur van het Kremlin. Men noemt haar ook wel de kathedraal van de bescherming der Heilige Maagd. Een der kapellen bevat het graf van den russischen heilige Basilius. Het gebouw dagteekent van 1554, en is eene zeer onregelmatige verzameling van kleine kerken, zonder volgorde en in allerwonderlijksten trant bijeen gebracht.

Recht origineel mag die kerk genoemd worden, en deze, zegt gemelde schrijver, bestaat niet alleen in hare gansch van elkander verschillende zestien torens en koepels,

maar ook in de groote verscheidenheid der versiersels. Als men eenen oogslag op de teekening geeft, zou men aan eene samenbrenging en bijeenschuiving van torens, koepels en andere monumenten, denken.

De kloosters van Moskou zijn talrijk en bevatten oneindige schatten; de hoogeschool, door keizerin Elisabeth gesticht, het gymnasium, de handelsschool, het instituut voor de edele juffers, de verschillende militaire en weldadigheidsgestichten zijn merkwaardig, zoo als ook de katoen-, zijde-, laken-, papier-, tapijtfabrieken, de goudsmederijen, de ververijen en andere nijverheden welke er bloeien.

Moskou is de bijeenkomst van den rijken russischen adel in den winter, de zetel van den metropolitaan, welke als de tweede prelaat van het russisch keizerrijk wordt beschouwd, en eindelijk de voornaamste stapelplaats van den binnenlandschen handel des rijks.

Wij spraken hooger van den brand van Moskou in 1812. Ph. de Ségur geeft daarvan in zijne *Histoire de la campagne de Russie* eene prachtige beschrijving. Toen Napoleon den 15 september 1812 zijn hoofdkwartier in het Kremlin had opgeslagen, en van daar fier en trotsch den Moscovieter voor zijne vredes-bepalingen wilde doen bukken, berstte plotseling in den nacht van den 16, en wel in de winkels van het reeds genoemde Kitaï-Gorod, de brand uit.

Die brand was zoo ijselijk, dat hij den nacht in helderen dag herschiep. Tot den 19 september werden een aantal kerken en 13.800 huizen, de prooi der vlammen. Nauwelijks bleven er 6000 huizen, in

die onmeetbare uitgestrektheid van gloeiende puinen, recht staan. Het doel van dien brand was inderdaad helsch: door Moskou af te branden, ontnam men aan den overweldiger een pand, op hetwelk hij hoopte den vrede, naar zijnen wil, voor te schrijven.

Men vergete niet dat de Rus, Moskou als de heilige stad beschouwt, en deze aan de vlammen overleveren, was een zeker middel om al wat een russisch hart had, tegen den overweldiger in het harnas te jagen. Dat was dan ook het geval, en de terugtocht der Franschen is de jammerlijkste, die ooit een leger heeft onderstaan.

Wie is de bewerker van die brandramp, welke later als eene vaderlandsche daad beschouwd werd? Graaf Rostopchine, gouverneur van Moskou, voor wien men den wierook brandde, heeft die eer, als hem niet toekomende, geweigerd. De eigenlijke dader is dus onbekend en velen wijten den brand dan ook aan het toeval. Dit is echter niet aanneemlijk, dewijl de ooggetuige de Ségur zegt, dat losberstingen van vuur, die van de hoogte der torens neêrdaalden, de middelen aantoonden, welke de vaderlandsliefde, bewonderenswaardig in de barbaarschheid zelve, bezigde om het vuur aan te wakkeren.

Bankiers in de XIVe eeuw.

Merkwaardig zijn de opgaven van de twee gebroeders Villani, omtrent de begrooting van ontvangsten en uitgaven van Florencië in de 14^{e} eeuw, toen reeds, even als nu nog, het zuiverste van 's lands inkomen door het monster van den oorlog verslonden werd.

Nog eene volledige overeenkomst met onzen tijd vindt men bij de florentijnsche bankiers. Deze speculeerden op de stoutmoedigste wijze en leenden tegen woeker-intrest, aan al de vorsten der christen-wereld.

Toen echter de koning van Engeland, door den oorlog met Frankrijk verarmd, in 1338 weigerde zijne verbintenissen met het huis Peruzzi, aan hetwelk hij 1.365.000 florijnen schuldig was, te voldoen, en toen, in 1345, diezelfde vorst aan het bankiershuis Bardi, 900.000 fl. schuldig zijnde, te kort kwam aan zijne betaling, werd de florentijnsche rijkdom erg gekrenkt, en jaren nadien bleef de stad nog onder dien noodlottigen slag gedrukt: - een aantal huizen staakten, ten gevolge van die bankbreuken, hunne betalingen.

Bardi gaf slechts 9 stuivers 3 deniers per pond; Peruzzi leverde slechts 4 st. en nog was die som genomen op hun persoonlijk actief. Die bankroeten kwamen nog uit heirkracht voort; doch vele andere ontstonden enkel uit roekelooze speculatiën. In alle geval waren vele dezer geldmannen deftiger dan die van onzen tijd: - bij velen der onzen, en die vooral aanspraak maken op den titel van ‘eerlijk man,’ vindt men zelfs geen 9 stuivers meer in de kas.

Het jaar 1000.

Het jaar 1000 is zeker een beroemd jaar en daar zijn er geen, waarvan men zooveel wonderen vertelt. De eerw, heer Claeys, professor in het seminarie van St. Nicolaas, heeft, in eene voordracht te Gent in het St. Joseph-genootschap, een aantal curiositeiten daaromtrent meegedeeld.

Waaruit kwamen dan de wonderlijke dingen voort, welke men van dat jaar vertelt? Men dacht dat het vergaan der wereld nabij was en dat zulks in de H. Schrift was voorspeld. Wel is waar, sprak men daarin van 1000 jaar, doch die uitdrukking verbeeldde een onbepaalden tijd. Immers, het Evangelie zegt: ‘niemand kent het einde.’

Wat tot die onheilspellende profecy veel aanleiding gaf, waren de rampen, die zich voor het aanbreken van het jaar 1000 opdeden. Pest, oorlog en hongersnood waren aan de orde van den dag, en verwekten eene algemeene moedeloosheid. Deze laatste was zoo groot, dat niemand nog iets ondernam. Waartoe zou het ook dienen? De wereld moest toch vergaan! Bedevaarten en boetplegingen werden ingericht.

Over het oogenblik, dat het zou gedaan zijn met de Adamskinderen, was men het juist niet eens, zegde de eerw. heer Claeys luimig. Een kluizenaar te Wurzburg had vermeend, dat de wereld zou aan stukken slaan in het jaar, waarin de feestdag van O.L. Vr. Boodschap op een Vrijdag komen zou. Nu, dat was juist het jaar 922.

Het gemelde jaar liep echter rustig voorbij; maar men liet de voorzegging zoo gemakkelijk niet varen. Vergaan moest ze - de wereld! Goed gecijferd, zou ze eindelijk den 13 april van het jaar 1000 verdwijnen. Het uur was - 't kon moeilijk anders - het akelig uur van middernacht.

‘Alle werk stond stil,’ zegde de achtbare redenaar, ‘want wat zou men nog aanvangen, nu toch alles door het hemelvuur zou verslonden worden! De machtigen der aarde, die onrechtvaardig goed in hun bezit hadden, gaven het aan hunne rechtmatige eigenaars terug, die van hunnen kant er inderdaad weinig meê konden aanvangen, aangezien het genot hiervan binnen eenige dagen beperkt was.’

De nacht van den 13 april was een nacht van jammer. Het volk stroomde naar de kerken en wachtte met angst het geschal der trompetten der engelen en den vuurregen. Middernacht komt, gaat voorbij; ook de duisternis des nachts verzwindt, en de nieuwe dag breekt aan zonder dat de voorzegging waarheid wordt. De wereld bestond nog!

Velen, die hun onrechtvaardig verkregen goed hadden weêrgegeven, betuigden nu hunne spijt, en anderen, die hunne schelmerijen hadden bekend, werden nu weldra door den wereldschen rechter aangegrepen en moesten zich over hunne euveldaden verantwoorden.

Dewijl het nu toch eenmaal bepaald was, dat de wereld vergaan moest, dacht men dat dit zou plaats hebben 1000 jaar na Christus' dood: dus in den jare 1033. Ook deze berekening viel slecht uit, en men moest ten slotte de voorzegging opgeven.

Ziedaar de overlevering, zoo als zij sedert jaren honderdmaal gedrukt werd; doch de eerw, heer Claeys houdt gansch het feit voor een uitvindsel, zoo als zoo vele feiten die men in voege houdt met een doel, om hierdoor het katholicism te benadeelen. In dat geval vraagt de geleerde priester van waar dat vertelsel is gekomen?

Een Benediktijnermonnik ving, in het afgeloopen jaar, zijne opzoekingen aan. Hij moest, natuurlijk, ten rechte komen bij de kroniekschrijvers van den tijd, en ging derhalve te rade bij Joannes Diaconus, die schreef in 1010. Deze spreekt er geen enkel woord van. Dan zocht hij bij Aimon van Fleury, die ook in 1010 schreef, maar vond andermaal niets. Thietmarus Mersburgensius, die in 1018 schreef, gaf hem ook evenmin licht nopens 't geval, even als Odoran de Sens, die in 1020, en Adhemar, die in 1030 schreef.

Dit was zeker nog al zonderling; maar onze Benediktijner verloor den moed niet. Hij zocht in het leven der heiligen: St.-Mayeul (993), keizerin Adelaïda (999), Abbon van Fleury (1004) en Berward - geschreven tusschen de jaren 1000 tot 1040. Nogmaals vond hij niet het minste woord over 't vergaan der wereld.

Voortzoekende bereikte de geleerde man de beruchte XVIe eeuw, en eerst dan vond hij aan 't jaar 1000, die algemeene bijgeloovige vrees toegeschreven. Waar had de schrijver het bewijs daarvan opgedaan? Een schrift van 909 houdt het denkbeeld in, dat 'de menschen weldra rekening zouden hebben moeten geven van hun doen en laten.' - Maar werd die waarschuwing niet in alle tijden herhaald?

In 954 werd er een *Libellus de Antechristo* geschreven. Doch men kan dit altijd doen en het geeft geen bewijs.

In 960 predikte de hoogergemelde kluizenaar te Wurzburg, en een andere te Parijs. De eerste werd van enkelen geloofd, van anderen bespot en voor krankzinnig gehouden. Van den tweede getuigt een heilig schrijver, dat hij hem gehoord, doch ook zijne dwalingen bestreden en overwonnen heeft. In de VIIe en VIIIe eeuw begonnen vele charters, keuren en testamenten met de uitdrukking: 'het laatste oordeel nabij zijnde;' nochtans deed men dit in de IXe nog uiterst weinig, en niet meer in de X^{e} eeuw, tenzij in het zuiden van Frankrijk. Men herbegon daarmeê weer in de XIe eeuw, doch de moedeloosheid en de geestverlamming der menschen was niet daar te vinden; er moesten andere redenen zijn, en deze dienen opgespoord te worden.

Had men in het jaar 1000 het denkbeeld opgevat, dat het einde der wereld aanbrak, dan toch zal men niet aannemen dat die dwaling door gansch ons werelddeel geloofd werd; nog veel minder zal men geloof kunnen slaan aan een zoo algemeenen schrjk, dat alle werk opgeschorst, alle moed verlamd, alle leven uitgedoofd werd; dat, kortom, de be-

staande samenleving in eene soort van ontbinding verkeerde.

DE MAN VAN DEN BORSTEL, NAAR KOEHLER.

Er heerschte, 't is waar, eene zware drukking op het volk; doch deze vond haren oorsprong in het verval van het priesterschap - er waren schier geene priesters meer; - in de herhaalde invallen der Noormannen en Sarazijnen; in de binnenlandsche oorlogen, het geweld der feodaliteit, in de tucht- en bandeloosheid.

Gelukkig voor de wereld, leefden er toen twee groote mannen: paus Sylvester II en keizer Otto III. Zij reikten elkaar de hand, en namen het besluit het gezag en de orde, de wetenschap en de liefde, in de samenleving herin te voeren. Otto kwam naar Rome, bleef er een tijd lang, beraadslaagde met den opperpriester der Kerk, en beider kracht en wil vereenigd, volvoerde een echt reuzenwerk. Tot een bolwerk tegen

DE S^t^. BASILIUS KERK TE MOSKOU.

de Noormannen stichtte de keizer, na nederig te hebben geknield op het graf van Karel den Groote, te Aken, twee groote rijken in het oosten van Europa, Polen en Hongarië, terwijl de Paus in eene andere orde van gedachten werkzaam was.

Deze stelde een groot jubileum in, en dat was de oorzaak der boetpleging van het christen volk, hetwelk, het oor openende voor de stem van den opperpriester, de noodzakelijkheid des gebeds en der boete begreep. Hij stelde ook den Allerzielendag in, om de menschen nog meer de onsterfelijkheid der ziel en de gemeenschap met de dooden voor oogen te houden, en wierp het eerste denkbeeld op der kruisvaart naar het Oosten, ter bevrijding van de christene slaven en ter verheerlijking van het H. Graf. Het is waar, de stem van Sylvester II werd in den aanvang in 't westen van Europa, tot wie de oproep gericht was, niet verhoord, maar het denkbeeld was gegeven, het zou rijpen en later de gewenschte vruchten dragen.

Alzoo zou de geschiedenis van het jaar 1000, waar zoo velen zich meê hebben vroolijk gemaakt; waarmeê de Voltairianen zoo gaarne schermen; waardoor zij de priesters en monniken zoo gemakkelijk beschuldigen; van welken tijd zij beweeren dat de rijkdommen der kloosters voortkomen - en meer andere aardigheden - eene klucht zijn, waarschijnlijk uitgevonden in die boosaardige en anti-katholieke 16^{e} eeuw. Die aardigheid vervalt gelijk de Pauzin Johanna, gelijk Galileï in de gevangenis, gelijk de plichtigheid van Maria Stuart en andere protestantsche onwaarheden.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

Triomf en nederlaag.

De schepene De Brouwer stond als door den donder getroffen. Wat daar voor zijn oogen was voorgevallen, was het werk van een oogenblik geweest; het was een droom, een nachtmerrie; hij kon zijne gedachten niet verzamelen, hij kon alleen denken, de prooi is mij ontsnapt, en die gedachte werkte nog bedwelmender op hem.

De plannen waren zoo goed overlegd, het net was zoo fijn gesponnen en op het oogenblik, dat men zich meester denkt te maken van den buit, ziet men dien ontsnappen.

En dat deed dit volk nog wel, dat door hem zoo diep verachte en verafschuwde volk! En dat volk wilde vrijheden en rechten hebben! Had hij slechts over honderd ruiters te beschikken, wat zouden de hoeven van avond rood zien van bloed; hij zou dat rapaille leeren eerbied te hebben voor de overheid. Maar nu, hij was machteloos, hij kon niets; daarbij, waren dat geen bloedgierige, wraakzuchtige oogen, die op hem gericht waren? Vreeselijk, en hij beefde van spijt, het was of daar tranen naar zijn oogen opwelden, tranen van smart en razernij.

De schepenen, die naast hem zaten en wier doodbleeke gelaatskleur bewees, dat er schrik en angst in hunne harten klopte, zagen met bange oogen nu eens naar de razende menigte voor hen, dan naar De Brouwer, dien zij als de oorzaak van dit ongeval aanmerkten.

Wat doen! Vluchten, zoo spoedig mogelijk; het volk nam steeds een dreigender houding aan; zorgwekkende en onrustbarende kenteekens deden zich bij de menigte

voor, kreten van vervloeking werden gehoord en nu en dan vloog een steen, door een uit het volk geslingerd, hun langs de ooren.

Daar zagen zij dat er in eens stilte onder hen kwam; een man sprong op eene bank en sprak hen aan; eerst was er eenig gedrang, maar spoedig heerschte er stilte. De afstand was echter te ver en het gedruisch, dat er nog altijd op het Galgenveld heerschte, was te groot dan dat de schepenen de woorden van den spreker daar ginds zouden kunnen verstaan.

Maar zij zagen duidelijk, dat de spreker naar hen wees en dat ook de oogen des volks zich meer op hen begonnen te richten.

Op eens kwam er beweging onder de menigte; men ri htte zich naar de plaats waar de schepenen zaten; deze konden zich niet langer in het doel dezer beweging bedriegen. Het betrof hen dit maal, dat was zeker. Spoedig vluchten of het was te laat; vluchten of wij worden verscheurd, werd eensklaps het geroep; maar terwijl dit woord de ronde deed, begon ook de aanval.

De Brouwer, stom van ontzetting, als verpletterd door alles wat hij in de laatste tien minuten onder zijn oogen had zien gebeuren, had zich niet van zijne plaats bewogen.

Geen wonder dat de aanvallers, toen zij de pijlers der estrade beklommen hadden, hem nog in dezelfde houding aantroffen, terwijl de anderen, door vrees en doodsnood aangespoord, reeds de vlucht genomen hadden.

De Brouwer was de schuldige en wie dit niet zeker wist, werd er als door eene soort van instinkt van overtuigd; woedend stortte men zich op den schepene neêr.

Nauwelijks had men hem vast gegrepen en maakte men zich gereed hem naar beneden te sleuren, of een ontzettende kreet ging onder de menigte op: ‘naar de galg, naar de galg!’

Dat woord klonk luid genoeg, om alle ooren op het Galgenveld te treffen.

De hier en daar verspreid staande groepen spoedden zich thans naar de plaats, waar de menigte zich vooral opeen gehoopt had en waar de beulen bezig waren maatregelen te nemen voor de strafuitvoering.

Men drong, men stiet elkander vooruit om den ellendeling te zien, die, door Mathias ter dood te voeren, het volksbelang in het aangezicht had willen slaan; het was een gedruisch, een verwarring alsof alle driften waren ontketend en op het oogenblik den heksensabbath vierden.

Daar wordt de menigte op eens terug gedrongen, daar baant zich een man plotseling een weg door het opeen gepakte volk.

Het is de monnik Herwing; een heilige verontwaardiging flikkert in zijne oogen, spreekt uit ieder zijner driftige bewegingen, het is een andere Mozes, die zijn eigen natuur niet meer kan bedwingen bij het zien van de volksdwaasheden.

‘Houdt op, zinneloozen,’ is zijn eerste woord, terwijl hij De Brouwer uit de handen zijner belagers rukt. ‘Zult gij dan nooit veranderen, zult gij dan nooit wijs worden? Ziet gij in dit alles dan geen hoogere macht en denkt gij dat het onrecht hersteld, de deugd gewroken is, wanneer gij dezen ellendeling een strik om den hals hebt gedaan en hem optrekt tusschen hemel en aarde, ten roof van het gevogelte? O zwakhoofden, die gij zijt! Denkt gij dat het kwaad zich in een mensch verpersoonlijkt heeft, en dat de boosheid slechts een vorm kent en dat door dezen man te dooden, gij het juk der verdrukking hebt afgeworpen? Gij bedriegt u, mannen. Verovert eerst uwe vrijheden en rechten, die gij verloren hebt door eigen vadsigheid en karakterloosheid; stelt aan het hoofd der stad lieden, die uwe behoeften kennen, die uw leven hebben meêgeleefd

en eerbied hebben voor de rechten van anderen. Wat Gerard de Brouwer betreft, laat hem los!'

Een somber gemor steeg bij deze laatste woorden uit de menigte op. Den booswicht loslaten, dit schenen de driften niet te willen gedoogen en Karel, de smidsgezel, die zooveel had bijgedragen tot de bevrijding van Mathias, trachtte zelfs deze stemming in woorden te brengen en te doen begrijpen, dat zulk een schandstuk, als de schepene begaan had, niet ongestraft mocht blijven.

'En wie dan zegt u,' antwoordde Herwing, 'dat deze groote schuldige zijne straf niet zal ontvangen, dat hij de vergelding niet zal inoogsten voor zijn duivelachtig gedrag? Maar hij moet tot een afschrikwekkend voorbeeld dienen voor die grooten en machtigen der aarde, die zoo lichtvaardig over het leven van hen beschikken, die God even goed naar zijn evenbeeld heeft geschapen. Hij zal geoordeeld en gevonnisd worden naar de wetten der rechtvaardigheid, gevonnisd voor God en de menschen.'

Hierop richtte hij zich tot Gerard de Brouwer.

'Gerard de Brouwer, het uur der rechtvaardigheid en der vergelding is voor u slechts uitgesteld. Voor dat acht dagen verstreken zijn, zult gij naar uw werken geoordeeld zijn, in welke plaats der wereld gij u ook bevindt. En indien gij dezelfde waardigheid nog mocht bekleeden, die gij door uw schandelijk gedrag onteerd hebt, geloof daarom niet aan het zwaard der gerechtigheid te ontsnappen, want, als de hand

van God, zal dit zwaard u vroeg of laat treffen. Ga dan en maak gebruik van den tijd, die u nog overblijft, om u met God en uw geweten te verzoenen.'

De invloed en de macht, die Herwing over deze woeste menigte bezat, was zoo groot, dat geen enkele stem zich meer verhief, om den onmiddelijken dood van den schuldige te eischen. De heer Van Drake werd onmiddelijk vrijgelaten. De menigte opende zich voor hem, en stom ging hij heen zonder een enkele maal te wagen om te zien.

Alstoen stelde een man, door het volk bemind en die zich Paul van Rijn noemde, voor, om den volgenden dag de zes en twintig ambachten op het raadhuis te doen bijeen komen, overeenkomstig het charter, door Godfried met den Baard verleend en door Hendrik III bevestigd, volgens hetwelk de gemeente-magistraat ieder jaar zou hernieuwd worden.

Dien overeenkomstig werd het nieuwe schependom den volgenden morgen wettig gekozen; Mathias werd tot voorzitter benoemd. Omringd door een opgewonden menigte, die haar verrukking niet genoeg wist uit te drukken over den gelukkigen en vreedzamen afloop dezer omwenteling, begaf Mathias zich triomfantelijk van het raadhuis naar de kerk van Onze Lieve Vrouw, waar hij zich met Suzanna in het huwelijk liet vereenigen. Herwing zegende het huwelijk in.

De omwenteling zou echter dat vreedzaam einde niet hebben als men wel dacht. In de bedwelming van het gelukkig slagen had men de gevolgen over het hoofd gezien, die hieruit zouden voortvloeien. Men was vrij, men had de rechten en vrijheden, door wetten en vorsten gewaarborgd, heroverd; wat wilde men meer? Maar de kuiperij sliep niet. De slang was wel gewond, maar niet gedood, nog altijd beschikte zij over de giftanden, die zij vroeg of laat in het vleesch harer vijanden zou zetten.

Gerard de Brouwer en zijne medeschepenen, nauwelijks aan het dreigend doodsgevaar ontsnapt en tot bezinning gekomen, bezwoeren bij alles zich op de muiters en vooral op hunne hoofden en leiders te wreken.

Hunne woede en razernij kenden geen palen. Hoe gaarne zouden zij zich op het oogenblik reeds op die stoutmoedige poorters geworpen hebben; hoe kookte hun het bloed bij de gedachte dat zij machteloos waren die schande en vernedering in bloed uit te wisschen. Maar zij zouden gewroken, vreeselijk gewroken worden, en zij kwamen overeen onmiddelijk eenen bode naar Brussel, naar hertog Hendrik III te zenden; hij moest den toestand der stad in de somberste kleuren afschilderen, de regeeringloosheid beschrijven, die de stad met moord en plundering bedreigde, hoe de wetten en het recht met voeten getreden werden, hoe men de hand had durven slaan aan de uitvoerders der wet, en dat het slechts aan hun geestkracht en aan een hoogere wilsbeschikking te danken was, dat zij aan een gewelddadigen dood ontsnapt waren, in één woord, hij moest van den toestand van Antwerpen een tooneel ophangen, dat den hertog in de hoogste mate tot woede en wraakzucht zou aanzetten; ook moest hij er vooral op aandringen onmiddelijk troepen te zenden, daar anders de stad reddeloos verloren zou zijn en verwoest en uitgeplunderd zou worden.

De koerier ging op weg en het vervallen verklaard schependom wachtte op eene veilige plaats zijn terugkomst af. Welke bloedige plannen werden in dezen tijd door die wraakzuchtige mannen gesmeed? Zij spraken slechts over bloed, en de uren, die zij wachten moesten, kwamen hen als eene eeuwigheid voor.

Eindelijk, de nacht was reeds gevallen, keerde de bode weêr. De hertog was bij het hooren der tijding van toorn en gramschap opgesprongen en had gezworen zijn gezag en dat der verdreven schepenen bloedig op de schuldigen te wreken.

Den volgenden dag zou hij de Antwerpenaars sommeeren zich weêr voor het gezag der vervallen verklaarde schepenen te buigen; in geval van weigering, zouden zij geheel de zwaarte van zijne gramschap voelen.

Den volgenden middag kwam werkelijk een afgevaardigde van Hendrik III, de heer Van Daghem, die van af de puye van het raadhuis door een heraut lezing gaf van het besluit en de eischen des hertogs, alsmede van de straffen, die hij de stad zou opleggen in geval van weigering.

Terzelfder tijd vernam men, dat een legerkorps zich op eenige uren van Antwerpen had geposteerd, gereed om op het eerste teeken naar de stad op te rukken.

Men twijfelde te minder aan den ernstigen wil van Hendrik III om met kracht op te treden, daar zich in verschillende gemeenten van Brabant een geest van gisting en verzet openbaarde, die niet anders dan gevoed en versterkt zou worden, door wat thans in Antwerpen omging.

De nieuw gekozen schepenen bevonden zich in een zeer moeielijken toestand en wisten niet welk besluit te nemen.

De strijd bepaalde zich nu niet meer tusschen de Antwerpenaars en de schepenen, die zich een onrechtvaardig gezag toeëigenden en die daarom naar alle vormen der wetten waren afgezet, door tusschenkomst van Hendrik III dreigde hij het karakter aan te nemen van een opstand tegen de wettige overheid.

Een wapenstilstand van vier en twintig uren werd door Herwing bij den afgezant des vorsten aangevraagd, die hem toestond - en de moedige zendeling ging op weg naar Brusssel om Hendrik III de geheele toedracht der zaak bloot te leggen en hem aan te toonen door welke onderdrukking en onrechtvaardigheid, van de zijde der schepenen, het volk tot opstand was gekomen; dat de ommekeer in dit geval een wettige en rechtvaardige zaak geweest was en inderdaad geen andere gevolgen gehad had dan dat men het oude charter, door de eeuwen en de vroegere vorsten geheiligd, weêr in zijn eer hersteld had.

De wapenstilstand liep ten einde; men vernam dat de hertog, bewerkt en opgezweept, niet alleen geweigerd had den monnik Herwing te ontvangen, maar dat hij hem had aangezegd onmiddelijk zijne Staten te verlaten en er nooit meer in terug te komen. Terzelfder tijd vernam men dat het leger zich marschvaardig maakte en ieder uur voor de poorten der stad kon gewacht worden.

Wat aanvangen? Mathias en zijne vrienden, in de raadzaal bijeen gekomen, oordeelden den strijd onmogelijk. Wat zouden, daargelaten de onwettigheid der handeling, weerlooze burgers tegen afgerichte en geoefende soldaten vermogen?

‘God heeft ons verlaten,’ riep men, ‘het onrecht triomfeert; wij zijn onze vaderen en hunne bedreven heldendaden onwaardig.’

‘Neen, broeders,’ had hun hoofd uitgeroepen, ‘onze neêrlaag zal den loop der rechtvaardigheid niet stremmen of tegenhouden; de rechtvaardigheid eischt een offer en zij zal haar offer hebben, zij wil een voorbeeld gesteld zien en dit zal zoo onpartijdig en vreeselijk zijn, alsof wij nog op het raadhuis zetelden. Zien wij eerst naar middelen uit om ons in veiligheid te stellen. Voordat acht dagen voorbij zijn, zullen De Brouwer en zijne gezellen hun schuld betaald hebben.’

De nieuwe schepenen hadden dus gedaan en de oude, gesteund door de noodige hellebardiers en speermannen namen weêr bezit van het raadhuis; zij konden er zich gerust weêr installeeren, niemand die aan weêrstand dacht.

Het eerste besluit, dat de overwinnaars namen, was, dat men Mathias en eenige andere poorters zou aanhouden; de vogels waren echter gevlogen, even goed als Suzanna, die men als gijzelaar wilde gevangen nemen.

Die men echter machtig kon worden, moesten hun schuld duur betalen en de galg was de onverbiddelijke straf, waartoe men ze allen veroordeelde. Den volgenden dag was de stad doodsch en stil; geen spoor meer van de verwarring, die er de voorgaande dagen geheerscht had; 's nachts hadden een aantal inwoners de stad verlaten.

De Brouwer voelde zich, trots zijne overwinning, toch niet op zijn gemak. Behalve dat zijne twee doodsvijanden nog leefden, herinnerde hij zich het vreeselijk vonnis, dat door Herwing over hem was uitgesproken en dat binnen acht dagen moest voltrokken worden.

Hij kende maar al te goed de geheimzinnige macht, waarover Herwing te beschikken had, om niet te begrijpen, dat een groot en ernstig gevaar hem bedreigde en de toestand, waarin hij wegens de angst en vrees dienaangaande verkeerde, was dan ook verre van benijdenswaardig te zijn. Men zegde toch dat het *Veemgericht*, die zoo vreeselijke en geheimzinnige rechtbank, zich weêr in het donker had gevormd en met een onverbiddelijke strengheid zijne vonnissen ten uitvoer bracht.

(*Wordt vervolgd.*)

Een valsch telegram.

EEN TELEGRAM! EEN TELEGRAM!

LAAT LEZEN! LAAT LEZEN!

HET GOUDEN KALF DER BEURS.

GISTEREN IN DE AARD; VANDAAG TE PAARD.

[Nummer 17]

AAN DEN BOORD DER ARAL-ZEE.

Aan den boord der Aral-zee.

Wij bevinden ons voor eene dier overstroomingen in de lente, welke eene uitgestrekte watervlakte vormen, doch die onder de werking der zon allengs al meer werden ingekrompen, wegdampen en eindelijk weêr verdwijnen. Dit alles zou ook het lot der Aral-zee zijn, ware het niet dat haar water-inhoud door twee stroomen, de Sir-Daria en de Amou-Daria, werd gevoed.

Even als zooveel andere meiren der steppen werd de Aral-zee gevormd door de vulkanische bewegingen van den grond in Centraal-Azië. De boorden derzelve drogen jaarlijks weg, en het geheel zou met recht eene doode zee mogen genoemd worden. Slechts aan de monding der Sir-Daria en de Amou-Daria ontwaart men eenig leven.

De eilanden, welke uit die stille, droomerige watervlakte oprijzen, zijn enkel groote zandbanken, bestrooid met schelpjes en bewoond door eenige zeehonden, die zich op den heeten grond en in de heete zon

koesteren. Het water zelve is bitter en zout, zegt de heer de Karazine; het heeft een walgelijken smaak en kan in geenen deele tot drinkwater dienen, zooals dit met alle putten aan den westkant der zee het geval is.

Meer oostwaarts is het water drinkbaar en wel dank zij de twee rivieren van zoetwater, met rietgewas omzoomd, welke zich in de vlakte uitstorten. Het is dan ook daar, zooals wij zegden, dat men eenig leven, eenige beweging aantreft, niet in den loop van den dag, wanneer de warmte al te stoovend is, maar wel des avonds; zelfs de visschen blijven in de diepte.

Dan echter, wanneer de gloeiende schijf der zon over die wijde watervlakte ondergaat, en een zoele wind begint te waaien, verschijnen aan den noordelijken gezichteinder, ontelbare menigten van wilde eenden, die laag langs den bodem vliegen en weldra plonzend op het water neêrvallen. Dan ook dagen, in driehoek vliegend, klapperend de kraanvogels op.

De vogels, die boven het water drijven en zich op de banken neêrslaan, zijn ontelbaar. De trekvogels, die in de verschillende saizoenen van het noorden naar het zuiden en omgekeerd, reizen, kennen instinctmatig die vlakten, die banken, en soms ziet het water inderdaad zwart van de vogels, en brengt hun geplons, hun geschreeuw, hun gefluit en geschuifel een recht fantastisch muziek voort.

De zonneschijf verdwijnt langzamerhand in de zee. Heel de omtrek is door haren gouden glans omvat. In de verte ziet men de zwarte silhouetten van den ibis en den pluvier, zich op de zandbanken afteekenen. Lange rijen flamingos, als waren het engelsche infanteristen in hunne roode uniformen, staan op den boord en plonzen als op commando, de bekken in het modder, om er hunne prooi te vinden.

Links van ons zien wij de silhouet van eenen kameel, misschien van een naburig Kirgisen-station gekomen, en die slechts behoedzaam voortgaat om eindelijk aan den zoet-waterstroom te geraken. Plotseling staat het dier stil en schrikt: een legioen vogels vliegt, bij zijn naderen, op. Zoo als hij bang is voor hen, zijn zij bang voor hem. Allengs zal de rust weêr hersteld en niet meer gestoord worden. In den nacht, die neêrdaalt, zal het vooral de rust der dood zijn.

Wij spraken hooger van den heer de Karazine; het is aan de hand van dien schrijver-teekenaar-orientalist dat wij de teekening, welke wij hier meêdeelen, verschuldigd zijn. De Karazine heeft aan eene wetenschappelijke expeditie in de landstreken der Amou-Daria, deel genomen en volgde als officier al de gevechten, die van 1865-71 in den Turkestan plaats hadden. Wat onuitputtelijke bron van stof, moet daarin voor pen en penseel gevonden worden!

Wat hij ons op de eerste bladzij levert, geeft ons inderdaad een goeden dunk van zijn schitterend talent.

Jan Krakeel.

Ja, procedeeren zal hij, wil hij, moet hij! Men noemt hem niet ten onrechte Jan Krakeel, want geen half jaar gaat er voorbij, of hij heeft eene moeielijkheid nu met dezen, dan met genen, nu over eenen scheidspaal, dan over eene boombeplanting; nu over eene sloot, dan over eene haag - altemaal zaken van een onbeduidend belang;

maar Jan wil zijn recht hebben, al zou het hem dan ook een zak met vijffrancstukken kosten!

Zeer wel; doch zouden de nadeelen, hem toegebracht, wel kunnen opwegen tegen de moeielijkheden, beide partijen aangedaan, tegen den twist, rechts en links in het leven geroepen? Maar de advokaat zegt, dat Jan Krakeel gelijk heeft? Zeker wel; maar dat zegt de advokaat der tegenpartij ook, en dewijl pleiten de zaak der advokaten is, zullen zij ook pleiten, zoo lang de twee partijen dit verlangen; want niet alle rechtsgeleerden zijn zoo spaarzaam en zuinig als de president Champ-Rond (1627), waarvan Tallemant vertelt.

De brief van dien president aan zijn baljuw, is hiervan gewis een bewijs. Immers, hij schreef aan dezen, opzichtens zekeren misdadiger, die moest gehangen worden: dat er eene galg zou worden gemaakt van een ouden, versleten boom, die nabij de kerk stond; dat de spaanders en verder afval van den boom zorgvuldig moesten vergaard en in zijne bergplaats van brandwaar gebracht worden; dat de baljuw accoord moest maken met den scherprechter, om tegen zoo laag mogelijken prijs recht te doen.

Wat de kroon op de spaarzaamheid van den president Champ-Rond plaatste, waren de twee volgende punten: ‘mij dunkt,’ zoo schreef hij aan den baljuw, ‘dat ik bij u nog eene strop en eene leer gezien heb, die voortreffelijk zouden kunnen dienen,’ en verder, dat als de beul te veel durft vragen, hij hem zal dwingen, de uitvoering voor niet te doen, omdat de scherprechter in Chartres en omliggende markten, *le droit de havage* heeft.

(Dit recht bestond hierin, dat de beul een handvol graan mocht nemen uit de zakken, die op de markt te koop stonden. Dat recht had de scherprechter ook te Parijs, doch ten gevolge der eerloosheid zijns ambts, moest hij het graan met een blekken lepel uit den zak scheppen.)

Nu, wij willen zeggen dat alle rechtsgeleerden zoo zuinig niet zijn als de president Champ-Rond, en integendeel uitgaan van de spreuk: 't is goed riemen snijden van een andermans leêr, en Jan Krakeel heeft er reeds meer dan eens de ondervinding van gehad, zonder echter daarom iets geleerd te hebben.

Toen Jan Krakeel trouwde, werd hij door ieder in den omtrek benijd, want niemand had zoo'n schoone hoeve, niemand zoo'n kostelijken stal met vee. Geen wonder dan ook dat hij de rijkste boerendochter tot vrouw kon krijgen en het gansche dorp op de been was, toen het jonge paar naar de kerk reed, om voor altijd vereenigd te worden. In de bruidsdagen was hij intusschen reeds in een proces gewikkeld, over het uitgraven van eene sloot en hij kan er zich op beroepen, dat de ketting van processen met een of meerdere nieuwe schakels is vermeerderd.

Wie nu mocht denken dat Jan Krakeel onrechtvaardig was, vergist zich; hij zou zich niet hebben willen verrijken met de bezittingen van anderen, doch hij was hoogmoedig en twistziek, en stapte bij het minste geschil naar zijnen advokaat. De man heeft veel processen gewonnen en toch raakte hij langzamerhand zijn gansche vermogen kwijt, want ook een gewonnen proces kost veel geld en ook veel tijd, en beiden zijn kostbaar. Of men hem al waarschuwde, het hielp niets en het bleek ten slotte dat hij niet gelukkig was, wanneer niet de een of andere zaak hangende was, waarmeê hij zich kon bezighouden.

Zoo verdween langzamerhand zijn kostelijke stal met vee en zijn land. De procedeerdrift scheen intusschen bij hem toe te nemen naarmate zijne bezittingen verminderden, en thans ligt hij in proces met een buurman over een strook grond van niet meer dan twee handen breedte. Dit proces heeft hij reeds eenmaal verloren,

doch hij blijft volhouden, en mocht ten slotte de uitspraak gunstig voor hem zijn, hij zal toch tienmaal meer verloren hebben dan de gansche strook waard is.

Werpt nog een oogslag op de figuur, die de talentvolle teekenaar ons voorstelt; bemerkt zijne houding, zijn hoofd, zijn stierachtig hoofd, en gij zult met ons zeggen, daaruit spreken de woorden: ja, procedeeren zal hij, wil hij, moet hij!

Mocht hij zich deze geestige anekdoot herinneren: een geestig man zag eens het werk eens beeldhouwers, voorstellende de Justicie en den Vrede, die elkander omhelsden. 'Zie,' zegde de fijngeestige opmerker, 'zie, zij omhelzen, zij kussen elkaar, zij zeggen elkaar vaarwel, om elkaar nooit weêr te zien.' Waar de processen binnen komen, gaat de vrede heen.

De wildstroopers.

Wildstroopers zijn voor duitsche letterkundigen en duitsche teekenaars, figuren welke met voorliefde behandeld worden. Ook, wat al dramatische oogenblikken komen in het leven der wildstroopers voor!

Wij willen het recht van jachteigendom hier niet behandelen; wij nemen den wildstrooper zoo als hij is en beschouwd wordt in betrekking tot onze samenleving: alzoo in oproer tegen de wetten; als een strafbaar feit plegende, wanneer hij het wild op den eigendom van dezen of genen bemachtigt - kortom, als een wilddief.

Den ganschen dag, des avonds in het helder maanlicht, zoo als ook

in de heldere nachten en 's morgens vroeg, is de wildstrooper er op uit om het fijne wild machtig te worden. Stroppen, netten en het geweer zijn zijne wapens. Huivert hij nog in den aanvang, vlucht hij nog bij het minste onraad, ontwijkt hij de jachtopzichters, die, op hunne beurt, jacht op hem maken, dan toch vereenzelvigt hij zich allengskens met elken toestand, en er komt een oogenblik dat hij lijf om lijf tegen de mannen der wet worstelt.

Moeielijk, en met eene ongehoorde krachtsinspanning, woelt hij door het dichte bosch, langs de rotsblokken met dorens en distels begroeid; uren dwaalt hij behoedzaam rond of ligt, dan zelfs als de winter zijn sneeuw en ijskegels aan de takken laat vriezen, op de loer, in de hoop van een ree of ander wild machtig te worden.

't Is een van 't gezelschap gelukt eene ree neêr te schieten, en pas heeft hij deze, met saam gebonden pooten op den rug gehangen, of een jachtopzichter of houtvester, verschijnt. Het schot heeft den plichtige verraden, en het bloed der ree, wordt helaas! door menschenbloed betaald; want de kogel des opzichters heeft een der stroopers in de zijde getroffen, en huilend en jammerend ontvlucht hij de plaats der ramp, op den schouder van een zijner schuldige makkers, in de wilddieverij grijs geworden, leunende.

De oorlog is verklaard, en alvorens in de laagte en verder in het dichte bosch te verdwijnen, schuilt een der stroopers nog een oogenblik achter eenen boom, en legt op den jachtopzichter aan. Zal het wel gemikt schot hem treffen? Wie weet. Is het niet verschrikkelijk te denken, dat men moordenaar wordt voor een stuk wild?

En welke zullen nu de gevolgen van die onheilspellende gebeurtenis zijn? Indien de ongelukkige zijne hut bereikt, waar vrouw en kinderen hem wachten, zal juist de wonde hem verraden, en wordt hij niet naar het graf gedragen, dan zal hij weldra op eene kar door de gerechtsdienaars worden weggevoerd, en voor vele jaren aan zijn huisgezin, aan vrouw en kinderen - aan zijne vrijheid ontroofd worden.

Misschien erger: de wilddief daalt niet zelden tot op het schavot af, want 't is gemakkelijker in het kwade af te dalen, dan in het goede op te klimmen.

Hoe het zij, het tafereel, dat wij hier voor oogen hebben, is een der meest dramatische, welke wij uit het wildstroopersleven gekozen zagen. Houding, uitdrukking van wezenstrekken, omgeving en wat dies meer, kenmerken de meesterhand in den vollen zin des woords. Het is, kortom, eene gravure vol gedachte, vol gevoel - eene, waarop men zelfs een ingrijpenden roman bouwen kan.

Rondom ons.

De Sponsvisscherij.

De spons speelt eene groote rol in het huishouden en we verwedden veel, dat van de tien personen, welke haar gebruiken, er geen zes zijn die weten, hoe dit product der natuur tot ons komt. Luistert.

De kusten van Syrië leveren per jaar zoo wat voor 500.000 à 600.000 fr. sponsen op. De voortbrengst vermindert echter, ten gevolge der al te veelvuldige exploitatie. Tot deze worden 2 à 300 schuiten, met eene bemanning van 1500 man gebezigd.

Tripoli, Ruad, Latakia en Batroun zijn de eigenlijke sponsstreken en Tripoli en Batroun leveren de beste voortbrengsels op. De schuiten drijven echter langs de

geheele kust; het zijn gewone visschersschuiten met een mast en vier of vijf man aan boord. Drie of vier manschappen duikelen en een hunner haalt boven.

Men vischt van juni tot half october. Soms zijn de schuiten de eigendom der visschers; doch meestal worden zij gehuurd en reeder en visschers deelen onderling den buit, die voor een goed duikelaar, per saisoen, ongeveer 1000 fr. beloopt.

De duikelaar, zegt het officieel verslag van den onder-consul van Beyruth, werkt van zijne jeugd tot op zijn 40^{e} jaar, als wanneer hij niet meer in rapheid met zijne makkers kan wedijveren. Zestig en somtijds niet minder dan tachtig seconden, blijft een goed duikelaar onder water. Hij kent geen toestel of toetakeling, gelijk de gewone duikelaars hebben; het eenige wat hij draagt, is een vest tot aan den gordel open.

Langs eene koord, aan welke een zware steen bevestigd is, daalt de duikelaar in zee. Beneden legt hij den steen aan zijne voeten en terwijl de eene hand de koord omklemt, plukt de andere de sponsen, die in zijn net worden geborgen. De hand is bij die plukking het eenige werktuig.

Het getal ongelukken bepaalt zich tot twee of drie in een saisoen, en deze hebben enkel onder de stoutmoedigsten plaats. Soms laat de duikelaar de koord los, om op eenigen afstand een spons te plukken, en vindt haar niet meer bij zijnen terugkeer. Zwemt hij nu in eene verkeerde richting, of is het water al te diep, dan is hij verdronken voor dat hij de oppervlakte des waters bereiken kan. Ook de scherpe rotspunten, die den duikelaar kwetsen of de koord tegen houden, ofwel de diepten zijn de oorzaken van ongelukken; dertigmaal de lengte van een mensch diep, vindt men geen goede sponsen meer.

De schoonste sponsen zijn wit en klokvormig; men noemt ze toilettesponsen. Verder is er eene groote verscheidenheid in de roodachtige ‘venetiaansche’ geheeten, en eindelijk vindt men de groffe spons, die in de keuken gebezigd wordt.

Twee derde van de opbrengst blijft in handen van de inlandsche kooplieden; het overige wordt door de fransche agenten, die Syrië doorreizen, aangekocht. De schoonste van deze sponsen blijven in Frankrijk, en het overige wordt naar Engeland en Duitschland uitgevoerd.

Paarden en kameelen in de steppen.

In Humboldt's reize wordt een wedren bij de Kalmoeken verteld, die doet zien hoe verre onze zoogezegde verbeteraars van het paardenras, nog bij deze, als wild beschouwde volken, ten achter staan.

De wedrennen hebben in de maanden augustus of september plaats en de vorst van Tjoemenoff noodigde daartoe immer een aantal hooge personages uit, die hij allen ten zijnen huize ontving en vorstelijk onthaalde. Voor dat de wedrennen plaats grepen, werd er in den kalmoekschen tempel (choeroel), eene groote godsdienstoefening gehouden, ten einde de huisgoden door de priesters (geloenen en gezoelen), alsmede door de leerlingen der priesters (manshi) den zegen over de feesten te doen afsmeeken.

Deze plechtigheden bestaan in zang en muziek, en dit laatste voortgebracht door koperen instrumenten, keteltrommen, beiaards, trompetten en groote zeemosselschelpen, maakt een gedruisch dat den Europeaan de ooren aan stukken rijt, maar den Kalmoek met ontzag en eerbied vervult. Ongeveer drie honderd priesters namen aan die dienstoefening deel, welke meer dan een uur aanhield.

Na het eindigen derzelve begaven al de gasten zich naar de renbaan, die aan de rivier de Wolga gelegen was. Het volk stond binnen de omheining en wachtte met

meer ongeduld naar den aanvang, dan een Spanjaard naar zijn stierengevecht. De genoodigden namen plaats onder opgeslagen tenten.

De te doorloopen baan had eene lengte van 4040 el, welke achtmaal moest worden afgelegd, dus 32.320 el. Toen het sein gegeven werd, stormden een vijftigtal renners de baan in, en men moest die duizelige jacht schier eene hoos noemen.

De eerste maal werd de weg afgelegd in acht en een halve minuut; de tweede in zeven; de derde en vierde in acht en een halve; de vijfde in acht; de zesde, zevende en achtste telkens in zeven drie vierde. In 65 minuten hadden de paarden met hunne jonge ruiters, twee en dertig en een derde mijl afgelegd.

De prijzen bestonden in kameelen, paarden, een lakensch overkleed (chalaat) en eene koe voor den zesden en laatsten prijs. Zij werden behaald door paarden van acht tot vijf jaar; de koe werd gewonnen door een schimmel van tien jaar oud.

Het paard verkeert, zooals men weet, in staat van wildheid in de steppen, en die wildheid is zoo groot als van welk dier in de vrije natuur. Groepen wilde paarden ziet men daar aan den horizon als zwarte wolken verdwijnen. Bereikt de Kalmoek ze, heeft hij een der dieren met den arkau gevangen, dan zijn er verscheidene personen noodig om het dier ten gronde te krijgen, en aan een berijder de kans te geven het te bestijgen.

Eens neergeworpen, springt een Kalmoeksche jongen, soms slechts veertien of vijftien jaar oud, op den rug van het dier, grijpt het bij de manen en in eene vaart, waarvan men zich geen denkbeeld maken kan, vliegt het door de vlakte heen. Het paard slaat met de hoeven, bijt en springt rechts en links, werpt zich op den grond, springt andermaal recht, doet, kortom, ongehoorde pogingen om den ruiter van zijnen rug kwijt te raken, doch gelukt daarin minder lichtelijk dan men denkt en mocht dit zijn, dan snelt men te paard den berijder achterna, om hem in zijne beteugeling bij te staan.

JAN KRAKEEL.

Schoon zijn de Kalmoeksche paarden echter niet; maar in den loop worden zij niet geëvenaard en leven van den schraalsten kost, even als de ezel in onze streken. Aan sterkte ontbreekt het hun ook niet, want Humboldt vertelt, dat zij in staat zijn om honderd mijlen af te leggen zonder rust te houden, dus de helft meer dan de kameel, die door de Kalmoeken naast het paard het meest vereerd wordt en door hen het 'vaartuig der woestijn' genoemd wordt.

Ook met kameelen worden er soms wedrennen gehouden. Zachter beest dan de kameel zou er moeielijk te vinden zijn. De leidslieden van die lastdieren, zijn niet zelden kinderen en het eenige, waarvan men zich te dien einde bedient, is een koord of riem, welke door het neusgat wordt gestoken.

Humboldt verhaalt als volgt, in zijne reize door die streken, op eene schilderachtige manier hoe de Kalmoeken, die geene vaste woonplaats hebben - hunne tenten en tempels zijn vervoerbaar - opbreken: Het bevel tot opbreken wordt gegeven door het

uitsteken van eene lans boven de tent van den khan. In een oogslag is iedereen bezig met alle vervoerbaar bezit in te pakken; weldra staan allen in rang en geen uur na het gemelde teeken, of allen volgen, in eene onafzienbare rij,

den ruiter, die de lans of speer van den khan in de hoogte houdt.

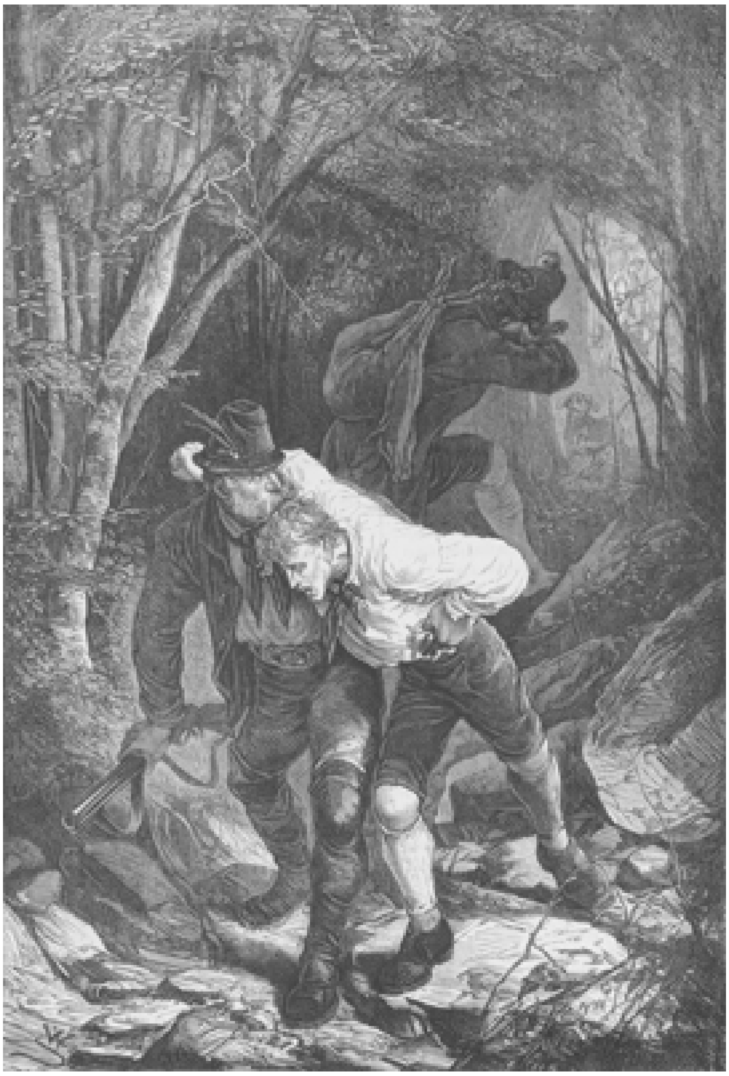

WILDSTROOPERS.

'Op hem volgt de khan met zijn huisgezin en have en goed; dan komen de priesters met den tempel en wat er bijhoort en eindelijk het volk. Die optochten zijn zeer merkwaardig. De meisjes, in hare nationale kleeding, zitten te paard of leiden de kameelen, met eene behendigheid, die zeker zonder voorbeeld mag gezegd worden.

'In een oogenblik van halt, vraagt het ontladen van een of twee kameelen, het opslaan van een paar tenten en het plaatsen van den benoodigden huisraad geen half uur werk. Onmiddellijk springen de ruiters te paard en zoeken in de steppen brandstof. Als een pijl

uit den boog vliegen zij over de vlakte en zitten zoo vast te paard, dat zij in vliegenden galop, de muts of welk voorwerp dan ook oprapen, zonder uit het zadel te komen, of zonder het paard stiller te doen loopen.

'Het inpakken heeft nog sneller plaats, dan het opslaan van een nieuw kamp. In een kwartier uur zijn de tenten opgevouwen en weêr op de lastdieren geplaatst. Dit laatste is het werk der meisjes,' welke bij dezen volkstam zeer ijverig werken, en niet alleen het huiswerk verrichten en alles wat de verzorging van het vee betreft, maar ook pelsen en vellen bereiden, laarzen en kleêren maken, terwijl de man op het vee waakt, tenten maakt, ter jacht gaat of zich dienstbaar maakt bij de Russen.'

Om tot den wedren weêr te keeren, waarvan wij in den aanvang spraken, vertelt Humboldt nog, dat de feesten besloten worden door het gezang der jonge meisjes, met begeleiding eener guitaar met twee of drie snaren, en het afsteken van een groot vuurwerk.

Matenstelsel bij de Arabieren.

Het *Boek der Uitvindingen*, sprekende over het matenstelsel bij de ouden, zegt dat dit bij de Arabieren reeds vroegtijdig zeer ontwikkeld was. Ook onderhielden die volken een groot handelsverkeer met Egypte, ver langs de kusten der Middellandsche-Zee en in Azië. De breedte van een kameelhaar diende voor kleinste lengtemaat, veel kleiner dan onze millimeter, waarschijnlijk niet eens een halve millimeter, waaruit men reeds kan afleiden dat de lengtematen der Arabieren een hoogen trap van nauwkeurigheid bereikt moeten hebben. Eene andere maat was de dikte van zes naast elkander liggende gerstkorrels. Men had ook den dactylos (vinger), palm, voet, onderscheidene ellen, onder welk getal de zoogenoemde *zwarte* van Al-Mamoëm vermelding verdient, dewijl zij gediend heeft bij de graadmeting onder den kalif. De zwarte el had 27 maal de maat van 6 gerstkorrels of 0.5196 meter. Daarenboven hadden de Arabieren ook nog eene Egyptische of handels-el, de roede, de orgyie, en voor de grootere afmetingen de parasange, een twintigste gedeelte van een egyptischen graad.

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg.*)

De dood van de brouwer.

In welke gemoedsstemming onze schepene zijne dagen doorbracht, is gemakkelijk te raden. Hij was nooit een held geweest en had zich nooit als zoodanig voorgedaan. Beleedigingen had hij weten te wreken op de personen, die ze hem hadden aangedaan, maar dat had hij niet gedaan met den degen in de vuist, in een open tweegevecht. Hij had het altijd veiliger gevonden, rijk als hij was, eenige van die lieden te huren, die er hun werk van maken iemand op een stille manier naar de andere wereld te helpen of een ander middel te baat te nemen, dat hem genoegdoening schonk zonder dat zijn lieve leven daarbij in gevaar kwam.

Het behoeft dus niet gezegd te worden, welke doodsangsten hij uitstond. Hij was als een man, die een groote misdaad op zijn geweten heeft en de gedachte hieraan tracht te ontkomen, ofschoon vruchteloos. De eerste gedachte des morgens was zich te vergewissen of hij nog leefde en dan, dan schoot het hem als een bliksemstraal door de ziel, het besef dat hij een ter dood veroordeeld man was.

Het meeste leed hij 's nachts, wanneer hij op zijn bed daar neêrlag en alles rondom hem stilte en kalmte ademde. Hij wierp zich dan links dan rechts op zijne sponde, maar het was hem onmogelijk den slaap te vatten. Daar in den hoek toch glinsterde iets onheilspellends. Was dat daar geen kloppen op de deur? Hij rilde. Het was de wind, die om zijne woning huilde en alle mogelijke geluiden voortbracht. Nu was het een geklaag als van een stervende, die daar doodelijk gewond neêrlag, dan weêr waren het kreten van haat en woede, alsof twee doodsvijanden zich daar op elkander neêrstortten en in eene doodelijke omarming hun haat bluschten. De wind groeide steeds meer aan en deed de spijlen der ramen schudden. Was men niet bezig de deuren uit hare hengsels te rukken, waren dat geen stappen daar in den gang? Daar sloeg het twee uur in den nacht en hij schrikte op en wischte zich het doodszweet van het voorhoofd. Thans werd hij gewaar, dat het slechts de wind was die daar buiten huilde en dat het stil en eenzaam was in zijn huis. En nu drongen de gedachten aan het gevaar dat hem dreigde, zich weêr met meer hevigheid op en zijne verbeelding scheen alle mogelijke schrikbeelden en spookgestalten uit te broeien. Dan wandelde hij door een eenzaam bosch en twee mannen schoten uit het kreupelhout te voorschijn, die hem aangrepen en met zich medesleurden, naar een plek, waar sombere gemaskerde mannen stonden.

Daar hoorde hij nog eenmaal het schrikkelijk doodvonnis, en een der mannen trad uit de rij en stiet hem een dolk tot het gevest in het hart, totdat hij levenloos in elkander zonk. Hoe dit vreeselijk gevaar af te weren - en hij sloeg de handen krampachtig in de kussens en staarde met groote oogen in de duisternis, die om hem heerschte. Of hij verbeeldde zich dat moordenaars zijn huis waren binnen gedrongen, die zich achter het een of ander meubel, of op de een of andere plaats zoolang verscholen hielden tot zij het uur gekomen dachten, om hun schelmstuk ten uitvoer te brengen. Hij hoorde een gestommel en de sombere gestalten bewogen zich in de duisternis naar zijn bed toe. Hij ziet ze nader komen. Leeft hij nog, valt de hemel niet boven hem in - zoo groot is de angst die hem beknelt. Hij springt uit zijn bed; genade roept hij en werpt zich aan hunne voeten, maar hij voelt den ijzeren greep van eene vuist reeds om den hals; hij voelt het koude staal reeds langs zijne borst glijden en bloed, zijn eigen bloed op zijne hand druppelen.

Het was waarlijk doodsangst, dien De Brouwer gedurende deze dagen doorstond; het ritselen van een blad, het kraken van een deur deed hem het bloed in de aderen verstijven. Steeds nader en nader kwam de onheilspellende dag, waarop het over hem gevelde vonnis zou voltrokken worden.

Het was de laatste nacht; hij had geen oog toegedaan; beschoten zijne oogen nu en dan, het duurde geen vijf minuten, of hij schoot weer wakker op het een of ander verdacht geluid. De morgen brak aan en een kamerdienaar trad binnen en reikte hem een beschreven stuk perkament over. Het gezicht alleen deed hem beven, nog meer toen hij aan den voet van het geschrift de handteekening zag van een vreeselijken naam, van Mathias Smits, die zich voorzitter noemde van de ‘rechtbank der *vrije rechters.’*

Eene zelfde perkament was aan den ingang van zijn woning of kasteel aan een pilaar genageld; onder het document had men drie diepe insnijdingen in den pilaar

gemaakt, juist op de wijze als de zendelingen van het zoo geduchte *Veemgericht*, eene soort van geheime rechtbank in Duitschland, te werk gingen, om aan de rechters te bewijzen dat zij hunne zending volbracht hadden.

De inhoud van het stuk bewees dat zich zoo'n rechtbank in hertogdom Brabant en Neder-Lotharingen gevormd had.

In het stuk werd gezegd, dat volgens het oorlogsrecht of recht der veeten, in de oude duitsche wetten opgenomen en door alle vrije mannen erkend, het aan de slachtoffers van Gerard de Brouwers gewelddadigheden geoorloofd was, op ieder uur, op iedere plaats wraak te nemen op hunnen onderdrukker, maar dat de onlangs gekozen schepenen, steunende op recht, dat het geweld en de ruwe kracht niet konden vernietigen, besloten hadden hun rechtspraak te handhaven en in het donker dezelfde rechtvaardigheid uit te oefenen, zoo als zij het in het openbaar, in het aanschijn van God en de menschen gedaan hadden.

Daarom werd Gerard de Brouwer, heer van Drake, opgeëischt zich op het unr van middernacht alleen te begeven onder een wilg, die stond midden op de vlakte van Borgerhout, om gebracht te worden voor de verbannen schepenen, die op het oogenblik den titel van *vrije rechters* hadden aangenomen, om zich te verantwoorden voor de daden die hem ten laste gelegd werden.

Dit geschrift was in de ware beteekenis van het woord voor onzen schepene een Medusahoofd. Wat hij gevreesd had, was dan waarheid,

Nog kind zijnde, was hem gesproken van die vreeselijke rechtbanken, die in het donker van den nacht op een afgelegen plek bijeen kwamen en gericht hielden over hen, die zich aan de wetten of aan de menschelijkheid vergrepen hadden. Nog kind zijnde, had hij van ontzetting gebeefd, wanneer men hem vertelde van die mannen, die daar in onderaardsche holen of grotten, bij het walmend licht van een fakkel, voor eene tafel zaten, terwijl hunne handlangers, die hunne vreeselijke vonnissen ten uitvoer legden, met getrokken dolken langs den wand stonden. Allen droegen zij zwarte maskers, om niet herkend te worden. Degene, die hier gevonnisd werd, zag nooit het daglicht weêr en zijn doodskreet en graf bleef een geheim, dat slechts de echo dier sombere gewelven kon verraden.

En voor zulk eene rechtbank zou hij gebracht worden. En wanneer hij niet kwam? Hem dacht reeds dolken in de duisternis te zien flikkeren, die allen op zijne borst mikten, en alsof het werkelijkheid was, zoo sprong hij terug. Hoe aan de macht, die tegen hem samenspande, te ontkomen? De gedachten tuimelden hem in het hoofd als een molenrad, voortgedreven door angst, twijfel en al die hartstochten, die de ziel vaneen scheuren.

Maar de terugwerking op die vrees en angst bleef niet uit De opgewekte driften legden zich langzamerhand neêr om plaats te maken voor kalmer overwegingen. Hoe aan het hem dreigend gevaar te ontsnappen? ziedaar de cirkel, waarin zijne gedachten thans ronddoolden. Bezat hij geen middelen om de slagen zijner vijanden af te weren, beschikte hij niet over invloed en macht genoeg, om lieden, die in het donker werkten, zegevierend te wederstaan?

Gerard de Brouwer begaf zich in den loop van den dag naar het stadhuis en daar vernam hij van zijne collega's, dat allen waren opgeroepen zich de volgende nachten op verschillende plaatsen te bevinden, om voor de rechtbank der vrije schepenen te verschijnen.

Eenigen namen de zaak op van haren lichten kant en lachten met de baldadigheid en onbeschaamdheid der zoogenaamde schepenen; anderen vonden ze ernstig genoeg om tot nadenken gebracht te worden.

Welke gedragslijn te volgen tegen deze brutale en onbeschaamde eischen en oproepingen? en men overlegde samen wat hier te doen stond.

Voor alles moest men zich van een der leden dezer vereeniging trachten meester te maken. Dezen moest men dwingen door de folterbank, of overhalen door de hoop op eene groote belooning, om de plaats aan te geven, waar men gewoonlijk bij elkander kwam,

Om hiertoe te geraken, stelde een der schepenen een plan voor dat aller goedkeuring verwierf: een man van den leeftijd en het voorkomen van Gerard de Brouwer zou de kleederen van den schepene aantrekken en zich in zijne plaats naar de vlakte van Borgerhout onder den wilg begeven; een aantal hellebardiers zou zich in den omtrek verscholen houden en op het oogenblik dat de *vrije rechters* zouden verschijnen om den opgeroepene te vonnissen, hen overvallen of hen volgen, om de plaats te weten te komen, waar zij zich verborgen hielden, al naar dat men in de gelegenheid was om te handelen.

Al de noodige schikkingen hiertoe waren voor den avond getroffen. Een der huisbedienden van De Brouwer, die zeer aan zijn meester gehecht was, had toegestemd deze rol op zich te nemen; men had hem wijs gemaakt dat hieraan volstrekt geen gevaar verbonden was.

Juist op het uur van middernacht was hij op zijn post; ook de gewapenden, die de *vrije rechters* moesten overvallen, hadden de wacht betrokken.

Men wachtte den ganschen nacht, maar men zag niemand opdagen; de morgen brak eindelijk aan, toen men begreep dat men bedrogen was geworden en teleurgesteld ging men naar huis.

Gerard de Brouwer voelde zich een steen van het hart gewenteld, toen hij van de teleurstelling vernam, die men ondervonden had.

Hoe had hij zich ook zoo kinderachtig bevreesd kunnen maken en hoe had hij zich kunnen voorstellen, dat zulke ellendelingen de hand zouden durven slaan aan een schepene van Antwerpen.

Het was van hen misschien niets anders geweest dan eene pocherij, die men misschien gemeend had op het oogenblik dat zij in de zieke hersens opkwam, maar waarvan men toch spoedig had afgezien, toen men haar zoude uitvoeren. Zij konden toch slecht aannemen, dat een man als Gerard de Brouwer zich als een lam, zonder weêrstand te bieden, zou overgeven en dat hij zich heel gemoedelijk zonder gewapend geleide, naar de plaats zou begeven, die zij hem hadden aangewezen. Maar toch zouden zij met hem nog niet gedaan hebben; hij zou hen te avond of morgen den schrik betaald zetten, dien zij hem op het lijf hadden gejaagd.

En zoo dreef zijne gemoedstemming weêr naar de oude bedding terug, die van verschoven maar niet opgegeven wraakneming.

Eenige dagen gingen voorbij en Antwerpen had weêr het voorkomen, alsof er niets rustverstorends was voorgevallen. Gilden en ambachten waren weêr aan 't werk getogen en de maatschappelijke loop ging weêr als anders.

Ook De Brouwer had wêer zijne gewone levenswijze hernomen, ofschoon hij wel zorgde nooit in den avond alleen uit te gaan en voor hij zich te bed begaf de deuren van zijn huis behoorlijk te grendelen. Hij had den schout last gegeven alle mogelijk onderzoek in het werk te stellen, om de plaats te weten te komen, waar zijn doodsvijanden zich verborgen hielden. Ieder verdacht persoon moest in het oog gehouden worden, en zijne woning vooral moest het voorwerp zijn eener strenge waakzaamheid.

Voor het overige liet hij zijne wraak aan den tijd en de omstandigheden over. Het kon toch niet missen of vroeg of laat traden zijne vijanden weêr op, en dan zou hij ze doen voelen, wat het zeggen wil hem, heer van Drake, beleedigd, ja, naar het leven gestaan te hebben.

Ofschoon hij de vrees nog niet geheel en al aan kant had kunnen zetten, voelde hij zich toch meer gerustgesteld en zorgeloozer.

Deze gerustheid zou echter niet lang duren; hij had hier met vijanden te doen, die hunne prooi wel een oogenblik loslaten, wanneer het moet, maar nooit opgeven.

Een morgen, dat de Antwerpenaars opstonden, vonden zij aan den deurstijl der woning van den eersten schepene, aan het stadhuis en aan alle kerken een stuk perkament vastgenageld, waarop door een geheimzinnige hand een verschrikkelijk vonnis was neêrgeschreven.

‘Daar Gerard de Brouwer, ex-schepen der stad Antwerpen, door ons, leden van de rechtbank der *vrije rechters*, beschuldigd is van zich in de uitoefening van zijn ambt vergrepen te hebben aan de heilige rechtvaardigheid tot najaging van een wreede, lafhartige en onrechtvaardige wraak, zoo verbieden wij hem de vier elementen, die God aan de menschen gegeven heeft en die hij voor hen geschapen heeft; wij verklaren hem buiten de wet, zonder recht, zonder eer, zonder veiligheid; wij brandmerken hem als een veroordeelde, gevonnisde, als een ter dood verklaarde, tegenover wien

men zich te gedragen heeft als een door de maatschappij uitgeworpene. Dat men hem houde voor een mensch, die recht, vrijheid, leven onwaardig zij en dat men hem uitstoote als een ellendeling, waar hij zich ook bevinde, hetzij kasteel, dorp of stad, behalve de gewijde plaatsen. Dat hij niet in de aarde ruste, dat hij worde opgenomen door de winden en dat de raven en roofvogels zijn lichaam verscheuren en vaneen rijten. Wij wijden zijn hals aan den strik, zijn lichaam aan den dolk, maar wij wenschen dat God zijne ziel in genade moge aannemen. Ieder zij dus verplicht den man te dooden, wiens lichaam en vleesch wij vervloeken en dat noch vrees, noch liefde, noch medelijden den arm tegenhoude, die hem wil treffen.'

Dit stuk was door dezelfde hand geschreven, met hetzelfde zegel voorzien als de oproeping, die voor eenige dagen op den muur was genageld.

Het is niet te verwonderen, dat de schepene, na het lezen van dit stuk, als door den donder getroffen was; hij dacht dat de aarde onder hem wegzonk en onwillekeurig klampte hij zich aan den muur vast. Het scheen of zijne denkkracht was vernietigd, in zulk een vreeselijken stormwind tuimelden zijne gedachten rond. Was deze angst niet groot genoeg om hem in een enkel minuut grijze haren te doen krijgen? Hij blikte als in een afgrond; boven hem nacht en onder hem nacht; hij was als een drenkeling, van den eenen golfslag op den anderen geworpen; hij greep naar een houvast, maar niets dan lucht en water en hij voelde zich immer meer zinken naar die geheimzinnige diepte, die bodem der zee genoemd wordt.

Waarheen? en het kwam hem voor alsof hij daar een geheimzinnige hand zag, die den dolk op hem richtte. Hij liep boven, onder - maar

nergens in zijn woning, waar hij rust en kalmte kon vinden; daarbuiten, de straat kwam hem nog gevaarlijker en dreigender voor; onder de menigte kon zich een moordenaar verschuilen. Hij zou zich opsluiten, hier in zijn slaapkamer; daar was hij toch zeker en veilig, daar kon, daar durfde niemand binnen dringen.

Het was den volgenden morgen en een wandelaar, die de woning van den schepene passeerde, dacht onmiddellijk aan inbraak, toen hij een der ramen uitgebroken zag. Daar hij niet wist of de bewoners reeds kennis hiervan droegen, meldde hij zich aan: hij vond het geheele huis echter in beroering over het vreesselijke geval, dat dien nacht had plaats gehad.

Het was nog geen half uur geleden dat de kamerdienaar, zijn meester willende wekken, hem dood op bed vond. De geheele legerstede was een bloedbad en in zijn hart stak nog de dolk, die den vreeselijken moord had gepleegd. Twee woorden waren in het staal gegrift: vergelding en rechtvaardigheid.

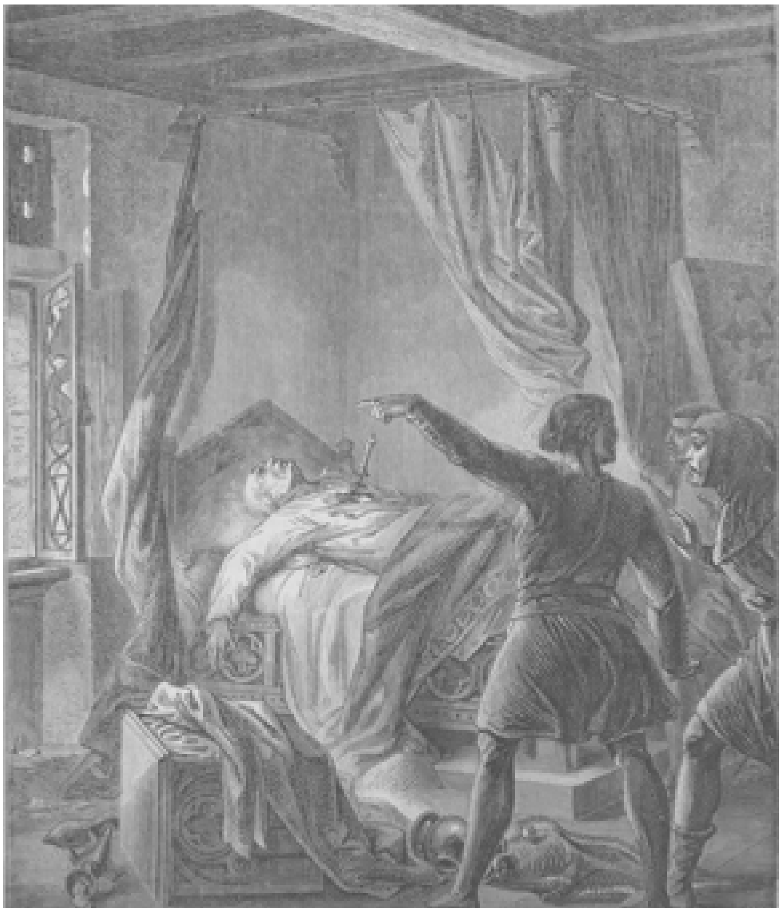

DE DOODE HAND. - De geheele legerstede was een bloedbad en in zijn hart stak nog de dolk, die den vreeselijken moord had gepleegd.

Denzelfden dag las men op de hoeken der straten een nieuw doodvonnis door de *vrije rechters* uitgesproken tegen Willem van Boeth. Deze, door het voorbeeld gewaarschuwd, wilde het gevaar ontvlieden en begaf zich vermomd op weg naar Mechelen. Maar nauwelijks had hij bij het vallen van den avond de stadsgrachten gepasseerd, zich verheugend aldus aan het gevaar ontsnapt te zijn, of hij voelde zich van achter aangegrepen en het koude staal door zijn borst boren.

Tegenover deze vreeselijke uitvoering durfden de schepenen, die opgeroepen waren voor de geheime rechtbank te verschijnen, niet langer aarzelen. Eén vond men naderhand opgehangen aan den wilg van Borgerhout. Zij, die vrijgesproken terug kwamen, legden onmiddellijk hun ambt neder en weigerden, hoe men er ook bij hen op aandrong, eenige inlichtingen te geven, van wat zij gezien of gehoord hadden. Allen zegden dat een vreesselijke eed hen bond.

(*Slot volgt*)

[Nummer 18]

IN DE STEPPEN. PAARDENDIEVEN.

In de Steppen. - Paardendieven en Schildwacht.

Wij verplaatsen ons in die onmeetlijke streek van Azië, zich uitstrekkende van de Kaspische-Zee tot het dal van Bokhara - eene streek, waarop sedert eenigen tijd, niet alleen de wetenschappelijke; maar ook de staatkundige wereld de aandacht gevestigd houdt. Enge-

land slaat, langs dien kant, den vooruitgang der overheersching van Rusland gade en ziet daarin eene bedreiging voor zijn meesterschap in Indië; de wetenschap, zelfs die welke zich niet ten dienste stelt van de politiek, houdt zich onverpoosd met die landstreek bezig, omdat alles daar zoo belangrijk is en voor en sedert Humboldt, werd zij reeds door een aantal geleerden bezocht.

De zeden en gewoonten van de verschillende zwerfstammen, die zich in die onmeetlijke steppen bewegen, zijn op dit oogenblik voortreffelijk gekend, en wij hebben er ons reeds meer dan eens mede bezig gehouden. Vandaag levert ons de teekenaar twee schetsen uit dat dwalend leven: de eerste gravure stelt ons twee paardendieven, en de tweede eene turkomansche schildwacht, op een der bergtoppen, voor.

De Turkoman en Kirgies zijn geene vrienden, wel integendeel, ofschoon zij in dezelfde vlakten ronddwalen. De Turkestan telt ongeveer tien millioen zielen, is ten noorden door de onmeetlijke steppen en ten zuiden door hooge gebergten begrensd. Vroeger gaf men aan die volken den naam van Tartaren - eigenlijk *Ta-ta* - doch de benaming is niet juist; de Turkoman is van turkschen, niet van tartaarschen oorsprong.

Deze volkeren leven onder vilten tenten en hun hoofdzakelijk voedsel bestaat in vleesch en verzuurde melk. Hun kleedsel bestaat uit eene roode, met galon bezette stof; het hoofddeksel is rond, met zwarten schapenpels omzet. Het hoofdhaar wordt kaal geschoren en den baard laat men vrij groeien.

Een matig leven is doorgaans bij die volksstammen eene eigenschap en hardt hen tegen honger, dorst en koude. Een dag zonder drinken en twee dagen zonder eten blijven, is voor hen niets buitengewoons; doch brengt hen het toeval dan ook weêr in de gelegenheid van te drinken en te eten, dan baart de hoeveelheid, welke verdwijnt, inderdaad ontzetting.

Wat die volkeren te paard zijn, hebben wij in een vorig artikel doen zien; de vrouwen zijn even behendig in het paardrijden als de mannen. Haar gelaat en gestalte zijn bevallig, en men zou zelfs hare schoonheid roemen, ware zij niet ontsierd door dien akeligen ring, door een der neusgaten geboord.

Roof en plundering zijn eigenschappen dezer bevolking en dewijl de rijkdom bestaat in hoornbeesten, paarden, schapen en kameelen, is het ook in deze dat de diefstallen bestaan. Gerstacker heeft, in zijn *Roovers en Rechters*, de slimheid der paardendieven in de prairiën van Amerika beschreven; die in de steppen zouden gewis niet minder stof voor den romanschrijver opleveren.

De boog, ofschoon het geweer, zelfs het verbeterd geweer, gekend is, even als de pistool, blijft altijd een geliefkoosd wapen, en dat de bewoners, met eene behendigheid zonder voorbeeld, hanteeren. Zij drijven handel met de Russen, aan wie zij grootendeels onderworpen zijn. De zucht tot ledigheid is echter grooter dan die tot beweging, en het zijn hoofdzakelijk de vrouwen en dochters, die met al de huiselijke zaken, en zelfs andere, belast zijn.

Uit die zucht naar ledigheid spruit dan ook wel eens een heir van ondeugden voort, en wij vinden het zinnelijk genot, de sluwheid, het bedrog, de wraak en wat dies meer bij velen diep ingeworteld. Ofschoon in stammen verdeeld, belijden zij allen een soort van Mahonetanism; zij volgen de praktijken van deze godsdienst, zonder zich ver de leerstelsels te bekommeren. Wat het wereldlijk gezag aangaat, hierin leggen zij eene groote onafhankelijkheid aan den dag: ‘God alleen is ons opperhoofd,’ zeggen zij.

De zeden der verschillende stammen komen veelal overeen. Bij allen hebben de priesters of boozengeestbezweerders, eene overgroote macht, en in die bezweeringen gaan zij te werk als waren zij inderdaad bezetenen. Eens de bezweering afgeloopen, moeten zij aan de toehoorders hunne visioenen vertellen, en hoe wonderlijker - gekker, zouden wij zeggen - dit vertelsel is, hoe meer het in den smaak van den Turkoman of Kirgies valt.

In Kletke's reisbeschrijving vinden wij eenige bladzijden over de Kirgizen. De aldaar kommandeerende russische generaal Von Glens gaf de noodige bevelen aan de sultans der Kirgizen, om met hunne onderdanen, in den omtrek van Orenburg te komen en er openbare wedstrijden en volkspelen te houden. Weldra sloeg een aantal Kirgizen tenten nabij Orenburg op, en verschenen ook de sultans. Van bedoelde plaats vertrokken allen naar de steppe; doch reeds onder weg gaven de Kirgizen bewijzen van hunne rijkunst.

‘Terwijl, zegt de reiziger, de paarden van het rijtuig in vollen draf waren gezet, reed eene menigte Kirgizen, tot het gevolg der sultans behoorende, in vollen galop rond het voortsnellend rijtuig, daarbij met het hoofd op den zadel staande en de beenen lijnrecht in de hoogte houdende. Bij de tenten der sultans afgestapt zijnde, werden zij eerst naar de vrouwen dier vorsten geleid; deze bevonden zich voor den ingang van een der grootste tenten en stonden in een wijden kring nevens elkander. Wel waren zij allen gesluierd, maar toch bespeurde men duidelijk, dat er zeer schoone, recht blozende vrouwen onder haar werden gevonden.

‘Na eene korte begroeting, welke in een handdruk bestond, namen de feesten onmiddellijk aanvang. Deze feesten zouden bestaan in een wedren, die zeven mijlen vandaar een aanvang nemen moest; doch terwijl de ruiters daar heen togen, hadden er andere spelen plaats, onder ander de worsteling tusschen twee Kirgizen, die zich van hunne bovenkleêren hadden ontdaan en elkander op den grond poogden te werpen, door een leêren gordel om het middel der tegenpartij te slaan. De belangstelling in dit gevecht was zoo groot, dat de kring toeschouwers telkens enger werd, en de opzichters en rechters de nieuwsgierigen met zweepslagen achteruit moesten drijven.’

Na die worsteling bracht men eenen ketel met gekookte gruttenpap voor. Hierin wierp de generaal een zilveren roebel, waarop de liefhebbers eene poging deden om het geldstuk met de tanden op te halen. Die het waagde, moest tot aan de schouders in de pap dompelen. De moeielijkheid was nog vergroot, door dat de bodem van den ketel zeer glad geschuurd was. Dat allergekste gezichten uit den ketel te voorschijn kwamen, laat zich voorzeker begrijpen; doch de onvermoeide Kirgies wist toch het geldstuk te bemachtigen.

De muziekanten, de beenen kruiseling over elkaar geslagen en op den grond gezeten, brachten uit instrumenten, op klarinetten gelijkende, lang getrokken en klagende tonen voort. Eene gesluierde zangeres zette zich in dezelfde houding neêr en zong langrekkend en klagend. Middelerwijl kwamen de renners terug, en den eersten winner werd een met zilver doorstikt kleed aangeboden.

Men heeft in de europische geschiedenis veel wonderlijke bewijzen van hardlooperij: bij de Kirgizen is die eigenschap als het ware aangeboren. De hardloopers moesten eenen weg van anderhalve nederlandsche mijl afleggen, en die afstand werd in drie minuten tijds afgeloopen.

Wat is nu eigenlijk de steppe, van welke wij hier herhaalde malen spreken en die den Turkoman, Kirgies en andere stammen, tot zwerfplaats dient? Het is eene onmeetlijke vlakte, met een mageren kleigrond, welke niet erg tot den landbouw geschikt wordt geacht, en slechts in de lagen gedeelten weiland oplevert.

In het middengedeelte vindt men eene breede zandstreep, door de Kalmoeken *Naryn*, en door de Russen *Rypeski* geheeten. Die onmeetlijke zandrug bestaat uit een aantal zandheuvels van twee tot achttien el hoog, welke naast elkander in rijen gelegen en door breede valeiën van elkander gescheiden zijn. Op sommige plaatsen zit het zand vast, op andere is het enkel stuifzand.

Van plantgewas is er weinig spraak; echter zijn er vakken waar goed gras, wilde olijven en populieren groeien; die boomen zijn evenwel niets meer dan kreupelhout met dikke stammen. Het water zit dicht bij de oppervlakte, doch drinkbaar is het niet altijd. De zandstreek of *Rypeski* is het winterverblijf voor de zwervende stammen, zij zijn er beschut tegen de koude en treffen er, voor hun vee, voldoende voedsel aan.

De zandstreek is omgeven door een aantal zoutmeeren, die, hetzij bij uitdroging of bij waterwassing, dan wanneer de sneeuw smelt, immer eene min of meer dikke zoutlaag op den bodem bevatten. Eenige rivieren doorsnijden die schier schaduwlooze vlakte. Hier en daar ziet men in de steppe gipsheuvels, die nu eens rood, dan eens blauwachtig groen of zwart gekleurd zijn; die heuvels zijn echter slechts een honderdtal voeten hoog en de vlakte is overigens effen. In de noordelijke steppe verheft zich de Bogdo, een berg van 621 voet boven den spiegel der Kaspische-Zee.

Wat voordeel trekt Rusland uit die woestijn en hare zwerfstammen? Deze maken dat land ten minste bewoond en leggen zich hier en daar op den landbouw toe, zoodat de steppe niet altijd voor andere volken zal gesloten blijven; verder leveren zij aan Rusland veel vee en paarden. In 1841, zegt Humboldt, verkochten zij aan de Russen, in de nabijheid der steppe wonende, 460 kameelen, 12.000 stuks rundvee, 3000 paarden en 150.000 stuks schapen - cijfers, die na dertig jaar gewis aanzienlijk zullen toegenomen zijn.

Een laatste groet.

Herinnert gij u, lezer, het prachtige en zielvolle tafereel in onzen voorgaanden jaargang meêgedeeld ‘de blinde der katacomben’ van Gabriel Max; van dien dichterlijken schilder, welke reeds zoo'n heerlijke beelden uit de eerste dagen des Christendoms geschept heeft? Gewis. Wie een dezer scheppingen ooit gezien heeft, vergeet ze niet meer.

In onze tegenwoordige aflevering stelt Gabriel Max ons eene jonge christene maagd voor, die door de bloedzuchtige romeinsche keizers voor de wilde beesten geworpen wordt, omdat zij den waren God, en niet de valsche goden aanbidt. Het denkbeeld alleen doet ons sidderen: den bloeddorstigen tieger toegeworpen en weldra verscheurd worden! En echter de geschiedenis leert het ons, dat vrouwen en kinderen kloekmoedig den dood te gemoet gingen en, voorzeker, zij waren veel grooter dan de Cesars in al hunne macht, behangen met al hun goud en edelgesteenten!

Ziet ge dat jonge meisje - 't kan zoowat zestien of zeventien jaar tellen - in het perk, waar zij weldra door de tiegers zal worden verslonden, want het ijzeren traliewerk is opgeschoven en het wilde dier, met gloeiend oog en gestreken oor, zal weldra in het perk en op het arme slachtoffer neêrbonzen.

En toch, gij ziet het wel, zij, de schoone maagd, beeft noch schrikt! Zij staat niet half dood van angst tegen den muur gedrongen, in afwachting der ijselijke dood; neen! uit de toeschouwers, die hoog in het amphiteater gezeten zijn, is eensklaps eene bloem geworpen en voor hare voeten neêrgevallen, en zij, met haar kalm, naïef en edel gezicht, zij ziet naar boven om dien laatsten vereerder te groeten en te danken.

Dank, dank voor die toegeworpen bloem, gij, die haren marteldood gewis met kloppend hart te gemoet ziet! Wie weet, als een der bloeddorstige spionnen van den gekroonden Nero, u dat laatste en reine offer aan de dengd heeft zien brengen, of gij ook morgen niet bestemd zijt, om ten prooi der wilde dieren te dienen! Welnu, spiegel u dan aan dat schoone, reine kind, hetwelk zoo kalm en gerust in de nabijheid der ijselijkste dood staat, alsof zij zich in het midden van schapen en lammeren bevond!

Men ziet dit verheven tafereel niet zonder ontroering; men ziet ook met haar naar boven, doch de gevoelens welke ons bestormen, zijn zoo rein niet als de hare! Wij kunnen het gevoel van verontwaardiging en haat niet bedwingen en werpen onzen vloek tot dien wulpschen, gemesten, half dronken en half slapenden keizer, die straks door het ‘feestelijk’ gekerm van het slachtoffer, en door het gebrul van het wild dier, uit zijne roes ontwaken zal!

Het is alleen de godsdienst, die dergelijke heldinnen kan doen geboren worden. O, dood, gij wordt overwonnen! en met den dichter van *het Menschdom verlost*, zeggen wij:

Waar is nu, dood, uw koude prikkel,
Die 't onversaagdste hart beknelt?
Waar is uw scherpgewette sikkel,
Die alle leven nedervelt.

De christen ziet u zonder schroomen,
En juicht in 't hachlijk oogenblik,
Dat hij aan d'eindpaal is gekomen;
En geeft in vreê den laatsten snik.

Wat doodsangst zal den christen drukken,
Verschanst in Jesus maagdeborst?
Wie zal hem uit die schuilplaats rukken?
Zult gij 't, o dood?... Ge erkent uw vorst.

Gij moogt, ja, tot den christen dalen,
Doch vrij van schrik en gruwelstoet;
Hij moet natuur den tol betalen,
Maar 't oovrig.... heeft de Heer geboet.

Wisth en Boston.

Die twee kaartspelen, welke onze winteravonden nog vervroolijken, zijn reeds van zekere oudheid. Onder de regeering van Lodewijk XVI was het wisth-spel in Frankrijk zeer verspreid. Toen de oorlog tusschen Engeland en de volkplantingen van Amerika losberstte, speelde men boston, ten teeken, zoo lezen wij in een fransch tijdschrift, van sympathie voor de Bostonniërs, die door ladingen thee, welke Engeland gezonden had, in zee te werpen, het teeken gaven van oproer en vrijmaking. Die oorsprong zal gewis door weinigen meer gekend zijn.

Dichterloon.

'Der dichtren schoonste loon is onbeloond te wezen,' zegt de oude Nomsz; doch wij hopen wel, dat hij daardoor niet verstaat dat de dichters hoegenaamd geen loon moeten ontvangen, en indien zij niet van den wind kunnen leven, maar eenvoudig *ad patres* moeten gaan.

In alle geval zijn de muzenzonen nooit heel ruim betaald geweest en moeten zij zeer dikwijls aan de bekoring hebben weêrstaan, om van hunne laurieren, eenigen smaak aan hunne magere soep te geven.

Leon de Laborde vertelt in zijn werk *Les Ducs de Bourgogne*, dat zekere minnestreel Jehan Facien, die in 1426 aan het hof van den hertog van Bourgondië kwam, daar zoo wat 22 fr. voor jaarwedde ontving, *'pour soi aidier et abillier pour plus honorablement servir Monseigneur'* Het daarop volgende jaar ontving de kunstenaar 31 fr. en 10 st.!

De doode hand.
Historische novelle uit de dertiende eeuw.
(*Vervolg en slot.*)

Dood van Mathias.

Het duurde niet lang of deze feiten kwamen ter oore van den hertog. De stadsraad van Antwerpen zond een bode naar Brussel om de geheele toedracht der zaak meê te deelen. De hertog was juist op de jacht, toen de bode de poort binnenreed; doch het gerucht, ofschoon vaag en onbestemd, was hem reeds voor geweest. Hij had zich dan ook nauwelijks in het paleis aangemeld, of de hooggeplaatste ambtenaars bestormden hem met vragen, die hij weigerde te beantwoorden voor dat hij den hertog zelven gesproken had.

Deze liet zich echter lang wachten, tot eindelijk na den middag een beweging in de straten aanduidde, dat de hertog met zijn jachtgevolg de stad was binnengereden. Men had dien dag eene gelukkige jacht gehad, en het paleis was zeker voor een acht dagen van wild voorzien.

Nauwelijks was Hendrik zijn hertogelijke woning binnengetreden, of hem werd verwittigd dat een bode van Antwerpen op hem wachtte, die hem gewichtig nieuws had mede te deelen. Ofschoon de hertog iets vernomen had van wat er te Antwerpen was voorgevallen, had hij de geruchten weinig geteld, oordeelende dat alles zijn grond vond in de sombere verbeelding van eenige dweepers, die spoedig aan de galg van hunne waanzin zouden genezen worden. Hij wist niet dat deze dweepers reeds handelend waren opgetreden, en zich niet ontzien hadden schepenen te vonnissen en gerechtelijk ter dood te brengen.

Hij was nog in jachtkostuum toen hij bij den bode binnentrad. Deze bracht hem spoedig op de hoogte van de zaak, hoe zich in de provincie Brabant een rechtbank had gevormd, die *Veemgericht* genoemd werd, op het voorbeeld van Duitschland, waar reeds lang zulk een ver-

schrikkelijke vereeniging bestond, die zich aanmatigde oppermachtig recht te spreken over al degenen, die zich hadden vergrepen aan wetten, die door hen waren vastgesteld. Deze eigen gevormde rechtbank had zich niet ontzien reeds de handen te slaan aan eenige der meest invloedrijke burgers der stad Antwerpen.

IN DE STEPPEN. SCHILDWACHT.

Bij het hooren dezer tijdingen ontstak de hertog in een hevige woede, en zwoer zich op die onbeschaamde oproerlingen te zullen wreken. Er moest in Antwerpen een vreeselijk voorbeeld gesteld worden; andere middelen hielpen toch niet om de stad te bewegen zich aan 's lands wetten te onderwerpen en zich in orde en tucht te schikken.

Het geen dit plan in den weg stond, was, dat men de plaats niet wist, waar die vereeniging zich verscholen had.

‘Dat is niets,’ zegde de hertog, terwijl hij driftig en opgewonden de kamer op en neêr stapte. ‘Ik heb nog mannen, die mijn geschonden gezag weten te wreken. Antwerpen ten minste zal mijne macht en waardigheid niet straffeloos in het aangezicht slaan.’

‘Zoodat ik de overheid der stad kan zeggen, doorluchtige hertog...’

‘Dat Hendrik van Brabant onmiddellijk maatregelen zal nemen, om

paal en perk te stellen aan zulke schanddaden als thans Antwerpen onteeren. Ik zal de oproerlingen weten te vinden en te straffen en een afschrikwekkend voorbeeld zal aan hen gesteld worden. Gij kunt vertrekken,'

EEN LAATSTE GROET, NAAR G. MAX.

De bode spoedde zich na eerbiedige groete weg, en liet den hertog met zijne opgewondenheid en gramschap alleen.

'Mijne vaderen zijn te edelmoedig, te vrijgevig geweest; - of volken met zachtheid kunnen geregeerd worden? Wilde beesten kan men

des noods door vriendelijkheid temmen, geen menschen. Waar is het land, waar het volk meer rechten en vrijheid geniet dan in Brabant, waar poorters, ja zelfs lijfeigenen, zoo zelfstandig zijn als hier? En gij meent, dat zij die weldaden zouden waardeeren, dat zij den vorst, die hen zoo veel vrijheid laat, op de handen zouden dragen, dat zij ten minste het gezag zouden steunen, noodig om anarchie te voorkomen. Maar ja wel; er gaat geen jaar voorbij of de een of andere stad veroorlooft zich de vrijheid 's lands wetten den dienst op te zeggen en tegen het gevestigd gezag te rebelleeren. Wanneer het geen burgeroorlog is, dan is het verzet tegen de overheid. Zoo'n volk verdient geen koning, maar een tiran. Wil men gezag bezitten, dan moet men het zwaard gebruiken, dit zie ik alle dagen meer en meer in en andere vorsten hebben waarlijk gelijk, wanneer zij hunne onderdanen beschouwen als een troep wilde dieren, die men met geweld in bedwang moet houden.

'Dat is nu reeds de derde stad, die het verkiest de wetten in het gezicht te slaan. Eerst Mechelen, toen Leuven, nu Antwerpen. Wanneer zij door zachtheid en welwillendheid niet geregeerd kunnen worden, dan zal ik ze het rapier laten voelen.'

De hertog belde en een page verscheen.

'Laat onmiddellijk den hoofdman Jan van Diest bij mij komen.'

De page boog zich eerbiedig en vertrok.

'Op hem ten minste kan ik vertrouwen. Leuven en Mechelen kennen hem; ook Antwerpen zal hem leeren kennen. Dit is de man, die als door de natuur hiervoor is aangewezen. Een ijzeren hand, een hart rechtvaardig, maar, waar het 't recht geldt, zonder medelijden, een vaste blik, die zich alleen op het doel richt. Een afdeeling krijgsvolk zal ik ter zijner beschikking stellen, en spoedig zal het met de Antwerpsche onlusten gedaan zijn.'

Daar werd Jan van Diest aangemeld, bevelhebber van het hertogelijk leger, wanneer de hertog zich niet aan het hoofd plaatste, een naam geducht en gevreesd door geheel Brabant en Neder-Lotharingen. Het was een hoogopgeschoten, breedgeschouderde krijgsman, wiens strenge en harde trekken de onverbiddelijkheid zijner natuur te kennen gaven. Hij was omstreeks vijftig jaar en het hoofd, waarvan hij bij het binnenkomen den helm gelicht had, deed eenige grijze haren zien, al sprak de vaste en fonkelende blik nog van den moed en de onverschrokkenheid der jeugd. Hij was van top tot teen in krijgsmansgewaad gestoken, de liefste kleeding, die hij droeg, zooals hij zelf zegde en die het best voor zijn reuzen-lichaam paste. Hij kwam juist van den wal waar hij de wachten geïnspecteerd had, een plichtsvervulling, die hij altijd in volle wapenrusting deed.

'Welkom, kommandant,' en de hertog stak den krijgsman de hand toe; 'ik heb u laten ontbieden voor een gewichtige zending, die ik u wil toevertrouwen. Zet u neder! wij willen eerst de zaak bespreken, ingewikkeld en moeielijk als zij is. Van uwe bekwaamheid alleen verwacht ik een goed einde. In alles, wat gij in mijn dienst gedaan hebt, hebt gij immer mijn hoogste goedkeuring mogen verwerven, en er zijn weinig dienaars mijner kroon met wie ik zoo zeer tevreden ben als met u.'

'De tevredenheid des vorsten is de hoogste belooning des krijgsmans. Mijn arm en mijn hoofd behooren aan de kroon en het is altijd mijn grootste roem geweest deze nuttig in uw dienst aan te wenden. Al is het een krijgsmanshart, dat onder dit harnas klopt, toch is het niet ongevoelig voor goedkeuring en nog meer, waar die goedkeuring van mijn handelen wordt uitgesproken door mijn vorst. Ik beschouw

dit oogenblik, waarin gij uwe tevredenheid over mijne diensten uitspreekt, dan ook als het gelukkigste mijns levens.'

'Laat ons ter zake komen, van Diest. Zooals gij misschien reeds zult gehoord hebben, is de toestand te Antwerpen niet zooals hij moest zijn; er moet een streng voorbeeld gesteld worden. Ik belast u dus met het kommando over een afdeeling krijgsvolk. Morgen zult gij oprukken.'

Hierna stelde de hertog hem op de hoogte van de zaak en deelde hem de noodige inlichtingen mede.

Den volgenden morgen begaf Jan van Diest, de geduchte bedwinger van den Leuvenschen en Mechelschen opstand, zich op weg naar Antwerpen. Hij vond de stad rustig, zonder eenigen geest van verzet of oproer. Dit ging dus zeer gemakkelijk, maar hij was niet op weg getogen, om Antwerpen te bedwingen, de burgers hielden zich bedaard, maar om de lieden op te sporen, die verwarring en vrees in de stad verspreidden en eigenmatig de hoogstgeplaatste personen der stad voor hun rechtbank riepen, vonnisden en ter dood brachten - en dit ging waarlijk zoo gemakkelijk niet.

De omstreken van Antwerpen werden doorzocht; alles wat een schuilplaats of oponthond aan die lieden kon aanbieden, werd doorsnuffeld, maar het onderzoek bleek nutteloos te zijn.

Een avond, dat Jan van Diest de wallen en de wachten inspecteerde, werd hij, huiswaarts keerende, in den donker door een geheimzinnige hand in de zij getroffen. Was het paard niet terug gesprongen, het zou met zijn leven zijn gedaan geweest. Hij had de hand nog niet aan zijn zwaard geslagen of de moordenaar was in het duister reeds verdwenen.

Dit voorval droeg niet weinig bij om den schrik en ontzetting te vermeerderen. De pogingen tot onderzoek werden verdubbeld, aanzienlijke sommen werden uitgeloofd aan hen, die Mathias, die onder den naam van struikroover en moordenaar werd aangeduid, levend of dood aan het gerecht zou overleveren.

Maar alles bleef vruchteloos. De leden dier vreeselijke rechtbank gingen met hun bloedig en wrekend werk voort, en de naam van *vrye-rechters* was genoeg om iemand den doodschrik op het lijf te jagen.

Maar Herwing, welk was de rol, die hij in dit bloedig spel speelde? Hierover waren de gedachten verschillend. De adel, de patriciërs, die hem haatten en verfoeiden om den oproerigen geest, zooals zij zegden, die in zijn preeken doorstraalde en die het volk tot rebellie tegen de overheid aanhitste, allen die hem aanduidden onder den naam van den valschen monnik, twijfelden er geen oogenblik aan, of hij had zich aan het hoofd gesteld dier vreeselijke vereeniging, die in nacht en duister haar werk verrichtte en zich het wrekend gezag aanmatigde; als bewijs van dit beweeren, haalden zij de woorden aan, die Herwing tot de verzamelde menigte gesproken had den dag dat Mathias ter dood zou gebracht worden; anderen, die vast geloofden in zijn priesterlijk karakter en de besliste houding, die hij had aangenomen, toeschreven aan zijn liefde tot de menschheid, aan het medelijden, dat hij voelde en altijd getoond had voor de onderdrukte, arbeidende klassen, geloofden hem vreemd aan deze daden, die men overigens geheel verschillend beoordeelde, naar dat men al of niet geloofde aan het wettig bestaan van het overwonnen schependom en zijn bevoegdheid om recht uit te oefenen; eindelijk waren er, die zeker meenden te weten, dat de oude Angel-Saksische monnik, verre van lid te zijn van die geheimzinnige en vreeselijke rechtbank, zich geheel en al had teruggetrokken en een wijkplaats had gevonden in de schaduw der gewijde en onschendbare kloostermuren der abdij Averbode.

Een oogenblik geloofde men de plaats ontdekt te hebben, waar die twee mannen, wier naam een zoo vreeselijken klank van zich gaf, zich verborgen hielden.

Een oude landlooper, die een nacht onder het dak van een visscher had doorgebracht, kwam den volgenden morgen de politie verwittigen 's nachts een onderaardsch geluid vernomen te hebben, hij was opgestaan en had onder den grond een rijk gemeubeld vertrek gezien door een walmende lamp verlicht, waar twee mannen, de eene oud, de andere jong, voor een legerstede lagen nedergeknield, waarop een schoone vrouwenfiguur lag die in een diepen slaap scheen gedompeld.

Onmiddellijk werd hiernaar een onderzoek ingesteld, maar de kamer, door den bedelaar aangeduid, bleek niet te bestaan, in plaats hiervan vond men een kuil vol water, welke de eigenaar verklaarde een reservoir te zijn, waarin hij de visch deed om haar frisch te houden.

Te midden van al die vruchtelooze nasporingen, in de stad en hare omstreken gedaan, hoorde Hendrik III dat in verschillende steden van Brabant zich van die rechtbanken vormden, die onverbiddelijk recht spraken en recht uitoefenden tegen schuldigen, wier macht en invloed te groot was, om hen binnen het bereik der gewone rechtbanken te brengen.

Geen wonder dat alles, wat adellijk, rijk, groot en voornaam was in den Staat, door schrik en ontzetting werd aangegrepen. Niemand voelde zich meer zeker van zijn leven. Iederen dag kon men een perkament

aan de deur gespijkerd vinden, waarin het doodvonnis was geteekend. En geen muren of grachten konden deze onzichtbare, maar vreeselijke mannen stuiten, geen wachten konden de aanvallers afweren.

Wat te doen in dezen nood? Krijgsvolk zwierf rechts en links door het land, maar het *Veemgericht* bleef even ondoorgrondelijk als ooit.

Bosschen werden doorzocht, maar niemand vond men, heiden werden doorkruist, maar hier heerschten slechts stilte en eenzaamheid. En toch strekten die bosschen, die heivlakten tot schuilplaats aan de geheimzinnige rechters. Hadden zij tooverspreuken, om de aarde te doen bersten en dat zij zich verborgen in haar ingewanden? Onoplosbaar geheim, dat over alles zweefde. Niemand of niets bracht iets van die vereeniging aan den dag. De heivlakte was eenzaam en verlaten; zoo ver het oog kon zien, was het slechts lucht en heidekruid; geen leven, dan hier en daar een haas, die uit zijn leger opschoot, of een kraai, hoog in de lucht op zijn wieken drijvend. Niets echter wat het menschelijk wezen verraadt. Maar toch is daar eensklaps een gestalte verschenen: het is een mensch. Van waar komt hij? - geheim. Waarheen gaat hij? - geheim. Hij ziet bespiedend het heivlak langs. Hij heeft een stip aan den horizon gemerkt; dit kan een vijand, een krijgsknecht zijn - en de gedaante is verdwenen, als zij is opgestegen, onzichtbaar. En morgen werd weêr een veroordeeld edelman dood in zijn bed gevonden, met den dolk nog in de wond, waarin altijd twee woorden gegraveerd stonden: ‘Rechtvaardigheid en vergelding.’

Maar laten wij, om onze schets volledig te maken, er nog dit bijvoegen: de dienaren van het *Veemgericht*, hoe vreeselijk en geducht in het ten uitvoer leggen van vonnissen aan personen, vergrepen zich nooit aan eigendommen.

Eens werd een misvormd lijk aan een heesterboom bij Mechelen opgehangen gevonden, aan zijn borst was een stuk perkament gehecht, waarin vermeld was dat hij een dienaar was der *vrije-rechters*, door het gerecht ter dood veroordeeld, omdat hij een gevonnisde, aan wien hij de straf moest voltrekken, uitgeschud en geplunderd had.

Den grooten sloeg de schrik om het hart; geen dag immers waren zij zeker van hun leven; de geringen, daarentegen, staken het hoofd onbeschaamd op en schenen zich in al wat voorviel te verheugen. Dagelijks werden er personen aangehouden, die men van verstandhouding met het *Veemgericht* beschuldigde; zonder dat men zich om bewijsgronden bekreunde, werden zij op aanwijzen van dezen of genen gevonnisd en opgeknoopt; de geheimzinnige rechtbank liet nooit na zulke daden te wreken, en de rechters en beulen konden zeker zijn binnen eenige dagen hun eigen doodvonnis te hooren.

Eindelijk ging het gericht zoo ver, dat de hertog van Brabant in zijn eigen paleis eene aanzegging had ontvangen om voor de rechtbank der *vrije rechters* te verschijnen.

Of dit gerucht waar of valsch was, zeker is het dat Hendrik III eenigen tijd daarna zijne opper-vasallen om zich vereenigde en zeer gewichtige besluiten ter hunner kennis bracht.

Hij sprak hen van den ongunstigen staat zijner gezondheid, van zijn dood dien hij voelde nader komen, van de eerste jeugd zijner beide zonen, Hendrik en Jan en van de moeielijkheden, die zijne vrouw Alex zou te overwinnen hebben, wanneer hij de aarde verliet.

Hij verklaarde dat, om aangenaam te worden in Gods oogen en den vrede te handhaven in zijne Staten, waar een afgrond van bloed en wraak adel en poorters van elkander scheidde, hij besloten was het werk, door zijn roemruchtigen vader begonnen, te voltooien, te weten, de leenen van de drukkende lasten en de willekeurige eischen, die hen gedaan werden, te ontheffen, charters te verleenen aan die plaatsen, die ze niet bezaten, een nieuwe wijding te geven aan die charters, die door zijn voorvaderen reeds weggeschonken waren - den gemeenten vrijheid te schenken haar eigen schependom te mogen kiezen; eindelijk de magistraten der verschillende steden te doen bijeen komen, om zich over de middelen, die hiertoe aangewend moesten worden, te verstaan.

Het dorp Cortenberg, tusschen Brussel en Leuven gelegen, was de aangewezen plaats, waar de afgevaardigden der verschillende steden zouden bijeen komen. Op deze plaats hadden de hertogen van Brabant een abdij gesticht, waar verschillende leden hunner familie begraven lagen, bovendien bezaten zij hier nog een groot kasteel, dat reeds meer van die belangrijke samenkomsten binnen zijne muren had gezien.

Een maand later bood de top van den heuvel, waaraan Cortenberg zijn naam ontleend, een vreemd schouwspel aan.

Aan den voet van den hertogelijken troon, waar boven een leeuwenfiguur, het wapen van Brabant, in ernstige houding op zijn achterpooten rustte, waren zetels gerangschikt, waarop de afgevaardigden der steden Brussel, Antwerpen, Leuven, Vilvoorden, Nijvel, Turnhout, Lier, Aerschot, 's-Hertogenbosch, Herenthals, Jodoigne, Haelen, Sichem, Leeuw, Gembloux, enz. hadden plaats genomen. Ook eenige edelen zaten onder hen, maar dan hadden zij eerst hun naam moeten laten inschrijven op het register van het een of ander gilde of ambacht.

Het verdrag, volgens hetwelk de steden elkander de handhaving harer rechten waarborgden, was geteekend door de hoofden der verschillende gemeenten en werd goedgekeurd door Hendrik III.

Deze richtte zich tot de verzamelde menigte en gaf zijn besluit t kennen, een besluit, uitgelokt door de zorg voor zijn land, voor zijn echtgenoote en kinderen, dat de verschillende gemeenten, zoowel als de adel en geestelijkheid zouden beraadslagen over de middelen, die konden aangewend worden tot 's lands welzijn.

Deze woorden werden met ongemeenen bijval begroet en allen gaven eenparig hun goedkeuring en blijdschap te kennen over dit vorstelijk besluit.

De zitting zou opgeheven worden, toen plotseling een man de vergaderde menigte doorliep.

Een man, nog jeugdig, al waren zijne trekken vermagerd en al wankelde zijn stap, trad naar den hertog toe zonder dat hem iemand had zien binnenkomen.

‘Hij is het, hij is het!’ deze kreet ging uit de menigte op, terwijl zij met bezorgdheid en angst naar hem opzag. ‘De onvoorzichtige, hij loopt den woedenden leeuw in den muil.’

‘Heer hertog,’ zegde de nieuw aangekomene, terwijl hij zich op een knie nederliet; ‘toen ik uw edelmoedig besluit vernam, deze vergadering te beleggen en alzoo een lang onthouden recht te herstellen, bleef mij slechts nog een zaak te doen over.’

‘Wat bedoelt gij hiermede?’ vroeg de hertog, terwijl hij den jonkman vlak in het gezicht zag.

‘Ik kom u mijn hoofd overleveren; ik ben Mathias, de *vrije rechter.*’

Op dezen naam, zoo lang het symbool van schrik en angst in den lande, viel Hendrik, bleek van schrik, achterover in zijn zetel terug.

De afgevaardigden - verscheidenen onder hen stonden in nauwe betrekking met deze vreeselijke en gevreesde vereeniging - stonden allen eensklaps als door een onwillekeurige beweging op.

'Ja' ging Mathias voort, terwijl zijn stem van ontroering beefde, 'de zoon van Jetter den wapensmid, heeft thans het werk voltooid, zoo hoopvol begonnen door de afschaffing van het recht *der doode hand*. Zijne broeders, de zwakken, de onderdrukten zulien in het vervolg onaanrandbare waarborgen bezitten. Maar ik, ongelukkige, heb de twee wezens verloren die ik het meest lief had op aarde, die mij nog steunden en schraagden in mijn ellendigen toestand.

'Hij, Herwing, dezer dagen in de abdij van Averbode, in mijne armen stervende, heeft mij herinnerd dat de Christenen der eerste eeuwen niet in de katacomben bijeenkwamen om zich van het zwaard te bedienen dat doodt, maar van het woord dat levend maakt. Bestraald door een goddelijk licht heeft hij mij gezegd dat het Gods wil niet was het eene kwaad door het ander te vernietigen, en God zoowel onze rechtspraak als die onzer vijanden veroordeelde. Vorst, ik kom u dus den dood vragen als een dienst, als een voorbeeld, als een uitdelging mijner zonden om mij de vergiffenis te verzekeren in het andere leven.'

Het gezicht des hertogs nam een sombere en ernstige plooi aan, hij scheen na te denken.

Daar trad eensklaps een man uit de menigte die zich tot Mathias Smits richtte.

'Mathias Smits,' zegde hij, 'gij hebt u tot rechter en wreker opgeworpen van uw eigen zaak, gij hebt dus te kort gedaan aan het gezag des vorsten en de wetten des lands; bovendien hebt gij mijn eigen vader gevonnisd en recht gedaan. - Rechtvaardigheid en vergelding!'

En hij stiet den jongen wapensmid zijn eigen dolk in het hart, dien hij uit zijne schede getrokken had en waarop die vreeselijke woorden

gegraveerd stonden, waarna hij zich door de menigte wegspoedde.

Mathias zakte aan den voet des troons in elkaar.

'Goddank' zegde hij, 'dit is een rechtvaardige dood en ik sterf tevreden. Het recht van bestaan is voor de gemeenten verzekerd; zij zullen groot en machtig worden, en de jonge vrijheid in haar schoot gekweekt, zal de kracht en roem zijn onzer nakomelingen.

'Ik heb tot dit groote werk bijgedragen; maar mijn handelen was onrechtvaardig; het werd niet gewijd door een hooger gezag, maar mijn dood zal Gods toorn verzoenen, het geschonden recht in zijn eer herstellen en de heiligheid mijner zending, die ik door mijn daden bezoedeld heb, meer glans en luister geven. Herwing, Susanna! - ik kom, wij zullen weêr vereenigd zijn - mijne broeders, mijne vrienden, vaartwel.'

Mathias Smits sloot de oogen en was niet meer.

DE DOODE HAND. - En hij stiet den jongen wapensmid zijn eigen dolk in het hart.

Rebus n°. 5.

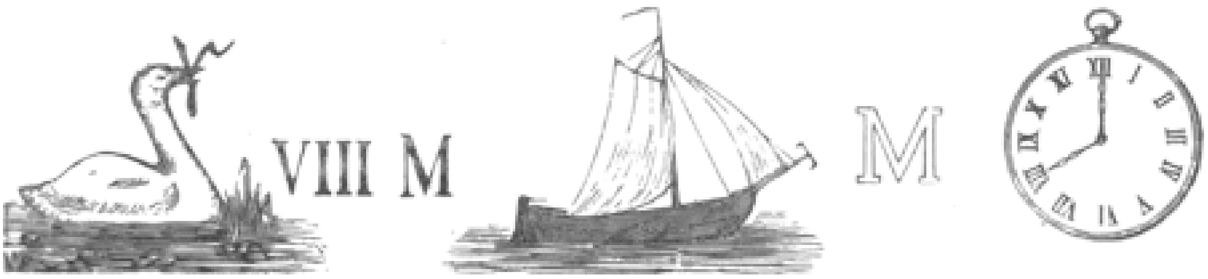

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door *uitsluitend* voor hen de gelegenheid te openen om een der vorige Jaargangen van de BELGISCHE ILLUSTRATIE te koopen voor fr. 2.50 in plaats van fr. 7.80.

[Nummer 19]

OOGST VAN ZEEWIER, NAAR E. DUNCAN.

Oogst van zeewier.

De schilderij van E. Duncan versiert de nationale galerij te South-Kensington (Engeland). Zij stelt een tooneel voor, aan de oevers der Kanaal-eilanden en op de kusten van Engeland, waar het zeewier in groote hoeveelheid voorhanden is en als meststof wordt ingezameld. De wagen is welhaast met het druipend gewas beladen; de ossen staan geduldig onder het juk te wachten, en zullen de zware vracht binnen eenige oogenblikken, over het zand heen, wegvoeren. De paarden hebben hunne vracht; de manden en korven zijn gevuld; de oogst is voortreffelijk geweest.

Het tafereel van Duncan is treffend van waarheid, en water, rotsen, groepen lastdieren en menschen, stellen een heerlijk kleuren-kontrast daar, hetwelk door een helderen zonnestraal verlevendigd wordt.

Deze kustbewoners, van welke de romanschrijvers zoo gaarne een volk van dieven en plunderaars maken, verdienen echter dit brandmerk niet: het zijn, integendeel, brave en eerlijke werklieden, die het voorzeker, in meer dan een jaargetij, hard genoeg hebben en voor zwaren arbeid slechts een karig gewin mogen inoogsten.

De dorpsschilder.

Wij bevinden ons aan den Rijn, waar nog zoovele herinneringen aan Karel den-Groote bestaan, en waar wij zijne beeltenis dan ook, in een dorp, op den hoek van een ouden gevel, met kroon en scepter versierd, aantreffen. 't Is precies geen meesterstuk, neen! maar het dorp houdt aan het beeld en het is niet genegen om het in puin te laten vallen, of zelfs door regen, wind en zonneschijn te laten verkleuren.

Dat laatste was echter ten slotte het geval, en de dorpskladder heeft op zich genomen, Karel-den-Groote al zijnen glans en glorie terug te geven. Dat hij dit werk met alle mogelijke zorg volbrengt, bewijzen de stellagie, de potten, flesschen, penseelen, tot zelfs de bril op den neus. Zonder twijfel staat het halve dorp beneden naar boven te gapen, om te zien hoe de gedaanteverwisseling, onder het penseel van den ‘artiste’, zal plaats hebben, en het verwondert ons dat de teekenaar vergeten heeft, in ieder venster, eene luie meid te laten leunen om de vordering van het werk na te gaan.

Men houdt aan het beeld, zeggen wij, en men heeft wel gelijk. Die sieraden, soms vooral met een godsdienstig gevoel geplaatst, geven een wezenlijk karakter aan de landstreek, aan de huizen en zelfs aan de menschen, en het wegnemen of verval derzelve bewijst ook dat de zeden veranderen - en precies niet ten haren voordeele. Immers, als de heiligenbeelden op de hoeken onzer straten werden weggenomen, zou Antwerpen veel verliezen van zijn eigenaardig karakter, daargelaten nog dat andermaal iets van zijne schilderachtigheid verdwijnen zou.

Moderniseeren is niet altijd verfraaien en verbeteren, onder opzicht van zeden en kunst: wel integendeel. Louis Veuillot zegt in zijne *Couleuvres*, sprekende van de verwijdering of afschaffing der monniken, welke door onze hedendaagsche *penseurs* geëischt wordt;

Coupé, le capuchon au dos tombe en giberne;
Dépeuplé, le couvent s'agrandit en caserne
Et si l'on fond la cloche, il en sort un canon.

Iets dergelijks zou schier kunnen gezegd worden van de verwijdering der heiligenbeelden op de hoeken onzer straten, zonder welke de nieuwmodische wijsgeeren niet meer aan het *verlichten* der wereld, schijnen te kunnen werken! Indien gij dat heiligenbeeld aan den gevel wegslaat, dat beeld, hetwelk u spreekt van de vroomheid, eerlijkheid en den kristenzin van het voorgeslacht, zult gij er weldra een ander zien verrijzen, dat de uitdrukking zal zijn van de naaktheid en de schande der zeden.

Alles mijn.

Wonderlijk onderwerp! Eene oude vrouw maalt koffie en op haren schouder zit een jong kieken, dat bijna zoo leelijk is als de raaf van Edgar Poe, want het heeft dien ouderdom bereikt, dat alle aanvalligheid en jeugd uit hetzelve verdwenen is. Het ziet er een armzalig verhakkeld en verplukt dier uit, en werd waarschijnlijk eens door den hond gebeten of onder den voet getrapt, en juist daarom door de oude vrouw in erbarming opgenomen. Geen twijfel, of het werd door haar als een ziekelijk kind verzorgd en opgepast, en opgroeiend bleef het binnen 's huis rondtrippelen en oefende daar een onbepaald 'alles mijn' uit, zonder daarom juist vetter te worden.

Uit het hart.

Onder dien titel gaf de heer G. Antheunis, vrederechter te Thorrout, een bundel liederen en gedichten in het licht, dien wij volgaarne den lezer aanbevelen. De heer Antheunis is van de dichterlijke familie van Carpenter. Dezen, dunkt ons, komt hij het meeste nabij. Hij is overigens bepaalder dan Dr. Van Oye, en oneindig klaarder en duidelijker dan Em. Hiel. Antheunis heeft gedachten, ingrijpende gedachten; zijn dichtvorm is sierlijk, zijne taal gemakkelijk en vloeiend, en om het lieve bundeltje - dat opgedragen is aan den schoonvader des dichters, Hendrik Conscience - des te beter in te leiden, zullen wij een paar staaltjes van Antheunis' dichttrant doen kennen:

I.
Moederklacht.

Et noluit consolari.
En zij wilde niet getroost zijn.
BIJBEL.

Ja! al zijn speelgoed staat daar nog,
En ook zijn kleine schoentjes..... och!
Ze zijn eerst nieuw; het was nog maar
Zijn tweede paar.

'k Heb zelf het in de kist geplaatst,
En 'k wou voor 't laatst vaarwel, het laatst,
Het kussen..... maar ik kon niet meer,
'k Viel zwijmend neêr.

Ja! 't was mijn eenig, eenig kind!
Hoe schoon, hoe lief, hoe duur bemind,
Hoe groot 't verlies, hoe diep de smart,
Beseft geen hart.

Ik weet wel dat ik mij bedrieg;
Het huis is leêg en leêg de wieg;
Mijn vreugd, mijn hoop zijn ijlings heen,
Voor eeuwig heen.

Maar 'k zorg nog even als ik plag;
Ik zie en hoor het heel den dag,
En 's nachts ontwaak ik keer op keer,
Maar..... 't roept niet meer.

En speelgoed, schoentjes, wat daar ligt,
Dat laat ik daar, ofschoon het zicht
Van al, wat 't kind heeft toebehoord,

Mij 't hart doorboort.

Ja! 't was mijn eenig, eenig kind,
Zoo schoon, zoo lief, zoo diep bemind...
Och! God! ik doe nog wat ik kan,
Maar 'k sterf er van!

II.
Kinderreden.

‘Moeder, moeder, waar is broerke nu gegaan?
Op school zei de eene: Uw broerke is naar den hemel;
Maar een ander zei: Uw broerke ligt op 't kerkhof,
Op het kerkhof, daar waar zoo veel kruiskens staan.

Op het kerkhof, moeder! Zie toch eens daar buiten
Hoe het sneeuwt en waait en ach! hoe koud het is!
Op het kerkhof ligt hij niet, o neen, gewis;
Gij en zoudt hem daar alzoo niet laten liggen.’

En de moeder zakte neder op een stoel,
Borst in tranen, met de handen voor haar oogen,
Snikte, snikte dof en wilde en kon niet spreken...
't Kind aanzag haar met een blik van diep gevoel,

Ging tot haar en nam haar beide handen,
Trok ze rond zijn hals en kruiste ze op elkaâr,
Vleide 't kopje tegen hare borst en schouder,
Sprak geen enkel woord en weende stil met haar.

III.
Droeve Tijden.

't Zijn droeve tijden als de oorlog loeit,
Als menschen men slacht lijk dieren;
Als menschenbloed bij beken vloeit,
Als vrede en liefde liggen geboeid;
Als haat
En kwaad
Als nood
En dood
Grijnzen en vloeken en tieren.

‘Waar is nu toch mijn arme man?
'k Verga van angst! ik sterf er van!
Ach! wat verschil bij 't voorge jaar!
We zaten hier zoo blij te gaar
Bij 't wiegske van ons jongste kind.
En nu, zoo ver door sneeuw en wind
En vorst... en dan!.. Och God! och God!
Heb meêlij met mijn bitter lot!’

‘Ju!’ roept het jongetje, ‘paardeken, ju!
He! moeder waar is vader nu?
Als vader komt, dan krijg ik een paard,
Een levend paard en een blinkend zwaard,
Een helm met pluim en een groote banier;
Dan gaan wij rijden verre van hier;
Dan maken wij oorlog en nog, en meer...
Zeg, moeder, wanneer komt vader weer?’

‘Hoor,’ zegt het dochterke, ‘moeder-lief,
'k Heb vader geschreven een schoonen brief:
En dat wij bidden op beide kniên
Voor hem... en hem zoo gaarne zien;
En dat gij toch zoo droeve zijt;
En dat ik ook dan dikwijls krijt;
En dat ons broerke vlijtig leert;
En... of hij toch niet wederkeert.’

De moeder aanhoort 't eenvoudige schrift,
En keert zich om met koortsige drift,
En grijpt uit de wieg 't onnoozele wicht,
En houdt het naar den hemel gericht,
En roept en snikt: ‘o Heer! o Heer!
Geef ons den gade en den vader weer!’

Terwijl de moeder aan 't bidden was;
Terwijl het meisje haar briefke las;
Terwijl het jongentje reed en liep;
Terwijl het wicht in 't wiegske sliep,
Daar verre, in 't vreemde, verwoeste land,
Verlaten, langs een eenzamen kant,
  Met doorboorde borst,
  En hijgende van dorst,
En de nagels geprent in 't vervrozene veld,
Daar lag de vader, de dappere held,
   Te sterven...

Wij roepen den vlaamschen dichter welkom toe, in de rangen der nederlandsche schrijvers.

De hoveling.

Balthazar Gracian schreef, zoo wat drie eeuwen geleden, een boek over de kunst van hoveling te zijn. Onder Lodewijk XIV, toen die kunst zoo zeer te stade kwam, werd het boek uit het stof opgehaald en door Amelot de la Houssaye in het fransch overgebracht. Het is, zegde een schrijver van verledene eeuw, het is nu twee honderd jaar geleden, dat Gracian de geheimen der hovelingen openbaarde, ‘en zijn boek is gelijk aan het nog gave lichaam van eenen grootvader, waarin de kleinzoon volkomen de familietrekken herkent.’

Ja, hovelingen blijven hovelingen, en vorsten blijven altijd vorsten - dat wil zeggen: menschen, die niet altijd zien.

Amelot de la Houssaye droeg zijne vertaling aan den *roi-soleil* op, wiens eigen vergoding, thans den scherpzichtigen bezoeker te Versailles met walg het hoofd doet omkeeren, of meêlijdend de schouders optrekken. ‘Gij zijt,’ riep hij dien trotschen koning toe, ‘gij zijt de Achilles van Europa, en geheel Europa is uw Homerus. Gij zijt de man des roems. Te veid te trekken, heet bij u ter overwinning gaan. Gedurende de veertig jaren der regeering, hebt gij meer gedaan dan veertig koningen... Wanneer er ooit een *meester-koning* bestond, dat wil zeggen: een zoodanige wiens eigenschappen, onder honderd anderen verdeeld, uit iederen eenen grooten man zouden hebben gemaakt, dan bekent Europa dat gij zulks zijt.’

Verder zegde die platte hoveling:

‘Velen hebben hunne eerste jaren met lauweren, hunne laatste met de bloemen van den wellust gekroond. Alleen onder uwe regeering, Sire, is *alles* schoon en majestueus, van gelijke kracht en volheid, en gij kunt zeggen, gelijk Alfonsus, koning van Napels en Arragon, dat gij geenen dag uws levens kwalijk hebt besteed.’

Dat heet de waarheid onbeschaamd den hals omdraaien!

Wonderlijk was het wel, dat Amelot de la Houssaye precies aan dien koning een werk opdroeg, waarin hij dikwijls als in een spiegel zien kon, dat zijne hovelingen hem fopten; hoe zij poogden netten te spannen om den machtigen heer daarin te vangen; maar nog wondelijker was het, dat die koning, na het gelezen te hebben, even wijs bleef als te voren.

Laat ons dat voor eeuwen geschreven boek eens ter loops en gedeeltelijk doorblaêren, en zien welke wenken den hovelingen daarin gegeven worden.

Men heeft thans meer eigenschappen noodig om *één* wijze te vormen, dan eerstijds de *zeven* wijzen uit Griekenland, en er wordt in onze dagen meer bekwaamheid vereischt om met *één* mensch te onderhandelen, dan eertijds met een geheel volk.

Zwijgen is het heiligdom des verstands; het verbergt niet alleen geheimen, maar ook gebreken.

Wie gedronken heeft, keert der bron den rug toe; met de afhankelijkheid verdwijnt ook de dankbaarheid; daarom moet men zich bij de koningen altoos noodzakelijk maken.

Alle overmacht is hatelijk, maar die van een onderdaan op zijnen vorst, is dwaas en voorspelt ongeluk. De slimme verbergt zijne bekwaamheden, gelijk eene vrouw hare schoonheid onder een negligée. Men erkenne eens anders meerderheid, slechts niet in verstand; vooral mogen dit de vorsten niet doen. Aan een vorst zijn overmacht doen gevoelen, is een misdaad van staat plegen.

Een hoveling, die eens van Filips II verscheidene schaakpartijen won, kwam bedroefd thuis en zegde tot zijne kinderen: 'Het is met ons gedaan! De koning weet, dat ik beter schaak speel dan hij.'

Men moet nooit raad geven; maar altoos, als het ware, het vergetene herinneren.

Van verre blijven staan, is dikwijls goed; men heeft van afwezigen altijd hooger denkbeeld dan van hen, die tegenwoordig zijn.

DE DORPSSCHILDER.

Er zijn zekere *lieftallige* menschen, die overal bemind zijn. Hoe zij dit worden, leeren zij noch uit boeken, noch in scholen. Zij weten alles wat er in de wereld omgaat, kennen alle gebruiken en volgen die getrouw, onthouden de schoonste plaatsen uit de boeken, het belangrijkste uit de dagbladen, het piquantste uit de paskwillen. Zij verhalen anekdoten uit de galante wereld, halen nu een hekeldicht, dan weêr de spreuk eens wijzen aan, en sparen altijd dengene, met wien zij in gesprek zijn. Al wat beleedigen kan, verzwijgen zij en wat een derde afkeurt, verontschuldigen zij. Wie deze kunst bezit, dien is zij dienstiger dan wanneer hij meester in de zeven vrije kunsten was.

Houd u somwijlen alsof gij niets verstondt, om anderen het genoegen te geven u te onderrichten. Veel vinden een groot pleizier in te onderrichten en beminnen hen, die zich daartoe leenen.

Hebt gij gebreken, doe dan als Julius Cesar: bedek uwe kale kruin met lauweren.

Het ongeluk is gewoonlijk een kind der zotheid. Zoek de gelukkigen om u van hen te bedienen, doch vermijd de ongelukkigen (!) De grootste kunst in het piketspel, is het wegwerpen; de kleinste kaart in troef is meer dan de hoogste in eene andere kleur.

ALLES MIJN.

Leer wachten. Filips II zegde: 'de tijd en ik, wij zijn twee anderen waard.' De tijd met zijn spinrok brengt grootere dingen te weeg, dan Hercules met zijne knots. De wijze Bias placht te zeggen: 'Jupiter zou sedert lang geen bliksems meer hebben, indien hij geen geduld had.'

Wie zich zelf beheerschen kan, zal weldra ook anderen beheerschen. Bedenk u lang, handel met spoed; het kostbaarste metaal groeit het langzaamste.

Leer op eene behoorlijke wijze iets weigeren. Van menigeen hoort men liever een *neen*, dan van anderen een *ja*, wijl een beleefd *neen* meer voldoet dan een brommend *ja* Men moet ook met dat *neen* zoo maar niet regelrecht in huis vallen, maar het langzaam ingeven, altoos nog eene hoop laten flikkeren en de leemte behoorlijk aanvullen. Ja en neen zijn een paar korte woorden, doch voor dat men ze uitspreekt, moet men lang daarover nadenken.

Een hoveling mag geene luimen hebben; dan alleen, wanneer de gedaante der dingen rondom hem verwisselt, verandert hij ook.

Verstandige menschen schikken zich spoedig naar alles. Door eene vernuftige wending ontsnappen zij aan elken doolhof. Door een glimlach vermijden zij soms een opkomenden twist. Tegenspraak omkleeden zij door eene beleefde dubbelzinnigheid. Het is eene schoone kunst, *niet al te verstaanbaar te zijn.*

Doorgrond hem die prijst, maar nog meer hem die laakt, en geloof niet, voor dat gij weet waarom hij eenen pijl wil afschieten.

De nijd is een soort van bliksem, welke doorgaans slechts de hooge voorwerpen treft. Bega soms kleine misstappen, opdat de nijd iets in u te berispen hebbe. Plinius zegde van een bekwaam redenaar: 'hij heeft geene andere fouten, dan dat hij geene fouten heeft.'

Maak u uwe vijanden ten nutte; men moet geen mes bij het scherp aanvatten, maar bij den heft. De wijze trekt meer voordeel uit zijne vijanden dan de dwaas uit zijne vrienden.

Men ziet aan die weinige punten, dat de hoveling zijn 'ik,' openlijk of verborgen op een voetstuk zet. Vermijd den ongelukkige aan het hof! Hoe wordt in dien stelregel eensklaps al de eigenbaat, welke een hoveling bezielt, ontsluierd! Laat ons meer kristen zijn, en denken dat, werd gansch de wereld door dergelijke grondbeginsels geregeerd, zij zeker niet gelukkiger wezen zou.

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).

I.
In het sterfhuis.

En men zegde in het dorp dat Simon Knokkel ging sterven.

Het nieuws had eene groote opschudding bij de dorpelingen te weeg gebracht; want de zieke was algemeen bemind. Ja, Simon was ook een door en door braaf man, dat moet gezegd zijn.

Op dit oogenblik kwam de dorpsdokter een bezoek bij hem afleggen. Hij ontblootte het been van den zieke, legde de geneesmiddelen, waarmede het bedekt was ter zijde, en bleef toen, eenige oogenblikken, zwijgend het zieke deel bezichtigen.

Het been had van de teenen tot aan de knie een loodachtige kleur, hier en daar onderbroken door groote en kleine blaren met een rood, zwartachtig nat opgevuld.

Toen de geneesheer zijne hand op het been legde, konde men hem hooren mompelen, dat het ijskoud was, en toen hij met zijne nagelen even in het vel neep, gaf de zieke geen het minste teeken dat hij daarvan iets gevoelde.

- Simon, zeide hij; ik ben verplicht hier onder aan het been eene insnijding te doen; er zitten daar stoffen, welke volstrekt naar buiten moeten worden gevoerd.

- Doe maar, dokter, antwoordde Simon met de grootste bedaardheid.

Het mes van den dokter maakte eene diepe insnede, waaruit eene groote hoeveelheid bloed en etter vloeide.

- Heb ik u pijn gedaan, vroeg de geneesheer.

- Mijn been is volstrekt ongevoelig, antwoordde de zieke; ik voel uw mes door mijn vleesch dringen, doch heb daarvan niet meer pijn, dan wanneer men met de schaar het haar van mijn hoofd snijdt.... Is dat niet een zeer slecht voorteeken, dokter?

Deze antwoordde niet; hij voelde den zieke zijn pols en telde terzelfder tijd, hoe veel maal de levensklopper daar binnen nog sloeg, terwijl de wijzer van zijn uurwerk van het eene minuutstreepje tot het andere ging. Daarna onderzocht hij met de meeste nauwkeurigheid het geheele lichaam, legde een nieuw verband om het been en ging toen zwijgend voor het ziekbed zitten.

- Dokter, hoe gaat het met mij? vroeg Simon.

- Niet al te best.

- Zeg liever slecht, allerslechtst.

- Wij hebben hier te doen met eene ziekte die tijd, veel tijd vordert, Simon.

- Veel tijd ware niet erg; doch kan iemand nog herstellen van dergelijke ziekte? Is het koudvuur in dit geval niet boven de macht der geneeskunde?

- Voor alle zonden vergeving, en ook genezing voor alle kwalen.

- Een dokter moet zoo spreken. Kan hij den lijder niet tot de genezing brengen, zoo moet hij toch altijd beproeven zijne ongemakken te lenigen, en is ook dit niet in zijne macht, zoo moet hij hem troosten; dat is zijne zending.

- Neen, zoo is dat juist niet gemeend; zoo lang het leven bestaat, blijft er altijd hoop over....

- Ja, doch ik hoorde u liever rechtuit spreken.

- Er bestaan zoovele voorbeelden van genezing, zelfs in gevallen, waarin de geneesheer den moed had opgegeven.

- Dat begrijp ik; er is een opperste Geneesheer, die alle wonden kan heelen.

- Laat ons op Hem betrouwen; wat mij aangaat, ik zal doen wat in mijn vermogen is om u te redden.

- Duizendmaal dank, dokter; doch zeg mij nu eens ronduit, kan Simon Knokkel nog ooit op de been geraken?

- Waarom niet? De zaken staan nog zoo slim niet, Simon.

- Dokter, misleid mij niet; gaarne wilde ik de geheele waarheid kennen. Gij zijt altijd goed voor mij geweest, bewijs mij nu een laatsten dienst, ik zal er u dankbaar voor wezen.

- Zeg maar, Simon.

- Uwe woorden zullen mij niet bedroeven en ook geen vrees aanjagen; doch elk ontwijkend antwoord zal mij doen lijden. Ik ben op alles voorbereid en zal mijn doodvonnis even bedaard hooren uitspreken, als ik de verzekering zoude vernemen mijner genezing; doch om Gods wille, dokter, zeg mij vlak af, of er wel de minste hoop op genezing bestaat.

De geneesheer aarzelde; hij had den braven boer zoo gaarne moed in het hart gesproken; doch Simon hield aan, herhaalde bijna smeekend:

- Ach, dokter, kunt gij mij de waarheid niet zeggen?

- Uw toestand is zeer bedenkelijk.

- Menschelijker wijze gesproken, bestaat er geene hoop op redding...?

- Neen, liet zich de dokter ontvallen; want hij had een ontwijkend antwoord op de lippen.

- Duizendmaal dank, zeide Simon zacht glimlachend, en greep den dokter vriendschappelijk bij de hand; heb ik nog meer dan twee of drie dagen te leven? voegde hij er bij.

- Wie weet dat!

- Den grooten Dokter daarboven is dat bekend; doch ook gij weet het.

- De mensch kan zich zoo lichtelijk bedriegen.

- In het geval dat gij u bedriegt, zou ik u zulks niet kwalijk afnemen. Doch zeg mij ronduit uw gevoelen? Heb ik naar alle waarschijnlijkheid nog meer dan drie dagen te leven?

- Neen! antwoordde de geneesheer, gaf den zieke de hand en stond op om te vertrekken.

- Tot wederzien, zeide Simon.

- Ja, Simon, tot wederzien, antwoordde de dokter treurig.

- Ik meende, tot morgen, want ik gevoel wel, dat ik nog juist niet aan mijn laatste oogenblik ben gekomen.

- Welaan dan, tot morgen.

Nog eer de avond was gevallen, klonk de kerkbel door de straten van het dorp; de menschen knielden neder voor den dorpel der huizen, de voorbijganger op den weg, de boer nevens zijne ploeg op den akker, en allen baden voor den braven Simon Knokkel, aan wien de priester de laatste troostmiddelen, het laatste reisgeld, ging brengen.

Den volgenden dag leefde Simon nog, doch zijn toestand was reeds merkelijk verergerd.

Op een kleine tafel voor het bed brandden twee waskaarsen. Daartusschen stond een houten kruisbeeld, en daarnevens een wijwatersvat waarop een palmtak rustte.

Een jongen en een meisje, Simon's kinderen zaten geknield voor het bed te weenen; een tiental buren baden den rozenkrans; men zoude bijna gezeid hebben dat de zieke bij poozen nog mede bad.

Op dit oogenblik trad de dorpspastoor binnen.

- Houdt een oogenblik op met bidden, verzocht de zieke, en zet mij even recht.

Het was alsof hij eensklaps iets van zijne vroegere levenskrachten had weêrgekregen; zijn oog, daar even dof en gebroken, werd wederom glanzend en met eene heldere stem zeide hij:

- Heer pastoor, ik ben verheugd u te zien; gij weet dat mijn arbeid hier op aarde volbracht is.

- Voor het oogenblik en zelfs nog in langen tijd zult gij niet kunnen werken, Simon.

- Neen; ik wilde daarmede zeggen, dat ik ga sterven.

De dorpsherder zag hem treurig aan, en gaf geen antwoord.

- De dokter heeft mij ronduit zijn gevoelen te kennen gegeven; mijne kwaal is ongeneesbaar en de dood zeer nabij.

- Om de waarheid te zeggen, Simon, uw toestand heeft mij sedert eenige dagen de grootste onrust ingeboezemd; doch ik hoopte nog altijd, dat uw krachtig gestel en uwe steeds goede gezondheid u misschien nog wel uit dien toestand zouden kunnen redden.

- Neen, de dokter heeft bepaald gezegd, dat mijn oog geen tweemaal meer de zon zal zien opgaan.

- En gij zegt dit alles bijna blijmoedig, Simon.

- Ik sterf zoo gaarne! Voor mijne twee kinderen had ik wel altijd gewenscht gezond te blijven en oud te worden, doch de groote Gebieder daar boven heeft het anders gewild; en zijn wil zij ook de mijne.

- Dat is gesproken zoo als het aan een oprecht kristen betaamt, mijn goede Simon, wat uwe kinderen betreft.....

- Och, die zullen, hoop ik, toch geen armoede op de wereld hebben, en braaf blijven zullen zij ook; Faab en Sanna zijn in de vrees des Heeren opgevoed.

- De kinderen zijn opgevoed zoo als de vader zelf altijd heeft geleefd, en daarom, wanneer het plechtig uur is aangebroken, vreest gij den dood niet..... Doch al dat spreken vermoeit u, mijn beste Simon.

- Neen, mijn hoofd is thans zoo helder en bijna zoo sterk als vroeger; laat mij nu nog eenige oogenblikken met u spreken, want veel tijd heb ik niet meer over.

- Verkiest gij mij of iemand uwer kinderen alleen te spreken?

- Nu niet; straks verlang ik mijn zegen te geven aan Faab en Sanna, en daarna heb ik nog iets te zeggen aan mijn neef Marc.

Een oogenblik stilte; de zieke hernam:

- Wat zegde daareven de heer pastoor van den dood?

- Dat de rechtvaardige den dood niet moet vreezen.

- Och, waarom moet men bang zijn om van hier weg te gaan?

De pastoor nam een stoel, ging voor het ziekbed zitten, en sprak zoo stil mogelijk om den zieke niet te vermoeien:

- De mensch heeft eene ingeboren vrees voor den dood; de Schepper stortte ons die in bij onze wording, en weet gij waarom? omdat de mensch, wanneer hem in rampspoed de wanhoop overmeestert, zijn lichaam niet zoude te kort doen; omdat hij, in welk geval ook, er nooit aan denken zoude het leven te verlaten, voor dat de Heer hem tot zich roept. Zoolang de mensch zich hier in de wereld beweegt, zal hem die ingeboren vrees, dat gevoel van zelfbehoud, bij blijven. Zoodra echter het verschrikkelijk oogenblik daar is, zal dat gevoel, hetwelk hem geheel zijn leven zoo levendig bijbleef, verflauwen, dikwijls geheel verdwijnen, en zelfs plaats maken voor eene gerustheid die de mensch nooit heeft gekend; waarom?

- Dat is bij mij volkomen het geval, zeide Simon.

- Omdat eene inwendige stem u toefluistert, dat aan gene zijde des grafs, de belooning op den rechtvaardige staat te wachten. Ja, het is daarom dat hij, die braaf geleefd heeft hier op aarde, zijn einde ziet naderen, als iemand die haast heeft om spoedig in zijn geluk te zijn.

De zieke knikte zacht met het hoofd.

De buren, die eenige oogenblikken geleden zaten te bidden, stonden met den rozenkrans in de hand, in eenen halven kring voor het ziekbed te luisteren.

De pastoor hernam:

- Ja, het scheiden van deze wereld is iets vreesselijk, wanneer men dat beschouwt volgens eene bloote en oppervlakkige beoordeeling, maar volgens ons geloof is dit geheel anders; dan is de dood het einde van onzen harden arbeid, de zegepraal na den strijd, de opening van de deur des levens. Och, en wat is toch eigenlijk de wereld? Eene onmetelijke tooneelvertooning, waarvan het scherm voor den toeschouwer somtijds in het schoonste zijner begoocheling eensklaps neêrvalt. En wat zijn schatten, roem, eer en gezag die ons de wereld aanbrengt? Al die schoonheid, al die schittering verdwijnen plotseling als een droom, wanneer de nevel des doods den mensch komt overschaduwen. Neen, al het goud dat de mensch somtijds in zijne verbeelding voor zijn oog ziet blinken, heeft niet meer waarde, dan het zand dat de stormwind van den

weg opjaagt en een weinig verder door het veld heen zaait. Doch al die waarheden bemerken de meesten niet, zoolang het schip zacht en gemakkelijk voortzeilt; doch wanneer de tijd der waarheid, de dood, eindelijk aankomt, houdt alle begoocheling eensklaps op, en alles beperkt zich in twee woorden: ijdelheid en stof. Maar gij, mijn goede Simon, hebt nooit aardsche begeerten in uw hart gekoesterd, en integendeel niets anders verlangd, dan datgene wat van hierboven kwam, in andere woorden, gij waart arm van geest....

- Laat ons dat hopen, zeide de zieke.

- Wie arm van geest was, sterft eenen heiligen dood. Voor een braaf leven kan het afscheiden niets vreesselijk hebben; de dood is immers slechts de weergalm van ons afgelegd leven? Zaai onkruid op uwen levensakker, en ook onkruid, niets anders, zal uw bebouwde grond voortbrengen; integendeel wanneer de mensch goed zaad heeft gezaaid, zal hij goed en kostbaar graan inoogsten. En de mensch zaait graan of onkruid volgens zijn wil. Doch gij, mijn brave Simon, hebt nooit onkruid op uwen akker gehad, maar altijd verstandig en vlijtig gewerkt voor Hem, die overvloedige belooningen aan zijne arbeiders toekent; ja, zelfs de kleinste diensten, welke gij Hem hier hebt bewezen, zal Hij als de milddadigste van alle Koningen beloonen. Van uw bloot verlangen zelfs dat gij hadt, om in uw leven steeds het goede te doen, hield Hij nauwkeurig rekening, en wat Hij u geven zal, Simon, voor dat verlangen, loopt hooger, dan al het goud der aarde.

- Amen! zeide Simon zacht, terwijl hij het hoofd boog.

- Amen! herhaalden de toehoorders, terwijl zij zich zegenden met het kruis.

(*Wordt vervolgd.*)

Beurs-speculanten.

WIE KOOPT ER PERUVIANEN EN COSTA-RICA'S?

EEN VALSCH TELEGRAMMETJE GAAT DE WERELD IN.

EN DE EERLIJKE MANNEN DEELEN DEN BUIT.

EN DE ANDERE EERLIJKE MANNEN, DIE DITMAAL NIETS HEBBEN TE DEELEN, ROEPEN 'DIEF, DIEF.'

[Nummer 20]

Baron Gustaaf Wappers.

BARON GUSTAAF WAPPERS

Nog eene schitterende ster, die van den vlaamschen kunsthemel gevallen is! In het laatst van verleden jaar, 1874, stierf baron Gustaaf Wappers in den ouderdom van 71 jaren, deze beroemde schilder geboren zijnde in 1803.

Wappers was in al zijn leven en doen, in zijnen omgang gelijk in zijne kunst, een echt Antwerpenaar. Zijn vader was een geacht koopman, doch die, zooals zoo velen in de stad van Rubens, het kunstgevoel niet versmachten liet onder wissel en grootboek. Vader Wappers had inderdaad eene zeer schoone galerij van oude meesters, en wie weet of het bezoek, en de min of meer lange aanwezigheid van een aantal kunstenaars aldaar - want de galerij stond voor hen mildelijk open - den knaap niet aanzette om ook de teekenstift op te nemen.

De oude van Regemorter, dien wij allen gekend hebben, was Wappers' eerste teekenmeester; later bezocht de knaap de academie, destijds onder het bestuur van Herreyns en deed zich aldaar, door zijne snelle vorderingen, onderscheiden. Hij behaalde echter den prijs van Rome, naar welken hij in 1821 en 1823 dong, niet en genoot dus evenmin het geluk, op 's lands kosten, Italië te bezoeken

De prijzen van Rome maken echter de groote schilders in het toekomende niet; wij zien er integendeel een aantal, die nooit tot op eene uitstekende hoogte geraakten, terwijl anderen, uit dien prijskamp gestooten, later de vlaamsche kunst, op eene recht schitterende wijze, verhoogden. Wappers was een dezer.

Van de gunst verstoken, de verlangde kunstreis te kunnen doen, wendde hij al zijne aandacht op de vlaamsche en hollandsche school: op de meesterstukken van Rubens, van Dijck, Rembrandt, Jordaens en van der Helst. Later ging hij naar Parijs en doorgrondde daar de venetiaansche school.

Toen Wappers optrad, waren als het ware de overleveringen van Rubens, voor onze kunstenaars, verloren. Na den waterachtigen genre van Watteau, was de stijve, ziellooze, klassieke school van David opgestaan, die bier vele navolgers vond. Er moest dus met die overlevering afgebroken worden; men moest andermaal terugkeeren tot onzen eigen oorsprong.

Niet aan allen is het gegeven een zoodanig werk aan te vangen, nog minder dit te voltrekken. Het blijft eene onmiskenbare eer voor Wappers, dat hij zulks durfde wagen en stoutweg tegen de aangenomen mode in gaan. In de tentoonstelling van 1830 trad hij op met zijn *Adriaan Van der Werf, burgemeester van Leiden* (1574), en juist deze schilderij, met een bezielend talent gemaald, was de aanvang van eene machtige terugwerking, van een terugkeer tot de oprecht vlaamsche princiepen van voorheen.

Het zou ons onmogelijk zijn, al de schilderstukken op te sommen, welke Wappers, na dien schitterenden bijval, maalde. Niet alleen putte hij zijne onderwerpen uit de gewijde geschiedenis, maar ook uit de ongewijde, vooral uit die van Engeland, Frankrijk, en meer dan eens koos hij uit deze, de vorstelijke ongelukken, zooals onder ander Lodewijk XVII, Anna de Boleyn en Karel I. Ook het leven der dichters en kunstenaars leverde hem vaak eene treffende stof op, zooals dat van Boccacio en Camoëns.

Onder de werken, die altijd beroemd zullen blijven, telt men *Peter de Groote te Zaandam* en een aantal zijner portretten, in welke reeks men gewis zijn eigen portret niet vergeten mag, hetwelk door Verswijfelt gegraveerd werd en onze huiskamers versiert.

Reeds in 1832, dus op negenentwintigjarigen leeftijd, werd Wappers tot professor der schilderklas in de koninklijke academie te Antwerpen benoemd en in 1840 tot direkteur. Laat ons rechtvaardig zijn: de academie van Antwerpen bereikte onder zijn bestuur, eenen trap van bloei, die nog met eene soort van voorliefde vermeld wordt. Er waren zekere punten in het beheer van dit belangrijk gesticht te verbeteren; doch de politieke partijgeest maakte zich van deze punten meester en, in stede deze te wijzigen, veranderde men ze in grieven tegen den kunstenaar.

Moede geworsteld tegen de franschgezinde partij, verliet Wappers Antwerpen en ging zich met der woon te Parijs vestigen, waar hij dan ook vele jaren nadien gestorven is. Aan vorstelijke eerbewijzen heeft het hem in zijn leven gewis niet ontbroken. Ridderorden werden hem talrijk toegekend, en koning Leopold I verhief hem tot den adelstand. De koningin van Engeland, Victoria, zond hem eens eene prachtige vaas ten geschenke, met het opschrift: 'koningin Victoria aan den heer Gustaaf Wappers.'

De koning der Belgen, Leopold I, de koningin der Nederlanden, koning Louis Philippe, de hertog van Saxen-Coburg, de koningin Victoria, de keizerin Eugenie, de prins van Wittgenstein en zooveel anderen, hadden werken van dien vlaamschen meester in hunne kabinetten. Al die werken onderscheiden zich door edelheid in de vormen, door een schitterend vlaamsch koloriet - kortom, door eene volledige kennis van het technieke der kunst.

Of de laatste levensjaren van den meester wel juist de gelukkigste waren, betwijfelen wij. Of hij te Parijs wel juist dat midden vond, waaraan hij, een ronde Vlaming, behoefte had, staat niet in onze macht vast te stellen. Voor het minste, gezien zekere omstandigheden, mogen wij hier eenigen twijfel opwerpen.

Als man, had Wappers een gulhartig, warm, poëtisch, welwillend en vroolijk gemoed. Veel bracht hij bij, om de pogingen van de eerste vlaamsche schrijvers, onder ander van Hendrik Conscience, aan te moedigen - dus, om bij te dragen ter stichting van onze nationale letterkunde, zooals hij de vlaamsche schilderschool heropgebeurd had.

De dood van Columbus.

Onder de schilderijen van verdiensten, door baron Gustaaf Wappers voortgebracht, tellen wij *de dood van Columbus,* waarvan wij in deze aflevering eene gravure meêdeelen. Wij moeten echter opmerken, dat het onderwerp, zoo als het hier wordt voorgesteld, ongetwijfeld het meest in de verbeelding des kunstenaars ontstaan is.

De grijsaard, aan wien Spanje de ontdekking der nieuwe wereld te danken had en waarvoor het machtige rijk Columbus ten slotte zoo weinig dankbaar was, ligt op zijn sterfbed uitgestrekt. Hij is een schoon man, met zilverwitten baard en edele trekken, welke echter door de gevaren van het zeeleven en meer nog door het hem aangedaan lijden, ontstemd werden.

Wie zit naast zijne legersteê? Is het zijn zoon Diego, die nadien zooveel moeite had om in de rechten zijns vaders op te treden? Waarschijnlijk is het hij, dien de kunstenaar heeft willen bedoelen. Doch die keten? Zou men in deze de herinnering willen vinden van den smartelijken toestand, waarin de edele onderkoning in Spanje teruggezien werd, toen de willekeurige Bobadilla, naar Hispanolia gezonden, den beroemden man met ketens beladen naar den spaanschen bodem voerde?

Hoe het zij, het tafereel is een schoon dichtstuk, zoo als het leven van Columbus er meer dan een aanbiedt. Wie kende, inderdaad, meer dan hij de armoede en de schitterendste grootheid? Zijne wieg stond arm en vergeten te Genua; de weg naar zijne fortuin liep over paden, die met dorens en distels bezaaid waren. Wat al vernederingen en teleurstellingen moest die geniale man onderstaan, voor dat men eenig geloof aan zijne ontwerpen wilde slaan, en zelfs zonder de edele Isabella, koningin van Spanje, die hare juweelen voor de expeditie verpandde, zou hij er misschien nooit toegekomen zijn, den tocht te kunnen wagen!

En als eens dat nieuwe wonderland ontdekt was, wat al wisselvalligheden onderging dan nog de vrome man! Wat al kuiperijen, leugen en laster rezen ten allen kante rond hem op! Hoeveel miskenningen moest hij zich getroosten, hoeveel ontgoochelingen verbitterden zijne levensdagen!

Ter vergelding voor zijne ontdekkingen, die echter nog slechts een onbeduidend deeltje van het nieuwe werelddeel waren, was hij tot den adelstand verheven en had andere gunsten genoten; doch wat beduidde dit alles, in tegenoverstelling van hetgeen hij aan Spanje gegeven had? Een oogenblik had Spanje hem als in triomf gedragen, en toen hij stierf - toen reeds scheen hij schier vergeten.

Zijn zoon Diego moest zijnen vader, volgens koninklijk kontrakt, in het onderkoningschap opvolgen; doch daarin gelukte hij slechts na eene lange reeks van processen en het kampen met eindelooze kuiperijen. Hij huwde eene nicht van den hertog van Alba, hield eene schitterende hofhouding, eenen onderkoning waardig en stierf zonder nazaten, dewijl zijn eenige zoon jong overleden was. De adeltitels gingen over aan het huis van Braganza, dat aan de Columbus' verwant was.

Het spaansch gouvernement heeft de stukken betrekkelijk zijne reizen en zijn leven, in het licht gebracht. Navarete stelde ze in orde onder den titel van *Colleccion de Viages.* De geschiedenis van Columbus' leven door Washington Irving blijft altoos hoogst merkwaardig. Depping zegt van den beroemden man: ‘Alle brieven en andere geschriften van den beroemden reiziger, doen hem kennen als een man van genie, innig godsdienstig, grondig ervaren in de studie der reizen; hij had een zacht, zelfs zwak karakter, gaf aan begoochelingen toe, en was zoodanig door mysticism bezield,

dat hij zich geroepen waande door de Voorzienigheid, om zekere landen, in de hoogste oudheid bekend, te hervinden en (het H. Graf) Jerusalem te verlossen.'

Wat Depping hier meêdeelt, met een lichten glimlach zou men zeggen, is integendeel in ons oog eene verdienste te meer. Het zijn dergelijken, met een zoo verheven godsdienstig gevoel bezield, die groote dingen doen, zoo als Columbus inderdaad gedaan heeft.

Het bloemenmeisje.

Wanneer een onzer lezers van een bloemenmeisje te Triest, te Rome, te Venetië, te Napels, kortom, uit het land der bloemen en blauwe hemelen hoort spreken, verbeeldt hij zich ontegenzeggelijk eene lieve schoonheid, iets herderlijks, iets dichterlijks.

Men mag het ons gelooven, dat is niet altijd het geval en menig bloemenmeisje in Italië wint het in schoonheid niet af van de arme, slonserige kinderen, die ons hier, in den beginne des jaars, met tuiltjes van viooltjes, om een aalmoes achterna loopen.

Men denkt ook wel eens, dat daar de bloemen meer zin hebben dan hier, en iedereen met Heinrich Heine zegt of droomt:

Ik min een bloem, 'k weet niet welke ik bemin;
Dat baart mij smart,
En ik tuur de bloemkelken in
En zoek een hart.

De bloem ademt geur, door den avond verkoeld,
De nachtegaal slaat,
Ik zoek een hart dat met mij gevoelt,
Dat mij verstaat.

Dat zal wel evenmin waar zijn; bloemenmeisjes verkoopen daar, zoo als hier, voor een karig loon, en de poëzie van schoonheid en diepen zin verdampt, als men een en ander meer van nabij ziet.

Gelukkig echter voor die, welke de waarheid niet kennen, zijn de schilders en dichters menschen, die alles verfraaien; zij leveren ons veeleer datgene, wat zij wenschten te zien, dan hetgeen in de werkelijkheid bestaat. Zij verbeteren en veredelen, omdat hun hart ook beter en edeler gevoelt dan wel het gros der menschen.

Die schoonheidszijde zal ook in het tafereeltje van den verdienstelijken schilder Portaels zijne rol hebben vervuld. Het is gekozen uit het leven te Triest; doch als men in Italië reist, als men voor een hotel of op eene publieke plaats stilhoudt, als men voor een koffiehuis of in een openbaren tuin gezeten is, zult gij weldra een dier bloemenmeisjes zien opdagen.

Onder den lachenden hemel van Italië, is men als genegen zich met de frissche en kleurige bloemen te vereenzelvigen, er zijn knoopsgat meê te versieren of ze zijner reisgenoote aan te bieden.

De Bessemer-salonboot.

De Bessemer-salonboot is geroepen, om eene groote moeielijkheid in het zeereizen te doen verdwijnen. Immers, de bouwing en inrichting van die boot belet het lastige schokken en schommelen, waardoor dat monster, de zeeziekte, ontstaat. Zelfs bij stormweer blijft de salon, waarin de passagiers zich bevinden, zijn waterpasstand behouden. Onze gravuur geeft eene doorsneê van deze stoomboot. Men bemerkt in dezelve eene hangende salon van 70 voet lang en 26 voet breed, wier wanden van de scheepswanden door eene ruimte van 5 voeten afgescheiden zijn en gansch vrij van deze. De salon doet den reiziger onbewust blijven met de zoo onaangename golving der zee. De proefvaart met die boot moet, volgens duitsche opgaven, volkomen gelukt zijn.

Vlaamsch in Vlaanderland.
(Lied.)

Reeds vijftig jaar in strijden,
Zijn schier voorbij gegaan....
Zal dan, na zooveel lijden,
Geen vredezon ontstaan?
Geduldig bleef hij vechten,
De Vlaming, voor zijn taal
En zijn miskende rechten:
Het voordeel bleef den Waal!

Wie Vlaming werd geboren,
Geve ons de broederhand,
En zinge in onze choren:
Vlaamsch in ons Vlaanderland!

Wij zijn den strijd begonnen,
Met hoop en moed vervuld,
En hebben veld gewonnen
Door lang en taai geduld;
Maar nog niet al bekomen
Wat eens ons werd ontzegd;
Wij strijden zonder schromen
Dus voort voor taal en recht!
Wie Vlaming werd geboren, (enz.)

Zoo zalig is het lijden
Voor onze moedertaal,
Wanneer ons toch verblijden
Nog wacht in zegepraal.
Het Vlaamsch, dat zij beschimpen,
Ons woord, zal eens van pijn
En schaamte hen doen krimpen:
't Zal steeds ons wapen zijn.
Wie Vlaming werd geboren, (enz.)

Hoort ginder, in de verte,
Dat naadrend vreemd gewoel:
't Zijn broeders, die hun herte
Verlichten door gejoel!
Is 't niet alsof een donder
Al brommend, domlend naakt?
Zij zijn, als door een wonder,
Met duizenden ontwaakt.
Wie Vlaming werd geboren, (enz.)

De taal der Artevelden
Moet worden recht gedaan!
De taal, die zooveel helden
In Vlaandren deed ontstaan!'
Zoo wordt er luid gezongen;
En luistrend komt de schaar,
Naar 't vlaamsche woord gedrongen;
En 't klinkt weêr donderzwaar:
Wie Vlaming werd geboren, (enz.)

O gij, die 't vlaamsch verachtend,
Den Vlaming niet aanhoort,
Gij ziet wel hoe hij smachtend
Zich schaart om 't vlaamsche woord!
Dit woord kan wondren stichten,
Waar 't klinkt met kalme plecht!
Dit woord doet trotschaards zwichten!
Dit woord vraagt om het recht!
Wie Vlaming werd geboren,
Geve ons de broederhand,
En zinge in onze choren:
Vlaamsch in ons Vlaanderland!

Antwerpen.

ALEX STOOPS.

De heer P. Goossens was een onzer verdienstelijkste katholieke letterkundigen, en die voorzeker in dezer rij niet mag vergeten worden. Vroeg werd hij der letteren ontrukt en velen van ons hebben hem reeds, wel ten onrechte, vergeten. Paul Goossens moet plaats nemen tusschen zoovele anderen, die het vlaamsche vaderland hebben verheerlijkt, en daarom nemen wij hier een zijner stukken op uit het *Tijdschrift over Land- en Tuinbouwkunde,* uitgegeven door het *antwerpsch kruidkundig genootschap,* dat al te weinig verspreid is en slechts door liefhebbers der kruidkunde doorbladerd wordt. Mocht de geschiedenis van *een droppel water* welkom zijn aan onze lezers en doen zien, wat al verdiensten wij, door den dood van den heer Goossens, hebben verloren; mocht daardoor een zijner vereerders op het denkbeeld komen, om de losse en verspreide stukken van zijne hand, bijeen te zamelen en deze, met eene levensschets, in een bundeltjen, uit te geven.

Een droppel water
door P. Goossens.

Quis est pluviae pater? Vel quis genuit stellas roris?
JOB. XXXVIII: 28.

't Is in den zomer, in den vroegen morgen; de zon is nog niet boven den gezichteinder verschenen; maar de purper- en rozentinten

die de wolken ginder reeds aannemen, kondigen aan dat zij welhaast onze aarde zal verwarmen....

Een droppel water wiegelt en flikkert op dit blad of aan den top genes grashalms....

Een dichter of een schilder zou hier in stomme verrukking blijven staan.

De dichter zou zeggen: die droppel is eene perel aan het halssnoer ontvallen eens engels, terwijl hij, dezen nacht, hier voorbij zweefde. De schilder zou zeggen: Zie, hoe schoon! in dien droppel wederkaatsen zich al de kleuren des regenbogen, met welke fijnheid, met welke zachtheid, met welke harmonie! O! slagen wij borstel en palet stuk, want zulke tooveringen boetst de kunst nooit, zelfs van verre, na!

Wij gewone menschen, wij zijn geneigd er onverschillig voorbij te gaan, verstompt als wij zijn op zulk een schouwspel door de gewoonte van het te zien; wij trachten daar naar toe, waar drift of plicht ons roepen. Nochtans, vandaag, willen wij een uurtje, tot wat anders uitgespaard, opofferen en het behaagt ons te onderzoeken, welk de oorsprong is des waterdroppels en welke rol hij in de natuur reeds heeft gespeeld en nog zal spelen.

DE DOOD VAN COLUMBUS, NAAR WAPPERS.

Gisteren, in den dag, terwijl de zon in den hemel blaakte, was het zeer warm op onze aarde. Er gebeurde eene hevige uitdamping; elk lichaam droogde uit; elk vocht steeg omhoog, naar de verhevene streken des dampkrings en bleef daar hangen volgens zijne zwaarte. Maar, zie: naarmate, door de verwijdering der zon, de lucht kouder is geworden, werd de waterdamp, die niet meer door de warmte uiteengezet was,

verplicht om te dalen en hij heeft zich nedergezet op lichamen, die, sneller de warmte uitstralende, kouder waren dan hij zelf, namelijk op het blad of op den grashalm. Zulk iets gebeurt dagelijks onder onze oogen; indien, des winters, het vocht zich op de ruiten onzer vensters hecht, of, des zomers, op de karaf met koud water, die gij in eene warme kamer brengt, denkt dan aan den droppel des blads of des grashalms; beide verschijnsels hebben denzelfden oorsprong.

De waterdamp heeft zich op den ganschen omtrek verspreid; hij omringde en doordrong langs alle kanten den boom, waaraan mijn blad toebehoort. Nochtans, ziet gij slechts hier of daar eenen droppel tintelen, terwijl, zoo gij denkt, de boom als er mede overgoten zou moeten zijn. Ja, maar verander van standpunt en gij zult zien dat de droppels wel zoo zeldzaam niet zijn als gij het vooronderstelt. Zoo talrijk ook wel niet als gij er u aan verwacht misschien; neen, want veel damp was er noodig om eenen droppel te vormen; zooveel, dat, men rekent, de droppel tot damp uitgezet eene plaats beslaat, zeventienhonderd maal grooter dan de vorm waaronder hij nu wiegelt en flikkert.

HET BLOEMENMEISJE, NAAR PORTAELS.

Maar, waarom mag die dauwdrop rond zijn? - Ja, dat is nu het uitvloeisel eener algemeene wet, dier wet namelijk, krachtens dewelke en aarde, en zon, en al de sterren, die in het oneindige gezaaid werden, rond zijn; de wet der aantrekking van al de deeltjes eens vloeibaren lichaams op zich zelven terugwerkend.

Indien gij nu nog vroegt, hoe het komt dat die dauwdrop zoo schoon gekleurd is, dan zou ik u antwoorden dat dit gebeurt ten gevolge der straalbreking des lichts, wanneer het uit een losser in een vaster lichaam overgaat, maar, om de wetten dier straalbreking duidelijk uit te leggen, ontbreekt ons nu de tijd. Want, zie, de zon is in den hemel

geklommen; hare stralen worden warm en zouden, indien wij niet oppassen, onzen droppel opslorpen zonder dat wij het bemerkten. En hoe zouden wij dan nog zijne lotgevallen kunnen verhalen?

Nu, door het toenemende samentrekken des dampkrings wordt de droppel grooter en grooter, zwaarder en zwaarder; hij valt en dringt, onderstellen wij, tot aan den wortel des halms; op zijnen doortocht, en rond de wortelen der plant, ontbindt hij al wat hij aanraakt, want het water is het grootste, het machtigste en het meest verspreide ontbindingsmiddel, dat de natuur oplevert. Hij is dan beladen met stoffen, die der plant tot haar leven ook noodig zijn, voornamelijk met stikstof. Aldus voorbereid, wordt onze droppel door de oneindig kleine sponskens, die zich aan de eind-worteltjes der plant bevinden, opgevangen en opgezogen. Nu bevindt hij zich in den omloop van het sap; twee krachten jagen hem omhoog: de vereenigingskracht, die afhangt van de haarvormige gedaante der cellen-buiskens, waaruit de plant is samengesteld, en de aantrekkingskracht, die werkt ten gevolge der uitwasemingen, welke in de bovenste deelen der planten ontstaan. Op zekere hoogte gekomen, ontmoet onze droppel de kool, die de plant middelerwijl uit het koolzuur heeft getrokken, dat in den dampkring aanwezig is; beide verbinden zich en vormen, aldus scheidkundiglijk verbonden, eene menigte samenstellingen, die verschillen volgens den grond, de plaatsen, de zintuigen, de natuur, den ouderdom en alle andere bijzonderheden der plant. Volgens de wederzijdsche verhoudingen, dat is, volgens het aandeel dat water en kool in de verbinding nemen, zal het lichaam, uit die verbinding gesproten, of cellenstof zijn, of gom of ameldonk, of druivesuiker, of beetsuiker, of hetgeen later het vet, de olie, den was, den balsem, de vervliegbare reuken of de geestrijke vochten (essences) zal voortbrengen.

Ondertusschen, en volgens de omstandigheden het willen, dan vroeger, nu later, heeft alles waarmede de waterdroppel was beladen of waarmede hij verbonden was, zich in de plant vastgezet, om het geraamte en de vaten der plant te vormen, of om nog eene langere bewerking te onderstaan. Van hem zullen wij onderstellen dat zijne taak afgedaan zij en dat hij aan eenen zijner opvolgers, droppel gelijk hij, de zorg late voor het dalende sap te verrichten, wat hij voor het klimmende sap volbracht. Op hem wacht eene hoogere bestemming....

Door eene kracht voortgedreven, die vijfmaal zoo groot is als degene die ons het bloed door de aderen jaagt, heeft hij eindelijk eene schuilplaats gevonden in het een of ander blad, op ergens eenen uithoek der plant. Daar wordt hij nogmaals door licht en warmte gereinigd, gelouterd; elk vreemd aandeel laat hij achter en hij dampt uit, onder den invloed van eenen zonnestraal, op weg naar de hoogere streken der lucht, buiten het bereik en de macht der menschen.

Niet uit hunne oogen, neen....

Ziet gij boven ons hoofd daar die wolken zweven? Zij zijn of licht en doorschijnend, en gelijken aan min of meer gekrulde haarlokken (currus); of, langs den bovenkant, bol- en heuvelvormig; langs den onderkant, rechtlijnig, met scherp afgeteekende en als zilveren boorden, 't zijn schaapjes in de weide (cumulus); of zij vormen, beneden aan den gezichteinder, lange en breede strepen, welke de dalende zon, daar zij meest des avonds bij het vallen van den nacht opkomen, met hevige en zeer schoone kleuren betintelt (stratus); of wel zij hebben eene zeer donkere kleur, zijn zeer dik opeengestapeld, gefranied, met uitgehakte of gestompte kanten en zweven lager in de lucht, nu zeer langzaam, dan weder met verbazende snelheid (nimbus). Die wolken,

hoe zij ook verschillen van kleur, van gedaante, van zwaarte, weet gij wie die vormt en samenstelt? Onze droppel water, met duizende millioenen zijner gelijken.

De droppel, nu tot wolk verheven, houdt zich nooit stil; zonder verpozing verandert hij van vorm; hij daalt en klimt bestendig; nu, omdat de lucht te dun is of omdat de zon hem minder verwarmt, neigt hij om te dalen; dan weder, omdat hij door de zon wordt beschenen, of omdat een dier klimmende stroomen, die gedurig van de aarde opwalmen, hem medesleept, stijgt hij omhoog. Stellen wij dat die laatste werking zegeprale: onze droppel blijft hangen in de oneindige ruimte....

Zie, een wind ontstaat: onze droppel zet zich in beweging en vangt eene reis aan, eene lange, waarop hij alle soorten van bekommeringen kan ontmoeten. De wind, die hem wegvoert, stuit op eenen berg die hem verplicht hooger te streven; maar hooger vindt onze droppel eene onverwachte koude, die hem vat, hem verstijft, hem de nooit genoeg bewonderde gedaante van hagel, van ijzel of van een sneeuwvlokje geeft. Hij valt en ligt daar nu, schoon ja, maar roerloos en maakt deel der sneeuwbank of des *gletschers,* en zal er deel van maken, lange jaren, tot hij, door onmerkbaar afzakken, tot dit punt zal gedaald zijn, waar de warmte hem zal kunnen vrijmaken. Aan al wat ongelukken zal hij zich misschien medeplichtig hebben gemaakt!

Was dat het lot van velen zijner makkers, het plan dezes opstels wil dat hij daaraan ontsnappe: hij komt gelukkig den berg over en het peilloos ruim staat nu voor hem open.

Laten wij hem een oogenblik alleen, vliegend en wiegelend, draaiend en zwaaiend, dalend en klimmend, in de zee des dampkrings. Geen mensch heeft die nog kunnen peilen: de veronderstellingen, die de geleerden omtrent hare diepte hebben gedaan, geven zeer verschillende uitslagen: deze schat die op 20,679 meters (Biot); gene op 23,000 meters (Gay-Lussac); een derde op 1,000,000 meters (Mairan); eindelijk, stellen de laatste berekeningen die op 30 mijlen (Pater Secchi). Welk getal men aanneme, onze droppel vindt in dien kolk plaats genoeg, en wij zullen den tijd hebben om ter loops na te gaan wat of zijne innige samenstelling is.

(*Wordt vervolgd.*)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(*Vervolg.*)

Toen nam de geestelijke het palmtakje, doopte het in het gewijde vocht en zegende den zieke.

- Vaarwel, Simon, zeide hij bewogen.

- Vaarwel, heer pastoor! antwoordde de zieke, op kalmer toon, dan de gezonde; vaarwel, daarboven zal Simon voor u bidden.

Toen de geestelijke met een traan in het oog het huis had verlaten, vroeg Simon naar zijne kinderen; Fabius en Suzanna, de eerste een lieve jongen van veertien jaar, de tweede een belangwekkend meisje van bijna dertien, kwamen aan het ziekbed nederknielen.

- Kinderen, sprak de vader, blijft altijd braaf; denkt dikwijls aan vader, en bidt voor uwe heilige moeder, die gij bijna het geluk niet hebt gehad te kennen. Ween

niet, Faab, gij ook niet, Sanna; vader kan niet altijd bij u blijven; maar zal toch niet heengaan, zonder voor u beiden zorg te hebben gedragen.

Toen legde hij de rechterhand op het hoofd van zijn zoontje en zegende hem; hij gaf ook den vaderzegen aan Sanna.

- Gaat nu even buiten de deur, lieve kleinen, verzocht Simon; waar is Marc Munter? Ik moet hem alleen spreken.

- Hier, oom, antwoordde een jonge man, die bij het vuur zat te rooken.

- Marc, ik moet u een oogenblik alleen spreken, herhaalde Simon.

Marc deed de buren en de twee kinderen uit het vertrek gaan, en sloot de deur met den grendel achter hen dicht.

- Ga hier voor het bed zitten, zeide Simon, en luister: Marc, gij weet wat ik voor u heb gedaan. Uwe moeder de weduwe Munter, die een mijner zusters was, liet u bij haren dood alleen en doodarm in de wereld. Ik was het die u in mijn huis opnam, voedde, kleedde, naar de school zond, en alles voor u heb gedaan wat een vader voor een eigen kind doet.

- Dat weet ik, oom, en daarvoor ben ik u altijd dankbaar geweest, zeide Marc.

- Ja, jongen, dat is waar. Toen gij groot en sterk genoeg waart geworden, om met mij het werk der boerderij te verrichten, heb ik u jaarlijks eene betamelijke, of liever, omdat gij mijn neef waart, eene groote huur betaald.

- Ja, oom.

- Daarenboven heb ik u dikwijls iets buiten uwe huur toegestoken, omdat gij goed waart voor mij en ook voor Faab en Sanna. Ja, gij waart goed voor ons allen; en ook voor de boerderij en het huishouden, daarom ook had ik, zooals gij weet, steeds het grootste vertrouwen in u.

- Ja, oom.

- Eer ik sterf, en lang zal dat niet meer aanloopen, dat gevoel ik, wilde ik u een zaak van hoog gewicht toevertrouwen; beloof mij heilig dat gij in alles zult handelen alsof gij de vader van Faab en Sanna waart.

- Dat beloof ik, oom.

- Marc, gij hebt misschien wel ooit gedacht, dat ik maar een arme boer was, omdat ik op gehuurd goed woonde?

- Nooit had Marc Munter aan dergelijke dingen gedacht.

- Neen, Marc, ik ben geen arme boer; juist rijk ben ik ook niet, maar.....

- Ja, oom.

- Kom hier dicht bij mij.

Hij fluisterde hem iets in het oor; daarna verhief hij wederom even de stem en zegde:

- Alles wat hier voor mijn bed onder die vier blauwe plavuizen ligt, is voor Faab en Sanna. Nog eens, beloof mij heilig voor beiden zorg te dragen.

- Dat beloof ik heilig, oom.

- In mijn kerkboek, dat daar in de kist aan den voet van mijn bed ligt, zult gij een briefje vinden, hoe ik dat alles, in het belang der kinderen en ook tot uw welzijn, heb geregeld.... Ik wilde nog meer zeggen, maar

- Gij zijt vermoeid, oom.

- Ja, en dan..... Waarom wordt het eensklaps zoo donker voor mijne oogen?

- Het is niet donker, oom; de zon schijnt zoo helder.

- Een teug water, Marc.

Terwijl Marc een glas van de tafel nam, om den zieke te drinken te geven, hoorde hij een klein gereutel, daarna een zucht. Hij wilde het hoofd van zijn oom even oplichten om hem gemakkelijker te laten drinken, doch de zieke verroerde zich niet; hij had zijne oogen wijd open gespannen en scheen met aandacht ergens naar te zien.

- Oom, drink eens, zeide Marc; een dronk water zal u verkwikken.

Er kwam geen antwoord; Simon Knokkel was niet meer op aarde.

Een uur later kwamen twee oude vrouwen uit de buurt het lijk wasschen en reinigen; de vloer werd zuiver afgekeerd en met wit zand bestrooid en des avonds, nadat iedereen zijn werk had verricht, kwamen bloedverwanten, vrienden en buren den rozenkrans bidden voor den doode.

O, dat bezoek van biddende buren vind ik oneindig verhevener dan die stijve, huichelende visietkaarten, die in de steden evenals een regenvlaag in het sterfhuis nedervallen.

Al dat prachtig rouwbeklag der groote wereld kan niet aan tegen een enkelen 'Onze Vader' die de eenvoudige boeren der Kempen komen bidden in het huis, waar hun aller vriend, eenige uren geleden, den geest gaf.

In de dorpen, zooals dat, waar mijn verhaal voorvalt, blijft een doode des nachts nooit alleen; een paar buurlieden houden de wacht in de sterfkamer.

Loffelijk gebruik! Dat waken bij het doodsbed is eene voorzorg vol voorzichtigheid en fijngevoeligheid, welken haar oorsprong nam in den godsdienstigen eerbied, welken men den geliefden afgestorvene toedroeg.

Waarom handelt men heden in de groote steden anders, dan bij de eenvoudige dorpelingen?

Het is ongeveer middernacht; twee mannen waken in het sterfhuis. Het lijk van Simon Knokkel rust op een bed, dat men ginds in den hoek tegen het raam op eene lange tafel heeft neêrgelegd; het heeft de oogen wijd opengespannen, zooals op het oogenblik toen de ziel wegvloog en het arme hulsel daar koud en roerloos liet liggen.

De buren hadden reeds gepoogd de oogleden van den doode te sluiten, doch tevergeefs; telkens kwamen de zwarte, vroeger zoo schitterende oogen, wederom te voorschijn.

Het was bijna alsof het lijk een blik wierp op de twee waskaarsen, die op de tafel voor het bed stonden te branden, op den palmtak, het wijwatersvat en het kruisbeeld.

- Hoe zonderling! sprak een der wakers; het komt mij voor dat Knokkel onophoudelijk naar ons ziet; zou hij misschien niet dood zijn? Het is toch iets wonders dat zijne oogen niet gebroken zijn, en de oogleden nog altijd open staan.

Hij stond op en ging een oogenblik met opgehouden adem staan luisteren bij het lijk; daarna streek hij met de hand over het aangezicht, armen en beenen; doch alles was roerloos, koud en stijf.

Nog eens trok hij de oogleden van den doode naar beneden, en ging toen weêr nevens den anderen waker bij het vuur zitten rooken.

De tweede waker scheen niet van harde stof te wezen; onophoudelijk zag hij om naar het lijk, en liet van schrik, elk oogenblik, zijne pijp uitgaan. Weldra begon hij te beven en beweerde onpasselijk te zijn.

- Hoe zonderling! herhaalde de andere, dat die oogen niet dicht gaan; zie, hoe de oude Knokkel ons blijft aankijken.

- Ja, dat is zonderling en verschrikkelijk.

- Men zegt dat dit altijd plaats heeft, wanneer de geest van een doode wederkeert.

- De geest van den doode? Kan die ook wederkeeren?

- O, ja, dat is stellig waar; duizendmaal heb ik dat gehoord van menschen die waken in een sterfhuis; het schijnt dat de doode dan zijn eigen geest aanschouwt, dien niemand in zijn leven zien kan.

- Bewoog het lijk zich daar niet?

- Zeer mogelijk.

- Hebt gij daar niets gehoord? Iets gelijk een wind, die langs den muur schuift? En toch is het doodstil weder.

- Dat zal de geest geweest zijn.

- Zijt gij niet bang?

- Ik ben nooit bang geweest; gij weet wel dat niets ter wereld mij ooit vrees heeft kunnen aanjagen.

- Hebt gij er iets tegen dat ik een oogenblik naar huis ga? Ik gevoel mij in het geheel niet frisch.

- Ga maar; het is de eerste maal niet dat ik moedermensch alleen blijf waken.

Het woord was niet uit zijn mond, of de bange waker was de deur uit.

Toen ging de andere de voor- en achterdeur grendelen, en bleef op zijn gemak zitten rooken; het was bijna alsof hij blijde was alleen te zijn.

Gedurig had hij het oog op vier blauwe plavuizen, die in den vloer voor het gemetselde alkoof lagen, waar Knokkel was gestorven.

Na nog een tijd lang te hebben zitten denken, ging hij op zijne knieën voor de vier blauwe plavuizen zitten en lichtte er eene van op met zijn zwaar scheêmes.

Daarna lichtte hij ook de drie andere op, groef met zijne handen eene dikke zandlaag weg, en legde weldra een westfaalsche kruik bloot, wier breede opening met een stuk perkament en een dikke kempen koord was gesloten.

Met zijn zakmes sneed hij de koord los, trok het perkamenten deksel van de kruik en stak er zijne hand in.

Er ontsnapte hem een schreeuw van verbazing toen hij zag dat het geld, hetwelk hij uit eene groote beurs haalde en in zijne handen lag te schitteren, enkel zilver was; hij kreeg een rilling terwijl hij eene andere beurs losmaakte, die niets dan goud bevatte, en lezing nam van een speciebriefje, door de hand van Simon Knokkel geschreven.

De waker nam er behagen in; op nieuw begon hij door de wijde kruik rond te scharlen, en dacht bij zich zelven dat hij in geen vijftien maal met zijne breede hand al het goud en zilver zoude uitladen.

Met brandende oogen staarde hij in de kruik; op zijn wezen lag een uitdrukking van plotselinge zinsverbijstering, zijn hart klopte onstuimig en beurtelings werd hij gloeiend heet en ijskoud.

- Rijk zijn! mompelde hij; en hij keerde zich verschrikt om, want het kwam hem voor, dat hij daar achter in den hoek van het vertrek een stem had gehoord, die hem de woorden, ‘rijk zijn!’ toesprak.

Neen, hij zag niets dan onder het raam den doode, die zijne oogen nog altijd open had en hem van verre scheen te bespieden.

De waker zat op zijne knieën voor de kruik en scheen diep na te denken.

De duivel der verleiding zat naast hem en fluisterde hem woorden in het oor, die al zijne booze driften eensklaps deden ontwaken.

- Rijk zijn, geluk hier op aarde, eer en aanzien, geheim voor allen, altijd een geheim blijven! sprak de verleider.

Zijn besluit was weldra genomen; hij bond de kruik met het perkament en de koord weêr stevig toe, vulde de opening onder den vloer met het uitgegraven zand en asch van den haard, en legde de vier blauwe plavuizen wederom op hare plaats.

Met den bezem veegde hij het zand tusschen de reten, en weldra vertoonde zich alles wederom of er, voor het bed van den overleden huisbaas, niets belangrijks had plaats gehad.

Toen nam hij de geldkruik onder den arm, greep in de haast eene hofspa, die in den hoek van den haard stond, en ijlde als een zinnelooze de achterdeur uit, over het veld.

In het midden van een ouden wal, met kreupelhout bedekt, vijfhonderd schreden van het huis, hield hij stil en zette de kruik neder.

Toen stak hij een zware graszode vierkant uit den grond, groef diep het zand uit en plaatste zijn schat op den bodem der gemaakte holte, die hij oogenblikkelijk wederom met het uitgegraven zand toestopte en met den voet vaststiet.

Daarna legde hij de vierkante graszode wederom op hare plaats en maakte den grond effen.

Ofschoon dit alles bij nacht en met overijling geschiedde, had de waker zijn werk zoo glad en zuiver afgedaan, dat er geen het minste spoor van overbleef.

De man stond daar roerloos stil, hij had zijne hofspa in de hand, zijn voet rustte op de graszode, waaronder, zooals de verleiduivel op dit oogenblik hem nogmaals in het oor blies, heel zijn geluk geborgen lag.

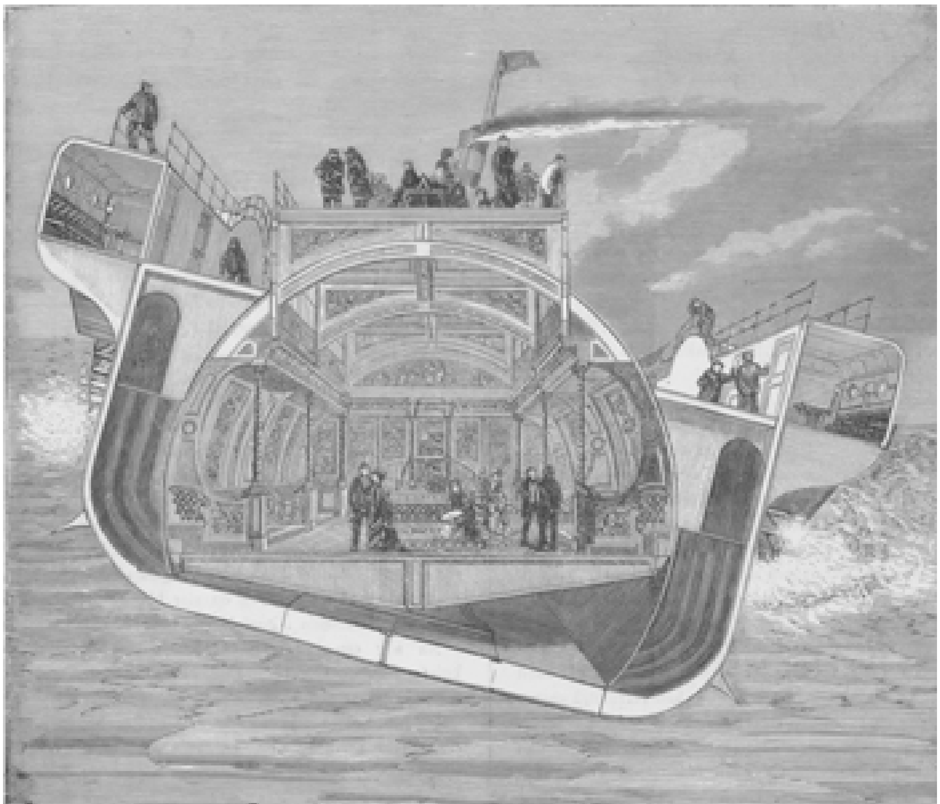

Tot hiertoe had de maan, die aan den gezichteinder wegdaalde, eene flauwe lichtschemering over het veld verspreid; op dit oogenblik deed eene zware regenwolk het eensklaps heldonker worden.

Toen de waker het hoofd ophief en even opwaarts zag, was de hemel koolzwart; maar daar recht voor hem in het zuiden, in een verlicht hoekje, stonden twee schitterende sterren nevens elkander.

Hij gevoelde een schok door zijn gebeente bij het zien dezer twee sterren, want het kwam hem voor, dat die twee heldere lichten daar boven, de twee oogen waren van Simon Knokkel, die hem daar even nog zoo zonderling hadden aangekeken.

Met een ingehouden kreet van angst verliet hij de plaats, waar hij dacht zijn geluk geborgen te hebben, en liep naar het sterfhuis terug.

In zijne verbeelding meende hij, bij het binnenkomen, den doode te zien recht zitten, terwijl hij den vinger dreigend opstak. Neen, het lijk lag nog roerloos onder het venster, maar Simon's oogen stonden nog wijd open en keken den eerloozen waker zoo dreigend aan, dat deze, die er altijd op pochte nooit bang te zijn, rillend van angst naar buiten liep en aan de deur op- en neêr bleef wandelen, totdat de dag aanbrak. Twee dagen later werd Simon's lijk voor altijd onder de zoden van het kerkhof te slapen gelegd; een der buren prentte met een baksteen drie kruisen op den opgeworpen grafheuvel, en in de kerk zong men het statig requiem der dooden.

(*Wordt vervolgd.*)

[Oplossingen Rebus]

114 Goede oplossingen zijn ingekomen van Rebus 3. ‘De kogel is door de Kerk.’ De prijs is ten deel gevallen aan den Heer Lambrechts te Antwerpen. Al de andere oplossers mogen ons een der voorgaande jaargangen vragen mits toezending van fr. 2,50 liefst in postmandaat.

238 goede oplossingen zijn ingekomen van Rebus 4. ‘De ondervinding wijst in vele dingen den weg.’ De oplossers mogen ons een der voorgaande jaargangen vragen mits toezending van fr. 2,50 liefst in postmandaat.

[Nummer 21]

HET PALEIS TE BRUSSEL.

Het paleis te Brussel.

Het paleis des konings heeft onder opzicht van bouwtrant gewis niet veel te beteekenen. De voorgevel, gebouwd volgens de teekeningen van Henri en Suys, bevat een vooruitspringend middengedeelte, door zes corintische kolommen, uit een stuk, ondersteund. De twee vleugels, voorheen door een steegje gescheiden, dagteekenen van den tijd van Joseph II, dien men spottend 'den koster van Weenen' noemde, omdat hij zich met alle, zelfs met de minste kerkelijke zaken wilde bemoeien, en alzoo dan ook een duurzaam voorbeeld is voor zekere onzer hedendaagsche politiekers. Die twee vleugels aan het paleis, zegt Alphonse Wouters, dienden de een tot woning van den minister van Oostenrijk, de andere van den bevelhebber der keizerlijke troepen. De eerstgenoemde werd in 1815, bij het instellen van het koningdom in

de Vereenigde Nederlanden, het koninklijk verblijf. Tijdens Willem I was dit deel reeds zeer prachtig, en met een wezenlijken kunstsmaak, gemeubeleerd. Aan kunstvoorwerpen was er, voorwaar! geen gebrek. Sedert 1830 heeft het paleis aanzienlijke veranderingen ondergaan en werd het, met al den smaak van onzen tijd, versierd. Achter het paleis strekt zich een zeer schoone hof uit. Het paleis te Brussel wordt zelden bewoond; de koning komt er, in zekere omstandigheden, doch keert gewoonlijk zoo spoedig mogelijk naar Laeken terug. Zelfs in den winter verblijft de koninklijke familie in gemelde nabuurschap van Brussel, daar, even als de minste sterveling, met verlangen het eerste lentegroen, na een langen winter, afwachtende.

Eene middeleeuwsche legende.

Het was ten tijde dat Otto de Groote, keizer van Duitschland was. Die groote vorst had met niet minder moeielijkheden te kampen dan zijn doorluchtige voorganger, Carlo-magnus. Zoowel binnen- als buitenlands moest hij oorlog voeren en hij moest de bittere smart beleven dat zijn eigen zonen tegen hem opstonden.

Tot de vazallen, op wie hij kon rekenen en hem trouw bleven in nood en dood, behoorde de graaf van Esslingen. Zij waren van denzelfden leeftijd en de graaf van Esslingen was zijn loopbaan ingetreden als page aan het hof van Otto's vader, Hendrik I, waar hij tegelijk met hem en zijne broeders opgroeide. Het was ook daar dat de eerste band van ware vriendschap gelegd werd. Esslingen's kasteel behoorde tot de prachtigste die den oever van den Neckar bekransten. Op de helling van een heuvel gelegen, overzag het den stroom, de schilderachtige dalen, en de reiziger die deze schoone streken bezocht, hield onwillens stil om een oogslag te geven aan die burcht, welke daar tusschen bosschen en groen als verscholen lag. De graaf van Esslingen had twee zonen, Thankmar en Theobald, de tweelingen van zijn zalige Hildegonda, die bij hunne geboorte was gestorven. Men zag onmiddellijk dat het tweelingbroeders waren. Dezelfde blauwe oogen, die dezelfde reine en gezonde ziel verraadden, dezelfde weelderige blonde haren, in krullen van onder de muts neêrdalend.

Reeds zestien jaar waren zij oud en hunne lichamen, gehard door de jacht en het vrije natuurleven, schenen reeds tot wasdom te zijn gekomen. Ook voor hen moest de tijd der driften aanbreken! Had de graaf hun vurige wenschen toegestaan en hen naar het oorlogsveld gezonden, hoeveel smart zou hem op zijnen ouden dag bespaard zijn gebleven! Ledigheid is des duivels oorkussen. Op bevel of liever door de liefde des vaders nog altijd tot werkeloosheid veroordeeld, brachten zij hun meesten tijd door in het bosch, in het vrije veld, jagend op het everzwijn of het breedgetakte hert.

Eens waren zij ver van het kasteel afgedwaald, een grooten ever achtervolgend die reeds twee jachthonden had neêrgeworpen. De zon was reeds op het punt van onder te gaan en nog hadden zij den terugtocht niet aangenomen.

Om den dorst te stillen, daarvoor was de rivier voldoende; maar de honger eischte iets anders dan boschbeziën voor hen die gewoon waren zich zoo overvloedig aan het wild te vergasten.

'Theobald,' zegde Thankmar, 'ik geloof dat wij vandaag eene vergeefsche jacht zullen gedaan hebben. Het is waar, wij zijn nog altijd op het spoor van den ever,

maar de zon gaat reeds onder en ik geloof niet dat het nog raadzaam is de vervolging verder voort te zetten.'

'Gij hebt gelijk, ik heb er vandaag ook genoeg van. Laat ons trachten een hut of huis in de nabijheid op te sporen om van onze vermoeienissen uit te rusten en de verloren krachten te herstellen.'

'Mij dunkt, dat ik iets dat naar een woning gelijkt, ginder tusschen de takken der boomen zie. Kom, laat ons daarheen op weg gaan en zien, of men iets heeft om onzen honger te stillen.'

Beiden gingen op weg, zich een pad banend door het kreupelhout. Spoedig zagen zij een landhoeve voor hunne oogen, als omringd door een paradijs van bouw- en weiland.

Nauwelijks waren zij het dichte kreupelhout uitgetreden, of zij zagen een opgeschoten meisje dat bezig was bloemen te plukken en dat bang opzag toen de twee vreemdelingen daar eensklaps te voorschijn kwamen.

'Schrik niet, schoon kind,' zei Thankmar die vooruit was getreden. 'Ik zou u gaarne zeggen dat wij verdwaalde reizigers waren die u den weg komen vragen, maar dit zou tegen de waarheid zijn. Wij zijn eerder twee uitgehongerde reizigers, die u komen vragen of er nog iets in uws vaders keuken is om onzen honger te stillen.'

Bertha - zoo was de naam der schoone lijfeigene - stond verlegen en wist niet wat te antwoorden, toen er eensklaps een groote hond tegen haar opsprong, die door zijne tegenwoordigheid bewees dat er meer gezelschap in aantocht was. Het duurde dan ook niet lang of hij werd gevolgd door een man die in alles den welgestelden landman bewees. De lange kolder, met een riem om het midden vastgegespt, viel tot de knieën, terwijl hij bij het zien der twee jagersgezellen onwillekeurig de muts van het hoofd nam als gevoelde hij wel dat hij voor meerderen stond. De zaak was nu spoedig beklonken, gastvrij als men in dien tijd was, en een half uur daarna zaten Thankmar en Theobald reeds voor een gebraden reebout, die door de schoone Bertha was gereed gemaakt en opgediend.

De twee broeders waren overeengekomen hun naam en afkomst te verzwijgen, ofschoon de gastheer zijne vrouw verzekerde dat uit ieder van hun woorden en bewegingen de vermomde ridder sprak.

Theobald en Thankmar keerden huiswaarts en waren lang niet zoo opgewekt en spraakzaam, als toen zij de jacht aanvingen. Er ging soms een kwartier voorbij, dat zij geen woord met elkander wisselden. Het scheen dat beiden iets op het hart hadden dat zij geene uitdrukking durfden en wilden geven. Het was reeds laat toen zij op het kasteel aankwamen. Den volgenden dag togen beiden weêr ter jacht, dezelfde richting uit, naar dezelfde landhoeve en zoo ging het dagen en weken, zoodat de oude graaf zich waarlijk verwonderen moest dat het jachtvermaak tot zulk een hartstocht bij hen was aangegroeid. Maar hij wachtte zich wel iets hiervan aan zijne zonen te doen blijken, want hij wilde dat hunne lichamen gehard waren, voordat zij het groote tooneel des levens of liever dat des oorlogs betraden.

Hoe weinig giste hij wat hier achter stak, hoe weinig vermoedde de vader dat zijne zonen bezig waren, zijn en hun levensgeluk te ondermijnen! Men zal reeds geraden hebben welk gevoel hier in het spel was.

Bertha, de schoone lijfeigene, had de sluimerende gevoelens hunner ziel wakker geschud. Haar beeld was hun beider gemoed binnengeslopen en had zich daar onuitwischbaar afgedrukt. Het was gedaan met hun levensgeluk. Want al beantwoordde de nederige dochter de voorname toegenegenheid, spoedig mengde zich een duivel in het spel, de duivel der jaloezie. Het werd Thankmar zonneklaar,

dat Bertha's hart meer naar Theobald overhelde en deze gedachte, voor hem zoo vreesselijk, ontketende zijne wilde natuur.

Onder den adem der jaloezie verstikte de broederliefde, en van dit oogenblik af haatte hij Theobald met zijn geheelen haat. Zijne bezoeken aan de landhoeve werden minder en wanneer hij er nu en dan nog zijne schreden naar richtte, dan was het altijd alleen. In acht dagen was hij er reeds niet meer geweest, acht dagen had hij geworsteld om dat beeld te verbannen, maar zijne vuist kon eer den eikenboom ontwortelen, dan dat.hij zich bij machte zag haar uit zijn hart te wisschen.

Het was avond. Theobald was niet thuis, hij was in geen twee dagen thuis geweest en Thankmar vermoedde waar hij was. Hij wandelde de lange slotgangen door, toen eensklaps een gedachte hem bliksemsnel te binnen schoot, hem het kasteel uitdreef in de richting van de landhoeve.

Het was een herfstavond; zwaar en laag hingen de wolken neêr en waterig en koud stond de maan aan den horizon. Maar wat deerde hem het vochtige, donkere weêr: daarbinnen in zijn borst gloeide en kookte het. Daar voor hem lag de landhoeve, waar het licht reeds uren was aangestoken.

Bij dit gezicht liep hem eene rilling door de leden; hij stond stil en wanneer iemand hem bij dag had kunnen gadeslaan, zou hij gezien hebben dat zweet of angstdroppels hem van het voorhoofd vielen. Maar eensklaps wordt de stap weêr verhaast; de takken worden met geweld weggestooten. Daar staat hij voor de deur, een ruk en zij springt open. Theobald zat aan de zijde van Bertha. Daar flikkerde iets in de lucht, men zag een bloedstroom hoog opspringen en Theobald stortte neder.

Jaren zijn voorbij gegaan, en nog staat het kasteel van den graaf van Esslingen aan den oever van den Neckar. Maar daarbinnen is alles veranderd. De spin weeft haar web in de holle zalen, en de gangen weêrgalmen niet meer van voetstappen. De rouw en de verlatenheid heerschen hier. En toch is het kasteel niet verlaten, toch woont hier altijd nog de oude graaf van Esslingen.

Maar hij gaat nooit meer uit en het is zeldzaam dat zijne dienaars hem buiten zijne woonkamer zien. Zijne haren zijn grijs geworden, want de slag, in eens twee hoopvolle zonen te verliezen, heeft den rampzaligen grijsaard diep neêrgedrukt.

Theobald ligt daar ginder onder den treurwilg begraven, maar niemand zegt hem waar de moordenaar Thankmar gebleven is. Geen spoor is van hem ontdekt, geen reiziger die ooit bericht gebracht heeft van zijn zoon, die op den vreeselijken nacht verdwenen is. Jaren zijn voorbij gegaan, jaren van smart en bitteren rouw.

Daar klonk de marc door het land, de Magyaren, de schrik en geesel van Duitschland, zijn met duizenden in Beieren en Zwaben gevallen, en het oude krijgsmanshart des ridders komt weêr boven.

Nu zijn stamboom toch is ontworteld, wil hij den heldendood voor het vaderland en zijn keizer Otto sterven. Zijne vazallen worden opgeroepen en hij zelf doet het harnas weêr om de stramme leden.

Morgen zal hij uittrekken om zich bij het groote leger te voegen. Het is een schoone dag, de krijgsmantel wordt omgeworpen en het oude zwaard van den muur genomen. Men trekt uit; nog eenmaal werpt hij een oog op die hooge, welbekende torens die hij misschien niet meer zien zal.

Onmiddellijk zal hij te paard stijgen om het bevel over zijne oorlogsmannen op zich te nemen. Maar welk eene beweging daar in de menigte? Wat komt die boeteling, die pelgrim daar doen? Ja, waarlijk het is een boeteling. De monnikspij, de rozenkrans duiden hem als zoodanig aan. ‘Vader, vergeef mij,’ en de boeteling stort op de knieën. ‘Vader, vergeef het mij, ik ben uw zoon Thankmar die zijn broeder versloeg.’

De grijsaard was ontroerd; tranen welden uit zijne oogen op; sprakeloos richtte hij zijnen zoon op, leidde hem in het kasteel zijner voorouders, hing het zwaard aan den wand en bad God om troost voor zijn zoon. Maar het geslacht der Esslingen, voorheen zoo machtig en groot, was gedoemd om uit te sterven. Daarin troostte zich echter de grijsaard: hij had zijn zoon, hij mocht dan ook misdadig zijn geweest, weêrgevonden. Hier, ja hier op de wereld zou het sterven; doch boete en berouw zou hem hierboven, in een beter vaderland, doen voortleven!

Don Alfonso en Spanje.

Spanje is, voorwaar, wel een der ongelukkigste landen van de wereld. Sedert jaren wordt het vroeger zoo bloeiende rijk door den burgeroorlog verscheurd en dient, in onze dagen, ten speelbal aan Pruisen. Zullen wij hier de geschiedenis van Spanje maken? Dat zou eene onmogelijkheid wezen. Zullen wij onze denkwijze over het toekomende van dit land doen kennen? Evenmin.

Laat ons enkel zeggen, dat wij, even als de *Zapatero,* op onze gravuur, niet erg ingenomen zijn met de soldaten der republikeinsche monarchie, en liever - wil men dan toch tot het koningdom terug keeren - een wezenlijken koning hebben, dan wel een die de speelbal is van de intriges, zoo van binnen als van buiten: wij willen

zeggen, dat wij de zaak van don Carlos, van den manhaftigen strijder voor God en vaderland, verre weg verkiezen boven die van don Alfonso.

Inderdaad, de zaak van don Carlos is klaar en duidelijk afgeteekend; die van den zoon van Isabella is zulks niet. Of zou men zijn verbond met de omwenteling, die in 1868 zijne moeder en hem op de schandelijkste wijze brandmerkte, als schoon en edel durven roemen? Zou men zelfs de hand, die hem op den troon bracht, al steekt ze nog zoo zwerend in de hoogte, kunnen vertrouwen? 't Is immers diezelfde hand welke zijne moeder neêrstiet, verjoeg en wilde brandmerken? En die zelfde hand zou nu, in 1874, eene reddende hand geworden zijn? Koningin Isabella vertrouwt haar zoon aan eene wel verraderlijke leiding.

Wij zullen echter den loop der zaken in Spanje afwachten, en zien aan welken tak van het koningshuis aldaar, de zegepraal blijven zal. Zeker is het dat wij nog op verre na niet aan het einde der gebeurtenissen, in dit rampzalige land, gekomen zijn. Wie weet zelfs of die bloedige woelingen wel ooit zullen ophouden: de partijen zijn talrijk en is deze overwinnend, dan steekt gene weêr den kop in de hoogte.

Alfonso, nog een kind dat pas de schoolbanken verlaten heeft, is, zoo als men weet, de zoon der in 1868 gevallen koningin Isabella. Deze laatste, nu koningin-moeder, is geboren in 1830 en volgde, onder voogdij, den 29 september 1833 - dus nog in de wieg, als het ware - haren vader Ferdinand VII op. Die opvolging geschiedde krachtens de orde, door een dekreet van 29 maart 1830, bevestigd.

Den 2 october 1833 werd Isabella tot koningin uitgeroepen en tien jaar later, den 8 november 1843, door de Cortes, meerderjarig verklaard.

Van het oogenblik dat men haar, een kind van drie jaar, kroon en schepter tot speelgoed gaf, heeft Isabella in woelingen en oproeren geregeerd. De generaals en ministers, die zij vandaag met eer en goud overlaadde, waren juist diegenen, welke haar den volgenden dag verraderlijk behandelden. Geen land heeft in dat tijdstip zooveel karakterloosheid aan den dag gelegd als Spanje.

In 1868, door den oproer gedwongen Spanje te verlaten, werd zij, de koningin, door het voorloopig gouvernement vervallen verklaard van den troon, tegen welke beslissing zij, te Pau in Frankrijk zijnde, protest aanteekende. Eerst in 1870 zag Isabella van hare pretentiën op den troon af, ten voordeele van haren zoon Alfonso.

Spanje, waar von Bismarck den omwentelingsgeest had aangeblazen, zag beurtelings mannen van gansch verschillende karakters en standen aan het hoofd. Wij spreken niet van den prins van Hohenzollern, die, volgens Pruisen's inzien, den schepter moest inpalmen: die toch kwam nooit op de eerste trede van den troon van keizer Karel. De koning van een dag, Amadeus, de republiek, de commune, Prim, Serrano en zooveel andere beelden verdringen zich voor onzen geest, totdat eindelijk de kloekmoedige figuur van don Carlos in het noorden opdaagt en de republiek, ofschoon nog altijd ondersteund door den duitschen kanselier, eindelijk dwingt hare toevlucht te nemen tot datgene, wat zij in 1868 beleedigd en verguisd heeft.

Niet alleen is daardoor de republiek geschandvlekt, maar ook het huis van Labella, 't welk zich zoodanig vernedert dat het de hand aanneemt en kust, die het kort geleden beleedigend in het koninklijk aangezicht sloeg.

De toestand van Spanje is, op dit oogenblik, in de grootste verwarring, en de *Almanach de Gotha* van dit jaar verklaart zich onmachtig om over de financieele aangelegenheden eenige juiste inlichtingen te kunnen meêdeelen. In 1873 echter beliep de schuld van dit land 7.830.150.000 pesedas (volgens het kunstwoordenboek is de peseda 9 stuivers), terwijl de vlottende schuld 643.780.000 pesedas beloopt. In

1874 zal deze schuld wel aanzienlijk geklommen zijn, dank zij de..... spaarzame republiek.

Spanje heeft 5.070.360 vierkante kilometers oppervlakte, en in 1870 telde het 16.835.506 inwoners, terwijl zijne op meer dan een punt bedreigde koloniën, eene oppervlakte beslaan van 306.311 vierkante kilometers, met 8.093.619 inwoners.

Madrid telde in 1870, 332.024 zielen; de overige voornaamste steden, van Cordova tot Barcelona, varieeren in bevolking van 35.606 tot 180.014 zielen; doch die optelling dagteekent van 1857, en meergemelde almanak geeft ze als zoodanig in zijn laatsten jaargang.

Schilderachtiger en, onder opzicht van luchtgesteltenis, aangenamer land dan Spanje, is er moeielijk te vinden. Te Madrid gaat de warmte zelden boven den 15^{n} graad centigraden. De grond, ofschoon hier en daar droog en dor, is in Catalonië, Andalusië en Valencia bewonderenswaardig vruchtbaar.

Behalve het graan groeien daar in den vollen grond de wijngaard, de moerbezie-, de olijf-, de sinaasappel-, de citroen-, de katoenboom, de rietsuiker, de cochenille, enz. In den bodem vindt men metalen, steen- en koolgroeven, doch de burgeroorlogen beletten de voldoende exploitatiën, terwijl ook de nijverheid geen opklimmenden trap heeft gevolgd.

In 1519, zegt een schrijver, telde men te Sevillië 16.000 weefgetouwen voor zijde, bezigende 130.000 werklieden. In 1673 waren er

nog 405. Dit getal verhief zich omtrent het midden dezer eeuw tot 2 à 3000. Segovië leverde in de 17e eeuw het schoonste laken der wereld - het was ten minste als zoodanig geroemd; - nu heeft dat fabriekaat niet veel meer te beduiden. Zeker was de voorspoed in onze dagen, onder Isabella's regeering, aangegroeid; doch niet in verhouding van hetgeen Spanje in vroeger eeuwen was.

Wie zal eindelijk aan dat land de zoo noodige rust, en uit deze voortvloeiende, den stoffelijken voorspoed terug geven?

THANKMAR AAN DE VOETEN VAN ZIJN VADER.

Het is, te dezer gelegenheid, wel eens wetenswaardig hier de naamlijst der vorsten op te geven, die sedert de vereeniging van de verschillende koninkrijken, over Spanje hebben geregeerd:

Ferdinand V en Isabella I in	1474
Filips I van Oostenrijk, overleden in	1506
Johanna, zijne vrouw, overleden in	1516
Karel I (Karel V), abdikeert in	1556
Filips II, overleden in	1598
Filips III, overleden in	1621
Filips IV, overleden in	1665

Karel II, overleden in	1700
Filips V van Frankrijk, abdikeert in	1724
Lodewijk I, overleden in	1724
Filips V keert weer op den troon, overleden in	1746
Ferdinand VI, overleden in	1759
Karel III, overleden in	1788
Karel IV, abdikeert in	1808
Joseph Napoleon, geproklameerd in	1808
Ferdinand VII, hersteld den 8. dec. 1813, overleden in.	1833
Isabella wordt verdreven in	1868
Republiek	
Amadeus	
Republiek	
Don Carlos of don Alfonso?	1874

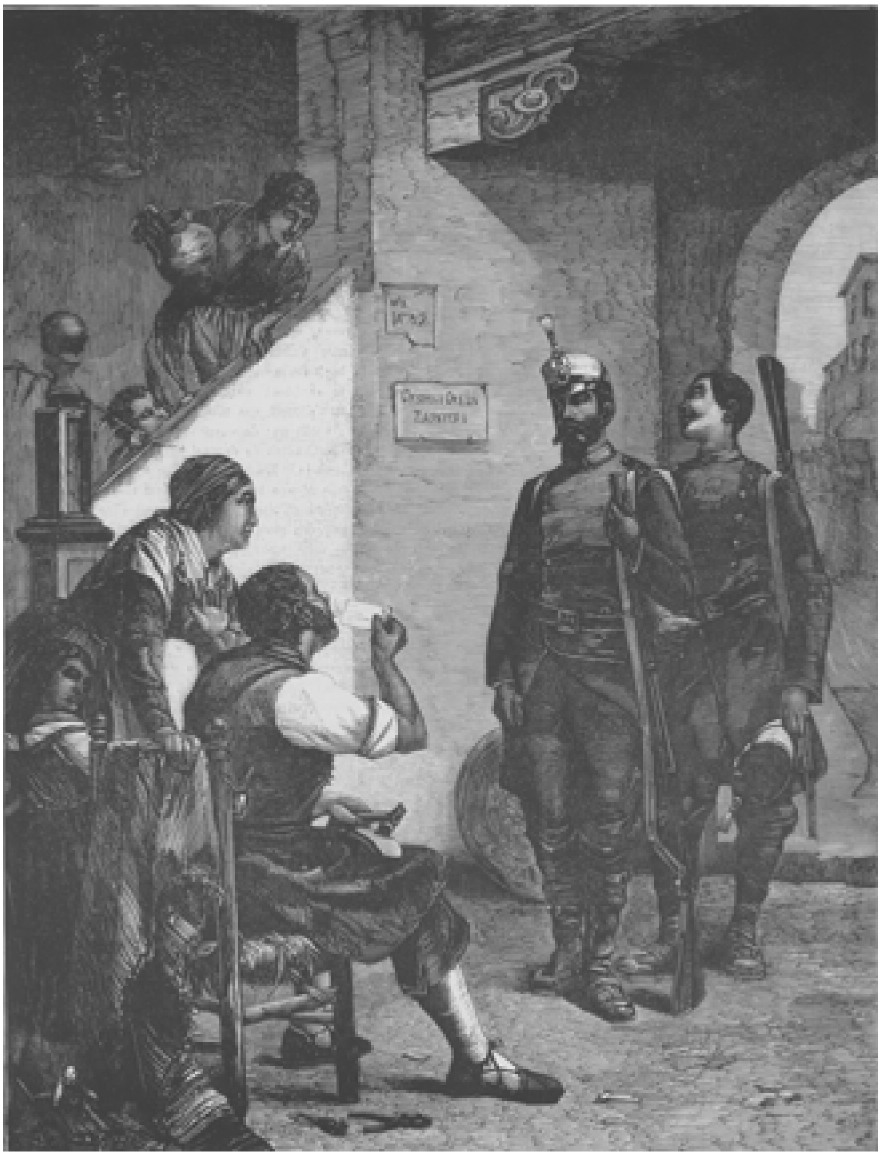

SPAANSCHE INKWARTIERING.

Een droppel water
door P. Goossens.
(*Vervolg.*)

Wanneer een schei- of natuurkundige water ontbindt, dan krijgt hij in eene der buizen van zijn gestel, een geheel ander gas dan in de tweede. Steekt hij eene uitgeblazene keers, waarvan de wiek nog eenige ruurstipjes toont in de eerste buis, dan zal dadelijk de keers op nieuw in brand steken en een zeer hevig licht geven. Brengt hij, integendeel, de brandende keers onder de tweede buis, dan zal het gas, dat er in verzameld is, met hevigen klank ontploffen en eenen oogenblik branden. Het eerste gas is zuurstof; het tweede waterstof. Beide gassen komen niet voor in dezelfde verhouding: eene gegevene hoeveelheid water brengt, volgens het gewicht beoordeeld, 89 deelen zuurstof en 11 deelen waterstof voort, en, volgens den voluum, staat de waterstof tot de zuurstof gelijk 2 tot 1. De twee gassen, in gemelde hoeveelheid bijeen gebracht, doen bij verwarming en terwijl er een slag gehoord en eene vlam gezien wordt, waterdamp ontstaan die, verkoeld, echt water geeft. Die verbinding werd in 1790 ontdekt en water, alsdan door zulke kunstmiddelen gemaakt, wordt nog ten huidigen dage bewaard in het Musaeum van Natuurkunde te Parijs. Beide gassen kent overigens iedereen; de zuurstof, die zich ook in de lucht bevindt, is bij uitstek de levensstof; zij is tot het leven onontbeerlijk en waar zij niet aanwezig is, sterft ieder dier bij verstikking; de koolstof maakt een groot gedeelte uit van die mengeling van stoffen die, onder den naam van gas tot de verlichting onzer straten en huizen dient; zij is veertien maal minder zwaar dan de gewone lucht en daarom het best geschikt voor het opvullen der luchtballen.

Zoo bestaat onze droppel in zijnen inwendigen samenstel; en gelijk gij hem zoo tegen het licht houdt en ziet hoe doorschijnend hij is, zoudt gij zeggen: 't is zuiver water. Wel, dan bedriegt gij u: breng hem onder het glas van eenen microscoop, van een dier wonderwerktuigen, die een voorwerp 600 tot 1500 maal vergrooten, en gij zult zien dat uwe droppel eene zee is, waarin duizende diertjes leven, eilaas! ten koste het eene van het andere. Hier ligt de grondsteen, neen, hier is het voorwendsel van een leerstelsel dat hede ten dage veel gerucht maakt in de wetenschappelijke wereld: de Franschen, die het niet uitvonden, hebben het zich toegeëigend en met eenen grootschen naam gedoopt, het heet: *la génération spontanée.* De aanhangers er van zeggen: die diertjes, die ongediertjes, zijn ontstaan uit hun eigen zelven; zij spruiten niet uit wezens gelijk zij; zij kennen geene ouders. Er is hier eene scheppingskracht der natuur in 't werk, die uit haar eigen en door eigen wil al de verschijnsels des werktuigelijken levens te weeg brengt, in de planten-wereld, in de dieren-wereld en zelfs in de menschen-wereld. Die kracht is nog onbekend, onnagespeurd; maar, wij zullen haar verplichten ons haar geheim te zeggen en dan.... Daaruit die gevolgtrekking: diertjes, zijn zij dan nog zoo onvolmaakt, kunnen uit zich zelven worden: dus is het met den mensch ook zoo gegaan; dus is de *hypothèse* van eenen Schepper, van eenen God onnoodig, en de Bijbel, de leer der H. Kerk, zijn allemaal sprookjes. - Waangeleerden, neen; ditmaal weder is het u niet gelukt God uit de wereld, buiten de schepping te sluiten! Ziet: ‘de wetenschap zelve legt vandaag ontegensprekelijke bewijzen af, dat de *vrij werkende teling* nog zelfs geenen zin, geene bediedenis heeft die men goed wete te bepalen. Uit al de waarnemingen, op

zulke planten en dieren gedaan, dat zij tastbaar en zichtbaar genoeg zijn om het geheim huns levens en hunner voortteling te laten vatten, komt schitterend deze algemeene wet uit: ‘al de soorten zijn geschapen; elk organisme is uit een stuk gemaakt; elk levend wezen wordt door zijns gelijke voortgebracht.’ 't Is onwrikbaar bewezen, waanwijzen! dat de zaden, de kiemen der diertjes, van wie gij wilt doen gelooven dat zij door zich zelven ontstonden, reeds aanwezig waren in de lucht, dat zij door schepsels zijn voortgebracht, die eens zoo waren gelijk de zaden en kiemen nu zijn en dat deze eens zullen worden gelijk de schepsels hunne ouders waren. Neen, nog altoos, om het raadsel der schepping op te lossen, moet men aan eenen Schepper gelooven, wiens woord alles uit den niet riep! Wel kunnen de duisternissen, door ongeloof opeen gepakt, u tijdelijk bedekken, o eeuwige waarheid! maar welhaast, door de wetenschap zelve, de echte wetenschap toegelicht, verschijnt en schittert gij op nieuw, in onbesmettelijke zuiverheid!

Genoeg in die richting: wij mogen, in hetgeen wij de wijsgeerige geschiedenis des droppels waters zouden kunnen noemen, niet te diep waden. Komen wij liever terug tot de natuurkundige geschiedenis onzes droppels.

Terwijl gij onzen droppel beziet en nadenkt hoe nietig hij is, hoe gemakkelijk hij wegdampt, hoe gemakkelijk, met eenen streek uwer hand, gij hem wegvaagt, zijt gij geneigd om hem alle kracht te betwisten. Ja,. maar bij hem, gelijk bij u en bij mij en bij iedereen, hangt dit af van de omstandigheden. Des noods, zal onze droppel een reus zijn, sterker dan Samson. Sluit hem op, bij voorbeeld, in eenen ketel of in eenen kanonbal, hoe dit ook, met eenigen zijner makkers; doe hem koken, dat hij in damp verandere, den bolvormigen staat aanneme, en niets is sterk genoeg dat hij niet zal doen springen, alles rondom en boven zich verbrijzelend en uiteen werpend. Zachter aan, maar ook zoo reuzensterk, werkt hij wanneer hij verkoelt. Zie, daar is een muur, uit steenen samengesteld, waarvan het gehalte en de zwaarte onze zinnen verbazen: 't is, zeggen wij, cyclopen-werk. Tevergeefs heeft de mensch, in de opvolging der eeuwen, alles beproefd om het te slechten: werktuigkunde en poeierkracht bleven zonder uitslag. Onze droppel was machtiger; hij heeft zich in eene reet weten te bergen; wacht nu: de warmte des dampkrings neemt af en naarmate zij vermindert, wordt de droppel kleiner en kleiner en dringt meer en meer de reet in. Eindelijk, daalt de warmte tot 0; nu ondergaat de droppel eene nieuwe bewerking; hij zet zich uit, hij vergroot en daar de vorst hem heeft vastgeklemd, drukt al zijne uitzettingskracht op de wanden van den steen; hij zet zich wel niet wijd uit, neen, bijna op ongevoelige wijze, maar de kracht die hij ontwikkelt, is onweêrstaanbaar; de steen geeft toe; de reet wordt grooter, het oog ziet dit niet; maar dezelfde werking herhaalt zich, jaren lang, en eens is de mensch verwonderd klompen verplaatst en omvergeworpen te zien, waarvan de grootte al zijne macht, al zijne kunde getrotseerd had. Droppeltje water, toonbeeld des gedulds, uw onverpoosd vallen doorboort het graniet, waarop het kunsttuig des werkmans is bot geloopen.

Dit volsta: lang genoeg hebben wij op aarde verpoosd en vergeten dat de droppel, wiens geschiedschrijver wij ons hebben gemaakt, ginder boven zweeft en misschien op ons wacht. Omhoog dan, *excelsior!*

Terwijl wij afwezig waren, hebben de wolken zich bijeen gepakt: wij zien niets meer dan eenen *nimbus*, die regen voorspelt. Welnu, wat is er van onzen droppel geworden? Zwijg, bewonder en bid: gij ziet een der schoonste verschijnsels die zich in de natuur

voordoen, de regenboog, het teeken des verbonds tusschen God en den mensch. (Genesis, kap. IX. 13.)

't Is onze droppel die dit verschijnsel doet ontstaan. Een straal der zon dringt in den droppel, wordt er in gebroken en ontbonden; hij wordt herkaatst op de holle zijde, tegenover het punt langs waar hij binnengedrongen is en loopt dan in het binnenste des droppels tot hij weder de andere zijde aanraakt. Hier gebeurt nogmaals dezelfde ontbinding: een deel van het licht trekt in den dampkring en het andere wordt teruggekaatst. De droppel kan aldus tot ons oog lichtstralen zenden, die eens, twee- en driemaal weêrkaatst zijn geweest en vormt met zijne makkers ronde strepen, die ieder de breedte hebben des diameters van het beeld der zon; de strepen schuiven de eene op de andere en de mensch ziet nu de rechte dan de omgekeerde reeks der kleuren van het zonnespook.

Buiten dit prachtig verschijnsel, zijn er nog andere die wij aan den droppel water moeten toeschrijven, en die zoo bewonderenswaardig zijn, als de bijbogen, de witte regenboog of cirkel van Ullola, de kronen rond de zon en rond de maan, de halo's, het spook op de Brokken, de schaduwe der bergen in de lucht, enz., maar moesten wij die allen beschrijven, wij liepen te ver buiten onze zending. Wij komen terug tot onzen droppel.

Een wind stijgt uit het zuiden op; dus een warme wind. Hij voert

onzen droppel ten noorden; maar naarmate hij het noorden nadert, verliest hij iets van zijne warmte; hij kan dan zooveel warmte niet meer dragen. Het overbodige water valt in regen neder; het valt op bergen, waarvan het de toppen ontbindt, alhoewel zij uit harde rotsen bestaan; het valt in de dalen of in de vlakten, loopt rechtstreeks in de rivieren of dringt in den grond, verspreidt vruchtbaarheid over alles waar het aanraakt en zakt dan tot het op eene vaste grondlage komt, die het tegenhoudt, waarop het afloopt, om zeer dikwijls op verre afstanden, weder langs natuurlijke bronnen op te borrelen. Al het water, dat aldus in de kom valt, door twee bergketenen gevormd, loopt bijeen, zoekt den diepsten maar ook den gemakkelijksten weg. Het vereenigt zich tot beken, tot rivieren, waaruit dan stroomen ontstaan, die eindelijk al die verzamelde vochten in den onmetelijken schoot der zee storten. En dat water is beladen met al wat het op zijnen weg ontmoette; niet alleen met alle soorten van delfstoffen, die eerst de zoutheid der zee zoo niet voortbrengen dan toch onderhouden, en dan later, door de ontelbare diertjes des oceaans bewerkt, perels worden en schelpen, en koraalbanken, die uit het diepste diep onmerkbaar oprijzend, tot op de oppervlakte der zee uitsteken; niet alleen met die delfstoffen, maar nog met alle afvalsels der menschelijke noodwendigheden en nijverheden.

(*Wordt vervolgd.*)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(*Vervolg*.)

II.
De koopdag.

In de buurt zeide men, dat alles zijn ouden gang bleef houden op de boerderij van Simon Knokkel; Marc Munter zoude met de twee minderjarige kinderen, Faab en Sanna, het huis blijven bewonen en de kostwinning op denzelfden voet, zooals voorheen, voortzetten.

Weldra echter liep het gerucht, dat Marc weinig genegen scheen, zich aan het hoofd eener boerderij te plaatsen, welke zoo weinig vooruitzicht opleverde.

Marc had hier en daar reeds laten hooren, dat zijn oom sedert eenige jaren slechte zaken had gemaakt, en veeleer achteruit had geboerd, dan geld gewonnen.

Hij had voor het oogenblik, wel is waar, vier goede melkkoeien en een werkos op stal, en daarbij nog graan op den zolder en in de schuur, doch men mocht niet vergeten dat de huur der boerderij, een deel der belastingen, de geneesheer, de uitvaart en menige andere kleinigheden nog moesten betaald worden, en er, bij gevolg, weinig meer konde overschieten, om de boerderij geregeld in stand te houden, vooral nu de sterke, gezonde arbeider, zooals Simon altijd was geweest, door een, misschien twee knechten, moest worden vervangen.

Neen, zooveel voordeel leverde eene kleine, gehuurde boerderij heden niet op, wanneer dezelve door vreemde handen moest bebouwd worden.

En daarbij welk vooruitzicht had Marc Munter, indien hij gedurende eenige jaren het bedrijf voor zijne neef en nicht bleef voortzetten?

Altijd maar voor anderen blijven voortwerken, viel in het geheel in zijn plan niet; zoodoende was en bleef hij altijd dezelfde knecht, zonder hoop, ooit eene boerderij voor zich zelven te beginnen.

Neen, hij had zijn geld, met hard werken bij Simon Knokkel gewonnen, altijd zorgvuldig bewaard, en wilde nu liever beproeven, daarmede een of anderen kleinhandel te beginnen, nog iets meer te verdienen, en zich dan later wederom in het dorp als winkelier of boer te vestigen.

Was dat niet beter overlegd, dan aan het hoofd te blijven van een onbeduidend gewin, waarvan hij al de verantwoordelijkheid voor eene geringe huur zoude te dragen hebben?

Want hoe streng zoude men Marc Munter beoordeelen, indien de zaken der kinderen Knokkel, welke nu reeds niet al te voordeelig stonden, achteruit gingen en eindelijk op de verkooping van den boedel uitliepen?

Marc was al te slim, zeide hij, de mogelijkheid en zelfs de waarschijnlijkheid van dit alles niet in te zien, en had daarom dan ook besloten, binnen eenige dagen het huis te verlaten.

In de buurt werd de handelwijze van Munter over het algemeen gehekeld en sterk afgekeurd. Was dat nu de belooning voor al het goede, hetwelk hij, arme duivel, door zijn liefdadigen oom van de straat opgeraapt, sedert jaren had ontvangen?

Marc was een ondankbaar hart, zoo zegde men in de buurt, en het was niet voor niets dat hij zijne dunne lippen altijd zoo op elkaâr perste en, met zijne loensche oogen rondkijkend, daar zoo schelmachtig heenging.

Nu, hij moest de arme weeskinderen dan maar verlaten, om elders meer geld te verdienen, doch dan later de rechtvaardige straf des Heeren maar afwachten.

De hoefsmid, die recht over het huis van Knokkel woonde, was van gevoelen dat het Marc vrij stond te handelen, zooals hij het goed vond, doch dat er iets omging dat hij volstrekt maar niet konde begrijpen, en onder andere, zoude hij nooit aannemen dat, zooals Marc voorgaf, de zaken van zijn buurman zoo slecht stonden.

- Ja, ik verzeker u, zeide de smid met zijne zwarte vuist op de tafel slaande; dat Simon geld had! En hij mompelde, met het hoofd schuddend, er bij, indien daar maar niets achter steekt!

Nu, om kort te gaan, hetgeen Marc Munter in zijn hoofd had, moest er uit; korten tijd na dien, verliet hij het dorp, en ging zich in de nabij gelegen stad vestigen.

Later vernam men dat hij marskramer was geworden, en rondleurde met linnen, tijken en andere ellengoederen.

Wanneer Marc op zijn rondreizen in de streek iemand uit het dorp aantrot, liet hij nooit na te zeggen, dat hij geld, veel geld met zijnen handel verdiende.

Dat was heel iets anders, dan jaar in jaar uit, zich scheef en lam werken op de boerderij, voor eene kleine huur, welke men bijna geheel en gansch noodig had om zich te kleeden!

Indien hij nog een jaar of twee met zijn handel goede zaken konde maken, was hij voornemens in het dorp terug te keeren en zich daar voor altijd te vestigen.

En Faab en Sanna, de ongelukkige weeskinderen van Simon Knokkel?

Nadat de inboedel van den overledene verkocht was, ging de kleine Faab zich verhuren als schaapherder bij een boer, die een half uur gaans van het dorp, op het gehucht, woonde.

Kleine Sanna nam haren intrek bij den hoefsmid, die tegenover het ouderlijk huis woonde.

- Sanna, had de smid gezegd, hebt gij er iets tegen om bij ons te blijven?

Het meisje had hem vriendelijk aangekeken en toen gezegd, dat zij den smid altijd had lief gehad, bijna zoo lief als haar eigen vader.

- Uw vader is altijd mijn vriend geweest, had de smid weêr gezegd, en vrienden zijn wij gebleven totdat hij van hier wegging. Wij hebben geene kinderen, mijne vrouw had altijd veel voor u over, omdat gij zoo braaf zijt, en wij zullen niet armer worden, indien er een enkel man meer bij ons aan de tafel zit; en ware dit zoo niet, dan zal ik des avonds maar een uur langer vijlen en hameren.... Kom, kind, geef mij de hand, ga met mij meê, en denk maar dat gij vandaag een nieuwen vader hebt gekregen, die wel voor u zal zorg dragen.

Zoo kwam de smid binnen, en deed aan zijne vrouw het voorstel de kleine Sanna maar in huis te nemen.

- Wel gedaan! antwoordde de smidsvrouw, en kuste het lieve kind hartelijk op de twee wangen.

Er is nog een punt dat wij nog niet hebben opgehelderd; ik hoor vragen, of ik niets bijzonders heb te zeggen van het kerkboek dat Simon Knokkel in zijne kist had geborgen?

Was het niet in dat kerkboek, waarin een papier stak, waarop alles te lezen stond, hoe Simon de zaken, in het belang der kinderen en ook tot het welzijn van Marc Munter, had geregeld?

Had Knokkel op zijn sterfbed dat niet gezegd, toen hij zijn schat onder de vier blauwe plavuizen aanwees?

Ja, doch Marc Munter was in den nacht van den diefstal zoo verward in zijn hoofd geweest, hij was zoo uit zijn lood geraakt door het

denkbeeld, dat hij eensklaps schatrijk was geworden, dat hij, na zijne geldkruik te hebben begraven, niet eens meer dacht aan het kerkboek.

Daarbij was hij tot aan den morgen, en ook later, zoo beangst gebleven, om de openstaande oogen van zijn oom en de twee vonkelende sterren daar ginds in het zuiden, dat hij als een voortgejaagde schelm, die hij was, bij den eenen buurman in-, bij den anderen uitliep, zonder zich eigenlijk met bepaalde denkbeelden te kunnen bezig houden.

Na de uitvaart schoot hem eensklaps te binnen, wat oom Simon hem van het kerkboek had gezegd. Onder een of ander voorwendsel had hij Faab en Sanna verwijderd, en na de deuren te hebben gegrendeld, had hij het eikenhouten koffer, waarin het kerkboek moest geborgen liggen, doorzocht, doch niets gevonden.

ALFONSO XII, DE NIEUWE KONING VAN SPANJE.

Hij had al de kleedingstukken, die er in bewaard werden, uiteen geschud, de bedlakens ontvouwd, en eindelijk de kist het onderst boven gelegd, dezelve links en rechts gestooten en met zijn zwaren klomp tegen den bodem geklopt, doch geen kerkboek, geen stukje papier, hoe groot of hoe klein ook, gevonden.

Daarna had hij tafels en kasten verschoven, de biezenmatten der stoelen een voor een uitgeklopt, de hand gestoken in de zakken van al de kleederen, zoo oude als nieuwe; in den kelder, in het stroodak, in stal en schuur rondgesnuffeld; in een woord, het huis van boven tot onder tot in de verborgenste hoeken nauwkeurig doorzocht, maar het bewuste kerkboek van oom Simon was nergens te vinden.

Met fijne streken had hij naderhand beproefd om het boek, hetwelk hem later misschien in gevaar konde brengen, in zijn bezit te krijgen.

- Hij had zoo gaarne eene kleine gedenkenis van zijn goeden oom gehad, zoo sprak hij tot Faab en Sanna, en liet wel hooren, dat het kerkboek van vader juist het geschenk was dat hij als aandenken verlangde te bezitten.

- Gaarne wilden de kinderen hem het boek ten geschenke geven en gingen oogenblikkelijk het koffer openen, waarin vader het gewoonlijk wegsloot; doch er lag daar geen kerkboek.

De kinderen doorzochten geheel het huis, terwijl de achterdochtige Marc hen altijd op de hielen volgde, maar van het zoo zeer verlangde boek was geen spoor te vinden.

En toch lag het ergens geborgen, dacht Marc bij zich zelven, en vatte het plan op, om, terwijl Faab en Sanna afwezig zouden zijn, het huis in brand te steken, en zoodoende het bewijs van zijn diefstal voor altijd te vernietigen.

Gelukkiglijk gleed hij dienzelfden dag uit op het natte voetpad voor de deur, en verstuikte zijn voet, met dit gevolg dat hij gedwongen was verscheidene dagen het bed te houden.

Zonder dit toeval, ware reeds den volgenden nacht de woning der twee weeskinderen aan de vier hoeken in brand gevlogen.

Nog eer Marc het volle gebruik van zijn verstuikten voet wederkreeg, had de koopdag plaats.

Nadat het vee, akkergerief en al wat de boerderij eigenlijk aanging, geveild en verkocht waren, begon men met den huisraad van Simon Knokkel.

Tafels, stoelen, keukengerief en wat dies meer, waren in de handen van nieuwe eigenaars overgegaan, toen de roeper eindelijk ook nog de kist van Simon opveilde.

- Zie, Sanna, dat koffer koop ik en geef het u ten geschenke, zeide de hoefsmid; kind, dat is een aandenken van uw vader.

Marc Munter hief, terwijl de boeren boden, nog eens het deksel der kist omhoog en klopte met zijne vuist langs buiten en binnen, ten einde zich voor de twintigste maal te overtuigen, dat er geene verborgene lade in het oude meubel bestond, en dacht bij zich zelven, of het toch niet voorzichtig ware hetzelve te koopen en terstond uiteen te slaan.

- Indien er, in weerwil van al zijn zoeken, somtijds een geheim hoekje in de kist bestond, of, indien....

- Geluk met de kist! riep de roeper.

- Ik wilde nog een gulden bij bieden, riep Marc lastig, omdat hij in zijne afgetrokkenheid van gedachten niet had gemerkt, dat het opbieden der boeren reeds op zijn einde liep.

- De koop is reeds toegewezen, zei de roeper; gij komt te laat.

- Wilt gij een rijksdaalder winst? vroeg Munter.

- Neen, antwoordde de smid; het is een aandenken uit het ouderlijk huis voor kleine Sanna; kom, kind, laat ons te zamen den koffer naar huis dragen.

Voor dat de smid met de hand het ijzeren hengsel vastnam, schopte Marc voor de laatste maal tegen den rug der kist en zeide bijtend dat zij zelfs geen rijksdaalder waard was.

- En toch geef ik u een rijksdaalder winst, zeide hij tot den hoefsmid.

- Neen, zij is voor Sanna, was het antwoord.

- Loop er dan meê naar de hel, grinnikte Marc Munter. Hij was boos op den hoefsmid die zijn rijksdaalder had geweigerd, en boos op de eikenhouten kist, waarin hij het ongelukkig kerkboek van oom Knokkel niet had gevonden.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 22]

BIJ DEN ADVOKAAT.

Bij den advokaat.

Jan Kluyver, de pachter van Bloemheuvel, heeft onder de nalatenschap zijns vaders in een kabinet papieren gevonden, die hem sinds eenigen tijd dwars in de maag zitten. Hij kan zeer goed lezen, doch in die stukken komen zooveel stadhuiswoorden voor, dat hij blind wordt wanneer hij er eenigen tijd op heeft zitten zien, en toch zijn die stukken waarschijnlijk van groot belang, want er komen bekende namen en belangrijke cijfers in voor en de groote zegels, die er aan hangen, bewijzen dit overigens meer dan voldoende. Zooveel is hem reeds duidelijk geworden dat er spraak is van het uitkeeren van een gedeelte van den opbrengst van gronden aan leden zijner familie, doch precies het laatste

geeft hem moeielijkheid, want wie de eigenlijke rechtverkrijgenden zijn, begrijpt hij niet goed.

Jan is te nauwgezet van geweten, om iemand een cent tekort te doen, doch hij zou ook niet gaarne een cent meer afstaan dan hoog noodig is.

Wij vinden Jan Kluyver bij den advokaat, die gereed is de stukken in te zien en na acht dagen daarover advies uit te brengen. Zijn ongeduld is echter reeds zoolang op de proef gesteld dat hij nauwelijks in staat is al dien tijd te wachten; daarenboven meent hij ook eenige mondelinge inlichtingen te moeten geven, die den advokaat van dienst kunnen zijn.

‘Die papieren heb ik in 't kammenet van vader-zaliger gevonden, meneer de nadvokaat,’ sprak hij.

‘Zoo, zoo,’ antwoordde de man van 't recht, even over de stukken heenziende.

‘Ja, meneer de nadvokaat, ik wist er, om zoo te zeggen, niets van, al heb ik ook vijftig jaar met hem onder één dak gewoond, en mijn vrouw wist er ook niets van.’

‘Nu, ik zal die stukken eens inzien.’

‘Ja, meneer de nadvokaat, ge moet weten dat mijn vader-zaliger driemaal getrouwd is geweest. Zijn eerste vrouw was, om zoo te zeggen, mijn eigen moeder; de broêr van zijn tweede vrouw was al lang getrouwd met zijn zuster, daar moest ik dus oom tegen zeggen, zijn derde vrouw had vier kinderen uit haar eerste huwelijk en mijn eerste vrouws broers stiefmoeder’

‘Ik geloof niet dat dit alles iets ter zake zal doen.’

‘Zoo, meneer de nadvokaat,’ antwoordde Jan bedaard, ‘ik wil maar zeggen dat mijn eerste vrouws broers stiefmoeder, om zoo te zeggen, een bloed eigen achternicht van vader-zaliger was en dat haar jongste zoon getrouwd is geweest met een voordochter van, mijns vaders derde vrouw en die voordochter zou, als zij nog leefde, neef moeten zeggen tegen den halven broer van mijn tweede vrouw.’

‘Dat alles zal geen zwarigheid opleveren, Kluyver,’ sprak de advokaat, ‘want wij hebben natuurlijk slechts te doen met de eigenlijke erven en hunne rechtverkrijgenden.’

‘Zoo, meneer de nadvokaat, maar daar staan zooveel stadhuiswoorden in die pampieren, die ik, om zoo te zeggen, niet op hun plaats kan brengen, en als het alleen om de erven en rechtverkrijgenden te doen is, weet ik niet waarom of ze 't, om zoo te zeggen, maar niet in drie of vier woorden afgemaakt hebben. Ik geloof dat de groote zwarigheid zal zitten in de derde vrouw van mijn vader-zaliger die, om zoo te zeggen, een aardigen stuiver meê bracht, want de stiefvader van die vrouw heeft een dochter gehad, die tante moest zeggen tegen mijn tweede moeder en het oudste meisje van die dochter is getrouwd geweest met mijn eerste vrouws broers zoon. Hoe dat alles uit de war gehaald zal moeten worden, daar heb ik, om zoo te zeggen, geen begrip van, want ik geloof dat de rechtverkrijgenden mêkaar in den weg loopen.’

De rechtsgeleerde verstond er ook niets van; doch hij beloofde de zaak grondig te zullen onderzoeken.

Dat de ‘nadvokaat’ er het beste bij varen zal, is eene uitgemaakte zaak, al staat nu dat precies niet in de ‘pampieren’ van Jan Kluyver.

Soestdijk.

Wij, Vlamingen, kennen van Holland slechts de groote steden; de schilderachtige uithoeken, die er echter zoo talrijk zijn, blijven voor ons een geheim; dat komt door den spoorweg. Wij reizen niet meer, we vliegen, en we vliegen nog wel altemaal langs denzelfden weg, houden op dezelfde plaatsen stil en verklaren stoutweg: *vidi.*

Een dier schoone uithoeken is zeker wel Gooiland, en vooral de omtrek van Soest, het vorstelijk Soestdijk. Wie Amsterdam bezoekt, en, vooral zondags, een aangenaam uitstapje doen wil, neme den spoorweg en vliege naar Soestdijk; wilt ge te voet, nog beter.

't Is een schoone weg, die daarheen voert tusschen villa's door, die in rijke afwisseling elkander opvolgen. De natuur is daar weelderig en de gansche streek, vooral aan de eene zijde, houtrijk, terwijl de heuvels, die zich hier en daar verheffen, een bekoorlijk gezicht opleveren. Allengs wordt onder het wandelen de gezichtskring wijder, een prachtig bosch komt op den achtergrond te voorschijn en het terrein, waarin het lustslot gelegen is, vertoont zich eindelijk aan het oog.

Het lusthuis is een modern gebouw van drie verdiepingen, met groote uitspringende vleugels aan weerszijden. Van het ruime voorplein, dat door zware boomen bezet is, klimt men met een twaalftal trappen naar het voorportaal, onder het balkon; achter ligt het gebouw en de vijvers, omringd door schoone tuinen en weelderige wandeldreven.

De eigenlijke stichter van het lustslot is prins Willem III, koning van Engeland. Zooals men weet, werd deze prins in 't jaar 1672, tijdens de onlusten, door den inval der Franschen veroorzaakt, tot stadhouder van Holland en Zeeland en tot kapitein-generaal en admiraal der republiek gekozen. Willem III was een groot liefhebber van de jacht en liet daarom in dit boschrijk oord een jachthuis bouwen, waar hij met zijne jachtgezellen kon uitrusten. Dat was in 1674.

Nadat prins Willem V zich op den 18 Januari van het jaar 1795 met zijne familie te Scheveningen naar Engeland had ingescheept, kwam het domein nogmaals aan den Staat, en zoo bleef het, tot het in 't jaar 1816 eene schoone bestemming kreeg.

De toenmalige prins van Oranje, later koning Willem II, had zich verdienstelijk gemaakt in den oorlog der onafhankelijkheid, en werd door de gansche natie als op de handen gedragen. Geen wonder dan ook dat geheel Nederland juichte toen in genoemd jaar het domein den held van Waterloo als een huldebewijs werd aangeboden. Het gebouw, dat korten tijd voor logement gediend had, werd nu geheel hernieuwd en in den staat gebracht, zooals wij het nu kennen.

Koning Willem II heeft daar als prins gelukkige dagen doorgebracht, voor dat de belgische omwenteling uitbrak en hem later zooveel miskenning ten deel viel. Tegenover het kasteel had men ter zijner eer en ter vereeuwiging van den 18 Juni 1815 een gedenkzuil opgericht. Hij prijkt daar nog altijd en is voorzien van opschriften in vier talen.

Na 's konings dood in 1849 bleef Soestdijk de geliefde verblijfplaats der koningin-weduwe, aan wie de gansche streek zeer veel te danken heeft gehad. Nu is het domein eigendom geworden van prins Hendrik, den broeder des konings.

Vroeger vond men op het paleis een aantal kostbare schilderijen, waaronder het prachtig tafereel, voorstellende den slag van Waterloo, door Pieneman vervaardigd; of dat historische stuk daar nog aanwezig is, is ons onbekend.

Noordwaarts van Soestdijk ligt het beroemde Barensche bosch, dat voor het schoonste van gansch Nederland wordt gehouden.

De Amsterdammer, die gedurende de heete dagen naar lucht en groen snakt als een hert naar het water, is altijd een groot vereerder en trouw bezoeker van Gooiland en omliggende dorpen geweest, doch de reis was kostbaar en het verblijf van korten duur; nu geeft hem echter de Oosterspoorweg gelegenheid, om bijna een ganschen dag in het Barensche bosch door te brengen.

Uilen.

De nachtuil, en alle zijne geslachtssoorten, verwekt bij den mensch immer eenen zekeren afkeer en als men een van die dieren kan machtig worden, zal het zonder twijfel den dood sterven. Welnu, de uil moge nog zoo mysterieus leven, zoo afzichtelijk zijn en wonderlijke gewoonten hebben, toch is dit dier een der nuttigste vogels, en wat hij op een nacht verslindt in ratten, muizen, wormen, kruipdieren in alle soort, is inderdaad ongelooflijk.

De donkere hoeken der torens, huizen en schuren, de holle boomen, de puinhoopen en wat dies meer, dienen den uil gedurende den dag tot verblijf; zijn oog kan het daglicht niet verdragen, doch zoodra de avond valt, komt hij uit zijnen schuilhoek te voorschijn, onderscheidt wat andere dieren en de mensch niet meer zien, en overvalt zijne prooi met oneindig meer behendigheid dan de kat.

Dewijl de uilen slechts jacht maken in den vallenden avond, hebben zij inderdaad niet veel tijd om hunne maag te vullen; doch, wij herhalen het, zij doen dit met eene buitengewone behendigheid en hunne

maag heeft eene gansch bijzonders rekkelijkheid ter opstapeling van voedsel.

In de oudheid heeft de uil, door zijne afzondering en zijne geheimzinnige stilte, de eer bekomen het zinnebeeld te worden van de wijsheid, de studie en het nadenken. De Grieken maakten van den uil den lievelingsvogel van Minerva, de godin der wijsheid, en als zoodanig prijkte de beeltenis van dien vogel, bij de Atheners, op de geldstukken en anderzins.

Hoe komt het nu dat men in onzen tijd, het woord 'uil' in een geheel anderen zin bezigt en het als een minachtend schimpwoord den kortzichtige en den kniezer naar het hoofd werpt? Zeker is het dat wij het niet meer opnemen in den zin der Grieken. Wel integendeel.

Wij herinneren ons hier eene anekdote, welke zeer geestig is en aan Vondel wordt toegeschreven, ofschoon er veel den grooten man wordt aangerekend dat hem vreemd is. Eens was de dichter te Utrecht, stond op straat stil en zag naar een prachtige koets, op welker portel eene Minerva, zonder uil, geschilderd stond.

Een geparfumeerd modejonker wipte juist in de koets en zag tamelijk verwaand op den grijzen dichter, dien hij herkende, neer. De wijsneus wilde zich een oogenblik vermaken en ten gehoore van een aantal studenten die zich daar bevonden, riep hij:

'- Welnu, heer Vondel, rijm eens even op mij!

Een fijne spotlach speelde om de lippen van den dichter, en op de Minerva of Pallas wijzende, zegde hij:

> Heeft Pallas geenen uil?....
> Bedriegen mij mijn oogen?....
> Och neen, het arme dier
> Is in de koets gevlogen!

Een lange schaterlach, uit de groepen studenten opstijgende, begroette den rijken geblazoeneerden uil, die dan ook de zweep over de paarden deed leggen, eens en voor altijd overtuigd dat men den mannen, die rozen en brandnetels ter hunner beschikking hebben, niet te nabij komen moet. *Qui s'y frotte, s'y pique.*

Wentzel Coeberger.

Ziedaar nog een man van groote verdiensten, wiens naam door het algemeen schier vergeten is, ofschoon men niet moet aannemen wat zekere fransche schrijvers tegenwoordig beweren, dat het voorbrengen van dien naam, eene wezenlijke 'vinding' is. Voor hen is dit misschien zoo; doch voor den antwerpschen en vlaamschen letterlievende, in geenen deele.

Coeberger, en niet Cobergher (door onze franschgezinden geradbraakt *Coberge)* is te Antwerpen in 1506 geboren, en was een leerling van Marten de Vos, onder wiens leiding hij de schilder- en bouwkunst bestudeerde.

Even als bij Quinten Metzijs mengde zich bij hem - zoo luidt zekere traditie, die wij in elk geval, onzen dichters en novellisten aanbevelen - de liefde in de kunst. Volgens de overlevering, waar of niet, had Coeberger eene liefde voor Siska, de dochter van zijnen meester, opgevat. De schoone echter versmaadde het gevoel van haren aanbidder, en deze vertrok met de wanhoop in het hart naar het land 'waar de citroenen bloeien.'

Te Rome schilderde hij voor de schuttersgilde van Antwerpen de *martelie van St. Sebastiaan;* verder *Christus aan het volk vertoond* en *eene afdoening*, beide laatste stukken voor kerken in zijn vaderland, en wel voor Antwerpen en Brussel. Te Napels gelukte het hem, zegt verder de overlevering, zijne Siska min of meer te vergeten en hij verliefde op zekere Julia Frovek (ten minste volgens J. Bortier), dochter van een zijner landgenooten, en wier beeltenis hij in zijne schilderij, *de heilige vrouwen over Christus weenende,* opnam. Volgens denzelfden schrijver was de liefde voor Siska in afkeer en een gevoel van wraakzucht overgegaan, want de dochter zijns gewezen meesters figureerde, doch geenszins gevleid, tusschen de verschillende personen der schilderij.

Wij hechten aan dat verhaal weinig waarde, en laten het dan ook voor wat het is. Met Julia gehuwd zijnde en in het land weêrgekeerd, - en hier erlangt de nota meer vasten grond - benoemden de aartshertogen Albert en Isabella hem tot hofschilder en bouwmeester, en wij weten niet meer in welk vak hij het meeste uitmuntte en diensten bewees. Bij al die talenten moeten wij die noemen van ingenieur en staathuishoudkundige.

Als schilder bekleedde Coeberger een eersten rang; als bouwmeester onderscheidde hij zich. Verscheidene kerken in België hadden Coeberger tot ontwerper; onder deze noemt men die van O.L.V. van Scherpenheuvel. Zeker is het dat hij een man van fijnen kunstsmaak was, en het grootsche in zijne scheppingen niet gemist werd.

Op een ander gebied toonde Coeberger zijn krachtvollen ondernemingsgeest. België had destijds voorzeker, en op verre na niet, in zijne grondgesteltenis het uitzicht, welke het nu oplevert. De langdurige binnenlandsche oorlog had de ontginningen erg doen verwaarloozen. Was er in de steden ontwikkeling, buiten had zich deze niet bijzonder of liever in 't geheel niet opgedaan. Groote bosschen, wijde moerassen, ledige vlakten strekten zich alom uit.

Het land van Waas, dat in onze dagen als de ‘hof van Belgie’ geroemd wordt, was destijds nog eene woeste streek, waarin het wild gedierte huisde en de wolf zijn rijk gevestigd had. Het was Coeberger, welke er op wees hoeveel voordeelen uit de ontginning van die landstreek konden worden getrokken. Het was ook hij, die het ontwerp vormde de pestilente moerassen nabij Veurne, St. Winocxbergen en Duinkerken droog te maken, en alzoo eene vlakte van drie duizend hektaren aan den landbouw te geven, terwijl dat werk tevens de openbare gezondheid aanzienlijk bevoordeelen zou.

De oorlog moge het reusachtig werk dan ook vernield hebben, toch blijft aan Coeberger de eer van het ontwerp.

Een ander soort van werk hield den ijverigen man bezig, namelijk de inrichting der Bergen van Barmhartigheid of Berghuizen, welker oppertoezicht hem werd opgedragen. In 1620 werd in Antwerpen dergelijke stichting in 't leven geroepen. ‘De beroemde Wentzel Coeberger,’ zegt Torfs, ‘had voornamelyk de hand in deze stichting, welke, gelyk alle beginsels, nog zeer onvolmaekt was, maer altyd het loffelyk doel had, den buitensporigen woekerhandel der lombaerden te beteugelen.’

Coeberger schreef een werk over de bouw-, schilder- en beeldhouwkunst, de godenbeelden en de keizerlijke medaliën, doch het is ons onbekend. In 1621 gaf hij te Mechelen een schrift in het vlaamsch uit: Verdediging der Bergen van Barmhartigheid. Verder wees hij in een schrift, op het gevaar dat de bovenmatige uitbreiding der groote steden en vooral der hoofdsteden, ten nadeele van provincie-steden en dorpen, in zich bevatte. Coeberger was dus een bestrijder van het hatelijke centralisatie-stelsel.

De verdienstelijke man stierf den 23 november 1634 te Brussel, en werd in de Minderbroederskerk begraven. Zijne graftombe werd in 1695, tijdens het bombardement der stad door de Franschen, vernield. Zeker is het dat België, onder meer dan een opzicht, dankbaarheid aan den beroemden kunstenaar verschuldigd is, en er op den belgischen grond meer dan eene plaats is, waar met volle reden een standbeeld ter zijner eer zou mogen opgericht worden.

Een droppel water door P. Goossens. (*Vervolg*.)

Denk eens daarop na! Welke rol speelt zoo niet een droppel water tusschen de kinderen der menschen van het oogenblik dat hij ergens uit de lucht nederstort tot hij in den schoot des oceaans wordt gevoerd! Denk er op na, en in uwen geest schetst zich de geschiedenis der bedrijvigheid van het menschdom in zijne tallooze richtingen en vakken, in zijne naamlooze nooddruften en grilligheden!

Soms gebeurt het dat zoo een droppel water, in stede van in den al-

gemeenen stroom te worden meêgesleept, ergens diep in den grond dringt, door de eene of andere reet, eene kalklage doorboort en in eene spelonk uitkomt. Daar weder, vinden wij een der schoonste natuurverschijnsels: de dropsteenen. Zoo eene spelonk, bekleed met dropsteenen, die als kegels of van boven afhangen of uit den grond oprijzen, volgens de droppel water verdampt is voor of na zijnen val, doet aan de wonderheden droomen van *Duizend en eenen nacht.* Zoo iets te beschrijven, wagen wij niet: onze koude letteren zouden al te wijd bij onze herinneringen van de *Grotte de Han* achterblijven.

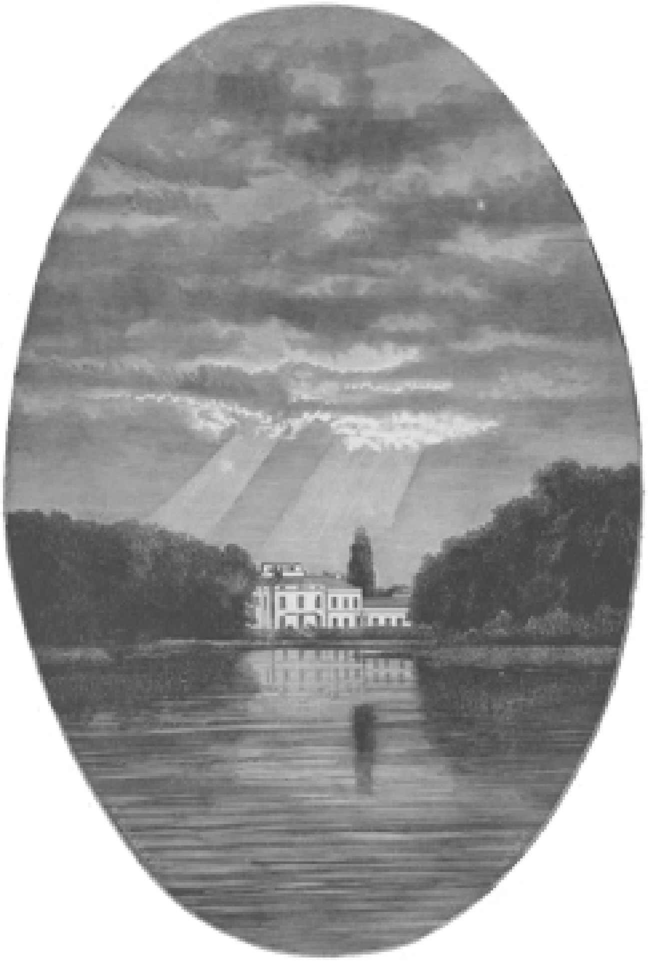

SOESTDIJK.

Intusschentijd, is onze droppel meer en meer het noorden genaderd; er komt een oogenblik dat hij, de polen nabij, alle warmte verliest. Vooraleer hij als sneeuw nedervalt, gebeurt het dikwijls dat hij eenigen tijd in de lucht blijft hangen, onder den vorm van ijsnaalden. Dan, door de werking van de electriciteit der aarde, brengt hij het noorderlicht voort, het noorderlicht dat onze groote Tollens aldus beschrijft:

> Soms schiet een wondre glans, een dichte vloed van stralen.
> Die spieglen op den sneeuw, langs klippen en langs dalen,

En kleurt den hemel rood, en gloeit hen in 't gezicht,
En voert hun geest omhoog; het is het Noorderlicht.
Nu zien zij 't siddrend aan, en dreigende opwaarts klimmen,
En schept hun vreugde in 't hart, zoo min aan vreugd gewoon!
Maar meestal blinkt dat licht verblindend grootsch en schoon.
Nu daagt het heerlijk op, in cirkelronde kringen.
En regenbogen, die zich vormen en verdringen,
Waaruit een tintlend vuur, van alle verw en gloed,
In zuilen afstroomt, schuimt, en alles vonklen doet.
Dan zijn het bergen gouds, die bliksemflitsen schieten,

UILEN.

Of solferzeeën, die haar springvloed overgieten,
Of kolken louter licht, waaruit een laaie brand
Van vlammend purper stijgt en borlend diamant.
Dan knapt en kraakt het, spat in sprankels heen en weder,
En sist als pulver, zijgt in vonken lijnrecht neder,
Vernieuwt zijn glans, hervat zijn luister, vlamt en vliedt;
En biddend zinkt hij neêr, die 't prachtig vuurwerk ziet.
(*Overwintering op Nova-Zembla*.)

Eindelijk, komt de droppel als sneeuwvlokje neder en ligt daar op eene dier ijsbanken, die den pool bezetten. Hij maakt deel van dit *eeuwenheugend* ijs. Zou het waar zijn? Zou hij hier zijne loopbaan moeten eindigen? Zeggen wij: neen, en verhalen wij hoe hij uit zijne ballingschap kan gered, hoe hij, die reeds in de luchtstroomen heeft gereisd, in de zeestroomen kan medegesleept worden.

Een verlosser daagt voor hem op uit het *zengende* zuiden..... Wijd naar het zuiden in, onder de keerkringen, in den zeeboezem of golf van Mexico, waar de zon loodrechte stralen afzendt, en eene gloeiende hitte veroorzaakt, neemt het water eene buitengewone warmte aan; door die warmte zwelt het water, zet zich uit en om het evenwicht terug te vinden, dat het verloren heeft, zoekt het eenen uitweg langs waar het zich met de andere waters vermengen kunne. Het bruist de golf van Mexico uit. Een stroom vormt zich te midden zelfs van den oceaan, sneller dan de Amazonen-rivier, ontstuimiger dan de Mississipi, der stroomen vader. Hij heet den golfstroom. Bij zijn uitbreken uit de golf is hij veertien mijlen breed, duizende voeten diep en legt op een uur acht kilometers af. Zijne warmte vermindert wel eenen halven graad bij elke honderd mijlen die hij doorloopt, maar zij verdwijnt nooit; des winters zelfs komt hij op de banken van Nieuwland aan met het meeste gedeelte der warmte, die hij onder de zon der keerkringen heeft opgedaan; zelfs in streken, waar de lucht somtijds tot onder smeltend ijs verkoelt, heeft hij nog eene warmte van ongeveer 26°. Zijne wateren, die zeer met zouten beladen zijn en daardoor eene donkere tint en zeer schoone blauwe weêrschijnen hebben, trekken te midden door de andere waters, die lichter van kleur zijn, zonder er zich in te mengen, alsof zij door stevige dijken ingedamd waren. Gewoonlijk is hij 12 en somtijds wel 17 graden warmer dan de overige zee; daardoor verheft hij zich hooger dan die zee en logenstraft alzoo de algemeene natuurwet: dat alle water waterpas is.

Die stroom dan, uit de golf van Mexico komende, waar hij zijnen oorsprong heeft, klimt op naar Nieuwland, doet de Britsche eilanden aan, keert ten noorden toe, schuurt Noorwegen voorbij, overal den zachten invloed verspreidende zijner lauwe wateren en loopt in de poolstreken verloren.

De oneindige wijsheid, die de schepping regeert, legt dien stroom eene zending op, de zending om warmte, onder de keerkringen vergaderd, tot op de polen te brengen. Gebeurde dat niet, dan zouden de polen meer en meer met ijs bedekt geraken, en niet alleen zou aldaar alle leven onmogelijk worden, niet alleen zou het rijk des eeuwigen winters zich meer en meer uitbreiden, maar de toenemende zwaarte van die landen zou het evenwicht der aarde in gevaar brengen. Men weet immers dat aldaar de zon, des zomers, het ijs niet kan smelten dat zich des winters gevormd heeft; zij

'mag lekken aan den sneeuw, maar deert den ijsklomp niet.'

Wat de zon niet vermag, dat doet de golfstroom gedeeltelijk; zijne warmere waters knagen aan den voet der ijsklompen, ondermijnen die, bespringen die langs alle kanten en maken die eindelijk los.

Maar zie nu een nieuw wonder. Terwijl de golfstroom ontstond en juist omdat hij zoo veel water uit het zuiden naar het noorden voert, neigt het noorder-water naar het zuiden in, om de leemte te gaan aan vullen die daar gaapt. Een tegenstroom gaat in; hij loopt onder den anderen, zoohaast hij hem tegenkomt ten noorden van Nieuwland; hij voert alle ijsbergen, alle ijsschotsen mede die de zuider-waters hebben losgemaakt; nu klompen, die honderde meters boven de zee uitsteken en dubbel zoo diep er in baden; dan ijsbanken, waarvan sommigen eene uitgestrektheid hebben van driehonderd vierkante mijlen. Reken nu de middelmatige dikte van zulk eene bank op zeven voet slechts, en dan vindt gij dat de IJszee zoo in eens een gewicht van twintig maal duizend millioen tonnen aan den Atlantischen oceaan teruggeeft! - Al die schotsen ontbinden zich langzaam onder den invloed eener warmere luchtgesteltenis en der warmere waters.

Zoo is dan onze droppel, dien wij dachten verwezen te zijn om beweegloos, in de poolstreken, den tijd te zien vervliegen, weder in den zeestroom gebracht en er begint voor hem eene nieuwe reeks van lotgevallen. Dezelfde droppel is hij nog altijd: nog altijd houdt hij één deel zuurstof in en twee deelen waterstof; alleenlijk is hij rijker geworden, hij heeft iets aangeworven. Thans bevat hij op 100 grammen:

96,470	grammen water,
2,700	grammen chloruur van sodium of keukenzout,
0,360	grammen chloruur van magnesium,
0,070	grammen chloruur van potassium,
0,002	grammen bromuur van magnesium,
0,230	grammen solferzuur van magnesia of engelsch-zout,
0,140	grammen solferzuur kalk of pleister,
0,003	grammen koolzuur kalk (krijt en samenstelsel),
0,025	grammen overblijfsel,

daarbij, maar in zeer kleine hoeveelheden, lood, solfer, keiaarde, ammoniak, ijzer, koper, en zelfs iets of wat zilver.

(*Wordt vervolgd.*)

De jeugd in de 16e eeuw.

De volgende 'Artijckelbrief,' volgens welks voorschrift de achtbare hoop des vaderlands, zich zoowel in de school, als op straat en in huis te gedragen had, bewijst ons dat de jeugd van dien tijd al zoo min als tegenwoordig, van rust en vrede hield. Wel integendeel. Toen als nu waren de jongens, rakkers van de ergste soort, en het kattekwaad, dat ze destijds bedreven, is hun in onze dagen, drie honderd jaar later,

nog veelal eigen. Het stukje is daarbij een aardig en levendig tafereeltje van de zeden des tijds. Luistert:

Die zijn muts niet afneemt voor een man van eeren,
Die daer loopen crijten, vloecken ende zweeren,
Die wild en onsedich loopen lancx der straten,
Die spelen om ghelt, boecken, oft loghenen praten,
Die der luyden Eenden smijten, en beesten jaghen,
Die niet en doen wat haer ouderen behaghen,
Die met messen poghen, in 't hair plocken,
Die in 't velt loopen, deur 't hoy springen met stocken,
Die buyten Meesters oft ouders raet thuys blijven,
Die ghelt, boecken, pennen, papier nemen als dyven,
Die nakent baden, in erten, in wortelen loopen,
Die in de Kerck rabbauwen, of snobbern coopen,
Die zijn Benedictie niet over tafel en lesen,
Noch smorghens, noch avonts niet bidt ghepresen,
Die 't Boeck scheurt, oft verrabbelt zijn papier,
Die malcanderen gheven toenamen hier,
Die zijn eten werpt voor katten ende honden,
Die niet willen weergheven, dat zy in 't school vonden,
Die in d'anders drincken spouwt, oft op zijn eten treet,
Die uyt school clapt en niet heelt 't secreet,
Die speecksel uyten neuse oft den mont
Metten voeten niet uyt en treden terstont;
Die opte wallen loopen als men gaet na huys,
Die malcander bewerpen met snot, vloyen en luys,
Die niet sedich loopen na de Kerck of daer van,
Die malcanderen smijten stucken, korf of kan,
Wat Scholiers dees voorz. puncten niet onderhouwen,
Sullen twee placken hebben, of hen met roeden clouwen.

Men moet zelfs bekennen, dat de jeugd van dien tijd, in zekeren zin, al ruim zoo ontvoogd moet geweest zijn als in onze dagen. Im-

mers spreekt het wetboek der school van 'vloecken ende zweeren,' verder van het gebruik van 'messen' in de vechtpartijen. Men kan zich overigens met die regelen, den schooljongen der 16^{e} eeuw, levendig voor oogen stellen.

Tamelijk opmerkelijk is het dat de meester als een alvermogend man wil beschouwd, en hij door 'clapperijen,' al hetgeen in de school gebeurt. niet op straat wil zien gebracht worden. Plak en roê speelden destijds en ook later, eene groote rol in de school, en de meester ranselde naar welgevallen de straatbengels af, al stonden er de ouders dan ook bij; want in den 'Regel der duytsche schoolmeesters,' die in de *Dietsche Warande* te vinden is, lezen wij:

Al stonden de ouders voor der scholen deur,
En de Schoolmeester leyde haer kint om geesselen veur,
En slagen gaf na zijnen wil en behagen,
So moeten die ouderen het selfde verdragen:
In het School te treden hebben zij geen macht,
Om 't kint den Schoolmeester te ontnemen met cracht,
Eer die straffinge gedaen is te vollen.....

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(*Vervolg.*)

III
Hoe men kennis maakt en trouwt bij de boeren in de Kempen.

Reeds twee jaren rustte oom Simon op het kerkhof; nooit of zelden werd er meer van hem gesproken.

Van de levenden spreekt men gedurig, maar och, waarom zich al veel ophouden met de dooden?

De levenden zijn ons zeer zelden volkomen naar den zin; van een doode integendeel zegt men doorgaans: 'och, hij had toch een goed hart; ja, hij was toch eigenlijk een braaf man.'

Vanwaar die tegenstrijdigheid? Het antwoord is zeer eenvoudig: in de samenleving benijdt de een den andere; naam, schoonheid, geleerdheid, rijkdom, eer en gezag maken ons jaloersch; of wel de een dwarsboomt den andere in voorkomende omstandigheden, met een bepaald doel, somtijds ook maar om te zeggen; 'Ziet gij wel dat ik gelijk had?'

Al dat geharrewar van het leven, al die nijd en naijver blaast de dood met haar machtigen adem van ons weg, en iedereen heeft instinktmatig gevoeld, dat wij er volstrekt niets aan toegeven, den doode voortaan 'een goed hart, een braaf man' te noemen, dewijl wij van hem toch niets meer te vreezen hebben.

Nu ga ik verder.

Willen wij eens even hier bij Abraham Solm, een boer van het dorp, binnentreden? Het is avond; het licht is ontstoken; Braam zit bij het vuur te rooken; de vrouw stopt kousen; de dochter zit te spinnen.

Op dit oogenblik komt er een marskramer binnen, die, bij 'een goeden avond' zijne mand met ellengoederen losmaakt en op den vloer nederzet.

Goeden avond, Braam Solm, sprak hij vriendelijk; hoe gaat het hier zoo al?

Braam nam de lamp in de hand, en verlichtte het aangezicht van den marskramer.

Marc Munter! riep hij; ik ben verdraaid als ik u kende; wat is het lang geleden dat ik u niet meer heb gezien!

- Twee jaren, zei Marc.

- Ja, het is nu twee jaar dat Simon dood is, zeide Braam; kom, ga even zitten.

Een heelen tijd sprak men van wit en zwart, en eindelijk ook van den handel.

Ja, de handel, zei Marc, was toch maar de drijfveer van alles.

Wat hem betrof, iedereen wist dat, toen hij het dorp verliet, Marc Munter wel iets doch niet veel konde bezitten. Nu had hij gedurende slechts twee jaren handel gedreven in tijken, linnen en ellengoederen, en hij zou het onder geen stoelen of banken steken, reeds goede zaken gemaakt en veel geld gewonnen te hebben.

Maar toch ging het denkbeeld van zijn geboortedorp hem nooit uit den geest; ja, waar hij ook was, altijd, ja, altijd dacht hij aan zijne oude buren.

- Zoodat wij nog de hoop hebben, zeide vrouw Solm, Marc Munter nog eens in het dorp voor goed weder te zien?

- Dat zwervend leven van het eene dorp naar het andere, ben ik reeds lang moede, antwoordde Marc; en ofschoon mijne nering goed vooruit gaat, ware ik toch het liefst maar weêr bij mijne oude vrienden; neen, elders heb ik geen aard.

- Kunt gij geen zaken maken hier in het dorp? vroeg Braam.

- Och, neen, antwoordde hij; voor mijn marshandel heb ik eene groote uitgestrektheid, een vijftigtal dorpen, noodig; indien ik geene andere zaken deed, dan hier in het dorp alleen, was ik een arme kerel. Liever wilde ik trouwen en mij weêr op den landbouw toeleggen, iets wat toch beter met mijne gewoonten en opvoeding overeenstemt, dan dat zwervend marskramersleven.

- Ho, ho! zei Braam; dat is goed overlegd; wel trouw dan maar, hoe eerder hoe beter.

- Eer gezegd dan gedaan, er loopt dikwijls al oneindig veel water over het land, voor men daartoe kan geraken; neen, dat gaat zoo gemakkelijk niet.

- In mijnen tijd ging dat van zelf. Toen zei men: 'hoor eens, Lisbeth, Hanna of Truike, ik wou wel gaarne met u trouwen; zeg nu maar kortaf, ja of neen.' Gewoonlijk zeiden de meisjes kortaf, ja, en daarmede was de zaak afgedaan. Is dat zoo niet, Claar? voegde hij er bij, met zijn pijp naar zijne vrouw wijzend.

Claar nam haar bril af, legde de stopkous op haar schoot en antwoordde even glimlachend:

- Och, ja; en waarom moeten daarom complimenten gemaakt worden; is dat geen gekheid? Nu, ja, dat is maar gekheid.

- Nu, zoo moet gij ook handelen, Marc, hernam Braam Solm.

- En dat zal ik ook, verduiveld! zei Munter; zeg eens, Metge[1)], hij wees met den vinger naar de dochter die bij haar spinnewiel zat, wij zouden een goed paar zijn; wilt gij met mij trouwen? Zeg maar kortaf, ja of neen.

- Ja, maar dat is nu toch wel wat al te kras, zei Braam half lachend.

- Och, hij meent het niet, lachte Metge, terwijl zij haar spinnewiel even stil hield.

- Zou ik het niet meenen? sprak Marc; ja, zeker, 't is echt gemeend, ik ben een deugniet, als ik het niet in de ziel meen.... Zeg maar ja of neen.

- Wie kan daar.zoo maar eensklaps op antwoorden? meende Metge glimlachend.

1) Mechtildis.

- Wel, waarom niet? hernam Marc; in uws vaders tijd ging het niet anders.
- Ja, maar toch ging het zoo kras niet, zei Braam half lachend.
- Kom, kom, Metge, 't is maar gekheid van Marc Munter, lachte de moeder.
- Neen, op mijn woord van eerlijk man, 't is volstrekt geen gekheid, hield Marc vol; waarom zou dat, niet gemeend zijn?
Met een langen. schaterlach liep Metge de deur uit.
- Wat zonderlinge meid, zei Braam; waarom gaat zij nu loopen?
- Denkt gij ook misschien, dat men u zal opeten, riep de moeder haar achterna; blijf maar eens op uw spinnewiel zitten.... Zou men niet zeggen dat gij een kind zijt, zoo te gaan loopen als een gekkin?
- 't Is altijd een aardige meid geweest, maar goed in de ziel, lachte de vader.

- Nu, wat zegt ge? zei Marc; ik heb nog al geld, en een eerlijk man ben ik ook; of weet er iemand iets op Munter te zeggen?

- Neen, dat niet, Marc, antwoordde Solm; ik ken u van toen gij een kind waart, niet hooger dan mijn lange zondagspijp, die daar voor het venster staat.

- En aan niemand ben ik een roode duit schuldig; zelfs bij den koopman, die mij sedert twee jaren mijn goed levert, is alles aangezuiverd, pochte de marskramer.

- Ja, dat wil ik gelooven, sprak Braam; maar, wat duivel, waarom loopt die meid nu de deur uit?

Zijne vrouw stond op, deed de deur met eene spleet open, en riep:

- Metge! wat is dat nu toch voor gekheid, zoo maar in eens weg te loopen? Kom maar spoedig binnen; het is buiten al veel te koud.... in mijn tijd waren de meisjes heel anders.

- De meisjes hebben altijd gekke kuren in het hoofd, zeide Braam, met het hoofd schuddend.

WENTZEL COEBERGHER.

- Nu, wat zegt ge? hernam Munter al wederom; ik zou wel gaarne uw schoonzoon worden.... Zijn wij geen oude en goede kennissen? Gij waart een vriend van mijn vader, en oom Simon mocht u goed lijden.

- Uw vader heb ik goed gekend en Knokkel was een doorbraaf man, zeide Braam; maar komt die meid nu haast binnen, ja of neen? Heeft dat nu lang genoeg geduurd? Marc Munter spreekt in vollen ernst.

Eindelijk kwam Metge, rood als een dakpan en schaterend van lachen, binnen.

- Ga daar zitten, meid, beval de vader; wees nu eens een oogenblik ernstig zoo als het betaamt.

- Luister, Metge, sprak Marc; wij kennen elkaâr van ouds; gij zijt altijd goed voor mij geweest, en vriendelijk ook; ik wil met u trouwen.... 't is gemeend, of hebt gij geen zin?

- Och, kom, ik trouw met niemand, antwoordde Metge; wat zouden de menschen zeggen?...

- En waarom zoudt gij niet trouwen? onderbrak de vader; en wat zegt gij daar, wat de menschen zouden zeggen?

- Wie heeft daar zaken mede? vroeg vrouw Solm; en waarom zoudt gij niet trouwen? Ja, waarom niet?

- Daarom niet, antwoordde Metge; och, alles kan ik dan toch zoo niet zeggen.

- Of hebt gij ook een oog op dien langen Wapper; gij weet wien ik bedoel? vroeg Braam.

- Vader maakt altijd gekheid, lachte Metge.

- Een doodarme jongen, die.... maar Marc Munter, dat is iets anders.

- Rijk ben ik wel niet, zegde Marc, maar heb toch een fraaie duit gewonnen?

Hij trok een linnen zakje uit, maakte de dunne kempen koord los, waarmede het was toegebonden, en schudde den inhoud op de tafel. Bijna de helft van het tafelblad lag met goudstukken bedekt.

- Eerlijk geld met leuren gewonnen, zei Marc; en nog ziet gij heel mijn rijkdom niet; ik bezit nog viermaal meer.

Braam Solm en ook zijne vrouw waren recht gesprongen en staarden met verbazing op dat glinsterend goud.

Nu, een of twee handvollen gouds is ook eene heele zeldzaamheid bij den eenvoudigen landbouwer.

- Nu, wat zegt ge? vroeg Marc voor de zesde maal.

- Mijne toestemming hebt gij, antwoordde Braam.

- De mijne ook, voegde de vrouw er bij; wat zegt gij er van, Metge?

- Nu, als Marc dan niet anders wil, antwoordde het meisje, terwijl het gloeiend rood der dakpan weêr op haar aangezicht verscheen.

- Top, alles afgedaan! riep Braam.

- Top! zei Marc, terwijl hij zijn toekomenden schoonvader een zwaren slag in de hand gaf, als hadde hij hem eenvoudig een melkkoe afgekocht.

- Kom, vrouw, geef een glaasje brandewijn, zei Braam; daar, Marc, laat ons eens opstoppen.

En hij reikte hem zijn tabaksdoos over.

Terwijl Marc zijn glas tegen dat van Metge stiet en haar gezondheid wenschte, nam Braam wederom het woord:

- Nu alles is afgesproken, moet gij de zaken maar kort en bondig afwerken; van lanterfanten houd ik niet, binnen een maand kunt gij zorgen dat gij getrouwd zijt... Zoo deed ik ook in mijnen tijd.

- Morgen huur ik de Moersteê, zei Marc.

- Is die te huur? vroeg Braam; eene goede winning, goed land en vooral uitstekende weiden. Nu, Marc, veel geven, kan ik niet; ik heb een slecht jaar gehad, maar toch geef ik Metge twee mijner beste melkkoeien meê; zoo toch kan ik de meid, die ik lief heb, niet.buiten de deur zetten.

- Een paar bedden met toebehooren kunnen wij ook missen, voegde de vrouw er bij.

- Het overige zal ik zelf koopen, zeide Marc; en laat de boel dan maar draaien.

- Wel ja, meende de vrouw.

- Kort werk, goed werk, meende haar man.

- En wat zullen de buren zeggen? sprak Metge met een langen zucht.

Een maand na dien merkwaardigen avond, trouwde Marc Munter met Metge van Braam Solm.

Het tooneel is naar het leven geschetst.

Komt het echter den lezer vreemd voor dat in menig heidorp, zaken van zoo groot gewicht op dergelijke wijze worden afgedaan, zeker is het ook, dat de eenvoudige landlieden niet begrijpen, hoe men in de steden om al die dingen zoo veel beweging kan maken.

Wat kan een boer zijn oogen wijd open zetten en zich vermaken, wanneer men hem verhaalt, wat al plichtplegingen van *engagementen, entrées, visietkaartjes,* wederzijdsche geschenken, *soirées, diners*, enz. in de hooge wereld in gebruik zijn, eer men eindelijk en ten laatste getrouwd is.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 23]

DE MOEDER VAN MARGARETHA VAN PARMA.

De moeder van Margaretha van Parma.

De landvoogdes der Nederlanden, tijdens welker zevenjarig bewind, het eedgenootschap der edelen ontstond en de beroerten der 16^{e} eeuw een zoo noodlottigen keer namen, was de dochter van Karel V en eene Audenaardsche juffer, Grietje Vander Geenst, welke door Karel eens te Gent werd opgemerkt.

Wij zullen bij dit punt niet langer stil staan: het onderwerp heeft reeds aan zooveel dichters en schilders ten onderwerp gediend, dat het meer dan voldoende bekend is. Ook de heer Lagye, een Antwerpsch schilder, heeft het, en dit niet zonder welgelukken, op het doek gebracht, en het oogenblik gekozen dat Grietje, van een bezoek of eene wandeling terugkeerende, het wiegske ledig vindt.

't Is een lief tafereel; smartelijk gevoel ligt er echter op het wezen van het meisje niet uitgedrukt. Men zou zeggen dat de eerste droefheid voorbij is en zij, bewust dat de keizer het kind heeft doen wegvoeren, aan de eer en den hoogen stand droomt, dien de vader aan haar wichtje heeft voorbeschikt.

Inderdaad, dat kind, door de zuster des keizers, koningin Maria van Hongarië, de *jagheresse* bijgenaamd, opgevoed, moest eens de hooger gemelde landvoogdes worden.

Wij kennen dan ook volkomen den levensloop van de dochter, doch die van de moeder bleef voor ons verborgen. Waarschijnlijk zal deze of gene dichter daaromtrent wel het een of ander, zonder eenig officieel document, samenweven, hetwelk dan ook bij het publiek als waarheid zal doorgaan; want wat men ook zegge, de roman neemt, onder dit opzicht, niet zelden de plaats der geschiedenis in.

Pas was het kindje vijf jaar, of Karel V beloofde haar ten huwelijk aan den hertog van Florence, Alexander de Medicis, 't Moet u niet met verwondering doen opzien, lezer: in die tijden had dit zeer veelvuldig plaats, een bewijs, dat de vorstelijke huwelijken destijds nog meer spekulatie waren dan wel tegenwoordig. Op haar dertiende jaar werd het huwelijk te Napels voltrokken. Pas twee jaar getrouwd, werd de hertog vermoord (1537); zijne weduwe was zoo wat vijftien jaar. Op haar negentiende trouwde zij Octaaf Farnese, hertog van Parma en Plaisance.

Hoe slecht gepast die huwelijken waren, blijkt uit hare eigene woorden: ‘toen ik dertien jaar oud was,’ zegt zij, ‘deed men mij trouwen met een man van zeven en twintig en op mijn negentiende geeft men mij een kind van dertien.’ Farnese vertrok denzelfden dag van zijn huwelijk, alleen wel te verstaan, naar Afrika en vertoefde daar verscheidene jaren.

In 1547 ontstonden er moeielijkheden over den moord, op Farnese's vader gepleegd, in welk feit de zoon Karel V beschuldigde, zijnen onderstand aan de eedgenooten te hebben gegund. De keizer belegerde Parma en eischte door een wapenheraut zijne dochter op, de stad te verlaten. Margaretha antwoordde, dat zij den keizer als haar vader eerbiedigde en hem onderdanig was; ‘doch ik moet,’ zegde zij, ‘mijnen echtgenoot nog onderdaniger zijn; mijn plicht is met hem te leven en te sterven.’

De keizer las dit antwoord voor geheel zijn hof, een bewijs dat hij het treffend vond.

Philips II noemde zijn zuster gouvernante der Nederlanden, en ware zij in hare regeering zoo niet tegengewerkt door de oproerstokende edelen, dan zouden deze gewesten, onder haar bestuur, goede dagen hebben beleefd. Zij was eene doorzichtige vrouw en overtuigd dat de strengheid slechts in den uitersten nood moest worden gebezigd. Toch legde zij meer dan eens krachtdadigheid aan den dag: *dat* had ze van haar vader.

Zeker is het dat zij, de landvoogdes, de Nederlanden tot de rust gebracht [e]n de hervorming hare beste dagen hier beleefd had, toen Spanje haar door den hertog van Alba verving. Ook protesteerde Margaretha hevig bij den koning over die vervanging van staatkunde in de Nederlanden, en betreurde dat haar werk aldus vernietigd werd.

Alba trad inderdaad een gansch anderen weg in, en het miskennen van recht en wet wekte andermaal den tegenstand der edelen op, waardoor zich dan eindelijk het volk liet meêsleepen.

In den aanvang van 1568 vertrok de gouvernante naar Italië, waar zij in 1586 aan de jicht, eene ziekte waarmeê zij bijzonder geplaagd was, stierf. Zij liet eenen zoon achter, uit het huwelijk met Farnese gesproten, die in 1578, dus op drieentwintigjarigen leeftijd, tot gouverneur-generaal der Nederlanden werd benoemd.

Margaretha van Parma bezat ontegenzeggelijke hoedanigheden, en men doet haar onrecht, als men deze wil verkleinen of verloochenen; doch, wij herhalen het, zij had

tijdens hare regeering met een berooiden, hebzuchtigen, woelzieken en bedorven adel te doen, die niet zelden hare beste inzichten trachtte te verijdelen.

Onder vrouwelijk opzicht was zij juist niet rijk bedeeld. Had zij recht mannelijke deugden gelijk de *jagheresse*, zij miste de aangename en wegsleepende vormen van eene Margaretha van Oostenrijk, en de stoppelbaard aan haar kin zette haar uiterlijk juist niet veel vrouwelijks bij.

Marie-Antoinette.

Nog een dier wezens, welke niet alleen onschuldig gehalsrecht, maar daarenboven op eene schandelijke wijze gelasterd werd, ten einde aan die halsrechting een schijn van waarheid te geven!

De tijd is echter geen helper voor de lasteraars geweest - integendeel. De tijd heeft allengs de nevelen doen opklaren, en de bewijzen harer onschuld liggen voor ons. Of zou men hare liefde voor de pralerij, voor de feesten nog als eene misdaad rekenen? Zou men nog geloof hechten aan die gewaande brasserijen in het kleine Trianon, door republikeinsche lasteraars uitgevonden?

Marie-Antoinette is in alle geval gelukkiger dan die andere koningin, welke insgelijks op het schavot stierf, namelijk Maria Stuart, wier nage dachtenis bijna drie eeuwen geschandvlekt bleef, omdat de betaalde pen van Buchanan en de helsche politiek van Elisabeth zoo langen tijd verdedigers heeft gevonden.

De koningin van Frankrijk, Marie-Antoinette, was de dochter van Frans I, keizer van Duitschland, en Maria-Theresia; zij zag het levenslicht te Weenen, den 2 november 1755. Op haar veertiende jaar werd zij door den hertog de Choiseul, gezant van Lodewijk XV, ten huwelijk gevraagd voor den dauphin, en den 10 mei 1770 werd die vereeniging dan ook te Versailles voltrokken.

Het koningschap was in Frankrijk door een Lodewijk XV, op eene stellige wijze, met onwaarde geslagen en Lodewijk XVI, een braaf en edel man, moest voor al de wandaden en misslagen zijner voorgangers boeten.

Niets kon de woeste republikeinen verteederen, noch de rechtschapenheid des konings, noch de natuurlijke goedhartigheid van Marie-Antoinette. De koningin wist dat ze niet populair was en zij had een voorgevoel van den storm die haar verpletten zou, en echter weigerde zij zich in veiligheid te stellen - een raad, die haar niet alleen door de koningin van Napels, maar ook door haren echtgenoot, gegeven werd.

Dat voorstel wees Marie-Antoinette immer van de hand. Zij had een groot besef van haren plicht en wilde aan dezen niet te kort blijven; die plicht zegde haar dat zij aan de zijde des konings blijven moest, wien zij het, in meer dan een geval, in krachtdadigheid afwon.

Ja, het is zeker dat de besluiteloosheid van Lodewijk XVI de zaak van het koningschap in Frankrijk erg benadeelde, en dat dit minder ongelukkig zou geweest zijn, hadde de koning zooveel ondernemingskracht gehad als zijne echtgenoote. Zelfs in de gevangenis was en bleef zij voor hem een steun, eene bemoediging, wezenlijk een engelbewaarder. Daar, in den Temple, vergat zij alle grootheid, en verstelde zelfs de kleêren des konings; zij prentte haren kinderen een innig gevoel van liefde tot de deugd en gehechtheid aan het katholiek geloof in.

De tormenten, die de republiek aan die ongelukkige wezens heeft doen onderstaan, te beginnen met de vlucht van Varennes, tot aan den dood van den kleinen dauphin, zullen haar - de republiek - eene eeuwige schande zijn.

Geen oogenblik heeft de republiek de fiere en goedhartige koningin kunnen neêrslaan, hoeveel laffe aanvallen zij ook tegen haar richtte. Toen men haar beschuldigde - hatelijker en laffer beschuldiging kennen wij niet - op de zedelijkheid van haar kind aangelegd te hebben, verpletterde zij de beschuldigers, door deze verhevene woorden *j'en appelle à toutes les mères qui sont ici! Un pareil crime est-il possible?* ik doe een beroep op alle hier aanwezige moeders! Is zoo'n misdaad wel bestaanbaar?

Hoe grootsch was zij na den dood van haar echtgenoot; hoe grootsch toen zij zelf veroordeeld was, toen zij den afgevallen en meineedigen priester, dien men haar zond en haar aanraadde vergiffenis voor hare misdaden te vragen, toerichtte: ‘voor mijne fouten, ja, voor mijne misdaden, neen; ik heb er geen begaan!’ Hoe grootsch en verheven was zij, toen de republiek haar, o lafheid! twee uren lang en met de handen op den rug gebonden, door de straten van Parijs voerde, blootgesteld aan de beleediging van het gespuis!

Frankrijk zal nooit die schandvlek uitwisschen; zij kleeft op de republiek, gelijk de moord van Maria Stuart op het protestantism kleeft. Met die koningin heeft Marie-Antoinette, in hare laatste oogenblikken, eenige gelijkenis, Hier en daar heerscht dezelfde kalmte, hetzelfde vertrouwen op God, dezelfde onwankelbare gehechtheid aan het katholiek geloof.

De schriften die men over de koningin van Frankrijk het beste raadplegen kan, zijn de *Mémoires* van Mme Campan; verder *les Mémoires secrets sur la mort de Marie-Antoinette,* aan Babié toegeschreven.

De gravin de Bradi zegt, dat 'wat den persoon van Marie-Antoinette aangaat, deze niet volmaakt was. Haar gelaat bezat geene regelmatigheid; hare oogen hadden niets bijzonders in vorm of kleur, maar haar oogslag en haar glimlach waren verrukkelijk. De blankheid van hare gelaatskleur, de fijnheid van haar vel waren eenig, even als de schoonheidsvorm harer armen en handen. Zij droeg het hoofd met zooveel natuurlijke majesteit, dat men zoowel de sierlijkheid, als de waardigheid van hare houding bewonderen moest.

'Marie-Antoinette was vol bevalligheid; men kon haar niet genoeg bewonderen. Het werd zelfs de mode zich de haren met rosachtig poeier te verwen, om de wat hoogblonde kleur van heure hairlokken nabij te komen. Onder de portretten, die van haar bestaan, wijst men op dat van Mme Vigier-Lebrun; maar dat van den zweedschen kunstenaar Bossline is het treffendst van gelijkenis.'

Ik was er bij.

Wie herinnert zich de schilderij van Florent Willems niet, welke in 1867, te Parijs in de algemeene tentoonstelling zoo schitterend voor de belgische kunst getuigde? Gewoonlijk hebben de onderwerpen van dien schilder niet veel om het lijf: ditmaal stelt de aanschouwer een boeiend belang in hetzelve.

Inderdaad, men volgt het jonge paar met belangstelling in de galerij, waar de meesters van den tijd, de glorierijke daden van hunne landgenooten hebben afgebeeld. Een bekoorlijker catalogus dan de jonge krijgsman bij zich heeft, zou men zich moeielijk kunnen voorstellen.

De jonge freule des huizes wijst met den waaier naar eene marine, misschien wel een Vande Velde, welke een der zeeslagen tusschen Engeland en het kleine Nederland herinnert. 'Ik was er bij!' zegt de jonge man kalm, echt 'hollanderachtig' maar niet minder fier en zelfs trotsch op zijn krijgsroem.

'Ik was er bij,' die woorden zijn overigens de zoetste en schoonste die later een krijgsman uitspreekt. 'Ik was er bij,' dat zullen diegenen niet meer zeggen, welke onder in den diepen waterplas slapen en wier naam op de golven niet glorierijk vermeld staan.

Het middagmaal.

Het onderwerp, de hond die met gespannen aandacht den etenspot van den jongen in het oog houdt, is er een dat door een aantal schilders reeds behandeld werd, en we begrijpen juist niet waarom; want zoo bijzonder voornaam is het zeker niet. Ditmaal heeft de kunstenaar het tafereeltje zeer schilderachtig ingekleed. Hij plaatste het in een ouden stal, zooals onze Louis van Kuyck die wist te vinden en op het doek over te brengen. Het is juist tengevolge van deze gelukkige keus, dat het geheel ons zoo toelacht.

Rondom ons.

De Doryphora.

Pas zijn wij eenigszins van de verschrikkelijke aardappelplaag verlost, of aan gene zij des oceaans doet zich een ander onrustbarend verschijnsel op, waardoor het voedsel des volks, de aardappel met volslagen ondergang bedreigd wordt. Wij bedoelen hier de *doryphora decemlineata,* een insekt dat men in Noord-Amerika den naam geeft van *Colorado* of *Western tenlined potato bug.* Die naam is ontleend aan de tien zwarte streepjes, welke de bovenvleugels van dit insekt versieren.

De colorado is de vijand der aardappelplant, ten minste in dien zin dat hij deze teenemaal verslindt en hare groei onmogelijk maakt. Uit het Rotsgebergte is deze kever in de andere gedeelten van de Vereenigde-Staten overgebracht, en op dit oogenblik richt het insekt eene onberekenbare vernieling in Kanada aan, waar men zelfs tot het besluit gekomen is, geen aardappels meer te planten.

Wat nog het onrustbarendste is van dit insekt, is de snelle en talrijke voortteling. Het vrouwelijk insekt legt tot zelfs 1200 eieren, gemiddeld in achtien of twintig groepjes verdeeld, op de onderzijde van het blad der plant. Na zes dagen komt het insekt reeds te voorschijn en leeft een twintigtal dagen van het loof der plant. Geen bladvezel blijft er over en de aardappelstronken staan letterlijk als kaal geschoren. Na die dagen dringt de worm in den grond en na tien of twaalf dagen komt op nieuw het gevleugeld insekt te voorschijn, dat op nieuw zijne eieren legt.

Volgens opgaaf van een landbouwblad, brengt de colorado drie geslachten voort. Gerekend op het maximum, dus op 1200 eieren, brengt elke kever in het jaar, 3600 wormen of poppen voort. Die van het laatste jaar overwinteren in den grond.

In de belgische Kamer heeft men in den aanvang van Februari 1875 het vraagpunt opgeworpen, of het niet noodig zijn zou den invoer van aardappelen uit Amerika tegen te gaan of beter gezegd te verbieden. Immers, door dergelijken invoer zou men zeer goed dien ongenoodigden gast in onze streken overplanten, en wij vragen aan iedereen wat onmeetlijke ramp daaruit zou voortspruiten.

Die overbrenging zal niemand verwonderen, als men weet dat het leven van den colorado-kever zoo taai is, dat hij uit Kanada naar Engeland overgebracht, levend in laatst gezegd land aankwam.

Is er nu nog geen geschikt middel uitgevonden, om den *doryphora* te bestrijden? Men beveelt vooral het gebruik aan van koperarsenikzuur, gemengd met plaasterkoek of roggemeel, welke stof men bij het te voorschijn komen der rupsen, over de aardappelplant heenstrooit; doch dit middel is kostbaar en gevaarlijk, het is dan ook geenzins aan te bevelen.

De *doryphora* is tot nu toe ongekend in ons land, en wij hopen wel dat zij zal geweerd worden; het mislukken van het aardappelgewas is eene ramp voor het volk, en het gelukken van dit gewas is reeds twijfelachtig genoeg, dan dat de kans nog zou verminderd worden.

Een droppel water
door P. Goossens.
(*Vervolg en slot.*)

Wilt gij nu eenige bijzonderheden over de plaats, welke op onze aarde dat water bekleedt, waarvan onze droppel deel maakt? De gansche oppervlakte onzer aarde meet ongeveer 5,098,857 vierkante myriameters; het water bedekt 3,832,558 vierkante myriameters; zoodat er voor de vaste landen en eilanden slechts 1,266,299 v.m.

overblijven. Al de waters der zee bijeengebracht, zouden eenen bol vormen van 50 tot 60 mijlen diameter en in de veronderstelling dat de aardbol volmaakt rond zou zijn, zonder bergen of oneffenheden, zouden zij de aarde bedekken met eene lage water van 200 meters dikte.

Wilt gij een denkbeeld van het zout dat opgelost en ontbonden is in den oceaan? Men rekent dat het gewoon zout alléén, om van de andere zouten niet te spreken, dat zich in de zee bevindt, eene hoeveelheid van 3,051,342 cubieke mijlen vormt; indien dit zout bijeengebracht werd, zou het bergen maken vijfmaal zoo groot als al de Alpen te samen.

Wilt gij iets weten over de kracht van het water? Het kan tot baren worden van 50 meters hoogte, die eenen hoop vormen van 2 tot 3,000 cubieke meters en die 2 tot 3 millioen kilogrammen wegen. Zulke baren, van zulk gewicht, bewegen zich met eene snelheid van 20 meters op elke seconde, dus tweemaal zoo snel als een spoortrein, die tien mijlen op een uur aflegt. Gij zult niet behoeven te vragen welk het lot zal zijn van een schip, dat de speelbal wordt van zulke branding.

Dus, in zee zoo wel als te land, krijgt onze droppel, wanneer hij bij zijne makkers vereenigd is, eene onweêrstaanbare macht. Gelukkiglijk stelt God hem paal en perk..

MARIE-ANTOINETTE.

In zee, zoo min als in de lucht, heeft de droppel water ooit rust. Vooreerst volgt hij al de bewegingen der zee, waarvan de gansche onafzienbare vlakte, wanneer zij ook een geheel onbewegelijke, kalme spiegel schijnt, als met zachte ademhalingen rijst en daalt; de zeeman noemt dit *deining.* Dan heeft hij bewegingen die hem eigen zijn: wordt hij kouder, dan krimpt hij in; hij wordt zwaarder en zakt dan in de diepte, en blijft zakken tot hij niet meer dan 4°,25 graden warmte heeft, eene warmte die overal aan het water gemeen is, wanneer men tot eene diepte komt van 1000 voet; blijft die afneming van warmte aanhouden, en daalt zij tot 0, dan wordt de droppel lichter dan hij was met 4°,25 graden warmte; hij klimt weder, zoekt de oppervlakte en drukt den warmeren droppel naar omlaag. Zoodat, door eene bewonderenswaardigeschikking Gods, het bevriezen niet anders dan op de oppervlakte kan gebeuren.

Buiten dat, werken nog andere krachten op den droppel: de omwentelingen die gebeuren in de lucht, de winden, de orkanen en bovenal de aantrekkingen van zon en van maan, die alle dagen rond den ganschen aardbol, en naarmate zij in hunnen loop vorderen, twee oneindige golvingen doen ontstaan; daaruit: de tijen, ebbe en vloed, die onzen droppel zonder ophouden heen en weder schommelen. Gij ziet het: 't hem onmogelijk eenige rust te genieten.

Ook is hij voor de rust niet geboren: integendeel hij is bestemd om eeuwig te dwalen, gelijk de wandelende Jood, van wien de legende spreekt en daarom dwaalt hij immer voort en rond. Zie, ergens duizend mijlen ver, op den tegenkant des aardbols; er is eene streek dorstend naar water; God wil dat hij ze lave: een straal der zon valt op hem neder,

IK WAS ER BIJ.

zuigt hem op en nu zal een wind, of rechtstreeks of langs honderde omwegen misschien, hem naar den grond brengen die op hem wacht en die van hem lafenis en vruchtbaarheid verhoopt.

Hij maakt deel van den omloop die gansch onze aarde bemeestert: dikwijls valt hij neder, als regen, dauw, ijzel, mist, sneeuw, ijs, damp, nevel, en onder al die verschillende vormen oefent hij dan eenen verblijdenden dan eenen bedroevenden invloed uit; en altoos wordt hij terug opgeslorpt en voortgesleept.

Zie, laatst viel hij in een meer met blauwe wateren; geen rimpeltje liep op zijnen effen spiegel, of het onstond onder den adem van het streelende avondzoeltje; hij weêrkaatste niets dan het blauwe uitspansel, dan groene landouwen, dan witte kasteelen, dan prachtige gondolen, dan geurige bloemen en oranjeboomen! Hier zou het goed zijn het leven te mogen slijten. ‘Neen,’ zegde de Heerscher van het heelal; en, in de woestijnen van Afrika, onder het gloeien der zon, verheft zich de doodende *smum* (simoum), die alles op zijnen doortocht verzengt, de Middellandsche zee oversteekt, onder den naam van *sirocco* gansch Italië plaagt, en alhoewel hij zich met water beladen hebbe, nog de macht heeft ons verloren droppeltje op te slorpen en het wegvoert over de Alpen.

En zoo gebeurt het dat onze droppel die reeds de wildste volksstammen heeft gelaafd, onzen dorst lescht. Door hen uitgezweet misschien, komt hij ons voor als schuimend bier of als vroolijke wijn; bij hen en bij ons, helaas als vergiftigend *vuurwater*. En zoo staat de Laplander in verband met den Patagoon. En zoo is de gansche bevolking der aarde door lucht- en zee-stroomen, door eenen omloop van water ten nauwste omstrengeld.

Zou het nu niet onnoodig zijn u nog langer met de lotgevallen des droppels water bezig te houden? Zou het niet overbodig wezen u te toonen dat hij de reizen, die wij met hem in het noordergedeelte der aarde gedaan hebben, ook in het zuidergedeelte kan afleggen en inderdaad aflegt, vermits daar ook een reuzen-stroom de zee doorloopt; vermits, met één woord, dezelfde wetten daar èn lucht èn water regeeren? Wat wij reeds zegden, voldoet, niet waar? Gij begrijpt nu reeds welke rol een droppel water in de natuur speelt, hoe gewichtig, hoe nuttig eene rol.

Zulke rol verdiende, ja, door dichters bezongen te worden en die eer ontbrak onzen droppel dan ook niet; zie hier hoe een der grootste dichters die ooit verschenen, hoe Bilderdijk spreekt:

't Vocht, in dampen opgeheven,
Wordt tot wolken saamgedreven,
Wandelt 's hemels ruimte door,
        En als regen
        Neêrgezegen,
Baant het zich op aard een spoor,
't Daalt in kronklend ommezwieren,
    Van der bergen hoogten neêr,
En herschapen tot rivieren,
    Keert het naar zijn oorsprong weêr.

't Streeft in uitgebreide stroomen,
Hier langs rijkbebloemde zoomen,
Daar door steenrots, heide en zand;
        Lieflijk ruischend,
        Heftig bruischend,

Zoekt het rust aan 't barre strand.
Statig tredend, driftig spoedend,
  Golft het langs d'oneffen grond,
Ginds weldadig, elders woedend,
  Al verwoestend wat weêrstond.

Thans, uit groene lustvalleien
Die 't een mollig leger spreien
  Met borduursels van de lent',
Komt het met verhaaste schreden,
D' oceaan in d'arm gegleden,
  Die het als zijn kroost herkent.
Nevel, dampwolk, drijvend water,
Regenguds, of stroomgeklater,
  Maar nog steeds hetzelfde nat,
Keert het na voleindig zwerven,
(Waarom heet de mensch dit, sterven?)
  Daar, waaruit het wording had.

Na zulke heerlijke verzen te hebben aangehaald, zouden wij liefst zwijgen; maar, om onze taak te voltrekken, zoo veel het in onze macht is, moeten wij nog een woord zeggen over het aandeel dat de droppel water genomen heeft in de omwentelingen, die onze aarde gemaakt hebben wat zij nu is.

Van den droppel water, indien ooit van iets, mag men met recht en reden zeggen, dat zijn oorsprong verscholen ligt in den nacht der tijden. Hij bestond eeuwen vroeger dan de mensch. Hij bestond in den tijd, voor alle wetenschappelijke opvorschingen en zelfs voor de inbeelding ongenaakbaar, waarvan geschreven staat: ‘De Geest Gods zweefde over de wateren.’ De Geest Gods, dat wil zeggen: de krachten der natuur, *vitalis creatura,* warmte, electriciteit, aantrekking, magnetism. In dien tijd was alles in eenen baiert, in eenen chaos, in eene wolk verzameld en verward, waaraan het water het grootste deel had.... En God sprak: en de wolk gehoorzaamde; zij ving het werk aan dat haar de Voorzienigheid had toegezegd; door de beweging die de wil Gods haar had gegeven, begon zij om haar as te draaien; zij werd rond; zij kondigde de aarde aan die zij in haren schoot droeg. Zij was een gloeiende bol, waarop niets leven kon, maar alles werd voorbereid tot een leven, dat later zal verschijnen. Eeuwen vervlogen; de wolk wentelde zonder rust om haar as en verspreidde, straalde hare blakende warmte uit naar de ijskoude streken der eindelooze ruimte. Ten gevolge der wet van evenwicht tusschen alle lichamen en de lucht die ze omringt, verloor zij een deel harer hitte; het water, tot dan alleen als waterdamp aanwezig en tusschen de verschillende bestanddeelen der lucht - alles was in luchtkring - als verloren, kon zich vrijmaken, zich afzonderen, kon worden. Toen nam de verkoeling des aardklomps sneller toe; het water dampte uit, met warmte beladen; die warmte verloor het in de lucht, viel dan op de aarde terug, ontnam weder warmte aan den bol, en, onder die rustelooze werking, is hetgeen eerst eene zee van vuur was, eene zee van water geworden. Die zee, altijd gistend, omringde onzen bol, die, ten gevolge der verkoeling, der afzondering van het water, vaster is geworden en eene stijve korst heeft gekregen.... God sprak: er gebeurt eene omwenteling; de zeeën verzamelen zich in een oord dat hun aangewezen is; bergen rijzen op; het vasteland verschijnt.... En nog altoos zet het water zijne verkoelende werking voort; de warmte blijft afnemen.... Dan sprak God nogmaals: - want hoe dit wonder begrijpen, indien men niet aanneme dat hier eene hoogere, scheppende kracht zich liet gevoelen - God sprak nogmaals, en er verscheen iets op aarde dat in de oorwolken niet opgesloten was en niet opgesloten kon zijn: de levenskracht.

De aarde omhult zich met het prachtig sieraad des plantenrijks.... God sprak: het dier verschijnt in de beweeglooze natuur.... Dan eindelijk, is de aarde voorbereid, de hof is gereed en staat in afwachting.... God spreekt zijn laatste woord; Hij spreekt, de mensch, de schepping is voltooid.

En hiermede denken wij te mogen eindigen. Wij hebben, zoo goed wij konden, trekken gegeven der geschiedenis des waterdroppels.... Wat er nog bij ontbreke, dit vulle de inbeelding des lezers aan.

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(*Vervolg.*)

IV.
Een flinke boer.

De Moerstêe, welke Marc Munter onmiddellijk na zijn huwelijk had

betrokken, was, zoo als Braam Solm gezegd had, eene schoone boerenwinning.

Het huis had zijn naam ontleend aan het uitgestrekte moerveld dat hetzelve van weerszijde insloot.

Ellen diep, zat daar de kostbare moerturf, doch de eigenaar, hetzij uit onverschilligheid, hetzij uit geldgebrek, had er hiertoe nooit op aangelegd het zoogenaamde 'Broek' droog te leggen, en zoodoende uit die goudmijn, want het was eene wezenlijke goudmijn, al de waarde te trekken die dezelve bevatte.

Indien echter het Broek een nutteloos pand was en bleef, waren de landerijen en weiden der Moerstêe, alhoewel sedert jaren zeer verwaarloosd door slechte huurlieden, integendeel van de beste hoedanigheid.

Daarbij had de steê jonge mastbosschen, heivelden, en langs de weiden, welig en overvloedig elzenhout dat om de vijf jaren werd gehakt.

Marc Munter woonde geene maand op de Moerstêe, of hij was reeds volkomen bekend met derzelver innige waarde. Stukje voor stukje had hij met den voet afgemeten, elken boom, elk jong dennebosch benevens de heivelden, en ook de tot hiertoe nuttelooze moervelden, nauwkeurig geschat, en na algemeenen optrek bevonden dat de Moerstêe een veel kostbaarder pand was, dan men het meende.

- Of er geen middel zoude wezen om de boerderij in zijn bezit te krijgen? had Marc bij zich zelven gevraagd.

Munter was iemand, die een denkbeeld van dien aard, hoe duister het zich ook bij deszelfs opvatting in zijnen geest voordeed, niet licht liet varen.

Een opgevat denkbeeld van dien aard verliet hem geen oogenblik meer; dag en nacht hield zijn geest zich daarmede bezig, en na een eindeloos wikken en wegen, wist hij, met de arglistigheid, die hem eigen was, hetzelve duidelijk en dikwijls uitvoerbaar te maken. Dagen en dagen had hij er over nagedacht, hoe hij het zoude aanleggen om eigenaar der Moerstêe te worden, toen hij eindelijk bij zich zelven zegde:

- Ja, ik weet misschien een goed middel om de boerderij in mijn bezit te krijgen.

- Een eerlijk middel? vroeg hem eene stem, die bijna onhoorbaar uit zijn geweten opsteeg.

- Kom, gekheid; dacht hij, boosaardig glimlachend; ieder moet maar zien, hoe hij door de wereld sukkelt..... 'hebben is hebben, maar krijgen is de kunst,' zegt het spreekwoord.

De eigenaar der Moerstêe was een man, die in het dorp woonde, en behalve in den jachttijd, zijn tijd in de herberg overbracht. Hij heette Pancratius Pelman; in de wandeling noemde men hem nooit anders dan Panck.

Het was in den tijd der sneppenjacht; Panck was op jacht in het moerveld zijner verhuurde boerderij. Het waaide en regende en de jager stond bij poozen tot over de knieën in de moerkwebben.

- Goede jacht, Panck! riep van verre Marc Munter, die daar met zijn kar voorbijreed.

- Ik vroeg daareven bij mij zelven, of er nog wel sneppen in de wereld zijn?

- Het weder is van daag toch ook niet gunstig.

- Neen, ook was ik van plan, vandaag niet verderop meer te jagen.

- Kom u een oogenblik bij ons aan het vuur warmen en uwe kleederen drogen.

- Ik heb juist geen koû; aan den regen ben ik gewoon.

- Wij zullen te zaam een pijp rooken; hebt gij ander haastig werk?

- Volstrekt geen.

- Kom dan een oogenblik binnen; ik onthaal u op een glaasje brandewijn; ik ga terstond uitspannen.

- Nu, ja, ik wil wel, antwoordde Panck, wien de naam van zijn geliefkoosden drank altijd aangenaam in de ooren klonk.

Eenige minuten later had de boer zijn paard ontspannen en op stal gebracht, en kwam Panck bij hem binnen.

Panck was een man op middelbaren leeftijd met een bolachtig, bleek gezicht, en zware balken onder de oogen. Zelfs diegene, welke hem niet kende, kon gemakkelijk raden dat hij iemand voor zich had, die zich aan den drank te buiten ging.

Ja, Panck dronk jenever van den morgen tot den avond, maar was eigenlijk nooit smoordronken; niemand kon echter zeggen dat hij hem sedert verscheidene jaren ooit volkomen nuchter had gezien.

Hij verkeerde steeds in dien toestand, waarin de mensch, zonder juist het gebruik zijner zintuigen te verliezen, toch altijd een beneveld verstand moet hebben.

- Ga zitten, Panck, zeide Munter; wat zijt gij nat, plaats u hier bij het vuur.

- Ik heb volstrekt geen koû; en ook zou ik geen jager zijn, indien ik daaraan gevoelig was.

- Wacht, laat mij turf en hout aanleggen; een goed vuur zal u geen kwaad doen.

- Och, neen, een goed vuur is in dit jaargetij toch altijd aangenaam en gezellig.

- Waarom trekt gij uwe jachtlaarzen niet uit? Ik wed dat gij natte voeten hebt; kom hier, ik zal u helpen; want zijn eigen laarzen uittrekken, gaat niet..... Ja, gij moet voeten hebben, zoo nat....

- Neen, mijne laarzen zijn dicht als een bierton.

- Zet dan uwe voeten op een heiturf en warm ze even.

- Nu, ja, dat kan geen kwaad; geef nu maar een glaasje brandewijn; van buiten heb ik geen koû, maar wel binnen in 't lijf.

Marc haalde uit de kast eene groote flesch met twee glazen, die hij vol schonk.

- Op uwe gezondheid en lang leven, zei Marc, willen wij eens klinken.

- Volgaarne; op uwe gezondheid, antwoordde Panck en ledigde zijn glas met een enkelen teug.

Hij maakte een zonderlinge grimas, die, zoo het schijnt, een echte liefhebber maken moet, en zeide toen:

- Dat is, verduiveld, een heerlijke drank; dat is geen brandewijn.

- Rhum, antwoordde Marc.

- Rhum? Ik heb altijd gemeend dat brandewijn de beste drank was, zeide Panck, terwijl hij zijn gebalkte oogen op het veelkleurig etiket der rhumflesch gericht hield.

- Rhum is oneindig veel zachter en gezonder ook, merkte Munter aan.

- Het is de eerste maal van mijn leven, dat ik bij mijn weet dien drank proef, hernam Panck; geef nog een glaasje.

- Toen ik nog handel dreef en dikwijls de groote steden bezocht, ben ik meermalen in de gelegenheid geweest deze en meer andere dranksoorten te proeven.

- Bliksems! Ja, dat is een heerlijke drank, tienmaal beter dan brandewijn, zei de jager, terwijl hij zijn glas tegen het licht hield en met welgevallen er door heen keek.

Panck ledigde voor de tweede maal zijn glas.

- Een paar dagen geleden, zei Marc op onverschilligen toon, was ik in de stad bij een mijner oude kennissen, met wien ik nog een kleinigheid van vroeger had af te rekenen, en die mij een half dozijn flesschen rhum ten geschenke gaf.

- Is dat goed ook duur?

- Tweemaal zoo duur dan brandewijn.

Panck maakte een kleine grimas, met de onderlip vooruit te brengen en den neus even op te trekken, en zeide met zekere teleurstelling:

- Tweemaal zoo duur? Zeer jammer; dat kan mijn schimmel niet trekken.

- Panck Pelman zit er warm in.

- Toch zoo warm niet, dan gij misschien wel meent.

- In het dorp zegt men dat Panck rijk is.

- Hebt gij nog een glaasje te veel?

- Het doet mij genoegen dat de drank u bevalt.

- Indien ik een knecht had die geen rhum lustte, joeg ik hem op staanden voet de deur uit... 't is bijna al te lekker voor een boer...

- Panck, gij zijt altijd een snaak geweest.

- Gij hebt daareven gezegd dat ik rijk ben, neen, daarin bedriegt gij u; ik heb meer dan eens moeite gehad, om het begin en het einde van het jaar aan elkander te knoopen.

- De nederigheid is eene schoone deugd.

- Neen, daarom is dat niet gezegd; doch indien gij en een ander mij niet voor den vervaldag der huur betaalt, zit ik elk oogenblik zonder geld.

- Kan ik u verplichten met een jaar huur vooruit te betalen?
- Is dat gemeend?
- Wel waarom niet, indien u dat genoegen doet?
- Gij zijt een brave kerel, geef mij de hand.

Marc gaf hem de hand en zeide dat hij hoopte altijd zijn vriend te blijven.
- Dat hoop ik ook, antwoordde Panck, terwijl hij zelf zijn glas vol schonk.

Zij stonden beiden recht en ledigden de glazen op hunne lange en goede vriendschap.
- En nu haal ik uw geld, zeide Munter.

Hij ging in de kamer en kwam een oogenblik later terug; in de eene hand had hij een beurs, in de andere pen en inkt.
- Schrijf me nu maar een kwijtbrief; intusschen tel ik uw geld, sprak de boer.

Terwijl Panck schreef en teekende, telde Marc uit een goed gevulde geldbeurs, tien kleine reien goud op de tafel.
- Zie zoo, sprak hij, dat is spoedig geteld.
- Duizend! Ja, met goud behoeft men, bij het natellen, zijn hoofd niet te breken, antwoordde Panck; ziedaar den kwijtbrief; is alles in orde?
- Er ontbreekt geen haarpijl aan, zeide Marc, na het stuk tweemaal te hebben overlezen.
- Alles moet ook in den haak wezen, hernam Panck, het goud opstrijkend.

HET MIDDAGMAAL.

- Daar ben ik ook voor, zeide Marc; zwart op wit is altijd een voorzorg bij leven en sterven.

- Ieder het zijne, meende Panck; maar ik zeg en meen, dat gij een flinke boer zijt.
- Ik heb altijd iets voor u over gehad, omdat gij een brave kerel zijt, sprak Munter; nu hoop ik dat wij vrienden zullen blijven, en dat gij, op jacht zijnde, dikwijls op de Moerstêe eene pijp zult komen rooken en een glaasje rhum drinken.
- Braaf, zeer braaf van u.
- Mijn voorraad rhum, die u zoo goed bevalt, staat daar voor uw rekening; indien Munter bij geval niet tehuis is, gaat gij maar recht naar de kas, alsof gij hier baas waart.
- Nu, dat is braaf, zeer braaf van u.
Dit zeggende nam Panck zijn geweer, floot zijn hond en ging de dear uit; buiten op de straat hoorde Munter hem nog zeggen:
- Een flinke boer!
Deze zag hem met zijne zwarte, vlammende oogen eene wijl achterna en zeide stil met een helschen lach op de lippen:
- Wacht maar totdat ik u in den klem heb.
Des anderen daags verscheen de jager wederom in de moerkwebben, en ook de volgende dagen kwam hij er op jacht, en telkens legde hij een bezoek af bij zijnen buurman.
Had Marc hem niet gezegd dat de voorraad rhum, welke hij uit de stad had mede gebracht, daar voor zijne rekening stond?
De uitnoodiging was al te beleefd, dacht Panck Pelman, om er geen gebruik van te maken; daarom ook kwam hij van tijd tot tijd bij den boer binnen en ging zich op de kast een glaasje rhum inschenken, ten einde van binnen maar altijd goed warm te blijven.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 24]

D'Omalius-d'Halloy.

D'OMALIUS-D'HALLOY.

Deze geleerde is onlangs, in den hoogen ouderdom van 91 jaren, overleden, en heeft meer als geleerde dan wel als staatkundig man, eene zekere faam achtergelaten.

Jean-Baptiste-Julien d'Omalius-d'Halloy was te Luik, den 16 februari 1783, geboren en heeft reeds vroeg eene rol in de gebeurtenissen, welke België onderging, vervuld. In 1807, dus op zijn 24^{e} jaar, zien wij hem in het ambt van maire optreden, om beurtelings, na de scheiding van België en Frankrijk, als onder-intendant van het arrondissement Dinant, als secretaris -generaal van Luik, als gouverneur van Namen (1815) en eindelijk als staatsraad te fungeeren.

In 1848 werd de heer d'Omalius-d'Halloy lid des Senaats en bekleedde den ouder-voorzittersstoel in deze hooge vergadering; zooals wij zegden, heeft hij echter meer naam ingelegd op het administratief en geleerde gebied, dan wel op het staatkundige.

De heer d'Omalius was lid van de Koninklijke Akademie van Brussel en in 1850 zelfs voorzitter van dit korps geleerden. Hij presideerde in 1852 de *Société géologique* van Parijs. Aan lidmaatschappen en diploma's van geleerde kringen heeft het hem, zonder twijfel, niet ontbroken.

In 1827 gaf de heer d'Omalius een *Code administratif de la province de Namur* uit (2 deelen). De natuurwetenschappen waren echter meer zijn domein, en wij bezitten van hem een aantal werken over aardkunde, onder ander: *Mémoire pour servir à la description géologique des Pays-Bas, de la France et de quelques contrées voisines* (Namen 1828); *Eléments de géologie* (Parijs 1831); *Introduction à la geologie contenant des notions d'astronomie, de météorologie et de minéralogie* (idem 1833),

met het vroeger genoemde werk eene volledige verhandeling uitmakende van *Histoire naturelle inorganique.*

De heer d'Omalius-d'Halloy schreef een werk over de menschelijke rassen en hunne verdeeling; een aantal andere werken betrekkelijk aardkunde en vele artikels zijn van hem in verschillende tijdschriften verspreid, welke zoowel te Parijs als te Brussel verschenen.

Zijn alle die werken van eerste gehalte? Zijn zij allen bevrijd van

omstootbaarheid? Neen, doch wij beoordeelen deze schriften niet; wij stippen enkel aan en laten aan de wetenschap zelve de beoordeeling van de verschillende schriften over, die in alle gevalle niet voor het volk geschreven zijn.

In de Kempen.

De uitgestrekte vlakten, met heiden, waterkwebben, hier en daar met zandheuvels en bosschen bedekt, welke zich van Limburg tot in de provincie Antwerpen uitstrekken, worden 'Kempen' genoemd. Zoo min de Limburgsche als Antwerpsche Kempen, leveren veel verscheidenheid op; maar het is zeker dat zij alom eene zekere stille en rustige poëzie voor den fijnen opmerker uitwasemen.

Men kan uren door de bruine, en in het najaar met rooskleurige bloemen bedekte heide stappen, eer men aan eenig dorp of hut komt, welk dorp, met bouwgrond omkranst, als een oasis in de woestijn kan worden beschouwd.

De Kempen! schreven wij weleer, dat woord heeft eene algemeene betoovering in Vlaamsch-België verwekt. Het is het land van belofte, het eldorado der vlaamsche romanschrijvers. Doch, hoe weinigen kennen wezenlijk die eenvoudige landstreek en hare even eenvoudige bewoners!

Wij kennen geen schrijver, die meer waarheidsvolle tafereelen uit die heidorpen geschreven heeft dan Dr. Renier Snieders, van wiens hand wij nogmaals een verhaal *Goed geborgen* voor onze *Illustratie* mochten bekomen. Die schrijver kent inderdaad de landstreek, de zeden en gewoonten, de gebreken en goede hoedanigheden, den huiselijken en toch opgeruimden geest, den diepen godsdienstzin der Kempische bevolking.

Geen wonder! Dr. Snieders is in haar midden geboren, opgevoed, slijt er gansch zijn leven en geeft dit laatste dan ook als gefotografieerd weêr. Geen overdreven gevoel, geen weekelijkheid, geen ziekelijke inbeelding vinden daar plaats: de Kempenaar hoort tot een eenvoudig, gul, vroolijk, goedhartig en gezond slach van volk, dat zich vooral weinig met dichterlijke droomerijen inlaat.

Vele schilders hebben ook de Kempen tot onderwerp genomen en even als de dichters, die daar ziekelijke en teeringachtige tafereelen meenden te kunnen plaatsen - in stede van gezonde, doch eenvoudige - hebben de malers ook niet zelden daar den bal misgeslagen. Wij hebben nooit in onze driejaarlijksche tentoonstellingen, in de geschilderde meisjes, die onzer Kempen herkend.

In de Kempen vooral loopen geen *soubrettes* en kronen de boerinnen zich niet flauw-dichterlijk, gelijk de nymphen van Calypso, met bloemen. Wel integendeel. De vrouw is er nederig, eenvoudig, werkzaam, vol godsdienstig gevoel, levenslustig niettegenstaande de eentonigheid der steppen, in welke zij leeft, en over het algemeen vreemd aan coquetterie zoo als men dat in de steden verstaat.

Wanneer zullen de kunstenaars met waarheid weêrgeven hetgeen bestaat? Wanneer zullen zij afbreken met die conventionneele vormen en uitdrukkingen? Wanneer zullen zij dat realism huldigen, hetwelk de edele, niet de afzichtelijke weêrspiegeling der natuur is, maar dat eene wezenlijke, eene ware poëzie in zich bevat?

Eene Oostersche vrouw.

Het Oosten is beroemd om zijne schoone vrouwen en mannen, ofschoon wij denken dat daar, zoowel als hier, de vrouw niet altijd *la plus belle moitié du genre humain* zijn zal. Wat wij echter hier voor ons zien, is een jong, frisch, levenslustig circassisch meisje, dat, aan hare bergen ontrukt, als slavin in het serail des grooten Heers dient, kortom, eene der dienstmeisjes uit het vrouwenhuis.

Het donkere oog, de sierlijke wenkbrauwboog, de weelderige haarlokken, het achteloos en toch zoo sierlijk kapsel - alles trekt onze aandacht, wel eenigzins omdat alles, type en kleeding, ons tamelijk vreemd voorkomt.

Zij, blijkbaar minder dan wij, denkt aan het 'vaderhuis', waaraan zij jong ontrukt werd en dat zij zonder twijfel niet zal wederzien. Zij schijnt tevreden met het dienstbaar leven in het serail, in plaats van de vrijheid en de werkzaamheid, en misschien wel eens de ontbering, in het circassisch gebergte. Onze christene denkbeelden kunnen zich met de hare gewis niet vereenigen, en liever dan haar leven zou de vrouw, met christelijke gevoelens, den dood verkiezen.

De schaakspelers.

Karel Webb, naar wiens schilderij deze schoone gravuur gemaakt werd, is, denken wij, een Engelschman, ofschoon zijne kunstenaarsloopbaan beurtelings door Dusseldorf, door Antwerpen en door Kleef in Rijn-Pruisen liep. Webb is een schilder, die diep nadenkt en eene merkwaardige uitdrukking aan zijne verschillende karakters weet te geven, die nu eens ernstig dan eens echt humoristisch zijn.

De schaakspelers, welke Karel Webb ons hier levert, moeten Duitschers zijn; men zou dit raden aan de onmisbare pijp. Uit wat stand der samenleving zij zijn? Wel, de denkende schijnt een dorpsgeestelijke, de andere een rijke eigenaar, misschien wel de burgemeester of secretaris der gemeente, te zijn.

Blijkbaar is in de partij de overmacht aan de burgerlijke partij en denkt de geestelijke lang en ernstig hoe hij het schaakmat zal vermijden. De tegenpartij wacht bedaard, stopt rustig de pijp, maar houdt toch een zeer oplettend oog op het schaakbord gericht. Het komt ons voor, dat er zelfs een glimlach van voldoening over zijn gelaat zweeft.

Wat de tegenpartij betreft, deze vergeet zelfs voor het oogenblik de geliefkoosde pijp, en de verzekering dat al zijn nadenken tot niets leiden zal, ligt op zijn effen en strak gelaat te lezen. Voorwaar, Webb is een diep opmerker, een keurig en voortreffelijk kunstenaar!

De dichter Blieck.

De oudste onzer hedendaagsche dichters, de voortreffelijke Blieck, heeft, enkel en alleen voor zijne vrienden, een nieuwen bundel laten drukken, en die de grijsaard getiteld heeft *Lentetuiltje* - wonderlijke titel, die aan eerstelingen doen denken, en het zijn integendeel laatstelingen.

De uitgegeven bundel bevat eenige korte levensherinneringen, aangenaam doorweven met lieve dichtstukjes, en die later, allen te samen, wanneer de verdienstelijke en echt katholieke dichter niet meer zijn zal, zullen dienen om zijne biographie saam te stellen. In zijne hooge jaren denkt Blieck terug aan zijne jeugd. Zoo zingt hij:

Voorzang.

In 't midden van mijn herfstgetijde,
Wat houd ik thans in 't oog? 't Geducht verschiet?
De zee van ijs en sneeuw, die grens noch uitkomst biedt
Dan bij het graf? Neen, neen, hoe snel ik henen glijde
Op 't rustloos tijdgegolf, en reeds de ontrooving lijde
Der schatten van geweken gunstseizoen:
Mijn akkerland, vergaan in dorre lagen,
In grauwe stoppels, 't lentegroen;
Mijn heldre lucht, doorkruist van wervelvlagen;
De rilling aan de deur, de haardsteê zonder vuur,
En langzaam in verval de bergplaats, de oude schuur; -
Mijn blik, onttrokken aan dit treurig levenskrenken,
Zoekt rugwaarts 't lachje der natuur;
Gelukkig dat de laafbron van 't herdenken,
Hoe weinig zij nog vloeit, mijn dorstig hart mag drenken.

Geheugen.

Geheugen, troost der ziel in 't zinlijk heilgemis!
Omhelzing in den geest van wat ons dierbaar is;
Aandoenlijk nagenot van vroeger wedervaren;
Gevoel der zaligheid van de eerste levensjaren;

Verrukkend vergezicht van d'aangebeden grond[1]
   Waar mijn gezegend wiegje stond;
Grond werwaarts de oude trek mij de armen uit doet steken
Als tot een trouwen vriend, hoezeer mijn tranen leken
   Op drempelsteenen, waar de dood
De huisdeur voor mijn liefde en voor mijn vriendschap sloot;
   Grond, waar mij alles, bij 't vernieuwd ontwaren,
   Ontroert, ja, trillen doet mijn diepste zielesnaren;
Waar 't voetspoor van mijn jeugd nog ligt in 't zand geprint,
Waar nog heur adem zweeft op d'adem van den wind;
      Geheugen, eer uw stroom
      In 't duister zal verdwalen,
      Laat, laat mij langs zijn zoom
      Een lentetuiltje halen.

Eene reeks liefelijke en ook droeve beelden bieden zich voor 's dichters herinnering aan. Hij groet zijne moeder, zijne zusters en broeders, die ‘van kindsbeen af, buiten de school-uren, den tijd moesten benuttigen, deze in het huiswerk, den kruideniers- en linnenwinkel van moeder; de andere in de twinderij, den garenhandel en eenig akkerwerk van vader.’

Hij ziet het kinderleven, zijne eerste liefde, het kantoor van den notaris (1822), de kostschool van St. Anna (1824), de liefde voor de dochter des huizes, die hem tot den laatsten adem bijblijven zal. Hij herinnert zich zijn kantoorleven te Kortrijk, waar hij tot in 1832 verbleef, om in het laatst van dat jaar zijn exaam te doen, en na lange jaren van notariaat, eindelijk zijn terugkeer in zijn geboortedorp. Gelukkige grijsaard!

Aan het einde van het bundeltje lezen wij:

Slotzang.

In den dienst der poëzij
Ging mijn leven dus voorbij
Als een kweldroom. O, mijn veder!
Al uw streven heen en weder,
Al uw zwoegen dag en nacht,
Ach! wat heeft het voortgebracht?
Bladen, haast niet meer te vinden,
Weggedreven door de winden
Of verslonden door de vlam.....
Arme bladen! arme stam!
Staak uw weemlen, oude veder.
De avond zendt zijn schaduw neder,
Welkom aan vervallen kracht!
Rust, mijn pen, omhels den nacht!

Nog altijd frisch! ‘Omhels den nacht,’ neen, die woorden zijn onjuist. Wat komen moet is geen nacht: het is het leven, het licht, het loon voor het gepleegde goede. Vlaanderen zal den ouden zanger nooit vergeten, en hoe afgetrokken hij ook leve, zal het hem gedenken als een van die, welke ons, jongeren, het spoor aanwezen!

(1) Werwick.

S.

Van honger gestorven.
(Reisherinnering.)

Een der vermakelijkste reisbeschrijvers van onzen tijd is graaf de Beauvoir, dien wij reeds kennen door zijne reizen rond de wereld: Australië, Java, Siam, Canton, Pekin, Yeddo, San-Francisco en welke te Parijs, bij Henri Plon, het licht zagen.

In zijn werk over Australië, een boek dat zijn achtste of negende uitgaaf beleeft, vertelt de geestige man de lotgevallen van een stoutmoedig reiziger, Burke, wiens naam in Europa alleen door hem werd bekend gemaakt en wiens faam gewis wel verdiende den wijden Oceaan over te steken.

In Melbourn, of beter gezegd in Australië, ligt die naam op ieders lippen. Iedereen, zegt de reiziger, heeft ons reeds wijd en breed over hem gesproken; vele personen kenden hem innig en hadden hem meesterlijk lief. Hij had hunne driften, hun welgelukken en hunne armoê onderstaan; hij had een ruim deel genomen aan het eerste werk, dat hier een groot volk stichtte. Hij was door eerzucht als verschroeid - en *dat* was zijn ongelijk.

Graaf de Beauvoir vertelt hoe, sedert twintig jaar, pogingen werden aangewend, om de binnenlanden van Australië te leeren kennen. In 1860 vermaakte een burger 25.000 frank aan dengene, die deze reis zou ondernemen en het gouvernement van Victoria, hetwelk de pogingen toejuichte, benoemde den gewezen kadet van Woolich, den gewezen hongaarschen huzaren-officier, O'Hara-Burke, tot aanleider der expeditie.

Burke was reeds populair, dapper, openhartig, vol zucht naar naam en faam, vol verachting voor gouddorst, geestdriftig naar heldengrootheid, maar ook voortgezweept door droombeelden.

Zijn luitenant, de jonge Wills, was oneindig kalmer, had meer nadenken en meer wetenschap dan Burke; hij trad als de sterrekundige der expeditie op, welke de reizigers door de woestijn-zee leiden zou. Wills was van de familie der reizigers: een lid der zijnen was reeds in de expeditie van John Franklin, aan boord van den *Erébus,* gebleven.

Den 20 augustus 1860 begaven de reizigers zich op weg; zij waren ten getalle van zeventien en het publiek vergezelde hen met zijne hartelijke toejuichingen. Het gouvernement had 250.000, en particulieren 50.000 franken ter hunner beschikking gesteld. De karavane telde zeven en twintig kameelen, expresselijk uit Indië ontboden; zeven en twintig sterke paarden, tenten, kleêren en levensmiddelen voor vijftien maanden. Niemand dacht, zegt de schrijver, op het oogenblik der toejuichingen, dat eenige van die mannen naar den dood gingen.

De reis tot aan de Murray duurde lang. Aan de grenzen van het door kudden vee bezochte land, kwam er twist in de karavane en drie der reizigers werden afgedankt en door anderen vervangen.

De weg, dien Burke door dat onmeetlijk vasteland teekende, was in drie hoofdzakelijke pleisterplaatsen verdeeld: Menindie, zeshonderd kilometers van Melbourn; Coopers-Creek, zeshonderd kilometers meer noordwaarts, schier in het midden van het vasteland; eindelijk aan het uiterste noorden, meer dan duizend kilometers van het centrum, het strand der Stille-zee.

De aanvang der reis was hoogst moeielijk; deze werd vertraagd door al te veel reisgoed en al te veel levensmiddelen. ‘Al die mannen,’ zegt graaf de Beauvoir, ‘zijn

echter sterke *bushmen,* eene australische uitdrukking, die niet juist weêrgegeven wordt door het woord *homme des bois* (boschman). Noch regen, noch zonneschijn ontzien, in het modder slapen gaan, geen andere eerzucht hebben dan den gezichteinder der prairieën of eindelooze bosschen peilen; op avontuur galoppeeren, den baard dragen als een patriarch en het kleedsel van een bandiet; land ontdekken, of het dan ook gras of goud, bosschen of steenen voortbrengt, maar ontdekken bovenal en aan dit land eenen naam geven - ziedaar de *bushman*; maar dat woudleven, hetwelk de mannen honderdmaal geharder tegen de vermoeienissen en ontberingen maakte dan de lastdieren en kameelen, verwekte dat Burke's gezellen, door de gewoonte aan het oneindige van de woestijn, losbollig en zorgeloos werden.'

Burke liet den 19 october 1860 de helft zijner lieden, lastdieren en ook de helft van zijn reisgoed te Menindie, onder toezicht van een ander luitenant, Wright, achter, met last zich binnen zeer korten tijd naar Coopers-Creek te begeven, waar het centraal-depot zou worden gevormd. Eerst op het einde van januari 1861 begaf Wright zich echter op weg.

Maanden gingen voorbij en te Melbourn ontving men geene de minste tijding over Burke en zijne lotgenoten, en echter was men overeen gekomen, dat het hoofd der expeditie van tijd tot tijd bericht geven zou, opdat het comiteit des noodig hulpmiddelen zou kunnen afzenden.

Welhaast ging de roep in Melbourn en andere deelen des lands, dat Burke moest worden opgezocht, en van vier kanten uit vertrokken karavanen ter opsporing. Die van Melbourn werd gekommandeerd door den jongen Howitt en 't was ook hij, die de noodlottige tijdig van Burke's dood aanbracht.

Den 29 juni, op het oogenblik dat hij de rivier Loddon doorwaadde ontmoette hij, tot zijne groote verwondering, manschappen van Burke's expeditie op terugreis. Eerst zag hij daar Brahe, den vierden luitenant, die vier man aan het scheurbuik, en vervolgens Wright, die er drie verloren had. Die vermagerde en verbleekte mannen vertelden het volgende;

IN DE KEMPEN.

In twee maanden tijds had Burke de woestijnen en prairieën, tusschen Menindie en Coopers-Creek, doorreisd; dit was de helft van den weg van Melbourn naar de golf van Carpentaria. Hij bevond zich echter in de maand januari, lijdende onder de verschrikkelijke hitte des zomers; mannen en beesten waren verzwakt en ontmoedigd; de weg scheen ten allen kante gesloten; te vergeefs wachtte hij op versterking van Wright en betreurde de vertraging der aankomst, welke hem van kameelen en levensmiddelen beroofde.

'Te vergeefs deed Wills met drie kameelen, tot op honderdvijftig kilometers noordwaarts, eene verkenning, in de hoop van water te vinden Geene enkele bron, geen oasis in de verre spiegelbeelden, geen enkel stilstaande watervlak! Zijn gezel liet nu de kameelen in vrijheid, en te voet, zonder een druppel water te drinken, onder eene vuurzon en vijftig graden hitte, keerde hij naar het kamp van Coopers Creek terug.

'Burke dacht met reden dat, in dergelijke voorwaarden, hij zich met

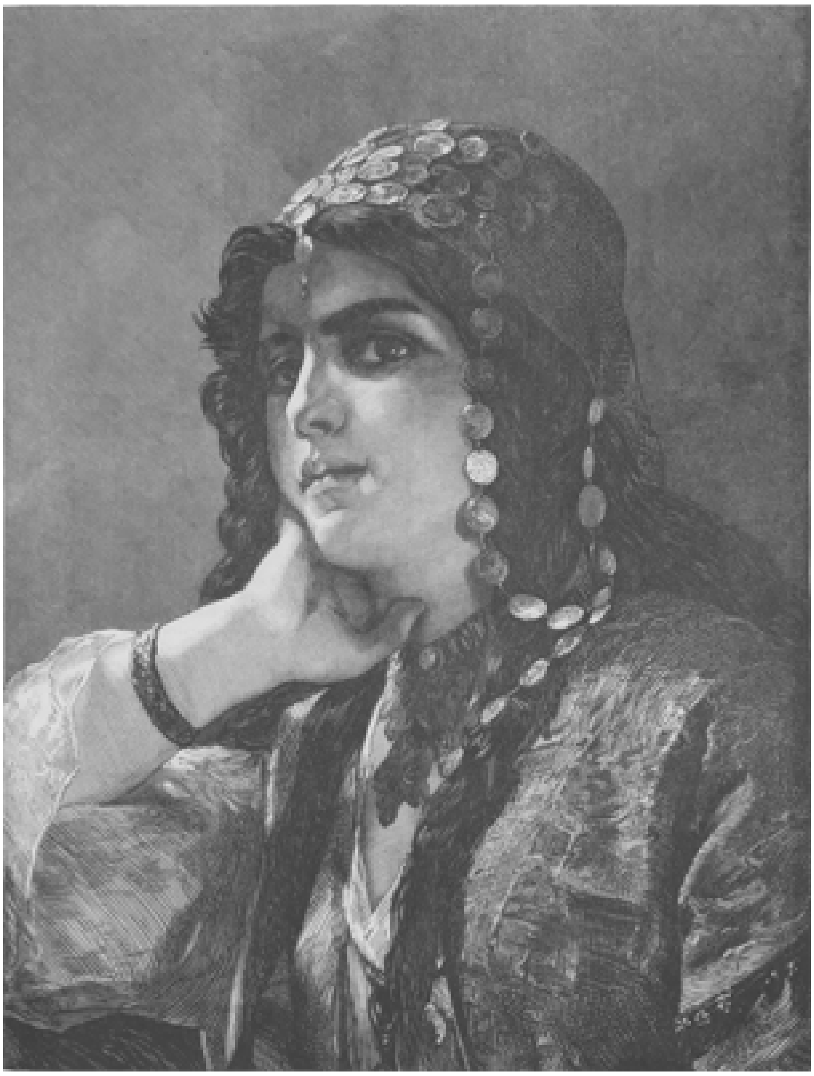

EENE OOSTERSCHE VROUW.

zoo weinig volk mogelijk in de steenwoestijn wagen moest; dat hij in het oasis van Coopers-Creek al de zieken met hunne levensmiddelen moest achterlaten. Daarbij de voorraad moest ook voor den terugtocht dienen. Hij liet aan Brahe het bevel over die stapelplaats, met last van ten minste drie maanden te wachten en na dezen termijn zoo lang als de levensmiddelen hem dit zouden toelaten. O, indien Wright, op de eerste pleiterplaats achtergelaten, vroeger uit zijne slaperigheid ware opgestaan, wat al rampen zouden er vermeden zijn geworden!'

Burke met Wills, Gray en King, een oud soldaat, zetteden met zes kameelen, een paard en levensmiddelen voor drie maanden, de reis voort, ten einde de Stille-zee te bereiken. Den 16 december 1860, zegt de Beauvoir, vingen de vier ontdekkers het zwaarste hunner taak aan, bereikten de overzij der rivier en daar nog, de armen tot vaarwel zwaaiende, riepen zij: 'Wacht ons, wacht ons!' tot hunne achtergelaten makkers.

Brahe en zijne manschappen en ook Wright, kwamen zonder Burke terug. Brahe had veel te lijden gehad van de hitte, van het gemis aan water, van de aanvallen der Aborigenen (inlanders). Verscheidene zijner manschappen waren dood en zij, die nog leefden, leden aan het scheurbuik. Vier maanden had hij gewacht, de voorraad zou welhaast ontbroken hebben. Daarbij verkeerde hij in de overtuiging dat Burke dood en het wachten dientengevolge nutteloos was. Niettemin begraafde hij eenigen voorraad ter plaatse, en nam op het einde van april de terugreis aan.

Brahe ontmoette eindelijk Wright: hoe kwam het dan toch dat deze vier maanden te laat op de bijeenkomst verscheen? De ontmoeting gaf aan beiden knaging des gewetens. Zij keerden naar Coopers-Creek terug, en niemand ter plaatse vindende, meenden zij de overtuiging van Burke's dood meê te dragen en keerden naar Melbourn weêr.

Zoodra Howitt aan de Loddon die berichten had ingewonnen, gaf hij tijding naar Melbourn en zette stoutmoedig zijnen tocht noordwaarts voort.

Anderhalve maand reisde hij door eene gansch andere streek, dan Burke doorloopen had. Burke reisde door smachtende zandwoestijnen; Howitt vond op zijnen weg slechts overstroomde dalen en prairiën. In den omtrek van Coopers-Creek zag hij het woord 'dig,' graaf hier, op eenen eikenstam gesneden! Hij vond een ijzeren doos, waarin Brahe schriftelijk de oorzaak van zijn vertrek had opgegeven, en wat vond hij verder? Tusschen die papieren zag hij ook een schrift van Burke, meldende dat hij de Stille-zee bereikt had en te Coopers-Creek was teruggekeerd!

Wat ontroering moet zich van Howitt hebben meester gemaakt, bij het lezen van dat schrift, en hier geven wij nogmaals het woord aan graaf de Beauvoir:

'Burke had den 16 december 1860 met drie zijner gezellen, het oasis verlaten. Twee maanden lang reisde hij snel vooruit en ontdekte dagelijks vruchtbaarder gronden. Op de steenwoestijn volgde de eindelooze prairie; boomen gaven schaduw, beken dikwijls een loopend water. De inlanders namen meestal verschrikt de vlucht voor de ontdekkers. Twee- of driemaal lieten zij zich benaderen en gaven den reizigers gedroogde visch.

'Hier en daar was de vlakte wel afgewisseld door zoutwatervlakten, heuvels van rood zand, streken door men weet met welke cataclysmen verwoest; maar weldra rees noordwaarts eene bergketen op; men noemde haar 'monts Standish' en aan dezer voet ontwikkelde zich eene zoo prachtige natuur, bosschen zoo frisch-groen, pleinen

zoo rijk in plantengroei, zoo mild door water besproeid, dat men haar den naam gaf van het 'Beloofde Land.'

'Na de ontroeringen eener nieuwe ontdekking op ieder uur; na overtochten van rivieren rijk aan gebeurtenissen, worstelingen met inlanders, met serpenten, met duizenden ratten, die hen's nachts overvielen, werden zij eindelijk door een zoo dichten plantengroei ingesloten, dat zij zich enkel met de bijl eenen weg konden banen.

'Burke en Wills lieten hunne twee makkers achter en zetteden te voet de reis voort; zij roken iets zouts in de lucht. Door de vermoeienis gebroken, door de hitte als verstikt, worstelden en gingen zij voorwaarts tot den 11 februari. Hun weg liep door eenen schier ondoordringbaren plantengroei en door moerassen, in welke zij tot aan de schouders zakten. Dien dag vonden zij een zee-arm, waar zij uitgeput halt hielden. Ebbe en vloed bedekte en ontblootte beurtelings voor hunne oogen, den wilden, steilen waterkant, waar de vergiftige wortelvijgeboom zijne takken tot onder den golfslag uitspreidt. Geen twijfel meer, men is aan de Stille-zee.

'Na zes maanden werkens, gevoelen zij dat ze op eenige stappen van de glorierijke volvoering hunner groote onderneming staan: zij willen den Oceaan zien! Zij hakken, klimmen, beklouteren de hoogste punten, vanwaar zij den gezichteinder kunnen bestrijken; maar zij hervallen, afgebeuld en ontzenuwd, in de modderige moerassen, welke de zee des morgens verlaten heeft en waar de opkomende vloed hen weldra in gevaar van verdrinken brengen zal.

'Die zee, welke hun leven in gevaar brengt, willen zij aanschouwen, wat er ook gebeuren mocht! Die troost wordt hun echter ontzegd. Mozes ten minste zag van den berg Nebo, het land van Chanaan! Maar van die zee hooren zij slechts in de verte het gebrul. Alle menschelijke pogingen waren te vergeefs; het gezicht der blauwe golven was aan anderen voorbehouden, die echter zulks minder verdienden dan zij.....

(*Slot volgt*)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(*Vervolg.*)

- Ik heb daareven nog een glaasje op uwe gezondheid gedronken, riep Panck van verre tot den boer, die met de kar langs het Broek reed; ik loop maar gemeenzaam in en uit, ofschoon Metge somtijds niet te huis is.

- Het is u van harte gegund, riep Marc terug; doe maar altijd alsof gij te huis waart.

- Een flinke boer!. mompelde Panck en jaagde verder op.

Sedert een ruimen tijd had Panck zijn lievelingsdrank, den brandewijn, vaarwel gezegd, en dronk nu volstrekt niets anders meer dan rhum.

Hoe jammer, zegde hij somtijds, dat hij dien godendrank niet vroeger had gekend! Wie dat volmaakte levensgenot niet kende, had ook geen besef van genoegen hier op de wereld! En met steeds toenemende drift dronk de jager den verleidenden vuurdrank.

Het vocht, dat hem met toenemende kracht door de aderen brandde, benam hem weldra zijne gezondheid en bracht hem in eenige maanden tijds tot een zoo onteerend verval van zedelijk bestaan, dat iedereen zijn tegenwoordigheid ontvluchtte.

Marc Munter alleen was en bleef zijn vriend, zijn onafscheidbare makker; zoo dikwijls zijn werk hem zulks toeliet, hield hij hem gezelschap in de herberg, zonder

van iets anders te spreken, dan van jagen, de eenige liefhebberij, de geliefkoosde uitspanning van zijn vriend. Hij streelde en fleemde waar hij kon, bracht hem des avonds naar huis en was hem behulpzaam in de kleinste zaken.

Panck was dikwijls, bijna altijd, in verlegenheid om geld, dat hij zoo veel en zoo schandig verteerde, doch het scheelde hem weinig; Marc Munter, de flinke boer, zooals hij hem steeds noemde, was immers altijd daar, om hem uit den nood te redden?

Maakte Marc somtijds geen misbruik van de dierlijke dronkenschap, welke hij bij den jager wist te doen ontstaan, om dezen kwijtbrieven te doen onderteekenen, waarvan hij het volle bedrag niet had ontvangen?

Wij kennen de eerlijkheid van den boer der Moerstêe; Marc was tot alles bekwaam.

V.
Tusschen de zeven, is er eene hoofdzonde, waarvan de mensch zich nooit betert.

In den winter viel de jager ernstig ziek. Hij had dag en nacht kwellenden hoest, en werd bij poozen overvallen door aamborstigheid, waarin hij elk oogenblik dreigde te stikken.

Weldra vertoonde zich bij den zieke een algemeene waterzucht, welke zijn toestand nog verergerde.

Meer dan eens had Panck bij den geneesheer aangedrongen, om met

de wezenlijke oorzaak zijner ziekte bekend te zijn, want hij wilde alles doen en ook alles laten, zeide hij, om maar spoedig weêr frisch te zijn, en zijn jachtgeweer onder den arm te hebben.

- Wat gij moet doen, antwoordde de dokter, dat is voortaan water, veel water drinken; wat gij moet laten, dat is voor heel uw leven den sterken drank, ja, dien moet gij vaarwel zeggen.....

- Och, ik heb eigenlijk nooit veel gedronken, onderbrak hem de zieke; en vast en stellig zie ik van het gebruik van allen sterken drank af, indien daardoor mijn gezondheid wordt bevorderd..... doch nog eens, dokter, ik ben eigenlijk een zeer matig mensch; ik ken er hier in het dorp, die meer drinken in eene week, dan ik in het tijdverloop van een half jaar..... en die menschen, van wie ik spreek, zijn krakend gezond. Vindt gij echter dat sterke dranken mij schadelijk zijn, ik volg uwe raadgeving, en het blijft eene afgedane zaak; geen jenever, geen brandewijn, geen rhum komt er meer, al ware het slechts een dropje, over mijne lippen. O, denk niet dat ik dol ben op dat vuile goed, ik kan het best laten.

- Ziedaar, dacht de geneesheer bij zich zelven, de belijdenis en het voornemen van alle dronkaards, wanneer hen een of andere ziekte ter neder slaat.

Ik voor mij heb in mijn praktijk die taal honderde malen gehoord, maar ook altijd gezien dat de man, wanneer eenmaal het gevaar voorbij was, wederom langzaam naar de jeneverkroeg terugwaggelde.

- Dokter, gij spraakt mij gisteren van de oorzaak mijner ziekte, zei Panck bij het volgend bezoek; doch hapert er binnen in mijn lichaam niets, wat de genezing volstrekt onmogelijk maakt? Dokter, zeg mij de strenge waarheid.

- Luister, Panck, was het antwoord; het voorname deel, dat bij u lijdt, is het hart, hetwelk door het gebruik van sterke dranken eene bovenmatige dikte verkreeg, en daarenboven eene zekere verharding heeft ondergaan. Indien gij stipt mijn raadgevingen nakomt, krijgt gij binnen eenige weken uwe gezondheid weder, en kunt, in weerwil van het gebrek aan uw hart, nog lange jaren leven; dergelijke hartziekten zijn toch juist voor het oogenblik niet zoo gevaarlijk, doch wee u! zoo gij mijn raadgevingen in den wind slaat.

- Neen, zoolang ik een dokter heb, antwoordde Panck, volg ik nauwkeurig zijn raad, en.....

- En ook later, voegde de geneesheer er bij, wanneer gij zijne bezoeken kunt missen.

Langzamerhand werd de zieke beter, doch hij had volgens de verklaring des geneesheers nog heel den winter noodig, eer hij zoude uitgaan.

Marc Munter, zijn onafscheidbare vriend, was gedurig aan het ziekbed, waakte des nachts bij hem, toen het gevaar het hevigste was, en verzorgde hem zoo broederlijk, dat Panck hem dikwijls vriendschappelijk in de hand neep en met een traan in de oogen herhaalde:

- Marc, wat zijt gij braaf! Flinke boer!

- Zwijg maar; als gij eenmaal klaar zijt, drinken wij te zamen op de Moersteê een lekker glaasje rhum, lachte Marc.

- In mijn leven drink ik geen sterken drank meer.

Marc liet een zacht gefluit hooren, en zeide dat hij met zulke voornemens hartelijk moest lachen.

- De dokter heeft mij gedreigd met dood, oordeel en hel, indien ik nog ooit een dropje van dat vuur in mijn lijf giet.

- De dokters moeten zoo spreken; het is een oud liedje, dat zij allen afzingen.
- Toch geloof ik dat hij gelijk heeft; indien ik u konde herhalen, hoe treffend hij mij alles uitlegde van mijn hart.
- Heeft hij dat hart ooit gezien?
- Neen, maar hij legde zijn oor op mijne borst en beweerde daarna zoo goed te weten, wat daarbinnen omging, alsof hij het hart zelf met zijn oogen gezien, met zijne hand gevoeld had.
- Dat kan hij de kat wijsmaken, maar mij niet.
- Wat denkt gij dan van mijn toestand, Marc?
- Wat ik denk? lk ben geen dokter, neen, ik ben maar een domme boer, maar toch ben ik van gevoelen, dat gij beter, veel beter.....
- Ja, dat is z
- En dicht bij uwe volkomene genezing zijt..... aat ons eens een overzicht maken: vooreerst uwe beenen? Ja, hoe dik waren uwe beenen?
- Bijna zoo dik als mijn lijf.
- En nu bijna tot den gewonen vorm en dikte wedergekeerd; en waar is uw ontzettend hoesten van vroeger?
- Ik hoest bijna niet meer.
- Zijt gij nog aamborstig?
- Mijn adem is niet slecht.
- De slaap had u, eenigen tijd geleden, geheel verlaten, zelfs waart gij gedwongen den nacht in een armstoel over te brengen?
- Ik moet bekennen dat ik sedert een paar dagen met genoegen in mijn bed lig en zelfs goede nachten heb.
- En nu, uw eetlust?
- Ik eet als een turfsteker.
- Nog slechts eenige dagen geleden, waart gij neerslachtig, ontmoedigd, bijna wanhopend?
- Heden begint het leven mij weêr toe te lachen.
- Daaruit volgt dat de verschijnselen der ziekte zijn geweken...
- Marc, ik gevoel mij nog zeer verzwakt.
- En kan dat anders? In hoeveel dagen hebt gij noch eten noch drinken meer gezien?
- De dokter heeft mij toegelaten driemaal daags een weinig vleeschsoep te gebruiken.
- Ja, dat is zeer wel, doch indien ik uw dokter ware, zoude ik dat anders aanleggen.
- Marc, gij hebt verduiveld veel verstand; zeg mij eens, hoe gij dat ijzer onder den hoef zoudt nagelen.
- Vooreerts wilde ik u langzamerhand, en dagelijks de hoeveelheid vermeerderend, een weinig prikkelenden drank toestaan.....
- Lieve tijd! Marc, ik zou niet durven.
- Omdat uw gestel daaraan sedert jaren gewoon is.
- Indien de dokter dat te weten komt.....
- Zoo doende zoude ik uw hart weder zachtjes aan opwekken....
- Dood, oordeel en hel!
- En u weêr sterk maken zoo als vroeger.
- Marc, gij doet mij het water in den mond komen.
- Kunt gij van water, niets dan water, ooit weêr sterk worden? Wat zit er dan toch in putwater? Zit daar ook pit in?
- Om de waarheid te zeggen.....

- Ik heb een man gekend, die nooit bier, wijn, of sterken drank, maar van den morgen tot den avond water dronk en die op dertigjarigen ouderdom vol water schoot.....

- Ja, dat moest wel.

- En in een paar dagen over de meet was.

- Neen, water kan geen bloed zetten. Marc, gij zijt een verstandig man, en een flinke boer ook.

- Nu, iedereen moet zijn zaak weten; ik voor mij hecht weinig geloof aan hetgeen de dokters zeggen.

- Toch heeft de geneesheer mij voortreffelijk verzorgd; zonder zijne raadgevingen was Panck reeds lang daar ginder.

- O ja, in het begin eener ziekte moet men uitvasten, dat is eene gekende waarheid; doch ik ken een dokter in de hoofdstad, een professor, die, wanneer een zieke aan de beterhand komt, altijd, dat mist nooit, versterkende middelen en een weinig prikkelenden drank voorschrijft.

- En zijn zieken?

- Genezen allen, zonder uitzondering. Marc zag naar de klok en vervolgde:

- Panck, het is bij middernacht; leg nu uw hoofd neder en tracht wat te slapen; het spreken zal u al te zeer vermoeien; ik blijf bij u waken tot morgen vroeg.

- Ja, ik gevoel mij zeer vermoeid. Marc, wat zijt gij goed voor mij..... geef mij de hand en tracht zelf een oogenblik te rusten in den armstoel.

- Ik ben niet vermoeid; slaap rustig.

Alles was doodstil in de ziekenkamer; de klok, die daar tegen de muur hing, tikte zacht; de waterketel die op de kachel stond te koken, zong zijn eentonig lied en Marc zat te rooken en dacht aan duizende niet samenhangende dingen.

Langzamerhand begon, bij het vervelend tikken der klok en het een-

tonig gezang van den kokenden waterketel, zijn hoofd te zakken en weldra sliep bij in.

Een kwartier later werd hij wakker, stak op nieuw zijn pijp aan en begon wederom te rooken; rooken toch was het beste middel om den slaap uit de oogen te verdrijven.

Eensklaps kwam er een kleine glimlach op zijn wezen, en hij knikte genoegelijk met het hoofd.

Kreeg hij daar in eens niet een gelukkigen inval? Ja, zijn oog viel eensklaps op de rhumflesch, die ginds op de eetkas stond, en van daar op den zingenden waterketel.

- Indien ik een glaasje grog dronk, had Marc bij zich zelven gezegd; toen ik nog marskramer was, heb ik dat wel eens zien drinken door andere leurders, die op den draai waren.

Hij nam een bierglas, goot er ongeveer een wijnglas rhum en mengde er een lepel suiker in. Daarna nam hij kokend water, goot het glas bijna tot den boord vol en dronk er van met zichtbaar genoegen.

- Marc, wat drinkt gij daar? vroeg de zieke, die nog niet had geslapen, en al de bewegingen van den waker nauwkeurig had gadegeslagen.

- Een glaasje grog, antwoordde Marc droog weg.

- Grog? wat Is dat?

DE SCHAAKSPELERS.

- Rhum, suiker en gekookt water.

- Ja, ik ruik wel dat het geen water alleen is.

- Grog is geen slechte drank, voornamelijk des avonds en gedurende den nacht.
- Bestaat daarin nog een zeker verschil?
- Een zeer groot verschil; hebt gij ooit in uw leven gezien dat iemand in den morgen een glas warmen grog dronk?
- Mare, mijn beste vriend, zoo oud ik ben, heb ik nooit grog gedronken; de naam van den drank was mij zelfs geheel onbekend.
- Ja, dat wil ik gelooven; in de dorpen drinkt men jenever.
Marc dronk aan zijn glas; hij dronk met zichtbaar welgevallen.
- Ach, wat lijd ik toch dorst; Mare, geef mij toch iets te drinken.
De waker schonk een glas water in en reikte het den zieke over.
- Mare, hoe komt het toch dat ik een walg krijg van water? vroeg Panck; hebt gij geen anderen drank?
Gaarne had hij gevraagd om een paar teugen grog te proeven, maar de schaamte weêrhield hem.
- Verkiest gij thee, of....?
- Spreek mij van geen thee.
- Rijst- of garstenwater?
- Mare, wilt gij mij ziek maken?
- Volstrekt niet; zeg maar wat gij verkiest te drinken, en ik ga het voor u halen al ware het dan ook niet te koop, dan uren ver van hier.
(Wordt vervolgd)

[Nummer 25]

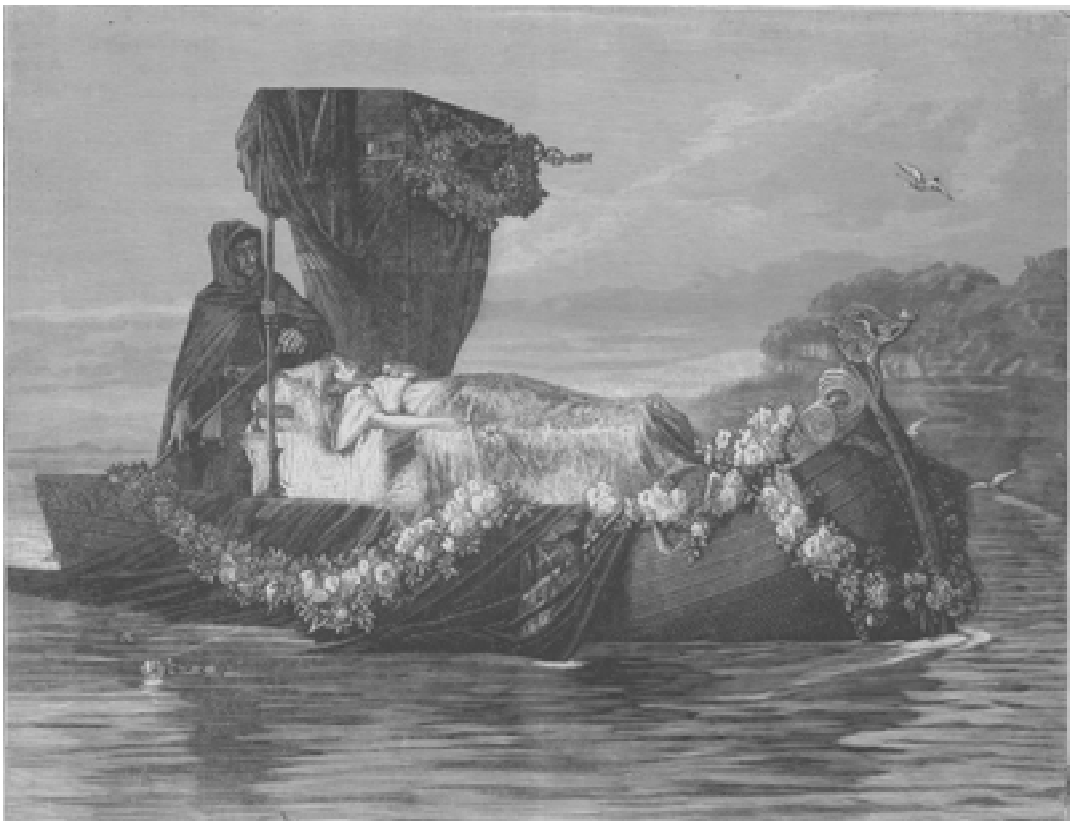

UIT EEN ROMAN DER 13e EEUW.

Uit een roman der 13e eeuw.

De roman, welke in onze dagen eene zoo ruime plaats in onze letterkunde bekleedt, is geen voortbrengsel van onzen tijd; reeds in de middeleeuwen was het ingebeeld verhaal de verlustiging der edelvrouwen, en wie ten dezen opzichte vollediger wil ingelicht zijn, neme Constant Serrure's *letterkundige geschiedenis van Vlaanderen* (XIIe, XIIIe en XIVe eeuw) bij de hand.

Het eerste onzer tafereelen is uit een der romans uit de 13e eeuw ontleend en, voorwaar! het is een treffend onderwerp, en kenmerkt eene dichterlijke verbeelding bij den schrijver.

De titel van dezen ridderroman is *Lancelot du Lac* en zou Chrétien de Troyes, een Belg, uit het Henegauwsche geboren, tot schrijver hebben.

Lancelot, de held des verbaals, ontvlucht de booze kuiperijen van de echtgenoote van den koning der Bretanjers, en vat liefde op voor de dochter des konings Perles, welke hij op een prachtig feest, den ridderen van de Ronde Tafel aangeboden, ontmoet had. Het arme kind

beminde ook den jongeling; doch de booze koningin der Bretanjers bracht hem aan hare voeten terug en Lancelot werd ontrouw, al had het edele meisje hem dan ook eens het leven gered, door het verbinden zijner wonden.

De arme verstootene kwijnde weg van smart en stierf ten laatste. Alvorens te sterven, had zij aan hem, die haar verlaten had, een treffenden brief van vergiffenis geschreven en drukte tevens den wensch uit, dat zij in hetzelfde klooster, waar hare moeder reeds rustte, mocht begraven worden.

Om aan dien laatsten wensch te voldoen, werd het lijk der jonge maagd op eene baar, met zwart fluweel overdekt, gelegd en deze baar in eene boot, met bloemslingers versierd, neêrgezet. Het toezicht over die drijvende doodkist werd aan eene stomme dienstbode der edele familie toevertrouwd.

Die boot daalde de rivier af en moest het kasteel voorbij drijven, waar de meineedige met de koningin der Bretanjers verbleef. Treffend kontrast! voor den dorpel ran het geopend venster stonden beiden en koutten en lachten - en dit terwijl de boot, met de doode beladen, den stroom afzakte

Later, na vele gebeurtenissen, en zelfs vrij geworden zijnde om zich met elkander in den echt te begeven, gaven Lancelot en de koningin hieraan echter niet toe. De wroeging was daar en de twee misdadigen verlieten elkander en gingen boete doen in het kloosterleven.

Beken met ons, dat er in dit verhaal eene rijke bron van stof voorhanden is. Dat kwijnend meisje, hetwelk stervend vergiffenis geeft, aan hem die haar doodt, duidt den verhevensten Christenzin aan. Het slot van den roman zelf ademt den reinen Christengeest.

Naast die fijngeestige episode, bevat het werk van Chrétien de Troyes, een aantal ridderlijke feiten, en vooral de degenstooten ontbreken er niet in. In alle geval, de stof zou, door een onzer hedendaagsche novellisten behandeld, nog boeien, evenals zij de aandacht der schoone kasteelvrouwen in de 13e eeuw boeide.

Waulsort op de boorden der Maas.

Tusschen Givet en Dinant vindt men het schoone en schilderachtige Maasdal, gekend door de abdij van Waulsort, welke daar weleer gelegen was. Onze gravuur doet slechts een hoekske van alle daar vereenigde natuurschoonheden kennen. In het diep van het dal ligt een allerliefst dorpke met de puinhoopen van een klooster en een nieuwerwetsch kasteel. Op eene hoogte bemerkt men de oude burcht van Chateau-Thierry. Beken, watervallen, rotsen, groene weiden en houtwas - alles is hier, rechts en links, verspreid. Het hier geteekende is een rustig en dichterlijk hoekske, door het tooverachtig maanlicht beschenen.

De H. Julia.

Telkens dat het ons gegeven is eene teekening van Gabriël Max meê te deelen, geven wij voor ieder kunstenaar een feestnummer. Wie herinnert zich, onder ander, de overschoone en dichterlijke schepping niet 'de blinde der katakomben!' Vandaag

deelen wij eene gravuur meê naar het hartroerende tafereel *Julia's marteldood,* van den beroemden en met zooveel Christenzin, bezielden kunstenaar. Het onderwerp behoeven wij niet breedvoerig uit te leggen; het spreekt tot de ziel des aanschouwers. Om dezen laatsten echter eenigzins in te lichten, zullen wij de legende dezer heilige meêdeelen, welke overlevering eene der roerendste van gansch het katholicism is.

Toen de Vandalen-vorst Genserich, in den jare 439, de stad Karthago, in Afrika, veroverd had, maakte hij van deze de hoofdstad van zijn door bloed en vuur gesticht rijk. Genserich was een ariaansch ketter en vervolgde den katholiek met eene bittere hardnekkigheid. Er heerschte dien ten gevolge, eene onbeschrijflijke ellende in Karthago. Diegenen der katholieken welke de vlucht niet namen, werden als slaven verkocht en naar verre landen gevoerd.

Dit lot was ook dat eener jonkvrouw, uit een van Karthago's voornaamste geslachten voortspruitende en Julia geheeten. Hare ouders waren onder het staal der Barbaren gevallen, haar bezit was geroofd en Julia, ter slavenmarkt gevoerd, werd door een Syrisch koopman, Eusebius, gekocht, die haar met zich naar zijn vaderland voerde.

Ofschoon een heiden, was hij een barmhartig man, behandelde de schoone en vrome slavin met eerbied en ontzag, en liet haar in haar geloof volharden. Toen hij, ongeveer een jaar na Karthago's val, eene lading kostbare stoffen uit het Morgenland naar Gallië brengen wilde en daartoe een eigen schip uitrustte, nam hij Julia als bediende mede op reis. Aan Korsika's noordkust, liet hij het anker vallen en ging aan land, om een ouden handelsvriend de hand te drukken.

De nog grootendeels heidensche bewoners vierden juist een groot feest ter eere van Apollo, en hieraan nam Eusebius, met zijne bemanning, deel. Julia echter hield er zich van verwijderd en verborg haren diepen afschuw voor het afgodenfeest niet. Dat werd den stadhouder Felix overgebracht, die, ten dezen opzichte, den koopman erge verwijtingen deed.

Eusebius gaf in warme taal te kennen, hoe ijverig, vlijtig en trouw Julia's levenswandel was, en vermeend had juist daarom, zijne slavin in haar geloof te kunnen laten volharden. ‘Zij zal voor de goden offeren!’ riep de stadhouder toornig uit. Eusebius verklaarde dat zij zulks niet doen zou, waarop de stadhouder hem den voorslag deed, Julia t egen vier andere slavinnen te ruilen.

Ook hierin stemde Eusebius niet toe; doch de stadhouder nam den list te baat en noodigde den koopman ten gastmale. Eusebius stemde in die uitnoodiging toe, en, het drinken niet gewoon, werd hij beschonken en viel in een diepen slaap.

De zon stond reeds hoog aan den hemel, toen Eusebius wakker werd. Een bang voorgevoel deed zijn hart jagen. Hij snelt - het voorhoofd nog met de feestrozen omkranst - naar het zeestrand, ziet reeds zijn schip, doch blijft plotseling sidderend en als verlamd staan. Aan het strand bemerkt hij een kruis, en aan dat kruis eene menschelijke gestalte!..... Hij erkent, o jammer! Julia. Op het oogenblik dat hij aan den voet van het martelhout geknield ligt, geeft zij, de edele martelares, den geest.

Toen Eusebius' brein door den wijn beneveld was, had de stadhouder de slavin laten halen en haar geboden, aan Apollo te offeren. Zij weigerde, de jonge Christene, en onderstond moedig de geesseling en andere martelingen. Eindelijk sleepten de brassers en feestvierders haar weg en klonken haar aan het kruis. God echter verliet haar niet en zij onderging den kruisdood, met een zoetlachende uitdrukking op het wezen.

In ijselijke wanhoop zonk Eusebius aan den voet des kruises neêr, en rukte zich den feestkrans van het hoofd. Nu eerst gevoelde hij hoe dierbaar die jonge slavin aan zijn hart was. Hoe zacht, hoe kalm, hoe hemelsch zoet was toch dat wezen en, dit

niettegenstaande al het lijden dat het lichaam had moeten onderstaan! Hoe kalmer het wezen aan het kruis werd, hoe meer het Eusebius in de ziel stormde.

Een genadestraal viel in zijn hart; Eusebius werd Christen en was toen ten minste met zijne slavin Julia, in den geest, vereenigd.

Het stoffelijk overschot der H. Julia rust sedert 763 in Brescia. De katholieke Kerk viert het aandenken der jonge martelares den 22 Mei.

Het najaar.

Het najaar is daar. Bloemen en blaêren, de tooi der natuur, zijn verdwenen. Bosch en vlakte zijn naakt en kaal. De windvlaag slaat de laatste verdorde blaêren van de takken, en jaagt ze verre, verre van de plaats waar zij ontstonden. Gezellig wordt nu het tintelend haardvuur. Wel hem die met Tollens, in dat deel van het jaar, zingen mag:

Laat de stormen buiten zuchten,
  En door struik en toppen slaan:
Binnen zijn de najaarsvruchten,
  Binnen gloeit de druif ons aan.
Laat het drassig veld verzakken,
  En verdrinken dreef en dal:
Binnen zijn de drooge takken,
  Waar het vuur van kraken zal.
Laat den dag zijn aanbraak schorten,

Die naar sneller afreis kwijnt:
Liefde zal ons d'avond korten,
Als het vriendlijk lampje schijnt.
Kom genieten, kom vergeten,
Kom naar binnen, alles schuilt;
Liefde zal ons welkom heeten,
En, aan d'eigen haard gezeten,
Lachen als het buiten huilt.
Liefde leert ons alles derven
Voor 't genieten van zijn loon!
Laat natuur van rouw besterven:
Liefde legt zijn tooververven,
En kleurt weêr de schepping schoon.

Het leven in de badplaatsen.

Sedert de duivel de *roulette* te Spa niet meer draaien doet, is het leven daar wel wat eentoniger geworden, doch voorzeker zal dit nimmer meer terug keeren tot het bijna patriarchale van vroeger dagen. Weet ge hoe men in 1782, en rondom dien tijd, in die weelderige badplaats leefde? Een te Londen, in dat jaar gedrukt boekje, geeft er ons den sleutel van:

1° Men staat alle morgenden bij het krieken van den dag op; - 2° ten 4 ure (recht vroeg!) komt iedereen *en deshabillé* aan de fontein Pouhon; - 3° ten 5 ure, ten laatste, stijgen die, welke zich naar andere fonteinen moeten begeven, in rijtuig; - 4° ten 9 ure gaan alle gasten naar huis om zich te kleeden; - 5° ten 10 ure gaan de vromen naar de Mis; - 6° ten ll ure begeven de mannen zich naar het koffiehuis, als het regent, of wandelen in de straat, indien het weêr dit toelaat; - 7° ten half 12 zet men zich overal aan tafel; - 8° ten half 3 legt men bezoeken af, of men begeeft zich naar het dameskransje; - 9° ten 4 ure gaat men naar de komedie of wandelen, hetzij naar den Capucienen-hof of naar eene weide, welke men *prairie de quatre heures* heeft genoemd; - 10° ten 6 ure wordt in alle herbergen het avondmaal opgedischt; - 11° ten 7 ure wandelt men in de *prairie de sept heures;* - 12° ten 10 ure hoort men niemand meer in de straten, en de inwoners volgen dit bevelschrift gelijk de *bobelins* (naam, dien men aan de badgasten gaf).

Een bijgevoegd artikel zegt, dat het punt 12 onschendbaar is en met alle strengheid zal gehandhaafd worden, tenzij op de avonden dat er bal gegeven wordt; doch die partijen moesten in elk geval te middernacht eindigen.

Men ziet het wel, dat leven was nog tamelijk aartsvaderlijk, ofschoon de vrouwen van lichte zeden, ook destijds reeds, den weg naar de badplaatsen wisten en de valsche gravinnen, gesmokkelde baronessen en beweerde markiezinnen, daar plaats vonden.

Te Vichy, de thans zoo weelderige badplaats, ging het in de 17e eeuw even sobertjes toe als te Spa, getuige den brief van Mevrouw de Sevigné aan Mevrouw de Grignan. Men was ten 6 ure aan de fontein; men wandelde, hoorde Mis, legde bezoeken af, dineerde, speelde *hombre,* soupeerde ten 7 en ging ten 10 ure naar bed. De eenige afleiding, welke de schrijfster in dien brief aanhaalt, is, ‘dat er eenige juffertjes van het land gekomen waren, die op de tonen eener fluit, de *bourrée* dansten; die vrouwen maakten echter *dégognades* ‘waarop de geestelijkheid wel wat af te wijzen heeft.’

Helaas, waren het nu maar *dégognades* aan onze badplaatsen! Wij zijn verre van de tonen der fluit, het dansen der *bourrée* en wat zoo al meer! Wij zien er geen zieken meer, maar enkel gezonden, die er zich aan alle wereldsche dwaasheden overleveren, duizende francs verteeren en slechts naar huis terug keeren, als beurs en lichaam beiden doodziek zijn.

Van honger gestorven.
(Reisherinnering.)
(Vervolg en slot.)

'En echter is het doel hunner reis bereikt; maar het spook des hongers staat in al zijne verschrikkelijkheid voor hen. Zij hebben voor twaalf weken levensmiddelen bij zich; zij zijn halfweg en hebben ter nauwernood voor vijf weken voedsel. De prangende angst, welke dit gemis hun inboezemt, wordt dagelijks grooter en de versnelde marsch is de reden dat de lastdieren des te eerder van uitputting neervielen en stierven. De stortregen overweldigt zoodanig de dalen, dat zij honderd maal bedreigd worden te verdrinken.

'Den 6 maart ligt Burke schier op sterven, ten gevolge hij een stuk van eene groote slang, welke gebraden werd, heeft gegeten. Den 20 verminderen zij den last der kameelen, die niet meer voort kunnen; zij werpen ongeveer zestig pond levensmiddelen weg, aan welke zij echter vreezen gebrek te hebben. Zoo werpt men aan boord alles in het water, wat het bedreigde schip bezwaart, welke dan ook de waarde der lading zij!

'Den 30 dooden zij een hunner kameelen. Den 10 dooden zij Billy, het lievelings-paard van Burke, op hetwelk hij Melbourn verlaten had en tot nu toe het beste aan de vermoeienissen weêrstaan heeft. Den ll moeten zij een kwartier uurs de reis vertragen om Gray in te wachten, die niet meer vooruit kan: de honger maakt die twee mannen echter, zoo edelmoedig van hart, nu zoo boos dat zij hunnen vriend hard vallen... Het is omdat zij Gray betrappen, die, zich achter eenen boom verschuilend, een deel van het laatste meel verslindt. Dat laatste en onbegrepen lijden van den ongelukkigen Gray moet hun voor den geest gekomen zijn, toen zij eenige dagen later zelf door den hongerdood werden aangegrepen!...

'Den 21 april des avonds komen zij in het oasis aan; zij zijn nog slechts levende geraamten; zij zoeken alom, zij roepen luid de makkers, tot welke zij gezegd hadden: 'Wacht ons hier.' Het oasis is verlaten; geene menschelijke stem antwoordt hen!... Wat smartelijke denkbeelden moeten hen op dat plechtige oogenblik het hart doorboord hebben!

'Radeloos rondzoekende, lezen zij op den boomstam 'dig,' het woord straks reeds aangehaald; zij graven en vinden de ijzeren doos met eenige levensmiddelen, door Brahe achtergelaten. Zij vinden ook papieren, waarop de reden van het vertrek geschreven staan. Die papieren zijn gedagteekend..... denzelfden dag, den 21 april des morgens! Alzoo, na een wanhopigen tocht tot aan den Oceaan en na een nog wanhopiger terugkeer; na bijna al hunne kameelen en paarden te hebben opgegeten, slechts twee uitgenomen; na de grootste ontdekking, welke de geschiedenis van Australië op te teekenen heeft, gedaan te hebben, komen zij aan de plek, waar zij het einde hunner tormenten meenen te vinden, en de mannen die hen moesten redden, op welke zij rekenden, zijn sedert zeven uren vertrokken.

'Wat aanvangen? Zouden zij, uitgeput, zelfs in zoo verre dat zij schier geen stap kunnen doen, zeshonderd mijlen ver de karavane kunnen volgen - eene karavane,

die langen tijd uitgerust en goed geequipeerd is, en altijd een paar mijlen op haar voor heeft? Zouden zij wel kans hebben haar in te halen? Dit ware echter het wijste plan geweest; doch zulks is gemakkelijk te zeggen nu men den tegenslag van het plan ziet, hetwelk aangenomen werd na zeven maanden lijden en smarten.

'Burke herinnerde zich dat er bij den berg 'Wanhoop,' op honderdvijftig kilometers van daar, eene schapenstandplaats bestond. Die ten minste zou niet gedurig voor hem uit vluchten, en niettegenstaande alle tegenkanting, wist hij Wills en King over te halen dien weg in te slaan. Hij steekt in de ijzeren doos het dagboek zijne ontdekkingen, in welk schrift hij ook het vertrek van zijn luitenant betreurt en aankondigt, dat hij op weg is naar den berg Wanhoop.'

Zoo als men weet, hadden Brahe en Wright elkander ontmoet en beschaamd over hunne nalatigheid, keerden zij naar Coopers-Creek terug. Middellerwijl dwaalde Burke, afgebeuld, westwaarts rond. Hadden Brahe en Wright nu de ijzeren doos maar opgegraven, zij zouden Burke's papieren gevonden en hem gered hebben. Zij vonden echter, volgens zij dachten, alles in denzelfden toestand en keerden naar het zuidwesten terug. Zonder het te weten, hadden die zwervers, in weinige dagen, op veertien mijlen van elkander rondgedoold!

Burke, Wills en King daalden het Cooperdal af. Zij waren bezitters van de levensmiddelen aan den boomstam opgegraven. Een kameel zonk van vermoeienis ten gronde; men slachtte het dier en droogde zijn

vleesch in de zon. De tweede kameel stierf den volgenden dag, en uitgeput en aan den ijselijksten honger ten prooi, bereikten zij eindelijk eenen stam van inlanders, die zoo genadig was hun voedsel, een afschuwelijk zaad, 'nardou' geheeten, met hen te deelen.

Zoo leefden zij dood-ellendig tot den 15 mei, toen de negers eensklaps verdwenen, gehoor gevende aan hunne zucht tot verplaatsing. Gedwongen zetteden zij, door een gloeiend brandend zand, den tocht voort naar den berg Wanhoop. Ontmoedigd en ontzenuwd vielen zij neêr en ze waren, helaas! slechts een dag reizens van den berg verwijderd...

WAULSORT OP DE BOORDEN DER MAAS.

Den 27 mei kwamen zij in Coopers-Creek terug, om er..... te sterven. Zij staken andermaal eene korte beschrijving van hun laatste wedervaren in de ijzeren doos. Die halve dood duurde eenigen tijd. Van tijd tot tijd hebben zij een woord geschreven. Nu is het Burke, dan Wills die schrijft. Het eenige voedsel dat zij vinden, is 'nardouzaad,' doch het ondersteunt hen ten slotte niet meer.

Den 22 juni schrijft Wills, dat hij op het zand gaat liggen, om niet meer op te staan; dat het King is, de gezondste van de drie, welke de laatste woorden in de schuilplaats brengen zal. Den 29 juni schrijft Wills een brief aan zijn vader: 'mijn dood is zeker,' zegt hij, 'maar mijne ziel is kalm.'

DE H. JULIA.

Howitt vond niets meer van Wills rond den boom. Was hij dood, was hij nog levend? Waar lag zijn lijk of zieltogend lichaam? De laatste woorden van Burke waren gedagteekend van 28 juni. Hij wilde op dat oogenblik een stam negers bereiken; dat was zijne eenige hoop. 'Wij hebben,' zoo schreef hij, 'de eersten den Oceaan bereikt..... maar wij zijn verla...' Het laatste woord was afgebroken.

De jonge Howitt vond echter hunne lijken niet; alles was effen gemaakt rond den boom; men zag nog een aantal indrukken van voeten en kameelklauwen en als men deze laatste volgde, kwam men weer in het oasis terecht. Den 10 september bemerkte Howitt een indruk van

een schoeisel, te midden van indrukken van naakte voeten der wilden. Het spoor volgende, zag hij eensklaps, in een bosch, de vuren der negers branden, en bij die vuren een schepsel met lompen bedekt, dat zich niet meer recht kon houden.....

Het was de laatst overlevende van de expeditie, King, de gewezen soldaat. De ongelukkige kon van blijdschap niet meer spreken. Den 28 juni smeekte Wills hem, met Burke ter opsporing der wilden te te gaan. Dàt was nog de eenige hoop, welke overbleef. De twee makkers verlieten Wills. Na twee dagen gaans viel Burke en vroeg aan King bij hem te blijven, tot dat hij zou gestorven zijn. Hij vroeg hem ook, zijn lichaam in de woestijn en aan de zon blootgesteld, te laten liggen.

Den 29 viel hij andermaal op het dorre zand; hij stierf met het oog op het Kruis van het Zuiden gericht, stuiptrekkend op den gloeienden bodem. Weenend keerde King naar Coopers-Creek terug en vond er Wills ook dood. Deze was, helaas, zonder eenigen vriend - deze was alleen gestorven.

Lang dwaalde King door de wildernis, tot dat hij den gastvrijen stam vond, waar Howitt hem aantrof. Door King vergezeld ging de laatstgenoemde op zoek naar de lijken, die, toen men ze vond, met takken bedekt waren. De wilden hadden dit gedaan ten teeken van eerbied voor de dooden.

Na te Melbourn met het dagboek te zijn terug gekeerd, verliet Howitt weldra andermaal de hoofdstad en ging de door hem begraven lijken afhalen. Deze werden met luister, te Melbourn, ter aarde besteld. Een prachtig monument gedenkt de stoute reizigers.

Dit verhaal is slechts eene enkele bladzij uit het uitmuntende boek van graaf de Beauvoir, dat wij met de meeste belangstelling hebben gelezen, en wel verdiende in zijn geheel aan den vlaamschen lezer bekend gemaakt te worden.

Goed geborgen. (Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Panck had het oog op het grogglas, de walm van het verleidende vocht drong hem in de neusgaten.

- Marc, zoude het veel kwaad kunnen, indien ik een enkelen teug van dien drank proefde? Wat denkt gij? De dokter zegt wel....

- Ja, volgens den dokter is dat vlam en vuur; ik met mijn dom verstand beoordeel de zaak geheel omgekeerd.

- In Gods naam dan, laat mij eens even proeven.

Marc zette den zieke overeind, hield hem zijn hoofd vast en bracht den grog aan zijne lippen.

- Hoe bevalt u die drank? Indien gij water verkiest....

- Neen, Marc, geen water meer; gij hebt mij daar even hevig verontrust.

- Heb ik u verontrust?

- Hebt gij daar even niet gesproken van iemand, die met al te veel water te drinken, eindelijk waterzuchtig werd en daarvan is gestorven?

- Dat is een gekend geval.

- Indien ik van het gebruik van water, dat ik ontzaggelijk veel heb gedronken, maar langzamerhand afzag? Zou een enkele teug grog niet minder gevaar opleveren om waterzuchtig te worden, dan het voortdurend gebruik van water?

- Ik heb nooit gehoord dat iemand de waterzucht kreeg van een glas grog.

- En daarbij, elke andere drank walgt mij voor het oogenblik; geef mij nog een paar teugen grog.

- Ziedaar, drink het glas uit; grog is geen zeer sterke drank; meer dan twee derde is suikerwater.

Panck dronk het glas ledig, en beweerde, gedurende zijn lange ziekte, niets gedronken te hebben dat hem zoo smaakte en opwekte.

Daarna legde hij zijn hoofd neder en begon onder de werking van den verwarmenden drank rustig te slapen.

Tegen den morgen werd hij wakker, en beweerde bijna geheel genezen te zijn.

- Dank uwe twee glazen grog, meende Munter.

- Indien ik nog een paar teugen dronk, hebt gij water?

- Eer gij tien hebt geteld, is het glas gereed.

- Geef hier, ja, dat is een weldadige drank.

In twee teugen dronk hij het glas ledig.

- Dat is een zachte en tevens versterkende drank, hernam de zieke; ik gevoel mij geheel verkwikt en versterkt ook; doch geen woord daarvan aan den dokter.

- Volstrekt niet.

- Wat zou het er stormen, indien hij wist, dat ik iets anders dan water had gedronken! Wat zou hij mij weêr dreigen met dood, oordeel en hel!

- Indien gij mijn raad volgt, en van tijd tot tijd een glas grog, en binnen eenige dagen weêr rhum wilt drinken, hebt gij in een tijdverloop van acht dagen uw gezondheid weder.

- Ik geloof dat gij gelijk hebt, Marc; ga nu zelf een paar uren slapen; al dat waken zal u al te zeer vermoeien.

- Het is nu vier ure; ik ga slapen tot acht; vier uren rust is genoeg voor mij.

Dit zeggende gaf hij Pelman de hand, en verzekerde hem dat hij den volgenden nacht wederom bij het ziekbed kwam waken.

Daarop ging Marc de deur uit.

- Braaf man, en een flinke boer ook, mompelde de jager toen hij alleen was.

Vroeg in den morgen kwam de dorpsgeneesheer zijn gewoon bezoek bij den zieke afleggen.

Panck beweerde sedert gisteren eene tot hiertoe ongekende beterschap te gevoelen.

- Dat doet mij genoegen, antwoordde de geneesheer, inwendig lachend, want de geur van den nog daareven gedronken grog kwam hem duidelijk in den neus.

- Ik weet bijna niet, wat er in mij omgaat, hervatte Panck; doch ik gevoel mij sterker, de eetlust herneemt, en ik heb kracht genoeg om door de kamer te wandelen.

De dokter luisterde weinig naar hem; hij dacht aan den rhumgeur dien hij daareven duidelijk had geroken, en nam het besluit zijne vermaningen aangaande het misbruik van sterke dranken niet meer te herhalen, dewijl het dan toch voor de duizendste maal bewezen werd, dat een dronkaard toch altijd naar zijne oude gewoonte terug waggelt.

Hij vertrok nadenkend, neêrslachtig en gansch ontmoedigd, dewijl hij wel voorzag, dat de beterschap van zijn lijder niet ernstig was, en enkel voortkwam uit een soort van kortstondige opgewondenheid, welke hij aan zijnen ouden, noodlottigen makker, den vuurdrank, had te danken.

Toen den volgenden nacht Marc bij het ziekbed wederkeerde, dronken de twee boezemvrienden zooveel grog als twee gezonde menschen, derwijze echter dat de waker, die altijd op zijn hoede bleef, zijn glas gedurig ter zijde schoof en den zieke zooveel grog liet drinken, dat hij hem letterlijk dronken maakte.

- Marc, heb ik u reeds gezegd, dat mijn huisbaas mij lastig valt? zeide de dronkaard.

- Waarom valt hij u lastig?

- Om geld; ik meende hem betaald te hebben, en nu vroeg hij mij dezen namiddag om mijn achterstallig kostgeld.

- Wel, betaal hem, en daarmede is de zaak uit.

- Marc, zie eens daar in de schuif van mijn latafel, of er ook nog geld in ligt.

Munter trok de schuif uit het oude meubel, en zeide dat hij daar niets vond dan een kruithoren, een schroevendraaier, een kogeltrekker en ander klein jachtgerief.

- Dan bevind ik mij letterlijk zonder geld, klaagde de jager.

- Zoudt gij u daarom bekommeren? Wil ik u morgen een paar honderd gulden bezorgen?

- Marc, geef mij de hand; gij zijt en blijft eeuwig mijn vriend! En hij mompelde stil: een flinke boer!

- Vrienden moeten elkaar door de wereld helpen, zei Marc.

Ja, en gij zijt een echte vriend; maar mijn huisbaas, de brood-

bakker, draagt mij geene vriendschap toe.... mijne duiten alleen heeft hij lief; ook blijf ik geen dag langer in zijn huis.

- Wilt gij de kamer der Moersteê betrekken? Metge zal ze schuren en opzuiveren, uw bed zacht dekken en u verder als een vriend verzorgen.

- Ik heb maar één vriend in de wereld, dat zijt gij, sprak Panck, hem bij de hand grijpend; daar zetten wij een glaasje rhum op, geen grog maar zuiver rhum.

- Morgen vroeg span ik de kar in, laad uw kleinen huisraad en ook u er op, en na den broodbakker tot de laatste duit betaald te hebben, trekken wij naar de Moersteê.

- Geef nu een glaasje rhum, want ik gevoel mij volkomen hersteld, en zou morgen wel te voet tot de Moersteê geraken, indien het niet anders zijn kon.

Des anderen daags, reeds voor den middag, had de verhuizing van den jager plaats.

Panck, ofschoon, zooals men zegde, van zijne ziekte hersteld, was in het dorp niet meer te zien, om de zeer eenvoudige reden dat zijne beenen volstrekt weigerden het gewicht te dragen van die ontzaglijke hoeveelheid sterken drank, dien hij dag en nacht noodig had.

Men vertelde in het dorp dat Panck langzamerhand zijn verstand verloor, dat hij weinig of geen voedsel meer gebruikte en zich enkel in 't leven hield met het gebruik van grog en rhum.

Ook zegde men, dat hij groote sommen gelds schuldig was aan Marc Munter, en de gansche Moersteê weldra niet toereikend zou wezen om het geleende weêr te geven.

Later werd het bekend dat Pelman de boerderij uit de hand had verkocht aan zijn onafscheidbaren vriend Marc Munter.

Had ik vroeger niet gezegd, dat deze wel een middel wist om de Moersteê in zijn bezit te krijgen?

Maar op eene zoo voordeelige wijze de eigenaar der schoone boerderij te worden, had hij nooit durven hopen.

Marc berekende dat hij de Moersteê geen twee duizend gulden betaalde, wanneer hij in den volgenden zomer de kostbare moervelden zoude kunnen droog leggen, en daarbij rekening hield, hoe dikwijls hij groote kwijtbrieven voor geringe sommen aan den dronken jager ter onderteekening had voorgelegd.

Wij hebben het vroeger gezegd, Marc Munter was een man, die voor niets omging; hoor liever.

Een half jaar later was Panck Pelman wederom doodelijk ziek en de geneesheer verklaarde, dat ditmaal de reispas naar het andere leven bepaald was geteekend. Panck had nog slechts eenige weken meer te leven.

- Dokter, weet gij geen middel om mij van dien zieke te ontslaan? had Marc gevraagd; Metge heeft haar werk op stal en in huis, en ik voor mij heb geen tijd om hem naar behooren te verzorgen.

- Dat zijn zaken welke den geneesheer eigenlijk niet aangaan, was het antwoord.

- Mij des te meer; Panck is iemand die veel, zeer veel kostbaar voedsel, en daarbij dag en nacht een oppasser noodig heeft.

- Bij zijnen dood kan dit alles in rekening worden gebracht.

- Gij weet of weet misschien niet, dat Panck op dit oogenblik niets ter wereld meer bezit; Job was zoo arm niet.

- Geen reden om een zieke aan de deur te zetten, merkte de geneesheer aan.

- Ik ben niet rijk genoeg om aalmoezen van dien aard uit te deelen, meende Marc; ik ben maar een eenvoudige boer.

- Sedert jaren heeft Panck mijne rekeningen onbetaald gelaten, hernam de dokter, maar toch verlaat ik hem niet.

- Nu, ieder moet weten, wat hem te doen staat; ik voor mij ben dien doodelijken last reeds lang moede, en daarbij ben ik de man niet om al die kosten te blijven dragen.... Panck moet de deur uit.

- Voor de behandeling van den zieke, zelfs zonder hoop op belooning, wil ik gaarne zorg dragen, antwoordde de dokter; het overige is mijne zaak niet.

Nog denzelfden dag vervoegde de boer zich tot het armbestuur der gemeente, hetwelk op zijn aandringen eindelijk besloot den zieken jager in bescherming te nemen.

Nog voor den avond werd de zieke op eene kar gelegd en naar het dorp gevoerd, waar hij in eene kleine, armoedige herberg zoude verzorgd en verpleegd worden.

Slechts eenige weken daarna stierf de jager in de volslagenste armoede, en zijn lijk werd op kosten van het armbestuur ter aarde besteld.

Indien Marc Munter 's handelingen in geheel haar daglicht in het dorp, zooals aan den lezer, waren bekend geweest, ware er gewis een algemeene vloek tegen hem opgestegen.

De boer der Moersteê wreef zich in de handen, en dacht dikwijls bij zich zelven dat hij toch veel geluk had.

Ja, het moet gezegd worden, het geluk liep hem letterlijk op de hielen.

Laat ons eens optellen: hij was eigenaar van de Moersteê met hare thans drooggelegde moervelden, welke alleen meer waarde hadden, dan de gansche boerderij; sedert eenige maanden was hij in het bezit der nalatenschap van Braam Solm, zijn schoonvader, en werd zoodoende een stevige boer.

Daarbij was hij tot hoofdman der gilde benoemd, eene waardigheid, waarop hij altijd had geluimd; ook was hij kerkmeester en schepen geworden.

Een boer, die zich in dergelijke omstandigheden bevindt, is geen kleine heer en heeft een groote stem in het dorp.

Marc werd met voorkomendheid behandeld. Was hij ook bemind? Ik durf niet ja zeggen.

De boer der Moersteê stond te boek voor een hooghartig en haatdragend man, achterhoudend en stijf in zijn omgang. Hij had iets terugstootende, iets valsch in zijne zwarte oogen, vlammenden blik en zijne opeengeperste, dunne lippen; en toch kon hij zich, wanneer hij wilde, fleemend, vleiend, honigachtig voordoen.

Marc Munter werd gevreesd, niet bemind. Och, hij had zich toch ook niet liefdadig gedragen, meende men in het dorp, jegens de arme weesjes van Simon Knokkel, zijnen oom, die hem van de straat had opgeraapt en opgevoed!

Met Panck Pelman, den jager, had hij ook maar half en half braaf gehandeld. Dat alles was wel reeds een tijd geleden, maar toch niet geheel en gansch vergeten.

Bij de aangroeiende fortuin van den kerkmeester zoude de tijd al de krijtschrabben van den kruisjasboom langzamerhand wel uitvagen.

Munter bezat nog een anderen titel, welke bij hem veel over het hoofd deed zien, namelijk, dat hij altijd gereed was geld te leenen aan diegenen, welke zich in verlegenheid bevonden.

Kleine boeren, die op gehuurd goed woonden, waren er twintig in het dorp, welke hem intrest betaalden voor geleend geld en op menige groote boerderij had hij kleine hypotheken.

Dat hij de wol dicht langs de huid afscheerde, zoo dikwijls hjj daartoe de gelegenheid vond, behoeft wel niet gezegd te worden. Nu, scheren mocht hij ook, zooals hij beweerde, hij hielp ook iedereen uit den nood; zonder hem ware menige boer in het dorp niet recht gebleven en had meer dan een kleinhandelaar zijne zaken niet kunnen voortzetten.

Geen wonder dan ook dat, ofschoon er nog al iets tegen hem was in te brengen, Marc Munter zich toch als een voornaam dorpspersoonaadje voordeed.

En dat was ook te zien aan het huis, dat hij bewoonde. Ja, de Moersteê was sedert hij dezelve bewoonde, een kapitaal huis geworden.

De stroodaken waren van woning, stal en schuur afgeworpen en vervangen door roode pannen, die daar zoo schoon lagen te gloeien onder het loof van een half dozijn welige linden.

De verwkwast hield deuren en luiken altijd in helder groen getooid en vergat nooit eene goudgele laag te leggen op de vensterkruisen.

Op het voorhof, dat met een haag van Spaansch groen en een breed hek van den weg was afgesloten, stond een prachtige duiventoren, zooals men er hier en daar wel eens op de buitengoederen aantreft.

Het was alsof al de duiven uit den omtrek in het schoone paleis op het voorhof der Moersteê wilden wonen; van wijd en zijd kwamen zij er nestelen en met den bonten zwerm door de akkers rondvliegen,

Wel vervloekten de boeren grondhartig dat honderdtal gevleugelde graandieven, maar niemand zoude het hebben durven wagen de liefhebberij van den machtigen dorpsschepen tegen te werken.

VI.
Twee neven.

Op een zondag in den namiddag, zat Marc voor zijne deur te rooken, en zag met welgevallen naar de bonte, goud- en zilverkleurige duiven, die over het voorhof trippelden of in onmeetbare kringen rondvlogen, en zich daarna op het hok kwamen nederzetten.

In de verte zag hij een kleine groep menschen, over het akkerpad, op de Moerstêe aankomen.

Een meisje ging voorop, en geleidde bij middel van een stok een oud man, die een blinde scheen te wezen.

Achter hem kwam een jong mensch; allen hadden een arm uitzien.

Aan het hek herkende de boer der Moerstêe Faab en Sanna en den ouden hoefsmid. Zijn gelaat verdonkerde; hij liet in gedachten zijne pijp uitgaan.

- Daar zit neef Munter, zei Faab tot den blinde.

- Wat scheelt er aan? vroeg Marc.

- Weet gij niet dat ik sedert een paar weken blind ben, en het misschien blijven zal ook? zeide de hoefsmid.

- Ja, Munter had daar iets van gehoord.

- De smid kwam daarom een bezoek bij hem afleggen; hij had hem iets te vragen.

- Een middel voor uw blindheid? ik ben geen dokter! zeide Marc.

- De hoefsmid kan niet meer werken, hernam de blinde; voorheen hamerde ik reeds Zoodra de dag opkwam, en des avonds deed ik nog duizende glensters van mijn aanbeeld wegspatten. Ongelukkiglijk heeft een dezer glensters het oog dat mij overbleef, bijna uitgebrand; het andere werd in mijne jeugd door een stukje ijzer uitgeslagen.

- Men heeft mij dat alles gezegd! antwoordde Marc, droogweg.

- De hoefsmid is daardoor doodarm geworden, en kwam u iets vragen.

HET NAJAAR.

- Zeg maar zonder omwegen; doch ik moet u vooraf zeggen, dat het niet in mijne macht is u te helpen.

- O, ik kom eigenlijk niet voor mij, maar wel voor uw nichtje, de kleine Sanna, die arm en ziekelijk is.

- Kan ik dat helpen?

- Neen, dat komt van hierboven; maar Sanna is mijn kind, en zal het blijven ook.... Ziehier nu de zaak waarop ik wilde neêrkomen; Sanna is ziekelijk en moet volgens de voorschriften des geneesheers een versterkend voedsel hebben, wil zij ooit hare genezing en sterkte wederkrijgen. En dat alles had zij, zoolang ik maar kon vijlen en hameren; thans moet Faab het arm kind voorthelpen, maar wat is een dienstknecht, die met zijne volle huur bijna niet toekomt om zich behoorlijk te kleeden?

- En nu verder? zei Munter met zichtbaar ongeduld.

- Verder wilde ik u vragen, of gij geen middel weet om het arm ziekelijk kind voort te helpen? Marc Munter is toch haar eigen neef, haar vader was uw eigen oom, die het zoo goed met u voor had, en u bijna zooveel liefde toedroeg als waart gij zijn eigen zoon geweest.

- Ja, ik weet een goed middel, antwoordde de boer, die haast had om heen te gaan; gaarne wil ik u eene aanbeveling geven bij het armbestuur, dat....

- Neen, neen, dat kan niet, onderbrak Faab die tot hiertoe geen woord had gesproken.

- Schaamt gij u dat? vroeg Munter stekend.

- Zoolang ik nog armen en beenen aan mijn lijf heb, gebeurt dat niet, antwoordde Faab; Simon Knokkel was mijn vader, een deftige boer, met een eerlijk hart.

- Dan wilt gij niet geholpen worden?

- Ja wel, maar zoo niet.

- Van het armbestuur wilt gij niets weten, maar mijne aalmoezen zoudt gij misschien wel willen aannemen?

- Aalmoezen willen wij van niemand, antwoordde Faab; wij zijn nog geene schooiers.

De jongen was vuurrood geworden tot achter de ooren,
- Zoo was dat ook niet gemeend; o, neen, gij zijt nog geene schooiers, zei Mare, bijna onverschillig.
- Of zullen het nooit worden, riep Faab; liever sterven wij beiden van honger.
- Ho, ho! lachte Munter.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 26]

J.J. Raikem.

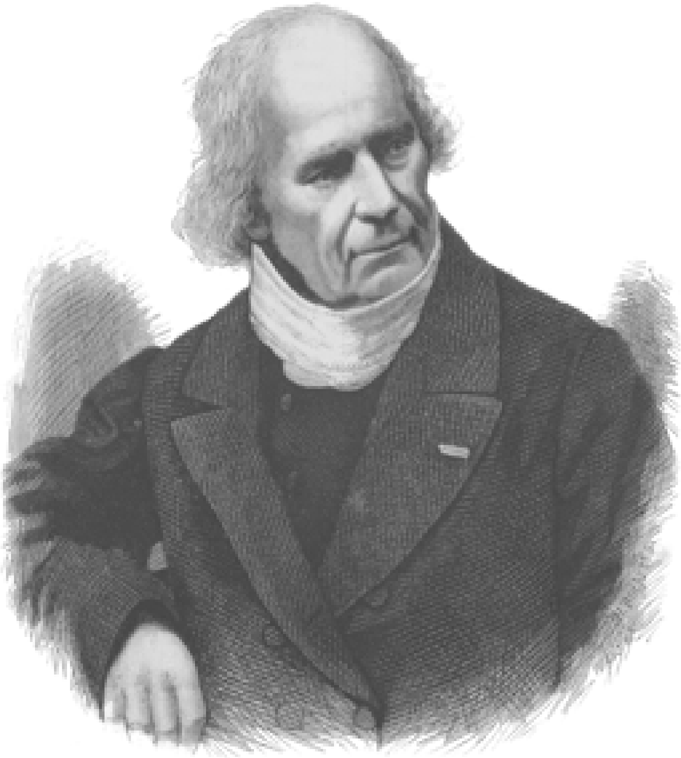

J.J. RAIKEM.

De heer Raikem is een van de laatst overlevende mannen van 1830 en bekleedde de functiën van prokureur-generaal bij het hof van beroep te Luik. De voortreffelijke rechtsgeleerde was geboren te Luik I den 28 april 1787, en bereikte dus een zeer hoogen ouderdom. Tweemaal is de heer Raikem minister met portefeuille geweest, en was met den ouden koning zeer bevriend. De heer Raikem wordt beschouwd als een voorbeeld van rechtschapen en geleerd magistraat, en als mensch, als de *vir probus* bij uitnemendheid. Verscheidene belangrijke werken over rechtsgeleerdheid heeft hij nagelaten. Hij is alzoo, tot na zijnen dood, een wegwijzer, een lichtbaak voor de jongeren. Algemeen roemt men te Luik het zachtzinnig en edelmoedig karakter van den overledene: hij was, inderdaad, eer een vader en een raadsheer, daa een straffend magistraat. Waarom volgen vele onzer prokureurs hem in die schitterende hoedanigheden niet na, terwijl zij integendeel als schrik aanjagers willen optreden, en ijver en talent aan den dag denken te leggen, door in eene soms hatelijke strengheid op te treden? Velen hadden, voorwaar, bij dien magistraat moeten ter schole gaan! Velen hadden daar van hem kunnen leeren, dat de betichte geen schuldige is en de wet geen onverbiddelijk wapen, hetwelk ongenadig al diegenen treffen moet, welke onder de hand der soms dwalende justicie vallen! Vooral hadden zij daar kunnen leeren, dat politieke driften buiten het heiligdom van de rechtszaal moeten blijven, en de magistraat boven de partijschappen, die een land verdeelen, moet

verheven zijn. Kortom, de heer Raikem draagt met zich de faam van in alles een rechtschapen man te zijn geweest.

De Klepperman.

't Is reeds lang geleden; 't is eene herinnering uit mijne jeugd. Sedert lang is de klepperman in mijn dorp afgeschaft en de nachten, die tijdens zijn bestaan ten minste nog eenigszins schenen te leven, zijn nu recht akelig geworden - akelig als een kerkhof, waarop soms een hond huilt.

Toen ik nog een jongen was en in mijn dorp woonde, was de klepperman, in een mijner slapelooze nachten, mij recht lief. Ik her-

inner mij nog hoe ik soms bang lag te luisteren naar den wind, die buiten door de hooge linden suisde, naar het tikken der groote klok in de huiskamer, en dat ik bij het minste geritsel buiten, eene bende dieven waande te zien opdagen.

Maar als ik dan in de verte de klep van den klepperman en zijn eentonig gezang hoorde, verdween de vrees en ik groette hem, bij mij zelve, als een reddende engel in die doodsche eenzaamheid, 't Was, zooals ik zegde, een eentonig gezang, maar dat lied, die stap en dat geklep waren toch geruststellend voor mij.

Was er brand geweest, hij zou ons immers gewekt, waren er dieven geweest, hij zou ze wel verjaagd hebben. In het eerste geval kon de klepperman gewis van dienst zijn; in het tweede.... weinig of niet. Die heeren socialisten waren immers verwittigd door de klep en den zang, en moesten slechts een oogenblik hun werk staken, tot dat de man voorbij was, om alsdan met nieuwen moed en veilig hun nachtelijk ambacht voort te zetten!

Ieder uur keerde hij weêr of het hagelde en waaide, vroor of sneeuwde, of de hemel met heldere sterren bezaaid of met zwarte wolken bezet was. Hij was in elk geval een gedienstig wezen, dat op de vensters bonsde, als men 's morgens vroeg de kooi uit moest; dat 's nachts wel eens in 't voorbijgaan bij den doctor of den pastoor belde, als er een zieke in de buurt hulp behoefde.

Vooral tweemaal in 't jaar had de klepperman voor mij eene destijds onbegrepen beteekenis: 't was op Kersnacht, wanneer hij in het volle van den nacht en over de sneeuw heenstappend, schier op ieder venster klopte om ons ter vroegmis op te roepen, en op Nieuwjaarsnacht, als hij ons ten twaalven een nieuw jaar verkondigde - al was het nieuwe dan ook al niet beter dan het oude.

Voor de schooljeugd was de klepperman een soort van geheimzinnig wezen, dat zich immers bij dag aan onze oogen onttrok, en 's nachts de spoken, schimmen, dieven en ander onhebbelijk tuig trotseeren durfde - ofschoon een en ander in mijn dorp tamelijk vreemd was. Hij had geen sabel, geen piek en zeker geen hoed op, zooals die welke op onze gravuur is afgebeeld; maar ook dit is een klepperman van zoo wat in 1813, en wie Tollens, in eene vertaling van de la Motte Fouqué, de volgende woorden over Napoleon's val in den mond legt:

> Hoort, burgers en boeren en knechten en heeren!
> De roofgier der Franschen verzengde zijn vêren:
> Het vuur van uw moed joeg hem weg uit uw land,
> En 't lampje van hoop en verlossing ontbrandt.
>
> Hoort, mannen en vrouwen en vrienden en magen!
> 't Heeft duizend acht honderd en dertien geslagen!
> Looft God met eerbiedig en juichend geschal,
> En past op uw vuur en uw lampje vooral,
> Den landstorm klink' *victoria*
> En God hierboven *gloria.*

Onze klepperman was een oude, arme kerel, die voor dat nachtelijk werk, van de vaderlijke gemeente ternauwernood eenige guldens per jaar trok. Thans heeft men uit bezuiniging den gezelligen klepperman afgeschaft: men denkt zijne zorgen niet meer noodig te hebben. Om de dieven te hinderen, heeft men eene policie, die echter rustig op de twee ooren slaapt en wat den brand betreft - huis, schuur en stal zijn verzekerd.

Hoe het zij, de klepperman en de torenwachter zijn voor mij altijd twee dichterlijke figuren gebleven, die mij meer genoegen doen en een vaderlijker voorkomen hebben, dan wel een moderne policie-kommissaris, een veldwachter of gendarm....

De H. Bruno.

Het is voorzeker een treffend tafereel, aan het leven van den H. Bruno ontleend, en gemaald door een kunstenaar van talent, door den heer J.P. Laurens, 't Is, onder alle opzichten, een kapitaal werk, zoowel onder dat van opvatting en uitvoering, als onder dat van gevoel. De H. Bruno weigert de offeranden aan te nemen, welke Roger, graaf van Canabre, hem aanbiedt.

De houding van den graaf, die van den strengen kloosterling zijn vol waarheid, vol gevoel en indien de schilderij, welke wij niet kennen, aan de teekening van den heer Duvivier beantwoordt, zou ons, zonder aarzelen, het woord ‘meesterlijk’ ontvallen.

De heilige, uit wiens leven hier eene der gebeurtenissen wordt afgemaald, werd in den jare 1035 te Keulen en uit een voornaam geslacht, geboren. Hij ontving zijne eerste opleiding in de destijds zoo bloeiende kloosterschool van den H. Cunibert, en vertrok later naar Reims, waar hem, om zijne hooge geestesgaven en zijn onbevlekten levenswandel, door den aartsbisschop Gervasius, het toezicht over het onderwijs in zijn bisdom werd opgedragen.

Na het overlijden van Gervasius reisde hij naar Grenoble en in zijne liefde tot de eenzaamheid, het gebed en het bespiegelend leven, erlangde hij van bisschop Hugues, eene uitgestrekte wildernis, de Chartreuse geheeten, om zich daar met een zestal gezellen te vestigen. Daar, in die eenzaamheid, door hooge bergen omgeven, bouwden zij zich cellen en een bedehuis, en wierpen den grondslag van het thans nog bestaande klooster der Chartreuse.

De gezellen legden zich een eeuwig stilzwijgen op en het is schier begrijpelijk dat de orde, in onze dagen van eeuwige babbelziekte, zoo weinig aanhangers meer vindt! De kluizenaars bebouwden den tuin, aten, volgens den aangenomen regel, nooit vleesch, nuttigden alleen zondags en donderdags kaas en eieren en leefden de andere dagen der week van gekookte groenten, brood en water.

Na zes jaren in die woestijn te hebben doorgebracht, kwam er een bode van Paus Urbanus II, die den strengen kloosterling en kanonik van Reims, naar Rome riep. Zoo afgezonderd was Bruno's leven niet geweest, of zijne faam van deugd en wijsheid had tot aan den H. Stoel geklonken.

Te Rome wilde de Paus hem een verblijf in zijn paleis geven; doch Bruno kwijnde in al die koortsachtige beweging, en vroeg toelating om naar zijn eenzaamheid weêr te keeren. Paus Urbanus stemde toe, op voorwaarde dat hij zich niet te ver van Rome, waar zijne wijsheid dikwijls werd ingeroepen, verwijderen zou. De heilige man vestigde zich in Calabrië, in de vallei della Torra.

De H. Bruno stierf in den jare 1101 en bevestigde op zijn sterfbed de geloofsleer van Christus' aanwezigheid in het H. Sacrament des Autaars, welke leer hij zoo schitterend tegen den ketter Berengarius verdedigd had.

De apenkooi.

De apenkooien in onze dierentuinen hebben, sedert eenige jaren, een gansch bijzonderen bijval. Vroeger waren het enkel de kinderen, de kindermeisjes en deze of gene buitenman, die zich uren lang met de *sims* vermaakten; vandaag vertoeven niet zelden voor de traliën van die kooi, geleerden zooals Carl Voght en Darwin, die in den dikwijls walgelijken aap hunnen voorzaat erkennen.....

Inderdaad, die heeren zijn precies niet moeielijk in hunne voorvaders!

Misschien zijn de talrijke jonge dames, die wij voor de traliën zien, gerokte Darwinisten, die, op hare beurt, hulde aan de weinig aristocratische boschbaronessen komen bewijzen! Misschien ook hebben zij echter nog gezond verstand, worden enkel door nieuwsgierigheid gedreven, en komen zich alleenlijk met de dikwijls koddige fratsen van de apenkompagnie vermaken.

In dit geval plaatsen wij ons in haar gezelschap; doch tot de Darwinisten zeggen wij, dat de aap zoo min een ontaarde mensch, als de mensch een vervolmaakte aap is. De aap is aap, is dat immer geweest en zal dit ook immer blijven.

Scheer dat dier het haar van het lijf; geef den aap een meer menschelijk uiterlijk; kleed hem; tracht hem door opvoeding eenig zedelijk denkbeeld in te prenten; doe, kortom, al wat in de menschelijke macht is, en gij zult er niet in gelukken dat beest buiten den aangewezen werkkring te brengen. Zijne lange, schier tot op den grond hangende armen, zijn beengestel duiden het viervoetig dier aan en vruchteloos

zult gij pogen hem, onder zedelijk of lichamelijk opzicht, min of meer tot den rang van mensch te verheffen.

Wij willen hier zelfs nog niet spreken van een beschaafd mensch; maar zelfs zult gij dit dier niet op den voet kunnen brengen van een dier menschelijke wezens, welke op een uithoek der wereld wonen en die, hoe ruw de korst ook zij die hen omvat, toch eenig geestesleven verraden. Dat laatste zal zich bij hen allengs ontwikkelen onder de weldaad van een beschavend onderwijs; doch de aap zal, zooals wij zegden, eigenlijk blijven wat hij is en was.

Laten wij ons dan met de vlugheid, boosaardigheid, slimheid, plagerijen, kwaêpitserijen der apen vermaken; maar geven wij hen geene bestemming die de *sim* niet heeft, en verbeesten wij ons niet, wij, schepselen met rede en verstand begaafd, met tot dit dierenras af te dalen.

Wij beschouwen overigens gansch dit zoogezegd stelsel, slechts als eene soort van min of meer geleerde modegril. De wereld moet immers gedurig iets nieuws hebben, wil men de aandacht blijven opwekken, en dewijl ieder stelsel, hoe dwaas ook, in zekeren zin kan verdedigd worden, is het niet verwonderlijk dat ook dit der apen-afkomst verdedigers in ons midden vindt.

Geleerden verdedigen niet zelden alles, en indien wij niet vreesden door de geleerden der akademiën gehoord te worden, zouden wij zeggen, dat er eigenlijk niets..... naïver is dan een geleerde!.....

De fata morgana.

De lezer zal gewis bij dien tamelijk wonderlijken naam een oogenblik stil staan, en menigeen zal eene uitlegging vragen over dit oostersch klinkende woord.

Welnu, luistert: de fata morgana hoort thuis in de westelijke landstreken, in de eindelooze woestijnen of prairieën, welker gezichteinder door geen boom, geen berg of hoogte wordt afgewisseld.

Daar - men leest dit in een aantal reisbeschrijvingen - daar stijgen niet zelden voor het oog van den reiziger, die te vergeefs den horizon peilt om een rustpunt te vinden, allerlei spiegelbeelden aan den hemel op, en hij ziet, o gezichtsbedrog! dieren, monumenten, torens, paleizen en schepen en wat dies meer - allen voorwerpen, welke echter in die eindelooze vlakte niet bestaan.

Met een zaligen glimlach heeft meer dan een reiziger den stap verhaast, om die tooverachtige steden, zeeën of kudden te bereiken; doch helaas! zij weken immer achteruit en verdwenen weldra teenemaal. Eenige oogenblikken dacht hij het einde zijner reis bereikt te hebben, en in een ongekend tooverland te zijn aangekomen: een enkele zucht, en gansch de verschijning is heen, en de reiziger staat weêr in de akelige eenzaamheid zooals te voren.

Hoe vormt zich de fata morgana? De luchtspiegeling ontstaat door eene gansch bijzondere breking der lichtstralen; de voorwerpen, welke men ontwaart, zooals wij zegden, bestaan niet ter plaatse, doch worden van lager gelegen gedeelten in de lucht weêrgespiegeld. Als de zon aan den rand der uitgestrekte vlakte verschijnt, worden de bosschen en bergtoppen, die niet boven den horizon verschijnen, in de bovenste luchtlagen weêrgekaatst, en vormen daar die wonderlijke, fantastische en grillige beelden, welke soms aan gansche steden gelijken.

Naar gelang de zon hooger klimt, verdwijnen ook die beelden weêr. De reiziger, aan de woestijn gewoon, de *bushman* bij voorbeeld, is met die spiegelbeelden bekend en hij berekent hoeveel dagreizen hij nog moet afleggen, alvorens de bosschen en bergen te bereiken, die nog diep beneden den horizon gelegen, maar toch in waarheid wel aanwezig zijn.

Soms, in de dorre en als van God gevloekte zandwoestijn, waar de reiziger naar een oasis en een droppel water snakt, rijst een ander, verlokkend spiegelbeeld op, namelijk dat van een frisch, golvend, stijgend of effen meir. De blauwe lucht spiegelt zich in de watervlakte, welke den dorstigen reiziger uitnoodigt ruimschoots zijnen dorst te komen lesschen.

Dat beeld kan den reiziger bedriegen, maar niet de paarden of lastdieren; deze stappen, met gebogen kop en smachtend, door het dorre zand voort. Het dier weet wel, dat dit alles bedrog is. En echter zou men zweeren, dat groote zeevogels in dat watervlak zwemmen en soms in verdubbeld getal en de pooten tegen elkander.

De Indiaan is, opzichtens die grillige spiegelbeelden, soms minder gerust dan wel de blanke reiziger; immers, de Indiaan ziet in al dat voor hem onbegrijpelijke, de werking van den boozen geest.

Is echter dat bedriegelijk water, hetwelk men aan den horizon meent te zien golven, gansch spiegelbeeld? Geenzins. Na mijlen ver door de dorre en gloeiende zandwoestijn getrokken te zijn, nadert men eindelijk het water, doch ditmaal in waarheid.

Ditmaal geeft dan ook het lastdier het sein, dat men het wezenlijke water nabij komt. Het spitst de ooren, het snuift, het verhaast den stap. De mensch heeft nog niets herkend, als het dier reeds de overtuiging heeft van het bestaan eener bron. Nooit wordt het hierin misleid en bedrogen.

Nabij de bron, die reizigers en dieren verkwikt, groeit er eenig gras, doormengd met kruiden, struikgewas en wat dies meer, en terwijl de reiziger het karige avondmaal nuttigt onder een met millioenen sterren besprankelden hemel, grazen de dieren het weinige, dat de natuur van het oasis oplevert.

Rubens' geboorteplaats.

De volksvertegenwoordiger Barthelemy Dumortier heeft zich in de laatste jaren druk bezig gehouden met het opzoeken van een historisch punt, dat de geleerden van België, Nederland en Duitschland erg verdeelt. Waar is de beroemde Peter Paul Rubens geboren? Is het te Siegen, zooals deze; is het te Keulen, zooals gene; is het te Antwerpen, zooals een derde beweert?

De heer Dumortier is de verdediger dezer laatste stelling en voorzeker niet zonder grond. Inderdaad, Jan Rubens, te Siegen geïnterneerd, gaf den 26 april 1577 aan zijne huisvrouw, Maria Pypelinck, eene volmacht, om de goederen in de Nederlanden gelegen en hem terug gegeven, ten gevolge der Pacifikatie van Gent, andermaal in bezit te gaan nemen; verder, om te Antwerpen andere schikkingen, aangaande daar gelegen eigendommen, te nemen.

Maria Pypelinck was destijds acht maanden zwanger en dewijl Peter Paul Rubens in de maand mei geboren en het bewezen is, dat de echtgenoote van Jan Rubens zich te Antwerpen ophield en eerst na gelegen te zijn, de Nederlanden verlaten heeft, zou het ontwijfelbaar worden, dat Antwerpen de geboorteplaats van Rubens is geweest.

Een ander bewijs wordt gevonden in het bekleeden van ambten door den beroemden schilder. Immers, ware hij vreemdeling geweest, zou hij tot deze, zonder zijn burgerrecht alhier te vragen, niet toegelaten zijn geworden, en nergens vindt men

van dergelijke aanvraag gewag gemaakt Niet alleen de acte van Karel I meldt dat Rubens in Antwerpen geboren is; maar de beroemde meester getuigt dit zelf; hij noemt zich Antwerpenaar.

Wie zal die redeneering van den heer Barthelemy Dumortier weerleggen?

Titelatuur.

De fransche omwenteling op het laatst der voorgaande eeuw, heeft aan de lang gerekte titels, in briefstijl en zelfs in gesprek, grootendeels een einde gesteld. In ons land heeft 1830 het 'hoogweledelgestrenge' of het 'hoogwelgeboren heer' en wat zooal onbegrijpelijks meer, voor wie het ook zij, door het eenvoudige *monsieur*, menheer, vervangen, ofschoon, als men soms in de diplomatische tooneelschermen komt, men dezen of genen nog wel eens betrapt, wanneer hij onze burgerlijke ministers met den titel van 'Excellentie' vereert - eene wierook, die blijkbaar met welgevallen wordt opgesnuifd.

In de 18^e^ eeuw was de titelatuur in Holland en ook in zekere deelen onzer vlaamsche gewesten, zeer in voege. Het adres van een brief luidde niet zelden 'Wel Edele, Eerzame, Deugtrijke Mijnheer' zegt Van Effen in zijn *Spectator,* Weinige jaren vroeger schreef men, wanneer het een onbekend handwerksman gold: 'vriend, vaader, broêrtje, mannetje'

en aan een eenvoudig vrouwmensch: 'kind, vrijster, jongedochter, zusje, vrouwtje, moedertje.'

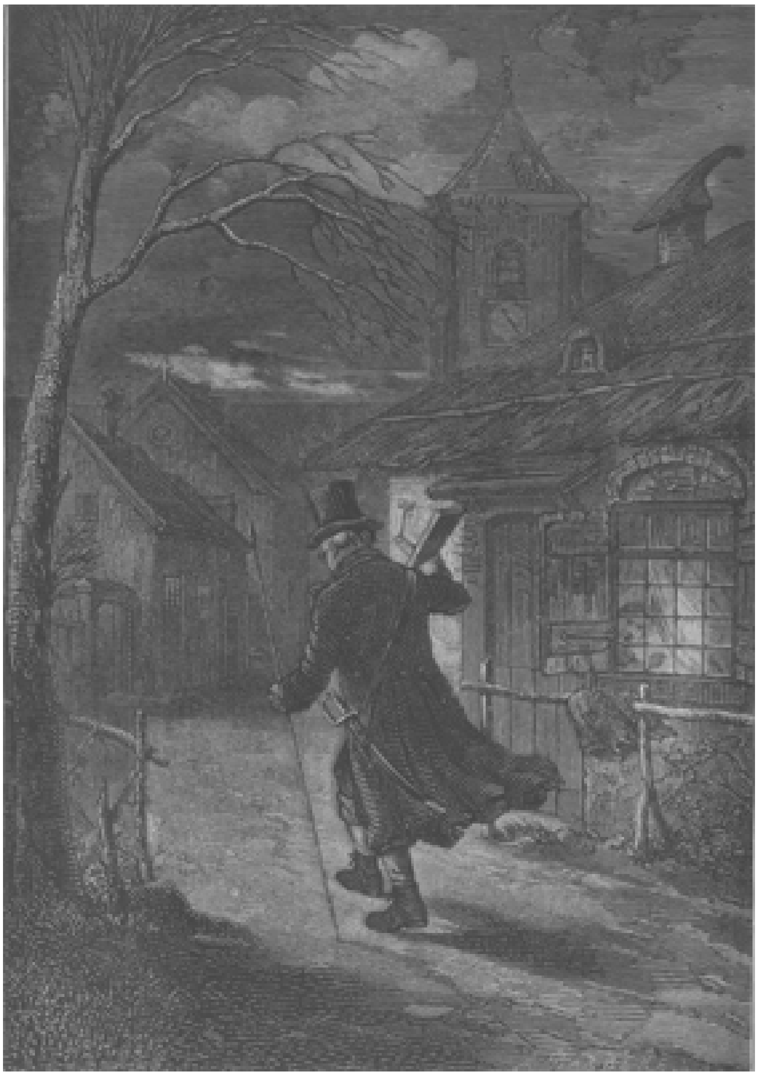

DE KLEPPERMAN.

Aan eene dienstmeid schreef men: 'aan de eerzame, deugdrijke jonge dochter;' doch aangezien de 'eerzame deugdrijkheid' wat schaars begint te worden, zegt Van Effen, schrijft men thans eenvoudig 'juffrouw' - een gebruik dat nu nog in voege is.

'Eertijds,' leest men in een werk, 'had men drie onderscheide naamen om fatsoenlyke Ingezetenen volgens hunne staat te behandelen. *Monsieur* (ook wel *sinjeur)* wierd toegepast aan Winkeliers, Chirurgijns, Schilders, Orlogiemakers, andere Kunstwerkers, Notarissen en zelfs Procureurs. *Seigneur* was voor de Kooplieden, en weinig bekent als in de Koopsteden. *Mijnheer* daalde neder van den Adel en Regenten van 't Land tot op de Capitcins en Advocaten, en ging geen hair breed verder.'

Wat de vrouwen betreft, die, welker echtgenooten *monsieur* werden geheeten, noemde men, zegt Hofdijk, *vrouw*, in de 17e eeuw wel eens reeds *madame;* die, wier weerhelften *seigneur* genoemd werden, sprak men aan met het woord *juffrouw*; ook de vrouwen van praktiseerende advokaten moesten zich met het woord *juffrouw* vergenoegen. *Mevrouw* was uitsluitend de eigenschap van adellijke en soms, maar nog niet altijd, van hooggeplaatsten.

DE H. BRUNO.

Later heeft de minste kruideniersvrouw naar dien titel gestreefd In

de 17^{e} eeuw noemde men zelfs burgemeestersvrouwen in Holland slechts *meuytje* - zegt meer gemelde schrijver - een verkleinwoord van *meu, moei.*

Van Effen spot dapper met zekere zoontjes van de burgerij 'jonge Pennelikkers,' die elkander in het koffiehuis 'mijnheer' noemen. Die overweldiging van titels heeft ook in de Zuidelijke-Nederlanden haren gang voortgezet. De benaming van *meester* en *baas* is echter hier nog, in zekere klasse, in voege en het kenmerkende woord *baas,* blijft als eene kenmerking van den herbergier in onze vlaamsche en brabantsche gewesten.

In de vlaamsche wereld heeft zich het fransche woord *madame* algemeen ingedrongen, hetwelk echter niet heel eigenaardig op de tooneelplakkaarten, door het woord *mevrouw* vertaald wordt, dewijl door dit laatste woord geenszins eene getrouwde vrouw, maar eene vrouw uit den adellijken, uit den hoog betitelden stand, moet verstaan worden.

In onzen adel, vooral in de betrekkingen van den dienstbode tot den meester, houdt men dezen titel nog altijd zorgvuldig in voege, en er zijn zelfs dames uit dien stand, hoe verfranscht zij ook zijn, die het Vlaamsch in eere houden om zich dat onderscheidend woord *mevrouw* te hooren toevoegen.

Overigens, de dagen van gelijkheid, onder opzicht van betiteling, breken meer en meer aan: in Holland zelve verdwijnen veelal die 'edelachtbare' en 'hoogedelmogende' titels; het woord *mijnheer* wordt de algemeene regel; enkel bij de vrouwen wil die gelijkheid minder binnen, en halstarrig maken de puntigsten nog een onderscheid tusschen *mevrouw* en *juffrouw.*

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

- Ja, liever dan een schooier te worden, hernam de jongman eenigszins driftig; den weg naar het armbureel moest gij ons niet aanwijzen, dien ken ik ook, zooals iedereen....

- En wat kwaamt gij dan hier op de Moerstêe maken? vroeg Mare, hem schuins beziende.

- Ik had gemeend in u een ouden vriend en bloedverwant aan te treffen....

- Een bloedverwant! grinnikte de hooghartige boer, want hij zoude zich geschaamd hebben die arme kinderen neef en nicht te noemen.

- Nu, om die betrekkingen behoeft gij u volstrekt voortaan niet meer te bekommeren, zei Faab met opgeheven hoofd, dewijl ik van heden af, de voorrechten van mijn neefschap afsta.

Terwijl de schepen zijn neef bezag, werd hij doodsbleek en huiverde door al zijne ledematen.

Faab, die op dit oogenblik hevig was opgewonden, geleek als twee droppels water op zijn vader, en zijne oogen hadden een zonderlinge uitdrukking; juist zoo keken de oogen van het lijk, terwijl Marc, op zijne knieën gezeten, eenige jaren geleden, het geld uit den grond ophaalde.

Munter was niet op zijn gemak; het kwam hem voor dat de oude Simon uit zijn graf was opgestaan en daar beschuldigend en dreigend voor hem stond.

Indien hij had gedurfd, ware hij gaan loopen voor den zonderlingen, akeligen blik van Faab Knokkel.

- Nu, iedereen moet maar weten wat hem te doen staat, zeide hij eindelijk, en ging haastig binnen.

- Ik wist wel, zeide de smid, toen hij met Faab en Sanna buiten het hek was, dat Marc een hardvochtige inborst had; maar ik heb toch nooit kunnen denken, dat er zulke menschen in de wereld bestonden. Is dat geen verdrukking der armen en weezen?

- Zoo toch wil ik dat niet noemen, zei Faab; Marc is toch maar een neef....

- Neen, maar toch roept het wraak in den hemel, hernam de smid; de kinderen van zijn eigen oom, neef en nicht, met wie hij zoo lang in hetzelfde huis heeft geleefd, zoo te behandelen, ja, dat roept wraak! Munter, Munter, indien ik eens durfde zeggen wat ik van u denk!

- Sanna, houd maar moed, kind, zei haar broeder; Faab zorgt voor u en ook voor den armen blinde zoolang hij nog handen en voeten aan zijn lijf heeft. Ziedaar mijn laatste geld; ja, het is het eenige; binnen een maand is wederom mijne huur om, en die huur is voor u; en Zoodra de winter daar is, win ik, even als verleden jaar, weêr een goede duit met bijkorven te vlechten, wanneer ik des avonds mijn gewoon werk heb afgedaan. Ja, zuster, houd maar moed; Faab zal u niet verlaten.

En hij kuste haar zoo hartelijk op het voorhoofd, en drukte daarna zoo vriendschappelijk de hand van den ouden smid!

Er stond een boer op den weg die alles had afgeluisterd; het was baas Dremmel, bij wien Faab als knecht diende.

- Braaf gehandeld, Faab! sprak hij, hem op den schouder kloppend; zoo zie ik den mensch gaarne; die daar, hij wees op de Moerstêe, is een rekel, en zal als een rekel sterven; ik heb alles gehoord en gezien, wat er tusschen u beiden daareven is omgegaan.

- Spreek aan niemand daarover, zeide Faab.

- Dat zal ik niet, maar de heele wereld moest weten hoe die eerlooze kerel zijn naastbestaande bloedverwanten behandelt; kom, jongen, wij gaan te zamen huiswaarts.

Dremmel woonde vijf minuten gaans van de Moerstêe.

Terwijl zij te zamen daarheen gingen, was baas Dremmel nadenkend geworden; eensklaps bleef hij staan en sprak:

- Faab, ik heb u wat te zeggen; ik weet dat gij sedert lang een oog hebt op mijne dochter, ons Goolke[(1)]. Ik spreek recht voor de vuist, altijd heb ik mij tusschen u beiden weten te plaatsen, omdat Goolke een stevige boerendochter is, en gij, neem dat nu niet kwalijk van mij, een arme knecht zijt. Maar nu ik weet, wat ik gehoord en gezien heb verklaar ik ronduit, dat gij rijker zijt dan baas Dremmel, omdat gij goedhartig en braaf zijt. Ziedaar, mijne hand, zoo waar ik baas Dremmel heet, trouwt gij met Goolke, die u ook gaarne mag lijden.

En om te bevestigen, wat hij zegde, sloeg de boer zijnen knecht zoo hard hij konde in de hand, zoo als dit in de dorpen, wanneer het zaken van aangelegenheid geldt, het gebruik is.

Faab gaf hem den slag even hard en welgemeend terug, en ging naar den stal, waar hij, met den arm op de krib leunend, bij het paard ging staan weenen van aandoening en blijdschap.

(1) Godeliva.

VII.
Het kerkpad.

Eer wij beschrijven wat er nu tusschen de twee buren op het smalle kerkpad ging plaats grijpen, willen wij een woord zeggen over den boer bij wien Faab Knokkel in dienst was.

Baas Dremmel was een doorbraaf man, een man, zooals men in het dorp zegde, van den ouden eed.

Ja, zeggen, wanneer het neen was, deed hij nooit, en zelden was het gebeurd dat men hem konde overtuigen, wanneer hij eenmaal eene zaak volgens zijn zienswijze had opgevat.

Iemand verongelijken, deed hij nooit, maar buigen ook niet, en het was in het dorp bekend, dat, al hadde de galg voor zijn deur gestaan, niemand zijn kop zoude gebroken hebben, wanneer het wezenlijk gemeend was.

Dremmel was een man van vijfenveertig jaren, reusachtig van gestalte; hij had een bloedrood aangezicht, kleine, grijze oogen en stekelig, ros haar.

Dremmel was nooit bevriend geweest met Marc Munter; de boer van de Moerstêe beviel hem niet, zeide hij, en liet zich verder ook niet over hem uit.

Sedert het gebeurde met den blinden hoefsmid en de kleine Sanna, uitte hij vrij en onbewimpeld zijne zienswijze en beweerde, dat Munter een slecht hart moest hebben om een arm weesje te verstooten. Hij was de neef van Sanne, wier vader hem als een arm en verlaten weeskind opgenomen, opgevoed en als zijn eigen zoon had behandeld.

- Hij, die al deze en meer andere weldaden zoo maar vergeet, is geen eerlijk man, en niet waardig op het raadhuis te zetelen, met de kerkschaal rond te gaan en in de gilde de hoofdmansspies te dragen, zoo sprak baas Dremmel, en voegde er bij, dat hij niemand zoude be-

beletten zijne meening aan den boer der Moerstêe over te brengen.

Marc Munter wist weldra hoe Dremmel over hem dacht en vermeed voortaan, om met hem in aanraking te komen.

Weinig werd er over dit alles gesproken, en eenige weken later had baas Dremmel zelf nagenoeg vergeten, hoe slecht gezind hij was geweest op Marc Munter.

Het was op het einde van den zomer, toen Dremmel op een zondagmorgen naar de kerk ging, die een klein kwartier gaans van zijn huis lag. Van toen hij een kind was, had hij de gewoonte een klein voetpad te volgen, dat achter zijne woning begon en zoo, langs akkervelden, weiden en heggen, naar de kerk liep.

Even achter zijn huis kronkelde het pad tusschen twee berkenheggen heen; rechts lag een akker welke aan hem, links een hooiveld dat aan de Moerstêe toebehoorde.

Juist toen hij het pad tusschen de twee berkenheggen insloeg, ontmoette hij Marc Munter.

- Goed weêr vandaag, zeide Dremmel om iets te zeggen, en vervolgde zijn weg.

- Weet gij wel dat dit pad geen openbare weg is? vroeg Marc.

- Dat dit pad geen openbare weg is? herhaalde Dremmel, hem met verbaasde oogen aanstarend; ik weet niet wat gij daarmede wilt zeggen.

- Dat gij verzocht wordt voortaan een ander kerkpad te kiezen.

- Neen, hierlangs ga ik en nergens anders.

- Langs dit pad voortaan niet meer.

- Hoe langer hoe schooner! En wie zou mij dat verbieden?

- Niemand anders, dan ik.

- Hebt gij misschien ook trek om te vechten? vroeg Dremmel, die warm begon te worden.

- Volstrekt niet; maar ik ben toch wel meester van mijn goed?

- Zooals iedereen, meen ik; maar welke aanspraak maakt gij op dat pad?

- Dat is mijn grond.

- De uwe? schaterde Dremmel, waar haalt gij dat nieuws vandaan?

- Dat is mijn grond, herhaalde Marc, driftig en met den vinger naar het pad wijzend; en niemand zet daar den voet op zonder mijne toelating.

Hij stond recht voor Dremmel, derwijze dat deze langs het pad van een paar voeten breed, zijnen weg niet kon vervolgen.

- Dat zou de duivel! riep Dremmel, die lastig en boos werd; ziedaar, mijnheer de schepen!

Hij greep zijn buurman van boven bij zijn hals, van onder met zijn been vast en wierp hem dwars door de berkenheg op het hooiveld neêr.

- Dat zult gij duur betalen! riep Marc met opgestoken vinger.

- Indien dit alles vijftien jaar geleden ware voorgevallen, kwaamt gij er zoo goedkoop niet af; maar ik ben zoo sterk niet meer dan in mijne jonge jaren! zeide Dremmel, en ging verder.

Een paar buren, die denzelfden weg volgden en gezien hadden, hoe vlug hij zijn buurman daar heen smeet, stonden op het pad te lachen en herhaalden beiden:

- Dat was een schoone worp!

- Ik neem u beiden tot getuigen! sprak Marc, met den vinger op hen wijzend; gij hebt gezien wat hier gebeurd is.

- Of wij het gezien hebben? luidde het schaterend antwoord; ja, baas Dremmel is een handig man; het is een gek, die hem in den weg loopt.

Marc Munter diende eene klacht in tegen Dremmel, die eenige dagen daarna gedaagd werd voor de rechtbank in de arrondissementsstad.

Dremmel ging er met een blij gemoed heen, in de vaste overtuiging dat hij geen het minste gevaar liep, en wel vast besloten den dorpsschepen, daar voor de vierschaar, zooveel gekende en ongekende waarheden naar het hoofd te werpen, dat er van het kerkpad tusschen de twee berkenheggen voortaan geen spraak meer zou wezen.

Dremmel had zich echter de zaak wat al te licht voorgesteld, en wat hij ook verklaarde, altijd kwam de voorzitter terug op dezelfde vraag namelijk: of hij bekende Marc Munter mishandeld te hebben?

Ja, dat kon niet worden geloochend; de twee ooggetuigen waren tegenwoordig; het doorscharreld aangezicht van Munter was een tweede bewijs, en ook Dremmel ontkende niet den eigenaar der Moerstêe door de berkenheg te hebben heen geworpen.

- Maar was hij niet gerechtigd geweld te gebruiken tegen iemand, die hem belette zijn weg te vervolgen?

Aangaande deze vraag scheen de rechtbank het met baas Dremmel niet eens te zijn, en men antwoordde hem kort weg, dat niemand zijn eigen rechter mag wezen.

- Maar baas Dremmel bevond zich op zijn eigen grond, had hij toen gezegd, want het pad tusschen de twee berkenheggen hoorde wel degelijk bij den akker, waar het pad langs heen liep, iets wat hij de rechtbank in eenige minuten klaar als de zon zoude bewijzen, de heeren zouden maar even luisteren.

Neen, de heeren wilden niet naar hem luisteren; een heer, die aan een hoek der tafel zat en evenals de anderen een zwart kleed droeg, en een hooge muts met een zilveren band op het hoofd had, verzekerde hem dat de rechtbank de zending niet had, te beslissen aan wie het bedoelde kerkpad toebehoorde, maar wel de waarheid te kennen aangaande de mishandeling, gepleegd op Marc Munter, die erg gekwetst werd door de takken der berkenheg, en zich daarbij min of meer ge vaarlijk bezeerde in den val op het hooiveld.

Dremmel had daarop, met een zegepralenden glimlach, gezegd, da de hooghartige dorpsschepen, de man, die het arme kind van zijnen oom Knokkel, aan wien hij zoo veel te danken had, van zijne deur wegjoeg.....

Men liet hem niet uitspreken; de heeren der rechtbank stonden van hunne zetels op en gingen langs eene zijdeur in een ander vertrek. Toen zij tien minuten daarna wederkeerden, las de voorzitter eenige woorden voor, waarvan Dremmels stekelig haar nog rechter op zijn hoofd kwam staan.

Bleek (ja, de bloedkleur, die hem eigen was, verdween van zijn aangezicht) en ontsteld vroeg Dremmel, of hij de lezing wel goed had verstaan.

Ja, de voorzitter herhaalde dat de rechtbank Walterus Dremmel veroordeelde tot twintig dagen gevangenisstraf, wegens mishandeling begaan op Marc Munter.

De verbaasde Dremmel schoot hevig naar de gerechtstafel, want hij had daartegen zoo veel in te brengen, dat er het einde aan verloren was; doch een man, die een kleinen, zwarten mantel op den rug had hangen, nam hem bij den arm, en zegde hem op dreigenden toon, dat de zaak was afgeloopen en hij maar stil zou heengaan, om zich geen grooter last op den hals te halen.

Dan wilde hij toch wel eens een rechtsgeleerde over de zaak gaan spreken, had Dremmel verontwaardigd uitgeroepen, en vragen of het dan toch mocht worden toegelaten iemand zoo te behandelen!

Ja, dat stond hem vrij, had de man met den kleinen mantel op den rug gezegd, en daarmede zette hij hem vrij onbeleefd aan de deur der gerechtszaal.

Eenige minuten later had Dremmel in de stad een advokaat gevonden, wien hij alles wijd en breed uitlegde, wat er op het kerkpad was voorgevallen; wie hij, Dremmel, was, en hoe Marc Munter, schepen, hoofdman, kerkmeester en wat nog al meer, in het dorp gekend was.

De advokaat moest echter in de zaak niet veel licht zien, want de man sprak weinig en bepaalde zich met van tijd tot tijd den schouder op te halen en met het hoofd te schudden.

Toen Dremmel het huis van den rechtsgeleerde verliet, was hij niet wijzer, dan toen hij er binnenkwam, en ging misnoegd, mismoedig, bitter teleurgesteld naar het dorp terug, gedurig bij zich zelven herhalende, of die heeren daar in de stad niet allen op dezelfde snaar speelden.

Korten tijd nadien werd hem op zekeren dag een brief ter hand gesteld, waarop te lezen stond, dat hij zich dien en dien dag, op dat en dat uur in het gevangenhuis zoude aanbieden, ten einde de straf te ondergaan, waartoe hij door de rechtbank werd veroordeeld.

VIII.
Treurige dagen.

Eenige dagen later, voor het daglicht aanbrak, was Dremmel tot het vertrek gereed; niemand in het dorp mocht weten, waar hij heen ging,

en vooral die kruiskop van een schepen mocht het genoegen niet hebben hem te zien voorbijgaan.

Aan Goolke, zijne dochter, die met het voorschoot voor de oogen zoo bitter stond te schreien, had hij gezegd:

- Kom, meid, wees niet bedroefd; het is toch voor geen oneerlijke daad of schelmstuk, dat vader nu in het ongeluk is; wees niet bedroefd, weldra zien wij elkander weder; twintig dagen zullen spoedig om zijn.

Tot Faab, zijn knecht, die daar ook zwijgend en traanoogend in den hoek bij het vuur zat, zeide hij, dat hij het vee maar goed zoude oppassen, het paard verzorgen en op tijd het veulen in de buitenlucht laten rondloopen.

Daarop gaf hij Goolke de hand, en ook de hand aan Faab, stak zijn pijp aan en ging haastig de deur uit.

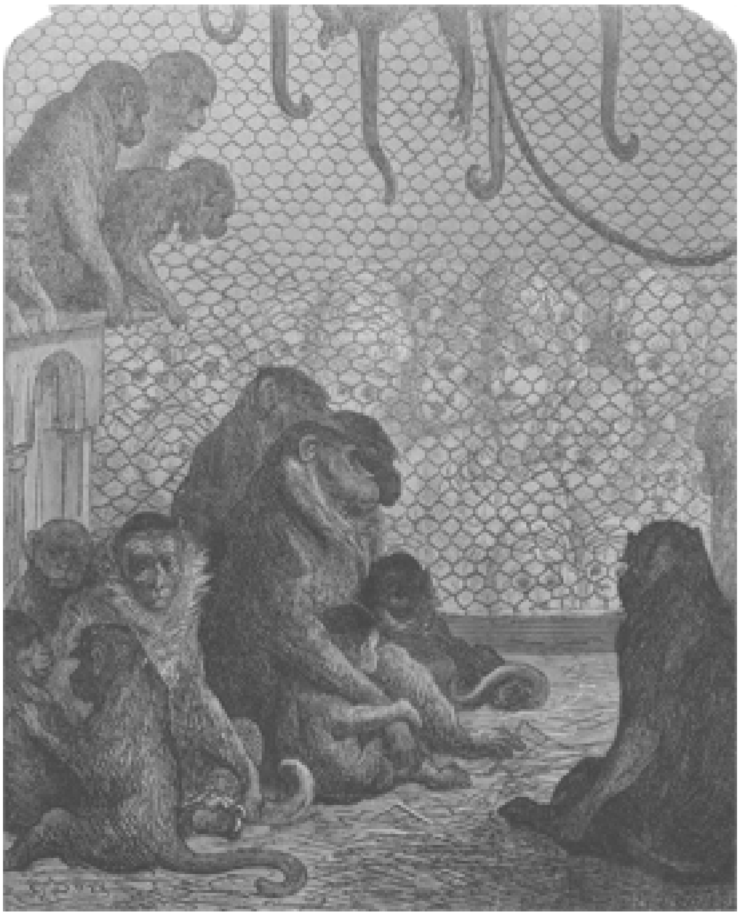

DE APENKOOI.

Wij gaan met hem het gevangenhuis binnen.

- Ik ben baas Dremmel, sprak hij; het is hier, zoo het schijnt, dat ik twintig dagen in logement moet komen; indien gij geen plaats hebt, kunt gij mij maar aan de deur werpen.

- Volg mij, sprak de portier gebiedend.

Waarom zou die man een sabel op zij bebben? dacht Walt, terwijl hij door een langen, breeden gang ging; ik hoop toch niet.....

- Ga binnen, zeide de portier, terwijl hij eerst aanklopte en daarna een deur openstiet.

Dremmel stond in een vertrek, waar verscheidene heeren aan hooge banken stonden te schrijven; er lagen daar karvrachten met papieren tegen de muren; van den vloer tot den zolder stonden boeken en registers van allerhande vorm en grootte.

- Hoe is uw naam? vroeg een der heeren, terwijl hij een groot boek opende en zich gereed maakte om te schrijven, wat men hem zou antwoorden.

- Walterus Dremmel.

- Geboren te....?

- Te K...

- Uw ouderdom?

- Ik ben geboren in Sprokkelmaand, juist in hetzelfde jaar toen de burgemeester.....

- Zeg, hoe oud gij zijt.

- Zes en veertig jaren.

- Welk bedrijf oefent gij uit?

- Ik ben landbouwer.

- Ga daar tegen de maat staan.

Dremmel keek achterdochtig naar den langen, eiken staak, dien men hem aanwees, en vroeg wat het iemand schelen kon hoe groot hij was.

- Still gebood de portier; ga tegen de maat staan.... knieën recht, en het hoofd tegen het hout....

- Mag ik nu onder dat hout uit? vroeg Walt.

- Ja, maar blijf hier staan; gij zult aanstonds gedaan hebben, wanneer de dokter hier is.

Dit zeggende, begon hij den boer van alle zijden te betasten, voelde in al zijne zakken, en nam hem alles af wat hij vond, tot zelfs zijn geld, pijp en tabaksdoos

Dremmel liet hem begaan; hij kon toch niet gelooven, dat men alles niet terstond zoude weêrgeven.

En wat kan de dokter nu nog met mij te handelen hebben? dacht Dremmel bij zich zelven; ik ben toch niet ziek? En waarom toch moest men daar weten, hoe lang ik was? Zou dat ook iets tot de zaak afdoen? Nu, dat is hier al een zeer zonderling leven.

En waartoe al dat schrijfwerk? Waarom al die last? Was het niet veel eenvoudiger te zeggen: ‘Zoo, gij zijt Walt Dremmel; gij blijft hier in de gevangenis voor twintig dagen en wanneer die tijd om is, gaat gij weêr naar huis?’

Ja, dat was veel eenvoudiger en even goed ook.

- Houd uw muts af, gebood de portier, want baas Dremmel had in gedachte zijn hoofddeksel, dat hij nooit afdeed dan in de kerk, wederom op de gewone plaats gezet.

Walt werd slecht gezind en uiterst ongeduldig; zijne zware vingers bewogen zich gedurig en schoven krampachtig tegen de duimen. Doch hij bedwong zich; die heeren, dacht hij, doen maar wat hun plicht is.

Nu kwam er een heer binnen; Walt hoorde dat het de dokter moest wezen, van wien men reeds had gesproken. Deze vroeg of hij niet ziek was; neen, in zijn leven, antwoordde Walt, had hij nog geen dokter noodig gehad.

De geneesheer deed hem zijn kiel uitrekken, en bezichtigde met aandacht de armen en de handen van den gevangene. Hij zegde iets in eene taal, die Dremmel niet verstond en ging toen heen.

- Gij hebt gedaan; volg mij, gebood de portier. Hij geleidde hem langs een zwaren steenen trap naar beneden, en bracht hem in een vertrek, waarvan hij bij het heengaan, de deur met een grendel dicht sloot.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 27]

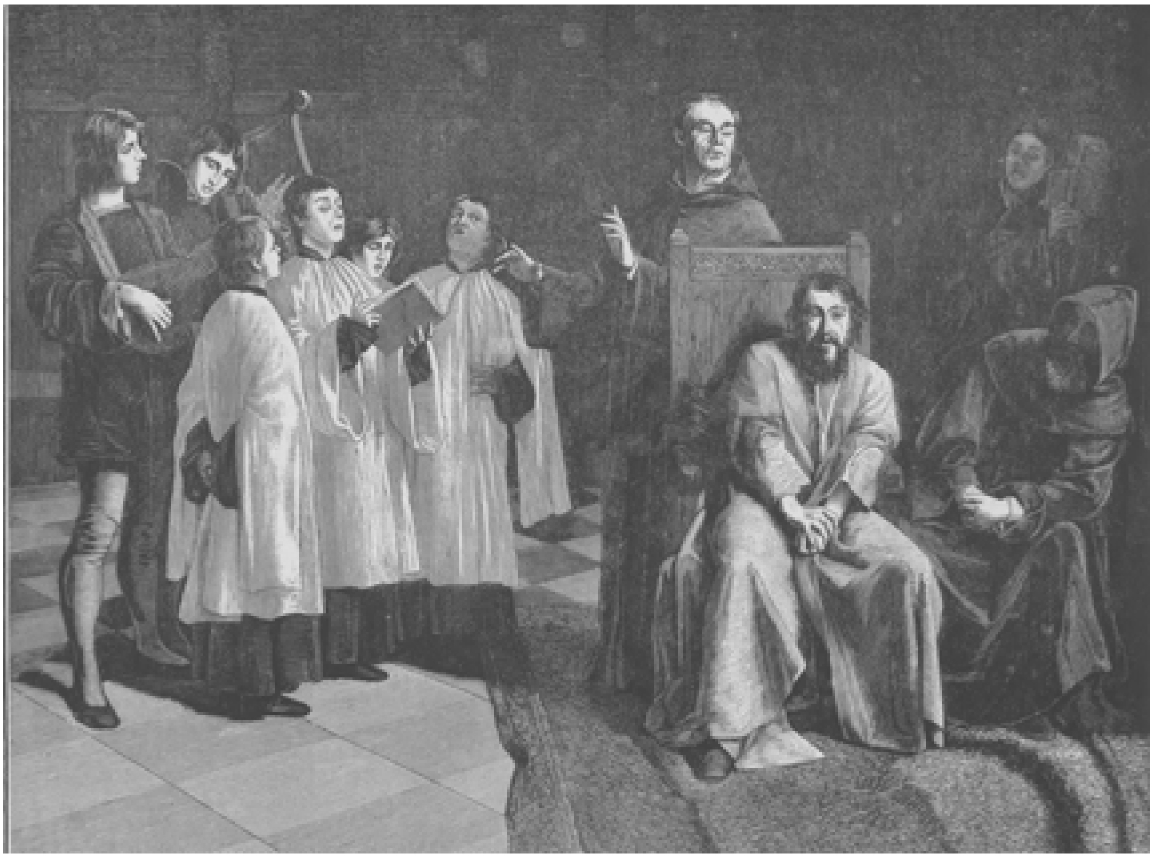

HUGO VANDER GOES, NAAR E. WAUTERS.

Hugo vander Goes.

Het werk van Emile Wauters, een brusselsch kunstenaar, heeft eene welverdiende vermaardheid verworven; het tafereel *Hugo Vander Goes,* is een van de treffendste die in de laatste jaren op onze tentoonstellingen verschenen.

Hugo Vander Goes is een beroemd schilder geweest uit de school der Van Eycken; hij moet omtrent 1420 te Gent geboren en in het Roodeklooster te Brussel, men denkt in 1480, overleden zijn. Het grootste deel zijner levensgeschiedenis ligt echter nog in het donkere.

Zeker schijnt het dat Hugo Vander Goes zoo diep getroffen is geweest over den dood zijner vrouw, dat hij de wereld verliet en in de stille rust des kloosters zich tot het wederzien, in een beter vaderland, voorbereidde. Hem onder eene verpletterende zwaarmoedigheid gebukt ziende, ijverden de zorgvolle broeders, hem de laatste levensstonden te veraangenamen.

De talentvolle kunstenaar heeft een dier oogenblikken gekozen; met begeleiding van harp en cither zingen de koorkinderen een stillen en melodievollen lofzang, en de rampzalige wordt als het ware uit zijne moedeloosheid, misschien meer dan dat, opgewekt. De broeder-geneesheer zit naast hem en slaat, met scherpen blik, de beweging van die verstompte ziele gade.

Emile Wanters is een kunstenaar met onderscheiden talent; alles draagt den stempel van diep gevoel, van voortreffelijke studie op het door hem behandelde tijdvak.

Werkstaking.

Zoo gaat het in de wereld: als de kat uit is, houden de muizen kermis; als de schoolmeester naar buiten gaat, zijn de kinderen baas; als de baas denkt een oogenblik naar den bierwinkel te kunnen gaan, is de leerjongen werkstaker. Meer dan dat - hij weet waar de cigaren van zijnen meester geborgen zijn, heeft er een opgestoken en rookt er nu ook dapper op aan. Dat heet men in onze dagen: volksontvoogding.

De knaap moge hier een bandietenwerk doen, toch zien wij met een glimlach zijn vroolijk gezicht, zijn helder oog, zijne witte tanden, zijn verwaarloosd kleedsel, zijne houding, die zoo vrij, zoo natuurlijk is, als ware hij ‘grondbezitter’ geboren.

De schilderij is van den ons reeds gekenden duitschen kunstenaar Bockelman, en getuigt dat deze in zijne genretafereelen geest en leven weet te vinden, wat bij de meeste onzer genreschilders totaal gemist wordt. Als er duizend genre-schilderstukjes in een onzer tentoonstellingen voorhanden zijn, is er geen dozijn dat op vinding, op geest bogen mag.

Onze vlaamsche schilders zijn koloristen, maar helaas! geene fijne opmerkers, geene wezenlijke denkers zooals die der duitsche school.

Een Christus van Bonnat.

De heer Bonnat is een voortreffelijk schilder, een meester zoo men wil, maar die, ten gevolge der strekking zijner verstoffelijkte school, zich met geene geestelijke onderwerpen moest bezig houden.

De logge vormen, de onedele keus in de gelaatstrekken komen immers niet overeen met den verheven en idealen geest van het Christendom, aan hetwelk de kunstenaar zelfs de reinste en de edelste aller figuren, die des Zaligmakers, ontleent.

De schildering van Bonnat is soms zoo krachtig, dat Ribeira ze hem zou benijd hebben; dat lichaam van den gekruiste is verschrikkelijk, ijselijk van waarheid. Het moet den aanschouwer doen sidderen, doch die figuur is geen Christus, dat is de Godmensch niet. Het is een ruw, een uit de lage klasse des volks gekozen model. Het zou een der moordenaars kunnen zijn - ook het I.N.R.I. past daar boven niet.

Te dezer gelegenheid moeten wij eene opmerking maken, die velen uit het oog verliezen: sommige kunstenaars trachten de aangenomen types der godsdienstige figuren naar goedvinden te veranderen. Welnu, dat is eene dwaling: er zijn typen aangenomen, die geene verandering dulden, omdat de geloovige ze alsdan niet meer herkennen kan.

Overigens, wij zien bij onze hedendaagsche kunstenaars nog geene dier scheppingen, welke de oudere, de reeds sedert eeuwen aangenomene, behoorlijk kunnen vervangen.

Onderzeesche tunnel tusschen Engeland en Frankrijk.

In een onzer vorige nummers spraken wij over den tunnel onder zee door, die Frankrijk aan Engeland verbinden zal; wij kunnen nu overgaan tot de beschrijring van eene machine, door den engelschen ingenieur Brunton daartoe uitgevonden.

Vooraf echter een enkele opmerking.

Het spreekt van zelf dat men bij het graven van een onderzeeschen tunnel niet op dezelfde wijze te werk kan gaan, als bij het aanleggen van eenen tunnel door rotsen op het vasteland. Gebruikte men dezelfde boormachine, dan werd het werk te kostbaar en duurde het te lang, dewijl men daarbij tevens niet van de gewone middelen, namelijk kruit of dynamiet, zou kunnen gebruik maken, Omdat dit te gevaarlijk zou zijn. Juist daarom is de boormachine van Brunton, waarmede men snel en zonder schokken door de zachte rots van kalkachtigen aard kan snijden, zoo zeer voor dat werk geechikt.

Deze machine, rustende op een toestel, dat gedragen wordt door gegroefde, over rails loopende schijven, wordt gedreven door stoom of saamgeperste lucht. Haar groot drijfwiel geeft aan twee stalen snijschijven, welker omtrek getand is in den vorm van scherpe hoeken, een buitengewoon snelle, ronddraaiende beweging, waaronder elk harer de rots uitholt. Naarmate het werk vooruitgaat, gaat het toestel van zelf vooruit, in dezelfde richting gehouden door de over de rails gaande schijven en door rollen, welke langs het voltooide gedeelte van het verwelfsel loopen.

Terwijl de snijschijven haar werk verrichten, valt het boorsel in een reeks bakjes, aangebracht in een trommel, vastgemaakt op de as van het toestel. Deze bakjes ontlasten hun inhoud op een metalliek doek zonder eind, dat, over rollen loopende, dien afvoert in wagens, bestemd om het boorsel buiten de galerij te brengen. De arbeid van de boring en den afvoer gaat dus gelijktijdig en onafgebroken voort. Om kort te gaan, de machine van Brunton maakt een gat, hetwelk, behalve den omtrek, gelijk is aan dat van een steekboor in hout. De galerij heeft een diameter van 2.10 meters en vordert in een uur 1 meter à 1.20 meter. Indien de boorarbeid, door bespoediging, in twee of drie jaren goede uitkomsten oplevert, zal de galerij hare definitieve afmeting bekomen van 6 meters hoogte en 8 breedte, en overwelfd worden met gebakken of anderen steen en voorzien van kanalen om het welwater af te voeren naar putten, waaruit het door stoompompen zal uitgepompt worden.

Dit is het plan, dat men hoopt te verwezenlijken door een uitgaaf van 2 millioen voor de proeven, van 100 millioen, indien de tunnel bruikbaar bevonden wordt. Het spreekt van zelf dat men bij deze berekening uitgaat van de veronderstelling dat men op weinig, of liever op geene groote moeielijkheden zal stooten, als wanneer alle moeiten vruchteloos zouden zijn geweest.

De krijtlaag, welke men doorboren moet, behoeft slechts eene enkele scheur te hebben om alle plannen in duigen te slaan, behalve dan nog het groote gevaar, waaraan de werklieden, die de machine regelen en besturen, zijn blootgesteld, daar het met geweld indringend water hen alle verdrinken zou.

Het klokkenspel.

België is voorwaar het land der klokkenspelen; in geen land ter wereld bestonden er zooveel als in de Nederlanden, vooral in de zuidelijke. Niet alleen vervroolijkte die luchtmuziek onze steden, maar ook de eenzaamheid, waar zich abdijen of andere kloosters gevestigd hadden. In het noorden heeft de koude hervorming, en ook wel die tweede 'beeldstormerij,' de tijd der Sansculotten, veel dezer beiaarden doen verdwijnen; in de zuidelijke Nederlanden bestaan ze nog in grooten getalle.

De oorsprong der klokkenspelen verliest zich in het duistere der eeuwen; men denkt echter dat zij omstreeks het midden van 1300 of wat vroeger ontstonden; doch, om al het aantrekkelijke dat zij in zich besloten, verspreidden zij zich met eene betrekkelijk groote snelheid.

Te Brugge, zegt Delepierre, zou eene rekening van 1300 bestaan, waarin 5 pond parisis wordt toegekend aan zekeren P. de Ram, voor het bespelen van den beiaard op de lakenhal. Gent had eerst, volgens Fetis, een vijftigtal jaren later zijn klokkenspel. Brussel had zeven beiaarden; zij waren geplaatst in de torens van St. Nicolaas, St. Tergoelen, de Kapel, de Zavel, St. Maria-Magdalena, St. Jan en O.L.V. van *Finis-terroe.*

Niet alleen Fetis, maar ook ridder de Burbure, Ed. Gregoir en

vooral de eerw. heer Brouwers, pastoor van Bovenkerk, bij Amsterdam, hebben wetenswaardige bijzonderheden over de beiaarden in Nederland doen kennen.

Dr. Burney, een reiziger die deze landen bezocht, geeft, daargelaten de technische bijzonderheden over het klokkenspel te Gent, eene beschouwing van een gansch anderen aard ten beste. ‘Een der groote voordeelen van die muziek, zegt hij, is de bewoners eener stad vermaak te geven en hun het verlangen te ontnemen zich elders te vestigen.’ De opmerking is die van een tourist, en van dat oogenblik moet men ze juist niet naar de letter nemen.

Dat het klokkenspel in onze steden eene zekere vroolijkheid, eene zekere levenslust, iets feestelijk bijzet, is on tegensprekelijk; maar dat het onze voorouders weêrhield naar andere landen te verhuizen, is wel wat al te scherp genomen, ten ware de geest onzer Vlamingen erg gewijzigd is. Immers, in onze dagen verhuist de mensch schier zoo gemakkelijk van land als van woon.

Of wij juist daardoor beter geworden zijn, valt erg te betwijfelen. Hoe het zij, Fetis, in zijn werk *les Musiciens belges,* hangt van die genegenheid der Vlamingen voor hunnen geboortegrond, een treffend tafereel op, dat, is het waar, ons zou doen denken dat de zoogenoemde beschaving ons weinig veredelends heeft aangebracht.

‘Die verkleefdheid,’ zegt Fetis, ‘van de Vlamingen, ging zoo ver, dat het verblijf in den vreemde hen ondragelijk werd, Zoodra het afwezige vaderland, hun door deze of gene omstandigheid werd te binnengebracht. Men heeft schotsche soldaten gezien, die, na moedig op het vasteland gevochten te hebben, heete tranen weenden en gansch moedeloos werden, wanneer zij hunne oude, nationale melodieën op den doedelzak hoorden spelen. Ieder weet dat slechts eenige noten van het berglied voldoende zijn om den Zwitser het ‘Heimath’ te geven.

‘De muziek van den beiaard had vroeger denzelfden invloed op de inbeelding van den Vlaming. Een feit bewijst het. Twee kunstenaars van Antwerpen waren naar Italië gereisd, te dien tijde dat deze gelukkige landstreek nog door een groot getal onzer schilders, beeldhouwers en muzikanten bezocht werd.

‘Onze twee jongelingen waren te voet, den ransel op den rug, den stok in de hand vertrokken: overigens, zoo reisde men op dat tijdstip, wanneer de beurs slecht voorzien was en men nog gemis had aan goedkoop vervoer. Zij doorreisden een deel van Duitschland en vertoefden daar, waar de kunst voor hen eenige aantrekkelijkheid opleverde. Allengs was de indruk, dien zij gevoeld hadden bij het verlaten hunner bloedverwanten en vrienden, verdwenen. Zij staarden den gezichteinder in en smaakten reeds een zoet genot, als zij bij voorbaat aan Italië's gedenkteekens dachten.

‘Op zekeren avond traden zij in eene kleine stad, aan den voet der Alpen; bij het binnentreden trof de klingelende stem van den beiaard hunne ooren. Dat was de eerste maal dat zij, sedert hunne afreis, die luchtmuziek hoorden, bij welker klanken zij als het ware gewiegd werden. Hun hart klopte geweldig; pas waren zij in de nederige kamer der herberg gekomen, waar zij zouden vernachten, of zij vielen elkander weenend om den hals.....

‘Het heimwee had hen plotseling aangegrepen; de beiaard had in hun hart duizende herinneringen aan de geboortestad opgewekt. Zij hadden den moed niet meer verder te reizen. Den dag nadien sloegen zij den weg in naar Antwerpen, waar zij naïef hun avontuur vertelden, om hun onverwachten terugkeer te verklaren. Die anekdoot wordt in de gedenkschriften van den tijd meêgedeeld.’

Nog een pereltje van den dichter Antheunis, die door zijn bundeltje *uit het Hart!* eene eerste plaats tusschen de nederlandsche dichters heeft ingenomen. Ook dit zij zijn lieven bundel ter aanbeveling!

De sneeuw.

Sneeuw, sneeuw, blanke sneeuw,
Van waar komt gij gevlogen?
Sneeuw, sneeuw, zuivre sneeuw,
In onze bloedige, modderige eeuw
Is uwe witheid geen logen?
Waar zweeft er nog een tochtje lucht,
Dat 's menschen vloek en traan en zucht
Met iederen dag heeft opgezogen?
Waar is er nog, de wereld rond,
Een plekske grond
Waar geen bloed aan kleeft,
Waar geen vezel aan beeft
Van menschenlijken, doorkerfd en doorstoken,
Van menschenharten, door smarten gebroken?

En toch gij valt door vloek en dank,
En toch gij valt zoo maagdlijk blank,
Op kwaad en goed, op alle wegen;
En over de aarde naakt en moê
Spreidt gij u neêr, en dekt haar toe
En rust op haar als Godes zegen!

Als brand vernieling heeft gezaaid,
Als dood de strijders heeft gemaaid,
Als kind bij moeder is bezweken;
Dan daalt gij als een hemelsch kleed,
Dekt puin en bloed, droogt traan en zweet,
En stelt en dooft het laatste smeeken.

Ja, zie! daar is 't slagveld.... of beter, daar was 't!
Hier vielen de mannen, gestapeld als dijken;
Daar heeft men 't geschut, den zwaren last,
Getrokken dwars door nog lillende lijken....
Ja, zie! daar is 't slagveld, of beter, daar was 't!
En nu is alles stil; - zoo verre de oogen strekken,
't Is alles stil en wit, en verder.... niets.
Bij pozen klimt de grond of struikelt men op iets;
Maar blijf niet staan: ge kunt de dooden toch niet wekken.

Het sneeuwt; de vlokken vallen dicht.
Ga voort, gij die nog leeft, laat liggen wat daar ligt,
En laat Gods blanken sneeuw den broedermoord bedekken.

Januari 1871.
G. ANTHEUNIS.

De clavercingel.

Ridder Leo de Burbure zegt dat dit instrument reeds in den aanvang der 16e eenw bestond. Een huis in de O.L.V. parochie, zegt de geleerde schrijver, droeg in 1532 den naam van *de clavizimbele.* ‘Dat is, merkt ridder de Burbure aan, het oudste spoor dat ik van dit speeltuig in ons land vind. Voor dien tijd was de *clavicorde* het meest in zwang zijnde instrument.’

Josse Carest (Karest of Careest), waarschijnlijk oorspronkelijk van Keulen, gelijk de clavicordemaker Pieter Vorenberch, was omtrent 1557 in Antwerpen nog een voornaam clavercingelmaker. Hij stond in dat jaar aan het hoofd van tien andere stielgenoten, die bij de stedelijke overheid verzochten in de St. Lucasgilde te worden aangenomen.

't Was niet alleen het voorrecht van vrijdom der burgerwacht, dat aan het lidmaatschap verbonden was, maar, zegt meergemelde auteur, ‘wat vooral de makers van clavercingels aanzette die vraag te doen, was dat verscheiden, wilden zij hunne speeltuigen met schilderingen en beeldhoûwerken versieren, zich verplicht hadden gezien zich bij de gilde te doen inschrijven, deze als schilder, gene als beeldhouwer, een derde als de twee vakken gelijktijdig uitoefenende.’

Hans Buckers was, op het laatst der 16e en in het begin der 17e eeuw, te Antwerpen een befaamd clavercingelmaker. Die speeltuigen, zegt Fetis, waren opmerkenswaardig door de hoedanigheid van den toon, en de volmaaktheid van het mecanism.’ Emile Pfeiffer, die in 1858, een der producten van Ruckers in de parijzer *Illustration* besprak, noemt dit speeltuig een ‘meesterstuk.’ Het instrument dagteekende van 1630, en was in hoogergemeld jaar de eigendom van den heer F. Pigeory te Parijs.

In Antwerpen, zegt Fetis, zou gewis geen enkel speeltuig van Ruckers meer te vinden zijn, en ridder de Burbure merkt op dat er vele dezer instrumenten vernield zijn door de schilderijkooplië, welke de paneelen dezer prachtmeubels omlijst en als schilderijen verkocht hebben. Fetis zegt in zijn werk over de belgische muzikanten:

WERKSTAKING, NAAR BOCKELMAN.

'Andries Ruckers (er waren twee Hans' en twee Andries') had de Antwerpsche schilders ter zijner hulp geroepen. Deze leverden teekeningen van sierlijke beeldhoûwerken, welke door knappe werklieden in zijne werkhuizen werden uitgevoerd; anderen wijdden hun penseel aan de tonenbevattende kas, en maakten van de instrumenten des vlaamschen

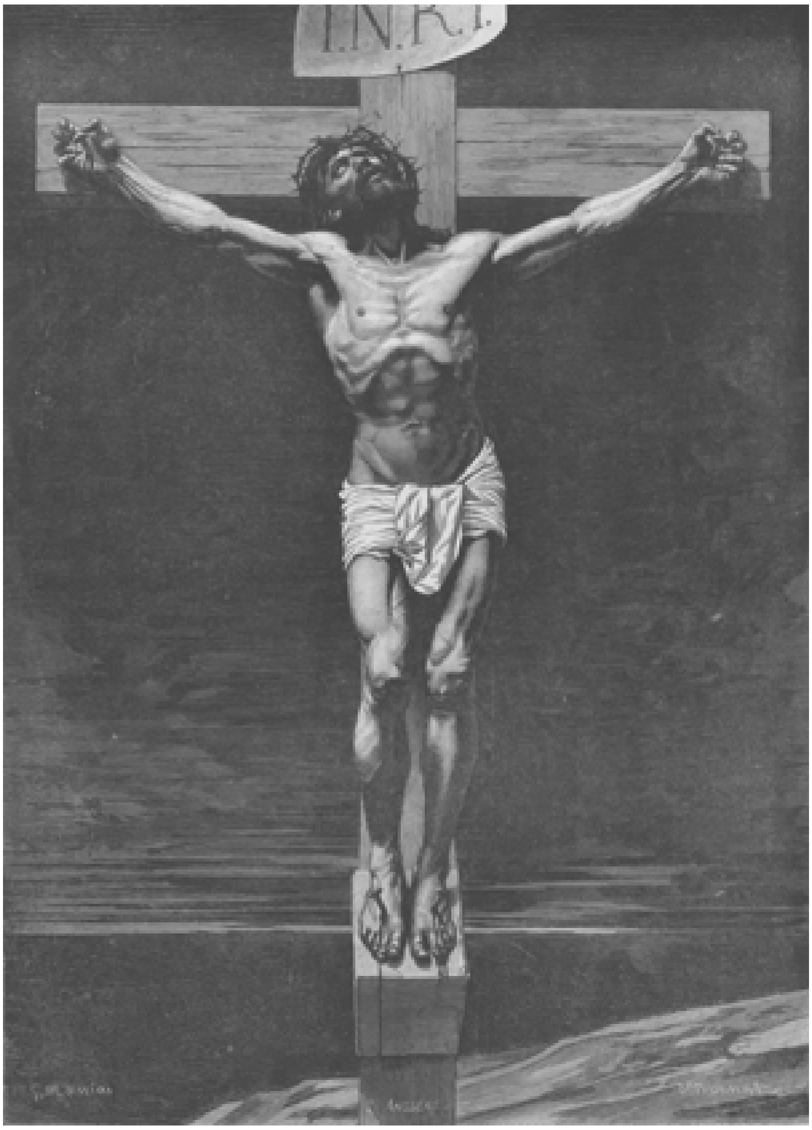

EEN CHRISTUS VAN BONNAT.

makers, kunstvoorwerpen onder dubbel opzicht kostbaar. Beroemde kunstenaars leenden zich tot dit nederig werk.

'Men betaalde de clavercingels van Ruckers, met bloemen en dieren bemaald, tot zelfs 3000 fr., voorzeker te dien tijde een overgroote som. De rijkdom der ornamenten, die destijds deze instrumenten zoo levendig deed gevraagd worden, was juist nadien de reden van hun verdwijnen. Men sloeg er velen in stukken om de paneelen, dikwijls aan beroemde meesters toegeschreven, in schilderijen te veranderen.'

Ridder Leo de Burbure heeft eene belangrijke lijst der speeltuigmakers van de 16e tot de 19e eeuw, in Antwerpen, bekend gemaakt, alsmede merkwaardige bijzonderheden over de familie der Ruckers'.

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Het vertrek, waar Walt zich bevond, had geen vensters; ja, toch, zei hij bij zich zelven, daar boven tegen den zolder is eene kleine opening, waar het daglicht nog bijna niet doorheen kan.

Welk een leven! bromde Dremmel; indien ik gedwongen ware, hier lang te verblijven, bracht men mij dood naar ons Goolke terug.

- Ik zou wel gaarne een pijp rooken, zeide hij tot een oppasser, die op dit oogenblik binnenkwam en een tinnen kom en een houten lepel daarbij, nevens hem op de bank zette.

- Rooken? Er wordt hier niet gerookt! gaf hem de oppasser ten antwoord, ging heen en grendelde de deur dicht.

- Niet rooken? morde Walt, dan houd ik het hier geen twee dagen vol..... En waarom laat men de menschen hier niet een pijp opstoppen, al ware het alleen maar om den tijd door te brengen?

Zijn oog viel op de tinnen kom, die neven hem op de bank stond.

- Zou dat soep wezen? vroeg Walt; indien het er onsmakelijk uitziet, steek ik er geen mond aan.

Nadat hij even geproefd had, knikte hij met het hoofd en herhaalde tweemaal dat het zuiver en smakelijk voedsel was, iets, wat hij stellig niet had verwacht.

Walt had zich daar een paar uren zitten vervelen, toen in eens de grendels van de deur werden geschoven en de oppasser wederom binnen trad.

- Volg mij, sprak deze; het bad is gereed.

Dremmel zag hem verbaasd aan, en volgde hem, tot in een wijde donkere kamer, waar eene groote, langwerpige kuip stond, waarin twee mannen met linnen vesten, kokend water goten.

- Kleed u uit, beval de oppasser.

- Neen, dat doe ik niet, antwoordde Walt; of liever, waarom zou ik mij uitkleeden? Wat zijn dat nu voor gekke streken?

De twee mannen met linnen vesten en ook de oppasser barstten in een langen schaterlach uit, om de verbaasde tronie en de zonderlinge houding van den boer.

- Hebt gij niet gehoord, wat de dokter heeft gezegd? vroeg de oppasser.

- Wanneer de menschen Vlaamsch, plat Vlaamsch spreken, versta ik hen, anders niet, zei Walt.

- Nu, de dokter zegt dat gij een begin van het schurft hebt.

- Het schurft? lk, baas Dremmel zou het schurft hebben? Dat kan niet; er is geene zindelijker huishoudster in de wereld dan mijne dochter, ons Goolke.

- Dat zal toch wel zoo en niet anders wezen, hernam de oppasser; kom, kleed u maar uit.

- En moet ik dan bij geval daar in die kuip?

- Ja; en dat zal u geen kwaad doen.

- Nu, mij uitkleeden doe ik voor geen geld; ik zou beschaamd zijn, indien de menschen het wisten.

- De minste ongehoorzaamheid wordt hier streng gestraft; in uw eigen belang, zou ik u raden geen tegenstand te bieden, merkte de oppasser aan.

De twee mannen met linnen vesten trokken hem zijn kiel langs het hoofd uit, ontdeden hem verder van al zijne kleederen, en wreven hem van het hoofd tot de voeten in met groene zeep.

Indien ik in een of ander bosch van ons dorp, met u beiden alleen ware, dacht Dremmel, en gij op het eerste woord niet van mijn lijf bleeft, brak ik u beiden de armen en de beenen, en misschien den nek ook.

Wat moest de arme Dremmel zich inhouden, om ook hier in de gevangenis zijne bedreiging niet uit te voeren!

- Ga nu in het bad liggen, gebood de oppasser, die maar altijd de kamer op en neêr wandelde, en nauwkeurig acht gaf, of de bewerking wel naar behooren gedaan werd.

Met een tegenzin, dien ik niet waag te beschrijven, stapte de boer in de lange badkuip en ging er in liggen.

Dewijl het water hem eigenlijk weinig hinderde, maakte hij geene aanmerkingen; hij bleef liggen even als iemand die diep is ingeslapen, en dacht aan al wat hem in het dorp lief was: aan zijn arm Goolke, aan Faab, aan zijn paard en veulen en zijne koeien - en daarna aan den boer der Moersteê.

Terwijl hem het beeld van Marc Munter in den geest schoot, steeg het bloed met geweld naar zijn hoofd; hij kreeg een zonderlingen schok door zijn gebeente, en met een sprong was hij uit de badkuip.

- Indien ik daarin nog langer blijf liggen, moet ik sterven, riep Dremmel; in zulke hitte hield ik het geen vaderons meer vol..... liever wil ik vooraan in de hel staan, dan hier.....

- Inwrijven! gebood de op- en neder wandelende oppasser.

Een der twee mannen, met witte buizen aan, goot uit eene groote flesch iets, dat op troebel, eenigszins gekleurd water geleek, doopte daar een borstel in en begon baas Dremmel de armen, beenen en het geheele lijf duchtig in te wrijven.

- Kerel, wat doet gij? riep Walt, terwijl hij van pijn achteruit sprong en zijne grove vuist dreigend omhoog stak.

- Ga voort! gebood de oppasser; indien gij nog een woord spreekt, doe ik u de boeien aan en breng u ergens, waar het niet zoo aangenaam zal wezen als hier in de badkamer.

- Dat is voor geen kristen mensch om uit te houden! riep Dremmel; denkt men misschien dat ik een zoldertrap ben?

- Dat houdt iedereen uit, die maar een weinig inschikkelijk is, was het antwoord; of wilt gij niet genezen van dat afzichtelijk schurft?

- Nooit ben ik schurftig geweest en ben het nog niet, antwoordde Walt; en hij bromde binnensmonds er bij, dat de menschen hier allen stapelgek moesten wezen, om elkander zoo wreedaardig te kwellen en te plagen.

De twee mannen met linnen buizen aan, (hebben wij al gezegd, dat het even als Walt twee gevangenen waren?) wreven met hun natgemaakte borstels maar altijd voort, en zoo duchtig dat er bloeddruppels langs de huid van den armen Dremmel liepen.

- Ik zal maar zwijgen, morde Walt; er mocht soms nog iets ergers gebeuren.

Hij hield zijne lippen vast opeen geperst, en de vuisten gesloten; den duivel had hij in het lijf en naderhand moest hij zelf bekennen niet te begrijpen, hoe die ingehouden duivel niet naar buiten was gestormd.

- Weêr in het bad! gebood de oppasser.

- Nu, ik wil het doen en zal het doen ook, zei de afgetobde Dremmel; en indien ik sterf, kunt gij er mij maar dood uithalen... leven of sterven, is mij toch voortaan hetzelfde.

Niemand antwoordde.

Ditmaal deed het warm water hem niet lijden; integendeel, het was bijna alsof het bloed, door de werking van het bad, wederom op zijne plaats terug liep, en de organen hunne vrije beweging wederkregen.

- Afdrogen! gebood de oppasser.

Dremmel steeg uit zijn badkuip op, werd van het hoofd tot de teenen met doeken afgedroogd, en kreeg daarna bevel zich weder te kleeden.

- Volg mij nu, gebood de oppasser.

Terwijl zij door lange, breede gangen voortgingen, zeide hij, bijna goedhartig:

- Ik zie dat gij een oploopend man zijt; houd u, zoo lang gij hier

zult vertoeven, in acht, dewijl de minste tegenspraak streng wordt gestraft. Wees gehoorzaam; later zult gij mij dank weten u te hebben gewaarschuwd. Wat wij, wachters, hier doen, is ons door onze plichten opgelegd; wijt het ons dus niet, indien men iets van u vordert, wat u in het eerste oogenblik tegen het hoofd stoot. Daareven waart gij zeer opgewonden en op het punt gekheden te begaan, die gij duur zoudt moeten betalen. Nog eens, wees voorzichtig, denk dat gij hier in een gevangenhuis zijt, waar de regeltucht stipter wordt nagekomen dan in eene kazern..... Ga binnen.

Dremmel stond in een groote, lange zaal, waar minstens een vijftigtal gevangenen zich onledig hielden met stroo te vlechten en matten te vervaardigen.

Een wachter met een sabel op zij, wandelde door de zaal rond.

Er heerschte een doodelijke stilte tusschen de vijftig werkers, die den binnenkomende bijna niet schenen te bemerken.

De wachter geleidde baas Dremmel achter in de zaal, wees hem in twintig woorden, hoe men stroo vlecht en liet hem toen alleen staan.

De fiere boer gevoelde zich niet weinig vernederd daar tusschen die vijftig kerels, die hem allen als schurken en moordenaars voorkwamen, als een gemeene kerel stroo te staan vlechten; doch de raadgevingen van den wachter, die hem daareven had binnen geleid en er toch een braaf man uitzag, had hij nog niet vergeten.

Daarom zoude hij maar handelen zooals de overigen; hij zoude zoo doende beter den tijd doorbrengen en zich minder blootstellen, zijn zoo licht geraakt bloed in beweging te zetten.

Het bloed steeg hem echter van schaamte naar het hoofd, toen hij de eerste stroopijlen in de hand nam, maar hij verwon zich, begon te vlechten en deed zijn best om goed werk te maken, iets waarin hij niet gemakkelijk gelukte.

Het was nog licht toen het werk der stroovlechters werd gestaakt; het was het uur dat de gevangenen zich ter nachtrust begaven.

Op een gegeven bevel gingen zij een voor een eerst door lange, breede gangen en klommen daarna langs een wenteltrap, honderd voeten hoog, naar boven. Op de lange, breede slaapzaal stonden twee rijen ijzeren bedden vast tegen elkander, van voren met een in ijzerdraad gevlochten deur gesloten en ook van boven met hetzelfde ijzeren net toegelegd.

Zoodra Dremmel voor zijn bed stond, ging de deur van ijzerdraad dicht en op slot.

Wie dien nacht geen oog toe deed, was onze arme Walt, ofschoon hij een zuiver en zeer behoorlijk bed had, en op de slaapzaal alles doodstil was.

Honderdmaal had hij zich, dan rechts, dan links gekeerd, maar hij bleef even wakker alsof hij des middags met de huisgenoten aan tafel had gezeten.

Hoe konde hij ook slapen in den ongelukkigen toestand, waarin hij zich bevond?

Het volgend denkbeeld dat niet uit zijn hoofd wilde, was alleen voldoende, om hem tien dagen achtervolgens wakker te houden: ‘wie had het ooit durven denken dat baas Dremmel, die in het dorp voor iedereen als een eerlijk man te boek stond, eens zoude slapen tusschen eene akelige bende van schobbejakken, schurken, schelmen en moordenaars?’

En dan dacht hij aan Goolke, de arme meid, die op dit oogenblik zeker ook wakker te bed lag en weende om vader, en aan Faab Knokkel, die misschien wel in het geheel niet was gaan slapen, maar in den hoek van den haard zat te treuren.

Aan zulke nachten, dacht Dremmel toen hij moest opstaan, zoude de mensch niet lang wêerstand bieden; in eenige dagen zou hij daarvan uit zijn lood geraken, of misschien wel den hoek omgaan.

Toen hij weêr in de werkzaal kwam, nam, in een halve minuut tijds, alles wederom zijn gang zoo als gisteren: niemand sprak een woord, spreken was verboden, en allen vlochten onvermoeid voort, alles juist zooals den vorigen dag.

Later gingen de gevangenen eten, toen op eene kleine binnenplaats, tusschen hemelhooge muren, eenige oogenblikken rondloopen, juist als zijn veulen te huis op het voorhof, dacht baas Dremmel; daarna wederom stroo vlechten, en voor het nog donker was, in de grootste stilte wederom gaan slapen, juist zooals gisteren.

En zoo ging het, even regelmatig als het getok eener huisklok, altijd onveranderlijk, zonder de minste afwisseling; hierin alleen was eenig verschil op te merken, dat hij voortaan geen bad meer kreeg, en men hem het bloed niet uit de huid kwam wrijven.

Nu was het zondag; treuriger dan de voorgaande dagen liet de boer het hoofd hangen; hij dacht aan den rustdag des Heeren in het dorp, aan de kerk waar hij dan, van toen hij een kind was, ging nederknielen en bidden met zijne huisgenoten, met zijne vrienden en buren.

Maar hier, in dit akelig verblijf, dacht men voorzeker nooit aan kerk of kluis, en de naam van God was er vergeten.

Op dit oogenblik hadde hij een deel van zijn bezit afgestaan, indien hij de stem der dorpsklok had kunnen hooren, en op die vriendenstem, daar boven in den toren, zich ter kerk begeven.

Terwijl hij over dit alles nadacht, riep de wachter iets wat hij niet verstond, waarop de gevangenen een voor een uit de zaal gingen naar boven klommen en in een breeden gang plaats namen. Voor hen hing een groote gordijn, en toen men deze wegschoof, stond daar een autaar met brandende waskaarsen; een oogenblik daarna werd er gebeld en trad een priester in misgewaad op het altaar; de mis begon.

Dremmel was eensklaps een geheel ander mensch geworden. Sedert vijf, zes dagen had het hem toegeschenen dat hij in eene andere wereld was verdwaald, zonder kennissen, zonder vrienden, zonder steun en troost, maar nu hij daar voor zich een altaar, een priester zag, begon hem alles wederom anders, bijna op zijn ouds, zoo dacht hij, voor te komen.

Nooit in zijn leven was de tegenwoordigheid van den grooten Menschenvriend daarboven, hem zoo geruststellend, zoo troostend voorgekomen, dan op dit oogenblik; nooit in zijn leven had hij zoo vurig gebeden voor zich zelven, voor het arme Goolke, voor den trouwen Faab, voor al zijne vrienden, levenden en dooden, dan daar voor dat nederig altaar in het gevangenhuis.

Hij had ook anderen, niet allen, met eerbied zien nederknielen en godvruchtig bidden; tusschen al die gevangenen dacht hij, bevonden zich dan toch ook nog eerlijke harten in dien akeligen kerker; allen waren dus geene schobbejakken en schurken, schelmen en moordenaars, zoo als hij altijd had gemeend.

Neen, Dremmel, er bevonden zich daar menschen, die eigenlijk niets anders op het geweten hadden, dan de overtreding van een of ander reglement, somtijds eene wel is waar niet te verontschuldigen tueëigening van een stuk brood om het hongerig huishouden niet te laten bezwijken, of misschien ook, even als gij zelf, eene vechtpartij, een onbeduidende stoot of slag, in een oogenblik van opgewondenheid toegebracht.

Onder dien hoop treft men onverbeterbare kerels, luiaards, landloopers en schelmen aan, echt galgenaas, die van hunne kindschheid af geene andere woning hebben, dan

het gevangenhuis en het bedelaarsgesticht, en ook daar, misschien ook wel op het bloedig schavot, hun leven zullen eindigen.

Maar menigeen onder hen, zult gij hier nooit weêr zien; de ondervinding zal hen hebben geleerd, en wanneer het oogenblik van drift en opgewondenheid, of de vergetelheid van zekere plichten hen andermaal mocht overvallen, zal hun vroeger verblijf in de gevangenis hen de omzichtigheid opleggen en hun te binnen brengen, welke plichten de mensch te vervullen heeft jegens God en de wereld.

Na het eindigen der mis kwamen de gevangenen wederom, een voor een, langs den wenteltrap naar beneden, en begaven zich in eene lange zaal welke Dremmel nog niet had gezien.

Langs de muren hingen gekleurde tijd- en geslachttafels en landkaarten.

Bij eene tafel, met boeken bedekt, stond een heer, die weldra begon voor te lezen. Het was eene vermakelijke, eenvoudige en zeer stichtende dorpsgeschiedenis, waarin Dremmel een oneindig behagen vond.

Van tijd tot tijd onderbrak de voorlezer zijne lezing, ten einde aan de gevangenen eenige gepaste, leerzame en altijd zedekundige opmerkingen te maken.

Na de lezing ging hij voor een landkaart staan en gaf hun belangwekkende uitleggingen over verschillende landen en volken.

Indien de voorlezer tot den avond toe zijn werk hadde voorgezet, zoude Dremmel zich nog geen oogenblik verreeld hebben. Hij luisterde de ooren uit het hoofd en tastte werktuigelijk in zijn binnenzak om een pijp te rooken, zooals hij dat te huis deed, wanneer Faab des zon-

dags na den middag het weekblad voorlas.

Doch pijp en tabaksdoos waren, zooals men weet, verdwenen, de voorlezer mocht hem een uur lang eene aangename afleiding hebben verschaft, de verdwenen pijp met hare onafscheidbare zuster, de tabaksdoos, riep hem tot de wezenlijkheid terug.

Het overige deel van den zondag was treurig, en Dremmel was blijde dat het slapensuur, en eenige uren daarna nog blijder, dat de morgen daar was.

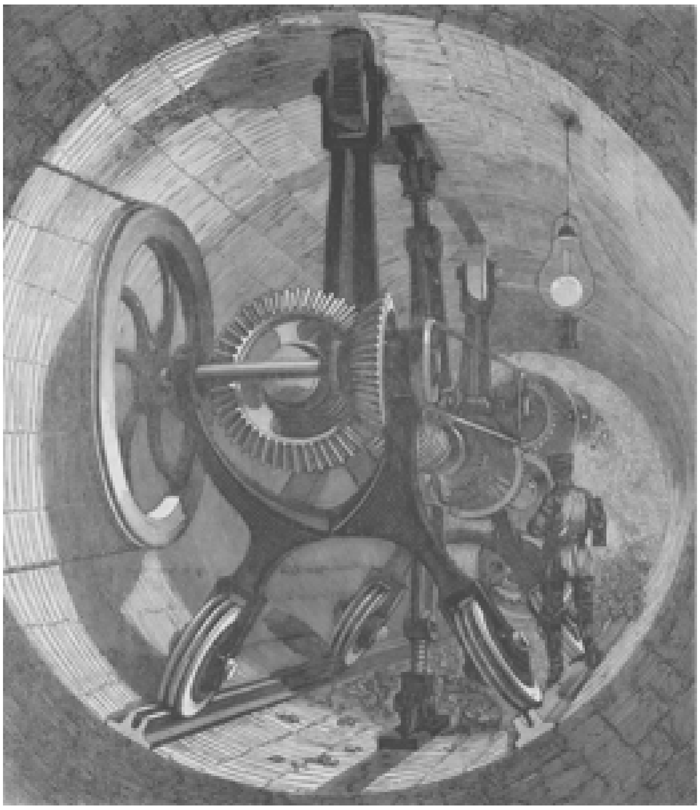

DE BOORMACHINE VAN BRUNTON.

Eenige dagen geleden, kon hij maar geen kennis krijgen met de verwenschte stroopijlen die hem, bij het vlechten, de huid van de vingers hadden geschaafd, thans was hij verheugd te kunnen werken, omdat de tijd met zijn verlamde vleugels toch maar spoedig zoude voorbij zijn.

Sedert Dremmel zich in de gevange nis bevond, had hij zich twee of driemaal in een donker vensterglas gespiegeld en telkens uitgeroepen: ‘Hemel en aarde, wat ben ik toch vermagerd!’ maar nu, het was nog slechts drie dagen voor zijne invrijheidstelling, moest er iets gebeuren, wat hem het vleesch, bij ponden daags, van het lichaam zoude rijten.

Het was de dag dat de gevangenis van boven tot onder gereinigd moest worden; dien dag, ingevolge het huishoudelijk reglement bepaald, werden de vloeren en trappen geschrobd, het hout werk afgewasschen en daarna afgedroogd, koperen voorwerpen werden geschuurd en alles gezuiverd en gereinigd, wat het dagelijksch gebruik en de tijd hadden vuil gemaakt.

Eenige gevangenen brachten in emmers en tobben water aan, anderen handvegers, borstels en bezems, zeep en grove doeken.

Dremmel was dien dag treuriger dan ooit en uiterst slecht gezind; had hij misschien te veel gedacht aan den boer der Moersteê, en aan het kerkpad tusschen de berkenheggen?

Ja, daaraan had hij, wanneer hij naderhand over de zaak sprak, zijne kwade luim toegeschreven.

Nu, Walt stond daar denkend met de handen op den rug, het werk der gevangenen af te zien, toen een wachter hem gebood een bezem te nemen en den trap af te schrobben.

- Ik heb nooit een bezem in de handen gehad, gaf Dremmel kort weg ten antwoord.

- Dan moet gij het leeren.

- Op mijn leeftijd leeren schrobben? Neen, voor de weerlicht niet.... dat verdraai ik, doe wat gij wilt.

- Kom, geen praatjes, begin maar.

- Dat vernederend werk wordt bij ons gedaan door de meid en de arbeidster.

- Doen of niet doen?

- Liever ga ik stroo vlechten.

- Nog eens!

Op dit oogenblik stiet een der werkers hem bij ongeluk met zijn bezem tegen den arm.

Walt meende dat die hevige stoot hem door den wachter werd toegebracht.

- Nu doe ik het in 't geheel niet, zei Dremmel, hem met een vlammenden blik beziende.

- Voor de laatste maal! zeide de wachter dreigend.

- Neen, dat doe ik niet, antwoordde boer Dremmel, wien de ingeboren koppigheid op dit oogenblik geheel en gansch vermeesterde; neen, al moest dan ook heel het nest in puin op mijn hoofd ter neder vallen.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 6.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen om een der vorige Jaargangen van de

BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koopen voor fr. 2.50 in plaats van fr. 7.80.

[Nummer 28]

Mgr. de Haerne.

M[gr]. DE HAERNE.

Ziedaar gewis een der achtbaarste en verdienstelijkste leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers. Hij zal ook zonder twijfel de laatste der rij geestelijken zijn, die van deze wetgevende vergadering deel maakten.

De eerw, heer de Haerne is te Yperen, in 1804 geboren; voor 1830 onderpastoor te Brugge zijnde, verklaarde hij zich openlijk voor de beweging, dié later de scheuring der Nederlanden ten gevolge hebben moest. Zijn invloed destijds was groot, zijne faam van geleerdheid reeds in zekeren kring verbreid, en Roesselaar koos hem als een zijner afgevaardigden tot het Nationaal Kongres, waar hij zich door de uitdrukking der meest rechtschapen inzichten kennen deed.

In 1831 werd hem, door hetzelfde kiesdistrikt, een nieuw mandaat opgedragen, ten welken gevolge de eerw, heerde Haerne Roesselaar vertegenwoordigde tot in 1833. Na eenige jaren het parlementaire leven te hebben vaarwel gezegd, werd hem een mandaat van het distrikt Kortrijk aangeboden, hetwelk hij voortdurend in de Kamer vertegenwoordigt.

Mgr. de Haerne zal in de geschiedenis van het parlementaire leven van België eene schitterende plaats blijven beslaan; de diensten, door hem aan onderwijs, letteren, staathuishoûkunde en nijverheid bewezen, hetzij als redenaar of als verslaggever, zijn overgroot. Als publicist, als schrijver bekleedt Mgr. de Haerne tevens een eersten rang.

Toen Vlaanderen, door het pauperism werd afgeknaagd, kwamen de uitgebreide kennissen, grondige ondervinding en edelvollen ijver van Mgr. de Haerne zeer te stade, en het vaderland zal er hem immer dankbaar voor zijn.

Beurtelings was Mgr. de Haerne, studie-regent in het bisschoppelijke kollegie van Kortrijk, eere-kanunnik der kathedraal van Brugge, rektor aan het engelsche seminarie aldaar, direkteur van het gesticht voor doofstomme meisjes te Brussei, stichter van het katholiek doofstommen-instituut in Engeland, en onlangs benoemde hem Z.H. tot geheim kamerheer.

In de nijverheid trad hij op als lid der Vereeniging tot Verbetering der Linnennijverheid, ingericht in 1838 te Brussel, ter bestrijding van Vlaanderens armoede, terwijl hij te Kortrijk in het aldaar opgerichte komiteit, als voorzitter werkzaam was.

Als schrijver zijn de schatten, ons geleverd, talrijk. Wij laten nog ter zij de direktie van *le Spectateur beige* en zijne medewerking aan *la Belgique,* wij hebben buiten dit van zijne hand: *Considérations sur l'enseignement mixte; - Tableau de la charité chrétienne en Belgique; - De la charité dans ses rapports avec la civilisation du peuple en Belgique; - De la centralisation anglaise; - De la question monétaire; - La question américaine; - De l'enseignement special des sourds-muets;* - verscheidene andere werken over het onderwijs dezer ongelukkigen.

Onder andere werken, melden wij nog eene verhandeling in het Vlaamsch en het fransch - *Analogies du flamand et du basécossais.*

Een aantal allerbelangrijkste rapporten over hoogst gewichtige vraagpunten in de Kamer, werden door den achtbaren priester bewerkt, onder ander die betrekkelijk de nijverheids-, handels- en letterkundige konventien met Frankrijk; dat op het voorstel Funck, betreffende het verplichtend onderwijs.

Guill. Lebrocquy zegt van Mgr. de Haerne, in zijne *Types et profils parlementaires*: ‘De eerw, heer de Haerne is zeker een uitstekend burger. Het zou moeielijk zijn een staatkundig man te vinden, die, in alle tijdstippen - dikwijls zoo moeielijk en zoo stormig - beter al de lasten en al de plichten van zijne hooge zending begrepen heeft.

‘Van het oogenblik dat hij in het Nationaal Kongres plaats nam naast Mgr. de Gerlache, tot op het oogenblik dat wij hem nu nog in het Parlement vinden, is zijn leven slechts eene langdurige opoffering geweest voor het land, een ijverig werken voor zijn geluk, eene aanhoudende worsteling voor den triomf der partij, aan welke hij schier eene halve eeuw het gezag van zijn woord en de onvermoeide kracht zijner pen toewijdt.’

Het belvedère te Hilversum.

In het weelderige en prachtige Noord-Holland ligt eene streek, Gooiland geheeten, en de perel van die plek is Hilversum, het rijke vlek met zijne meer dan 7000 inwoners. Het ligt in een schoon dal, omgeven door een halven kring van vruchtbare heuvelen in de nabijheid van schoone dreven. In het dorp zelf heerscht groote bedrijvigheid, want men vindt daar een aantal weverijen op groote schaal, en gedurende den zomer brengt er de ambulante bevolking groot vertier.

Hilversum is altijd het paradijs der Amsterdammers geweest, die daar een gedeelte van den zomer doorbrengen; nu de Oosterspoorweg Gooiland doorsnijdt, zal dit waarschijnlijk nog meer gaan toenemen. In de onmiddellijke nabijheid is het vlek omgeven door de schoonste buitenplaatsen, die den straatweg tot een lusthof maken. De schoonste gezichten vindt men op den Trompenberg en Boomberg.

Eerstgenoemde heuvel is genaamd naar den grooten admiraal, die te 's Gravenland een landgoed bezat, waarvan het heerenhuis de gedaante heeft van een schip. Men heeft plan op den Trompenberg een groote inrichting tot verpleging te stichten; 't is te hopen dat men uit achting voor den grooten admiraal Tromp, den naam niet verloren doe gaan.

Op den kerktrap.

Zij hebben den kerktrap gekozen tot plaats, waar zij de openbare liefdadigheid willen inroepen. Helaas! rampzalig moeten zij wel zijn. Op het gelaat der moeder is het diepste lijden uitgedrukt, en de kinderen dragen beiden het spoor dat de ellende reeds lang, reeds veel te lang voor hunne kinderkrachten aanhoudt.

Wie is zij, die moeder met hare kinderen?

Zij is misschien de echtgenoote van den timmerman, die eenige weken geleden van de stelling, aan het nieuwe rijke huis, viel en dood werd opgenomen! Misschien ook wel de vrouw van dien moedigen werkman, die omkwam in den brand van het groote koopmansmagazijn! Ofwel de echtgenoote van dien Janmaat, die uit de Schelde een drenkeling willende ophalen, zelf verdronk.....

Met wat recht, o rijken! gaat gij die ongelukkigen voorbij; met wat recht zijt gij hard voor die rampzaligen? lk hoor u tusschen de tanden mompelen: ‘dat zij werken!’ Maar gij dan, werkt gij? Voldoet gij aan die wet der natuur? O, met recht legde de dichter, den arme tegen den koelen en verwaanden rijke, de volgende woorden in den mond:

‘Wijl ik niet arbeid, eischt ge, ik zal van honger smachten;
  Maar gij, zijt gij die wet ontgroeid?
Zijt gij dan rijk om van een anders zweet te leven?
  Neemt gij de rozen tot uw dons,
Om mij de hulster van haar prikkelen te geven?....
  Ha! God zal richten tusschen ons,
En voor de vierschaar van Zijn Heiligheid zal blijken,
  Of uw verkwisting minder woog
Dan 't schaamtloos bedelen van mij en mijns gelijken,
  Wie nooddrufts onlust nederboog.....’

Gij gaat wellicht, o rijke, naar een koncert of schouwburg, en terwijl gij hier dat wezenlijk lijden koel voorbij gaat, zult gij ginder, voor die ingebeelde smart en op de tooneelplanken, weenen als een kind. Ja, zoo gaat het in de wereld; doch wij vragen u nogmaals met den dichter:

o Menschen, menschen! is de schouwburg uitgelezen
  Tot werkplaats uwer deerenis?
En heeft dan 't treurspel van uw weduwen en weezen,
  Niets dat uw tranen waardig is?

Aan het roer.

In een voorgaanden jaargang deelden wij eenige typen meê uit het werkmansleven, zoo als die van den machinist en den baanwachter - typen, welke de aandacht, ja, op gegeven oogenblikken, de bewondering opwekken van dengene, die het hart op de rechte plaats kloppen voelt. Vandaag deelen wij de figuur meê van den stuurman, en dit zelfs in de verschrikkelijkste omstandigheden.

Er is brand aan boord; de wolken rook stijgen reeds hoog boven het dek op en in het tusschendek woeden de vlammen, evenals in het ruim, waar de brand door alle brandbare koopwaren wordt aangewakkerd. Schier allen, niet alleen de passagiers maar ook het scheepsvolk, zijn als radeloos; hij echter, de stuurman, staat kalm en waakzaam aan het roer.

Indien hij ook het hoofd verliezen mocht, zou alles verloren zijn, zou er zelfs niet meer de minste hoop op redding beslaan. Zijne kalmte houdt alzoo den moed boven

water, en indien hij inderdaad het schip in behouden haven brengt, zal men er hem misschien nog niet eens voor bedanken! Zoo gaat het doorgaans in de wereld.....

Laten wij echter den moedigen man uit het volk onze bewondering niet onthouden; laten wij hem, integendeel, verheerlijken en als hij omkomt, als slachtoffer van zijnen moed, gedenken dat hij vrouw en kinderen achterlaat, die geen ander kapitaal bezaten dan zijne forsche handen.

De portefeuille van den wandelaar.

Er heerscht eene groote bedrijvigheid op het Vlaamsch terrein, sedert mijn *alter ego* te Gent, op de vergadering der katholieke kringen (1874), de katholieke vlag plantte en de verspreide elementen als het ware rond deze verzamelde. Niet alleen in de katholieke kringen vormde men afdeelingen, waar men zich op het beoefenen van het gesproken woord toelegde; maar het *Davidsfonds,* in aandenken van den betreurden Leuvenschen hoogleeraar, ontstond en spreidt zich van lieverlede over het gansche land uit. Antwerpen, Gent, Leuven, St. Nicolaas, Brugge, Audenaarde, Hasselt, Mechelen en andere plaatsen, hebben aan den oproep beantwoord, en het *Davidsfonds* zal een machtige tegen.

stander worden van het zoo ver van zijnen oorsprong afgeleide *Willemsfonds.* Vader Willems had gezegd, dat de vlaamsche letterkunde 'zedelijk en godsdienstig' wezen moest; de laatstgemelde instelling wil integendeel dat zij een kind zij van.... Voltaire! Het *Davidsfonds zal* geroepen zijn die heillooze strekking te bestrijden en door voordrachten, uitgaven van allen aard, op het romantisch gelijk op het wetenschappelijk gebied, de goede en ware denkbeelden van het aloude Vlaamsch, in onzen landaard te verspreiden en te verlevendigen. Voorwaar, 't is een groot en verdienstelijk werk, te meer daar het eene bewezene zaak is dat de goede boeken in onze immer talrijker wordende volksbibliotheken meer en meer ontbreken en die, welke zij bevatten, gelezen, herlezen, schier dood gelezen zijn. Men kan toch niet eeuwig hetzelfde lezen, en het voorhanden zijnde moge nog zoo verdienslelijk zijn, toch vraagt het publiek eene zekere variatie in de opgedischte schotels. Bij gebreke daaraan wendt het zich tot andere inrichtingen, en het zal zich daar vergasten op zoodanig gekruide spijzen, dat het weldra den goeden en fijnen smaak zal verloren hebben.

Ho ho! hoor ik rechts en links roepen; gij wilt alzoo het romantisch verhaal op groote schaal zien aangemoedigd worden? Maar de roman is de pest, de kanker, het kwaad van onzen tijd en zelfs van vroeger!.... Laat mij een half woord tusschen die vervloeking, tegen Mijnheer den roman uitgesproken, zeggen, Mijneheeren! Het is de roman zelve niet die slecht is: het slecht bestaat in de wijze, waarop die soort van letterkunde wordt aangewend. Evenals de roman ten kwade wordt gebezigd, evenzoo kan hij ten goede worden gebruikt; evenals het ingebeeld of opgesmukt verhaal de slechte hartstochten kan opwekken, is het ook in staat om edele gevoelens in de ziel te doen trillen. Is de spoorweg slecht, omdat hij het bederf der groote eentrums in de kleinere gemeenten brengt, welke hij doorsnijdt, dan toch ook moet ik opmerken, dat hij mij naar Lourdes of het Vatikaan, dat hij mijne vrienden, de missionnarissen, sneller naar de eindpalen der wereld brengt, evenals al wat maar eenigszins tot verspreiding van het goede kan bijdragen. De roman evenzoo!

Hebben de grootste katholieke geesten het nut en den invloed van den roman overigens niet reeds begrepen? Schreven kardinaal Wiseman, Dr. Newman, Konrad von Bolanden, Bresciani, kanunnik Schmidt en anderen geene verhalen, op inbeelding of een historisch feit gegrond? Zij toch begrepen dat het verhaal de epos is van onzen tijd en hetzehe, door zijne aantrekkelijke vormen, door zijne waarheid, door de afschildering van hetgeen het meerendeel der lezers inderdaad kennen en verstaan, een onloochenbaren invloed moet uitoefenen en dit zelfs in elken stand der samenleving. Ik zie de zoogezegde *gens graves* glimlachend het hoofd schudden; maar, brave en naïve vrienden, uw glimlach en uw hoofdschudden zal die waarheid niet omwerpen, zal het bestaande niet vernietigen, en zelfs al uwe opgehengelde keukenrekeningen uit de lang vervlogen eeuwen, zullen nooit zooveel de aandacht van het publiek opwekken, als.... de enkele titel van een roman.

Mijn *alter ego* schreef daarover eens in een vlaag van kwade luim: 'Laat ons zelfs de verachting der geleerden verdragen, die enkel de *grande littérature* lezen of schijnen te lezen, en meêwarig zeggen: *c'est dommage qu'il ne fasse que des romans.* Maar ik zou toch wel eens vijftig van die geleerden in eene kamer willen opsluiten,

veroordeeld om deze niet te verlaten, voordat ze, met hun vijftig, een leesbaren roman hadden saamgeknoopt. Ik geloof, met allen eerbied voor de geleerdheid, dat zij tot eeuwigdurenden dwangarbeid zouden veroordeeld zijn. '*Le roman'*, zegt Alphonse Karr, *'est l'éternelle histoire du coeur humain'* en 't is vrij wat moeielijker het menschelijk hart, die afgrond, eindeloos diep en rijk in verscheidenheid, te ontleden, dan wel eene.... keukenrekening. De roman is het volk met al zijne deugden en ondeugden, met al zijn lijden en vreugde; hij is het heldendicht van onzen tijd, wel is waar verbasterd, maar oneindig machtiger en zelfs opgegroeid tot een dier kolossale reuzen, die de wereld helpen hervormen, gelijk de stoom en de electriciteit. Ontkent zijne macht niet, heeren pruiken! maar bestrijdt, of liever, tracht zijnen invloed te wijzigen; want dat ellendige boek is niet zelden de Satan, die elk jong maagdenhart opwaarts voert en haar - de arglooze - evenals voorheen aan den Zoon Gods, de blinkende en bedriegelijke schatten der wulpschheid voorhoudt! Integendeel, indien de geest van het schoone en het goede altijd in deze fantastische scheppingen heerschte, indien de roman, onder het vermaken, altijd leerde en stichtte, bracht gewis een enkel zijner bladzijden meer goed te weeg dan een foliant, opgevuld met voor het publiek onbegrijpelijk geleerde aardigheden.

De roman bestaat aldus in al zijne macht, in al zijnen invloed. *Heloïse* heeft veel hersens op hol gebracht; *Werther* heeft veel hersens verbrijzeld; de fransche letterkunde van Soulié, Sand en anderen wasemt een damp van bederf en verrotting over Europa uit. Het volk leest, leest met eene soort van razernij het verhaal, den roman; het leest, spijtens alle geleerde boeken, bij voorkeur de geschiedenis van zijn eigen hart, van zijn eigen landaard, aanschouwelijk voorgesteld. Het volk zal lezen wat men dan ook aanwende! Wij staan alzoo voor een onloochenbaar feit, waartegen zoo min de geleerde glimlach, als de geleerde pruik iets vermogen. Met dat feit is af te rekenen. Men moet het volk goede romans geven, of het zal zich aan de slechte gaan verzadigen. Nog is ons Vlaamsch publiek godsdienstig en zedelijk; nog heeft het ieder boek, dat niet aan die grondstelsels beantwoordde, verworpen en naar den boter- en kaaswinkel doen overbrengen; doch men mag beducht zijn voor den invoer van nadeelige en ongezonde fransche schriften, bij middel van vertalingen. Zoo zeer het goede vlaamsche boek, de vlaamsche zeden in stand houdt, zoo zeer zal het fransche boek tot het af breken van die gevoelens bijdragen; - en zal het volk niet naar die vertalingen grijpen als het op zijne boekenrek niets meer vindt dat zijnen geest kan verlustigen? lk denk dan ook dat het *Davidsfonds* in de uitgaaf van volksverhalen moet voorzien. Het moet van dien machtigen vorm - die toont wel machtig te zijn, door het onmeetlijk veel kwaad dat daarin gegoten wordt - gebruik maken om het goede, het schoone, het echt vlaamsche te verspreiden. Ik wil wel eens aannemen dat de geleerde folianten goud zijn; maar goudstukken dringen niet in het volk; het volk geniet daarvan slechts, als het stuk omgezet is in koper of in nickel.

Niet lang geleden hoorde ik nog een hollandsch geleerde hevig uitvaren tegen de schetsen, die Alberdingk-Thijm uit Vondel's leven schrijft. Men neemt ze aan als historische waarheid! zegde hij. Is dat geen nieuw bewijs dat het volk langs dien vorm de geschiedenis het liefste wil binnen treden? Is het geen bewijs dat er met dien vorm oneindig veel goed bij het volk te doen is? Gij, romanschrijver, wees dan ook trouw historisch en elk uwer boeken zal eene merkwaardige toelichting der geschiedenis zijn! En waarom dien verbalenden vorm niet gebezigd, als het volk zulks verkiest boven de droge, dorre en dikwijls..... slaperig vervelende geschiedenis?

Deze zal toch nooit diep in het volk dringen en 't is beter dat het volk de geschiedenis langs een goeden romantischen weg worde ingeleid, dan wel er gansch onbekend meê blijve. Zoodra de geschiedschrijvers voor het volk leesbare boeken zullen maken, zullen wij den historischen roman opofferen. Zeker, *de Leeuw van Vlaanderen* is, als geschiedenis, niet volmaakt - verre van daar! - maar wat al jonge harten heeft dat boek doen ontvlammen! Hoevelen op de schoolbanken heeft het Vlaming doen zijn, hun land, hunne taal, hunne zeden, hun voorgeslacht doen beminnen! Maar, heeren geleerden, gij spreekt van de geschiedenis? Is zij, die gij als zoo eerbiedwaardig voorstelt, onder vele opzichten meestal geen verdichtsel, geen opgesmukt, of beter gezegd geeu verknoeid, verwrongen, besnoeid of verlengd verhaal om de zaak, waarvoor de schrijver optreedt, dienstig te zijn? De geschiedenis..... *ah*, *vous* croyez à l'histoire mes braves gens! roept

Alphonse Karr spottend uit. Welnu, zeg mij dan eens wat eerbiedwaardiger en beter voor het volk is, een gcede, historische roman, of de geschiedenis der 16e eeuw, door het protestantism *pour le besoin de la cause* gefabriceerd?

HET BELVEDÈRE TE HILVERSUM.

Eene andere uitgaaf is bij het *Davidsfonds* aan te bevelen, namelijk het herdrukken van eenige hoogst verdienstelijke schriften uit de eerste jaren onzer letterkunde en die nu, door gemis aan initiatief, onder het stof vergeten liggen. Twintig of dertig jaren geleden werden die werken op slechts 250 à 300 exemplaren gedrukt: het publiek had destijds slechts enge grenzen. Thans heeft het lezend publiek zich uitgebreid en met deze de liefhebbers van boeken, die de schaarsche exemplaren dezer editiën, met 15 en 20 fr. betalen. Die uitgaven zouden terecht als niwuwe gelden. Ook de berdruk van eenige oude dichters en dichteressen, vergezeld van biografische bijzonderheden en commentaren, zouden door een herdruk dienen verspreid te worden. Wij moeten immers het verledene hiervoor brengen, willen wij het tegenwoordige sterk maken. Het publiek is voortreffelijk gestemd: het wacht boeken. Dewijl alle ondernemingsgeest bij de uitgevers in België verdwenen is, zal het *Davidsfonds* wel doen het initiatief op zich te nemen. De beste bekroning zal daarvan de uitslag zijn.

OP DEN KERKTRAP.

Houdt ge ran wonderkinderen? lk juist niet. Welnu, Frits van den Kerckhove, van Brugge, moet een dier wonderkinderen zijn. Op zijn 10e à 11e jaar is de knaap gestorven en hij heeft reeds eene verzameling van eenige honderde kleine schilderijtjes nagelaten - alzoo een klein museum. Het getal is juist het wonder niet, maar wel de kunstwaarde dezer landschapjes. Inderdaad, daar zijn er in die verzameling, waarvan, waren zij door Millet, Rousseau of Corot onderteekend, wij zeggen zouden: ja, ze zijn van die meesters! Dan merk

ik op dat er in het *faire* van dat kind, *trucs* en *ficelles* zijn, te weeg gebracht met vinger, paletmes of anderszins, welke slechts oude en ondervindingrijke schilders weten daar te stellen. Bij deze zou men zeggen, dat het niet kinderlijk genoeg is voor een kind. Op andere plaatsen komt gansch de ongeoefende kinderhand weêr te voorschijn. De kleine Fritz is dood en wij kunnen de ongeloovigen niet overtuigen, met hem onder hun oog zelve te laten werken. Wij moeten den vader op zijn woord gelooven - en die is, zoo zegt men, een eerlijk man. De meerderheid gelooft dan ook, zelfs diegenen, welke aan gene goddelijke mirakels willen gelooven, gelooven hier de eenvoudige verklaring des vaders. De schetsjes van den kleinen Frits zijn reeds te Brussel en te Antwerpen ten toon gesteld en hebben daar veel opschudding te weeg gebracht. Welk is het doel dezer tentoonstellingen? Is dat kleine museum te koop? Wil de familie enkel de nagedachtenis vereeren van den kleinen, neen, reeds grooten kunstenaar? Het schijnt wel. Zou dat kind, met dien heerlijken aanleg, een groot kunstenaar, een Ruysdael - die ons nog ontbreekt, zegt naïef een blad - geworden zijn? Wie durft het verzekeren! Ik heb jongens op onze Akademie gezien, die, volgens men dacht, Rubens in de schaduw zouden hebben gesteld, en die in later tijd gelukkig waren als 'kladschilders' het halfhemdje van mijnen gevel jaarlijks te mogen komen verfrisschen: dat is, mijnen gevel te mogen kalken. De kleine Frits was misschien reeds op zijn hoogste hoogte toen hij stierf, en zou, hoe ouder hij werd, den berg zijn afgedaald, om op niets uit te komen. Laat ons dus niet jammeren en treuren: - Frits heeft op zijn tiende jaar reeds bereikt, wat anderen op hun zestigste jaar nog niet bekomen, dit namelijk, dat men voor hem de trompet der befaamdheid opsteekt.

Admiraal Tromp.

Wij spraken vroeger van Marten Harpenszoon Tromp; de beroemde hollandsche admiraal, die de Engelschen zoo duchtig aftakelde, werd te Brielle in 1597 geboren, sneuvelde in een zeeslag voor Ter Heide, den 10 augustus 1653, en ligt in de Oude Kerk te Delft, in eene prachtige graftombe, begraven.

Tromp was de beste kerel der wereld en zelfs zijne matrozen noem den hem doorgaans 'Bestevaar,' dat wil zeggen grootvader; maar als hij met den ruwsten matroos over weg kon, dan was dit het geval niet met zijne vrouw.

't Is inderdaad bekend, dat onze zeeheld een zeer lastige vrouw had, die hem dikwijls, meer dan de zucht naar veroveringen, naar zee deed verlangen. Tromp kon met alle schepen zeilen, doch met zijne vrouw had hij altijd tegenwind; zij dwarsboomde hem in zijne liefste wenschen en scheen hem het leven zoo onaangenaam mogelijk te willen maken.

Toen de admiraal na zijne schitterende overwinning op de spaansche vloot in het jaar 1639 overal met de grootste toejuichingen ontvangen was, besloot hij de officieren der vloot op Trompenberg, zijn landhuis, een feestmaal aan te bieden, doch zijn voornemen stiet af op den onwil zijner vrouw.

Het hielp niet of hij ook al van verplichtingen sprak, of hij zoete broodjes bakte; zij bleef onverzettelijk en gaf eerst toe toen hij dreigde haar te zullen opsluiten op den dag, dat hij zijne krijgsmakkers wilde ontvangen. De vrouw scheen in te zien dat de man het hoofd was, zij gaf toe en maakte schijnbaar alle toebereidsels voor de ontvangst der gasten.

In den morgen van den dag, voor het feestmaal bestemd, scheen zij vol bedrijvigheid en verzocht den admiraal dat hij zich op zijne kamer zou afzonderen, dewijl hij haar anders hinderlijk zou zijn in hare toebereideels. Tromp voldeed terstond aan dat verzoek, want hij had zijne echtgenoote nog zelden of nooit in zulk goed humeur gezien. In den loop van den morgen kwam zij hijgend naar boven en zei met buitengewone vriendelijkheid:

'Lieve Tromp, wilt gij wel zoo goed zijn in den kelder den wijn uit te zetten, dien wij vandaag noodig Lebben? Gij kent de soorten het beste, en ik zal dan later den knecht zenden om de flesschen naar boven te brengen,'

Wat kon de admiraal daar tegen hebben? Hij daalde onmiddellijk de trappen af om aan het verlangen zijner vrouw te voldoen, doch zij was hem op den voet gevolgd en sloeg eensklaps de deur achter hem toe.

'Zie zoo,' sprak zij, 'nu zullen wij eens zien wie opgesloten zal zijn als de gasten komen.'

De gasten kwamen natuurlijk en mevrouw Tromp ontving ze met zeer veel buigingen, doch moest tot haar leedwezen zeggen dat de admiraal onverwacht naar den Haag geroepen was. Zij kregen nog geen dronk water en moesten met een leêge maag terugkeeren. Tromp had intusschen ruim den tijd gehad om tot het besef te komen, dat het voor hem gemakkelijker was den vijand op zee dan zijne eigene vrouw in huis te overwinnen.

Tromp had op zijn negende jaar zijn vader op de Kust van Guinea, in een gevecht met een engelsch rooversvaartuig, zien door midden schieten; hij diende daarna derdehalf jaar den roover tot kajuitsjongen, doch wist eindelijk aan dien dwang te ontkomen.

In zijn vaderland weêrgekeerd, zegt Brandt, bekleedde hij verscheidene scheepsambten, werd kwartiermeester, stuurman en in het jaar 1622, luitenant van een oorlogsschip. Hij was zulk een bekwaam zeeman, dat de beroemde Piet Hein eenmaal getuigde, 'vele kloekmoedige kapiteinen te hebben gekend, doch in hen altijd eenigen misslag te hebben gevonden; maar nooit in Tromp, in wien hij alle deugden erkende, die in een zeeoverste worden vereischt.'

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Hij ging met de handen op den rug en tegen den muur leunend, het werk staan afzien.

Eenige minuten later kwam de bestuurder van de gevangenis door den gang gewandeld, ten einde een oog te houden op de werkzaamheden.

- Waarom werkt die man niet? vroeg hij; hoe heet gij? Dremmel, indien ik mij niet bedrieg? Zijt gij ziek?

- Neen, zei Walt, zonder van houding te veranderen of eene andere richting te geven aan zijne twee kleine, grijze oogen, die als twee vuurstralen op den grond gevestigd bleven.

- Na den afloop van het werk wilde ik u het verslag van het voorgevallene overleggen, zeide de wachter, de platte hand tegen zijn policiemuts houdend.

De bestuurder knikte met het hoofd en wandelde verder.

Twee uren lang bleef baas Dremmel daar met de handen op den rug tegen den muur staan, en zijn blik was sedert al dien tijd nog geen stroopijl breed links of rechts geweken.

Ik heb een ezel gezien, (ik maak geene vergelijkingen, want baas Dremmel is eigenlijk een allerbraafst man, een allereerlijkst hart) die, volgens de familieoverlevering van den eigenaar, dicht bij de eeuw oud was.

Wanneer het somtijds gebeurde, dat het oude dier om een of andere reden zijn zin niet kreeg, bleef het eensklaps stil staan, en zoude zich wel een poot hebben laten overbreken, maar toch geen lid verroerd hebben. Zoo stond daar ook Walt Dremmel.

- Wilt gij nu met mij mee gaan? vroeg de wachter.

De bui was over. Dremmel hief het hoofd op, keek den wachter vragend aan en trok de handen van den rug.

De wachter, gevolgd door den gevangene, ging naar het bureel van den bestuurder, aan wien hij het gebeurde met den bezem, zonder de zaak te vergrooten of te verkleinen, uitlegde.

Drie dagen op water en brood, zeide de bestuurder kort af, na met oplettendheid naar de verklaringen te hebben geluisterd.

Van het bureel geleidde men baas Dremmel naar beneden en sloot hem op in een klein vertrek, waar het daglicht maar even langs een klein venster, boven in den muur, binnen drong.

In den muur was een kringvormige ijzeren stang bevestigd, en daar onder hingen kettingen met stevige sloten, die even als de stang in het arduin vast zaten.

De wachter wees met den vinger naar al dat ijzerwerk, en zeide heengaande, dat dit alles moest dienen om gevangenen, die al te veel moeielijkheden maakten, in bedwang te houden.

Dremmel antwoordde niet en ging op zijn bank zitten. Drie dagen lang had hij daar roerloos gezeten, altijd in dezelfde richting gekeken, niet geslapen, en zijn water en brood niet aangeraakt.

De wachter, die hem driemaal daags eten en drinken bracht, vroeg somtijds bij zich zelven:

- Zou die man niet in het hoofd zijn geraakt? Of zou het waar zijn dat hij zich al dien last, honger en dorst laat welgevallen, enkel en alleen om zijn hoofd niet te breken?

Nadat de drie dagen straf waren verloopen, was ook Dremmel's tijd om.

Op het bureel van den bestuurder kreeg Walt zijne pijp en tabaksdoos weêr en ook zijn geldbeurs. Hij telde het in zijne hand na, en zeide, met het hoofd knikkend, dat er geen cent uit was.

- Hebt gij durven denken, dat men u zou bestelen? vroeg de bestuurder glimlachend.

- Ik zou er de hand niet om verdraaien, indien de gansche inhoud van mijne beurs ware verdwenen, zei Dremmel; neen, daarom heb ik mijn geld niet nageteld; maar ik wilde de overtuiging hebben dat.....

- Dat ik een eerlijk man ben? lachte de bestuurder.

- Ja, en omdat ik dat weet, zei Dremmel, zal ik later met genoegen aan u denken.

- Dan zijt gij niet boos op mij? vroeg de bestuurder goedhartig.

- Op u of op niemand, gaf Walt ten antwoord, ik geloof dat iedereen hier zijnen plicht heeft gedaan, en dat ik het aan mij zelven te wijen heb, indien ik gestraft werd.

- Die bekentenis bewijst dat gij, ofschoon gij in een oogenblik van opgewondenheid zeer zonderling hebt te werk gegaan, toch een verstandig man zijt.

- Opgewonden ben ik wel ooit, doch zeer zelden; maar mijn hoofd breken, kan ik niet, zei Walt glimlachend; dat is een gebrek; en wie heeft zijn gebrek niet? Is nu alles geregeld?

- Ja, Dremmel, gij zijt vrij, antwoordde de bestuurder; en indien gij volstrekt niet wildet heengaan, zou ik zelfs verplicht zijn, u met geweld aan de deur te zetten.

- O, neen, ik dank u, lachte Dremmel; indien ik langer hier bleef, ware mijne reispas naar de andere wereld onderteekend.

- Het zal mij genoegen doen, zei de bestuurder, indien wij elkander nooit weêr zien, Dremmel.

- En mij niet minder, mijnheer.

De bestuurder, die door zijn langdurigen omgang met gevangenen oneindig veel menschenkennis had opgedaan, en daarenboven een uitmuntend gezichtkundige was, had reeds sedert lang bemerkt dat Dremmel eigenlijk een braaf man was, en wist daarenboven zeer wel, dat hij voor geen oneerlijke zaken tot de gevangenis was veroordeeld.

Het was daarom dat hij zich een oogenblik met den boer onderhield, eene eer waarop zelden een gevangene mocht roemen.

- Wacht, ik zou nog vergeten u dit geld ter hand te stellen, zeide hij.

- Welk geld? vroeg Dremmel.

- Dat gij met werken hebt verdiend.
- Ik wist niet dat ik voor dat stroovlechten nog zou betaald worden?
- Zonder twijfel, ziedaar, uw geld.
- Dank u, mijnheer, zei Dremmel; dat geld neem ik niet aan, bewaar dat voor den een of anderen ongelukkigen kerel, die hier in de gevangenis iets mocht noodig hebben; en anders geef het aan den arme; neen, dat geld wil ik in mijn bezit niet.

Daarmede zette hij zijne muts op het hoofd en ging heen.

Aan de poort der gevangenis stond zijn knecht.

- Goeden dag, Faab, zei Walt treurig.
- Baas Dremmel, hoe gaat het? vroeg Faab, terwijl hem een traan in de oogen blonk.
- Niet best, Faab, geef mij de hand; is Goolke gezond?
- Zeer gezond.
- Dat is al een steen van mijn hart; en het paard, het veulen en de koeien?
- Alles wel.
- En op den akker en het hooiland?
- Alles op zijn ouds.
- Nu gaat er de tweede steen af, Faab, laat ons eens opstoppen: sedert mijn vertrek heb ik niet meer gerookt.
- Hoe hebt gij het gemaakt, daar binnen in dat nest?
- Laat ons daar nooit van spreken, Faab.
- Hebt gij geen honger, baas Dremmel?
- Ja, ik zie er niet goed uit, Faab, is het daarom dat gij het vraagt? Neen, ik heb geen honger, en zal, dunkt mij, nog in verscheidene dagen geen voedsel noodig hebben..... doch de pijp smaakt mij goed; wat zegt men in het dorp?
- Men is verheugd dat uw tijd om is; gisteren heeft men op de Moersteê al de glazen ingeworpen, en bij middel van een sterk touw des nachts den duiventoren neêrgehaald; heel het dorp is er vol van.
- Zoo, zoo, kom, laat ons nu maar wat aanstappen dat wij vroeg te huis zijn; ik brand van verlangen om Goolke te zien.
- Wilt gij niet een glaasje brandewijn gebruiken? Dat zou u versterken; hier is eene herberg.
- Ik ben toch zoo zwak niet, Faab, dan ik er misschien wel uitzie.
- Gij ziet er bleek en vermagerd uit, baas Dremmel; heeft men u daar in de gevangenis niet mishandeld?
- Neen, Faab, de menschen zijn daar braaf en goed ook; de bestuurder is een vriendelijk man en de wachters zien er wel boos uit, maar zijn het toch niet; maar ik zelf deugde niet, Faab; gij weet hoe ik ben, wanneer ik iets in mijn hoofd heb..... doch dat alles is nu voorbij en, de Hemel, hoop ik, moge mij en u en iedereen bevrijden van de gevangenis.....
- Laat ons dat hopen.
- Ik wil voortaan met niemand meer te doen hebben, dan loopt men ook geen gevaar, moeielijkheden met de buren of met anderen te krijgen.
- Dat is waar.
- En als gij met Goolke getrouwd zijt, vermaken wij ons stil onder elkander.
- Dat is ook waar.
- Te huis alleen kan men gelukkig zijn, dat heb ik nu ondervonden.
- Dat is nog waar.
- Is er geen ander nieuws in het dorp?

- O, ja, dat zou ik vergeten; Marc Munter heeft in uw afwezen het kerkpad tusschen de twee berkenhagen omgespit en het beplant met berkenplantsoen; van voor en van achter heeft hij een diepen sloot gegraven.

Walt Dremmel bleef stil staan; zijne bloedroode kleur, welke hij in de gevangenis tegen eene geelachtige bleekheid scheen verwisseld te hebben, kwam op zijn aangezicht weder en in elk zijner oogen brandde een vonk.

- Wat gij daar zegt? antwoordde hij en vervolgde zijnen weg.

Van dat oogenblik tot dat hij de eerste huizen van zijn dorp in het gezicht kreeg, sprak hij geen woord meer.

- Faab, zeide hij toen; laat ons een omweg maken, hier door de hooivelden; ik zou niet gaarne iemand ontmoeten..... ik ben beschaamd voor mij zelven.

Een half uur later trad hij langs de achterdeur zijn huis binnen.

Goolke liet een schreeuw, en begon, den voorschoot voor het aangezicht houdende, van blijdschap te weenen en baas Dremmel, die misschien in zijn leven niet geweend had, veegde met den rug zijner hand een traan uit de oogen.

- Nu moet gij niet meer weenen, Goolke, sprak hij; wij zijn weêr bij elkaar; en dat voor altijd, zooals ik hoop..... Kom hier, meid, wat heb ik dikwijls aan u gedacht!

En hij kuste zijne dochter op het voorhoofd, iets wat een boer niet doen zal, dan in zeer zeldzame omstandigheden.

Toen keek Dremmel naar de kas, waarop drie koperen ketels stonden, en naar het rek, waarop men de tinnen schotels en borden naast elkander rangschikte, en hij knikte van genoegen omdat alles blonk gelijk een spiegel.

Ook het karnvat was wit geschuurd en de koperen banden die er om lagen, waren blinkend. De vloer was geschrobd en gloeide onder een laag helder schuurzand.

- Gij hebt goed opgepast, Goolke, sprak hij, terwijl hij hare hand in de zijne drukte; dat zou moederzaliger ook gedaan hebben.

Daarna ging hij in den koestal, noemde elke koe bij haar naam, streelde den hals van het veulen; en toen hij bij het paard kwam, begon het te hinnikken.

- Arme merrie, zei Dremmel aangedaan, zij is blij dat de baas wederom te huis is.

En hij kuste het paard op den snuit.

IX.
Barsten wel, maar buigen niet.

Den volgenden dag was het zondag.

AAN HET ROER.

- Kom, Faab, wij gaan te zamen naar de kerk, zei Dremmel; ik weet niet hoe het komt dat ik zoo ongaarne alleen ben.. blijf altijd aan mijne zijde, Faab, en ook in de kerk, waar wij achteraan stil nevens elkander blijven zitten.

Hij reikte aan Faab zijne tabaksdoos over; beiden staken hunne pijp aan en gingen de deur uit.

Weldra kwamen zij aan het opgegraven kerkpad.

- Willen wij achterom gaan? Het scheelt geen twintig schreden, zei Faab, toen zij voor den sloot stonden, dien de boer der Moersteê dwars door het pad had gegraven.

- Achterom gaan? grinnikte Dremmel, die bij het zien van den sloot eerst bleek en toen weêr gloeiend rood was geworden; en waarom zouden wij achterom gaan?

En met een sprong was hij over den sloot; Faab volgde hem.

Doch het pad tusschen de twee berkenheggen bestond niet meer; Dremmel en Faab moesten door den diep omgespitten grond met berkenplantsoen voortstappen.

Zij hadden geen vijftig schreden ver gegaan, of Marc Munter kwam uit zijn hooireld op hen af; de veldwachter vergezelde hem.

- Dat is hier geen openbare weg, zeide hij; en ik verbied u hier een voet op te zetten.

- En ik op mijne beurt, antwoordde Dremmel; verwittig u dat indien ik u nog eens hier op het pad ontmoet, er een procesverbaal tegen u wordt opgemaakt, omdat ik niet wil dat iemand, zonder mijne toelating, op mijn eigendom den voet zet.

- Uw grond? Grinnikte Munter; die grond hoort mij en niemand anders toe; en daarbij maak ik u verantwoordelijk voor de schade, welke gij aan mijn beplanting toebrengt.

- En ik op mijne beurt, hernam Dremmel, maak u, Marc Munter, verantwoordelijk voor de schade, welke gij mij hebt toegebracht met mijn grond om te delven en te beplanten.

- Ik zou u niet raden langs hier weder te keeren, zei Marc.

- Niet langs hier? En waar anders dan over mijn eigen grond? Er zijn nog rechters en rechtbanken in de wereld.

- Ja, dat hebt gij ondervonden, grinnikte Munter.

- Ja, indien er die niet waren, dan smeet ik u voor de tweede maal, en tweemaal zoover, door de heg op het hooiveld, zeide Walt met een spotlach.

- Nu, dan zullen wij de zaak maar aan de rechters en de rechtbank overlaten, hernam de boer der Moersteê op eenige duizenden komt het er juist bij mij nog niet aan.

- Nu, bij Dremmel ook niet, al moest ik er dan ook heel de boerderij bij inschieten; maar ik wil mijn recht hebben. En nu moet ik u nog zeggen, dat ik morgen den gegraven sloot daar voor aan het pad weer toegraaf.

- Dat zou ik wel eens gaarne zien.

- Kom dan morgen maar eens even langs hier gewandeld.

Terwijl de twee boeren daar stonden te kijven, hadden er ook hevige woorden plaats tusschen Faab en den veldwachter.

De laatste, die in zijne lange veldwachtersloopbaan, een hoog denkbeeld van zijne waardigheid had opgevat, wilde Faab dwingen daar niet langer te blijven stilstaan, en om verdere moeielijkheden te vermijden, eenvoudig zijn weg te vervolgen.

Het kwam eindelijk zoover dat de man, die in zijn persoon alleen de gewapende macht van het dorpsbestuur uitmaakte, den knecht bij den arm nam en hem vooruit stiet in de richting van het kerkpad.

Faab was nog maar jong, maar groot en sterk; en wat de veldwachter daar deed, verdraagt een jonge, sterke boer niet; dat ware bij de buren een eeuwige schande voor hem.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 29]

NABIJ DE WEIDE.

Nabij de weide.

Een frisch landschap van Van Marcke! De runderen zijn levendig geteekend, breed behandeld. Het water is klaar en helder. De boorden van hetzelve schilderachtig door houtwas beschaduwd. Gewis is het een heete zomerdag, en de runderen zijn naar den schaduw- en waterkant gegaan, in afwachting dat de zon meer naar het westen daalt en de koelte eenige verfrissching aanbrengt.

Groenendael.

Het Soniënbosch, zuidwaarts van Brussel, heeft voorzeker dat wilde schoone niet meer van voor twee of drie eeuwen; de beschaving, of liever de exploitatie heeft zich daar reeds al te sterk doen gevoelen. Toch bevat het nog prachtige gedeelten, schilderachtige hoeken, eenzaamheden, welke den stillen wandelaar aanlokken.

Voor eeuwen had het Soniënbosch eene onmetelijke uitgestrektheid,

en wie er zich nog een goed denkbeeld van maken wil, neme Sanderus bij de hand en verlustige zich met de teekening van den platten grond, die van dit bosch geleverd wordt. In dat uitgestrekte woud ontmoette men gehuchten, jachthuizen, kloostergestichten, kapellen, bedehuizen, hermitages en wat dies meer.

Karel V, zijne tante Margaretha van Oostenrijk en zijne zuster Maria van Hongarië, *de jagheresse,* waren vooral in dat bosch thuis. Keizer Karel kwam er niet alleen ter jacht, maar vertoefde ook gaarne in de abdij Groenendael. Volgens een tijdschrift, zou men daar in 1834 nog eenen eikenboom aangewezen hebben, in wiens schaduw eene prachtige, vorstelijke vereeniging gehouden werd.

Die boom zou eens beschaduwd hebben: Karel V, Maria van Bohemen, Maria van Hongarië, Philips II, destijds koning van Napels, Ferdinand en Maximiliaan II. Die vereeniging van gekroonden had ten doel eenen ongeloovige te vereeren, den bey van Tunis, die zich naar Brussel begeven had om zekere vraagpunten, opzichtens het kristendom en de Barbarijsche Staten, te regelen.

Vandaag is daar, in dat grootendeels ingekrompen woud, geen spraak meer van jachten, hoornklank en hondengeblaf; de wolf, het hert, de hinde, het wilde zwijn - alle die dieren zijn verdwenen. De reiger zelf wordt maar schaars meer aan de waterkwebben opgemerkt, en de brusselsche wandelaar komt in de schaduw der boomen zich verlustigen.

Soniënbosch was, in de dagen der Gaulers, aan de zon toegewijd. Later werd het de eigendom van de vorsten van den lande. Behalve het kreupelhout, bevatte het bosch tien duizend bunder oppervlakte. Alle jaren, zegt Wauters, hakte men honderd bunders, en na verloop van een eeuw was gansch het bosch hernieuwd. Napoleon heeft het Soniënbosch inderdaad aan vernieling bloot gegeven; koning Willem, aan wien de Staat het had afgestaan, gaf het over aan de *Société générale.*

Deze laatste heeft groote gedeelten van dat bosch verkocht en de ontginningen hebben, van dat oogenblik, aanzienlijk veld gewonnen. Vandaag is het woud andermaal de eigendom van het belgisch gouvernement, doch het heeft geen schijn meer van hetgeen het vroeger was.

Russisch huisgezin.

Een Russisch huisgezin: ziedaar de titel van dit tafereel, hetwelk blijkbaar door eene meesterlijke hand gemaald werd. Het zijn twee oudjes, welke waarschijnlijk alle hunne kinderen hebben uitgehuwelijkt en nu weêr met hun tweetjes aan de theetafel zitten, zoo als dit in den aanvang van hun huwelijk plaats had. De Rus houdt veel van het huiselijk leven. Omringd door zijne huisgenoten, zijne heiligenbeelden, zijn innerlijk verkeer, leeft hij stil en gelukkig, ten minste zoo lang de knevelarijen der keizerlijke overheden, niet zelden met den knout gewapend, hem niet in die zalige rust komen storen, en hem, vooral indien hij katholiek is, naar het moordend Siberië sleepen!

André Modest Grétry.

André Modest Grétry, een der grootste toonzetters der 18e eeuw, zag het levenslicht te Luik, den ll februari 1741; hij was de zoon van een eenvoudig violonist, die de

eerste viool speelde in de kerk van St. Martin, die lessen gaf in de stad, en in de voorsteden de dansorkesten, tijdens de parochiekermissen, dirigeerde.

De eerste lessen werden den knaap gegeven door een zangmeester van St. Deniskerk, en toen een italiaansche tooneeltroep te Luik vertooningen kwam geven, en omtrent een jaar in die stad vertoefde, trad de jonge Grétry in het orkest. Het was misschien wel het bijwonen der opera's van Pergolose, welke hem aan de dramatische muziek boven de godsdienstige, de voorkeur geven deed.

De eerste zangmeester had den knaap, als het ware, met een brevet van onbekwaamheid weggezonden; eenigen tijd nadien kwam Grétry bij het kapittel en vroeg de gunst, zondags en tijdens de dienst, een motet te zingen. Het werd hem toegestaan en de zang was zoo meesterlijk, dat zijn oude meester verrukt stond.

De man drukte den jongeling de hand en zegde: ‘gij zijt niet gelukt als koorzanger, maar gij zult toch een groot muzikant worden.’ Het kapittel dacht er ook zoo over en schonk den jongeling eene toelage, om eene kunstreis door Italië te doen.

Met den ransel op den rug en den stok in de hand, nam Grétry, op zijn achttiende jaar, de reis aan en werd te Rome in een door een Luikenaar gesticht kollegie (Darcis-kollegie) opgenomen; daar kon men, Luikenaar zijnde, vijf jaren inwonen, terwijl men in de Eeuwige Stad de genees-, heelkunst, rechtenleer, muziek-, bouw- of beeldhoûkunst aanleerde.

Grétry's eigenlijke meester was Casali, daarna pater Martini, door wiens toedoen bij de Philharmonische Akademie mocht binnentreden. Te Rome zelf deed Grétry zijne eerste proeven in de opera; deze waren zeer gelukkig, en de aanslag dien men op zijn leven pleegde, wordt zelfs toegeschreven aan de lage afgunst van een zijner kunstgenoten.

Na acht jaren te Rome te hebben doorgebracht, bood men hem de plaats van kapelmeester te Luik aan. Hooger rang dan dezen hadden zijne goede ouders nooit gedroomd. Grétry zond een muziekstuk op de woorden *Confitebor tibi, Domine,* naar Luik en de plaats werd hem, met algemeene stemmen, toegestaan. De jonge maestro kwam echter geen bezit nemen van het ambt, en hij werd ten slotte vervangen.

Grétry vertrok naar Parijs; doch de beurs was schraal voorzien en gebrek aan geld dwong hem, zich te Geneve op te houden en daar, door het geven van lessen, in zijn bestaan te voorzien. Te Geneve speelde men zijn opera *Isabelle et Gertrude.* Weldra ontmoeten wij den kunstenaar te Parijs.

Grimm spreekt in zijne litterarische briefwisseling over het eerste werk, dat de jonge Luikenaar deed opvoeren. ‘Grétry,’ zegde hij, ‘is een jong mensch, die bier zijne eerste proeven levert; maar die eerste proef is een meesterstuk (*le Huron*), dat den maker er van, zonder twijfel, tot den eersten rang verheft..... Grétry is geboren te Luik; hij is jong, bleek, mager, lijdend, zenuwachtig; hij heeft alle kenteekens van een man van genie. Dat hij trachte te leven.....’

Een aantal stukken volgden de eersten op. Marmontel was de dichter der libretto's. Gansch de bevolking was in geestdrift voor den toonzetter. De koningin Marie-Antoinette, vereerde den muzikant hoog en zelfs werden zijne stukken, in de intieme kringen van het Klein-Trianon, opgevoerd. Niet iedere opvoering was echter een bijval en dit was, in zekeren zin, het geval met *le Jugement de Midas,* eene satire tegen de oude fransche muziek.

De procureursklerken waanden zich, door zekere woorden in het stuk, beleedigd en schuifelden het ongenadig. De voorstanders der oude muziek voegden zich bij de klerken, en zekere dichter schreef het volgende quatrein aan den toonzetter:

La cour a dénigré tes chants,

Dont Paris a dit des merveilles;
Grétry, les oreilles des grands
Sont souvent de grandes oreilles.

Andere stukken werden echter weêr met geestdrift ontvangen. Grétry had overigens eene koortsachtige werkdadigheid. Zoo zond men hem, ter gelegenheid van de opvoering van *Richard Coeur de Lion,* de volgende regelen:

Ceux-ci font bien, ceux-là font vite;
Le plus grand nombre ne fait rien;
Mais Grétry seul a le mérite
De faire beaucoup, vite et bien.

Mehul en Cherubini hadden in de operamuziek een nieuw genre gebracht. 'Hunne harmonie,' zegt Fetis, 'was sterker; de instrumentatie rijker en machtigen dan die van Grétry. Het geheel hunner compositiën paste beter voor een volk, dat eene zoo groote behoefte aan indrukken had.' Zijne stukken werden vergeten, en toen de toonzetter zich naar de vereischten van den tijd wilde plooien, gelukte hij slechts ten deele.

Grétry was een toonzetter 'vol geest en delicaat gevoel;' hij vertegenwoordigde, in muziek, Frankrijk in de 18e eeuw; het was hem

onmogelijk zich tot nieuwe denkbeelden te schikken.' Wat van 1793 tot 1803 van hem vertoond werd, biedt sporen aan dier vruchtelooze pogingen, om zich de nieuwe denkbeelden eigen te maken. Napoleon legde eene plaaster op de wonden, hem door de vergetelheid toegebracht: hij gaf hem een goed pensioen en de orde van het Legioen van Eer.

Het overige zijner levensdagen bracht hij door in de Hermitage van Jean-Jacques, te Montmorency, welke hij gekocht had en schreef daar werken over de muziek. Deze laatsten waren welkom; doch, even als toen de toonzetter buiten zijne sfeer ging in de muziek, miste hij den bijval toen hij zich op een ander terrein dan dat der muziek, wilde bewegen.

Grétry leefde rustig te Montmorency, toen een bijzonder geval hem van daar verjoeg. Een mulder werd nabij zijn landhuis vermoord. Het was in den nacht van 30 augusti 1811. Te vergeefs trachtte men den toonzetter gerust te stellen: hij dacht dat ook tegen hem de ponjaard des moordenaars was opgeheven. Twee jaar verbleef hij weder in de stad en toen hij andermaal zijn landhuis betrok, stierf hij aldaar den 24 september 1813.

De neef van den grooten man schreef aan den prefekt van het departement der Ourthe, alsook aan den maire van Luik, dat hij het hart van Grétry aan die stad ten geschenke gaf. Het antwoord was echter weinig betamelijk: men meldde aan den heer Flamand Grétry, dat hij het voor Luik bestemde met de diligencie kon meêgeven.

Dat antwoord kwetste den neef dermate, dat bij weigerde het hart te laten volgen. De overheden van Luik voelden de onbetamelijkheid en trachtten deze te vergoeden; doch te vergeefs. Zij spanden eindelijk een proces tegen den bloedverwant in. Eerst in 1828 gaf het koninklijk hof van Parijs een vonnis, waarin Luik in het bezit van den schat werd gesteld.

Prachtige feesten werden, bij den aanvoer van het hart, te Luik gegeven, en later werd den toonzetter een standbeeld opgericht. Van geboorte was Grétry inderdaad een Belg; doch hij was het niet als kunstenaar. Hij heeft nooit te Luik of elders in België gewoond of geleefd; bij was, zooals wij zegden, de uitdrukking der fransche kunst in de 18e eeuw.

Vergankelijke glorie.

De oude dichter Blieck, van wien wij in eene voorgaande aflevering spraken, sluit zijn laatsten bundel met een stukje onder bovengemelde titel, en die vergankelijke glorie' is verpersoonlijkt in de niet heel poëtische figuur van een..... kok. Het stukje is frisch en luimig en toont het vroolijk gemoed van den dichter aan, die niet zooals Bilderdijk, met 'een voet in 't graf' jammert, jeremiades maakt en klaagt, maar zonder wee op het vervlogene terugziet en zelfs nog gul weet te lachen en fijn weet te spotten. Luistert naar zijn afscheidslied:

> Een kok, schoon niet van 't ras der fransche marmitieren,
> Dat kondschap van zijn kunst met tromp en trommel doet,
> Geeft, aan geringen prijs, gerecht in overvloed,
> En ziet rond zijnen disch de bloem der tafelieren.
>
> Maar op dat kort geluk volgt lange tegenspoed,
> De gasten worden raar: een hoopken arme siren;

En haast geen mensch meer komt zijn stuiverken bestieren
Voor kost dien hij alleen, hij kok, thans eten moet.

Zijn huis blijft onbezocht, begraasd van wederkanten,
Al staat hij aan zijn deur en ziet hij naar kalanten,
Die hem voorbijgaan op 't gelui der maaltijdklok.

Zoodanig mettertijd raakt onze man vergeten,
Dat zijn geburen zelv' beweren niet te weten
Wie onder hen verkeert als oudvermaarde kok.

Sic transit gloria mundi, zoo gaat het, ja, met de oudvermaarde koks, en zelfs wel eens met de dichters; maar niet, Goddank! met de dichters, die de namen dragen van Tollens, Ledeganck, Blieck, Van Ryswyck, Van Duyse en anderen van onze dagen.

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

De veldwachter kreeg een zoo onzettenden vuistslag op het aangezicht dat hem het bloed door mond en neus wegspoot; daarna vatte de jonge boer hem om zijn midden en smeet hem in de gracht, die half vol water stond.

- Dat zult gij duur betalen! riep de dorpsambtenaar, terwijl hij uit de modder der gracht omhoog kroop.

- Ik ben uw getuige, zeide Marc Munter; verzet tegen de openbare macht, en mishandeling van een ambtenaar in het uitoefenen zijner bediening, zijn twee feiten die hoog staan aangeschreven.

- Het is bijna, of men ons hier voor de tweede maal in een hinderlaag lokt, zeide Walt.

- Laat ons heen gaan, baas Dremmel, zeide Faab; wat gebeurd is, is gebeurd, maar mij door een gemeenen kerel laten aanraken, doe ik niet.... ik ben een eerlijke boerenknecht en ga voor niets om.

- Ik houd meer van u dan een uur geleden, Faab; gij toont nog dat gij eer en bloed in 't lijf hebt.

Toen de mis uit was, kwam Dremmel alleen naar huis; Faab had een oogenblik vroeger dan hij de kerk verlaten, maar was niet meer te zien geweest.

Des avonds was hij nog niet tehuis, en ook de volgende dagen kwam hij niet.

Niemand had den boerenknecht ergens gezien of ontmoet; Faab was spoorloos verdwenen, en eenige weken later werd er van hem niet meer gesproken.

Bij Dremmel echter sprak men nog heel den dag van hem; Goolke had zich de oogen uit het hoofd geweend, en ook haar vader zat heele dagen daar in den hoek van het vuur, met het hoofd tusschen zijn knieën.

Waarom had Faab, zoo in eens, het dorp verlaten? O, Dremmel vermoedde het wel; zijn knecht, na de ontmoeting van den veldwachter, had lont geroken, en, uit vrees voor de gevangenis, waarvan zijn baas hem zooveel had verteld, zich van kant gemaakt.

Waar was hij heen gevlucht? Zou hij nog eens wederkeeren en wanneer? God alleen konde het weten, want Faab die het ook wist, gaf geen teeken van leven.

Wij ook kunnen van Faab Knokkel verder niets meer zeggen; daarom keeren wij maar terug naar het opgegraven kerkpad tusschen de twee berkenheggen, en zien of daar niets bijzonders voorvalt.

Ja, des anderen daags in den morgen, kwam baas Dremmel den sloot toeschieten, maar toen hij den volgenden dag er heen kwam, was de aarde wederom uitgeschoten en de gracht hersteld.

- Kom, dat moet een einde hebben, zei Dremmel; Goolke, ik ga morgen naar de stad een rechtsgeleerde raadplegen.

- Och, vader, waarom blijft gij niet hier? sprak Goolke.

- Neen, meid, elk zijn recht.

- Vader, dat pad heeft toch zoo weinig waarde.

- Ik schat heel de streep gronds op minder dan vijftien gulden.

- En zou ik mij voor die kleinigheid zoo moê maken?

- En mijn recht dan, lieve meid?

- Och, vader, doe mijn raad, sta dat ongelukkig pad maar aan Munter af.

- Neen, meid, dat kan niet.

- Dat pad heeft u al eens in het ongeluk gebracht; het heeft den armen Faab misschien voor altijd van ons doen heen vluchten, en God weet wat ons, om dat stukje grond zonder waarde, nog staat te wachten.

- Het oude kerkpad moet hersteld worden en blijven bestaan ook.

- Och, vader, met twintig stappen omweg te maken, is alles uit.

- Dat is hetzelfde niet, meisje; nu zie ik eerst dat gij van al die zaken nog geen verstand hebt.

- En de Hemel weet, wat kosten er zullen loopen op eene zaak die eigenlijk toch geen belang heeft.

- Geen belang? En waarom moet ik mijn goed afstaan? Heel mijn leven zou mij dat op mijn hart drukken. Die akker, die berkenheg, dat pad komen van mijn vader, mijn grootvader, mijn overgrootvader en zoo voorts. Ik, gij, uwe moeder, en mijne voorzaten gingen daar langs naar de kerk; en ik zou dat pad afstaan?

- Wij zullen een omweg maken, vader.

- En dan aan dien groothans van een schepen het genoegen laten, zijn buurman uit den zadel te hebben gelicht? Die schande zou ik nooit kroppen.

Groenendael.

- Die schande, vader, zoude weldra zijn vergeten; en iedereen zou met eer van u spreken, indien gij de wijste wildet wezen.

- En indien dat dwarshout van een schepen morgen een ander voorwendsel uit den hoek haalt om mij te plagen? Want die man heeft een wrok op ons, dat ziet men klaar.

- Recht blijft toch altijd recht, vader.

- Ha! daar heb ik u, recht blijft altijd recht, en juist daarom ga ik morgen naar de stad; en indien ik geen gelijk haal, zal de duivel de keers houden; ja, dat zal hij!

- Vader, wees toch voorzichtig; is er geen gevaar dat men u andermaal gevangen houdt?

- Geen gevaar, brave meid; nooit komt vader meer in dat akelig hok; daar zal hij voor oppassen..... mijn mond houd ik gesloten en mijn handen tehuis, maar mijn recht moet ik hebben.

Met een langen zucht van het arme Goolke werd het gesprek gesloten.

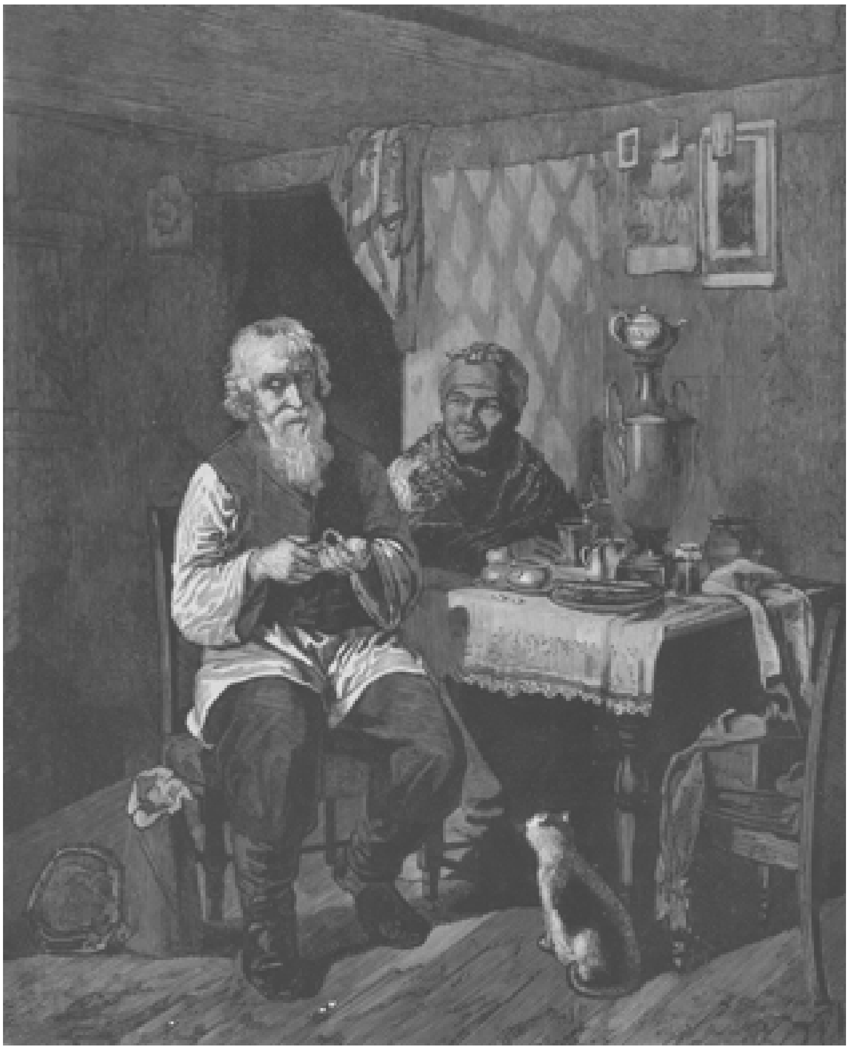

RUSSISCH HUISGEZIN.

Den volgenden dag vroeg in den morgen zat Dremmel zijn schoenen aan te rijgen, haalde geld onder uit de kist, die tegen zijn bed stond, stak zijn pijp aan en vertrok, terwijl hij Goolke toeriep, dat hij tegen den avond, misschien vroeger, zoude wederkeeren.

In een herberg, bij het ingaan der stad, trof hij een marskramer aan, wien hij zoo ten halve met het doel zijner reis bekend maakte.

- Dat hij eene dwaasheid beging met een advokaat te gaan raadplegen, meende de marskramer, die in zijn leven veel gehoord en gezien had, en wel overtuigd was dat die heeren oneindig veel boeken, maar weinig kennis van zaken hadden.

- Of de marskramer hem dan een anderen raad konde geven? had Walt gevraagd, dewijl hij toch, onverrichter zake niet naar huis ging.

- Dat er in de stad een man woonde, die met alles weg wist, en hem stellig zou voorthelpen, had de kramer geantwoord; dat het iemand was, die zonder advokaat te zijn, toch een uitmuntend advokaat was, de zaken spoedig en voor een kleinigheid afdeed en altijd gelijk kreeg.

- Dat hij zulk een man juist moest hebben, had Dremmel gezegd.

- Dat die man iemand was, die bekend stond, zonder weêrga behendig te zijn in het schatten van grondeigendommen, en de moeielijkste zaken, bij voorbeeld in nalatenschappen, uit den war te helpen.

- Maar of die man wel juist bevoegd zoude wezen, om de zaak van het kerkpad goed te begrijpen? had Walt opgeworpen.

- Dat hij niet lang geleden een boer gedwongen had zijn scheidspaal tusschen twee akkers, zoo en niet anders te leggen, en den verdrukten buurman recht had laten wedervaren, had de kramer daarop geantwoord.

- Dat de zaak van den scheidepaal reeds eenige overeenkomst had met de zijne, had Dremmel gezegd.

- En dat die man, wien hij bedoelde, de braafste der wereld was, dewijl hij sedert jaren en jaren altijd vette hanen, zoo als hij er ook nu in zijne mand had, van hem had gekocht.

De marskramer wist den boer zoo veel goeds van dien man te zeggen, dat deze eindelijk besloot zijne raadgeving te volgen; een halfuur later trad hij bij den alvermogenden man, den heer Twijstel, binnen.

Twijstel luisterde aandachtig naar al de uitleggingen van Walt Dremmel, die minstens een uur noodig had om hem met al zijne aangelegenheden bekend te maken.

Terwijl de boer sprak, maakte hij gedurig aanteekeningen in zijn zakboek, en vroeg van tijd tot tijd meer nauwkeurige verklaringen over de zaak, iets wat aan Walt Dremmel buitengewoon beviel.

Twijstel bevond dat de moeielijkheden, tusschen Dremmel en Munter opgerezen, al te eenvoudig waren en onvermijdelijk ten voordeele van den eerste moesten uitvallen.

Alles was voor Dremmel, en niets bewees dat Munter de minste aanspraak kon maken op het betwiste kerkpad. Ziehier wat er moest gedaan worden:

Dremmel moest de sloot dichtmaken, en maar altijd den ouden weg naar de kerk volgen. Werd de gracht des avonds door Munter wederom gegraven, onmiddellijk daarna, al ware het zevenmaal in de week, moest zij wederom worden toegeschoten. Langzamerhand, dacht hij, zou den kwaadwilligen buurman dat spel beginnen te vervelen, en de zaken kwamen op die wijze van zelf weêr op den ouden voet.

In alle geval kwam Twijstel eens dezer dagen zelf het terrein afzien, de kadastrale kaart raadplegen, en zoo het niet anders kon, den grondslag leggen van een regelmatig rechtsgeding, hetwelk voor Dremmel, zonder den minsten twijfel, zegepralend moest eindigen.

Toen de boer zijn linnen beurs open maakte, om mijnheer Twijstel voor zijn moeite en goede raadgevingen te voldoen, hield deze hem de hand vast, zeggende, dat hij voor die kleinigheid niets aannam.

Integendeel, hij schonk hem een groot glas brandewijn in, en bood hem sigaren en tabak aan.

Grooter genoegen konde hij aan Walt Dremmel niet verschaffen; een glas brandewijn en zijn pijp (geen sigaren; van dat nieuwmodensch goed hield de boer niet) waren voor hem een genot, dat het keurigste eten en drinken ver overtrof.

Bij zijn vertrek drukte Twijstel hem gulhartig de hand, hem nogmaals verzekerende dat hij zich de zaak ter harte zou trekken, en de hooghartige dorpsschepen er een vuile pijp bij zoude rooken; want, voegde hij er bij, recht is recht, en blijft recht ook.

Dremmel ging voldaan naar huis; hij wenschte zich geluk den marskramer dien morgen aangetroffen en zijn raad gevolgd te hebben; ja, Twijstel was een man van kennis en groote ondervinding, die den verwaanden dorpsschepen een bril zoude passen, zoo als hij er nog nooit een op den neus had gehad.

Nog denzelfden dag tegen den avond werd de sloot voor het kerkpad toegeschoten, en den volgenden morgen hield Dremmel van ver de wacht, om te zien wat zijn buurman Munter in 't zin had.

Weldra zag hij hem met een knecht aankomen; zij hielden bij het pad stil en groeven er wederom een breede gracht voor.

Zij waren maar even weggegaan, toen Dremmel zijn knecht riep en met hem regelrecht naar het pad ging, waar zij de sloot wederom toeschoten en met zoden dicht legden.

Den volgenden morgen voor dag en dauw was de weg wederom opgegraven, en een half uur later lag de grond wederom effen.

Meer dan eens gebeurde het, dat op een en denzelfden dag de sloot tweemaal open en ook tweemaal werd dicht gemaakt.

Dremmel had sedert den dag, dat hij mijnheer Twijstel was gaan raadplegen, geen slag meer gewerkt; ofwel hij zat achter een haag of in zijn zoldervenster op de loer, om te zien wat er aan het pad gebeurde, ofwel hij ging met zijn knecht er heen om al wederom het pad, even als gisteren, even als den voorbij zijn den morgen, in den vroegeren staat te herstellen.

Na veertien dagen van een onophoudelijk optimmeren en afbreken, kwam mijnheer Twijstel op zekeren dag bij Dremmel aan.

Onmiddellijk na zijne aankomst gingen beiden naar de plaats, waar Dremmel meende dat al zijn genoegen, fortuin en aardsch geluk berustten; andere belangen, dan zijn recht op het kleine kerkpad, scheen hij in de wereld niet meer te hebben.

Lang bleef mijnheer Twijstel ter plaatse, ging twintigmaal langs het pad op en neder, zag nauwkeurig alles af, teekende alles in zijn zakboekje aan, en luisterde aandachtig naar al de omstandige uitleggingen en aanwijzingen, welke Dremmel hem gaf.

Daarna ging hij met hem inzage nemen der kadastrale kaart.

Dremmel moest bij zich zelven bekennen, dat Twijstel toch veel kennis en verstand had, want nauwelijks had hij een oog op de kaart geworpen, of hij wist reeds waar het kerkpad tusschen de twee berkenheggen heen liep.

Volgens de kadastrale opmeting echter behoorde het pad bij het hooiveld aan Marc Munter.

- Wat beteekent dat? vroeg Dremmel.

- Dat de landmeter, denkelijk op verzoek, misschien ook op aandrijving van Munter, het pad als toebehoorende aan het hooiveld heeft afgeteekend.

- En is hij daarom de wettige eigenaar van den grond?

- Volstrekt niet.

- Dan moet die kaart ook maar terstond veranderd worden; ja, en dat op staanden voet.

- Dat zoude moeielijk gaan, antwoordde Twijstel, lachend om de eenvoudigheid van den boer; wanneer iemand bezwaren tegen de kadastrale meting heeft in te brengen, moet dit in een bepaald tijdsverloop geschieden; nu echter is die tijd reeds lang voorbij.

- Hoe kan een ongeleerde boer zulks weten? riep Dremmel uit; zoo kon, bij voorbeeld, de landmeter mijne gansche boerderij wel bij die van mijn buurman hebben gemeten; en zou hij daarom dan ook de wettige bezitter van mijn goed wezen?

- Uwe aanmerking is zeer gegrond, antwoordde Twijstel; neen, het werk van den landmeter bewijst volstrekt niets; wij van onzen kant hebben doorslaande bewijzen, en niets gemakkelijker dan deze door de rechtbank te doen aannemen..... Recht blijft immers altijd recht?

- Dat heb ik altijd gehoord en gemeend ook, zei Dremmel.

- Ga nu maar altijd voort met het pad open te houden; maar vooral, gebruik nooit geweld, want uw buurman zou zich misschien gaarne een pak slagen getroosten, om u ten tweede male tot de gevangenisstraf te zien veroordeelen.

- Wees gerust, in die klem steek ik mijn voet niet meer.

- Van mijnen kant, ga ik van heden af alles in het werk stellen, om de zaak kort en bondig af te werken.

- Krijg ik daar de hand op?

- Tienmaal en nog meer.

En mijnheer Twijstel sloeg tweemaal achterrolgens den boer in de geopende hand.

Intusschen liep op de boerderij van den armen Dremmel alles ver-

keerd; hij zelf werkte geen slag meer; had hij de handen niet vol met dagelijks of om den anderen dag die verwenschte sloot toe te graven? En moet hij aan iedereen, dien hij ontmoette, de zaak van het kerkpad niet uitleggen en ophelderen?

Moest hij niet rechts en links bij de boeren rondgaan, ten einde van hen te hooren, hoe zij nog van hunnen kindertijd wisten dat het pad aan Dremmel toebehoorde, en ook dit van vader en grootvader hadden hooren zeggen?

En dan, moest hij niet dagelijks bij den schoolmeester een bezoek afleggen? Waarom dat bezoek bij den schoolmeester?

Luister, de schoolmeester, die geen vriend van den schepen was, (schoolmeesters zijn zelden groote vrienden van het dorpsbestuur) had zich gelast al de oude transportbrieven, die men hem aanbracht, te doorsnuffelen, ten einde daaruit op te sporen dat de Dremmels van onheugelijke tijden af, het betwiste kerkpad in bezit hadden.

Om al deze en meer andere gewichtige reden konde Walt zich met zijne boerderij niet bemoeien, en was wel gedwongen ondauks zich zelven, het werk, tot dat alles weêr op zijne plaats was, aan knecht en arbeiders over te laten.

Het laat zich licht begrijpen, dat sedert lang het dorp met de zaak van het kerkpad bemoeid was; weinigen trokken partij voor den boer der Moerstêe, bijna allen voor Walt Dremmel, omdat iedereen de vaste overtuiging had dat de man in zijn recht was.

Iedereen wilde het pad zien, waarom zoo oneindig veel beweging werd gemaakt, en velen, die den weg honderdmaal hadden betreden, gingen er nu heen uit nieuwsgierigheid, om te zien of Marc Munter, of zijn buurman niet aan het werk was; de eerste om de gracht open te maken, de tweede om dezelve weêr dicht te leggen.

Hoe meer volk er kwam zien, hoe meer Dremmel er aan hield de raadgevingen van Twijstel stipt na te komen; naarmate de bemoeiingen der dorpelingen met de hangende zaak grooter werden, vermeerderde ook bij baas Dremmel het gevoel van eigenliefde; minder dan ooit was hij genegen zijn hoofd te breken en toe te geven.

Nu was het winter en de grond als ijzer zoo hard geworden. Daar de sloot toelag, op het oogenblik dat, met de twee Kerstdagen, een geweldige vorst den grond onbreekbaar ineen had gemetseld, konde Marc Munter aan spitten of graven niet denken.

De winter hield weken en weken aan; het oude kerkpad was en bleef open, en zelfs toen de dooi inviel werd de weg niet meer opgegraven.

Dremmel meende aan den eindpaal van alle moeielijkheden te zijn gekomen, toen op een morgen de weg, even als voor eenige maanden, wederom was opgebroken.

Nog denzelfden dag vertrok hij naar de stad om mijnheer Twijstel te raadplegen.

- Of alles gunstig was afgeloopen? vroeg Goolke, toen zij haar vader twee uren vroeger, dan zij hem te huis had verwacht, zag wederkeeren.

- Neen, meid, ik kom onverrichter zake terug; en daarbij heb ik met Twijstel maar afgerekend, dewijl het mij toch duidelijk is gebleken, dat, met al zijn kennissen en bekwaamheden, het niet in zijne macht is mijn recht te handhaven.

- Men zegt altijd, vader, dat soortgelijke heeren de wol tot op de huid zuiver afscheren.

- Twijstel is een afzetter; hij heeft mij leelijk beet gehad.

- Vader, het is toch jammer, dat gij uw geld, waarvoor wij allen, en gij voornamelijk, zoo hard werken, zoo maar op de straat moet werpen.

- Ja, meid, dat is jammer; ik meende met een rechtschapen man te doen te hebben, maar.....

- En hoeveel hebt gij hem dan betaald voor zijne moeite?

Dremmel aarzelde, hij ging op en neêr door het huis, liet zijne pijp uitgaan, stak ze weêr aan, en zag er ontevreden uit.

- Gij vroegt daar wat ik aan Twijstel heb betaald? Ik zal het u zeggen; gij alleen, meid, moogt het weten, omdat gij kunt zwijgen... Met onze beste melkkoe te verkoopen, heb ik mijn geld niet terug.

- Erbarming! riep Goolke, terwijl zij hare twee handen boven haar hoofd tegen elkander sloeg; nog dezen morgen kwam de slachter er tweehonderd gulden voor bieden.

- Tweehonderd gulden? herhaalde Dremmel, met een langen zucht; die som heb ik juist aan den aftroggelaar betaald... doch nog eens, Goolke, geen woord mag daar van worden gerept.... voor eene andere melkkoe wilde ik niet dat het uitkwam.

- Dat geheim zal ik bevaren, vader, sprak zij; doch is het nu geen tijd geworden van al die dwaasheden af te zien? Het geld gaat met heele handvollen de deur uit, de boerderij wordt verwaarloosd, Faab is weg en blijft weg, en uwe gezondheid gaat achteruit en waarom?

- Kom, zwijg nu maar, meid, vader weet alles.

Toen ging Goolke voor hem op de knieën zitten en nam zijne twee handen vast, opdat hij niet zou heengaan.

- Ach, vader, gij zult Goolke nog zick maken, snikte zij; beloof mij, dat gij van al dat twisten met de Moerstêe zult afzien, en u met het ongelukkige kerkpad voortaan niet meer bemoeien..... Of zoudt gij Goolke willen zien sterven, vader?

- Kom, zwijg nu maar; gij zijt een brave meid, zei Dremmel, en liep traanoogend de deur uit.

X.
Het proces.

Den volgenden zondag gingen vader en dochter naar de kerk.

Goolke ging niet langs het bekende pad, en Dremmel maakte geen aanmerking, dat hij, voor de eerste maal van geheel zijn leven, zijn gewonen weg niet volgde.

Hij loerde wel, schuins omziende, naar het pad tusschen de twee berkenheggen en naar den aardhoop, die voor de uitgegraven sloot lag, doch hij ging zwijgend voorbij.

Ook den volgenden zondag onderstond hij zegepralend de zware proef, en Goolke, tot haar onuitsprekelijk genoegen, dankte den goeden God, dat die vreeselijke buiën eindelijk over waren.

Ja, die vreeselijke buien waren voorbij; doch binnen, in het hart van den vuurberg, smeulde nog vuur, hetwelk later misschien toch wel konde losbarsten.

Voor het oogenblik ging alles weêr op den ouden voet bij baas Dremmel. Walt werkte weêr van den morgen tot den avond, zoo als voorheen, en hield een wakend oog over de boerderij.

Nooit sprak men in huis over het kerkpad; de naam van Marc Munter werd niet genoemd, en sedert eenigen tijd dat het onweder bedaard was, had Walt zijne vroegere

gezondheid en frissche bloedkleur, die hem bij de boeren voor een schoon man deed doorgaan, weêrgekregen.

Zijn ros, stekelig haar was echter grijs geworden en zijn baard, voorheen rood als een vossenpels, was spierwit.

Doch Dremmel was de man niet, die tienmaal daags voor den spiegel stond, en zich moê maakte om de kleur van haar en baard; neen, dat was hem volstrekt om het even, en hij zou er zelfs niet van hebben gesproken, indien morgen of overmorgen hoofd en kin pekzwart waren geworden.

Goolke, de arme meid, die sedert langen tijd een treurig, bleek en ongezond aanzien had, zag er weêr blozend uit en ook weêr gelukkig zoude zij geweest zijn, indien Faab Knokkel, haar verloofde, maar ware wedergekeerd.

Aan de grasmaaiers uit de Noordbrabantsche grensdorpen had zij gevraagd, of zij daar boven in Holland eens naar hem zouden vernemen, en aan de belgische marskramers, die van tijd tot tijd in huis kwamen, om tijken en andere ellewaren te verkoopen, had zij verzocht in de groote steden van het land acht te slaan, of zij Faab hier of daar niet ontmoetten.

Maar niets, niets hoorde men ooit van den armen Faab.

Eindelijk kwam een paardenkooper, die Dremmels veulen wilde koopen, haar berichten, dat Faab aan het droogmaken van het Haarlemmermeer werkte (ja, zoo lang is onze geschiedenis reeds geleden).

De paardenkooper wist het van iemand, die handel dreef in bloembollen, en die jaarlijks te Haarlem ging opkoopen.

Denzelfden avond zou Goolke een brief schrijven aan Faab, en hem aanzetten om maar spoedig weder te keeren.

En wat schreef het arme wicht al in dien brief, den eersten misschien welken zij schreef, sedert zij de dorpsschool verlaten had?

'Dat zij gehoord had dat Faab in het Haarlemmermeer was, dat zij allen zoo ongerust voor hem waren geweest, en nog altijd aan hem dachten; dat alles nu uit was met het kerkpad; dat de veldwachter, eene maand geleden gestorven was aan de kinderpokken, en dat Faab dus niets meer te vreezen had.

En dat zij zoo tevreden zoude zijn, indien hij toch maar spoedig wilde weder keeren, want dat vader maar altijd sprak van Goolke spoedig getrouwd te zien; en dat zij hem nog altijd beminde, en of hij ook zijn woord nog had gehouden, maar dat zij liever had, dat hij zelf terstond overkwam.

En dat zij nu uitscheidde met de pen maar niet met het hart.'

Ja, dat alles schreef zij, onderteekende toen, sloot den brief en schreef er op:

'Aan Faab Knokkel in 't Haarlemmermeer.'

De dagen volgden elkander op, de weken verliepen, doch het ongeduldige Goolke kreeg geen antwoord, en zelfs kwam er een grasmaaier uit Holland terug, die haar verzekerde, dat hij in heel het Haarlemmermeer, waar hij een dag had vertoefd om al dat reuzenwerk van droogmaking af te zien, zelfs den naam van den ouden knecht niet had hooren noemen.

Goolke had dien dag geen slag gewerkt, maar altijd in den stal bij de koeien gestaan, om daar met den voorschoot voor de oogen te blijven weenen.

ANDRÉ MODEST GRÉTRY.

Tegen den avond, toen Dremmel te huis kwam, vond hij haar in het donkerste hoekje, en vernam van zijne snikkende dochter wat de grasmaaier haar had verteld, en dat Faab misschien wel sedert lang dood was.

- Kom, lieve meid, had de vader gezegd; wees nu niet zoo bedroefd; den een of anderen dag komt Faab wel weder, en dan trouwt gij met hem den eersten dag den besten. Dood is hij niet; waarom zou hij dood zijn? Kom, droog nu uw tranen af; 't

is schande voor meid en knecht; doe dat nu voor vader, die alleen om u genoegen te geven, zoo veel heeft moeten verkroppen om het oude kerkpad.

- Och, ja, dat was toch waar ook, had Goolke daarop geantwoord.

Zij veegde met haar voorschoot de tranen af, ging zich buiten eens frisch aan den put wasschen, en zeide dat zij nu aan niets meer zoude denken.

Nu was het wederom winter; gedurende den dag stonden de boeren in de schuur te dorschen en Zoodra de avond was gevallen, hadden zij volstrekt geen werk meer.

De jongelieden gingen, gedurende de lange winteravonden, hier of daar in de buurt praten en een pijp rooken; de oude boeren bleven tehuis, schilden den kemp af, pelden boonen uit, of maakten bezems van bremtakken voor hun eigen gebruik.

Des daags weinig te werken en gedurende de lange winteravonden weinig of niets te doen hebben, kan den boer wel eenige dagen, doch niet lang, bevallen; neen, de winter is een vervelende tijd voor de boeren; de zondag echter is een genoegelijke dag.

Heeft de lezer nooit in wintertijd een zondag, in een of ander grensdorp der Kempen, doorgebracht? Zoo ja, dan moet hij hebben opgemerkt, dat sommige boeren zich daar heel den namiddag vermaken met paardrijden.

De paarden hebben des winters weinig of geen werk, en worden daardoor zoo dartel dat zij des zondags volstrekt moeten worden afgereden.

Zadels hebben de meeste boeren niet, maar wel groote schapenvachten met een paar stijgbeugels; een toom hebben zij allen.

Marc Munter, de dorpsschepen, was een groot liefhebber van paardrijden, en daar hij op zijne groote boerderij twee paarden noodig had, reed hij des zondags bij wintertijd met zijn knecht uit.

Het was dien dag een heerlijk weder; de grond was hard als een steen en effen, dewijl de vorst na een lange droogte was ingevallen.

De zon scheen helder, en straalde vroolijk door de boomtakken met zilveren ijzel bedekt; er was geen wind en over dag was het volstrekt niet koud.

Ja, dat was een heerlijk weder om uit te rijden.

Reeds in den morgen had de knecht op de Moerstêe de paarden geroskamd met den stroowisch afgewreven, en daarna het haar met den borstel glad gelegd.

Zoodra het middagmaal voorbij was, had hij op elk paard een zwarte, dikke schapenvacht gelegd, de stijgbeugels om den buik geriemd en de toornen met vertinde stang aangestoken.

Nu moesten nog de hoeven worden zwart gemaakt, en dan zou hij de paarden buiten brengen.

Marc Munter stond aan de deur gereed en bekeek met welgevallen zijne twee ruinen, die er voortreffelijk uitzagen. Hij was trotsch op zijne paarden (ja, hij was trotsch op alles wat hem toebehoorde), en vroeg aan zijn knecht, of er in het dorp een boer was, die met twee zulke kleppers op de baan konde komen.

Neen, schooner paarden had niemand, en daarbij hadden de meeste boeren slechts één paard.

- Nu de staarten nog opgebonden, gebood de schepen; een boeren paard, dat men bereed, mocht volgens hem nooit een hangenden staart hebben; dat was een oud gebruik en het paard was er te schooner om.

Zoodra de staarten waren opgebonden, stegen meester en knecht op en reden weg. Zij draafden een paar keeren ter langs door het dorp en stapten toen stil langs den

straatweg buiten de huizen, waar de ruiters gewoonlijk van wijd en zijd bijeen kwamen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 30]

De 25 augusti 1830.

DE KONINGIN-MOEDER VAN BEIEREN.

Ziehier in welke merkwaardige woorden de procureur-generaal, C.V. de Bavay, in zijne onlangs verschenen *Histoire de la Révolution belge de* 1830, over den aanvang dezer omwenteling spreekt:

'Verscheidene (politieke) handlangers, zegt Louis Blanc in zijne *Histoire de dix Ans*, vertrokken (uit Parijs) naar België. Zij wonden er de gemoederen op, en wierpen in het volk dat zaad der hartstochten, hetwelk in hun eigen gemoed broeide. Zij handelden zoo wel, dat in den nacht van 25 op 26 augusti, den kreet in de brusselsche straten weerklonk: *imitons les Parisiens.* De beweging, die alsdan eenige jonge lieden, bij het verlaten der opvoering van de *Muette*, meêsleepte, had het karakter niet van eenen oproer....'

'De beweging van 25 Augusti', zegt Bavay, 'was dus geene *belgische* maar wel eene *fransche* beweging, en de *National* van Parijs, die alsdan een half officieel karakter had, erkende dit insgelijks. Een fransch en onlangs verschenen schrift meldt ons zelfs, dat die *colpolteurs de révolution* ons toegezondon waren door de republikeinsche maatschappij *les Amis du Peuple*, en dat ook dergelijke oproer-leurders naar Polen waren gestuurd. Een hollandsch schrijver zegt insgelijks,

dat de oproer geleid werd door vele fransche en eenige belgische jongelingen. Ook werd de fransche driekleur in den nacht opgestoken; maar onze wakkere Ducpétiaux scheurde ze af, en verving ze door de brabandsche driekleur, die de belgische vlag werd.

'In betrekking gesteld met de korrespondenten van M. Mauguin en de kleine groep Belgen, die ons land aan Frankrijk wilden annexeeren, viel het den parijzer handlangers niet moeielijk hunnen aanslag te plegen, en deze had ten doel, zooals Louis Blanc getuigt, "de eeuwige grenzen van den Rijn en de niet minder eeuwige annexatie van België aan Frankrijk." Het was, kortom, de proloog van den gewapenden aanval van Risquons-Tout, tijdens de fransche republiek van 1848.

De *Muette de Portici*, welke opera het uitgangspunt van den oproer was, mag als een gelegenheidstuk voor de oproermakers beschouwd worden. De duo *Amour sacré de la Patrie* werd bovenmate toegejuicht en na afloop der vertooning, vormden zich groepen, die zich naar de bureelen van den *National* (het blad van Libri-Bagnano) richtten. Daar werden de vensters stuk geslagen en men trachtte de deur neêr te loopen. Eene stem riep: *chez libri!* en de samenscholing wendde zich om, en begaf zich naar den boekwinkel van Libri-Bagnano, in de Magdalena-straat.

De volksstroom werd immer grooter; men verbrijzelde de vensters, liep de deuren in, vernielde alle meubels, verscheurde alle boeken en papieren en wierp ze in vlokken door de vensters. Omtrent middernacht verdeelden zich de groepen. Een dezer ging naar het paleis van justicie, en sloeg, onder het geroep van *Vive de Potter* en *à bas van Maanen*, de ruiten van het assisenhof (Ruysbroeckstraat) in. Eene andere groep, talrijker dan de andere, trok naar de Berlaimontstraat, waar het huis van den directeur van policie overweldigd en vernield werd.

De menigte ging alsdan naar het hotel van justicie, op den hoek van den Kleinen-Zavel en de Klein-Karmelietenstraat. In een oogenblik werden de deuren ingeloopen en gaven aan de woelige groepen toegang. Onder den kreet van *à bas van Maanen* stormde men binnen. Meubels en andere voorwerpen werden vernield; het was, door het groote gedrang des volks, onmogelijk de gewapende macht te doen handelen.

Na die eerste losbersting scheen het volk raad te slaan; het stak het gebouw in brand en kort nadien bleven er slechts eenige brokken muur van hetzelve over. Van de meubels, die in het midden van den Kleinen-Zavel geworpen werden, maakte men een vreugdevuur en eene bende plunderaars brandde en vernietigde den volgenden dag, onder het geroep van *Vive la république! Vive de Potter!* verscheidene fabrieken te Brussel, te Forest, te Stalle en te Cureghem. De koninklijke wapens, die op de openbare gebouwen en de huizen der hofleveranciers prijkten, waren altemaal in den nacht verdwenen.

De aandrijving was, zooals men ziet, gegeven; de gebeurtenissen hebben het overige gedaan. Daartoe bepaalt zich inderdaad de belgische omwenteling, *aan welke niemand dacht, behalve de groep annexionnisten van Alexander Gendebien*. Zij is dus niet, zooals men gedurig zegt, het werk der katholieken: aan deze toch was recht gegeven in al hunne grieven; zij hebben enkel de omwenteling ondersteund door hunne steuning in het Kongres, *en door hun in waarheid belgisch karakter*, even vijandig aan Frankrijk als aan het orangism.'

Alzoo doet de heer Bavay zien, dat ook de revolutie van 1830 begonnen werd door de fransche republikeinen, en door diegenen welke België aan Frankrijk wilden verkoopen - en niettemin richt men aan deze laatsten, standbeelden op en noemt hen 'vaderlanders bij uitnemendheid.'

De koningin-moeder van Beieren.

Koningin Frederika-Francisca-Augusta-*Maria*-Hedwiga, koninginmoeder van Beieren, is geboren den 15 October 1825 en dochter van wijlen Wilhelm, prins van Pruisen. Den 5 October 1842 huwde zij bij prokuratie te Berlijn, en den 12 October in persoon te Munchen, den koninklijken prins, later Maximiliaan II, Joseph, koning van Beieren.

Sedert den 10 Maart 1864 is de koningin weduwe, en is haar zoon Ludwig II, Otto-Frederik-Wilhelm, zijnen vader als koning opgevolgd.

De koningin Maria beleed de protestantsche godsdienst; kortelings echter heeft zij deze afgezworen en is in den schoot der katholieke Kerk opgenomen - eene gebeurtenis, welke, natuurlijk, eene groote opschudding niet alleen in Duitschland, maar zelfs in gansch Europa, verwekte.

Het was inderdaad nog al opmerkelijk, dat eene vorstin, uit het pruisische huis gesproten en daaraan zoo nauw verwant, tot eene godsdienst overging, die op dit oogenblik door Pruisen met zooveel willekeurigheid vervolgd wordt. Die overgang was, hoe men het ook neme, eene, zoo men wil, zijdelingsche afkeuring van die vervolging, eene aanmoediging voor den Katholiek om trouw aan zijn miskend geloof te blijven.

De koningin-moeder van Beieren is daarenboven eene vrouw, die door haren onberispelijken levenswandel, hare deugd, haren godsdienstzin, door haar helder hoofd en edel hart, aller sympathieën op zich vereenigt. Zij was eene eer voor het huis der Hohenzollern, zooals zij eene eer is voor het huis der Wittelsbach, zooals zij eene eer voor Rome zijn zal,

Een duitsch dichter, Molitor, heeft een sonnet ter eere dezer edele vrouw gemaakt, dat door een nederlandsch dichter, pater Allard, in onze taal is overgebracht. Wij laten het hier volgen:

Drie kronen.
Aan hare majesteit de koningin-weduwe, Maria van Beieren.

De liefde eens konings schonk u *de eerste kroon,*
En toen de weduwsluier, klam van tranen,
Den eersten gloed dier eerste kroon deed tanen,
Toen blonkt ge, in 't rouwkleed, wèl zoo schoon.

Toen steegt ge, krankenmoeder, van den troon
Om u een weg naar hut en stulp te banen.
Wat stolt tot diamant daar meenge traan, en
Vlecht u om het hoofd *een diadeem* tot loon!

Thans - nu een wolk, steeds grauwer, om ons duistert,
Blinkt van de kroon, die weêr uw kruin omluistert,
Een star der hoop voor 't bange Beiernland.

De bruidskroon, die uw hart aan Rome kluistert,
Die 't stille woord van ‘moed’ ons tegenfluistert,
Die *derde kroon* is 't reddingsonderpand.

De hoed van tante.

't Is een geestig en natuurvol tafereeltje, en in schildering moet het inderdaad een bouquet van kleuren uitmaken! Die fluweelen zetel, die indische shal, die prachtige hoed met bloemen, veêr en vogel - en in dat alles die geestige kat, welke zich in den hoed genesteld heeft: ziedaar, inderdaad eene samenstelling, die niet alleen kleur kan geven, maar ook leven en vroolijkheid. Of tante, wanneer zij in de salon terugkomt, waar zij haren hoed heeft neêrgelegd, zoo vroolijk lachen zal als de aanschouwer van dit tafereeltje, is niet te denken.

Aankondiging eener veete.

Duitschland had, evenals het vlaamsche land, in de middeleeuwen, zeer eigenaardige, zelfs zeer karaktervolle instellingen, en onder deze bekleedt de veete eene voorname

plaats. Onder veete, *faida*, vijandschap, zegt een duitsch schrijver, verstond men in de middeleeuwen een privaat-oorlog van personen, in tegenstelling van een volks- of rijkskrijg.

Die veete werd niet zelden door het groot getal daarin betrokken personen en belangen aanzienlijk uitgebreid. Vele dezer vijandschappen duurden jaren, duurden geslachten. De vader leverde ze aan zijnen zoon over. De barbaarschheid was niet zelden het kenmerk van die onkristelijke veeten.

Ook in onze geschiedenis treffen wij herhaalde bewijzen van dergelijke veete aan, ontstaan door een toegebracht onbeduidend nadeel. Was er veete, er was ook verzoening, en deze bewerkt zijnde, moesten de beide partijen zich aan zekere plechtigheden onderwerpen. Als er eens ‘zoen’ geboden was, mocht deze niet worden verbroken. Die zoen was overal verplichtend, ‘zoo verre de wind waait,’ zegde de formuul.

Ook aan bloedige twisten tusschen personen en familiën is de geschiedenis der zuidelijke Nederlanden rijk; zij zijn ons zoo min vreemd als in Duitschland; vooral in het Waalsch gedeelte des lands vinden wij daarvan voorbeelden; ook de oorlog der Bertholden, der heeren van Mechelen, mag in dit geval vermeld worden.

Om tot ons tafereel terug te keeren, hebben wij er nog bij te voegen, dat dit het werk is van professor Klenke. 't Is een allezins treffend werk. De ridder te paard komt den te voet zijnden grijsaard zijne veete melden. Deze laatste ontvangt ze met eene fiere uitdrukking op het wezen en met gebalde vuist, terwijl zijn zoon, die achter hem staat, integendeel het bericht met eene uitdrukking van smart op het gelaat heeft aangehoord.

Gansch dat tafereel draagt een echt middeleeuwsch karakter; het ge heel is met een magistraal talent behandeld. Al de personen, burgers en soldaten zijn met de verklaring begaan; de vrouwen verschijnen aan deur en venster, op den trap en in de straat. De soldaten hunkeren reeds naar het gevecht en den buit.

Het kasteel van Fagnoles.

Indien wij puinen, rotsen, bergen en recht schilderachtige gezichten willen vinden, moeten wij inderdaad de provinciën Namen en Henegouwen bezoeken. Vooral het zuidwestelijk deel van Namen, tusschen Henegouwen en de Maas besloten, mag als recht schilderachtig geroemd worden.

Niet verre van de gemeente Fagnoles, op weinig afstand van den spoorweg van Hastière op Chimay (station Matagne-la-Grande), liggen de nog kolossale puinen van het oud kasteel van Fagnoles of Faigneuille. De burcht heeft dit bijzonders in zich, dat hij het middenpunt was van een kleinen souvereinen staat, die zijne onafhankelijkheid tot aan den franschen inval behield.

Fagnoles behoorde beurtelings aan verschillende vorstelijke familiën en eindelijk in de 16e eeuw aan die der Ligne. De prinsen de Ligne hielden blijkbaar veel aan den titel en deden hem immer tusschen de lange reeks onderscheidingen pronken. Hoe kabouterachtig die staat ook zijn moge, zij waren door hem toch souvereinen.

In 1660 vroeg Claude Lamoraal aan keizer Leopold I, dat Fagnoles tot graafschap van het H. Rijk zou verheven en bij den westfaalschen kring ingelijfd worden. De keizer scheen er moeielijkheden in te vinden; de gunst werd dan ook eerst door Joseph II, in 1770, aan Karel-Joseph toegestaan, zoodat deze prins-letterkundige in 1778 plaats nam en stem had in het Collegie der graven van het duitsche Rijk.

Hoe dat lilleputters-rijk bestierd werd, weten wij niet juist; bestond het nog, het zou gewis een paar ridderorden hebben en de souverein zou in dat geval door een aantal pretentieuse nulliteiten hoog vereerd worden - enkel voor de ridderlinten. De souverein had echter het recht geld te doen slaan; doch hij behielp zich met het geld der anderen. Om echter zijn recht te handhaven, sloeg hij een dukaat - of er nu juist maar één geslagen werd, weten wij niet; - aan de eene zij pronkte zijne beeldtenis, omringd door het opschrift: *Carolus P.S.I.R. de Linea, C. Fagnolensis.* Beneden de beeldtenis stonden de letters *L.H.*; aan de andere zijde, op een hertogelijken mantel, het wapen van hot geslacht van Ligne, omgeven door de ketting van het Gulden-Vlies-orde, en daaronder *C.W.*

Die dukaat, indien ze nog bestaat in een onzer muntkabinetten of in de adellijke verzameling van het huis der prinsen de Ligne, bewijst echter niets souvereins meer in het tegenwoordige; doch tijdens de fransche omwenteling, zooals wij zegden, bestond dat souvereine staatje nog. Eenige woorden, welke een zekeren invloed hadden kunnen uitoefenen op den gang der zaken in Frankrijk, werden in 1791, opzichtens Fagnoles, uitgesproken.

In juni van gemeld jaar bevond zich de prins de Ligne, met den graaf de Provence, te Coblentz. Deze laatste was gelukkiger geweest dan de koning, dan Lodewijk XVI: hij toch was ontsnapt en de koning en zijne familie, werden te Varennes aangehouden, naar Parijs terug gebracht en aan die reeks van republikeinsche torturen onderworpen, die met den dood eindigden.

Prins de Ligne deed aan gemelden graaf, broeder van den koning, het voorstel zich naar zijne heerlijkheid van Fagnoles te begeven, en daar een zoo groot getal *émigrés* als mogelijk was, te verzamelen. Van Fagnoles was men met een sprong in Marienbourg. Immers, die laatste stad ligt slechts op een half uur afstand van Fagnoles.

‘Zoodra,’ zegde prins de Ligne, ‘als men weten zal dat gij eene vesting in bezit hebt, zal de fortuin u gunstig worden en het rijk is aan u.’

Of nu juist die woorden profetisch waren, is moeielijk te beslissen; maar zeker is het, dat die stand van zaken, door prins de Ligne aangewezen, niet zonder invloed kon geweest zijn. Ook de broeder des konings vond het denkbeeld in den aanvang voortreffelijk, deed zich een bevelschrift afleveren, dat men hem te Fagnolles moest ontvangen; doch bracht het voorstel van prins de Ligne nooit in uitvoering.

Marie-Antoinette en Grétry.

Wij spraken vroeger van den kunstenaar Grétry, die te parijs, door zijne muzikale compositiën, eene groote faam genoot. Reeds had de fijngevoelige en kunstlievende Marie-Antoinette, den keurigen kunstenaar herhaalde malen gecomplimenteerd.

Op zekeren dag kreeg Grétry het bezoek van een tamelijk oud edelman, graaf d'Adhémar, die verklaarde in zeer groote verlegenheid te verkeeren, en daarom de hulp van den kunstenaar inriep.

Grétry vernam dat men aan het hof, in het Klein-Trianon, de geliefde verblijfplaats der koningin, besloten had een zijner stukken, *la Rosière de Salenci*, op te voeren, en dat hij, graaf d'Adhémar, aangeduid was de rol van Colin te spelen, terwijl de koningin zelve de vrouwelijke hoofdrol vervullen zou.

Het verlangen van den ouden graaf was nu, dat Grétry hem de liederen van zijne rol zoo min slecht als mogelijk was, zou leeren zingen. 't Kan vreemd schijnen, zegt Fetis, dat men aan een edelman, die de jeugd lang voorbij was, de rol van jongen herder opdroeg; maar dewijl de koningin als Cécile optreden moest, had men eenen Colin van rijpen ouderdom uitgekozen, om de lastertongen geen reden tot beweging te geven.

Het is een bewijs, dat Marie-Antoinette zeer streng op hare eer waakte, wel strijdig met hetgeen de republikeinsche lasteraars later durfden beweren.

Graaf d'Adhémar had weleer eene goede stem gehad, doch deze was nu bevend of, zooals men zegt, *chevrotante* geworden. Er was dus voor Grétry niet veel goeds van te maken; niettemin deed de kunstenaar zijn best om den adellijken Colin niet te belachelijk te doen zijn. Na vele lessen werd Grétry uitgenoodigd eene repetitie, doch in eene gegrilleerde loge, bij te wonen. Niemand mocht eene koninklijke repetitie bijwonen, niemand mocht getuige zijn van de proef, welke de personen van den hoogsten rang, als tooneelspelers gingen nemen.

Grétry werd in eene loge met vergulde grillage gebracht. Alvorens hem te verlaten, deed hem graaf d'Adhémar nogmaals de levendigste aanbeveling, zich door geen teeken, geene beweging, geen woord te verraden. Mocht hij daaraan te kort komen, dan zou hij de goede gunsten der koningin en hare omgeving verbeuren.

De repetitie, zegt Fetis, begon; zij had plaats in costuum, opdat alles voor de vertooning van den volgenden dag zou geregeld worden. Grétry had grooten lust om te lachen, toen hij den ouden graaf, zijnen leerling, als herder gekleed, zag binnentreden - met een *tonnelet* van roode zijde, een broek van groen satijn, en in de hand eene met linten versierde herdersvork houdende. De schrik deed zijne stem nog meer beven dan gewoonlijk; hij zong valsch en Grétry stopte zich de ooren.

Dan kwam de beurt aan de koningin. Marie-Antoinette droeg een allerliefst costuum, door Boucher geteekend. Haar zang was zacht en juist, of ten minste zoo kwam het Grétry voor, want hij bevond zich als onder de betoovering van die

volmaakte vrouw. Hij vond alles wat zij zong voortreffelijk; de mensch had den toonzetter overweldigd.

Toen de graaf van Artois, die de rol van den boer Jean Gau speelde, optrad, veranderde echter alles weêr. De prins hief op eene oorverscheurende manier het lied aan: *ma barque s'engage*, en Grétry alle aanbeveling, hem gedaan, vergetende, riep: *'mais non, ce n'est pas cela'*: maar neen, gij zijt er niet.

Men verbeelde zich den indruk van dien uitroep. Het orkest, hetwelk datgene was van de Comédie-italienne, gewoon te gehoorzamen aan de welgekende stem van den toonzetter, staakte plotseling het spel; de graaf d'Artois deed zoo als het orkest; graaf d'Adhémar viel schier in onmacht, hij had de stem, die den ongelukkigen uitroep deed hooren, herkend.

De koningin zegde al lachend dat zij wel wist wat er gaande was, en gaf bevel de koninklijke repetitie voort te zetten. Grétry had de vlucht willen nemen, doch hij kon dit niet zonder gezien te worden. Hij was dus wel gedwongen te blijven. In meer dan eene passage, stopte hij zich de ooren, om niet te hooren hoe zijne muziek geradbraakt werd door de vorstelijke en adellijke liefhebbers.

Toen de repetitie afgeloopen was, kwam de grafelijke Colin, Grétry uit zijne loge halen. Hij verweet hem zijne onvoorzichtigheid, die, elk ander dan Marie-Antoinette, als eene inbreuk op de etiquette zou hebben beschouwd, terwijl zij tevens aan graaf d'Adhémar de gunst van het hof zou hebben doen verliezen. Marie-Antoinette was echter op geen etiquette gesteld, en men verweet haar dit dikwijls zeer bitter aan het hof.

De vertooning in het Klein-Trianon is, niet waar? eene kleine bijdrage tot het leven in dat lieftallige verblijf, welk leven zoo herderlijk was en dat echter, door de booze tongen, welke den ondergang dier edele vrouw hadden gezworen, zoo laf onteerd werd.

Aschregen te Quito.

Villamus gaf, zeer kortelings, in den *Correspondent,* over Zuid-Amerika, vooral opzichtens Quito, eene beschrijving van een aschregen: '.... Ik heb met spijt vernomen dat het schoone huis, waar ik zoo gastvrij ontvangen werd, door de aardbeving van 1868 vernield werd. Het paviljoen, dat ik bewoonde, op den boord eener *quebrada* gebouwd, smolt gelijk suiker, welke in de beek liep en verdween. De grond zelve was ingestort, en den volgenden dag bleef er geen spoor van die woning over.

DE HOED VAN TANTE.

De bewegingen van den grond hadden op gansch den eigendom groote veranderingen ondergaan. Het is overigens de eerste maal niet, dat een eigenaar van den Ecuador aanzienlijke veranderingen in zijne landerijen ontmoet, hetzij door plotselingen of langzamen ommekeer. - "Ziet gij die rivier?" vroeg mij een hunner; "verleden jaar liep zij aan het uiterste gedeelte dezer plein; bij mijn laatste bezoek vond ik ze hier;

dewijl de grond zich aan gene zij verhief en hier verzakte, veranderde het water van stroom en mijne molens ginder stonden droog.”

In deze vulkanische streken heeft voortdurend eene woedende onderaardsche werking plaats; de aardbevingen, indien zij niet te hevig zijn, kunnen als eene opene veiligheidsklep, tot groot geluk van het land, beschouwd worden. Quito, dat te lang van deze rampen bevrijd was, heeft er in 1858 en in 1868, twee onderstaan, welke gansche bevolkingen hebben ingeslokt. Alles is daar bedreiging, zelfs de rust. Soms komen onverwachte natuurverschijnselen het gevoel eener onbestemde vrees opwekken.

Den 12 december, des morgens, staarde ik van mijn terras in de

richting van den Cotopaxi; ik zag daar aan den hemel eene rosse wolk en bij deze, grauwe of witte wolken. Het was hier geen speling van het licht, maar alles verraadde de aanwezigheid van twee verschillende bestanddeelen. Ten tien ure groeide de rosse wolk aan en iedereen verklaarde dat het geen dampwolk, maar een naderende aardwolk was. Ten twee ure bereikte hij onzen zenith en er viel een aschregen op onze hoofden.

AANKONDIGING EENER VEETE.

Des avonds zagen wij, dwars door eene dikke duisternis en boven den vuurspuwenden berg, vlammen - en dezer licht was zoo hevig dat het, om door ons gezien te kunnen worden, eene aschkolom van

acht mijlen dikte, moest doordringen. De regen van verkalkte aarde was zoo overvloedig geworden, dat men niet buiten komen kon, zonder onmiddellijk met asch overdekt te zijn; men kon zelfs de oogen niet openen, want het eerste uitwerksel, bij het aanschouwen van het natuurwonder, was, dat zijne bewonderaars met blindheid geslagen werden.

De schrik verspreidde zich door gansch de stad. Den ganschen nacht trokken processiën uit en luidde de doodsklok; de beelden werden uit de kerken gehaald en op de openbare pleinen rondgedragen. In de straten weêrgalmden de kreten van: “Jesus, Maria! Heere God, genade!” Gansch de bevolking had en jammerde die woorden.

Bij het aanbreken van den dag, die een uur later dan gewoonlijk den donkeren atmosfeer doorboorde, zagen wij onze huizen en hovingen met eene dikke laag asch bedekt, die, de groote witheid daargelaten, niet ongelijk was aan eene sneeuwlaag. De blaêren en takken der boomen, bogen zich onder het gewicht der asch en gansch de natuur was als door een droevigen mantel omhangen.

Reizigers, die van verschillende gedeelten des lands kwamen, brachten de tijding meê dat de aschwolken verscheidene richtingen hadden genomen, en dat de steden Latacunga, Ambato en anderen, evenals Quito, door assche als overstroomd waren. De Cotopaxi had, in minder dan vierentwintig uren, het land, in een omtrek van tien mijlen, met assche overdekt.

Men vertelde daarenboven dat het vee, geen voedsel meer vindende en door schrik geslagen - zooals altijd bij de dieren het geval is, wanneer zich buitengewone natuurverschijnselen opdoen - zelf den dood te gemoet liep en zich als razend in de ravijnen wierp.

Na het eerste gejammer van den schrik, volgden de meer gegronde klachten der eigenaars, die de vernieling hunner kudden voorzagen. Een overvloedige regen kwam daaraan een einde stellen; de regen waschte de weiden, het bladergroen verscheen weêr, doch de assche bleef op den grond liggen. De runders maalden met het gras de assche, en na verloop van een jaar stierven velen, omdat hunne tanden uitvielen en zij geen voedsel meer konden nemen.

Ik heb ossen- en Eertenkoppen gezien, wier kinnebakken gansch van tanden ontbloot waren. Nutteloos te zeggen, dat in de steden, waar de asch in de huizen vloog en bij den minsten tochtwind opdwarrelde, zij eene wezenlijke ramp was. Vele onweêren, vele stortregens waren er noodig, om er de quito'sche huisvrouwen van te verlossen. Geen twijfel of deze natuurverschijnsels - welke vandaag zeldzaam zijn, en die zich niemand meer herinnerde - waren zeer menigvuldig in het verledene. Op die hoogten is de bouwgrond niet gevormd door aanspoeling des waters, maar door aanspoeling der volkanen.

En toch, ofschoon de rust en het leven van den mensch, in die landen, gedurig door de natuur bedreigd worden, gevoelt hij, in al zijne zwakheid, eene geheime trotschheid dat hij in die grootsche natuurtooneelen leeft: hij schijnt de wording der aarde bij te wonen en dichter bij den Schepper te zijn.

Het geestes-genot stelt gewis veel grooter aantrekking daar dan het stoffelijk welzijn, en de bergbewoner is rijker met zijne wijde horizons, dan de bewoner der pleinen in zijne vruchtbare velden. En dan de vrijheid! de vrijheid! Neen, niemand kent u, o vrijheid, in het midden der beschaving! Niemand weet wat naast de

bekrompen vrijheid, welke de eenige is die de mensch in de maatschappij genieten kan, de vrijheid is van de wilde onmetelijkheid!

Daar heeft de mensch geene andere meesters dan de wetten der natuur; hij is slechts onderworpen aan de ziekten en aan den dood; maar zoolang hij leeft, is de schepping zijn domein en zijne vriendin; de uitgestrektheid hoort hem toe; de dieren geven hem voedsel en vreezen hem niet.

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Baas Dremmel was ook met zijn paard op den straatweg en stapte daar stil heen tusschen een paar van zijn goede kennissen.

Toen hij Munter, die met zijne twee geldersche ruinen werkelijk de kroon spande, daar ontmoette, verdonkerde zijn gelaat; de oude wrok was niet uit zijn hart.

- Wie draaft er met mij een half uur verder op? vroeg Munter, die wel gaarne getoond had dat zijne paarden niet alleen schoon, maar ook vlug te been waren.

Dit zeggende, zette hij zijn rijdier aan en vloog de andere ruiters vooruit den straatweg op.

De boeren hieven een wilden kreet aan, de paarden begonnen te hinneken, en daar stoof de bonte groep als een stormwind vooruit. Munter en zijn knecht stonden voorop; zij schenen - de ruiters aan te voeren.

Baas Dremmel bereed een schoone hagelandsche merrie, die wel geschikt was tot het vervoeren van zware lasten, maar niet voor een rijpaard kon dienen; en of Walt het dier met toom en hakken al aanzette en het duchtig om de heupen sloeg, toch was en bleef hij altijd een der laatsten.

Na een half uur wegs te hebben afgelegd, hield de ruitertroep aan een herberg stil.

Baas Dremmel was er nog niet; met zijn zwaar trekpaard had hij den troep niet kunnen volgen; ginds in de verte op den straatweg, op tien minuten afstands, kwam hij aangereden.

Er ging een schaterlach, waarin eigenlijk toch niets kwaadwilligs lag, uit den ruitertroep op, terwijl Dremmel, te vergeefs zijn paard aanzettend, langzaam naderde.

Marc Munter alleen konde niet verbergen dat hij den achterblijver uitlachte, en zegde kwaadwillig, dat een kleine boer, die zich tweehonderd gulden uit den zak laat kloppen, deze som op de haver van zijn paard moest trachten uit te winnen.

Dat paard was moddervet, omdat het met de koeien werd gevoederd, maar haver stak er niet in, en ook daarom kon het beest niet overweg!

Wanneer men het karakter der boeren in de heidorpen kent, zal men weten, dat de woorden van den dorpsschepen beleedigend moesten worden opgenomen.

Walt Dremmel was nog nauwelijks voor de herberg aangekomen, of het was hem reeds bekend, wat Munter had gezegd, en hij wist ook dat eenige boeren, die den schepen waren toegedaan, om de steken en de aanmerkingen hadden gelachen.

Hij gunde zich den tijd niet een oogenblik voor de herberg stil te houden, om er een teug te drinken en een pijp op te stoppen; met een zijner buren sloeg hij een zijweg in en reed huiswaarts.

Des anderen daags, toen het nog maar even licht begon te worden, was Dremmel reeds bezig met zijn schoenen aan te rijgen; zijn zware reisstok, met koperen beslag van onder, lag gereed op de tafel.

- Vader, wat gaat er gebeuren? vroeg Goolke, die uit haar slaapkamer kwam.

- Niets, meid, ik moet maar eens even van huis.

Het meisje had reeds alles geraden; gisteren tegen avond was haar vader vroeger dan de andere boeren, en alleen thuis gekomen; nadenkend had hij tot tegen avond rond het huis gewandeld, en was, zonder eten of drinken aan te raken, en zonder een woord te zeggen, vroeg gaan slapen.

- Vader, waar gaat gij heen? vroeg Goolke.

- Ik moet eens even naar de stad, meid.

- Vader, gaat gij Twijstel wederom raadplegen?

- Neen, Twijstel niet, omdat die een afzetter is.

- Ach, vader, wie heeft u het hoofd weêr op den hol geholpen?

- Niemand, kind, zwijg maar.

- Gaat gij het vuur, dat nu was uitgedoofd, wederom doen ontbranden?

- Neen, ik moet maar even een boodschap in de stad doen, voor den avond keer ik weder.

- O, ik vat wel, meende het meisje, dat de twist van vroeger weêr gaat beginnen.

- Toch is het uws vaders schuld niet; Dremmel is nooit een twistzoeker geweest.

- En indien anderen twistzoekers zijn, waarom, vader, draait gij uw hoofd dan niet om?

- Och, meid, ik kan op alles zoo niet antwoorden; mijn hoofd staat niet recht op mijne schouders.

- Juist daarom moest gij u door mij en anderen, die het goed met u voor hebben, laten raden; heeft Munter weêr iets van u gezegd?

- Ja, meid, dat is het, Munter is een eerlooze kerel.

- Het zij zoo, vader, om hem toch moet gij u en mij niet ongelukkig maken.

- En mijne eer dan, kind, mijne eer? riep de boer, met de vuist op zijne borst slaande; is mijne eer, en de naam van de Dremmels dan niets meer waard?

- Och, vader, en indien dat ongelukkig kerkpad nu eens hersteld werd, zal dan nw naam beter klinken dan heden?

- Zie, Goolke, gij hebt veel verstand van melken, van boter kneden, en ander stal- en huiswerk, maar van die andere dingen kent gij niets, volstrekt niets.

Dremmel zat in zijn wijden houten armstoel bij het vuur; Goolke had zich op hare knieën voor hem neêrgezet, en hield zijne handen in de hare vast.

- Vader, hebt gij dan geen medelijden met uw geld, dat gij zoo maar moedwillig met heele handvollen wegwerpt, om een streepje grond zonder waarde in uw bezit te houden?

- Dat is niet voor dat streepje grond.

- Het komt mij bijna voor dat gij uw huis in brand zoudt zetten, enkel en alleen om vuur te hebben voor uw pijp.

- Wat is dat nu voor een zeggen? Dat is nu eerst slecht geredeneerd; ik meende dat gij meer verstand had.

- Neen, vader, gij wilt alles opofferen, wat gij ter wereld bezit, goed en leven, enkel om gelijk te hebben.

- Ja, en gelijk zal ik hebben! riep de stijfhoofdige man.

- En dat zult gij eenmaal hebben, niemand twijfelt er aan; maar wanneer gij eenmaal zult zeggen, dat gij eindelijk uw recht hebt verkregen, zult gij u letterlijk ten onder hebben gebracht. Ziet gij niet dat Marc Munter het er op aanlegt om ons ten onder te helpen?

- Hij doe maar wat hij niet kan laten.

- Ja, ten onder gaan wij, dat mist niet, en dat gij ziek wordt, mist ook niet.

- Ik ben gezond en sterk.

- Dat Goolke ziek wordt is zeker, en dat ik van verdriet zal sterven, is ook zeker.

- Gij neemt het al te hoog op, meid.

- Vader, waarom hebt gij geen medelijden met mij? Ik heb u altijd zoo innig bemind.

- En ik bemin u zoo hartelijk, mijne dochter, twijfelt gij daaraan?

- Ach, ik zou er bijna aan twijfelen, vader.

En het meisje weende zoo bitter, dat Dremmel op eens zijne schoenen begon los te rijgen en uitriep:

- Goolke, Goolke, ik geloof dat gij mij betoovert!

Maar eer hij den riem van zijn eenen schoen geheel los had, schoot hem de beleediging van gisteren weêr te binnen. Het bloed bruiste naar zijn hoofd en zonder zijn schoen toe te rijgen, stond hij op, nam zijn stok en liep de deur uit.

Eenige uren later was baas Dremmel in de stad en bood zich, ditmaal niet bij een aftroggelaar, maar bij een deftig rechtsgeleerde aan.

De man luisterde aandachtig, terwijl de boer hem uitlegde, hoe hij door zijn buurman werd geplaagd en gekweld, hoe Twijstel hem had behandeld, en hoe hij niets had gespaard om recht, niets anders dan recht te verkrijgen.

Terwijl Dremmel sprak, bestudeerde hij de houding, de gelaatstrekken, de hevigheid zijner gebaarden, en overtuigde zich weldra dat hij met een opgewonden en stijfhoofdig man te doen had.

De advokaat was een rechtschapen man en er niet op uit processen aan de hand te hebben, die wel aan hem zelven voordeel konden bijbrengen, maar onvermijdelijk den ondergang van zijn kliënt moesten na zich sleepen.

Daarom ook trachtte hij den boer met goede reden tot bedaren te brengen, en raadde hem ten sterkste af de zaak, die geen belang had verder door te drijven.

Dremmel verliet ontevreden het huis van den rechtsgeleerde, en was van gevoelen, dat die heer vooreerst de zaak niet goed had begrepen, en ten andere geen kennis van zaken had.

Zonder zich verder te bedenken ging hij een ander advokaat raadplegen, en deze, tot zijn groot genoegen, verzekerde hem de zaak met krachtdadigheid en spoed door te drijven, hetgeen dan ook werkelijk gebeurde.

Vergt de lezer nu van mij dat ik hem heel den loop van het proces over het kerkpad zou beschrijven? Och, het is en blijft altijd dezelfde haspelarij, dezelfde warboel, waaruit niemand wijs werd. Maar toch wil ik hier zeggen, hoe de zaak eindelijk afliep.

Na meer dan twee jaren te hebben geprocedeerd, won Walt Dremmel eindelijk zijn proces; ja, het kerkpad werd in zijn vroegeren toestand hersteld, en de gracht, die Munter er voor had gegraven, de gracht, meer dan honderdmaal open gemaakt en weêr toegelegd, bleef voor altijd gedempt.

Wat zal de arme Dremmel, na al dat tobben, over en weêr de stad loopen, en al zijne onrust toch nu wel gelukkig wezen?

Ja, hij had nu zijn zin, dat is waar; hij had voor den trotschen dorpsschepen het hoofd niet gebogen, dat is ook al waar; maar het was ook even waar, dat hij een geruïneerde boer was.

Goolke had het hem vooruit gezegd, en zij had gelijk gehad; haar voorgevoel had zich ten volle bewaarheid. En kon het anders? Sedert twee jaren, dat het proces duurde, had Dremmel heel wat anders te doen gehad, dan zich met de boerderij bezig te houden. De belangen die hij zoo vurig ter harte nam, waren elders, niet thuis.

Elk oogenblik had hij geld noodig en was verplicht, dan een zijner melkkoeien, dan een rund of kalf somtijds aan lagen prijs te verkoopen.

Het verkochte vee werd niet door andere vervangen, en zoo kwam het dat in een paar jaren tijds zijn stal bijna geheel ledig was.

Hadde hij nu gedurende al de harrewar met zijn proces maar dienstboden gehad op wie hij konde rekenen, zoo waren misschien zijne zaken niet zoo ver verloopen, en had hij zich later met hard werken wederom kunnen redden. Maar de twee knechten en de meid waren luiaards van de ergste soort, en hadden akker, hooiveld en koestal teenemale verwaarloosd.

Daarbij kwam nog dat dit jaar een der allerslechtste jaren was, welke de boeren nog beleefd hadden.

Het koren was, op dit oogenblik, dat in het voorjaar de aar uit den halm schiet, op een nacht bevrozen, en leverde weinig of niets op.

Hooi was er bijna niet, het was bij de aanhoudende droogte in Mei en Juni letterlijk verbrand, en de aardappelvelden, gedurende den bloeitijd door de ziekte aangetast, zouden geen derde van een gewonen oogst opleveren.

Ja, het zag er bij Walt Dremmel benard uit, en een uitweg bestond er niet meer.

Hetgeen hem op dit oogenblik het meest verbitterde, was dat hij nu rechts en links moest hooren, wat Munter rondbelde. Luister wat de schepen zegde:

- Neen, het was hem eigenlijk niet te doen geweest om het kerkpad, maar wel om dien stijfkop van een Dremmel een bril op den neus te zetten. Het pad kon hem niets maken, en indien hij het op dit oogenblik voor een handvol kopergeld konde koopen, zoude hij het zelfs weigeren. Walt was een hooghartig man, een hoovaardige boer, die eens en vooral een geduchte les moest hebben.

Zoo sprak Marc Munter, doch in het dorp haalde hij geen gelijk; uit bloote dwarsdrijverij had hij iemand ten onder geholpen en diep ongelukkig gemaakt; en dat riep wraak in den Hemel.

Men had medelijden met Walt, wiens boerderij meer belast was, dan zij konde dragen, en nu nog in den loop van het jaar voor de schuld zoude verkocht worden; men had medelijden met Goolke, die goede meid, welke met al de wederwaardigheden van het noodlottig kerkpad, niet alleen het vaderlijk erfdeel, maar zelfs haren verloofde, wien zij zoo teeder beminde, had verloren,

Wat er van zij, de boerderij van Dremmel werd nog dit jaar verkocht; en wie werd er de nieuwe eigenaar van?

Raadt gij het niet, lezer? O, ja, Marc Munter, de man, die met zijn eigen gereed geld dat alles gemakkelijk dwingen kon.

Na den verkoop van het huis verliet Walt het gehucht, waar hij,

zijn vader en zijn grootvader hadden gewoond, en gelukkig waren geweest.

Met een beklemd hart, en met het weenend Goolke aan de hand, verliet hij, bij donkeren avond, zijn geliefde woning en ging een klein, zeer klein kamerke bewonen in het dorp, waar hij voortaan als daglooner zijn brood zou trachten te winnen.

XI.
De landlooper.

Wat zag het er armoedig uit in het kleine huurkamerke van Walt Dremmel! Een paar oude stoelen, een kreupele tafel, een paar bedden achter versletene behangsels, eenig keukengerief en dan een ketel, die aan een zwarte ijzeren ketting in de schouw hing te bengelen, ziedaar heel de huisraad van den eertijds zoo welgezeten boer.

Neen, er was nog iets; het was een koperen kruisbeeld, dat elken zaterdag door Goolke werd opgeschuurd en daar, schitterend tusschen al die armoede, aan den muur hing.

Dremmel hield aan dat kruisbeeld; het hing in huis toen hij een kind was en zijn vader had hem gezegd, dat het tijdens grootvader en overgrootvader reeds op dezelfde plaats moest gehangen hebben.

De oude dorpspastoor, dezelfde dien wij eens bij het ziekbed van Simon Knokkel hebben aangetroffen, kwam te liever Dremmel bezoeken, omdat het familie-kruisbeeld daar altijd zoo glinsterend tegen den muur prijkte.

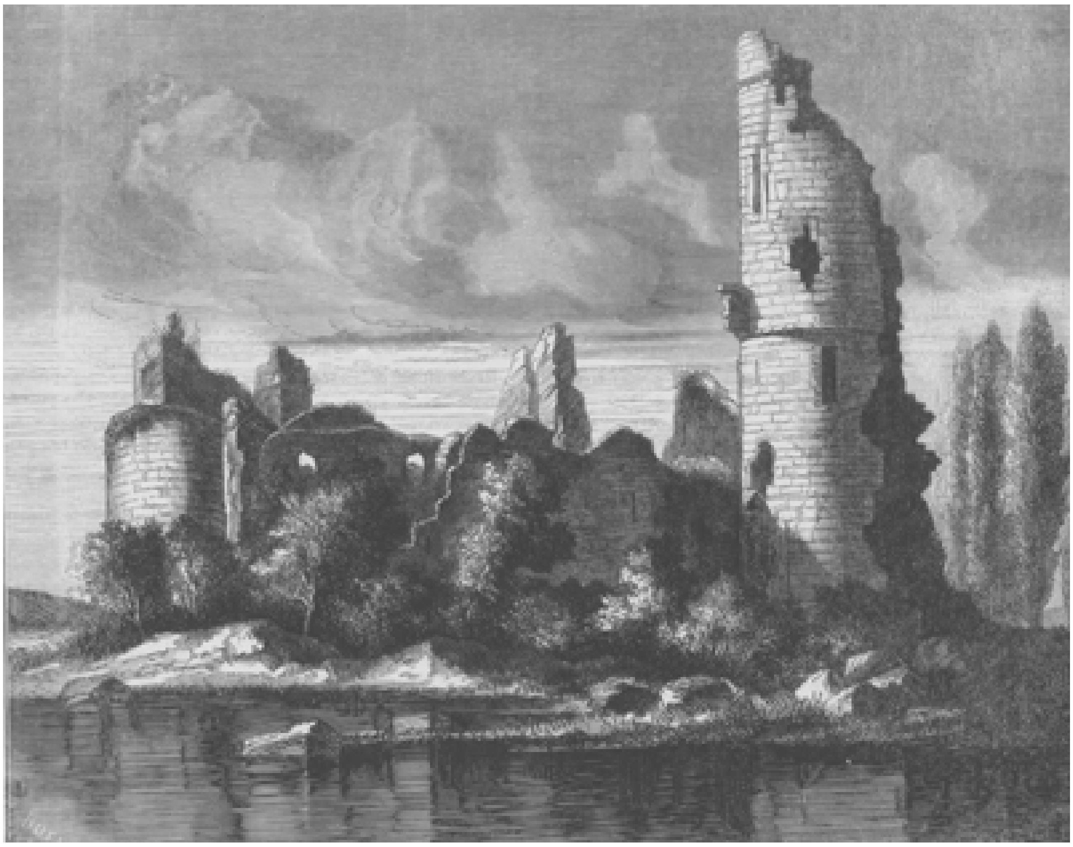

HET KASTEEL VAN FAGNOLES.

Het was een bewijs, meende hij, dat de tegenspoed het hart van vader en dochter wel had geraakt, maar toch niet had kunnen verpletteren; het was een bewijs dat in dien volslagen, wereldschen ondergang, toch hun vertrouwen op de Voorzienigheid niet was verloren gegaan.

En wie dat vertrouwen niet heeft verloren, zeide de oude herder dikwijls, bezit ook wel zeker de deugd van verduldigheid, het kenmerk van den waren Kristen!

De Heer had immers gewild dat de mensch hier op de wereld zoude te lijden hebben. Terwijl Hij ons tot het Kristendom riep, toonde Hij ons immers ook het kruis, dat iedereen, evenals de groote Meester zelf, op zijne beurt heeft te dragen!

Verbeeld u, lezer, dat des zondags in den namiddag Goolke tegen het kleine venster zit, en Walt Dremmel, met den rug naar het vuur gekeerd en den hoed op de knieën houdend, zit te rooken.

De pastoor is tusschen vader en dochter gezeten; het is een schoon groepje.

Het doet Dremmel goed aan het hart, dat de eerbiedwaardige grijsaard hem des zondags zoo trouw komt bezoeken.

Goolke is met dat bezoek even opgezet als haar vader, en de geestelijke is verheugd, dat hij bij den gewezen boer menschen aantreft, die naar de waarheid willen luisteren.

Het gesprek loopt altijd over dezelfde zaken; Dremmel en Goolke spreken over vroeger dagen en de geestelijke over de wisselvalligheden van 's menschen leven, maar vooral over de grootste deugd van den kristen, de verduldigheid in het ongeluk.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 31]

DE WATERPOORT TE DOORNIK.

De waterpoort te Doornik.

Doornik is rijk aan oudheden, aan historische herinneringen. Geen wonder! Reeds voordat Cesar de volken dezer landen onderworpen had, roemde men in die streek op koningen of opperhoofden Later werd Doornik eene romeinsche stad, die in 430 door Clodion, koning der Franken, bemachtigd werd. Hij, Merovée en Childeric, zegt Wauters, hadden daar hunne residentie, en Clovis verbleef er totdat hij tot woonplaats Soissons of Parijs verkoos.

Wat al historische namen verdringen zich, in den loop der eeuwen, in de geschiedenis van deze henegauwsche stad! Na de Noormannen verschijnen daar de graven van Vlaanderen, de fransche koningen, de Vlamingen, die na den slag van Kortrijk de stad belegerden, de Engelschen, de Brabanders, terwijl wij eene gansche reeks historische figuren in de verschillende tijdvakken zien optreden, die hunnen naam met dien der stad vermengen.

Zoo waren de koningen van Frankrijk Philippe-Auguste, Philippe de Valois, de engelsche koning Eduard III, Jacob van Artevelde, de hertog van Brabant Jan III, Karel VII, Lodewijk XI, Hendrik VIII, Karel V, de prinses d'Epinoy, Lodewijk XIV, enz, - kortom, weinige steden hebben eene zoo rijk verscheiden geschiedenis als Doornik.

De oudheidkenner kan dan ook dagen lang in die stad rondwandelen, en vindt immer ruimen voorraad om zijnen weetlust te voldoen. Eene merkwaardiger kerk dan de O.L V., wier oorsprong tot tijdens de Romeinen opklimt, zal men in gansch België gewis niet ontmoeten.

Het gebouw is deels in den romaanschen stijl, deels in den spitsbogenstijl opgericht.

Schier alle kerken van Doornik dagteekenen van voor eeuwen en eeuwen. In de St. Brice-kerk vond men in 1655 het graf van koning Childeric I, vader van Clovis. Tusschen de kostbare voorwerpen, in het graf gevonden, lag een gouden zegelring, op welks cachet het afbeeldsel van dien prins met de woorden *Childerici regis.*

Ook bij de halle, het belfroid, een aantal andere stokoude gebouwen, en vooral bij de waterpoort, zal de tourist vertoeven en als hij in de stad vermoeid zal zijn, immer op steenente hebben gestaard, die eeuwen geleden daar gelegd werden, zal hij naar buiten gaan en zich verlustigen in de omstreken, die inderdaad de aandacht overwaardig zijn.

Het meir van Virelles.

Het meir, of zoo men wil de vijver van Virelles ligt op korten afstand van Chimay en is een der schoonste watervlakten, welke men bedenken kan. Onze gravure, een klein hoekje van de watervlakte, doet er een zeer gunstig denkbeeld van opvatten.

Het meir heeft ongeveer honderd en twintig hektaren oppervlakte; het water is helder, zeer vischrijk en op sommige punten tamelijk diep. Omgeven door een weelderigen plantengroei, levert het, ook voor den kunstenaar, meer dan een aanlokkelijk gezicht op.

Zal het meir van Virelles blijven bestaan? Dat van Leeuw, in Braband, is wel verdwenen en sedert jaren in vruchtbare velden veranderd. Slechts hier en daar

blijven, in die laatstgemelde vlakte, kleine watergedeelten over. Evenals het Haarlemmermeir brengt het meir van Leeuw vandaag den landbouwer groote renten op.

Bruiloftsgeschenken.

Bij onze vaderen waren de bruiloftsgeschenken zeer sterk in voege, en wij vinden omtrent de 16[e] eeuw vermeld, dat de bruidsvader aan zijne dochter ten geschenke gaf: 'een damasten rok en een zwart fluweelen rok met paerlen versierd; een gebedenboek van blauw fluweel met gouden sloten; twee gouden ringen met edelgesteenten; een paar gouden armringen en een armband van roode koralen; een gouden hart; een paerelsnoer en verder eenig lijnwaad en kanten.

'En den bruidegom heeft hij vereerd een snoer gekromde goudguldens; een paar armbanden; een gordel met zilver en gesteenten ingelegd; een gouden ring met een kruis; een gewonen gouden ring en nog een met edelgesteenten; een gouden kruis; een zijden kleed; een damasten kleed en een kleed van neteldoek; een paar kamoesde dansschoenen; een paar pantoffels met zilver gestikt en een zeer schoon genaaiden neusdoek.

'Dat dunkt u,' gaat de schrijver van het *Nederlandsche Volk* voort, 'al vrij wat aardigs; maar het getal der geschenken is daarmeê niet ten einde; ook de bloedmagen en verwanten, die met volle twintig, het hoogste getal bij de wet op de weelde toegestaan, aanwezig zijn, hebben geene ledige handen geboden. Van hen ontving de bruid een groot zilveren drinkvat; een fraai spinnewiel; een kostbare wieg, van niet minder dan vijftig gulden; een fijn tafellaken; lijnwaden; kanten; bekers; drinkschalen; een stel vorken, wier gebruik nu algemeen wordt, en dergelijke geschenken meer.'

Bij de lange reeks van prachtige geschenken voegden zich natuurlijk die van den bruidegom aan de bruid, en het nevensgaande tafereel, van den Antwerpschen schilder Van der Auwera, geeft er ons een klein staaltje van. De verloofden zijn jong, schoon en rijk: men ziet het aan de kleeding, aan den huisraad. De bruidegom wil dan ook zijner bruid geen genot onthouden, en het meisje heeft misschien slechts door een glimlach den wensch uitgedrukt de kostbare juweelen te bezitten, welke haar thans worden aangeboden.

De samenstelling, de pracht der kleederen, de rijkheid der omgeving, het kwistige in de bijhoorigheden, de groepeering der drie personen, toon en kleur - alles werkt samen om aan die schilderij, en zelfs aan de teekening, eene groote aantrekkelijkheid te geven.

Mgr. Manning.

Mgr. Henry-Edward Manning, aartsbisschop van Londen en nu tot kardinaal verheven, is in 1808 geboren te Totteridge, in het graafschap Hertford, en de zoon van William Manning, oud-lid des Parlements. Ten gevolge van zijnen stand in de samenleving, werd hij ook volgens dezen opgevoed, en na de aristocratische school van Hanon bezocht te hebben, ging hij in 1827 over naar de hoogeschool van Oxford.

In 1830 werd de jonge Manning in het Merton-college aangenomen. In 1833 werd hij geplaatst te Lavington, in het graafschap Sussex, en kondigde een aantal sermoonen af, die erg in den smaak vielen. In 1840, zegt de *Dictionnaire des Contemporains,* werd de heer Manning tot het aartsdiaconaat van Chichester verheven.

De protestantsche Manning werd van lieverlede puseïst, een godsdienstig stelsel dat in vele punten naar het Katholicism overhelt. Van het Oxfordsche puseïsm ging hij dan ook, evenals zoovele doorzichtige geesten, in 1851 tot het Katholicism over, werd door kardinaal Wise man priester gewijd en ging in Rome de godgeleerdheid bestudeeren.

In 1854 vinden wij hem in Engeland terug, waar hij, van dat oogenblik, ijverig tot verspreiding van de katholieke leer werkte, van welke Engeland, door de politieke kuiperijen en de dwalingen van Hendrik VIII en Elisabeth, was afgewend.

Beurtelings werd de priester Manning prevoost van het kapittel van Westminster, huisprelaat van Z.H. en in mei 1865, na het overlijden van kardinaal Wiseman, aartsbisschop van Londen.

Mgr. Manning heeft sinds dien, in den grooten strijd tegen het Anglikanism en ten voordeele van het Katholicism, immer de eerste op de bres gestaan. Het tijdelijk gezag van de Pausen, de onfeilbaarheidsverklaring in het laatste concilie, vonden in hem een verlichten verdediger.

In die verdediging stond pen en woord hem ten dienste, en, in dit laatste geval, deinsde Mgr. Manning zelfs niet achteruit voor het beroepen van meetings, volgens de engelsche manier.

Een aantal brochures, godsdienstige en andere werken van aanzienlijken omvang, zijn van zijne hand bekend. Verscheidene dezer geschriften hebben de eer der vertalingen genoten.

Kasper Hauser.

Onder onze lezers zullen er waarschijnlijk nog wel zijn, die zich herinneren hoe in het jaar 1833 en nog lang daarna allerhande vreemd-

soortige berichten verspreid werden over zekeren Kasper Hauser, een jongeling, wiens afkomst niemand kende, over wiens vroegere levensdagen een geheimzinnigen sluier hing en die het slachtoffer werd van een even laffen moord.

Algemeen was toen het oordeel, dat men te doen had met een spitsboef, die zich door geheimzinnigheid wist te omgeven, om met voordeel op den voorgrond te kunnen treden en dan ook, gedurende zijne korte loopbaan, zijne rol voortreffelijk speelde. Want al wist hij ook ieder door zijn onschuldig voorkomen, door zijne manieren te boeien, de omstandigheden, die zijne eerste verschijning vergezelden, waren zoo buitengewoon, dat slechts weinigen het verhaal zijner lotgevallen in hun geheel aannamen.

't Schijnt echter nu teenemaal bewezen te zijn dat Kasper Hauser niet slechts geheel onschuldig, maar tevens het slachtoffer is geweest van eene samenzweering, zooals onze eeuw nog zelden heeft gezien.

Laat ons beginnen met de bijzonderheden te vermelden, die met zijn optreden en vroegtijdigen dood gepaard gingen, om daarna mêe te deelen wie de ongelukkige geweest is, die indertijd, ook hier te lande, zooveel opzien baarde, en wat de oorzaak is geweest van de martelingen, die hij heeft moeten verduren.

Op Pinkstermaandag van het jaar 1828 trof de schoenmaker Weickmann te Neurenberg in den namiddag op een der pleinen aldaar een jongeling van ongeveeer zeventienjarigen leeftijd aan, die men om zijn waggelenden gang en gebrekkige spraak voor een onnoozelen boerenjongen kon nemen. Hij had eenen brief bij zich voor een der ritmeesters van het vierde eskadron. De schoenmaker wees hem den weg en trachtte een gesprek met hem aan te knoopen, doch de jongeling scheen slechts weinige woorden te kunnen spreken en dan nog maar half verstaanbaar. Dewijl de ritmeester afwezig was, wezen medelijdende lieden hem een stal aan, waar hij zich oogenblikkelijk op een weinig stroo neêrwierp en zeer vast sliep.

De brief aan den ritmeester, vol taalfouten en in een slechten stijl geschreven, was niet onderteekend, doch van de beiersche grenzen, zonder vermelding van plaats, gedagteekend. De eigenlijke inhoud was als volgt: Bij den schrijver, naar men zegde een arm daglooner en vader van tien kinderen, was op den 7 october 1812 een knaapje als vondeling neergelegd, wiens ouders hem onbekend waren. Hij had het kristelijk opgevoed, leerde het lezen en schrijven, liet het nooit buiten zijn huis en hield zijne aanwezigheid voor de menschen en ook voor de overheid verborgen. Deze voedstervader zond nu den jongen, nadat hij zeventien jaren oud geworden was, aan den ritmeester, om een soldaat van hem te maken.

Bij den brief lag ook een stuk papier, waarop met latijnsche letters - die in Duitschland zelden gebezigd worden - geschreven stond, dat de jongen, op den 30 april 1812 geboren, gedoopt was en Kasper heette. Wanneer hij den leeftijd van 17 jaren bereikt zou hebben, moest men hem naar Neurenberg bij het zesde regiment zenden, dewijl zijn overleden vader bij dat regiment gestaan had. Verder liet dit briefje nog doorschemeren, dat de moeder van het kind te arm was om het te onderhouden.

De ritmeester kon niets met den vondeling beginnen en wees hem naar de policie. Ten gevolge daarvan werd hij zeven weken lang in eenen toren opgesloten en door den gevangenbewaarder nauwkeurig in het oog gehouden en bespied. In den beginne genoot hij slechts water en brood en wees met afkeer alle andere spijzen van zich af; het bleek dan ook dat hij onpasselijk werd, zoodra men hem daartoe gedwongen had.

Hij scheen zeer vatbaar en gevoelig te zijn, doch had niets geleerd en bezat zoo weinig ontwikkeling, als men slechts in een kind van zeer weinig jaren kan verwachten.

Als men den vreemdeling naar zijne woonplaats en zijne vroegere geschiedenis vroeg, deed hij slechts de volgende gebrekkige meêdeeling. Hij herinnerde zich alleen dat hij langen tijd - hoe lang en waar wist hij natuurlijk niet - in een klein, donker hok gezeten, van water en brood geleefd en met een houten paardje gespeeld had. Van tijd tot tijd had men hem gewasschen en schoon ondergoed gegeven. Kort voor zijne aankomst te Neurenberg was een man in zijn kerker gekomen, die hem eenige woorden geleerd en zijn hand zoolang bestuurd had, tot hij den naam 'Kasper Hauser' kon schrijven.

Daarop droeg de man hem op zijnen rug in den nacht weg, dewijl hij nooit had leeren loopen. De man liet hem de voeten verzetten en legde hem bij tusschenpoozen op den grond neêr. Dat ging ook gedurende den volgenden dag zoo; daarop werd het donker en weder dag; de vondeling kon nu reeds beter loopen, doch moest toch meesttijds gedragen worden. Gedurende den laatsten nacht regende het en Kasper moest in het natte gras slapen. Op den derden dag kon hij zeer gemakkelijk twintig, soms dertig schreden gaan. Nu waren zij in de nabijheid van Neurenberg; de man gaf den vondeling den brief, zegde dat daar zijn vader woonde en liet hem alleen.

Waren de herinneringen van Kasper Hauser nauwkeurig, dan moest hij ongetwijfeld niet ver van Neurenberg opgesloten zijn geweest. Hoe raadselachtig dit alles ook klonk, hij somde bij herhaling dezelfde bijzonderheden op en wist op geen enkele vraag te antwoorden.

Toen nu zijne afkomst niet te ontdekken was, werd Kasper door de stad Neurenberg aangenomen en kreeg tot voogd den vrijheer Von Tucher. Of nu deze voogd een zeer edelmoedig mensch was, of wel dat hij in den jongen een buitengewoon talent meende te ontdekken, dit kunnen wij niet zeggen; intusschen is het zeker dat hij hem door professor Daumer liet opvoeden. Ruim een jaar had hij in de woning van den professor doorgebracht, toen op den 17 october van het jaar 1829 door eenen gemaskerde een aanslag op zijn leven werd gepleegd.

Deze daad verwekte natuurlijk veel opzien, want zij wettigde het vermoeden dat zijne vorige lotgevallen met dit misdrijf in verband stonden, en dat aan de geschiedenis van den armen vondeling vreeselijke geheimen verbonden waren. Alle nasporingen om den dader te vinden bleven vruchteloos; Kasper werd met eene wond aan het voorhoofd gevonden en wist slechts te zeggen, dat een gemaskerd of zwart gemaakt persoon hem een slag had toegebracht. Zoo werd hij bloedend gebracht in de woning van het lid van den gemeenteraad Biberach, alwaar hij door twee soldaten bewaakt werd. Onder de personen, die hem in dien toestand gingen zien, behoorde ook lord Stanhope, die groote belangstelling voor den ongelukkige aan den dag legde.

In het jaar 1830 nam nu de heer Von Tucher den jongeling onder zijne eigen bescherming en het was van dien tijd af dat hij zich niet slechts als een weetgierig en talentvol, maar ook als een zeer beminnenswaardig jongmensch deed kennen. Doch ook nu traden de oude vooroordeelen weêr op den voorgrond. De ongelooflijke verstandsontwikkeling, welke Kasper Hauser aan den dag legde, de gemakkelijkheid, waarmeê hij zich in de beschaafde kringen bewoog, deden het vermoeden ontstaan, dat hij een bedrieger was, die allen, welke belang in hem stelden, bedrogen had.

Lord Stanhope had den jongeling niet vergeten, dien hij bloedend en in bewusteloozen toestand had aangetroffen. Hij drong zich met echt engelsche buitensporigheid aan hem op en wist, in weerwil der bedenkingen van Kasper's

beschermers, te bewerken, dat hij hem gerechtelijk als pleegzoon werd afgestaan. De Engelschman scheen in het denkbeeld te verkeeren, dat de vondeling een zoon was van een hongaarschen magnaat, uithoofde hij eenige hongaarsche woorden in zijne herinnering had behouden. Hij nam hem meê op reis naar Hongarië en deed allerlei nasporingen; toen het intusschen bleek dat zijn vermoeden ongegrond was, verkoelde ook zijne genegenheid en hij zond Kasper voor zijne verdere opleiding naar Ansbach, alwaar hij eenigen tijd op een der bureaux van het gerechtshof werkzaam was.

In weerwil van zijne zonderlinge lotgevallen en de aantrekkelijkheid, welke zijne gansche persoonlijkheid bezat, zou Hauser weldra bij het publiek in vergetelheid zijn geraakt, indien niet een vreeselijke gebeurtenis hem andermaal tot het voorwerp van belangstelling voor geheel Europa had gemaakt.

Op den 14 december 1833 werd hij door een vreemdeling in een openbaren hof gelokt, onder voorwendsel, dat men hem bijzonderheden betreffende zijne afkomst zou meêdeelen. Hij voldeed aan dat verlangen en ontving bij die ontmoeting een doodelijke wond in de zijde, ten gevolge waarvan hij drie dagen later overleed. Hij stierf kalm en vol liefde en dankbaarheid voor hen, die hem omringden. De moordenaar is nooit ontdekt.

't Ligt in den aard der zaak dat de ongelukkige Kasper Hauser nu meer dan ooit de belangstelling gaande maakte. Al bleven zijn leven en

zijne afkomst ook geheimzinnig verborgen, al was het ook voor ieder onbegrijpelijk hoe een jongeling, die tot zijn zeventiende jaar nauwelijks het licht gezien had en slechts weinige woorden had leeren spreken zich in zoo'n korten tijd tot een beminnenswaardig, talentvol en beschaafd mensch kon ontwikkelen, algemeen was toch het gevoelen dat men niet tegenover een bedrieger stond, en de wijze waarop hij het leven verloor, scheen recht te geven tot het vermoeden, dat hij van hooge afkomst en het slachtoffer eener geheimzinnige en onmenschelijke misdaad was.

HET MEIR VAN VIRELLES.

Wie was Kasper Hauser? zoo vroeg men zich af. Er was ruimte voor verschillende vermoedens, doch het bleef ook bij vermoedens en het raadselachtige wezen geraakte allengs in vergetelheid.

Nu schijnt de sluier opgelicht te zijn. Professor Daumer in Duitschland meent met alle zekerheid te mogen zeggen dat Kasper Hauser de oudste zoon is geweest van den groothertog Karel van Baden en de groot-hertogin Stephanie, aangenomen dochter van Napoleon I. 't Is een feit dat uit dit huwelijk twee zoons, kort na de geboorte, gestorven zijn, terwijl de dochters steeds in bloeiende gezondheid verkeerden.

Beiden zonen stierven plotseling, beide waren tot op het oogenblik van hunnen dood gezond. Volgens Feuerbach zou de oudste zoon, de troonopvolger, verwisseld zijn voor een reeds stervend kind. Is een ge

neesheer in het komplot geweest, dan heeft hij waarschijnlijk deze misdaad gepleegd om eenen moord te voorkomen.

BRUILOFTSGESCHENKEN.

Als hoofd-aanleggers van dit komplot worden door genoemden professor aangegeven, de markgraaf Lodewijk, oom van den groothertog, die daardoor troonopvolger werd, en de rijksgravin van Hochberg, eene zedelooze vrouw, die een morganatisch huwelijk met den groothertog Frederik Karel had aangegaan en hare nakomelingen op den troon wilde brengen. Dit kon slechts plaats hebben wanneer de zonen der groothertogin stierven en de markgraaf Lodewijk met zijne morganatische stiefmoeder in verstandhouding en ongetrouwd bleef.

Dit alles heeft plaats gehad. Toen de groothertog Karel geen mannelijken erfgenaam naliet, volgde Lodewijk hem in de regeering op; hij bleef, in weerwil van alle pogingen om hem van denkwijze te doen veranderen, ongetrouwd en erkende den zoon der rijksgravin Von Hochberg als zijn opvolger. Men meent het waarschijnlijk dat de jonge prins onmiddellijk na zijne ontvoering naar Hongarië overgebracht, doch later teruggehaald is, en 't is volgens de nasporingen zoo goed als zeker dat hij al dien tijd op het jachtslot Valkenhof, een eigendom der misdadige vrouw, in een donker hok opgesloten is geweest.

Er zijn nog andere feiten die niet over het hoofd gezien mogen worden. De groothertog Karel, de vermoedelijke vader van Kasper Hauser, stierf plotseling op 32jarigen leeftijd en gaf voor zijnen dood het vermoeden te kennen dat hij vergiftigd was, terwijl de rechtsgeleerde Feuerbach, die niets ontzag om tot onthulling van het drama te komen, insgelijks stierf onder het vermoeden dat men hem vergif had ingegeven.

't Is nu ruim veertig jaren geleden dat de moord, op Kasper Hauser gepleegd, overal veel indruk verwekte. Destijds deed zekere partij alle pogingen om het geloof ingang te doen vinden dat hij een bedrieger, de zoon eener arme vrouw zou zijn geweest; er werden zelfs schandelijke gevolgtrekkingen gemaakt, dewijl men bij Kasper Hauser, tijdens zijn eerste verschijnen, een geschreven gebed uit een katholiek kerkboek had gevonden, doch zulke lasteringen werden krachtig tegengesproken door de overtuiging, dat men zich zooveel moeite niet zou hebben gegeven, om een onbekend en onaanzienlijk wezen door eenen moord te verwijderen en voor altijd onschadelijk te maken.

Zoo is het dan na zoovele jaren schier teenemaal bewezen, dat de bekende Kasper Hauser het slachtoffer is geweest eener schandelijke schelmerij, door eene zedelooze vrouw gesponnen, en wij mogen nog wel eens met medelijden denken aan den beminnenswaardigen jongeling, die in zijn leven gefolterd en vervolgd en na zijn onnatuurlijken dood, als een misdadiger uitgekreten werd.

Aan zekere kritiekers.

Wat sprietoogt in het licht dit slag van slimme vooglen.
En fladdert log en loom en waggelt op zijn vlooglen,
En droomt zich adelaar en zoeten nachtegaal!
De snavels open!.... zingt!.... Beziet den zonnestraal!
Of zoo ge piepend slechts door 't donker heen kunt suizen....
Uw holen in.... en slaapt.... gebroed van vledermuizen!

L. DE KONINCK.

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Niets, zeide hij dikwijls, moest Dremmel en zijne dochter meer aanzetten om ware Kristenen te blijven, dan de tegenspoed, die het gewone aandeel is van Gods kinderen, en u den weg wijst naar de plaats, waar men eenmaal en voor altijd gelukkig blijft.

Om aan dien eindpaal te geraken, was er maar een eenige weg, die voor bijna allen bezaaid is met distels en doornen. De Heer zelf bewandelde dien weg, een kruis op zijne schouderen voortsleepend, en toonde ons zoo de rechte baan.

En hebt gij dan, Dremmel, en Goolke, of iemand onzer, het recht angs een weg te loopen, die steeds met rozen zoude bestrooid worden?

En wanneer Dremmel dan somtijds de oude, gevoelige snaar aanraakte, en den naam noemde van den man, die zijn ondergang bewerkte, dan wees de geestelijke met den vinger naar het koperen kruisbeeld en zeide, dat Die daar immers had geboden onze vijanden te vergeven.

Indien hij aan Marc Munter niet vergaf, zoude hij, Dremmel, dan niet moeten vreezen, dat de groote Rechter daar boven hem eenmaal zal behandelen gelijk hij zijn broeder zal behandeld hebben?

Vergeef, Dremmel, vergeef, indien gij zelf niet zonder barmhartigheid wilt geoordeeld worden!

- Ja, maar Munter was hem toch een zoo onverzoenbare vijand geweest, merkte Dremmel somtijds aan.

- Ja, maar hij is uw broeder, een kind van den algemeenen Vader. En weet gij wat die Vader zegt? ‘Al het kwaad, dat gij aan een mijner kinderen zult toebrengen, brengt gij aan Mij zelven toe.’

De haat, dien gij uwen vijand toedraagt, valt op ons aller Vader terug; is dat niet waar, en is dat niet tevens verschrikkelijk? Neen, mijne kinderen, liever gehandeld zoo als de Heer zelf eenmaal handelde; hij omhelsde zijn verrader!

En wanneer de oude dorpspastoor nu had opgehouden te spreken, moest Dremmel, hoe vol ook zijn hart nog was, toch altijd bekennen dat de oude man gelijk had; en Goolke bekende het ook.

Van het armoedig kamerke van den gewezen boer, gaan wij een bezoek afleggen bij den ouden hoefsmid, wien wij vroeger reeds meer dan eens hebben aangetroffen.

Sinds eenige maanden had de smid, na eene blindheid van verscheidene jaren, een gedeelte van zijn gezicht weêrgekregen.

Langzamerhand had hij zich wederom aan het werk gezet, verdiende wel niet veel, maar toch iets om het hongerspook, dat zoo lang op den dorpel had gezeten, van de deur te jagen.

De man was zoo verheugd dat hij in zijn ouden dag weêr den blaasbalg mocht trekken, en dan wederom hameren, zoo als in vroeger dagen!

Des avonds vooral hoorde Sanna hem somtijds schateren van lachen; het was, wanneer hij met zijn zwaren hamer het gloeiend ijzer smeedde; dan deed hij het bliksemen, zeide hij; dan deed hij dien schoonen vuurregen, die van het aambeeld spatte, op den zwarten vloer der smis nedervallen.

Sanna, zijne pleegdochter, was nog altijd ziekelijk; gezond en sterk zoude zij wel nooit meer worden, dewijl zij een zwak, klierachtig gestel had.

Ziekelijk was en bleef zij, doch de oude smid beminde het arme kind toch altijd even hartelijk.

Indien hij maar kon hameren en vijlen, en het brood verdienen voor Sanna en voor zich zelven, was hem alles wel in de wereld; meer had hij nooit verlangd, meer wilde hij zelfs niet.

De smid was een braaf man en, in weerwil zijner armoede, gelukkig ook.

Van den hoefsmid gaan wij naar Marc Munter op de Moerstêe.

Er zijn tien jaren verloopen sedert de neef van Simon Knokkel daar woonde. Indien Panck Pelman, de vorige eigenaar, op het oogenblik uit de eeuwigheid had kunnen wederkeeren, zoude hij stellig zijn voormaligen eigendom niet meer herkend hebben. Alles was op de Moerstêe zoo net en fraai ingericht, dat Panck zou gevraagd hebben:

- Waar ben ik hier toch?

- Bij den burgemeester van het dorp, zoude hem Marc Munter met trotschheid hebben geantwoord.

Ja, sedert eenige maanden was hij tot burgemeester benoemd, en leefde ook voortaan zoo als dat aan den eersten dorpsambtenaar betaamt. Hij werkte geen slag meer; dat ware onteerend geweest voor het dorp en vernederend voor den burgervader zelven. En waarom zoude hij zich nog persoonlijk met de boerderij hebben ingelaten? Was hij niet rijk genoeg?

Op zekeren namiddag kwam er bij hem een vreemde kerel van een slecht aanzien binnen. Nu, van dat soort kwam er dikwijls bij den burgemeester; het waren: orgeldraaiers of liedjeszangers, koordendansers, beerenleiders of andere zwervers van dien aard, welke hem de toelating kwamen vragen om hun bedrijf voor een, soms twee dagen in de gemeente te mogen uitoefenen.

Aan al dat gespuis was de burgemeester reeds gewoon geworden, maar een gemeener kerel, dan er nu in zijn huis was, dacht hij, had hij in zijn leven niet aangetroffen.

Zijn kleedsel, dat voorheen aan een heer moest hebben toebehoord, zag er zoo kaal en versleten uit, dat Munter meende met een uitgebroken galeiboef te doen te hebben.

Wat hij zoo al in zijn reiszak had zitten, zou zeker niet veel meer waard wezen dan de kleêren, die hij om zijn lijf had.

Ook dacht hij van hem maar terstond aan de deur te zetten en hem door den veldwachter buiten het dorp te laten brengen. Van zulke schavuiten hield Munter niet; zij moesten maar terugkeeren, waar zij vandaan kwamen.

De vreemdeling vroeg of hij daar niet konde vernachten; hij zoude zich gaarne met de schuur behelpen.

- Neen, dat kan niet, was het antwoord; mijn huis is geen herberg.

- Het is mij moeielijk daarheen te gaan, dewijl ik volstrekt geen geld heb, zeide de vreemdeling.

- Weet gij wel bij wien gij in huis zijt?

- Is het bij Marc Munter niet?

- Bij den burgemeester, antwoordde deze, het hoofd met fierheid achterover werpend.

- Dat wist ik niet; kan de burgemeester mij niet voorthelpen?

- Het is mijn gewoonte niet, onbekenden.....

Munter ging niet voort; hij dacht bij zich zelven dat die gemeene, vreemde kerel zulke zonderlinge stem had en daarbij keek hij hem met zijne brandende oogen zoo loensch aan. De man zat met den rug tegen het venster en de dag was niet helder; hij had wel gaarne dat gezicht bij het licht gezien.

Toen de vreemdeling zich naar het venster keerde, zag Marc dat hij een dikken blonden baard had, en na hem van boven tot onder ter sluiks bekeken te hebben, zeide hij bij zich zelven, dat het een kerel was om bang van te worden.

En dat moest wel zoo wezen, want zijne twee meisjes, kinderen van acht en negen jaren, hadden den vreemdeling bijna nog niet opgemerkt, of zij begonnen te schreien en hielden zich aan vaders beenen vast.

De vreemdeling zat met de hand onder het hoofd daar bjj het raam zwijgend te zien naar de kleine meisjes, en keek toen den burgemeester scherp in de oogen.

Marc sidderde en wist niet waarom.

- Kent gij mij niet? vroeg de vreemde.

- Of ik u ken? antwoordde Marc, schijnbaar bedaard; ik herinner mij niet u ooit in mijn leven gezien te hebben, en dat zal wel waar wezen ook.

- Misschien; wij kennen elkaar van ouds.

- Ik heb een zeer goed geheugen, doch ik geloof niet u ooit ontmoet te hebben.

- Ben ik dan zoo veranderd?

Hij ging recht voor den burgemeester staan.

- Kent gij mij niet? vroeg hij lachend.

Neen, Marc kende hem volstrekt niet.

- Kent gij uw neef Faab dan niet meer?

- O, Faab, zijt gij het? Neen, ik zou u niet meer herkend hebben; het is ook lang geleden dat ik u niet meer gezien heb, antwoordde hij op onverschilligen toon.

- Ja, een jaar of tien.

- Waar komt gij vandaan?

- Ik heb overal rondgedoold, en kom nu eindelijk weêr in het oude nest weder, en ik was voornemens er voortaan te blijven ook, neef.

- Hebt gij middelen van bestaan?

- Volstrekt geene; ik ben doodarm..... doch ik heb er op gerekend dat mijn eigen neef, die er warm in zit, mij toch wel door de wereld zal helpen.

- Volstrekt niet; ik heb werk genoeg met mijne eigene zaken.

- Hebt gij geen knecht noodig, neef?
- Een knecht? Neen, neen, zeker niet.
- Kunt gij mij dan niet aan eenig geld helpen, neef?
- Geld? Meent gij dan dat wij hier in het dorp zinneloos zijn geworden?
- Geef mij dan wat te eten, neef, want ik sterf van honger.
- Ik zou u wel willen vragen van maar spoedig heen te gaan.
- Neef, laat mij dan in uwe schuur den nacht overbrengen; ik zal dan maar zonder eten slapen gaan.
- Luister eens, Faab, gij zoudt wel doen, stil heen te gaan; onze betrekkingen waren tijdens uw verblijf in het dorp volstrekt op geen vriendschappelijken voet, en.....
- Hebt gij die ontmoeting van mijne arme zuster en den smid, en dan die vechtpartij met den veldwachter nog niet vergeten?
- Dat is nu hetzelfde.
- Dan kent gij uw neef niet meer?
- Kom, ga maar de deur uit; ik heb niets met u te maken.
- Vaarwel dan, zei Faab en ging de deur uit.

Munter antwoordde niet en sloot de deur achter hem dicht.

Wat een gemeene schavuit! bromde Marc; is het geen schande voor een burgemeester dergelijke bloedverwanten te hebben? Wat zoude men in het dorp zeggen, indien ik mij al dat armoedig volk aantrok? En waarom zat hij daar bij het venster alles zoo af te spieden? Hij had maar altijd het oog op de kamerdeur, welke bij geval open staat; wat had hij daar toch te zien?

Na eenige oogenblikken nadenkend door het huis op en neêr getreden te hebben, zei hij nog bij zich zelven, dat Faab er uitzag als een dronkaard en hem geen vertrouwen inboezemde.

- Dergelijke landloopers waren in staat om, bij gelegenheid, des nachts in zijn huis te breken en hem uit te plunderen. Hoe hij op zijn vader gelijkt!

En toen hij dacht dat Faab juist de oogen van zijn vader in het hoofd had, kwam hem voor den geest, hoe de twee oogen van den doode hem hadden aangekeken, terwijl hij des nachts in het sterfhuis de wacht had.

Dat alles was nu reeds jaren en jaren geleden, maar toch sidderde Marc als een rietpijl bij het herdenken van dien nacht.

Van de Moerstêe richtte Faab Knokkel zich naar het huis, waar hij vroeger bij baas Dremmel in dienst was. Doch wie hij daar ontmoette, waren Goolke en haar vader niet; neen, het was een vreemde boer, die er woonde sedert het vertrek van den voormaligen eigenaar.

Weldra was Faab op de hoogte, wat er, sedert zijn vertrek uit het dorp, was voorgevallen met den ouden Dremmel en deszelfs dochter. Ook vernam hij dat zij doodarm waren, aan de andere zijde van het dorp woonden in een gehuurd kamerke, niet ver van den hoefsmid.

Faab weende als een kind, toen hij het huis verliet, waar hem tien jaren geleden het leven zoo vroolijk had toegelachen, waar hij in de toekomst zooveel genot, als de wereld hem konde toewerpen, had gedroomd.

Het was donker geworden, toen hij voor het huis, waar Dremmel moest wonen, stil stond. De deur van het huurkamerke was gesloten, maar er was toch licht daar binnen. Hij klopte met den kneukel op de kleine deur.
- Wie klopt daar? riep men van binnen.
- Ik, doe maar open!

- Wel, lieve hemel, dat is de stem van Faab! riep Goolke, die bleek werd als een doode.

- Ja, dat is Faab! Verduiveld, dat is Faab! zei Dremmel, terwijl hij opsprong en de deur ging openen.

Ja, daar stond Faab Knokkel voor hen.

Baas Dremmel! Goolke! Faab! Leeft gij nog? Waar komt gij van daan? Waar zijt gij zoo lang geweest? Anders hoorde men niets in het kamerke en dan weêr opnieuw: Faab, mijn goede jongen! och, Faab! Dremmel! Goolke!

Faab Knokkel stond te weenen, en vader en dochter weenden ook.

En nu moest Faab alles weten, wat er sedert zijne afwezigheid was voorgevallen; hoe Marc Munter hem had geplaagd en gejudast; hoe hij zijn proces had gewonnen, maar eindelijk, door een noodlottige opeenhooping van allerlei ongelukken, zijn boerderij had moeten verkoopen. En dan moest hij nog zeggen dat Munter zijn goed had gekocht, en dat hem dat te meer verdriet deed, omdat de aartsdeugniet er altijd had op aangelegd, niet zoo zeer om het kerkpad te bezitten, maar om hem ten onder te helpen.

Na de opsomming van al den tegenspoed, die Dremmel had getroffen, begon Goolke:

- En waarom Faab haar zoo onverwacht had verlaten?

- Dat hij dit gedaan had om niet in de gevangenis te geraken, waaruit hij haar vader zoo bleek, vermagerd en klagend had zien wederkeeren.

- En of hij haren brief niet had ontvangen, toen hij nog in het Haarlemmermeer werkte?

- Dat hij nooit in zijn leven in Haarlem geweest was, en het meer zelfs nooit had hooren noemen.

- En waar hij dan al dien tijd geweest was?

- Dat hij zoo rechts en links altijd maar had rondgedwaald om werk, en meesttijds buiten 's lands had verbleven.

- En waar hij nu op dit oogenblik vandaan kwam?

- Dat hij diep uit het land kwam, maar dat zwervend leven toch moede was.

- Dat zij zoo duizendmalen aan hem had gedacht en elken dag, dien God had gegeven, om hem had geweend.

- Dat ook hij zoo dikwijls aan Dremmel en Goolke gedacht, maar nooit gelegenheid gevonden had, hen bekend te maken, hoe het hem ging en waar hij zich bevond.

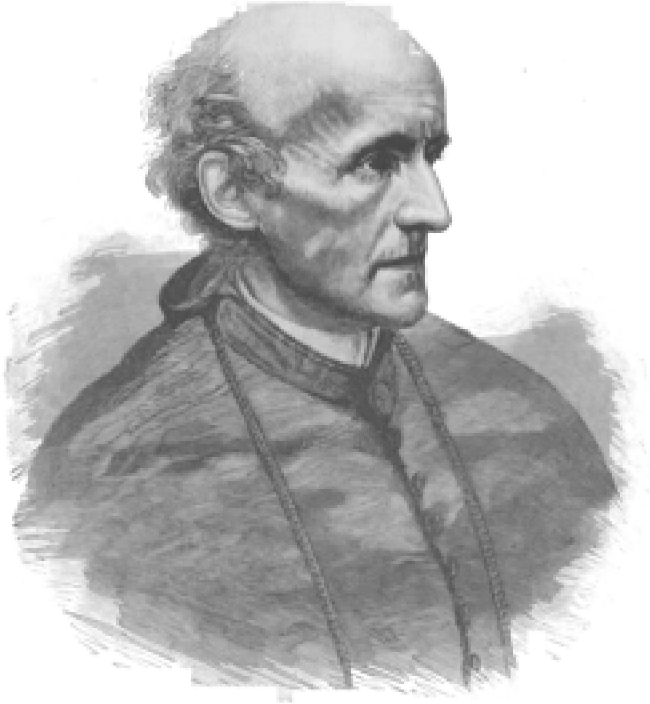

Mgr MANNING.

- En hoe hij nu over de zaak dacht? vroeg Dremmel.

- Dat hij er over dacht zooals altijd, antwoordde Faab.

- En of hij wel wist, dat Goolke nu geen welgezeten boerendochter, maar doodarm was.

- Dat hij dit wel wist, maar ook wist, dat bij zelf voorheen arm en nu nog armer dan voorheen was.

- Dat zij toch haar gegeven woord hield, zei Dremmel.

- En dat hij het zijne nooit zoude intrekken, verzekerde Faab.

En zij gaven elkander de hand.

- Zie, Faab, nu zie ik dat gij eerst een brave kerel zijt tien jaren geleden, stond gij met Goolke, die toen slechts zeventien jaar oud was, op trouwen. Goolke was toen een rijke boerendochter en nu zij doodarm is geworden, houdt gij toch uw woord; ja, ik heb het altijd gezegd, Faab, gij zijt een braaf man.

Faab antwoordde daarop dat een woord een woord was, dat hij, hoe eerder hoe liever met Goolke zoude trouwen en dat zij allen te samen hard zouden werken, om elkander door de wereld te helpen.

- En nu gaan wij te samen naar Sanna, zeide hij; men heeft mij reeds gezegd dat mijne zuster en ook de oude hoefsmid nog leven...

- En zelfs tamelijk gezond zijn, vervolgde Dremmel; doch het is er een doodarm huishouden. Zoo lang ik nog in de boerderij zat, heb ik den braven hoefsmid en ook Sanna zooveel mogelijk geholpen; later viel dit moeielijk. Maar ofschoon wij zelven het niet breed hebben, gaat Goolke er tweemaal in de week heen, en neemt toch altijd een of ander voor hen mede. Kom, laat ons nu heen gaan, terwijl de smid nog staat te hameren.

- De smid was toch stekeblind, toen ik van hier wegging? zeide Faab.

- Blind is hij niet meer, zeide Walt; zijn gezicht is zoover verbeterd, dat het hem toelaat ruw werk te maken; met fijne dingen kan hij zich niet meer bezig houden.

Vijf minuten later lag Sanna in de armen haars broeders te weenen van blijdschap; de smid lachte en weende terzelfder tijd en Faab herhaalde tienmaal achtervolgens, dat hij zich zoo gelukkig achtte de arme Sanna en den braven smid weder te zien.

En nu moest hij al wederom verhalen, waar hij sinds tien jaren was geweest; waar hij nu vandaan kwam en of hij nu voortaan bij hen bleef en zoo verder.

Ja, hij bleef voortaan altijd bij Sanna; hij zou wederom, zooals vroeger, voor haar werken en Goolke, met wie hij zou trouwen, zoude hem behulpzaam wezen, om haar en ook den ouden smid het leven zooveel mogelijk dragelijk te maken.

Faab was jong en sterk, meende de oude smid; indien hij daar trek toe had, zoude hij hem leeren smeden, dat geen smid in het land hem zoude evenaren.

En dan zouden zij te samen vijlen en hameren, dat het een lust was; dan zouden zij met hun getwee het 's avonds in de smis doen bliksemen op het aambeeld, en een regen van vuur doen spatten dwars door de deur en het venster tot midden op de straat.

Dat stond Faab nog al aan; doch nu hadden zij elkander nog te veel te vertellen; ja, men had elkander zooveel te zeggen, dat de tijd voorbij ging zondet dat iemand het merkte en dat baas Dremmel opeens uitriep:

- Wel lieve tijd! daar slaat de klok vijf ure; de dag gaat aanbreken!

- Wacht een oogenblik, zei Faab; voor gij heen gaat, heb ik u iets te zeggen; luistert: gisteren, toen ik in het dorp aankwam, ging ik eerst bij mijn neef Munter binnen. Ik vroeg iets te eten en te drinken, ik had honger en dorst; ik verzocht om den nacht bij hem, al ware het slechts in de schuur, door te brengen, dewijl ik vermoeid was. Marc heeft mij alles, zelfs een stuk brood, dat men aan een schooier geeft, geweigerd; hij heeft den zoon van zijn oom, die hem opvoedde en als een kind behandelde, verstooten; zijn eigen, bloedeigen neef als een hond weggejaagd. Vandaar ging ik naar u, Dremmel; gij hebt mij met open armen ontvangen, en ofschoon gij zelf arm zijt, zoudt gij toch het laatste stukje brood met mij deelen.....

Wordt vervolgd.)

[Nummer 32]

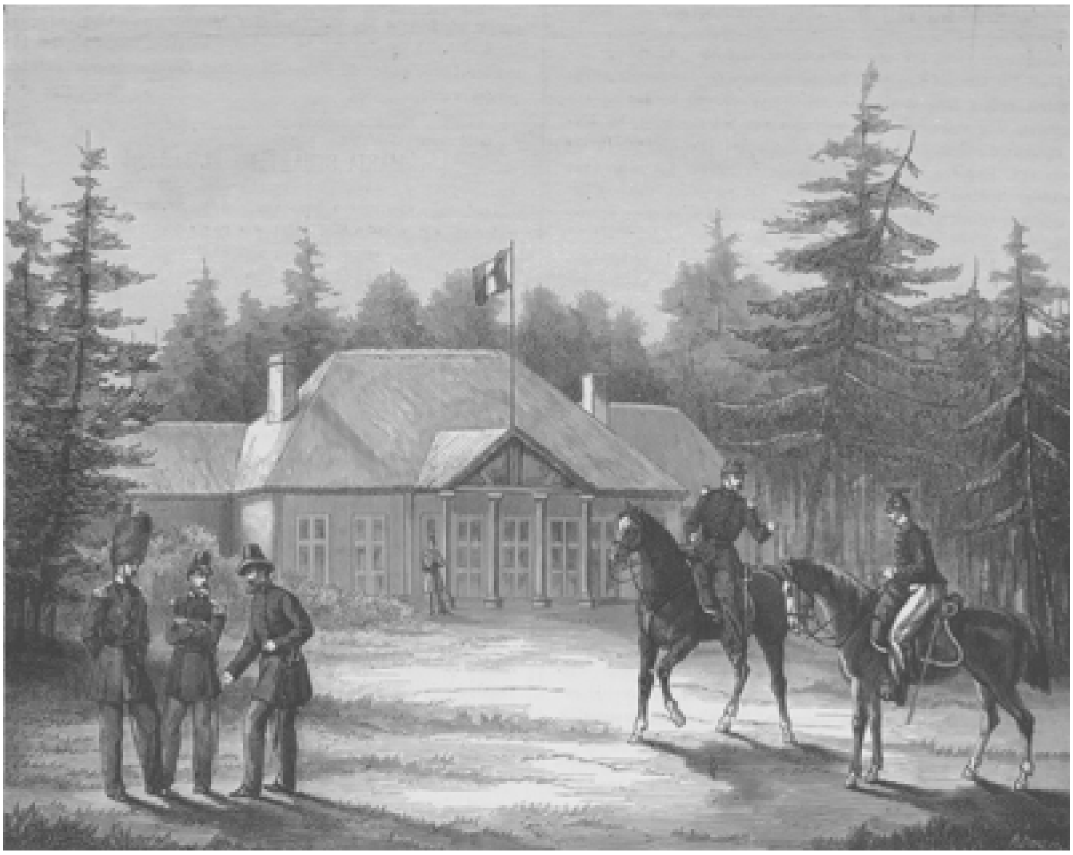

HET KAMP VAN BEVERLOO.

Het kamp van Beverloo.

In het midden der uitgestrekte Limburgsche Kempen, in het midden van die wijde hei-woestijn, ligt het kamp van Beverloo. Weinige touristen bezoeken het - en geen wonder! Men moet met eene zekere liefde voor het militarism behebt zijn, om die reis aan te vangen, en die liefde hebben wij juist niet.

Wij willen echter volgaarne bekennen, dat diegenen welke het kamp van Beverloo bezocht hebben, daarvan met lof gewagen - de militairen natuurlijk daargelaten.

Onder opzicht van ontginning heeft het kamp zijne verdiensten, en het mag in die uitgestrekte dorre heide, als een oasis in de woestijn beschouwd worden.

Het kamp ligt op de gemeente's gronden van Beverloo, Hechtel en

Exel, en werd kort na 1830 aangelegd. Wij herinneren ons, schooljongen zijnde, het kamp bezocht te hebben en tusschen dat tijdstip en het tegenwoordige, zijn er zoo wat vijfendertig jaar verloopen. Destijds was alles nog stroo en hout; vandaag is alles hechte arduin- en baksteen, en heeft zich het dorp Leopoldsburg gevormd, dat het oude Beverloo in de schaduw stelt.

Op dit oogenblik bezit het kamp van Beverloo al de instellingen, welke voor zijn regelmatig bestaan dienstig zijn; het heeft zijne slachterijen, bakkerijen en wat dies meer. Het koninklijke paviljoen, het paviljoen des ministers van oorlog (van welk gebouw wij eene teekening meêdeelen), de paviljoenen der generaals, het park, de kapel, enz. trekken de aandacht.

Vooral in het saizoen der manoeuvres, en wanneer de koninklijke familie in het kamp komt, wordt dit laatste op eene recht karaktervolle wijze, door de soldaten, versierd, en men moet bekennen, dat men dergelijke versiering nergens anders aantreft. Het is verwonderlijk, wat partij de soldaten weten te trekken uit de weinige feitelijke hulpmiddelen, die het kamp oplevert.

Nieuws van het oud regement.

De kunstenaar Gow, een engelsch schilder, heeft twee veteranen voorgesteld uit het Chelsea-hospitaal. Ja, zij zijn van de voorgaande eeuw; ze hebben sedert lang den dienst verlaten, maar nog houden zij aan de uniform, nog volgen zij de bewegingen van het regement, bij hetwelk zij eens dienden, dit laatste moge dan ook in het diep van Indiën verloren zijn. Een der twee toont den ouden kameraad het nieuws van den oorlog. 't Moet goed nieuws zijn voor het regement, want er ligt een trek van tevredenheid op de wezenstrekken der twee oude snorrebaarden.

In Engeland wordt de invalied, evenals in Frankrijk, in eere gehouden. 't Mag ook wel zoo zijn; men legt een onbepaalden eerbied aan den dag voor een ouden steen, een ouden schoenzool, een ouden knop, die aan dezen of genen vorst heeft toebehoord, en men zou onverschillig zijn voor een stuk mensch, die zich, vrijwillig of gedwongen, voor dien vorst of voor het land, in brokken heeft laten kappen? Wij hebben maar eene grief tegen de gouvernementen, deze namelijk, dat zij nog niet genoeg voor deze ongelukkigen doen.

Wie ooit te Parijs de Invalieden, te Londen Greenwich bezocht heeft, zal zich met voldoening die twee prachtige paleizen herinneren, waar de oude soldaten worden verpleegd. Wij herinneren ons altijd, met eene zekere ontroering, toen wij Greenwich bezochten, dat men ons twee menschelijke, wel krukkige en verrimpelde exemplaren toonde, die nog onder Nelson gediend hadden.

In de weide.

Ansdall is een engelsch schilder, die in de wijde natuur zijne ingevingen zoekt. Zijne onderwerpen, wij deelen er hier een staaltje van meê, zijn eenvoudig uit het leven gegrepen. De teekening is meesterlijk, de kleur frisch, levendig; de bijhoorigheden met veel waarheid geschikt. Het nevensgaande tafereeltje schijnt op een regenachtigen

dag gekozen te zijn, en in de schildering moeten de kleuren van het rund zich voortreffelijk op den somberen achtergrond afteekenen.

Neurenberg.

'Indien,' zegt een reiziger, 'een Neurenberger van de 14e eeuw, uit zijn graf opsteeg en zijne geboortestad op dit oogenblik terugzag, zou hij denken pas eenige weken geleden gestorven te zijn.' En inderdaad, terwijl de wereld verandert, schijnt Neurenberg te blijven wat het is, dat wil zeggen, zijn prachtig antiek karakter te bewaren.

Wetenswaardiger stad dan deze, bestaat er in gansch Beieren niet, ofschoon zij slechts zooveel bewoners telt als eene stad van tweeden rang in België. De bochtige, kronkelige straten, de schilderachtige huizen met lnifels, uitstekken, balkons, kunstsieraden van allen aard, leveren voor den bezoeker een onbeschrijfelijk gezicht op en maken ook een diepen indruk op elk kunstenaarsgemoed.

Neurenberg is eene zeer nijverige stad; een groot deel van het kinderspeelgoed wordt daar, wij zullen zeggen, geknutseld; want die kindervoorwerpen worden grootendeels door kinderen gemaakt, en, om de geringheid hunner prijzen, alom, weleer tot in Amerika en Indië, verspreid.

Doch Neurenberg heeft zelfs eens eene ruime plaats in den wereldhandel bezet: het was na de ontdekking der Kaap de Goede Hoop. Die stad was alsdan het entrepot van den handel in het noorden, zoo als Venetië dit in het zuiden was. Het is dan ook van die dagen, dat de kunstrijkdom van Neurenberg dagteekent.

Door de stad stroomt de Pegnitz, over welke zeven steenen bruggen geslagen zijn. Het op eene hoogte gelegen kasteel, de *Reichsfeste*, dagteekent van onheugelijke jaren; het bevat eene prachtige verzameling schilderijen, vele glasschilderingen en een album ter nagedachtenis van Albert Dürer, welke in 1471 in gemelde stad geboren werd. Niet minder merkwaardig is het stadhuis, zijn de verschillende kerken en andere gebouwen, vooral vele gewone burgershuizen.

Het oudste dokument, dat van Neurenberg gewag maakt - die naam schijnt afgeleid te zijn van *Castrum Noricorum* - klimt op tot 1050. De stad bezat immers een onafhankelijk karakter, totdat zij den 15 september 1806, onder de souvereiniteit van den koning van Beieren geplaatst werd.

Maria Stuart en Elisabeth[(1)].

Laat mij vooreerst u bedanken, omdat gij zoo talrijk tot deze vergadering zijt opgekomen. Het was gewis niet voor den spreker, die, geloof het mij, verre beneden zijn onderwerp blijven zal. Het was, ik vlei mij daarmeê, en laat mij toe die kleine begoocheling te behouden, omdat ook deze voordracht in onze volkstaal gegeven wordt, maar vooral omdat gij werd uitgelokt door den titel der voordracht - door den naam van eene door rampen en lijden zoo beroemd geworden vrouw en koningin, Maria Stuart.

De levensrampen der vrouw wekken, in welken stand ook, ons gevoel op, en zelfs de met schuld beladene vrouw, erlangt bij ons zoo niet genade, dan toch mededoogen; maar eindeloos groot wordt dit laatste wanneer het eene vrouw geldt, die eens op het toppunt van roem en eer stond, en met eene driedubbele kroon versierd werd, met die van koningschap, talent en lichamelijke schoonheid.

(1) Voordracht, gegeven in den Katholieken Kring van Antwerpen, in den winter van 18

Zoo zijn de vorstinnen van Engeland, welke onder de bijl van den beul het hoofd bukten; zoo is de koningin van Frankrijk, Marie-Antoinette; zoo is de koningin van Schotland, welke na eene lange martelie eindelijk op het schavot stierf, en wist - en dit was gewis eene groote foltering - dat haar naam als die van eene verlorene vrouw zou geschandvlekt worden.

De koningin van Schotland, Maria Stuart, is voorzeker eene der aantrekkelijkste figuren, en zooveel aanhalingskracht bezit zij, dat wij met Walter Scott uitroepen: ‘Men kan al zeggen wat men wil; maar menig edel hart zal partij trekken voor Maria Stuart, zelfs indien alles waar is, hetgeen men van haar zegt.’

Van waar die onweerstaanbare aantrekkingskracht? Zij komt hieruit voort dat die vrouw, hoe zwart men haar ook gemaakt hebbe, toch altijd eene macht van schitterende hoedanigheden deed blijken; omdat, was zij plichtig aan hetgeen haar ten laste gelegd werd, veel van die schuld, met volle reden, aan hare omgeving moest geweten worden; omdat, heeft zij misdreven, eene lange gevangenis en eindelijk de dood op het schavot, die fouten moeten hebben uitgewischt.

Die denkbeelden bezielden mij jaren lang opzichtens Maria Stuart. Gevoed door de werken van schrijvers, als die van Hume, Robertson, Mignet en andere, hield ik de koningin van Schotland wel eenigszins voor eene dier vrouwen, die, beroofd van de eigenlijke majesteit, ten slotte op den openbaren weg neêrzakken en die men, ofschoon be-

wust dat de sneeuw der ziel door slijkspatten besmeurd is, meedoogend de hand toereikt, ondersteunt, een der huizen van boete doet binnen treden, en voor welke men nog een 'vader-ons' bidt, als de deur is toegevallen......

Geruimen tijd geleden las ik over die koningin een fransch schrijver, namelijk St. Beuve, en hij stelde mij haar voor als eene gevangene martelares, ofschoon niet onschuldig, die, door de tralies harer gevangenis heen, teeken doet en hare banier zwaait, om diegenen, welke pen en woord voeren, tot verdediging harer eer op te roepen.

Ik las onder ander deze treffende woorden:

'Du moment d'ailleurs que Marie Stuart est prisonnière, qu'on la voit accablée, privée de tout ce qui console, infirme, hélas! et déjà blanchie avant l'âge.... quand on a entendu ce mélange de fierlé et de plainte, la pitié pour elle l'emporte, le coeur a parlé.

'Ce n'est ni le texte d'un greffier, ni même la raison d'un homme d'état qui la juge; c'est avec le coeur d'un chevalier, ou pour mieux dire d'un homme.

L'humanité, la pitié, la religion, la grâce poétique suprême, toutes ees puissances, invincibles et immortelles, se sentent intressés dans sa personne et crient pour elle à travers les ages; *porte ces nouvelles* (disait-elle au vieux Melvil au moment de mourir) *porte ces nounvelles, que je meurs ferme en ma religion, vraie catholique....*

Toutes les croyances, tous les patriotismes et les nationalités, invoqués ici par Marie Stuart lui ont fait un long écho, et lui ont répondu avee pleurs et amours......'

'Dat ik sterf standvastig in mijn geloof, zuiver, waar katholiek!...' zoo zegde zij, en dit had plaats in het aanschijn van den dood, op het oogenblik dat zij voor den grooten Rechter verschijnen zou!

Die woorden troffen mij en ik heb mij zelven afgevraagd, of die vrouw wellicht weêr niet eene van die was, welke onder den laster verpletterd en aan den blinden en godvergeten haat opgeofferd werden? Of het, bij onderzoek, niet blijken zou, dat zij geene dier vrouwen was, voor welke men een 'vader-ons' bidt, na haar eene behulpzame hand te hebben toegereikt, maar voor welke men eindelijk zelf de knieën buigt, den zoom des kleeds kust en haar schier aanbidt - als zijnde een dier wezens, welke hier ook hun bebloed kruis droegen en den weg van Golgotha volgden!

Wat heeft de laster, een wapen, waarvan de hervorming der 16^{e} eeuw een zoo ruim gebruik maakte; waarvan het hedendaagsch liberalism zich nog zoo voortdurend en met zooveel hardnekkigheid bedient - wat heeft de laster al bezwadderd! Hoeveel historische figuren rijzen voor ons oog op, geschandvlekt en werden dit enkel omdat zij door de tegenpartij alzoo het gemakkelijkst onschadelijk konden worden gemaakt!

Bij gebreke der macht gebruikt men laster.

Met den levensloop van Maria Stuart zooveel mogelijk na te gaan, ben ik tot de heilige en onwrikbare overtuiging gekomen, dat zij, de vrouw, de edele vorstin, geen wezen is dat enkel mededoogen verdient, als eene mengeling van sterke en zwakke, van schitterende en slechte hoedanigheden; - als een schepsel, dat ons enkel treft en roert om zijne hemelsche schoonheid, zijne miskenningen, zijne teleurstellingen, zijn lijden, bloedig einde en gevallen grootheid - neen! Maria Stuart verdient onze liefde, onzen eerbied, onze vereering, ik zou zeggen, indien het mij toegelaten was, de 'heiliging,' omdat zij wezenlijk een 'slachtoffer' is geweest.

Het slachtoffer van eene monsterachtige vrouw, die haar haatte omdat zij schoon, edel, verheven en door allen, die het hart op de rechte plaats voelden kloppen, vereerd was. Het slachtoffer van eene, met helsche list, aaneen gesponnen politieke samenzwering, welke niets anders beoogde dan de schotsche perel, het land zelve, te rooven en die aan de kroon der Tudors te hechten. Het slachtoffer, kortom, van de werking dier gekroonde harpij, welke zich Elisabeth noemde, en welke inderdaad door de geopende deur der hel op de aarde geworpen werd en zich poogde te wreken op de Kerk van Rome, die haar bastaard en overweldigster noemde, door het stichten van een protestantsch Rome, tegenover het Rome van Christus.

Ja, wij mogen op dit oogenblik, na drie eeuwen van leugen en laster, Maria Stuart, als onschuldig vereeren, en terwijl Elisabeth meer en meer, onder den spot en de verachting van het tegenwoordige geslacht, wegzinkt, rijst zij, de verguisde, de beleedigde, de mishandelde tot zelfs in hare eer, andermaal voor ons oog op, en werpt meer en meer den stralenglans af, die alleen aan hooger leven ontleend wordt.

De geschiedenisonderzoeker heeft eindelijk al de draden van dat komplot, door den eerlijken protestant Camden in 1625 reeds aangewezen, in handen gekregen - dat komplot, zegt Chantelauze, ‘aussi savante que criminelle.’ Wij weten thans, met de bewijsstukken in de hand, dat alles wat er gebeurde, door het engelsche hof, in vereeniging met de oproerige, geusgezinde edelen van Schotland, beraamd werd, en dat de vijanden van Maria Stuart, uit hun eigen werk, nieuwe beschuldigingen tegen die koningin deden voortvloeien.

Wij weten nu dat de val van de koningin van Schotland niet moet toegeschreven worden aan hare misdaden en gruwelen - neen, die bestaan niet; zoo min hare beweerde misdadige liefde voor Riccio, als de moord op Darnley en hare rampvolle betrekkingen met Bothwel; - ‘ce qui est devenu manifeste,’ zegt meergemelde schrijver, ‘c'est que cette conspiration, pour détrôner Marie Stuart, fut permanente, depuis son berceau jusqu'au champ de bataille de Langside.’ Hij bedriegt zich: die samenzwering duurde voort tot op het schavot, neen, tot lang na haren dood.....

En het zijn geene katholieke schrijvers, die wij in dit geval raadplegen - wij gronden ons hoofdzakelijk op protestantsche auteurs, zoodat de bewijzen des te meer kracht hebben. Immers, de getuigenis van een vijand erlangt, in zekere omstandigheden, het karakter van onfeilbaarheid.

II.

Niet alleen onder katholiek opzicht is ons de eerherstelling van Maria Stuart dierbaar, maar ook nog eenigzins onder een antwerpsch opzicht, bestaat er eene zekere verwantschap tusschen de koningin van Schotland en u allen.

Immers, zoo lang de vervolging van het katholicism, door die ‘bloedige Beth’ - want deze naam verdient zij in den vollen zin des woords - geduurd heeft, zochten honderden gevluchte engelsche katholieken hier, in de spaansche Nederlanden, eene schuilplaats tegen ‘dat geblankette kwaad,’ zooals ik Elisabeth noem. Vele lidmaten van de grootste adellijke, engelsche familiën dwaalden niet zelden, doodarm en uitgeplunderd, door onze vlaamsche dorpen en dikwijls waren er onder hen, die eene ridderlijke poging gewaagd hadden, om de edele gevangene van Fothingeray in vrijheid te stellen.

Reeds in haar leven was alzoo deze grond de plek, waar de beleedigde eer van Maria Stuart edelmoedige voorstanders vond, en vanwaar zonder twijfel menig

heimelijk gesmeedde poging uitging - niettegenstaande deze gewesten met engelsche spionnen doorzaaid waren - om haar de vrijheid terug te geven.

En toen eens het edele hoofd van Maria Stuart onder de moordbijl van Elisabeth gevallen was, werd hier, in deze stad zelve en in de St. Andries-parochie, hare nagedachtenis op eene recht innige wijze vereerd en beweend.

Terwijl het grootste deel van Europa de gekroonde martelares veroordeelde, landden hier in onze stad twee vrouwen aan, die de vereering voor hare meesteres en koningin, als een heiligdom in haar hart bewaarden, en hier, nederig en vergeten in de schaduw onzer St. Andrieskerk, voor het dwalende Engeland kwamen bidden: - wij willen spreken van twee eeredames der ongelukkige vorstin, welke zich hier met ter woon vestigden, hier gestorven en begraven zijn.

Te dien tijde moet ieder Antwerpenaar den verjaardag der dood van Maria Stuart gedachtig zijn geweest. De twee vrouwen waren als twee apostelen van liefde en vertering in het midden eener bevolking gekomen, die gekend is voor hare menschenliefde en godsvrucht.

De tijd heeft die vereering doen vergeten: duld echter dat ik ze u te binnen breng, en dat ik u zeg: het is heden de 6 februari; het is heden, uur op uur misschien, de verjaardag van het oogenblik, dat de grafelijke beulen Maria Stuart kwamen aanzeggen, dat zij den volgenden dag, ten 8 ure 's morgens, sterven moest.....

Wanneer dus morgen, ten 8 ure, de vriendschappelijke klokken onzer kerken u ter vroegmis oproepen, gedenkt dan, op dat uur harer dood, die onnoozel gehalsrechtte vrouw; gedenkt het slachtoffer van den laster; gedenkt de martelares van het Katholiek geloof!

NIEUWS VAN HET OUD REGEMENT.

III.

Alverens in nadere inlichtingen over de aanklacht en de verdediging van Maria Stuart te treden, denken wij wel te doen, door eenige woorden, u de memorie, opzichtens hare geschiedenis, te ververschen.

Zoo als u bekend is, was Maria Stuart de dochter van den Schot-

landschen koning Jacobus V en Maria van Lotharingen, uit den stam der Guisen. Zij werd den 14 december 1542, in het kasteel van Lintlithgow geboren. De vader stierf acht dagen na hare geboorte, en bij dien dood werd aan het engelsche hof de zucht, om Schotland in te palmen, meer wakker dan ooit.

IN DE WEIDE.

Hendrik VIII vroeg het koningskind, pas zes maanden oud zijnde, ten huwelijk voor zijn zoon Eduard, prins van Wallis. Door dat huwelijk werd de vereeniging van Schotland met Engeland als uit de omstandigheden zelven geboren. De raad van Schotland stemde in die huwelijksbelofte toe, en nadat Engeland zijne poging had zien mislukken

om het kind naar dat land over te brengen, werd er beslist dat het tot zijn tiende jaar, onder toezicht van een engelschen gouverneur, zou worden opgevoed. Die toestand deed echter de intrigues van Engeland, dat altijd vreesde zijne prooi te zien ontsnappen, niet ophouden.

Als het kind negen jaar oud was, werd het door kardinaal Beaton, tot koningin van Schotland gezalfd; doch toen de moeder de gedurige slinksche werking van Engeland ontwaarde, die te recht hare verontwaardiging opwekte; toen zij bespeurde dat Hendrik VIII nog altijd het kind wilde doen oplichten, terwijl aan de andere zijde een voortdurend gevaar voor de kleine koningin, uit de woelige reformatie en de heb- en eerzucht der schotsche edelen, opsteeg, vooral van de zijde van graaf van Arran - die openlijk zegde, dat zijn zoon de koningin trouwen zou - toen wendde de koningin-moeder de oogen naar haar bemind Frankrijk, en zocht daar bescherming.

Na met Frankrijk onderhandeld te hebben, en welke onderhandeling andermaal door den raad van Schotland werd goedgekeurd, verklaarde de koningin-moeder dat hare dochter den dauphin van Frankrijk tot echtgenoot hebben zou, en niettegenstaande de woede van Engeland, vertrok Maria, onder ander vergezeld van vier meisjes uit den hoogen adel, welke met haar waren opgevoed en even als zij den zoeten naam van 'Maria' droegen, naar het fransche hof. Zij trouwde den 24 april 1558, dus op haar 16e jaar, den dauphin François en droeg nu, daargelaten hare rechten op de kroon van Engeland, de kroon van Schotland en Frankrijk.

Maria Stuart was schoon; zij was, zeggen hare tijdgenoten, de lieftalligste vrouw van haren tijd. 'Elle eut été reine sans sa couronne,' zegt Genevay, en Katharina de Medicis zegde bitsig: 'notre jeune reinette d'Ecosse, n'a qu'à se montrer pour tourner toutes les têtes.'

En dat was eene waarheid; doch juist die schoonheid was der koningin dikwijls noodlottig! Haar gelaat was met eene keurige regelmatigheid gevormd; het blanke voorhoofd, door blondgeel en uit zijnen natuur gestruiveld haar bekroond. Onder den sierlijk geteekenden fijnen wenkbrauwboog, flikkerden groote, bruine oogen, die krachtvol en tevens zoet waren, die, kortom, eene onbeschrijflijke, betooverende uitdrukking verspreidden. Hare gelaatskleur was uitnemend blank, doch licht door den levensgloed gepurperd; hare hand even sierlijk, even eêl gevormd als het overige haars lichaams; hare gestalte was rank, bevallig, vol waardigheid; hare stem zoet en welluidend.

Ja, dat was een hoofd om eene kroon te dragen, eene hand om een scepter te omvatten, eene gestalte om door het hermelijn omhangen te worden, eene stem om liefde en genade te geven..... Ik zou schier zeggen, ze was te schoon voor eene aardsche koningin; er straalde iets hemelsch uit geheel dat wezen.

Hare verstandsontwikkeling was even schitterend en voor die dagen buitengewoon. Zij was zeer ervaren in aardrijkskunde en geschiedenis, sprak, daargelaten het schotsch en het aanverwante engelsch, het latijn, het grieksch, het italiaansch en het fransch. Van Ronsard leerde zij de regels der versifikatie, en schreef allerliefste fransche verzen - een bewijs, dat in dat schoone lichaam, ook een schoone en teêre ziel leefde.

Die vrouw had inderdaad een gevoelig hart, dankbaar voor allen, die haar eenige dienst bewezen, gansch opoffering voor hare vrienden, vol liefde voor hare minderen, vergevingsgezind voor hen die haar misdeden, indien zij zich op hare genade beriepen; doch ook wettelijk streng, als zij in hunne booze handelingen voortgingen.

Had zij gebreken? Zij was mensch en op deze aarde wonen geene engelen; doch die vlekken in haar karakter, waren eer zwakheden dan wel fouten. Wat was anders die buitengewone lichtgeloovigheid, welke men haar toeschrijft, dan een uitvloeisel van hare goedheid en goede trouw? In de omgeving, waarin zij in Schotland leefde, en in deze meer dan in eene andere, moest men *dupe ou fripon* zijn; zij was de bedrogene, en welk dan ook het einde geweest zij, 't is beter de bedrogene dan wel de schurk te zijn.

Was zij bovenmatig eerzuchtig, zoo als men beweert? Opgevoed in het gevoel van koninklijke waardigheid, handhaafde zij deze tegenover de intrigues van Elisabeth, en kwam zij daaraan ooit te kort, dan moet men het toeschrijven aan verschillende omstandigheden, dikwijls uit de kuiperijen harer vijanden ontstaan; doch zeker is het, dat die haar toegeschreven eerzucht, nooit zoo bovenmatig was dat zij daaraan het minste deeltje van hare godsdienst ten offer bracht. Ja, zij hield aan hare koninklijke rechten, aan hare kroon; maar dit was als het ware een ingeschapen gevoel, eene heilige overtuiging uit hare opvoeding meêgedragen.

Daarbij Elisabeth, die haar steeds hare eerzucht verweet, ging zelf, en meer dan zij, daaraan mank. Toen Maria Stuart in 1561 weduwe geworden en hare moeder overleden was, en zij door de staten van Schotland aangezocht werd naar dit rijk terug te keeren, sommeerde haar Elisabeth niet langer den titel van ‘koningin van Engeland’ te dragen. Het antwoord luidde, dat zij, Maria Stuart, van dien titel had afgezien sedert den dood van haar echtgenoot; maar dat zij het tamelijk wonder vond, dat Elisabeth dien van ‘koningin van Frankrijk’ dragen durfde.

(*Wordt vervolgd.*)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

- Zijn wij dan geen vrienden meer? onderbrak baas Dremmel; zouden wij elkander niet bijstaan? Toen ik rijk was, had ik u lief, Faab, alsof gij mijn eigen zoon waart; en zoude ik, nu ik arm ben, u niet geven wat ik heb? Munter mag u verstooten, maar Dremmel zal nooit vergeten dat gij eens zijn trouwe knecht waart, en wat meer is, de man mijner dochter moet worden;

- Dat waa waar ook, voegde Goolke er bij.

- Dremmel heeft een eerlijk hart, hernam Faab, dat wist ik van in den tijd dat ik bij hem diende; en zijn eerlijk hart heeft hij behouden, dat wist ik toch van te voren. Nu, zoo kwamen wij hier bij den hoefsmid, den weldoener mijner arme zuster, en ofschoon ook hij arm is, verstoot hij mij niet.

- U verstooten? riep de smid; geef mij nog eens de hand, Faab; u verstooten, den zoon van mijn ouden vriend, Simon Knokkel?

Faab hernam:

- Gisteren bij mijn aankomst in het dorp, heb ik geleerd, dat ik een onmeedoogenden neef, maar ook nog trouwe vrienden had. Welaan, nu ga ik u meer zeggen, Marc Munter's onderstand heb ik volstrekt niet noodig. Ik heb u gezegd dat ik arm ben, maar weet dat dit heel anders gesteld is. Ik heb mij willen toonen als een arme kerel, maar dat was een list, niets anders; neen, de Heer daar boven heeft mij gezegend, en

ik heb in tien jaren afwezigheid zooveel bijeen gegaard, dat ik u allen door de wereld kan helpen; en dat zal ik ook. Ik ben over de zeven jaren in het goudland geweest, en heb daar geluk, veel geluk gehad.

Sanna, de oude smid en ook baas Dremmel zaten met open mond te luisteren; aan allen ontging een kreet van blijde verrassing en verbazing.

Goolke zat achter haar voorschoot te weenen.

- Meid, waarom weent gij? vroeg de vader, haar het voorschoot van het aangezicht trekkend; zeg, waarom weent gij? Dat alles is om blij, niet om bedroefd te wezen.

- Nu Faab niet arm meer is..... had zij nokkend uitgeroepen.

- Ik weet al waarom gij weent, zeide baas Dremmel; ja, dat weet ik.

Faab nam haar bij de hand en zeide stil en innemend:

- Een woord een woord! een man een man!

Toen weende zij nog, maar lachte terzelfder tijd; vijf minuten later schoot zij in een blijden schaterlach, maar toch bleven haar de tranen in de oogen staan glinsteren.

Faab werd met zooveel vragen overladen, dat hij niet meer wist aan wien hij het eerst moest antwoorden.

Men wilde weten waar het goudland, waarvan allen zoo dikwijls hadden gehoord, eigenlijk was gelegen; wat hij daar gedaan, gehoord en gezien had; hoever dat wonderland wel van hier lag; en of daar menschen woonden zooals wij en een ander.

- En of daar het goud maar was op te rapen, zooals men hier in het dorp de eikels bijeen scharrelt? vroeg Sanna.

- En hoeveel goud men bijeen moest rapen om rijk te zijn, vroeg de smid; en of men dat goed daar vond in staven, welke naderhand op het aambeeld moesten gesmeed worden?

- Dat de menschen daar voorzeker een andere taal spraken, zei Dremmel; en hoe Faab het gemaakt had, om daar met iedereen te spreken en te handelen.

- En dan nog, of hij op zee was geweest, vroeg Sanna; en dat hij zeker wel in een doodelijken angst had verkeerd boven al dat water, waarin hij al zeer licht had kunnen verdrinken.

- Later, zei Faab; zal ik u dat alles wijd en breed verbalen.

- Maar dan moest Sanna nog weten, of hij al zijn geld ook bij zich had.

- Neen, dat had hij in de hoofdstad bij een bankier geplaatst; waar het zuiver en ongeschonden bewaard zou blijven, antwoordde Faab, maar voegde er bij, dat hij toch klinkende munt genoeg bij zich had, om voor het oogenblik aan niemand zijner oude goede vrienden gebrek te laten lijden.

- Wat wondere dingen er toch in de wereld gebeuren! zeide Goolke met een zucht.

- Wie had zoo iets slechts eenige uren geleden durven denken? zei baas Dremmel.

- En dat ik mijn broeder na zooveel jaren nog eens zoude mogen wederzien, lachte Sanna, de handen tegen elkander slaande.

- En dat Faab nu weêr in ons midden is, komt dat niet wonder en onbegrijpelijk voor? voegde de oude smid er bij.

- Ja, dat was toch wonder! herhaalden allen.

XII.
Het kerkboek.

Den volgenden dag vertoonde Faab Knokkel zich bij al zijne oude kennissen en vrienden.

De burgemeester had hem zien voorbijgaan en bij zich zelven gevraagd, hoe het komen mocht dat zijn neef gisteren als een baanstrooper in zijn huis was geweest, en er vandaag zoo behoorlijk uitzag.

Hoe liet zich dat verklaren! Faab had uit zijn reiszak zuivere en zelfs fijne kleederen en laarzen gehaald, en zijn kale overjas, die hem gisteren het aanzien van een bedelaar gaf, ter zijde gelegd; daarna had hij zijn gedeukten hoed recht gezet en opgeborsteld, en haar en baard glad gekamd.

Faab kwam nu geheel anders voor; het was een schoon man met helderen en vrijen blik, en zijne houding toonde aan, dat hij de wereld had afgezien.

Het dorp was vol van Faab Knokkel, die tien jaren geleden als een arme duivel was vertrokken, en gisteren avond onverwachts, rijk als een prins, uit het goudland was wedergekeerd.

De boeren kwamen van hun werk om hem te zien voorbij gaan, en de kinderen staakten hun spel, en zegden stom van verbazing tot elkander:

- Dat is nu Faab Knokkel!

Het heele dorp was in vreugde; en nu werd alles wederom overpraat, waaraan men sedert lang niet meer had gedacht; al de oude koeien, van Simon Knokkel's dood af, werden uit de sloot gehaald.

Ja, Marc Munter had toch niet braaf gehandeld met de weeskinderen van zijn oom Simon, zoo zeide men hier en daar; voor zich zelven had hij altijd wel zorg gedragen, zijne eigene belangen had hij steeds behartigd, maar wat hij gedaan had opzichtens Faab en Sanna, toonde wel aan dat hij geen hart had voor anderen.

En hoe had hij Panck Pelkman, den jager, en later baas Dremmel behandeld? Er was iets rekelachtigs in Munter; ja, een rekel was hij, anders had hij gisteren zijn neef, die zich bij hem, als een doodarme kerel, had aangeboden, niet als een hond van de deur gejaagd. Maar welke gezichten had hij ook getrokken, toen men hem heden vertelde dat Faab geen bedelaar was, maar zooveel geld uit het goudland had meêgebracht, dat hij er den burgemeester wel letterlijk onder konde begraven.

Munter zag Faab Knokkel met geen goed oog aan, en gaarne had hij een middel gevonden om hem uit de gemeente te verwijderen.

- Zoude er geen middel bestaan om daartoe te geraken? vroeg de burgemeester bij zich zelven.

Munter was een vindingrijk man; dit had hij bewezen toen hij wel een middel vond om de Moerstêe in zijn bezit te krijgen, en ook om zijn aartsvijand baas Dremmel ten onder te helpen; en dat hij een eerlooze schelm was, daarvan had hij het bewijs geleverd toen hij den schat roofde van Simon Knokkel.

Doch hij mocht nog zoo vindingrijk wezen en nog eerloozer worden, dan hij tot hier was geweest, aan den rechtschapen Faab zoude hij ditmaal de hand niet steken; de groote Rechter van ons allen had de zaak anders overlegd.

Die groote Rechter schijnt soms langen tijd en veel door de vingers te zien; meer dan eens gebeurt het dat men bijna zoude vragen, of Hij nog wel aanwezig is.

Door de vingers blijven zien, kan bij een volmaakt Rechter, zooals Hij is, niet gebeuren, ofschoon aan ons menschen, met onze beperkte begrippen, zulks een oogenblik kan toeschijnen; en verzekerd kunnen wij ons houden, dat, hoe zonderling de zaken hier op de wereld plaats hebben, Hij toch altijd een oog op ons houdt.

Waarom die groote Rechter sommige zaken, die ons geheel verkeerd schijnen, zoo lang laat heen loopen, en waarom deze gebeurtenis zoo en zoo en niet anders plaats grijpt, daaruit zult gij nooit wijs worden.

Doch laat mij voortgaan:

Twee dagen na zijn aankomst in het dorp, zat Faab bij den ouden smid en Sanna te praten over honderde dingen. Het meisje had plaats genomen voor het venster, Faab en de smid zaten op het groote eikenhouten koffer, hetwelk deze laatste als eene gedenkenis voor Sanna had gekocht op den koopdag bij Knokkel.

Eensklaps kraakte er iets onder hen; het deksel ging los van zijne hengsels, en onder een algemeenen schaterlach, verdwenen beiden bijna geheel in den wijden, houten bak.

Toen Faab was opgestaan, bemerkte hij een kerkboek, hetwelk uit een geborgene lade van het gebroken deksel was gevallen.

Het was een zwart, dun kerkboekje, met een lint vierkant toegebonden.

Faab herkende het boek; hij had het honderde malen, toen hij een kind was, in vaders handen gezien, wanneer zij samen naar de kerk gingen.

Gedurende eenige oogenblikken doorbladerde hij het boek en zeide tot Sanna, dat hij het wel gaarne als aandenken wilde bewaren; zoodoende had zij de kist en hij het

kerkboek van vader, de eenige voorwerpen, die hun van het ouderlijk huis waren overgebleven.

- Ja, behoud het boek, had Sanna gezegd, en bewaar het heel uw leven; vader heeft er in gebeden, bijna zoo lang hij geleefd heeft.

Faab bond het lint weer kruiselings over het boek en stak het weg in zijn binnenzak.

Nog denzelfden dag vertrok hij met de verzekering, morgen, misschien overmorgen, weder te keeren; waar hij heen ging, zegde hij niet; niemand behoefde zulks ook te weten, meende Sanna.

Twee dagen later was Faab wedergekeerd. Een half uur later kwamen twee gendarmen in het dorp, die in de afspanning hunne paarden afzadelden en er bleven om iemand af te wachten.

Van tijd tot tijd zagen zij den straatweg op, en toen zij eindelijk een rijtuig met twee paarden in de verte zagen aankomen, zeiden zij tot elkaar: ‘daar zijn de heeren!’

Wie waren die heeren? De procureur des konings, de rechter van instructie en zijn griffier.

Deze heeren stapten in de afspanning af en begaven zich onmiddellijk naar de Moerstêe; de gendarmen volgden hen op een zekeren afstand.

- Wat mag er nu wederom gebeurd zijn? vroeg de burgemeester, die een bezoek van het parket in zijn huis volstrekt niet vreemd vond.

Hij ging de heeren te gemoet, doch merkte dat zij niet zoo vriendelijk waren als naar gewoonte; iets wat hem verwonderde en tevens onbeleefd van de heeren voorkwam, was dat niemand hem de hand had gegeven.

De heeren gingen binnen en zoo regelrecht naar de kamer, waarvan zij zich reeds meer dan eens, bij vroegere instructies in het dorp, hadden bediend. Zonder veel omslag te maken, ging de rechter zich midden voor de tafel, die in het midden van de kamer stond, nederzetten.

De procureur plaatste zich aan het eene einde der tafel recht tegenover den griffier.

De rechter wees aan Marc Munter zijne plaats aan, recht over hem.

- Burgemeester, zoo begon hij, wij komen hier vandaag voor eene zonderlinge en voor ons zeer onaangename zaak.....

- Is er een diefstal gebeurd, of heeft er somtijds weêr eene vechtpartij plaats gehad? vroeg Munter; want de bevolking is hedendaags zoo woelig en oproerig.

- Niets van dien aard, antwoordde de rechter; niemand, beter dan gij zelf, zal ons ditmaal te recht helpen... Willen wij beginnen? Burgemeester, hoe is uw naam?

- Ik heet Munter; de heeren moeten dat wel weten.

- Uw voornaam?

- Marcus, in de wandeling Marc.

- Hoe oud zijt gij?

- Vierenveertig jaren.

- Gij zijt geboren?

- Hier in het dorp.

- En opgevoed....?

- Mijne ouders zijn jong gestorven; het was mijn oom, de broeder van mijne moeder, die mij heeft opgevoed.

NEURENBERG.

- Hoe heette die oom?
- Simon Knokkel.
- Toen gij ouder werdt, hebt gij als knecht bij hem gediend en een groote huur gewonnen?
- Dat is zoo.
- Simon heeft u altijd als een zoon behandeld? Gij waart zijn vertrouweling.
- Dat is waar; Simon was een braaf man, iedereen weet het.... Doch zou ik de heeren mogen vragen waar dat heen wil?
- Een oogenblik, burgemeester; wij zullen een paar minuten wachten, ten einde aan den griffier den tijd te vergunnen de vragen en antwoorden letterlijk aan te teekenen.

Er was een oogenblik stilte; niets hoorde men dan het gekras der griffierspen. Marc alleen hoorde nog iets anders; het was het onstuimig kloppen van zijn hart.

Toen het krassen der pen ophield, hernam de instructierechter:
- Was Simon Knokkel een welgezeten boer?
- Oom Simon zat op gehuurd goed, had gewoonlijk vier koeien en een os; de heeren zullen gemakkelijk begrijpen dat dergelijke boerderij geen geldwinning kan wezen.

(Wordt vervolgd.)

[Oplossingen Rebus]

276 Goede oplossingen zijn ingekomen van Rebus 5: E e n d r a c h t   m a a k t   m a c h t ;

537 van Rebus 6: B i n n e n l a n d   e n   B u i t e n l a n d .

H.H. oplossers mogen ons een der voorgaande jaargangen vragen mits toezending van fr. 2.50, liefst in postmandaat.

[Nummer 33]

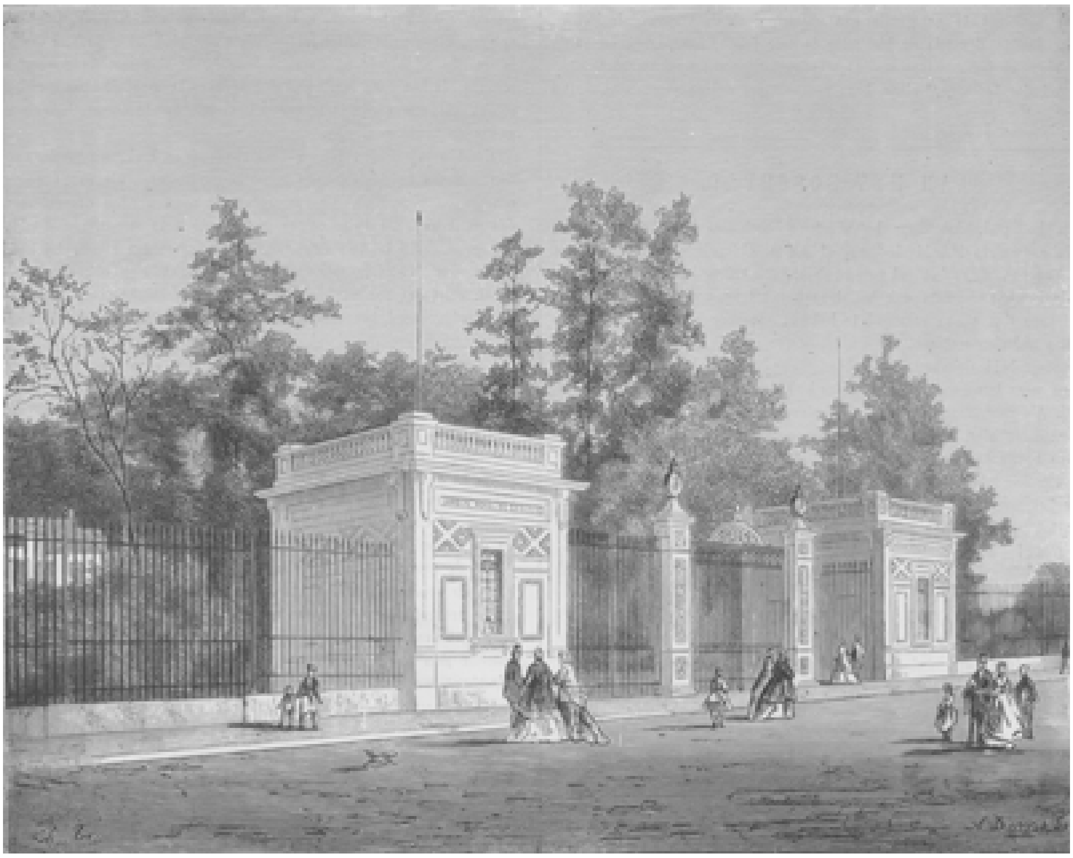
DE ZOOLOGIE TE BRUSSEL.

De zoologie te Brussel.

De oudste dierentuin in België is die van Antwerpen; hij dagteekent van 1843 en werd gesticht door den heer Jacq. Kets, die zich reeds met het opzetten van vogels bezig hield, en in zijne woning een klein, doch hoogst merkwaardig kabinet van opgevulde vogelen bezat. Het was deze natuurkundige, die zijn denkbeeld, opzichtens het oprichten van een zoologischen tuin in Antwerpen, aan eenige vrienden meêdeelde, en in 1843 werd er eene maatschappij daargesteld, waarvan de stichters waren de heeren Genie, consul-generaal der Nederlanden, te Antwerpen; P.J. de Caters, bankier; J.F. Loos en G.A. Pieron, schepenen der stad; C.J. de Cuyper, greffier van den provincialen raad; J.J. Rigouts-Verbert, apotheker en leeraar in het Burgerlijk Gasthuis, en Jacq. Kets, naturalist,

Het eerste maatschappelijk kapitaal beliep 100.000 fr.; in 1847 werd dit gebracht op 450.000 fr. en sedert dien heeft de maatschappij eene verbazende uitbreiding, onder alle opzichten, genomen. De dierentuin van Antwerpen is gewis een der schoonste tuinen van Europa, en wij begrijpen dat andere steden wenschten eene dergelijke instelling te bezitten. De pogingen van Brussel en Gent zijn echter op verre na niet gelukt, en zoo min de eerste als de tweede, kan met die van Antwerpen in vergelijking staan.

De Zoologie van Antwerpen was de vierde vereeniging van dien aard, welke in Europa werd opgericht: men had den *Jardin des Plantes* te Parijs, de *Zoological Garden* te Londen en den *Dierentuin* van Amsterdam.

Te Brussel veranderde men in 1851 een heerlijk park, in een Zoologie. De aankoop geschiedde door ridder Dubois de Bianco en dit terrein werd met 400.000 fr. betaald. Rekent uit, zoo ge kunt, wat oneindige som de 1.200.000 vierkante meters grond, in den hof begrepen, op dit oogenblik waard zijn!

Wij moeten bekennen, als tuin is de Zoologie te Brussel wonderschoon, en mist men er eigenlijk ‘dieren,’ dan toch is hij rijk aan prachtige gezichten, aan heerlijke watervakken, aan sierlijke bloem- en plantenperken.

Ook te Gent is er gemis aan dieren, doch de voorraad is altijd grooter dan te Brussel; de hof zelve is zeer frisch, lommerrijk en van weelderige bloemen voorzien. Overigens, onder dit opzicht zal Gent, ‘de stad der bloemen,’ altijd hare medezusters eenige stappen vooruit zijn.

Aan het boschpad.

Aan het pad, dat door het donkere bosch kronkelt, ligt een oud kapelleke, waarin het Maria-beeld of wel de Gekruiste vereerd wordt, door diegenen welke het pad volgen. Niet allen echter buigen een oogenblik de knieën; immers ook het dorp bevat tegenwoordig ‘filosofen’, die meenen dan alleen verstand te hebben, wanneer zij met minachting op alles neêrzien wat met het godsdienstige gevoel in betrekking staat. De meerderheid der bewoners echter eerbiedigt de aloude overleveringen, en waar hun grootvader en vader knielden en baden, daar ook knielen zij. Als men daar, aan dat bedehuiske, een oogenblik gebeden heeft, gaat men luchter, vertrouwender, opgeruimder over de baan en het donkere bosch heeft een minder onrustwekkend aanzien. Het kapelleke is bouwvallig: voor het behoud van het goede en eerlijke, hopen wij echter het nog lang te zullen zien staan. Als men de bedehuizen en kapellen tot op de dorpen waggelen doet, zullen ook de tronen niet lang meer staan!

De toilette.

Het is inderdaad wel karakteristiek, hoe vast zekere volkeren aan hunne nationale kleeding gehecht zijn, hoe innig zij daaraan blijven houden, al is de aandrang van de fransche mode dan ook nog zoo sterk. Zeker is het dat daar waar die verkleefdheid nog aanwezig is, het nationaal gevoel ook het levendigst zijn zal.

Terwijl die oorspronkelijke kleederdracht nog bestaat in verschillende deelen van Holland, in Duitschland, Hongarië en andere landen, is zij in België, sedert 1830,

meer en meer verdwenen, en niet alleen in onze kleine steden, maar zelfs in onze dorpen, volgt men, al is het dan ook hinkend en kreupel, de mode van Parijs.

Wij betreuren dit; want, wij herhalen het, met de fransche sneê van het kleed hechten zich ook meer wereldburgerlijke denkbeelden aan ons vast; de eigen taal volgt langzamerhand den weg van het eigen kleed; de zeden en gewoonten worden allengs door vreemde vervangen, en ten slotte zijn wij, in de oogen des nabuurs, tot weinig meer goed dan om bij de *grande nation* ingelijfd te worden.

Waarom trachten wij niet eigen te blijven, zooals sommige middenpunten van natiën, wier eigendommelijkheid wij bewonderen, maar toch niet navolgen? Wat wij ook aanwenden, wij zullen toch nooit door die genen welke wij naapen, als hun gelijken, maar altijd als eene soort van karikaturen beschouwd worden.

Kent ge de leerrijke anekdoot van den koning van Engeland, Karel II? De man had de faam van een der beste dansers te zijn. Dit echter wilden de Franschen, die zich de eer van de beste pirouettenmakers toeëigenen, niet gelooven. Eens was een Franschman, aan het engelsche hof genoodigd, getuige van de kunst des konings en men vroeg hem hoe hij vond dat de engelsche vorst danste: *mais*, zegde de Gasconjer, *mais, pour un étranger il danse assez bien.*

Wees er zeker van, dat is de grootste lof dien de Franschman u ten slotte, en na alle mogelijke abdikatie, geven zal; die lof zal altijd een bewijs zijn van onze ondergeschiktheid; wij zijn en blijven, hoe wij ons ook plooien en verloochenen, voor hem altijd de domme *provincial.*

De gravuur, naar een tafereel van Eerelman, brengt ons in Friesland, niet in vroeger dagen, bij voorbeeld voor dat de Franschen de groote verlichtingskaars van 1793 voor het domme Europa hadden ontstoken, maar in *onze* dagen. Friesland blijft vandaag wat het vroeger was; het staat niets af van zijne kleeding; het blijft dan ook een der meest nationale middenpunten van Holland, evenals Zeeland, waar de Zeeuw en zijn vrouw, nog gekleed gaan gelijk in de dagen van vader Cats.

Wij bevinden ons in een rijk friesch huisgezin, men zou zeggen van de vorige eeuw; behangsels, tapijt, beeld- en schilderwerk, juweelkistje, spiegel, bloemen, toilettetafel - niets ontbreekt. De dochter des huizes is in de zijde gekleed en siert haar hoofd nog met de gouden ornementen. Is het eene bruid? Wel mogelijk. Dan zal de knaap, die, opgeschikt als een verliefde in een kluchtspel, op de teenen binnen komt, gewis de bruidegom zijn.

Konden wij beiden volgen naar raadhuis en kerk, wij zouden, zonder den minsten twijfel, dezelfde gebruiken ontmoeten als voor twee en drie eeuwen - gebruiken, die van vader tot zoon werden overgeleverd. In één punt blijft de Fries echter niet op de baan stilstaan, dat is in het onderwijs. Hij bepaalt zich niet, in den gegoeden stand, bij het aanleeren der Nederlandsche taal, maar maakt zich ook vreemde talen eigen, reist des zomers in een kostuum van fransche snede, doch in zijn land teruggekeerd, herneemt hij andermaal het kleedsel van zijnen landaard.

Op de Schelde.

De Schelde voor Antwerpen is, voorwaar! een heerlijke, een prachtige stroom, en die, in welke omstandigheid en jaargetij dan ook, zijne dichterlijke schatten ten toon spreidt. Ziet die ruime breede rivier bij dage, en gij zult staren en blijven staren op de beweging der sleepers, stoombooten, zeilvaartuigen, booten en yachten, die vertrekken en aankomen, of wel, voor wat de stoombooten en zeilers betreft, beweegloos op de reede liggen.

Als de avond valt en de zon aan den vlaamschen wal ondergaat, bekomt de reede van Antwerpen eene betrekkelijke rust, en die stad had gewis vroeger geene schooner wandeling dan hare Werf. Thans kan men daar niet meer wandelen; de goederen liggen hoog opgestapeld en versperren den weg, en de boomen, die een groenen boord langs den waterkant maakten, schijnen van lieverlede weg te smelten.

Bij zomeravond, als de schemering daalt en de westkant nog in wegzinkend purper gehuld is; als de rivier stil en kalm is en het mast- en touwwerk van een paar driemasters, zich tegen den gekleurden hemel afteekenen; als men van verre den zang der matrozen of het gedoedel eener harmonica aan boord hoort, dan denkt men aan den landverhuizer die den volgenden dag een nieuw vaderland gaat zoeken.

Allengs wordt het nacht, de schepen op den stroom zijn niets meer dan zwarte silhouëtten; maar de gaslichten op den Scheldekant, schieten lange, zeer lange en wiegelende stralen in den donkeren schoot des waters. Hier en daar klotst nog een roeispaan; soms klinkt nog in de verte een luid geroep, een wachtwoord; soms ook het geratel eener ankerketting - en daarna wordt alles stil, als 's morgens weer helder en frisch de zon den eeuwig heen en weêr, op en neêr golvenden vloed doet schitteren en leven.

Ja, de Schelde is een prachtige stroom, die daarenboven onmetelijke schatten voor Antwerpen en geheel Europa in zijnen schoot aanvoert.

Wij hebben reeds meer dan eens de aandacht ingeroepen op de gedichten van G. Antheunis; de dichter zendt ons een stukje, getiteld: *Aan mijn zoontjen Hendrik, met dit eenig afdruksel, hem bestemd van mijn eersten dichtbundel* 'UIT HET HART', en hij zal het ons niet ten kwade duiden, dat wij dat lieve stukje den lezer der *Illustratie* doen kennen.

Aan mijn zoontjen Hendrik.

En is er in mijn dicht en zang
Iets, dat den lezer raakt,
Dat heb ik u te danken, kind,
Zij zijn voor u gemaakt.

Wanneer ik aan het zingen was,
Uit volle borst en lust,
Ik vond de schoonste klanken dan
Als ik u had gekust.

Ik weet eerst wat de liefde kan
En wat het hart vermag,
Sinds tot in 't diepste van mijn hart
Weergalmde uw kinderlach;

Sinds ik in uwen klaren blik
Den hemel heb ontdekt,
Sinds gij zoo streelend zeet en schoon
Uw armkens naar mij strekt.

Ik heb, bij uwe kleine wieg,
Uw stillen slaap aanschouwd:
Dan heeft 't geheim van 't woord *'gezin'*
Zich voor mijn oog ontvouwd.

Dan heb ik mijnen plicht verstaan,
En mijnen plicht aanveerd;
Dan heb ik weenend als een vrouw
Mijn ziel tot God gekeerd;

En niets meer afgesmeekt voor mij,
Maar alles, kind, voor u,
En naar geen ander heil getracht
Dan 't geen ik heb door u;

En in uw schuldloos wezen, kind,
Gelouterd mijn gemoed,
En in uw engelreinen kus
Gezuiverd zin en bloed.

Ik dacht: 'eens leest hij ook mijn boek,
Eens groeit hij op tot man;
Hij vinde nergens, nergens iets,
Dat hem bezoedelen kan;

Hij leze nergens, nergens iets

Dat zijne kuischheid krenkt,
Hij leze nergens, nergens iets
Dat hij niet graag herdenkt.'

Dat dacht ik 's nachts bij uwe wieg
Uw handjen in mijn hand;
Dan heeft een nauwer band dan bloed,
U, kind, aan mij verwand.

En als ik u in de armen hield,
Dicht aan mijn hart gedrukt,
Door vadervreugde weggesleept,
Door uwen kus verrukt;

Toen dacht ik ook: 'eens sterf ik toch,
Wel eerder dan ik denk;
Dan vindt hij onder 't lijkgewaad
Dit boek, als laatst geschenk.

Dit boek, waarin, in ieder lied,
Een deel leeft van mijn hart,
De naklank mijner vreugde galmt,
De nakiank mijner smart.'

En dan ontvloeide lied op lied,
Als 't water uit de bron,
En 'k zong en ik herzong het u,
Zoo schoon als ik maar kon.

En was het schijn, begoocheling,
Verbijstring, 'k weet het niet;
Mij dacht, dat gij mijn lied verstondt
En stemdet in mijn lied.

Maar of ik mij bedroog, mijn kind,
En wat er ook van zij,
Gij hebt mij best 't geheim onthuld
Van zang en poëzij.

En is er in mijn dicht en zang
Iets, dat den lezer raakt,
Dat heb ik u te danken, kind,
Zij zijn voor u gemaakt.

Thorrout, 29 december 1874.
G. ANTHEUNIS.

Maria Stuart en Elisabeth.
(*Vervolg.*)

De vloot van de engelsche koningin maakte te vergeefs jacht op die, welke Maria Stuart naar hare staten moest overbrengen. Gij kent zonder twijfel de droomerige regelen, welke zij in de fransche taal schreef, tot vaarwel aan Frankrijk, haar tweede vaderland. Helaas, het land, dat zij nu ging betreden, was wild, woest, koppig, dweepziek, protestant, ten prooi aan de hevigste driften en vooral oproerig. Geen

wonder, dat zij het meer zachte en reeds beschaafde Frankrijk boven Schotland verkoos.

Schotland was op de bergen bewoond door de Highlanders (hooglanders), een celtisch volkenras, met eigen taal en zeden, met iets woest-grootsch in zijne gebruiken en gewoonten, met een woelig, waaghalzend en oorlogzuchtig karakter. Licht begrijpelijk is het, dat een moord bij hen niet veel bijzonders was en de wraak, die den vijand neerstiet, als iets geheiligd werd aangezien.

In de pleinen woonden de Cowlanders (laaglanders), van angelsaksischen oorsprong en bij welke de feodale geest diep was ingedrongen. De haat, de veete, niet alleen van stam, maar van familie tegen familie, deed gedurig den oorlog ontbranden. De barons en hoofden der clans waren rechte bandieten, plunderaars en moordenaars. Niets was hun heilig: een vijand van kant helpen was hun dagelijksch werk.

Hosack, de geleerde schotsche schrijver, maakt te dezer gelegenheid eenige opmerkingen, die, voor het vervolg dezer verhandeling, van het grootste gewicht zijn: den schotschen edelen was de huichelarij als eene aangeborenheid, zegt hij; het vervalschen van geschrift werd als eene onbeduidendheid aangezien, en dit was zoo gemeen onder hen dat de vorsten van den lande, bij edikt geboden, dat men de notarissen en partikulieren, van het feit overtuigd, de hand moest afkappen. 't Scheen echter weinig te baten.... Van verraad en koningsmoord loopt hunne geschiedenis over.

Voegt bij die omstandigheden de opstokingen van Engeland, de woelingen der hervorming, die Europa beroerden, en welke, door den geuzenpredikant Knox, die van de galeien kwam, geleid - alle denkbeeld in woestheid te boven gingen. Knox vuurde gedurig den haat tegen de paapsche vorstin aan, en werkte alzoo de helsche politiek van Engeland in het algemeen en de lage hartstochten van Elisabeth in de hand, en die hartstochten daalden, bij deze koningin, tot op den laagsten trap, beneden alle peil van waardigheid.

Elisabeth gevoelde dat zij in alles, in talenten en schoonheid, beneden Maria Stuart stond, en zij bezat geene hoedanigheden om den vergiftigen angel der jaloezie te keer te gaan. Integendeel, deze drong overal door. Eens deed zij aan den schotschen gezant Melvil, de voor hem wel lastige vraag: wie, zij of Maria Stuart, de schoonste vrouw was? - De geslepen diplomaat trok zich uit de moeielijkheid door te zeggen: - Maria is de schoonste vrouw van Schotland, maar Elisabeth van Engeland. - In alle geval, hervatte Elisabeth, is uwe koningin zoo groot niet als ik? - Zij is iets of wat grooter, was het antwoord. - *Dan*, zeide de koningin, is *zij veel te groot!* - en die woorden worden verschrikkelijk wreed, als men bedenkt, dat zij, Elisabeth, Maria Stuart op het schavot een hoofd korter deed maken.

AAN HET BOSCHPAD.

Toen de koningin van Schotland eindelijk weêr in het huwelijk treden zou, speelde Elisabeth andermaal eene intrigueerende rol, wier draden eens de argelooze Maria Stuart als een moordend net zouden omvatten. Deze trouwde Darnley, de grootste nulliteit die ooit bestond, en wiens brutaal en ruw karakter niet overeenkwam met het zachte gemoed der koningin. Het huwelijk met dien laag gezonken kerel, was eene fout; doch tot dien stap werd Maria Stuart, door staatkundige redenen, gedwongen. Het schenken van haar vertrouwen aan den italiaanschen muzikant Riccio, haar secretaris, was ten hoogste eene onvoorzichtigheid.

De moord van dien ongelukkige (gepleegd door Darnley en zijne aanhangers en dit in tegenwoordigheid der koningin), en die zich jammerend en bebloed aan hare kleêren vastklampte, was eene daad van helsche barbaarschheid, welke, meer dan alle woorden, het karakter aangaf van het midden, waarin de koningin geworpen was.

Een zoon werd haar geboren. Op dat oogenblik van zoete moedervreugde, was Maria Stuart integendeel door doodsche droefheid als overstelpt. Zij voorzag wat al listen en legen er nu weêr zouden ge-

smeed worden - nu een rechtstreeksche erfgenaam, aan Engeland de hoop op binnenpaltning kwam ontnemen. Wat zag de ongelukkige vorstin rond die kinderwieg?.... 'Ik zou willen dood zijn,' nokte zij.

DE TOILETTE.

Elisabeth, dat toonbeeld van volmaakte huichelarij, wilde de peet zijn van het kind, wiens aanzijn zij gewis vloekte. Ja, zij haatte het hof van Schotland en alles wat daaraan verbonden was; maar zij was zoo'n slang, dat zij daar altijd hare betrekkingen hield, om des te beter te kunnen schaden.

Darnley werd ziek, en hoe onwaardig hij zich die edele vrouw had gemaakt en men haar gedurig terughield, snelde de koningin tot hem, voerde hem naar Edimburg en deed hem in het prevoosthuis van Kirk-of-field verzorgen. Den 9 februari 1567 moest de koningin afwezig

zijn. Zij nam, gansch verzoend met haren echtgenoot, hartelijk afscheid van hem. In den nacht sprong Kirk-of-field in de lucht, en men vond de lijken van koning en kamerknecht in den hof van het huis terug. Beiden droegen aan den hals, het spoor der verworging.

Jacob Hepburn, graaf van Bothwel, dong weldra naar de hand der vorstin, ofschoon men hem openlijk van den koningsmoord betichtte. Graaf Lennox, Darnley's vader, klaagde hem als zoodanig aan. Bothwel, voor de rechtbank gedaagd, werd vrijgesproken bij gebrek aan bewijzen, zegde men, en aan den door Maria uitgeloofden prijs, om de moordenaars te ontdekken, werd geen gevolg gegeven. Overigens, de rechters schenen het met de moordenaars eens te zijn.

Bothwel was calvinist; hij werd in zijne huwelijksontwerpen met de koningin, gesteund door de calvinisten edellieden, welke, boos, diep bedorven of kruipend bang, een verzoekschrift - door de woelingen der reformatie scheen het een dwangschrift te zijn - onderteekenden, waarin men de koningin aanzette, Bothwel tot man te nemen en vier maanden daarna werd het huwelijk, *alleen volgens den protestantschen ritus* voltrokken, zooals een brief van don Frances de Alava aan Philips II, bewijst.

Die laatste bijzonderheid alléén bewijst dat er dwang moet geweest zijn. Maria Stuart was te innig katholiek, om daarin goedsmoeds toe te stemmen. Maar zij werd misschien, tot die soort van heiligschennis gedreven, door eene dwaze liefde tot Bothwel? hoor ik zeggen. Onfeilbare getuigen kunnen u doen zien, dat die liefde *nooit* heeft bestaan.

Zij, die de ongelukkige koningin tot dien stap gedreven hadden, maakten juist daarvan gebruik om haar dieper in het verderf te storten. Door den oproer vervolgd, vluchtte Bothwel naar Noorwegen en Maria Stuart, in het kasteel van Lochleven opgesloten, werd gedwongen den afstand van de kroon te teekenen en de regencie over te laten aan Muray, haar bittersten vijand, en dien zij echter, zooals gezegd is, met weldaden overladen had; Muray, die niet alleen hare diamanten stool en ze voor eenen spotprijs aan Elisabeth verkocht, maar ook, wat erger was, hare eer roofde!....

William Douglas, schier nog een kind, had eene reine, heilige vereering voor de schoone gevangene opgevat, bewerkte hare vrijheid en zij, de fiere koningin, zag eene gansche schaar dapperen rondom zich opstaan om de oproerlingen te bevechten. Het leger werd echter te Langside verslagen, en de ongelukkige vorstin kwam eindelijk, heilloos denkbeeld! op de grenzen van Engeland eene schuilplaats vragen aan dezelfde Elisabeth, welke gansch haar leven had vergiftigd, en wier hand, als een brandend kleed van Nessus, op hare koninklijke schouders lag vastgeklemd.

Philarète Chasles bekent hier met ons, Katholieken ‘elle se livrait donc follement à cette..... odieuse créature, qui avoit employé l'argent anglais à soudoyer des traîcres autour de Marie..... qui ne l'avoit pas jetée dans le danger, il suffisait bien des imprudences de Marie pour la perdre, mais qui l'avoit poussée et précipitée de toute sa force vers le dernier abime - s'entendant avee ses ennemis pour la trahit, avec les bourgeois pour détruire son autorité, avec les calvinistes pour la diffamer. Elisabeth fut joyeuse quand elle ent mis la main sur cette femme, qui la gênoit.’

Met wat recht hield Elisabeth de vluchtelinge, die de gastvrijheid kwam afvragen, gevangen? Met wat reden stelde zij zich als rechter aan, over de voorvallen met Darnley en Bothwel? Maria Stuart was niet hare onderdaan en Schotland was hare leen niet!

Helaas, alle protestation waren te vergeefs: de vlieg was in het zoo langzaam, maar ieverig en sterk geweven net der vergiftige spin, gevallen! Elisabeth was echter minder genadig dan eene spin: deze doodt openlijk om het bloed uit de romp te zuigen; - de koningin van Engeland bezwadderde, lasterde eerst, doodde toen en dronk, huichelend en weenend, het hartebloed van baar slachtoffer.

In Schotland had men de koningin niet openlijk durven dooden, uit vrees voor weerwraak van Frankrijk en vooral der Guisen; in Engeland wilde men haar evenmin rechtstreeks van kant helpen; men zocht aan dien reeds beraamden moord een schijn van recht te geven. Er is dan ook geen denkbeeld te maken van al de huichelarijen van Elisabeth, en toen eindelijk, na achttien lange jaren van martelende gevangenis, het doodvonnis was uitgesproken - waartoe zij gewis het meeste had bijgedragen - veinsde zij eene wanhoop over ‘hare lieve zuster,’ die aan zinsverbijstering grensde, en terzelfder tijd zocht zij sluipmoordenaars, die haar van de onrechtvaardig veroordeelde zouden ontslaan... Zij wilde den moord plegen, doch zij had den moed niet er openlijk de verantwoordelijkheid van te dragen.

(Wordt vervolgd.)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

- Simon was dus geen rijke boer?

- Och neen, maar oom Knokkel deed toch eer aan zijne zaken.

- Knokkel was een braaf man?

- Een zeer braaf man.

- In welk jaar is hij gestorven?

- Wacht eens, in de volgende maand zal dat zoo wat een jaar veertien of vijftien zijn geleden.

- Herinnert gij u of zijne kinderen Faab en Sanna tegenwoordig waren toen hun vader den geest gaf?

- Ik alleen was tegenwoordig; hij stierf terwijl hij mij nog iets wilde zeggen.

Hij had de kinderen het huis doen verlaten en wilde u alleen spreken. Is dit zoo gebeurd?

- Ja.

- Wat had uw oom u in die laatste oogenblikken te zeggen?

- Wie weet dat, dewijl de dood hem plotseling wegrukte?

- Heeft hij u niet een of ander geheim toevertrouwd?

Volstrekt geen geheimen en ook geen zaken van buitengewoon aanbelang..... Doch nog eens, ik wilde wel gaarne weten met welk inzicht mij dat alles wordt gevraagd.

De rechter hield zich alsof hij deze aanmerking volstrekt niet had gehoord.

- Had uw oom op zijn sterfbed u ook gelast zorg te dragen voor zijne kinderen?

- Neen; en dat had ik moeielijk kunnen aannemen.

- Waarom niet? Knokkel was uw eigen oom, uw weldoener; zijne kinderen waren uwe dichtste bloedverwanten. De dankbaarheid eischte veel van u; uw gedrag was niet edelmoedig.

- Kunnen 's lands wetten mij rekening vragen over mijn gedrag?

- O, neen; laat ons voortgaan. Hebt gij ook een of ander voorwerp of meubel gekocht op de verkooping in het sterfhuis?

- Neen.

- Hebt gij ook geld geboden voor een oude, eikenhouten kist?

- En was mij zulks niet toegelaten, evenals aan elk ander?

- Stellig, dat stond u vrij; maar dat oude meubel hadt gij wel gaarne in uw bezit gehad?

- Het was voor mij een onverschillige zaak; ik wilde het hebben als een aandenken.

- Gij hebt op den openbaren koopdag dat oude koffer van binnen, van buiten, van alle zijden doorzocht, met de vuist er op geslagen, met den voet gestampt?

- Daarvan herinner ik mij niets; dat alles is reeds zooveel jaren geleden, en al ware dit zoo, welk kwaad stak daar in?

- O, geen kwaad; herinnert gij u een rijksdaalder winst te hebben geboden aan den hoefsmid, die de eigenaar werd van het koffer.

- Niets herinner ik mij meer van dat alles.

- Kort daarna zijt gij marskramer geworden?

- Ja.

- Waar kocht gij uw koopwaar?

- Te A. en altijd bij denzelfden koopman, nooit bij een ander, en indien die heer nog in leven is, zal hij, denk ik, wel getuigen, dat

mijne betrekkingen met hem eerlijk zijn begonnen en ook eerlijk geeindigd.

De rechter wachtte een oogenblik, want de griffier had zichtbaar moeite om de vragen en antwoorden bij te houden.

- Na twee jaren den marshandel te hebben gedreven, moet gij, zooals men zegt, ontzettend veel geld bebben gewonnen?

- Zeer veel, en dit geld was de grondslag van mijn fortuin.

- Met al dat geld zijt gij in uw geboortedorp wedergekeerd en daarna in het huwelijk getreden met de dochter van Abraham Solm.

- Juist.

- Wiens goederen, na zijnen dood, u ten deel zijn gevallen?

- Dat weet iedereen; en was dat geen wettige erfenis?

- Zeer wettig.

- Doch heb ik nu eindelijk het recht niet te vragen en te weten ook, waarom ik over al deze zaken verhoord word?

- Een oogenblik, burgemeester; hoe ongaarne wij ons met al deze zaken bezig houden, moeten wij toch onzen plicht vervullen. Hebt gij eenige jaren geleden Pancratius Pelman gekend?

- Panek was mijn boezemvriend.

- Tijdens de man in zijn kosthuis ziek lag, hebt gij hem verzorgd?

- Bijna alle nachten waakte ik bij het ziekbed.

- Welke belooningen hebt gij voor al die liefdadige zorgen genoten?

- Volstrekt geene.

- Meer dan eens hebt gij geld geleend aan Panck Pelman?

- Panck was een man die aan den drank was verslaafd, zijne inkomsten verteerd had, eer het jaar om was, en bijgevolg zich dikwijls in verlegenheid bevond.

- Hebt gij de kwijtbrieven van het geleende geld bewaard?

- Ja, zeker.

- Heb de goedheid ons die ter hand te stellen.

- Op staanden voet, hier achter mij in de kas ligt dat alles in een schuif.

- Gij hebt de Moersteê gekocht van Pelman niet lang voor zijnen dood?

- Ja.

- Men zegt dat die boerderij meer dan het dubbel der som, welke gij daarvoor betaaldet, waard zoude wezen.

- Ik heb een goeden koop gedaan, dat beken ik; doch het stond aan Panck vrij, zijn goed al of niet te verkoopen.

- Was Panck volkomen bij zijn verstand op het oogenblik, dat hij de Moersteê verkocht?

- Nooit heb ik daaraan getwijfeld.

- Reeds voor gij eigenaar der Moersteê werdt, woonde Panck bij u in.

- Het was altijd zijn verlangen geweest kost en inwoning bij zijn vriend te hebben.

- Voor hij stierf, was hij reeds arm?

- Doodarm.

- Is het waar dat gij hem, toen hij doodelijk ziek en van alles ontbloot was, hebt verstooten?

- Verstooten? Neen, dat niet; dewijl ik mij in de onmogelijkheid bevond hem langer op te passen en te verheelen, verzocht ik het armbestuur verder voor hem te zorgen; ieder toch moet zijn zaak weten.

- Ik heb daar niets tegen in te brengen; hebt gij Walt Dremmel gekend?
- Zeker.
- Gij hadt in den tijd oneenigheid met hem om een kerkpad?
- Ja, Dremmel was een onhandelbaar man, een man die zijn kop niet gaarne brak.
- Droegt gij hem geen haat toe, om zekeren Faab Knokkel, die bij hem als knecht diende?
- Wat kon die arme dienstknecht, die miju neef was, dat is waar, mij maken?
- Dremmel won het proces van het kerkpad, maar werd er doodarm bij; gij zijt het die zijne boerderij kocht.
- Stond mij dat niet vrij?
- Eenige dagen geleden, kwam diezelfde Faab, die vroeger bij Dremmel diende, na een lange afwezigheid bij u in huis; is het waar dat gij uw neef hebt weggejaagd?
- Ik meende dat ik met een landlooper te doen had.... Heb ik nu eindelijk recht de heeren te vragen, wat dit alles beduidt? Ik begrijp niet, hoe het gerecht zich met al deze onbeduidende zaken heeft te bemoeien.
- Ik heb u eerst over al die zaken willen ondervragen om mij een denkbeeld te vormen over uw inborst, uw handel en wandel; en nu zal ik u met het eigenlijke doel van ons bezoek bekend maken; Marc Munter, gij wordt beschuldigd bedrog te hebben gepleegd in het leenen van geld aan Pelman.....
- Ik! riep Marc met verontwaardiging.
- Bedriegerijen te hebben gebruikt om de Moerstêe ver beneden de waarde in uw bezit te krijgen.....
- Daar begrijp ik geen woord van.
- Ook beweert men dat er geld vermist is in het huis van Simon Knokkel.
- Dat is mogelijk; niets is mij daarvan bekend.
- Het is u toch bekend, dat Simon veel, zeer veel geld voor een boer bezat?
- Hoe kon zijn knecht dat weten?
Op een teeken van den rechter trad Faab Knokkel binnen.
- Wie heeft den eersten nacht gewaakt in het sterfhuis? zoo vervolgde de rechter.
- Och, dat alles is reeds zoo lang geleden, dat ik het niet zou durven zeggen, antwoordde de burgemeester.
- Het zal niet moeielijk vallen te bewijzen, dat Marc Munter, een deel van den nacht, geheel alleen de wacht hield.
- Nu, ja, dat is ook mogelijk.
- Met welk inzicht wildet gij alleen bij den doode blijven? Hier in het dorp toch bestaat het gebruik dat twee buren bij het lijk waken?
- Waartoe toch al die vragen? Ik begrijp niet wat de heeren van mij hebben willen.
- Waart gij dan niet alleen in het sterfhuis? Zeg ja of neen.
- Neen, ik waakte met een der buren; nu herinner ik mij die omstandigheid.
- Maar die buurman werd bang en verliet het huis? Iedereen, hier in de buurt, kent die geschiedenis.
- Nu, ja, dat is wel mogelijk.
- Hadt gij dien man niet bang gemaakt met akelige spookvertelsels?
- Hoe zou iemand al die kinderachtigheden onthouden?
- En was dit niet gedaan, om alleen in het sterfhuis te blijven
- Mijnheer maakt veronderstellingen, die geen den minsten grond hebben, en waarvan ik het doel niet kan raden.
- Voor het bed van uw oom lagen vier blauwe plavuizen; is dat niet zoo?
- Dat is wel mogelijk; wie slaat acht op de kleur van een plavuis?

- En onder deze steenen had Knokkel een kruik met geld geborgen.....

- Niets weet ik daarvan.

- En zijn neef, Marc Munter, wordt beschuldigd dat geld gestolen te hebben.

- Ik? riep de burgemeester, met goed gemaakte verontwaardiging van zijn stoel opspringend.

- Blijf zitten, wees bedaard, gebood de rechter, en naar Faab Knokkel ziende, voegde hij er bij: is dat de kruik, welke gij bedoelt?

Hij wees met den vinger naar een eikenhouten kas.

- Ja, heer rechter, dat is de Westfaalsche kruik!

Hij klom op een stoel, haalde de kruik van de kas, en zette dezelve voor Munter op de tafel.

- Dat is dezelfde kruik, die vader onder de vier blauwe steenen had weggeborgen.... Ja, ik ken die kruik met blauwe vlammen en breeden hals, van toen ik nog een kind was.

- Wat zegt Munter daarvan? vroeg de rechter.

Munter was bleek geworden als een doode; hij beefde als iemand, die van onder het ijs wordt opgehaald; hij wilde spreken, doch zijn tong lag vast.

Weldra echter vermande hij zich en vroeg:

- En wat bewijst die kruik? Zijn er geen honderde kruiken die op elkander gelijken?

- Van waar komt dan die kruik in uw bezit?

- Ik kreeg ze van mijn schoonvader, Braam Solm, die er zoo twee had; de eene werd gebroken, de andere gaf hij mij ten geschenke.

- Wie brak die kruik? Nu, dat zal men onderzoeken.... Geef mij nu de kwitancies van de sommen gelds, welke gij gaaft aan Panck Pelman.

Met moeite stond Marc recht, moest zich aan de tafel vasthouden, om niet te vallen, en waggelde naar de kas, die hij ontsloot. Uit een schuif nam hij een pak, waaruit de rechter eenige papieren en daarna een houten doosje haalde. In het doosje lagen een gouden kruis en een zilveren horlogie.

- Daar is het! riep Faab; ik herken het horlogie van vader en ook het familiekruis van moeder.

De burgemeester zakte ineen en viel bijna op den grond; een halve minuut daarna hief hij het hoofd weêr op en zag zoo verwilderd rond zich heen, alsof hij uit zijn graf kwam gekropen.

- Ja, ja, dat is het horlogie van vader, en het kruis van moeder ken ik ook, zei Faab.

- Wie betwist dat? vroeg Marc, maar.....

- Bekent gij die voorwerpen te hebben gestolen? onderbrak de rechter.

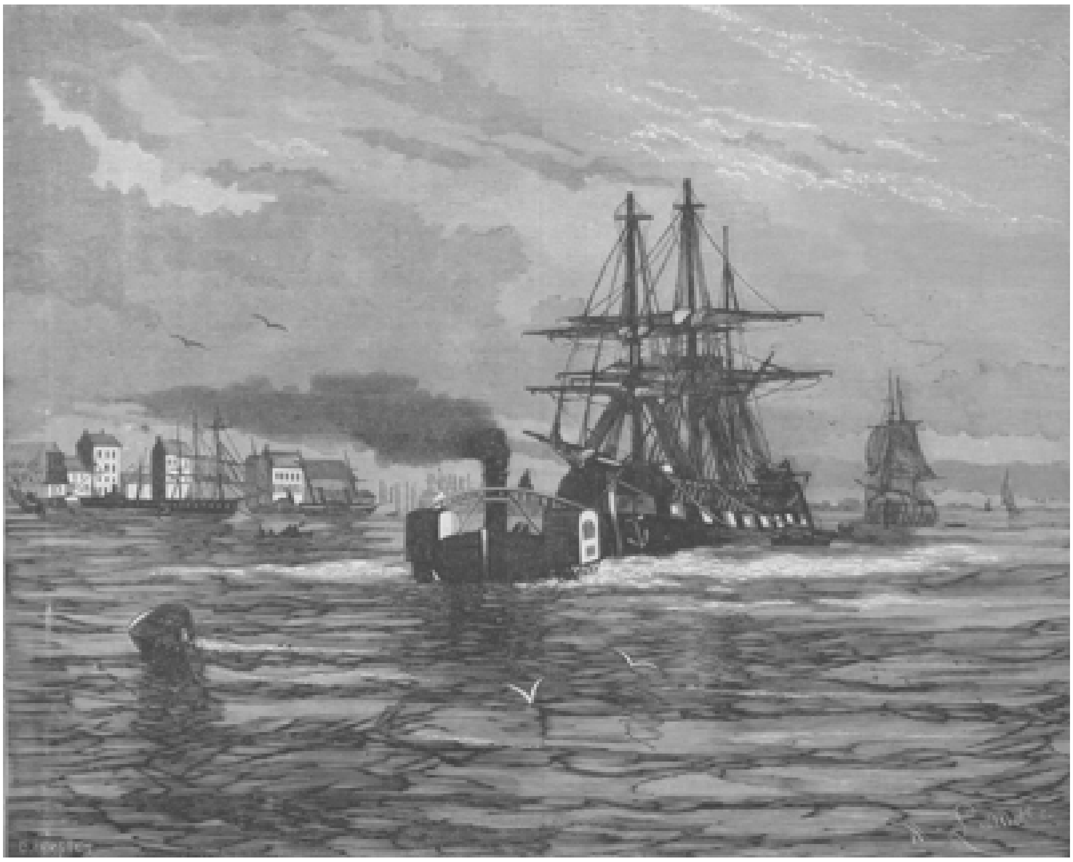

OP DE SCHELDE.

- Munter heeft nooit gestolen; ik versta geen woord van al hetgeen hier rond mij omgaat.

- Van waar dan die ontzetting en angst?

- Niets, volstrekt niets, drukt op mijn geweten, dat weet ik; ook vrees ik geen gerechtelijk onderzoek..... maar mijne waardigheid, mijn goeden naam, heer rechter....? wie zou niet ontstellen?

- Niemand zal zulks betwisten; doch een rechter moet zijn plicht doen: laat ons voortgaan. Hoe komt gij aan dat houten doosje?

- Dat kreeg ik van mijn oom, als een belooning voor mijne goede diensten...... daarop wil ik een eed doen.

- Tracht liever zulks te bewijzen..... Herinnert gij u bij welke gelegenheid uw oom u dat geschenk gaf?

- Dat is mij ontgaan.

- Was het lang voor zijnen dood?

- Laat zien..... ongeveer zes maanden.

- Volgens het testament van Simon Knokkel, hetwelk slechts eenige dagen voor zijn dood door hem eigenhandig werd geschreven, staat vermeld, dat het doosje, bevattende kruis en horlogie, zich in de kruik bevond.

- Een testament? stamelde Marc, terwijl hij akelig bleek werd.

- Ik spreek van het testament van uw oom, dat bij toeval, eenige dagen geleden, werd teruggevonden. Ik wil er zelfs bij voegen, dat men het vond in eene verborgene lade der eikenhouten kist van Simon Knokkel. Had uw oom bij geval u niet gezegd dat zijn testament in het koffer was geborgen, en was het niet daarom, dat gij er zoo op stondt, om dat meubel in uw bezit te hebben?

Marc antwoordde niet.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 34]

DE RATTENVAL.

De rattenval.

De fransche schilder Alex. Antigua is een leerling van Paul Delaroche en heeft in den aanvang het godsdienstig vak behandeld, om later het genre aan te vatten, waarin hij dan ook veel schoons geleverd heeft. De kinderen, in bretaojer costumes, hebben het gevangen diertje de vrijheid gegeven, doch in de val heeft het zich zoodanig afgebeuld, dat het, niettegenstaande zijnen angst, een oogenblik op de tafel zelve stilhoudt en dus door de kinderen gemakkelijk kan bespied worden. De kopjes der kinderen zijn fijn en geestig van bewerking, vooral het meisje is allerliefst van teekening en uitdrukking, terwijl de groote oogen van het kleinste kind aller-naïefst zijn.

Het kasteel van Walzin.

Wij bevinden ons alweer in de schilderachtige valleien der Maas en der Lesse, tusschen Namen en Dinant - eene streek, welke wij den tourist niet genoeg kunnen aanbevelen. Niet verre van de plaats, waar de Lesse in de Maas valt, ligt het kasteel van Walzin. Het ligt op eene hooge rots, wier voet door de rivier bespoeld wordt. In de laatste jaren werd het door een brusselsch bankier aangekocht en hersteld. Schooner ligging dan dit kasteel is voorwaar moeielijk te vinden.

In het bosch.

Ziedaar een zonnig, levendig en frisch tafereeltje. De houthakkersvrouw is diep in het bosch gegaan, om aan haren man het middagmaal te brengen. Daar, op die steenen bank wil ze nu een oogenblik rusten; doch indien zij vermoeid is, dan is het de kleine bengel niet; deze, nooit moê van spelen, loopt en woelt, daagt zijne moeder uit en springt juichend het bosch in, als zij hem met het eikentakje wil raken. Moeder en kind zijn beiden gelukkig, men ziet het wel; en voorwaar, de schepper van dit tafereel moet het insgelijks geweest zijn, toen hij zijn werk zoo wel geslaagd zag.

Harlingen aan de Zuiderzee.

De Zuiderzee is die groote inham, welke eeuwen geleden, door de gedurige werking des waters, door de machtige overstroomingen, welke er plaats hadden, ontstond. Het was vooral in de 12e en 13e eeuw, dat de Nederlanden door deze laatstgenoemde rampen getroffen werden. In 1219, op St. Marcelsdag, den 4 September, had er, onder ander, eene overstrooming plaats, welke zelfs die van vroeger in uitgestrektheid te boven ging.

Immers, men telde op eerstgemelden dag honderd duizend menschelijke offers en wat er aan huizen, kerken en gestichten verloren ging, was oneindig. Volgens eene volksoverlevering was die inbraak der zee eene straffe Gods, dewijl een friesch ridder eenen priester, die het Allerheiligste naar eene arme zieke vrouw droeg, aangerand en de HH. Hostiën over den grond gesmeten had. Naam, plaats en datum ontbreken echter aan die legende en zij heeft dan ook geen vasten grondslag.

Het water keerde in zijn wijden schoot terug; doch men verwaarloosde de dijken te herstellen, of beter gezegd, de middelen ontbraken daartoe. Ook toen in 1220, op Driekoningendag, de zee andermaal hare wateren onstuimig op wierp, stroomden deze opnieuw het land binnen. Ditmaal echter was het getal der verongelukten gering; de bewoners hadden den tijd gehad, om de vlakten te verlaten en naar de hoogten te vluchten.

De jaren 1221, 1222 en 1223 hadden elk hunne rampvolle overstroomingen; de hevigste dezer was in 1222; zij verwoestte de oude Eson-stad en een deel eener andere stad, Wartna geheeten. Omtrent het tijdstip der verwoesting van deze twee steden, is men het echter niet eens. Ubbo Emmius geeft 1219, Okko Scharlensis (volgens Torfs) geeft 1222 op.

De overstrooming van 1225 was nog de ergste van allen. Het meer Flevo werd door deze zoodanig uitgebreid, dat het de Zuiderzee werd. ‘Om zich een denkbeeld

te maken,' zegt gemeld schrijver, 'wat al vlekken en dorpen, met menschen en vee verzwolgen werden, toen zich deze golf der Noordzee vormde, zal het voldoende zijn te zeggen dat zij eene vlakte beslaat van 260 vierkante mijlen en de kusten van vijf provinciën bespoelt.'

De vorming van het befaamde Haarlemmermeer, dat nu leeg gemalen is, dagteekent van 1232, en dewijl die opdroging met den besten uitslag bekroond werd, droomt men nu ook de droogmaking van de Zuiderzee. Wij-zeggen 'droomt men'; wij hebben ongelijk; de menschelijke geest wordt zoo stout, jaagt zoo onvermoeid achter uitvindingen, dat wij het woord 'onmogelijk,' het liefst uit ons woordenboek schrabben, om later niet beschaamd le staan.

In de verschrikkelijke overstrooming van 9 october 1372, gekend onder den naam van St. Denys-overstrooming, werden de kusten van Texel en Vlieland zoodanig weggeslagen, dat weldra de doorgangen, tusschen de Noordzee en de Zuiderzee, voor de grootste schepen toegankelijk werden. Het prachtige dorp Westdeel, om zijne rijkdommen en losbandige zeden berucht, zoo zegt men, werd in den stroom meêgesleept en men zag zelfs geen spoor meer van de plaats waar het eens gestaan had.

Aan den boord der Zuiderzee ligt Harlingen, eene oude stad, die wel is waar veel van al die overstroomingen te lijden had, doch nu ook door deze aan een prachtig, diep vaarwater gelegen is. Zij is, na Leeuwarden, de grootste en rijkste stad van het rijke Friesland, heeft eene voortreffelijke haven en is bij voorkeur de plaats, waar de boter van Friesland voor Engeland wordt ingescheept.

Harlingen bevat een aantal merkwaardige gebouwen, heeft schoone, rechte straten en bovenal roemt men den zeedijk, wiens weergâ nergens te vinden is Deze borstwering tegen de zee is vijftig voet hoog en aan den voet door drie rijen, in den grond geheide, palen versterkt. Het is een werk van groot vernuft, een krachtig 'tot hiertoe en niet verder,' der zee toegesproken.

De kathedraal van Straatsburg.

Sedert den oorlog van 1870-71 is deze stad, en vooral hare kathedraal, meer en meer en dit gansch de wereld door, beroemd geworden. Strobel, Grandidier, Schmidt en nu onlangs Marchand hebben over die prachtige kerk zeer wetenswaardige bijzonderheden meêgedeeld, en allen bestatigen dat de plaats, waar de dom van Straatsburg zich verheft, immer bezet werd door gebouwen, aan den eeredienst toegewijd.

Toen de stad nog *Argentorat* geheeten werd, lag er in haar midden een heilig bosch, aan den oorlogsgod toegewijd. De Romeinen hakten het bosch om en bouwden ter plaatse een tempel, aan Mars geheiligd; doch ook andere afgoden werden daar vereerd. De Romeinen namen, met een staatkundig doel, de goden hunner overwonnen volken gewillig aan. De Elzassers, zegt Alfred Marchand, aanbaden den oorlogsgod *Krutzmana* (kriegsmann, krijgsman) en dezes bronzen beeld vond dan ook plaats in den romeinschen tempel.

In 1525 werd dit beeld nog als eene oudheid in de St. Michielskapel bewaard, en 't is voorwaar wel jammer, dat, na dit tijdstip, het kostbaar stuk is verloren gegaan. Omtrent de vijfde eeuw kwam de H. Amandus, in de hoofdstad van den Elzas, een bisschoppelijken stoel oprichten en stichtte, ter plaatse van den heidenschen tempel, eene kerk, die echter in 406 of 407, door den inval der Barbaren, verwoest werd.

Eindelijk komt de naam van 'Straatsburg' voor den dag, over welks beteekenis de philologen het niet eens kunnen worden.

In den aanvang der 6e eeuw herbouwde Clovis de verwoeste kerk: doch de nieuwe kathedraal, welke hij bouwde, was uit hout gewrocht en met riet gedekt. In den heidenschen tempel bestond een waterput, dienende tot wassching der offers, voor de heidensche afgoden geslacht. De H. Remy, aartsbisschop van Rheims, maakte van dien put een doopvont, welke tot in de 16e eeuw bleef bestaan en alsdan overvloerd werd.

Verscheidene koningen begiftigden rijkelijk de kerk, en Carlomagnus deed de koor in steen opbouwen. Na den brand, die in 873 een deel der archieven vernielde, werd zij door de ellendige en plunderzieke soldaten van Hermann, hertog van Elzas en Zwaben, leeg geroofd en afgebrand. Dan nam bisschop Werinharius het besluit, den *Münster* geheel, volgens nieuwe plannen, her op te richten. Men besteedde acht jaren om de bouwmaterialen bijeen te halen; de steen werd uit het dal, tusschen Marlenheim en Wasselone gelegen, aangevoerd. De nieuwe fondatiën reikten dertig voet in den grond en dewijl men, zoo zegt de overlevering, op deze diepte veel water ontmoette, was men verplicht elzenhouten palen in den grond te heien.

Na dertien jaar gebouwd en daarvoor honderd duizend man gebezigd

te hebben, geraakte men tot aan het dak. Omtrent de helft der 13e eeuw plaatste men het eerste orgel in de kerk, welk speeltuig echter in 1298 door het vuur vernield werd. In 1276 ving men met het bouwen der torens aan. De architect van dit meesterstuk was Erwijn von Steinbach. Elk der twee portalen moest, volgens de plannen, door eenen toren bekroond worden en elk dezer zou 594 voet hoog zijn. Alleen de toren aan de noordzij werd voltooid.

De bisschop Koenraad von Lichtenberg deed veel tot voltooiing van het reuzenwerk, en zoo groot was de godsvrucht in die dagen, dat men tot uit vreemde landen toesnelde, om aan het huis Gods te arbeiden en den tempel des Heeren te voltooien.

Onder de leiding van Erwijn's zoon werd in 1439 de toren, dat meesterstuk van lichtheid en stoutheid, voltooid. Het was en is nog een der schoonste wonderen van den menschelijken geest. De toren bevat drie verdiepingen. De spits is achthoekig, en aan het hoogste gedeelte klimt men langs buiten opwaarts. Weinige personen durven echter die opklimming wagen, doch zij, die zich op die hoogte bevonden hebben, roemen het onbeschrijflijk schoon gezicht, dat men alsdan geniet op de pleinen van den Elzas en het groothertogdom Baden, op de schilderachtige bergen der Vogezen en het Schwartzwald.

‘De toren,’ zegt een schrijver, ‘is een meesterstuk van schoonheid en luchtigheid. Men vreest voor dat steenen kantwerk bij den minsten rukwind of donderslag, en toch, dank zij de ijverige zorg met welke de stad den toren onderhoudt en gedurig herstelt, daagt hij de eeuwen uit, en schiet immer met hetzelfde geloof, met hetzelfde vertrouwen, de diepte des hemels in, en voert met zich onze reinste, onze puurste, onze verhevenste gedachten.’

Wie heeft niet over den Straatsburgertoren-legende, van den *Grüselhorn* en het *Judenbloss*, hooren gewagen? Toen in 1349 de pest in Straatsburg heerschte, werd hiervan de schuld den ongelukkigen Joden toegeweten; men beweerde, noodlottig genoeg voor hen! dat zij de putten en fonteinen vergiftigden, en de overheid veroordeelde hen tot uitbanning, en twintig jaar nadien teruggekeerd, betichtte men hen andermaal de stad aan de naburige heerschappen, die haar wilden berennen, te willen overleveren. Het signaal van het verraad zou een horengeschal zijn geweest, en om hen dit immer in het geheugen te doen honden, werd ten 8 ure 's avonds en te middernacht, zelfs nog op het einde van de verleden eeuw, de *Judenbloss* op den toren geblazen.

Tot in 1524 bestond er te Straatsburg eene processie tegen de aardbevingen, in welke, op St. Lucasdag, de senatoren der stad, blootvoets, in 't aschgrauw gekleed en met eene waskaars in de hand, verschenen. Die kaarsen werden, na de processie, voor het Mariabeeld geplaatst en de kleêren den arme gegeven. Terzelfder tijd deelde men dertig zakken graan op het Luxhof uit.

De dagen der hervorming waren voor de stad en het prachtig gedenkteeken, door het Katholicism opgericht, noodlottig. Immers, de reformatie woedde op de hevigste wijze in gemelde stad en werd er door de overheidspersonen ondersteund. Het protestantism, niet tevreden met het afstaan der Dominikanerkerk, die sedert dien

Temple-Neuf heet, belaagde den Katholiek tot binnen de gewijde muren zijner hoofdkerk.

De vrede van Augsburg had de katholieken in het bezit van dit prachtig gedenkteeken bevestigd; doch in 1561 overrompelde het geuzendom de kerk en nam er bezit van. In 1681, als wanneer Straatsburg bij Frankrijk werd ingelijfd, keerde deze tempel aan de katholieke godsdienst terug, en van dat oogenblik erlangde deze laatste ook weêr eene immer aangroeiende uitbreiding binnen Straatsburg's muren.

Tijdens de groote fransche omwenteling onderging de kathedraal van Straatsburg het lot van alle kerken. De Sansculotten vernielden, plunderden en stolen hare rijkdommen en kunstschatten, sloegen de beelden en geschilderde glasramen stuk en, evenals te Antwerpen een dolzinnige Sansculoltist voorstelde de O.L.V. kerk af te breken, werd er te Straatsburg een gevonden, die het spits van den toren wilde neerhalen, en toen die moedwil niet werd aangenomen, plaatste men ten minste op den top, eene overgroote roode muts uit blek vervaardigd - voortreffelijk zinnebeeld der onduurzame en dwaze republiek.

Wij laten de beschrijving van het uurwerk, dat wereldberoemd is, ter zijde; wij eindigen dit artikel met op te merken, dat in de laatste belegering de pruisische kogels het prachtige gedenkteeken niet hebben gespaard, en dat het nu nog niet gansch van die wonden des oorlogs genezen is. In het *Gedenkboek van den Oorlog*, door August Snieders, vinden wij den nacht van den 25 op 26 augustus, onder ander, als volgt beschreven:

‘Rechts en links werden de huizen door de houwitsers geteisterd. Gansche straten stonden in lichtlaaie vlam; doch te middernacht werd de trotsche toren der kathedraal, welke als een baak des vredes gedurig ten hemel wees, door de duitsche kogels getroffen. Dat wonderwerk, hetwelk acht eeuwen getrotseerd had, moest dan ook door de domme kogels verwoest worden!

‘De belegeraars hadden bemerkt, dat men op die hoogte een observatie post had geplaatst, en van dat oogenblik was de vijand zonder genade. Het was een ijselijk en helsch vuurwerk. Men zag nu het onovertrefbaar kunstwerk, tot boven aan de spits, in een helderen gloed. Elk deel, elk loofwerk, elke boog teekende zich duidelijk af, en beneden schitterden de glasramen en weêrkaatsten honderdvoudig het tintelende vuur. Gansch die onmetelijke kathedraal scheen een enkele vuurklomp te wezen.

‘Op twintig mijlen in den omtrek moet men, dien nacht, de brandende kathedraal van Straatsburg hebben kunnen zien, als een vurige baak aan de boorden van den Rijn. Niemand stond echter stil om dit grootsche en phantastische vuurwerk, dat de grillige scheppingen van een Dante moest doen verbleeken, aan te staren. Men zag met een snellen oogopslag dat het huis Gods brandde; er ontsprong wel een kreet van afgrijzen aan aller borst, doch men had geen tijd om zich met die brandende rijkdommen bezig te houden.....

De kathedraal was zwaar geteisterd; het dak des middenbeuks verbrand. Prachtige, geschilderde glasramen waren verbrijzeld, beelden gebroken, ornementen, colonetten, beeldhouwerk van allen aard geschonden. Een houwitser was door het orgel gevlogen, doch het be roemde astronomisch uurwerk was niet beschadigd.’

En voor die beschadiging klopte een duitsch schrijver, Julius von Wickede, min of meer op de borst, toen hij in zijne *Tooneelen uit den Oorlog* schreef:

‘.....Maar niet alle duitsche Straatsburgers ontvangen ons onverschillig. Een hunner begroet ons als geliefde landslieden; hij straalt ons vroolijk te gemoet. Wees gegroet, eerwaardige oude dom, gij prachtige grijsaard, en vergeef ons als wij hier en daar

een uwer grijze haren gekrenkt of zelfs uitgerukt hebben. Gij zijt immers duitsch en wij, Duitschers, zullen u de kleine onrechtvaardigheid, die u van buiten aangedaan is, omdat wij den vijand van uwe tinnen verjoegen, wel weêr goed maken'

Of de oude dom juist blijde was, onder Von Bismarcks beheer terug te keeren, staat erg te betwijfelen.

Maria Stuart en Elisabeth.
(Vervolg.)

IV.

Welke zijn nu de groote beschuldigingen, tegen Maria Stuart ingebracht? Niet alle punten kunnen wij hier behandelen; doch geen enkel, in dit groote proces, blijft nog recht staan. Wij zullen vier hoofdpunten aanhalen, die vooral besmettend voor die vrouw waren:

1°. de beschuldiging van liefde voor den italiaanschen muzikant Riccio;

2°. hare ongeoorloofde genegenheid voor Bothwel, tijdens het leven van Darnley, en de ontstichtende brieven, die zij den eerste zou geschreven hebben, brieven in de beruchte casette bewaard;

3°. hare toestemming en meêwerking tot den moord van Darnley; haar huwelijk met den moordenaar;

4°. hare brieven aan Babingthon, de samenzweerder, die den moord van Elisabeth beraamde en waarin zij, Maria Stuart, zou hebben toegestemd.

HET KASTEEL VAN WALZIN.

Welk is de bron van die beschuldigingen?

De grootste belager van de katholieke koningin was de geuzenpredikant Knox, in wiens preeken, zegt Russell, in zijne *Geschiedenis der Hervorming* 'de leugen en de razernij elkaar den voorrang betwisten;' vervolgens Buchanan, een man, die door alle eerlijke schrijvers erkend wordt, als zijnde een lage en laffe ziel, die, na door de koningin met weldaden overladen te zijn - immers Maria Stuart redde hem van de galg - zijne pen verkocht aan den grootsten vijand der koningin, aan Muray, haar natuurlijken broeder, het hoofd der geuzenoproerlingen, regent van Schotland, en door protestantsche schrijvers zelf, als een schurk gebrandmerkt. Buchanan deed

zijn best om den Judaspenning te verdienen door een schrift, getiteld *Detection* (ontdekking), waarin hij

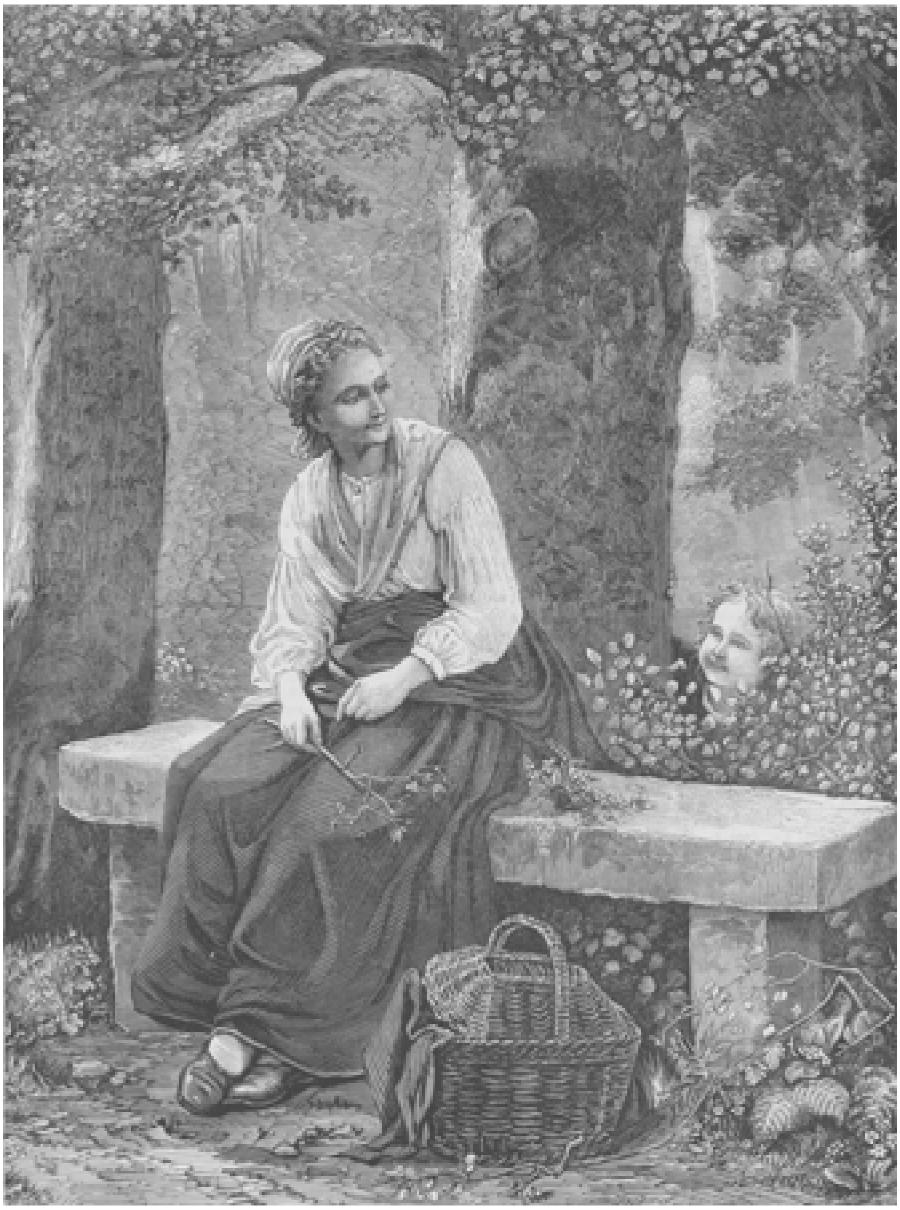

IN HET BOSCH.

zijne weldoenster van echtbreuk en moord betichtte.

Voegt bij die vuile bronnen nog de lasteraars, de spionnen en vervalschers, door Elisabeth en haar minister Cecil betaald, en gij hebt het begin van den draad in handen, die zich welhaast tot een zoo onmetelijk net ineen slingert, dat de nagedachtenis van Maria Stuart er drie eeuwen onder versmacht werd!

Uit die bron hebben alle latere schrijvers, zooals dit maar al te veel gebeurt, zonder verder onderzoek geput. Robertson, Voltaire, Hume, Malcolm-Laing, Mignet en zooveel anderen, namen den laster van Knox en Buchanan onvoorwaardelijk over - deze met een staaltje medelijden meer dan wel gene, maar allen bezield met een vooroordeel jegens die paapsche koningin, ofschoon de moord, op haar gepleegd, meestal gebrandmerkt werd.

'Marie,' zegt St. Beuve 'avait à subir à la fois les haines politiques et les haines religieuses' - en dit alleen zegt veel, ten nadeele der beschuldigers. Zoo hardnekkig werd de laster tegen de koningin doorgedreven, dat er in 1688, zegt de engelsche schrijver Chalmes, en nadat de Stuarts voor de tweede maal tot den troon geroepen werden, eene maatschappij in den omtrek van Edimburg bestond, openlijk ten doel hebbende den laster van Buchanan ingang te doen vinden

Aan verdedigers heeft het echter ook niet ontbroken; doch de laster vliegt met de snelheid van den stoom, de waarheid kruipt langzaam gelijk eene slek. Die verdediging heeft slechts eene wezenlijke, krachtige uitbreiding bekomen, sedert de russische prins Labanoff, in 1844, de eigenhandige brieven van Maria Stuart in het licht gaf. Die brieven bevatten gansch hare levensgeschiedenis, al haar lijden, al haar geluk - hoewel dit laatste, helaas! na het verlaten van Frankrijk, niet warmer tintelde dan het zonlicht des winters..... Die brieven vormen een langen ketting, van hare jeugd af tot weinige stonden voor dat zij het schavot beklom. De eerste brief is gericht aan hare moeder, de laatste is geschreven eenige uren voor haren dood, en was bestemd voor haar schoonbroeder Hendrik III. De brieven, in de cassette vervat, worden er in gemist, omdat de valschheid derzelve gekend en thans erkend is.

De brieven, door prins Labanoff uitgegeven, doen u tot diep in de ziel van Maria Stuart lezen. Die vrouw leefde en hoopte immer in Christi. Zwakheden en onvoorzichtigheden kan zij begaan hebben - misdaden niet! Doch die brieven zijn zelfs onnoodig om te bewijzen, dat zij niet plichtig is aan wat men haar ten laste legde. En men denke niet, dat wij hier katholieke auteurs volgen: - wij nemen bij voorkeur de protestantsche, vooral John Hosack, een presbyteriaan en Schotlander, die, nog slechts kort geleden, onder den titel van *Koningin Maria en hare beschuldigers*, de prachtigste eerherstelling van die katholieke vorstin heeft uitgegeven.

Maar het is wel ongehoord, dat die leugens nog worden voortgebracht in de vergadering der *immortels*, anders gezegd, 'fransche akademie,' waar Alex. Dumas fils, dezer dagen die dwaasheden staande hield. - Wij begrijpen echter waarom: M. Dumas maakt komediestukken en eene *Marie Stuart courtisane* alleen, kan in den smaak vallen van den opleider der *Dame aux Camélias*.

Bij de liefde van Riccio zullen wij niet stil staan. Reeds van voor lang heeft men die liefde, aan de kluchtspelers op de planken, en aan zekere schilders en romanschrijvers, als een gemakkelijk effect, overgelaten - zooals dat van Galileï, dien men in een donkeren en akeligen kerker opsluit! Om aan die betrekking eenigen schijn van waarheid te geven, stellen sommigen zelfs Riccio voor, als een schoon en

verleidelijk jonkman, terwijl hij integendeel een allerleelijkst en misvormd persoon was. Men moet den laster wel ongegrond hebben bevonden, dat men het noodig dacht, den persoon zelven in een Adonis te herscheppen, om hem te doen beantwoorden aan Maria Stuart's fijngeestige hoedanigheden!

Een brief van Randolf, Elisabeth's gezant in Schotland, gericht aan den minister Cecil, den 18 maart 1565 en die nog voorhanden is in de archieven van Engeland, noemt de plegers van den moord op Riccio, en het is bewezen, dat het geld en de kuiperijen van Elisabeth de oorzaak dezer misdaad waren. ‘Elle,’ zegt de anti-katholieke schrijver Philarète Chasles, ‘elle dirigeait de loin un complot, dont le résultat devoit être la déposition de Marie, la chute définitive du catholicisme et le règne de Muray protestant, sous le nom de l'impuissant ‘Darnley.’ En toen de geuzenpredikanten Knox en Craigh over dien moord geraadpleegd werden, antwoordden zij, ‘dat de kerk Gods moest gered worden, ten prijze van het bloed van een afgodendienaar.’

Ziedaar de schelmsche Elisabeth en het afschuwelijke Calvinism geoordeeld!

Over het punt dat zij medeplichtig zou zijn aan den moord van Darnley, toont Mignet, die hier te lande het meeste gekend is, eene groote hardnekkigheid; doch Mignet's *Histoire de Marie Stuart* wordt scheurpapier na de ontdekte bewijzen. Daarbij Mignet, die erg het protestantism is toegedaan, heeft, om des te nijdiger te kunnen beschuldigen, verminkt en vervalscht.

Zoo beschuldigt Mignet Maria Stuart dat zij betrekkingen had met Darnley voor haar huwelijk, en hij verzwijgt dat zij reeds drie maanden met hem in het geheim gehuwd was. Mignet neemt het eerste gedeelte des briefs van den franschen gezant over en verzwijgt het laatste... Hoe geusachtig! En als Mignet, volgens de eerste getuigenis van Paris voor de rechtbank, zegt: ‘dat de koningin *wist* dat er een vat poeier onder Darnley's kamer geplaatst was’ - het bewijs dat de koningin medeplichtig was aan zijnen dood - pleegt hij eene andere vervalsching.

Paris verklaarde, dat de koningin eene marterdeken uit de kamer, beneden die des konings, haalde, om deze deken te redden.

Had die deken dan zoo groote waarde? Was de koningin dan zoo schraapzuchtig, dat zij zich voor zoodanig voorwerp in gevaar stelde? De waarde der deken werd in de getuigenis niet aangehaald; maar Malcolm-Laing, die bitsig tegen Maria Stuart was ingenomen, zegt, op eigen houtje, dat het *zonder twijfel* eene schoone deken, en Mignet zegt bepaald, zonder er iets stelligs van te weten, dat *het een prachtige, eene kostbare deken* was.

Zoo groeit de laster aan!

Op zoo'n losse schroeven rust de beschuldiging van medeplichtigheid, en men laat ter zij dat men vier handlangers van Bothwel ophing, om de wezenlijke moordenaars niet te zien verraden! Op het schavot beschuldigden zij de vrienden van Muray, dat zij gekend en erkend het verbond geteekend hadden om Darnley te vermoorden; maar geen hunner had een woord van beschuldiging voor Maria Stuart in den mond.

In de archieven van Simancas heeft men nog niet lang geleden een document ontdekt, een brief door den afgezant van Spanje, Guzman da Silva, aan koning Philips II geschreven, onder dagteekening van 2 juli 1567: ‘lk heb aan de koningin (Elisabeth) gezegd,’ zoo schrijft de gezant, ‘te weten dat de lords zekere brieven in de hand hadden, waaruit bleek *dat de koningin met den dood van haren man beukend was*. Zij heeft mij geantwoord, dat dit niet waar was. Meer dan dit, dat Lethington, *in dit geval*, ONBEHENDIG *was te werk gegaan*, en dat als zij hem zien zou, zij hem dingen zeggen zou, die hem geen groot pleizier zouden doen.’

Welnu, zegt Jules Gauthier, Lethington was een der grootste vijanden van Maria Stuart en reeds ten tijde van Camden, werd hij beschuldigd dat hij het was, die de brieven der cassette vervalscht had. John Hosack, die niet alleen schotsch, maar engelsch en fransch kent, zegt luidop, *dat de origineele brieven in het schotsch waren*, terwijl de moordenaars van Darnley, die ze te York en Westminster voor de rechters aanboden, volhielden dat die brieven *oorspronkelijk* in het fransch waren geschreven. Die laatsten waren echter slechts vertalingen, en welke vertalingen, natuurlijk, dan nog! De schotsche tekst, de origineele, zegt Goodall, bevat geen onzin, terwijl de latijnsche en fransche teksten blijkbaar vervalscht zijn, omdat zij wiemelen van onzin en tegenstrijdigheden.

Het was Buchanan zelf, die deze fransche brieven voor de engelsche commissarissen in het engelsch uitlegde en ze voor de origineele deed doorgaan. Die leugen was noodig, om het zich voorgestelde doel te bereiken: immers, hadde men bekend dat de tekst schotsch was, zouden de rechters zelf hebben kunnen oordeelen, en men kon het publiek niet bedriegen.

Die brieven ondergingen overigens wonderlijke varianten. De schurkachtige regent Muray zegde, tijdens de koningin te Lochleven gevangen zat, dat er een brief van vier bladzijden, *geschreven* en *geteekend*

door de koningin, bestond, waarin zij hare liefde voor Bothwel en den moord op haren man gepleegd, erkende. Die brief werd echter nooit voor de rechtbank geleverd - een bewijs, dat hij niet bestond.

Van een brief, werden het brieven; van geteekende werden het ongeteekende brieven; de beruchte cassette bestond in den aanvang niet en over zijne ontdekking bewaart men het stelligste stilzwijgen. En die varianten hadden in officieele vergaderingen plaats, evenals andere varianten op datums en omstandigheden. ‘Tout dans leurs explications,’ zegt Jules Gauthier, ‘n'est qu'imposture et contradiction; ils n'essayent de se dégager d'un mensonge, que pour retomber dans un autre mensonge.’

Camden, die de staatspapieren doorzocht had, verklaarde daarenboven valsch het postscriptum, gevoegd bij den brief aan Babington, in welk postscriptum Maria Stuart den moord, op koningin Elisabeth te plegen, zou hebben goedgekeurd. De vervalscher of schrijver van dit postscriptum was een agent van Walsingham, zekere Phelips, die door Tytler beschuldigd wordt een vervalscher van beroep te zijn, dewijl hij, om Spanje te misleiden, reeds vroeger eene gansche valsche diplomatische briefwisseling gefabriceerd had.

Protestantsche, engelsche en schotsche schrijvers spreken Maria Stuart nu vrij van de beschuldiging opzichtens Riccio, opzichtens hare betrekking met Bothwel, opzichtens hare hartstochtelijke brieven, opzichtens den moord van Darnley, opzichtens de samenzwering tegen Elisabeth's leven en andere politieke misdaden, en als men het haar ten grief maakt, dat zij Bothwel trouwde, beticht van den moord haars mans, dan mag men niet vergeten, zooals wij gezegd hebben, dat de protestantsche edelen haar daartoe als het ware dwongen. Dominé Craigh betreurde in zijne preeken, *dat het* BESTE *deel des rijks* dit huwelijk goedkeurde. Het is trouwens nergens bewezen, zegt Hosack, dat Maria Stuart ooit eenigen hartstocht voor den onwaardigen Bothwel aan den dag legde.

Ik zou nog eene gansche reeks aanhalingen kunnen doen, die de ongegrondheid der beschuldigingen bewijzen; de hedendaagsche geschiedschrijver heeft er handenvol; doch er is voor mij een bewijs dat onomstootelijk is - en dat vind ik in den dood van Elisabeth, in den dood van Maria Stuart. Dat vind ik in dat groote en plechtige oogenblik, waarvan Voltaire zegt: *au moment où les menteurs disent vrai* - wanneer de leugenaar den kouden en onverbiddelijken vinger des doods ziet naderen, om weldra het uurwerk daar binnen te doen stilstaan.

(Wordt vervolgd.)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Nu haalde de rechter het kerkboek te voorschijn dat men in het koffer van Knokkel had gevonden. In het boek stak een toegevouw en blad papier, waarop te lezen stond: ‘Dit is mijn testament.’

- Zichier, vervolgde de rechter, het testament van uw oom; hij las:

In den naam des Vaders en des Zoons en des heiligen Geestes.

Ik beveel mijne ziel aan God en mijn lichaam aan de aarde; ik wil rusten op den gewijden grond van het kerkhof, waar ook mijne vrouw en al mijne overleden bloedverwanten werden begraven.

Voor mijn bed, onder de vier blauwe plavuizen, is eene blauw gevlamde westfaalsche kruik geborgen; daarin ligt een beurs met tienduizend gulden in gouden specie, als ook twee andere beurzen met zilvergeld, elk van duizend gulden. Dat alles behoort aan mijne twee kinderen Faab en Sanna. In de kruik ligt nog een houten doos met koperen kruis binnen in het deksel, waarin ik een zilveren horlogie met ketting, en een gouden kruis heb bewaard; het horlogie is voor Faab, het kruis voor Sanna.

Aan Marc Munter, mijn neef en vertrouweling, zal ik dit alles kenbaar maken voor mijnen dood; hij, de zoon mijner zuster, dien ik opvoedde en liefhad als mijn eigen kind, zal zorg dragen dat mijn laatste wil stipt worde uitgevoerd.

Ik verlang dat de boerderij in stand blijve; mijn neef, Marc Munter, zal dezelve besturen, totdat de kinderen in staat zijn hem te vervangen.

Ik verlang dat Marc, zoolang hij bij de kinderen inwoont, een huur krijgt van honderdentwintig gulden 's jaars en een nieuw zilveren horlogie met zilveren ketting, wanneer hij later de boerderij zal verlaten.

Ik verlang ook dat men in de kerk voor mijne ziel zal bidden, zooals men dat deed voor mijne vrouw, vader en moeder, en dat mijn jaargetij zal gehouden worden, zooals dit in onze familie steeds het gebruik was.

Door mij eigenhandig geschreven en onderteekend, heden den 15 Juni 1834.

‘SIMON KNOKKEL.’

Op de lezing volgde een oogenblik doodelijke stilte; iedereen had het oog op Marc Munter, die den lezer met gapenden mond en de verglaasde oogen van een lijk bleef aanstaren.

De rechter haalde uit het houten doosje een horlogie en een gouden kruis en legde die op de tafel.

Daarna onderzocht hij het deksel der doos en wees op de binnenzijde naar het koperen kruis, waarvan het testament melding maakte.

- Wilt gij nu ontkennen dat de zon in de lucht staat? vroeg hij, den burgemeester starlings in de oogen ziende.

- Ik heb niets te bekennen, dewijl ik onschuldig ben, antwoordde de burgemeester met flauwe stem. Ach, heeren! zuchtte hij, dat alles is toch niet gemeend? Kan ik die zaak niet afkoopen? Zegt maar hoeveel.... gaarne gaf ik een paar duizend gulden.... of meer nog, indien.... Wat zal men in het dorp zeggen van een burgemeester, die verdacht wordt een....

- Afkoopen! klonk het uit één mond rond de tafel.

- Faab, kunt gij mij niet helpen? smeekte de burgemeester, hem bij de hand vattend; ach, wij zijn toch neven; ik heb u opgevoed; duizendmaal hebt gij op mijn knieën gezeten..... Faab, help mij, help uw neef; ware het geen schande voor onze familie, indien..... Ach, hebt gij geen medelijden met mij?

Hij had de houding en de stem van iemand die weent, maar in zijne oogen stonden geene tranen.

- Is nu de zaak afgeloopen, heeren? vroeg de burgemeester, zich tot den rechter wendend.

- Het zal noodig zijn dat wij even een bezoek afleggen in het huis, vroeger door Simon Knokkel bewoond; Marc Munter zal ons vergezellen.

- O, neen, ik wil liever hier blijven, antwoordde de burgemeester, geheel van zijn stuk; wat zoude men in het dorp zeggen? De heeren zullen wel alleen de zaak klaar krijgen.

De rechter riep de twee gendarmen, die in de keuken de wacht hielden.

- Volgt ons, gebood hij; de burgemeester zal, hoop ik, geene moeielijkheden maken om ons te vergezellen.

De griffier had zijne beschrevene bladen papier bij elkander geraapt, zijn schrijfgerief ingepakt, en het pak met kwijtbrieven en het houten doosje in een zijner zakken geborgen.

Een der gendarmen droeg de westfaalsche kruik.

Het gerecht verliet het huis van den burgemeester, en sloeg de richting van de boerderij in, waar, eenige jaren geleden, Simon's lijk met geopende oogen zijn schat zag ontgraven en wegrooven.

Ofschoon er sedert den dood van Knokkel aanzienlijke veranderingen aan het huis hadden plaats gehad, was toch de vloer der keuken dezelfde gebleven; voor het bed, waar Simon was gestorven, lagen nog de vier blauwe plavuizen.

- Het moet dus hier zijn dat de westfaalsche kruik was verborgen, zeide de procureur, den voet op de vier plavuizen plaatsend; willen wij dezelve even oplichten?

Met de punt van zijn sabel lichtte een der gendarmen een der steenen op, en legde daarna de drie anderen ter zijde.

- Laat ons den grond hier tot op een zekere diepte uitgraven, beval de rechter.

De gendarm deed het, deels met de hand, deels met de punt van zijnen sabel, en zeide dat hij niets dan rood zand en turfasch ophaalde.

- Wat beteekent die asch? vroeg de rechter, bij zich zelven.

- Kunt gij ons dit niet verklaren, Marc Munter? vroeg de procureur.

- Gij zoudt mij even goed de vraag kunnen doen, of ik niet weet waarom de zon niet sedert lang uit de lucht is gevallen? antwoordde de burgemeester, half schertsend.

- Schertsen komt hier weinig te pas, hernam de procureur ernstig; zoude men de tegenwoordigheid dier asch niet kunnen verklaren, met te vooronderstellen dat de roover, na de geldkruik uit den grond te hebben gehaald, geene aarde genoeg vond om de opening dicht te maken en hiertoe de asch van den haard gebruikte?

- De dader alleen zoude hierop kunnen antwoorden, zeide Munter, die op dit oogenblik geheel zijne tegenwoordigheid van geest en zijne kalmte had wedergekregen.

- Wat vind ik hier in het zand? vroeg de gendarm, die nog altijd aarde onder de steenen ophaalde.

Hij toonde een klein doorgerookt baardbranderke met een geslagen koperen dopje gesloten.

De rechter ging er mede bij het raam en zeide, dat er nog twee letters, met inkt geschreven, op den pijpenkop even zichtbaar waren.

'M: M;' las de procureur, die, ofschoon de letters bijna vergaan waren, bij den eersten oogslag de twee letters had onderscheiden.

- Zou dat de pijp van den schelm niet wezen? vroeg de rechter, een zijdelingschen blik op den burgemeester werpende.

- Mijne pijp? vroeg deze half lachend.

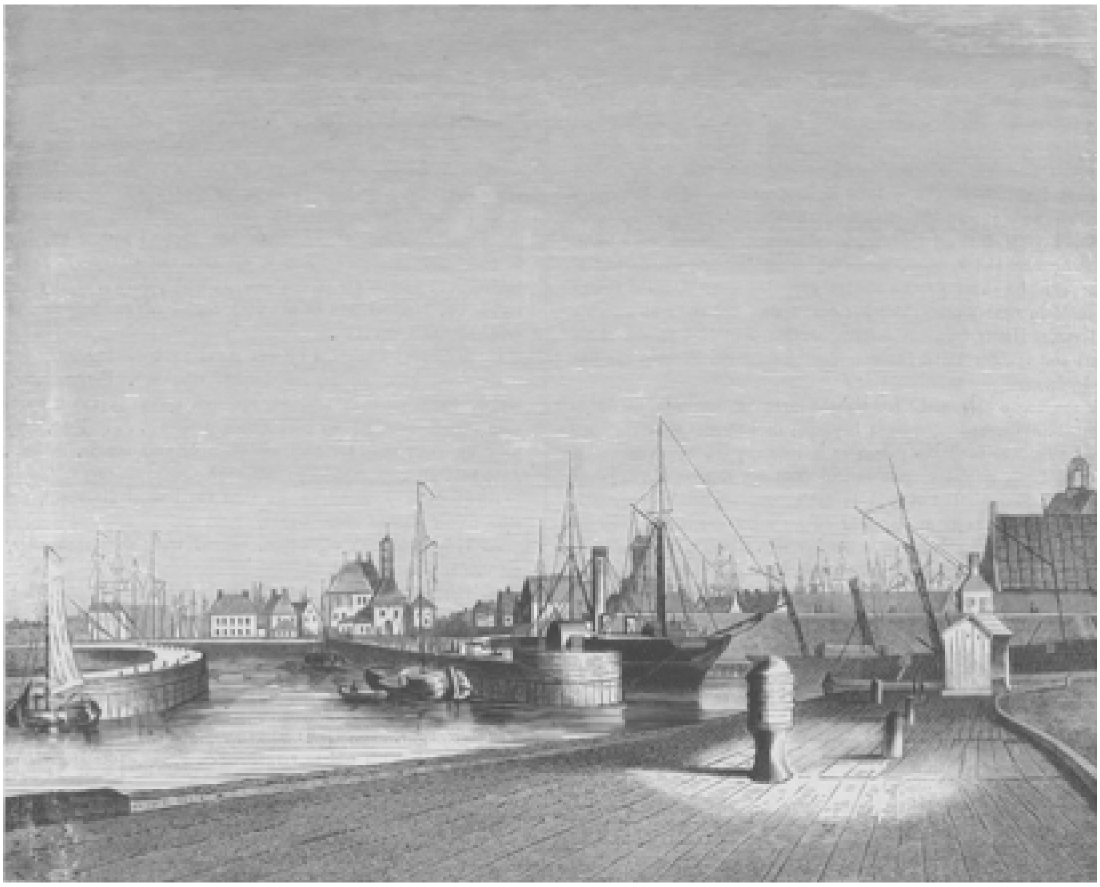

HARLINGEN AAN DE ZUIDERZEE.

- De pijp die hij, bij het overhaastig dicht maken der opening, zonder dat hij het wist, uit zijn vestzak liet vallen?

- ‘M: M;’ zoude wel den naam Marc Munter kunnen aanduiden, sprak de procureur.

- De twee letters zoude men op vele namen kunnen toepassen, zeide Marc; ik ken twintig boeren hier en in de streek, wier naam en voornamen met een M beginnen.

- Dat is mogelijk, meende de rechter; gendarm, maak nu de opening maar dicht en leg de plavuizen op hare plaats; Marc Munter, hebt gij soms nog eenige opmerkingen te maken?

- Ja, en vooreerst dat ik aan al wat men mij oplegt, volkomen onschuldig ben.

- Bij het lezen van Knokkel's testament moeten er niet alleen zware vermoedens tegen u oprijzen, maar gevoelt men zich gedwongen, u voor den dader aan te wijzen, was het antwoord.

- Kan dat testament niet valsch wezen?

- Deskundigen zullen dat beoordeelen.

- Weet men of Simon Knokkel wel kon schrijven? Ik voor mij heb hem nooit een pen in de hand zien nemen.

- Dat Knokkel zelfs zeer goed konde schrijven, daarvan hebben wij de overtuiging.

- Niettemin kan het testament toch valsch wezen.

- Deskundigen zullen het schrift van het testament met andere geschriften, die wij reeds van Simon in handen hebben, vergelijken.

- Laat ons nu met het verhoor der getuigen een aanvang nemen, verzocht de procureur.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 35]

DE BEERENLEIDERS.

De beerenleiders.

I.

't Heugt me nog of het gisteren gebeurd was, zegde vijftigmaal in een jaar, de oude, stokoude schoolmeester. 't Was in het najaar, ja, de blaêren begonnen geel en de appelen rood te worden.

Wanneer hij dit zegde, wist iedereen reeds waarop het uitdraaien zou; doch men deed maar, ter liefde van den ouden man, alsof het eene splinternieuwe geschiedenis was.

't Is, zoo ging hij dan voort, zoo wat vijftig of zestig jaar geleden; de fransche republiek speelde de roover in 't groot, en Frans du Croisseau, de beruchte kapitein eener dievenbende, roofde hier in Vlaanderen in 't klein.

Christoffel, die in 't heete zand en in de sneeuw gevochten had, was te dien tijde veldwachter in 't dorp. Hij was toen reeds oud en versleten, en had niets om de dieven bang te maken, dan zijne twee gloeiende oogen, zijne nog altijd zware stem en zijn dikken witten knevelbaard.

Destijds liep er een wonderlijk volkske rond, en de menschen grendelden des avonds vroeg de deuren, deden ijzeren staven in de ramen maken en zetteden het geladen zinkroer nevens het bed.

Ja, 't was een akelige tijd; bij dag kwamen de altijd honger hebbende republikeinen ons afstroopen - die waren gemachtigd en gepatenteerd, zoo zij zegden - en 's nachts kwamen de dieven; doch waarom deze daartoe niet evenveel recht hadden als de republikeinen, heb ik nooit begrepen.

Misschien ontzegden de laatsten aan de eersten het recht, omdat er dan zooveel te minder voor hen overschoot.

II.

In dien tijd was het, dat er eens twee wonderlijke kerels in ons dorp verschenen, twee boerenleiders. Zij hadden koperkleurige gezichten, pekzwarte oogen en glimmend zwarte pinharen.

Ik weet niet wie de onbeschaamdsten waren, de apen, die zij bij zich hadden, de heeren, die zij rondleidden met eenen ring door den neus, ofwel de kerels zelven. De apen, die op de dikke vachten der oersons zaten, maakten allerhande fratsen en stolen de appelen, die onze kinderen geplukt hadden.

Ik beken dat ik niet wel gezind was; ik was met de twee kleinste kinderen, die nu al lang groot of dood zijn, op het kerkhof. 't Was een zaterdagnamiddag en dus geen school.

Kom, dacht ik zoo, wij zullen maar naar huis gaan, want dat volkske spelt niets goed. Ik zette mijn kleinste kind niet meer in het houten wagentje, maar nam het op den arm, terwijl het jongske zich met een langen stok wapende, en mijn kleine witte poedel bang in het wagentje sprong, gewis denkende dat hij daar veiliger zat dan op den platten grond.

Iedereen, die de tamboerijn en de fijfer hoorde, kwam buiten of piepte door de spleet der deur; maar als die leelijke apen het koperen schaaltje toestaken, gaf men toch meer uit schrik, dan wel uit bewondering.

Nu, de schelmsche apen exerceerden als echte Fransozen, zegde de oude Christoffel, en die wist wel wat exerceeren was.

III.

'Christoffel,' zegde de burgemeester of mair, die achter het ijzeren hekken van zijnen hof, de kerels, de. apen en de beeren beloerde; 'Christoffel, vraag die knapen eens naar hun paspoort.'

'Och, burgemeester,' antwoordde heel terecht de oude veldwachter, 'de grootste schelmen hebben de beste paspoorten.'

Maar de burgemeester luisterde niet naar die opmerking en als de paspoort in regel was, dacht hij, was de zaak ook in regel; daarenboven, de beeren of de leiders konden hem of zijn huis niet bereiken, want het ijzeren hekken was solied.

Nu, iedereen weet het en ik spreek geen kwaad: de man was erg baatzuchtig en 't gaf hem weinig of het aan anderen slecht ging, als 't hem maar goed ging.

Christoffel deed wat zijn meester hem bevool; men toonde hem de paspoort en deze was door, ik weet niet hoeveel, republikeinsche overheden goedgekeurd en voortreffelijk eerlijk bevonden.

'Ik heb,' zegde de oude Christoffel tot den burgemeester of mair, zooals wij toen zegden, 'ik heb maar eene opmerking tegen die paspoort.'

'En die is, Christoffel?'

'Dat ze al te goed in orde is!' woorden, die den burgemeester den schouder deden optrekken, alsof hij zeggen wilde: Christoffel, gij zijt een oude gek!

De burgemeester zelve onderteekende de paspoort en verklaarde dat de twee Bulgaren, want dat waren het, zich in ons dorp als eerlijke en vreedzame menschen gedragen hadden; hij wilde of durfde niet zeggen, dat de apen appelen stolen en de twee patroons alles meênamen, wat niet met kettingen en krammen was vastgemaakt.

Ja, ja, 't waren eerlijke menschen; maar bij den burgemeester hadden ze niets meêgenomen; daar zat alles achter het hekken.

IV.

Ik had de kinderen thuis bij moeder gebracht, de deur en de vensters gesloten, en ging toen eens inspectie maken of het achter onzen hof, die door eene doornenheg van een klein voetpad was gescheiden, wel alles in orde en of het groene poortje, dat op dien weg uitgang had, wel duchtig gegrendeld was.

Alles was op het voetpad stil; neen, toch niet. Wat mag dat zijn? dacht ik, en ik opende behoedzaam het poortje, want ik had een voorgevoel - ja, dat heb ik meer dan eens in mijn leven gehad - dat er zooveel schelmen in het dorp waren als dorens in de haag, als zwarte kauwen om den torentop.

Ik zag echter niemand dan het kleine blonde meisje van den burgemeester, met een korfke vol schoone appelen aan den arm; het ging over het voetpad heen en dacht aan geen gevaar.

't Was een lief ding, met zijn lang krullend blond hair, zijne floddermuts *à la* Charlotte Corday op, zijn blauwe oogen en opgewipt neusje.

Toen ik het toeriep, zag het wel eens om, maar zette toch den weg voort; ik begreep dat het naar zijne oude tante ging, die niet verre van het molenhuis woonde en waar het zijn korfke met blozende appelen ging omschudden.

Kleine presentjes onderhouden de vriendschap, zegde de burgemeester altijd; en ziet, tante had duiten, en die duiten hoopte de man eens binnen te rijven.

Wonderlijk vond ik het, dat men het kind, op dat oogenblik, liet uitgaan; ik toch zou het niet gewaagd hebben; maar, ik beken het, ik ben nooit heel moedig en altijd erg achterdochtig geweest en ik verkeerde daarenboven onder een drukkend, zelfs versmachtend voorgevoel.

Ik dacht toen niet, dat ik het kind voor 't laatst zou gezien hebben. Arm kind!

V.

De beerenleiders gingen in het dorp rond, sloegen op de tamboerijn en speelden op de fijfer, terwijl de schelmsche apen dansten en exerceerden, en de oersons op hunne achterpooten gingen staan, precies gelijk de menschen.

De kinderen van het dorp gingen stap voor stap nieuwsgierig meê, en lachten met de kluchten der apen. Eerst toen het donker werd, waren de beerenleiders aan het laatste huiske der dorpskom, en ging het eene kind voor, het andere na huiswaarts, om van de beeren en de apen te vertellen en er des nachts van te droomen.

Het blond dochterke van den burgemeester kwam echter niet terug; men werd erg ongerust achter het ijzeren hekken. Hij, die dacht dat alles bij hem zoo goed bewaard was, had nu zijn grootsten schat verloren.

Men riep den naam van het meisje, niemand antwoordde dan de echo en die verraad de niets; die scheen integendeel met de jammerklacht te spotten.

De oude veldwachter, de boeren met gaffel, riek en jachtroer gewa-

pend, door lantaarns voorgelicht, gingen den weg op en de boerenleiders achterna, ofschoon niemand het kind in die richting had gezien.

De tamboer der gilde roffelde op de trom alarm en de groote klok in den toren werd geluid precies alsof er brand was.

Ja, zegde men, de beerenleiders hebben het kind meêgenomen! De rader was als zinneloos van angst; hij liep voor de bende uit en Christoffel had zijn verroeste sabel in de hand;

Op den hoogen weg, aan het bosch, haalde men de vreemdelingen in; doch van het kind was geen spoor te vinden en de twee Bulgaren zagen zelfs heel vreemd op; zij wisten niet wat dit alles te beduiden had.

Niettegenstaande dit, wilde de burgemeester hen achter de tralies steken, wilden de boeren hen doodslaan, doch dat ging zoo gemakkelijk niet; niet alleen trokken de twee kerels pistolen uit, maar ook de twee heeren lieten dreigend de tanden zien.

Ten slotte, hadden zij niet een paspoort in regel?

't Was een onvergetelijk verdriet heel het dorp door; maar het kind kwam niet weêr; tante had het niet gezien en de korf met appelen werd later in een verdord aardappelveld gevonden.

Ja, dat is een verschrikkelijke geschiedenis geweest! Wij waren allen als van den donder getroffen. Het bosch werd doorzocht, het molenwiel doorvischt, de rivier gepolst - niets, niets was er te vinden.

De vader stierf kort nadien van louter verdriet; hij kon het leed niet dragen, want hij had zich in 't hoofd gezet dat de Bulgaren zijn kind aan de beeren hadden te eten gegeven.

De moeder droeg het verdriet met meer kracht; zij besteedde schier al wat zij bezat aan het doen van nasporingen om haar kind te ontdekken, en kwam alle avonden, alle morgens aan het ijzeren hekken staan om te zien of het dochterke niet terugkeerde.

Ik zie ze daar nog staan, bleek en bedroefd..... Arme moeder!

VI.

Jaren nadien sprak men nog in het dorp over het gestolen kind, en men vertelde er allerhande wonderlijke dingen van; als men hier of daar een blondlokkig meisje zag, in eenigszins vreemde omstandigheden, dacht men het burgemeesters dochterke te zien.

De marskramer, die het land afliep, had haar eens, zooals hij beweerde, in de stad gezien, rijdende in eene gouden koets; de grenskommies zegde dat de vrouw, die in den schouwburg zong, niemand anders was dan het blonde meisje; de ketellapper ontmoette haar eens in den vreemde, terwijl zij in een met goud bestikt kleed, en met eene witte pluim op het hoofd, op de koord danste.

Maar de marskramer was gekend als een leugenaar, de grenskommies als een pocher, en de ketellapper was zoo bijziende als een mol.

Tien jaren waren er sedert den noodlottigen najaarsdag verloopen; eensklaps ging de kreet in het dorp op: ‘de beerenleiders, de beerenleiders!’

Er heerschte een algemeene schrik in de gemeente, en men vergezelde niet gelijk de eerste maal die vreemde schavuiten; de moeders verborgen hunne kinderen, sloten

hunne deuren en vensters en de mannen laadden hunne roeren met stukken lood of kogels om er duchtig op in te schieten.

We hadden destijds een nieuwen burgemeester, een nieuwen veldwachter - Christoffel was ook ter rust gegaan - maar de twee eersten wisten toch zeer goed wat er tien jaar geleden was voorgevallen.

Waren het dezelfde beerenleiders? Neen, maar zij hadden een meisje bij zich, met lange blonde en verwarde lokken, met een haveloos rood kleed aan; dat meisje kon zoo wat achttien jaar oud zijn.

Het kwam aan het huis van de burgemeesters-weduwe, en vroeg wat drinkwater in het blikken keteltje.

Iedereen zegde dat zij het gestolen kind was; maar, betooverd door den vreemden stam, wilde zij hare moedertaal niet meer verstaan, naar haren kristen-doopnaam niet meer luisteren, en niemand meer kennen.

De moeder kwam ademloos en met open armen toegesneld, doch het Bohemerkind fronste de wenkbrauwen, de oogen schoten vlammen, de kleine vuist balde zich, en zij stiet die gekke vrouw van zich af.

Neen, neen, dat was het verloren kind niet!

De nieuwe burgemeester en de nieuwe veldwachter wilden nogmaals de beerenleiders aanhouden; doch wat wilt ge? ze hadden immers eene goede paspoort.....

Toen het Bohemerkind vertrokken was, begon men nogmaals allerhande vooronderstellingen te timmeren, en men raaskalde zoodanig aan het oor der moeder, dat deze andermaal geloofde dat het toch haar dochterke was hetwelk zij gezien had.

Eindelijk ging zij ook heen naar het land der rust; daar alleen zou zij toch zeker eens haar kind weêrzien.....

VII.

'Ja, ja,' hervatte de schoolmeester en liet zich zacht, in den ouden leuningstoel, die onder den schaduwrijken notenboom stond, achterover zakken; 'ja, ja, dat is eene wonderlijke geschiedenis geweest.

De oude Christoffel had gelijk: 'de grootste schelmen hebben de beste paspoorten.'

'Maar, meester,' zegden wij, 'het is toch niet bewezen dat de beerenleiders het blonde dochterke hadden meêgenomen. Het kleine geraamte dat onlangs bij het afbreken van den ouden molen en het verleggen der rivier, onder den balk vast zat, kan wel.....'

'Neen, neen,' liet de oude man er ongeduldig op volgen, 'dat was geen menschelijk overschot van dien tijd; neen, neen!...'

Het natuurlijke en logieke wilde er bij den man niet in; het dichterlijke en avontuurlijke dreef altijd, en ook bij gansch het dorp, boven.

Op een tijdstip dat het blonde meisje reeds een oud wijf moest geworden zijn, dacht men haar nog eens te zullen zien verschijnen, zooals de marskramer, de grenskommies of de ketellapper haar gezien hadden, niettegenstaande de eerste als een leugenaar, de tweede als een pocher, de derde als sterk bijziende bekend stonden.

Toen de paspoorten werden afgeschaft, was de schoolmeester recht tevreden; die dienden immers tot niets, zegde hij; hij had er nooit eene gehad - omdat hem niets op het geweten drukte; maar de paardensjachelaar uit de buurt had er altijd eene, misschien omdat hij.....

Ja, ja Christoffel had gelijk: 'de grootste schelmen hebben de beste paspoorten.'

O - O

De tweede moeder.

Is dat lieve meisje zoo wreed geweest, dat nest met jongen van zijn plaats weg te nemen, en vliegen op dit oogenblik de oudjes mistroostig rond? Inderdaad, dit zou wreed, helsch wreed zijn. Wanneer zal de mensch begrijpen, dat hij de schepping benadeelt met de vogelnestjes te rooven en de kleine vogelen te verdelgen? Wanneer beseffen dat hij, in dit geval, het wijze evenwicht, door God daargesteld, in de natuur schokt?

Eeuwenlang heeft de mensch de kleine schepselen als zijne vijanden behandeld en zij zijn integendeel zijne beste vrienden. Immers, de wetenschap leert ons, dat als de vogelen eene lichte schade aanbrengen, eenig graan wegpikken, eenige druiven of krieken kwetsen, zij integendeel duizende en duizende nadeelige insekten verslinden en alzoo niet de aanranders, maar de verdedigers van onze oogsten, van onze gezondheid, van de schoonheid en den bloei der natuur zijn.

Ja, de wetten van ons land deden wel den kleinen vogel, die zooveel voordeel aanbrengt en onze bosschen en velden veraangenaamt door zijnen lieven zang, te beschermen, en de booze hand te straffen die hem doodt. Men vergete het niet: in de natuur is niets, niets onnuttig. God is te wijs en te goed, om niet te weten wat Hij rondom ons plaatste. Eerbiedig dus den kleinen vogel, zijn nest, zijn eieren en zijn broedsel.

Het jonge meisje heeft zich echter aan geen misslag plichtig gemaakt; neen! zij wist waar het nest zich bevond en door nieuwsgierigheid aangedreven, stak zij behoedzaam het hoofdje vooruit, en zag het moederke dood in de takken hangen. Het lood van een schot had den armen vogel getroffen.

Het lieve kind wilde eene tweede moeder voor de kleine schepseltjes

zijn; met liefdevolle zorg zal het kind der weelde, de weesjes opkweeken, hoe moeielijk dit ook zijn moge. O neen! zoo wijs als de eerste was, zal de tweede niet zijn! De laatste moge een verheven begrip, een scherp doorzicht, een helder oordeel hebben, nooit zal zij in opvoedingskennis dien vogel evenaren, nooit beter weten wat en hoeveel die kleinen noodig hebben, om niet ziek te worden en vlug op te groeien!

DE TWEEDE MOEDER.

En toch zijn wij zoo trotsch op onze wetenschap, op onze kennis, ons verstand.....

Wanneer het meisje er in gelukt dit nest kleinen groot te brengen,

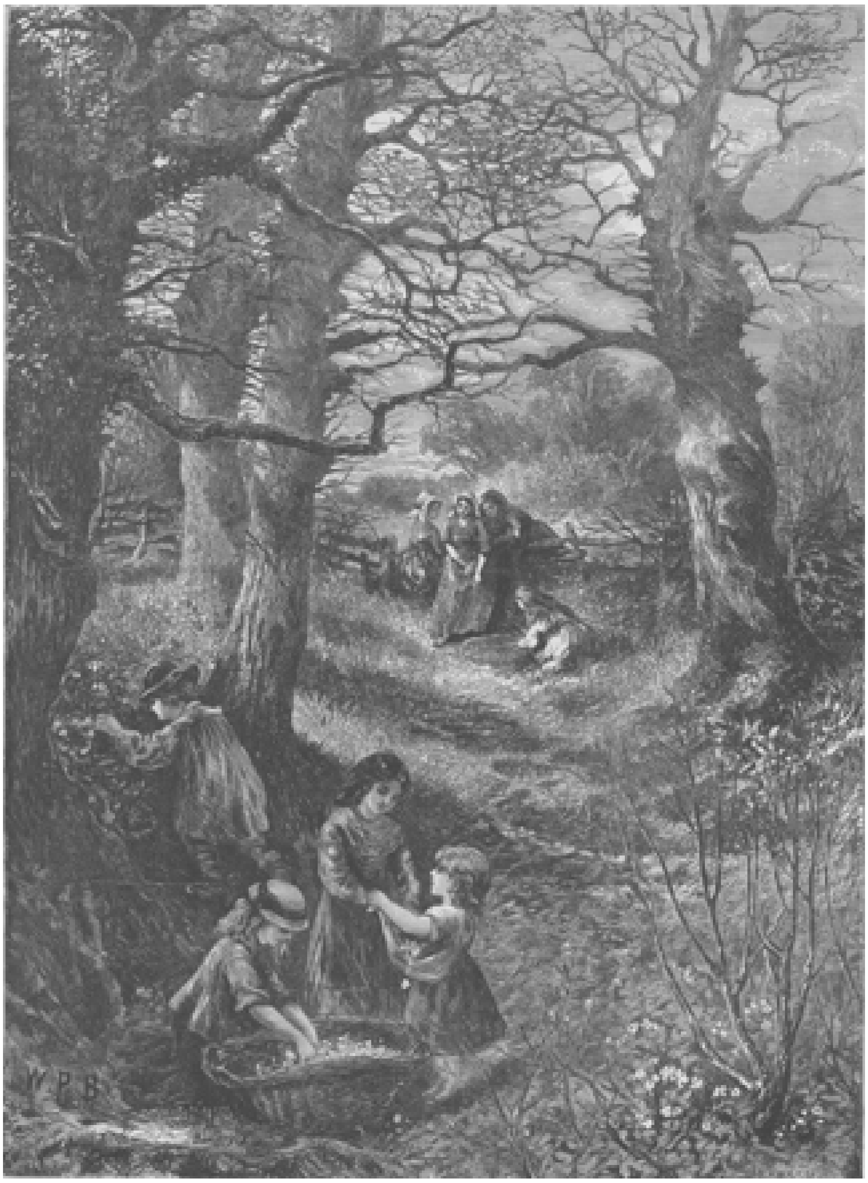

IN HET VOORJAAR.

en zij ze later de vrijheid zal teruggeven, zullen zij dan beter en sterker zijn dan de andere vogelen van hunne soort, die door hunne eigene moederkens zijn groot gebracht? Voorzeker niet. Zij zullen dan ook weldra tot het hun in de natuur toegedachte voedsel terugkeeren en den onnatuurlijken staat, in welken zij opgebracht zijn, vergeten.

Neen, de mensch moet de hand niet uitsteken, om te willen doen wat God hem niet heeft toegedacht!

In het voorjaar.

't Is een prachtig hoeksken van het bosch! Wij zijn in de maand april; de boomen hebben nog geen blaêren, maar er hangt reeds een groenachtig dons over de takken. De zon schijnt helder aan den blauwen hemel en de ooievaars komen hoog in de lucht aanvliegen. Maar als de boomen er nog winterachtig uitzien, dan is zulks het geval niet met den grond onder aan den voet van den stam. Duizende kleine, lieve, witte, roode en purpere bloempjes ontluiken en schijnen als bij de oude, knoestige en nog half duttende grootvaders aan te kloppen en te zingen: ‘maar wordt toch wakker, wakker! de lente is daar!’ Kent ge Heye's lenteliedje? In ons lief Vlaanderen, waar men zoo gaarne zingt, zouden deze liedjes algemeen verdienen gekend te zijn. Luistert, ik wil er u een enkel voorzingen:

Voelt gij wel de koeltjes zweven;
   Riekt ge wel den zoeten geur?
Kindertjes, dat is een leven!
   Lente staat weêr voor de deur;
Laat haar binnen, laat haar binnen;
Lente-lief, die wij beminnen!

Hoort ge wel dat slepend fluiten,
   Dat door alle vensters dringt?
Nachtegaaltje slaat daar buiten;
   Hoort hoe zuiver dat hij zingt!
Laat hem binnen, laat hem binnen,
Zangertje, dat wij beminnen!

Neen, neen, de dichter dwaalde bij het schrijven dezer twee koepletten; neen, wij moeten de lente en hare zangers niet binnen lokken, wij moeten integendeel naar buiten, zooals de kinderen doen! Wij moeten de zaligende frischheid op het veld, in de weide, in het bosch gaan genieten! Ook de dichter denkt het met ons, en in zijn derde koeplet zingt hij:

Neen, zet deur en venster open,
   Hangt aan kapstok hoed en jas,
Maar - om prettig vrij te loopen
   Door het frissche malsche gras;
Lente! toef nog, kom niet binnen,
Buiten zullen we u beminnen.

Maria Stuart en Elisabeth.
(*Vervolg.*)

V.

Laat ons eerst het uiteinde van Elisabeth beschouwen, ofschoon zij eerst zeventien jaar na den dood van Maria Stuart stierf.

Elisabeth was zeventig jaar oud - voorzeker een ouderdom, waarop men niet meer denken moet aan de grillen der jeugd - en echter tot in het laatst van haar leven wierp zij zich in den stroom van zinverdoovende vermaken, zooals danspartijen, tooneelfeesten, spelevaren, optochten en wat dies meer.

Het was alsof zij op dien hoogen ouderdom den tijd wilde bedriegen en datgene versmoren wat in haar binnenste woelde. Zij scheen eeuwig jong te willen blijven, bemind en bewierookt worden. In 1602 opende zij nog een bal in de appartementen van den hertog van Nevers, gezant van Frankrijk; zij luisterde nog naar de taal der vergoding, en bootste nog de lieftallige jonge meisjes manieren na. In hetzelfde jaar ging zij, met gansch haar hof, op den eersten meimorgen, naar het bosch van Lewisham, om de meizon te zien opkomen - eene plechtigheid, die het karakter aannam van een herdersdicht.

Verbeeldt u die zeventigjarige Daphne!....

Evenals Leicester in 1588 op zijn kasteel Kenilworth, ter eere zijner aangebeden koningin, prachtige feesten gaf, waarvan, tot op onze dagen, met verbazing geschreven wordt, evenzoo gaf de gravin Derby in 1602, alverblindende feesten op haar kasteel van Harefield en trachtte daar, rondom de oude, sombere en zwaarmoedige koningin, de jeugd en het leven te doen heropstaan. Vergeefsche moeite! Daar woonde Elisabeth de vertooning van het dikwijls zoo cynieke, triviale en wulpsche treurspel *Othello* van Shakespeare bij, en speelde zelfs de groote William voor de vorstin - zij, die misschien zich nog niet eens gewaardigde op den genialen ‘kluchtspeler’ neêr te zien.....

De keus van het stuk was misschien niet gelukkig. In den jaloerschen Othello, die den moord pleegt op zijne geliefde, moet de oude koningin meer dan eene zinspeling gevonden hebben, op haar toepasselijk: zij, zoo jaloersch onder ander van Essex, Walter Raleigh en Leicester, beurtelings hare gunstelingen; zij, waarvan Charles Hugo zegt ‘la jalousie, elle l'avoit dans le sang.’

Maar al die feesten, bloemen en juweelen, waarmeê de koningin omgeven en omhangen was, waren ijdel: zij was en bleef - en de tijd had het zoo beslist - een wandelend geraamte en er hing sedert lang eene donkere wolk over haar, die de ondergaande levenszon verdonkerde.

Haar laatste aanbidder, de laatste van die lange rij, was de graaf van Essex. Evenals de overige hovelingen, had hij voor die oude koningin, die haren ouderdom niet wist te eerbiedigen, de lafste vleitaal over; doch achter den rug, zegt Hume, ‘zegde hij openlijk dat de koningin oud geworden was, en krukkig werd van geest en van lichaam.’

Op dat punt was de koningin nog uiterst gevoelig, gaat de schrijver voort: ‘ofschoon zij de zeventig naderde, vond zij het goed dat hare hovelingen en zelfs vreemde gezanten, hare schoonheid roemden.’ Eenige dames van het hof, die zich op Essex te wreken hadden, brachten zijne gezegden aan de koningin over en de gloeiende haat, de nijd, de brandendste hartstochten woelden dreigend naar boven, en toen zich weldra staatkundige verwikkelingen met Essex’ toestand vermengd hadden, werd ook zijn proces opgetimmerd, evenals dat van zoovele andere gunstelingen, en hij werd ter dood verwezen.

Messire Aubert vertelt in zijne *Mémoires pour servir à l'histoire de Hollande,* en David Hume deelt dit insgelijks meê, dat de graaf van Essex, na zijne gelukkige expeditie van Cadix, van de teergevoelige Elisabeth een ring ten geschenke ontving, als een pand, zegt Hume, van hare teederheid. Zij verzekerde hem dat, in welke ongenade hij ook vervallen mocht - Elisabeth kende haar eigen zwak! - welke vooroordeelen men haar ook jegens hem mocht inboezemen, het vertoon alléén van dien ring, haar de eerste gevoelens, die zij voor hem gekoesterd had, zou te binnen brengen; dat zij naar zijne rechtvaardiging luisteren en hem genade schenken zou.

Ter dood verwezen op vierendertigjarigen leeftijd, hoopte de graaf van Essex wel, op het laatste oogenblik, van dien gelukkigen talisman gebruik te maken. Hij stelde hem ter hand aan de gravin van Nottingham, met verzoek dit kleinood zelve aan de koningin te willen geven. De echtgenoot der gravin, een vijand van Essex, belette haar dit. Hij toch moet begrepen hebben, dat onder die overhandiging eene genade verborgen zat.

Elisabeth, de hoovaardige, de trotsche, wachtte intusschen altijd naar het oogenblik dat haar gunsteling van den ring, hem gegeven, gebruik maken zou. Zij zag dat beroep op hare vroegere gevoelens jegens Essex niet opdagen, en schreef die nalatigheid toe aan eene diepe verachting welke hij voor haar koesterde. De zucht naar wraak ontvlamde in dat door de driften bedorven hart; zij teekende het vonnis - en alweêr rolde er een hoofd op het schavot!

(*Wordt vervolgd.*)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

De heeren traden een klein kamerke binnen, namen daar plaats aan eene tafel, terwijl een gendarm den hoefsmid ging roepen, die over de deur woonde.

Intusschen werd Marc Munter, in de aangrenzende keuken, onder de bewaring gesteld der gewapende ambtenaars.

De oude hoefsmid werd binnengeleid. Na zijn naam en voornamen, ouderdom en geboorteplaats te hebben opgegeven, legde hij den eed af, dat hij waarheid en niets anders dan waarheid zoude spreken.

Hij getuigde de vriend te zijn geweest van Simon Knokkel, die een toonbeeld was van een eerlijk man.

Op de vraag, of zijn vriend geld bezat, antwoordde de smid:

- Geld, veel geld moest hij hebben, dat valt niet te betwijfelen; meer dan eens had hij hem laten hooren, dat hij rijk genoeg was, om zijne kinderen gelukkig te maken; en ook dat hij Marc Munter, zijn neef en vertrouweling, zoude gelasten voor alles zorg te dragen. Daarom ook had de smid duizend maal en nog op den dag van heden gedacht, dat er in het huis van Knokkel hier of daar een schat was geborgen, of wel dat deze door iemand was geroofd.

- Door iemand, zegt gij? Hebt gij ooit vermoeden gehad? Spreek recht uit.

- Ja, heeren, men zoude somtijds de plank deerlijk kunnen mis loopen.

- Spreek recht uit; gedenk uwen daareven afgelegden eed; wien verdenkt gij Simons geld te hebben gestolen?

- Marc Munter; doch bewijzen heb ik niet; het is een bloot vermoeden.

- Was Munter een braaf man?

- Zoolang ik hem hierover, bij zijn oom, heb gekend, kwam hij mij voor als iemand, die opzichtens zijnen oom wel goed en braaf was, maar voor anderen was hij minder voorkomend, en achterhoudend was hij jegens allen.

- Op welken grond hebt gij Marc Munter verdacht?

- Moet ik recht uit spreken? Wat mij wonder voorkwam, was, dat hij de arme kinderen, Faab en Sanna, daar zoo alleen zonder hulp en steun liet zitten; het kwam mij altijd voor dat die man iets op het hart had, dat hem van hier weg joeg. En toen hij twee jaren later zich hier in het dorp vestigde en zoo rijk geworden was, dacht ik dikwijls bij mij zelven: 'ja, met Simons geld, maar niet met uwen marshandel hebt gij fortuin gemaakt'- want wie begrijpt, heeren, dat iemand met tijken en ellengoederen te verkoopen in twee jaren tijds rijk wordt? Misschien heb ik te veel gezegd, dewijl ik eigenlijk niets van dat alles kan goed maken, doch het lag mij sedert Simons dood op mijn hart; nu is het er af; het is de eerste maal dat ik de gelegenheid heb mijne meening te zeggen.

- Weet gij of Knokkel kon schrijven?

- Zeker kon hij dat.

- Men zegt dat hij niet geleerd was?

- Dat is een abuis; Simon las zeer gemakkelijk, schreef een goede hand voor een boer en kon zelfs rekenen. Eenige jaren voor zijnen dood leende hij mij geld om

mijne smids te verbouwen; toen ik hem het geleende terugbracht, gaf hij mij een goed geschreven quitancie.

- Hebt gij dat stuk bewaard?

- Zeker; dergelijke dingen laat men nooit verloren gaan; weet men wat bij leven en sterven kan gebeuren?

- Haal dan terstond het bedoelde kwijtschrift.

Eenige minuten daarna was de smid bij het gerecht terug, en reikte den rechter het zoo lang bewaarde schrift over.

De procureur en de griffier waren opgestaan en lazen het schrift, en toen de rechter het testament van Knokkel er nevens hield, ten einde het eene met het andere te vergelijken, ontging aan allen een blijde verrassing.

- Weet gij of Marc Munter, tijdens zijn verblijf bij zijnen oom, ook somtijds rookte? vroeg de rechter.

- Munter was een sterk rooker, luidde het antwoord van den smid; gewoonlijk rookte hij uit een baardbranderke..... Heb ik zelfs niet eens een koperen pijpendopje voor hem gemaakt? Ja, dat valt mij nu te binnen, ofschoon het reeds zoo veel jaren is geleden.

- Een pijpendopje?

- Ja, laat zien..... een koperen dopje, dat den vorm had van een bisschopsmijter; iedereen bewonderde het dopje..... ik vervaar digde het in mijne ledige uren voor Marc Munter, die dikwijls in de smids met mij kwam praten.

- Dat dopje had den vorm van een mijter, zegt gij?

- Ja, en ik herinner mij zelfs dat ik op elk der twee opgaande punten van den kleinen mijter een kleine M maakte.

- Hebt gij in uw leven meer dan een dergelijk pijpendopje vervaardigd?

- Geen enkel; aan dat kleine ding had ik al te veel tijd besteed, omdat ik eigenlijk geen koperslager maar een hoefsmid ben.

- Geleek het op het pijpendopje, dat ik hier in de hand heb?

- Mijn gezicht is al te gebrekkig, om dat alles zoo juist te onderscheiden, doch laat mij eens voelen.

De smid hield het dopje, onder de vier blauwe plavuizen gevonden, tegen het licht, liet het eenige oogenblikken door zijne vingeren gaan en zeide, het kleine voorwerp teruggevend:

- Ja, zoo een pijpendopje maakte ik voor Marc; hij heeft er eer van mijn geschenk zoo lange jaren bewaard te hebben.

Verder liep het verhoor over de handelwijze van Munter jegens de arme weeskinderen van Knokkel en andere omstandigheden, welke den lezer niet onbekend zijn.

- Men geleide Marc Munter binnen, beval de rechter.

Indien de smid nog een goed gezicht had gehad, zoude hij bij zich zelven gevraagd hebben: is die man met zijn ingezakten hals en scheef getrokken wezen, wel Marc Munter? Hoe vreemd staan hem zijne oogen in het hoofd en hoe verwilderd is zijn blik? Die man is onkennelijk geworden.

- Marc Munter, zeide de rechter, er zit hier een getuige, die ons verzekert dat Simon Knokkel zeer geleerd was voor een boer en zelfs eene goede hand schreef; sedert jaren heeft hij een kwijtbrief van hem bewaard, en zelfs bij eene oppervlakkige vergelijking met het testament is er geen twijfel, of deze twee stukken werden door dezelfde hand geschreven.

De burgemeester hield vol dat zijn oom wel zijn kerkboek lezen, zooals de meeste boeren, maar niet konde schrijven.

- Heeft de hoefsmid ooit een pijpendopje voor u gemaakt?

- Nooit; tijdens ik bij mijnen oom woonde, vlocht ik zelf somtijds een dopje van koperdraad; iets wat vele boeren doen; de smid zal dat getuigen.

- Dat is waar, zeide de smid; maar het is ook waar dat ik, veel jaren geleden, een koperen dopje in den vorm van een mijter maakte en het u ten geschenke gaf; Munter kan zoo iets niet hebben vergeten.

- De smid is een stokoud man en zijn geheugen versleten, merkte Munter aan.

- Toch zijn er dingen die nog vast als een aambeeld in mijn hoofd zitten, antwoordde de oude hoefsmid; en het pijpendopje zit er ook nog in.

Na het verhoor van den smid werd Faab Knokkel en later ook dezes zuster Sanna opgeroepen.

Ook de boer, die bij het lijk van Simon had gewaakt, werd wijdloopig verhoord, en na hem verschenen er minstens nog twintig andere getuigen.

Het was bijna avond voor dat alles was afgeloopen en nog stonden er op de lijst verscheidene getuigen, welke men slechts later in het kabinet des rechters zoude verhooren.

Voor hun vertrek legden de heeren nog een bezoek af bij den hoefsmid, ten einde de eikenhouten kist te bezichtigen, waaruit, na zoovele jaren, Knokkel's testament zoo onverwachts te voorschijn kwam.

Het was nog even licht toen de twee gendarmes afreden. Hunne paarden stapten langzaam van weerszijde eener huifkar, waarop zij den burgemeester wegvoerden.

Slechts eenige uren geleden boezemde Marc Munter aan velen een zekeren eerbied, aan sommigen bewondering, aan allen ontzag in; en nu steeg er een kreet van verontwaardiging en bij velen een vloek tegen hem op, terwijl de huifkar langs de huizen reed.

En nu nog een woord ter verklaring van hetgeen wij sedert eenige dagen zagen plaats grijpen.

Men zal zich herinneren dat Faab Knokkel, bij zijne aankomst in het dorp, in het huis van zijn neef Marc eenige oogenblikken doorbracht, en dat na zijn vertrek de burgemeester had gezegd:

- Waarom stond die schavuit van een landlooper daar bij het venster, zoo alles af te spieden? Hij had maar altijd, zegde hij, het oog op de kamerdeur, welke bij geval open stond; wat had hij daar toch te zien?

DE BEERENLEIDERS. - ‘Ik zag niemand dan het kleine, blonde meisje van den burgemeester....’

Wat de aandacht van Faab daar had opgewekt, was eene Westphaalsche kruik, welke in de kamer op de kas stond.

Hij meende die kruik met breeden hals, waaraan twee sterke ooren stonden, te herkennen; was het diezelfde kruik niet, die hij, toen hij een kleine jongen was, in zijns vaders huis had gezien?

Ja, hij moest slechts vier jaren oud zijn geweest, toen hij op zekeren dag de kruik van de kas haalde, er zand in laadde en daarna in het zand een rozentak met bloemen plantte.

Hand aan hand had hij met zijne zuster rondom de rozen gedanst en eindelijk met behulp van kleine Sanna, de kruik wederom op de kas geplaatst.

Het was van zijn alleruiterste geheugen, en hij had er zelfs nooit meer aan gedacht, maar bij het zien der kruik was dat alles voor zijn geest terug verschenen, zoo levendig alsof het gisteren was gebeurd.

Toen hij een dag of twee daarna, als bij eene schikking van den grooten Rechter daarboven, het kerkboek zijns vaders in bezit kreeg, en in dezes testament iets las van een Westphaalsche kruik, scheen er eensklaps een licht voor hem op te gaan.

Was die kruik, welke hij op de kas bij zijnen neef had ontwaard, dezelfde niet, waarvan het testament gewaagde? Zoo ja, dan was Marc Munter ook de man die den schat, onder de vier blauwe plavuizen geborgen, had gestolen. Zonder aan iemand in het dorp zijne vermoedens mede te deelen, had hij zich zonder vertoeven naar de arrondissementsstad begeven, ten einde den procureur des konings over deze gewichtige zaak te raadplegen.

Met dat helder besef en vluggen blik, aan geoefende magistraten eigen, had de procureur terstond den draad der voorbijzijnde gebeurtenissen in de hand, en twijfelde geen oogenblik, of de schuldige was niemand anders dan de rijke dorpsburgemeester.

Het overige is den lezer bekend.

De instructie van het rechtsgeding was zeer kort; de bewijzen waren ook zoo menigvuldig en de meesten zoo klaar als de zon.

De voorloopige gevangenhouding van den betichte was daarom ook niet lang; slechts eenige weken vertoefde hij in de arrondissements gevangenis en werd naar de provinciale hoofdstad overgevoerd, ten einde daar voor het Hof van Assisen te recht te staan.

De gerechtszaal is dien dag tot proppens vol. Er zijn vele nieuwsgierigen, welke daar zijn om den rijken dorpsburgemeester te zien, van wien men zooveel gelezen, zooveel gehoord heeft, en tevens ook om de pleidooien te hooren der twee vermaarde advokaten uit de hoofdstad, die hemel en aarde zullen bewegen om Marc Munter te doen vrijspreken.

Ook zijn er zestig getuigen tegen en vijf of zes voor den beschuldigde, gedagvaard.

Onder de eersten bemerken wij Faab en Sanna Knokkel, den ouden hoefsmid, Walt Dremmel en zijne dochter Goolke, den ouden dorpspastoor, den bangen waker, die voor de openstaande oogen van Simons lijk ging loopen, de bloedverwanten van Panck Pelman den jager en verder al de boeren uit het dorp met wie Munter betrekkingen had, waardoor men slechts het minste licht konde doen stralen op het leven en de daden van den beschuldigde.

Het verhoor der talrijke getuigen zal bijna twee volle dagen duren; slechts den derden dag zal de gevreesde procureur des konings, die daar links van u aan de gerechtstafel zit, opstaan om zijn beschuldigingsakte uiteen te zetten. Hij zal daar zeggen dat Munter, niemand dan hij, de kruik, welke twaalfduizend gulden bevatte, heeft ontgraven, en ze elders heeft geborgen, en dat zijn onbeduidende marshandel enkel gediend heeft om later, indien dit ooit mocht noodig worden, zijn spoedig gewonnen fortuin te bewijzen.

De Westphaalsche kruik, die daar op de gerechtstafel staat, het houten doosje met het gouden kruis en het horlogie er in, en het baardbranderke met het koperen dopje er op, zijn zoovele sprekende getuigen, dat de eerlooze schelm en de dorpsburgemeester een en dezelfde persoon zijn.

Ook zal hij, klaar als de dag, bewijzen dat het met de kwijtbrieven van Pelman niet juist in den haak is, en ook dat Munter bedrog pleegde in het koopen der Moerstee.

En zullen de vermaarde advokaten uit de hoofdstad al die bewijsredenen, hoe verpletterend zij ook mogen wezen, niet beantwoorden?

O, ja, die heeren zullen beweren dat Munter, door den koninklijken procureur als een eerlooze kerel afgeschilderd, integendeel een allerbraafst man was, en volstrekt geen woord weet of kan weten van den diefstal in Knokkel's huis.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 36]

Z.D.H. de hertog van Arenberg.

Z.D.H. DE HERTOG VAN ARENBERG.

Slechts zelden ziet men geheel een volk deelnemen in den rouw eener familie. Eenige weken geleden echter had dit in ons vaderland plaats. Eensklaps werd de tijding verspreid, dat Zijne Doorluchtige Hoogheid Engelbert, hertog van Arenberg, hertog van Aerschot en van Croy, hertog van Meppen, prins van Reklinghauzen, enz... ridder van het Gulden Vlies en van St. Hubertus, groot lint van de orde Pius IX, van St. Gregorius-den-Groote en van den Rooden Arend, de laatste HH. Sacramenten had ontvangen en in doodsgevaar verkeerde.

Die tijding bracht algemeene droefheid en verslagenheid teweeg, doch ofschoon de geneesheeren den staat van den doorluchtigen zieke als hopeloos verklaarden, bleef men nog hopen, den menschenvriend te mogen behouden. Het kwam immers aan een ieder voor, dat de hertog er nog zoo noodig was, zoowel voor zijne dierbare familie, als voor het katholicism!

Dien edelmoedigen beschermer van al wat den katholiek dierbaar is te moeten verliezen, en zulks op het uur, dat de vijanden de Kerk steeds meer en meer bestrijden, dit scheen ons toe Godes raadsbesluit niet te kun nen wezen. Het was inderdaad te zeer verschillend met onze menschelijke raadsbesluiten, en wij bleven vurig en hoopvol voor des hertogs genezing bidden.

Doch onze hoop was ijdel! God had het anders beslist, dan wij het zoo vurig wenschten, en op den 28 Maart 1875 vernamen wij met droefheid, dat de hertog van Arenberg godvruchtig in den Heer was ontslapen.

Het bericht dezer dood stortte waarlijk geheel het katholieke land in rouw. België, met het koninklijk huis aan het hoofd, nam deel in de droefheid der ontroostbare hertoginne-echtgenoot, der weenende prinses, schoonmoeder en der bedroefde prinsen, broeders van den betreurden overledene!

Om de lezers der *Belgische Illustratie* eene herinnering te schenken van dien zoo algemeen beminden afgestorvene, deelen wij hier het af beeldsel meê van zijne aanvallige en aantrekkelijke gelaatstrekken. Wij trachten er nog, in eenige korte trekken, de afbeelding bij te voegen, hoe gebrekkig dit ook moge wezen, van zijne nog schooner en nog edeler inborst.

Hertog Engelbert, het hoofd van het huis van Arenberg, de afstammeling van Karel-den-Groote, van de oude graven van Vlaanderen en van zoovele andere doorluchtige voorgangers; de opvolger van zoovele mannen, beroemd door de schitterende diensten, bewezen aan Kerk en Staat, beroemd dezen door hunne dapperheid op het slagveld, genen door hunne wetenschappen of door hun heiligen levenswandel - was bedeeld met alles wat de natuur aan hare gunstelingen geven kan.

Het was eene rijk begaafde ziel, geplaatst in een prachtig gebouwd lichaam; hij had een doordringenden geest, gepaard met een helder oordeel; hij bezat uitgebreide kennissen over kunsten, wetenschappen en nijverheid, en sprak over dit alles met zooveel bevalligheid en klaarheid, dat het een wezenlijk genoegen was hem aan te hooren.

Edoch, het is bovenal door zijne schoone deugden, dat Z.D.H de hertog Engelbert uitgeschenen heeft, en als kristen willen wij hem aan de lezers voorstellen. Zijn geloof was krachtig en eenvoudig. Over de H. Kerk en haar Opperhoofd sprak hij nooit dan met diepen eerbied en liefde. ‘De Kerk is eene moeder,’ zegde hij dikwijls. Over de goddelijke Voorzienigheid sprekende, hoorde ik hem zeggen: ‘Het kost zoo weinig moeite aan God het oneindig heelal te bestieren: is het dan wonder dat Hij zijne voorzienigheid ook over ons allen uitstrekt?’

Op zekeren dag, na eene dier godsdienstige plechtigheden, in welke zijne tegenwoordigheid zoo grooten indruk op alle inwoners der stad Leuven maakte, zegde hij aan een der uitstekendste leden van het geleerde professoren-korps der Hoogeschool: ‘Ik ben noch staatsman, noch wijsgeer, noch godgeleerde, maar ik ken twee dingen: de raadgevingen mijner moeder en het onfeilbaar woord van den Paus, en door deze geleid, ben ik zeker niet te verdwalen.’

Volgens dit geloof leefde ook de hertog van Arenberg in het openbaar, evenals in den huiselijken kring. De inwoners van het dorp Heverlé, waar hij met voorliefde kwam verblijven, waren er voortdurend de getuigen van. Als een nederig kristen verscheen hij daar in de kerk, en zijne godvruchtige tegenwoordigheid in het H. Misoffer en in de andere godsdienstoefeningen, was eene zoete aanmoediging voor de priesters, die de parochie bestierden, en eene stichtende vermaning voor alle hunne geloovigen.’

De stad Leuven zag op hare beurt, meermaals, den hertog zijn geloof door zijne werken belijden. Wanneer hij, biddende, met gebogen hoofd en een waskaars in de hand dragende, door de straten van Leuven, de processie van het H. Sacrament van Mirakel volgde, en beurtelings neêrknielde op de bloote steenen - dan schuimbekten, wel is waar, de goddeloozen van woede, doch de duizende geloovigen, welke de straten opvulden, juichten hem in hun hart toe. Hij toch kende geen menschelijk opzicht!

Bij deze grootmoedigheid jegens God, paarde de hertog nog eene edele inborst jegens de menschen. Op zekeren dag wandelde een persoon door de schoone dreef, die van Leuven naar het kasteel van Heverlé geleidt. Gekomen aan de plaats waar gewoonlijk een blinde man neêrzat, om aalmoezen van de voorbijgangers te ontvangen, zag de vreemde eenen heer nadertreden. Deze laatste reikte den voorbijganger den hoed toe en zegde:

‘Mijnheer, ik vraag eene aalmoes voor dezen armen blinde.’

De heer, die zich daar als *zusterke der armen* aanstelde en de aalmoes vroeg, was Z.D.H. de hertog.

't Was maar weinig, eene aalmoes voor dien arme bekomen te hebben; doch was het geene kostbare geestelijke aalmoes, een stichtend voorbeeld, geschonken aan den voorbijganger, wien hij de stoffelijke aalmoes afsmeekte; en verraadt die handelwijs ons niet twee schoonheden van zijn karakter, de *gemeenzaamheid* en de *liefdadigheid?*

Hertog Engelbert was een edelman die zijn vermaak schepte in zijne grootsche titels te vergeten, en gemeenzaam met zijnen evenmensch om te gaan; in de kleine burgervrouw met naam en voornaam te groeten, in met den werkman een gesprek te houden en het arme kind de hand te geven en te streelen. Men verloor daarom toch den eerbied niet, welke Z.D.H. toekwam, men verloor alleenlijk de afgunst, die de gemeene man zoo dikwijls den rijke toedraagt.

De gemeenzaamheid, welke den hertog zoo eigen was, had voor oorsprong, den eerbied voor de menschelijke waardigheid, welke hij nooit vergat; de hoogachting die hij iedereen toedroeg.

De schoonste zijde van des hertogs inborst, zijne liefdadigheid, moeten wij nog beschouwen.

Ofschoon Z.D.H., in zijne kristene nederigheid, den sluier des geheims over zijne liefdewerken wierp, gelukte hij er niet in zijne edele daden verborgen te houden. Zijne liefdewerken waren te talrijk en te aanzienlijk. Zij hadden te zeer geheel zijn leven vervuld om verborgen te kunnen blijven.

Toen de hertog Engelbert nog een kind was, zag hij eens, bij het verlaten van het paleis zijns vaders, een persoon die weende. De jonge prins naderde en vernam de oorzaak der droefheid. De man had tegenspoed geleden, had het noodige geld niet om zijne pacht ten volle te betalen, en was met ondergang bedreigd.

De knaap neemt aanstonds eene beslissing: hij snelt terug in het paleis, schudt er zijnen spaarpot om; de eenige franken, die hem ontbraken, worden hem gegeven door zijne zuster Louisa, en hij draagt de noodige som aan den man over, die, van blijdschap weenend, heengaat en met eer zijne schulden betaalt.

Dat zelfde goed hart bezat hij geheel zijn leven door. Al wie leed of in nood was, stond hij grootmoedig bij. Nu was het een grijsaard, dien hij een rustig bestaan schonk; dan waa het een ziek huisgezin, dat hij deed bezorgen; dan weer eene weduwvrouw, die hij ondersteunde of een weeskind, dat hij deed opvoeden.

Doch meer schitterende liefdewerken, koninklijke daden vervulden zijnen levensloop. De groote voorbeelden navolgende van de oude graven van Vlaanderen, van de hertogen van Braband en anderen, stichtte hij, ten koste van millioenen, werken, die steeds den roem van hem en van het huis van Arenberg zullen uitmaken!

Wij willen spreken van het verblijf der eerw. Paters Capucienen te Enghien; van het huis der Alexianen te Brussel; van het klooster te Heverlé; van de twee Beggijnhoven te Gent.

Ziedaar eene zeer onvolmaakte schets des karakters van den edelen man, wiens leuze was: *'Christus protector meus,'* Christus is mijn beschermer.

Op zijne beurt werd hij als het ware de beschermer van Christus!

Hij deed het hier in den persoon der kloosterlingen en dienaars van de godsdienst; hij deed het te Rome in den persoon van den H. Vader; hij deed het ook in Duitschland in den persoon der bisschoppen en priesters.

De hertog was reeds ziekelijk; doch de stem van den plicht riep hem uit den stillen schoot des huisgezins. Zonder een oogenblik te aarzelen, snelde hij naar Berlijn en

ging er in de Heerenkamer zijne stem geven tegen de wetten, die zijn geweten veroordeelde.

Goede lezers, wij hebben eenen blik geworpen op het leven van den hertog Engelbert, werpen wij nog eenen blik op zijn sterven. De hertog was doodelijk ziek in zijn kasteel te Heverlé. Welke akelige droefheid kan er soms ook heerschen in de paleizen!

Wanneer reeds de engel der dood zijne vlerken uitspreidde over het hertogelijk verblijf, daalde er nog eens de engel des levens neder. Een zoontje werd er geboren. Dit was als een straal van geluk, maar die de droefheid nog grievender kwam maken.

De hertog zag zijn zoontje nog het H. Doopsel ontvangen. Hij ontving het nog in zijne armen, gaf het nog zijn vaderlijken zegen en zegde aan het teedere kind: ‘Mijn zoon, wees later een goed katholiek.’

Een paar dagen later kwam de Eerw, heer Ruelens, pastoor der parochie, eene droevige zending vervullen; hij kwam den lijder zeggen, dat het tijd was zich te bereiden voor de groote reis naar de eeuwigheid.

De zieke hertog verhief zich langzaam op zijne legerstede en vroeg of het gevaar dreigend was. Op het bevestigend antwoord, doorliep eene lichte siddering zijne ledematen, doch een enkel woord van aanmoediging herstelde hem in zijne kalmte.

‘God wil het,’ zegde hij met gelatenheid; ‘welnu, doet gij dan wat er moet gedaan worden; slechts een oogenblik wil ik alleen zijn, om mij voor te bereiden..... Dat de Heer nu met mij doe, wat Hem behaagt,’ zegde hij, na de HH. Sacramenten ontvangen te hebben, ‘ik ben bereid!’

Hij had nog eens het geluk de H. Communie te ontvangen, om de genaden van het heilig jaar te bekomen. Herhaalde malen kwam H.H. de hertogin aan het ziekbed van haren edelen echtgenoot. Grie-

vend smartelijk moet haar laatste bezoek geweest zijn, wanneer hij haar toesprak: 'Mijne dierbare, ik heb de kracht niet meer mijne armen tot u uit te strekken!'

Behalve de prinsen, zijne drie broeders en de prinses, zijne schoonmoeder, waren beurtelings aan zijne zijde de Eerw. heer Ruelens, de Eerw, heer Coremans, pastoor van de St. Jacobskerk te Leuven, tevens de vertrouwelijkste vriend van den edelen zieke. Deze hield geen oogenblik op kalm te zijn. 'Ik lijd veel, maar mijn Zaligmaker heeft nog veel meer geleden. Ik onderwerp mij aan den wil van God. Hij zal de vader zijn van mijne echtgenoot en kinderen... Ik sterf in vrede.' Deze waren van zijne laatste woorden.

Op zaterdag 27 Maart, om 10 uur's avonds, begon de doodstrijd; een weinig na 1 uur des morgens van den Paaschdag, nam hij een einde.

Bidden wij dat de Heer vrede en troost storte in het hart der ontroostbare echtgenoote; bidden wij ook, dat de Heer de jonge prinselijke kinderen zegene en bescherme, en ze vervulle met den geest van hun goedhartigen en edelen vader. Bewaren wij met eerbied het geheugen van den doorluchtigen hertog van Arenberg; behouden wij het afbeeldsel zijner schoone inborst en verheffen wij zijne faam. Dat het aandenken zijner kristene deugden ons blijve stichten en ons bevestige in onze plichten. Dat zijn voorbeeld ook tot onderrichting diene voor alle grooten, en hen overtuige, dat de edelman, die voor God het hoofd buigt en de minderen voorgaat in het uitoefenen zijne kristelijke plichten, zich niet blootstelt aan bespotting, noch zijn blazoen onteert, maar dat hij hetzelve hierdoor veredelt en er mede wint, - gedurende zijn leven, *de liefde* en na zijnen dood, - *de tranen* van geheel een volk.

J. VERBEECK, PR.

Voddenrapersmijmering.

Nog ligt de groote stad, ginds op den achtergrond, in de nevelen; 't is nog geeu dag, 't is ook geen nacht meer; maar reeds heeft men de hoopen vuilnis tot verre buiten de wallen gebracht, opdat de stad, bij haar ontwaken, alles rein en zuiver vinden zou. Zij heeft dan weer, de loszinnige, een ganschen dag, en nacht voor zich, om andermaal wat schoon en nieuw is te bevuilen, te breken, te schenden, te verslensen - en weg te werpen.

Zoo gaat het in het lieve wereldje!

In dien hoop vervallen grootheid, uitwerpsel van den rijke, den burger en den arme, liggen verlepte bloemen, glasscherven, gebroken schalen, oude handschoenen, een stuk waaier, een smeerige panamahoed, een brok van een dagblad, een gebroken pen - de scepter van den journalist, dien koning van den dag! - afgepeuzelde beenders, oesterschelpen, vischgraten - kortom, eene afzichtelijke mengeling, die tevens onbeschrijflijk is.

Ook tusschen dit alles ligt eene ledige flesch, met nog prachtige etiquette op den buik, met nog verzilverden hals. *'Moët-Chaudon'* leest de wijsgeerige voddenraper, en klokt met de tong alsof hij, enkel bij het zien van de flesch, reeds een goeden nasmaak van de 'sampanje' had.

Die verlepte bloemen, die handschoenen, die waaier, die glasscherven, die oesterschelpen, die flesch met zilveren hals en dat stukje rozeepapier, hooren gewis

bijeen. De bloemen zaten deze of gene schoone in het hair, de waaier verkoelde 't ijdele schepsel, op de glasscherven kreeg ze verfrisschingen, in de schelpen zaten de oesters, in die flesch de bruisende wijn, en in dat rozee papiertje..... daar zat de gekheid in, de liefde.

En nu is dat alles reeds voorbij, misschien reeds vergeten; de tranen hebben het gelach vervangen, en wie weet of, als wij diep onder den vuilnishoop zoeken, wij er de prachtige dame zelve niet zullen vinden. Neen, dat komt wat later.....

Wat wonderlijke dingen dien ‘sampanje’ toch al voortbrengt! Ja, hij geeft, zegt men, vroolijkheid en geest, zelfs verstand - maar ook, niet waar, kijvagiën, twist, tweegevecht, bloed, moord en hel! Wondere drank! Zonder hem, zegt men, kan de koning niet regeeren, kunnen de ministers onze belastingrekening niet maken, kan de advokaat niet babbelen, kan de saletjonker niet vrijen!

Denk er eens diep op na: volgens een voddenrapersverstand zou het misschien nog het beste zijn, dat de ‘sampanje’ niet bestond; want de koningen regeeren toch zoo brillant niet, al drinken ze dan nog zoo ruim; de ministers rekenen te veel, de advokaten babbelen meer dan genoeg, en als de saletjonkers met ‘sampanje’ bij onze dochters komen vrijen, raken de zaken maar op hol. Ja, indien koningen, ministers, advokaten en saletjonkers altijd koud water dronken, gelijk de voddenrapers, 't zou veel beter gaan in het wereldje. De beurzen en de hersenkassen zouden bij de meesten beter voorzien zijn!

Zoo denkt er de voddenraper over.

Rijkdom en armoede.

Waarom, o jonge, rijkgetooide vrouw, stapt gij zoo fier en achteloos voorbij de ongelukkige, die daar, diep door leed en armoê gebogen, aan den trap zit neêrgedrukt? Treft u de armoê niet? Welnu, als gij in de donsen kussens van uw rijtuig gedoken zit, zal ik u eens in een lied, de geschiedenis van die rampzalige vrouw toeneuriën. 't Is de geschiedenis door Béranger te boek gesteld; 't is een pereltje, door Tollens uit dien franschen modderpoel opgevischt.

> Weet gij wie ze is, die, half ineen gekrompen,
> Daar zit te bibbren in haar pij?
> Die dorre borst, alleen gedekt met lompen,
> Zwol weeldrig eens in gaas en zij;
> Die bleeke schim heeft Erankrijks schouwtooneelen
> Van lof doen daavren bij haar toovrend lied;
> Zij was de droom, de dartle droom van velen....
> Och, weiger haar uw aalmoes niet.
>
> Des avonds, als zij heenreed door de scharen,
> Wier zinnen zij verbijsterd had,
> Wat al gedichten, wat al lauwerblaêren,
> Wat kussen vlogen langs haar pad!
> En steeg zij af, om in haar hof te stappen,
> Gelukkig bij, wien zij de vingren biedt!
> Zij werd getild langs al de marmertrappen
> Och, weiger haar uw aalmoes niet.
>
> Wat hoofsche praal in haar vergulde zalen;
> Wat glans van spiegels en kristal!
> Hoe blonk haar disch van louter zilvren schalen!
> Toch was zij zelve 't schoonst van al.

Wat dichte zwerm van vlinders om haar henen!
  Hoe werd haar lach, baar minste lonk bespied!
Maar 't wuft geluk is als een droom verdwenen...
  Och, weiger haar uw aalmoes niet.

En gij ook, rijkgetooide vrouw, gij ook, die u in de concertzalen doet toejuichen, gij ook zijt nu gelukkig; gij ook hangt af van het publiek; gij zijt, kortom, wat de arme bedelares voorheen was! Vrees, vrees te worden wat zij nu is. Gij trekt met misprijzen over die woorden de schouders op? Och, dat deed zij wellicht ook toen zij was wat gij nu zijt!

Het huiske van Louise Lateau.

Onze lezers weten wat al wonderlijke dingen er in het nederige huiske van Bois-d'Haine, daar waar Louise Lateau, de gestigmatiseerde, woont, hebben plaats gehad. Sedert wij daaromtrent eenige inlichtingen gaven, hebben een aantal personen uit verschillende landen, en tot de meest uiteenloopende denkwijzen behoorende, zich met die zaak beziggehouden.

Terwijl de hoogleeraren en geleerden onderzoeken en trachten te doorgronden, wil de zoogezegde pers van vooruitgang enkel en alleen loo-

chenen en beweren, dat het verschijnsel der passiewonden bij Louise Latcau het gevolg is eener bedriegerij. Dr. Virchow, de duitsche hoogleeraar, dacht zoo stellig aan deze laatste, dat hij uitriep: 'is het geen bedrog, dan is het een mirakel.'

VODDENRAPERSMIJMERING.

De leden der koninklijke akademie van Brussel, hebben echter een allernauwkeurigst onderzoek ingesteld, en in dit onderzoek zelfs de kleinste voorzorgen genomen; zij hebben moeten erkennen, dat hier geen bedrog in het spel is. Daar zit nu Dr. Virchow met zijn voor hem hinderlijk woord 'mirakel' op den arm.

Gelooven wij hier aan een wonderwerk, dat door hooger tusschenkomst

geschiedt? Wij hebben hierin geen uitspraak te doen, dewijl de Kerk nog niet gesproken heeft, en de Kerk spreekt nooit lichtvaardig, doch zeker niet in zake van wonderen. Genoeg is het ons, alles wat er opgeteekend en bevestigd wordt, zorgvuldig na te gaan, en in die werking mogen wij eens te meer bestatigen, hoe de anti-katholieke pers met het gebeurde te Bois-d'Haine in de klem zit.

RIJKDOM EN ARMOEDE.

Een der laatste aanranders van het wondendragend meisje is zekere Hubert Boëns, een gansch onbekend doktor te Charleroi, en die van de gelegenheid heeft gebruik gemaakt, om zich bij zijne geloofsgenooten op een voetstuk te plaatsen. Boens gaf een boek uit, waarin hij

beweerde de mysteriën, te Bois-d'Haine elken vrijdag voorvallende, te zullen ontsluieren.

De man loochent, doch weerlegt niets op wetenschappelijken voet; hij beweert enkel dat Louise Lateau de menschen bedriegt, en dat de ziekte, waaraan zij lijdende is, door de afleiding, de gymnastiek en den dans zal verdwijnen. Het boek is dan ook maar besluitend voor die, welke vooraf besloten zijn niets te gelooven, al spreekt dan ook de wetenschap, die in andere gevallen voor hen zoo afdoende is.

Laat ons met de krachtvolle pen van Dr. Chavée zeggen: ‘men weêrlegt geen werk (zooals dat van Dr. Boëns); men toont het van verre, en dat is reeds te veel voor eerlijke menschen’

Zeker is het, dat er nog geen enkel geschrift bestaat, hetwelk het zoo verdienstelijk en op wetenschappelijke gronden berustend werk van professor Lefebvre, heeft omgeworpen. Loochenen is hier niet voldoende, wanneer de geleerdste mannen van onzen tijd stellingen hebben vooruit gezet; alleen nieuwe en sterker stellingen dan eerstgenoemde kunnen deze laatste omwerpen.

Onze lezers zullen met genoegen eene kleine, doch getrouwe teekenening zien van het huiske, waar Louise Lateau woont, waar zij leeft, bidt, werkt voor haar dagelijksch brood, zij, die niet anders vraagt dan de wereld te vergeten en van de lastige bezoeken ontslagen te worden.

Maria Stuart en Elisabeth.
(*Vervolg.*)

De gravin van Nottingham werd ziek; de dood werd onvermijdelijk. Door gewetenswroeging gefolterd over het achterhouden van den talisman, die het leven van Essex moest redden, drukte zij het verlangen uit de koningin te zien. De stervende bekende al wat er tusschen den gunsteling en haar was voorgevallen, en toonde den ring. Elisabeth bonsde bleek en ontsteld achteruit, en aan eene helsche furie gelijk, schoot zij op de lijderes toe, en riep haar de ongenadige woorden toe: *‘God kan het u vergeven, maar ik niet!....’* - Zij niet!.... Die woorden kenmerken gansch het karakter van die trotsche en ongenadige vrouw.

Een stroom van verwijtingen, waarin de vloekwoorden en vermale dijdingen niet zullen ontbroken hebben - want Elisabeth (de dames zullen het mij vergeven die aanhaling te doen!) Elisabeth had de afschuwelijke gewoonte van te vloeken, zelfs in bijwezen van de edelvrouwen van het hof, de hooge geestelijkheid en de vreemde gezanten; te vloeken, zeg ik, als de gemeenste matroos van den Theems en hare vloekwoorden zijn zelfs, als eene soort van monument, in de geschiedenis bewaard gebleven - een stroom verwijtingen, vloekwoorden en vermaledijdingen rolden over hare lippen.

In haar paleis teruggekeerd, verwierp zij, zegt Hume, allen troost; zij weigerde zelfs alle voedsel; zij kroop op den grond, het hoofd in de satijnen kussens verborgen, bleef er soms onbeweeglijk liggen ten prooi aan de wreedste denkbeelden, en zegde ‘dat het leven haar een last werd..... Vandaar dat sommigen zeggen dat zij zich door vergif om het leven heeft gebracht, 't geen evenwel niet is bewezen.

Reeds lang te voren verkeerde Elisabeth echter in een verschrikkelijken geestestoestand. Zooals ik straks zegde, had zij in den stroom der vermaken, zoo

weinig passend voor eene vrouw van hare jaren, het ‘gedenken’ willen versmooren. Zelfs hadden hare vleiers en hoftrawanten - en dat zal u andermaal een denkbeeld doen opvatten van het diepe, peilloos diepe verval aan het engelsche hof - eenen jongen edelman, den graaf van Clanricarde, opgespoord, die zeer goed aan den laatsten gunsteling der koningin geleek, om alzoo te beproeven of men haar nog eenigen tijd kon misleiden. Kunt gij eene helscher, eene satanieker spotternij bedenken?

Het hielp niet meer: de hartstocht was gebluscht; de koude vlnger des doods had haar aangeraakt!

In den aanvang van 1601 bezocht haar sir Harrington, haar peetekind. Het was ongeveer zeven maanden na de onthoofding van Essex. Haar gelaat was, zegt hij, ijselijk veranderd: zij scheen een wandelend geraamte, had alle liefde voor de toilette verloren en bleef soms dagen lang in hetzelfde kleed. Niets kon haar bekoren, en zij was een geessel voor de vrouwen, die haar dienden. Zij trapte, zegt hij, razend met de voeten en vloekte afschuwelijk.

Vreezende te zullen vermoord worden - zij, die er duizenden door den beul had doen wegsleepen, pijnigen, hangen, radbraken en vierendeelen - had zij een grooten degen naast haar staan en soms omklemde hare vuist het gevest, bliksemde er meê rond en plofte het scherpe wapen in de tapisseriën - alsof zij de daar zwevende spoken wilde vermoorden.

Een prachtig onderwerp voor een schilder, inderdaad!

Indien zij reeds vroeger, om eene nietige reden, hare hofdames in het aangezicht sloeg, haar verwondde met hetgeen haar onder de hand viel - wat zouden zij dan gewaagd hebben, indien zij, de hofdames, in die oogenblikken van razernij, haar niet waren ontvlucht!

Lady Southwell, eeredame van Elisabeth, heeft een manuscript nagelaten, waarin zij op eene treffende wijze de laatste levensdagen der koningin vertelt, wel verschillend van hetgeen David Hume daaromtrent aanneemt - die haar ten laatste nog een kalmen dood geeft. De koningin, zegt die hofdame, had 's nachts akelige visioenen en droomen, en spoken en schimmen waarden rond hare legersteê.

In geen twintig jaar had die trotsche, behaagzieke en ijdele vrouw zich in een spiegel bekeken. Zij duldde slechts spiegels, die het oog misleidden; die haar de rimpels van het voorhoofd, het zilver in de haren, den mat wordenden oogengloed verborgen of zeer onduidelijk lieten zien. Zij wilde niet oud worden. - Belachelijke dwaze! Zij wilde denken dat zij de eeuwige jeugd bezat!

Eens - de vrouw blijft altijd nieuwsgierig, en 't is een wonder, dat de koningin zich twintig jaar lang wist te bedwingen - eens eischte zij een echten spiegel, een die de waarheid, klaar en duidelijk, zou weêrgeven, en toen zij zich zelve bezag, ontschoot haar een snijdende kreet - want zij zag wat verwoesting de tijd, niettegenstaande haar, op haar wezen had uitgericht; zij zag dat ze oud, stokoud geworden was.

De koningin wierp, razend als eene bezetene, den spiegel in stukken, en had zij toen naar beneden geblikt, zou zij, tot hare straf, in ieder stuk, haar aangezicht hebben zien weêrspiegelen: honderd voor een.... Bulderend viel zij uit tegen die welke haar gevleid en bedrogen hadden. Ja, zij moet gevoeld hebben, dat voor haar de tijd, toen Walter Raleigh zijn met goud geborduurden mantel op den bemodderden grond spreidde, voorbij was, en dat hij en anderen haar bedrogen, toen zij haar vergeleken aan de jagende Diana, aan de bevallige Venus, aan eene godinne, nu eens zingende als een engel, dan als Orpheus, een instrument bespelende..... En toen zij die laffe

laagheden, die walgelijke en dikwijls ontheiligende galanterieën met welgevallen aanhoorde, was Elisabeth zoo wat *zeventig* jaar oud.

Het was omtrent den tijd van die gemoedstemming, dat de gebeurtenis met den ring deze nog verzwaren en verdonkeren kwam.

Lady Southwell schildert ons het schitterend paleis der machtige koningin, als een spookhuis af. Allen waarden daarin met een beklemd gemoed rond. De koningin zat twee dagen en twee nachten gekleed in haren leuningstoel; zij vreesde naar bed te gaan, alsof zij een voorgevoel had, dat zij zich daarvan niet meer zou oprichten. Daarbij op dat bed, zegde de koningin, zag zij spoken en schimmen.

En welke dan? O, gewis, gansch dien stoet van edelen, priesters, monniken, burgers, vrouwen en kinders, grijsaards en moeders, waarmeê zij de gevangenissen bevolkt had en die als prooi aan den beul waren overgeleverd, omdat zij de moeder van Rome niet wilden haten, die zij, de verwaande, haatte! Zij zag gewis al die bannelingen, die zij had uitgeplunderd; al die gunstelingen en vijanden, welke zij had doen vermoorden - en tusschen al die wezens - verschrikkelijke processie! - zal haar oog de bloedige figuur van Maria Stuart gezien en misschien hare laatste versmaadde bede gehoord hebben!

Gansch haar leven van opstand tegen Rome, heiligschennis, diefstal, bedrog, vervalsching, verraad, wellust, huichelarij, meineed, spionneering - dat alles moet daar verwijtend voor haar zijn opgerezen. Dat moeten de schimmen zijn geweest, waarvan zij aan hare hofdames sprak en die het ‘mane, thekel, phares’ op hare goudleêren salonwanden schreven. ‘Ik ben,’ zegde zij eens, ‘met eene ketting aan den hals

geboeid..... en alles is erg rondom mij veranderd.....'

Haren minister, den schurkachtigen Cecil, medeplichtig in al het kwaad, joeg zij vergramd van haar weg; de anglikaansche bisschop van Canterbury en andere prelaten van de door haar gefabriceerde religie, bezochten haar, doch zij dreef hen als de deur uit en deed een brutaal barschen uitval tegen hen, zeggende dat zij geene verloochenaarster was, maar wel wist dat *zij* valsche priesters waren, en zij het als eene harer onwaardige zaak beschouwde, dat dergelijke priesters haar durfden toespreken.

Die vrouw geloofde eigenlijk aan niets; zij helde naar dat gelooven over dat zij gunstig dacht aan hare staatkunde of aan de veiligheid van haren persoon; zij was *adiaphorist*, dat is, zij was onverschillig aan dit of dat leerstelsel, en bood zelfs eens Philips II aan, het Katholicism in hare staten te herstellen, als hij gunstig wilde zijn aan een huwelijk met haren gunsteling Leicester. Zij had geen geloof - neen, zij had het bidden verleerd; zij had het huichelen vroeg aangeleerd en de genade bleef haar blijkbaar vreemd.

Zoo, door de wroeging gefolterd, door de vleiers nu geschuwd en zelfs in de verte bespot, door iedereen met schrik benaderd, verlaten en alleen, gefolterd door denkbeelden van hekserij en spokerij, razend en woedend, kruipend op den grond, omdat zij nu boven haar eene straffende hand gevoelde en duchtte - zoo, zonder eenige koninklijke waardigheid, stierf de misdadige dochter van twee plichtigen, van Hendrik VIII en Anna Boleyn.....

Dat was de dood als vijand!

(*Wordt vervolgd.*)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Waarom zou Munter, indien hij wezenlijk den diefstal had begaan, die arme Westphaalsche kruik, waarom de procureur zoo oneindig veel beweging heeft gemaakt, niet in duizend stukken geslagen en vernietigd hebben?

Neen, die kruik kwam voort van Braam Solm, zijn schoonvader; meer dan een bewijs zullen zij daarvan leveren, en het beruchte houten doosje met het kruis en het horlogie, is hem door zijn oom ten geschenke gegeven; niets zoo eenvoudig dan dit klaar en duidelijk te bewijzen.

En wat zullen zij zeggen van het baardbranderke met het koperen dopje, dat men onder de vier plavuizen vond?

Och, dat dopje werd gegeven, niet aan Marc Munter, maar aan Knokkel zelven; er zijn getuigen, die onder eed zullen bevestigen den koperen mijter op Simons pijp gezien te hebben. En dit feit eenmaal bewezen, zal men vooronderstellen dat Simon zijn baardbranderke neven de kruik liet vallen, het met zand en assche bedekte, en daarna de vier blauwe plavuizen op hare plaats legde.

Alles is volgens die heeren zoo klaar als de zon, en zelfs al die beschuldigingen aangaande Panck en de Moerstee, steunen op geen den minsten grond; iedereen weet

immers dat de jager een man was, die al zijn geld in sterken drank verteerde, en volgens de voorzegging van allén, die hem gekend hebben, veroordeeld was om doodarm te sterven.

Wij zullen den lezer al dat harrewarren in de gerechtszaal niet laten bijwonen, en hem liever kort af met den uitslag van het rechtsgeding bekend maken.

Marc Munter werd veroordeeld tot tien jaren gevangenis, tot de wedergave van twaalf duizend gulden benevens den verloopen intrest aan de kinderen van Simon Knokkel, alsook tot de uitbetaling eener groote som aan de erfgenamen van Panck Pelman.

Kom, laat ons den eerloozen Munter maar achter de grendels zetten; hij heeft tien jaren tijd om al zijne gepleegde schurkerijen te overdenken, en zich elken dag, die er in zijne gevangenis zal verloopen, te overtuigen, dat, indien bij nog levend er uitkomt, hij toch altijd als een doodarm man in de gemeente zal terugkeeren.

XIII.
Het slot van rekening.

Het is nog niet lang geleden dat het rechtsgeding van den eerloozen Marc Munter is afgeloopen.

Wij treden op een avond het huis binnen van den ouden hoefsmid. Het is bijna, alsof hij sedert de terugkomst van Sanna's broeder tien jaren jonger is geworden.

Terwijl hij zijn blaasbalg op en neêr trekt, zingt hij al de liedjes zijner jeugd op rij af, en zoo lustig, zoo hard, dat hij met zijne stem het sissen van zijn koolvuur, het dof geklaag van zijn blaasbalg en het gedruisch dat een leerjongen maakt, met een kachelbuis rond te kloppen, ver overheerscht.

Wanneer zijn ijzer weêr gloeiend is geworden, begint hij op zijn aambeeld te hameren dat de slag door de heele buurt heen dreunt; dat de duizende gloeiende glensters door de deur en door het venster tot midden op de straat regenen.

Dat is het genoegen, dat is het leven van den ouden man, die den Hemel nooit andere wereldsche aangelegenheden heeft afgebeden, dan maar 's morgens vroeg en 's avonds laat in zijne zwarte smids hard te mogen werken.

- Nu zou ik toch maar een oogenblik uitrusten, sprak iemand door de spleet der deur, waarlangs men van de smids in huis ging; komt gij ons niet een oogenblik gezelschap houden?

- Zijt gij daar, Faab? vroeg de smid; hij liet de zware tang, waarmede hij een hoefijzer in het vuur ronddraaide, los, en kwam binnen.

- Zie dan! welk een goed gezelschap tref ik hier aan? zei de smid met blijde verrassing; Dremmel en Goolke, ik heb u in verscheidene dagen niet meer gezien.

- Kom hier even op de kist zitten, zeide Faab; het deksel van het oude familiemeubel is nu weêr hersteld.

- Indien er andermaal zooveel duizend guldens uitrollen, mag he nog eens of liever tweemaal in stukken breken, lachte de hoefsmid.

- Dat deksel met zijne verborgene lade heeft al menig bekijker gehad, zeide Dremmel.

- Geen wonder, meende de smid; dat oude ding bevatte in zijn donker ingewand ook het geluk van den eene, en den volslagen ondergang van den andere.

- Wat moet Marc Munter sedert eenigen tijd dikwijls aan dat oude huismeubel van zijnen oom gedacht hebben? meende Dremmel.

- Ik weet nog, zeide de smid, dat hij mij op den koopdag een schoone winst bood; ofschoon ik hem het geopend koffer van alle zijden heb zien doorzoeken, moest hij toch nog niet ten volle overtuigd zijn, dat er hier of daar niets in verborgen was. Ik zag hem met zijn klompen er tegen stampen, met de vuist er op slaan, maar toch vond hij de geheime lade niet, waarin het kerkboek lag geborgen.

- Reeds lang voor den koopdag moest hij de kist meer dan eens doorzocht hebben; want stellig wist hij van vader dat hij daarin het kerkboek moest vinden, voegde Faab er bij.

- De goede God heeft dat zoo gewild, zeide Sanna.

- Evenals hij gewild heeft, dat de Westphaalsche kruik, zoovele jaren na den eerloozen diefstal, nog als een getuige tegen Munter zoude optreden.

- Dat was nu eerst een domme streek van Munter, viel Dremmel in; ik heb altijd gemeend dat hij slim was; waarom die kruik, waarin hij het geld had gestoken, niet vernietigd? Geen haan had er misschien ooit in de wereld naar gekraaid.

- En waarom dan ook het doosje met het kruis en het horlogie niet beter geborgen? vroeg Goolke; dat allen waren ook nog dingen, die hem konden verraden.

- En die daar! zeide de smid, met den vinger naar boven wijzend; denkt gij dat de groote Rechter dan geen oog op ons houdt? De grootste schurken hebben nooit hunne wandaden zoo goed overlegd, dat zij hier of daar niet een of andere voorzorg vergaten.

- De kleine baardbrander alleen had hem toch ook verraden, meende Faab.

- Die kleine koperen mijter! lachte de smid; hoe die nog eens te

pas kwam! Marc Munter heeft met dien baardbrander al een vuile pijp gerookt, want zonder dat baardbranderke was de zaak toch nog zoo klaar niet.

- Indien hij ooit hadde geweten dat zijn doorgerookt pijpke daar onder de vier plavuizen lag..... zeide Sanna.

- Daar heeft hij elders naar gezocht, meende Dremmel, maar nooit kunnen denken, dat het onder den vloer lag geborgen, en jaren en jaren later daaruit als een beschuldiger zoude verrijzen.

- Dat alles moest zoo, en niet anders gebeuren, meende de smid.

- Wat zoude Munter in zijne donkere gevangenis thans wel denken en wenschen? vroeg Goolke.

- Dat zou men al heel gemakkelijk raden, antwoordde haar vader; Marc moet thans denken: hier zit ik nu te kijken, en dat voor tien lange, eeuwigdurende jaren; ja, hier zit nu de ellendige gevangene, die, zoo kort geleden, nog een rijke boer, kerkmeester en burgemeester was. Ja, dat moet hij denken.

- En wat zou hij wel wenschen? herhaalde Goolke.

- Dat raad ik ook; vooreerst dat hij de Westphaalsche kruik tot poeder gestampt en het houten doosje met het kruis en het horlogie tien voeten diep onder den grond begraven hadde, en dan nog dat het koperen mijterke van den smid nooit in zijn bezit ware geweest, en.....

- Laat hem liever wenschen, onderbrak Goolke, dat hij steeds een eerlijk man ware gebleven, en zijne handen thuis hadde gehouden.

- Indien het met wenschen te doen ware..... zeide Dremmel.

HET HUISKE VAN LOUISE LATEAU.

- Dan deed ik ook meê, lachte de hoefsmid.

- Ik ook, lachte Sanna den smid achterna.

- En wat zoudt gij vragen, zuster, indien het met wenschen te doen ware? Vroeg haar broeder.

- Och, eigenlijk toch maar weinig, antwoordde het meisje; ik zoude mij best tevreden stellen, indien men mij verzekerde dat ik heel mijn leven bij mijn broeder konde blijven.

- En dat zal gebeuren, goede Sanna, zei Faab goedhartig, dewijl ik wel vast besloten ben, nooit meer van u weg te gaan; kom, dewijl wij toch aan 't wenschen zijn, laat ons eens voortwenschen; wat zoudt gij wel wenschen, smid?

- Ik? Antwoordde de oude man; ik zou wenschen zoo lang ik leef altijd sterk genoeg te blijven, om van den morgen tot den avond te werken, zoo hard te kunnen hameren dat de menschen zouden meenen dat het donderde, en des avonds zooveel gloeiende glensters van miju sissend ijzer te doen spatten, dat iedereen zoude vragen, of het in de smids niet had geweerlicht.

- Zulk een wensch toestaan ware niet gemakkelijk! lachten allen.

- En gij, baas Dremmel, wat zoudt gij vragen? zeide Faab.

- Wat ik zoude wenschen, kan mij door niemand worden gegeven, antwoordde Walt, terwijl hij zuchtend den schouder ophaalde.

- Wie kan dat weten? zeide Faab.

Ik zou maar vragen mijne stee terug te hebben, en daar wederom te boeren zooals voorheen.

(Slot volgt).

[Nummer 37]

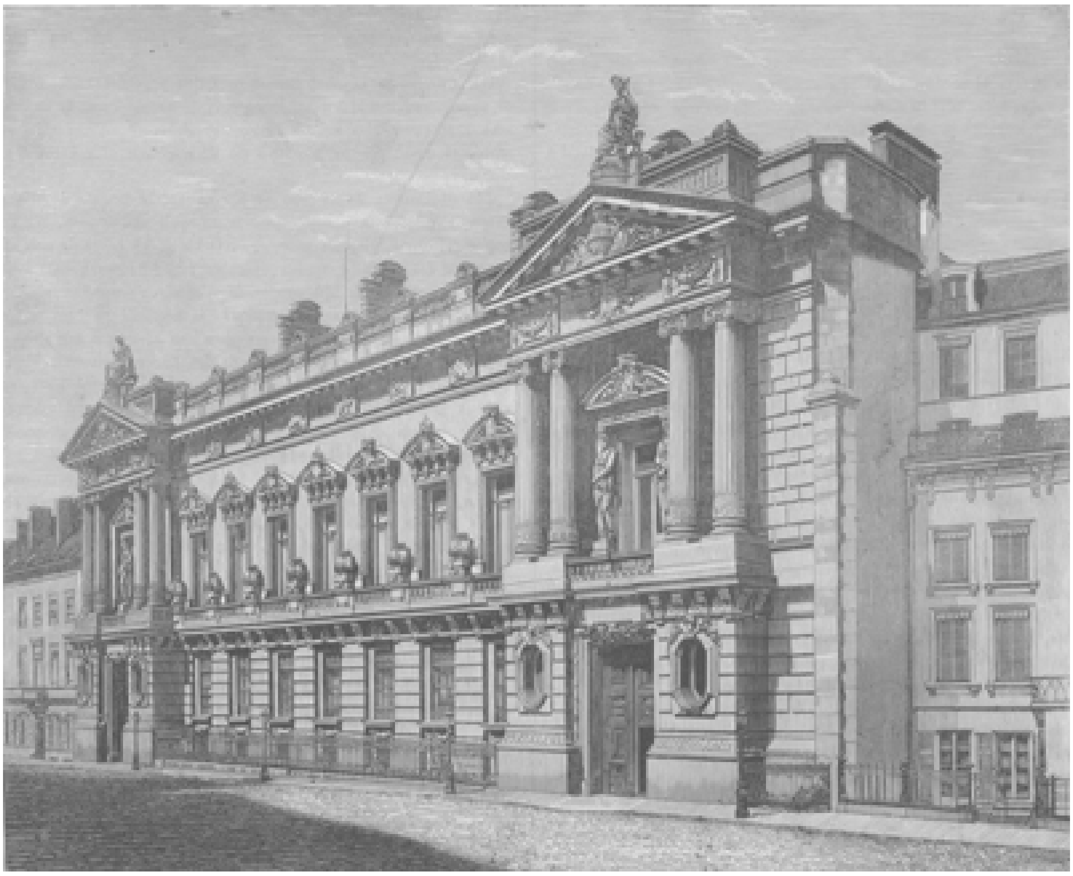

DE NATIONALE BANK TE BRUSSEL.

De nationale bank te Brussel.

Het gebouw der Nationale Bank te Brussel is uiterlijk een prachtig gebouw en beantwoordt van binnen aan alle de vereischten der gemakkelijkheid en der veiligheid, want men weet dat in dit gebouw voortdurend millioenen schats worden opgestapeld.

In onze dagen van zoo geroemden vooruitgang, is men echter nog zoo verre niet vooruitgegaan, dat men, in dergelijke gestichten, geene maatregelen van veiligheid hoeft te nemen - wel integendeel! Niettegenstaande alle beschaving, verzachting der zeden, veredeling des harten, waarvan onze modernen den mond vol hebben, in plaats dat wij, zooals men ons in de eerste fransche revolutie wilde wijsmaken, weldra

met open deuren en open koffers zouden mogen slapen, grendelen en sluiten wij tegenwoordig deuren en koffers met tiendubbele sloten.

Wie het inwendige van de Nationale Bank mag doorloopen, zal zien, dat de dagelijksche ondervinding der heeren 'dieven,' ook vernuftige voorzorgen aan de geldbezitters heeft doen nemen. Men bewondert alle voorzorgen, in dit gebouw genomen, tegen dieven en brand. Het is, inderdaad, eene wel verdedigde forteres, terwijl het uitwendig, wij herhalen het, een sierlijk en zelfs indrukmakend gebouw is.

De Bank is een gesticht, zooals men weet, ingesteld met het doel om den handel te bevoordeelen en te vergemakkelijken - ofschoon de Nationale Bank van België, onder meer dan een opzicht, wel wat beter aan die bestemming zou dienen te beantwoorden. Banken hebben een verschillend doelwit: in eene depot- of konsignatie-Bank kan men sommen, onder de verantwoordelijkheid van het gesticht zelve, in bewaring geven.

'Die banken,' zegt een schrijver, 'zijn ook schier altijd betalingsen cirkulatiebanken; zij geven billetten aan houder uit, betaalbaar op zicht, en die eene waarde hebben naar gelang van het krediet der instelling die ze heeft uitgegeven. De negociatie- of eskomptbanken nemen de handelseffekten aan, gelasten zich met de sommen in den vreemde te betalen of te ontvangen. Behalve het hoofddoel dezer gestichten, doet dikwijls elk dezer eene menigte geldelijke operatiën, welke, door de noodwendigheden des handels, tot in het oneindige aangroeien.'

De Banken zijn van italiaanschen oorsprong en haar bestaan klimt tot in de middeneeuwen op, ofschoon, natuurlijk, in den aanvang deze instellingen niet teenemaal waren, wat zij nu zijn, of, beter gezegd, een niet zoo uitgebreide vertakking hadden als zij thans bezitten. De uitgaaf van billetten had, onder ander, niet plaats en de Staat voerde er het toezicht niet over, zooals nu het geval is.

De kolossaalste dezer instellingen is zeker de Bank van Engeland. Iedereen kan van 9 ure des morgens tot 4 ure des avonds, de kantoren van dit reusachtig gesticht binnen gaan en zich, zoo hij wil, verlustigen in het..... zien van overgroote hoopen goud, zilver en banknoten. Alleen om in de kelders toegelaten te worden, moet men in bezit zijn eener bijzondere toelating des direkteurs.

Betrapt.

't Is een recht geestig tafereeltje! De heer magister, een man met zwarten hoed, witte boorden en gelen stok met ivoren knop, heeft zich een oogenblik uit de school moeten verwijderen, en onmiddellijk wordt daar de 'republiek' geproclameerd en vangen de scholieren aan met rooken, want rooken is altijd de droom van den schooljongen, die denkt ook volwassen te zijn als hij rooken kan.

Het tooneel, waarvan wij getuigen zijn, is door eene groote samenzweering voorafgegaan. Immers, men wist gisteren dat meester Scribhauser zou uitgaan, en er was besloten dat ieder vaders pijp, ferm gestopt, zou meêbrengen. De meeste jongens waren den meerschuimer met zilveren beslag meester geworden; anderen hadden slechts het aarden baardbranderke kunnen aanslaan.

De groote, die tegen de kas leunt, rookt als een oud liefhebber; hij die boven op de bank zit, heeft iets patriarchaals in zijne manieren; achter hem ligt blijkbaar de werkmanszoon met zijn aarden pijpken in den mond. Aan zieken helaas! ontbreekt het niet, en gewis zal het getal dezer laatsten vermeerderd worden door den kleine, dien men daar, op den voorgrond, de eerste proeve in het rooken van het 'Koningskruid', want zoo noemde men in de 17e eeuw den tabak, laat doen.

Ziet, de statige lezer moge hier zijn voorhoofd rimpelen; maar wij bekennen gulweg dat wij dit tafreel met een oogslag van wezenlijk genoegen hebben gaê geslagen! Ja, het bracht ons terug in onze jeugd, in al de aardige invallen, dwaze streken, poetsen en kleine schelmerijen welke haar hebben gekenmerkt, en wij zochten inderdaad naar ons eigen beeld in die groep kinderen. Gelooft ons, lezer, wij hadden er moeten tusschen staan.....

Vroolijke, loszinnige jeugd, ik kan voor u de strenge zedemeester niet spelen! Immers, ik was zoo als gij, lieve jongens, en in mijn dorp heeft men de geschiedenis van al mijne fratsen en streken getrouw onthouden. Ja, ik heb gedaan al wat gij nu doet, en dat anderen voor ons hebben gedaan en nog zullen doen, zij, die na ons zullen komen.

Ook de figuur van den magister verschijnt hier voortreffelijk gepast. De man staat stom voor de republiekeinsche rookerij - hij, het toonbeeld van de russische alleenheerscherij. En echter zal hij met ons heimelijk en genadig moeten zeggen: 'neen, daar zijn geen kindren meer.'

De oude voerman.

Jan Huibszoon is naar de stad gereden en heeft er zijne vracht gelaten, die nu, in klinkende munt, in zijnen binnenzak genesteld zit. Lang heeft hij den steenweg gevolgd, doch hij reed er nevens af, om dat geschokkel op die 'dondersche kasseien' te vermijden; maar als hij niet over de kasseien rijdt, waarom doet men hem dan 'barreelgeld' betalen?

Nu, daar valt niet tegen te preutelen, ofschoon Jan Huibszoon meent dat men niet betalen moet als men niet geniet. Daarom ook heeft hij zoo spoedig mogelijk den steenweg verlaten en is den zandweg, die door het bosch loopt, ingereden. 'Ik geef den brui van al die gouverments-bloedzuigers,' zegde Jan Huibszoon - en hij had gelijk.

Gelukkig was het, dat hij dien weg gekozen had, want juist kwamen Truike en Hanneke, de twee dochters van de hoeve, door het bosch, om naar huis te gaan en voor het spinnige Truike had Jan Huibszoon eene belangrijke tijding.

Over den prijs van het graan? over den prijs der kalfkoeien? over de waarde van het klaver- of kempzaad? Gekheid. Toen de oude voerman Truike zag, riep hij een langgerekt 'hu-u-u' tot den schimmel, en schimmel stond pal, pal alsof hij uit steen gekapt of van brons gegoten was.

Jan Huibszoon kwam van de kar en Truike kruiste de armen - dat is, zette zich in positie, om lang en goed te luisteren. Wij vragen nog eens, of zij luisterde naar..... Gekheid, zij luisterde naar nieuws van Dirk Jaapszoon, met wien zij onlangs nog dapper kermis hield en die nu sedert eenigen tijd 'onder de mirlitairen' stond.

Had Jan Huibszoon hem gezien? Gezien had hij hem met eigen oogen; gezien in zijn 'mirlitaire spullen' en met twee gele strepen van 'kaporaal' op de mouwen, een bewijs dat Dirk Jaapszoon reeds tot de 'overigheid' hoorde. De jongen maakte het parmant goed, zag er vroolijk uit, rookte als een stoomschouw, dronk dapper, durfde

zoo ook al iets zeggen dat op een soldatenvloek geleek en 't was, zegde Jan Huibszoon, allemaal van *parlé francé conter alle mensen*.

Aan Truike had hij de ‘kompalementen’ laten doen; maar voor de rest sprak hij niet anders dan van de stad en van allerhande ‘casconades’ en met de kermis kwam hij in verlof, en dan zou hij de boeren van 't dorp eens leeren hoe men de meiskens moest ronddraaien. Ja, ja, Dirk was, volgens Jan Huibszoon, ‘'ne felle kadee’ geworden.

En toen de voerman doorgereden en Truike en Hanneke waren doorgestapt, begon Hanneke over al die wonderlijke dingen te spreken, maar Truike was ingetogen en neêrslachtig geworden, want zij vond het zoo wonderlijk, wat de oude Jan Huibszoon vertelde! Immers, nog maar kort geleden had Dirk aan zijne moeder, een diepklagenden brief geschreven!

Toen schreef hij immers dat hij ziek was en in het hospitaal lag; dat hij zoo mager als een graat en bleek was als een ongebakken koekebak; dat hij treurde, weende en verkwijnde van spijt en leed - en nu, nu hoorde zij het tegendeel! Wie weet of Dirk nog wel aan haar denkt!.... Er zijn daar, in de stad, zoovele schoone meisjes en Dirk in zijn ‘mirlitaire spullen’ en met zijn gele strepen van ‘kaporaal’ moet zeker veel effect maken op al wie hem, glansrijk als eene zon, in de oogen kijken kan.....

Nu, daarover wilde zij den ouden Jan Huibszoon eens polsen; maar reeds neuriet zij met Gretchen uit Faust:

Mijn rust is heen,
Mijn hart doet zeer,
Ik vind ze nimmer
En nimmermeer.

Och, hadde die Jan Huibszoon haar liever maar niemendalle verteld!..

De jonge kunstenares.

Ja, ja, 't is een wonderkind! heeft de vader dikwijls gezegd; zij zal eens schitteren zoo als de zusters Milanollo geschitterd hebben. En inderdaad, zij schittert reeds in den engen kring, in welken haar vader zich beweegt; doch is die kring wel het groote, ongenadige en strenge publiek? Gewis niet, en wie weet, of de ster, die nu in het kleine huis des muziekants reeds helder blinkt, niet plotseling zal neêrvallen en verdwijnen, wanneer zij aan den grooten horizont oprijzen moet!

Wat al waken en zorgen heeft echter de vader aan dat jonge talent besteed! Wat heeft hij innerlijk veel geleden, en wat zal die avond wanneer zijn kind eens in de schitterende zaal en voor dat vreemde publiek zal optreden, een avond van marteling zijn - ten minste zoolang de brave man niet zeker is van dat kleine, maar zooveel beteekenend woordje ‘succès’!

Kent ge Cremer's novelle *Arme Samuel?* Neen? Indien gij het leven van zoo'n wonderkind en de gevoelens des vaders wilt kennen en ontleden, leest dan die bladzijden vol gevoel, en gij zult het tafreel der duitsche kunstenares Volkmar, dat wij hier meêdeelen, des te beter waardeeren en beseffen.

‘Succès,’ dat woordje schijnt hier in het onderhavige tafreel, schier zeker te zijn. Immers, de vader heeft wijselijk gehandeld door niet onmiddellijk, met zijn wonderkind, voor het groote publiek op te treden; hij heeft het in den kring van een geestig en scherpzinnig musicus binnengeleid, en de glimlach op dezes wezen en de aandacht in zijne trekken, voorspellen toejuichingen, terugroepingen, bloemtuilen, kroonen - en wat nog beter is.... goudstukken.

Koffiehuizen.

Koffiehuizen zijn alweer geene instellingen van onzen tijd; zij dagteekenen integendeel van voor eeuwen. Enkel zij hadden destijds die pracht, die uitgebreidheid niet van in onze dagen. Het eerste koffiehuis werd in 1554 in Turkije opgericht door twee kooplieden. Eer de koffie algemeen gedronken werd, duurde dit vele jaren. Immers, deze drank werd als nadeelig voor de gezondheid beschouwd, en men beweerde dat koffie door den koran verboden was, eene meening, die den afschaffers van dien tijd zeer in de hand werkte.

Deze strijd duurde zoo lang tot zekere geleerde een geschrift uitgaf, waarin hij de bewijzen leverde dat de koffie onmogelijk door den koran kon veroordeeld zijn, en een ander geleerde haar tot een gezondheidsdrank verhief. Nu werd niet alleen het gebruik van koffie toegestaan, maar de twee voornaamste tegenstanders moesten voor hunne overtuiging het leven laten; zij werden op last van den sultan op een wreedaardige wijs ter dood gebracht. Die ‘afschaffers’ kwamen er dus slecht af.

Van dat oogenblik zag men in Konstantinopel overal koffiehuizen ontstaan, en het bezoeken van die huizen kwam zoo zeer in de mode en werd zoo menigvuldig, dat de moskeeën verlaten waren; men zat daar dus niet in de kerk maar in het koffiehuis, doch er werd uitsluitend koffie gedronken.

't Is wel opmerkenswaardig dat de koffiehuizen reeds in dien tijd, de vergaderplaatsen waren van twistzoekers op politiek gebied, van ontevredenen en zoogenaamde volksleiders. 't Is bekend dat Diderot, d'Alembert en ook Voltaire de koffiehuizen bezochten, om hunne goddelooze beginselen ingang te doen vinden,

en de revolutie-mannen der vorige eeuw daar hunne hoofdkwartieren gevestigd hadden. Zoo werden ook de koffiehuizen in Konstantinopel vergaderplaatsen van oproerzaaiers. Men twistte er over staatszaken; de partijen vormden zich daar en er hadden niet zelden tooneelen van tweedracht en oproer plaats: een bewijs, dat men dergelijke tooneelen in onzen tijd niet altijd aan het misbruik van drank moet toeschrijven, want men dronk daar niets dan koffie.

Dit liep zoo hoog, dat de sultan de koffiehuizen niet slechts liet sluiten, maar tot den grond afbreken, terwijl het koffiedrinken verboden werd. De koffie was intusschen de geliefkoosde drank der Turken geworden; zij zochten geheime plaatsen op om hunne lust hierin te voldoen, en het verbod werd dan ook weêr opgeheven.

Van die verleende vrijheid werd een ruim gebruik gemaakt, want nu zag men door het gansche turksche rijk koffiehuizen oprichten. In zijne *Beschrijving van Arabië*, zegt Niebühr het volgende van een turksch koffiehuis.

‘Men ziet er anders geen sieraden dan stroomatten op den vloer of gemetselde hoogten, en op den haard groote en kleine in- en uitwendig netjes vertinde koperen koffiepotten met eene menigte koffietassen. Men kan in deze oostersche drinkhuizen geen andere ververschingen krijgen dan eene persische of turksche pijp tabak, en koffie zonder melk en suiker. In die koffiehuizen brengen de Arabieren hunne avonden door. Zij spelen zelden en daarenboven nooit om geld. Zij vergaderen daar bij honderdtallen en zitten geheele uren op de plaats, die zij eenmaal ingenomen hebben, zonder zelfs een woord te spreken tegen hen, die naast hen gezeten zijn.’

Hieruit blijkt dat in die koffiehuizen aanvankelijk weinig gezelligheid heerschte, en de menschen daar bij elkander zaten als in een openbaren hof; de koffie moet dus wel zeer veel aantrekkelijks gehad hebben.

Toen de koffie uit Turkije naar Italië en Frankrijk was overgebracht, richtte men ook daar koffiehuizen op. Marseille heeft het eerste koffiehuis gehad en een jaar later, in 1675, vestigde zich een Armeniër te Parijs. In Engeland namen de koffiehuizen een zeer hooge vlucht, en men vond er weldra te Londen evenveel als te Caïro. In eerstgenoemde stad was het getal in 1693 reeds tot 3000 geklommen en de geschiedenis leert ons dat die huizen zeer misbruikt werden door politieke raddraaiers, die er hunne bijeenkomsten hadden. Elk koffiehuis had zijn president en vaste bezoekers; men sprak er over politiek en las er de verschillende nieuwsbladen. Ook werd het verkoopen van koffie, chocolaad en sorbet verboden ‘vermits’- zoo schreef de *Hollandsche Mercurius* - ‘veel quaets van de regering in dezelve (in de koffiehuizen) gesproken werd.’

In Duitschland was de koffie in het midden der XVIIe eeuw bekend. Men zag daar toen nog wel geen koffiehuizen, maar 't blijkt toch dat te Brandenburg de kroonprins met een tas koffie vergeven werd. Frederik I, ziende dat het koffiedrinken allengs al meer in voege kwam, dwong elken koffiedrinker jaarlijks twee thaler te betalen, eene belasting, die voor dien tijd zeer hoog genoemd moet worden.

De landgraaf van Hessen ging nog veel verder. Hij lustte geen koffie en noemde dien drank ‘een landverdervend kwaad.’ Daarom liet hij dan ook al de koffiehuizen sluiten en stelde ieder, bij wien men na zekeren tijd nog koffieboonen zou vinden, op een tamelijk aanzienlijke boete. In de bepalingen kwam onder ander voor dat de huisvaders en huismoeders, die aan hunne onderhoorigen en voornamelijk aan waschvrouwen en strijksters, uit verkeerd geplaatste goedhartigheid, het gebruik van koffie toestonden, de boete van drie rijksdaalders zouden betalen.

Frederik de Groote ging het drinken van koffie niet tegen, maar wist er zijn voordeel mede te doen. Hij werd daarom zelf ‘koffiebrander,’ zoodat eigenlijk ieder van hem

koffie moest koopen, en wel tegen een zeer aanzienlijken prijs. 'Ik heb in mijn jeugd biersoep geëten,' zegde hij, 'dat moeten de arme lieden ook maar doen, dan blijft het geld in het land.' Op het branden van koffie werd een groote straf gesteld; den ganschen dag gingen speurhonden door de straten van Berlijn en wie op het branden van koffie werd betrapt, ging voor drie jaren naar de vesting.

In Holland werd de koffie in den beginne alleen in winkels geschonken. Men zag daar de deftigste vrouwen heengaan om koffie te beproeven; zij slurpten voor de toonbank het zwarte nat en bestelden dan naar haren smaak. De boeren kenden in het begin der XVIII eeuw den koffie nog niet, zooals blijkt uit een rijmpje van dien tijd, waarin een boer, die toevallig een koffiehuis in de stad bezoekt, tot een koffieschenkster zegt:

'Meisje, wat is er in deese kop?
Het is zoo dik en zoo drabbig, het lijkt wel boonen sop,
Moet ik dat zoo uitdrinken?'

Het veelvuldig gebruik van koffie was oorzaak dat in verschillende landen de 'koffieschenkers' zeer hoog belast werden en daar allengs het

BETRAPT.

DE OUDE VOERMAN

koffiedrinken in huis toenam, beklaagden zij zich bij de Staten van Holland, dat zij belast waren met een jaarlijkschen taks van 9 oxhoofden wijn, die zij niet langer konden opbrengen. In 1697 was het koffiedrinken zeer algemeen. Jan van Esland zegt in zijn Dronke Brechtje:

‘Dat theetje en dat koffijdrinken
Heeft menig wyf aan 't nat gebrocht
Al gaat het zonder achterdocht,
Om 't water wat van 't hert te zetten,
Ik zeg, men moest voortaan beletten,
En in zijn huis met macht verbiên.
By thee de borlesoes te zien.
Althans daar mannen, mannen, hieten.’

Men zou hieruit moeten opmaken, dat na de thee brandewijn gedronken werd.

Het was de gewoonte om des morgens tusschen tien en elf uren het koffiehuis te bezoeken, dat overigens voor dien tijd niet geopend was, en dan stroomde men er heen om een pijp te rooken en eenige tassen koff e op te slurpen. In het laatst der XVII eeuw zag men er echter nog zelden deftige burgers of kooplieden, want 't werd niet als fatsoenlijk beschouwd, zooals uit de volgende regelen blijkt:

‘Fy, 't is een heerlijk werk de koffijhuizen af te loopen,
Men kan de koffy in huis wel uitdrinken en koopen.
't Staat niet defigh: 't Is goen fatsoen,
Dat Amsterdamsche koopluy dat dagelijks doen.’

Aanvankelijk bezocht men alleen voor den middag de koffiehuizen, doch dit werd weldra anders. ‘Wie geen tijdgebrek hadden, en vooral jonge snoeshanen, bleven er trantelen en zaten er tot na den noen, als oude wijven op haar testen, te klappen.’

Hieraan is het dan ook waarschijnlijk toe te schrijven dat men allengskens in de koffiehuizen ook andere dranken begon te schenken, want men kon toch niet den ganschen dag koffie drinken.

Men maakte in de vorige eeuw geen toilette voor het koffiehuis, want men ging er soms heen in den kamerjapon, met de slaapmuts zonder pruik.

Uit het volgende blijkt dat een koffiehuislooper gelijk gesteld werd met een lichtmis.

‘Die gaat naar 't koffiehuis en speelt er met de kaart,
En tricktact om zwaar gelt, hij loopt van eigen haert,
En teert er van zijn wijf haer zwaer gewonnen schijven.
Die zijn fantsoen bemint zal er wel buyten blijven.’

Uit deze bijzonderheden, die wij grootendeels aan de nasporingen van Dr. G.D.J. Schotel te danken hebben, blijkt dat het ‘koffiehuis loopen’ in de vorige eeuw in slechten reuk stond.

Maria Stuart en Elisabeth.
(*Vervolg.*)

VI.

Kom nu, met mij, en laat ons zestien jaar in de geschiedenis terug gaan, en den dood als vriend beschouwen.

Ik heb u zoo even gezegd, dat Maria Stuart, Elisabeth's gevangene was, of liever haar veroordeelde.

‘Alleen,’ zegt Lingard, ‘zonder vrienden, sedert negentien jaar ge vangen gehouden, zonder kennis der wetten, zonder de gewoonte der gerechtelijke vormen te bezitten, zonder nota's, zonder getuige, zonder raadsman, niets wetende van de laatste gebeurtenissen, dan hetgeen zij onder de muren harer gevangenis kon bijeen garen: niets kennende van de bewijzen, welke hare vijanden konden aanhalen, dan wat zij meende te kunnen onderstellen - zeg, wat kon zij met hoop van welgelukken, tot die bende rechtsgeleerden, tegen haar saamgespannen, zeggen? En als zij onder de rechters twee of drie heimelijke vrienden bespeurde, dan waren het mannen wier trouw verdacht voorkwam, en wier leven en fortuin waarschijnlijk afhingen van hunne stem in die zaak; de anderen waren van die, welke zich sedert jaren onderscheiden hadden, met in den raad den dood der koningin te vragen, of hem schreeuwend van het Parlement geëischt hadden. Toch verdedigde zij zich met verstandelijkheid en behendigheid.’

Waarom? Heel eenvoudig, zeggen wij, omdat zij de waarheid voor zich had.

Men beschuldigde in dit proces Maria Stuart van drie punten:

1°. Hare briefwisseling met Babington, die hare vrijheid wilde bewerken.

2°. De getuigenis van hare twee sekretarissen Nau en Curle, volgens welke het postscriptum, onder den brief aan Babington en betrekkelijk het voornemen om Elisabeth te vermoorden, van haar was.

3°. De aanzoeken, bij vreemde vorsten gedaan, om hare vrijheid te erlangen.

Babington werd ter dood gebracht, voordat hij met Maria Stuart geconfrontreerd was! Hierin waren voorzeker de eerste grondbeginsels van recht en reden onder den voet getrapt. Wat kon echter de koningin anders doen dan protesteeren?

Nau en Curle leefden nog; zij zaten zelfs op eenige stappen van daar, waar zich de rechters en de koningin bevonden, gevangen - en Nau en Curle werden niet opgeroepen, omdat men wel wist dat de waarheid aan het licht komen zou.

En de aanzoeken bij vreemde vorsten om hare vrijheid te bekomen?... Maar kan men een grooter tirannie bedenken, dan daarin eene misdaad te vinden? Hoe, zij, die onrechtvaardig door de meineedige Elisabeth gevangen gehouden werd, zou hare vrijheid niet hebben mogen beamen? De vogel, van zijne vrijheid beroofd, mocht dan zelfs niet tegen de onverbiddelijke traliën opvliegen!

En echter loochende Maria Stuart alle onbillijke pogingen daartoe aangewend. Ja, buiten de muren waren edelmoedige harten, die hunne verontwaardiging niet konden bedwingen, en zich opofferden om de ongelukkige te redden; ja, zij had ridderlijke verdedigers, zooals zij er door alle eeuwen heen gevonden heeft; maar ik zeg dat nog strekt Engeland tot eer. Die ridderlijke mannen deden ten minste zien, dat er in dat diep verslaafd, ontzedelijkt, door spions en beulen verkankerd lichaam, dat men Engeland noemde, nog hier en daar een goed hart klopte!

Maria Stuart was veroordeeld.

De schoone vrouw werd opgeofferd aan de jaloezie; de katholieke souvereine aan de pauzin; de koningin aan de zucht om eene kroon te stelen. Zij moest dus sterven; maar Elisabeth was en bleef laf en, zooals wij reeds gezegd hebben, zij wilde moordenaars huren om die weerlooze in hare gevangenis te doen vermoorden.

Terwijl de zoon van Maria Stuart - een bedorvene en onwaardige - en vreemde vorsten hare genade vroegen, huichelde Elisabeth nog en zij speelde, zegt Hume zelf,

komedie; zij speelde een laffe; eene eerlooze komedie! Inderdaad, zij verspreidde, zegt Camden, de tijding dat er eene spaansche vloot te Milford was aangekomen, dat de Schotten in Engeland waren gevallen; dat de Franschen te Sussex ontscheept waren; zelfs dat de koningin ontvlucht was; dat men haar, de koningin Elisabeth, wilde vermoorden, zelfs zegde men, vermoord had; dat Londen zou in brand gestoken worden.

Welnu, indien dit alles gebeurd was, zou het ons niet verwonderen; maar al die geruchten waren enkel eene afschuweljjke Tartufferie, om, voor de oogen van een zeker publiek, den moord te rechtvaardigen. Zij teekende het vonnis, gaf bevel tot de uitvoering, scheen het dan weêr te willen tegenhouden, liet de vijanden van Maria Stuart begaan, scheen boos toen het te laat was, en speelde de rol van rattenkruid - 't schijnt uiterlijk suiker en bevat innerlijk den dood.

Men ontnam aan Maria Stuart te Fothingeray alle koninklijke waardigheden - eene nuttelooze beleediging, welke zij zonder ontroering ontving - omdat zij, zegde zij, het koningdom van God ontvangen had, en niemand ter wereld haar dit afnemen kon. Zij schreef aan Elisabeth, doch liet geen woord ontglippen om de uitvoering van het vonnis af te wenden; zij vroeg eene genade van de koningin: zij vroeg dat, als hare vijanden zouden verzadigd zijn aan haar bloed, haar

lichaam naar Frankrijk gevoerd en in gewijden grond zou worden begraven; in Schotland waren de graven harer vaderen geschonden, in Engeland zou zij niet bij de koninklijke familie kunnen bijgezet worden, omdat zij volgens de voorschriften van hare eigene godsdienst wenschte begraven te worden.

De koninklijke harpij heeft nooit op dien roerenden brief geantwoord.

Wij volgen de graven van Kent, Schrewbury en eenige anderen naar Fothingeray. Zij bieden zich voor Maria Stuart aan, en bevelen haar zich ter dood te bereiden voor den volgenden dag, 8 februari, ten 8 ure. Verschrikte de edele martelares?

Geenszins.

De dood deed haar niet beven, zooals zestien jaar later Elisabeth voor deze bevend en sidderend op den grond kroop. Neen, zegt David Hume zelf: 'Zij antwoordde, kalm en zelfs glimlachend, dat zij niet dacht dat de koningin in haren dood zou toegestemd hebben en een vonnis zou doen uitvoeren, uitgesproken tegen iemand, *die noch aan de wetten, noch aan de jurisdictie van Engeland onderworpen was*.

'Maar,' voegde zij er volgens Camden bij, 'maar dewijl het haar wil is, zegen ik het oogenblik, dat een einde stelt aan de rampen mijns levens. De ziel, welke zwak genoeg zijn zou, om het lichaam.niet te steunen tegen de ijselijkheden van dien laatsten overtocht, is, volgens mij, niet waardig om in het rijk der zaligen te geraken.'

Dat is waarheid! Doch waarin put zij de kracht om dat verschrikkelijke oogenblik te doorstaan? In een ijdelen hoogmoed? In een valsch denkbeeld van eer? In het denkbeeld van theatrale vorstelijke waardigheid? Neen, neen, duizendmaal neen! Zij put die kracht in een leven van onschuld en godsvrucht. Ware Maria Stuart eene verlorene vrouw geweest, hadde zij zooveel misdaden op het geweten als men beweerde, zij zou den dood niet als vriend, niet met zooveel zielenvrede, in de oogen hebben gestaard.

Toen zij van de twee grafelijke beulen, door Elisabeth gezonden, ontslagen was, wilde zij, evenals naar gewoonte, een licht avondmaal nemen - het laatste in deze wereld - en Hume zegt, 'dat gedurende dit maal hare zoete vroolijkheid haar niet verliet,' en, inderdaad, zij was minder neêrslachtig dan hare omgeving, welke hare tranen niet weerhouden kon.

'Ziet ge niet,' zoo zegde zij tot haar dokter, Burgon, 'ziet ge niet de onverwinbare kracht der waarheid! Zij beweren, dat zij mij ter dood brengen, omdat ik tegen het leven der koningin heb saamgezworen; maar de graaf van Kent heeft mij daar zoo even beleden, dat mijne dood geen andere oorzaak heeft dan de vrees waarin zij verkeeren, dat, leefde ik, *zij hunne godsdienst niet zouden kunnen in stand houden*. MIJNE STANDVASTIGHEID IN MIJN GELOOF, IS MIJNE WEZENLIJKE MISDAAD; het overige is slechts een voorwendsel, door eigenbaatzuchtigen en door boozen uitgevonden.'

Inderdaad, een oogenblik te voren, toen zij een katholiek priester vroeg om haar in hare laatste stonden bij te staan en de graaf van Kent haar een van de Kerk afgescheiden priester had toegezegd, had die ellendige verklaard, *dat hare dood het geluk van het protestantism was, zooals haar leven dezes ondergang zijn zou*.

Toen het avondmaal afgeloopen was, riep zij hare bedienden, dronk op hunne gezondheid en welvaren, terwijl de bedienden, de knieën buigende, haar ter eere dronken. Dan vroeg zij aan allen vergiffenis voor het verdriet, dat zij hun had kunnen aandoen, en op dat oogenblik rolden groote tranen over hare wangen. Nu verdeelde zij onder hen haar geld en haar kostbaarheden - en het onbeduidendste was reeds

eene kostbaarheid! - las haar testament, schreef een brief aan den koning van Frankrijk en een aan den hertog van Guise, om aan beiden hare getrouwen aan te bevelen.

(*Wordt vervolgd.*)

Goed geborgen.
(Uit de Kempen.)
door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(*Vervolg en slot.*)

- En dat krijgt gij van uw ouden knecht, wien gij voorheen met zooveel goedheid hebt behandeld, zei Faab, terwijl hij Dremmel driemaal in de hand sloeg; de boerderij komt te koop, en wie ze koopt, zal Faab Knokkel wezen, al ging ze dan ook duizend gulden te duur!

- Dat is te veel! antwoordde Dremmel, en veegde met zijnen mouw een paar tranen uit zijn oogen.

- En nu aan uwe beurt, Goolke, hernam Faab Knokkel.

- Och, kan ik dat zoo zeggen? meende het meisje, terwijl zij door het venster naar de maan keek.

- Waarom niet? Zeg maar, viel haar vader er tusschen; vraag dan maar om heel uw leven bij vader te blijven.

- Dan krijgt gij uw steê niet, lachte Faab; neen, dan loop ik morgen terug naar het goudland.

- Zeg dan wat gij wilt, Goolke, zeide Dremmel.

- Wil ik voor haar wenschen? vroeg Faab; welnu, dat zij moge trouwen met den ouden knecht van haar vader.

- Och, ik weet wel dat dit onmogelijk is geworden; waarom plaagt gij mij? zei Goolke, weenend achter haar voorschoot.

- Een man een man, een woord een woord! zei Faab, terwijl hij de eene hand aan Dremmel, de andere aan het weenende Goolke toestak.

- Overheerlijk! juichte Sanna.

En de oude hoefsmid sloeg van uitgelaten vreugde, zijne twee zwarte handen tegen elkander.

De deur ging open, de oude dorpspastoor trad binnen.

- Ja, overheerlijk! juichte hij, de woorden van Sanna herhalend; en evenals de smid klapte hij vroolijk in de handen. Hij ging zitten en vervolgde:

- Vergeeft mij dezen avond een echten keukenmeiden-streek te hebben begaan; ik heb aan de deur alles afgeluisterd, hoe gij voortaan de zaken wilt aanleggen. Uwe wenschen heb ik allen gehoord, mogen dezelve ook allen voldaan worden!

Lezer, herinnert gij u, hoe bij het sterfbed van Simon Knokkel de biddende buurlieden, met den rozenkrans in de hand, zich rondom den dorpsherder schaarden, terwijl hij den armen zieke sprak over leven, dood en wederom over een ander leven? Zoo ook stonden nu Faab en Sanna, de oude smid, Walt Dremmel en Goolke rond den priester, die hen allen in hunne slechte dagen zoo dikwijls had getroost en met zijne spaarpenningen bijgestaan.

- Ja, uwe wenschen zullen verhoord worden, zoo vervolgde de geestelijke; dat is verdiend loon. Jaren lang waart gij diep ongelukkig, maar met geduld droegt gij al uw leed en armoê. Dat geduld heeft uw lijden verzacht en uwe deugd op de proef gesteld. Veel, oneindig veel grootheid van ziel moet gij allen bezitten, om in al uwen tegenspoed de deugd ongeschonden te bewaren; want een deel van uw leven bracht

gij door in honger, onrust, ellende - alles hadt gij verloren, wat de mensch kan verliezen, en toch liet geen uwer zich nederdrukken; is dat niet de heldenmoed der deugd? Maar ook daarom stelde de Heer een einde aan al dat lijden, beloonde Faab en Sanna met hun weêr te geven, wat hun zoo schandig werd onttrokken en maakte door Simons brave kinderen, Dremmel en Goolke en ook den braven smid wederom gelukkig. Doch indien gij allen de beproevingen met geduld hebt gedragen en zelfs in den tegenspoed dankbaar opwaarts bleeft blikken, was het zoo niet gelegen met Marc Munter. Jarenlang heeft de huichelaar van Gods goedheid het schandigste misbruik gemaakt en de geheimzinnige stem niet willen hooren, welke ons allen gestadig toeroept: 'Aan mij de wraak, en op tijd zal die opdagen!' Marc hoorde die stem eigenlijk wel, doch bekommerde er zich niet om. Hij leefde steeds in klimmenden voorspoed en niets deed voorzien dat de menschen daaraan ooit een beletsel zouden stellen; doch wist hij dan niet dat de opperste Rechter eens een einde zoude maken aan al die schurkerij en huichelstreken? De tijd der kastijding kwam onverwachts en vergeving kon niet meer plaats hebben.

- Amen, zeide stil de smid, toen de geestelijke zijne kleine zedeles eindigde.

- En nu gij allen hebt gewenscht, wat gij gaarne zoudt bezitten, mag ik op mijne beurt ook wel iets vragen.

Allen luisterden nieuwsgierig.

- Gaarne wilde ik nog zoo lang leven dat ik het huwelijk van Faab

en Goolke kan inzegenen, Dremmel wederom op zijne voorouderlijke steê zie werken en den smid als een rentenier door de straat zie wandelen.

- Indien ik niet meer den blaasbalg mag trekken en heel den dag hameren, zal ik niet lang meer leven, wierp de smid op.

- Wij zullen zorg dragen dat gij een genoegelijk leven hebt, lachte Faab.

- Indien ik maar in mijne smids blijf, laat ik u heer en meester, antwoordde de smid, die waarlijk meende, dat er buiten zijn zwart werkhuis geen heil in de wereld te vinden was.

- Nu, dat alles zal terecht komen, zeide Faab, hem goedhartig op den schouder kloppend.

- Dat vertrouw ik ook, zeide de geestelijke heengaande; en verder moge de Heer u geleiden, mijne kinderen.

- U ook, heer pastoor, klonk het uit één mond.

- Lezer, nu kan ik mijn verhaal eindigen, dewijl gij u in uwen geest gemakkelijk kunt voorstellen, wat er op het dorp verder voorviel.

- Liever hoorde ik den schrijver zelf dat vertellen, want alles valt in dergelijke verhalen somtijds geheel anders uit dan men had gedacht.

- Ja, maar wat er van mijn verhaal nog overblijft, is voor u geen raadsel meer; misschien hebt gij reeds aan anderen medegedeeld wat er verder nog moest gebeuren. Mag ik eens raden?

- Zeer gaarne.

- Hebt gij niet gedacht, dat Walt Dremmel reeds weêr op zijne oude boerderij zit?

- Geraden; de schrijver zelf had immers reeds gezegd dat Faab Knokkel de steê wilde koopen?

DE JONGE KUNSTENARES.

- Nu, dat is reeds gebeurd; Dremmel zit fiks in zijne boerderij zooals voorheen. Laat mij nog eens raden: Hebt gij ook niet gedacht, dat hij des zondags, fier als een koning, langs het beruchte kerkpad, dat hem zooveel dol had aangedaan, naar de kerk ging?

- Ook geraden.

- En dat Dremmel voortaan wat minder stijfhoofdig zoude wezen dan vroeger?

- Ook al geraden.

- Nu hebt gij ook nog gedacht, dat heel het dorp met mastboompjes, gekleurd papier, klatergoud en opschriften was getooid, toen Faab met Goolke huwde?

- Ook al geraden.

- Dat de herbergen heel den dag opgepropt waren met boeren, dat al de oude stroopersgeweren voor den dag werden gehaald en er aanhoudend een schot losbrandde ter eere van het nieuwe paar.

- Nog eens juist geraden.

- En dat Faab Knokkel, eigenaar geworden der Moersteê, daar met zijne bruid en zijne zuster zijn intrek nam?

- Neen, nu raadt gij mis, schrijver; hoe kon de lezer weten dat dit moest gebeuren?

- Nu, dat gebeurde zoo; en nu raad ik nog eens: wat hebt gij gedacht van den ouden hoefsmid?

- Dat hij volgens zijn verlangen tot zijnen dood in zijne zwarte smids bleef vijlen en hameren.

- Ja, dat heb ik gedacht.

- Op uwe beurt hebt gij ook mis geraden; Knokkel wilde volstrekt niet dat de brave smid, die toch ook oud en versleten was, nog een slag werkte. Neen, met de arme wees, Sanna, die hij zoovele jaren als zijn eigen kind behandelde, nam hij zijnen intrek op de Moersteê en leefde daar, in den kring van wezens, welke hem lief waren, zoo gelukkig dat hij zijne zwarte smids, zijn zuchtenden blaasbalg, zijn donderenden hamer en zijn bliksemend ijzer op het aambeeld, geheel vergat.

[Nummer 38]

DE WRAAK VAN HLODWIG.

De wraak van Hlodwig.

Wij kennen allen Conscience's tafereelen uit de vijfde eeuw, en die hij getiteld heeft *Hlodwig en Clothildis*. Rome's heerschappij zonk ten gronde, en de strijdzuchtige volksstammen, die langs Rijn, Maas en Schelde woonden, namen de gelegenheid waar om het juk af te schud-

den, 'tegen het wankelend Rome in te rukken en door roof en plundering deelachtig te worden aan al de rijkdommen, door de Romeinen gedurende zoovele eeuwen, vergaderd.

Deze volksstammen spraken allen dezelfde taal en geloofden in dezelfde goden. Zij verbonden zich tot een enkel, ontzaglijk eedgenootschap, waaraan zij den naam van *Frankenbond* gaven en zij zelven noemden zich met den gemeenschappelijken naam *Franken*, dat wil zeggen, vrije mannen. Na de eerste tochten tegen de Romeinen, scheidde dit algemeen verbond zich in twee verschillende gedeelten: de Rijn-Franken of *Ripuaren* en de Nederduitsche Franken of *Saliërs*.

Langs den Rijn, de Roer en de Moezel woonden de Ripuaren. Wat het verbond der Nederduitsche of Salische Franken betreft, het begreep de tegenwoordige gewesten van België en een groot gedeelte van Holland.'

Gedwongen tot wijken, hadden de Romeinen eindelijk aan die stammen het bezit van een der landen ingeruimd. De Nederduitsche Franken vestigden zich te Doornik, een ander opperhoofd te Kamerrijk. Het Kristendom was in opkomst; de tijden nog altijd woelig en oorlogzuchtig. Het is in die dagen welke Conscience met zijne schilderachtige pen ons afschildert en hij doet het met talent.

Een onzer teekenaars heeft in dit krachtvolle boek een onderwerp gevonden, dat hij aan het papier toevertrouwde. Ja, dat zijn wel de sterke, fiere, halfwilde en met den geest van het heidendom doortrokken mannen, welke Conscience ons afschilderde! Voor de uitlegging der gravure zelve, verwijzen wij tot het boek zelve.

Echt of valsch?

Het tafereeltje, dat wij meêdeelen, is van William Hunt, die evenals Schendel, hier een effect van kaarslicht heeft nagebootst. De jongen van de appelkraam heeft zoo even een schootvol appelen verkocht, en hij twijfelt nu of het ontvangen muntstukje wel echt is. Echt of valsch? *That is great question* voor hem op dit oogenblik. De knaap heeft het licht, met een geolied papier omgeven, opgevat om des te beter te kunnen onderzoeken. De twijfel duurt echter voort en teekent zich karaktervol op het wezen van den lieven jongen af.

De derwisch.

Derwischen zijn, zooals onze lezers zullen weten, turksche of liever mahomedaansche geestelijken, die, onder het bestuur van eenen cheik, door den grooten mufti genoemd worden, en in gemeenschap leven. Was in vroeger dagen de levensregel der derwischen zeer streng, dan is dit nu het geval niet meer, en indien zij slechts een paar keer per week in het klooster komen doorbrengen, mogen zij zelfs vrouwen nemen.

De turksche geestelijke is dom en vriend van sterke dranken, en legt de Koran, het wetboek van den profeet, hem strenge vasten op, gedurende welke hij niets mag eten, tenzij na zonne-ondergang, dan weet hij den prikkel des hongers door het veelvuldig gebruik van opium te stillen.

De derwischen worden verdeeld in draaiende en huilende derwischen. Ziehier hoe een onzer vrienden, de schilder Huysmans, eene plechtigheid der derwischen beschrijft:

'Wij kwamen omtrent half een bij de derwischen; hunne plechtigheden moesten slechts ten twee ure beginnen; er bleef ons dus tijd over om koffie te drinken, gezeten op de divans der binnenplaats. Een derwisch bediende ons. Hij had een overgroote persaansche muts op het hoofd en een zoo verwilderd gezicht, dat ik het niet licht vergeten zal. Eenige geloovigen, die de plechtigheid kwamen bijwonen, gelijk wij ongeloovigen, waren ook, met koffie en *tchoubouck*, in afwachting.

Eindelijk was het uur daar; wij traden in eene kleine moskee, ter zelver tijd als eenige dames en andere vreemdelingen. Rechts van den *mehrab*, het altaar, die met het front naar Mekka staat, zag men bijlen, lansen en andere antieke wapens, welke aan geheiligde derwischen hadden toebehoord; aan den muur links van den *mehrab* hingen tamboerijns en timbalen.

Op den *mehrab* zelve lag de bedelzak van den derwisch, en in eene lijst las men spreuken van den Koran. Rechts van het altaar stonden twee standaarden van groene en witte kleuren - de kleuren van den profeet. Het opperhoofd der derwischen ging op den *mehrab* staan. Aan zijne zijde kwamen zich de voorname aanwezigen op tiegersvellen, matten en tapijten neêrzetten. Voor hen stond een kring van een vijftigtal huilende derwischen van allerlei soort. Zij stonden elleboog tegen elleboog. Aan de uiterste linkerzij van dien kring zag men vier of vijf draaiende derwischen; links een zanger en tamboerijnspeler en een fluitist.

De plechtigheid begon; allen vingen aan met zingen en dit op een en denzelfden toon, doch in volledige harmonie. Dan traden twee draaiende derwischen buiten den kring: een dezer was een jongman, de ander een kind van elf of twaalf jaar. Zij begonnen te draaien met hunne groote rokken, die, ten gevolge van loodjes onder aan den boord bevestigd, zich immer breeder en breeder uitzetteden.

De huilende derwischen balanceerden op maat, altijd voorthuilende. Dat ging immer *crescendo*, niet ongelijk aan het gedruisch van een balancier eener stoommachine. Hun opperhoofd ging rondom den kring, moedigde hen aan, klapte in de handen en deed dezelfde beweging als zij. Het geschreeuw, de afmatting en de opgewondenheid ging eindelijk zoo ver, dat het gebrul verschrikkelijk werd.

Eenigen wierpen hunne kleêren weg en bleven naakt; anderen wierpen enkel hun hoofddeksel ter zij. De lange haarlokken brachten te weeg dat men niets meer van hun aangezicht bespeurde, zoo snel bogen zij zich en richtteden zij zich wêer op. Eenigen maakten afschuwelijke grimassen. Het zweet brak van alle kanten bij hen uit. Sommigen vielen als zware massas op den grond, maar hoofd en lichaam deed nog altijd de gegevene beweging.

Men bracht de gevallenen ter zijde, want het is eene schande de plechtigheid niet te kunnen voleindigen. Van tijd tot tijd deed het opperhoofd een hunner uit den kring treden, om hem naast geburen te plaatsen, wier magnetischen invloed hij het best voor hen waande.

Dit alles duurde zeven en twintig minuten; de jongelieden draaiden nog altijd voort; zij hielden de armen uitgestrekt; de linkerhand was met de palm buitenwaarts gekeerd. Na eene tweede rust herbegon alles. De twee derwischen, welke gevallen waren, schenen zinneloos te zijn; in hunne zinsverbijstering riepen zij *Allah, Allah!* Toen eindelijk de plechtigheid drie kwartier geduurd had, ging het opperhoofd op den *mehrab* staan. Het geschreeuw hield op, en al de derwischen defileerden voor hem en kwamen hem omhelzen. De eerste zette zich rechts van het opperhoofd: de

tweede omhelsde, na dit het opperhoofd gedaan te hebben, zijn konfrater en nam op zijne beurt rechts van hem plaats. De overigen deden alzoo. Dan baden zij vereenigd, de armen uitgestrekt en de palm der hand in de hoogte.

De twee gevallenen stonden woedend op. Een hunner sloeg, tot driemaal toe, het hoofd tegen den muur, zoo hevig dat er een inprentsel van den slag in de kalk zichtbaar was. Dan bonsde hij met het hoofd op de vloersteenen en viel eindelijk op den grond. Eindelijk stond hij op, kwam het hoofd in de handen van het opperhoofd leggen, en ging beschaamd en het aangezicht verbergend heen. Zijn gezel stond insgelijks op en volgde hem.

Allen gingen nu heel vreedzaam in de open lucht koffiedrinken en rooken. Zoo eindigde de plechtigheid, welke acht en veertig minuten juist geduurd had.'

De derwischen martelen zich niet zelden met gloeiende kolen, gloeiende lemmers en wat dies meer. Soms zelfs eten zij gloeiende kolen. De aanneming dezer derwischen is van vele ceremoniën vergezeld. Gedurende hun noviciaat, worden zij aan zware proeven onderworpen. Als zij worden ingelijfd, leert de cheik hun 'de mysterieuse woorden,' waarmeê zij de godheid moeten aanroepen.

De schildwacht.

'Wie daar? Sta stil of 'k schiet!'
- Men zwijgt... - 'Wie daar of 'k vure!'
'k Had wellicht niets gehoord dan 't hol en dof gehuil
Der winden in 't verschiet,
Of wel, in 't nachtelijk ure,
't Geblaf eens trouwen honds, of 't krassen van een uil;

Misschien was 't ook een kreet
Der wachten in de verte,
Die daar, als ik, des nachts, zoo droef in 't ronde gaan...
Ach! de oorlog is zoo wreed.
Wat breekt hij menig herte!
Wat doet hij over de aard getreur, geween ontstaan!

Het weêr is guur en koud;
Bevroren zijn de velden;
De zilvren maan weerkaatst op sneeuwvlok en op ijs,
Wen ze van achter 't woud
Den nachte mij komt melden,
Droef starend op 't geboomt, van sneeuw en ijzel grijs.
Ik bibber... en 't geweer
Ontvalt bijna mijn handen,
En toch, ik moet hier zoo staan turen heel den nacht...
Ach, zag ik ze maar weêr
Mijns vaders vruchtbre landen,
Waar steeds geluk en vreê den dorpling tegenlacht!

Men zegt, het is zoo schoon
Voor 't vaderland te sterven;
Maar ik, die zelf niet weet '*waarom*' ik strijden moet,
'k Wou liever in mijn woon
De krijgsgeruchten derven,
Dan zoo, met eigen hand, te storten 's vijands bloed...
Men zegt, wanneer ik sterf
Den waren dood der helden,
Dan strooit het nakroost eens zijn lauwren op mijn graf;
Maar ik, die liever leef,
'k Bleef liever in de velden
En liever dan 't geschut hoorde ik het hondgeblaf!

't Is nu de zaalge stond
Waarop, in 's vaders woning,
De kleine kring zich rond de zware tafel schaart;
Thans gaan de teugen rond,
En 't zoetste dat de honing
Ooit gunde, de oude most, wordt langer niet gespaard.
Dan menig vreemd verhaal
Van geesten en van spooken,
En meenge vlaamsche spreuk wordt puntig aangebracht;
Gewis wordt onder 't maal
Van d' armen zoon gesproken,
Die elk, in 't needrig huis, zoo gretiglijk verwacht.

Ik zie 't, o ja, daar staat
Mijn zitbank onbezeten,
Ik zie hoe zuster soms een traan vaagt uit heur oog;
Ik zie het bleek gelaat
Der moeder, rood bekreten
Van tranen voor den zoon, die naar het slagveld toog;
En 'k hoor, mij dunkt, mijn vaêr
Hen troosten met de woorden:
'O, weent niet, maar bidt God; Hij brengt alleen hem weêr,
Hij zal hem in 't gevaar

Beschermen, en deze oorden
Zien eerlang hem terug.. Beminden, bidt den Heer!'

O ja, mij dunkt, ik hoor 't!
- Wou God dien wensch verhooren!
O, mocht ik maar terug naar 't nederige veld,
Waar alles 't hart bekoort,
Waar niets den vreê komt storen,
En waar, zoo vol geluk, het leven henensnelt...
Ja, dat toch de vreê
Op aarde wederkeere,
Die vrede, die 't heelal in paradijs hervormt...
Verhoor, verhoor die bee,
Ik smeek U, Opperheere,
Geef kalmte en rust en heil, waar thans het onweêr stormt.

Ach! ware ik nog althans
Bij ouders en bij magen,
En bij de liefste-mijn, die mij zoo teêr bemint;
En mocht ik haar ten dans,
Den eersten meidag vragen:
'Wie of ze, in 't gansche dorp, den braafsten jongman vindt?'
En kon ik dan heur koon
Zien eensklaps eerbaar blozen,
Wen ze mij stille zegt: 'De braafste, die zijt gij!'
Mocht ik dan weêr een kroon
Der schoonste lenterozen
Haar schenken na den dans! Geen zaalger uur voor mij!

Vorstinne van den nacht,
Gegroet! Van uit den hoogen
Blikt ge op het dak misschien van mijne liefste neêr;
Ze droomt gewis en lacht...
Maar, waakt ze, sus haar de oogen
Met uwe kussen dicht; zij blijft mij immer teêr...
En zend daarna uw licht
Op de ouderlijke hoeve,
O, mane, tot weerom eene nieuwe dag breke aan;
Want daar, daar knielt, wellicht,
Voor 't kruisbeeld, eene droeve
Bedrukte moeder neêr, wegsmeltend in getraan...

. . . .
'Wie daar? Sta stil of 'k schiet!'
Men zwijgt - 'Wie daar? Ik vure!'
Geen antwoord - 't was wellicht het hol en dof gehuil
Der winden in 't verschiet,
Of wel in 't nachtlijk ure,
Het klinglen van mijn staal, of 't krassen van den uil...
Misschien was 't ook een kreet
Der wachten, in de verte,
Die daar, als ik, des nachts, zoo droef in 't ronde gaan...
Ach! de oorlog is zoo wreed.
Wat breekt hij menig herte!
Wat doet hij over de aard getreur, geween ontstaan!

26 April 1875.
P. EGMONTS.

Maria Stuart en Elisabeth.
(*Vervolg*.)

Daarna legde zij zich te bed en sliep - sliep rustig en kalm eenige uren, zoo rustig en kalm alsof de dageraad voor haar niet met bloed moest bevlekt worden. Toen zij ontwaakte was het nog nacht.... Het lamplicht brandde stil en traag in het vertrek.... Alles was doodstil rondom haar.... Zij bereidde zich door het gebed tot den dood.

Een priester, volgens haar geloof en haar hart, had zij niet; doch men had in dien pijnlijken toestand voorzien. Immers, de koningin had eene Hostie in haar bezit door Paus Pius V geconsacreerd - en nadat zij zich vergewist had dat geen verraderlijk oog haar bespiedde, nam zij het Lam Gods en - nuttigde.

De flauwe februarimorgen brak door de grauwe wolken.... Maria Stuart groette voor het laatst den aanbrekenden dag. Het aardsche licht was mistig en nevelig; straks echter zou zij het eeuwige licht zien!

De koningin kleedde zich in een kleed van zijde en fluweel, hetwelk

zij voor zich teruggehouden had. Immers, op een zoo plechtigen dag dat zij heenging tot den Vader, moest zij zich zoo feestelijk kleeden, als 't haar mogelijk was. Op haar hart hing het kruis, in hare hand hield zij het O.L. Vrouwe getijdenboek en het krusifiks.

De sherif Thomas Andrews trad binnen, en meldde haar dat het uur gekomen was. Geen trek veranderde in haar wezen. 'Ik ben gereed,' zegde zij, en nam nogmaals afscheid van hare omgeving. Leunend op den arm van bedienden des slotvoogds, ten gevolge eener ongesteldheid aan het been, verliet zij niettemin met majesteit het vertrek en trad in eene aangrenzende zaal.

ECHT OF VALSCH?

Daar ontmoette zij Melvil, haar ouden huismeester. Vooruitschietend, wierp deze zich weenend en snikkend voor haar, en versperde haar den weg. Diep was zij ontroerd. 'Staak uw kermen en weenen, Melvil,' zegde zij. 'Gij hebt meer reden u te verheugen, dan u te bedroeven. Gij zult eindelijk het langzaam naderend en zoo verlangd einde der ongelukken van Maria Stuart zien. Leer, trouwe vriend, dat alles hier ijdelheid is; dat alles door smart wordt vergiftigd en dat de wereld niets anders is dan eene wijde zee van lijden en tranen. Melvil, ik bezweer u voor mij te

verkondigen, *dat ik sterf onwankelbaar in mijn geloof* (het zuiver, waar katholiek geloof), onwankelbaar geheckt aan Schotland en Frankrijk.'

Dan zegde zij nog:

'Dat God mijne dood vergeve, aan die welke haar zoo lang hebben gewenscht, die zooveel dorst hadden naar mijn bloed, als het smachtend hert naar eene beek zoekt om zijnen dorst te lesschen. O God, mijn God! Gij, die de oorsprong zijt van alle waarheid, Gij ziet tot in de geheimste plooien van mijn hart - Gij weet met welke rechtzinnigheid ik immer getracht heb, de beste eendracht tusschen Schotland en Engeland daar te stellen; met welke zorg ik altijd trachtte de kiem van die noodlottige twisten uit te dooven.....

Melvil, zeg aan mijn zoon, dat hij zich zijner moeder herinnert; zeg hem dat, niettegenstaande mijne ongelukken, ik nooit iets deed,

dat het koninkrijk Schotland kon benadeelen.....' Dan boog zij zich en kuste het met tranen overgoten aangezicht des grijsaards. 'Vaarwel, beste Melvil, nogmaals vaarwel, goede Melvil; uwe meesteresse, uwe koningin beveelt zich in uwe gebeden.....'

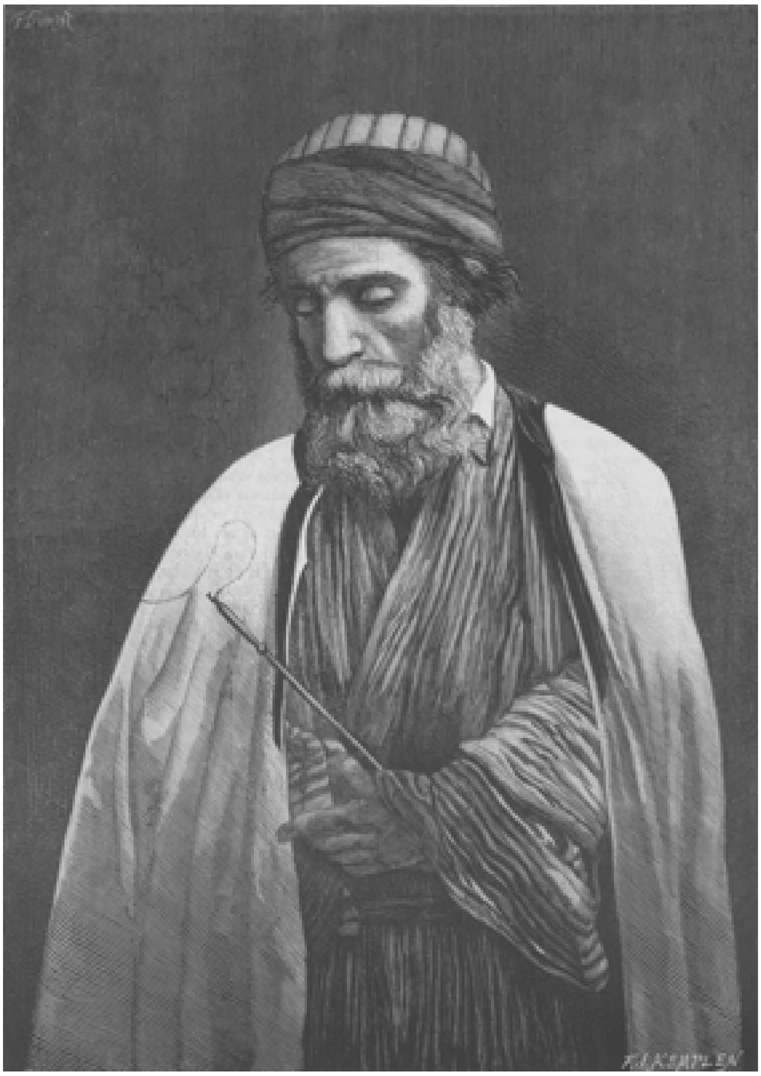

DE DERWISCH.

Men weigerde haar de gunst, dat bare bedienden haar zouden vergezellen: - de grafelijke beulen wilden beul zijn tot het laatste toe. Eindelijk zelf ziende hoe afschuwelijk en hatelijk zij waren, stonden zij toe dat een klein getal haar volgen zou. De koningin koos vier mannen en twee vrouwen uit. Die wezens waren bare eenige familie.

Dan trad zij rustig, kalm, met natuurlijke majesteit in eene tweede zaal, waar het schavot was opgericht en waar twee beulen haar wachtten. Kalm schouwde zij het een en ander aan. De aanwezigen aldaar waren dieper bewogen dan zij; want aller harten bonsden, aller leden trilden, velen weenden en snikten en nokten achter de opengespreide handen.

Maria Stuart luisterde naar het aflezen van het doodvonnis, alsof het haar niet gegolden had; maar den meineedigen priester, den deken van Peterborow, die aan hare ooren teksten en spreuken beuzelde en ratelde, wees zij af, nogmaals luidop verklarende dat zij stierf in het waarachtig roomsch katholiek geloof en bereid was haar leven ten offer te brengen tot verdediging van dat geloof.

Toen die protestantsche dweeper niets met vermaningen van haar erlangen kon, nam hij een toon van gezag aan en gebood haar heur valsch geloof af te zweeren, en berouw te toonen over hare begane misdrijven. Op dit laatste verwijt verwaardigde zij zich niet hem te antwoorden; zij onderbrak hem echter en zegde plechtig: ‘ik ben geboren, ik heb geleefd en zal sterven in mijn geloof,’ in het katholiek geloof.

De graven van Kent en Schrewbury deden ten slotte den komediant ophouden, en Maria Stuart had de getijden der H. Maagd. Dan, altijd volgens den atheïst Hume, dan vroeg zij luidop, in de engelsche taal, aan God dat Hij genadig mocht neêrzien op de bedroefde Moederkerk; dat Hij een einde mocht stellen aan hare rampen. Zij had voor haren zoon; zij bad..... voor koningin Elisabeth; zij had dat God langen voorspoed over die vorstin zou doen neêrdalen.’

En in dat verheven, goddelijk oogenblik, durfde de walgelijke graaf van Kent het kruisbeeld nog beleedigen, waarop zij het oog vestigde - en 't was echter die goddelijke Meester, welke haar dat grootsch en zielroerend gebed inboezemde!

De koningin weerde den scherprechter af, die haar wilde ontdoen van hare kleêren; zij deed dit zelf met behulp van hare twee vrouwen. Men hoorde in het rond niets dan nokken, snikken en weenen - en zij, zich omkeerende, legde den vinger op hare lippen, om hare bedienden tot stilzwijgen aan te manen. Dan gaf zij hun haren zegen, liet de oogen blinden en bad: ‘Open uwe armen, o mijn God! Zooals Gij uwe armen uitstrektet op het kruis, strek ze ook nu uit om mij te ontvangen.....’

De bijl viel, en bij den derden slag was de moord voltrokken.

VII.

Dat was de dood als vriend! Ik ken in geene geschiedenis, eene zoo edele, zoo grootsche dood als die van Maria Stuart, al was er dan ook niets gespaard, om haar, in de laatste oogenblikken, met hare majesteit, haar geloof te doen verliezen.

Neen, zoo sterft geene misdadige vrouw; de misdadige vrouw sterft zonder grootheid en als het ware haren kronenglans verloochenend, gelijk Elisabeth! De dood van Maria Stuart moge dan voor sommigen geen afdoende bewijs zijn van hare onschuld, dan toch zal iedereen moeten bekennen, dat zij eene schitterende bekroning is der onweêrlegbare getuigenissen, welke wij hebben aangehaald. De katholieken, hare tijdgenooten, daarin eens met vele protestanten, schreven op haar graf: *‘Hier ligt, met de asch van Maria Stuart, de majesteit der koningen begraven.’*

Zij was begraven - en voor velen is zij begraven gebleven!

Dat is de waarheid, terwijl Elisabeth nog wilde liegen voor het nageslacht, toen zij zelf gebood op haar marmer in gouden letters te griffelen: *‘Hier ligt Elisabeth, die als maagd regeerde en als maagd stierf.....’* Kluchtspeelster tot zelfs in het graf!

Het is vandaag, of ten minste binnen eenige uren, twee honderd acht en tachtig jaar geleden, dat de koningin van Schotland *a été égorgée par Elisabeth*, zegt een fransch schrijver, en nu eerst klopt het menschdom, dat eeuwen lang in twijfel gestaan

heeft, overtuigd, maar nu ook diep verontwaardigd op de graven en roept, niet al de handlangers - de slaven volgens het vonnis der meesteres - maar de groote en lang gevierde souvereine Elisabeth voor de rechtbank van het openbaar geweten.

De tijd heeft hier niets doen vergeten. Integendeel. De tijd heeft de aanranders van het slachtoffer doen verzwakken en vallen, en zijne verdedigers versterkt en doen aangroeien. De Northumberland's, de Wesmoreland's, de Pembroke's, de Arundel's, de Norfolk's en zoovele andere edellieden, protestantsche en katholieke - want Froude liegt als bij zegt dat zij tusschen de protestanten geen verdedigers vond - al die edele ridders, waarvan er velen hun bloed voor haar ten offer brachten, hebben navolgers gevonden en een heir van schrijvers en woordvoerders hebben luider en luider hare eerherstelling gevraagd.

En die eerherstellers, wij herhalen het, zijn niet alleen katholieken, maar ook protestanten, zooals in de laatste dagen de meer gemelde John Hosack, advokaat te Edimburg, wiens eerste boekdeel van zijn werk *Maria*, *koningin van Schotland, en hare beschuldigers*, in 1870 en het tweede verleden jaar verscheen. In Frankrijk trad, ook in de laatste tijden, Jules Gauthier, in Nederland professor De Rijk op; maar de onweerlegbare bewijzen werden door Hosack en twee of drie anderen, geleverd of liever volledigd. Twee honderd acht en tachtig jaar heeft dus de laster van eenen ellendige, van eenen huurling, van eenen Judas, die zijne meesteresse had verkocht - kortom, van Buchanan, op de nagedachtenis gewogen! Twee honderd acht en tachtig jaar, eer dat lasternet, door Elisabeth en hare handlangers geweven, verscheurd werd, en hoelang zal het nog duren dat de draden van het gescheurde net; ons van tijd tot tijd in het aangezicht zullen vliegen!

(*Slot volgt*).

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.

I.
Een geheimzinnig huisgezin.

Het was een schoone, zonnige zondag der maand juni.

De Schelde was effen en blauw, de hemel onbewolkt en aan de landingsplaats dampte de stoomboot, die de rivier zou opvaren.

Op de kaai en aan boord bevonden zich een aantal heeren en dames, mannen en vrouwen van verschillenden stand en rang, die de wel wat langer, maar altijd vroolijker reis langs het water verkiezen boven de reis per spoor.

De bestemming der stoomboot was naar Rotterdam.

Eindelijk luidde de klok aan boord, ten teeken van vertrek.

De volksmenigte groepeerde zich op het dek, onder de wit linnen tent en de tocht ving aan.

De groene boorden der Schelde, de reeê met schepen bezet, de wijd uitgestrekte stad met haar eindeloos getal daken, gevels en torenspitsen, schuiven langzaam achteruit.

Het water bruist voor den boeg der boot weg; eene frissche koelte waait door de menigte heen, en het lied van den straatzanger, met begeleiding eener guitaar, veraangenaamt den tocht.

Tusschen de dichte menigte zullen wij slechts vier personen uitkiezen: - drie van deze bezetten eene bank; de vierde heeft tegenover hen, of liever tegenover haar, plaats gevonden.

De drie personen zijn dames: eene moeder en hare twee dochters.

De eerste is eene vrouw met lang en bleek gelaat, donker oog, reeds grijzend haar, doch met dat onloochenbaar kenmerk van vroegere schoonheid.

De kalmte op haar wezen, de bedaarde welwillendheid waarmeê zij spreekt, de ongedwongenheid, wij zouden zelfs zeggen het aangename harer manieren, de deftige en stemmige kleeding - alles duidt de vrouw van onderscheiding aan.

Het uiterlijke dezer dame schijnt den fijnen opmerker toe te fluisteren, dat zij geleden heeft; doch indien iemand deze bemerking maakte, moest hij er onmiddellijk bijvoegen, dat zij alsdan haar lijden met kracht en gelatenheid had gedragen.

Rechts en links van haar zitten de twee meisjes, beiden van zoo wat twintig jaar oud: beiden met eenen trek der moeder in het aangezicht, doch natuurlijk, vinniger, levendiger, opgewekter dan bij haar: - 't is de bloemenlijd en het stemmige najaar, de heldere zonnestraal en de grauw wordende hemel, die de sneeuw- en hagelvlaag voorspelt.

De oudste is eene zwartlokkige met blauwe oogen, de tweede heeft meer kastanjebruin haar, maar even lichte oogappels.

Beider wenkbrauwbogen zijn fraai geteekend; beider vel is blank, beider lippen zijn frisch rood; doch de zwartlokkige is zonder twijfel de schoonste, en moet het meeste de moeder, in hare jeugd, hebben benaderd.

Men noemt die dame mevrouw Van Leefdael, en de geleerden beweren, misschien wel met eenig recht, dat de Van Leefdael's afstammelingen zijn uit het aloud geslacht van dien naam, hetwelk in de geschiedenis der 16^{e} eeuw eene zekere rol speelde.

Hare dochters dragen de namen van Veva en Liva, verkortingen van Genoveva en Godeliva.

De persoon, die tegenover haar heeft plaats genomen, is een jonkman van zes of zeven en twintig jaren; zijn zomerkleed, de fantasiehoed, de gouden horlogieketting, de ring met breeden steen aan den vinger, toonen den man naar de mode, of ten minste van goeden smaak aan; maar zijn uiterlijk, zijne houding, bewegingen en taal bewijzen, wat beter is, den man van opvoeding en onderscheiding.

Albert Van Velthem, zoo is zijn naam, heeft een flink, mannelijk, en geenszins onaangenaam gezicht; zijn oog is geestig, de toon zijner stem natuurlijk en welduidend.

Die jonge man is alleen in de wereld en aan het hoofd eener niet onaanzienlijke fortuin, ofschoon hij zeer kalm en huiselijk, omringd door zijne boeken, schilderijen, prenten en andere kostbaarheden, leeft.

Albert bestudeert voor zijn vermaak, zelfs met eene zekere voorliefde, de plantenkunde, vormt een herbarium, teekent zeer aardig, speelt piano, en doet verder wat elk jong en bedaard man doet: rookt sigaren, jaagt in het herfstseizoen, rijdt somwijlen te paard, reist in den zomer naar eene badplaats en is wel eens vroolijk met de vroolijken.

Een paar erfenissen hebben hem dien gansch onafhankelijken stand in de samenleving bezorgd.

Een zeer aanzienlijk huis in het midden van Antwerpen, waar zijn vader vroeger woonde, heeft hij sedert eenigen tijd verlaten en verhuurd, en bewoont nu buiten de oude stad, eene kleine, sierlijke woning met veranda, bloemkassen, hof en stalling voor een paard.

Recht stil is het daar in en rondom die woning, en de jonge man kan zich ongestoord aan al zijne liefhebberijen overgeven.

Maar zoo lief en aangenaam is de eenzaamheid niet, of men wordt wel eens moede den vlinder te zien fladderen, de bijen te hooren gonzen, de zon en de rozen te zien schitteren, en in een van die oogen-blikken heeft Albert Van Velthem zijne vertrekken, die uitzicht op den hof geven, verlaten, en plaats genomen voor een venster, dat op de straat uitzicht heeft.

Wie woont tegenover hem in dat net burgerhuis? Hij weet het wel, doch hij heeft zich daarover tot nu toe niet bekommerd.

Dat huis is bewoond door mevrouw Van Leefdael en hare twee dochters, die ook wel weten wie haar buurman is, doch zich daaromtrent evenmin verder hebben ingelaten.

De gordijntjes van dat huis zijn altijd gesloten; de huisgenooten leven dus in de kamers, die op den hof uitzicht hebben.

Zelden gaat het drietal uit; zelden komt er bezoek; de Van Leefdael's hebben echter vroeger, jaren geleden, tamelijk druk in de deftige wereld geleefd, doch 't is of zij nu verlangen vergeten te worden.

Voor een vijftiental jaren moet er iets ter beurze hebben plaats gehad, waarin mijnheer Van Leefdael erg betrokken was, waarin hij zelfs zijne fortuin gelaten heeft; doch het rechte woord is niet gekend of reeds vergeten.

Vijftien jaren! 't is in onze dagen inderdaad eene eeuwigheid! In vijftien jaar gaat, in onze dagen, een handelshuis driemaal ten onder, en komt er ook weêr driemaal boven op!

Zeker is 't, dat sedert dien de familie eenzaam en vergeten, doch altijd zeer fatsoenlijk leeft, en de reden der afzondering ten eenemale aan haar zelve moet geweten worden.

De vader leeft nog, doch hij bevindt zich in den vreemde, in eene plantage van Amerika - zegt men - en daar hermaakt hij - zoo zegt men nog - zijne fortuin; maar het juiste woord van dat alles is bij het publiek niet bekend.

Soms, doch zeer zelden, komt hij over, blijft eenige weken evenals zijne familie achter de gordijntjes verscholen, vertoont zich zelden, verdwijnt dan weêr en wordt andermaal vergeten.

Voor velen zelfs bestaat de vader niet meer....

Albert Van Velthem heeft hem nooit gezien, weet niets van hem, dan wat hij eens terloops en lang geleden, heeft hooren zeggen, bekommert zich trouwens niet om hem en de zijnen, tenzij toen hem, zooals wij zeiden, een oogenblik verveling overviel.

Hoe het zij, en wij denken den lezer verdere bijzonderheden te kunnen sparen, eens trad de jonge man het huis van mevrouw Van Leefdael binnen, hetgeen menigeen, die voor de spion of achter de gordijntjes zat te loeren, grootelijks verwonderde.

De lezer kent reeds de drie bewoonsters, en om het vierde schepsel, een oude dienstmeid, zal hij zich gewis niet bekommeren.

De ontvangst, door de dame des huizes den heer Van Velthem bewezen, was zeer onderscheiden; zij was welwillend, doch, in zekeren zin, zeer terughoudend; de handelwijze der meisjes was zoo keurig, zedig als wenschelijk, zonder dat in iets een glimp van gemaaktheid doorstraalde.

Het was, in den vollen zin des woords, een huisgezin van den beschaafden stempel; de wellevendheid, de goede manieren waren als in haar vergroeid, kortom, vormden met haar een volkomen geheel, waren haar gansch eigen.

Toen de jonge rentenier ten tweede male terugkeerde, werd er muziek gemaakt en toonden de meisjes hierin een merkwaardig talent.

De derde maal bezocht men de kleine bloemkas, en dronk men thee in de veranda.

Gansch het huis was met eene bijzondere stemmigheid en netheid onderhouden; doch toen mijnheer Van Velthem eens, bij een zekere gelegenheid, wachten moest en naast de veranda eene deur zag openstaan, dreef hij de nieuwsgierigheid zoo ver, zich in eene hem onbekende kamer te wagen.

Dit vertrek was zeer goed gemeubeleerd, doch de meubels waren van voor dertig jaren: op den schoorsteenmantel, op de pronktafeltjes, op de tafel zelve stonden een aantal curiositeiten.

Als wij ‘curiositeiten’ zeggen, bedoelen wij zoowel natuurwonderen als fantasieën van menschelijken geest en nijverheid, doch de laatste waren van die soort, dat men elders hiervan geen exemplaren aantreft,

Wij laten hier eenige versteende plantgewassen, daar eenige rijkgekleurde zeeschelpen, ginds rotskristallen, stalactieten of stalagmieten ter zijde, en wijzen op verschillende beeldjes in kleiaarde, welke allen door dezelfde hand schenen gemaakt te zijn.

Hier de dood als saletjonker gekleed en die een waaier voor het aangezicht houdt, om dit laatste aan eene coquette dame, die hij aan den arm heeft, te verbergen; daar eene soort van Mephistopheles, welke spottend in een handspiegeltje loert; ginds een dikke drinkebroêr, een advokaat, duivels, gendarmes, deurwaarders - deze grinnekend, gene lachend, een andere weenend - allen met komische of satirieke uitdrukkingen en houdingen.

Als vorm mocht daar soms wel iets op af te wijzen vallen, gewis; doch over het algemeen genomen, lag er in de opvatting, in de samenstelling en in de uitdrukking een diepen zin; elk was een greep in het menschelijk leven.

Op de tafel stond eene zwart geverfde doos, en op dezer deksel een kring gekleurde beeldjes, ruw gesneden maar vol geestige uitdrukking.

Hand aan hand stonden daar de koning met den bedelaar, de rechter met den gauwdief, de woekeraar met den geldleener - al die mannelijke figuren met vrouwelijke doormengeld.

Mijnheer Albert beschouwde dit alles met eene mengeling van bewondering en nieuwsgierigheid.

Aan den muur hing een flink geschilderd portret: het was dat van een man van een dertigtal jaren met een mager, scherp geteekend, vinnig, spotziek en vroolijk gelaat.

Hij zat achterover in een leuningstoel, had eene witte slaapmuts schuins op de zwarte krullende lokken, hield in de eene hand een glas schuimende champagne, in de andere een sigaar en blies den zilveren damp dezer laatste naar de zoldering.

In die wolken vormden zich, nevelig, allcrlei figuren van grooten en machtigen in de wereld: de vroolijke man scheen ze allen naar de maan te blazen!

Bij het zien van dit portret moest men wel glimlachen, willen of

niet; 't was gewis de luim van een kunstenaar, een studentengril of iets dergelijks.

Doch als men het portret in betrekking bracht met hetgeen men zoo al in de kamer zag, kon men denken dat alles met elkander in harmonie was, en aan een bepaald denkbeeld van den man op de schilderij, vasthing.

Mijnheer Van Velthem wendde zich rechts en links, en vond nog andere curiositeiten: opgezette vogels, opgevulde katten, honden en vossen, rattenstaarten en misschien wel galgekoorden.

Eindelijk keerde hij, schier werktuigelijk, tot de tafel waarop de zwarte doos stond, terug en legde zijn vinger op deze laatste.

Raakte de vinger, min of meer drukkend, eene veêr? Waarschijnlijk, want eensklaps sprong, in het midden van den kring der beeldjes, een kleine luik open, en de dood, op een oud, mager, geraamtelijk paard gezeten, verscheen en maakte de beweging van de dwarsfluit te spelen.

De muziek in de doos liet een luchtigen wals hooren, en de dansers zwierden rond.

Mijnheer Van Velthem stond op dat zonderlinge tooneel te staren, toen tamelijk snel mevrouw Van Leefdael binnentrad, en op een wel ietwat verlegen toon zegde:

‘Aardigheden uit de ledige oogenblikken van mijnheer Van Leefdael!’ woorden die mijnheer Albert niet scheen te verstaan.

‘Ik ben toch, hoop ik, niet onbescheiden geweest, mevrouw,’ zegde de jonge man, ‘met een oogslag in deze kamer te werpen.’

‘O, geenszins, geenszins!’ was het antwoord.

‘Mag ik u vragen, mevrouw, wie de kunstenaar is, die deze geest volle figuurtjes sneed of boetseerde?’

‘Kunstenaar?.....’

WAAR IS DE VADER? - de muziek binnen in de doos liet een luchtige wals hooren, en de dansers zwierden rond.

‘Gewis, mevrouw, en zelfs een groot kunstenaar.’

‘Dwaasheid!’

‘Toch niet! Hij, die deze beeldjes maakte, was een man van talent.’

‘Wel, mijnheer Van Leefdael hield zich met dit alles bezig, om zijne vrienden en zich zelf te vermaken. Toen de kinderen klein waren, speelde hij voor hen.....’ zij hield plotseling op.

‘Mijnheer Van Leefdael moet een vroolijk karakter hebben, te oordeelen.....’

‘Geenszins; hij is integendeel altijd een zeer stemmig man geweest, doch die wel op tijd lachen kon. Thans echter.....’

De dame ging naar de deur, en dewijl dit door mijnheer Van Velthem als een teeken beschouwd werd, zich bij het gezelschap te voegen, trad hij ook naar den dorpel.

Op het oogenblik dat hij dezen overstapte, zakte de dood op zijn mager paard, in de doos terug, hielden de dansers halt en zweeg de vroolijke wals.

Door de spleet der deur, die mevrouw achter zich toetrok, zag mijnheer Van Velthem het portret aan den muur nog lachen, de advokaten, deurwaarders, gendarmes, duivels en andere caricaturen in klei, nog grinniken en grijnzen.

‘Ik ben,’ herhaalde mijnheer Van Velthem, ‘toch niet onbescheiden geweest, mevrouw....’

‘Wel in 't geheel niet,’ was het uitdrukkelijk antwoord. ‘Indien het u lust die nietigheden, daar als aandenken vereenigd, nogmaals te zien, zal men ze u volgaarne toonen.’

Mijnheer Albert was gerust gesteld; men sprak, bij de meisjes teruggekomen, weinig of niet meer over de aardigheden, welke Veva en Liva lachend met den naam van akeligheden bestempelden.

De kamer bleef echter voortaan gesloten, en men deed alsof zij niet bestond.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 39]

DE AFTOCHT DER TIEN DUIZEND.

De aftocht der tien duizend.

De aftocht der Tien Duizend, door Xenophon beschreven, is en blijft, door de eeuwen heen, een wapenfeit, en Doré heeft het andermaal voor ons aanschouwelijk willen maken. Xenophon, veldheer, wijsgeer en geschiedschrijver, zoon van Gryllus, werd in Attica, ongeveer 445 jaar voor Kristus, geboren. Hij was nog jong, pas zestien jaar, toen hij reeds tusschen de leerlingen van den wijzen meester, Socrates, optrad. Deze redde hem het leven in den veldslag van Delium, 424 jaar voor Kristus.

Xenophon diende in de oorlogen van den Peloponesus onder de huurtroepen en nam, na den dood van den aanleider, het bevel over deze. Het was met tien duizend dezer, dat hij den beroemden aftocht volbracht van de oevers van den Tiger tot Chrysopolis. Daarna herstelde hij Seuthes, koning van Thracië, op den troon en bracht zijne tien duizend man in lonië, waar zij in dienst van Sparta traden.

Wat Xenophon betreft, hij verbond zich met Agesilaus, koning van Sparta, en werd daarom door zijne medeburgers verbannen. Zijne werken zijn talrijk en worden nog hoog geschat; men verdeelt ze in vier klassen: in historische, staatkundige, militaire en wijsgeerige werken, en zijn geroemd om hunnen sierlijken en zuiveren stijl.

Don Alfonso en zijne echtgenoote.

Wij zijn gelukkig hier de welgelijkende portretten te kunnen meedeelen van twee vorstelijke personen, die, in weerwil van hunne uitmuntende hoedanigheden, aan de grootste lastering en verguizing blootstaan. Wij zijn er reeds lang aan gewoon, de namen van don Alfonso en zijne echtgenoote te zien koppelen aan de walgelijkste ondeugden; zij worden beschuldigd van de meest onmenschelijke wreedheden, en ofschoon de afschuwelijke daden, die men hen ten laste legt, herhaaldelijk tegengesproken zijn, niet slechts door geloofwaardige ooggetuigen, maar zelfs door de personen, welke men als hunne slachtoffers had aangewezen, toch blijft men voortgaan hunne eer te bezoedelen en hunne namen aan de verachting prijs te geven.

't Is inderdaad niet eervol voor onzen tijd, dat de deugd openlijk beleedigd en de ondeugd vereerd wordt, en om te bewijzen dat dit wezenlijk zoo is, hiervoor hoeft men niet naar feiten te zoeken. Voor de belagers van het Kristendom, voor de verdedigers van den vorstenmoord richt men gedenkteekens op; de verdedigers van altaar en troon worden daarentegen veracht. Dezelfde pennen die Lamoricière en Pimodan verguisden, omdat zij den degen hadden getrokken ter verdediging der koninklijke rechten van den Paus, schreven lofzangen ter eere van Garibaldi, die het koningschap bij de gratie Gods wil uitroeien, omdat hij Kristus haat en diens leer.

Dezelfde mannen, die juichten toen te Parijs een gedenkteeken voor Voltaire werd opgericht, joegen den moordenden kogel in de borst van den aartsbisschop.

Op denzelfden tijd dat men in Zwitserland de Jesuïeten verjoeg, werd daar eene schuilplaats verleend aan Mazzini, in weerwil van zijne erkende medeplichtigheid in den aanslag op het leven van keizer Napoleon. Toen in 1870, op den verjaardag van den afschuwelijken moord, tijdens de groote fransche revolutie op koning Lodewijk XVI gepleegd, een banket ter nagedachtenis van Orsini werd gegeven, werd Mazzini, die in Frankrijk bij verstek ter dood veroordeeld was, daarbij vertegenwoordigd; die koningsmoordenaar kreeg een luisterrijk graf in dezelfde stad, die voor den wettigen souverein nauwelijks eene schuilplaats over heeft, en waar men Garibaldi gelegenheid geeft om zijne goddelooze plannen tegen altaar en troon voort te zetten.

Inderdaad, men hoeft slechts zijn degen of zijne pen aan de revolutie en het ongeloof toe te wijden, om toegejuicht te worden; men hoeft slechts als de verdediger van het gezag van altaar en van troon op te treden, om verguisd te worden.

‘De wereldrevolutie handelt logisch, als zij ons vreest en verfoeit,’ zoo schreef don Carlos aan zijn broeder don Alfonso, na de schandelijke tooneelen te Gratz, ‘want wij zijn hare onverzoenlijke vijanden. Nooit zal die wereldrevolutie u vergeven, dat gij de nederige uniform van pauselijk zouaaf hebt aangenomen, en later als generaal in Spanje uw degen ten dienste van den wettigen koning hebt gesteld.’

Die woorden geven den sleutel voor de aanslagen, die tegen de eer en zelfs tegen het leven van don Alfonso en zijne echtgenoote gesmeed worden. Daar is eene partij, ook bij ons, die den jongen prins en zijne beminnelijke en heldhaftige echtgenoote een doodelijken haat heeft toegezworen, niet alleen omdat beide vorstelijke personen deelgenomen hebben in den strijd tegen de revolutie, maar ook en nog veel meer omdat hunne hoedanigheid van geest en hart, eene zwarte schaduw werpen op de daden hunner tegenstanders, op de beginselloosheid van onzen tijd.

Men heeft eens hier te lande het grauw tegen den graaf van Chambord opgehitst, uit haat tegen het koningschap bij de gratie Gods, zoo belaagt men ook de eer en het leven van don Alfonso en zijne echtgenoote, uit haat tegen Rome en de Bourbons.

Wat zou de wereld pronken met de heldendaden van prins Alfonso, wanneer hij ware opgetreden als de aanvoerder van een vrijkorps tegen het wettig gezag, en met welke geestdrift zou de moed bezongen worden van zijne vrouw, die, alle gevaren trotseerende, op het oorlogsveld de getrouwe gezellin van haren echtgenoot was! Doch zij hebben geleden en gestreden voor de godsdienst, voor het wettig gezag, tegen de wereldrevolutie - dat is hun misdrijf; daarom misgunt men hun de tijdelijke rust, daarom wordt al het mogelijke aangewend om hen in het verderf te storten.

Te Madrid vroeg men de uitlevering van don Alfonso, te Berlijn werd die uitlevering bevolen, te Gratz verwekte men oproer tegen hem en zijne gemalin. Mazzini, die eene samenzweering tegen het leven van Napoleon III had gesmeed en die openlijk de verdelging van het koningschap verkondigde, werd in Zwitserland in bescherming genomen door dezelfde partij, die te Gratz het geweld te baat nam om tegenover don Alfonso en zijne gemalin de wetten der gastvrijheid te schenden.

Waartoe zou het noodig zijn nog nader de oorzaak toe te lichten van lastering en verguizingen, waaraan don Alfonso en zijne echtgenoote zijn blootgesteld; voor onze lezers moet dit onnoodig zijn. Wij willen daarom bij de portretten der twee personen slechts enkele bijzonderheden uit hun leven voegen.

De infant Alfonsus Maria is de tweede zoon van don Juan, wiens vader - Carlos V - eens zulk een langdurigen en bloedigen strijd heeft gevoerd in hetzelfde Spanje, dat nu weêr getuige is van eene geweldige worsteling. Don Alfonso werd den 12 September 1849 in ballingschap geboren, en heeft dus nu bijna den ouderdom van zes en twintig jaren bereikt Hij heeft, evenals zijn broeder don Carlos, eene opvoeding genoten, die bij de ontwikkeling van veelzijdige kundigheden, de godsdienst tot grondslag had. Hij was van jongs af nauwgezet in plichtsbetrachting en vol godsdienstijver.

Prins Alfonso was nog zeer jong toen de kreet ‘naar Rome!’ zich deed hooren, omdat de revolutie hare aanslagen tegen het wereldlijk gezag van den Paus verdubbelde. Hij gaf aan dien wapenkreet gehoor, trok de nederige uniform van pauselijk zouaaf aan, en heeft een werkzaam deel genomen aan de roemvolle verdediging. De afstammeling van zooveel gekroonde hoofden nam het geweer op den schouder, om het erfdeel van Petrus tegen de vijanden der Kerk te verdedigen. Allen die hem, ook als officier, gekend hebben, erkennen eenstemmig dat hij de meest uitmuntende hoedanigheden van geest en hart bezit. Hij bleef in het strijdperk zoolang men zijne hulp noodig had, en men vond hem daar nog toen zijn koninklijke broeder den strijd tegen de revolutie reeds in Spanje begonnen was.

Don Carlos had zich altijd de rechten op den troon van Spanje voorbehouden, doch was nooit handelend opgetreden zoo lang koningin Isabella op den troon zat; toen de revolutie die vorstin echter verjoeg, deed hij een oproep aan de Spanjaarden, die veel weêrklank vond, doch door de troepen onderdrukt werd.

Toen echter de constitutie geheel met voeten getreden werd en het geweld openlijk de plaats van het recht ging innemen, bevool hij, als koning, den Carlistischen afgevaardigden, geen zitting in de Cortez te nemen. De tijd van twijfelen was voorbij; don Carlos beloofde dat hij eerlang zijn protest op het slagveld zou herhalen en hij hield woord.

'Spanjaarden,' zoo sprak hij in zijn manifest tot de spaansche natie, 'de plicht van een koning is voor zijn land te sterven of dit te redden. Ik dank God dat Hij mij heeft toegestaan den gezegenden grond weêr te betreden.... Ik ken uwe grieven, ik heb uwe klachten vernomen. Van alle zijden hebt gij mij geroepen. Ik ben gekomen en roep op mijne beurt u zonder onderscheid van partijen. Ik richt mij tot alle Spanjaarden, daar allen mijne broeders zijn. De heilige godsdienst onzer vaderen wordt vervolgd, de goeden worden onderdrukt, zedeloosheid wordt geëerd, regeeringloosheid zegepraalt, de openbare gelden worden verkwist, het vertrouwen is verdwenen, de eigendom wordt bedreigd en de nijverheid kwijnt weg....'

Men kent de worsteling die, met geringe krachten begonnen, zulke groote uitbreiding heeft aangenomen. De revolutie heeft al het mogelijke beproefd, om de legerscharen van don Carlos te vernietigen, doch zij is daarin niet geslaagd, zelfs niet door den machtigsten politieken en geldelijken steun. Men heeft van den beginne af getracht de wapenfeiten der Carlisten te verkleinen, nooit is wellicht meer onwaarheid

gesproken dan in dit opzicht; doch al die valsche tijdingen werden gelogenstraft door de vermeerdering der strijdkrachten van don Carlos en de uitbreiding van zijn gebied.

Don Alfonso, die inmiddels getrouwd was met prinses Maria de las Nievas y Braganca, dochter van wijlen prins Michael van Portugal, te Heubach, is in Beieren, den 5. Augustus 1852 geboren en heeft niet weinig bijgedragen om tot dit schitterend resultaat te komen. Hij stond aan het hoofd van het korps zouaven, dat zooveel wonderen van dapperheid verrichtte, en heeft in verschillende gevechten, maar vooral bij de overwinning van Cuenca, den grootsten moed doen blijken.

Zijne jeugdige echtgenoote vergezelde hem overal op de zwerftochten van zijn leger; zij verdroeg de vermoeienissen in dien ongehoorden strijd, en was de beschermengel der gekwetsten en noodlijdenden.

Toen de revolutie niet langer kon ontkennen dat de Carlisten voortdurend veld wonnen, trachtte zij de waarde der oorlogsfeiten te verkleinen, door de publieke opinie tegen de twee vorstelijke personen op te jagen. Zij noemde don Alfonso een brandstichter, en waagde het de jeugdige prinses te beschuldigen van wreedheden die te walgelijk zijn om op te sommen.

Die toeleg is, dank zij de middelen waarover de revolutie te beschikken heeft, niet mislukt.

Toen don Alfonso, na het ontbinden van het zouaven-korps, zich tijdelijk van het leger verwijderde, om redenen die buiten ons bestek liggen, doch die hoegenaamd geen inbreuk maakten op de goede verstandhouding die altijd tusschen zijn koninklijken broeder en hem bestaan heeft, begaf hij zich met zijne echtgenoote naar Duitschland, waar beiden geboren zijn, waar hunne bloedverwanten woonden.

De haat vervolgde hen. Spanje vroeg de uitlevering van den infant aan Pruisen, dat niet weigerde. Politieke ballingen hebben altijd eene schuilplaats in Europa weten te vinden; voor dit vorstelijk echtpaar was geen plaats in Duitschland. Zij begaven zich nu naar Gratz; de keizer van Oostenrijk had hen welwillend gastvrijheid aangeboden, doch hunne vijanden schonden die gastvrijheid en lieten hen daar tot zelfs in de kerk beschimpen en mishandelen.

Op hetzelfde oogenblik dat Garibaldi, de man van Mentana, te Rome vereerd werd, bedreigde men te Gratz het leven van den held van Cuença, en men spuwde op de kleêren zijner gemalin, die men de gemeenste scheldwoorden naar het hoofd wierp.

Zoo arm zijn de revolutionnairen aan eergevoel, zoo weinig kracht gevoelen zij in zich zelven, dat dergelijke middelen te baat genomen moeten worden om het voorgestelde doel te bereiken.

De portefeuille van den wandelaar.

De 23 mei was, voor de vlaamsche beweging, een inderdaad belangrijke dag. Het onlangs gestichte *Davidsfonds* hield te Leuven zijne eerste algemeene vergadering. Ongeveer tweehonderd bestuursleden der een en twintig reeds bestaande afdeelingen, hadden den oproep beantwoord. Voorwaar, 't was een schoone vergadering, eens van gemoed, eens van hart, eens van zin. Er waren daar adellijken, geestelijken en burgers - drie elementen, welke immer Vlaamsch - België's grootheid uitmaakten - en nu andermaal de handen ineen sloegen, zooals eenige jaren na de omwenteling van 1830, om onze vlaamsche gewesten tegen het bederf van het zuiden, tegen het franskiljonnism en het voltairianism te beschermen; om, kortom, aan de vlaamsche

beweging haar wezenlijk karakter weêr te geven, hetwelk zij, door de bemoeiingen van een aantal partij-intriganten, verloren heeft. Inderdaad, men heeft van de vlaamsche beweging een fransch-liberalen winkel willen maken, en wie dien fransch-liberalen winkel niet hielp doen draaien, wie daarin niet blindelings liep gelijk een paard in den oliemolen, was geen man van talent, geen man van aanzien, zelfs geen vlaming meer! Al wie durfde ‘katholiek’ te zijn, werd dood verklaard door de zoogezegde monopolisten; de fransch-liberale bladen zwegen over hem en hemelden integendeel die knutselaars van slechte verzen, van *windeke waait* en *meuleken draait*, als genieën boven de wolken. De ophengelaars van keukenrekeningen en plunderaars voor het maken van bloemlezingen, werden de eenige rechthebbers op gunst en eerbewijs, terwijl de wezenlijke schrijvers van de stukken, waaruit de Wahalla's werden bijeen gezameld, als onmachtig, als onkundig werden uitgekreten. 't Is wel de omgekeerde wereld: de afschrijvers worden, als waren zij de scheppers, verheerlijkt! En waarom? Omdat die afschrijvers de vlaamsche beweging aan de franschgezinde en in den geest ongodsdienstige partij, beloofden te leveren.

De vrijmetselaarslogiën plaatsten aan haar dagorde: *s'emparer du mouvement flamand.* Van dat oogenblik plantte schrijver dezer regelen te Gent, in 1874, in de zitting van het verbond der katholieke *Kringen*, de katholiek-vlaamsche vlag en ging uit van den stelregel: wie zegt vlaamsch, zegt katholiek; wie zegt katholiek, zegt, in deze gewesten, vlaamsch! In de verspreide katholieke elementen had die kreet weêrklank, en men begon er aan te denken, deze bijeen te zamelen, onzen rang en plaats in de beweging terug te nemen en het monopolie niet langer aan eenige *faiseurs* te laten. En was dit niet gemakkelijk? Wij hebben immers de talenten aan onze zijde, doch wat meer is, wij hebben het publiek. Alleen de katholieke burgerij is wezenlijk vlaamschgezind, dat is, wezenlijk nationaal. Ten dien tijde had er in het lieve en lommerrijke dorpke Wilsele, bij onzen vriend, pastoor Schuermans, een man met een goed vlaamsch hart, een vriendenmaaltijd plaats, waar meer over Vlaanderen en zijne toekomst gesproken, dan wel gegeten en gedronken werd; men sprak daar over den kreet te Gent opgegaan en, in tegenstelling van het *Willemsfonds*, door de liberalen zoo schandelijk van zijne bestemming afgeleid, stelde men zich voor het *Davidsfonds* te stichten. Aan gezegd vriendenmaal bevond zich Frans de Potter, van Gent, redakteur van het *Fondsenblad*, en dewijl die soort van penhouders altijd de trompetstekers zijn - ofschoon de eer hen dikwijls zooveel mogelijk betwist wordt - blies hij geducht op den hoorn, en het geschal werd opgenomen door het *Handelsblad van Antwerpen*, en daarna door al de trompetstekers der katholieke zaak. 't Had weêrklank - een bewijs, dat het stichten van een algemeen verbond aan eene wezenlijke behoefte voldeed. Onze kreet te Gent: ‘vlaamsch en katholiek!’ was gehoord. Het *Davidsfonds* ontstond. Het rapport van een talentvol schrijver, de heer Brouwers, Z., den 23 mei te Leuven in de promotie-zaal voorgedragen, geeft omtrent de vorming van het *Davidsfonds* zeer curieuse inlichtingen, die in later tijd met vrucht zullen geraadpleegd worden.

Het *Davidsfonds* brengt de vlaamsche beweging andermaal tot dien geest terug, welken zij in den aanvang aan den dag legde. Immers, in een tijdschrift, de *Noordstar* (jaargang 1842), van hetwelk van Kerckhoven - voor zoo liberaal gehouden - de bestuurder was, en dat de meeste liberale namen tot meêwerkers had, in dat tijdschrift, zeg ik, wordt meer dan eene verklaring afgelegd, die ons de waarheid van die woorden

kunnen doen staven. Zoo zegt een brief, geteekend H.C. (Hendrik Conscience): 'Wij strijden tegen de *volksbedervers;* wij verdedigen onze *zeden* en onze *godsdienst.* Onze zending is heilig.' - Op eene andere plaats zegt G. Westerling, in een artikel de *Nederduitsche Belgen in 1842*: 'Het is eene onbetwistbare daedzaek, dat de nederduitsche tael, de verkleefdheid der Vlamingen, Brabanders en Limburgers aen den godsdienst, aen voorouderlijke zeden en gebruiken, en hunnen afkeer van al wat naer vreemde overheersching zweemt; de grootste en zwaerste hinderpalen zyn, die in hunnen weg vinden staen vreemde broodschryvers,' enz.. Andere citaten zouden wij kunnen aanhalen. Zijn de twee bovengenoemde niet van den bestuurder zelven, dan toch bewijst de opneming dezer regelen in zijn tijdschrift, dat dit de heerschende geest der letterkunde was, zoo hij al niet daarmeê instemde. Overigens, het liberalism, dat men in de vlaamsche beweging zoo hoog klinken doet, is er slechts later binnengedrongen, toen vele Vlamingen om plaats, om eer of lint bedelden, en onze tegenpartij het goed vond zich van die beweging als een kiesmiddel meester te maken. Het zijn dus wij niet, die in de vlaamsche beweging een scheur deden ontstaan; maar wel zij, die haar van haren wezenlijken oorsprong hebben vervreemd, en de katholieke letterkundi-

gen en het katholiek publiek tot paria's wilden verklaren, denkende zich zelf door dit monopolie, als 'reuzen' te doen aanzien!

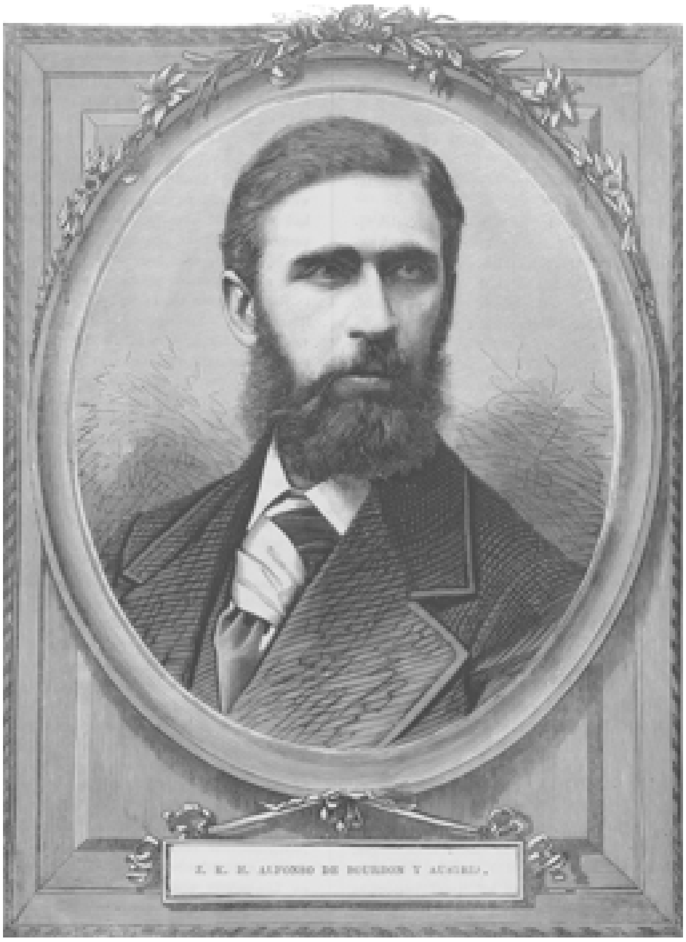

En sterk zijn wij! want zelfs twee of drie beroemdheden in de letterkunde, die zich op een onzijdig standpunt willen behouden, zijn meer de onzen dan die der tegenpartij. Wij hebben dichters, romanschrijvers, geschiedkenners, wetenschappelijke mannen, redenaars, krisickers, - en wat nog het beste is, wij hebben het toeluisterend en het lezende publiek; wij hebben dagbladen en tijdschriften, die duizende abonnenten tellen - wij bezitten, kortom, alles en wij zouden dat prachtige, vruchtbare veld, onzen eigendom, aan de tegenpartij overlaten, terwijl wij zelf als nederige slaven onder haar zouden dienen? Neen, neen, wij hernemen ons recht; wij hernemen onzen eigendom; wij willen dat er onder Gods lieve zon, vruchtbaar en gezond vlaamsch koorn op den vlaamschen akker groeien zal. Pas is het *Davidsfonds* eenige weken ingericht en reeds tellen wij, voor 23 mei, 2500 inschrijvers, waarvan de minste, vijf frank betaalt. Het dubbele getal inschrijvers zal zonder twijfel worden bereikt. Voor de ingeschrevene gelden, ontvangt het lid boeken, en het eerste boek dat door het *Davidsfonds* wordt uitgegeven, is getiteld: de *Geuzen in de Kempen* (1566), eene schets van hetgeen die lieve jongens in de 16^{e} eeuw deden, om ook onbepaald meester te spelen over Kerk en Staat. De schrijver van dit werk, is onze meêwerker, Dr. J. Renier Snieders, te Turnhout. Na dit verhaal zullen andere uitgaven volgen: populaire wetenschappelijke schriften, tafereelen uit de geschiedenis, reisbeschrijvingen, en - kortom, boeken voor het volk en waaraan onze bibliotheken een zoo groot en dringend

gebrek hebben. Dat alles werd te Leuven in de promotie-zaal, ten aanschouwe van een half dozijn, ik geloof, bijbelsche tafereelen, tamelijk slecht geschilderd, verhandeld en eindelijk zaten wij allen aan tafel, omringd door een honderdtal portretten van geleerden, uit vroeger dagen; in het toezien van den nederlandschen paus Adriaan V; van Viglius d'Ayta, Granvelle en andere grootheden; van David zelve - die, in allen geval wel zagen, dat wij nog altijd wakkere jongens waren.

Er bestaat in België een vijfjaarlijksche prijskamp, in welken aan den schrijver die binnen de vijf jaar, het beste boek voortbracht, eene

aardigheid van 5000 fr. wordt toegekend. Het *beste* boek? Laat ons dat bijvoegelijk naamwoord ter zijde laten. Wij hebben den prijs zien toekennen aan zeer middelmatige novellen, en dit jaar?..... Een der medekampers naar die gouvernementeele *douceur*, was de dichter van *het Menschdom verlost*, L. de Koninck. Voorwaar, een gevaarlijk concurrent! De jury heeft zich echter gemakkelijk van dien 'hemelpoëet' ontslagen door te zeggen, dat zijn werk onvolledig was, aaugezien het slechts uit 'tafereelen' bestond, en de wet *dura lex, sed lex* eischte dat een werk, om meê te kampen, gansch voltooid zijn moet. Verscheidene gedichten in den bandel, zijn echter volledig en deze hadden dan toch zeker het recht mede te dingen, dewijl men zelfs het minste dichtje, de kleinste novelle - de grootste prullaria - in den prijskamp toelaat. Verder, indien de Koninck niet binnen de vereischten van den prijskamp valt, zijn er anderen die evenmin aan deze voldoen. Immers, zij die niet tusschen de grenzen van Risquons-tout en Arendonck geboren zijn, mogen naar die lekkernij niet meêdingen. Men kan sedert dertig jaar vlaamsch letterkundige zijn, hier zijne letterkundige loopbaan begonnen hebben, maar men wordt niet als zoodanig elkend in den wedloop naar het zakske met goudstukken. Indien pater Poirters, dien men zoo hoog als *vlaamsche* beroemdheid wil doen klinken, nog leefde, zou hij buiten den prijskamp gesloten zijn, omdat hij in Noord-Brabant, in Oosterhout, geboren is; maar na den dood zal men echter hardnekkig aan dergelijke letterkundige glories houden, en deze 'nationaal' verklaren. Welnu, tusschen die prijskampers is het werk van een romanknoeier opgenomen, die, onder een pseudoniem, een schandalig leugenboek tegen het kloosterleven heeft geschreven, en die man is geen Belg van geboorte! Verder dingen er boeken meê naar den prijs, die niet binnen de vijf jaar geschreven en enkel herdrukken zijn - herdrukken, die reeds twee- of driemaal meêliepen om prijs, maar hijgend onderweg neêrzakten. Waarom de wet miskend voor dezen, en zoo onrechtvaardig streng toegepast voor anderen?..... Zou het niet tijd worden die letterknoeierijen te doen verdwijnen?

H. K. H. MARIA DE LAS NIEVAS Y BRAGANCA.

De heer Brouwers, schoolopziener te Leuven, heeft een bundel gedichten uitgegeven, getiteld *Hartelust* - een boek, dat wij den minnaren van poëzie aanbevelen. Wij vinden in dit boek zeer mannelijke en daar nevens zeer lieve en gevoelige verzen. De kinderliederen zijn

meest allen zeer verdienstelijk, en zouden in Heye's bundel niet misplaatst zijn. In het genre der balladen nemen wij het stukje *ze kwamen gedriëen* over, eene vrije navolging naar Uhland:

Ze kwamen gedriën uit Limburgs gouw,
Langs de Maas in 't huisken der veermans vrouw.

‘Bazinneken! hebt ge Schiedammer en bier?
Is Betteken, 't liefjen, uw dochterken hier?’

‘Mijn bier en Schiedammer zijn frisch en klaar;
Mijn dochterken ligt op de doodenbaar.’

En als ze in het kamerken traden van 't huis,
Daar lag ze in de bedstee gestrekt onder 't kruis.

Toen opende één hunner de lijkwade breed,
En beschouwde de aflijvige droevig, en kreet:

‘Ach, leefdet ge nog, bekorelik kind,
Ik hadde u van heden van harte bemind!’

De tweede trok zuchtend de lijkwade toe,
En keerde terug dan en weende zich moe:

‘Ach, dat ge daar ligt op de doodenbaar....
Ik heb u zoo vurig bemind menig jaar!’

De derde nu rukte de lijkwâ ten grond,
En kuste de maged en snikte op heur mond:

‘U min ik nog heden, u minde ik altijd;
In eeuwigheid blijft u mijn liefde gewijd.’

Een sierlijk stukje is de inleiding van *Hartelust;* verder merken wij op de *Maasvallei, Meiweelde, Germania*, en de voortreffelijke ofschoon reeds dikwijls geleverde, vertaling van Schillers *Klokkenlied. Vivos voco, Mortuos plango, Fulgura frango!* Ik roep de levenden, ik beween de dooden, ik breek de vlammen. De vertaling van den heer Brouwers zal onder de beste, die er van dit dichtstuk bestaan, plaats nemen. Waarom die vertalingen? hoor ik hier of daar een verwaanden wijsneus zeggen. Luister: het is een verdienstelijk werk de meesterstukken van den vreemde in onze taal over te brengen, en die vertalingen zijn ons gewis welkomener dan wel het zouteloos gerijmel, dat thans bij sommigen in de mode is en dat zich als de ‘moderne’ of wel de ‘liberale’ poëzie wil doen aannemen. Ik voor mij ben een hardnekkige conservatieve! Maar die moderne poëzie, antwoordde men mij, wordt sterk geroemd in zekere fransche dagbladen? Zeker, zeker, maar het meest door personen die ze niet gelezen hebben of geen letter vlaamsch verstaan; of misschien ook... door de schrijvers zelven.

Maria Stuart en Elisabeth.
(*Vervolg en slot.*)

En het pijnlijkste van al is, dat zoovele katholieken dien geuzenlaster in de hand werkten, en uit kortzichtigheid of menschelijk opzicht met de lasteraars instemden! Wanneer zullen de katholieken ophouden den laster hunner tegenpartij te gelooven of uit zwakheid schijn doen van te gelooven; wanneer zullen zij ophouden aldus hunne eigene partij te verzwakken ten voordeele hunner vijanden?

Ha! wij leven nog in den geuzentijd, de laster is nog een geliefkoosd wapen en het ontbreekt er niet aan penneknechten, aan Buchanans, die vandaag onze vrome priesters, morgen onze hemelsche kloosterzusters; vandaag onze redenaars, morgen onze schrijvers bezwalken. En waarom? Omdat juist die priesters en kloosterlingen de steunpilaren zijn van de godsdienst, die zij door eene afschuwelijke loochening willen vervangen zien; omdat die schrijvers en redenaars verdedigen, wat zij willen vernietigen!

En nu staat Elisabeth, de gekroonde, de gevierde, de omlauwerde moeder van het protestantism, voor de rechtbank van het menschdom. Doch zij is ontdaan van hare macht..... Er bukken en knielen geene hovelingen meer rondom haar..... die ook zijn niets meer - niets! Haar vlammende blik jaagt geen schrik meer aan... De gemeene vloekwoorden, die van hare bitsige lippen rolden, hebben geene kracht meer..... Hare aanvallen van haat, nijd en jaloezie doen ons glimlachen..... Haar vinger kan de afschuwelijke Sterrekamer, noch den beul meer gebieden..... Haar leven is gekend, hoe zorgvuldig zij het ook verborgen hield..... De processtukken liggen open voor ons.....

Haar slachtoffer treedt als haar beschuldiger op.

Plechtig oogenblik! Schitterende eerherstelling!

Wat zal die miskende en gelasterde aan hare moordenares zeggen? Verhevene dichters, Schiller onder ander, hebben haar reeds eene lange en voor Elisabeth verpletterende rede in den mond gelegd. De laatste dichter brengt Elisabeth in tegenwoordigheid van Maria Stuart, en geeft aan deze eene grootsche, diep verontwaardigde taal in den mond, eene rede, waarvan ieder woord een bliksem is, op het hoofd van Elisabeth neêrgeslingerd. Zij verwijt haar heur onrecht, zij vernedert haar in tegenwoordigheid van haar aanbidder, Leicester.

Ja, die taal klinkt grootsch op de tooneelplanken; maar zij is niet datgene, wat Maria Stuart, in het oogenblik van eerherstelling, zeggen zal. 't Is de taal van den gekrenkten menschelijken trots, de taal van brandenden haat, gloeienden nijd - kortom, 't is de taal der heidensche wraak!

Vondel, onze Vondel, heeft beter den geest van Maria Stuart verstaan in zijn treurspel, dan wel Schiller.

Doch ik ga u zeggen wat Maria Stuart, op dien plechtigen stond, tot haar beul en moordenares zeggen zal, en al de dichterlijke opstapeling van groote woorden kan tegen die twee of drie woorden niet opwegen, omdat deze laatste wezenlijk koninklijk, wezenlijk katholiek, wezenlijk Maria Stuart waardig, en de weerspiegeling van hare dood zijn.

Als het menschdom aan die schuldige Elisabeth den steen toewerpt, haar spottend in het aangezicht slaat, en zich baden wil in het genot der wraak, zal Maria Stuart, op hare beurt oprijzend, tot haar zeggen: *'Ik, ik vergeef het u.'*

De straf van Elisabeth is voorwaar reeds verschrikkelijk genoeg. Immers, het zijn protestanten zelven, die zij meende te dienen, welke haar koninklijk hermelijn verscheuren en, van haar sprekende, met Withaker zeggen: 'het rood der schaamte stijgt mij, Engelschman, naar het voorhoofd,' terwijl zij Maria Stuart nu vereeren. Engeland zelve keert, in zijne voornaamste leden, juist op dien weg terug, van welke

Elisabeth dit land door den dood van Maria Stuart wilde afleiden - namelijk van den weg, die naar het zaligende Rome leidt.

Als eene furie is die vrouw het roomsche heiligdom binnen gevlogen; zij sloeg de hand aan al wat heilig is - steelende, roovende, schendende, moordende en vernietigende - en 't is juist door den marteldood van zooveel duizenden, en vooral van Maria Stuart, dat er nu zoovelen tot de Kerk van Rome terugkeeren; dat onlangs nog een der machtigsten van Engelands edelen, de grootmeester der vrijmetselarij, de raadgever der Kroon, in eene nederige kerk, onbekend en voor een nietigen kloosterling geknield, zijne dwalingen afzwoer en in den schoot der Moederkerk terugkeerde.

Dat is de vinger Gods.

Het werk der *moeder van het protestantism*, waaraan zij zelf niet geloofde, valt in duigen; hare nagedachtenis, trots al hare grootheid, wordt aan den schandpaal genageld, terwijl Maria Stuart, eeuwig schoon en vereerd, omgeven door den stralenkrans aller liefde, opwaarts stijgt, en dat men haar van hooger, de kroon der martelie, de kroon der heiliging toereikt!

AUGUST SNIEDERS.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(*Vervolg.*)

II.
Waar is de vader?

Mijnheer Van Velthem vond meer en meer smaak in het huisgezin

van mevrouw Van Leefdael, en bijzonder lief werd hem de zwartlokkige Veva, wier blauwe oogen eene gansch bijzondere aantrekkingskracht voor hem kregen.

Was mevrouw Van Leefdael rijk? Neen; zij scheen een zeer fatsoenlijk inkomen te hebben; doch daaromtrent had de jonge man nooit een woord gerept. Trouwens, indien hij Veva tot vrouw nam, had zij geen huwelijksgoed noodig: hij toch leefde in ruimen welstand.

De zaak was echter zoo verre niet gekomen; maar dat er tusschen die twee harten iets schuilde, was weldra voor niemand in huis een geheim meer.

Eerlijk had mijnheer Albert zijne gevoelens aan mevrouw Van Leefdael doen kennen; deze had verzocht zich eenigen tijd te mogen bedenken.

Het antwoord liet zich wachten, en na verloop van een paar weken durfde de jonge man andermaal aandringen.

Mevrouw verklaarde dat zij opzichtens die vraag aan haar echtgenoot, die uitlandig was, geschreven had en dezes antwoord verlangde af te wachten; dat zij niet anders dacht of het antwoord zou gunstig wezen en zij er, met inachtneming eener stipte terughouding, geene moeielijkheid in zag hem tot het bezoeken van haar huis toe te laten.

Middelerwijl was het mijnheer Albert zeer gemakkelijk het karakter van het huisgezin te doorgronden en hij erlangde weldra de overtuiging, dat daar echte kristenzin woonde, en de geest zijner zalige moeder in Veva, het meisje zijner keuze, herleefde.

Zijne drukke bezoeken bij mevrouw Van Leefdael hadden in zijne kringen eene zekere opschudding teweeggebracht; men schreef hem zelfs reeds huwelijksontwerpen toe, voordat hij zelf daaraan gedacht had.

In dergelijke omstandigheden zijn er altijd gedienstige geesten, welke zich beijveren om datgene op te rakelen, wat sedert lang vergeten was.

De ouden herinnerden zich nog dien ‘losbol’ van een Van Leefdael, zijne overdreven speculatiën, gedempte processen, ondergang van fortuin - ja, daar men den draad niet van vatten kon, maar waarom juist het lieve en edelmoedige publiek van iederen draad een klokzeel maakte - van totaal verval van crediet, van het verdwijnen des heeren Van Leefdael, van zonderlinge geruchten, die van genen kant des Oceaans in vroeger tijd waren overgewaaid.

Met één woord, wat de ouden zegden, herhaalden de jongen en de nieuwe uitgaaf werd natuurlijk aanzienlijk, zoo niet verbeterd, dan toch vermeerderd.

Wel kwam veel van dat alles ter oore van mijnheer Van Velthem - overigens, het publiek is wel zoo liefderijk daarvoor te zorgen, al was het maar door naamlooze brieven - doch het ontstelde hem niet.

Hij had reeds, hoe jong ook, het publiek leeren kennen en verlangde niet op geruchten, maar door zich zelven te oordeelen.

Op zekeren namiddag zat de moeder met hare beide dochters buiten aan de theetafel, toen de meid een brief bracht. Die brief moest gewichtige tijdingen bevatten, want mevrouw Van Leefdael brak hem haastig open en de beide meisjes zagen haar vragend in de oogen.

Inderdaad, er was eene gewichtige tijding ontvangen. Toen Albert volgens gewoonte kwam, verwijderden zich de zusters als bij afspraak, en de oude dame zeide:

‘Mijnheer Albert, ik heb tijdingen ontvangen, welke u betreffen.’

‘Ik hoop dat zij gunstig zullen zijn, mevrouw,’ was het antwoord.
De jonge man was opgestaan.
‘Ik heb aan mijn echtgenoot, al wat mij betrekkelijk u bekend was, geschreven, en mijn oordeel was, ik beken dit gaarne, gunstig ten uwen opzichte gestemd.’
‘Wel verplicht, mevrouw.’
‘Mijnheer Van Leefdael is zeer tevreden.....’
Een glimp van voldoening tintelde in Alberts oogen.
‘Hij verlangt echter, zoo het mogelijk is, dat de zaak geen voortgang hebbe, voordat hij hier in Antwerpen zal weêrgekeerd zijn,’ hervatte mevrouw; ‘hij meent, alvorens tot eene beslissing te komen, met u een onderhoud te moeten hebben, en verlangt dat gij nogmaals geduld zoudt willen nemen, totdat hij in Antwerpen zal teruggekeerd zijn.....’
Donker werd het oog des jongen mans; de hoop, die een oogenblik voor zijn oog geflikkerd had, was weêr verdwenen.
‘En die terugkeer....?’ ving Albert aan.
‘Zal in het najaar plaats hebben.’
‘Indien dit de eisch van mijnheer Van Leefdael is.....’
‘Niet de eisch,’ viel mevrouw in; ‘maar het verlangen, en dit verlangen moet u, denk ik, heilig zijn.’
‘Ik zal het eerbiedigen, mevrouw.’
‘Het zij mij toegelaten u te zeggen, dat het voorbehoud, hetwelk ik u onlangs verzocht heb in het oog te nemen, geen breeder kring kan erlangen, en u tevens te verzoeken alle verdere verklaringen met mijne dochter daar te laten, totdat haar vader hieromtrent zijne beslissing zal hebben genomen.’
Mijnheer Van Velthem zweeg.
‘Ik begrijp, mijnheer Albert,’ zeide mevrouw, ‘dat gij met ongeduld eene oplossing van het groote vraagpunt te gemoet ziet; doch de vader blijft de vader, en ik verlang dat mijne kinderen dit gezag immer blijven eerbiedigen; dat het als een erfgoed in de familie worde voortgeplant. Later zult gij mij dankbaar zijn voor de beslissing, heden genomen.’
‘Ik geloof dit gaarne, mevrouw; ik beken echter dat het antwoord eene teleurstelling voor mij is; ik had mij gevleid de zaak binnen kort tot een goed einde te zullen brengen. Ik zal echter wachten....’
‘Ik dank u, mijnheer Albert,’ en mevrouw stak den jongman de hand toe.
‘Er zijn echter inlichtingen, die mevrouw mij zonder twijfel onmiddellijk geven kan,’ hervatte mijnheer Van Velthem.
Mevrouw zag eenigszins verwonderd op.
‘Welke inlichtingen bedoelt mijnheer Albert?’ vroeg zij, en dit niet zonder eene trilling in de stem te verraden. ‘Misschien betrekkelijk onze fortuin?....’
‘Dat juist is het minste wat mij bekommert, mevrouw. Doch er zijn - 't is misschien al te pijnlijk voor u.....’
Mevrouw bedwong zich.
‘Sedert eenigen tijd,’ hervatte Albert aarzelend, ‘zijn er geruchten van verschillenden aard in omloop.....’
‘Welke geruchten?’
‘Betreffende het verledene van mijnheer Van Leefdael; ook betreffende het tegenwoordige.....’

‘En gij wenscht daaromtrent gerustgesteld te zijn, mijnheer?’ viel mevrouw in, die inmiddels in een der bamboezen leunstoelen had plaats genomen, en alzoo eene vluchtige ontroering had bemeesterd.

Toen zij het hoofd weêr oplichtte en mijnheer Van Velthem andermaal in het oog staarde, lag er een glimlach vol vertrouwen op haar gelaat te lezen.

‘Geloof mij, mijnheer Albert, dat verledene en ook het tegenwoordige zijn eerlijk.’

‘Ik twijfel er niet aan, mevrouw.’

‘Zoover ik weet, zult gij u nooit over uwe nieuwe familie, indien gij onze Veva tot vrouw neemt, behoeven te schamen. In het verledene ligt, wel is waar, eene lange rij van rampen, en waarin onze aanzienlijke fortuin werd meêgesleept, doch in het tegenwoordige zult gij niets vinden dan een eerlijk werk ter opbouwing van hetgeen destijds werd afgebroken.’

‘Ik heb er de overtuiging van, mevrouw,’ mompelde Albert, die juist op dit teêr punt niet veel wist te zeggen. ‘Mag ik u echter vragen waar mijnheer Van Leefdael zich ophoudt?’

‘Laat mij toe u te verzoeken, ook met dit laatste, nog eenige maanden geduld te hebben. Mijnheer Van Leefdael is - de kamer, die u wel eens gezien hebt, moet eenigszins ten bewijze strekken - een tamelijk wonderlijk man, en toen hij Antwerpen, ten gevolge van geldelijke ongelukken, moest verlaten, brak hij hier alle betrekkingen af, verborg zijn bestaan en wilde niet dat men weten zou, waar hij zijne fortuin zou trachten te herstellen. Wilt gij ook die nieuwe bepaling eerbiedigen, mijnheer Albert?’

‘Indien.....’

‘Laat mij u nogmaals verzekeren, dat er achter die geheimen of, zoo gij wilt, die grillen, hoegenaamd niets onrustwekkend, indien gij wilt, niets oneerlijks verborgen zit. Het publiek moet praten, en, het moet

u niet vreemd zijn, timmert altijd gaarne romans.'

'Ik zal wachten, mevrouw,' zegde mijnheer Albert met eene vaste stem.

'En als de wereld in hare vooronderstellingen blijft volharden?'

'Ik ben in allen gevalle niet gewoon, mevrouw, mij erg te bekommeren om 't geen de wereld zegt; ik zal wachten, geduldig wachten.'

'Ik dank u nogmaals.'

Na dit gesprek had mijnheer Van Velthem eene onder alle opzichten keurige voorbehouding aangenomen; hij kwam zelfs minder dan vroeger in hot huis, bepaalde zich dit als het ware in stilte te bespieden en zich tot over de ooren verliefd te maken.

Men ziet, de eenzaamheid is dikwijls gevaarlijker dan het gezelschap. Eens of tweemaal per week stak hij de straat over, en belde aan het huis van mevrouw Van Leefdael.

De ontvangst was altijd hartelijk, doch van de zijde van Veva niets meer dan stil vriendschappelijk, terwijl Liva in haar omgang gemeenzamer was, omdat zij een paar jaren jonger en van vroolijker gemoedstemming was dan wel hare oudste zuster.

WAAR IS DE VADER? - Op zekeren namiddag zat de moeder met hare beide dochters buiten aan de theetafel, toen de meid een brief bracht.

De liefde mocht dan ook aan het *halte là* gehoorzamen, toch onderhielden een aantal nietigheden, snuisterijen: een woord, een wenk, een glimlach en wat zoo al meer, de goede verstandhouding tusschen beiden.

Men zag het najaar met verlangen te gemoet.

Allengs, zooals alles wat men eindelijk gewoon wordt, bekommerden zich de menschen niet meer met de personen in de eenzame straat, en vergaten zij andermaal dien wonderlijken Van Leefdael.

De wereld moet overigens het nieuwe van den dag volgen, en is dus niet genegen zich langen tijd met hetzelfde onderwerp bezig te houden.

Een nieuws moet al bijzonder belangrijk zijn, wil het acht dagen lang het snaterend publiek bezighouden, en zelfs het meest belangwekkende kan er niet in gelukken zoolang op de planken te blijven.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 7.

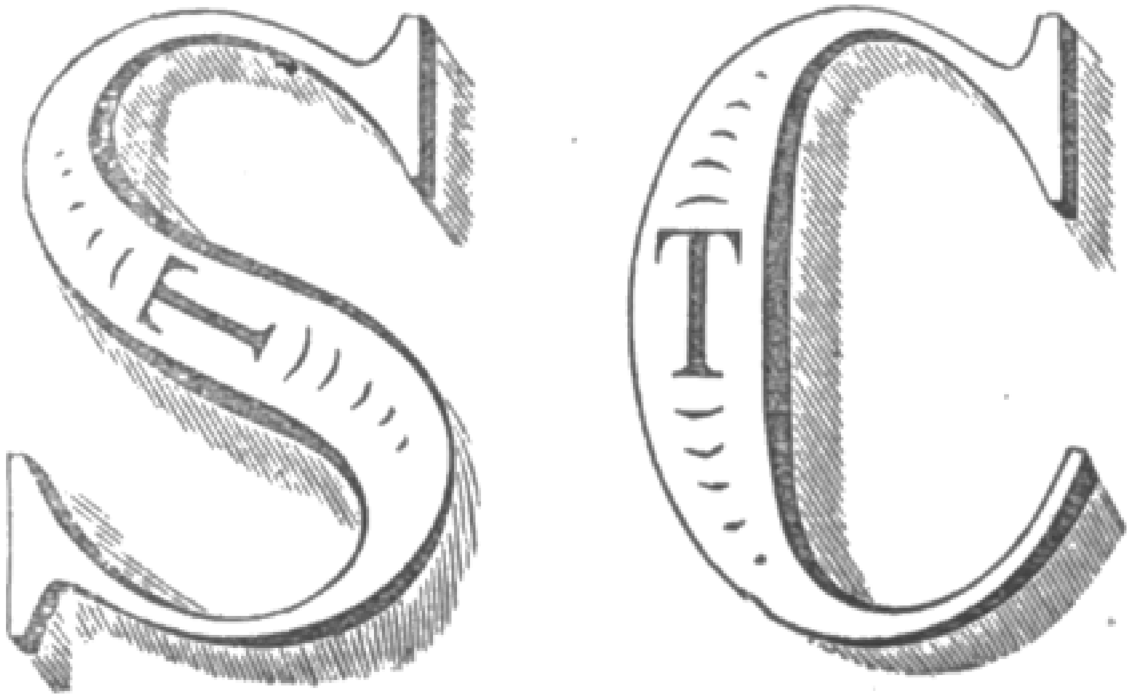

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door u i t s l u i t e n d v o o r h e n de gelegenheid te openen om een der vorige Jaargangen van de

Belgische Illustratie

te koopen voor fr. 2.50 in plaats van fr. 7.80.

[Nummer 40]

DE OUDSTE ZUSTER, NAAR C. VAN CAMP.

De oudste zuster, naar C. van Camp.

Het onderwerp is, zoo gij wilt, niet nieuw, niet oorspronkelijk, niet tintelend van geest; maar bekent met ons, dat het ten minste de aandacht boeit en men, met een wezenlijk genoegen, op het groepje kinderen neêrziet. De oudste zuster is met de twee kleiner kinderen het huis ontweken, en heeft een aangenaam en schaduwrijk plaatske in het bosch uitgekozen, waar zij, alle drie misschien, hun middagslaapje zullen kunnen houden.

De zon schijnt warm, stekend zelfs; doch hare stralen boren niet door de blaêren der eiken, dennen en klaterboomen, en betere waaiers dan deze zal de mensch zeker nooit uitvinden. Het gras en mos vormen een zacht bed, en gemakkelijker dan de kleine in de armen der oudste zuster ligt, zal zij gewis in haar bedje niet liggen.

Kalm en rustig is de natuur; wel waait een zoel windeke daar boven; wel zingt een vogel in de takken; wel klatert het rivierke niet verre van de voeten van 't meisje - maar dat eentonig gesuis, geklater en gezang bevorderen eer den slaap, dan dat zij dezen zouden beletten.

Wij herhalen 't, het is een allerliefst, eenvoudig en diep gevoeld tafereeltje in een frisch, levendig en recht benijdenswaardig landschap; het kenmerkt bij den schilder een fijnen smaak en een fijn gevoel, wat in onze dagen niet zelden vreemd is bij onze najagers van ruwe en gedruischmakende effekten.

De Herenthalsche vaart.

Als men langs den kant van den Staatsspoorweg te Antwerpen uitgaat; of, om ons des te duidelijker uit te drukken, als men van het prachtige Park, het zoogeheeten Meetingpark, (omdat het tijdens de regencie van den burgemeester Van Put werd aangelegd) vertrekt, ziet men voor zich eene breede gracht, met gras begroeide kanten en welke op hunne beurt hier en daar met hooge populieren of geknotte wilgen beplant zijn: die gracht, meer is het niet, noemt men de ‘Herenthalsche vaart.’

Geen enkel schuitje, een klomp groot, wordt daar opgemerkt; ook, 't is geen vaarwater, 't is enkel eene waterleiding, die uit het diepte der Kempen water aanvoert voor de brouwerijen in Antwerpen. In het Park schijnt dit water verloren te loopen, doch van dat punt vloeit het, langs onderaardsche buizen, tot op de Brouwersvliet en in het gekende ‘waterhuis,’ door Gilbert van Schoonbeke aangelegd, en dat nog altijd zijn aloud karakter behouden heeft.

De Herenthalsche vaart is op meer dan eene plaats recht schilderachtig te noemen. Aan verscheidenheid ontbreekt het daar zeker niet. Nu zijn het, zooals wij zegden, hooge boomen, dan oude knotwilgen; nu kreupelhout, dan fruitboomen der aangrenzende hovingen, die zich in het schier beweegloos en dikwijls helder water spiegelen.

Tot op verren afstand van de stad Antwerpen, is de Herenthalsche vaart niet alleen een *el dorado* voor den schilder, maar ook voor de kleine ‘sinjoors.’ Het is niet zelden, als de plagende oogen van moeder policie afwezig of gesloten zijn, hunne badplaats in den zomer; het is eene slibber- en rijbaan in den winter. Men zoekt er allerhande wonderlijke insekten voor het aquarium, en de gelieven, die langs de oude vaart lanterfanten, kunnen in den graskant zooveel vergeet-mijnietjes plukken als zij verlangen.

Onze gravuur stelt een der frissche hoeken der Herenthalsche vaart voor, dat nu echter ook reeds eenige verandering heeft ondergaan.

Grootmoeder en kleinkind.

Stil, allerliefst en treffend tafereel!. Grootmoeder en kleinkind: jeugd en ouderdom, blonde en grijze haren, satijnen gezichtje en verrimpeld vel, wieg en graf, bloeiende lente en verdorde winter! Grootmoeder bidt en het lieve kleinkind let op de woorden, welke zij uitspreekt en leert ze, om ze op hare beurt eens aan haar kleinkind te leeren, als zij grootmoeder zal geworden zijn!

Zoo ver denkt het wichtje echter nu niet; het zou zich zelfs niet eens kunnen verbeelden, dat het worden kan als zij, die oude en eerbiedwaardige! En toch zal het zoo zijn, indien God haar een lang leven geeft.

Grootmoeder is de lieflinge der kinderen, en ook deze worden door de goede oude teêr bemind. Immers, gewoonlijk is zij nog alleen in de wereld; haar man is heengegaan, de kinderen zijn getrouwd. Zij hecht zich aan de kleinen; zij lieft, koestert ze en weet zoo goed met hen om te gaan. Bij haar, als vader en moeder knorrig zijn, bij haar vinden ze troost en bescherming; daar ontmoeten zij dat eindeloos geduld, hetwelk kinderen behoeven en dat de ouders soms vergeten, ten gevolge der lasten en zorgen des levens.

En dan de huiselijke feesten: de naam- en verjaardagen, de eeuwig jonge St. Nikolaasdag en zooveel andere dagen - zalige tijdstippen in het kinderjaar!

Wij herinneren ons altijd die fransche perel, die Tollens uit den modderpoel van Victor Hugo opgevischt, en tot een echte nederlandsche verslepen heeft. Hoe treffend als de kinderen tot haar, tot de oude moeder zeggen:

Kom, zing ons eens een lied, dat recht aandoenlijk is;
Vertel ons eens wat fraais van vechten en van trouwen,
Van Ourson en den beer - van Blauwbaard en zijn vrouwen,
Van schoone Blanchefleur of vromen Amadis.
Verhaal ons van dien schat, in 't aklig hol verstoken;
Van d'opgesprongen draak, wiens oogen nimmer loken:
Te fraaier zal 't ons zijn, hoe meer het ons vervaart.
Vertel ons van dien geest, die elken nacht kwam spoken,
Maar deinzen moest voor 't kruis, al bleef hij staan voor 't zwaard;
Of sla den bijbel op, met al die prenteblaren;
Toon ons het Godskind met zijn stralenkroon om 't hoofd;
Wijs ons den stal, de krib, den kruisberg en de scharen;
Of lees ons uit het boek (gij deedt dat altoos garen)
Wat God van ons begeert en namaals ons belooft.
Grootmoeder! hoor toch, hoor.....

En de kleinen riepen, plaagden de goede oude, die zwijgend neêrzat en niet meer welwillend naar het lieve gesnater scheen te willen luisteren. En waarom niet? De kinderen zelven zeggen het ons:

Helaas! zij antwoordt niet! Zou 't waar zijn, wat wij vreezen?
Zij sprak van heengaan en van scheiden ieder keer,
Van de overzij van 't graf, van wat ons wacht na dezen,
Van sterven, van den dood..... Zou dat nu sterven wezen?
Zou dat de dood nu zijn?.... Helaas, zij hoort niet meer.

Uit de apenwereld.

Het vaderland van den *kempansé* of chimpansé, is het voor ons nog altijd mysterieuze Afrika, waar men twee soorten van orang-apen aantreft: de hoogergenoemde en de *gorilla,* die het land aan den Gaboen tot verblijf heeft, en enkel in opgevulden toestand in Europa aanwezig is, onder ander in het British Museum van Londen.

In de aloude geschiedenissen, zelfs van voor Kristus geboorte, wordt het bestaan van dien reusachtigen aap reeds vermeld. Voor onze tijdrekening (550), zou de vlootvoogd der oude Karthagers, die eene reis langs de afrikaansche kusten ondernam en deze tot Guinea voortzette, dit vreeselijk dier reeds ontdekt en hetzelve beschouwd hebben als eene soort van wilden mensch. De taalmannen, welke den karthaagschen

reiziger vergezelden, noemden dat schepsel *gorullaï,* en die naam heeft het dier, met eene lichte wijziging, ook behouden.

Het is echter slechts een dertigtal jaren geleden, dat reizigers het dier aan den Gaboen ontdekten, en de Europische natuurkundigen er nader kennis meê maakten. Welk is de vorm van den gorilla? zal men wellicht vragen. Het is die van den *kempansé* of chimpansé, en deze laatste is in onze kabinetten van natuurlijke historie tamelijk veel voorhanden; zelfs in den Dierentuin van Antwerpen hebben wij er twee of drie, gedurende eenige maanden of weken, in levenden lijve kunnen zien.

De grootte van den gorilla is echter niet bij die van den chimpansé te vergelijken. 'Hij is,' zegt professor Schlegel, 'grooter, vermits de oude mannetjes meer dan vijf voet hoogte bereiken; hij is steviger van maaksel en zijn zwartachtig haar trekt op den bovenkop en nek in het rosbruine, en vertoont nergens eenig wit.' Deze beschrijving stemt overeen, met die welke wij van een te Londen voorhanden exemplaar gaven.

Kent men nu reeds alle de gewoonten van dit afzichtelijk vreesaanjagend dier? Wij meenen het niet, omdat de gorilla in het diepste der bosschen leeft, zich zelden meer dan een paar dagen in denzelfden omtrek ophoudt en zich, bij het naderen van den mensch, onmiddellijk verwijdert. Bij voorkeur vertoeft hij in de dalen, nabij het water en in dicht beschaduwde boschvakken.

Niet altijd vindt de gorilla daar, op die plaatsen, voedsel en daarom ontmoet men hem soms op de vlakte waar de banaan, de palm, de papaya en andere vruchtboomen groeien; doch na zich aan de vruchten verzadigd te hebben, keert hij andermaal naar zijne donkere schuilhoeken terug.

Zijn eten bestaat verder in beziën, in de teêre gedeelten van het suikerriet en in andere planten, welke hij in verbazende hoeveelheid verslindt.

Indien gij des avonds door de dichte bosschen aan den Gaboen ronddwaaldet, en uwen weg niet wist - 't geen maar al te licht zou kunnen plaats hebben - zoudt ge misschien gelukkig zijn, daar, tegen een der boomstammen, een..... werkman te zien zitten slapen, met het hoofd op de armen, die op de knieën rusten, geleund. Ja, zoo zou u dat schepsel voorkomen. Welnu, als die slaper opsprong, zoudt gij den reusachtigen gorilla voor u zien, van zoowat vijf voet hoog. Nam hij echter de vlucht, dan zou hij dit, op zijne vier pooten loopend, doen en nog wel onder het uitstooten van een blaffend brullen, zooals onze bandhonden.

De gorilla, dien gij onder den boom en met den rug tegen den stam geleund, hebt gezien, was het manneke; hij hield blijkbaar de wacht, want boven in de takken van den boom, sliep zijn wijfke met de jonge familie. Bij het minste gedruisch spitst het manneke de ooren, en waarschuwt, door een zeker geluid, mevrouw op de bovenverdieping; doch deze zelf is met een vinnig gehoor bedeeld, en mocht haar jong slechts een weinig van haar verwijderd zijn, dan roept zij het onmiddellijk door een stil en gansch eigenaardig geluid.

Moet er gevlucht worden, dan vluchten allen op de vier pooten en dit onder een akelig gillen. Als het jong nog niet snel genoeg ter been is, springt het om den nek der moeder, klemt zich met de twee voorpooten of armen om denzelve, slaat de achterpooten om de lenden en zoo gaat het door het dichte woud vooruit.

In het nauw gebracht door de jagers, wendt het dier zich wel eens om. richt zich op de achterpooten in de hoogte, slaat met zijne voorpooten, en deze slagen zijn zoo geducht, dat zij inderdaad doodelijk zijn. De jager moet zich echter alsdan in een gansch uitzonderlijken toestand bevinden, en ontdaan zijn van zijn geweer of eenig ander wapen, waarmeê het dier altijd op afstand kan worden gehouden. Zeker is het, dat de gorilla zich niet gemakkelijk laat vangen en hij, gevangen, juist geen vreedzame gast zijn zou!

De chimpansé, die, slechts op de achterpooten staande, drie en vier voet bereikt, is, in meer dan een opzicht verschillend van den gorilla, ofschoon dezen laatste sterk benaderend. Volgens de natuuronderzoekers heeft dit dier dertien ribben, dus zoo wat twee meer dan de mensch gewoonlijk heeft. De chimpansé leeft in de boomen, bouwt daar een nest en voedt zich, evenals zijn geslachtsbroeder, met vruchten en planten.

Op Sumatra en Borneo vindt men den *orang-oetan* - een woord, dat boschmensch zeggen wil; *oetan* beduidt bosch en *orang* mensch. Evenals de gorilla zijn hem de donkere en waterachtige gedeelten van het bosch het liefste, en verblijft hij nimmer lang in die streken, waar de menschelijke voetstap gehoord wordt.

Het dier is wild van aard, doch jong gevangen wordt het zeer gemakkelijk tam en vertoeft dan gaarne bij den mensch, even goed als onze hond. Jaren geleden heeft de Dierentuin van Antwerpen een vrouwelijk exemplaar van deze apensoort bezeten, dat men ‘Suzanne’ noemde. Suzanne was door een kapitein, aan boord van zijn schip, aangebracht en had met hem, gedurende de reis, in de kajuit geleefd.

In den Dierentuin gekomen, gewende de aap zich spoedig aan de bewoners van den chalet, liep niet zelden het huis rond, bezocht de keuken, lichtte de deksels der potten op, zooals hij de keukenmeid had zien doen, bootste nu dit, dan dat zeer grappig na, trok de personen van kennis bij den slip van het kleedsel, om hen den

chalet te doen binnentreden en deed zelfs geen kind kwaad. Lang leven onder onze luchtstreek schijnt echter den orang-oetan niet voorbehouden. Ook Suzanna onderging het lot van zoovele harer geslachtsgenoten, die herwaarts worden overgebracht.

In den loop van 1874 bezat de Dierentuin van Antwerpen twee exemplaren van deze apensoort; men wijdde hen alle mogelijke zorgen toe, doch tevergeefs. In eene wollen deken gedraaid, zaten zij daar bewegingloos, als twee versleten, teringachtige mannekens; hun oog was dof en zielloos, hunne bewegingen misten alle spierkracht, en welhaast stierven zij onder onzen vreemden en kouden hemel; waarschijnlijk had de opsluiting in een dompig en van frissche lucht beroofd hok, hieraan zijn deel.

De orang-oetan groeit zeer langzaam en er zouden zelfs van tien tot vijftien jaren vereischt worden eer hij zijne volledige grootte bereikt heeft. Vandaar dan ook, dat dit dier lang onder de beschutting der moeder blijft. Is het nog zoo jong dat het de moeder niet vlug genoeg volgen kan, dan klemt het zich aan moeders borst en houdt zich aan de hairen vast.

Oud wordt dat dier voorzeker; men wil zelfs 40, 50 en zelfs 60 jaar. Niet zelden, schrijft een natuuronderzoeker, ontmoet men er in de bosschen, die al hun gebit verloren hebben en niet meer in de boomen kunnende kimmen, op den grond van de afgevallen vruchten moeten leven. Zij zitten daar blijkbaar oud en stram, in lustelooze houding, ofschoon zelfs de jongeren niet erg veel van beweging houden en, na geëten te hebben, het liefste in een *dolce far niente* doorbrengen.

Dr. Muller zegt: Alleen de honger schijnt den aap een prikkel te zijn tot beweging, en is deze gestild, dan legt hij zich wederom ter ruste. Wanneer het dier zit, kromt het gewoonlijk den rug en buigt daarbij het hoofd sterk voorover, zoodat het met de oogen meestal strak naar den grond blikt. Veelal houdt het zich met eene of ook wel met beide zijne voorhanden aan een hoogeren boomtak vast; maar somwijlen laat het zijne armen zeer flegmatiek, slap langs het lijf nederhangen.

‘Aldus,’ zoo gaat professor Schlegel voort, ‘blijft de orang-oetan vaak uren lang gehurkt op een en hetzelfde plekje, rustig en zonder zich bijna te verroeren, alleenlijk nu en dan bij kortere of langere tusschenpoozen, zijne diep brommende stem eens latende hooren. Bij dag bevindt hij zich meerendeels op groote boomen, van de eene kruin in de andere klimmende; zeldzaam slechts, indien hij niet, gelijk wij boven aanmerkten, door ouderdom daartoe genoodzaakt wordt, betreedt hij den grond.

‘In dien toestand verkeerende, tracht hij zich bij naderend gevaar, tusschen het lage hout en de ruigte te verschuilen, hetgeen in de moerassige bosschen op Borneo, waar zoo vele doornige bamboes- en rottingsoorten zijn, geenszins moeielijk valt. Wanneer hij niet door menschen verjaagd wordt, houdt hij zich geruimen tijd binnen den bepaalden omtrek van zeker gedeelte van het bosch-op; somwijlen bewoont hij vele dagen achtereen denzelfden boom, in welk laatste geval hem eene vaste plaats daarin tot nachtverblijf dient.

‘Zeldzaam echter brengt hij den nacht hoog in de kroon van eenen grooten boom door, waarschijnlijk dewijl het hem aldaar te winderig en te koud is. Zoodra de nacht begint te naderen, daalt hij van de hoogte af en zoekt zich in het lagere en sombere gedeelte een geschikt nachtleger op, hetzij in den digtgebladerden top van eenen kleinen boom, waartoe hij aan de nibong-palmen, pandani en dergelijke planten de voorkeur geeft, hetzij hij zich eenen grooten varen of orchideën-struik uitkiest, die als parasiet op den dikken stam van eenen dier reusachtige boomen groeit, welke aan de oorspronkelijke bosschen van Borneo, een zoo trotsch en indrukwekkend aanzien geven.

‘Daar, waar ook de orang-oetan zijn nachtverblijf houden moge, altijd maakt hij zich tot dat einde een soort van nest gereed. Kleine takken en bladeren worden rondom het uitgekozen plekje bijeen getrokken, kruiselings over elkander gebogen en, tot meerdere zachtheid, vaak nog een aantal van elders aangehaalde, groote, weeke bladeren van varen, orchideën, pandanus fascicularis, nipa fruticans, enz. daaroverheen gelegd.’

De orang-oetan gaat vroeg naar kooi en komt laat op. Zoo wat omstreeks 5 ure des namiddags verlaat hij reeds de bovenverdiepingen, waar hij in den dag gezeten heeft en daalt naar beneden, terwijl hij niet voor 9 ure des morgens, als de zon reeds hoog aan den hemel gloeit, en het dus reeds erg warm is, de laagte verlaat. Als het dier, in den wilden natuurstand, reeds die voorzorg neemt om zich tegen allen tocht of wind te beschutten, hoe misplaatst moet het zich dan in ons koud klimaat bevinden!

Bij regenachtig weêr vormt het zich met pandanus- en andere blaêren een soort van afdak boven het hoofd. Volgens opgaaf der bewoners van Borneo, zou het dier 's nachts op den rug, of op deze of gene zijde slapen; de pooten trekt het tegen het lijf en legt een der armen onder het hoofd of kruist ze op de borst: alzoo, evenals een mensch.

In zijne bewegingen is het dier minder vlug dan vele andere dieren van zijne soort. De voorzichtigheid verlaat den orang-oetan nooit, zelfs niet als hij door den jager vervolgd wordt. Eer hij, in die vervolging, van den een in den anderen boom overgaat, zal hij wel degelijk de sterkte van den tak, die hem tot brug dient, tegenover de zwaarte van zijn

lichaam gepolst hebben. Hij verliest alzoo in voorzichtigheid wat hij in snelheid op den jager winnen zou. Op den grond is zelfs het dier zeer loom.

DE HERENTHALSCHE VAART.

Dr. Muller en professor Schlegel zeggen, dat de snelheid van zijne beweging den gewonen stap van den mensch niet te boven gaat. ‘De onevenredige lengte der voorarmen, die onder het loopen slechts weinig gebogen staan, verheffen het bovenlijf aanmerkelijk, zoodat het geheele lichaam alsdan nagenoeg de houding verkrijgt van een zeer ouden man, die, gebukt onder den last der jaren, met een gekromden rug en een stok in de handen gaat.’

De schrijvers, vooral die welke van den aap gaarne onzen oud-grootvader of ten minste zoo iets of wat maken, stellen den orang-oetan niet zelden, gelijk den mensch, rechtop gaande voor, en zelfs met eenen stok in de hand. Niets is minder waar dan dat: de orang-oetan loopt op zijne vier pooten. Het is evenmin waar, dat hij zich, evenals de mensch, door het werpen van steenen en het zwaaien van eenen stok verdedigt. Die soort van redeneering in het dier is eene fabel.

Om den orang-oetan dichter bij den mensch te brengen, wijst men ook op de voorzorgen, welke hij bij zijne beschutting neemt; doch die voorzorgen heeft de Schepper in ieder dier gelegd, en niet zelden is zulks veel wonderbaarder voorhanden bij de kleinere, dan wel bij de groote schepsels uit het dierenrijk. Hoog heeft men de buitengewone

slimheid van dit beest geroemd; men heeft deze zelfs wel eens verstand genoemd; doch wij zullen bij die stellingen het liefst niet blijven stilstaan, dewijl wij noch van verre, noch van nabij eenige waarde aan het zinneloos Darwinism, eene aardige nieuwigheid, hechten.

Bij het zien van dit dier, droomend neêrgezeten, zou men denken aan iets zwaks, soms ziekelijks; integendeel, de orang oetan is sterk gebouwd en vol spierkracht.

GROOTMOEDER EN KLEINKIND.

Hoe maken de Dajakkers nu jacht op deze dieren en waartoe zijn ze, eens geveld, nuttig? Behalve met kogel of hagel, doodt men ze ook met vergiftigde pijltjes (*damek*), die men in eenen koker (*telep*) meêdraagt en het dier met een blaasroer (*siepet*) in het lijf schiet. Goed getroffen, sterft het dier onder de hevigste stuiptrekkingen in minder dan een half uur. Rekt het zijn beperkt leven langer, dan klimt het jammerend en brullend tot in den hoogsten top der boomen, als wilde het zoo ver mogelijk van de booze aarde wegvluchten.

De eenige weêrstand, die het dier somtijds biedt, is, dat het met eene verbazende kracht takken afbreekt van een mansarm dikte, om die tusschen den jager en de plaats, waar het zich bevindt, te doen vallen. Daaruit hebben sommige schrijvers, in hunne wat al te dichterlijke verbeelding, afgeleid, dat deze aap zich met een tak verdedigt, evenals wij zouden doen - dat is, dezen met beleid slingeren of op de vervolgers

werpen. Zeker is het, dat oude orangs-oetan niet zelden zelf de pijlen uit het vleesch trekken, hetgeen niet belet dat het vergif zijn uitwerksel doet.

Eens gedood, snijden de inlanders de vergiftigde wonden uit, stroopen het dier de huid af, snijden het in stukken en zamelen het vet in, dat zij voor het toebereiden van hun eten zeer kostbaar vinden. Het vleesch wordt versch of gedroogd geëten. 'Hetzelve heeft,' zegt Dr. Muller, 'een eenigszins zoetachtigen reuk en smaak, die voor Europeanen en inlanders, welke daar niet gewoon aan zijn, ten hoogste walgelijk en onaangenaam is.' Van de huid maken de inlanders kleedingstukken, die ze aantrekken als zij op strooptocht gaan, of zij steken zich in die huiden bij vroolijke feesten, om zich een des te ijselijker, of, zoo men wil, koddiger uiterlijk te geven.

Volgens meergemelde schrijvers zijn de zintuigen van den orang-oetan, het gehoor daargelaten, niet tot op een bijzonder hoogen graad ontwikkeld. Men beschouwt hem als bijziende en leidt dit hieruit af, dat hij alle voorwerpen zeer dicht onder de oogen brengt, alle vruchten gretig aanneemt en ze slechts wegwerpt, na van dichtbij gezien te hebben, wat niet van zijne gading is. De lange onderlip speelt, bij eten en drinken, eene groote rol. Heeft het dier dorst en begint het te regenen, dan brengt hij die lip ver vooruit, even alsof het een grooten lepel zou vooruit steken, en vangt daarin het water op dat hij noodig heeft.

De elzenkoning.

Een ruiter reed in vollen draf
Door 't somber, aaklig woud;
De nacht was duister en de wind
Blies klagend door het hout.
Een knaapje zat op 's dravers nek,
Een kindje teêr en blond;
Het drukte soms des ridders hand,
Wijl 't hem een lachje zond.
'Ach, vader,' kreet het zacht en naar,
'Die man... daar... op de baan!
'Ik ben zoo bang, o vader-lief!
'Houdt toch uw ros wat staan!'
- 'Lief zoontje,' sprak de ruiter nu,
'Niets ziet ge dan den schijn
'Van deez of genen elzenboom.
'Wil zoo bevreesd niet zijn...
'Uw vader prest u in den arm,
'Uw vader heeft een zwaard,
'En God waakt steeds op 't zwakke kind.
'Lief zoontje, wees bedaard.'
- 'O, vader,' kermde 't zoontje weêr,
'De man treedt op mij aan!
'Hoe ruig dat haar, hoe wit die baard,
'Hoe wild zijn oogen staan;
'Ai, vader.... red mij,... vader-lief,
'Hij is reeds aan mijn zij!
'Hoor, vader, hoor zijn doffe stem...
'Hij spreekt... hij martelt mij...'
De ruiter hoorde 's kindjes klacht
En trok den dolk terstond;
Hij zag vooruit, doch zag alleen
Zijn schaduw op den grond;
Hij zag den Elzenkoning niet,

Die langs het knaapje vloog,
Het hoofd gekroond met marentak
Met glensters in het oog.
- ‘Lief kind,’ zoo sprak de zwarte geest,
‘Kom, volg mij, wees mijn zoon!
'k Heb schatten, goud in overvloed!
Die schatten zijn uw loon!
Maar weet, dat zoo gij weigren durft,
Mijn liefde in wraak vergaat!
Weet, dat mijn gramschap vreeslijk is
En onmeêdoogend slaat.....’
Het kindje sidderde op het paard
En slaakte een bangen kreet;
‘O, red me,’ riep het, ‘van dat spook,
zijn oogslag is zoo wreed!’
De vader dacht: ‘mijn liefling droomt,’
En rende voort en voort;
En de Elzenkoning vloog steeds meê
Door 't somber, spookrig oord
- ‘Lief kind,’ hernam hij, ‘vrees mij niet;
Spreek, wilt ge gaan met mij?
Ik zet u op een gouden troon,
Aan mijner dochters zij,
Gij zult des zomers blij met haar
Gaan waden door den plas,
En bloemen plukken in het bosch
En spelen op het gras!
Ja, kom met mij, gij, lieve knaap,
Neem aan het zoet geluk!
Of... eischt ge dat ik met geweld
U aan dien arm ontrukk’?...’
Het knaapje kroop aan 's vaders borst:
- ‘Ach, vader!’ riep het, ‘ach!
Hoort gij die sombre stemme niet?
En dan... dat woest gelach?
O, red mij, vader, van den dood!
Het monster grijnst mij aan!
Het wil mij scheuren van uw hart,
Ik kan 't niet meer ontgaan.....
O vader!...’ en het kindje zweeg,
En zakte op 's ruiters schoot;
De ridder voelde een ijskoud lijk:
Het arme kind was..... dood.

(Naar herinnering van Goethe.)
P. EGMONTS.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.

III.
Aan boord en te Rotterdam.

De Van Leefdael's werden vergeten en de tijd deed de terughouding allengs slijten, zelfs in dezer voege dat wij op een zondag morgen de familie, vergezeld door mijnheer Van Velthem, aan boord der stoomboot ontmoeten.

't Hindert mevrouw en de meisjes in den aanvang wel eenigszins; doch het publiek kent haar weinig of niet; niemand let overigens op zijn buurman.

Men ziet naar den groenen wal, naar eene moeielijk opvarende schuit, naar een langzaam afdrijvend beurtschip, wiens patroon, aan het roer staande, de ruim bevolkte stoomboot toegaapt.

Men luistert achteloos naar het gebruis des waters, dat schuimend voor den boeg splijt en wit als melk langs de flanken van het schip wegglijdt; men hoort het klotsen en botsen dat uit de machinekamer opstijgt, en tusschen al dat gedruisch klinkt de stem van den straatzanger en soms het getokkel op de harp.

Mevrouw Van Leefdael had den zanger herhaalde malen met de oogen gezocht, en telkens als de man, die overigens een gezond en sterk uiterlijk had, haar het blikken schaaltje toestak, wierp zij er eenige centen in.

‘Lieve hemel, ma, wat zijt ge ruimgevig vandaag!’ zeide Liva, de jongste zuster, lachend.

‘Och, kind, wie weet hoe die man dit noodig heeft,’ antwoordde mevrouw kalm.

‘Hij? Wel, ma, de man ziet er uit als een Herkules!’

'Mogelijk, maar weet gij wat er misschien achter dit leven verborgen zit?'

'En wat zou er misschien achter verborgen zitten?' vroeg Veva.

'Ik weet het niet, kind, maar die man kan wellicht zoo'n ambacht juist niet uitoefenen uit neiging, uit roeping. In het uitsteken der hand ligt iets vernederends, zoo denkt men ten minste, en ik gevoel dat het dien man pijnlijk zijn moet, openlijk te... vragen.'

'Laat mij toe op te merken, mevrouw, dat gij menschen, als die zanger is, een al te fijn gevoel, al te veel kieschheid toeschrijft,' liet er mijnheer Albert opvolgen.

'Wie geeft u daarvan de overtuiging?'

'De gewoonte doet welhaast de scherpe punten der eigenwaarde en het eergevoel afslijten, en de mensch voelt alsdan de vernedering niet meer.'

'Dat is waar; doch hebt gij er wel ooit over nagedacht, wat martelstrijd een dergelijk man in den aanvang heeft moeten onderstaan? Ik spreek niet van diegenen, welke van kindsbeen af in dat Bohemerleven werden opgeleid, maar wel van die, welke door den nood gedwongen en om vrouw en kinderen te onderhouden, tot dien staat afdalen. Denkt ge, mijnheer Albert, dat bij dezen de punten van eigenwaarde en eergevoel zoo spoedig afslijten?'

'Dat zijn uitzonderingen, mevrouw.'

'Gewis, maar ik spreek ook van uitzonderingen. Neem, bij voorbeeld, een operazanger, een zanger, die in onze concerten geschitterd heeft en wien, na verloop van eenige jaren, door dit of dat geval, de stem, zijne eenige broodwinning, ontnomen wordt: niet allen geraken aan een ander bestaan; daarenboven, de omstandigheden zijn soms onverbiddelijk; - welnu, wat schiet er dergelijken over dan in de straat af te dalen, en denkt gij dat bij dezulken alle eigenwaarde versmacht wordt?'

'Daarmeê stem ik volkomen in, mevrouw.'

'En denkt ge, ma, dat die man?...' vroeg Veva.

'Och, neen, kind, het was ook slechts eene vooronderstelling, een vluchtig denkbeeld, dat bij mij opkwam, een gek denkbeeld - ik beken het.....' liet er mevrouw op volgen en zij glimlachte.

'Geen gek denkbeeld, sedert ik uwe uitlegging gehoord heb,' zeide mijnheer Van Velthem. 'Indien wij den sluier konden opheffen, die de geringe standen in de samenleving bedekt, zouden wij dikwijls, het ware van het valsche onderscheidend, wezenlijke rampen kunnen zalven, wezenlijke goede menschen kunnen opbeuren; doch er is in dit alles zooveel bedrog, zooveel schijnlijden, zooveel maskerade, dat wij het kaf met het koorn, het goede met het kwade verwarren.'

Mevrouw luisterde niet meer; zij zat schijnbaar gedachteloos op het water te staren, terwijl de meisjes gearmd en langzaam over het dek drentelden en slechts terugkeerden, om aan dat wonderlijke gesprek eene andere wending te geven.

Dat ging echter zoo grif niet van de hand.

'Het is in Londen,' zeide mevrouw, zich tot den jongen man richtende, 'dat gij wonderlijke en onbegrijpelijke standen in de samenleving zult ontmoeten...'- doch mevrouw hield plotseling op.

'Lieve hemel!' zeide Liva, 'mijnheer Albert zal zich, hoop ik, met dergelijke aardigheden niet ophouden.'

'Neen, zeker niet,' viel Veva lachend in; 'is het al niet genoeg dat wij daarover Charles Dickens lezen, die ons somtijds reeds veel te akelig is, met al zijne fantastische figuren en onbegrijpelijke standen - zooals ma zegt.'

‘Dat mijnheer Albert ons integendeel veel nieuws brenge over de heerlijke parken, gebouwen, paleizen, museums, over......

‘En niet over de prachtige winkels in Regentstreet en Oxfordstreet?’ viel Albert lachend in.

‘Gewis!’ liet er Liva lachend op volgen.

Het gesprek was afgeleid en nam nu weêr eene vroolijke, eene opgeruimde wending.

't Was overigens wel wat een zwak van mevrouw Van Leefdael, op dergelijke wonderlijke, fantastische punten neêr te komen, aan welke niemand in de woeling der wereld denkt - tenzij hier en daar een poëet, en, volgens de schoolbankgeleerden van onzen tijd, met wolligen knevel en lorgnon, zijn poëten gekken....

Mijnheer Albert stak dus, zooals wij gehoord hebben, de zee over naar Egeland.

Stoffelijke belangen riepen hem derwaarts, en dewijl hij alvorens den overtocht aan te vangen, te Rotterdam zaken te vereffenen had en mevrouw tevens in dit geval was, had men den tocht - eene pleizierreis voor de meisjes - in het voor allen en wederkeerig aangenaamste gezelschap der wereld aangevangen.

Als mijnheer Albert de reis over het kanaal zou begonnen hebben, zou mevrouw per spoor naar Antwerpen terugkeeren.

Welk was de beweegreden van de reis van mevrouw Van Leefdael? Zij had zich bepaald met te zeggen: ‘Eenige zaken van ondergeschikt belang, verder een paar bezoeken,’ en mijnheer Van Velthem was een te bescheiden man, om in het minste nog aan te dringen.

Den dag na de aankomst in het woelige en bedrijvige Rotterdam, toefden de dames op de kaai aldaar, en groetten met de hand den reiziger, die op het dek der Londensche boot stond, en hare groeten met levendigheid, zelfs met eene soort van drift, beantwoordde.

Geen wonder! Hij had, niettegenstaande het consigne, uit Veva's mond menig heimelijk woordje opgevangen, dat hem hare genegenheid verzekerde - en mijnheer Van Velthem droomde meer dan ooit, met Veva van Leefdael, een leventje als een vischje in het water.

Zoolang de stoomboot in zicht was, zoolang de dames de gestalte van mijnheer Albert meenden te herkennen, bleven zij op de kaai als genageld staan.

‘Kom, nu, kinderen,’ zeide mevrouw, ‘binnen een paar maanden zullen wij mijnheer Van Velthem weerzien.’

De meisjes keerden naar het hotel terug; mevrouw zeide, dat zij eens even alleen diende uit te gaan, en op de nieuwsgierige vraag der meisjes, ‘waarheen?’ antwoordde zij kortweg: ‘naar een zaakwaarnemer.’

‘Mogen wij u niet vergezellen, ma?’ vroeg Liva.

‘Och, kind, laat de vereffening van geldelijke zaken aan uwe moeder over.’

De kinderen zouden dus in de zeer nette kamer van het hotel blijven. Het venster was opgeschoven; 't was een heerlijke, zonnige, vroolijke dag en daarenboven, er stond een piano - wel zoo iets wat men eene rammelkast noemt - in de kamer, maar voldoende geschikt om den tijd te korten.

Mevrouw, den sluier neêrgelaten, stapte in een huurrijtuig, gaf den koetsier een adres op en weldra ratelde de vigilant door de straten der woelige koopstad, bruggen over, stegen door, om eindelijk in een afgelegen straat, voor een huis met een oudachtig uitzicht, stil te houden.

Het huis was als het ware potdicht gesloten; de gordijntjes schenen voor de ruitjes vastgegroeid, want het bleek wel dat nooit eene hand een der plooien verzette of ophief.

Op de zwarte deur was een zwart plaatje vastgemaakt, waarop weleer, in gele letters, de naam en de hoedanigheid van den bewoner geverfd stonden; doch het plaatje was nu gedeukt en gekreukt, en de gele letters waren deels uitgeveegd.

Toen nu het rijtuig stilhield, liet mevrouw het glasraam naar beneden en stak het hoofd even buiten, om zich te vergewissen of zij wel degelijk was, waar zij wezen moest; of het nummer met dat, in haar geheugen opgeteekend, overeenkwam.

De koetsier trok aan de huisbel, men wachtte; niets leefde achter de gordijntjes. Na een tweeden ruk aan de bel, deed zich binnen eenig gedruisch op, de deur werd traag geopend en in de spleet verscheen eene oude vrouw, met een stemmig geplooid kapje op en voor het overige in het zwart, in den rouw, gekleed.

Mevrouw stapte af, trad binnen en voor de oude vrouw staande, zeide zij:

'Mijnheer Gland?....'

'Mijnheer Gland is dood.....' luidde het sombere antwoord.

'Hoe? Gij doet mij schrikken!'

'Hij is gisteren begraven.....'

'Maar hij heeft papieren en gelden in zijn bezit, die mij toebehooren,' onderbrak mevrouw driftig en met eene doodelijke bleekte.

'Hoe is uw naam?'

'Mevrouw Van Leefdael, van Antwerpen.'

'En die gelden zijn afkomstig?'

'Van den heer Mathisson, beurtelings in Engeland, beurtelings in Amerika.'

De oude slofte kreunend een zijkamer binnen; mevrouw bleef op den dorpel staan en wachtte.

Met eene bibberende hand haalde de vrouw met het witte kapje, een sleutel te voorschijn, opende moeielijk eene secretaire, zette een bril op den neus en zocht in eenige pakken papieren.

Mevrouw wachtte met kloppend hart; tegenover haar, aan den muur, hing het portret van den overledene; hij was een mager man, met diepliggende oogen, een donkerbruin pruikje op en droeg een blauwen jas, waaraan groote koperen knoopen.

Mijnheer Gland - die, namelijk, uit de vergulde lijst - staarde op mevrouw, zonder iets te laten raden van wat er in zijn binnenste omging, of wat hij geweest is in de wereld - dief of eerlijk man.

Was hij een dief, was hij een eerlijk man?

Ziedaar de groote vraag op dit oogenblik voor mevrouw; maar dewijl hij immer het laatste voor haar geweest was, zoo dacht zij ten minste, hoe zou hij dan zoo plotseling tot het eerste, in een dief, veranderd zijn, en dit in het aanschijn des doods?

Hij kon echter voor het menschelijk gerecht gerust dief zijn, want mevrouw Van Leefdael had geen enkel bewijs, van hetgeen zij nu opeischte.

'U zegt,' mompelde de oude, terwijl zij een pakje papieren bij het licht bracht.

'Mevrouw Van Leefdael.'

De oude spelde blijkbaar een naam, die op het paket geschreven stond.

'En de andere naam?'

WAAR IS DE VADER? - Met eene bibberende hand haalde de vrouw met het witte kapje een sleutel te voorschijn, opende moeielijk eene secretaire, zette een bril op den neus en zocht in eenige pakken papieren.

'Mijnheer Mathisson.'

'Ik lees hier: 'Brieven aan mij, Gland, zaakwaarnemer, geadresseerd door den heer Mat..... Math.....'

'Mathisson,' viel mevrouw in.

'Juist zoo, 'en die'- zoo las ze voort - 'na mijnen dood moeten overhandigd worden aan mevrouw Elisa Van Leefdael, te Antwerpen'- en u zijt.....'

'Mevrouw Van Leefdael.....'

'Neem dan die papieren.'

'Hartelijk dank..... Doch heeft mijnheer Gland in de laatste weken geene gelden van den heer Mathisson ontvangen.'

'Dat weet ik niet. Wat u toekomt, zal in dit paket bijeen zitten. Mijnheer Gland was een eerlijk man.'

'Ik dank u. Ben ik u nog iets schuldig?'

'Dat heeft mijnheer Gland mij niet gezegd.'

'Mag ik u iets aanbieden voor uwe moeite?' vroeg mevrouw aarzelend.

'Ik heb niets noodig; ik dank u. Vaarwel.'

Mevrouw neigde, en eer zij nog in het rijtuig gestapt was, viel de deur toe en was het huis weêr zoo doodsch als tien minuten te voren.

In het rijtuig gezeten, verbrak mevrouw de zegels en zij vond een aantal brieven en in den laatste, die van voor een zestal weken dagteekende, een wissel van vijfhonderd pond sterling, invorderbaar te Rotterdam zelf.

Die Gland was voorwaar eerlijk man!

'Het is jammer dat hij dood is,' dacht mevrouw; 'doch met dezen dood is het geheim nu ook nog slechts aan mij alleen bekend - aan mij, aan..... hem en aan den goeden God.'

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 41]

MOEDER IS DOOD.

Moeder is dood.

Sedert lang hebben wij geen zoo hartroerend en tevens zoo eenvoudig tafereel gezien, als 't geen wij hier den lezer aanbieden. Moeder is dood! en vader en kind gevoelen diep, zeer diep, wat die woorden willen zeggen. Moeder is dood! en nu heeft de eerlijke schoenmaker de wieg dicht bij zijne werktafel moeten trekken, en als het arme wichtje om zijne moeder kermt, legt de vader hamer en schoen neêr en neemt het in zijne armen, om, evenals het kind, te weenen om het verlies.

Hij werkte toch zoo moedig voor haar, de brave man! Van den vroegen morgen tot den laten avond klopte hij op het zoolleer en als er, na gansch de week zwaar gewerkt te hebben, iets of wat overschoot om vrouw en kind toe te steken, dan, ja dan, was hij gelukkig! Harde dagen hadden zij samen beleefd, zoo hard, dat hun de moed zou ontgaan zijn, waren zij geen trouwe Kristenen geweest; vele kinderen hebben zij ten grave gedragen, vele ziekten hen bezocht en schulden hen bezwaard - en eindelijk waren beter dagen aangebroken, dagen dat men weêr eens al werkende zingen kon.

En nu - ja, 't was hard! - nu was zij, ‘moeder de vrouw,’ eensklaps heen gegaan naar het land der rust, vanwaar men niet weêrkeert, en zij had hem met het kind alleen, gansch alleen op de wereld gelaten. Moeder is dood! ja, ook het kind gevoelt het dat zij weg is, maar begrijpt nog niet wat ‘dood zijn’ beteekent. Hoe snijdt het snikken van het kind den vader door het hart! Hoe grieft het hem het arme wichtje ‘moeder, moeder!’ te hooren roepen!

't Kan in den hemel gelukkig zijn, maar als de moeder die kinderstem hoort, dan moet ze toch wel genegen zijn met uitgespreide armen weêr naar beneden te vliegen! Maar ach, de dooden komen niet weêr; maar wij, wij gaan tot hen en wij zullen elkander eens na dit leven weêrzien: - weêrzien, al wat men heeft lief gehad in dit leven. Is dat niet de schoonste, de zoetste troost bij het smartelijk scheiden?

Uit den veldtocht in Azie.

Rusland voert voortdurend oorlog in Centraal Azië, en offert in dien bloedigen krijg vele zijner beste soldaten op. Door de verre afgelegenheid hooren wij maar zelden van dien oorlog gewagen, en zelfs als de dagbladpers er van spreekt, wordt niet zelden het artikel ongelezen ter zijde gelegd, alsof die gebeurtenissen buiten onze wereld waren, en ons geen belang inboezemden. Toch vinden pen en teekenstift daar menige treffende episode, en de twee tafereelen *slapende* en *ontwakende,* zijn er voorzeker de bewijzen van.

Ziet de eerste teekening: op eene der rotsachtige hoogten, tusschen welker steenen doorn- en distelachtige planten opschieten, waar de slang sist en de arend op zijne breede wieken drijft, alleen en verre van zijne lotgenooten staat de russische schildwacht. De vermoeienis overvalt hem, en de armen op het geweer steunend, laat hij het hoofd daar op neerzakken en slaapt in - en droomt wellicht van eigen haard en eigen gezin.

De schildwacht sluimert, zeggen wij; aan zijne voeten ligt een hond - een andere trouwe wachter; doch ook deze is ingeslapen. Het is daar boven op de bergen zoo

rustig, zoo stil, zoo vreedzaam, en aan den horizon is niets dat eenig verraad kenmerkt. Het verraad is echter dichterbij dan men denkt. Tusschen de rotsblokken, distelen en bloemen door, werkt, sluipend en stil als eene slang, een inlander naar boven.

Hij heeft van verre, zeer verre de flauw afgeteekende gestalte van de schildwacht gezien, en, machteloos om tegen de dichte scharen Russen te strijden, wil hij zich wreken op den armen afgezonderden soldaat. Allengs nadert hij, en ziet dat de schildwacht slaapt. Een helsche lach zweeft over zijn satanisch gezicht. Het mes is gereed; nog een oogenblik, en de moord is voltrokken.

Eensklaps ontwaakt de hond van de schildwacht, spitst de ooren, richt zich op, laat een dof gegrom hooren en als een bliksem vliegt hij naar den verrader en grijpt hem in den nek.

Het tweede tafereel, *ontwakende,* doet ons de weerzij der medalie zien. Ziet, daar ligt de aanvaller, machteloos gemaakt door de krachtige slagtanden van den trouwen hond. De schildwacht is ontwaakt en legt met eene snelle beweging aan. De kogel zal de straf voor dien verraderlijken aanval zijn, en de arend, die nog altijd boven den bergtop, in de wijde blauwe luchtzee drijft, zal zich welhaast op den achtergelaten romp vergasten.

Ziedaar twee flink gedachte en niet minder flink uitgevoerde teekeningen, die den lezer welkom zullen zijn, omdat zij in ruime mate te denken geven.

De portefeuille van den wandelaar.

De 16^{e} eeuw is, in onze gewesten, weêr sterk in de mode gekomen, en dewijl de schrijvers niet zelden de mode volgen, denken wij ook dat tijdvak weldra weêr in de romans te zien te voorschijn treden, zooals dertig of veertig jaar geleden. De tijd heeft echter sedert dien veel ontsluierd, de studie der geschiedenis is ernstiger geworden en die zoogezegde ‘geuzentijd’ heeft een gansch ander aanzien gekregen. Ja, van de geschiedenis dezer dagen, mocht men wel spottend zeggen met Alphonse Karr: *Ah, vous croyez à l'histoire, braves gens!.....* Met al de documenten gewapend, die in de laatste jaren verschenen zijn, zal men eindelijk de geschiedenis hermaken en doen worden wat zij wezenlijk zijn moest. Zeker is het, dat de nederlandsche katholiek nooit die afschuwelijke rol speelde, in die dagen, welke zijne tegenpartij hem toeschreef, en hij integendeel op den eersten rang trad daar waar de privilegiën te verdedigen waren. Dit toch werd onder ander bewezen in de Pacificatie van Gent, waar de katholiek de hand reikte aan den protestant, om de vrijheid van den lande te verzekeren en de spaansche troepen onze gewesten te doen verlaten. Die groote bemiddeling had plaats den 8 november 1576 - dus zal die gebeurtenis, het volgende jaar, drie eeuwen geleden zijn. De heer Wagener, schepene, heeft, in de zitting des gemeenteraads van Gent, den 7 juni, voorgesteld die verjaring te vieren. Welk zullen de festiviteiten zijn? Dat is nog onbepaald; maar men werpt het denkbeeld op van eenen prijskamp, voor het schrijven van een werk betrekkelijk de Pacificatie zelve; ook spreekt men van de bijeentrommeling van een congres..... Zeer wel, maar de hoofdzaak zou dienen te zijn, dat de liberale partij, die in de plaats van de toenmalige geuzenpartij optreedt, zich met eene goede dosis politieke en godsdienstige verdraagzaamheid mocht bezielen.

Moet de katholiek bijzonder hoog wegloopen met dit aangekondigde feest? Ik denk het juist niet. De Pacificatie van Gent was gewis eene heuglijke gebeurtenis, en die voorzeker toe te juichen was; want zij bracht de oorlogvoerende partijen bijeen, deed

het ijselijke broederbloedbad staken en moest de nederlandsche provinciën van den drukkenden last der spaansche troepen ontslaan; doch de heeren geuzen deden den katholiek die toenadering weldra bitter bekoopen en, om daarvan overtuigd te zijn, moet men slechts den protestantschen schrijver Groen van Prinsterer raadplegen, wiens *Archives de la maison d'Orange,* een der voortreffelijkste werken over de 16^{e} eeuw is welke er bestaan. Welnu, Mr. Groen erkent dat de protestanten de gedane beloften niet hebben gehouden; dat zij weldra het papism vervolgden, dat door de Pacificatie recht op eerbiediging van den kant der geuzen had erlangd. ‘Zij’ (de geuzen), zegt die protestant, ‘pleegden dikwijls gewelddaden *niettegenstaande stellige verbintenissen.* In hunne aangelegenheden met de katholieken, namen zij naïf hun eigen geloof tot algemeenen regel, een middel van argumenteering, dat zeer gemakkelijk, zeer afdoende is, wanneer het door de macht ondersteund wordt.’ Dezelfde schrijver zegt, dat de katholieken integendeel aan het traktaat getrouw bleven. Men ziet, andere tijden, maar niet andere zeden! Ja, strikt genomen zou de katholiek dien verjaardag kunnen vieren; maar de liberale pers wil nu reeds doen zien, dat zij is wat hare voorgangers in de 16^{e} eeuw waren: namelijk, dat zij onverdraagzaam is. Ook verkondigt zij nu reeds dat de *Pacificatie,* de bevrediging, integendeel eene nieuwe *oorlogsverklaring* aan den katholiek zal

zijn. Dat is te begrijpen: zonder dat zou de raad van Gent het voorstel nooit hebben aangenomen.

Ik spreek hooger van eenen prijskamp, doch ik beken dat ik al een heel mager denkbeeld heb van de rechtzinnigheid dier letterkundige harddraverijen. Hoe wilt ge door eenen, prijskamp een onpartijdig werk erlangen? De persoon, die meê naar den prijs dingt, *wil* bekroond zijn. Natuurlijk! Van dat oogenblik inspecteert hij de positie en zegt: het uitschrijvende lichaam is gekend als zijnde zeer partijdig; die raad zal dus ook, voor 't minst in meerderheid, eenen jury naar zijn hart benoemen. Van dat oogenblik heeft een schrijver, die precies niet door denzelfden bril des gemeenteraads leest, geen kans om den prijs te behalen. Een onpartijdig schrift zal evenmin gelukken; men eischt immers stilzwijgend een partijwerk. Het getal mededingers wordt in dit geval zeer klein en deze laatsten ijveren enkel en alleen - wij hebben het gezegd - om den prijs machtig te worden, die boven aan den cocagnemast hangt te bengelen; zij bekommeren zich bitter weinig om de waarheid in de geschiedenis: ze maken eene geschiedenis, die aan de noodwendigheden des oogenbliks beantwoordt. Neem nu aan dat een schrijver, van een gansch tegenovergestelde denkwijze dan die des jury's, een werk inzendt, dat ontwijfelbaar boven alle mededinging verheven staat: - zal de jury hem den prijs toekennen? Neen, want de jury, welke gewis andere denkbeelden heeft, zal in zijn binnenste zeggen: ‘ik kan geene denkbeelden bekronen, die ik als noodlottig, als valsch beschouw.’ Alzoo geene bekroning, al zou deze ook verdiend zijn; ofwel de bekroning valt aan een ander en blijkbaar middelmatig werk ten deel. Het bekroonde werk moge nu torenhoog door partijdige dagbladen opgehemeld worden - zelfs door die, welke het nooit hebben gelezen, of zullen lezen - het is en blijft een knoeiwerk, dat ook na korten tijd onder het stof der vergetelheid begraven wordt. Och, wat hebben wij al vele van die bekroonde *meester*stukken in rijm en onrijm, naar den boter- en kaaswinkel zien verhuizen, nadat de muizen er jaren lang op de zolders festijn meê hadden gehouden. Ja, van die met 's lands- en stadsgeld omlauwerde schrijvelarijen, mag men schier algemeen zuchtend zeggen wat een parijzer uitgever aan Marc-de-St.-Hilaire zegde, die de geschiedenis der garde van Napoleon geschreven had - van die garde, over welke men had geroepen: *la garde meurt et ne se* REND *pas.* De schrijver vroeg den uitgever, doelende op zijn werk: *Et la garde? - Hélas,* antwoordde de drukker, *la garde meurt et ne se* VEND *pas.*

Als ik toch van het bloedige jaar 1576 spreek, vraag ik mij zelven af, waarom Antwerpen geen gedenkteeken heeft opgericht aan die groep moedige mannen, die den 4 november van dat jaar, in het midden der spaansche furie, zich zoo manhaftig tegen de spaansche bloeddoggen verdedigden? Het stadhuis stond in lichtlaaie vlammen, de burgers verdedigden zich in de huizen, en op de straat vochten de markgraaf Gozewijn van Varick, de burgemeester Jan van der Meere, de schepenen Jan van de Werve, Gerard Despommeraulx, Nicolaas van Bouchout en zooveel anderen. Alle die genoemde overheidspersonen lieten hun leven, om Antwerpen tegen den spaanschen overmoed te verdedigen. Doch, 't is waar ook, die personen stonden meest allen openlijk te boek als erg katholiek zijnde - en van dat oogenblik moeten zij niet vereerd worden..... Immers, men moet de geschiedenis verbloemen en aan het volk doen gelooven, dat de katholieken nooit tegen Spanje's willekeur

geprotesteerd hebben! Men moet doen denken, dat Spanje en katholiek één waren, om het tweede een aandeel in de bloedschuld van het eerste geven!.... Men richt wel een gedenkteeken op aan Marnix van St. Aldegondis, eene bij ieder rechtzinnig man zeer twijfelachtige beroemdheid; iemand, wiens verdediging van Antwerpen, zelfs bij zijne protestantsche tijdgenooten, erg naar iets rook, dat 'verraad' beteekende; iemand, die de Zuid-Nederlandsche gewesten aan Frankrijk heeft willen verkoopen, om aan eenige der Noord-Nederlandsche een onafhankelijk bestaan te geven - en aan den heldhaftigen katholieken Gozewijn van Varick, aan al de anderen, die rondom hem stierven in de spaansche furie, wordt geen rooden baksteen toegewijd! Men gedenkt een Vande Weijer, wien het vaderland aan zijn voetzolen hing, gelijk het droog zand aan onze pantoffels; Alex. Gendebien, dien België aan Frankrijk wilde koppelen - en Breydel en de Coninck bedelen nog altijd van huis tot huis, van beurs tot beurs! Moet men dan, om als goed vaderlander erkend te worden in België?.... Neen, maar men moet niet katholiek zijn.

Mechelen viert van den 28 juni tot den 12 juli eene plechtig jubilé van den stadspatroon, den H. Rombout. De praaltrein, die driemaal de straten der stad zal doortrekken, is inderdaad prachtig en draagt voortreffelijk het karakter, dat de verschillende groepen moeten voorstellen. Het eerste deel stelt voor: St. Rombout, het geloof predikende aan het hof van graaf Ado, heer van Mechelen; het tweede, het vertrek der Mechelaars naar het H. Land; het derde, de peisprocessie in 1302; het vierde, de relikwiën van St. Rumoldus; het vijfde, de rederijkkamers in de 16^{e} eeuw; het zesde, de gilden en ambachten in de 17^{e} eeuw; het zevende, de Mechelsche beroemdheden en eindelijk het achtste deel, de ouden reuzen-omgang. Vier honderd kinderen, wier costumen door de familiën zelf bekostigd, maar die allen geteekend zijn door den direkteur der Mechelsche akademie, Willem Geets, maken dien stoet uit. Alles is frisch, schitterend, keurig. De wagens van den trein zijn onder het bestuur van den heer Louckx, stadsbouwmeester, uitgevoerd. Die feesten zijn echt Brabantsch, echt Antwerpsch, echt Vlaamsch, en zij zullen immer, wat men ook zegge, het karakter des volks blijven kenmerken. Ik sprak hooger van Willem Geets, de teekenaar der costumen van den praaltrein; in nummer 23 hebben wij dien schilder een der sierlijkste bladen van zijne kroon getrokken, en die in de haren gevlochten van den Antwerpschen schilder Lagye - wij schreven inderdaad, bij vergissing, den eigendom van de schilderij 'Johanna Vander Geenst,' aan dien laatsten toe, en Willem Geets is er de vader van - en voorwaar! hij mag fier zijn op zoo'n dochter, en zou wel ongelijk hebben haar op een ander stamboek te laten plaats nemen. Ik geef dan ook bij deze aan den keizer terug, wat den keizer is - dat is, ik geef aan Willem Geets zijn geschilderd kind weêr.

De vijfjaarlijksche prijs, waarvan ik vroeger sprak, is toegekend aan het werk van den heer Tony Bergmann; het is getiteld *Ernest Staas.* Ik oordeel niet - misschien later. Wat ik echter hooger opzichtens prijskampen zegde, blijft *dixi.* Het zijn algemeene waarheden die, al zou er hier eene uitzondering moeten aangestipt worden, toch immer waarheden zullen blijven. De schrijver van het boek is dood; hij stierf verleden jaar en heeft in zijn leven niet veel van zich doen spreken. Vlaamsch België kent hem schier niet; dit echter is geen bewijs van geringe verdiensten. Kort voor zijn afsterven gaf hij eene geschiedenis der stad Lier uit, en wij kennen van hem nog eene verheerlijking of rechtvaardiging van Marnix van St. Aldegondis - opzichtens den beeldenstorm - die niet zwaar in de schaal der verdiensten weegt. 't Is ook een

schrift uit zijnen schooltijd, en op de banken der school, al heet zij dan ook *hooge*school, heeft men nog de koorts der opgewondenheid op het lijf, die echter sommigen nooit verlaat. Dergelijken zijn nog schooljongens als zij grijze haren hebben of pruiken dragen. Hoe het zij, 5000 fr. is de hoogste prijs, dien eenigen in de vlaamsche letterkunde kunnen erlangen. Als men dan toch de kunst *wilde* aanmoedigen, zou het voorbeeld van Napoleon navolgenswaardig zijn. Toen zijn minister in 1813 hem een besluit voorlegde, waarin aan elk der twee dochters van Corneille, den dichter, eene jaarwedde van 300 fr. werd toegekend, greep hij de pen en schreef op het besluit: *ceci est indigne de celui dont nous aurions fait un roi,* en hij benoemde den oudsten zoon des eenen taks *baron*, met eene dotatie van 10000 fr., en gaf denzelfden titel aan den zoon van den tweeden tak, met eene dotatie van 4000 fr. Wat de dochters betreft, die erlangden een pensioen om, volgens haren stand, te kunnen leven. Ik zeg, *indien* men den naam van aanmoedigers hebben wil, zou men aan Napoleon kunnen denken.

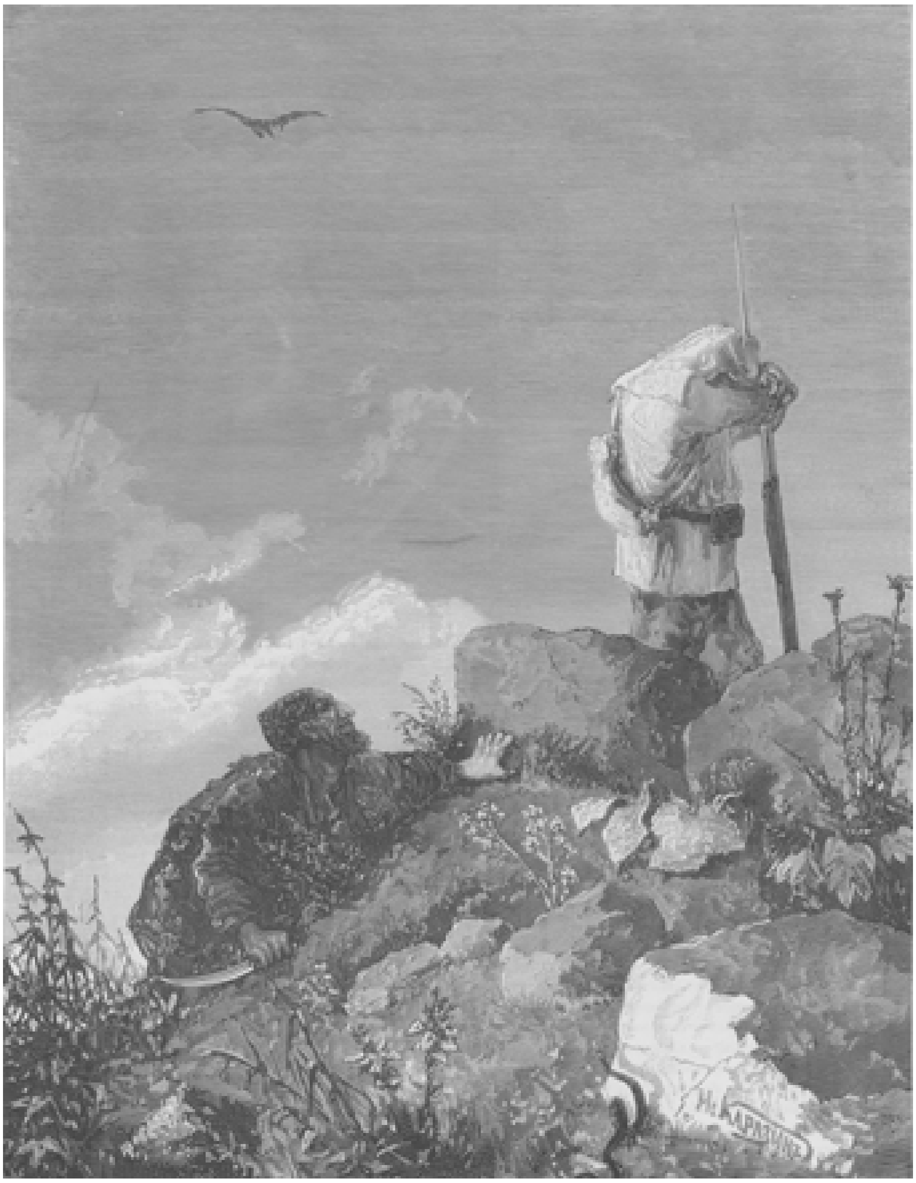

UIT DEN VELDTOCHT IN AZIE. - Slapende.

Napoleon begunstigde dus wel eens de schrijvers en kunstenaars, en dit was misschien eene herinnering die hij uit zijnen omgang met Talma behouden had; maar de oude Wilhelm, de vader van Frederik, *zoogezegd* de Groote, exploiteerde, door de kunst, integendeel al wie hem benaderde. Wilhelm schilderde, of liever bemorste doeken en paneelen, nog oneindig slechter dan later Ludwig van Beieren verzen maakte. Eens had hij de koninklijke rookkamer in volle werking geschilderd, of liever gemorst. De raadsheer Polnitz kwam binnen, en, plat hoveling als hij was, noemde hij de schilderij een wezenlijk meesterstuk - Recht waar? vroeg Sire. - Op het hoofd mijns vaders! - Zoo! had uw

vader een hoofd? Wel dan heeft hij u onterfd, Polnitz! spotte Sire. Maar gij noemt mijne schilderij een meesterstuk, Polnitz, vriend! dat is te veel gezegd. - Toch niet, Sire! Ik zou er voor willen knielen! - Welnu, 't zij dan zoo. Hoe vindt ge dat licht-effekt, Polnitz? - Dat

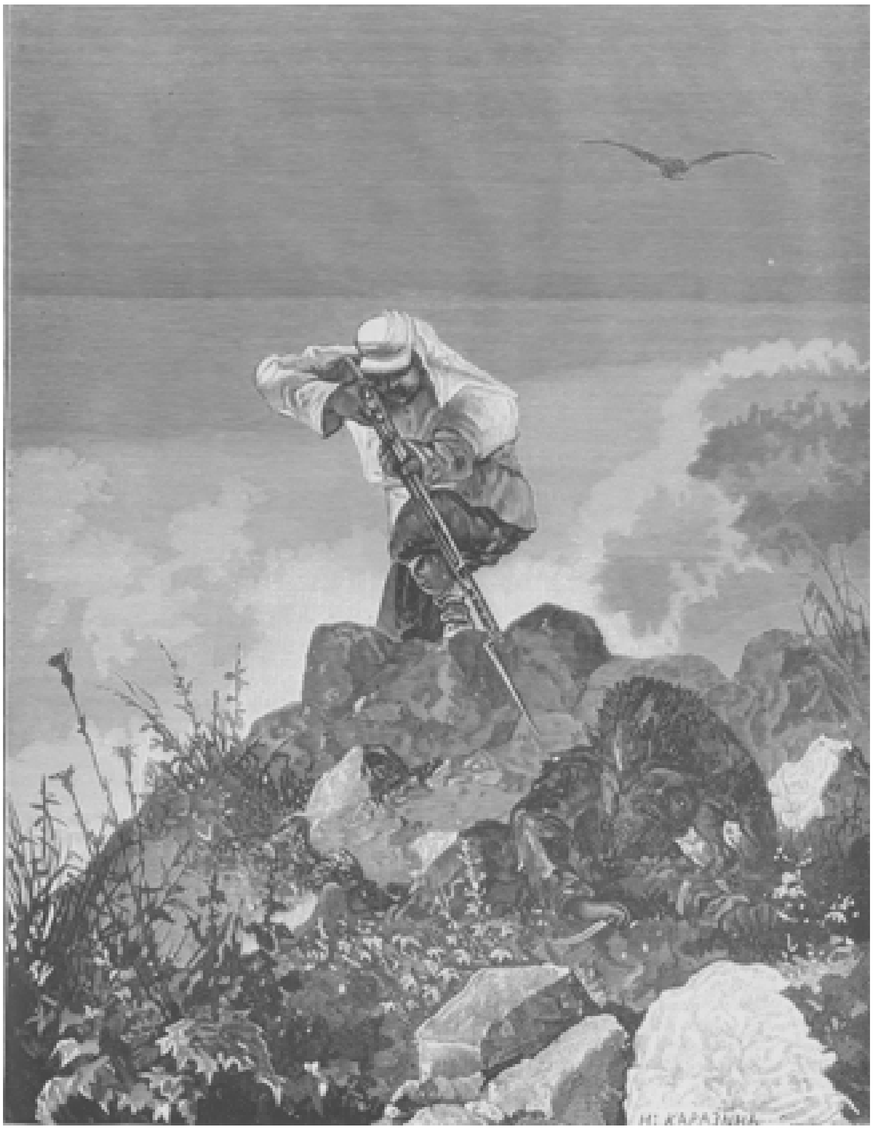

UIT DEN VELDTOCHT IN AZIE. - Ontwakende.

van Rembrandt is er koud en valsch bij! - De teekening? - Beter dan van Poussin. - Polnitz, ik zou u in mijn testament willen zetten! Maar wat waarde geeft ge wel aan mijn werk? - (*Polnitz begon lont te rieken.*) Sire, zoo'n werk wordt met geen goud betaald! - Neen, geef mij een cijfer! - Nu, Sire, neem dan vijftig ducaten. - Vijftig ducaten, en 't is beter, zegt ge, dan Rembrandt? - Ik wilde zeggen, hon-

derd. - Voor honderd ducaten hebt ge geen Poussin! - Nu, neem dan honderd en vijftig. - Een Raphael is wel twee honderd ducaten waard, Polnitz. - En dat is uw werk ook waard, Sire. - Welnu, ik wil het onderste niet uit de kan hebben, Polnitz, ik geef u de schilderij voor honderdvijftig ducaten. Stellig, ik doe eene opoffering..... O, maak geene opmerkingen meer, Polnitz; neem de schilderij in Gods naam meê! - en Polnitz nam ze meê, en betaalde met hangende lip honderdvijftig ducaten, voor iets dat geen honderdvijftig centiemen waard was. Arme hoveling!

De mensch nestelt zich overal, op de hoogste toppen der bergen, in de diepe ingewanden der aarde, wanneer hij daar ter plaatse slechts wat armzalig goud vinden kan - want zelden is enkel menschenliefde de drijfveer, zooals bij de monniken van den St. Bernardsberg het geval is. Kent gij het hoogst bewoonde punt in Europa? Volgens een duitsch blad is dit Santa-Maria aan het Stilffer-Joch, dat 2540 meters boven de oppervlakte der zee ligt. In het Nevada-gebergte, in Amerika, ligt de Treasure-City, met haar zilvermijnen, 2790 meters boven de oppervlakte. Potosi ligt 4000 en Llawri-Cocha 4560 meters hooger dan de zee. Thok-Jalung, het goudveld van Tibeth, is 4980 meters hoog gelegen en wordt zoowel in den zomer als in den winter bewoond. De goudzoekers wonen daar onder tenten, die in de reten en kloven worden opgeslagen, om ze voor den kouden en sterken wind te beschutten. Daar vestigt zich de mensch voor een klein gewin, wordt er grijs en sterft er, zonder iets te genieten van al het schoone, dat God eenige duizenden voeten beneden hem gemaakt heeft! Noch te hoog, noch te laag! ziedaar ook in het menschelijk leven de beste stelregel. Noch bij het arme gemeen, noch bij de koningen; noch te laag, noch te hoog groeien de schoonste bloemen, en in het laatste geval loopt men zelfs gevaar niets dan..... kunstbloemen te ontmoeten, die noch geur, noch fleur opleveren.

Het XIVe nederlandsch congres heeft - heb ik dat niet reeds gezegd? - te Maastricht plaats, nadat het te Leiden, bij gemis aan deelneming, verlaten werd. Dat men het katholieke Maastricht gekozen heeft, is enkel hieraan te wijten, dat men nergens kans zag om met dat ‘lijk’ terecht te komen. Ik zeg ‘lijk’ en ik geloof inderdaad dat het congres dood is, en als het zich nog beweegt, dit enkel en alleen zal te wijten zijn aan het galvanismus. Het congres zal te Maastricht nog wat vriendelijke gezichten trekken, misschien nog een voetjen uitsteken om zoo wat den schijn aan te nemen van te dansen; maar de partijschap, dat vergiftig drankje, heeft het den genadesteek gegeven. Misschien was echter ook die Lazarus herop te wekken, indien men terugkeerde tot het punt, waarvan men tijdens de stichting der congressen is uitgegaan - namelijk, dat men teenemaal onpartijdig werd en zekere officieele invloed, die vooral te Brugge zoo noodlottig is beginnen te werken, kon geweerd worden. Doch onpartijdig en enkel letterkundig zijn, valt niet in den geest van zekere politieke mannen. Moeten wij dan onze betrekkingen met onze noorderburen afbreken? Neen, en wij geven aan het *Davidsfonds* in bedenking om de middelen op te sporen, ten einde eene hoûbare betrekking, tusschen het noorden en het zuiden, aan te knoopen en, of het bestaande congres te verlevendigen en te bestendigen, of iets nieuws, ten opzichte van aansluiting met het noorden, in het leven te roepen. Niets, om daarin te gelukken, ontbreekt ons. Dat niemand echter buiten gesloten zij - maar dat men hiervoor slechts de politieke partijschap weere, en vooral zekere mannen in het oog

houde, die, met gestreken gezichten, deze slang weêr lichtelijk zouden binnen smokkelen - zooals zij overal trachten te doen.

De *Illustratie* ontvangt van een trouwen lezer, eene vraag ter oplossing. Het schijnt dat de man in eene allermoeielijkste positie verkeert, en het onoplosbare van het vraagpunt hem den eetlust en het slapen - twee aartsleelijke dingen - beneemt. De quadratuur van den cirkel is voor hem niet moeilijker. Van waar, zegt hij, van waar komt de naam van Jan Klaas? Alwetende redactie, zeg het mij. Vooreerst moeten wij antwoorden, dat wij er geen vraag-kantoor op na houden, doch de vraag kan ook anderen belang inboezemen, en wij berichten onzen geachten ondervrager - de man schijnt een jong letterkundige in een provincie-stadje te zijn - dat wij twee uitleggingen over dat zoo berucht persoonaadje kennen: - eerstens die van Bilderdijk, welke het woord *klaassen* overeenbrengt met *klossen, klompen,* die de hansworst immer draagt. In dat geval zou het *Jan met zijn klossen* zijn, waarvan Jan Klaassen gemaakt werd. Van Lennep spreekt gansch anders over den held uit de poppenkas. We zullen den geestigen man zelf het woord geven: ‘Onder hen, die omtrent dezen tijd (van 1650 tot 1672) zich toelegden om de regeering der Staten in een ongunstig daglicht te stellen, was er een, wiens naam, in Holland althans, later eene vermaardheid verwierf, algemeener dan die van eenig prins of regent. Deze was een gewezen trompetter van 's prinsen lijfwacht en Jan Klaaszoon genaamd. Uit zijne betrekking ontslagen bij gelegenheid dat de garde van den prins, in garde der Staten van Holland herschapen was, had hij zich te Amsterdam nedergezet en won er zijn brood met het vertoonen langs de straten van de poppenkast, waarbij hij zijne personaadjes aardigheden en kwinkslagen in den mond lei, alles behalve vleijend voor het toenmalig bewind, doch zeer naar den smaak van de smalle gemeente. Zooveel opgang maakte hij, dat de naam van hansworst of polichinel, dien zijn hoofdpersonaadje droeg, eerlang voor zijn eigen naam moest plaats maken: en ook heden ten dage nog bij een iegenlijk als Jan-Klaassen bekend en vermaard is.’ Men kieze tusschen beide uitleggingen; ik beslis niet en laat zulks aan geleerden der Akademiën over en die, naar men ons in onze kinderjaren geleerd heeft, de geleerdheid achter hunne ronde gouden brillen, en in de plooien hunner witte halsdassen verbergen.

Drie uitvinders.

Men kent de schroef, om op de schepen eene vooruitgaande beweging toe te passen. De eigenlijke uitvinder van deze belangrijke schroef was de Zwitser Bernoulli, wiens werk dan ook in 1752 door de fransche Akademie bekroond werd. Is het begrijpelijk, dat de praktische uitvoering dezer uitvinding bijna eene eeuw lang onopgemerkt bleef? Zelfs toen Fulton, in den aanvang dezer eeuw, den stoom op de scheepvaart toepaste, was men Bernoulli's en Paucton's denkbeelden niet gedachtig.

De eerste, zegt het *Boek der Uitvindingen,* die zijne oogen weer op de schroef vestigde en hare praktische bruikbaarheid opmerkte, was de fransche kapitein der genie Delisle, die daarover in 1823 een voorstel aan de regeering indiende. Die pogingen bleven echter zonder gevolg. In 1825 schreef de engelsche regeering eenen prijs uit voor de verbetering der machines, om de schepen voort te stooten, vooral om reden der zware klachten, omtrent de nadeelen welke de wielbooten aan de oeverwerken der kanalen toebrachten.

Samuel Brown behaalde den prijs, doch zijne uitvinding had geen praktisch belang. Bernoulli en Paucton blijven de wezenlijke uitvinders, doch, in dat geval, verdienen

de Engelschman Smith, de Franschman Sauvage en de Duitscher Ressel, niettemin eene gansch bijzondere vermelding. Het blijft echter stellig, dat de beweging in het water of de werking van het water als schroefmoer, door Bernoulli ontdekt werd, en Smith, Sauvage en Ressel, wetend of onwetend, op zijn spoor hebben voortgewerkt.

De minst verdienstelijke der drie genoemden was Smith, en juist heeft hij de beste vruchten van het werk genoten. Zoo gaat het! Frederik Sauvage was den 19 september 1785 te Boulogne-sur-Mer geboren; hij werd ingenieur en later scheepsbouwmeester. Onder vele mechanische uitvindingen en toepassingen, komt ook, in zijne levensgeschiedenis, de schroef ter voorstuwing van schepen voor. Zijne tijdgenooten begrepen hem echter niet, en bleven onverschillig aan zijne pogingen, om datgene in te voeren, wat weldra als onmisbaar zou beschouwd worden.

In 1832 had hij voor zijne schroef een brevet genomen, doch gelukte er niet in de onverschilligheid en den onwil des publieks te overwinnen. Diep gekrenkt in zijne fortuin, zat Sauvage, voor eene lichte schuld, te Havre in de gevangenis, toen, in 1843, aldaar een schip, de *Napoleon,* van stapel liep, gebouwd door den Engelschman Smith, en voor rekening der fransche regeering.

Frankrijk had Sauvage's voorstel verworpen, en twaalf jaar nadien, nam het dat voorstel, uit de handen van een vreemden navolger, aan! De waarheid kwam echter aan het licht: de dagbladen die stem van het publiek, riepen de aandacht op den armen Sauvage en zijn brevet in.

Zij vroegen of het geene schande was, dien man voor eene onbeduidende som in de gevangenis te laten! Sauvage werd op vrije voeten gesteld en kreeg eene jaarwedde; doch zijne gelukszon was ondergegaan. Immers, een ander had zich zijn werk als het ware toegeëigend! Nog deed hij, 't is waar, uitvindingen, doch hij was niet, zoo als het volk zegt, met den helm geboren, dat is: voor hem was het geluk niet weggelegd, en hij stierf den 17 juli 1858, in een.... gasthuis te Picpus.

De Duitscher Ressel, wien zijne landgenoten de eer der uitvinding van de schroef toeschrijven - doch dat is zoo wat duitsche gewoonte! - was eenigszins gelukkiger dan Sauvage. Na de artillerie-wetenschappen bestudeerd te hebben, ging hij zich te Weenen op de geneeskunst toeleggen, om nadien tot de natuurkundige vakken over te gaan. De schroefbeweging hield hem bezig. Reeds in 1812 maakte hij de teekening eener stoombootschroef openbaar; eerst in 1827 erkende men er de doelmatigheid van. Heeft hij de vinding van Bernoulli al of niet gekend, zeker is het dat hij vijf jaar vroeger dan Sauvage een brevet vroeg en tien jaar vroeger dan Smith, welke laatste echter alleen, zoo als wij zegden, de eer en het voordeel ervan genoot, terwijl de vader van de schroef, de wezenlijke vinder, lang vergeten was.

Ook in proefneming was Ressel den Engelschman vooruit; want reeds in 1829 had er te Triëst eene proefneming met eene, volgens Ressel's plan gebouwde, schroefstoomboot plaats. Toch werd de zaak andermaal vergeten, ofschoon de uitslag voortreffelijk was geweest. De bijval was wel degelijk aan Smith voorbehouden. Zijn brevet dagteekent van 1835, en in 1837 kwam hij voor den dag met het vaartuig de *Infant Royal.* Eerst in 1837 deed de admiraliteit zijne proefneming onderzoeken en eene maatschappij ‘voor de beweging door stoom’ deed den *Archimedes* bouwen, een vaartuig van 240 ton.

De *Archimedes* legde tien knoopen per uur af, en later bereikte men eene nog grootere snelheid. Hoe het zij, de proeftocht was voor Smith eene wezenlijke triomfreis, en de schroef werd welhaast op alle stoombooten toegepast, zelfs in 1845 op de gekende *Great Britain,* een vaartuig van 1200 paardenkracht. ‘Nadat door al die proeven, zegt een schrijver, de doelmatigheid van dit voortstuwingsmiddel gebleken was, werd het ook voor oorlogschepen gebezigd. Voor deze heeft de schroef ook dit nog vooruit boven het scheprad, dat men door het wegvallen der groote raderkassen, veel plaats wint voor het geschut.’

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(Vervolg.)

IV.
Bij den bankier Eterson.

De bankier Eterson bewoonde, op korten afstand van Londen, een prachtig landhuis, dat uitzicht had op de rivier de Theems, welke landwaarts in, een minder drabberig aanzien heeft dan wel in en om de wereldstad.

Mr. Eterson had zijn kantoor in de City, kwam daar dagelijks eenige uren doorbrengen, en keerde daarna met het spoor of per stoomboot naar zijne villa terug.

Deze laatste, zegden wij, was een recht schoon en bekoorlijk verblijf, in de lente door bloesems, in den zomer door bloemen, in den herfst door vruchten omgeven.

De bankier was een man van zoo wat zestig jaar, met een sneeuwwit hoofd, doch nog blozend en frisch van wezen, tamelijk gezet, opgeruimd en vroolijk van gemoed en met een recht gul karakter.

De man was nooit getrouwd geweest, doch had eene gansche schaar neven en nichtjes, die eens zijne ronde fortuin zouden erven.

Middelerwijl leefde de bankier er ruim en breed van, en kon gewis alle handelszaken ter zijde laten; doch hij was een werkzaam en bedrijvig man, en zou niet weten wat met dien langen, vervelenden dag aan te vangen, als hij dezen niet deels op zijn kantoor besteden kon.

Mr. Eterson was geen jager, geen sportman, geen vriend van hanengevechten of bokspartijen; hij hield van geen speeltafel in de club - hij was, kortom, onder die opzichten, geen Engelschman van den echten stempel.

Doch al zijne neven en nichtjes bijeen trommelen, zijne oude vrienden uitnoodigen en met allen lustig en vroolijk maaltijd houden; dan, zich ruimgevend toonen in een goed werk en de kunst aanmoedigen - ziedaar eenige van zijne grootste genoegens.

Op een namiddag zat Mr. Eterson onder de veranda van zijn landhuis: 't was er, voorwaar, paradijsachtig!

De sierlijkste klimplanten kronkelden rondom de steunsels der veranda; beneden in de parken groeiden de prachtigste bloemen; het landschap is heuvelachtig en de hellingen zijn met verschillende fruitboomen en plantgewassen bezet.

Op eenigen afstand van het landhuis stroomt de rivier, waarop beurtelings de stoomboot met golvende rookpluim, het schip met zwellend zeil voortsnellen.

In de verte ligt het onmeetbaar Londen, met zijne torenspitsen, duizenden geveltoppen en daken; doch de afstand is zoo groot dat de vormen der stad min of meer nevelig, maar altijd harmonieuser van toon worden dan wel van nabij.

De zon gaat in het westen, achter het reusachtige Londen, dat als eene tooverstad aan den horizon oprijst, onder, en overgiet de stad en den omtrek met een helderen gloed.

Zou men niet zeggen dat gansch die stad in een lichtlaaien brand staat, die zijnen gloed tot op verren afstand, tot in het water van de Theems werpt?

Mr. Eterson, in zijne veranda gezeten, had dit prachtige tooneel reeds meer dan eens gadegeslagen, en, hoewel hij het altijd met genoegen beschouwde, was hij er juist niet meer geestdriftig voor.

Dat was het geval niet met den jonkman, die naast den bankier stond en op dit oogenblik dezes gast was.

Wij kennen hem reeds: het was mijnheer Albert van Velthem, die van tijd tot tijd een uitroep van bewondering liet hooren, en nog meer de rust en de kalmte van het landleven roemde, dewijl hij wist wat onmetelijk mierennest ginds, op eenigen afstand van hen, woelde.

‘Een reusachtig mierennest, inderdaad!’ zeide Mr. Eterson. ‘Ik heb vele steden, de voornaamste in Europa, bezocht; ik heb herhaalde malen te Parijs, dat men als zoo woelig wil voorstellen, geleefd, doch geen enkele stad kan in die rustelooze woeling bij Londen vergeleken worden. Wat een wereld van driften, verlangens, streven, werking, kuiperij, schelmerij,....’ sprak de bankier eenigszins mijmerend voort, ‘wat eene wrijving van onbeperkte weelde en grenzelooze armoede.’

‘Inderdaad!’ antwoordde Van Velthem, die scherp afgeteekende contrasten hebben ik te Londen meer dan elders opgemerkt. Deze vallen ons des te meer op, daar zij ons vreemd zijn in onze nederlandsche steden.

‘Dat belet niet dat wij hier ook een welvarenden en zelfs rijken middelstand hebben. De maatschappelijke tegenstrijdigheid valt er slechts zoo sterk in het oog, omdat de twee uiterste punten der samenleving, rijkdom en armoede, hier zoo buitengewoon kenmerkend zijn. Gij vindt zelden op het vasteland zooveel opgestapelden rijkdom als hier; gij vindt er de naakte armoê evenmin ooit zoo verschrikkelijk. Een en ander is in het oog vallend: de koets van den lord, met gepruikte heiducs, treft u, evenals de voetganger, die zwart van honger

u voorbijsloft. Maar, geloof mij, wie in Londen wil of kan werken, want willen is niet altijd kunnen, vindt er tot in de meest wonderlijke, de meest fantastische, de meest onbegrijpelijke en door u nooit verstaanbare beroepen, een middel om geld te winnen.'

'Dat geloof ik.'

'En zie, toen ik vandaag op het kantoor kwam, had ik daarvan andermaal een bewijs. Kunt ge gelooven, dat een man, die met eene poppenkast reist, schier alle weken, als hij in Londen verblijft, honderd pond op de bank storten komt en hij deze niet onaardige som met zijne poppenkast verdiend heeft?'

'Verwonderlijk!'

'Nu moet ik bekennen, dat die man met zijne poppen een zoo diepzinnig karakter aan zijn spel weet te geven, daarover een zoo wijsgeerig gevoel weet te verspreiden, dat een aantal familiën hem tot het geven van voorstellingen ten harent uitnoodigen, en hem daarvoor elken avond eenige ponden betalen. Ik ken daarbij geen ijveriger mensch dan dien man met de poppenkast, en ik ben zeker dat, als God hem het leven spaart, hij met zijne poppen eene ronde fortuin zal bijeenrapen. Overigens, hij is de eenige niet; ik zou u meer dan een voorbeeld kunnen aanhalen.....'

De jongeling luisterde met belangstellende aandacht.

'Ik heb mijnen kassier orde gegeven den man der poppen morgen herwaarts te zenden, en heb op die vertooning mijne familiebetrekkingen en vrienden verzocht. Gij zult zien en oordeelen. Voor ons allen is het feest, voor u.....'

'Voor mij zal het insgelijks een onuitsprekelijk genoegen zijn, al was het slechts het gezelschap.'

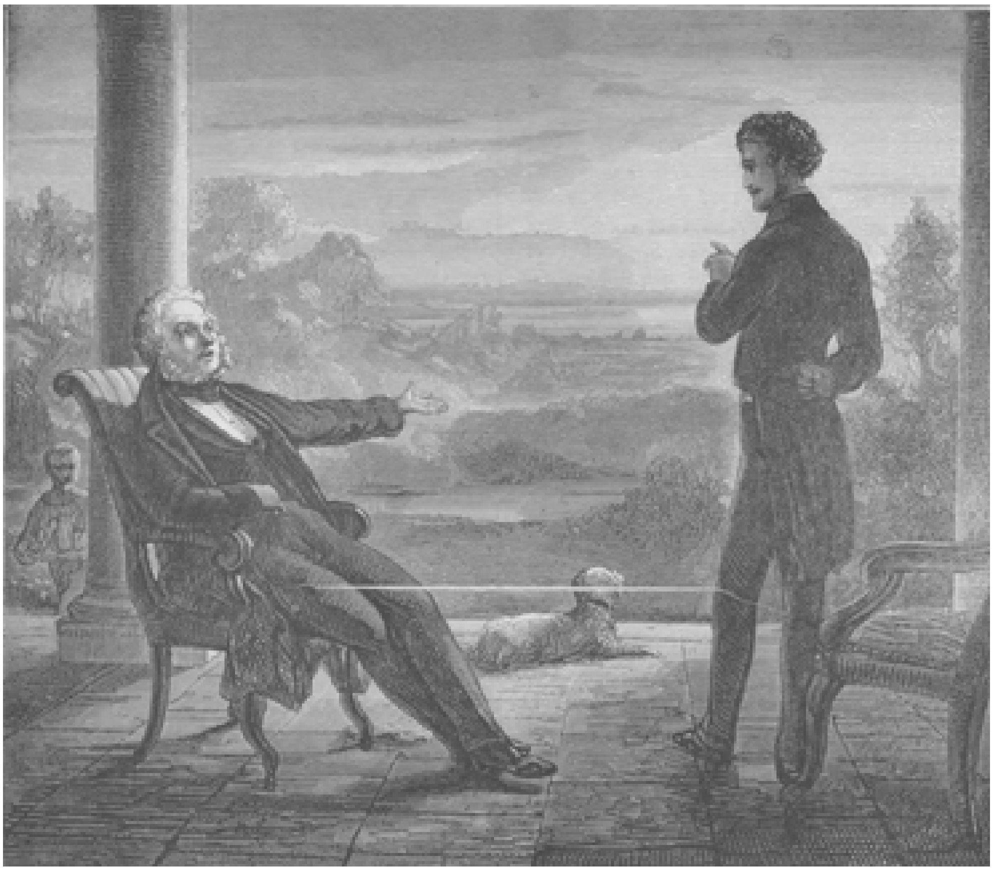

WAAR IS DE VADER? - In de verte ligt het onmeetbaar Londen, met zijne torenspitsen, duizenden geveltoppen en daken.

De zon was verdwenen; daar waar vroeger de horizon gloeiend rood was, tegen welken gloed zich de stad afteekende, strekte zich nu een zwarten band uit, boven welken een flauwen lichtglans - gewis de weerkaatsing van het licht der duizenden gaslantaarns.

De stad was niet meer zichtbaar; doch als men scherp luisterde, hoorde men verre, zeer verre nog een dof gedommel, dat uit het mierennest opsteeg.

De maan blonk aan den donkerblauwen trans, en gaf aan het landschap en de rivier nieuwe schoonheden.

In de villa van Mr. Eterson waren de lichten ontstoken, doch de glazen deuren, die op de veranda uitkwamen, bleven open, terwijl de gastheer met drie of vier personen, die inmiddels aangekomen waren, het avondmaal nuttigde.

'De man met de poppenkast komt morgen,' had de gastheer gezegd, 'en ik noodig u uit van de partij te zijn,' - en die uitnoodiging werd met zooveel geestdrift aangenomen, dat mijnheer Van Velthem wel gedwongen was eene wezenlijke waarde aan de voorstelling te geven.

Deze der genoodigden, had den man met de poppen reeds hier, gene daar gezien; een andere had hem in eene afgelegene zaal te Londen zien spelen, doch allen wenschten dat spel weêr te zien, te meer daar iedere vertooning, volgens de luim van den man en de omstandigheden, waarin hij zich bevond, gewijzigd werd.

Den volgenden dag kwamen de nichtjes, neefjes, ooms, tantes en vrienden op het landhuis aan, want de voorstelling was voor sommigen eigenlijk eene bijzaak: een groot diner was bij hen de hoofdquaestie.

Men vergat den man met de poppen, en slechts toen het licht reeds ontstoken was, en de huisheer het teeken van opstaan gaf, gingen de genoodigden naar de luchtige gaanderij, naast de eetzaal, waar de man met de poppen wachtte.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 42]

DE WATERLELIE, NAAR GEORGE BROWN.

De waterlelie.

't Is des namiddags geen school. Na eene gansche week op de harde banken gezeten en tusschen de twijfelachtig witte muren der school gezucht te hebben, verlangt men zeker wel eens de vrije en frissche lucht te scheppen. De zon schijnt helder, de dag is lang: waarheen? O, de keus is spoedig gedaan. Waarheen anders dan naar het vrije bosch met zijne lommerrijke boomen, zijn tapijt van mos, zijne waterkwebben, zij ne vogelen en bloemen!

Daar toch ziet geen ongenadige magister u op de vingers; daar is men vrij, heer en meester; daar kloutert men in de boomen, zoekt men vogelnesten, plukt men bloemen en beziën, waagt men zelfs meer

dan eens zijn leven - doch ja, er is een God voor de schooljongens en men komt, na een halven dag in het bosch te hebben doorgebracht, hoogstens met een gescheurd vest, een schram over het aangezicht, een bloedenden neus of een blauw oog naar huis.

Lezer, als gij dat aantrekkelijk, geestig tafereel ziet op onze eerste bladzijde, komt u dan uwe jeugd weêr niet te binnen? Kent gij dat lommerrijke bosch niet, door welks loof de gouden zonnegloed danst? Is die koele en met gras en mos begroeide plek, onder die hooge eiken, u vreemd? Herinnert gij u dat watervlak niet met zijn lis en riet, met zijne groote, prachtige groene blaêren en zijne groote witte plompen of waterlelies?

Gij, thans zoo statige advokaat of dokter; gij, zoo majestueuze wijsgeer of professor; gij, zoo diepzinnige wetgeleerde of met goud omlooverde minister - herkent gij u zelven niet in een van die twee jongens, daar op den boord van het drabbig water, en zoo verlangend om eene der prachtige waterbloemen te bezitten? Is dat niet een tafereeltje uit uw leven, uit uwe jeugd?

Uwe statigheid, majestueuzigheid en geleerdheid doet u misschien met minachting de schouders optrekken, alsof gij wildet doen gelooven, dat gij nooit eene dartele jeugd gehad hebt, en dat men reeds op de schoolbanken in u den hoogleeraar en den minister - kortom, den man in den eeuwigen witten das - bespeurde. Gij hebt ongelijk; gij verloochent den bloei, de geur en fleur van het leven en geloof me, liever zoudt ge mij zijn als jongens, dan nu als gepruikte geleerden!

Ziet, hoe de grootste knaap zich uitrekt om de plomp meester te worden; ziet, hoe kalm, bedaard de kleinere het werk naziet en tevens den kleinen, vluggen, scherpzichtigen hond vasthoudt, die, liet hij hem los, onmiddellijk te water zou gaan, denkende dat hij een ‘apportje’ te doen had. Het bezit van die bloem is nu de droom, het toppunt van geluk der beide jongens: - voor die bloem waagt men zijn leven.

En als men die bloem zal bemachtigd hebben? Weinig tijd zal zij uit het water, waarin zij leeft en van den steel, waarop zij prijkt, gerukt zijn, of hare frischheid is weg, hare blaêren verleppen en de knaap zal moeten bekennen dat hij..... niets heeft..... Gij trekt dan ook meêlijdend de schouders op, gij, geleerde, gij, wijsgeer, gij, professor.

Maar zijn wij in later jaren wel wijzer dan die jongens? Hoe dikwijls hebben wij onze fortuin, ons leven zelfs gewaagd om iets te bereiken, dat wij als het toppunt van geluk beschouwden! En als wij het verlangde eens bereikt hadden, lieten wij het ontgoocheld vallen. Wij, groote menschen, doen slechts op een ander terrein en met meer eigenbaat, wat de kinderen in het klein doen. Het blijft immer dezelfde wereld. Geloof mij, geleerde professor, wetgever en minister, gij kunt u zelven, zonder te moeten rood worden, in dit tafereeltje herkennen.

Het graf van den pastoor.

Reeds lang, heel lang geleden is hij gestorven, 't Was lang voor den tijd dat de Fransozen, de ‘zonder broeken’ in het dorp vielen, want toen reeds, zegde de oude schoolmeester, stond er die graftombe met dat kruis. Destijds bevond men zich, op die plaats, te midden van het kerkhof; doch de Fransozen zegden, dat ze voor de

gezondheid waren en schaften het kerkhof af, ofschoon ik nooit gehoord heb, dat men vroeger meer stierf dan nu.

Toen ze weg waren, die heeren *citoyens,* liet men dat deel van het kerkhof waar de graftombe stond, bestaan; dat is, men bebouwde dit deel niet, uit eerbied voor dengene die daar begraven lag; doch het overige van het kerkhof was verkocht en men mocht het dan ook ‘zwart goed’ noemen, het vond koopers, die de graven plein legden, de treurwilgen omkapten, de ploeg door den bodem joegen en koren zaaiden op den gewijden grond, waar onze vaders en moeders ter ruste waren gelegd.

Langs de oude graftombe liep nu een weinig begaan pad, aan beide kanten met hout begroeid, en al wie des morgens naar den akker ging of er des avonds vandaan kwam, knielde daar een oogenblik, en bad een ‘vader ons’, terwijl men, op den meidag altijd een frisschen krans van bloemen om het kruis hing.

Wie lag daar, op die plek, dan toch wel begraven? Een man des goeds, een groot man, een Kristen volgens Gods hart, en die echter zeer weinig gedruisch in de wereld had gemaakt, want hij was slechts pastoor op het dorp geweest - vergeten herder van een troepje schapen, verloren in de uitgestrekte en deels onbebouwde vlakten.

Tot op dezen tijd is echter de nagedachtenis van dien man, bij de kindskinderen, in zegening gebleven, en men vertelt nog des avonds bij het haardvuur, des zomers onder de linden, de vrome en edele daden van dien grijsaard met sneeuwwit hoofd, met vasten gang, met zalvende stem, die overal verscheen waar rampen en lijden te heelen waren, en die zelf gebrek leed om zijne lievelingen onderstand en hulp te geven.

In zijne pastorij was het recht armoedig gelegen; maar hij hield de deur zooveel mogelijk gesloten, om niemand van zijne ellende getuige te doen zijn. Kleederen had hij schier niet, en zijne kousen stopte hij dikwijls zelf, omdat hij kinderlijk bang was voor zijne grommende oude keukenmeid - die echter niet veel te koken had - omdat deze de liefdadigheid uit een gansch ander oogpunt beschouwde dan bij.

Dagelijks ging de oude man nu dezen, dan genen in het dorp, en bij voorkeur diegenen, welke hij wist dat zich in moeielijkheid bevonden, bezoeken. Hij kende aller toestand, aller gemoed, aller hart, aller beurs. Hij was de vader van allen; want allen had hij weten geboren worden, allen had hij gedoopt en Kristen doen zijn; allen had hij gezegend bij het huwelijk en die, welke gestorven waren, had hij ter ruste gelegd en over hen geweend, gelijk de vader weent over het kind dat hij ten grave brengt.

Gansch het dorp is nog van zijn heiligen levenswandel vervuld en, zeggen de menschen ‘wie hier, in de nabijheid van dit graf geboren is, zal eens, hoe verre hij ook afdwaalt, tot het goede terugkeeren. Onze wiege zij door dien voorzaat geheiligd.’ Kan men wel eene schooner en roemrijker nagedachtenis hebben dan deze?

Toen de oude pastoor ter ruste was gegaan, brachten de dorpelingen penningen bijeen en bouwden eene tombe boven het graf; zij bewaarden, wat nog beter was, den eerbied voor den doode diep in hun hart en brachten die op hunne kinderen over.

Is het niet grootscher dergelijke nagedachtenis achter te laten, dan wel die eens veldheers? Is het leven van dien dorpspastoor niet meer te verheerlijken, dan dat men, aan het hoofd van legerbenden, steden verwoest, dorpen geblakerd en gebrand, weerlooze vrouwen en kinderen vermoord en uitgeplunderd heeft? Is die nederige priester niet grooter dan al die gekroonden, welke de wereld te zwaard en te vuur hebben gekastijd? Wij denken ‘ja.’

De openbare schrijver te Tunis.

Wij bevinden ons in Tunis, het voormalige paradijs der zeeroovers; de stad, die de tourist, welke het noorden van Afrika doorloopt, gaarne bezoekt, en wij vertoeven een oogenblik bij 'den openbaren schrijver'- die type, welke in Europa schier niet meer, of liever in 't geheel niet meer bestaat; maar die in het oosten, waar de kunst van schrijven nog verre is van algemeen te zijn, nog algemeen gevonden wordt.

Indien wij hier nog iets van dien aard ontmoeten, dan is dit deze of gene mislukte letterkundige, die liefdebrieven schrijft voor dienstmeisjes, rekwesten opstelt voor werklieden, bruiloftsgedichten voor die welke denken, dat men niet trouwen kan of er moeten alexandrijnen gedeclameerd worden; die lijkreden en politieke redevoeringen aaneenflanst voor personen, welke daarmeê op de volksvergaderingen komen pronken, en alzoo, wie weet! nog eens lid van den gemeenteraad gekozen worden.

In Tunis heeft het ambt van briefschrijver geene zoo groote uitgebreidheid: verzoekschriften maakt men er niet, verzen dreunt men niet op bij de bruiloften, bij het graf zwijgt de muselman het liefste doodstil, en politieke redevoeringen zijn er niet uit te spreken. Gelukkig land! De briefschrijver bepaalt zich meestal tot brieven die van het hart tot het hart spreken; ook wel die van het hart tot de beurs, en die van de beurs tot de beurs moeten klinken.

Dit laatste moet echter hier het geval niet zijn, en wij gelooven dat de koude en winterachtige briefschrijver, hier enkel voor de jonge

schoone, gevoelens op het papier brengt, die van het hart tot het hart gaan - misschien tot dat van een verwijderden bloedverwant, misschien van eene vriendin, misschien van eenen vriend, die zijne Fatma min of meer schijnt te vergeten.

Ernstig moet in alle geval de zaak wel zijn, want de schrijver heeft geen glimlach op het wezen, en schrijft zoo gemeend, alsof hij eene hooge diplomatische nota schreef voor den grootvizier of voor den dey zelven.

De boekaniers of flibustiers.

Hoe dikwijls hebben die stoute jagers of roovers, de verbeelding der jeugd wakker gemaakt! Hoeveel poëzie ligt er nog voor den jongen dichter en schrijver in die historische figuren, welke de zeeën met hunne heldenfeiten en gruweldaden vervulden! Hoeveel aantrekkingskracht is er, voor al wie leest, besloten in de geschiedenis van die mannen, welke zoolang de schrik van den Oceaan waren!

Er is inderdaad niet bijzonder veel over de boekaniers geschreven: men vindt eenige bijzonderheden in vier of vijf oude boeken, zoowel in het fransch als in het neêrduitsch, en eindelijk is het werk van Walter Tornbury, een Engelschman, het volledigste over dit volkske, wat er ons bekend is. Het is ook dezen schrijver, dien wij in deze korte verhandeling zullen volgen.

Van waar het woord boekanier?

Onder dien naam, zegt pater Charlevoix, een Jesuïet, waren reeds voor 1630, de jagers op wilde runderen, in de savannen van Hispaniola bekend. Men leidde dien naam af van *boekan,* een oud indiaansch woord. De voorgangers der eigenlijke boekaniers noemden alzoo de hut, waarin zij het vleesch droogden, niet alleen van de runderen, maar ook van de Spanjaards, die onder hunne handen mochten vallen. Men zegde zelfs van het jagerseten, *de la viande boucanée.*

Men noemde dat volkske ook wel *flibustiers,* hetgeen van *vrijbuiters* voortkomt; de Franschman zegde *vributer;* doch van lieverlede heeft hij het nederlandsche woord naar zijne gemakkelijkste uitspraak geschikt, en het klinkt in zijne taal dan ook zeer goed.

In 1630 vestigde zich een troep fransche kolonisten op Hispaniola, dat door de spaansche volkplanters schier verlaten was. Het was een der schoonste landstreken van de Antillen en leverde eene der prachtigste jachten op, die men bedenken kon. De wilde runderen, varkens en ander gedierte waren in de bosschen in overvloed voorhanden, en de Hollanders, altijd het oog voor eene goede speculatie open, ruilden vet, vellen en horens tegen kruit, jachtgereedschap, vuurwater of brandewijn, en wat zoo al meer in den smaak van den jager vallen kon.

Toen het jagen in de bosschen, door later te vermelden omstandigheden, moeielijk, zelfs onmogelijk geworden was, gaven de boekaniers zich over aan de jacht op zee, dat is, ze poogden de schepen te bemachtigen, die zich in die waterstreek vertoonden, 't Was hun ten slotte wel onverschillig tegen welke vlag zij hunne wapens keerden; zij plunderden alle schepen, uitgenomen de fransche, en vandaar dan ook dat zij kapers werden ten voordeele van Frankrijk en ten nadeele van Spanje, met welk land Frankrijk gedurig in oorlog was.

Van het oogenblik, dat zij van kaperbrieven voorzien waren, werden zij, ten minste voor een deel van de zeevarende mogendheden, eene regelmatige oorlogvoerende macht. Hispaniola leverde hun echter geen voldoende veiligheid op en op zekeren

dag overrompelden zij het eiland Tortuga, eene natuurlijke sterkte, die nabij St. Christoffel gelegen was. Van daar uit voerden de sedert 1630 sterk aangegroeide kolonie een vinnigen oorlog tegen Spanje's rijk geladen schepen.

Te dien tijde vond men in die streek, volgens de opgave der missionarissen, vier klassen van menschen: boekaniers of jagers; planters; *engagés,* jonge menschen, die voor een tijdverloop van drie jaar uit Frankrijk werden aangevoerd, en zich een der genoemde vakken eigen maakten en eindelijk zeeroovers; doch allen werden zoowat begrepen onder den naam van ‘boekaniers.’

Wilt gij eene prachtige beschrijving lezen van de groep der Karaïbische eilanden, waar de boekaniers hunnen zetel hadden opgeslagen, men leze H.A. Meijers dichtstuk de *Boekanier.* Het was

> ...... een eiland van die groep, uit steenrotsbrokken
> Opeengestapeld, maar door de eeuwen overtrokken
> Met vruchtbare aardlaag, waar de zuider plantengroei,
> Door 't keerkringsvuur gekweekt, in schitterenden bloei
> 't Veelkleurig bloemtapeet langs ruwen bodem strekte...

Wilt gij eene dichterlijke beschrijving van den boekanier zelven? Volg dan altijd den dichter, die u zijn Arnold voorstelt, als een statig man met vroegtijdig grijs hoofd, donkere gelaatskleur, zware en de lip omkrullende knevel, donderende stem:

> ..... 't Scheen alles te bewijzen,
> Dat zorg, geen jarenlast, zijn schedel deed vergrijzen.
> Wie was hij? Waar was 't licht zijns oogen opgegaan?
> In welk verwijderd oord had eens zijn wieg gestaan?
> Zijn krijgers noemden hem slechts Arnold; langs de baren
> Joeg die geduchte naam aan elk den dood in de aâren,
> Die aan de heldre kim zijn bloedroode oorlogsvlag
> Met onontwijkbre vlugt zich dreigend naadren zag.
> Maar nimmer had zijn mond aan een der togtgenooten
> Bij 't schuimen der bokaal, de duistre borst ontsloten.

Ja, het was daar een samenraapsel van menschen, uit alle oorden der wereld! Doch gij zult wellicht den boekanier en het land volgens de meer wezenlijke zijde willen kennen; welnu, wij moeten opmerken, dat de eenvoudigste beschrijving daarvan nog hoogst dichterlijk klinkt. Laat ons eerst eenige bijzonderheden meêdeelen over het land, en daarna over de hooger genoemde klassen van bevolking.

Het zou onmogelijk zijn met de pen de schitterende kleuren af te malen, welke een indiaansch bosch kenmerken; de rijkste en prachtigste bloemen, vruchten en bladeren wisselen daar elkander af. Daar vindt men de cacao met zijne purperkleurige vruchten, de campêche-boom, de casjoe met zijn gouden fruit, de oleander, de kalebas, de reuzencitroen, de broodvrucht en vele andere gewassen, die wij hier nooit te zien kregen, en was dit het geval, dan toch slechts in de broeikas en in verarmden toestand.

Tornbury's werk, door Schneither in het neêrduitsch overgebracht, geeft de volgende beschrijving van het land: ‘Michaël Scott schildert met photographische nauwkeurigheid en rijkdom van kleuren iedere schakeering van een West-indischen dag en stelt ons in staat, ons een beeld te vormen van het licht en bruin, dat het vreemde ras, waar hij over schrijft, omringt. Bij het aanbreken van den dag lispelt de landwind door de vederbossen der palmieten, waar hij den dauw van afschudt; de glimwormpjes verbleeken en verdwijnen gelijk de starren, het een na het ander.

‘Het eentoonig kikvorschgekwaak verstomt en de hagedissen en krekels zwijgen; de apen houden op met snateren, het gefluit der loofvorsch en het woeste geschreeuw

der tijgerkat wordt niet meer gehoord; doch nieuwe geluiden verheffen zich en de bosschen weêrgalmen als van stemmen en het geluid eener ontwakende stad; het eentonig gepik van den specht klinkt tusschen de heldere fluittoonen van den pavo del monte, het geschreeuw van den macau en het gesnater der papegaaijen; de tortel kirt in het digtste van het woud en de babbelende kraai giert en krast.'

Prachtig, niet waar? 'Tegen den middag,' gaat de schrijver voort, 'terwijl het koeltje voortduurt en de zon in het toppunt staat, beginnen de takken te leven van schitterende hagedissen en bonte vogels, luidruchtige parkieten huppelen over de wilde dennen, het rundvee zoekt een schuilplaats onder 't geboomte, om het koelere gras te herkaauwen en de condoeli en passiebloemen van verschillende grootte, van die van een soepbord af tot die van een vingerring toe, sluiten hunne bloesems; zelfs de snorrende torren en colibris staken hun gegons en hun vliegen rondom de oranjebloesems en de landkrab alleen laat zich hooren terwijl zij door het dorre gras kruipt; uit de moerasgronden stijgt een heete damp omhoog en het wild gevogelte vlucht naar het riet en de biezen der moerassige lagunen, waar de sterke muskusreuk de nabijheid van den alligator verraadt. De vederbossen van het bamboesriet wapperen niet langer en geen takje van den katoenboom beweegt zich.'

Is de natuur in hare rust prachtig, dan cok is zij verschrikkelijk schoon in de dwarlwinden, tijdens de aardbevingen, die soms den grond schokken en omwoelen; zelfs is zij bewonderenswaardig bij regentijd. Wij kunnen ons niet onthouden, door denzelfden schrijver, den avond en den nacht, in eenige trekken, te laten afmalen.

'De kenmerkende trekken der West-indische wouden,' zegt hij, 'zijn de glimwormpjes en de apen. Tegen den nacht, als de wind door de dorre palmtakken ruischt, breken de spranken van groen licht tusschen de boomen uit, als vonken van duizend toortsen afvliegend; de duisternis wordt er naarmate de vlam ebt of vloeit, meer of minder door verlicht en de vertrekken der planters zijn met deze onschadelijke brandstichters vervuld. Het geschreeuw der apen, bij het aanbreken van den dag, heeft men bij een duivelensabbath, bij een verwijderden donder, het geratel van een met ijzer beladen wagen op een hobbelige straat, bij het geluid van een doedelzak en het lagchen van dronken lieden vergeleken.'

HET GRAF VAN DEN PASTOOR.

Daar in dat heerlijke land groeien de koolpalm, de katoen-, de indische vijgenboom, de gevederde palmboom; de pisang met zijne groote groene blaêren, groote vruchten en scharlaken roode zaden; de banaan; varens van twintig voet hoog, gouden riet - kortom, planten en bloemen wier kleuren zoo helder en frisch zijn, dat zij nooit door

menschelijke kunst zouden kunnen worden nagebootst. Zoo rijk als de grond is, zoo rijk is de zee aan visschen, zoo rijk zijn de bosschen aan gevogelte. 'De zeevogels strijken over de golven en de roode flamingoes staan als palen rondom de zandige ondiepten, terwijl de alligators zich op de modderige banken wentelen, en de sneeuwwitte pelikanen hun slaperige vergaderingen in deftige dommeligheid houden.'

Laat ons eindigen: men ziet in wat prachtig land de boekaniers zich neêrsloegen, ofschoon het voor hen enkel een rijk land was, dat zij

zooveel mogelijk exploiteerden; zij joegen, roofden, teerden, smeerden, gaven zich over aan de speeltafel en den wellust, en zetten daar, zooveel mogelijk, het losbandige leven voort, dat zij elders - waar, dat was bij de meesten een raadsel! - geleid hadden.

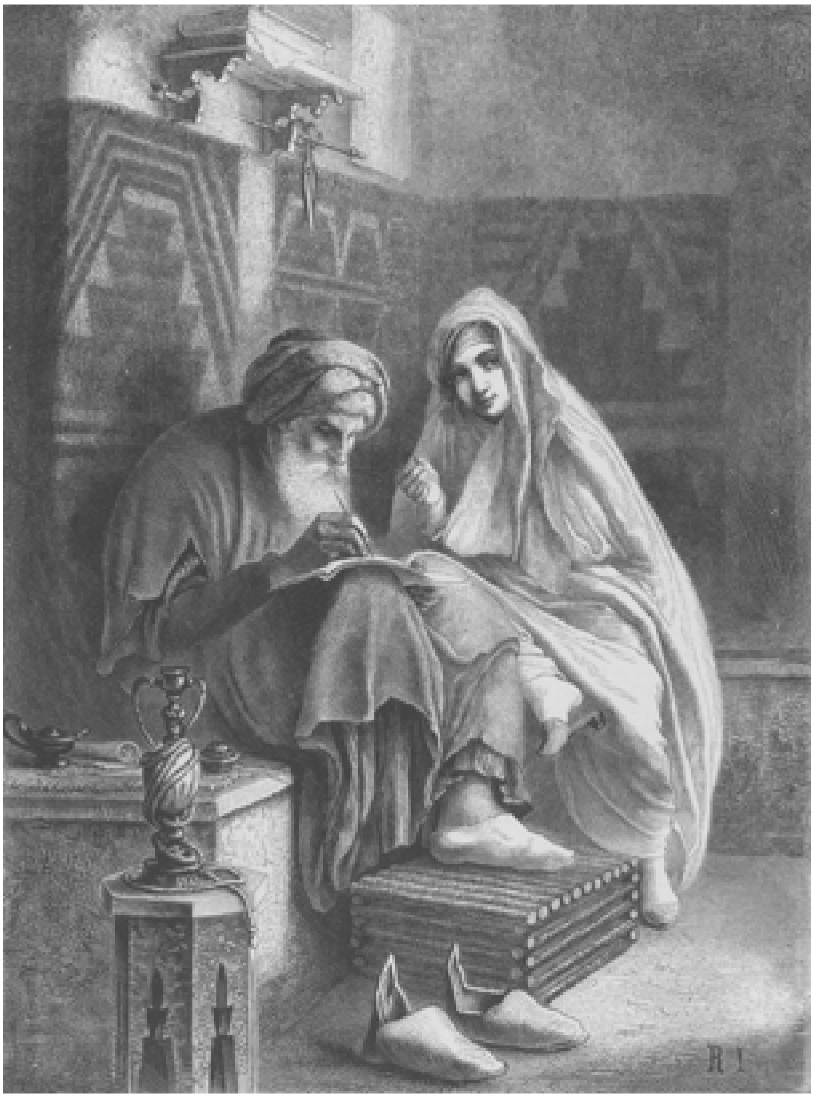

DE OPENBARE SCHRIJVER TE TUNIS.

De jager, zegt de missionnaris du Tertre in zijne *Histoire des Antilles* (1667-71), was gekleed in een soort van zak, die ter weerszijden open was. Een reepel versche koehuid was de gordelriem. Dat kleedsel was gewoonlijk zoodanig bemorst met vet, bloed en vuiligheid der gedoode runderen, vooral wilde stieren, dat men den jager, zegt hij, voor een ongewasschen beenhouwersknecht zou genomen hebben.

Kwamen de boekaniers met het vleesch van het dier van de jacht, dan maakten zij in diens romp eene rondte, waardoor zij den kop staken en het overgroot stuk vleesch alzoo op den schouder lieten rusten. Verbeeldt u wat uitzicht die kerels hadden! Voegt daarbij lang hair en baard, en eene gehavende kleeding.

De verdere kleeding bestond uit eene wijde broek, mocassins of waggen tot aan de knieën; uit sandalen met riemen vastgemaakt, uit eene leêren hoofdkap langs voor met eene punt. Aan hunne gordels hingen eene manchete of korte sabel, een koker met jachtmessen en een bajonnet. Hunne lange roeren werden expresselijk in Frankrijk gemaakt; de kolven waren vierkant, zwaar en met eene uitholling voor den schouder. Het kruit werd op jacht tegen den slagregen bewaard in met was bestreken kalebassen. Kruithoren en kogelzak hingen ter zijde van het lichaam, en rond het lijf rolde de boekanier de muskietnetten, om zich des nachts te bedekken en onder den blooten hemel te kunnen slapen.

Daar waar de jagers troepen wilde runderen vonden, maakten zij tenten met palmbladen gedekt. Ieder jager had een *camarade* of *matelot* bij zich, zooals hij ook zijn *engagés* en een indiaanschen knecht had. Had men tenten opgeslagen, dan ging men 's morgens uit ter jacht; een hunner, gewoonlijk geen goed schutter, bleef bij de tenten achter om het maal te bereiden. De jagers trokken het eerste uit; dan volgden de *engagés* met de honden. Een der honden, *venteur* geheeten, liep vooruit en bracht den jager op het spoor van het vee. Het schot van den boekanier miste zelden; het trof meest altijd de borst. Werd de stier echter slechts gewond, dan moest men trachten uit de voeten te geraken, want razender dier dan hij zou men moeielijk kunnen bedenken.

Was het schot integendeel raak geweest, en dit was zoo gewoonlijk, dan werd het beest in stukken gekapt. De meester nam er het grootste been uit en zoog het warme merg op; deze of gene hond kreeg een lap vleesch, echter niet groot genoeg om hem vadsig te maken, en het gevelde beest werd verder, in kwartieren gekapt, naar de hut gebracht om er, zoowel het vleesch als de vellen, bij den reeds geschoten voorraad te worden opgestapeld.

Een landelijk maal van vleesch, bij voorbeeld een varken aan het spit gebraden, werd des avonds door de jagers genuttigd. Men dronk het sap van den china's-appel en den piment. Had de jager nu eindelijk het vereischte getal huiden bijeen, dan bracht hij deze naar Tortuga, kaap Tieburon, Samana of St. Domingo, en keerde, zal men opmerken, met goedgevulden buidel terug? - Geenszins. Daar, in die plaatsen, vingen alsdan de slemperijen, dobbelingen en andere vermaken aan, die het gewonnen geld weldra deden wegsmelten, waarna de boekanier andermaal berooid, arm en ziek van het brassen, naar zijne bosschen en stierenjachten, afgewisseld door gevechten met zijne vijanden, de Spanjaards, terugkeerde.

(*Slot volgt*)

Rondom ons.
Een blik omhoog.

Als de nacht op de aarde daalt, en wij hier beneden niets meer te zien krijgen, richten wij als gedwongen onzen blik naar het wijde uitspansel, door millioenen en millioenen

sterren bezaaid, en wie daarheen het oog wendt en niet diep getroffen nadenkt, heeft voorwaar elke edele gewaarwording verloren. Wat zijn wij inderdaad klein en nietig, wij, die toch een zoo hoogen toon hier beneden aanslaan, in tegenoverstelling van de eindeloosheid daarboven! Wij denken wellicht dat de aarde, op welke wij beuzelen, de grootste, machtigste en prachtigste der planeten is, en het is integendeel eene der kleinste en zeker eene der minst schitterendste; wij denken dat wij, de mensch, door onzen geest met eene godheid gelijk staan, en wij zijn in die wijde ruimte niets meer dan een kleine worm, of liever een atoom, die zelfs van een der dichtstbij gelegen planeten, met een gewapend oog, niet eens zichtbaar is.

De planeet, welke het dichtst bij ons ligt, is de maan, en de afstand tusschen haar en de aarde is nog zoo groot, dat men, met een spoortrein, die honderd mijlen per dag aflegde, twee en. een half jaar zou moeten vliegen - het woord is niet onjuist - om tot daar te geraken. In ruim vijf jaar zou men van dat reisje naar de maan op de aarde kunnen teruggekeerd zijn. Vijf jaar is juist geen langdurig tijdperk, zal men zeggen, en ware de reis practisch, men zou ze kunnen wagen; doch voor de reis naar de zon, zou men zelfs eene lange reeks van geslachten noodig hebben.

Indien wij, menschen, dergelijke reis konden ondernemen, en zelfs jong begonnen, zouden wij niet alleen op dien tocht onze haren zien vergrijzen, zouden wij niet alleen op reis sterven, maar wij zouden moeten zorgen op reis te kunnen trouwen, kinderen te hebben om den tocht voort te zetten, en die kinderen zouden op hunne beurt hetzelfde lot ondergaan dat wij ondergingen. Zestien of zeventien geslachten zouden er noodig zijn, - en altijd honderd mijlen per dag vliegende - om aan dien onmetelijken vuurbol te geraken, die ons licht geeft, die ons koestert, zonder welke wij, noch de aarde, van leven zouden trillen.

Ja, indien een reiziger dien tocht in den aanvang der kristelijke tijdrekening, dat is tijdens de geboorte van Kristus, aangevangen had, zouden zijne afstammelingen, op dit oogenblik, nog niet op de aarde teruggekeerd zijn; integendeel, zij zouden nog ruim twee eeuwen, en altijd met dezelfde snelheid, door het ruim te vliegen hebben, alvorens op hunne bestemming te zijn, waar zij zeker wel als vreemdelingen zouden aanlanden.

Maakt u, zoo ge kunt, van de ruimte boven ons hoofd een klaar denkbeeld, en vraagt u zelven af, van welke verwaandheid of liever zinneloosheid, de mensch moet aangedaan zijn, die uitdaging en spot naar den Schepper durft uitwerpen! Berekent, zoo het u mogelijk is, de grootte der zon, die men op gezegden onuitsprekelijk verren afstand echter nog zien kan! Die grootte is inderdaad honderd- en tienmaal grooter in doorsnede, dan wel de aarde. Altijd gerekend op eene snelheid van honderd mijlen per dag, heeft men drie maanden noodig om de wereld rond te rijden; rekent uit wat tijd er noodig is dien tocht te maken rondom de zon, die, zoo als wij zegden, honderd en tien maal grooter in doorsnede is dan de aarde.

En wat beteekent die afstand in vergelijking van dien, welke ons van de sterren scheidt. Die afstand is zoo onmetelijk dat wij duizelig zouden worden enkel met er de beschrijving van te willen wagen. Tot nu toe heeft men den afstand van vele sterren nog niet kunnen berekenen. Indien men, zegt Quetelet, honderd mijlen per dag aflegde, zou men honderd millioen jaren kunnen reizen, met de verzekering geene enkele ster te bereiken, in welke richting men ook uitstraalde. Eene der dichtstbij gelegen sterren, volgens Bessel, is nog zeshonderd duizendmaal verder gelegen dan de zon.

Laat ons hier dit kleine en gansch elementair artikel over die mysterieuze wetenschap, welke men 'sterrekunde' noemt, staken. Raken wij er verder in, onze

lezers zouden welhaast in de lange cijfers van millioenen en milliarden verloren loopen. Maar het weinige dat wij hier aanhaalden, moet in alle geval getuigen van onze nietigheid en Gods grootheid en oneindigheid.

Wanneer zullen wij in onze taal boeken bezitten, die ons, op eene klare en eenvoudige wijze, al spelende als het ware, de wonderen der natuur zullen leeren kennen. De geleerde boeken vertellen inderdaad niets aan het volk. Die zijn voor het lezend publiek graven, met prachtige gouden titels op blad en rug! Wij vragen integendeel boeken, die ons de wetenschap aangenaam en eenvoudig voorstellen, als het ware *à la portée des enfants*; en zouden die boeken niet meer teweegbrengen dan dorre, vervelende, pruikerige en altijd verwaande geleerdheid, die dan ook door het algemeen met onverschilligheid wordt voorbijgegaan?

Waar is de vader? Novelle door August Snieders. Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.

V. De man met de poppen.

De galerij was helder verlicht, en met de weelderigste bloemen versierd.

Op den achtergrond, op eene kleine estrade, stond de kas met eene sitsen gordijn omgeven, en met de onmisbare opening, waarin de poppen zouden verschijnen.

De man was niet te zien; hij bleef achter de kas verscholen, evenals een mager en tenger meisje van een twaalftal jaren, dat zwarte haarlokken en donkere, diepliggende oogen had.

De man zelf was tamelijk lang van gestalte, kon tusschen de vijftig en zestig tellen; hij had een mager, doch kenmerkend gelaat, over hetwelk eene met droefgeestigheid doormengelde spotziekte verspreid lag. Zijn zware knevel en sikkebaard waren zwart, doch die kleur was kunstmatig verkregen; zijn haar, deels grijs, was kort geknipt en dit laatste deed het hoekige, bultige en kantige van het hoofd nog duidelijker voorkomen.

Alleen mijnheer Albert van Velthem, die met een bekoorlijk nichtje van den bankier Eterson - een blondlokkige, welke het weelderig haar vrij over den schouder hangen liet - aan den arm, langs eene deur op den achtergrond binnentrad, gelukte er in, het paar ‘kunstenmakers’ te zien.

Het nichtje wierp een vluchtigen blik op beiden, doch juist geen blik van groote oplettendheid; maar mijnheer Albert was getroffen bij het zien van het gelaat van den poppenman.

Dat gelaat maakte plotseling een zoo diepen indruk op hem, dat hij eene beweging deed om stil te staan, en onwillekeurig groette hij den poppenman met eene lichte buiging van het hoofd.

Deze boog insgelijks het zijne en scheen min of meer in verlegenheid, toen mijnheer Albert nogmaals vluchtig het hoofd omwendde.

Mijnheer Van Velthem kende dat gelaat, doch waar - waar had hij dien man nog ontmoet? Of had hij hem wel ooit ontmoet of slechts iemand gezien, die hem geleek? In alle geval, dat gelaat was hem niet gansch onbekend - neen, gewis niet.

De genoodigden waren eindelijk tusschen en onder de bloemen en de lichtkronen, de beelden en kristallen wanden gezeten.

Uit de kas klonken de tonen van een harmonica, wonderlijk doormengeld met een helder getik of een zacht gedommel, waarschijnlijk door eene tamboerijn voorgebracht.

De poppen verschenen; zij begonnen zich te bewegen, te spreken; het was eene fantastische mengeling van lach en ernst, van zware basen fluitende vrouwenstemmen: - waren er wellicht een half dozijn personen achter het sitsen gordijn verscholen?

Men zou het inderdaad gezworen hebben.

En dan die poppen? Hoe karaktervol waren die aangezichten, hoe scherp geteekend; hoe Mephisto-achtig hier, hoe rond, vol en vadsig, hoe Falstaf-achtig daar! Hoe geestig, hoe luimig en waar was elke harer bewegingen!

En het stuk? Dit was iets van eigen maaksel, een tooneel waarin schier alle standen des levens voorkwamen, en dat men als het ware den strijd tegen zoogenaamde vooroordeelen had kunnen noemen - machtelooze worsteling, waarin de sterkste zelfs bezwijkt!

De hoofdpersoon - iemand zooals onze Jan-Klaassen of de engelsche Punch - vertegenwoordigde het onwrikbaar gezond verstand, de groote onomstootbare volkswaarheid, die echter zoo zelden wordt aangehoord; die de bijtende scherts of den geestigen kwinkslag bezigt om toegang te vinden; doch wiens scherts en kwinkslag soms zoo bloedig zijn, dat zij zouden doen weenen.

Jan-Klaassen geeselde de rechtbanken, de grooten en de kleinen, de ministers en wetgevers, de bankiers en de speculanten, de schrijvers en de kunstenaars, de vrouwen en de mode, en dit zoo gepast, dat niet zelden een gemompel van goedkeuring uit de vergadering opsteeg.

In al die gekke luimen en in al die fijne satyren, nu, in een onberispelijk engelsch, dan, naar gelang de handelende personen, in straattaal voorgedragen, bracht de man recht ingrijpende tooneelen voor, en nam de stem eenen toon aan, die meer dan eens den toeschouwer rillen deed.

't Is veel gezegd: maar er lag in die poppenkas iets dat aan Shakespeare denken deed, als die Jan-Klaassen, op de doodkist zijner vrouw gezeten, langs de eene zijde des gelaats scheen te weenen, langs de andere zijde scheen te lachen; als Jan-Klaassen in zwarten mantel van het kerkhof terugkeerde, en het *to be or not to be* in een hoogst komieken ernst declameerde, maar de glimlachen van de lippen wegvaagde, wanneer hij zeide:

Wie anders, wie verdroeg de dwaasheid en het kwaad,
Der onderdrukkers macht, der hovelingen smaad,
Der ambtenaren waan, het wet en recht vertreden,
De marteling der liefde en 't schenden van haar eeden,
Het beedlen der verdienste, in overmoed gehoond
Door hoog gepeupel, dat uit trotschheid haar beloont?

De stem achter de sitsen kas scheen inderdaad uit eene doodkist zelf te komen, en de toon der harmonica stierf weg als een requiëm onder de hooge en wijde kerkgewelven.

Doch de man der poppen wist, dat de rijken niet gaarne onder een droevigen indruk blijven; smart en lijden stemmen immers niet overeen met pracht en weelde.

Terwijl de harmonica achter de sitsen gordijnen voortneuriede, verscheen de speler in het volle licht, en parodieerde meesterlijk, enkel door het verzetten van zijnen hoed, de meest contrasteerende figuren: den lekkerlevenden lord en den mageren lijkbidder, den strengen en onomkoopbaren rechter der *Queens' bench* en den vluggen gauwdief, den vromen straatprediker en den zorgeloozen lichtmis en dronkaard; den Engelschman thuis en den Engelschman op het vasteland.

Dat alles was recht geestig en vroolijk; doch velen konden toch den indruk van het poppenspel niet vergeten.

Die fantastische poppen, die wonderlijke buigzame stem, welke een onbegrijpelijke verscheidenheid van tonen wist aan te nemen; die stem, welke nu eens uit de diepte opsteeg, dan eens uit de hoogte neerklonk; nu eens spottend, gelijk die eens duivels, dan eens zalvend als die eens engels was; die klagende muziek zelven achter de sitsen gordijn - kortom, al dat goochelspel had een diepen indruk te weeg gebracht, welke nog voortduurde toen de man reeds was heengegaan.

Allengs verging niettemin dit gevoel in het gesprek, in den wijn en in den dans, want de piano klonk in het salon, die op de open veranda uitkwam, en onder deze laatste walsten eenige paren, terwijl Mr. Eterson in een wiegelstoel zat en de liefhebberij met een glimmend oog aanschouwde.

't Was middernacht: nog een half dozijn mannelijke genoodigden bleven in het salon, en maakten zich gereed eene partij wisth te gaan spelen.

Albert van Velthem stond in de veranda voor het landhuis en staarde gedachteloos op het, door een helderen maneschijn, verlichte landschap.

Gedachteloos, zeggen wij, doch dat is eigenlijk eene onwaarheid.

De bankier was middelerwijl genaderd, en liet vrij onzacht zijne hand op zijn schouder vallen.

‘Gij droomt, sir Albert!’ zeide hij lachend.

‘Ik dacht.....’

‘Ja, ik dacht!.... Gij dacht misschien aan een dier lieve nichtjes of juffertjes, die gij dezen avond hier gezien hebt!’

‘Voorwaar, beste vriend, elk dezer juffertjes verdiende gewis ten volle die droomerij; doch tot mijn groote spijt dacht ik daaraan voor het oogenblik niet.’

‘Niet? Indien zij zulks wisten, zouden ze erg ontgoocheld zijn! Geloof me,’ voegde hij er lachend bij, ‘elk mijner nichtjes, elk juffertje hier aanwezig, droomt nu op dit oogenblik, in de donzen kussens van haar rijtuig gedoken, dat gij van haar - en van haar alleen droomt. Zoo is dat gekke goedje. En gij denkt integendeel.....’

‘Ik denk aan dien man met de poppen.’

'Gekheid! Heeft dat spel u dan zoo diep getroffen?'

'Diep, zeer diep. Geloof me, dat is geen gewoon man; die toch is niet tusschen de Bohemers der kermissen en jaarmarkten opgevoed.'

'Wel mogelijk.'

'Die man heeft opvoeding, geleerdheid, oordeel, onderscheiden manieren; die man heeft een hoog verheven, dichterlijk gevoel; hij is iemand, die om den broode de hansworst speelt, maar in zijn ziel met minachting op het 'hoog gepeupel,' waarvan hij in Hamlet's alleenspraak gewaagde, neêrziet, en er een helsch genoegen in vindt dat hij, de arme Jan-Klaassen, den machtigen zijn brandenden geeselslag over den rug striemen mag, en zich nog daarenboven door den gegeeselde doet betalen.'

'Ik denk, mijn waardste, dat gij dien man hier eene al te breede streving toekent. Zoo iets kan de wezenlijke dichter, de man van genie beoogen; maar de hansworst.....'

'Die hansworst is dichter, geloof mij; hij moge dan zijne denkbeelden niet aan het papier toevertrouwen.'

'In dat geval maakt hij eene uitzondering; want 't is hij niet, die het goud 'als slijk der aarde' van zich afstoot. Integendeel! De man cijfert voortreffelijk, houdt van elke storting, van elken intrest nota en weet uitnemend zijne ponden sterling te doen voortbrengen.'

'Wie heeft ooit dien dwazen stelregel aangenomen, dat dichters van rozengeur en maneschijn moeten leven?'

'Ik beken dat hij, die hem uitvond, geen dichter, maar een gek was! Ik heb dan ook veel op met den poppenman; ik geloof met u dat hij voor het minst een mislukt dramatieker of iets dergelijks zijn moet...'

WAAR IS DE VADER? - Deze boog insgelijks het zijne en scheen min of meer in verlegenheid, toen mijnheer Albert nogmaals vluchtig het hoofd omwendde.

‘Neen, op ieder theater, zelfs op het voornaamste, zou die man met zijne machtige en buigzame stem, met zijn onovertrefbaar mimiek, met den diepen blik, dien hij in de menschelijke karakters geworpen heeft, zich doen toejuichen. Neen, er ligt iets anders in de geschiedenis van dien man.’

‘Gij zijt bezig met een ganschen roman op hem te bouwen!’

‘Ik zou de waarheid wel willen kennen. Is die zoogenaamde hansworst een Engelschman?’

‘Zoover ik weet, ja. Of wilt gij ons die straatberoemdheid misschien ontfutselen?’ voegde de bankier er lachend bij.

‘'t Moet wel zijn,’ hervatte de jongeling, zonder op de laatste zinsneê acht te geven; ‘'t moet wel zijn, want de man heeft een te diepen, te peilloos diepen blik in het karakter en in de zeden uwer natie geworpen; hij moet met deze opgegroeid en vergroeid zijn. Hoe is zijn naam?’

‘zijne namen! wilt gij zeggen. Ik denk dat hij er zoo wat een paar dozijn draagt; doch het meest noemt men hem ‘de poppenman.’ De kinderen in de straat passen hem dagelijks een nieuwen naam toe. Op het kantoor echter.....’

‘Juist, hoe noemt hij zich daar?’

‘Naar ik meen..... Trump of Tramp of iets dergelijks. Misschien zal mijn kassier u nadere inlichtingen over hem kunnen geven. Vergezel mij morgen of overmorgen naar het kantoor.’

‘Volgaarne.’

‘..... En droom liever van die lieve schepsels, die gij dezen avond gezien hebt, dan van die akelige poppenkas. Komaan, neem plaats aan de wishttafel.’

‘Nog niet. Ik verlang nog een oogenblik lucht te scheppen en stel me voor, naar echt vlaamsche manier, al wandelende in uw park, eene sigaar te rooken.’

‘Zooals gij wilt. Tot straks.’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 43]

Het Belfort te Bergen.

Bergen, in het fransch Mons, biedt ten allen kante, langs welke zijde men het ook beschouwe, een recht schilderachtig aanzien op; immers overal ziet men een amphitheater door een hoogen toren bekroond, en die hooge toren is het Belfort; doch door de Bergenaars *le tour du Chateau* geheeten, misschien wel omdat hij, in de 17e eeuw, naast het oud kasteel der graven van Henegouwen gebouwd werd.

De oude toren, die rond in vorm was, stortte in, en het magistraat, na eenen prijskamp geopend te hebben, gaf de voorkeur aan het plan van den bouwmeester Ledoux. De eerste steen werd den 13. juni 1662 gelegd. De toren is zoo wat tachtig meters hoog en bevat vier verschillende bouworden. Naast dien toren liggen de vergaarbakken voor de waterdienst der stad. Boven die bakken is een bloemhof - onze modernen zeggen *square,* om zich een engelsch karakter te geven - aangelegd.

Het Belfort van Bergen bevat een beiaard, en heeft 's nachts een waker, die nog, zooals in onze oude vlaamsche steden, ieder uur van den nacht op de trompet blaast.

HET BELFORT TE BERGEN.

Wat beduidt nu het woord Belfrood of Belfort. Ziehier hoe Frederik Schiern, een deensch schrijver, zich daar-

omtrent uitlaat: 'Met den naam *Belfort* beteekende men in de middeleeuwen in de belgische en noord-fransche steden den toren, waarin men de stormklok *campana banalis,* de *banclocke, la ban clocke,* hing, welke de burgers der gemeente naar hunne dikwijls zoo stormachtige vergaderingen kwam roepen.

'De oprichting van een Belfort werd het teeken, dat de gemeente hare politische zelfstandigheid had verkregen terwijl men omgekeerd, bij voorbeeld in eene verordening van koning Filips IV, toen deze in 1331 de vrijheid van *Louwen* vernietigde, de volgende woorden kon lezen: *que les cloches qui furent de la commune jadis de Laon, soient appliquées à notre profit, et, défendons que la dite tour ne soit appelée Beffroi;* dat de klokken, die vroeger der gemeente toehoorden, ten onzen profijte worden aangewend, en wij verbieden dat gezegde toren nog Belfort worde geheeten.'

De deensche schrijver gaat voort:

'Voorheen waren deze vrijheidstorens nog al talrijk; maar de gewoonte van ze in hout te bouwen en het ongeduld om ze te voltrekken, waren oorzaak van hun vroeg verval. De Gentenaars stichteden een waarachtig gedenkteeken, hetwelk in harmonij was met de belangrijkheid en den rijkdom der stad. De gemeente, welke in den jare 1178 door graaf Filips van den Elzas werd gegrondvest, legde reeds in 1183 den grond voor een reusachtig gedenkteeken, dat lang hare macht gestaafd, en er de herinnering onverzwakt tot de nakomelingschap zou hebben van overgebracht.

'Weldra volgden de bloedige twisten tusschen de graven van *Vlaanderen* en de gemeente, die tot gevolg hadden, dat de werken op verschillende tijdstippen werden onderbroken, om echter later weêr voortgezet te worden. Eerst in den jare 1324 kon men in den toren de beroemde door Jan van Rosebeke in 1315 gegotene klok *Roeland* hangen, die tot opschrift droeg:

> Roelandt, Roelandt, als ick kleppe, dan ist brandt,
> Als ick luyde, dan ist storm in Vlaenderlandt.

en in 1380 was men eindelijk ook vaardig met het bouwen van het dak. Men bezit nog het in 1183 op perkament geteekende oorspronkelijke plan voor de bouwing des Belforts, en in dit plan met de smalle, lange vensters in den oudsten spitsbogenstijl, erkent men de heele gedaante van den toren met zijne door eeuwen zwart gemaakte muren tot aan de kornis, waar de kampanilje of klokkentoren begint.'

Tot dus ver Schiern (opgenomen in Serrure's *Vaderlandsch Museum* en overgezet door Heremans).

Professor Serrure, een der geleerdste mannen van gansch België en wiens afsterven een groot verlies was, sprekende over het Roelants-lied, zoo beroemd in onze gewesten, leidt van dit gedicht den naam der klok af.

'Roelant was,' zegt hij, 'in de middeleeuwen zoodanig bekend, dat zijn naam tot aan de klokken toe, en wel aan brand- of stormklokken gegeven werd. Wie heeft er niet van den gentschen Roelant hooren spreken? Wie kent er niet het opschrift, *(ziet hooger*) hetwelk te lezen stond op de klok, die ten jare 1314, onder het schependom van Willem Beer, door meester Jan van Ludeke en meester Jan van Roesbeke gegoten, in het Belfort werd gehangen?

'Een oude cronykschrijver, Justes Billet, van den Roelant sprekende, zegt: *als mense luit es storme in* 't *lant.* Tijdens den opstand der Gentenaren, in 1539, had die klok zich menigmaal laten hooren, daerom werd ze verbeurd verklaerd en uit den

toren naer beneden gehaeld; doch in 1544 bekwam Roelant vergiffenis, en werd hij wederom in het Belfort gehangen. Hy, die zulke bezwaerlijke tijden was doorgekomen, werd helaes! in 1659, in den toren zelven, in stukken geslagen!

'In dat jaar immers had het magistraat van Gent zich verstaen met den klokgieter Pieter Hemony, van Zutphen, om twee-en-dertig klokken voor den beijaerd te hergieten. Daartoe moest de stad hem de oude klokken van den beijaerd en ook den Roelant leveren. De stukken werden naar stadswaeg gevoerd en men bevond dat die klok 12.485 pond woog.'

De bijzonderheden werden door Serrure ontleend aan Steyaert.

Evenals de horen van den beroemden paladijn diende, om de benden bijeen te roepen of het noodsein te geven, evenzoo riepen de brandklokken de poorters op bij gevaar, bij oploop of brand. De naam dien men aan de klokken gaf, was dus zeer gewettigd.

Doch wij dwalen door die bijzonderheden verder en verder van het Belfort van Bergen, dat, zooals men hooger gezien heeft, van later dagteekening is; in alle geval is het eene herinnering aan hetgeen te Bergen vroeger bestond, evenals dit eigen was aan onze vlaamsche steden.

Wat men in de zakken vindt.

Moeder, men ziet het wel, is kwaad, recht kwaad. De jongen is thuis gekomen en heeft de broek gescheurd, en moeder doet ze hem in een, twee, drie uitspelen om de geledene averij te herstellen. Te dezer gelegenheid maakt zij echter eens eene kleine inspectie in de diepe en breede zakken, en wat daaruit te voorschijn komt, zou haast eene wagenvracht mogen genoemd worden.

Nicolaas Beets heeft in zijne *Camera obscura,* een der geestigste boeken welke de nederlandsche letterkunde in de laatste vijftig jaar heeft opgeleverd, den jongen en zijne broekzakken beschreven: 'In dees broek voert hij met zich,' zegt Beets, 'al wat de tijd opgeeft - dat wisselt af: knikkers, stuiters, ballen, een spijker, een doorgebeten appel, een stukkend knipmes, een touwtjen, drie centen, een kluit vischdeeg, een dolle kastanje, een stuk elastiek uit den bretel van zijn oudsten broêr, een leêren zuiger om steenen meê uit den grond te trekken, een voetzoeker, een zakjen met kokinjes, een grifjen, een Koperen knoop om heet te maken, een hazesprong, een stukjen spiegelglas, enz. enz, alles opgestopt en in rust gehouden door een bonten zakdoek.'

De inventaris zou zeker op eene erg gevarieerde manier kunnen vermeerderd worden; op de tegenwoordige gravure ten minste zien wij nog een aantal andere voorwerpen; maar ook de jeugd is vooruitgegaan sedert Beets die levende photografie schreef. Bij al de snuisterijen toont moeder nu ook de pijp, die de knaap gewis heimelijk van zijn zondagsoordjes gekocht, of misschien wel in 's vaders voorraad..... gevonden heeft.

Wij kunnen moeielijk onderscheiden, wat de moeder nog al verder vindt; maar zij, evenals wij, moeten met den dichter herhalen: 'neer, daar zijn geen kinderen meer.'

Een bloemtuil van oudheden.

Wonderlijke titel, zal men zeggen! Hoe kan men een dergelijke beschrijving. een bloemtuil noemen? De laatste doet aan frischheid, kleur en leven denken; oudheden geven het denkbeeld van iets vuil, stofferig, bouwvallig en versleten. Zeer waar; doch oudheden, al zijn ze nog zoo bestoven, vermemeld en verzakt, hebben voor ons altijd meer frisschen geur, hebben meer kleurenpracht en schoonheid, dan de nieuwste gebouwen van onze dagen.

Wanneer wij de vlaamsche steden doorloopen, dan is het niet om te vertoeven voor de moderne gebouwen; maar wel voor die, welke ons door de eeuwen werden overgeleverd en die nog het ware karakter der stad uitmaken. Antwerpen, Brugge, Gent, Kortrijk, Mechelen en andere steden, bezitten eenen schat van kostbare oudheden, die ook jaarlijks duizenden reizigers naar deze landstreek lokt.

Een duitsch teekenaar heeft een goed half dozijn van die oudheden uit Gent, Brugge en Antwerpen zeer kunstig gegroepeerd, en ze op een en dezelfde plaat vereenigd. Hij koos daartoe eenige der voornaamste gebouwen in die steden, ofschoon hij er zeker zeer merkwaardige, en minder algemeen gekende, had kunnen nemen. Wie toch kent niet de St. Baafs abdij te Gent, het Steen te Antwerpen, het Vrije te Brugge? Men vergete echter niet dat de teekenaar een vreemdeling is, en dus niet ingewijd in al de geheime schatten die wij bezitten.

Op de hoogste verdieping bemerken wij twee poorten van het oude Brugge; die twee typen der militaire bouwkunde maakten deel uit van de oude omheining, welke van de 13^{e} of 14^{e} eeuw dagteekenen. Te midden ziet men de puinhopen der aloude en vermaarde gentsche abdij van

St. Baafs, welke in de 12e eeuw werd opgericht en in 1540 op bevel van Karel V vernietigd werd, om, ter plaatse de geduchte citadel te bouwen. Beneden plaatst de teekenaar het sierlijke Schippershuis in dezelfde stad, terwijl naast deze afbeelding een der schilderachtige gezichten van Brugge opgenomen wordt - prachtige type van de aloude gravenstad.

Het middelvak is voorbehouden aan drie gezichten uit Antwerpen: een paar straten aan den kant der Vischmarkt en eindelijk het Steen, de vreeselijke gevangenis der middeleeuwen en die nu, zooals wij elders schreven, oud en versleten tusschen de huizen wegzakt, als was zij beschaamd over al de gruwelen daar, tusschen zijne muren, gepleegd.

Het Steen is sedert jaren geene gevangenis meer; het is een museum van oudheden geworden, hetwelk grootendeels zijne wording te danken heeft aan den voortreffelijken archivist der stad, den heer Génard. Het is echter te vreezen, dat dit belangwekkend gebouw mettertijd verdwijnen zal, aangezien het deels in de nieuwe lijnrichting der kaaien van de Schelde vallen zal.

De boekaniers of flibustiers.
(*Vervolg en slot.*)

Esquemeling, een Hollander, vertelt in zijne *Americanische zeeroovers* (1678), dat de honden, paarden, varkens en runderen, in wilden staat voorhanden, vroeger door de Spanjaards, door Columbus, waren ingevoerd; de honden vooral om de ongelukkige inlanders te jagen, en toen deze laatsten zich uit de bosschen verwijderden, liet men ook de honden en het vee verwilderen. De jonge honden, die de boekaniers in de bosschen vonden, werden andermaal tam gemaakt en dienden hen voortreffelijk op hunne jachten. De paarden waren erg verbasterd, maar de runderen en varkens waren voortreffelijk en in eene eeuw tijds zoodanig vermenigvuldigd, dat men ze bij gansche troepen of kudden kon ontmoeten. De wilde honden richtten echter, evenals de jagers, groote verwoestingen onder die kudden aan.

Minder woest dan de boekaniers leefden de Spanjaards, de eigenlijke bezitters, in deze streken; het jagen op den stier was bij hen meer een steekspel, een stierengevecht. De Spanjaard was immer de doodsvijand van den boekanier. Spanje hield er zelfs een paar honderd lanceros, speerruiters op na, om jacht op de boekaniers te maken, en deze ruiters werden daarenboven immer vergezeld door indiaansche spionnen; doch niettegenstaande alle die gevaren ontsnapte de boekanier steeds aan de vervolging, en het gebeurde maar zelden dat hij in handen der lanceros viel.

Toen Spanje bespeurde dat de jagers niet konden uitgeroeid worden, bezigde men een ander middel; men vernielde langs de kust het vee en men belette de inscheping der huiden. De jager was nu tot den hongerdood veroordeeld; toch gaf hij zich niet ten onder en van landjager werd hij alsdan zeejager, en volgde daarin het voorbeeld reeds door eenigen gegeven. Reeds in 1668 zwalkten de boekaniers op zee rond en waren daar voorzeker oneindig geduchter voor Spanje dan wel te lande.

De planters - de naam duidt de bezigheid aan - hielden zich meer met de cultuur bezig, ofschoon hunne zeden en gewoonten niet menschelijker waren dan die der eigenlijke jagers. Wat de *engagés* betreft, deze waren, hetzij bij de eersten of bij de tweeden geplaatst, aan al hunne willekeur overgeleverd en niet zelden, volgens

getuigen, op de meest barbaarsche wijze en zooals de slaven, behandeld. Een goed leerling werd echter spoedig tot jager verheven. Zij, die zich naar deze streken begaven, waren gewoonlijk al niet van de beste soort, - wat moet dan de losbandige vrijheid, de wildernis, het gedurig jagen en gejaagd worden, het gemis van rechtbanken of anderzins, de verwijdering van alle oprecht godsdienstig gevoel, wat moet dit alles driften, wreedheden en misdaden hebben voortgebracht!

Esquemeling zegt, dat de onmenschelijkheid der planters en jagers voor de leerlingen, soms alle denkbeeld te boven ging, en hij haalt bewijzen van zijn gezegde aan die inderdaad gruwelijk zijn. Evenals bij de jagers, bestond er bij de planters een beginsel van broederschap; zij gaven elkander den naam van *matelots* en hadden de goederen in 't gemeen. Iedereen beschikte over het goed des andcren en een verbond van dezen, was ook een verbond voor genen. Stierf deze, dan was gene, zijn bondgenoot, de erfgenaam.

Wij hebben gezegd, dat de boekaniers zich van het land op zee hadden overgebracht. Met die verplaatsing staat de geschiedenis van Tortuga in verband: dat eiland nu door de Spanjaards verlaten, dan door de fransche, nu door de engelsche kolonisten overmeesterd, dan weêr door Spanje heroverd, om eindelijk in 1664, aan de fransche-westindische Compagnie, toe te behooren. Het was daar ten allen tijde een recht roovernest geweest.

In den aanvang vereenigden zich de boekaniers of flibustiers in benden van vijftien of twintig, goed gewapend met het lang boekaniersroer, waarmeê men kogels schoot van zestien in een pond, met een paar pistolen in den gordel en een sterken korten sabel. In eene kano of uitgeholden boomstam, waagden zij zich op zee. Men koos een kapitein en de tocht ving aan. De eerste voorschotten werden door den kapitein gedaan, en ook aan hem kwam het eerste prijsgemaakte vaartuig toe.

Niet zelden overrompelden deze stoute kerels, die de schrik der zeeën waren, een spaansch gallioen, en alsdan trokken zij over de bebloede en smeerige hemden, de prachtige kleêren der Castiljanen aan, en teerden en smeerden in de met kleuren en verguldsels versierde kajuiten. Al wat neger was, werd slaaf gemaakt en niet zelden ook de Spanjaards die men aan boord vond. De lading werd, in evenredigheid, onder de bemanning verdeeld. De behandeling van den heelmeester stond op prijs, en het verlies van eenig lidmaat: een been, een oog, een vinger, werd in evenredigheid vergoed.

Zeer terecht merkt Tornbury op, dat, in de geschiedenis der vrijbuiters, het kwaad gedurig het kwaad verwekte. De Spanjaards, om de jagers uit te roeien, vernielden de kudde runderen die hen bestaan gaven, de jagers werden daarop kapers. Spanje staakte zijnen handel op die gewesten, wel wetende dat de zeeroovers dan geen middel van bestaan meer hadden, en deze integendeel verplaatsten zich toen op den vasten wal, en eindelijk werd de geheele kust van Panama tot kaap Hoorn, door hen afgeblaakt en geplunderd. Alles vluchtte voor de geduchte roode vlag, die niet meer op eene kano wapperde, maar op eene gansche vloot. Op alle schepen, op spaansche niet meer alleen, werd eindelijk, zooals wij zegden, jacht gemaakt. Het was een rooverij in het groot.

Wij hebben gezegd dat tusschen de boekaniers alle natiën der wereld vertegenwoordigd waren: Morgan en Scott waren Engelschen; Pierrele-grand, Montauban, d'Ogeron, Vent-en-panne en vele anderen waren Franschen; Van Hoorn was een Oostendenaar; Esquemeling, Roc, Jan Davids waren Hollanders: wij spreken hier slechts van die welke als hoofden gefungeerd en dus ‘naam’ gemaakt hebben.

Bij de gewone boekaniers was de mengeling van natie even bont als bij de genoemde opperhoofden.

In de eerste jaren was er nog iets ridderlijks, hoe wild, onbeschaafd en losbandig ook, in de boekaniers; maar ten slotte verging zulks ten eenemale, en het laatste overschot van die bende stierf aan de galg, onder het toejuichen van gansch de wereld.

Wij beschreven vroeger het kleedsel der boekaniers; met den tijd veranderde dit echter op eene aanzienlijke wijze; doch wat niet veranderde was de gewoonte van brassen, dobbelen en wat dies meer, die onder hen heerschte.

'Hun meest geliefde kusten,' zegt meergemelde engelsche schrijver, 'waren die van Caracas, Carthagena, Nicaragua en Campêche, waar talrijke en veel bezochte havens waren. Hunne beste havens in Caracas waren Cumana, Canagote, Coro en Maracaïbo; in Carthagena la Ranchena, Santa Martha en Porto-Bello. Op de hoogten van Cuba wachtten zij de schepen af, die van Nieuw-Spanje naar Maracaïbo gingen; op hunne heenreis vonden zij ze met zilver, op hunne terugreis met cacao beladen; de schepen, naar Caraccas bestemd, waren met zijde en manufacturen uit Spanje bevracht; die van Havanna met leder, campêchehout, cacao, tabak en spaansch gemunt zilver.

'De kleeding der boekaniers moet natuurlijk met den tijd mede veranderd zijn. Het donkerroode hemd en de leêren sandalen werden als het dagelijksche kleed der broederschap aangehouden, doch daar-

nevens vinden wij hen opgeschikt met al den luister uit de kajuiten der Spanjaarden geroofd; nu den hoed met veêren en den geborduurden bandelier uit den tijd van Karel II, dan de strikken en kwikken van het geparfumeerde hof van Lodewijk XIV dragende. Uit alle natiën en standen der maatschappij voortgekomen, was de een trotsch op zijn opgekamden baard, bloote voeten en het grove hemd van den matroos, terwijl anderen, als Grammont en de Graffe, in de rijkste kleeding pronkten. Zij moeten van de lange rokken en loshangende overrokken van de regeering der Stuarts, tot de hooge laarzen en de hollandsche dracht van Willem III zijn overgegaan.'

Doch bij allen piepte toch het oude jagershemd door de insnijdsels der mouwen of anderszins uit. Dat hemd is hun kenmerk immer gebleven.

WAT MEN IN DE ZAKKEN VINDT.

De voorloopers der boekaniers waren eigenlijk de zeehelden, onder Elisabeths regeering, Drake, Cavendish, Oxenham, Walter Raleigh en anderen; maar het eerste opperhoofd van de wezenlijke flibustiers op Tortuga, was zekere inboorling van Dieppe, genaamd *Pierre-le-Grand*; een ander stout boekanier was Pierre François, een Duinkerkenaar.

Voorwaar, men kan niet ontkennen, dat de verschijning der boekaniers op zee een belangrijk feit is in de geschiedenis, omdat zij met de wereldgeschiedenis en met de

geschiedenis des handels in de 17e eeuw, zoo nauw in verband staat, en onze lezers zullen ons dank wijten, daaromtrent een woord tot inlichting te hebben geleverd.

Geuzenteekens en kreten.

In een oud boekske, 'tot Ceulen' gedrukt, lezen wij het volgende over de geuzenteekens en kreten in de 16e eeuw:

GEZICHTEN VAN BELGIE.
Nos. 1 en 3. Oude poorten van Brugge. - No. 2. Bouwvallen der Abdijkerk van Sint-Baafs te Gent. - Nos. 4 en 6. Straten van Antwerpen. - No. 6. Het 'Steen' te Antwerpen. - No. 7. Het Schippershuis te Gent. - No. 8. Het 'Vrije' te Brugge.

'Verder verbeelden sy (de geuzen) hen inne, dat het Landt was als een aerden pot, varende tusschen twee ofte dry stercke kopere potten; ende daer-omme niet en soude konnen ghedueren; maer den eenen oft den anderen te deel moeten vallen; ofte des eens ofte des anders faveur, protectie, ende hulpe moeten begheeren. Veylden daerom de Neder-landtsche Bruydt in Duytschlandt, Vranckrijck, Enghelandt, Denemarcken, ende Sweeden aen den meest-biedende; practiseerden duysent middelen om op het kussen te gheraeken, ende het Regiment der steden ende der provinciën selfs te aenveerden; ende streken metter vossensteert, daer sy met het huydt van den leeuw niet door en konden. Ja, droeghen (beneffens napjes ende Lazarus-clapjes) oock vossensteerten op hunne hoeden, in de plaetse van pluymen; om dat Hertogh Erick van Bruynswyck (die Syne Majesteyt van Spaignien diende) gheseyt hadde: De Vossen sullen de Geusen te loos zyn: willende segghen, dat de Coninghsche met gherechtigheydt, lijdtsaemheydt, ende door verdueren, de Geusen achter-halen ende in-slocken souden. Exod. 7, v. 12. Aarons roede (slanghe) verslinde hare roeden. Anderen voerden in hunne vaendels eenen Pelicaen, tot een teecken van Liefde tot het Vader-landt, ende tot den waren dienst van de Catholijcke Majesteyt, ghelijck eenen Pelicaen uyt liefde die hy draeght tot syn jongheren, de selfde spyset met syn bloedt. Andere hadden Roosen op hunne stormhoeden, teeckenen wel een vande Enghelsche natie; als oft sy daer mede hadden willen te kennen gheven, dat de Coninghinne van Enghelandt hen-lieden de behulpighe handt biedende was.

'Ende over-midts sy saghen dattet on-moghelyck was sonder den glim van den Conincghlijcken naem te ghebruycken, yet in hunne saken te konnen vervoorderen, soo beloofden sy met solemnelen Eede den Coningh (den welcken sy door hunne geldt-munten ende beelden, ende op-schriften der-selver, voor hunnen wettighen Souvereynen ende Erf-Heer van de Landen bekenden) houw ende trouw te blijven. Niet en riepen sy luyder over tafel binnen Brussel in de huysinghe van Florentius van Pallandt, Grave van Culenburgh, als, Dat den Coningh leve, dat de Geusen leven. Ende overmidts, doen de Edelen hun Request presenteerden in het jaer 1566, Me-Vrouwe van Parma scheen verschrickt te zijn om de menighte der Gheconfedereerden; ende den Grave van Barlaimont, Heer van het Gulde Vlies, gheseyt hadde: *Ne craignez pas Madame, ce ne sont que les Gueuz.* En vreest, noch en belght u niet, Me-Vrouwe, 't syn maer Geusen, dat is, Guyten ende Landt-loopighe Bedelaers; soo hebben sy dit woordt Geusen, by dese occasie op-ghenomen; ende lieten dan loot gulde Medalien slaen, aen d'eene syde met het beeldt van des Coninghs troonie, met dese woorden: den Coningh ghetrouw, aen d'ander syde twee handen aen eenen knapsack, met dit op-schrift: Totters Bedel-sack, ende droeghen den penninck aen den hals. Sy hadden in hunne Vaendelen voor hunne Devisen, *pro Lege, Grege et Rege.* Voor de Wet, voor 't Volk, ende voor den Coningh, ende seyden by nae als een vande Bende van Catilina: *Deos hominesque testamur, nos numquam contra Patriam Arma cepisse.* Godt ende de menschen nemen wy tot ghetuygen, dat wy noyt teghen de Catholycke Roomsche Religie, noyt tegen den Coningh de wapenen aenghenomen hebben.'

Men ziet, Tartuffe leefde reeds in de 16^{e} eeuw!

Een stuk van Shakespeare in 1613.

Men dwaalt als men denkt, dat de schouwburgen altijd die verfijnde volmaaktheid hadden, die zij nu bezitten; met deze ging het al evenals met alle andere zaken rondom ons: zij klommen, verbeterden of, onder zedelijk opzicht, verslechtten met den tijd. Wij gaan over den toestand des schouwburgs, tijdens Shakespeare, een juist denkbeeld doen opvatten.

In bovengemeld jaar was Londen als het ware nog een houten stad; de huizen der burgers en werklieden waren afgewisseld door de burchten der adellijken, met hooge muren, voorzien van schietgaten - alzoo niets van het hedendaagsche Londen. Evenals de huizen een gansch onderscheidend karakter droegen en de bijzondere kasten aanduidden, evenzoo ontwaarde men dit in de kleeding der bevolking.

Aan de zoogenaamde *Bankside* bemerkte men een roodzijden vlag, die, aan een vergulden stok, boven een houten gebouw waaide. Dit laatste lag op den boord van de rivier de Teems in een modderig terrein; het was in steentjes geverfd, beneden breeder dan boven en zonder dak. Een modderige gracht omringde het gebouw, hetwelk, weest niet verwonderd, de toenmalige schouwburg was, waar Shakespeare's stukken gespeeld werden. Dit gebouw heette de Globe.

De roodzijden vlag verkondigde den liefhebbers, dat de schouwburg open was; maar nog meer, zij zegde welke troep tooneelspelers optrad; want elke troep had eene verschillende vlag. De roode vlag was een gunstig teeken; het volk komt dan ook in massa opdagen - niet alleen waren het voetgangers, maar mannen te paard, vrouwen in zware koetsen, personen in draagstoelen, op muilezels en wat dies meer.

Volgens Crawley, door Philarète-Chasles uitgepluisd, werd ten drie ure de gordijn opgehaald.

De Globe heeft veel van een cirque, met twee deuren; langs een dezer deuren treden de tooneelspelers en edellieden binnen; langs de tweede, het publiek. Boven den inkom staat een Hercules, die een wereldbol draagt, en op deze leest men: ‘iedereen speelt komedie.’ Men speelt ditmaal Hendrik VIII, doch de titel staat niet te lezen op den plakbrief, welke aan houten palen rond den schouwburg is vastgehecht; men leest er slechts: *all is true, an historical play*: alles is waar, een historisch stuk.

Aan den ingang des theaters zijn kramen met vruchten, met tabak, met boeken en vlugschriften geplaatst: vele bezoekers koopen een of ander, om den tijd in de tusschenbedrijven te korten. Het publiek neemt plaats voor een penny, een halven shilling of een shilling, welken prijs men in het bakje werpt, dat de ontvanger, een in 't zwart gekleedde persoon, in de hand houdt.

In den theater zijn geene stoelen voorhanden; men huurt een driepikkel, en is men van goeden huize, dan laat men, door zijn pagie, zijn stoel brengen. Thomas Nash, de satyrieke schrijver van dien tijd, geeft van het inwendige des theaters eene volledige beschrijving.

Als men langs de deur der spelers, schrijvers en voorname heeren binnenkomt, bevindt men zich eerst in de repetitie-zaal, de *tiringroom,* en als men de achtergordijn oplicht, zijt gij op het eigenlijk tooneel, dat gewoonlijk met groen, maar voor eene groote vertooning met matten belegd is. Het tooneel is grootendeels door het rijk publiek ingenomen. Eene gordijn scheidt hen nog van de overige schouwburgbezoekers.

Als het gemeen publiek ongeduldig wordt, maakt het een helsoh lawaai, en werpt met appels, tichels, steenen, met alles wat het bij de hand heeft, naar en soms door de gordijn. Soms worden ook de groote heeren, die op het tooneel zitten, ongeduldig, lichten de gordijn op en bombardeeren en schelden en tieren terug.

Het tooneel is niet alleen gescheiden van het publiek door eene gordijn, maar door een ijzeren hekken, dat echter slechts zoo hoog is dat men er met de ellebogen op leunen kan. De personen, die zich in het halfcirkelvormig parterre bevinden, noemt men *understanders.*

Een knecht komt een schrift uithangen, waarop men 'London' leest, hetgeen zeggen wil, dat het tooneel in de hoofdstad plaats grijpt, terwijl een andere knecht, aan een oud tapijt, een doek hangt dat een venster verbeeldt. Voor den aanschouwer is dit alles genoeg, om te vooronderstellen dat het tooneel te Londen en in of nabij een huis speelt; - wat de muzikanten betreft, die zitten in twee logies, in de zijkanten van het gebouw.

Vooreerst treedt een man in zwart-vloeren mantel op: het is de *proloog.* Hij verschijnt onder het driemaal schetteren der trompetten Met een lauwertak in de hand, nadert hij het ijzeren hekken, en houdt betrekkelijk het stuk, eene voorbereidende redevoering tot het geëerd publiek, dat nu stil en kalm geworden is.

De toejuichingen ontbreken meestal; maar men bewondert niettemin den declamator. Nash vertelt vervolgens een aantal bijzonderheden over William Shakespeare; hij zegt van hem dat hij een jongen was 'wien het niet aan talent ontbrak'; maar een theaterstuk heeft, volgens hem, niet veel om het lijf. Men betaalt het slechts zes, zeven en acht pond sterling, en soms nog erlangt een schrijver het benefiet der tweede vertooning, zegt Davenants *Play house to be let.*

Werpt nu een oogslag op het publiek, dat onder den open Junihemel, de vertooning bijwoont. De *understanders* dragen leêren mantels, vesten van grof kamelot of van geitenvel, kappen van *perptuana,* platte mutsen en lijfrokken van zwarte sergie.

Men hoort onder hen grove vloeken, beleedigingen jegens de heeren, die op het tooneel zitten: men werpt met schillen van oranje appels, met stoppen, stukken worst, nootschelpen en steenen. Hier speelt men kaart, ginder klinkt men met de glazen.

De burgervrouwen uit de *City* houden haar zijden maskers voor en rooken dapper, hetgeen aan onze dames zeker wel vreemd zal voorkomen. Wijn, tabak en fruit worden in den schouwburg rondgeleurd; de kramers venten, in de tusschenbedrijven, hunne waar zelfs met luider stemme.

Wij spraken hooger van de driepikkels, welke men huren kon; indien deze ontbraken, gingen de edellieden op het tooneel, op den grond zitten, en rookten en dronken, bekommerden zich weinig om de verwenschingen der *understanders,* tenzij om hen van tijd tot tijd een woord toe te werpen, het equivalent van *canaille.*

Als het ongeduld der *understanders* te groot werd, gebeurde het wel eens dat zij het tooneel overweldigden, de zaal letterlijk afbraken en de tooneelisten afrosten. Doch neemt aan, dat de voorhang wordt opgehaald en het stuk begint. Zijn de edellieden schoon gekleed, de tooneelisten zijn het evenzoo, en de schittering van hunne tooisels, steekt wonderlijk af bij de oude tapisserieën des theaters.

Het eerste bedrijf wordt, evenals de vorige bedrijven, met gedekten hoofde aangehoord: doch, pas zijn de spelers verdwenen - de voorhang blijft opgehaald - of de kaarten, het *trik-tak* spel en wat dies meer, komen andermaal voor den dag. Men hoort andermaal roepen, tieren, schreeuwen, beleedigen: het volk in het engelsch, de heeren in het italiaansch.

De fransche vertaler ontmoet nu eene passage, die inderdaad *shocking* is voor onze dames. Er heerschte in de zaal een zeer onaangenamen reuk. Geen wonder, zal men zeggen. Immers, behalve hetgene wij reeds gezegd hebben, stond er in een der hoeken van de zaal, een groote kuip voor het algemeen gebruik. Van tijd tot tijd brandt men jenever, om dien reuk weg te nemen: vruchteloos!

't Verwondert u? Men vond die beruchte kuip zelfs in het paleis, en een boekske (zeer raar, maar dat volgens Philarète-Chasles, in de bibliotheek Mazarin, te Parijs, aanwezig is,) geeft ten dien opzichte, als ook over de zeden van koningin Elisabeth, zeer zonderlinge inlichtingen; het pamphlet is getiteld *Metamorphosis of Ajax* - a jack, beteekent eene kuip. John Harrington, die de afschaffing der kuip durfde wagen, of ten minste hare gedaanteverandering, viel bij Elisabeth-maagd in ongenade en werd naar zijne landgoederen verbannen.

Indien het publiek der 17e eeuw eens terug kwam, en op dit oogenblik de paleizen zag, die men 'schouwburgen' noemt! Men zou echter met reden kunnen zeggen: de gebouwen zijn prachtiger dan de Globe; de opvoering gaat alle denkbare tooverkracht te boven; maar de kunst is beneden alle peil gezakt, en de schouwburg is eene plaats geworden, waar de jeugdige harten met den kanker van het bederf worden geslagen.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(Vervolg.)

VI.
Door het venster der herberg.

Mijnheer Albert stak eene sigaar op en wandelde den tuin in.

Wonderlijke denkbeelden verdrongen zich in zijnen geest; geen had echter iets bepaalds.

Evenzoo rezen rechts en links van hem, in het maanlicht, fantastische beelden op, die even snel verzwonden als zij oprezen.

De wandelaar trad buiten het hek; de wolvenkoppen op de pilaren der poort, waarnaar hij een oogenblik opzag, schenen met den droomer te spotten en met open muil te lachen.

Hij trad op den steenweg voort, die langs de eene zij naar de dorpen des graafschaps leidt, en langs de tegenovergestelde zij naar Londen.

Bij dag was die weg verlaten; op zekere uren van den nacht werd hij druk bezocht door de boerenwagens, die met allerlei groenten ter markt reden, om daar, voor het krieken des dageraads, aan te komen en in den morgen reeds terug te keeren.

Nu begint die beweging nog slechts; in de verte kruipt een zware vrachtwagen, een afzichtelijk, eentonig bellend monster, nader.

Op eenigen afstand van Van Velthem ligt de hem welbekende herberg, waar hij een paar dagen geleden nog een glas ale dronk, en zich tusschen de talrijke voerluî en pachters, buitenlieden van alle soort, neêrzette.

Nu is het huis reeds donker; slechts aan een enkel raam is er licht en wel aan het raam in den zijgevel, die met een hek van den weg is afgesloten.

Indien de man met de poppen eens daar, in die herberg, den nacht doorbracht, en aan dat raam?....

Misschien wel; mijnheer Albert tastte naar de klink van het hek, doch het was niet gesloten.

Behoedzaam naderde hij het raam; de grauwe gordijnen waren langs binnen toegeschoven; doch zij sloten in het midden juist niet nauw, en er bleef eene spleet, ruim genoeg over, om dengene die buiten stond, naar binnen te laten loeren.

Let wel op, dat er geene blinden langs buiten, doch de glasruiten duchtig beschut waren door vier of vijf ijzeren staven, waarvan er twee dwars of kruislings liepen.

Mijnheer Albert loerde naar binnen; zijne verwachting was niet teleurgesteld: bij den eersten oogslag, dien hij in de kamer wierp, zag hij de kleine harmonica-speelster op een bed, en in diepen slaap gedompeld, liggen.

De ravenzwarte lokken van het kind lagen op het witte kussen als een overgroote waaier uitgespreid, of beter gezegd, het lief gezichtje was wonderlijk door een zwarten stralenkrans omgeven.

Aan een koord, dat van het raam naar een kram in den muur liep, hingen de poppen, doch ditmaal zonder beweging, zonder leven, mogen wij zeggen.

In het midden hing de geestige Jan-Klaasen, altijd met zijn onveranderlijk sarcastisch gezicht; maar thans niet bezield door de stem en den vingerdruk des meesters.

Aan de tafel, waarop een bollamp brandde, zat de man met de poppen; hij zat daar blootshoofd en in zijn hemdsmouwen.

Met de linkerhand ondersteunde hij het hoofd, met de rechterhand schreef hij - waarschijnlijk een brief.

Er lag eene diepe droefgeestigheid op zijn karaktervol gelaat verspreid, en soms wischte hij onder het schrijven zich over het oog, als werd dit door tranen overwolkt.

Eene rilling liep den nachtwandelaar plotseling over de ledematen - de man daar, de man met de poppen geleek als twee druppelen water op het portret, dat hij eens bij toeval in de kamer van mevrouw Van Leefdael had gezien!

Zou die man de vader van Veva en Liva zijn? Zou hij dat geheimzinnig wezen zijn, waarvan men schier nooit gewaagde?

Maar die vader bevond zich wel zeker in Amerika, waar hij een winstgevenden handel dreef?....

En echter die poppen en beeldjes, vroeger in de kamer gezien; het in deze voorwerpen overheerschend denkbeeld van dood en leven, dat ook in de poppen doorstraalde, zouden voorwaar het tegendeel doen gelooven!

Doch de man met de poppen was, zonder den minsten twijfel, een Engelschman en nimmer had hij ergens vernomen dat Veva's vader zoo voortreffelijk engelsch sprak.

En dan dat kind? Zou mevrouw Van Leefdael een derde dochter hebben?

Mijnheer Van Velthems hoofd brandde; hij vreesde een oogenblik zinneloos te zijn of dit te zullen worden.

Indien hij eens plotseling, onverwacht 'Van Leefdael' riep? Doch neen, 't zou beter zijn den man van naderbij te leeren kennen en het geheim allengs te ontsluieren; ja, gewis!

Toen de man in de kamer zijn brief geëindigd had, richtte hij zich op, stapte een paar malen achteloos en met de handen in de zakken door de kamer, bleef voor de poppen staan, nam nu deze, dan gene in de hand en beschouwde ze met een smartelijken glimlach op het gelaat.

Een oogenblik daarna schonk hij zich uit eene flesch eene zekere hoeveelheid cognac, wierp er een paar klompjes suiker in, verlengde den sterkendrank met water en dronk het glas, in twee of drie teugen en met zekere gulzigheid, ledig.

Dan naderde hij het bed, waarop het meisje rustte, bleef een oogenblik stilstaan en weerde liefderijk de zwarte haren weg, die door het woelen in de oogen der slaapster gevallen waren.

Eindelijk scheen hij zich te bereiden te bed te gaan; hij boog de knieën voor de legerstede van het kind en deed zijn avondgebed..... Neen, dat is geen slecht man, zeker niet!

Hij, die 's avonds in de eenzaamheid, als niemand het ziet, tenzij God daarboven, de knieën plooit, is gewis een rechtschapen man of wil zulks worden.

Nu nam de poppenman de lamp op en verdween in eene naburige kamer.

Albert keerde diep ontroerd naar het landhuis terug. Was het eene zinsbegoocheling? Was de man met de poppen inderdaad de vader zijner Veva, zijner toekomende?

WAAR IS DE VADER? - hij boog de knieën voor de legersteê van het kind en deed zijn avondgebed.

Hebt gij al ooit opgemerkt, lezer, dat de denkbeelden, die ons in een slapeloozen nacht bestormen, vooral die welke uit eene zwaarmoedige bron voortkomen, in de donkere eenzaamheid, nog donkerder worden?

Familie-eer, onbevlekte naam en menschelijk opzicht verdrongen zich beurtelings in den geest van den jongeling, en het huwelijk, dat hij zich had voorgespiegeld, werd meer en meer eene onmogelijkheid voor hem.

Het eerste licht, dat door de glasruiten speelde, vond Van Velthem nog wakende; de wonderlijke geschiedenis was eene wezenlijke nachtmerrie geworden.

Hij stond op en bleef in gedachten verzonken voor het venster staan.

't Was een heerlijke, zonnige, wij zouden zeggen, bloemrijke morgen; het zonlicht schitterde op het water der rivier, reeds door de kleine stoombooten bezet, door de roeispanen der schippers bewogen of door den boeg van het zeilschip gekliefd.

In de verte zag Albert den vaal-blauwen steenweg, met een groenen zoom van boomen omzet.

Op deze baan, doch reeds verre, waggelde een wagen, met eene huif van gewast linnen overspannen.

Alsof dit gevaarte eenigermate met de denkbeelden des jongelings in betrekking stond, greep hij den verrekijker, dien de gastheer daar, ten vermake zijner genoodigden, gelegd had en richtte hem op den huifwagen.

Naast den wagen ging de man met de poppen, om welhaast in de verte te verdwijnen; hij was reeds op weg om naar Londen terug te keeren.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 44]

IN DE GEVANGENIS.

In de gevangenis.

Zoo heeft echter de schilder Julius Geertz van Dusseldorf, zijn geestig tafereeltje niet betiteld: hij noemde het eene *Criminalpolizeiliche Idylle* - en de titel is zeer karakteristiek.

Het tafereeltje stelt een jongen Savoyaard voor, die met zijnen aap door de politie in de gevangenis werd opgesloten, misschien wel omdat de papieren van den kleinen jongen juist niet in orde waren. Onbeduidend misdrijf! zal de dichter en schilder zeggen, die de krachtvolle figuur van den knaap gaarne in de volle vrijheid bestudeeren; maar de politie, die strenge moeder - of zij dien naam wel juist verdient, staat

nog te bewijzen - denkt er zoo niet over; zij lacht met alle poëzie en steekt haar evenals de proza achter de tralies.

Het schilderstukje van Julius Geertz is recht geestig, 't Is in de open natuur den knaap wel; maar daar, achter de muren der gevangenis, stelt hij zich ook zeer wel in zijn lot; hij lacht om de fratsen van zijn trouwen gezel, en als het menschelijk gerecht zal gewroken zijn, omdat die jongen en die aap een enkelen nacht achter slot hebben gezeten; als men hem morgen in vrijheid laten zal, kan men zeker zijn dat hij andermaal, dansend en onbezorgd, de wijde wereld zal invliegen.

Voorgedaan is nageleerd.

Wat apen en kinderen zien doen, apen en kinderen - 't is een nieuw werkwoord - zij na. Kleine Dora heeft hare moeder behoedzaam, zorgvuldig en matig de bloemen in potten zien begieten, en ze denkt een groote dienst te bewijzen met dit werk eens op zich te nemen. Wat zal moeder blijde en gelukkig zijn, als zij verneemt, dat kleine Dora al de potten, ‘o, zoo goed!’ zoo malsch en mild begoten heeft.

Als die bloemen nu nog niet groeien, dan verstaat er Dora niets meer van! Zoo'n vloed - dat is een zegen; dat is, inderdaad, eten en drinken! En als Dora nu nog eens de potten, na ze zoo goed gewassohen te hebben, in de heete zon brengt, dan zullen ze groeien - ja, tot hoog tegen de zoldering!

't Is zeker dat de kamer weldra in een soort van meir zal herschapen zijn; dat de vloer, bij de minsten nieuwen stortvloed een goed eind wegs zal onder water staan; maar ziet eens, dan kan kleine Dora de gondvischjes uit de bokaal halen en die in dat groote aquarium laten zwemmen, en het afdruipende nat van den stoel kan alsdan een waterval verbeelden.

Neen, zeker, zeer zeker, moeder zal tevreden zijn over de navolging van hare dochter, en na zoo'n trouw werk verdient het lieve wicht eene gansche vracht kussen - niet waar, Mevrouw?

De bruidskorf.

Moet zij nog naar de kerk, of is de plechtigheid reeds afgeloopen? Een en ander is aan te nemen; maar wij denken dat het rijtuig, dat haar naar den voet des altaars brengen moet, nog niet is aangekomen. Zij, de bruid, is echter gereed: wit satijnen kleed, oranjebloemen in de haren, witte sluier, en wat nog beter is dan al die opschik - natuurlijke schoonheid.

Eene harer vriendinnen heeft haar in haar toilette geholpen, en die vriendin bewondert nu al die pracht, al dien luister. Rein is echter dat juweel, rein in elk geval en zij, die het bewondert, moet niet twijfelen en blozen, zooals Gretchen deed, toen zij in de kas het betooverend juweelkistje vond.

Neen, hier zijn die juweelen met een zuiver hart gegeven; zij zijn het pand eener ware en trouwe liefde, die zich openlijk voor de wereld erkennen durft; zij zullen eens, dat hoopt de gever, door de lange jaren, in familie-heiligdommen veranderen en de moeder zal ze haar kind en de dochter het kleinkind overleveren als een talisman van geluk.

Ja, 't zijn eerlijk verkregen juweelen en daarom staart men er op met dien stillen, zachten en gelukkigen glimlach; daarom is gansch dat tafereeltje van den heer Weisz, leerling van Jalabert, zoo aantrekkelijk; daarom keert men er zoo dikwijls tot terug. Er is daar poëzie in dat tafereeltje - en dit is gansch het geheim der aantrekkingskracht.

De peerelaar.

I.

Aan het uiteinde van ons dorpje stond een peerelaar; hij was zoo groot dat hij, in de lente, aan eenen berg geleek, met bloemen overdekt. Aan den overkant der straat woonde vader Mathias. Zijn rood steenen huisje lachte van verre den wandelaar tegen.

Hij had eene dochter, met name Hendrika. Ik beminde Hendrika en Hendrika beminde mij; sedert wanneer? Dat wist geen van ons beiden.

Zestienmaal had de peerelaar gebloeid sinds Hendrika's geboorte. Wat lief, teêrgevoelig hartje klopte er onder haar blauw met zwart fluweel geboord keurslijf. Hoe frisch waren de roosjes op hare wangen! De vreugde straalde steeds uit hare blauwe kijkers en welluidend klonk haar engelenstemmeken als zij zong, om mij te verwittigen dat het tijd was om te gaan rusten onder den geliefkoosden boom.

Daar was het gras frisch en groen; daar in het koele lommer, bij 't gekweel der vogels vonden wij die zoete woorden, die men zoo dikwijls herhaalt en die toch altijd nieuw zijn. Daar lachten en schertsten wij en Hendrika lachte zoo gulhartig!

- Hendrika, sprak ik, mijne lieve Hendrika, laat ons trouwen.

- Pieter, zegde zij, wilt gij wel zwijgen? en zij dreigde met den vinger.

Trouwen! wij waren beiden nog kinderen. Zij hield meer van lachen.

Haar gansche wezen geleek eenen glimlach: hare golvende lokken, waar de wind in speelde, hare ranke leest, de rooskleurige blokjes, waarin hare bloote voetjes zich bewogen, hare blanke handjes, waarmede zij de takjes nederboog, om den geur der bloemen in te ademen, haar rein en vroolijk gelaat, hare hagelwitte tandjes tusschen hare rozenlipjes..... Ach, hoezeer beminde ik haar!

Daar kwam de loting; ik brandde eene kaars ter eere der H. Maagd, opdat het lot mij gunstig zou zijn. Dank zij Maria, ik trok het hoogste nummer. Maar Jan, mijn pleegbroeder, moest soldaat worden. Hij weende bitter en riep: Moeder, mijne arme moeder!

Dat deed mij pijn; ik had geene moeder, geene familie die mijnen steun noodig had. Ook was mijn besluit alras genomen. Jan, zegde ik, troost u; ik ben wees, ik trek voor u op. Jan kon zijne ooren niet gelooven.

Hendrika, ofschoon het haar bitter viel mij te zien vertrekken, keurde mijn besluit goed. Zij kwam bij mij, onder den peerelaar, met de oogen vol tranen. O, hoe schoon was zij aldus! Zij bood mij een kus tot afscheid en zegde: Ga, beste Pieter, voltrek uw werk van broederliefde, ik blijf hier voor u bidden en wacht getrouw uwe terugkomst af. Ik zegde haar een snikkend vaarwel en, gesterkt door hare liefde, trok ik naar het leger.

II.

Links, rechts, links, rechts! de trommel slaat. Voorwaarts, marsch, zoo ging het er toe. Zoo trokken wij in eens tot aan Wagram in Oostenrijk. Pieter, jongen, houd u

kloek, daar is de vijand. Voor mijne oogen vertoonde zich een vreeselijke vuurstreep. Vijf honderd kanons bulderden te gelijk; de rookwalm bedwelmde mij de borst en mijne voeten slibberden in het bloedslijk! Ik was bang en huiverend zag ik achter mij.

Achter mij..... helaas! daar lag het vaderland; daar stond de peerelaar, wiens bloemen nu vruchten geworden waren. Onvrijwillig sloot ik de oogen en zie! in mijne verbeelding zag ik daar, in het gras Hendrika godvruchtig neergeknield: zij bad voor mij. Goddank, dat gaf mij moed! Ik werd dapper. Vooruit, links, rechts, leg aan, vuur! Daar klonk eene stem: ha, 't gaat goed met den loteling!

- Jongen, hoe heet gij? - Pieter, sire. - Pieter, gij zijt brigadier.

Hendrika, o mijne Hendrika, brigadier! Leve de oorlog!

Ja, ik voel dat er krijgersbloed in mijne aderen vloeit; elke veldslag was een feest voor mij. Om dwars door den vijand te gaan, hoeft men immers slechts den eenen voet voor den anderen te zetten, niets meer. Welaan, links, rechts! Daar klonk weêr de stem. Gij alweêr, Pieter? - Ja, sire. - Welnu, raap u een epaulet van den grond. Er lagen er genoeg te rapen op de schouders der gesneuvelden.

Ik dankte den keizer uit ganscher harte, en nu, vooruit! recht naar Moskou, maar..... niet verder, want daar keerde de kans, daar verduisterde de zon van den grooten veldheer. Welk een schouwspel!

Dwars door een onmetelijk sneeuwveld, een baan met lijken bezaaid; voor ons de rivier, achter ons de vijand, langs weerskanten de dood! De keizer riep: Wie waagt het de eerste vlotbrug te leggen? - Ik, sire. - Alweer gij, kapitein?

Hij schonk mij zijn ridderkruis.

III.

God zij gedankt, Hendrika, mijne lieve Hendrika, nu zult gij niet weinig fier op mij zijn! De oorlog is geëindigd en Pieter, de kapitein, heeft zijn verlof. Dat de klok nu maar aanstonds luide voor de bruiloft. Wel is waar, de weg is lang, maar de liefde geeft vleugelen. Ik snelde recht naar ons dorpje; daar zag ik reeds den laatsten heuvel, die mij de torentinne verborg. Met kloppend hart naderde ik. Eindelijk, ha! ziedaar den toren, en zou men niet zeggen dat het klokje geluid wordt? Inderdaad, er werd geluid.

Maar de peerelaar, waar mag die zijn? Wij zijn in de maand der bloemen en nergens ontwaar ik den bloeienden berg..... Eertijds zag men hem van veel verder..... ja..... helaas..... maar dan stond hij nog recht; en nu lag hij daar geveld, de schutsboom onzer eerste liefde! Zijne bloemen, zijne geurige bloemen, had hij nog gedragen..... thans lagen zijne takken daar op het gras, dood en verspreid!'

IV.

Ik trad in het dorpje. Daar ontmoette ik vader Mathias, op zijn paaschbeste gekleed en vroolijk als ging hij ter kermis. - Vader Mathias, vroeg ik hem, waarvoor wordt er geluid? - Voor een bruiloft, mijnheer de kapitein, antwoordde de man. Hij herkende mij niet meer.

Eene bruiloft..... Hij sprak waarheid, want weldra zag ik hem zich bij een bruidspaar voegen, dat juist de kerk binnentrad. Maar wie mag dan toch die bruid zijn? Hemel! Hendrika, mijne Hendrika, schooner en lachender dan ooit!.... En de bruidegom was Jan, mijn pleegbroeder, voor wien ik uit medelijden de krijgsdienst aanvaard, mijn geluk verlaten, mijn leven te pande gesteld had! Was het soms geen droom? Neen, het was de ijskoude, verpletterende wezenlijkheid.

Rondom mij stonden de goede dorpelingen en zegden: Zij beminden elkander. En Pieter dan? verstoutte ik mij te vragen. Welke Pieter? antwoordden zij. Zij hadden mij vergeten.

Ik knielde achter in de kerk eenzaam neder. Daar bad ik voor hen beiden..... voor Hendrika en voor Jan..... de eenige wezens, welke ik ooit bemind had. Na de mis ging ik naar den peerelaar, plukte er eene verstorvene bloem, en ik ging heen en zag niet om. God zegene hen, zuchtte ik; zij beminnen elkander en zullen gelukkig zijn.

V.

- Zijt gij weêr daar, Pieter? - Ja, sire. - Gij zijt twee en twintig jaren oud, een knappe kapitein en ridder. Wilt gij met eene gravin van mijn hof trouwen?

Pieter haalde onder zijne kleederen het verwelkte bloempje van den peerelaar te voorschijn:

- Sire, zegde hij, zooals dit bloempje is, zoo ook is mijn hart. Wat ik u te vragen heb, is een post in de voorwacht.

Hij kreeg een post in de voorwacht. God zij geloofd!

VI.

Op de plaats, waar eens de peerelaar stond, rijst thans het graf van eenen kolonel, op tweeentwintigjarigen leeftijd, in eene zegepraal, gesneuveld.

En op dit graf komt eene nog jonge vrouw soms weenen en bidden.

A.V. BULTYNCK.

Dit lieve stukje, met zooveel talent bewerkt, is, volgens den schrijver, in zijn hoofddenkbeeld ontleend aan Paul Feval.

(*Red*)

Rondom ons.
De bewerking van Diamanten.

De ruwe diamanten worden schier uitsluitend aangevoerd van de Kaap, van Brazilië en van Borneo. De grootste aanvoer komt van de Kaap; doch dewijl de kleur van dien diamant zeer licht geel is, heeft hij minder waarde dan de diamant van Brazilië en Borneo. Volgens een artikel, in het belgische Staatsblad verschenen, rekent men dat er jaarlijks 40 à 50 millioen diamanten in het verbruik worden gebracht.

De bewerking van den ruwen diamant - een groenachtige, grauwige, hobbelige en glanzelooze steen - beperkt zich schier alleen te Amsterdam en te Antwerpen. Parijs en Londen bezitten wel is waar eenige fabrieken, doch zij zijn van geen aanbelang. De ruwe diamant ondergaat beurtelings drie bewerkingen: het klieven, het zuiveren en het slijpen.

Het is zeer begrijpelijk dat de diamantbewerker eene groote mate van behendigheid en ondervinding hebben moet, om uit den ruwen diamant zooveel mogelijk voordeel te trekken. De diamant in brillant veranderd, zal 400 à 500 fr. waard zijn, als hij 1 karaat (4 decigrammen ongeveer) weegt; bereikt hij 2 karaten, dan is hij 1500 à 2000 fr., 3 karaten, 5000 à 6000 fr. waard, en dit naar gelang de steen met kunst bewerkt is.

Het voordeel of het verlies, of liever de fortuin van den fabrikant, hangt dus af van het oog des meesters, welke de werkzaamheden leidt; maar de werkman telt voor een groot deel in den uitslag. Ook wordt een goed werkman zeer duur betaald; deze wint van 200 tot 500 fr. per week. De beste werklieden die den brillant maken, winnen het dubbel, en het loon van die welke de groote steenen bewerken, kan van 1500 tot 1800 fr. per week opklimmen.

In Antwerpen worden aan het bewerken van den diamant 600 à 700 arbeiders gebezigd; te Amsterdam 1200 à 1400. Besluit de diamant in zich eenig voorwerp,

eene pad, een stroopijl, eene fout, dan moet men den steen klieven, en de klieving moet gewoonlijk plaats hebben dwars door de fout. De diamant klieft, want even als het hout heeft die steen eenen draad, en de klieving moet dezen draad volgen. Ten dien einde gebruikt de werkman een soort van diamanten mes, dat is een diamant met een zeer scherpen hoek, om daarmee de eerste kerf in den steen te maken. Die bewerking gebeurt met de hand, en wordt daarna voortgezet met in die kerf een mes met fijn lemmer te plaatsen, en op dezes rug te kloppen.

Als het stuk, dat door de klieving verkregen wordt niet zeer dik is, maakt men er eene roos van, is het dik genoeg om eivormig te worden, dan wordt het een brillant, dit wil zeggen dat de steen op zijne twee voornaamste kanten zal geslepen worden.

Soms moet de werkman vermijden den steen te klieven; is de draad niet goed te bepalen, dan zou een onbehendig werkman den steen in stukken doen vliegen en schier alle waarde verliezen. Is de ruwe steen langvormig, dan ook klieft men hem niet. Men maakt er hangers van en men slijpt de facetten in dier voege, dat de fouten verborgen worden.

Alvorens geslepen, moet de diamant gezuiverd (*bruté*) worden; dat wil zeggen, dat men den steen een geconcentreerden, eironden vorm geven moet, de te veel uitstekende gedeelten wegnemen en hem zoodanig ronden, dat men nog slechts de kleine facetten hoeft te bewerken, die, door de gevarieerde straalbreking der vlakten, aan den steen dien levendigen glans, die rijkgekleurde stralen geven, welke zijne pracht en waarde uitmaken.

Ook die bewerking geschiedt met de hand; de diamant wordt in een dikken steel bevestigd, die de werkman in de linkerhand houdt, terwijl hij met de rechterhand het gereedschap in diamant, omvat. Het is door de wrijving en het zagen der twee diamanten tegen elkander, dat men den ronden of eironden vorm bekomt, welke hem tot de slijping gereed maakt.

Het stof, dat van die wrijving voortkomt, wordt zorgvuldig bijeengezameld, en zal, in een weinig olie gedoopt, dienen om den steen te polijsten. De slijping, de laatste bewerking, door welke de regelmatige facetten en de volkomen polijsting wordt voortgebracht, wordt door het mecanism verkregen.

Het voornaamste gereedschap is een steen of horizontale plateau, een soort van zeer sponsachtige gegoten ijzeren schijf, van 5 à 30 centimeters doorsnede en welke door den stoom eene zeer snelle beweging erlangt, van 2000 tot 2500 omloop per minuut. Dat draaiende vak is doordrongen met olie, die door diamantstof verdikt is, zoodat die stof in de poriën dringt.

De te slijpen diamant wordt, in eene metallieke papstof aan het einde van eenen steel of korten hefboom, vastgemaakt. De werkman plaatst het gereedschap op de schijf, zoodanig dat het steunpunt juist dat deel van den steen is, hetwelk hij wil slijpen en polijsten; het andere einde van het gereedschap steunt op de werkbank. Een steen of looden plaat, op den steel gelegd, bepaalt door zijn gewicht eene gelijkvormige drukking van den steen op de draaiende schijf.

VOORGEDAAN IS NAGELEERD.

De kundige werkman maakt verschillende steelen, elk met een te slijpen steen, aldus gereed. Hij plaatst ze allen rond zijne schijf, brengt ze dichter of verwijdert ze van het middelpunt, doet op ieder een steen of stuk lood drukken, naar gelang hij de wrijving sterker of zwakker wil maken. Zoo kan hij zes diamanten te gelijk slijpen; maar hoeveel behendigheid, ondervinding en aandacht zijn er bij die veelvuldige bewerkingen noodig! De minste dwaling is eene schade van honderden franks.

Ook de wassching of zuivermaking door het vuur of zwavelzuur, is nog eene bewerking, die uiterst veel aandacht vergt. Werd zij slecht gedaan, dan zouden de facetten kunnen geschonden worden en men zou de slijping moeten herbeginnen.

Wat nu de gravuur op diamant betreft, deze ook geschiedt door den diamant zelven.

Heeft die nijverheid nu vooruitgang gemaakt, zooals al de andere nijverheden? De werktuigen zijn voorzeker verbeterd geworden, doch de bewerking is sedert onheugelijke tijden bekend en hetzelfde gebleven.

DE BRUIDSTOOI.

De ruwe steen der Kaap is over het algemeen zoo goed niet gevormd als die van Brazilië en van Borneo; hij verliest dan ook bij de verschillende bewerkingen van 7/16 à 9/16 karaat, tenzij de vorm peerachtig zij en men er natuurlijke breloques van maken kan. In Antwerpen rekent

men, dat er jaarlijks voor eene waarde van 12 à 13 millioen franken ruwe diamanten aankomen; twaalf of vijftien fabrikanten houden zich met deze nijverheid bezig.

De geslepen diamanten worden gedeeltelijk naar Holland gezonden; doch grootendeels aan huizen van Parijs en Londen verkocht. Deze, op hunne beurt, verkoopen ze aan de juweliers en deze laatsten hebben er gewis de grootste winsten op.

Tot wederzien.

I.

Wat lief men heeft, zal eens vergaan!
Ja, alles bloeit slechts korte stonden,
En waar ik straks gebloemt zag staan,
Daar heb ik stopplen reeds gevonden.
De zomer vliedt - het loof verdort.
Het doodsche sneeuwkleed vlokt nu neder.
Het is of de aard een kerkhof wordt!...
God! geef ons liefde en bloemen weder.
O ja, dat zal ook zoo geschiên:
Het bloempje stervend neêrgebogen,
En 't lover, zwindlend voor ons oogen,
Roept zacht ons toe: tot wederzien!

II.

De doodsklok bromt: het uur is daar!
't Vaarwel klinkt snikkend om ons henen.....
Waarom toch, kristen-broederschaar,
Om 't doodsbed van uw' broeder weenen!
Waarom, o moeder! kruipt ge nu
Om 't graf van uwen eerstgeboren!
Och ja, de slag was zwaar voor u,
Maar toch uw kind is niet verloren!
Gij ziet het weêr - weldra misschien,
Als ge in de stervensoogenblikken
Uw liefling zijn 'vaarwel' hoort snikken,
Dan zegt hij u: tot wederzien!

III.

Tot wederzien! ginds, ginds omhoog,
Waar niets meer, niets ons hart zal prangen!
Een land, betoovrend voor ons oog,
Een land van bloemen en van zangen.
't Is zoet voor hem, die dat gelooft.
Hij droomt een eeuwig reine liefde!
Hij gaat met opgeheven hoofd,
Hoe diep hem ook de smarte griefde.

Hij zegt: dat moet alzoo geschiên!
Wij scheiden van ons lievelingen,
Maar hoort, hoe aarde en hemel zingen:
Tot wederzien, tot wederzien!

IV.

Weg, sombre droom, van eeuwge nacht!
Juicht vrij, al bloeien hier geen bloemen,
Wijl ons een toekomst tegenlacht,
Een toekomst eindloos schoon te noemen.
't Roept al ons toe, wat ons verlaat:
U, moeder, die uw kind ziet sterven,
U, vriend, die van mij henen gaat,
U, broeder, dien mijn hart moet derven,
U, bloemen, die dit jaar misschien
Om 't hoofd van eene doode dorden,
En 't volgend jaar weêr bruidskrans worden,
't Roept al ons toe: tot wederzien!

AUGUST SN.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(*Vervolg.*)

VII.
Een nacht in een logement.

Twee dagen na het gebeurde was mijnheer Van Velthem te Londen, en, dank zij den bankier Eterson, had hij van den boekhouder - een slim en doorzichtig man - eenige inlichtingen opzichtens den man met de poppenkas ontvangen.

De kassier kende den man onder geen anderen naam dan dien van Mr. Trump; hij wist tamelijk juist waar de man gewoonlijk huisde, doch zijne gewone leefwijze was hem onbekend.

Dit laatste echter, nogmaals dank aan den boekhouder, bezorgde hem een ijverig *police-man.*

In het bankiershuis had Mr. Trump op dat oogenblik eene som van twee duizend pond beschikbaar - een bewijs, dat de poppenman een ordelijk man moest zijn.

Van Velthems besluit was weldra genomen en zijn gastheer vond het plan recht praktisch, echt engelsch.

Denzelfden dag, dat Albert hem het plan meêgedeeld had, trad deze, niet verre van den Tower, een niet zeer aanzienlijk logement, *the City of Antwerp*, binnen.

Hij was als een gewoon handwerksman gekleed, en droeg een klein verkleurd leeren valies aan de hand.

Een jongen, tamelijk slordig gekleed, leidde hem een donkeren trap op, naar de tweede verdieping, waar hem eene kleine kamer werd aangewezen.

De gezel nam inlichtingen naar de gewoonten van het huis, vroeg naar het uur van het middagmaal, den prijs der kamer, en werd alleen gelaten.

Het vertrek, waar hij zich bevond, was zeer eenvoudig en zeer verschillend van de pracht, waarin hij gewoonlijk leefde; doch Albert was niet vrij van zekere zucht naar het avontuurlijke en dit juist bemoedigde hem.

Hij onderzocht het slot der deur, dat voortreffelijk was; hij onderzocht zijn revolver, die behoorlijk was geladen: - hij kon dus wel aan eene kleine moeielijkheid het hoofd bieden.

Het venster gaf uitzicht op een aantal vuile, roode daken en zwarte schoorsteenen: langs daar was geen uitweg te zoeken. Ten hoogste kon hij zich, in geval van gevaar, op een vijftien voet lager dan zijn venster gelegen plat dak laten neervallen, waar echter soms een menschelijk wezen verschijnen moest, want daar stonden eenige potten met mager bloeiende of deels verdorde geraniums.

Rechts van hem hoorde hij schier fluisterende stemmen; er was dus slechts een houten schutsel tusschen zijne kamer en die van zijn buurman.

Van Velthem legde het oor tegen den wand; hij meende eene mannenen eene vrouwen-, misschien wel eene kinderstem te hooren; doch de personen spraken zacht.

Een oogenblik daarna ging hij naar beneden in de algemeene kamer, waar eene lange tafel gedekt stond.

Eene groep personen, vier of vijf, waren aangezeten en namen een ontbijt: vleesch, brood, pickles en ale; zij spraken nederduitsch, deze in den vlaamschen, andere in den hollandschen tongval, en schenen ossen- en schapenkooplieden te zijn, die schier wekelijks met hun veevoorraad ter groote wereldmarkt komen.

Albert zette zich in een hoek, nam een dagblad, scheen te lezen, doch luisterde; toen hij na eenige oogenblikken opkeek, zag hij den man der poppenkas binnenkomen en zwijgend, evenals hij, een dagblad ter hand nemen.

Ofschoon de pas binnengetredene niet sprak, scheen hij zeer aandachtig het gesprek der kooplieden af te luisteren; Van Velthem, die hem scherp gadesloeg, had de overtuiging dat hij de sprekers verstond.

Toen echter een der kooplieden hem, misschien bij vergissing, in het nederduitsch, voor een oogenblik het dagblad vroeg, hield hij zich alsof hij de vraag niet begreep.

Zou alles, wat de jongeling waande, dan enkel begoocheling zijn? Wie weet! Evenwel scheen de man toch naar de volkstaal der vreemdelingen en naar hetgene zij uit de Nederlanden vertelden, geluisterd te hebben.

De jongeling stond op en keerde naar zijne tweede verdieping terug; de deur van zijn buurmans kamer was niet gesloten; zij stond zelfs met eene spleet open.

Waarom zou de jongeling zich niet eens vrijwillig vergissen?

Vrijmoedig stiet hij de deur open en trad binnen; doch op den dorpel reeds bleef hij staan: een oogslag was voldoende geweest om het inwendige te verkennen.

Op een bed lag het meisje van den poppenman; haar aangezichtje was bleek, het kind was blijkbaar ziek.

Toen de jongeling de deur openstiet, deed het kind de groote, doch matte oogen open en staarde hem als het ware wezenloos aan.

‘Gij hebt haar wakker gemaakt, sir!’ zegde achter hem eene stem, en toen Albert zich omkeerde, stond voor hem de man met de poppenkas.

‘Vergeef mij, sir,’ was het verlegen antwoord; ‘ik heb mij in de kamer vergist!’ en bij die leugen steeg het rood der schaamte tot op zijn voorhoofd.

‘O, 't is niets,’ zegde de man; ‘als ik u slechts verzoeken mag voortaan zoo weinig gedruisch als mogelijk is te maken. Het lieve kind is ziek, zeer ziek.’

‘Kan ik u van dienst zijn, sir?’

‘Ik dank u; voor 't oogenblik niet, misschien wel later.’

‘Beschik vrij over mij; ik bewoon de kamer naast de uwe.’

‘Zelfs indien ik u des nachts noodig hadde?’ vroeg de poppenman aarzelend.

‘Zelfs des nachts.’

‘Ik dank u nogmaals. Zijt gij een werkman?’

‘Ik zoek werk te Londen.’

‘Welk soort van werk?’

‘In..... een handelshuis,.... of.....’

‘Gij zijt juist geen Engelschman?.... Ik meen dit te hooren aan uwen tongval.’

‘Niet juist.....’

‘Overigens, dat zijn mijne zaken niet. Ik dank u voor de mij aangeboden dienst! Ik zal er gebruik van maken’ - en de man drukte den jongeling de hand en schudde die hartelijk.

Hij trad binnen, sloot de deur en, in zijne kamer teruggekomen, luisterde Albert met ingehouden adem; alles was stil bij zijnen buurman.

Weinig tijd nadien hoorde Van Velthem eenig gedommel op de trappen, daarna in de kamer: het was gewis de dokter.

Na een oogenblik in het vertrekje getoefd te hebben, hoorde de jongeling een zich verwijderend persoon zeggen: ‘tot morgen,’ en de poppenman antwoordde: ‘liever tot dezen avond.’

Albert verstond het antwoord niet.

Volgaarne zou de jongeling nu eens bij zijnen buurmam aangeklopt hebben, om te vragen, hoe het met de kleine zieke ging; doch alles was in de naburige kamer doodstil en gewis sliep het kind andermaal.

Het sloeg middernacht, één uur, twee uur, op een hier of daar in de buurt gelegen toren. Uit de straat steeg nog geen gedommel op: die hoek der wereldstad, waar het

logement gelegen was, sliep nog en in het hotel had alle beweging opgehouden; alleen de ratten zullen op dat oogenblik inspectie gemaakt hebben.

Een uur geleden had men voor het laatst de zware bel der huisdeur hooren klinken, deze laatste openen en sluiten; dan had men iemand den trap hooren opstommelen, laarzen of schoenen buiten eene deur werpen en ook eindelijk deze sluiten.

Dat groote huis met zijne talrijke tijdelijke bewoners, was op dit oogenblik een graf!

In de kamer naast Albert ontstond weer beweging; de voetstappen en het gefluister lieten zich duidelijker hooren; men scheen daar onrustiger te worden.

Behoedzaam werd de deur geopend en weldra hoorde men een zacht kloppen op Alberts kamerdeur.

De jongeling sprong recht en opende.

De man uit de poppenkas stond voor hem met een koperen blaker in de hand.

'Sir, neem me niet kwalijk.....'

'Hebt gij mijn dienst noodig?'

'Ja, ja..... Ik dank u.'

'Ik ben gereed. Wat verlangt ge?'

'Mijne kleine Nora is ziek - de dokter moet komen.....'

'Maar ik ben niet bekend in Londen.'

'O sir, ik zelf zal gaan; maar gij zoudt mij eene groote dienst bewijzen, indien ge.....'

'Middelerwijl bij uw kind waaktet? Volgaarne.'

'Ik dank u..... Stil, als ik u bidden mag..... Ziehier hare medicijnen..... als haar soms eene benauwdheid overviel, zult gij haar vijf of zes droppelen van dit geneesmiddel geven in een weinig water. Ik zal binnen weinige minuten terug zijn..... Arm kind!'

De man zette zijn hoed op en ging heen; op den dorpel wendde hij zich plotseling om, keerde naar het bed terug en kwam zich over het bedje van het kind buigen.

'Nora, lieve Nora,' fluisterde hij, 'hoe bevindt gij u nu?'

Het kindje antwoordde niet; maar er speelde een lichte glimlach om de bleeke lippen.

'Ik kom onmiddellijk terug, Nora,' ging de man voort; 'die heer, onze buurman, waarvan ik u gesproken heb, zal bij u waken.'

Het meisje stak haar handje uit, en de poppenman legde het in zijne twee handen, nadat hij het gekust had.

'Een oogenblik, Nora, ik kom terug.....'

Hij ging voor de tweede maal heen, maar keerde andermaal terug om te zeggen:

'Let toch goed op, sir; indien er iets onrustigs voorkomt, trek dan aan deze bel en maakt den jongen wakker; trek echter hard, zeer hard, want hij slaapt zeer vast..... En echter, als gij hard trekt, zoudt gij haar, zoudt gij Nora doen schrikken.'

'Wees gerust; ik zal voor alles zorg dragen. Ga nu spoedig.'

Nog wierp de vader een blik op het kind; nog aarzelde hij, doch het eerlijke gezicht van den vreemde boezemde hem vertrouwen in, en hij ijlde voort.

Albert naderde nu het bed; Nora, zooals de vader het meisje noemde, was een schoon kind, niettegenstaande de ziekte, die het erg had aangegrepen.

Het meisje staarde den jongeling, die aan het bed neerzat, met een mat en zielloos oog aan, en toen Albert vroeg of zij niets verlangde, sloot zij de oogen, als wilde zij hem doen verstaan, dat hij zwijgen moest.

De jonge man, het hoofd in den palm der linkerhand geleund, staarde, schier zonder adem te halen, met strak oog op de zieke; hij bespiedde iedere beweging.

Toen Nora de oogen opende, vroeg hij zacht:
'Hinder ik u?'
Het meisje schudde neen en sloot de oogen weer.
Van Velthem wierp nu een oogslag door de kamer; op de tafel stonden medicijnfleschjes, verfrisschende vruchten, lekkernijen en een menigte speelgoed.
De vruchten waren onaangeroerd en het speelgoed was nog nieuw, dus nog frisch gekleurd; de tinnen huizen, kasteelen en torens waren nog niet geplooid en gekromd; het houten wit paard had nog zijne vier pooten; de poppen-dames waren nog zuiver, en de hansworst had nog zijne vroolijke en gezonde kleur op de wangen en nog zijne schelmsche oogen.
Men zag het wel, de vader had al dat speelgoed voor het zieke kindje aangebracht; dit laatste stak er echter de handjes niet naar uit; doch elk stuk was een sprekende getuige, dat de vader zijn kind lief, innig lief had.
Een ander denkbeeld hield weldra Albert bezig; hij zocht rechts en links naar eenig teeken, dat in betrekking kon staan met Antwerpen en de familie Van Leefdael; doch niets - niets mocht hem in het oog vallen.
Daar, in den hoek, hingen de poppen; daar hingen bewegingloos,

de onbeschaamd lachende Jan-Klaassen, de schelmsche advokaat, de dronken doodgraver, de diefachtige koopman, de gepatenteerde moordenaar, anders gezegd dokter, de vroolijke beul, allen gekleed in hun rood, zwart of gekleurd pak, en die zoo rijk aan leven en uitdrukking werden, wanneer de man achter de gordijn sprak.

Albert had plotseling eenige woorden in het vlaamsch tot het zieke kindje gericht; doch het verstond blijkbaar die taal niet; het was blijkbaar geen kind uit onze landstreek, en het denkbeeld, dat hij in gansch deze gebeurtenis aan eene zinsbegoocheling ten prooi was, maakte zich andermaal van hem meester.

De dokter was gekomen; het was een lang, tamelijk gezet man, met grijs haar, hangende onderlip, taankleurig vel en een gouden bril met ronde glazen op den neus.

De man sprak weinig, was misschien slecht geluimd omdat men hem in zijne nachtrust kwam storen, of dacht wellicht dat de poppenman hem die nachtvisite niet zou betaald hebben?

Toch niet; dat was zoo het gewoon humeur van den dokter, want het bleek weldra dat hij zijne zending ter harte nam, en naar gelang hij het kind onderzocht, won hij ook in achting bij Albert van Velthem.

WAAR IS DE VADER? - 'God! erbarming, o mijn God!' en hij sloeg de handen wanhopig voor de oogen.

Hij schreef eenige middelen voor en ging heen; de vader liep hem achterna en reikte hem op den trap een soverein toe; doch de dokter die nog altijd in het schijnsel van het licht stond, zag eerst naar het geld, dan den vader in de oogen en zonder iets aan te nemen, daalde hij den trap af, zeggende:

'Bewaar dat; gij zult het weldra noodig hebben om uw kind een eerlijke begrafenis te bezorgen.'

Dat was een donderslag voor den vader; hij waggelde den geneesheer achterna, en mompelde met eene diep ontroerde stem:

'Is er dan geen hoop meer, dokter?'

'Neen, beste man.'

'God! erbarming, o mijn God!' en hij sloeg de handen wanhopig voor de oogen.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 8.

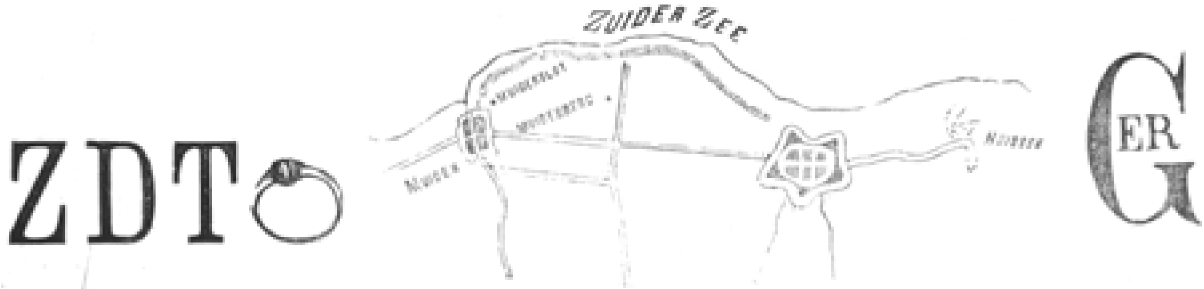

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen om een der vorige Jaargangen van de

BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koopen voor fr. 2.50 in plaats van fr. 7.80.

[Nummer 45]

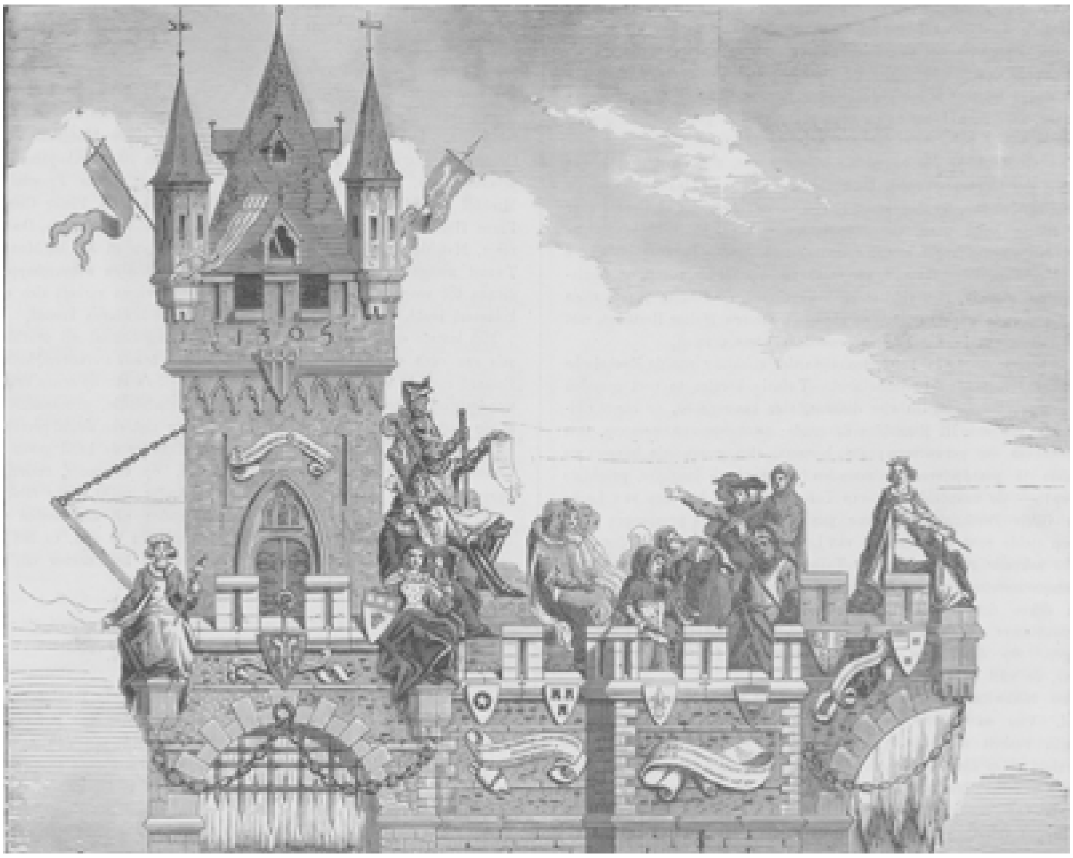

FEESTEN TE MECHELEN. - Wagen, de beroemdste personen uit de geschiedenis van Mechelen voorstellende.

Feesten te Mechelen.

In de maand Juni en Juli 1875 vierde Mechelen een dier prachtige feesten, welke zoo eigen zijn aan die stad en haar eene wezenlijke vermaardheid hebben verworven. Men vierde het elfde eeuwfeest van St. Rombout, van den patroon der stad. In de kerk werd de plechtigheid met een schitterenden luister voltrokken en de processiën - aan een van deze namen een aantal bisschoppen van België deel - waren zoo luistervol als mogelijk. Wat den praaltrein betreft, deze verscheen het eerst den 28 Juni in de straten van Mechelen, onder toeloop van eene langs alle zijden toegestroomde volksmenigte, den koning en de koningin van België.

De stoet verscheen andermaal in de straten, den 5, den 12 en den 25 Juli. Volgens aloud gebruik werd ook ditmaal die optocht saamgesteld uit kinderen, wier ouders, naar gegeven teekeningen, zelf de kleedsels bekostigden, zoodat men niet moet verwonderd zijn als wij zeggen, dat de burgerij in pracht en rijkdom met de grooten wedijvert. Vier honderd kinderen van acht tot veertien jaar, namen deel aan den optocht.

Teekeningen van wagens en costumen was men verschuldigd aan den heer Willem Geets, directeur der Akademie voor Beeldende Kunsten te Mechelen; de wagens waren, onder leiding van den heer Louckx, stadsbouwmeester, door Mechelaars uitgevoerd.

Het is voorwaar moeielijk zich een helder denkbeeld te vormen van al de sierlijkheid en frischheid, in dezen optocht vereenigd. Wat al zijde, fluweel, goud en kostbaarheden! Voegt bij al dien rijkdom eene schitterende zon, eene stad alom gevlagd en alle vensters geopend en door feestvierenden bezet, de straten opgekropt van nieuwsgierigen, het gelui der klokken, het geschal der trompetten, de vroolijke muziek, het gejoel der menigte! Ja, Mechelen beleefde feestelijke dagen.

De stoet was uit acht deelen saamgesteld. Nadat een korps muziek en een escadron artillerie te paard den stoet hadden geopend, verscheen het hof van graaf Ado, heer van Mechelen. De groep verbeeldde de inplanting van het kristendom te Mechelen. Vier bazuinblazers, acht krijgers, zes edellieden, twaalf edelvrouwen, zes valkeniers, allen te paard, reden voor den praalwagen, door vier prachtige ossen getrokken. Op den wagen vertoonde zich de Heilige Rombout, graaf Ado, zijne gemalinne, hun zoon Libertus en eene groep sierlijk gekleedde edelen en vrouwen.

Zoo voortreffelijk die wagen als karakter was, zoo voortreffelijk was ook die der leenheerschappij. Daar dagen voor ons de kruistochten op, de Mechelaars, welke, op den kreet van *God wil het!* ter kruisvaart naar het Heilig Land gaan. De groep is samengesteld uit twee bazuinblazers, den vaandeldrager en den spiesdrager van Walter Berthout; den heer van Mechelen, Berthout zelf, vergezeld van zijne twee zonen, een kruisdragende monnik, tien ridders en krijgsknechten, allen te paard, allen in glinsterende wapenrusting, en eindelijk vrouwe Walter Berthout, met twee dames van haar gevolg in eene draagkoets gezeten.

De pais-processie in 1302, ten tijde der stichting van de Mechelsche gemeente, vormde het derde deel. Twintig koralen te voet openden de groep; verder volgden vier diakens, vier kanunniken, de eerste relikwiekas van den H. Rumoldus dragende; twee communemeesters, tien gildedekens en gezworenen; zes burgers, tien gewapende burgers en ridders te paard; veertien maagden te paard - heerlijke, prachtige groep! - de vaandeldragers van Thibaut de Bar, bisschop van Luik; van Gillis Berthout, gezworene van Mechelen. De praalwagen dezer groep stelde voor den bisschop van Luik, welke Mechelen's privilegiën in 1305 bekrachtigt. De bisschop Thibaut de Bar, Gillis Berthout, twee communemeesters, twee schepenen, twee leden van den Breeden Raad, een deken der lakenweversgilde, vier gezworenen der ambachten en bazuinblazers waren op den wagen gezeten. De Gemeente voert den wagen. Op de hoeken zitten de zinnebeeldige figuren: het volk, het leger, de adel en de geestelijkheid.

De relikwiën van den H. Rumoldus (15^{e} eeuw) vormen het vierde deel. Vier en twintig maagden rijden voor den wagen uit. Op den wagen verheft zich de ogivale

relikwiekas, die in de 16e eeuw werd vernield. Op dien prachtigen wagen bevinden zich: Godfried, bisschop van Kamerrijk, Margaretha van Yorck, weduwe van Karel den Stoute; Maria van Bourgondië, huisvrouw van Maximiliaan van Oostenrijk; Philippus van Croy, graaf van Chimay, Lodewijk van Brugis, prins van Steenhuizen. De gestoelten worden bezet door de abten van Villers, Bodeloo, St. Bernard, St. Michiel, Averbode, Tongerloo, Grimbergen en Dilighem. De kloosterorden worden verbeeld door een dominikaan, een franciskaan en een benedictijn, eene non van Blijdenberg, eene clarisse en eene zwartzuster. Op de vier hoeken van den wagen zitten engelen, die wierookvaten vasthouden en de Kerk, door een allerliefst kind verbeeld, voert den wagen.

Het vijfde deel was voorzeker een der prachtigste van al: het stelde voor de terugkomst der letterkundige maatschappijen de *Peoene* en de *Lisbloem* van het groote rederijkersfeest, dat in 1561 te Antwerpen gevierd werd. Deze groep te paard bestond uit vier bazuinblazers, twee schildwachten, twee standdaarddragers, fijfer en tamboer, de gek, tien gildebroeders met de pioen in de hand; Rhetorika vergezeld door twee maagden; eene prachtige slede gevoerd door een lid der *Peoene* en daarin gezeten: de Rhetorijk, de stad Mechelen en de Gilde.

Verder eene maagd, twee pagiën, kronen dragende; acht edelvrouwen, acht ridders, een keteltrommelslager, de prins der kamer, drie dekens en factors, en eindelijk de praalwagen, waarop de letterkunde, de schilderkunst, de Peoene en vier pagiën met blazoenen.

De *Lisbloem* was even rijk met hare twee schildknechten, fijfer en trommelslager, twintig gildebroeders, twee jongelingen met het blazoen der kamer; vier bazuinblazers, de Rhethorijk tusschen twee pagiën, de prins der kamer, deken en factor, terwijl op den praalwagen, door den gek gevoerd, zes maagden met de in den kamp behaalde prijzen gezeten waren.

Niet minder sierlijk was het zesde deel, voorstellende de ambachten en gilden in de 17e eeuw, en hetwelk geopend werd door het muziekkorps der leerlingen van St. Heilwichs-godshuis, gedost in het voormalige kleedsel, door dat gesticht aan zijne inwonende leerlingen voorgeschreven. Karaktervol waren de dekens en telkens vier leden van de schuttersgilde, hellebardiers, schermers, colveniers, boogschutters; verder zestien leden der ambachten; acht leden de zilveren relikwiekas van den beschermheilige dragende, die in de fransche omwenteling vernietigd werd; eindelijk vier leden van het magistraat der stad.

En nu achter vier famen te paard, volgt de wagen, gevoerd door de Maagd van Mechelen, op welken Mechelen's beroemdste kinderen gezeten zijn. Daar zitten in al hunne prachtige tooisels: Margaretha van Oostenrijk, Maria Van Thielen, Heilwich Van den Nieuwenhuyzen, Cyprianus Rore, Alexander Colyns, Jan Standonck, Lucas Franchoys, Michaël Coxie, Lucas Faidherbe, Theodoor, Verhaegen, Pieter Croon, Frans Hals, Walter Coolman, Jan Snellinckx, Jan Van Thielen, Dodonstus, Matthias Hovius, Jan Bol, Frans Van Halen en Jan De Munck. Twaalf maagden te paard, verbeeldende de kunsten en wetenschappen, dienen tot voorhoede aan den wagen. Op den wagen verheft zich een kolossaal beeld, voorstellende Mechelen, dat zijne kinderen kroont.

Het laatste en achtste deel van den ommegang bestaat uit overblijfsels van oude ommegangen, zoo als het schip *'s lands welvaren,* het ros Beiaard met de vier Heemskinderen, twee cupido's elk op eenen kemel, wonderlijke samenkoppeling! Verder de reuzenfamilie, grootvader op zijnen praalwagen, het rad van avontuur, waar zich een aantal personen uit verschillende standen der samenleving elkander

de hand geven en beurtelings, naar gelang het rad voortrijdt, op en onder, onder en boven zijn. Zoo gaat het in het wereldje: *hodie mihi, cras tibi.*

De vier dagen zijn duizenden en duizenden uit alle oorden van België naar Mechelen gestroomd om den praaltrein te zien, en het zal onzen lezers genoegen doen, bij deze, eene kleine herinnering van die plechtigheden te mogen bezitten.

De oude spinster.

Het is het werk van Nicolaas Maes, die in 1632 te Dordrecht geboren werd en in 1693 overleed. Hij was een leerling van Rembrandt en had meer dan eene schitterende hoedanigheid van den grooten meester. De spinster is oud, stokoud; zij schikt met eene natuurvolle aandacht de snaar van het wiel. Zoodra dit werk is afgeloopen, zal zij haar werk weer hervatten en misschien andermaal een deuntjen aanheffen, zooals de dichter Voss er een voor haar schreef, ten minste toen zij nog in den eersten en vollen glans der jeugd was, en zij, bij het naderen van den verloofde, zeggen kon:

> Ik zag eens op, zoo steels ik kon,
> En werd beschaamd, en spon en spon.

Na het testament.

Ja, het begint er maar erg uit te zien; de schoonste dagen zijn

voorbij en de man is er zelf van overtuigd, want hij heeft den notaris ontboden en hem zijn testament doen schrijven. Niets ontbreekt hem in de wereld - niets, tenzij de groote schat der gezondheid. Met veel zorgen, aan hem besteed, werd zijn leven tot nu toe gerekt, en dit is hij grootendeels aan dat dienstmeisje te wijten; want hij houdt niet van die nichtjes, welke altijd in gezelschap van den dood komen opzetten en dan eerst lief en teêr worden.

Dat eenvoudige dorpskind heeft hem echter zonder achterdenken verzorgd, zonder hoop op belooning en zelfs overtuigd dat, als hij zal dood zijn, zij hem zal beweenen; want hoe lastig en knorrig hij dan ook somtijds wezen mocht, toch had hij een goed hart.

Aan wie zou hij beter kunnen denken dan aan haar? Dat heeft hij dan ook gedaan; zij staat voor eene aanzienlijke som in het testament en als zij nadien nog in het midden van al dien rijkdom leeft, zal zij hem nog meer dan eens gedachtig zijn, terwijl de nichtjes..... Kom, dat dienstmeisje is zijne eenige familie geweest, en dat zegt hij haar, met een zaligen glimlach op het wezen, en dat hoort zij aan met de oogen neêrgeslagen en de zedigheid op het blozende gelaat.

De hemel weet, als God hem nog eens de gezondheid gaf; als hij nog eens den zomer mocht zien aanbreken, of hij uit dankbaarheid nog niet meer deed! 't Zou de eerste oude rentenier niet zijn, die van zoo'n trouwe ziel eene ‘Mevrouw de renteniersterʼ maakte. Zal dat zijn? Of wij het schilderijtje van den verdienstelijken Dansaert tienmaal omkeeren, het van voren of van achter, van onder of van boven bezichtigen, dit raadsel wordt niet opgelost.

Hoe het zij, het is een allerliefst tafereeltje, rijk van toon, voortreffelijk van teekening. De schilderij, naar welke deze teekening genomen werd, bevindt zich in de reeds zeer nette verzameling van den heer Henri Bogaerts, te 's-Hertogenbosch.

De groet bij verschillende volken.

Om bij de oudste volken te beginnen, richten wij ons naar het Oosten en wij vinden al in hun *salem* of *shalum,* vrede - de oorspronkelijke eenvoudigheid terug, die het kenmerk was der oostersche zeden. *Vrede,* zegt de Oosterling, en hij wenscht dengene, wien hij zijnen groet toeroept niet alleen den vrede naar het lichaam, maar ook den zielsvrede, en daarin spreekt zich zijn diep godsdienstig gevoel uit. Velen zien in dien groet het bewijs dat dit volk voortdurend oorlog voerde, en wijzen als voorbeeld daarvan op de onrustige Bedouïnen, bij wie deze groet nog in gebruik is.

Een dergelijken groet hebben wij echter meer dan eens gehoord, in onze jeugd en in de Noord-Brabantsche Kempen. Immers, onze vaders groett'en elkander met de woorden ‘geluk, vriend!ʼ een groet die zeker schooner en inniger was dan ons ‘goedendagʼ, hetwelk echter reeds veel godsdienstigs in zich bevat.

De komst van Mahomed bracht in het groeten niet veel verandering. Het eenige verschil dat men sedert opmerkte, was dat de groeten eene meer godsdienstige kleur kregen, waarin de leer van Mahomed omtrent het noodlot eene hoofdrol speelde. ‘Moge de morgenstond u gunstig wezen.ʼ - Misschien zult gij gelukkig zijn.ʼ - ‘Indien God wil, zijt gij wel.ʼ ‘Indien God wil, genieten alle leden van uw gezin eene goede gezondheid.ʼ

Deze en meer dergelijke groeten geven zuiver het karakter weer van het volk dat zich onbevreesd op de vijandelijke gelederen werpt, in de vaste overtuiging dat indien

zij niet bestemd zijn om door het zwaard te sterven, noch zwaard noch speer hun kan deeren. Over het algemeen vindt men in den groet van den Turk weinig bloemrijks en dichterlijks; de eenige spreekwijze, die zij bezitten, waarin een spoor daarvan is waar te nemen, is dan ook nog al merkwaardig. 'Uwe bezoeken zijn even zeldzaam als de schoone dagen,' zegt hij, en wellicht was dit spreekwoord reeds zeer oud toen Mahomed optrad.

Vooral kenmerkend is de groet van de bewoners der heete luchtstreken, want heel zeker zou het nooit in het hoofd van een bewoner der koude luchtstreken opkomen een groet als: 'Moge uw schaduw nooit verminderen,' zijnen landgenoot toe te roepen. Alleen in landen waar de mensch van zijne geboorte af tot aan zijn dood niets voor oogen heeft dan de gloeiend brandende zon, kan zulk een groet plaats vinden. Ook de groet der Egyptenaren is aan hunne luchtstreek ontleend en in het vaderland der verschillende koortsen zijn begroetingen als: 'Hoe gaat het met de uitwaseming?' - 'Wasemt gij overvloedig uit?' teenemaal op hunne plaats.

Het goeden dag der Chineezen getuigt dat zij lekkerbekken zijn, en hunne vragen: 'Is uw maag goed in orde?' - 'Hebt gij uwe rijst al geëten?' en meer andere spreken daar duidelijk voor.

Weinige groetenissen echter zijn zoo kenmerkend als de groet der Grieken: 'Verheug U.' Het is algemeen bekend dat de Grieken bij de minste gebeurtenis eene uitzinnige vreugde aan den dag legden. Wij hebben hier alleen het oog op de oude Grieken; de nieuwe Grieken toch hebben in hunne taal niets oorspronkelijks meer, en het is duidelijk dat hun groet: 'Wat doet gij?' zijn oorsprong niet aan dat land heeft ontleend, te meer nog daarom, dewijl het genoeg bekend is dat zij meer houden van praten dan van werken.

Ook de taal der oude Romeinen doet geheel het krijgszuchtig volk kennen, dat eens de wereld beheerschte: *salve! vale!* 'Wees gezond, wees sterk!' met die woorden wenschte men elkaar de kracht om de vermoeienissen van den oorlog goed te kunnen verdragen en het karakter van het volk kan in geen beteren zin weergeven worden.

Toen echter de verwijfdheid te Rome de bovenhand kreeg, geraakte ook het *salve! vale!* in ongebruik om plaats te maken voor meer zachtere uitdrukkingen. *Quid agis, dulcissime rerum?* 'Hoe maakt gij het, zoetste aller voorwerpen?' toont duidelijk het verval der oude, strenge zeden aan.

Hunne nazaten, de Italianen, algemeen bekend om hunne traagheid en vadsigheid, hebben in hunne groeten, om zoo te zeggen, hun geheel doen en laten afgeschilderd. *Come sta:* 'Hoe is het? luidt hun groet en het *dolce far niente* spreekt er u in tegemoet. De rijke vruchtbare bodem, die bijna zonder dat hij bewerkt wordt, in zijne behoefte voorziet, maakt den Italiaan wiens wenschen niet hooger gaan dan voor het noodige, zoo loom, en in zijn *come sta* op zich zelf genomen, spreekt zich reeds eene traagheid uit.

Bij de onbewegelijk heid en luiheid van den Italiaan voegt de Spanjaard den trots van den Castiliaan. Het *Vaya con Dios* 'Ga met God!' geeft intusschen eene mengeling van eerbied te kennen en te gelijker tijd een denkbeeld van den geest, die er aan het hof der katholieke koningen heerschte. Ook het Moorsche element is duidelijk in het *muchos anos*, 'moogt gij vele jaren leven!' terug te vinden.

Tot zoover zijn wij over de verschillende volken welke wij reeds behandeld hebben, slechts snel heen gesprongen, daar voor ons nog een aantal spreekwijzen liggen welke wij zouden hebben kunnen aanhalen, om het karakter der bedoelde volken op de duidelijkste manier aan te toonen.

Wij hadden echter daarbij een doel en wel om een weinig langer stil te kunnen blijven staan bij een volk, welks karakter bij iedereen zooveel verwondering wekt, bij de Franschen.

Het karakter der Franschen, dit is genoeg bekend, is zoo beweeglijk als kwikzilver; een echte Franschman houdt zich met alle beuzelingen bezig; hij verstaat de kunst om met veel omhaal van woorden te spreken over onbeduidende dingen en strijkt over sommige zaken een oordeel, dat menige vlaamsche jongen verbaasd doet staan. Verder is hij vatbaar voor alle indrukken van welken aard ook, en zoo oppervlakkig kan een redenaar niet spreken, of hij wordt toegejuicht, wanneer zijne voordracht slechts sierlijk is. Wij wijzen hier alleen op den regel, er zijn natuurlijk loffelijke uitzonderingen.

Welke groet moet dit volk wel hebben, dat geheel zijn karakter weergeeft? Oogenschijnlijk is het zeer moeielijk dit uit te maken, en toch heeft het er een die dit alles in zich sluit. *Comment vous portez-vous?* zegt de Franschman, en die vier woorden bevatten den kern van het fransche karakter en de geheele geschie lenis des lands. *Comment*, in dit woordje zal iedereen lezen dat het hem slechts te doen is om den vorm en den schijn der zaken, zich volstrekt niet bekommerend om het wezenlijke. En dan dat *vous portez-vous!* Drie woorden zonder samenhang, zonder wezen, geheel uitwendig en oppervlakkig.

Doch juist daarom teekent het zeer sterk het levendige, vurige wezen dat met geestdrift het *mourir pour la patrie* aanheft; dat zoo

vatbaar is, zoowel voor kleine als groote zaken en die daarop een even sterken en even vluchtigen indruk maken, het wezen dat gewoonlijk om alles lacht behalve om nietige zaken, en zelf nooit aardiger is dan wanneer het ernstig wil zijn.

DE OUDE SPINSTER, NAAR N. MAES.

Comment vous portez-vous. Nooit heeft een meer geestige karakterschildering zoo juist het fransche volk geschetst. Het moet dan ook gezegd worden, zijn taal leent er zich geheel en al toe. Iedere zinsneê wemelt van kleine voegwoorden, waarmêe de zinnen aan elkander verbonden zijn, en toch maken zij in hunnen samenhang dat onmisbaar geheel, waarin de bewegelijkheid van het volk zoo gemakkelijk terug te vinden is.

De groet van den Duitscher: *Wie geht's* ‘Hoe gaat het,’ geeft met iets onverschilligs, ook iets hartelijks te kennen en verklaart ons volkomen de *Gemütlichkeit*, welke men over het algemeen wel aan den Duitscher wil toeschrijven. ‘Hoe gaat het,’ niet ‘hoe gaat gij,’ vraagt hij, en de toon, waarop die woorden uitgesproken worden, doen duidelijk zien dat hij geen uitvoerig verslag over uw toestand verwacht, doch dat gij hem een even algemeen antwoord zult geven als zijne

vraag. Het *Ganz gut, und Sie* is dan ook juist wat hij verwacht.

NA HET TESTAMENT. (Naar eene schilderij van Leon Dansaert in bezit van den uitgever.)

Eenige hartelijkheid is er echter niet in te miskennen, vooral als men den toon in aanmerking neemt, waarop het uitgesproken wordt. *Wie geth's,* het wordt op dezelfde manier, op denzelfden toon, met hetzelfde denkbeeld uitgesproken door den prins van Sachsen-Pumpernickelhausen als door den stalknecht van Zijne Doorluchtige Hoogheid Die hartelijkheid komt echter nog meer uit in zijn afscheidsgroet. *Leben sie wohl!* zegt hij en hij is dan de *Gemütlichkeit* zelve.

Ook de groet van den Nederlander geeft zeer goed den handelsgeest en den oud-hollandschen practischen geest weêr, die aan niets anders

denkt dan aan zaken, waarvoor elk ander gevoel achterstaat. ‘Hoe vaar je?’ zegt hij, en hierin vindt men de geschiedenis en zeden van dat volk, wiens grootste tak van welvaart bestond in het varen op de wereldzeeën. Daarin vond men zijn bestaan, daaraan had men den bloei te danken van het kleine landje, dat eertijds ook een woordje had mee te zeggen in de europeesche zaken; daaraan en alleen daaraan was het te danken dat men zulk eene weelde kon ten toon spreiden. Het ‘Hoe vaar je?’ is dus zeer karakteristiek, daar het zeer zeker nooit opgekomen zou zijn in het hoofd eener natie, die niet van handel en zeevaart leefde.

De Vlaming, in zijne gemeenzame en ronde spreekwijze zegt: Hoe is 't er meê? ook wel: Hoe maakt ge 't, of: ‘Hoe gaat het.’ Hij heeft iets meer van des Duitschers spreekwijze en niets van het ‘vaarachtige’ zijner noorderbroeders.

How do you do? - How are you? ‘Hoe doet gij?’ - ‘Hoe zijt gij?’ vraagt de Engelschman en in dat woordje ‘doet’ ligt het wezen van zijn bestaan opgesloten. Doen, dat is het woord van het nijvere, practische volk en gaat zonder omwegen recht op het doel af. *How are you?* ‘Hoe zijt gij?’ is niet minder kenmerkend. Het is toch eene vraag welke een kort begrip van alle menschelijke wetenschappen in zich bevat, en welk ander doel wordt er gewoonlijk nagejaagd dan om te weten hoe wij zijn.

De groet van den Schot drukt meer eene mengeling van gastvrijheid en voorzichtigheid uit. *Hoo's a' wi go?* ‘Hoe is alles ten nwent:’ is zijn groet en zoowel zijn gastvrijheid als zijn omzichtigheid straalt er u in tegen.

De iersche boer gelijkt meer op een Franschman, in zooverre dat zijn geest vlugger is en ook meer vatbaar voor indrukken. Vandaar ook zijn groet: ‘Lang leven aan uwe edelheid!’ ‘Mocht gij met roem uw bed spreiden!’ Het *Good bye*, eene verkorting van *God be with you*, ‘God zij met u,’ is insgelijks nog in zwang en getuigt van den godsdienstigen grond die altijd in hem geheerscht heeft. Hetzelfde kan gezegd worden van het *God save you, sir!* ‘God behoede u, mijnheer!’ waarvan men door verloop van tijd het woordje God heeft weggelaten.

De groeten der slavische volken hebben niets oorspronkelijks en zijn meestal overgenomen van andere volken. Hun *mir* ‘vrede,’ is hetzelfde als het oostersche *salem*, waarvan wij boven melding maakten. De bijzondere groeten der Russen *rabe vash,* ‘uw slaaf’ en *kholo'p vash,* ‘uw lijfeigen,’ zijn intusschen kenmerkend genoeg.

Ten slotte zij gezegd dat wij aan de Polen dien Schoonen kristelijken groet te danken hebben, dien wij allen kennen: *Wiech bedzie panbog pochwalomy!* ‘De Heer zij geloofd,’ waarop geantwoord wordt: *No wiko wiekow, amen!* ‘van eeuwigheid tot eeuwigheid, amen!’

K.I.

Het ijs der Newa.

Humboldt vertelt in zijne reize door Rusland, dat, eenige dagen na zijne aankomst te St.-Petersburg (1827), de ijsgang aanving, zoodat het verkeer met de stad, aan de overzij der Newa gelegen, ten eenemale gestremd was. Zes maanden van het jaar is het kristalheldere, groenachtige water der Newa met eene zware korst ijs bedekt Gewoonlijk niet vroeger dan in den aanvang van april, vangt de dooi aan en krijgt het water een voldoenden warmtegraad om het ijs te doen bersten.

Nauwelijks is het grauwe en vuilkleurig ijs gebersten, en kan er slechts eene sloep doordringen om den tegenovergestelden oever te bereiken, of het kanon dondert en verkondigt aan allen het zoo lang, zoo vurig verwacht oogenblik. 'Op datzelfde oogenblik,' zegt de reiziger, ''t zij zulks bij dag of des nachts plaats heeft, zet zich de bevelhebber der vesting in vollen krijgsmansdos, de borst versierd met ordeteekens en vergezeld van zijn geheelen staf, in een rijk versierden gondel en vaart naar het tegenover de vesting liggende paleis des keizers.

'Een grooten, fraaien kristallen beker dompelt hij in de rivier en schept er zilverrein Newawater in om het, als de eerste en schoonste offerande van den klaren vloed, als het ware eene hulde der aanbrekende lente, den keizer aan te bieden. Hij verkondigt hiermede zijnen meester, dat de heerschappij des winters vernietigd is, dat de lang geboeide wateren hunnen vrijen loop hebben hernomen en eene levendige scheepvaart mag te gemoet worden gezien; hij wijst hem op zijn gondel als zinnebeeld van de eerste zwaan, die den helderen vloed heeft doorkliefd, reikt den keizer den beker toe, welken de vorst op de welvaart zijner gelief koosde residentie ledigt.

'Zoodra de keizer dezen dronk aan al de bewoners van St.-Petersburg heeft gebracht, ontvangt de bevelhebber der vesting den beker, met goud tot aan den rand gevuld, uit de handen des keizers terug. Vroeger bracht het gebruik mede, dat hij gestreken vol met dukaten aan den vreugdebode werd ter hand gesteld. Daar echter jaarlijks een grootere beker voor die plechtigheid werd gekozen, de keizer telkenmale eene grootere hoeveelheid water moest drinken, en tevens een grooter aantal goudstukken behoefde om den beker te vullen, werd eindelijk vastgesteld, dat den commandant eene vereering zou worden geschonken van tweehonderd dukaten.'

Men zou moeilijk een denkbeeld kunnen maken van de gespannen verwachting, welke te St.-Petersburg destijds heerschte, opzichtens het losgaan van het ijs in de rivier. Rijk en arm verlangde er naar. Dat oogenblik was inderdaad de aanvang van alle werkzaamheid, van den handel, van de neering. De koopman kreeg weêr schepen aan; de winkels werden met artikelen van alle slach opgestapeld; men kon naar westelijk Europa vertrekken en ook van daar iemand verwachten, en wat dies meer. Die spanning zal nu echter erg verminderd zijn door het aanleggen van spoorwegen, die de betrekking met westelijk Europa niet meer onderbreken.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(Vervolg.)

VIII.
De dood komt binnen.

Eenige oogenblikken later keerde hij in de kamer terug, zonk voor het bed op de knieën, nam de handjes van het kind in de zijne, kuste die magere en als uitgebleekte vingerkens en richtte honderden naïefkinderlijke vragen tot het zieke meisje.

Toen hij was opgestaan, trok hij den jongen man buiten de deur en fluisterde hem, met iets verschrikkelijks in den toon der stem, toe:

'Hij zegt dat ze sterven zal.'

Die woorden ontroerden Van Velthem.

‘Blijf nog een oogenblik als ik u bidden mag,’ ging de vader smeekend voort, ‘nog een oogenblik. Ik wil nog een anderen dokter halen, een bekwamer dokter, een die alles geneest.....’

Als een zinnelooze stormde hij naar beneden en Albert keerde in de kamer terug.

Een half uur verliep en de vader keerde niet weer. Albert was zeer ongerust en sloeg, met angst op het gelaat, het arme kind gade.

Blijkbaar werd het meisje zieker, benauwder.

Twee- of driemaal had Van Velthem de hand naar de bel uitgestoken, doch telkens liet bij haar weêr zakken.

Wat hulp kon ook de vuile schoenpoetsersjongen, die onvermijdelijk zou opdagen, aanbrengen?

Dat half uur scheen eene eeuw te zijn.

Eindelijk opende de vader de kamerdeur, en liet een vreemdeling het eerste binnengaan.

Deze was een man van middelbare gestalte; zijn hoofd was sneeuwwit en zulks viel onmiddellijk in het oog, omdat hij zijn hoed aan de deur had afgenomen; uit zijn wezen sprak welwillendheid, zelfs liefde.

Een lange mantel met kleinen kraag omhulde hem en hing wijd over de knieën.

Op den dorpel der kamer stond hij stil en hief de hand zegenend op - geen twijfel, de nieuw aangekomene was een dienaar van den grooten Geneesheer, waarvan de vader gesproken had.

Terwijl de priester zich van zijnen mantel ontdeed, naderde de vader en, zich tot Van Velthem wendende, fluisterde hij hem toe:

‘Zijt gij katholiek?’

‘Dat ben ik,’ was het antwoord.

‘Wij zijn het dus allen,’ hervatte de man met de poppen en drukte den jongen man de hand. ‘Niemand is hier in dit huis katholiek, denk ik; blijf dus bij ons en bid met ons voor haar - voor de arme Nora.’

De twee sprekers verwijderden zich uit de kamer.

‘Mijne Nora heeft nooit kwaad gedaan, neen, dat heeft ze zeker niet; maar sterven zonder priester, dat mag, dat kan niet!’ zegde de poppenman.

Die stille plechtigheid in die kleine kamer, flauw verlicht, in een huis dat reeds als een wezenlijk doodenhuis voorkwam, waar niemand zich om de zieke bekommerde, tenzij de aanwezigen, dat speelgoed hier, die poppen ginder - kortom, alles was wel geschikt om een nooit te vergeten indruk te doen ontstaan.

De vader en Van Velthem knielden, baden zacht en de doodsche stilte, welke in de kamer heerschte, werd slechts door het murmelend gebed van den priester afgebroken.

Wat was die stille plechtigheid in dat koude, winterachtig, zielloos hotel aandoenlijk!

Rechts en links van die kamer lag men dierlijk te ronken, en hier ging men sterven!

Mijnheer Albert was nog nooit zoo ontroerd geweest als bij dit buitengewoon tooneel.

De wonderlijke en fantastische poppenman hield het aangezicht in de twee handen geborgen, alsof hij de wezenlijkheid niet durfde aan te zien, hij, die zoo dikwijls met den spotlach op de lippen Hamlet's woorden herhaald had: *to be or not to be.*

Doch, 't is waar ook, verdichting is geen waarheid, en er blijft altijd een onmetelijk verschil tusschen den dood in de poppenkas en die, welke zich naast ons neerzet om, op een gegeven oogenblik, door eene beweging van den ijskouden vinger, de klopping van ons hart te doen stilstaan!

De priester is eindelijk heengegaan, niet zonder den poppenman de hand te hebben gedrukt.

De kleine zieke is kalmer; Van Velthem verlaat nu ook stil, op de teenen, het vertrek, om een oogenblik in zijne eigene kamer rust te genieten.

De vermoeienis deed hem eindelijk aan slapen denken.

Gekleed lag hij op zijn legerstede, het aangezicht naar het venster gekeerd; het morgenlicht brak door de grauwe wolken; beneden kwam er leven en beweging in de stad; in het hotel zelf begon men, nu hier dan daar, te bonsen en te klotsen.

Niemand had aan het meisje van den poppenman gedacht: ook in een hotel is deze vreemd aan gene! Komen sterven in zoo'n huis is iets buitengewoons, schier iets ongepast voor de gasten, die op zulke buitensporigheden juist niet gesteld zijn.

Wie eens zoo'n tooneel in een hotel heeft beleefd, gaat, tien tegen een, een volgende maal elders verblijven en zegt, aan het eerste hotel denkend, ‘neen, daar niet, daar sterft men!’ alsof men zich door de begoocheling liet verblinden, dat er in het nieuw gekozen hotel niet zou gestorven worden.

Hoe het zij, maar wonderlijk, diep indrukwekkend was het tafereel, en het zou Van Velthem nog langer wakker hebben gehouden, ware zijn lichaam niet zoo vermoeid, niet zoo afgebeuld geweest.

Hij sliep lang en vast.

De zon straalde reeds geruimen tijd versmachtend heet in de kleine kamer, toen Albert, bij het geklop op de deur, wakker schoot.

Een herhaald kloppen deed hem opstaan, en toen de jonge man de deur opende, stond de poppenman met rood geweende oogen voor hem.

Albert durfde niets opzichtens de kleine zieke vragen; het snikken van den vader zegde alles.

‘Zij is dood,’ mompelde hij ten laatste.

‘Ik beklaag u, sir,’ zegde de jongeling en drukte den man innig de hand; ‘haar beklaag ik niet,’ hervatte hij, ‘zij is bij God.’

‘O ja, dat is zij zeker, zeker! Maar ik heb haar niet zien sterven, sir; zij heeft mij met geen woord, met geen oogslag kunnen groeten.’

‘Hoe zoo dan?’

‘Door vermoeienis overvallen, was ik, haar handje altijd in mijne hand gedrukt, in slaap gevallen en toen ik wakker werd, lag Nora dood op haar bedje.’

‘God heeft u en haar het smartelijke van eene tijdelijke scheiding willen sparen! Wees gelaten. Ik heb gezien dat gij godsdienstige gevoelens hebt en in deze moet ge kracht putten.’

De man zweeg en staarde voor zich. Eensklaps hervatte hij:

‘Kom eens zien, sir; zij is zoo schoon.’

Albert trad binnen; men zou, bij het zien der doode, niet aan een lijk, maar aan eene slapende gedacht hebben, en Van Velthem zag wel dat ook deze begoocheling den vader een oogenblik aandeed.

De poppenman moest ze echter laten varen, toen hij de hand tegen de plaats drukte, waar vroeger het hartje getokt had.

Niets tokt nu nog daar - niets; het uurwerk was afgeloopen, was gebroken.....

‘Goed kind,’ mompelde hij. ‘Zij zag mij slapen, sir, en wekte mij niet, omdat zij dacht dat ik rust noodig had. Zij was goed, recht goed; ja, dat was zij wel.’

De poppenman kuste het bleeke en reeds koude voorhoofd en ging andermaal uit, zorgvuldig de kamerdeur sluitende.

Een uur nadien klopte hij nogmaals aan Albert's kamerdeur, en toen de jonge man opende, noodigde hij hem nogmaals uit de doode te komen zien.

‘Ik kan niemand vragen dan u, sir,’ zegde de man. ‘Ik ben hier met mijne Nora aan allen tot overlast. De vreemdelingen vermijden dezen kant van het hotel; de knechten morren en de eigenares wenscht mij met al mijne gekheden - zoo noemt zij dat afsterven - naar de maan.’

‘Ik begrijp dit, sir.’

‘De gasten beweren dat zij niet kunnen slapen en de hôtelhoudster wil mij schadevergoeding doen betalen, alsof ik de deur voor den onverwachten bezoeker, welken men dood noemt, opengezet en hem binnengelokt had.’

‘Och, luister niet naar al die dwaasheden. Doe wel en zie niet om.’

De doode lag in een wit kleed, met een krans van witte bloemen in de zwarte haren, de handjes op een zwart ebbenhouten kruisje geklemd; zij lag in een eikenhouten kist en naast deze, op eene tafel, brandde een gewijd waslicht.

‘En nu,’ zegde de vader, ‘wilt gij nu nog een enkelen Vader-ons voor haar bidden?’

‘Dat wil ik,’ luidde het antwoord en de jongeling knielde.

Er heerschte eene diepe rust in de kleine kamer, doch deze werd eensklaps gestoord door den schoenenpoetser van het hotel, die in den gang, lachend, fluitend en zingend, met de schoeisels der heeren gasten scheen te kegelen.

Dat gedruisch was hinderlijk en de vader morde:

‘Ik zal zoo spoedig heengaan als mogelijk is.’

'Waarheen?' zegde Albert, zonder te bedenken dat die vraag wellicht onbescheiden zijn kon.

'De begrafenis moet toch plaats hebben.'

'Ik zal meê naar het kerkhof gaan.'

'Ik dank u, maar dat kan niet. Wie weet in de groote wereldstad waar zijne lieve dooden rusten! Neen, ik ga ver, zeer ver van hier. Er is ergens in een hoekje van Engeland nog een gewijd plekje, waar ik haar begraven wil.'

'Leven daar nog bekenden van de doode?'

'Neen; maar daar is meer dan eene plek, die mij heilig is; en dan immers weet ik waar zij rust?....'

'Zij en gij hebt mij beiden veel achting ingeboezemd, en indien het niet onbescheiden ware, zou ik u vragen u op die begrafenis te vergezellen.'

De poppenman staarde den jongeling eenigszins verwonderd in het aangezicht.

'Neen,' zegde hij, 'dat kan niet, sir. Gij ziet er een eerlijk en braaf man uit, doch ik verlang alleen te reizen. Daarenboven, gij zoudt wel van denkbeeld veranderen, als ik u zegde, dat ik niet per spoor of per stoomboot reis..... Ik reis met mijn eigen wagen, die juist niet zeer vlug over de baan gaat.'

'Des te beter dan hebben wij juist veel tijd om lang en goed te

praten.'

'Och, ik ben juist geen prater en ik geloof dat ik tamelijk vervelend ben voor anderen, vooral op dit oogenblik. Neen, neen, sir, vaarwel, ik ben u dankbaar voor al de belangstelling ons bewezen. Wij zullen elkander niet lichtelijk weerzien..... misschien wel..... misschien niet; maar ik zal altijd eene goede herinnering behouden aan den man, die mij in den droevigen nacht bijstond.'

Van Velthem drong niet meer aan; hij verliet het hôtel om wat versche lucht te scheppen, en daartoe was de square, in de nabijheid, wel geschikt.

Al wandelende kwam hij meer en meer tot de overtuiging, dat hij de speelbal eener begoocheling was.

Ja, de man met de poppen geleek, als twee druppelen water op elkander gelijken, op het portret in de geheimzinnige kamer van mevrouw Van Leefdael; maar niets, hoegenaamd niets dat de betrekking tusschen die familie en den poppenman, tusschen Londen en Antwerpen, kwam bewijzen.

De man had zich in niets verraden, hoe plotseling Albert van Velthem hem ook trachtte te verrassen; daarbij de aanwezigheid van Nora wierp elke stelling om.

Nooit had hij vernomen dat zijne Veva nog eene zuster had, en hoe zou de fijngevoelige mevrouw Van Leefdael hebben kunnen dulden, dat een harer kinderen een zoo avontuurlijk leven leidde?

't Was dus wel degelijk dwaasheid en Van Velthem besloot het avontuur te laten varen, naar Eterson's landhuis terug te keeren en de oplossing van het raadsel, indien er een raadsel voor hem bestond, aan den slimmen en doorzichtigen tijd over te laten.

WAAR IS DE VADER? - Op den dorpel der kamer stond hij stil en hief de hand zegenend op - geen twijfel, de nieuw aangekomene was een dienaar van den grooten Geneesheer, waarvan de vader gesproken had.

De ontgoocheling was ten slotte volledig, maar de poppenman stond - en dit zou met den tijd misschien nog sterker worden - als eene fantastische figuur voor hem, die een onuitwischbaren indruk op hem gemaakt had.

Albert zette zich, in de schaduw van eenen boom, op eene bank neer.

Ware hij zoo diep niet in gedachten verzonken geweest, hij zou, op weinigen afstand van de plaats, waar hij zat, een gesloten wagen, door een wit paard getrokken, hebben zien voorbijrijden.

Het was een wagen van een gansch eigenaardig fatsoen; hij rustte op vier wielen, was ten allen kante en ook boven, door eene kap van gewast linnen gesloten, ontving het licht langs twee venstertjes in de zijwanden en slechts eene kleine deur, nu gesloten, in het achterste gedeelte, gaf toegang tot het inwendige.

Voor op den bok zaten twee personen, van boven door eene vooruitstekende leeren kap beschermd, en beneden door een zwart leeren schoot tot aan het middel bedekt.

De voerman was een onbekende, doch naast dezen zat de poppenman.

Deze laatste bemerkte Van Velthem, boog zich een oogenblik voorover om hem te groeten, doch toen hij bespeurde dat de jonge man hem niet opmerkte, trok hij het hoofd terug.

De wagen draaide den hoek der straat om en was verdwenen.

Denzelfden avond was Albert Van Velthem op het landhuis van den bankier terug en leidde andermaal het weelderige en verfijnde salonleven, waarvan de rijke Engelschen het geheim hebben weten op te vatten.

De beelden van den poppenman, van Nora, van den nacht in het hôtel, van al dat geheim over die smartelijke gebeurtenis verspreid, rezen voor het oogenblik minder druk in zijn geest op.

Wat is er inderdaad duurzaam of bestendig op dit wereldje!

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 46]

Te Konstantinopel.
(Reisherinneringen van twee Belgen.)

I.

Al wie Konstantinopel bezoekt, staat opgetogen voor alde natuurschoonheid, welke daar wordt ten toon gespreid. Voorwaar, eene schoonere haven bestaat er in de wereld niet, en Casimir de la Vigne, de fransche dichter, mocht wel zeggen *après Constantinople, il n'est rien de si beau.* Dit laatste doelt echter niet op de stad zelf in het algemeen, waar nog veel schoons dat wij bezitten, kan worden ingevoerd.

‘Deze haven,’ zegt een onzer vrienden, de schilder Huysmans, die deze stad bezocht, 'de schoonste der wereld, verschijnt in de verte voor ons en het amphitheater der mededingster van Napels en Venetië, bekroond met vergulde koepels en elegante minarets, ligt voor ons oog. Omtrent halfeen werpt men het anker. Vlak voor ons ligt Tophana, met zijne witte kazerne, en de witte moskee Mahmoni met hare europeesche vensters. Links ligt schilderachtig Gallata, eertijds den Genuees toehoorende, met zijn ouden moorschen toren en oude forten.

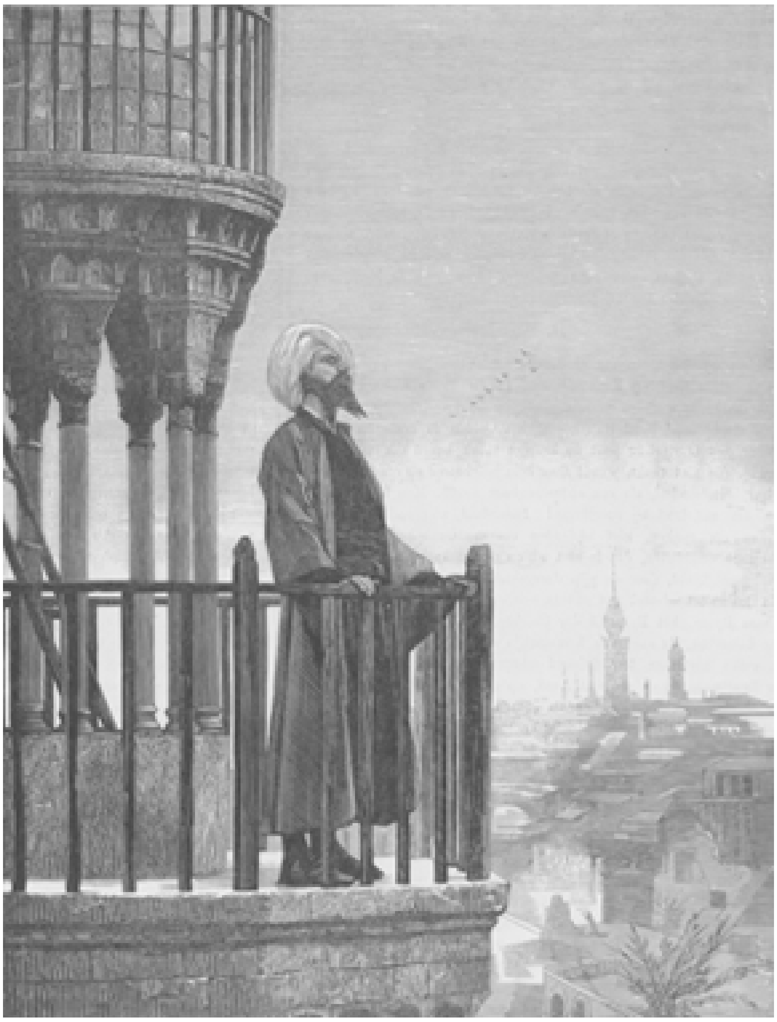

TE KONSTANTINOPEL.

‘Gallata, door eene schipbrug aan Konstantinopel verbonden, is de residentie der kooplieden. Het heeft zijne eigene muren, welke haar van Pera en Tophana

afscheiden, en twaalf poorten die, tot veiligheid der inwonende kooplieden, des avonds gesloten worden.

Pera, de wijk der Europeanen, ligt op de hoogten die Gallata be strijken. Rechts zien wij de kronkelingen van den Bosfoor, welke door de rijke verscheidenheid der vaartuigen, de beweging van den Teems verre te boven gaat.' Réné Spitaels, een ander belgisch tourist zegt: 'duizend kaïks, lichter dan de gondolen van Venetië, drijven daar tusschen de turksche capitanen, de grieksche gabarren, de schroefstoomers van Triest, de zweedsche schooners, de maltezer tartanen, de hannoversche galioten, de egyptische sacoliven, de tunische balancelles, de catalaansche galiassen, de cicassische pieken, de napelsche brigantijns, de oostenrijksche, russische en andere europeesche vaartuigen.

'Lings ligt Konstantinopel: van Eyoub, aan gene zijde der haven tot aan het punt van het serail. Achter ons ligt Scutari, de dweepzieke, waar, zegt men ons, geen Kristen wonen mag. Haar kerkhof strekt zich rechts, op meer dan een mijl afstand, uit en de Bosfoor, die ook eene mijl breedte heeft, besproeit hare bloemrijke boorden.

Op het oogenblik dat wij aankwamen, lag de turksche vloot in het diep van den Gouden Hoorn; zij was gevlagd en men loste saluutschoten. De stad vierde feest, want men was in het tijdstip van den Beyram (het feest van den profeet). O, Konstantinopel, o Bosfoor, welk gezicht moest gij opleveren, op het oogenblik dat de oorlog in het oosten aangevangen was en de verbondene mogendheden daar, in die wateren, hare krijgsmachten verzamelden.....

Konstantinopel heeft noch straatnamen, noch genummerde huizen (1856-1857), zoodat iedereen wel verplicht is zijne brieven zelf op den post af te halen. Hoe men die brieven machtig wordt? Ja, na lang wachten, na veel vuist- en stokslagen uitgedeeld, en er, natuurlijk, ook eene zekere vracht ontvangen te hebben. Straatverlichting heeft men in die stad zoo min als straatzuivering en kasseiing, en onze reiziger doorliep 's avonds Gallata, met eene papieren lantaarn in de hand, naar 's lands wijze. Ziehier hoe hij Konstantinopel beschrijft:

II.

Ik klom op den toren van Gallata, vanwaar men het meest schilderachtig panorama heeft op Konstantinopel en den Bosfoor. Nacht en dag zijn daar turksche wachten aanwezig, om op de brandrampen te waken. Voor de eerste maal bood men mij in het Oosten de koffie en de pijp aan. Voor den Oosterling gaat de keurige tabak boven alle tafellekkernijen. Hij, die niet rookt, wordt door hem beschouwd als een barbaarsch sukkelaar, een raadsel, als een onbestaanbaar wezen. Men kan niet begrijpen uit wat land hij voortkomt! Inderdaad, niet rooken tusschen menschen die rooken, niet bijdragen om gezamenlijk de algemeene rookwolk te vergrooten, dat is niet willen deelen in eene soort van gemeenschappelijkheid, door de pijp daargesteld.

Na mijne tchoubouck gerookt te hebben, doorliep ik de stad. De oude stad Byzos, het Byzantië der Grieken, de hoofdstad van het oostersche keizerrijk, de stad van Konstantijn en Mohammed II, heeft eene haven welke, zegt men, tien duizend schepen bevatten kan, en zich opent op de Zwarte-zee en de zee van Azoff, op den Archipel, de Adriatischeen de Middellandsche-zeeën. Evenals het oude Rome is de stad op

zeven heuvelen gebouwd, en men ontmoet er menschen uit alle natiën, hetgeen den schilder gelegenheid geeft te zien wat de egyptische kaftan, de barette van Tunis, de grieksche fustanelle zijn; of wel wat de breede broek van den italiaanschen matroos, de witte burnous van den Arabier, de zwarte toga van den Armeniër, het wollige hoofddeksel van den Cirkassiër, de vellen mantel van den Bulgaar, de groene tarbouche van Damas of de puntmuts van Teheran zijn. Hij zal er mannen ontmoeten met zwaren baard, terwijl hij naast deze de gele en baardelooze kin ziet van den bewoner generzijds den Ganges, het zwarte en gekroesde hoofd van de kinderen van Numidië.'

'En al dat volk,' voegt er een ander reiziger, Spitaels, bij, 'beweegt zich en spreekt op verschillende wijzen. De Genuees nijpt den mond toe, de Napolitaan doet hem open, de Siciliaan hinnikt, de Sardiniër schreeuwt, de Korsikaan huilt, de Kozak zingt psalmen, de Armeniër peroreert, de Turk preêkt, de Griek, de Mayorkaan, de Catalaan en Albanees spreken met gebaarden.

'De stad vormt een driehoek. Een dezer hoeken heeft uitzicht op de zee van Marmora en vormt het kasteel der Zeven Torens. De andere ligt tegenover Aziatisch Scutari en schiet, door het Serail, vooruit in de samenvloeiing van de Propontiba en den Bosfoor. De derde hoek ligt in het diep der golf, welke de haven vormt en uitkomt op Eyoub, de begraafplaats der oude Kalifs.

Konstantinopel, zegt men, heeft dertig voorname poorten: twee ten oosten, zeven ten zuiden, dertien ten noorden en acht ten westen. De eigenlijke stad is in groote wijken verdeeld. Een dezer noemde men de Janissaren-wijk, voordat die woelige soldaten waren uitgeroeid. Voorheen was de Kumpaki de wijk der Armeniërs, die thans een nieuw kwartier bezitten. De Jodenwijk heet Balat, dat der grieksche aristokratie, Phanos. De eerediensten zijn vrij; in ieder turksch kwartier ontmoet men kerkhoven en hoort men den Muezzim zingen.

De Muezzims zijn dikwijls schoolmeesters die blind geworden zijn, door het afschrijven van manuscripten. Het schijnt dat men ze bij voorkeur bezigt, omdat zij van de hoogte der minarets, waar zij den geloovige tot het gebed oproepen, niet kunnen zien wat er op de terrassen der huizen plaats heeft. Hun kreet is *Illa, alla Mohammed rocoul Allah.*'

Wij denken echter niet, dat die laatste bijzonderheden, omtrent die priesters, algemeen zijn. Wat de huizen betreft, deze hebben gewoonlijk slechts een gelijkvloers en eene eerste verdieping. Allen hebben twee groote verdeelingen: de selamlik, de woonplaats der mannen, is langs voor; de harem, die der vrouwen, bevindt zich langs achter. Volgens Spitaels schilderen de Joden hunne huizen het meeste deel zwart: de Armeniërs purper en violetkleurig; de Grieken in donkerrood; de Turken in bleeke kleuren; de ware geloovige verkiest het geel, wit, grijs, groen, blauw, rood, enz; doch Huysmans zegt, dat hij de juistheid van die bijzonderheid niet heeft kunnen bestatigen.

In het openbaar zijn de vrouwen gesluierd; de dames der hooge wereld vertoonen zich zelden in de straten, tenzij in hare arabas of rijtuigen. Die van minderen stand gaan moeielijk met geel leeren hozen, waarover de babouches of pantoffels van hetzelfde leer worden aangestoken; doch allen zijn gesluierd en dragen een soort van mantel, Yashmach.

Indien ge soms voor het traliewerk van het *elkauf* ('t gelijkt veel op het vlaamsch alkoof), indien ge voor het gesloten balkon een vrouwengezicht ontwaart, verdwijnt dit onmiddellijk bij uwe nadering. Ook wilt ge bij den Turk doorgaan voor een welopgevoed man, en daarenboven veel onaangenaamheden vermijden, blijft dan,

wanneer ge vrouwen ziet uitgaan of huiswaarts keeren, op den hoek der straat staan, ten einde haar den tijd te laten u te vermijden.

Hebt gij bij hem een bezoek af te leggen, wacht dan een oogenblik, nadat gij de klink der deur geroerd hebt, opdat de vrouwen des huizes den tijd hebben zich te verwijderen. Het vrouwenhuis van den sultan is als eene geheele stad; het is eene opeenhooping van gebouwen, hoven met cypressen, prachtige kiosken. De hoofdingang wordt door de Europeanen de Verhevene Porte of Poort (Babi-Homayoun) genoemd. Aan dien ingang staan twee overgroote mahoniehouten kassen, door spiegelglas gesloten, en in welke een gansch arsenaal van bijlen, geweren en andere wapens voorhanden is.

In gedenkteekens is Konstantinopel niet bijzonder rijk. Onder deze bekleeden de moskeeën eene eerste plaats. Die van sultan Achmet, met hare bronzen deuren en zes minarets, is eene der voornaamste. Aan de St. Sophie gekomen, begon onze Antwerpenaar, naar 's lands gewoonte, zijne schoenen uit te trekken, toen de Muezzim - die in 't geheel niet blind was - hem de backsheesch vroeg. 'Ik dacht dat ik aan allen eisch zou voldoen met hem twee franks in de hand te stoppen; doch dwaling! hij wierp het geld op den grond en verzocht ons de schoenen weêr aan te doen. Na mijn arm tweefrankstuk te hebben opgeraapt, ging ik heen, om mij het beschermend papier te doen afleveren.'

Eenige dagen later vertelt de schilder, werd hij in den tempel toegelaten. St. Sophie, zegt hij, is het wonder van het kristene Oosten; dat is zeker de schoonste tempel van de wereld. Konstantijn-de-Groote stichtte hem voor den katholieken eeredienst. Aan den ingang gekomen, langs waar de ongeloovige mag binnentreden, toonde de tourist zijne toelating, die echter een stuk van *vijffranks* kost - een reden waarom de Muezzim, de eerste maal, zoo boos neêrzag op het armzalig stuk van twee franks.

‘Wij mochten,’ gaat hij voort, ‘onze schoenen aanhouden, aangezien wij den tempel slechts van de hoogste galerij zouden zien. In het voorportaal opende men eene deur van eenen trap, die ons naar boven geleidde. Al de majesteit, al de schoonheid van St. Sophie beschrijven, zou onmogelijk zijn. Wat is zij zelfs eleganter en schooner dan St. Pieter te Rome! Hier vindt men geene oneigenaardige versiersels, noch zware architektuur. Alles is luchtig, grootsch en sierlijk.

‘De ornementatie bestaat in cirkelvormige tafreelen, groen geschilderd, waarop in gouden letteren, spreuken van den koran. Ontelbaar is het getal luchters en lampioens, die des avonds den tempel verlichten. De luchter in het midden der kerk, is buitengewoon groot. Wij zagen de geloovigen rechts en links op matten verspreid, biddende en zingende, de kinderen vrij in het rond spelen. De tempel is zoo prachtig door de talrijke marmeren kolommen, met keurig bewerkte kapiteelen, als door het overschot van mozaïken, die, jammer genoeg, onder het witsel verborgen worden, omdat zij beeldwerk voorstelden, dat door den turkschen godsdienst niet geduld werd.’

III.

Op een vrijdag van de maand Augustus, begaf de sultan zich naar de nieuwe moskee, in de keizerlijke residentie gebouwd. Onze Antwerpenaar was daar: ‘Ik kwam juist op tijd,’ zegt hij, ‘want de troepen en hun muziek, langs den weg geplaatst, alsmede eene ontelbare menigte turksche vrouwen, toonden aan dat de stoet op het punt was het paleis te verlaten. Deze verscheen in al zijne pracht, ofschoon in kleine ceremonie. Een aantal officieren van allen rang, op schoone en schitterend gezadelde paarden gezeten, openden den stoet; dan volgden de ministers te paard, en eindelijk de sultan, doch met een vermoeid en droefgeestig gelaat.

De sultan reed tusschen eene dubbele haag van officieren te voet; hij zat op een prachtigen, zwarten, araabschen hengst. Ofschoon in klein tenue blonk de man van edelgesteenten. Dan volgde een detachement infanterie, twee opperhoofden van gesnedenen te paard, en een officier die aalmoesen uitdeelde. Het was een zonderling schouwspel te zien, hoe de arme vrouwen, roepend en onderling vechtend, zich op dien officier wierpen, niettegenstaande de stokslagen welke policie-agenten haar ruimschoots toedienden.

Op den weg zag ik personen, die smeekschriften aanboden. Zij stonden onbeweeglijk gelijk standbeelden, hielden hun papier op de hoogte van het voorhoofd en bogen zich als de keizer voorbijreed. Voor ieder rekwest verliet een officier, van die welke den sultan omringden, de rangen, groette Zijne Majesteit, haalde het geheimzinnig papier en wierp het in een daartoe bestemden zak. Dat is misschien het eenige wat ik, in gansch dat land, met orde heb zien volvoeren; doch overal waar het eerbied geldt, is de Turk altijd waardig en betamelijk.

.....Een uur later, kwam de sultan weêr uit de moskee. De troepen en paarden werden weggezonden; men maakte er uit op dat de sultan in kaïk zou weerkeeren. Een schoone blauwe kaïk, met veertien sterke roeiers, wachtte den souverein aan den trap der moskee. Men bood den keizer een groot, rood satijnen zonnescherm

aan, dat hij, tot mijne groote verwondering, zelf droeg. Er vlotte ook geene vlag op het vaartuig.

Achter den sultan namen twee personen, een soort van bedienden, plaats; nog twee andere personen zette'n zich in het vaartuig neêr en de gondel richtte zich naar het paleis. De sultan trad dit echter alléén en zonder eenig gevolg binnen.'

IV.

Een der schilderachtigste gedeelten der stad is de prachtige vallei Buyukderé. waar het diplomatisch korps van Europa zich gevestigd heeft. Daar overhcerscht ook het europeesch kleed al de andere kleedsels en men zou zich desnoods in een europeesche stad kunnen droomen.

Het middagmaal bij de Turken wordt genomen op eene tafel, die zoo wat zeven of acht duim hooger is dan de vloer; op deze tafel wordt een zinken, zilveren of verguld zilveren plateau gelegd. Het middelstuk op tafel is de schotel rijst (pilaw), en rondom deze staan de *entremêts,* sorbets, vruchten, galetten, enz. Men zet zich neêr op kussens, de beenen gelijk een kleêrmaker geplooid en op de knieën ontvouwt men de servet.

Na de schotel pilaw, verschijnt een schotel vleesch in stukjes gesneden. Men zoekt die stukjes met een houten lepeltje of met zijne vingers. Overigens de gastheer biedt zoo'n stuk vleesch, tusschen de vingers genomen, den genoodigde aan. Dat is het hoogste bewijs van eer. Zoo iets weigeren, zou het toppunt van onbeleefdheid zijn. Men vergete echter niet, dat de hand voor het maal behoorlijk gewasschen en geparfumeerd wordt. Verder bestaat het maal uit visch, vleesch, groenten, room, pasteien, lekkernijen en wat dies meer - doch ook in het opdienen bestaat geen orde; de opdiening hangt van de gril des meesters af.

Eens het maal afgeloopen, gaat men in een ander vertrek, waar men, al naar gelieven, rookt, ligt, slaapt of luiert. Bij sommige grooten dringen echter de europeesche gebruiken reeds eenigszins binnen: de tafel is hooger, en ofschoon men nog altijd uit dezelfde schotel eet, krijgt de Europeaan daar een vorket.

Komt men in eene voorname woning, dan wordt men door een der dienaars, bij de hand, binnengeleid. Na het aanbieden der pijp verschijnt een bediende, die koffietassen draagt op een presenteerblad, en dit laatste is overdekt door eene satijnen en met goud doorstikte servet. Een ander bediende ontbloot het blad, en werpt de parade-servet den bediende op den linkerschouder. Een derde bediende vult de tassen en men biedt ze den genoodigde aan met de linkerhand, en de rechter op het hart gedrukt.

Nieuw-Ameliswaard.

Velen van ons verkeeren in het denkbeeld dat Nederland geen eigenlijk dichterlijke landschappen heeft, omdat wij zelden of nooit van de spoorwegen afwijken, in de groote steden terecht komen en in deze blijven ronddolen. Indien wij echter van de bebouwde centrums afwijken, ontmoeten wij meer dan een plekje, dat wij op het paneel zouden willen weêrgegeven zien.

Rijk in iets dergelijks is voorzeker de weg van Utrecht naar Wijkbij-Duurstede, en onder deze schoone en dichterlijke plekjes noemen wij eerst en vooral Nieuw-Ameliswaard, een tegenhanger van Oud-Ameliswaard.

Dicht bij Vechten ziet men op eenigen afstand van den grooten weg het aanzienlijk heerenhuis, ruim een eeuw geleden gebouwd; 't is een kolossaal gebouw, dat, ofschoon arm aan sieraden, zijn adellijke afkomst op het voorhoofd draagt.

Het is Oud-Ameliswaard, waar eens koning Lodewijk, broeder van Napoleon, verblijf hield.

Meer in de nabijheid der stad staat Nieuw-Ameliswaard. Het is veel schilderachtiger gelegen en schier geheel verscholen achter het bosch, door den markies de Saint-Simon aangelegd. De breede opening, dwars door dit bosch, biedt een heerlijk gezicht van den Koningsweg op het schoone terras en het heerenhuis, dat aan gene zijde van den Krommen Rijn gelegen is.

De sierlijke portierswoning, vlak aan den weg, voorbijgaande, ontplooien zich, halverwege de statige en schilderachtig gebogen laan, allengs de bekoorlijkheden van het eeuwenoude maar altijd jeugdige landgoed, 't Is een ware lusthof, die zich hier aan het oog voordoet, als het hoog geboomte zijne kruinen wiegt, als de vogels zingen in het struikgewas, met zijne eindelooze kleuren, en de bloemen van het sierlijk aangelegd terras hare geuren verspreiden.

Daar op den achtergrond ligt het heerenhuis, dat in de laatste jaren aanmerkelijk verfraaid is en, half verscholen in het groen, alle aanmatiging aan de bevalligheid heeft opgeofferd. Een breede brug, in grootschen stijl gebouwd, voert over den zilveren stroom, die zeker nergens zooveel aantrekkelijks heeft als op deze bekoorlijke plek.

Dat valt vooral in het oog, wanneer men op een zonnigen dag langs den Krommen Rijn wandelt en Ameliswaard nadert. De Rijn vliedt daar onder een gewelf van takken en blaêren heen; zijn water, waarin zich alles zoo helder en zuiver weêrkaatst, heeft ook geheel de kleur van

dat groene gewelf aangenomen; het golft niet, het vloeit ongemerkt weg, zonder een enkelen rimpel op zijn oppervlakte te dragen, 't Is of Vondel daar heeft gezeten, toen hij sprak van den Rijn,

> 'Wiens visschen met een wuft gewemel,
> onbevlekte kristallijn
> Van eenen onbetrokken hemel,
> Met zilvren schubben, zilverklaar,
> Als starren dolen, hier en daar.'

NIEUW-AMELISWAARD.

Inderdaad, Nieuw-Ameliswaard is een klein paradijs, dat door de zorgen van den tegenwoordigen bewoner, Jonkheer H.P. Bosch van Drakesteyn, jaarlijks in bekoorlijkheid toeneemt. Men vindt er goed onderhouden bosschen, smaakvol aangelegde wandeldreven en men ziet rondom, zoover het oog reikt, welige weilanden en bouwgronden, begrensd door de flinke hoeven, die tot het landgoed behooren.

Wat al herinneringen wellen niet op, wanneer men zich in dat bekoorlijk oord bevindt. Daar gaf ridder Amelius de Insula voor ruim zes eeuwen, zijne bevelen voor de ontginning; daar bouwde hij aan den oever van den Rijn twee hofsteden; daar

weêrklonk het wapengekletter als hij met zijne ruiters en dienstmannen ten strijde toog onder de bisschoppelijke vanen.

Ameliswaard heeft al de stormen en wederwaardigheden der eeuwen getrotseerd en de buitensporigheden der Franschen overleefd; het heeft de hyacinthen van den markies de Saint-Simon en ook maar al te veel zijne wijsbegeerte zien bewonderen, en moest eindelijk het luidruchtig gevolg van een opgedrongen koning, van Lodewijk, den franschen koning der Nederlanden, binnen zijne muren, ontvangen.

DE JONGE GENERAAL.

De jonge generaal.

Het hier voorgestelde huisgezin, moet al bijzonder oorlogzuchtig zijn; want men ziet wel op het gezicht van al die broeders en zusters, dat deze een innig pleizier vinden in de toetakeling van den kleinen generaal, welk werk aan de oudste zuster wordt toevertrouwd. Een papieren

hoed met hanenveêr, een houten sabel, door den oudsten broêr gemaakt, in den broeksband gestoken, een paar blikken lapkens en een oude duit op de borst - en dan voorwaarts, marsch!

Wie weet echter of de kleine generaal niet de dwingeland van het huisgezin wordt; wie weet of de oudste broêr en de twee zusters - de eerste met een bessemsteel, de tweede met een scheer, de derde met een of ander keukengereedschap - niet in het gelid zullen moeten treden! Wie weet of de hond en de oude grootvader niet zullen moeten opkomen, om den kleinen oorlogsman in zijn luimen te voldoen! De kinderoorlogsman aapt immers in alles den grooten oorlogsman achterna!....

't Zij zoo; maar dit zal nog altijd spel zijn; eens echter zal dat spel in waarheid veranderen: dan, wanneer de machtige kroondrager spreken zal, dan zal de blijde lach van vandaag in een bitteren trek, in een smartelijk geween hervormd worden. Hoe komt het toch dat de kinderen allen zoo genegen zijn tot het soldatenspel, hetwelk later dikwijls eene zoo droeve wezenlijkheid wordt?

Twee luchtvaarten.

Het boek der Uitvindingen (nieuwe uitgaaf) bevat de volgende zeer wetenschappelijke aanhalingen: ‘De luchtreizen der Greens zijn bij honderden te tellen, doch de merkwaardigste is die, welke Charles Green te Londen den 7 november 1836 ondernam. De reis over het Kanaal was sedert het ongeluk van Pilâtre de Rozier herhaalde malen, zoo uit Engeland als uit Frankrijk ondernomen, toen op bovengenoemden dag Green met nog twee anderen te Londen opsteeg. Zijn groote ballon was in plaats van het dure waterstofgas met het minder kostbare, maar ook niet zoo lichte steenkolengas uit eene fabriek gevuld.

De reizigers hadden nog engelsch grondgebied onder zich, toen reeds de avond aanbrak, doch de ballon bewoog zich klaarblijkelijk naar de fransche kust. Het werd nacht, de luchtreizigers hadden de stormachtige Noordzee onder zich en onderkenden haar aan het bruisen der golven, terwijl de ballon zich rusteloos in de bovenste streken der lucht voortbewoog. Daar ontdekken zij in de verte een lichtzee - het is de havenstad Calais; maar de ballon vliegt niet ver van deze stad door de lucht verder.

Het is middernacht geworden; zij ontwaren in de verte, behalve vele andere plaatsen, die onophoudelijk op elkander volgden, nogmaals eene groote stad. Zij gaan bijna, vlak over de met gaslantaarns verlichte stad Luik heen, maar ook deze lichten worden langzamerhand flauwer en de luchtreizigers zijn de eenige wezens, die, in de duisternis van den nacht gehuld, met den eenigszins lichtgevenden ballon boven zich, door de luchtruimte drijven. De reis gaat over België en de pruisische Rijnlanden heen; aanhoudend zien zij in de verte weder overal brandende lichten, totdat de dageraad hen eindelijk begroet en de zon zich weder boven de aarde verheft.

Eene schoone heuvelachtige landstreek ligt onder hunne voeten; de morgennevels trekken op, en nu eindelijk denken zij er aan zich neêr te laten. Het anker valt; reeds zijn er landlieden op het veld; men heeft hen opgemerkt, en hoe bevreemdend hunne verschijning ook nog wezen moge, toch bewijst men hun gaarne ijverige hulp. Nauwelijks zijn de luchtreizigers uit hun schuitje gestapt, of zij vragen waar zij zijn, en vernemen tot hunne verbazing, dat zij in de landstreek van den Midden-Rijn bij

Weilburg, in het Nassausche, zijn aangekomen en dus bijna 90 duitsche mijlen in 19 uren hebben afgelegd.'

'Als tegenhanger van deze gelukkige luchtreis willen wij hier nog de mededeeling van eene zeer merkwaardige, onvrijwillige luchtreis laten volgen, welke in 1843 uit Nantes werd bericht. De luchtreiziger Kirsch had in die stad eene opstijging met den luchtballon aangekondigd. Eene aanzienlijke menigte verdrong zich in de Promenade la Fosse. Reeds was de ballon gevuld en alles tot het vertrek gereed, toen op eens een der touwen, waarmede hij aan twee palen bevestigd was, stuksprong. Het andere touw was nu niet meer toereikend om den ballon tegen te houden, en de ballon rees in de hoogte, het schuitje, dat nog slechts aan eenen kant was vastgemaakt, en het reddingtouw, waaraan het anker hing, met zich medesleepend.

Het anker sleept een vrij grooten afstand over den grond en neemt eenen twaalfjarigen knaap, Guérin genaamd, een wagenmakersleerling, mede. Het anker haakt in zijn broekspijp, scheurt die tot bovenaan toe open, en blijft daar in een schuine richting boven het onderlijf hangen, zoodat het eene punt van het anker boven de rechterheup door de broek heenkomt. Dus vastgebonden wordt de knaap, die nog niet vermoed heeft welk een gevaarlijke luchtreis hem voor de deur staat, een eindweegs voortgesleept voordat zijne voeten den grond verlaten.

Door een onwillekeurig instinkt gedreven, grijpt hij zich met beide handen aan het ankertouw vast, als wilde hij zich met helder bewustzijn voor de luchtreis voorbereiden en door deze houding zich buiten gevaar brengen; en zoo wordt hij, tot groote ontsteltenis der verzamelde menigte, meer dan 300 ellen hoog in de lucht geheven.

Een schrikkelijk ongeluk scheen allen onvermijdelijk, maar als door een wonder daalt de ballon; op een kleinen afstand van de stad daalt hij langzaam op eene weide neêr en wordt de knaap gezond en ongedeerd uit deze vreeselijke beproeving van zijnen jeugdigen moed gered.

Nadat men hem bij zijne moeder had teruggebracht, die van de geheele gebeurtenis niets had geweten, vertelde hij zelf de verschillende aandoeningen, die hij bij deze onvoorziene luchtreis had ondervonden.

Het eerste wat hij deed, toen hij bespeurde in welk eene gevaarlijke stelling hij zich bevond, was een kort gebedje voor zijn kleine zusje en voor zich zelven te bidden; daarop begon hij luid om hulp te roepen: noch duizeling, noch onmacht overvielen hem. Toen hij eindelijk zijne blikken op de aarde beneden zich wierp, werd het hem eerst klaar wat er met hem gebeurde; hij zag duidelijk de ontelbare menigte menschen als een mierenhoop krioelen en den ballon in de richting, die hij genomen had, nastroomen. Zonder juist ernstig aan zijn dood te denken, die hem toen zoo nabij was, was hij toch, zooals hij bekende, zeer angstig geweest, dat hij op het dak van een huis of in de Loire zou vallen. Hij dacht bij zich zelven, dat hij dan toch nog liever in het water viel, daar er dan nog meer hoop op redding zou zijn. Toen hij den ballon en de aarde beide nog eens bekeken had, kwam het hem voor dat de huizen slechts zoo groot als zijne vingers schenen, en de stad Nantes eindelijk in een klein cirkeltje was ineengedrongen. Ten laatste bespeurde hij dat de ballon eenigszins begon in te krimpen en hem een spoedige verlossing beloofde.'

William Shakespeare.

Het protestantism heeft met eene stoutheid welke het eigen is, beweerd, dat William Shakespeare tot zijne Kerk behoorde. In Duitschland houdt men zich in deze dagen

veel, zeer veel bezig met het vraagpunt, in welke godsdienst de groote dichter werd opgevoed. Goethe noemde hem de vertegenwoordiger der hervorming. Zoo dacht er ook Gervinus over. Anderen hielden hem voor een pantheïst, en nog anderen beweerden dat Shakespeare geen godsdienst aankleefde. De geleerde Dr. Reichensperger komt integendeel tot het besluit, dat Shakespeare katholiek was. Volgens gezegden Duitscher was de dichter de zoon van eene zeer godvruchtige katholieke familie; zijn vader werd zelfs, om zake van zijn geloof, vervolgd, en ofschoon de dichter in 1606, bij het hof in hooge gunst stond, verwijderde hij zich plotseling van daar en begaf zich naar Strafford, en wel omdat er eene nieuwe vervolging tegen de katholieken was uitgebarsten. Zijn er hier of daar, doch zeer weinige, regelen in zijne werken, die het tegendeel zouden doen vooronderstellen, dan vergete men niet, dat zijne stukken niet zelden door vreemde handen verminkt werden, en men ook dikwijls eene gansch verkeerde beteekenis aan zijne woorden hecht. De aanhaling van Dr. Reichensperger is wetenswaardig genoeg, om vermeld te worden. Van gehechtheid aan godsdienstige gevoelens en gebruiken, vindt men in Shakespeare schier op iedere bladzij spoor, en in deze is de betrekking met het katholicism niet te miskennen. Niets zegt ons dat de opmerking, opzichtens de opvoeding des dichters, niet juist is; doch de loopbaan, de maatschappelijke toestand, de ontroerde tijden waarin hij leefde, zullen misschien veel hebben bijgedragen om den katholieken oorsprong ter zijde te laten en zelfs te verbergen. Niet iedereen heeft de kracht om martelaar te zijn.

Het glas in de 16^{e} eeuw.

Een bewijs dat het glas in de 16^{e} eeuw, onder de regeering van Elisabeth, als zeer kostbaar werd beschouwd, is het feit dat de graven van Northumberland wanneer zij hun kasteel verlieten, de glasruiten deden uitnemen en ze zorgvuldig wegsloten. Het geheim van het goedkoop glasfabrickaat was misschien in de middeleeuwen verloren gegaan.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(Vervolg.)

IX.
Terug in Antwerpen.

Het huis van den heer Van Velthem heeft zijn bewoner terug gevonden: inderdaad, na drie maanden afwezigheid, is mijnheer Albert terug gekeerd en heeft zijn gewoonten van vroeger hervat - dit wil zeggen, dat hij zijne bezoeken bij mevrouw Van Leefdael, of liever bij zijne toekomende bruid, hernam.

Het najaar kwam en met dit naderde ook het tijdstip, dat de vader des huisgezins terug keeren, en zich ook niet meer verwijderen zou.

Dit had hij formeel, volgens verklaring van mevrouw, in zijn laatsten brief, geschreven.

Van Velthem herinnerde zich soms het wonderlijke geval met den poppenman in Engeland; doch dacht hij er aan, dan gewis bezat hij al te veel kieschheid om zulks op te halen, ten gevolge der gewaande betrekking met de familie Van Leefdael.

Op een middag, in het laatst der maand september, hield een rijtuig, met koffers beladen, voor het huis van mevrouw Van Leefdael stil.

Een man in reisgewaad steeg af en snelde het huis binnen; de koffers werden binnen gesleurd, het rijtuig verdween, de deur viel toe - doch nu deze, dan gene beweging aan de anders zoo beweginglooze gordijntjes, deed wel zien dat er iets hoogst belangrijks had plaats gehad.

Inderdaad - de vader was thuis! Het was alsof het huis de vreugde binnen zijne muren niet bedwingen kon, en deze nu langs hier, dan langs daar moest uitbortelen.

Het waren niet alleen de gordijntjes, die trilden van geluk, maar nu was het de voordeur, die zich opende en de meid liet buiten snappen om in de buurt iets te halen, en dewijl de meid te lang uitbleef - want ze moest in de winkel toch geheel de historie der terugkomst vertellen - kwam nu eens blozend Veva, dan eens opgewonden Liva, het gordijntje even oplichten, om te zien of de meid nog niet weêrkwam.

In 't voorbijgaan zij gezegd, dat èn Veva èn Liva een oogslag naar het huis van den buurman wierpen, als wilden zij hem de goede tijding meêdeelen.

Mijnheer Albert liet de familie aan de vreugde van het weêrzien over; doch toen de schemering viel, meende hij eens even een bezoek bij den aangekomene te moeten brengen,

Het licht was nog niet ontstoken toen hij aanbelde en in de voorkamer toegelaten werd, waar zich een man bevond in zorgvolle kleeding, tusschen de vijftig en zestig jaar oud en aan wien hij werd voorgesteld; het was de vader, mijnheer Van Leefdael.

De eerste kennismaking was eenigszins gedwongen; de handdruk eer koel dan bemoedigend.

Van Leefdael was een kalm, stil, weinig sprekend man; de ontvangst was juist niet zoo hartelijk als de toekomende schoonzoon deze gedroomd had.

Doch de teruggekeerde was gewis vermoeid van de reis; 't was hem nog zoo vreemd en onmogelijk om zoo onmiddellijk eene zoo teêre moeielijkheid te bespreken; - dat zeide Veva, toen zij mijnheer Albert tot aan de deur uitgeleide deed, en haar vader eenigszins verontschuldigde.

Deze had inderdaad, toen mijnheer Albert, na eenige zeer gewone vragen over de afgelegde reis, opstond om heen te gaan, gezegd:

‘Gij zult mij voor vandaag wel willen verontschuldigen, mijnheer Van Velthem; ik ben zeer vermoeid. Dezer dagen zal ik zoo vrij zijn, u het mij gebrachte bezoek weêr te geven en wij zullen alsdan beter in staat zijn met elkander te spreken.’

‘Uw bezoek zal mij zeer vereeren, mijnheer,’ had de jonge man gezegd ‘Ik vraag u wel verschooning u reeds nu gestoord te hebben.’

‘Geenszins, het verheugt mij u te hebben gezien!’ en bij die woorden, op gullen toon gezegd, had de oude heer de hand des jongen mans ook inniger gedrukt.

In zijne woning weêrgekeerd en alleen in zijn kabinet gekomen, zakte Albert in zijnen leuningstoel, en hadde hij op dat oogenblik zijn gelaat in den spiegel gezien, hij zou bemerkt hebben dat de storm, die in zijn binnenste woedde, ook op zijn wezen stond afgedrukt.

Diep getroffen was de jonge man over de ontmoeting in het huis van mevrouw.

Die man, welke zich voordeed als de vader zijner Veva, was, zooveel de schemering hem toeliet te oordeelen, de man met de poppen.

Was het andermaal het spel zijner verbeelding? Misschien - en toch neen, dat was hier het geval niet. En echter.....

Albert Van Velthem was een man, zooals men weet, van een goed eind in de twintig jaren; de leeftijd van overijling, van dwaze sprongen te maken, van romantische avonturen te gemoet te loopen, was bij hem voorbij.

Hij had daarenboven een te kalm karakter om zich in liefdesgevallen te laten meêsleepen, die, eens begaan, onvermijdelijk vroeg of laat spijt, nawee en berouw doen geboren worden, en eene des te wreeder marteling geven, dewijl men weet dat het gebeurde onherstelbaar is.

Veva was hem lief, voorzeker, doch zijn naam, zijn eergevoel, zijn stand en betrekkingen in de wereld lagen hem ook nauw aan het hart, en hij begon er wel degelijk aan te twijfelen, of hij zich wel verder in dat voorgenomen huwelijk wagen zou.

Was die vader inderdaad de man met de poppen? Had hij als poppenspeler de kermissen en jaarmarkten afgezwalkt? Wel is waar, was hij later tot in eenige salons opgeklommen, maar toch was en bleef hij een ‘barakspeler,’ en lager kan men in de samenleving niet afdalen.

Oneerlijk was de man niet - dat ten minste scheen hij niet geweest te zijn. Neen, integendeel, de man met de poppen in Engeland kwam hem voor als een brave kerel, doch kende hij wel zijn ganschen levensloop? Wist hij waar en hoe hij gezworven had? En dan dat kind?

Wie verzekerde hem daarenboven, dat al die uitstralende goedheid in den poppenman oprecht was? Hij toch was een zoo groot komediant, hij toch was op alles zoo afgericht! Wie weet zelfs, of hij hem, of hij Albert in Engeland niet reeds herkend had! Veva kon hem immers het portret van haren toekomende hebben overgezonden!

In Londen zou Albert den man met de poppen onmiddellijk en zonder voorwaarde de hand hebben gedrukt, nu - nu zou hij dat niet meer kunnen doen.

Het was omdat hij zich ginder in den vreemde bevond, en de verschillende maatschappelijke omstandigheden alsdan minder scherp gekleurd voorkomen; nu was hij andermaal door deze omgeven, en zij vereischten, tot in het minste toe, geëerbiedigd te worden.

Engeland was zoo verre niet; de engelsche bevolking steekt licht over naar het vasteland, en vandaag of morgen zou Van Leefdael herkend worden en die dwaze poppengeschiedenis, natuurlijk aanzienlijk uitgebreid, vermeerderd en ‘verbeterd,’ door de salons loopen en de spot vooral zou den schoonzoon uit den ‘poppenwinkel’ verpletteren.

Albert Van Velthem, de bekende doorzichtige jongeling, eindelijk zoo beet genomen!....

Het spook was in den aanvang onbeduidend, doch naarmate de jonge man voortredeneerde, werd het grooter en het stond weldra als een ontzaggelijk monster, dat niet meer uit den weg te weeren was, voor Alberts oogen en vlak op zijne levensbaan.

De duisternis was middelerwijl gevallen, de maan straalde op de veranda, die met het kabinet in gemeenschap stond, en ieder voorwerp erlangde een spokerig en hem bespottend uiterlijk.

't Was alsof de veranda, de trap, de tuin, tot zelfs de achtermuur met al zijne kennissen bevolkt waren, die allen vooruitdrongen, om, deze luidruchtig, gene scherp glimlachend, anderen schouderophalend, den schoonzoon van den kermisman te grieven, en zoo ijverig drongen zij allen vooruit, dat het beeld van Veva er slechts zelden in gelukte een oogenblik op den voorgrond te komen, en met een bedroefd gezichtje den uitverkorene om genade te smeeken.....

Uitlegging vragen - dit was de eenige weg, die tot eenig verstaan kon komen.

Albert echter vond dat zulks onnoodig werd. Was mijnheer Van Leefdael dezelfde man als Mr. Trump dan zou hij, juist door die uitleggingen, voor altijd het levensgeluk van zijne vriendin vernietigd hebben. Was hij het niet, dan zou hij, wie weet, voor altijd eene verkoeling tusschen hem en den schoonvader hebben doen ontstaan.

De redeneering was wel puntig, doch Albert was zoo in moeielijke levensomstandigheden, en hij besloot vooreerst niets te vragen!

Gansch die zaak kwam hem voor als eene haag van doornehout of een veld met brandnetels, en liever dan zich daarin te wagen, wendde hij zich om, liet het onderzoek varen en verkoos eenen omweg in te slaan, zonder zich verder over het al of niet bestaan der moeielijkheden te vergewissen.

Albert ontstak licht, zette zich aan zijnen lessenaar en met de hand het lokkig hoofd ondersteunende, dubde hij op hetgeen hij aan het papier zou toevertrouwen.

Op dat verheven oogenblik drong Veva's beeld naast hem vooruit, en deed eenige redenen ten haren voordeele gelden.

Ach, 't was immers hare schuld niet, indien haar vader zijn maat schappelijken stand verloochend had? Eerlijk was hij immer gebleven! En was er wel een eerloos ambacht, en moest men wel naar de gezegden en vooroordeelen der wereld luisteren?.... Had zij hem niet lief, en beloofde de toekomst niet een gelukkig, huiselijk leven door haar?

De pen zakte een oogenblik neêr; doch welhaast greep Albert deze andermaal vast, want hij kende den vruchteloozen strijd, in dergelijk geval, met de vooroordeelen der wereld; hij wist dat er stand en rang in de samenleving bestaan, en dat wat sommige belanghebbenden 'vooroordeel' noemen, eene op vasten grondslag gevestigde stelling is en blijft.

Besluiteloos zat hij daar met de pen in de hand.

Van Velthem kwam andermaal tot eene beslissing: hij zou het bezoek van den ouden heer afwachten en middelerwijl alle betrekkingen met de familie Van Leefdael staken.

Albert zou dus voorzichtig op het punt, waar hij gekomen was, blijven staan en zelfs de klink van de achterdeur, langs welke hij wilde heengaan, in de hand houden.

De volgende dag verliep en het huis tegenover hem was stil en eenzaam; de gordijntjes bleven dichtgeschoven.

In den loop van den avond had er een rijtuig voor het huis stilgehouden; iemand was binnengegaan en werd, na verloop van een paar uren, wêer afgehaald.

In de buurt bekommerde men zich niet meer over de terugkomst; de straat had wêer het stille en kloosterachtige aanzien van vroeger terug bekomen.

Ook van den kant van Van Velthem bleef alles goed gesloten; echter zonder dat men het aan deze zijde giste, piepte aan gene zijde wel eens een oog door het spleetje der gordijntjes en *vice-versa.*

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 47]

Het kasteel van Vincennes.

I.

Vincennes, zoo dikwijls in de geschiedenis van Frankrijk, en dit tot op de laatste jaren, vermeld, was eertijds een groot vlek en thans de arrondissements-hoofdplaats van Sceaux. Het is begrepen in het departement der Seine, en telt zoo wat 15 à 16000 inwoners. Voorwaar onbeduidend genoeg, en niemand zou het plaatske dan ook vermelden, indien het niet als het ware met Frankrijks geschiedenis versmolten was.

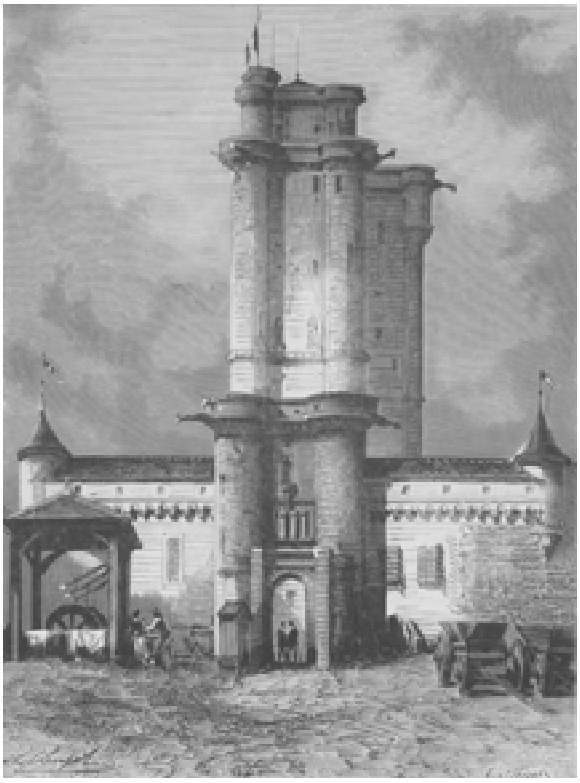

DEN TOREN VAN VINCENNES.

Wilt ge in het kort de geschiedenis van het beruchte kasteel van Vincennes kennen? In de vroege oudheid was die plaats een bosch, Vilcena geheeten, waarvan wel is waar door verschillende koningen, gedeelten werden afgestaan aan kloosters, kerken en abdijen; doch dat altijd een aanzienlijke uitgestrektheid bleef behouden.

Koning Philips-Augustus deed, in 1183, het woud met sterke en dikke muren omringen. Het was omtrent dien tijd dat de koning, van zijnen collega Hendrik I van Engelend, gekend als een groot liefhebber van de jacht, van letteren en andere zaken, een aantal wilde beesten ontving, welke Philips Augustus in dit park losliet. Het waren herten, dassen, wilde zwijnen en wat dies meer. Vandaar dat Vincennes voor den franschen vorst een geliefkoosd verblijf werd en hij weldra, op een der uiteinden van het bosch, een lusthuis bouwen deed, dat in zekere acten *Regale Manerium* genoemd wordt.

Lodewijk XI bezocht dit lusthuis zeer dikwijls en Joinville vertelt in zijne naïve taal, dat de koning, na ter misse te zijn geweest, zich in het bosch van Vincennes, aan den voet van een eikenboom neerzette, zijn gevolg naast hem deed plaats nemen en allen, die zulks verlangden, kwamen hem daar spreken, zonder door deurwachters of andere ceremoniemeesters gehinderd te worden.

Toen die heilige man in 1239 te Vincennes de doornenkroon uit het H. Land ontving, droeg hij die kostbare relikwie, blootvoets en diep ingetogen, van gemelde plaats naar de O.L.V. kerk van Parijs.

Te Vincennes stierf den 2 april 1304 Jeanne, de echtgenoote van Philips-de-Schoone, en den 2 februari 1328 Karelde-Schoone. Onder de regeering van Philips van Valois werd het gebouw afgebroken en legde men de fondamenten van datgene, waarvan nu nog zoo'n belangwekkend overschot zichtbaar blijft. Drie koningen regeerden, voor dat het gebouw voltrokken was.

Lodewijk XI verfraaide dit gebouw aanzienlijk, maar tevens werd Vincennes eene soort van staatsgevangenis, waarvan zijn barbier Olivier, de portier en tevens de bewaker was. Karel IX stierf te Vincennes

den 30 mei 1574. Lodewijk XIII bracht aanzienlijke veranderingen het gebouw toe, onder ander de prachtige galerij, welke men heden nog daar bewondert. Twee nieuwe vleugels dienden tot verblijf voor den koning en de koningin.

Na den vrede van 1660 vestigde er zich Lodewijk XIV met de jonge Maria-Theresia, dochter van den koning van Spanje, in afwachting dat de jong gehuwden hunne plechtige intreê te Parijs konden doen. Nog een oo genblik, tijdens Lodewijk XV, schitterde Vincennes als koninklijke residentie en die kroon werd aan dat kasteel ontnomen.

Kardinaal Mazarin stierf er den 9 maart 1661; in 1679 zetelde daar de justicie-kamer, bijzonder gelast te handelen tegen de talrijke vergiftigers tijdens Lodewijk XIV.

In 1738 richtte er de markies de Fulvy eene manufactuur van porcelein op, en het waren hoofdzakelijk belgische werklieden, van Doornik, alsook werklieden van Chantilly, welke daar gebezigd werden. Het gevolg van die onderneming was, dat de adellijke nijveraar zich letterlijk arm maakte. De *fermiers-généraux* kochten de fabriek in 1750 en brachten het materieel in 1755 naar Sèvres over, van welke beroemde instelling wij hopen in eene volgende aflevering te zullen kunnen spreken.

Hoe het zij, Vincennes is de aanvang geweest van Sèvres en het porcelein van Sèvres heeft eene koninklijke vermaardheid, gansch de beschaafde wereld door bekomen. In stede van eene manufactuur te zijn, werd Vincennes nu eene forteres, een arsenaal met garnizoen - kortom, alles wat doodend en kerkhofachtig is.

II.

De algemeene vorm van het kasteel is langwerpig vierzijdig en om ringd door breede grachten. 'Op ieder uiteinde,' zegt *la Mosaïque*' verhieven zich weleer groote, hooge vierkante torens. Die torens werden in 1810 afgebroken en op gelijke hoogte met den omheiningmuur gebracht; zij verrullen de rol van bastions, de grachten flankeerende. In het midden van den voorgevel, verheft zich nog een toren, de Duivelstoren, *la tour de Diable* geheeten.

'Deze is de voornaamste toegang tot de forteres. Zij bestaat in een groot gebouw, met al de versterkingswerken der middeleeuwen: valpoort, ophaalbrug, werpgat en schietgaten. Daarna ziet men eene kleine wapenplaats in steen gebouwd, van schietgaten voorzien en bestemd ter verdediging der ophaalbrug.

'Als men eens die brug overgestapt is, ziet men rechts en links, tegen den omheiningmuur, gebouwen van een nieuwere soort: het zijn kazernen. Gaat men voort, dan komt men aan twee rijen andere gebouwen, namelijk aan de stallingen van het garnizoen. Achter de stallingen, links, ligt het arsenaal, in welk de wapenzaal en verschillende voorraadsmagazijnen.

'In de wapenzaal ontmoet men prachtige trofeeën van spiesen, sabels, bajonnetten, enz., vervolgens oude en nieuwere wapens: geweren, sabels, lansen, enz. Daar vindt men ook de standaards der mobile garden van 1848 geplaatst, ter nagedachtenis van de diensten door die jonge soldaten, in den verschrikkelijken juni-oproer, bewezen.

‘Van gemelde binnenplaats gaat men, door eene poort met toskaansche kolommen, op een ander plein, waar, ter linkerzij de H. Kapel en rechts de toren ligt, de laatste door zooveel droevige herinneringen berucht geworden.’

De H. Kapel werd ontworpen door Karel V in 1379, voortgezet door Karel VI en grootendeels voltooid door Frans I. Hare gewelven zijn hoog; de timmering is in kastanje-hout, dat zeer wel bewaard gebleven is. Dit hout werd in het omliggende bosch gekapt. Op den gevel van het gebouw ziet men 's konings kenteeken, een salamander. De kapel werd gansch afgewerkt onder Hendrik II, die er den 18 augustus 1552 de eerste mis deed celebrceren. In den middenbeuk zat de koning, omringd door geheel zijn hof, op eenen troon, en diezelfde troon diende den vorst tot ontvangst der ridders van het orde van St. Michiel. Ook werd langen tijd in de choor der kapel een register bewaard, betreffende die ridderschap.

Vroeger bezat de kapel geschilderde glasramen van Jean Cousin; doch de tijd heeft ze vernield en nu blijft er schier geen overschot meer van dien kunstrijkdom. In eene zaal naast de sacristijn staat het gedenkteeken in 1816, door den beitel van Deseine opgericht, aan de nagedachtenis van den hertog van Enghien, te Vincennes den 21 maart 1804 gefusilleerd.

Tegenover de kapel, rechts, ziet men den ouden en somberen toren; hij is twee honderdvijftig meters hoog, vierkant en heeft een torentje op elken hoek. Dit gebouw heeft vijf verdiepingen, welke men langs twee honderd twee en veertig trappen bereikt Op den top staat een steenen wachthuisje, uit hetwelk men een prachtig gezicht heeft op Parijs en zijnen omtrek.

Op iedere verdieping vindt men eene vierkante zaal, te midden door een enkelen pilaar ondersteund. In de vier hoeken van die zaal is eene gevangencel van zestien voet vierkant. De eerste zaal werd *chambre de la question* geheeten. In 1790 zag men er nog de steenen stoelen op welke de gevangenen moesten plaats nemen; de ijzeren ringen en kettings waren aan den muur bevestigd. De zaal der hoogste verdieping werd *salle du conseil* geheeten, omdat de koningen van Frankrijk daar hunne raadsvergaderingen hielden, ten tijde dat zij Vincennes bewoonden.

Iedere cel was door drie met ijzer beslagen deuren gesloten en ieder dezer deuren had twee sloten en drie grendels; dan, die deuren waren in tegenovergestelden zin geplaatst, dat is, de eerste was de sluitboom der tweede; de tweede der derde deur. De muren zijn zestien voet dik en dertig voet hoog. De lucht kwam enkel door drie verschillende traliën binnen; de openingen der eerste tralie werden door de tweede, die der tweede door de derde gesloten.

De eerste staatsgevangene, die in 1315 naar Vincennes gevoerd werd, was Enguerrand de Marigny, intendant der geldmiddelen onder Lodewijk X, beschuldigd van bedriegerij, en die ook eindelijk te Montfaucon werd opgehangen. Van de slachtoffers, die Lodewijk XI te Vincennes opsloot, is weinig of geen spoor overgebleven.

Zullen wij de namen van al de gevangenen beurtelings aanbalen? Zij zijn zeer talrijk; doch in 1749 zat daar de arme Latude gevangen, wiens ongelukken, tot op onze dagen, den weemoed der schouwburg-bezoekers opwekken.

Latude was te Montaignac, in den Herault, in 1724, geboren. Zijne ouders zonden hem naar Parijs om er de geneeskunst en de wiskunde te bestudeeren. Zeker had de jongeling een uitzinnig karakter, doch men moet in aanmerking nemen, dat de nood hem van dichtbij op de hielen zat. Hij hoopte uit dien moeielijken toestand te geraken, door de markiezin de Pompadour aan zich te verbinden en hare dankbaarheid te

exploiteeren - niet edel, voorwaar! doch te zinneloos om er zoo erg voor gestraft te worden als Latude gedaan werd.

Het dwaashoofd zond aan de beruchte courtisane eene doos met vier fleschjes, welke destijds aan de kinderen als speelgoed verkocht werden en, in de hand genomen, ontploften; ieder fleschje was met eenen draad aan het deksel der doos bevestigd en deze verder gevuld met aluin, vitriool en stijfselpoeier. De doos werd in eene andere gesloten en op deze laatste schreef Latude: 'Ik verzoek u, madame, dit paket in het partikulier te openen.' Op een tweeden omslag schreef hij het adres der markiezin.

Na het pak op den post besteld te hebben, ijlde hij naar Versailles, waar hij te middernacht aankwam; hij gelukte er in den kamerknecht der markiezin te spreken en berichtte haar door dezen, dat zij den volgenden dag eene doos met vergif zou ontvangen; dat hij dit geheim in de Tuilleriën had afgeluisterd, doch de twee vreemdelingen, die deze misdaad beraamden, niet kende.

De doos kwam inderdaad aan, de fleschjes sprongen, doch de proefneming bewees dat er geen vergif in de doos aanwezig was. Latude had de aandacht op zich getrokken, helaas! maar ook den haat der Pompadour en de vervolging der policie. Weldra zat hij in de Bastille, en werd vandaar naar Vincennes overgebracht. Na een jaar gevangenis ontsnapte hij. Dwaas was het wel, dat bij zich, na in vrijheid te zijn, op de edelmoedigheid der Pompadour vertrouwde. Gewis hij oordeelde die vrouw gansch verkeerd; van haar was immers geen genade te verwachten! Weldra zat Latude dan ook andermaal in de Bastille, waaruit hij, met zijn vriend Aligre, na twee jaar werkens, ontsnapte. Latude vluchtte naar Brussel, vandaar naar Antwerpen, eindelijk naar Holland,

waar hij andermaal aangehouden en naar de Bastille terug gebracht werd, om nogmaals naar Vincennes te worden overgevoerd.

Vincennes was voor hem echter een papieren huis, want hij ontsnapte andermaal, en deze keer richtte hij zich niet tot de Pompadour, die ook dood was, maar tot den trouwen handlanger van die schandelijke vrouw, tot den minister de Choiseuil, die hem, in stede van recht te doen aan dien ongelukkige, andermaal naar den toren van Vincennes deed brengen. In 1775 voerde men hem naar het gevangenhuis van Charenton, waar hij Aligre terugvond, die, zinneloos geworden, hem niet meer kende.

Eerst in 1784 was Latude vrij en in 1793 deed hij de erfgenamen der Pompadour een proces in schaêvergoeding aan. De rechtbank verleende hem 30.000 fr. Latude stierf in 1805, in den ouderdom van 80 jaar.

III.

Verder gaf de toren van Vincennes de gastvrijheid aan Saint-Simon, Crebillon zoon, Diderot, den markies de Mirabeau, vader van den redenaar, en eindelijk aan den redenaar zelven, die er, jong zijnde, zijne schulden en dwaasheden moest boeten. Het was in die driejarige gevangenis dat hij zijn werk *Essai sur les lettres de Cachet* schreef.

Dat boek, in hetwelk hij de harde en onmenschelijke behandeling aanklaagde, welke men de gevangenen deed ondergaan, ontroerde de edele ziel van Lodewijk XVI, die dan ook de gevangenen omiddellijk naar andere verblijven deed overbrengen.

Napoleon gaf in 1804 aan Vincennes zijne sombere bestemming weêr; den 20 maart bracht men den hertog van Enghien derwaarts, die den 20 veroordeeld, den 21 's morgens reeds werd gefusilleerd. De hertog van Enghien werd beschuldigd van komplotten tegen het leven van den eersten consul, van verstandhouding met den vijand, en wat dies meer.

Die moord zal eeuwig op de nagedachtenis van Napoleon wegen. Lamartine beschrijft het rechtsgeding van den hertog van Enghien op eene treffende wijze. Na gezegd te hebben, dat de hertog verlangde den eersten consul te zien, en de raad dit verzoek had verworpen, ging men over tot de ondervraging, die met den eenvoud der waarheid beantwoord werd, doch de hertog van Enghien *moest* geslachtofferd worden: Napoleon, de eerste consul, had het zoo gewild.

Na het verhoor had men den hertog in zijne kamer terug gebracht. Met een onbewolkt gelaat en een helder verstand onderhield hij zich met de gendarmes, of speelde met zijnen hond. Hij sprak lang met luitenant Noirot, die in een regiment van den prins van Condé gediend en den hertog, kind zijnde, gekend had. De kommandant van Vincennes, Harel, en de brigadier der gendarmes, Aufort, kwamen hem weldra - zij waren meer ontroerd dan de hertog - verzoeken hen te volgen.

‘Met eene lantaarn in de hand, ging men hem voor door de gangen, plaatsen en wegen, die men moest doorgaan om zich te begeven naar den toren, die de *tour du Diable* genoemd wordt. In dezen toren bevond zich de eenige trap en de eenige deur welke naar de diepte der grachten voerde. De prins scheen twee of driemaal te aarzelen, toen zij dezen verdachten toren binnen traden, evenals een slachtoffer, dat

het bloed riekt, zich te weêr stelt en op den dorpel van het slachthuis den kop omkeert.....

'Zwijgend gingen Harel en Aufort den hertog voor, langs den smallen trap, die, in de dikke muren van den toren gemetseld, naar beneden gaat. Door het afschuwelijke der plaats en de diepte der trappen, die tot onder den grond liepen, begreep de prins dat men hem niet voor zijne rechters voerde, maar wel voor zijne moordenaars of wel naar de duistere gewelven van een onderaardschen kerker. Hij beefde over al zijne leden, trok onwillekeurig zijnen voet terug en terwijl hij zich tot zijne geleiders wendde, zegde hij met eene gesmoorde stem: 'waar brengt gij mij? Indien gij mij levend in dien kerker wilt begraven, dan zou ik liever willen sterven!' - 'Mijnheer!' antwoordde Harel, terwijl hij zich omwendde, 'volg mij en toon al uwen moed.'

'De prins had hem reeds half begrepen en volgde hem.

'Men verliet den trap door eene lage deur, die in de grachten uitkwam. De stoet ging emigen tijd langs den voet der hooge muren van de forteres, tot aan den grondmuur van het paviljoen der koningin. Toen men den hoek van dit paviljoen, dat een ander gedeelte der grachten aan het oog onttrok, was omgegaan, bevond de prins zich eensklaps tegenover de detachementen soldaten, die daar geplaatst waren, om hem te zien sterven.

'Het piket fuseliers, dat bestemd was voor de voltrekking der straf, was van de andere soldaten gescheiden en hunne geweren kon men op eenige schreden van hen zien glinsteren. Eenige lantarens, door mannen gedragen, verlichtten de gracht, de muren en het graf. Op een teeken zijner geleiders bleef de prins stilstaan; met een enkelen blik zag hij zijn lot, doch hij verbleekte niet. Een dichte en ijskoude regen viel uit den donkeren hemel. Eene doodsche stilte heerschte in de gracht; men hoorde slechts op eenigen afstand het gefluister en de voetstappen van eenige officieren en soldaten, die elkander op de borstweringen en de ophaalbruggen van het kasteel verdrongen.'

De adjudant Pelé las ontroerd, maar toch duidelijk het vonnis voor; de prins luisterde zonder schrikken en beven. Hij vroeg een priester, doch er was geen priester op het kasteel en men had haast den hertog van kant te maken; die troost werd hem dus ontzegd. Dan wenschte hij nog eenige woorden te doen overbrengen aan personen, die hem dierbaar waren. Met luider stem riep de hertog of er iemand was, die hem eene dienst zou willen bewijzen? Noirot trad vooruit. De prins fluisterde hem eenige woorden toe; dan zegde Noirot: 'gendarmes, heeft iemand van u eene schaar?' De gendarmen zochten in hunne patroontesschen en de schaar werd den veroordeelde overhandigd. Hij sneed eene klis haar af, voegde die bij eenen ring, wikkelde alles te samen in een papier, gaf het pakje aan Noirot, die het der jonge prinses van Rohan moest overhandigen.

'Nadat deze boodschap der liefde was toevertrouwd,' gaat Lamartine voort, 'bleef de hertog nog eenige oogenblikken met gevouwen handen ingetogen, deed zijn laatste gebed en bevool zich met een zachte stem aan God. Dan deed hij uit eigen beweging vijf of zes schreden, om zich tegenover het peloton te plaatsen, wier geladen geweren hij zag schitteren. Het schijnsel eener groote lantaarn, die men op den lagen muur, boven de gracht geplaatst had, werd op hem teruggekaatst en moest het mikken der soldaten verlichten.

'Het peloton ging eenige schreden achteruit, om den afstand te meten; de adjudant kommandeerde vuur en de jonge prins viel getroffen zonder een kreet en zonder beweging op den grond. Het sloeg drie uren op het uurwerk van het kasteel.....

‘Hullin, de president van den krijgsraad, en zijne ambtgenoten wachtten in het portaal van Harels woning hunne rijtuigen, om naar Parijs terug te keeren; zij spraken met verbittering over de weigering van Savary (kommandant der soldaten) om hunnen brief (van genade) aan zijnen meester te doen toekomen, toen een losbersting van geweren hen deed sidderen en hen leerde, dat rechters zich slechts mogen verlaten op hun geweten en de rechtvaardigheid. Dit geluid bleef hen hun geheel leven vervolgen. De hertog van Enghien was niet meer.

‘Zijn hond, die hem in de gracht gevolgd was, begon te huilen en wierp zich op zijn lichaam. Men sleepte met moeite het arme dier ervan af; hij werd aan den dienaar van den prins gegeven en naar de prinses Charlotte gebracht: de eenige afgezant van het graf, waar degene sliep, dien zij altijd beweende... Men legde hem geheel en al gekleed in het onder den muur gedolven graf. Zijn goud, zijn horloge, zijne ringen, de halsketen, alles werd met hem begraven. Men nam alleen de bladzijden van zijn dagboek uit den zak van zijn mantel: Hullin zond het aan Réal voor den eersten consul.....

‘Den volgenden dag, op het oogenblik dat de kommandant Karel de ophaalbrug van het kasteel overging, om met den herbergier van Vincennes het avondeten van den hertog van Enghien te verrekenen, hield een postrijtuig met vier paarden bespannen, voor de deur van het logement stil. In het rijtuig waren gezeten een grijsaard en eene jonge vrouw, die vroegen of er den vorigen dag geen gevangene van aanzien in het kasteel was opgesloten.

‘Op het antwoord van het kind, dat het eten bij den prins gebracht had, doch onbekend was met zijnen naam, stapten de jonge vrouw uit het rijtuig en beschouwde geruimen tijd met betraande oogen de torens en gevangenissen der forteres.

'Later verspreidde zich het gerucht, dat het de prinses Charlotte was, die van de boorden van den Rijn was toegesneld om genade af te smeeken voor hem, dien zij beminde of zijne gevangenschap te deelen. Zij kwam slechts te Parijs om zijnen dood te vernemen en hunne eeuwige scheiding te beweenen.'

IV.

Zoo spreekt de geschiedenis; doch wat zegt het oordeel? Luistert:

'Noch de menschen, noch de geschiedenis zullen hem (Bonaparte) die droppelen bloed vergeven. Men heeft hem (altijd Bonaparte) een graf gesticht onder de gewelven, door Lodewijk XIV voor de invalieden gebouwd, waar de eerzuilen van twaalf overwinningen, in het graniet gebeiteld, en die slechts een geheel vormen met de pilaren welke den tempel ondersteunen, schijnen te waken rondom de porceleinen urn die zijn gebeente bevat.

DE FLUITIST.

'Doch er is in het duister en op zijn graf gezeten, een ander onzichtbaar gedenkteeken, dat al de overigen verduistert en schandvlekt. Het is de schim van een jongeling, door nachtelijke roovers uit de armen gerukt van haar, die hij beminde, uit de

onschendbare schuilplaats, aan welke bij zich toevertrouwde, en bij het schijnsel eener lantaarn vermoord aan de voeten van het paleis zijner vaderen.

'Men zal met eene koude nieuwsgierigheid de slagvelden van Marengo, Austerlitz, Leipzig en Waterloo bezoeken; men zal ze overstappen met droge oogen; daarna laat men zich de plaats aanwijzen op den hoek van eenen muur, aan de grondslagen van Vincennes, in de diepte eener gracht, met brandnetels en distels begroeid; men zegt: *'daar is het.'* Men laat een bangen kreet hooren en men draagt een eeuwig medelijden voor het slachtoffer, een onverzoenlijken haat tegen den moordenaar met zich mede.

'Die haat is eene wraak over het verledene, eene les voor de toekomst. Dat de eerzuchtigen, soldaten, volksregeerders of koningen bedenken, dat, al worden er slaven gevonden om hen te dienen en vleiers om hen te verschoonen, zoolang zij regeeren, er ook na hen een menschelijk geweten bestaat om hen te oordeelen en een medelijden om

hen te haten. De moordenaar heeft voor zich slechts een uur: het slachtoffer de eeuwigheid....'

In hetzelfde jaar 1804 zaten te Vincennes gevangen: de markies de Puivert, de kardinalen Pietro, Oppizonni, Gregori, Jules en Armand de Polignac. Zeven jaren was Vincennes de gevangenis van de bisschoppen van Broglie, van Gent en van Troyes. In 1830 werden er de vier ministers van Karel X opgesloten.

De laatste bewoners van dat akelig verblijf, waren de oproerlingen van 15 mei 1848, voor dat zij voor het gerechtshof van Bourges verschenen. Daar zaten destijds Barbès, Caussidières, Albert en anderen.

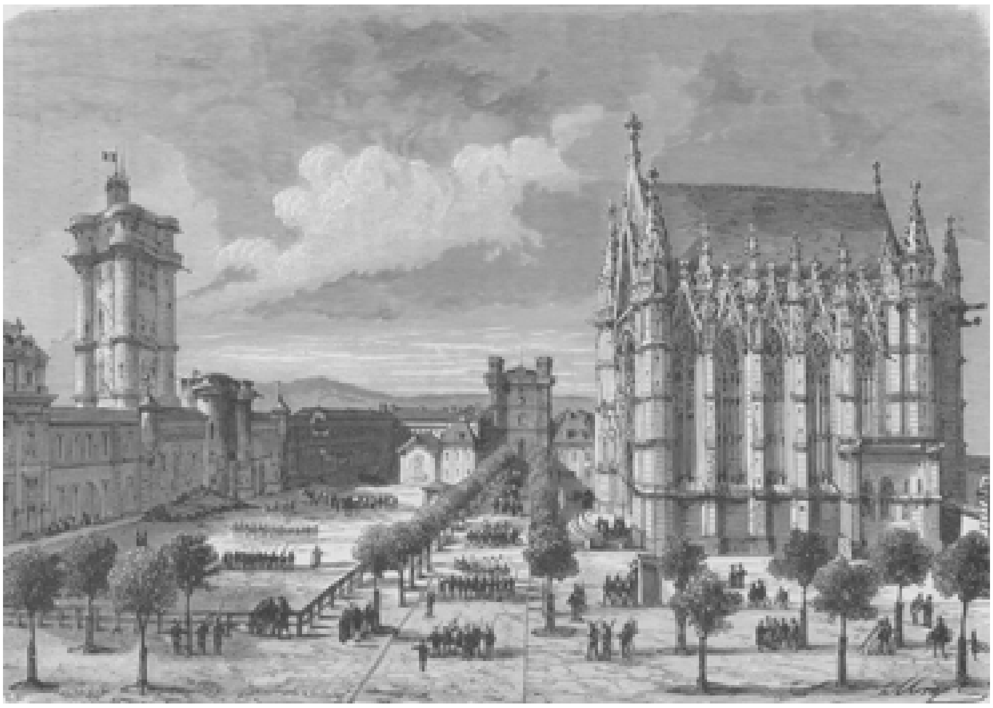

HET KASTEEL VAN VINCENNES.

Nog eene herinnering om te eindigen: Daumesnil kommandeerde Vincennes, toen in 1814 en 1815 de bondgenooten die vesting opeischten. In deze was voor meer dan honderd millioen oorlogsmaterieel opgesloten. Te Wagram had men Daumesnil een been afgeschoten: 'Ik geef Vincennes over, zegde de kommandant, als gij mij mijn been zult teruggeven.' Dat trotsch antwoord maakte Daumesnil onsterfelijk; men richtte hem te Vincennes een standbeeld op, en noemt hem den generaal met het houten been.

De fluitist.

't Is gewis een fluitist-liefhebber. Alles schijnt het ons te bewijzen: die stoelen met mollige zittingen, die spiegel, die tafel met boeken, de persoon zelf zegt het ons. De man bestudeert zijne partij, welke hij op dit of dat vriendenconcert spelen zal, en terwijl zijne vingeren

tamelijk stijf boven de gaten van het instrument op en neergaan, maakt hij van den rechtervoet eene maatklopper.

De type is van Meissonnier, en van dat oogenblik kan hij niet anders dan voortreffelijk zijn.

De fluit raakt allengskens uit de mode, en voorwaar, zij is er oud genoeg toe om niet meer dan hoog noodig is, bespeeld te worden, dat is te zeggen, in een orkest. Reeds in de godenleer spreekt men van de fluit; de *avena,* waarvan Virgilius als van een landelijk speeltuig gewaagt, was niets anders dan een pijl van haverstroo; een *calamus* was een uitgeholde rozenstam en wanneer een zeker getal rozenstokken bijeen gevoegd waren, gaf men aan het speeltuig den naam van *syrinx* of *fistula.*

De Chineezen hadden een soort van fluit met drie gaten, *yo* geheeten; de Romeinen maakten fluiten van herten- of ezelsbeenen, en gaven aan dat speeltuig den naam van *tibia.*

De dwarsfluit is insgelijks zeer oud; er bestaan sporen, die aantoonen dat zij in Frankrijk in de twaalfde eeuw in voege was. Nu, evenals de harp heeft zij hare schoone dagen beleefd en de obligaat-gever op eene fluit heeft omtrent zooveel aantrekkelijkheid voor het publiek als de solo-triangel. En echter, wij moeten het bekennen, dit speeltuig verdient die minachting niet.

Engelsch en Fransch.

Reeds meer dan eens hebben wij er op gedoeld, dat wij - in navolging van de Franschen - vele uitheemsche woorden opnemen, terwijl de Vlamingen dwaas genoeg zijn, die woorden niet te vertalen en daardoor inheemsch te maken. Zoo voert men nu algemeen het woord *square* in, hetgeen heel eenvoudig *vierkant* beteekent. Het woord *quarré* werd door de Noormannen in Engeland gebracht en beduidde *place,* plein. De Engelschen hebben dat woord *quarré* in *square* veranderd, en de Franschen nemen het nu verengelscht andermaal terug. Nu, het zij zoo; maar waarom moeten wij, Vlamingen, dat woord insgelijks aannemen? Waarom zeggen wij niet eenvoudiglijk *hof* of *tuin*? Waarom moet in ons midden, een vierkant met eenige magere pijltjes gras, eenige teeringachtige boompjes en eenige half dorre bloemen, *square* worden genoemd? Waarom ook wordt hier nog algemeen, voor het diep der rivierbedding, het duitsche woord *thalweg* gebruikt, evenals de Franschen dit woord ovenemen? Vroeger noemden de Franschen dat *lit* of *chenal,* en het zou moeielijk te bewijzen zijn dat het woord *thalweg* niet evenveel aan ons toebehoorde als aan de Duitschers, en dat het niet *dalweg* is, wat het voor ons, Vlamingen, nog zou moeten zijn.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(*Vervolg.*)

X.
Jan Klaasen en zijne wijsbegeerte.

Drie dagen verliepen; het was schemeravond toen er bij mijnheer Van Velthem, schier met eene bedeesde, voorzichtige hand gebeld werd en de dienstmeid een heer, die bedaard en zacht sprak, in de voorkamer liet.

Op de vraag, wie zij de eer mocht hebben aan te dienen, reikte de heer haar een kaartje over, om dit aan den heer des huizes te overhandigen.

De bezoeker zette zich niet, maar bleef aan de tafel en met den rug naar het venster gekeerd staan, zoodat zijn aangezicht in de schaduw viel.

Toen echter de deur openging en Van Velthem binnentrad, wendde de vreemdeling het gelaat eenigermate naar het licht, en een scherp opmerker zou wellicht uit de verwrongen trekken hebben kunnen opmaken, dat hij, door die wending, eene opoffering deed, welke hem veel kostte.

Mijnheer Van Leefdael sprak vooreerst geen woord; hij staarde den jongen man vlak in het oog.

'Wij hebben elkander herkend,' zegde hij met eene zachte, gesmoorde stem.

Alle twijfel was nu voor Van Velthem opgeheven.

'Inderdaad,' mompelde deze en bleef bewegingloos tegenover den bezoeker staan.

'Ik begrijp, mijnheer, dat na die ontdekking alle betrekking tusschen u en mijne familie moet afgebroken zijn.'

De jonge man zweeg.

De vader van Veva en Liva is de man met de poppen, de man der kermistent, een soort van Bohemer, en als men stand in de wereld heeft, reikt men zoodanigen de hand niet toe!

Albert bracht de hand aan het voorhoofd, en bedekte alzoo eenigszins zijne oogen. Hij poogde zijne ontroering te verbergen, want die weinige woorden waren op gevoeligen toon uitgesproken; zij grepen hem diep, zeer diep in het hart.

Inderdaad, hij, een man, had willen weenen als een kind.....

'Ik wil mijn vroegeren stand in de samenleving niet rechtvaardigen,' zoo hervatte mijnheer Van Leefdael, 'maar dit mag ik echter zeggen, dat ik immer als een eerlijk man gehandeld heb.'

'Dat wil ik gelooven, mijnheer!' zegde nu voor de eerste maal Albert van Velthem.

'Ik dank u voor die goede denkwijze opzichtens mij. Dit echter rechtvaardigt dien stand in de maatschappij niet. De hinderpaal bestaat, ik beken het. Ik vraag dan ook slechts eene gunst van u, mijnheer, en die zult gij mij als eerlijk man niet weigeren.'

'Wat verlangt ge?'

'Mijne kinderen, uit den hoogen koopmansstand gespreten, zijn in de deftige wereld opgebracht; zij toch weten niet wat haar vader deed, nadat hij zijne fortuin verloren had, om haar de weelde van weleer terug te geven. Misschien zouden zij zich zeer vernederd gevoelen, indien zij wisten.....'

De vader wischte een traan uit het oog en hield even op met spreker want zijn gemoed schoot vol.

'Ik heb veel, zeer veel geleden,' hervatte hij, 'doch ik droeg toe, altijd het hoofd recht.'

'Ik heb u leeren kennen, ik heb u hoog leeren waardeeren, mijn heer,' antwoordde Albert.

'Welnu, niet voor een weinig achting voor mij, maar om de genegenheid, welke gij voor haar gekoesterd hebt, verzoek ik het eeuwig geheim over hetgeen het toeval u heeft laten ontdekken.'

'Ik beloof het u heilig.'

‘Ik dank u, mijnheer!’ en terwijl de oude man den jongere de hand drukte, was zijne stem, bij het uitspreken dezer woorden, innig ontroerd.

Verwonderlijk! de man, die nu voor Van Velthem stond, had niets van den vroolijken, nijdigen, satirieken poppenman; het was, integendeel, al gevoel, al liefde, al hart.

‘Zoek nu, zooals ik ook van mijne zijde doen zal,’ hervatte Van Leefdael, ‘zoek nu een uitweg om de betrekking, welke gij met mijne dochter hebt aangeknoopt, te breken, 't Zal haar smarten, doch wat zijn moet, moet zijn.’

De jongeling gevoelde het eindelooze der opoffering, welke de vader zich oplegde, en die opoffering was nog eindeloozer voor het meisje.

Er moest hier eene bedriegerij worden uitgevonden, om Veva te misleiden, haar van eene wettig gekoesterde hoop te doen afzien - en dat juist hinderde hem, dat stemde met zijn eerlijk gemoed niet overeen.

Wat zou men nu overigens wel kunnen uitdenken? De reden zou zonder twijfel toch nooit zoo onomstootelijk zijn, en juist wat bestemd was om het geheim te verbergen, zou er toe leiden om het te doen ontdekken.

‘Mijnheer Van Leefdael,’ zegde Van Velthem, ‘gij beslist over de grondgedachte der zaak, zonder dat het mij toegelaten is geweest mijne denkwijze over deze te doen kennen. Gij hebt reeds de mogelijkheid van dat huwelijk verworpen, omdat uw kiesch gevoel vermeende, dat dit onvoorwaardelijk onmogelijk is.’

Van Leefdael staarde den jongeling vlak en tamelijk verwonderd in

het oog.

‘Ik zou,’ ging Albert voort, ‘opzichtens dit alles eenige uren tan nadenken verlangen.’

‘Zooals ge verkiest?’ hervatte de vader.

Dat straaltje hoop, hetwelk Albert deed opflikkeren, spiegelde zich niet in het oog van den poppenman af. Hij was iemand, die niet geleerd had zich bij den minsten schijn te laten verlokken.

‘Wij zullen elkander dus weêrzien,’ hervatte de vader; ‘wanneer? Morgen, overmorgen, binnen acht dagen?’

‘Ik vraag slechts eenige uren.’

‘Morgen dus?’

‘Het zij zoo.’

‘Mijnheer Van Velthem, uw dienaar,’ zegde de oude man en ging uiterlijk zoo bedaard heen, alsof hij enkel een beleefdheidsbezoek had afgelegd.

Toen hij het vertrek van zijn eigen huis binnentrad, zat de familie rondom de tafel, boven welke de sierlijke hanglamp met donkergroene franjes brandde.

‘Reeds daar?’ riep de moeder, welke breide, haren echtgenoot toe.

‘Och ja,’ hervatte Van Leefdael vroolijk, ‘ik kwam juist niet erg van pas; mijnheer Van Velthem had eigenlijk zoo wat belet.’

‘Was hij misschien onwel?’ vroeg de moeder, en Veva, die met kloppend hartje de terugkomst des vaders afgewacht en het aangevangen gesprek beluisterd had, beurde tamelijk driftig het hoofd op.

‘Toch niet, ‘antwoordde de vader, en zijn oog peilde het gemoed zijner lieve dochter. ‘Maak u niet ongerust, Veva,’ voer hij met een lachje voort, ‘mijnheer Albert is zeer gezond.....’

‘'t Was maar..... mompelde zij.

‘Dat hij in drie dagen niet hier is geweest, niet waar?..... Overdreven kieschheid, lief kind. Morgen, niet langer dan morgen’ - en de vader nam de blanke hand zijner dochter - ‘morgen keer ik tot hem weer en zullen wij de gewichtige zaak bespreken.’

Veva bloosde lichtelijk, trok hare hand terug en zag weer op haar borduurwerk.

‘Morgen?’ riep Liva vroolijk. ‘Morgen reeds? En dan de bekendmaking, en dan de toilette, en dan de trouwpartij, en dan de bruiloft, en dan de huwelijksreis, en dan....,’

‘Halt wat, onze Liva zou in eenen adem tot het einde gaan!’ riep de vader.

‘Och, er is geen kwaad bij,’ zegde de moeder; ‘Liva heeft reeds zoo eeuwig lang van die trouwpartij gedroomd.’

‘Dat ik al de kapittels reeds van buiten ken,’ riep het vroolijke kind. ‘Ja, alles is hier, in mijn hoofd, reeds voor lang geregeld.’

‘Nu reeds?’ vroeg de vader en bedwong moeielijk een smartelijken trek.

‘Gewis,’ was het antwoord; ‘ik weet reeds wie er genoodigd wordt, in welke toilette wij zullen optreden, door wien ik zal worden opgeleid, naast wien ik zal rijden, wie naast mij aan tafel zitten zal.....’

‘Kent gij de fabel van Perette?’ viel de vader in.

‘En wat zou dat?’

‘Perette bouwde een ganschen rijkdom op de kruik met melk, die zij op het hoofd droeg; de kruik viel aan stukken, de melk lag op den grond en de gedroomde rijkdom was verdwenen.’

‘Maar wie zou hier dan nog de kruik kunnen breken, vader? ‘vroeg Veva, met eene gansch andere uitdrukking dan zoo even op het gelaat.

Hetzelfde denkbeeld moest de moeder en de andere zuster bestormd hebben, want driftig hieven beiden het hoofd op en er lag zelfs een onrustig bleek over Veva's gelaat verspreid.

‘Dat zeg ik niet,’ haastte zich de vader te zeggen.

‘Maar.....’

‘Maar wat nog niet gesloten is, is nog open, kind-lief. Alles is mogelijk.....’

‘O ja.....’ zegde Veva stil en zag op haar werk terug, evenals de moeder en de zuster.

Welnu, die kleine, nietige opmerking had eensklaps aller geestdrift, aller bezieling bekoeld; 't was een valsche toon, een dissonnant in de melodie geweest, en zoo teêrgevoelig was de zijde van het vraagpunt, dat de minste aanraking een wonde scheen te maken.

Dit laatste ontging den vader niet, en zijn hart klopte van vrees voor het toekomende. Uiterlijk bleef hij echter kalm en werd vroolijk, geestig zelfs. Hij sprak van zijne tochten in Amerika, van zijne jachten, zijne avonturen, van zijnen handel en wandel aan gene zij der zeeën, en wat dies meer.

De indruk van straks was weggeveegd, en men scheidde zoo welgemoed van elkander, alsof er geen wolkje boven het huwelijksgeluk gehangen had.

Van Leefdael kuste zijne kinderen op het voorhoofd, wenschte beiden ‘goeden nacht’ en ging nog even een briefje schrijven, waarna hij mevrouw Van Leefdael volgen zou.

De man van de poppenkas stond in de kamer met curiositeiten. De lamp met de lichtscherm brandde op de tafel; de gordijntjes waren neergelaten, de deur was gesloten.

Niets hoorde men dan het tikken der oude, in eikenhout gebeeldhouwde pendule; de phantastische advocaten, duivelsche gendarmes stonden daar als waren zij op hunnen post in slaap gevallen; de doos met het speelwerk zweeg; alleen de stalactieten, stalagmieten en rotskristallen flikkerden en vonkten in het lamplicht, als wilden zij een bewijs van leven en begoocheling geven.

Van Leefdael zat alleen, en dat was wel eens noodig, zoo meende hij. Er moest immers eens ernstig over den toestand nagedacht worden? Nergens kon hij dit beter doen dan daar, in die kamer.

Hij had er wel eens aan gedacht zijne vrouw over de zaak te raadplegen, doch hij oordeelde beter zelf eerst den toestand te onderzoeken.

Was dit een bewijs van miskenning van mevrouws rechten? Of achtte hij haar onbekwaam, om over dit moeielijk punt een scherpzinnig oordeel te vormen?

Geenszins, de reden van die handelwijze was te vinden in de langdurige afzondering, waarin Van Leefdael verkeerd had.

Het ‘neen’ van mijnheer Albert was, naar zijn inzien, onvermijdelijk; er was zelfs niet aan te denken, dat mijnheer Van Velthem zich aan een dergelijk huwelijk wagen zou. De dochter trouwen van een kluchtspeler, van een kermiszwerver, van een man met een poppenkas!

En echter had zijne dochter al hare hoop op dit huwelijk gevestigd! Zij beminde dien jongen man uit al de krachten harer reine ziel. Ja, dat sprak duidelijk uit den blos, die soms over hare wangen zweefde, uit het stamelende harer woorden, uit het blauw harer oogen, die wel eens door een traan overwolkt werden.

Dit alles griefde hem; na jaren afwezigheid had hij gehoopt haar recht gelukkig te zien. Alle toestanden meende hij berekend te hebben, alleen deze, waarin de liefde zich mengde, deze niet - en deze was echter een der natuurlijkste!

Hij verwenschte zijne poppen en dat was ondankbaar, want zij hadden gansch zijne familie overvloed gegeven, en oneerlijk waren zij toch niet - neen, zeker niet.

Werktuigelijk stond Van Leefdael op, trad de kamer op en neer en bleef eindelijk voor een groot, zwart geverfd reiskoffer staan. Hij ontsloot het en toen het licht der lamp in het koffer viel, zag hij daarin de poppen liggen en op den eersten rang Jan-Klaasen met zijn eeuwig, lachend en spottend gezicht.

Ja, hij lachte nog, de rakker! Hij lachte gelijk altijd. Immers dood of leven, lijden of vreugde werden door hem met dezelfde luimigheid onthaald. Het leven was hem altijd wel; hij lachte met dood en beul, met duivel en rechter, met pijn en harteleed; hij lachte nu ook met de verlegenheid, waarin zijn meester zich bevond.

Van Leefdael had zich wel eens afgevraagd, of het stelsel van den vroolijken gast, in toepassing gebracht, niet het beste was; doch alsdan vergat hij, dat men altijd sterk is voor anderen, maar niet voor zich zelven. De dokter snijdt ongenadig door het vleesch van den lijder, maar als men met de punt der lancet naar hem zelven wijst?....

Zoo gaat het ook met de hedendaagsche wijsgeeren; zij preeken de toepassing van een stelsel, maar passen het nooit tot het einde op zich zelven toe.

Ongenadige en eeuwige spotter, ja, voor u is het cyisme altijd de

beste wijsbegeerte, maar om hierin toe te stemmen, moet men, zooals gij, geene ziel, geen hart hebben; men moet tot in de minste spier verstoffelijkt zijn!

Zoolang echter een sprankel gevoel van hooger bestaan in ons leeft, wordt men, in de groote oogenblikken des levens, van halven god weer..... kind.

Men daalt van het voetstuk, met de boeken der wijsgeeren getimmerd, en men zoekt andermaal naar de wijsbegeerte zijner jeugd, naar die welke men in den catechismus ontmoet - de eenige, de ware!

Van deze gaat men uit, en na soms eenigen tijd gedwaald te hebben, komt men ook tot deze terug, overtuigd dat de daarin besloten philosophie, en deze alleen, de weg des levens is.

Van Leefdael had die wijsbegeerte immer min of meer in het geheugen gehouden; hij had de dwaasheden der menschen gehekeld, maar nooit iets wat heilig en vereerenswaardig was.

Nu echter hinderde hem den lach van Jan Klaassen; in plaats van bij hem troost en zalving te vinden, vond hij er bespotting.

‘Neen,’ zegde hij, ‘gij zijt mijn oude vriend niet meer, de vriend niet meer van voorheen.’

‘Toch wel,’ scheen de rakker hem te antwoorden, ‘maar gij wilt mij op dit oogenblik eenen grond van philosophie toeschrijven, die onmogelijk hoûbaar is. Luister wat mijn lachend gelaat u zegt: ‘Ziet het leven, hoe moeielijk ook, altijd welgemoed in, 't zal wel op zijn beste uitdraaien!’

Van Leefdael liet langzaam het deksel der kist toevallen en morde:

‘Gij hebt gelijk; wij zullen wachten en toezien.’

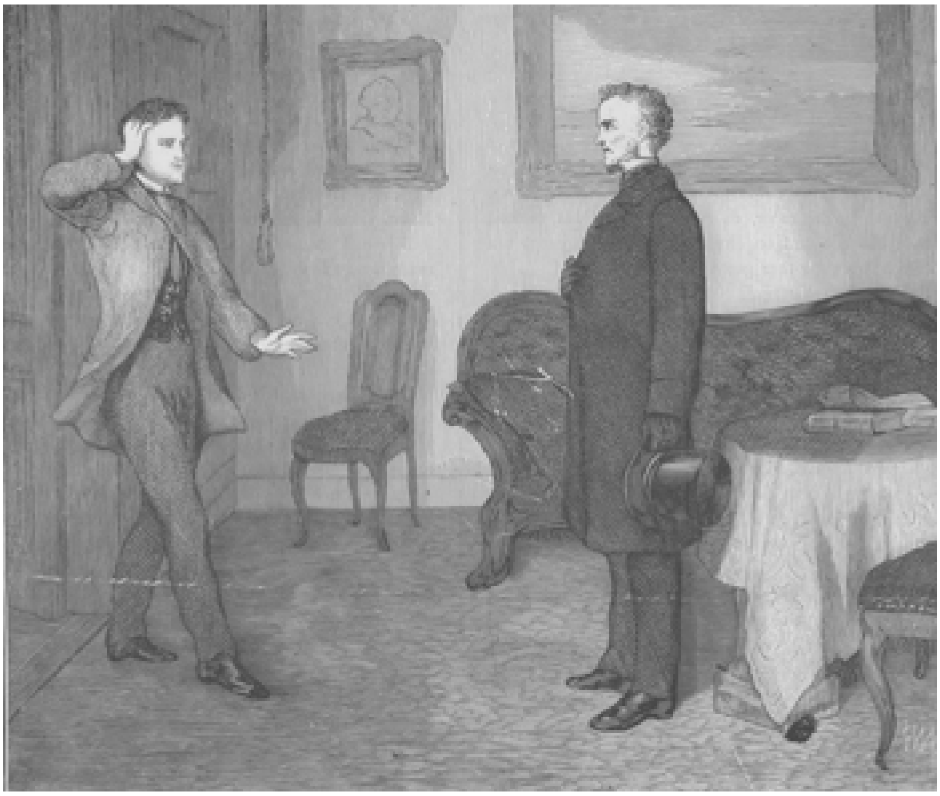

WAAR IS DE VADER? - ‘Wij hebben elkander herkend,’ zegde hij met eene zachte, gesmoorde stem;

Hij nam het licht op, verliet de kamer der curiositeiten en ging den gang in om zich naar zijne kamer te begeven. Het was middernacht. Alles was stil. Een zacht tikken op de deur wekte zijne aandacht.

De oude man stond een oogenblik stil en leende het oor aan het gerucht. Men tikte nogmaals op de huisdeur; hij bleef met ingehouden adem luisteren.

Van Leefdael naderde en den mond naar het sleutelgat bukkende, vroeg hij, sterk fluisterend om boven niemand ongerust te maken:

'Wie klopt daar?'

'Ik!'

'Wie is ik?'

'De knecht van mijnheer Van Velthem.'

De grendel werd stil weggeschoven. De knecht stond op den dorpel in het volle licht der lamp, die mijnheer Van Leefdael in de hoogte hield.

Mijnheer Van Velthem had hem, den knecht, gezonden om eens bij zijn overbuurman te gaan zien, of mijnheer Van Leefdael nog niet tet ruste was, of ten minste of er nog licht was, of.....

'En dan?' onderbrak mijnheer Van Leefdael, die het in de opene deur, en dit in een Novembernacht, juist niet uiterst aangenaam vond,

'Of mijnheer nog eens even komen kon?' zegde de knecht.

'Met alle genoegen,' luidde het antwoord.

De deur werd weêr stil gesloten. Van Leefdael plaatste de lamp op een kleine console, en zette zich op een der onderste treden van den zoldertrap neer.

Het hoofd met de twee handen ondersteunende, staarde hij op den vloer en dacht. Het was alsof Jan-Klaassen hem andermaal zegde: 'Ziet het leven, hoe moeielijk ook, altijd welgemoed in, 't zal wel op zijn beste uitdraaien.'

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 48]

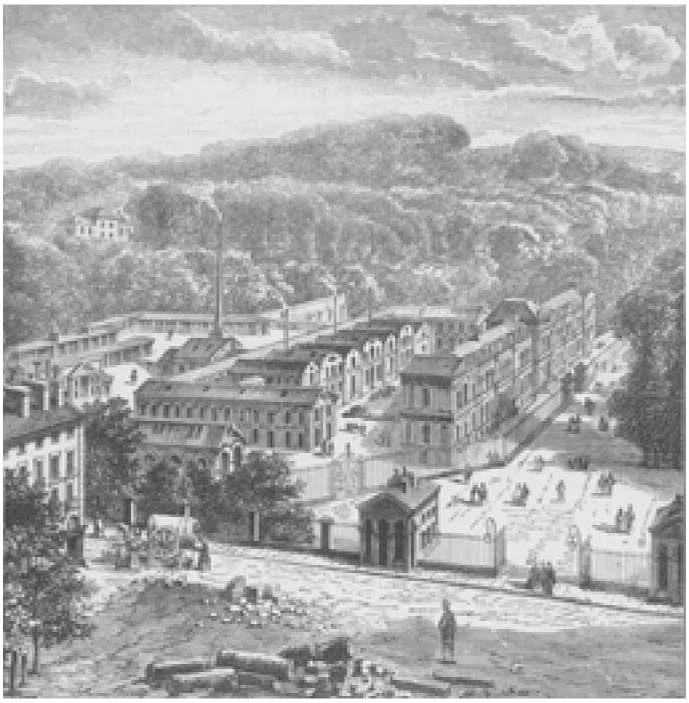

HET PORCELEINFABRIEK VAN SÈVRES.

Het porceleinfabriek van Sèvres.

Toen wij van St. Vincennes spraken, moesten wij ook herinneren, dat daar, die sombere gevangenis, de eigenlijke bakermat der wereld-beroemde porceleinfabriek van Sèvres is geweest. In onzen tijd verliest deze of gene glorie weldra iets van haren glans, of niet zelden verdwijnt zij teenemaal voor iets dat meer aan de behoeften en aan den smaak des publieks beantwoordt; doch dat is het geval niet met de producten van Sèvres, die zijn en blijven eenig in hunne soort.

Het porcelein van Sèvres is een der schoonste glories van de fransche nijverheid. Frankrijk is er echter de uitvinder niet van; een paar duizend jaar geleden maakten de Chinezen reeds verwonderlijk schoon ge-

schilderd porcelein; doch eerst omtrent den jare 1518 werd het door de portugeesche en hollandsche kooplieden naar Europa overgevoerd, ofschoon anderen beweeren dat wij hier, dien tak van nijverheid, in zekere opzichten, reeds in de 14e eeuw kenden.

In alle geval, zeker is het dat de Chinezen, die nu door ons als barbaarsch beschouwde volkeren, zich van prachtig porcelein bedienden, toen wij ons nog met grof hout en lomp aardewerk moesten behelpen. Na verloop van eeuwen hebben wij echter den Chinees in die zaken meer dan eene les gegeven, en het chineesch porcelein moge kostbaarder zijn, ten gevolge van den verren afstand van het land waar het gefabriceerd wordt, dat van Sèvres, en zelfs het schitterend namaaksel van dit laatste in België, dat wij op de laatste nijverheidstentoonstelling te Brussel mochten bewonderen, doet ons de chineesche waarde meer dan eens vergeten.

Geruimen tijd was het porcelein, dat uit den verren vreemde aangevoerd werd, iets koninklijks, en kleine en zelfs onbeduidende voorwerpen werden tegen fabelachtig hooge prijzen betaald. Het waren inderdaad ‘juweelen’, of werden als zoodanig beschouwd. Vooral in de 17e eeuw was het porcelein in Frankrijk, een uitnemend in mode zijnde voorwerp; het stond op de tafel, in waarde, met de gouden en zilveren schotels en schalen gelijk.

Toen de kardinaal Mazarin in 1635 een maaltijd gaf - en dit was zoo wat honderd jaar nadat de eerste chineesche tellooren in Europa waren aangebracht - schreef Loret in zijne *Gazette,* eene rijmelarij, vol bewondering voor de uitgestalde pracht. Hij zegt dat de minister

Traita deux rois, traita deux reines
En plats d'argent, en porcelaines.

Al de pogingen, om het chineesch porcelein na te maken, mislukten; hij, die de eerste stof uitvond, welke eene gelukkige navolging voorspelde, was baron Bottger, en de keurvorst van Saxen legde onmiddellijk te Meissen, bij Dresden, een groote fabriek aan, welk nadien eene groote vermaardheid erlangde. Een andere chimist, Tschirnhausen verbeterde de stof, en men mocht zeggen, dat de porceleinstof gevonden was.

Frankrijk zocht echter nog altijd, en de te St. Cloud en Rouaan gevestigde fabrieken, door Poterat en Chicameau bestuurd, leverden, wel is waar, een zeer schoon product, maar niet datgene wat men tot model voorstelde. Eindelijk ontdekte men in het departement der Haute-Vienne, het witte *‘veldspaath’* of petunze, en de *‘porceleinaarde’* of kaolin.

Van dat oogenblik maakte men hard, echt, wezenlijk porcelein. Van Vincennes ging de nijverheid naar Sèvres over, in den aanvang onder de bescherming van Lodewijk XV, en eindelijk voor rekening van dien vorst.

Sedert dien tijd heeft, wij herhalen 't, het porcelein van Sèvres eene wereldberoemdheid bekomen. De voorwerpen welke deze fabriek levert, gaan alles te boven en, inderdaad, dit porcelein heeft nog altijd eene koninklijke waarde. De hoven van Europa zijn er van voorzien; het porcelein van Sèvres is als het ware een bepaald geschenk van de fransche vorsten geworden Wij hebben zelden zoo'n prachtige exemplaren gezien, als in de paleizen der nederlandsche vorsten aanwezig zijn. Napoleon III gedacht deze familie, zoo het scheen, gansch uitzonderlijk.

Wij zullen niet verder over het porceleinfabriekaat uitweiden; wie Parijs bezoekt, zal twee uur ver willen stoomen om de belangwekkende fabrieken te zien, waarvan wij hier eene teekening meêdeelen.

De begrafenis van Sara.

Gustave Doré heeft dit bijbelsch onderwerp met veel eenvoud en poëzie voorgesteld. Volgens het 23e kapittel van het boek Genesis leefde Sara honderd zeven en twintig jaar. Abraham's vrouw stierf te Arbee, dat Hebron beduidt, in het land van Kanaan, en de aartsvader ging tot de kinderen van Heth, zeggende: ‘ik ben uitlander en pelgrim bij u; geef mij het recht van begrafenis met u, dat ik mijne dooden mag begraven.’ Het antwoord was: ‘Gij zijt een prins Gods bij ons, dus begraaf uwe dooden in onze uitnemende graven; en niemand zal u mogen verbieden, dat gij uwe dooden zult mogen in zijn graf begraven.’ Abraham vroeg den prijs der dubbele spelonk, en hij kocht den eigendom voor vierhonderd sikkels zilver. En aldus zoo beeft Abraham Sara, zijne huisvrouw, begraven in de dubbele spelonk des akkers, die stond tegenover Mambre, dit is Hebron, in het land van Kanaan.’

Een kleine Savoiaard..

De belgische schilder Robert heeft ons, in dit tafereel, zeker een der schoonste kinderen van Savoie geleverd, welke men zou kunnen droomen. Veel is er over Savoiaards geschreven, doch Boudewijn's - de pseudonyme van Van der Vliet, een neêrlandsch schrijver en stichter van het maand schrift *de Tijd* in den Haag - Boudewijn's bladzijden blijven mij altijd van de dierbaarste:

‘Er rijst’, zegt die te veel vergeten schrijver, ‘altijd een innig medelijden op in ons gemoed, als wij die zwervende knapen zien, wier naam Savoyaard eene aantrekkelijkheid heeft, die men zich zelven niet verklaren kan. Welligt beminnen wij die arme kinderen, omdat zij zoo ver zijn van hun land en hunne betrekkingen. Savoye toch is hun vaderland; zij reizen over de Alpen, trekken Zwitserland door en komen door de landen onzer zuidelijke naburen tot ons over.

‘Als wij op de kaart den langen en moeijelijken weg volgen, dien deze kinderen afleggen, klimt onze verbazing bijkans tot ongeloof. Welk eene zonderlinge tegenstrijdigheid bovendien! De Savoyaards beminnen hun vaderland boven alles; met de Zwitsers hebben zij het heimwee gemeen, dat hen, als eene ongeneesselijke tering, dooden kan. En toch verlaten zij in hunne vroege jeugd reeds dat vaderland, en zwerven met een moed, waarvan wij ons in kinderen geen denkbeeld kunnen maken, naar vreemde gewesten.

‘Zou er misschien te veel poëtisch gevoel zijn in hunne jeugdige harten? Zouden hunne verrukkelijke dalen en zilveren meren, waarin hunne bergen en heldere hemel zich spiegelen, hunne zielen met het denkbeeld vervullen, dat de aarde elders nog schooner is? Prikkelt wellicht de zuivere lucht, die zij inademen, hun bloed, spant zij hunne zenuwen en werkt zij op hunne verbeelding zoodanig, dat zij wanen zonder te zwerven, niet gelukkig te kunnen zijn? Is het hun eene behoefte altijd te zweven tusschen de idealen van herinnering en hoop?

‘Neen, het is geen poëzie, welke hen voortdrijft. Deze kinderen der natuur zijn arm. Zij groeiden op in eene heerlijke schepping, maar die hen niet voeden kon. De

armoede alleen voert hen over hunne bergen. Wij weten, dat verlatenheid en gebrek hunne reisgenooten zijn en dat niemand dan de Voorzienigheid over hen waakt.

'Daarom dat medelijden in ons gemoed, zoo dikwerf wij een dier knapen, met den kleinen marmot of kunstigen aap, die eigenlijk voor hen het brood wint, in de drokke buurten onzer groote steden zien ronddwalen. Eens vooral trof ons het gezicht van zulk een zwervend kind, het was op een winternamiddag, en de grauwe met sneeuw bezwangerde lucht hing over de straten der stad.

'Wij kwamen van eenen vriend, wij hadden in eene warme kamer gezeten en voelden daarom eene zekere genoegelijkheid in ons, die, gelijk men wel eens zegt, tot de gelukkigste oogenblikken behoort van het leven. In dien toestand wil men, dat de mensch minder toegankelijk zoude zijn voor het medelijden, omdat hij dan niet zoo duidelijk beseffen kan, wat anderen nijpt en deert. Maar wij gelooven het tegendeel.

'Immers, als het ons wèl gaat, als wij innig opgeruimd zijn, hebben wij ook behoefte, om ons hart uit te storten, en waartoe leidt die behoefte gemakkelijker dan tot medelijden? In eene breede straat dan zagen wij een kleinen Savoyaard, die ons onwillekeurig deed denken aan den ooijevaar, die met de overigen niet naar andere landen had kunnen vliegen, omdat misschien een zijner vleugelen was gebroken.

'De arme jongen blies op zijne vingers, om ze te ontdooijen, en hij trappelde met de voeten alsof hem dit verwarmen kon. Onafgebroken hield hij zijne oogen op een voornaam huis gevestigd. In de benedenkamer van dat huis zag men een groot kolenvuur, hetwelk eene dubbel vriendelijke uitwerking deed, nu de avond begon te vallen. De met bont bekleede randen van het vensterraam hielden, als de lijst eener prachtige schilderij, eene groep van luchtig gekleede, lagchende kinderen omvat.

'Een liverij-bediende bewoog zich op den achtergrond en hield het oog op de kinderen, die, met lekkernijen in de hand, zich voor het raam aan hunne vrolijkheid overgaven. Dat was zekerlijk hard voor den armen Savoyaard. Hij nam zijn hoed af en hield dien met een smeekend gelaat in de hoogte.

'De kinderen lachten nu nog meer en wezen op hem met de fijne handjes, waarin zij het lekkers hielden. Daarop schenen zij toch te kennen te geven, dat zij het raam wilden openen; maar nu trad de knecht toe en zeide hun, dat dit verboden was, want dat zij ziek konden worden. Toen verlieten de kinderen het raam en de arme Savoyaard ging treurig verder.

'Eensklaps gevoelden wij lust, om den armen knaap ook eens een aangenamen avond te geven, zooals die rijke kinderen in dat prachtige huis.....' En dat deden ze ook, die vrienden, en ze namen den knaap mede, die hun vertelde, dat bij het kind eener weduwe was, nog vele zusters en broêrs had, ook reeds geld genoeg bijeen had gezameld om naar zijn vaderland terug te keeren, doch dat een straatzanger hem zijn kleinen schat ontstolen had. De schrijver vierde dien avond den knaap en deed hem zijne geschiedenis vertellen; doch aan dezer ontleding wagen wij ons niet.

Indien het u lust deze te kennen, neem dan Boudewijn's *Beelden en Schaduwen* ter hand.

Goeden morgen.

Toe, jongen, vrijf uwe oogen uit!
De zon beschijnt de vensterruit,
De musschen tji'pen op den boom,
Maak u een kruisje frisch en vroom -
    Goeden morgen!

De zwaluw kwettert langs de straat,
De leeuwrik zingt, het vinkje slaat.
De duiven kirren uit het slag
Toe, jongen, bid en groet den dag -
    Goeden morgen!

En liederen galmen schel en luid.
De molen draait, de meulder fluit,
De hanen kraaien langs den stoep,
Toe, jongen, maak u voort en roep -
    Goeden morgen!

Het torenklokje noodt ter kerk.
Eerst God gevierd en dan aan 't werk.
Toe, jongen, loop nu langs de baan,
En spreek uw buurman vroolik aan -
    Goeden morgen!

't Is alles lustig en verheugd,
De grijsheid naast de blonde jeugd;
Toe, jongen, zing gij ook uw lied,
Want alles roept, vanwaar ge ziet -
    Goeden morgen!

Hartelust.

J. BROUWERS, Z.

Nederlandsche roovers.

Wij hebben onze lezers in een vorig nummer met de geschiedenis der boekaniers bekend gemaakt; met de zeeroovers die, onder verschillende opperhoofden, in de 17e eeuw de zeeën waar de spaansche vlag waaide, zoo onveilig maakten. Zooals gezegd is, bestonden de boekaniers uit alle mogelijke natiën, en dewijl de Noord- en Zuid-Nederlanders, in die dagen, als flinke waterratten bekend stonden en het avontuurlijk leven ook velen van hen toelachte, is het niet te verwonderen, dat wij ook landgenoten tusschen hen ontmoeten.

Inderdaad de geschiedenis spreekt van zekeren Van Hoorn, een Oostendenaar, die met het baantje van zeeroover schatrijk werd. Van Van Hoorn's jeugd weten wij niets; hij moet reeds als jongeling een avontuurlijken en speculerenden geest aan den dag hebben gelegd, want een paar honderd rijksdaalders bespaard hebbende, ging hij met eenen kameraad, die even veel bezat naar Frankrijk en, kaperbrieven bekomen hebbende, ving hij op eene visschersboot zijne kaaptochten aan.

Van Hoorn toonde, met een dertigtal gezellen, dat hij een wakkere gast was, kocht te Oostende, zijne vaderstad, weldra een grooter schip en werd de schrik der Noordzee; doch het leed niet lang, zooals maar al te dikwijls gebeurde, of onze Oostendenaar gaf den brui van de vlag en 't was hem gelijk welk vaartuig hij in den kabeljauwskelder bende. De Franschen, door dien kaper zelf aangerand, zonden een oorlogschip uit om hem machtig te worden, aangezien zijne kaperbrieven reeds verjaard waren.

Van Hoorn vond dat de zee voor hem hier niet meer veilig was en liep weldra te Porto-Rico binnen. Hij deed dit fier en ridderlijk, want onder het binnenzeilen gaf hij bevel de trompetten te steken, als om van zijne triomfantelijke aankomst kennis te geven.

Juist zou eene vloot van gallioenen uitvaren, en, na eene onderhandeling met den gouverneur des eilands, werd Van Hoorn aangenomen om tot gids en bewaker dezer schapen, op het zeevlak te dienen. Dat Van Hoorn noch eer, noch goede trouw had, blijkt hieruit dat hij zich, zoo haast de boekaniers zich vertoonden, bij hen aansloot en met hen op den schat aanviel dien hij geroepen was te verdedigen.

Een der rijkste schepen werd buit gemaakt, eenige andere vaartuigen werden verbrand, en men vervolgde geruimen tijd die welke slechts door eene snelle vlucht ontkwamen. Van dat oogenblik was Van Hoorn bij het boekaniersgilde ingcleid, en een zijner stoutste tochten was die tegen het rijke en weelderige Vera-Cruz gericht, hetwelk hij met twaalf honderd kloeke boekaniers aanviel. Onder hen bevond zich de beruchte Laurens De Graaf, een Noord-Nederlander. Deze De Graaf had, evenals Van Hoorn, het bevel over een deel der vloot, welke overigens slechts bestond uit twee fregatten en eenige kleine barken.

Wetende dat te Vera-Cruz twee schepen, met cacao beladen, uit Carracas moesten arriveren, tuigden de boekaniers twee hunner vaartuigen naar spaansche wijze op, en met de spaansche vlag in top. voeren zij weldra de haven binnen. Wel heerschte er tusschen de bewoners eenig vermoeden over de echtheid van die schepen; maar de gouverneur van het fort hield het er voor dat het wel degelijk de verwachte waren.

's Nachts werd echter de stad overweldigd, geplunderd en in brand gestoken. Van Hoorn ging met een geweld te werk dat den bewoner den bangen schrik in het hart joeg. Al wat kostbaar en draagbaar was, werd hem ontnomen. Men was nog volop aan 't plunderen, toen een man op den uitkijk en op een der kerktorens geplaatst,

eene vloot van veertien zeilen signaleerde. Van Hoorn had al het gestolene reeds ingescheepe en wachtte nog slechts naar twee millioen piasters rantsoen; het was hoog tijd wilde hij ontkomen.

Het rantsoen kwam niet, want de muilezeldrijvers, die het geld aanvoerden, vertraagden hunne reis, dewijl zij begrepen dat er den roovers slechts weinig tijd over bleef om zich uit de voeten te maken. Inderdaad, de tijd was kostbaar; in haast voerden de boekaniers nog 1500 slaven of liever gijzelaars aan boord. Tot overmaat van ramp ontstond er twist over die laatsten en deze liep zoo hoog, dat Van Hoorn door eenen sabelhouw aan den arm gewond werd; deze slag werd hem door De Graaf toegebracht.

De boekaniers waren op het punt zich in twee kampen te verdeelen, toen De Graaf den buit verdeelde en het ruime sop koos; een voorbeeld, dat Van Hoorn volgde De laatste stierf echter op reis; het koud vuur was in de wonde gekomen. Wat De Graaf betreft, deze leed schipbreuk en zijn scheepsvolk kwam verbrokkeld te San-Domingo, waar het overschot van het geroofde, zooals gewoonlijk, in de grofste losbandigheid verteerd werd. Wel is waar had Van Hoorn, bij zijn afsterven, zijn schip vermaakt aan zekeren boekanier Grammont, een Franschman, maar toch moet hij zich zeer rijk gekaapt hebben, aangezien zijn weduwe, volgens Turnbury, te Oostende nadien nog in overvloed leefde.

Pater Charlevoix zegt van Van Hoorn, dat hij ongenadig was voor den kanonnier, die, bij het afgaan van een schot, knipoogde. Dien

ongelukkige sabelde hij neêr! Zijn tochtgenoot, De Graaf, was een niet minder stout roover. Men schildert hem af als een lang, blond, knap man, en een zijner eigenschappen was, dat hij veel van muziek hield en zelfs een korps muziekanten aan boord met zich voerde. Dat waren ook gewis de vervroolijkers der gebruikelijke braspartijen.

Omtrent 1686 weduwnaar van eene spaansche vrouw geworden, trouwde Laurens De Graaf eene *française,* die men *Anne Dieu le veut* noemde. Zij was eene vrouw, welke de fransche gouverneur had doen invoeren, om ze aan de jagers en planters uit te huwelijken. Juffer Anne was een recht wild schepsel; evenals vele van hare soort, ging zij ter jacht, reed te paard en vocht met sabel en pistool; dat was eene echte boekaniersvrouw, zoo dacht er De Graaf over.

DE BEGRAFENIS VAN SARA.

Eens, voordat ze getrouwd waren, meende zij door De Graaf beleedigd te zijn; zij eischte eerherstelling en zette den kapitein de pistool op de borst. Gedwongen door zijn lieftallig bruidje, herriep Laurens zijn woord, en het schijnt dat de man zijne toekomende er des te liever om zag.

De Graaf was geruimen tijd kommandant van het roovereiland La Vache en was de schrik der zeeën. In de West-Indische bezittingen was hij algemeen bekend onder

den naam van Lorenzillo. Frank rijk beschermde den kaper, ofschoon hij, omtrent 1696, erg in verdenking stond, betrekkingen met de Spanjaards te hebben aangeknoopt, en inderdaad, deze hadden hem een vice-admiraalschap aangeboden. De Graaf wantrouwde den Spanjaard, die hem meer dan eens met de galg had bedreigd.

Die verdenkingen moeten wel de reden van zijne afstelling als kom-

mandant zijn geweest. Wij vinden hem later als simpel fregatskapitein terug. Hoe is die stoute boekanier, die eene gansche rij feiten in zijn geschiedboek op te teekenen heeft, gelijk de verwoesting van Vera-Cruz, aan zijn einde gekomen? Men weet het niet. Zijne vrouw *Anne Dieu le veut,* werd echter met zijne kinderen door de Engelschen gevangen genomen, en eerst lang na het sluiten van den Rijswijckschen vrede en de pogingen om den boekanier in kolonist te veranderen, in vrijheid gesteld.

EEN KLEINE SAVOIAARD.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(*Vervolg*.)

XI.
Het vroegere leven des vaders.

De twee personen bevonden zich in de kamer met curiositeiten. Op de tafel brandde de lamp. Niemand zou de sprekers daar storen. Overigens, de huisgenooten waren reeds te ruste gegaan.

'Ik kom,' ving mijnheer Van Velthem aan, 'ik kom wel laat om het straks onderbroken gesprek weer aan te knoopen. Ik heb gedacht.....'

'Vergeef mij, mijnheer Van Velthem,' onderbrak de veder driftig; 'ik heb vergeten u, een paar uren geleden, al de stukken van het proces voor te leggen. Doe mij niets van uw besluit kennen' - en Van Leefdael wendde de oogen af, om niets, goed- noch afkeuring, vrijspraak noch veroordeeling, in de uitdrukking van Albert's gelaat te lezen.

'En indien ik verlangde aan de zaak geen gevolg te geven?' vroeg Van Velthem.

'Dan nog zou ik verlangen dat gij mij onder alle opzichten zoudt kennen,' antwoordde de vader, zonder in het minst over de woorden van mijnheer Van Velthem te ontstellen.

Een lichte glimlach speelde om de lippen des jongen mans.

'Ik verlang, mijnheer,' hervatte Van Leefdael, 'dat gij eerst naar mij luistert. Gij hebt recht mijne geschiedenis, voor de wereld, zelfs voor mijne familie een gesloten boek, te kennen. Ik zal kort zijn, doch alvorens te beginnen, verklaar ik u op mijn geweten, dat ik u waarheid, niets dan waarheid zeggen zal. Ga zitten, als ik u verzoeken mag.'

Van Velthem gehoorzaamde aan die uitnoodiging; Van Leefdael nam aan de andere zijde der tafel plaats.

'Ik ontvang u hier, in deze kamer,' zoo ving de vader aan, 'omdat zij meer dan eenige andere van dit huis, met mijn leven in betrekking staat. Ge ziet die schetsen en caricaturen, ge ziet al die rariteiten uit de natuur, ge ziet dat vroolijke en levenslustige portret - dat is, met één woord, mijn jong leven geweest, iets recht fantastisch vroolijk!

'Er lag in mij eene mengeling van vroolijkheid en ernst, van studie en dwaasheid, van godsdienstig gevoel en wereldzin, en nu ik in rijper jaren op dat deel mijns levens neêrzie, vraag ik mij zelven dikwijls af, of ik destijds niet een onopgelost raadsel was. Ik weet waarachtig niet wat ik van mij zelf, in dat deel mijns levens, denken moet.

'Vroolijk en zelfs spottend rolde ik door het leven, doch vergeet niet' dat men vrij spotten kan, als men in weelde en onbezorgdheid leeft.

'Ik had inderdaad aanleg voor de beeldhouwkunst, en had wel verlangd kunstenaar te worden; doch in eene rijke koopmansfamilie, waar niet zelden het goudstuk tegenover eer en aanzien in de schaal geworpen wordt, wordt ook de kunstenaar niet

geacht. Die is, denkt de verrijkte koopman, geen man van conditie.... Koopman of, om het juiste woord te zeggen, ‘geldwinner’ moest ik worden.

‘Dank en hulde echter aan de kunst, want toen het debet op de naden van mijn kleed te lezen stond, gaf zij mij brood!

‘Ik trad in den handel, ik ging ter beurze..... Zie, als daar nu juist de eerlijkste menschen van de samenleving bijeenkomen, 't mogen dan ook mannen van zoogenaamde ‘conditie’ zijn, dan ben ik liever poppenman.....

‘Ik dreef handel, trad in nijverheidsondernemingen, nam deel aan fondsspeculatiën, spoorwegondernemingen en stoombootlijnen en won veel geld. Ik was stout en, ik beken het, soms wel lichtzinnig. Verliezen en winsten wisselden elkander af, en zoo herhaalde malen, dat de eerste schier geene onrust, en de tweede schier geene vreugde meer baarden.

‘Van mijne stoute en gewaagde speculatiën viel ik in mijne kunstenaarsfantasieën, en vergat 's avonds de eerste voor de laatste, totdat ik eens, in het midden mijner zorgelooze liefhebberijen, de tijding ontving dat ik letterlijk geruïneerd was. Nieuws van den dag, zult ge zeggen - en dat is ook zoo!’

Mijnheer Albert wierp een blik van meewarigheid op den ouden heer; deze echter glimlachte, alsof die herinnering hem geen pijn deed.

‘Voor mijne jonge vrouw was die slag een genadeslag; zij, in de weelde opgevoed en geleefd hebbende, zag de oneer en de schande op haren dorpel verschijnen. Ik zelf beken dat ik verpletterd was. In mijne jonge dagen was bankroet nog eene schande; in dezen tijd van..... vooruitgang is dit een zeer gewoon iets, zegt men, en bankroet wordt een zeer..... eerlijk middeltje om zijne lastige schuldeischers van den hals te schudden.’

‘De poppenman lachte.

‘Nu, om 't even. Men wierp mij boosaardig den steen op het hoofd; men verweet mij mijnen lichtzin, mijne kunstdwaasheden - en, goed ingezien, had ik enkel en alleen ongelukkig gespeeld, en zelfs was ik nog de zondebok van een ander; doch laat mij alle derde personen hier ter zijde laten.

‘Ware ik geslaagd, men zou mij als den knapsten financier der beurs hebben uitgeroepen, en iedereen had zich met mij willen vereenigen.

‘Het tegendeel was nu waar, en nooit heb ik eene zoo groote verlatenheid rondom een gevallen geldman gezien, als rondom mij. Och, ik zelf deed die leegte door mijne afzondering aangroeien.

‘Ik haatte de menschen, vooral de *eerlijke* menschen der beurs, want ik bemerkte dat ik eigenlijk door hen in een afgrond van jammeren en ellende was gestort en terwijl ik arm was, velen integendeel, juist door mijn ongeluk, rijk geworden waren. Zoo gaat het! En weet ge wel wat het zonderlingste van al is?

‘Dat die, welke door het ongeluk van anderen rijk worden, juist het hardst schreeuwen tegen dat ongeluk of tegen de ‘schelmerij,’ zooals zij het noemen.

‘Tartuffe op de beurs’ was een heerlijk stuk, waarmeê ik menig pond sterling gewonnen heb: het was zoo wat mijn eigen wedervaren.

‘Neen, ik was zoo plichtig niet als men zegde; maar zij, die mij bestolen, hadden er belang bij mij te beschuldigen, mij te verpletteren, om hun eigen misdrijf te doen vergeten.

‘In Antwerpen blijven, was voor mij eene onmogelijkheid; mijn crediet was dood, mijn hart was gekrenkt, mijn gemoed vergald; ik besloot naar den vreemde te gaan, naar Engeland, naar de Indiën, naar Australië - overal, waar ik geld verdienen kon, om mijne fortuin te herstellen. Doch, mijne vrouw, mijne twee kinderen!

‘Lief had ik hen, liever dan de klopping van mijn hart. Ik herinner het mij nog, toen ik op een avond wegging, hoe ik mijne twee meisjes rustig slapend in hun bedje zag liggen! Ik kuste haar zacht; het hart brak mij en toen ik op den dorpel van het huis stond, bezweek schier mijn moed.....’

Van Leefdael zweeg een oogenblik; de herinnering aan dien avond deed hem nog leed.

‘Ik was met mijne vrouw overeengekomen, als verkenner naar Engeland te gaan en vandaar misschien naar de Indiën; ik nam het voornemen op, mij een nieuw leven te scheppen en later met vrouw en kinderen naar dat nieuwe vaderland over te steken.

‘Wat had ik hier nog te doen in eene wereld, welke mij den steen toewierp?’

‘Vergeef mij,’ onderbrak hem mijnheer Van Velthem, 'u zegdet dat gij de zondebok waart van anderen.....’

‘Voorzeker, doch, ik herhaal het, laat de derde personen en vooral de dooden rusten.’

‘Men heeft u dus zeer ondankbaar behandeld?....’

‘Volgens mij, ja; maar hoe zoudt gij over die bijzonderheid kunnen oordeelen, dewijl er geen tegenspreker aanwezig is, die ook zijne denkwijze doet gelden?’

‘Is er onkieschheid in gelegen ook deze bijzonderheid te kennen?’

‘Neen, ik wil ze u gaarne doen kennen. Gansch het plan der speculatie, die ons ten onder bracht en vele anderen met mij, was dat van een vriend mijns vaders; hij was een slim man, want, te lang, om te melden, toen de speculatie mislukte, was hij schier voor niets in de

zaak betrokken en behield hij alleen zijne fortuin. Integendeel....'

De spreker hield eensklaps op en hervatte na een poos:

'Vindt gij het juist wel zeer christelijk, hier, zonder tegenspraak te beschuldigen? Neen, niet waar?'

'Indien het tot uwe verontschuldiging kan dienen.'

'Wat voorbij is, is voorbij en ik kom liever op die zaak niet verder terug. Dat zij, die de fortuin hebben weten te bewaren, er gelukkig meê zijn, zoo het God belieft..... Ik vertrok, 't Was, nooit zal ik het vergeten, nu vijftien jaar geleden, op een Novemberavond. Alleen, met het hart gebroken, ging ik langs de huizen en, onder de brandende gaslantarens door, naar het station.

'Ik stapte zonder op te zien voort. Op het gaanpad, dat ik volgde, werd mij plotseling de weg versperd door een tweespan, dat uit eene koetspoort kwam; ik hief het hoofd op en zag juist den persoon, voor wien ik zooveel leed, in gezelschap van eenige dames, die allen lachend en vroolijk naar een gemaskerd bal reden, en toen ik het oog in den gang van zijn huis waagde, sprong mij de weelde en de pracht nog meer in het oog.

'Doch waarom dat spookbeeld weêr in mij wakker geschud! Zie, als ik van dien man spreek, word ik hatelijk, bitter, vervelend voor anderen!

'Ik ging te Oostende aan boord der stoomboot om naar Dover over te steken. Het was ruw, slecht weêr. In mijne reisdeken gewikkeld, had ik op het dek willen blijven, juist om alleen te zijn, doch de golven bruisten en sprenkelden hun nat zoo hoog op, en de wind met sneeuw en hagel gemengd, was zoo snijdend, dat ik naar beneden moest gaan.

'Ik ging echter niet in het salon; daar zou ik wellicht personen van kennis ontmoeten, met wie ik kon gedwongen zijn een gesprek aan te knoopen. Ik ging naar de tweede plaats, waar, rondom een gloeiende kachel en op houten banken zittend en liggend, eenige personen uit de volksklasse vertoefden.

'Op de banken lagen zwaarlijvige, gebaarde en ronkende ossenkoopers en matrozen; naast hen zaten vrouwen, in verkleurde sjaals gebakerd, slapend en met het hoofd naar beneden, en aan de tafel een oud, mager kereltje, met perkamenten gezicht, lange, witte haren, scherp geteekend gelaat en schuwe oogen, welke laatste door een kleinen, lagen hoed met breede randen beschaduwd waren.

'De tamelijk lauge jas was hoog toegeknoopt, en terwijl de twee ellebogen op de tafel leunden, was de rechterhand op de borst in den jas verborgen.

'Het kereltje lag daar over de tafel en onder zijnen hoed glurend, als een vos of een lynx te loeren; zijn vinnig oog rustte op mij toen ik binnentrad en scheen mij te onderzoeken.

'Ik zette mij ter zijde neêr en het oog onder den hoed volgde mij. Drommels, dacht ik eerst, die kleine ziet me zoo scherp aan, alsof hij een schuldeischer van mij is, of wel een soort van deurwaarder met een exploit in den zak.....

'Niets te doen en geen lust tot slapen hebbende, trachtte ik dien man te doorgronden, en kwam welhaast tot het besluit, dat een felle achterdocht het oude kereltje moest bemeesterd hebben. Dat las ik in zijne houding, in zijn dwalend oog, in de saamgenepen linkervuist, die op de tafel rustte.

'Wat omklemde de rechterhand, die voor in den toegeknoopten jas gestoken was? Eenig wapen misschien? Waarom was die man nu onrustig? Had hij misschien iets

op het geweten? Zat hem ook het fatum op de hielen? Of wel was hij gelukkiger dan ik, en had hij waarden in bezit?

'Allengs bedaarde zijn oog, werd zijne houding minder verdedigend en scheen hij in mij veeleer een vriend dan een vijand te zien. Hij knikte mij toe en vroeg of ik engelsch sprak.

'Ik schoof naderbij en wij knoopten een gesprek aan: hij kwam uit Duitschland en ging terug naar Londen, waar bij woonde.

'Wij dronken grog en werden vertrouwelijker, en het kereltje onderging een volslagen verandering: van somber en achterdochtig, dat hij eerst was, werd hij nu vroolijk en luimig.

''t Was misschien ook de invloed van den grog.

'Weldra zegde ik, dat ik Van Leefdael heette; hij, dat men hem Mr. Craw noemde; ik, dat ik handel dreef, hij, dat hij zich met alle soorten van kunsten bezighield, en dat woord 'kunsten' was mij welkom.

'Bij voorbeeld, zegde hij lachend, mijne hand grijpend en op de lijnen in deze starend, lees ik hier dat gij een gevallen koopman zijt, dat ge vroeger rijk, geëerd waart, crediet hadt en nu vrouw en kinderen verlaten hebt, om elders fortuin te zoeken.....'

'Ik trok huiverig mijne hand terug en staarde het oude kereltje vlak in het oog; Mr. Craw lachte fijn spottend.

'Hij kreeg iets zoo scherps in de uitdrukking van zijn wezen, dat ik een oogenblik aan de kwade hand geloofde.

'De ontzetting had slechts een oogenblik geduurd; ik herwon al mijne tegenwoordigheid van geest, en stoutweg greep ik op mijne beurt zijne hand en zegde vroolijk:

'En nu uwe beurt. Gij komt uit Duitschland.....'

'Dat heb ik u gezegd,' en het kereltje lachte.

''t Is slechts gezegd bij wijze van inleiding.'

''t Zij zoo, wat verder!'

'O, ik versta de kunst wonderwel.'

'Wij zullen zien.'

'Gij zijt doodelijk ongerust,' ging ik voort.

'Mr Craw lachte niet meer.

'Uwe rechterhand, daar in uwen jas gestoken, rust op iets zeer kostbaars.....'

'Mr. Craw werd weer even onrustig als een oogenblik te voren.

'Dat kostbaar iets.....'

'Stil, spreek zachter,' mompelde het kereltje.

'Bah, ze ronken allen! Dat kostbaar iets zoudt gij verdedigen met.....'

'Mr. Craw trok plotseling de hand terug en mij met eene bange uitdrukking aanstarende, mompelde hij:

'Hoe weet gij dat alles?'

'Hoe kent gij mijne geschiedenis?'

'Ik heb ze straks door twee passagiers hooren fluisteren, toen ge voorbijgingt.'

'Ik heb uwe geschiedenis gelezen in uwe houding, in uwen oogslag, in elk uwer bewegingen, in het vastmetselen uwer hand, in den toegeknoopten jas.'

'Dan zijt gij knapper dan ik,' mompelde het kereltje. 'Gij zult mij immers niet verraden, niet waar?'

'Aan wien?'

‘Aan iedereen, aan die groote, ruwe kerels daar, die onbeschaamde vrouwen ginds,’ fluisterde hij; ‘zij zouden den ouden Craw zijn klein schatje kunnen afnemen, dat hem een verre bloedverwant heeft achtergelaten.’

‘Wees gerust, ik zal u beschermen!’ zegde ik lachend. ‘Top daarop!’-

‘In alle geval, gij hebt een scherp oog,’ zegde het kereltje, eenigszins gerustgesteld; ‘gij hebt een vlugge hand, gij spreekt het engelsch zeer vloeiend. De oude Craw zegt het u, gij zult in Londen eene schoone duit kunnen verdienen en misschien wel fortuin maken.’

‘En waarmeê dan?’

‘.Ja, dat weet ik nu voor het oogenblik niet juist te zeggen, er zijn zoovele middelen om geld te winnen in Londen. Als gij eens uwe droomen van scheepsladingen met shillings hebt zien verdwijnen, kom dan eens bij den ouden Craw en wie weet, of hij u nog niet goeden raad geven kan.’

‘Ik hoop,’ zegde ik, ‘er geen gebruik van te maken, maar ik zal Mr. Craw wel een bezoek brengen.’

‘'t Zal mij aangenaam zijn, al zult ge juist bij mij op geen smyrnasche tapijten loopen.... Doch vergeef me, ik wek misschien hierdoor droevige herinneringen op, en, geloof me, dat was mijn inzicht niet.’

‘Wees gerust. Ik ben tamelijk filosoof.’

‘Dat is altijd voortreffelijk als de duivel ons in 't oor nijpt; doch ik vergat u te zeggen, waar gij mij in Londen zoudt kunnen vinden.’

‘Dat is zoo.....’

‘Kent gij Londen?’

'Tamelijk wel.'

'Overigens.....' en iets mompelend, dat ik niet verstond, trok Craw een zakboekje uit, schreef met een potlood een paar woorden op een los blaadje, en gaf mij dit.

'Ik wierp een oogslag op het papiertje en borg het in mijn zak, niet denkende dat ik ooit dien handkijker zou hebben teruggezien.

'Het *beware of pick-pockets male and female often well dressed* kwam mij zoo wat in het geheugen; doch ik wilde mijn tijd korten en vergeten, en daarom was mij Mr. Craw welkom. Overigens, als men in een toestand verkeert zooals die, welken ik u doe kennen, verlaat men in zekere gevallen, spoedig een verwaand maatschappelijk standpunt.

'We dronken heel de rest van den nacht grog, en waren de beste vrienden van de wereld toen de morgen door de grauwe wolken brak.

'Craw was wel het wantrouwigste schepsel, dat ik ooit ergens ontmoet had, doch naar gelang wij elkaar leerden kennen, werd hij ook zoo vertrouwelijk, dat hij mij alles zou hebben willen vertellen, had ik slechts tot in zijn hart willen doortasten. Die moeite deed ik echter niet.

WAAR IS DE VADER? - 'Op de banken lagen zwaarlijvige, gebaarde en ronkende ossenkoopers.....'

'Het was alsof ik Craw een onmetelijke dienst had bewezen, met mij bij hem aan te sluiten, en omdat ik mij aangeboden had hem desnoods te beschermen, tegen al wie het op zijn kleinen schat had gemunt.

'Toen wij te Dover aan land stapten en naar Londen stoomden, klampte Craw zich als het ware aan de slippen van mijnen jas vast, kroop achter mij in hetzelfde rijtuig, vestigde zich dicht bij mij in een hoekje en herwon slechts zijne kalmte, toen wij aan 't vliegen waren en hij de overtuiging had, dat ik hem niet meer kon ontsnappen.

'Had ik Craw, volgens zijne denkwijze, eene dienst bewezen, dan ook was ik hem dankbaar; hij had mij afleiding gegeven en ik had een oogenblik mijn leed en mijne eenzaamheid kunnen vergeten.

‘Alleen, alleen zijn in de wereld! Verre van de overige wezens, die u, lief hebben en die u niet veroordeelen!.... dat lijden kent gij niet, mijnheer Albert, en ik wensch er u geluk meê.’

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus n°. 9.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen om een der vorige Jaargangen van de

BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koopen voor fr. 2.50 in plaats van fr. 7.80.

[Nummer 49]

Adolf Dechamps.

In Adolf Dechamps, broeder van Zijne Eminentie den kardinaalaartsbisschop van Mechelen, heeft België en de katholieke Kerk een groot verlies geleden, en in de geschiedenis zal de naam van den grooten staatsman en schrijver immer eene der glansrijkste plaatsen blijven beslaan.

ADOLF DECHAMPS.

Adolf Dechamps werd den 17 juni 1807 te Melle, niet verre van Gent geboren. Met zijn broeder Victor-August, den tegenwoordigen kardinaal, deed hij zijne eerste studiën te Seneffe, onder leiding van zijn vader, en voltooide die later te Brussel.

Op zijn 23e jaar brak de omwenteling van 1830 los, en Adolf Dechamps, in het katholicism opgevoed, ondersteunde die beweging, omdat hij uit deze de vrijheid voor zijne godsdienstige gevoelens meende te zien geboren worden. Hij schreef, met dit doelwit, in de *Emancipation* en het toenmalige *Journal des Flandres.*

Reeds in 1834 werd Adolf Dechamps tot volksvertegenwoordiger te Ath gekozen, en pas had hij den voet in die vergadering gezet, of hij erlangde daar een gansch bijzonderen invloed; zijne deelneming aan de beraadslaging over de wet ter inrichting der gemeenten en hooger derwijs, deden hem dien invloed verwerven.

In 1841 werd Dechamps benoemd tot gouverneur van belgisch Luxemburg, en vervulde later voor België eene belangrijke hand elszending bij het fransche hof. In 1843 trad hij op als minister van Openbare Werken, in het gemengd kabinet, waarvan M. Nothomb het hoofd was, en bracht veel bij tot de uitbreiding van het belgische spoorwegnet.

Toen M. Nothomb, na de kiezingen van 1845, vervangen werd door het ministerie Van de Weijer, aanvaardde Dechamps de portefeuille van Buitenlandsche Zaken en

bleef die behouden toen het uitsluitend katholiek kabinet De Theux gevormd werd. Het was Adolf Dechamps die allengs debescherm-rechten deed vallen, en ons met de groote industrieele volken in bondgenootschap deed treden.

Tot in 1847 bleef Ado'f Dechamps in het kabinet; op dat tijdstip trad graaf De Theux af. Van het bewind verwijderd, hield de geniale staatsman moedig den strijd vol tegen de doctrinaire partij, zoowel in de Kamer als vertegenwoordiger van Charleroi, als in de drukpers, namelijk als redacteur der *Revue de Bruxelles.*

In dit tijdschrift leverde hij een artikel, in antwoord op een artikel van Joffroy, in de *Revue des deux Mondes* opgenomen, onder den titel van *Comment les dogmes finissent;* Adolf Dechamps gaf aan dat antwoord den titel van *Comment les philosophies finissent,* en de opgang welken het maakte beschaamde den aanrander.

De pen van Adolf Dechamps stond immer ten dienste der katholieke belangen en zijne werken zullen steeds de schoonste bladzijden blijven, welke ter verdediging van dit goddelijk grondbegin geschreven zijn. In 1859 verscheen van zijne hand *le second Empire, Dialogues politiques;* in 1860, *l'Empire et l'Angleterre;* in 1865, *Jules César, l'Empire jugé par l'Empereur, la Convention de Gastein, la France et l'Allemagne;* in 1866: *les Partis en Belgique et le nouveau Règne,* enz.

In 1864 viel het ministerie Frère onder het gewicht der impopulariteit en de liberale pers zelf herademde bij dien val, te weeg gebracht door de beweging van Antwerpen tegen de forten en de militaire dienstbaarheden. Adolf Dechamps was een bewonderaar van de antwerpsche oppositie; hij werd, na eene langdurige krisis, geroepen om een ministerie te vormen en bood den koning een programma aan, dat met de staatkundige wenschen van Antwerpen overeenstemde.

Het ministerie, door Adolf Dechamps gevormd, was aangenomen, doch de koning had geen ooren naar de vermindering van den kiescijns, door den heer Dechamps voorgcsteld, en in zake van princiepen kende deze geen wijken of plooien.

Het ministerie Frère, ofschoon machteloos, wilde zich nog aan het bewind vastklampen; het vroeg de ontbinding der Kamers en die ongehoorde maatregel werd aan de doctrinaire partij toegestaan. Al de pogingen werden nu tegen den *leader* der wijselijk vooruitgaande katholieke partij aangewend; wat tegen de kandidatuur van Adolf Dechamps te Charleroi ingespannen werd, zal nooit vergeten worden en ook nooit tot eere strekken aan de doctrinaire partij.

De grootste staatsman van België, de kolos waarvoor de heer Frère verbleekte, viel in dien strijd, en de luiksche leider had hem dus in de Kamer niet meer te vreezen.

Den 29 augusti 1864 waren de katholieken te Mechelen in kongres vereenigd. Wij herinneren ons het plechtige, het hartbegeesterend oogenblik toen Adolf Dechamps de zaal binnen trad. Beroemdheden uit het katholieke België, uit Frankrijk, Nederland, Duitschland en Italië waren daar vereenigd: allen stonden recht en jubelden den staatsman toe, die, zooals wij zegden, door de kleingeestige, doctrinaire intrigues gevallen was. Een dergelijk oogenblik moet veel ontgoocheling hebben uitgewischt, veel leed hebben doen vergeten.

Tot in de laatste dagen van zijn leven werkte Adolf Dechamps in dagbladen en tijdschriften. Veel heeft hij geleden in zijne eerlijke gevoelens en in zijne fortuin; maar kalm en vreedzaam was de avond zijwe levens. Hij betrouwde op een beter leven, op God en stierf in zijn kasteel van Scailmont, in bijwezen van zijn broeder, den edelen prelaat kardinaal Dechamps. Zijn naam zal altijd bij ons in zegening blijven.

Het huis van Jacques Coeur.

Jacques Coeur, van Bourges, is een der meest gekende figuren in de geschiedenis van Frankrijk. Mathieu de Coucy, een zijner tijdgenoten, roemt hem om zijn verstand, zijne kloekmoedigheid en zijn edel gedrag. *Argentier* des konings, was hij een man

van aanzien; hij had daarenboven een aantal schepen, door welke hij grooten handel dreef tot in Barbarije en Babylonië, en hield er zoo wat driehonderd factors op na.

Voorwaar, die eenvoudige burgerman had meer bedienden dan *le petit roi de Bourges,* zoo noemde men Karel VII, soldaten had, toen deze van stad tot stad ronddoolde, en gelukkig dat Jacques Coeur hem met zijne beurs en zijn verstand ter hulp kwam.

Ja, het was door het geld van Jacques Coeur, even als door den mysterieuzen heldenmoed van het heilige meisje, hetwelk men Jeanne d'Arc noemt, dat koning Karel VII Engeland belette Frankrijk te overweldigen.

Rekent nooit op koninklijke dankbaarheid! staat er ergens geschreven, en men zou aan de waarheid dier woorden gelooven, indien men nagaat welk lot Jacques Coeur en Jeanne d'Arc te beurt viel.

Karel VII zag de moedige maagd in de handen der Engelschen vallen, en hij waagde, onbegrijpelijk! niets om zijne weldoenster uit de handen harer beulen te verlossen. Jeanne d'Arc werd door de Engelschen ter dood gebracht, en Jacques Coeur? Persoon en goederen leverde de koning aan zijne schraapzuchtige raadsheeren over, en nadat deze Jacques Coeur verrader hadden verklaard, verdeelden zij onderling zijne geplunderde rijkdommen.

Meer dan dat, Jacques Coeur werd in een donkeren kerker gesloten, en toen hij uit dezen ontsnapte, vluchtte hij naar Rome en plaatste zich onder de bescherming van den H. Vader, die hem het bevel opdroeg over eene expeditie tegen de Turken. Jacques Coeur vestigde zich in het eiland Chio, hervatte den handel, herwon eene schitterende fortuin, maar vergat toch de ballingschap en het onrecht niet hem aangedaan.

Het huis van den grooten burger, dat nog te Bourges bestaat, is de eigendom van het fransche gouvernement. Het is een der schoonste typen van bouwkunst uit de 15^{e} eeuw.

Elisabeth en Maria Stuart.

Schiller legt, in zijne tragedie, aan de wraakzuchtige Elisabeth de volgende woorden in den mond;

> *Nein, diese Furcht soll endigen!*
> *Ihr Haupt soll fallen. Ich will Frieden haben!*

Ja, hoe onplichtig ook, Maria Stuart moest vallen, moest uit den weg worden geruimd. Dat was door Elisabeth besloten, en zij huichelde somtijds slechts, om, zoo mogelijk, de schandvlek van haren naam te weeren en aan hare tijdgenooten en het nageslacht te doen gelooven, dat zij niet plichtig was aan den moord van hare ‘lieve zuster.’

Onze reeks artikels over die twee vorstinnen, in den tegenwoordigen jaargang verschenen, hebben overigens onzen lezers volledig ingelicht; zij deden zien hoe onplichtig het slachtoffer, hoe plichtig de vrouwelijke beul is geweest; en hoe Elisabeth zich moge verweerd hebben om het doodvonnis niet ten haren laste te doen vallen, wordt zij meer en meer om die afschuwelijke dood, door engelsche protestanten zelven, gebrandmerkt.

> *.....Ich will Frieden haben!*

Deze woorden legt Schiller aan Elisabeth in den mond; doch de moord geeft geen vrede: wel integendeel. Het was de booze geest welke haar toefluisterde, dat zij dan

eerst gelukkig zou zijn, wanneer de koningin van Schotland uit de baan geruimd was, en Elisabeth geloofde die influisteringen.

Toen echter eens de misdaad gepleegd was, rezen de spooksels der foltering voor die rampzalige koningin op, en hoe verder zij in jaren vorderde, hoe talrijker het heir der mishandelden, gemarteldèn, bestolenen en vermoordden werd, en indien men onze studie over die 'moeder van het protestantism' wil herlezen, zal men zien dat hare dood in haar paleis folterender en vernederender was, dan die van Maria Stuart op het schavot.

De beul in haar binnenste was ongenadiger dan die welke Maria Stuart het hoofd afsloeg, en het nageslacht neemt nu, meer en meer, de rol van den inwendigen beul over en nagelt, op zijne beurt, den naam der machtige dochter van Hendrik VIII en van Anna Boleyn, aan de schandpaal.

'Quare fremuerunt.'
De tweede harpzang Davids, metrisch bewerkt en op het Pausdom toegepast.

Wat toch siddert ge en woelt, ontstoken in razende woede,
Volken, gemerkt alreeds door den wrekenden vinger des Heeren?
Wat toch knarzelt ge en grijnst, o machtlooze machten der aarde?
Wat toch stookt gij 't vuur dat den eigenen boezem u blakert?

Ha! snelt saam, snelt saam, gij koningen, keizers der wereld!
Wriemelt en wroet in 't slijk - uw slijk, - o gemaskerde wormen!
Wriemelt en wroet! gij waant Gods troon aan brokken te beuken, -
Gods onwrikbaren troon op de eeuwigheid zelve gegrondvest;
Tierende steekt gij den klauw naar den Heer en naar zijnen Gezalfde!

Hoort! hun strijdzang klinkt als een koor van grimmige duivelen:

‘Makkers, te wapen!
't Vaandel geheven!
Ons is de wrake!
't Uur der verlossing,
't Uur der vrijheid,
Daagt aan de kim.

‘Makkers, te wapen!
Wringt u de keten
Moedig aan stukken;
Mannen, te lang reeds
Kromdet ge, als slaven,
Needrig uwen rug.

‘Makkers, te wapen!
't Juk van den schouder, -
't Juk des Gekruisten; -
Drage 't wie lust heeft,
Ons is de vrijheid!
Weg met het kruis!

‘Makkers, te wapen!
Ons is de wrake!
Dood aan de dweepers!
Dood aan den dwingeland!
Ons is de vrijheid!
Weg de tiraar!’

Ze is te vergeefs, die woede. Van uit der Hemelen diepte,
Waar, op den regenboog, de ontzaglijke Almacht zetelt,
Glanzend omgord van licht, - daar spot met het knarzen van Satans
Lijftrawanten de Heer, en bedreigt met wraak en vernieling.

Zijne vervaarlijke stem - de rollende, raatlende donder, -
Zal aan den aterling de woede Jehovahs vermelden;
En zijn doodende blik - de flikkrende, flakkrende bliksem -
Zal aan den aterling, in zijne woede, den schedel verplettren.

‘Mij, mij heeft - zoo spreekt de Vader der kristene scharen -
God als koning gesteld op 't zevental heuvlen van Rome;
En Gods.woord zal steeds van 't zevental heuvlen van Rome,
Galmen door gansch 't heelal, wat ook de verworplingen vloeken!’

‘Volken, tot mij sprak God: Laat u geen vreeze den boezem
Foltren; gij zijt mijn zoon; zooals een teedre moeder
't Wichtje bemint, dat zij slechts heden baarde, zoo draag ik
U aan 't hart, en ja, met oneindig meerdere liefde.

‘Vraag, wat ge wilt van mij. Ik zal uw grenzen verbreiden
Over het gansche heelal; de volken, ten erf u beschoren,
Nog in de boeien geklemd van Satan, en droevig verstoken
Van mijn zaligend licht, u schenken, en tevens den trotschen
Nek, van wie u belaagt, tot onder uw voeten verneedren.

‘Diep rampzalige rot!.... Zij willen, verwaten en woedend,
Met uw kudde gedwee den staf niet kennen des Herders;
Dat zij dus hun trotsenden nek voor de ijzeren roede
Buigen van uw gerecht, en dat, als vaten van kleiaard,
In uw gramschap, uw hand hen allen verbreke, vergruize!

‘Hoort, dolzinnig geslacht, en begrijpt die dondrende woorden;
Gij, die het aardrijk richt, o begrijpt de stemme des Heeren;
Koningen, spot niet, neen! met den roep des Heeren, den laatsten;
Siddert! het wraakuur slaat, en het wraakvuur bliksemt u neder!’

‘Stort aan den Opperheer een smeekende bede om verzoening:
Goed en erbarmend van hart, Hij zal u ontvangen in vrede.
Nimmer versmaadt Jehovah de bee van rouwende zielen.....
Dient in vreeze den Heer, en verblijdt u met heilige siddring.

‘Hult u in 't boetgewaad, bestrooit u den schedel met assche,
Grijpt naar de tuchtroê, rijt u ten bloede den wroegenden boezem,
Eer des Almachtigen woede uw plichtige hoofden verplettre,
Eer des Almachtigen woede u Hades vlammen ten prooi smijt;
Driemaal vreeselijk is, in haar wraak, des Almachtigen woede.....

‘Volkeren, volkeren, vreest! Zijn toorn zal spoedig ontblaken
Over de wereld; de dag Jehovahs nadert verdelgend.
Bliksemend zal hij zijn hand, bij 't raatlende brommen des donders,
De aarde, van euvelen zat, op haar polen beroeren en schokken,
En in het diepste der hel de trawanten verplettren van Satan.....
Zalig allen alsdan, die betrouwen op Gods genade!’

S. DAEMS,
der abdij van Tongerloo.

Florence in de XIV. eeuw.

In 1343, zeggen Villani, twee gebroeders-historieschrijvers in de XIVe eeuw, beliep het totaal der jaarlijksche ontvangsten in Florence, 604.850 gouden florijnen (een florijn moest de waarde van de venetiaansche dukaat benaderen). De gewone uitgaven gingen echter de 68.000 florijnen niet te boven; maar de oorlog verslond toen reeds de rest; die met Lombardië kostte in twee jaar, niet minder dan 600.000 florijnen.

Tusschen de ontvangsten figureert het octrooi (in- en uitvoer van eetwaren) voor 90.000 florijnen; het derde van de waarde des wijns voor 58.500 fl.; het zout (aan 40 stuivers het schepel voor de burgers en aan 20 stuivers voor de boeren) voor 14.250 fl.

Het enregistreeren der kontrakten leverde 11.000 florijnen op; meel en mout 4.250 fl.; de huurprijzen 4.250 fl.; de slachterij in stad 15.000 fl.; de uitgaven voor den militairen dienst 7.000 fl.; de machtiging om wapens te dragen (aan 20 st. per hoofd) 1.300 fl.; de belastingen op de burgers die buiten wonen, op de landgoederen en de vischvangst 300,000 fl.

In de uitgaven merkt men op: het salaris van den podesta en dezes familie, 15.250 florijnen; dat van den uitvoerder der bevelen van het gerecht tegen de grooten 4.900 fl.; dat van den bewaarder des volks en den toezichter der bannelingen, met 50 paarden en 100 voetgangers, 26.000 fl.; dat van den overheidspersoon voor de pracht der vrouwen 1.000 fl.; voor de tafel der priors in het paleis 3.600 fl.; voor het voedsel der leeuwen, verlichting en verwarming van het paleis 2.400 fl. Voor het onderhoud van 600 nachtwakers, 10.800 fl.; voor traktement van boodschappers en spions 1.200, en voor de afgezanten 15.000 fl.

Ten gevolge van den oorlog van Lucca (1345) werd de openbare schuld van Florence op 504.000 gouden florijnen bepaald. Iedere maand trok ieder schuldeischer den intrest van 1 denier per pond. De hem ter hand gestelde schuldbrief mocht in een andermans bezit overgaan en werd zonder moeite verhandeld.

Men ziet dat het mekanism van staatsschuld en renten reeds voortreffelijk in Toskane, en dit vijfhonderd jaar geleden, in werking was.

De republiek telde 170.000 zielen; de stad 90.000 inwoners, waarvan 15.000 tot eene vlottende bevolking behoorden. In Florence telde men 25.000 mannelijke personen van 15 tot 70 jaar, waarvan 1.500 edelen, in staat de wapens te dragen. Er werden jaarlijks 5.800 kinderen geboren, 400 jongens meer dan meisjes; 9.000 kinderen der twee geslachten konden lezen; 1.000 à 1.200 leerden tellen in de zes scholen, die voor wat wij het middelbaar onderwijs noemen, bestemd

waren; 500 à 600 leerden in de vier groote scholen (secondair onderwijs) de spraakkunst en de logica.

Florence telde 110 kerken, waarvan 57 parochie-kerken; 5 abdijen; 24 vrouwen- en 10 mannenkloosters; er bestonden 30 godshuizen met meer dan 1.000 bedden voor de armen en de zieken.

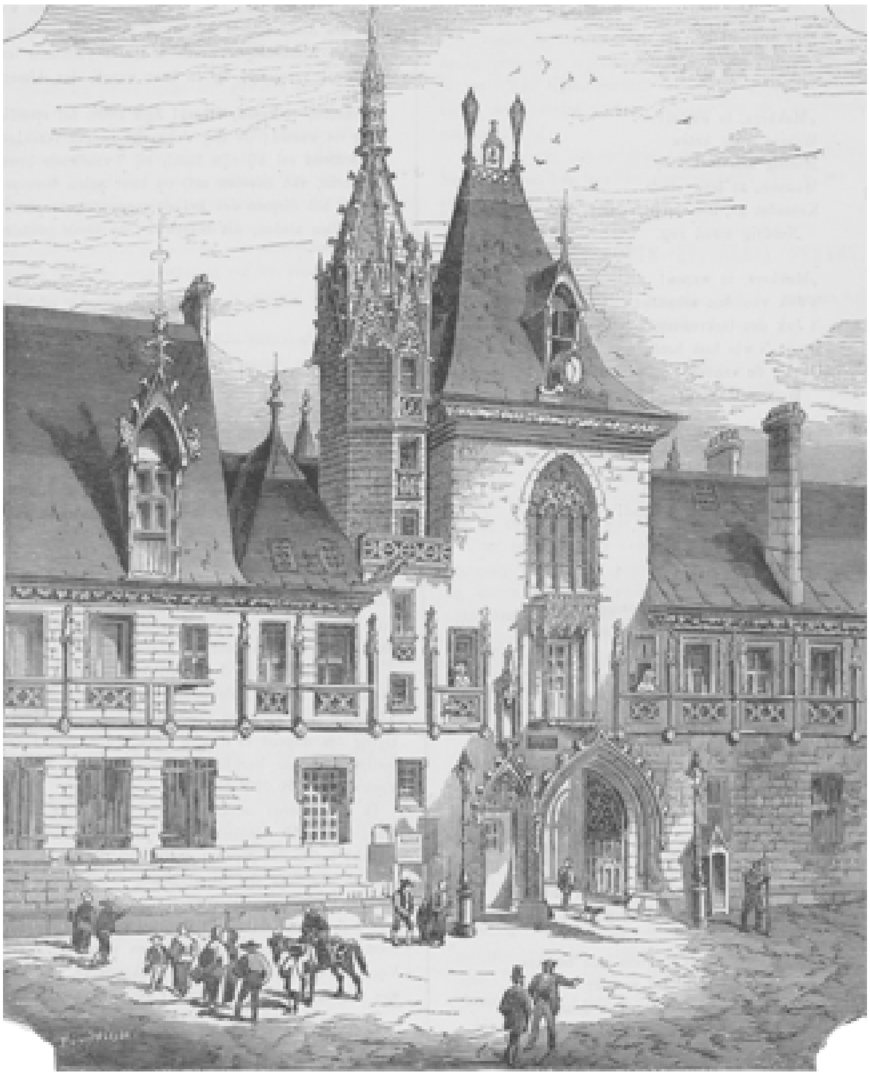

HET HUIS VAN JACQUES COEUR.

Het gezag werd over het algemeen uitgeoefend niet door de aristocratie van geboorte, maar door de rijke burgerklasse, welke men popolo grasso noemde. De florentijnsche bankiers speculeerden op de stoutste wijze en leenden, tegen hooge intresten, aan al de vorsten der Kristen-wereld. Toen echter de koning van Engeland, door den oorlog met Frankrijk verarmd, in 1338 weigerde zijne verbindtenissen met het huis Peruzzi, aan hetwelk hij 1.365.000 fl. schuldig was, te voldoen; en toen in 1345 diezelfde vorst, aan het bankiershuis Bardi 900.000 fl. schuldig zijnde, te kort kwam aan zijne betaling, werd de florentijnsche rijkdom erg gekrenkt, en jaren nadien bleef de stad nog onder dien noodlottigen slag gedrukt. Een aantal huizen staakten, ten gevolge van die bankbreuken, hunne betalingen.

Bardi gaf slechts 9 stuivers, 3 deniers per pond; de Peruzzi's leverden slechts 4 st., en nog was die som genomen op hun persoonlijk actief.

De sprinkhanen.

Wanneer wij een artikel over de sprinkhanen lezen, geven wij er juist niet veel acht op, omdat wij ons moeielijk de verwoestingen kunnen voorstellen, die dit diertje aanricht. Doch men vergete niet, dat men in het Zuiden niet te doen heeft met den kleinen groenen sprinkhaan van hier, en het getal ook in geene evenredigheid komt.

De sprinkhaan *(criquet),* die achtste plaag van Egypte, vindt zijnen oorsprong in Arabië en Tartarië en wordt, eens tot groeikracht gekomen, met den westewind naar Afrika en niet zelden naar Europa overgevoerd. Verbeeldt u dat, als dergelijke wolk aandrijft, de hemel letterlijk zwart, dat de zon er door bedekt is en zich op den grond

eene schaduw verspreidt, als welke van een dik en ondoordringbaar uitgespreid doek zou voortkomen.

ELISABETH TEEKENT HET DOODVONNIS VAN MARIA STUART.

Millioenen, neen, milliarden sprinkhanen zijn daar verzameld, en hunne aankomst, ten gevolge van het vleugelgegons, zou inderdaad aan een grooten waterval doen denken. Eensklaps stort die zwarte en onheilspellende wolk neêr, omvat met een zwart baarkleed boomen, velden, grond - kortom, alles, en wat een oogenblik nog als een oasis den reiziger toelachte, is plotseling kaal geschoren.

Geen blad, geen vezel blijft er aan de takjes; het koren is letterlijk tot aan den grond afgeknaagd. Is alles weggemaaid, geknakt, gebroken en verslonden, dan bonst die wolk weêr in de hoogte en drijft verder en verder; doch waar zij geweest is, blijft er niets over dan honger, armoê en wanhoop, en niet zelden eene besmettelijke ziekte.

Immers, als de duizend-millioenen sprinkhanen van honger sterven, blijven hunne rompen ten gronde liggen en er ontstaat, door de brandende hitte der zon, een bederf, dat een ongelooflijken stank verspreidt.

Vallen de sprinkhanen in zee op een schip, dan wordt dit letterlijk zwart overdekt; het scheepsvolk verplettert ze met milliarden, en misschien, indien zij de oostersche lekkernij kenden, zouden zij er zich op vergasten, evenals de kalif Omar-ben-el-Khottal, die de sprinkhanen als eene buitengewone fijne spijs nuttigde. In alle geval worden de sprinkhanen in het Oosten, zoowel versch als in conserven, als een voortreffelijk voedsel voor menschen en kameelen beschouwd.

Behalve dat men ze versch eet, droogt men ze ook wel in de zon; men stampt ze tot poeier, mengt ze met melk of maakt er, met vet, boter en zout, een deeg van, dat een zeer lekkeren koek daarstelt. In Azië en Afrika is de sprinkhaan een zeer belangrijk handelsartikel. De smaak is niet ongelijk aan dien der kreeften.

Men bemerkt aan al deze bijzonderheden, dat er geen spraak zijn kan van den kleinen, groenen sprinkhaan, dien wij hier in ons koren ontmoeten, en die zoo min nadeel doet aan onzen oogst als de blauwe korenbloem of de kolroos, welke in het gelende koren bloeien.

Dr. Roulin, in zijne *Histoire naturelle et souvenirs de voyage,* vertelt als volgt een inval van sprinkhanen *(criquet)*: ‘De reisverhalen in het Oosten en in Afrika zijn opgevuld met bijzonderheden over de verwoestingen door den reizenden sprinkhaan aangericht; doch als men een dier invallen niet gezien heeft, kan men zich moeielijk een denkbeeld maken van de uitgebreidheid van de ramp, en vooral niet van de talrijke menigte, waaruit een sprinkhanenleger bestaat.

‘Zuid-Amerika lijdt niet minder van die plaag, dan de warmere streken van het oud vasteland; vooral het dal van den Cauca is er aan blootgesteld. Tijdens mijn verblijf te Carthago verwachtte men zich aan een nabijzijnden inval. Daags voor mijn vertrek zegde men dat de kolom den volgenden dag komen zou. Dewijl ik mij zeer vroeg op weg moest begeven, en ik vreesde de plaag niet te zullen zien, besloot ik haar te gemoet te reizen.

‘Ik steeg te paard en reed in de richting van het laatste verwoeste dorp. Pas had ik twee mijlen afgelegd, of ik ontmoette de voorhoede. Dezer gelederen werden allengs al dichter gesloten. Weldra kon ik niet meer voor mij uit zien, want telkens vlogen die diertjes mij in 't gezicht. Ik boog het hoofd, en weerde met mijn grooten stroohoed, bij wijze van schild, de slagen af. Toch reed ik voorwaarts; maar plotseling hield het paard zelf stil en de spoor deed geen ander uitwerksel op het rijdier, dan het eensklaps te doen omkeeren en in galop te doen vluchten.’

Toen Roulin te Carthago terugkwam, was er geen vezel groen meer te vinden; de sprinkhanen hadden niets gespaard dan de planten met ruwe haren bezet, zooals zekere cucurbitaceeën.

Ingeworteld vooroordeel.

Niettegenstaande het licht dat men over de geschiedenis der 16e eeuw verspreiden wil, houden zekere schrijvers nog altijd het vooroordeel gaande dat de spaansche inkwisitie hier te lande in werking is geweest. Dat dit gerucht geloof vond in de 16e eeuw, in landen verre van de Nederlanden gelegen, zooals Engeland, is echter nog eenigszins aanneemlijk. Toen in 1576 messire de Champaigney, Frederik Perrenot, gouverneur van Antwerpen, door koning Philips naar het hof van Elisabeth van Engeland gezonden werd, viel hem omtrent dat punt de *maitre des requêtes,* Thomas Wilson, lastig, en onder dagteekening van 31 januari 1576 schrijft de gezant aan den groot-kommandeur van Castilië, aan Thomas Wilson geantwoord te hebben ‘dat de inkwisitie noch te Napels, noch te Milaan, *noch in Vlaanderen,* zooals hij (Wilson) dacht, bestond.’ Als men nu, na drie eeuwen, het tegendeel nog gelooft, moet men wel degelijk met moedwil te werk gaan.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(Vervolg.)

XII.
Een oude kennis.

Na een oogenblik van doodsch stilzwijgen, hervatte mijnheer Van Leefdael zijn verhaal:

‘Ik zal u niet zeggen wat moeite ik aanwendde, om mij in Londen een winstgevend bestaan te verzekeren! Daar, in die wijde wereldstad, schept men, zoo heeft men mij wel eens wijsgemaakt, het geld met de schup in de korenzakken. Ga en ondervind!

‘Ik vormde mij, door mijne vroegere betrekkingen, aanvankelijk een bestaan, doch het was alsof het noodlottige teeken, dat men mij te Antwerpen op het voorhoofd had gedrukt: ‘discrediet,’ ook hier zichtbaar was.

‘Ja, ik had een bestaan, doch het was niet van dien aard dat ik vrouw en kinderen kon doen overkomen, om in Londen in denzelfden stand te leven als vroeger.

‘Dat was mijne wroeging. Hoe dikwijls heb ik des avonds en des nachts bij den donkerzwarten Teems gestaan, in vertwijfeling aan een toekomst zonder hoop denkende!

‘Indien telkens, als dergelijke wanhopige gedachten mij overvielen, het beeld mijner vrouw en kinderen voor mij niet waren opgerezen, ik geloof dat ik mij in den Teems zou versmacht hebben.

‘Niets was in die wereldstad voor mij aantrekkelijk. Ik ging het huis Gods voorbij, gelijk de woning eens vriends, gelijk het stille kerkhof. Zoo min als de klokken, die tot laat in den nacht beierden en mij als oude bekenden schenen toe te roepen, spraken tot mij de vriendenwoning en het kruis op het kerkhof.

‘Het geloof aan den goeden God, gelijk aan dat der menschen - zelfs aan de beste menschen - was dood in mij.

‘Aan Mr. Craw had ik niet meer gedacht; het *beware of pickpockets* kwam sterker in mijnen geest en jegens hem op; overigens, zijn adres was verloren geraakt.

‘Het was in de maand december, een jaar, nadat ik te Londen was aangekomen, 't Sneeuwde, alsof wij aan den Noordpool logeerden; het zou een heerlijke, ten minste een echte Kersmis zijn.

‘Londen maakte zich tot het vieren van die plechtigheid gereed, ofschoon dat feest daar niets godsdienstigs meer heeft; integendeel, Kersmis is in Engeland een heidensche braspartij geworden. De verkillende adem van het protestantism heeft de kristen-bloemen die daar op de Kersmis-sneeuw groeiden en bloeiden, doen verwelken.

‘Ik zal nooit den Kersnacht van 18.. vergeten. Doelloos dwaalde ik over het sneeuwkleed, verkleumd en ontzenuwd door de straten. Ik had den dood in het hart. Aan het Kersfeest dacht ik niet.

‘Londen, het woelige Londen, in zijn dikken sneeuwpels gehuld, was voor mij een eenzaam Siberië, waarheen ik gebannen was. 't Was doodsch en echter was er leven. In de wit ommantelde huizen waren hier en daar vensters verlicht; op de rivier, waar de masten tegen den blauwen hemel zich afteekenden, pinkten er lichtjes in de kajuiten.

'Er was licht in de kelderwoningen, gelijk achter de vensters der hoogste verdiepingen van de paleizen en in den toren en nog hooger - aan den hemel, want daar flikkerden millioenen sterren.

‘Ja, 't was overal feest, maar niet in mijn hart.....

‘Waarom de oorzaak niet bekennen? Mijne vrouw had mij geschreven om onderstand en ik had niets meer te zenden; ik was ujtgeput, vermoeid, afgebeuld. Er hing als het ware een vloek op mijn bestaan.

‘Eensklaps sloeg het uur en van alle kanten beierden de klokken; 't was een wonderlijk geluid, dat voor mij allengs al flauwer werd, als verwijderde het zich meer en meer van mij. Ook mijn oog werd duister; er zakte een nevel voor mij neer.

‘Ik zag nog eenige zwarte gestalten, langs mij heen, de kerk insluipen; ik hoorde nog flauw de tonen van het orgel; er was, dacht mij, daar binnen een geest, die mij wenkte, doch als in een droom, weigerden mijne beenen mij dienst te doen.

‘Ik voelde, dat ik sterven zou; mijne vrouw en kinderen zweefden

vluchtig voor mijnen geest; ik dacht aan..... berouw.....

Akelig!.... Dat oogenblik moet zoo wat gelijkstaan aan een gevoel van levend in den grond gestopt te worden.

‘Ik was onder de zedelijke en stoffelijke vermoeienissen - ja, laat het mij zeggen, - onder het gebrek neergezakt en zou daar, in die nijpende koude, weldra dood gevroren zijn.’

De vader had iets sombers in de stem; mijnheer Albert zweeg en staarde nadenkend voor zich uit.

Weldra hervatte mijnheer Van Leefdael den draad van zijn verhaal en begon aldus:

Toen ik de oogen weer opende, bevond ik mij in een gansch onbekend huis, en voordat ik daaromtrent nadere berichten kon inwinnen, bemerkte ik eene mij niet vreemd zijnde figuur naast mijne legerstede; het was die van Mr. Craw, wiens kennis ik aan boord der stoomboot maakte.

Het oude kereltje had mij herkend; ik stak hem de hand toe, en hij, hij drukte de mijne en liet er deze bemoedigende woorden op volgen: ‘ik ben gelukkig u weêr te zien.’

Naast hem stond een dikke dokter, met een gouden bril op het ronde, lachende wezen; waarom die man lachte, wist ik niet. Nadien, toen ik mij de omstandigheden herinnerde, had ik de overtuiging, dat hij lachte, omdat het gebeurde voor mij geene slechte gevolgen hebben zou.

Een half uur vroeger zou hij zoo niet gelachen hebben!

Mr. Craw kwam mij nog altijd als hetzelfde kereltje voor, doch ik beken, dat ik in den aanvang aan een soort van dievenverblijf dacht; want Craw's handenkijkerij en wat zoo al meer, werd nooit uit mijn geheugen gewischt.

‘Nu, ik zou in elk geval een schrale vangst voor eene dievenbende geweest zijn; ik had, geloof ik, geen shilling meer op zak, kortom, ik meen dat men mij, de versleten jas en het daarin gewikkelde corpus, met een enkel pond sterling veel te duur zou hebben betaald.

Ik lag op eene bank voor een helder en koesterend kolenvuur en men diende mij al datgene toe, wat mij kon opbeuren en versterken. Ik bevond mij in eene groote, oude, hooggezolderde kamer, met twee hooge vensters tegenover den schoorsteen, en die nu door donkerbruine eikenhouten blinden gesloten waren.

De muren waren wit bekalkt en dezer eenvoudigheid was slechts afgewisseld door twee donkerbruine deuren. De vloer was van rooden steen en onder de tafel, met vier zware, gedraaide pooten, lag een groote biezen mat.

Maar wat belang kunt gij in dit alles stellen!

Wat mijne denkwijze opzichtens Mr. Craw gansch wijzigde, was het groote, bronzen kruisbeeld, dat boven de schouwlijst aan den muur vastgehecht was.

Ik vergat u te zeggen, dat de tafel met een spierwit laken gedekt was en daarop een mild ontbijt gereedstond, en dat de lamp, die met eene lange koord aan den dikken zolderbalk was vastgemaakt, dit Lucullus-maal bestraalde.

De dokter was uitgegaan.

Mr. Craw slofte rechts en links in de kamer rond, bracht nu een schoteltje, dan een mes, nu een vork, dan weer een telloor aan.

Het kereltje droeg een langen jas en had een klein zwart kapje, onder hetwelk de lange, witte haren te voorschijn kwamen, achter op het hoofd staan; het geleek iets of wat op een koster of een kloosterbroeder.

Toen Mr. Craw bemerkte, dat ik ten eenemale tot het bewustzijn was wedergekeerd, zette hij zich naast mij neêr en herhaalde mij, misschien voor de tiende maal, dat het hem genoegen deed mij te zien; ‘dat is nu,’ zegde hij met een welwillenden glimlach, ‘dat is nu een recht gelukkige Kersnacht!’

Het kereltje vertelde mij nu, dat men mij tegen den kerkmuur staande, verstijfd van de kou en met verglaasde oogen de voorbijgangers aanstarende, had gevonden; dat hij mij in den aanvang niet, maar van lieverlede herkend had.

In eenige woorden deed ik den ouden man mijne geschiedenis kennen. Het kostte mij weinig op dat oogenblik - en zooveel vertrouwen boezemde mij Mr. Craw nu in - niets te verbloemen.

De oude man luisterde en knikte beteekenisvol, en hoe weinig opbeurend mijn verhaal dan ook zijn mocht, hij behield toch immer een glimlach op het gelaat.

‘Gij ziet het wel,’ riep het manneke uit, ‘dat gij toch, willens of niet, bij Mr. Craw terecht komen moet. Nu, nu, ik wensch u ‘een zalig hoogtijd.’ Wat op dezen dag goed begonnen wordt, kan nooit slecht eindigen.’

‘Weet ge, waarom ik u niet bezocht heb?’ vroeg ik. ‘Uw handenkijkerij op de stoomboot boezemde mij juist niet veel vertrouwen in. Ik hield u voor een afschuwelijken booswicht.....’

Mr. Craw lachte bij die woorden luidkeels, en sloeg als uitgelaten van vreugde met zijne magere handen op zijne beide knieën.

‘Ja, ja, ik ben een oude booswicht,’ ging het kereltje lachend voort, ‘en nu ik u eindelijk in den strik gevangen heb, zal ik u ook geducht stroopen! Doch laat ons eerst ontbijten. Na de middernachtmis zal een hartig stukje goed smaken.’

De deur werd geopend en een oud man met een sneeuwwit hoofd, een eerbiedwaardig gelaat en zwarte, stemmige kleeding trad binnen, en Mr. Craw groette hem als de pastoor der parochie; achter hem kwam de dokter binnen, dan drie of vier personen van verschillenden ouderdom en blijkbaar van verschillenden stand, die allen Mr. Craw de eer aan deden, met hem het ontbijt na de middernachtmis te komen nemen.

't Was een zeer gemengd gezelschap, doch er heerschte tusschen hen een innige band, dien ik overal, bij eene godsdienstige minderheid, bijzonder krachtig bevonden heb.

De katholiek leeft in het andersdenkende Engeland, in aanzienlijke minderheid; hij leeft in het bewustzijn, dat hij tegenover eene overmachtige meerderheid staat. Begrijpelijk is het dus, dat hij hier zijne zwakheid gevoelt, en de rechtgeloovigen, als de immer bedreigde schapen, bijeen schuilen. Die algemeene toestand wischt in zekeren zin de grenzen tusschen de standen weg, of ten minste verflauwt ze op aanzienlijke wijze.

Ik heb nooit een gelukkiger gezelschap bijeen gezien, dan dat bij Mr. Craw. Die menschen waren tevreden, met dezelfde grondstelsels bezield, uitgaande van hetzelfde beginsel en strevende naar hetzelfde verheven doel.

Mr. Craw deed in het kort mijne geschiedenis kennen, en wel verwonderlijk! dat hinderde mij tusschen al die eerlijke gezichten niet.

Allen maakten, als het ware, een verbond om mij door de wereld te helpen en mij nooit te doen betreuren, dat ik den voet op engelschen grond gezet had, en Mr. Craw dreef gedurig zijne vrienden aan, om den ‘gevangene’ geduchtig te doen gevoelen, in welke bende van bandieten hij gevallen was!

‘De hangklok wees eenige minuten voor zes uren, toen wij boven ons - zoo dacht ik ten minste - het geklep eener klok hoorden; de kamer, waarin wij ons bevonden,

was dus een aanhangsel der kerk, en men riep de geloovigen tot eene nieuwe godsdienstoefening op.

Allen stonden op, want men ging ter kerke; ik volgde hen; het ontbijt had mijne krachten hersteld.

Wij gingen buiten de oude kamer en na een donkeren gang - die slechts door een olielampke, voor een kruisbeeld brandend, verlicht was - doorgegaan te zijn, kwamen wij in eene kerk, wier altaar met zooveel bloemen en waskaarsen versierd was, dat men zou gedacht hebben in den vollen zomer en op klaarlichten dag te zijn.

De vrienden scheidden aan den ingang van elkander en Mr. Craw wenkte mij hem eenen trap op te volgen. Hij geleidde mij op het oksaal en nam plaats aan het orgel, dat hij weldra onder zijne vingeren kalm en majestueus deed spreken.

Die verlichte kerk, die priester aan het altaar, die biddende menigte, die wierook, door bloemen en lichten naar boven walmend, die tonen van het orgel - alles herinnerde mij het verledene en wat ik, dit beken ik, reeds lang vergeten en miskend had.

Daar, in dat heiligdom, bij die stille en nederige menschen, tevreden met hun lot - niet in het woelige beurs- en stadsleven - was voor mij rust te vinden, dat gevoelde ik!

Op dien Kersnachtmorgen ben ik een ander mensch geworden of

liever, ben ik teruggekeerd tot mijnen oorsprong, 't geen ik in het geldleven al te veel vergeten had.

Ik zat naast het orgel, het hoofd in de twee handen geleund; ik had het ‘Onze Vader’ dikwijls gebeden, en het was alsof mijne vrouw en kinderen voor mij stonden en mij toefluisterden: ‘dat is de weg der waarheid en des levens.’ Ik stond slechts op, toen een vingertik op den schouder, mij uit mijne diepe ingetogenheid riep.

Mr. Craw stond voor mij en ik zal nooit vergeten, hoe ik verschrikte, toen bij toeval mijn oog op de lange, reusachtige schaduw van den organist viel, die tot boven aan het witte gewelf der kerk reikte.

Alles was stil in de kerk, de dienst was afgeloopen; men doofde beurtelings de lichten uit. Mr. Craw wenkte mij met het hoofd en wij keerden, doch ditmaal slechts met ons tweeën, langs denzelfden gang, naar de oude kamer terug.

Wij namen plaats voor het vuur; eene oude meid gaf ons een glas grog en wij spraken als oude vrienden.

De organist was een wonderlijk fantastisch man; soms kon hij recht geestig lachen, om dan weer plotseling en voor een oogenblik somber gestemd en zelfs droefgeestig te worden. Waren het herinneringen uit het verledene, die als wolken voor zijne levenszonne dreven?

Mr. Craw ging wat rusten, ik bleef in den leuningstoel voor het vuur zitten. Het was licht geworden, en dewijl de oude meid, morrend, en grommend, de donkerbruine blinden geopend en het licht uitgeblazen had, kon ik door de hooge vensters naar buiten zien.

De vensters gaven uitzicht op eene opene plaats, aan de kerk grenzende, en door oude gevelmuren met eene lage en vervallen deur ingesloten.

WAAR IS DE VADER? - 'Ik zag nog eenige zwarte gestalten langs mij heen de kerk insluipen; doch evenals in een droom, weigerden mijne beenen mij dienst te doen.

Hier en daar stond op die kleine vlakte een oud kruis en een treurwilg, wiens stam nu met een sneeuwkleed omhangen was en wiens magere takken met sneeuw als omboord waren.

't Was juist alsof die huichelaar niet alleen het levenssap uit de graven haalde, maar ook de doodshemden er bij, en hij er zich in de koude mede gekleed had om wat minder te griezelen.....

't Was een onaangenaam gezicht, zult gij misschien zeggen. Toch niet; doch om dat nu juist aangenaam te vinden, moest men in omstandigheden verkeeren zooals ik.

Ja, dat huis, die kerk, dat stuk kerkhof - hetwelk men door de hooge vensters, langs buiten met ijzeren staven bezet, beschouwde - die stille rust werden mij lief en ik meende, na zooveel smartelijke ontmoetingen in de wereld, in de veilige haven te zijn aangekomen.

'Uwe woning bevalt mij,' zegde ik tot Mr. Craw, die juist kwam aansloffen.

'Zelfs met dat kerkhof?' liet hij er glimlachend op volgen.

'Ja, zelfs dat niet uitgezonderd; want ik denk toch niet dat de rusters daar buiten, met de ellebogen op de ijzeren spijlen leunend, u door hun gesnap zullen komen storen.'

'Wie weet!' zegde Mr. Craw lachend. 'Doch gij schijnt te willen heengaan?'

Ik bekende dat het zoo was, doch waar wilde ik heen? Ik had op dat oogenblik geen huis meer; wat ik bezat, als koffer en reisgoed, had ik den avond te voren in mijn logement als pand gelaten.

'Nu,' zegde Mr. Craw en wreef lachend de magere handen, dat zij kraakten, 'nu, dat doet me pleizier. Dan moet ge wel hier blijven. Blijf, en als gij het te vervelend vindt om met den ouden Craw te spreken, spreek dan maar wat met de dooden, die soms, zooals gij zegt, tegen het vensterijzer komen leunen; die toch weten groote lessen van levenswijsheid te vertellen.'

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 50]

De Joden te Alexandrië.

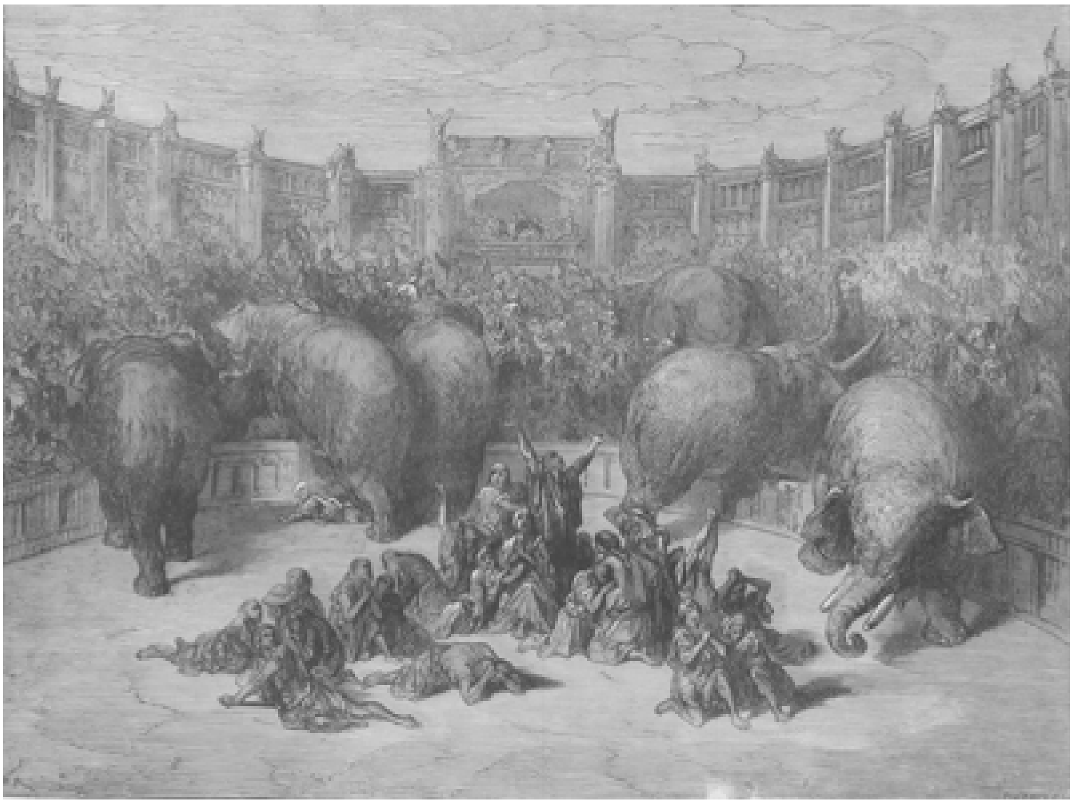

DE JODEN TE ALEXANDRIË.

Alexander-de-Groote stichtte Alexandrië, in Egypte, vestigde daar en aantal Hebreeuwen, aan welke hij godsdienstige vrijheden en voorrechten verleende, gelijk aan de Macedoniërs. Zij kregen een gouverneur, die recht deed en hunne privilegiën waarborgde. Omtrent den jare 220 werd Egypte door een liederlijken dwingeland, Ptolemeus-Philopater, geregeerd. Toen eens die tiran de wingewesten doorreisde, wilde hij den tempel van Jerusalem ontheiligend binnentreden, doch hij viel plotseling op den vloer neder. Eene geheimzinnige vrees beheerschte hem en hij zag van zijn voornemen af. De Joden zegden dat eene onzichtbare hand den dwingeland had neêrgestooten en Ptolomeus was zoo verbitterd en vernederd over het ongeval, dat hij de voorrechten vernietigde en eischte, dat de Joden hun geloof zouden afzweeren. Driehonderd deden zulks; doch de anderen werden in den circus opgesloten, om door de olifanten vertrapt te worden. Deze

dieren echter deden den Joden geen kwaad; maar wendden zich tegen de toeschouwers. Ptolomeus zag daarin de hand Gods, strafte de apostaten, en gaf den Joden hunne privilegiën terug. Gustave Doré heeft dit tooneel treffend weêrgegeven.

De Sint-Jan te Troye.

De fransche stad Troye bezit een aantal kerken, die allen met elkander wedijveren in pracht en schoonheid, ofschoon zij in zeer verschillende tijdperken werden gebouwd. Een der oudste is voorzeker de *Saint-Jean des Marchands* en hare geschiedenis is niet zonder belang.

Als men de overlevering gelooven mag, werd in de Sint-Jan van Troye Lodewijk-de-Stotteraar in 878 door Paus Johannes VIII gekroond. Als souvenir aan die gebeurtenis zou deze vorst aan de kerk een massief gouden kroon geschonken hebben en deze heeft nog lang bestaan, want in 1525 maakte zij deel uit van den losprijs voor Frans I, die in den bekenden slag van Pavia door Karel V was gevangen genomen. De meeste oudheidkundigen geven echter die kroon een anderen oorsprong en noemen haar een geschenk van Hendrik V, koning van Engeland.

Na het verdrag van Troye, waarbij Karel VII van zijne rechten op den franschen troon afstand moest doen en geheel Frankrijk eene engelsche provincie werd, ontving de kerk een bezoek van Hendrik en wel bij gelegenheid van zijn huwelijk met Catharina van Frankrijk, dochter van Karel VI en van Isabella van Beieren, dat hij daar liet inzegenen. Bij die gelegenheid zou hij de gouden kroon als een souvenir aan de kerk geschonken hebben. Dit historische feit is het eenige, waarop de Sint-Jan zich beroemen kan, daar zij door hooggeplaatste personen zelden of nooit bezocht werd. Zooveel te meer was zij echter de kerk der kooplieden, - vandaar nog haar tegenwoordigen naam - vooral der Vlamingen, Venetienen, Florentijnen en Spanjaarden, die de groote jaarmarkten der stad zeer druk bezochten.

Men treedt de kerk binnen door een portaal, aan welker einde men een prachtig gezicht heeft op een grootsch geheel van beeldhouwwerk uit de veertiende eeuw. Aan de zuidzijde beheerscht door een koepel, die tot pendant dient van den ouden klokkentoren, welke zich boven den ingang verheft, biedt de kerk een gezicht aan, waarmee het perspectief der straat goed harmonieert. Ook van de zuidzijde gezien, loont het grijze gebouw ten volle de moeite, die men neemt om het in oogenschouw te nemen; vooral zijne gothische vensters, waar rondom bladeren, dieren en de vreemdste voorwerpen, zelfs kanonnen, in fresco's zijn aangebracht, zijn merkwaardig.

Het inwendige is niet minder vreemd dan het uitwendige. De meest verschillende stijlsoorten zijn hier door elkaar gemengeld, zonder dat het echter iets vermindert van de eenvoudigheid en majesteit van het geheel. In 1524 werd een gedeelte der kerk door een brand verwoest; juist ten gevolge daarvan is die dooreenmengeling van stijl ontstaan. Het hoofdaltaar is uit de zestiende eeuw, dat der kapel uit de dertiende, en vooral dit laatste bezit kostbare *bas-reliefs.* Overigens is de kerk versierd met prachtige geschilderde vensters, die aan het geheel iets sombers geven, hetwelk op den bezoeker een goeden indruk maakt. Kortom, het is een van die gebouwen, die een blijvend monument zijn van de geestkracht en den ondernemingsgeest van hen, die ons zijn vooraf gegaan en nog steeds de bewondering wekken van allen, die ze zien en dit kenmerk, zoolang als zij staan, wel zullen blijven behouden.

De Straatzangeres.

'De Straatzangeres' is het werk van den schilder Daniel Maclise, die in 1811 te Cork, in Ierland, geboren werd. Zijne ouders plaatsten hem bij eenen bankier en wilden niet dat hij zich op de schilderkunst toelegde. Maclise werkte in 't geheim en toen hij eens den prijs der schilderkunst in de akademie van Londen behaalde, liet men hem zijne roeping volgen. Hij koos zijne onderwerpen uit Walter Scott, Thomas Moore, Shakespeare, Gil Blas en andere schrijvers. Maclise was een gunstig gekend teekenaar en werkte voor een groot getal geïllustreerde publicatiën.

Arminius Vambéry.
Reis in Midden-Azië.

Ofschoon het boek *Travels in Central Asia, by Arminius Vambéry* reeds eenige jaren verschenen is, blijft het een der merkwaardigste reisbeschrijvingen, die sedert jaren het licht zagen, vooral opzichtens dat deel des aardbols, hetwelk een europeesch reiziger niet zonder levensgevaar bezoekt.

Sedert eenige jaren hebben wij, door middel der missionnarissen, belangrijke bijzonderheden over Tartarië, Mongolië en andere gewesten in Azië leeren kennen; echter blijft er nog veel te onderzoeken over, dewijl, zooals bekend is, een groot deel van Khokand voor den Kristen ontoegankelijk is. In Midden-Azië beschouwt men ieder Europeaan als een 'Frank,' dat is, als een voorlooper van de overweldiging des Kristendoms en den ondergang van het Mahomedanism.

Wee dus den reiziger, die zich tusschen die geestdrijvende bevolking waagt! Zij, die zich onder deze of gene vermomming hieraan blootstelden, zijn meer dan eens op het punt geweest hun leven er bij in te schieten, 't Is immers zeer moeielijk om al de dialecten aan te leeren, en niet ieder is een zoo volmaakt tooneelspeler, dat hij zich nooit verraadt! Welnu, een dergelijke reis waagde Vambéry, een Hongaar, die zich sedert lang in alle osmanische gebruiken, gewoonten en talen oefende en als derwisch den tocht wilde ondernemen.

Onder den naam van Reschid-effendi kwam Vambéry uit Konstantinopel te Teheran aan. Daar ontmoette hij Haydar-effendi, een zijner vrienden, die turksch gezant was bij den schach van Perzië. Aan dezen deed hij zijn ontwerp kennen en, gelukkig voor hem, Haydar zag juist niet al te nauw en begunstigde den reiziger in zijne voornemens.

In afwachting dat er zich eene gelegenheid opdeed, doorliep Vambéry, altijd als turksch kloosterling of priester, Perzië en maakte zich alzoo een aantal bijzonderheden eigen, die hem nadien goed te stade kwamen. Toen hij te Teheran terugkeerde, was daar juist een troep pelgrims van Mekka aangekomen, die naar de landen van Midden-Azië, hunne woonplaatsen, reisden.

Haydar stelde Vambéry als een hem bevriend derwisch voor, en dewijl hij immer de kleeding droeg en niet anders sprak dan turksch, werd hij door deze Mahomedanen in vertrouwen aangenomen en toegelaten, om met hen de reis naar de heilige tartaarsche plaatsen te ondernemen - een wensch, dien hij van den beginne af had uitgedrukt.

De groep pelgrims bestond uit twee en twintig man; zij hoorden deels thuis in Chineesch-Turkestan, deels aan den Boven-Taxartes of in het khannaat van Khokand. Het hoofd heette Hadji-Bilal en was een priester van den turkschen gouverneur van de stad Ak-Su. De turksche ambassadeur gaf Vambéry daarenboven een pas met den

naam van Reschid-effendi, en met de hoedanigheid van reizend derwisch. Zoo uitgerust en omringd, ving de Hongaar, in de lente van 1863, de reis naar Khiwa aan.

Men bad al reizende of men zong *telkins,* of geestelijke refereinen, en Vambéry, in dit alles zeer ervaren, liet door den minsten schijn niet blijken, dat hij niet was wat hij uiterlijk bleek te zijn; doch toen men eigenlijk dieper Azië binnenkwam, trok de kleur van zijn wezen de aandacht, en men uitte niet zelden achterdocht over de identiteit van den derwisch.

Geen wonder! de volkeren van die gewesten, welke Konstantinopel bezoeken, leeren daar, meer dan men denkt, voortreffelijk de verschillende rassen en volkeren kennen en hun scherp oog onderscheidt zeer goed de typen. Daarenboven was het gevaar in den pelgrimsstoet zelven ontstaan. Een Afghaan had zich bij dezen gevoegd, en deze maakte de argwaan gaande. Ofschoon deze niet gereedelijk ingang vond, verkoelde zij toch in een stond de goede verstandhouding, die tot dan toe in het reisgezelschap geheerscht had.

Te Kara-tepeh huurde men een vaartuig om naar Geumush-tepeh, dat aan den tegenovergestelden oever der Kaspische-zee ligt, over te steken. Daar hebben zich de Russen genesteld, ofschoon de perzische regeering er vertegenwoordigd wordt door eenen gouverneur, die zich 'Heer der Zee' noemt. De man ontving 40 dukaten traktement per

maand, doch bedronk zich gedurig, en in plaats van de reizigers in die streken te beschermen, spande hij met de turkomansche roovers samen, om de eerstgenoemden uit te plunderen.

In die wateren kruist een russisch oorlogschip, hetwelk dan ook het gezelschap aanhield en onderzocht, en te dier gelegenheid hoorde Vambéry door een russisch officier zeggen, op den derwisch wijzende: 'Zie eens wat blanke *hadji.'* Nu zou de dronken gouverneur hem daar niet veel kwaad hebben gedaan, dewijl de Russen nooit zouden nagelaten hebben hem op te eischen; maar hij had den reiziger voor het minst ter plaatse gehouden en Vambéry vervolgde het liefst den aangevangen tocht.

Te Geumush-tepeh ontmoette Vambéry twee personen, die hem nog veel nieuws omtrent den koran en zijne uitleggingen leerden, en hem gewis voor latere moeielijkheden bevrijdden. De derwisch deed van meergemelde plaats eene reis van drie weken langs den Gurgan, naar den stam der Atabay-Turkomannen en was daar meer dan eens getuige van de wreede mishandelingen, welke de slaven, voor de markten van Kiwa en Bukhara bestemd, moesten ondergaan. Zoo stout ging men in dat rooversnest te werk, dat de Russen met eene landing dreigden. Die bedreiging schrikte echter de plegers dier misdrijven niet af; men liep integendeel te wapen en men gaf Vambéry zelfs eene buks om, des noodig, de kolonie meê te helpen verdedigen.

De zaak kwam echter zoo ver niet en de karavaan hervatte eindelijk weêr de reis naar Khiwa. Een geleide van Turkomannen, drie buffels voor den khan aanvoerende, hadden de groep pelgrims vermeerderd. Het was juist de aanvoerder van dit geleide, welke achterdocht jegens den derwisch opvatte; ditmaal echter vond hij een verdediger in den meergemelden Afghaan; niet dat deze tot betere gevoelens gekomen was, maar wel omdat hij persoonlijk de aanklager van den spion wenschte te zijn en alzoo een goeden prijs voor zijn verraad hoopte te erlangen.

Vambéry durfde onder weg geene aanteekeningen te maken over hetgeen hij zag en ondervond. Dit toch had gewis de achterdocht opgewekt, en reeds vroeger had de khan het hoofd van het geleide willen doen ter dood brengen, omdat hij aan een Rus toegelaten had, op reis, aanteekeningen te maken.

De reis ging door eene eindelooze woestijn, in welke men meer dan eens gevaar liep door de stammen der Chaudons en Tekkehs overvallen te worden. Na eenen langen en moeielijken tocht kwam men te Khiwa - welke plaats in de laatste tijden zoo druk besproken werd, ten gevolge den oorlog met de Russen.

Toen de reizigers de poort binnenreden, kwamen een aantal stadbewoners hen te gemoet om hen, terwijl allen nog op de kemels zaten, drooge vruchten en brood aan te bieden. Zoo'n groote troep *hadji's* was er in jaren te Khiwa niet aangekomen. Men was algemeen opgetogen en juichkreten stegen rechts en links op. Aan den bazar hief Hadji-Bilal een gezang aan, en Vambéry zong harder dan alle anderen, zoodat hij ook voor het volk in heiligheid uitmuntte en men zijne handen en voeten, zelfs zijne in vodden afhangende kleêren, kwam kussen.

Men stapte aan den karavanserail af; daar ook werden de reizigers en hunne goederen streng onderzocht. De functie van douaan werd hier door eenen vertrouweling van den khan zelven verricht. Pas had deze zich tot den aanvoerder van het turkomansch geleide gericht, of de Afghaan trad vooruit en zegde: 'Wij brengen den emir drie merkwaardige viervoeters en een tweevoeter, die nog veel

merkwaardiger is,' en met dit laatste gezegde bedoelde hij Vambéry. De woorden *djanisz* (spion), *frenghi* (frank) en *urus* (Rus) werden gehoord.

De reiziger was verraden; hij wist niet wat te antwoorden op de beschuldiging van den Afghaan, toen plotseling Hadji-Salih binnentrad en, zonder te weten wat er was voorgevallen, Vambéry in vereerende woorden aan den afgevaardigde van den khan voorstelde. Die voorstelling werkte gunstig en de vijand van zoo even werd een vriend en noodigde den derwisch uit naast hem neêr te zitten.

Vambéry, als gebelgd over de beschuldiging, ging heen, verliet de karavanserail en ging recht naar Shükrullah-Bay, die nu een ambteloos leven leidde, maar vroeger diplomatisch agent van den khan te Konstantinopel was geweest. Daar had Vambéry, reeds als derwisch, hem leeren kennen. De oude diplomaat bewoonde het schoonste huis van Khiwa en de reiziger liet zich aanmelden als een effendi, bij hem bekend, die hem op zijne doorreis door Khiwa een bezoek wenschte te brengen.

Een effendi in Khiwa! dat ging de verbazing van den grijsaard te boven; dat was onbekend in de hoofdstad van het Khannaat. Niettegenstaande Vambéry er haveloos uitzag en Shükrullah-Bay hem schier niet kende, werd hij zeer gastvrij ontvangen en de oude man vatte eene levendige genegenheid voor hem op, toen hij hem, in het stamboulsch dialekt, over alle de bekenden en vrienden te Konstantinopel sprak. De reden van de reis kon de grijsaard echter maar niet begrijpen. Het paradijs, wat Stamboul waarlijk is, verlaten, om in eene gevaarlijke landstreek te komen ronddolen! Doch de valsche derwisch loosde een zucht en deed hem verstaan, dat die pelgrimagie hem door het geestelijk hoofd, *pir,* was opgelegd, en aan dergelijk gebod kan een *murid* zich niet onttrekken, of het zou hem het leven kosten.

Vambéry werd alom bij de grooten feestelijk onthaald, werd erg betwist door verschillende voorname familiën en men legde hem twee *tenghe* toe tot het dagelijksch onderhoud. Twee *tenghe,* zal men vragen; ja, maat dat is zoo wat 1 fr. 50 van onze munt. Acht of negenmaal daags werd hij uitgenoodigd bij de grooten, om rijst met schapenvet te komen eten.

De moeielijkheden tusschen den derwisch en den zoogezegden minister van Buitenlandsche Zaken werden echter zoo groot, dat de khan er zich meê bemoeide en beiden werden aan eene schrijf- en stelproef onderworpen. Dat moest de minister verliezen; hij toch schreef en stelde zoo schoon, zoo vleiend, zoo oorstreelend niet als de derwisch.

Van dat oogenblik reisde Vambéry ongehin derd rechts en links en deed alzoo waarnemingen, die van het hoogste gewicht zijn. Wat hij schrijft over de strafuitvoeringen te Khiwa is inderdaad barbaarsch. Geen dag ging er voorbij of er hadden doodstraffen plaats, en niet zelden stak men den veroordeelde eerst de oogen uit, alvorens hem het leven te benemen. Men ijst inderdaad bij zoo'n gruwelijke wreedheid, en vooral als men Vambéry's verhaal zelve daaromtrent leest.

Overigens, in het meer beschaafde Perzië is het met de strafuitvoeringen niet beter gesteld; daar ook weet men nog te vierendeelen, te spietsen; daar zaagt men nog de schedels door, en meer andere onmenschelijke straffen, welke in Europa sedert lang tot smartelijke herinneringen behooren.

De zucht om Bukhara te zien, dreef hem aan; de oude diplomaat deed al wat mogelijk was om den derwisch van zijn voornemen af te brengen, aangezien de emir van Bukhara bekend stond als een valsch, verraderlijk, schelmachtig persoon. Waarom werd hem die reis door Shükrullah-Bay zoo sterk afgeraden? Had deze de verzekering of achterdocht, dat Vambéry geen echte derwisch was, en hij op die reize een degelijk gevaar liep van ontdekt te worden?

Vambéry bleef bij zijn voornemen en vertrok. Op dien tocht had hij af te rekenen met de plunderende stammen, met de dorre woestijn, met den noodlottigen *simum*, tegen welken hij zich slechts beschutte door in de hutten van doodarme perzische boeren te vluchten; met afpersende douaniers, welke laatsten hem alweder 'frank' verklaarden - eene beschuldiging, tegen welke zijne reisgezellen zich krachtig verzetten.

In de stad aangekomen, werden de pelgrims in een der meest geeerbiedigde geestelijke gestichten gehuisvest; zoo heilig is dit gesticht, dat de emir er niets te zeggen heeft en het hoofd der policie er tweemaal over nadenkt, alvorens zijne spionnen derwaarts te zenden. Maar juist aan het hoofd der policie, Rahmed-Bay, was het oppergezag, gedurende de afwezigheid van den emir, die met zijn leger Khokand belegerde, opgedragen, en deze policie-man, die argwaan jegens Vambéry opvatte, stelde zich voor hem aan het scherpste onderzoek te onderwerpen. Hij onderwierp den reiziger inderdaad aan een onderzoek, uit wetgeleerden en geestelijke overheidspersonen saamgesteld. Vambéry beantwoordde alle vragen, hoe spitsvinnig ook uitgevonden.

De armoede was groot in het reisgezelschap, en aan liefdadigheid was te Bukhara niet te denken. Men verkocht dan ook de lastdieren en het reisgezelschap verdeelde zich in twee. Een deel richtte zich naar het bergachtige Khokand, en het andere naar Samarkand, om langs daar het chineesche grondgebied te bereiken. Men reisde, in dit laatste ge-

zelschap, bij hetwelk Vambéry zich aansloot, met twee tweewielige karren of wagens.

Gansch die streek is goed bevolkt en vruchtbaar; men vindt er schier om het half uur reizens, een dorp, een vlek en langs de wegen voortdurend herbergen, waar men de russische beschaving ontmoet.

DE SINT-JAN TE TROYE.

Te Samarkand had de emir van Radmed-Bay een verslag over de pelgrims ontvangen, en dit verslag luidde op veel punten zoo dubbelzinnig over Vambéry, dat hij dezen onmiddellijk ontbood. 'Wilt gij, gij met uw kreupelen voet, gansch de wereld doorreizen?' vroeg de emir. - 'Timur, Uwer Majesteits doorluchtige voorvader was ook kreupel,' zegde de derwisch 'en hij overwon de wereld.' Grooten willen gevleid worden; de emir gaf hem voor dat handig antwoord dertig *tenghe,* dus zoowat 21 fr. 50 en een eeregewaad, dat men in de landtaal *serpây* noemt.

Sedert jaren was daar geen Europeaan meer verschenen; tijdens Vambéry zich te Samarkand bevond, was dit vijf en twintig jaar geleden - en nog verkeerde men in de heilige overtuiging, dat de grond sinds door geen' ongeloovige ontheiligd werd! Onze derwisch deed alle mogelijke studiën en levert ons, in zijn werk, merkwaardige beschrijvingen over het groot kollegie en de Keuk Tash of groenen steen, twee voornam

gebouwen van Timur.

DE STRAATZANGERES.

Toen het op een vertrekken aankwam, sloot hij zich bij een nieuw reisgezelschap aan, en sloeg den weg meer zuidwaarts in. Niet zonder smart, scheurde hij zich van zijne trouwe en brave reisgezellen af, en richtte zich van Samarkand naar Kerki, dwars door de woestijn, in welke laatste zich echter veel waterputten bevinden en die zeer druk bereisd wordt. Een ander voorrecht heeft deze streek, namelijk dat de rooverij er zwaar gestraft wordt en de Turkomannen niet tot daar doordringen.

Karshi, eene stad die Vambéry doortrok, is zeer belangrijk en bevat voortreffelijke smederijen van gedamasceerde dolken en sabels, die in degelijkheid welk fabriek ook van Europa, overtreffen. Na die stad volgde de stad Kerki, waar de afpersingen opnieuw aanvingen. Men was van meening dat men met weggeloopen of bevrijde slaven te doen had, en men eischte twee dukaten doorvoerrecht van ieder persoon. Om zeker te gaan deed de gouverneur gansch de karavaan aanhouden en gaf bevel dat men allen in de gevangenis van het kasteel zou opsluiten.

Vambéry drong vooruit en vroeg om genade. In zijnen ijver vergat hij den turaneeschen of usbekschen tongval en drukte zich in een zuiver ottomansch dialekt uit. Onder het gevolg bevond zich een bevelhebber der artillerie, die langen tijd in Europeesch Turkije verbleef; bij het hooren van die taal, welke hem lief was, werd hij ontroerd, bewerkte de vrijheid der pelgrims en gaf den derwisch een geschenk van vijf *tenghe.*

De reis ging verder op Herat, doch daar vreesde Vambéry een wezenlijk gevaar. Immers, te Konstantinopel had hij in het oost-turksch les genomen bij zekeren Khalmurad, een mollah van Maymana geboortig, en het was Vambéry niet ontgaan dat de leermeester eene erge achterdocht jegens hem koesterde. Nu wist Vambéry dat Khalmurad naar Maymana was teruggekeerd, en de karavaan die plaats niet vermijden kon. Achteruit, dat kon niet meer; hij moest stout voorwaarts.

Ook toen hij de plaats naderde, vroeg hij naar Khalmurad, den taalmeester? Zijn gastheer antwoordde dat Khalmurad ook *zijn* vriend was; maar dat hij den derwisch niet bij hem brengen kon, aangezien Khalmurad naar het land des vredes was heengereisd. Men stelde Vambéry echter den vaderloozen zoon zijns leermeesters voor. Of de reiziger nu juist heel droevig was over den dood van Khalmurad, is te bewijzen.

Later echter vernam Vambéry dat de mollah niet dood was en door Teheran komende, inlichtingen over Redschid-effendi had ingewonnen.

Bij de karavane hadden zich eenige bevrijde perzische slaven gevoegd; deze zoowel als de andere personen liepen gedurig gevaar weêr gekaapt en slaaf gemaakt te worden. Zonder de tusschenkomst van den vromen derwisch, zou dit ook zonder twijfel gebeurd zijn. Verbeeldt u wat reizen de eersten hadden afgelegd! In den laatsten oorlog met de Russen waren zij in de macht eener russische patrouille gevallen en naar Siberië gevoerd.

Hun werk bestond bij dage in het omhakken van boomen, in de uitgestrekte wouden van Tobolsk. Jaren verliepen eer zij ietwat russisch leerden en er alzoo eenige vertrouwelijkheid tusschen hen en de russische bewakers ontstond. Eens waren deze dronken en vielen in slaap. De rampzaligen sloegen de beide wakers dood, namen hunne wapens meê en gingen op weg, om te trachten hunne landstreek weêr te vinden. Met duizenden gevaren worstelend, aan honger ten prooi, niets hebbende om te leven dan wat wortels en planten, bereikten zij, na lang zwervens een Kirgizen-dorp, en van toen af was de vlucht voor hen veel veiliger, ofschoon zij te Maymana gevaar liepen als weggeloopenen aangehouden te worden.

Bij het naderen van Herat werd de karavaan te Kerruhk tegengehouden, om er een onderzoek te ondergaan, en alweer..... te betalen. Bahadur-khan, zoo heette de opdagende gouverneur, was een dikke kerel, in rooden tot aan den hals dicht geknoopten frak gekleed, en die europeesche uniform maakte op Vambéry zoo'n indruk, dat de innerlijke aandoeningen zich uitwendig verraadden.

De khan of majoor, zooals de Engelschen die opperhoofden noemen, lachte openlijk met den derwisch en hield hem voor een Europeaan. Om dezen te verschalken, stak hij hem plotseling de hand, naar europeesche wijze, toe; doch Vambéry was op zijne hoede en hield zijne rol stijf vol. Hij bewaarde zijn effen gelaat, zegde verzen van den koran op, stak de armen in de hoogte om den khan te zegenen, doch deze zegde, dat hij van den zegen van zoo'n effendi niet wilde gediend zijn.

Vambéry kwam te Herat aan na het beleg, waarvan wij in Europa weinig of liever niets gehoord hebben. De stad was schier een puinhoop; alleen in het midden der stad stonden de gebouwen nog recht. De Afghanen van het bergland waren nu meester van de stad en oefenden eene ongelooflijke dwingelandij over hunne onderworpen stamgenooten uit. De rooverij was tot het uiterste punt gebracht, en Vambéry was zoodanig uitgeplunderd, dat hij geen anderen uitweg meer zag, dan den bijstand te gaan afsmeeken van den zestienjarigen prins, die te Herat achtergebleven was, terwijl zijn vader naar Kabul reisde, om zijne rechten op den troon van Khabulistan te verdedigen.

De prins stond, toen Vambéry werd toegelaten, voor het venster en zag naar het exerceeren der afghaansche keurtroepen. Zij waren goed gewapend en gingen ook zeer goed, op het engelsch commando, met het geweer om. Hadden zij geen puntschoenen en korte broekspijpen gehad, men zou hen voor europeesche soldaten gehouden hebben.

Wij gaan hier Vambéry zelf laten spreken:

Toen ik binnentrad, groette ik de aanwezigen zooals de derwischen dat gewoonlijk doen en ging, zonder hierdoor de minste verwondering op te wekken, recht op den prins aan, nadat ik den dikken vizier, met den voet stootende, had doen ter zij gaan. Ik zette mij tusschen deze en den jongen prins neêr. De voetstoot had eenig gelach doen ontstaan. Ik lette er niet op, behield mijne tegenwoordigheid van geest, stak de handen omhoog en sprak het gewoon arabisch gebed uit. De prins staarde mij vlak in het gezicht. Hij was grootelijks verwonderd en toen ik het amen zegde en de omstanders, ten teeken van instemming met mijne woorden, over hunnen baard streken, zegde de prins op lachenden en tevens verwonderenden toon: *Vallahi Billahi shuma Inghiliz hestid.* (Bij God, ik zweer het, gij zijt een Engelschman.)

De omstanders lachten ongeloovig, maar de jonge prins bleef bij zijn gedacht; vlak voor mij staande, zegde hij, evenals een kind in de handen klappende: *'Hadji,* zeg mij, zijt gij niet een vermomde Engelschman?' Het deed mij waarlijk pijn hem in die meening niet te kunnen laten, zoo kinderlijk was de toon, waarop die woorden gezegd werden; doch ik was te bang voor het afghaansch fanatism.

Ik hield mij dus alsof ik mij over zijne argwaan beleedigd gevoelde, en zegde: *'Sahib mekum!'* hetgeen beduidde 'hou op.' 'Gij weet wel dat alwie een geloovige, al was het maar lachenderwijs, verklaard een ongeloovige te zijn, daardoor alleen bewijst zelf een ongeloovige te wezen. Geef me, smeek ik u, liever wat onderstand, opdat ik mijne reis kan voortzetten.'

Mijne ernstige wezenstrekken en de *hadis,* die ik opzegde, brachten den jongen prins blijkbaar in twijfel; hij zette zich neer en verontschuldigde zich met te zeggen, dat ik sprekend op eenen Engelschman geleek en hij nog nooit eenen *hadji* uit Bukarye had gezien met zulk een gezicht.

'Ik gaf ten antwoord dat ik niet uit Bukarye, maar uit Stamboul geboortig was, en toen ik hem mijn turksch paspoort toonde en hem sprak over zijnen neef, den zoon van Akkbar Khan, die in 1860 Mekka en Konstantinopel kwam bezoeken en door den sultan zoo prachtig ontvangen werd, veranderde hij gansch van toon en houding.

Mijn paspoort werd aan allen ter bezichtiging gegeven en in orde bevonden. De prins gaf mij zijne geldbeurs, en toen ik heenging, zegde hij mij, dat ik hem, zoolang ik in Herat bleef, moest komen bezoeken: dat deed ik dan ook.'

Te Meshed aangekomen, mocht de reiziger schier zeggen, dat hij den eersten voet op europeesch grondgebied had gezet. Daar ontmoette hij Dalmage, een engelsch officier in dienst van den schach; hij wierp zich in dezes armen en vergat zijne vermomming, zoolang en dwars door zoovele gevaren, volgehouden. Te Meshed scheidde hij zich van zijne oude reisgezellen, die erg verwonderd waren over zijne plotselinge verandering. Ruim voorzag hem de sultan Murad-Mirza van alles wat hij noodig had en weldra bereikte hij Teheran, waar hij door zijne oude vrienden gulhartig ontvangen werd. Van Teheran ging hij naar Konstantinopel, bezocht den oostenrijkschen gezant Prokesch, ging per stoomboot naar Pesth, en daar, zich in veiligheid ziende, legde hij het derwisch-kleed af.

Engeland moest meer belang stellen in de bijzonderheden over zijne reis in Midden-Azië, dan elk ander volk en het is ook derwaarts dat Vambéry zich begaf. Zijn werk is, onder alle opzichten, onder letter-staat- en aardrijkskundig opzicht hoogst belangrijk; de schrijver heeft goed gezien en geeft ook duidelijk weêr wat hij gezien heeft. Zelfs onder militair en handelsoogpunt is er nut uit te trekken. Bij onze lezers zullen wij zonder twijfel de nieuwsgierigheid hebben opgewekt.

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(*Vervolg*.)

XIII.
Een nieuwe persoon komt binnen

'Ik bleef dien Kersmisdag bij Mr. Craw, en toen ik hem, in een onzer gesprekken, mijne bezorgdheid voor vrouw en kinderen deed blijken, zeide hij mij met dien stillen glimlach, hem zoo eigen: "daar zal de *pick-pocket* voor zorgen," en inderdaad, ik kreeg kort nadien een brief van mijne vrouw, waarin mij gemeld werd, dat zij de honderd pond sterling ontvangen had.

"Honderd pond sterling?" vroeg ik, en staarde den goeden organist aan.

"Ja," antwoordde hij, "Mr. Craw had een goeden stuiver op zak, toen gij hem op de boot ontmoet hebt."

Des avonds kwamen de oude pastoor en de dokter weêr, en stelden mij voor eene plaats aan te nemen, die zij voor mij hadden gevonden, 't Was niet veel, meende de dokter nederig, maar voor het oogenblik..... Ik trad als opzichter in eene overgroote fabriek, genoot onmiddellijk eene jaarwedde van driehonderd pond en na verloop van een jaar een deel in de winsten.

Ja, het waren recht brave menschen in die kleine, godsdienstige gemeente!

Ik betrok eene kamer in een huis niet verre van dat van Mr. Craw, en iederen avond ging ik bij hem een paar uren doorbrengen. De organist was doorgaans goed gehumeurd, doch in sommige oogenblikken scheen het leven hem erg zwart en zwaar te zijn; overigens hield hij zich in zijne eenzaamheid - de muziek daargelaten - met een aantal liefhebberijen bezig, die mij mijne jongelingsjaren herinnerden.

Mr. Craw had kleine collectiën van knoopen, medailles, potten, insecten, schelpen, opgezette vogels en salamanders in fleschen; hij had eene kleine bibliotheek met eenige oude boeken, en toen ik eens in dit alles rommelde, vond ik eene groote houten doos met gekleurde poppen voor eene marionnettenkas.

Het zien van die doos maakte den ouden organist neerslachtig en hij wendde het hoofd om; ik heb altijd gemeend, dat hij op dat oogenblik een traan uit het oog wischte.

Toch gaf hij mij de toestemming om de gekwetste neuzen en ooren te herstellen, den overjas van zijnen raadsheer, de bellekap van zijnen Punch te kleuren, hier een arm, daar een been vast te maken.

Ik was gansch in mijn element. Iederen avond, als ik kwam, haalde ik nu dit dan dat gereedschap uit den zak te voorschijn, en allengskens vereenzelvigde de oude man zich weêr met de poppen - ten minste oogenschijnlijk.

Waar kwamen die poppen vandaan? Hoe stonden zij in betrekking met zijnen afkeer, met den traan in het oog? De organist zegde het mij niet en ik deed hem, ten deze opzichte, geene vragen. Hij echter was er de maker van, ja, maar hij moest bekennen, dat ik in dat fabrikaat meer ondervinding had dan hij.

We lachten en schertsten soms en, evenals kinderen, besloten wij alles heel stil te houden, en op dezen of genen avond eene vertooning voor de vrienden te geven.

Een jaar nadat ik in de woning van den organist gekomen was, zaten wij bijeen voor het groote houtvuur, in afwachting van de middernachtmis.

Mr. Craw was sedert eenige dagen ingetogener dan gewoonlijk; hij was zelfs onrustig; er lag hem iets op het hart, dat hij mij nog niet kon meêdeelen, dat ik hem niet durfde vragen.

De vertooning met de poppen zou den volgenden avond plaats hebben; ik vertelde aan den ouden man den inhoud van het stuk, dat ik zou verbeelden; maar Mr. Craw luisterde niet en zat strak in den kolengloed te staren.

Neen, nu wenschte hij dat ik de poppen nog zou laten rusten - later misschien zou hij gelukkig zijn dat spel te kunnen zien.....

Ik beschouwde den grijsaard, en zag meer dan ooit dat hij inwendig gefolterd was. Het raadsel moest eer opgelost worden dan ik dacht.

In een oogenblik van doodsche stilte in het vertrek hoorde ik duidelijk op de beslotene plaats, op het kerkhof namelijk, tegen het vensterglas tikken.

Mr. Craw stond bevend op en was plotseling doodsbleek geworden. Hij hield den adem in en luisterde; men klopte nogmaals en met eene bibberende stem zegde hij: “Zij is daar..... ik had er een voorgevoel van dat zij komen zou!”

“Wie?” vroeg ik ontsteld, want ik beken, er heerschte op dat oogenblik in de kamer, in de woorden van den ouden man, in het tikken op het venster aan de zijde des kerkhofs, in die stilte, een spookachtig gevoel. “Wie?” herhaalde ik.

“Ga, leid haar naar binnen,” zegde de organist, “ik heb er de kracht niet meer toe!” en Mr. Craw sloeg de twee magere handen voor de oogen.

Ik ging, echter niet zonder huiveren, naar buiten en vond er een menschelijk wezen, dat in de schemering tegen den deurstijl leunde; nog een zooals ik verleden jaar! zoo dacht ik.

Toen de gestalte binnengekomen was, bemerkte ik dat zij eene vrouw was in eene erg gehavende kleeding, die in eene oude wollen deken gewikkeld, een voorwerp, in de beide armen geklemd, droeg.

De ongelukkige was nog jong, doch de wangen waren bleek en uitgehold; het oog lag diep in het hoofd en had, daar het met bloed bevlekt was, eene recht akelige uitdrukking.

Wat den vorm van het kleed was, dat zij droeg, weet ik niet; uit korte mouwen kwamen magere armen, grauw van koude, te voorschijn. Een hoed had zij niet op, maar een roode doek was haar om het haar gebonden, dat in versteven klissen uit dien doek te voorschijn kwam.

Het spook der armoê kon alleen zoo'n gezicht hebben.

Mr. Craw zag haar en sloeg de handen voor de oogen, onder den uitroep van: “God, mijn God!”

Mijn hart klopte hoorbaar.

“Vader,” morde de ongelukkige, “ik breng u uw kleinkind..... Vader, het is heden Kersdag.”

“Eindelijk!” kreet de arme organist, “eindelijk komt gij weêr!”

“Ik ben uw dak niet waardig, vader!” morde zij; “maar dat arme bloedje heeft geen schuld.”

“Gij en het arme bloedje zijt mij dierbaar,” stamelde Mr. Craw, “zelfs al was het vandaag de groote verzoendag niet..... En waar is de vader van uw kind?”

“Ook hij?” mompelde zij.

“Ja, ook hij!” was het antwoord.

“Hij is dood!” morde zij.

“Dood?”
“Ja, gestorven, alleen, verre van ons, zooals de armen en ellendigen sterven - omringd door vreemden - gestorven in een gasthuis - zinneloos gestorven.”
“Kind! kind! Gij hebt mij slecht beoordeeld!” en de arme Craw snikte en sprak voort: “Ik heb u sedert acht dagen verwacht. Ik had er een voorgevoel van dat gij komen zoudt. Kom, Ada-lief, kom aan mijn hart, ik dank God dat ik u weêrgevonden heb.”
“Om mij te zien sterven,” mompelde de dochter.
“Neen, neen, gij zult leven.....”
De ongelukkige schudde het hoofd; zij had gelijk, immers, de dood kuste reeds dat bleeke voorhoofd! Nu deed zij de wollen deken los en de grootvader knielde bij een lief, doch mager en verbleekt kind en kuste het vurig: dat was ten minste een kus van leven!
Mr. Craw had weer een goeden Kersavond! Voor hem klingelden de klokken, in den nacht, vroolijker dan voor elk ander.
Ik zie aan uwen oogslag dat gij mij de geschiedenis der dochter vraagt? Och, dat was eene geschiedenis als van zoovelen. Zij was jong en schoon, maar wuft. Zij beminde een jongeling van goeden huize, doch die door zijn slecht gedrag vergat, wat hij aan zijnen naam, aan zijnen stand verschuldigd was. Het griefde den organist diep - zeer diep, zijn eenig geliefd kind zoo te zien verdwalen; doch niets mocht baten,
Twee jaar geleden verliet zij het vaderlijk huis, dat nestje van dons, en vloog - arme duif! - de wijde, koude en ijzige wereld in.
De bloemen der begoocheling waren schier onmiddellijk na het huwelijk verdwenen. Het weinige, dat men bezat, was in korten tijd

verteerd en, van stap tot stap afdalend, en immer verder van het vaderlijk huis weggeslingerd, verdwenen de twee dwazen in dien modderpoel, welken men Londen noemt.

Terugkeeren? Daartoe was zij, de arme zinnelooze, te fier, totdat ze eindelijk, op het punt van als landloopster aangehouden te worden, bedeesd den weg naar het huis aan de oude kerk insloeg. Ze had den Kersavond daartoe uitgekozen, want ze kende haar vader. De buren hadden de deur voor haar geopend, om des avonds ongemerkt op het kerkhof te kunnen sluipen.

Evenals ik, herinnerde zij zich in die stille, eenvoudige kamer, het “Onze Vader” harer jeugd, en er zweefde een zalige glimlach over haar beenderig wezen, toen zij, een blik in het ronde slaande, zegde: “hier is nog niets veranderd.” Neen, daar veranderde niets, zoo min de meubelen als de harten, maar ook als de meubelen in een huis veranderen, veranderen de harten ook wel eens..... ja, zeker wel.....

Ik dacht den volgenden dag niet aan de poppen; doch toen de moeder zich weêr gehuld had in de kleêren, die zij als jong meisje gedragen had en die sinds haar vertrek onaangeroerd in haar kamerke gebleven waren; toen het kind warm en zindelijk was ingedoffeld, scheen Mr. Craw veel te vergeten: “'t was alsof hij de bladzijden van twee jaren uit zijn levensboek gescheurd en zelfs vergeten had.

“En nu de poppen?....” zegde hij. “Komaan, speel eens,” ging hij voort; 't was immers voor haar dat ze eens gemaakt werden; 't was voor haar en hare vriendinnetjes dat ze eens dansten, en nu, als ze dat weêr ziet, zal ze denken dat ze gedroomd, akelig gedroomd heeft.....”

WAAR IS DE VADER? - Toen de gestalte binnengekomen was, bemerkte ik dat zij eene vrouw was, die een voorwerp, in de armen geklemd, droeg.

Dat was de eerste maal dat ik met de poppen speelde; toen miss Ada zieker, zwakker en doodscher werd, speelde ik dien winter meer dan eens op haar verzoek, en de glimlach, die alsdan op hare lippen zweefde, gaf mij de overtuiging dat zij nog gelukkige stonden beleefde.

Om aan dat wezen, hetwelk zooveel geleden had, de laatste levensuren te veraangenamen, maakten wij ons, Mr. Craw en ik, inderdaad weêr kinderen en de oude organist diende de jonge moeder als eene prinses.

Toen het lente werd en de zon, tusschen de oude geveltoppen door, op het kerkhof scheen en op de graven bloemen deed ontluiken, verlangde zij bij voorkeur die bloemen. Dat gaf aan den ouden man een somber voorgevoel.

Eens had Ada hare hoogtijkleêren aangetrokken en zat ze, half liggend op eene rustbank, met een aantal bloemen op haren schoot verspreid; zij wilde de poppen zien spelen - grillig kind! - om mijnen humor en de muziek, die Mr. Craw op een harmonium maakte, te hooren.

Toen wij juichend, omdat zij zoo gelukkig was, de poppenkas verlieten, was zij dood.....

Ja, dat was eene akelige geschiedenis - en van dat oogenblik wilde de oude man geen poppenspel meer zien en ik ook, hoeveel voorliefde ik voor mijne kunst had, ik durfde van die ongelukkige poppen niet meer spreken.'

(*Slot volgt.*)

[Oplossingen Rebus]

Rebus 7, 'Instinct,' is opgelost door 123; rebus 8, 'zet de tering naar de nering,' door 172 inschrijvers.

Wij berichten deze H. H. dat zij ons voor de oplossing van iederen rebus eenen der voorgaande jaargangen mogen vragen tegen betaling van *f* 2.50, op te zenden liefst in postmandaat.

[Nummer 51]

Alexander en Darius.

Napoleon, op St. Helena, heeft eene studie geschreven over Alexander en zijne krijgskundige operatiën. Na gezegd te hebben, dat in den jare 334 voor Kristus, Alexander, met een leger van 40.000 man, de Dardanellen overtoog en zich, niettegenstaande Memnon, die in Lager-Azië namens Darius, koning van Perzië, het bevel voerde, in eerstgemelde landstreek vestigde, gaat hij aldus voort:

ALEXANDER EN DARIUS.

'De koningen van Perzië lieten hunne provinciën door hare bijzondere wetten besturen. Dat rijk was eene vereeniging van bondsstaten; zij vormden niet één enkelen staat; in zoodanigen toestand zou de overwinning gemakkelijk zijn geweest. Dewijl Alexander slechts het oog had op den troon des monarks, nam hij gemakkelijk dezes plaats in, door de gebruiken, zeden en wetten van elk dezer volken te eerbiedigen; deze laatste ondervonden dus geene verandering.

Eene andere omstandigheid, die Alexander voordeelig werd, was de

dood van Memnon, den eenigen generaal van talent welken Perzië bezat. Memnon stierf op het oogenblik dat hij eene machtige divisie troepen en eene vloot op Macedonië zou werpen.

'In den jare 332 ontmoette Alexander Darius, die, aan het hoofd van 500.000 man, bij Tarse, op de boorden van den Issus en in de engte van Cilicië, in krijgsstelling stond; hij versloeg hem, trok in Syrië, bemeesterde Damas, waar de rijkdommen van den grooten koning opgestapeld waren, en sloeg het beleg voor Tyrus. Negen maanden duurde het beleg voor die handelshoofdstad. Hij nam na negen maanden belegering Gaza in, trok in zeven dagen door de woestijn, rukte in Peluse, in Memphis en stichtte Alexandrië. Hinderpalen ontmoette hij niet, omdat Syrië en Egypte sedert lang door wederkeerige belangen aan elkander verbonden waren; omdat de arabische volken de Perzen verachtten en hunne afkeer op de godsdienst was gegrondvest, en eindelijk, omdat de grieksche troepen der Satrapen, de partij der Macedoniërs kozen.

'In minder dan twee jaar, na twee veldslagen en vier of vijf belegeringen, waren de kusten der Zwarte-zee, van Phases tot Byzancië, die der Middellandsche zee, tot Alexandrië, gansch Lager-Azië, Syrië en Egypte aan zijne wapens onderworpen. In 331 trok hij andermaal door de woestijn, kampeerde te Tyrus trok door Syrië, kwam in Damas, marcheerde over den Euphraat en den Tiger, en sloeg Darius in de velden van Arbellas - Darius, die aan het hoofd van een leger, sterker dan dat van de Issus, tegen hem optrok.'

Wat nu het onderwerp aangaat, door Gustave Doré behandeld, hierover deelen wij het volgende meê:

Na de neêrlaag van Arbelles bleven er Darius ongeveer 50.000 man over, die hem trouw zwoeren en beloofden met hem te zullen sterven ter verdediging van het land. Twee verraders deden hun echter plicht en eer vergeten. Men verwittigde Darius, dat er een komplot tegen zijn leven gesmeed was. Twee veldheeren, Bessus en Enarbazane, maakten zich van hem meester, klonken hem in gouden ketings, deden hem op eenen wagen stijgen en sloegen den weg naar Bactrianië in.

Alexander zat hen echter dicht op de hielen; de oproerlingen wilden Darius dwingen te paard te stijgen en den naderenden overwinnaar te ontvluchten. De koning der Perzen, die in Alexander echter zijn geluk zag, weigerde, en op die weigering doorboorden de soldaten hem met pijlen en lieten zijn lijk op den grond uitgestrekt liggen.

Zoo vond hem Alexander en weende over hem, en toen Bessus in de handen des overwinnaars viel, strafte deze den verrader met den dood.

Marokkeinsch opperhoofd.

Marokko is geen land meer welks zeden en gewoonten voor den Europeaan nog een geheim zijn; wel integendeel! Een aantal touristen hebben in de laatste jaren dit rijk bezocht en den weetgierige ruimschoots, omtrent het innerlijk en uitwendig leven der bewoners, ingelicht.

De heerschende godsdienst in Marokko is het mahomedanism, en men beweert zelfs daar den eeuwigen rechtstreekschen afstammeling van den profeet te bezitten, namelijk den *Santon,* waarvan wij hier eene afbeelding meêdeelen. Wij zullen,

natuurlijk, die hooge afstamming niet betwisten; maar zeker is het, dat, als dit zoo is, de *Santon* tamelijk ver van het spoor van den profeet is afgedwaald.

Inderdaad, zijn leven is niet volgens den koran, en, indien Mahomed op de aarde terugkwam, zou hij gewis zijn achtbaren nazaat een hoofd kleiner doen maken.

Hadj-Abd-Ed-Selam-Ben-Hadj-El-Arbi is het hoofd eener machtige godsdienstige sekte der Mulay-Tayeb. Gewoonlijk verblijft hij in de kleine stad Wasame, die een schier uitsluitend godsdienstig centrum is, want het grootste deel der bevolking bestaat uit *sherifs,* die zich zelven ‘heiligen’ noemen en zeer hoog geëerd worden.

De *Santon* woont echter liever te Tanger, en, spijtens den koran, leeft hij daar op europeesche manier: hij rookt cigaren, drinkt wijn, houdt veel van schoone kunsten, heeft zijn huis naar de parijzer mode gemeubileerd en zijn paard naar engelsche manier gezadeld. De *Santon* draagt hooge rijlaarzen, heeft een kavalarie-sabel ter zijde hangen en, meer dan dat alles, trouwde eene engelsche dame volgens engelschen ritus.

Op zijne bruiloft noodigde de *Santon* het diplomatisch en consulair korps, en deed wel zien dat hij zich meer naar de europeesche, dan wel naar de turksche zeden, wilde schikken. Hoe de dweepzieke muzelman dit van zijn geestelijk opperhoofd verdraagt, is moeielijk te verklaren.

Zeker is het, dat sultan Sidi-Mahomed dit alles niet zeer stichtelijk vond, en op zekeren dag het hoofd der *sherifs* voor zich daagde. De *Santon* wist wel, dat hij plichtig was en verscheen niet. Integendeel, hij vluchtte bij den konsul van Frankrijk en riep dezes bescherming in.

Door bemiddeling van dezen dreef het onweer af en mocht de *Santon* weldra zijn vroeger leven hernemen.

Het schapenfeest te Tanger.

Het schapenfeest is een feest van aanbelang bij de Mooren, en wordt door hen El Haï-Hauwela of El Haïd-Kebe genoemd. Het vangt aan den tienden dag der maand van de pelgrims die naar Mekka reizen. Ieder opperhoofd offert ten minste, te dezer gelegenheid, eenen bok of ram, en bezit hij daartoe de middelen, dan offert hij er nog een voor ieder mannelijk lid zijner familie.

De plechtigheid bestaat in een schaap den hals af te snijden, op eene daartoe bestemde plaats. Overigens, voor ieder huis of ook wel binnen 's huis, wordt een bok of ram, ten dien einde aangekocht, geslacht, zoodat gansch de stad in eene slachterij schijnt veranderd te zijn.

De offerplaats, waarvan wij hooger spraken, wordt *El Amsala* genaamd; daar bevindt zich een terras of platform, op hetwelk drie of vier priesters, gansch in het wit gekleed, staan, zoo lang de plechtigheid duurt. Rechts en links van de kapel strekt zich een muur uit, die met schietgaten voorzien is. De kapel is wit gekalkt; doch tijdens de offering worden de muren met matten behangen, even als het zich uitstrekkende grasperk, met iets dergelijks belegd wordt. Het is daar dat de geloovigen zich neerzetten om te bidden.

De gouverneur van Tanger, die zich omstreeks 10 ure des morgens, met groote praalvertooning naar de plechtigheid begeeft, is alsdan vergezeld van vaandeldragers, muzikanten en soldaten. Na een oogenblik gebeden te hebben, wordt, door een kanonschot, het signaal ge geven, en een daartoe betaald man brengt aan het schaap den slag toe; onmiddellijk neemt hij het gewonde dier op den schouder en zet het op

een loopen stadwaarts heen. Het huis van den *Cadi* of rechter is het doel van dien loop.

Voorzeker zou de man die woning weldra bereikt hebben, vond hij niet overal eene bende jongens op zijne hielen, die hem, niet heel liefderijk, zooveel steenen toewerpen als zij kunnen, en hem zelfs doen neertuimelen. In het laatste geval, en hoofdzakelijk indien hij wat lang blijft liggen, neemt een ander het schaap op den schouder, en tracht op zijne beurt, zoo spoedig mogelijk, het huis van den *Cadi* te bereiken.

Onze lezers zullen benieuwd zijn naar den sleutel van dit raadsel. Indien het gewonde schaap nog ademt, wanneer het bij den *Cadi* wordt neêrgelegd, denken de Mooren dat zulks voor hen eene goede voorspelling is.

Verschillende spelen en eetmalen, met de geslachte schapen, worden, gedurende de week dat deze feesten aanhouden, ingericht. De *fantasia's* hebben in die spelen eene zeer belangrijke plaats.

De kanarievogels.

De kanarievogel, welke in Antwerpen zoo geliefd wordt als de duif, ontleent den naam, dien hij draagt, aan zijn vaderland, de Kanarischeeilanden. Daar, in de vrije natuur levende, heeft hij die gele kleur niet, zonder welke wij ons geen kanarievogel kunnen voorstellen; zijn veêren zijn daar grauw en alleen onder den buik groenachtig. De verandering van luchtstreek, zijne veranderde voeding en levenswijze, alsmede zijne vermenging met andere vogelsoorten zijn daar de oorzaken van, en vandaar de verschillende soorten die wij van de kanarievogels kennen.

Behalve tusschen de groene, roodbruine en bonte vogels, wordt er nog verschil gemaakt tusschen de gelen, zoodat men deze nog onder

scheidt in witgele, stroogele en goudgele kanarievogels. Allen echter, zelfs de meest donker gekleurden, hebben een gelen grond.

Hoe regelmatiger de teekeningen van die verschillende kleuren zijn, hoe grooter hunne waarde is. Voor de schoonste worden gehouden, die welke een stroogele kleur hebben, wier kopke met een kroon versierd is en wier vleugels bovendien roodbruin of Isabella-kleurig zijn; op deze volgen de half goudgelen met zwarten kop, grauwe vleugels en staart en ook de gewone gelen met zwarten kop, of de donkeren met gelen kop worden nog zeer hoog geschat. Alle andere onregelmatig geteekenden worden met de eenkleurige op een lijn gesteld.

Tusschen de mannekens en wijfkens bestaat geen onderscheid van kleuren, doch de eerstgenoemden zijn veel ranker, hebben een grooter kopke, langer hals en breeder borst. Zijn de mannekens echter stroogeel en roodbruin, dan kan men ze onderscheiden aan den vurigen kring rondom hunne oogen. Het beste kenmerk tusschen hen beiden is hun geluid. Terwijl namelijk het manneke, als het zeven à acht weken oud is, al begint te kwelen en langzamerhand te zingen, dat, als het een half jaar oud is, in een helklinkend slaan overgaat, brengt het wijfke slechts eenige zwakke tonen voort zonder harmonie of samenhang.

De ouderdom der kanarievogels verandert tusschen de tien en twintig jaren; hebben zij echter reeds acht jaren achter den rug, dan verliezen zij met hunne stem ook hunne schitterende kleur.

In zijn vaderland voedt zich de kanarievogel met het zaad van het kanariegras, dat met den vogel ook hier ingevoerd is. Dit neemt echter niet weg dat hij een liefhebber is van het suikerriet, zoodat het dikwijls gebeurt dat hij onder de suikerplantages der Kanarische-eilanden veel schade aanricht, waarom hij daar niet altijd een welkomen gast is. In eene kooi opgesloten is het beste voedsel dat men hem geven kan zomerknollenzaad, dat goed van stof moet gezuiverd worden; alle andere zaadsoorten mag men hem slechts nu en dan, en dan nog maar bij kleine hoeveelheden geven, daar hij, als hij er te veel van krijgt, lui en ziek wordt. Ook de gewoonte om hem klontjes suiker te geven is niet raadzaam, dewijl zij daardoor te week worden en dit dikwijls oorzaak is dat zij onverwacht sterven.

Daarentegen is het noodzakelijk dat de vogels regelmatig, met uitzondering van den ruitijd, ten minste om de drie dagen wat groen krijgen. Het liefst hebben zij het zoogenaamde kruiskruid, doch ook salaad, kool en raap verwerpen zij niet. Kan men dit niet krijgen, dan geve men hun appels of peren, doch geschild. Wat het drinken aangaat, men zorge er altijd voor, ze alle dagen versch water te geven en het drinkbakske altijd uit te wasschen, opdat het wat helder zou zijn.

Hoe zachter het water is, hoe beter, en men zal goed doen in den ruitijd (van Augustus tot October) een stukje ijzer in hun drinken te leggen. Nu wij toch over water spreken, laat ons er bij voegen, dat de echte liefhebbers en kenners, hun om de zes dagen een bakske water in de kooi geven om een bad te kunnen nemen.

De beste kooi voor den kanarievogel is de ronde, die intusschen niet te groot of te klein moet zijn, terwijl koperen kooien stellig schadelijk zijn. In elke kooi moeten twee of drie springstokjes zijn, echter niet te dun, daar de vogel daarvan licht de kramp in de pooten krijgt. De drink en eetbakskens neemt men bij voorkeur van glas en maakt ze buiten aan de kooi vast. De bodem der kooi bestrooit men met zand.

De temperatuur welke een kanarievogel kan verdragen gaat niet onder de tien en niet boven de achttien graden, terwijl hij beter aan koude dan aan warmte kan gewend

worden. Het is dus zeer verkeerd de vogels op heete zomerdagen in de zon te hangen, of ze aan een open venster te plaatsen, waar het meer of minder trekt.

Dit moge voldoende zijn voor wat zijne verzorging aangaat, laat ons nu eens spreken op welke manier de kanarievogel verzorgd moet worden als hij ziek is en waaraan men kan zien of hij ziek is.

Zoolang de vogel zijne veeren glad draagt, op de gewone manier in de kooi rondspringt en eetlust toont, is hij gezond; ontbreekt hem een dezer kenteekens, dan is hij ziek.

Bij de tering, welke niets anders is dan eene verharding der vetklier op den staart, en die men daaraan kan kennen dat de kanarievogel dikwijls naar de klier bijt en den staart laat hangen, drukt men voorzichtig met den vinger op de klier en bestrijkt ze vervolgens met lijnolie. Is de klier hard, dan moet zij vooraf met boter of olie week gemaakt worden.

Bij buikloop snijdt men de achterveeren af en bestrijkt den vogel onder den staart met olie, terwijl in het drinkwater, waarin men eenige droppels rooden wijn doet, roestig ijzer wordt gelegd.

Bij verstopping, die men kan waarnemen aan het opzwellen van het achterlijf, neemt men eene groote naald met zuiveren kop, doopt die in lauwen olie en steekt deze verschillende malen in den darm. Werkt dit middel niet, dan geeft men den vogel eenige droppels boomolie in, terwijl eenige groene blaêren voor de operatie zeer goed zijn.

De wegkwijning, die is waar te nemen aan het mager worden van den vogel, aan zijne treurigheid, traagheid in het gezang, gebrek aan eetlust, enz., is meestal een gevolg van het te mager voedsel, soms ook van bedorven voedsel. In den regel helpt daartoe het best vet voedsel, zooals kempzaad of gekookte dooiers van eieren. Het drinkwater vermengt men eveneens met eenige druppels wijn en maakt het, door het daarin leggen van een roestigen nagel, ijzerhoudend.

In de ruiziekte, welke alle kamervogels in meerder of minder maat krijgen, helpt eveneens wijn en jzerhoudend water; groen voedsel moet in den ruitijd echter ook bij gezonde vogels geheel achterwege blijven. Worden de vogels zieker, steken zij den kop tusschen de vleugels, zitten zij treurig op het stokske en gaan hunne veêren rechtop staan, zoo geeft men ze dooiers van eieren, eenige droppels kaneelolie en in hun water een weinig kina.

Hebben zij veel last van insecten, dan is het beste middel, om hen daarvan te verlossen, de oude springstokken uit de kooi te nemen en er andere van riet in te steken, die van onderen van eenige insnijdingen voorzien zijn. Alle andere middelen werken zoo goed niet en kunnen licht den vogel nadeel doen. Een vogel, die echter goed zuiver gehouden wordt, zal van insekten weinig te lijden hebben.

Wat ten slotte de kunstjes aangaat, die hem geleerd kunnen worden, dit gaat zeer gemakkelijk. Wil men hem bij voorbeeld er aan gewennen op de hand te zitten, dan snijdt men hem de slagveeren af, maakt de kamer, waarin hij verblijft, donker en bestrijkt zijne neusgaten met een sterkriekenden olie, bij voorbeeld bergamotolie, waardoor hij een weinig verdoofd wordt.

Na eenige proeven zal hij rustig op de hand blijven zitten en weldra van den eenen vinger op den anderen springen. Moet hij voedsel uit den mond aannemen, zoo geeft men hem eenigen tijd zeer weinig en reikt hem dan zijn lievelingsvoeder met de lippen over. Moet hij des nachts zingen, dan zet men den vogel over dag in een donkere kamer, zoodat hij weinig eten kan en brengt dan 's avonds licht in de kamer.

In het kort hebben wij hier alles over den kanarievogel gezegd, wat de liefhebbers van die vogels het meest noodig hebben te weten. Merken wij tot geruststelling op, dat alle hier neergeschreven raadgevingen ontleend zijn aan de opgaven van een kanarievogelfokker uit het Hartsgebergte, waar, zooals men weet, deze fokkerij op groote schaal wordt gedreven.

Doorboring van den St. Gothard.

Hoever is men nu gekomen met de doorboring van den St. Gothard? Volgens een officieel verslag, gedagteekend op het einde van april, was de directie-galerij van den grooten tunnel, op eene totale lengte van 3.763^{m}2 geboord. Van dit cijfer had de noordergalerij 2.002^{m}7 bereikt, en die aan de zuidzijde 1760^{m}5. In gezegde maand bezigde men 2937 werklieden aan den tunnel, en in den zomer op gansch de linie 4697. Zeventien boormachienen zijn werkzaam en een deel der uitholling moet door de hand worden gedaan. Goschenen, een plaatske dat vroeger door niemand gekend was, ontwikkelt zich gelijk eene amerikaansche stad met eene verbazende snelheid. Daar verheft zich reeds een hotel, daar staan magazijnen, depôts. Dag en nacht is er aan den voet des bergs beweging; men hoort den aanvoer van zware materialen, het ontploffen der mijnen, enz. De proeven met het boormachien Turrettini genomen, schijnen met den besten uitslag bekroond te worden: in vijf minuten boort het 60 centimeters rots weg. Alles doet voorzien, dat de reusachtige werkzaamheden voor den bepaalden tijd zullen voltooid zijn.

Eenzaamheid.

Ik heb, zegt Alphonse Karr, altijd naar de oorzaak gezocht, waarom de menschen toch zoo boos zijn tegen iemand die in de eenzaamheid leeft.

Is het omdat de menschen zooveel aanschouwers noodig hebben voor alle de schoone dingen, welke zij zeggen en doen, dat zij u niet meer toelaten heen te gaan, tenzij in de uren dat hun heldenmoed en hunne grootheid willen uitrusten?

Is het omdat de mensch die alleen leeft, aan de anderen misschien een weinig te trotsch, schijnt te zeggen: ik heb u niet noodig?

MAROKKEINSCH OPPERHOOFD.

Is de mensch die alleen leeft, voor de anderen misschien een vriend minder om te...... bedriegen, uit te buiten en te verraden; een slachtoffer dat men aan hunne hebzucht onttrekt?

Wil de mensch die alleen leeft, zeggen, dan wanneer hij afziet van den omgang met menschen: ik wil u mijne vriendschap niet meer geven voor uwe vriendschap - mijnen geest voor uwen geest - mijne opoffering voor uwe opoffering - mijne goede trouw voor uwe goede trouw - omdat ik wel zie, dat ik in die ruiling altijd bedrogen, altijd bestolen ben?

Ik heb mij zelven dikwijls afgevraagd: wat zoekt men in de gezelschappen? Is het eene uitwisseling van diensten? Gij weet toch wel dat niemand iets uitwisselt, of hij hoopt er bij te winnen en meer te krijgen dan hij gegeven heeft?

Zijn het de samenspraken? Maar hoeveel dingen vertelt men u die u belang inboezemen - en als gij het geluk hebt, bij toeval, een woord te hooren dat u aangenaam in de ooren klinkt, met hoeveel holklinkende woorden moet gij dat bekoopen!

Hebt gij daarenboven geene boeken - die spreken als gij wilt - die zwijgen als gij wilt - die u zeggen juist wat gij wilt, dewijl ge

dit boek plotseling kunt wegwerpen om een ander op te nemen.

Niets hebt ge in dit alles te missen, tenzij het geruisch der stem. Vertelt de herinnering u geene geschiedenissen en geeft de inbeeldingskrachtgeene dichterlijke verhalen?

En zal ik de doodvervelende theatervoorstellingen betreuren, als ik den hemel en de aarde - het gras, de bloemen en de insekten zie; als ik omringd ben door altoos zich hernieuwende wonderwerken; als mijne dagen zacht en kalm, zonder vrees en zonder verlangens daarheen vloeien?

Komaan - herinner u het verledene - gedenk het wezenlijk geluk dat gij eens genoten hebt! Hebt gij er niet aan gedacht, op dergelijk oogenblik, dat geluk in de eenzaamheid te gaan verbergen? Zegde u een geheim gevoel niet, dat de gelukkige mensch een openbare vijand, een dief is - en dat het onvoorzichtig is hier beneden gelukkig te zijn?

Ik heb gedaan met de gezelschappen, zoo als de kooplieê doen met de zaken: als zij rijk genoeg zijn r e t i r e e r e n zij zich - zoo noemt men dat. De fortuin die ik gemaakt heb, bestaat uit onverschilligheid en minachting voor alles wat men hier elkander betwist - onverschilligheid en minachting voor alles wat uw levensdoel is, de reden van uw verdriet en van uwe vreugde; onverschilligheid en minachtingvoor uwen strijd, voor uwe neêrlagen, voor uwe overwinningen.

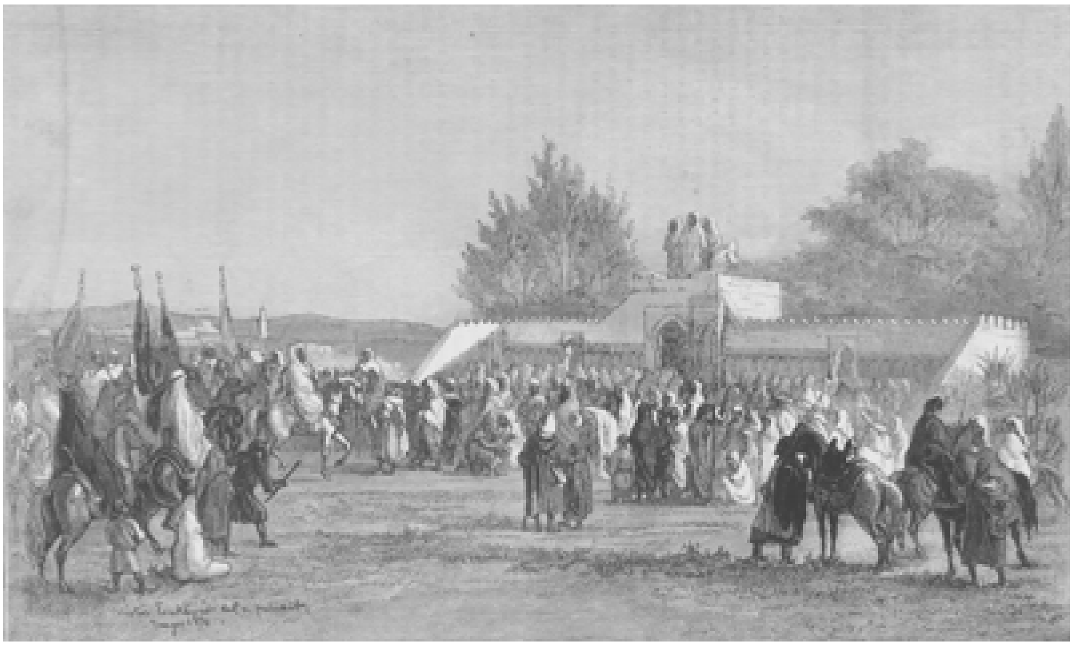

HET SCHAPENFEEST TE TANGER.

Ik wil niets - ik verlang niets - zeg mij, hoeveel menschen zijn rijker dan ik in mijne eenzaamheid?

Prachtinkleeding.

Tijdens Philps de Schoone nam de pracht in kleeding zoodanig de over-

hand, zegt een aanteekenaar dat men wetten gaf, volgens welke de adellijken hunne vrouwen niet meer dan vier stellen kleêren per jaar mochten schenken, terwijl de burgerlijke vrouwen het met één moesten stellen. Intusschen ontbrak het, ondanks alle luxe, der dames, inzonderheid ten tijde der regeering van Karel VI, aan dingen, die wij als eene eerste noodzakelijkheid des levens beschouwen: men droeg slechts hemden van wollen saai, en ieder was buiten zich zelven over de verkwisting van Isabella van Beieren, omdat zij twee linnen hemden bezat. Deze waren nog geruimen tijd zoo zeldzaam, dat ieder die er in het bezit van was, ze aan hals en mouwen zien liet, van waar misschien het eerst de mode der kragen en manchetten mag afstammen.'

Waar is de vader?
Novelle door August Snieders.
Met teekeningen van J. Bernard Wittkamp.
(*Vervolg en slot.*)

XIV.
Eindelijk.....

Mr. Craw stierf eenige jaren daarna; hij legde mij op zijn doodsbed, den plicht op voor de kleine Nora te zorgen en berichtte mij dat hij aan zijn kleinkind eene som van twee duizend pond sterling naliet, die hij aan mij vermaakte in geval Nora voor hare meerderjarigheid mocht overlijden.

'De oude man eischte uitdrukkelijk, dat het kind mij niet verlaten, en ik het tot vader dienen zou. Gij hebt haar gezien, dat lief, droomerig en zwak kind.....'

De man met de poppen was diep ontroerd; hij wischte de tranen weg, die bij de herinnering aan Nora opwelden.

Na den dood van Mr. Craw scheen het ongeluk mij andermaal te vervolgen; de fabriek, waarin ik werkzaam was, kwam in liquidatie en na honderd smartelijke en pijnlijke omstandigheden stond ik andermaal arm en berooid, gelijk in den rampzaligen Kersnacht, op de straat.

'Naar Amerika, naar de Indiën!' ziedaar het eenige, wat mij te doen overbleef. Ik pakte mijne poppen - waarom? ik wist het niet - in. 't Was alsof een geheime band mij aan die nietigheden vastkleefde.

Met Nora - die zich als wanhopig aan mijne knieën klampte, toen ik haar in eene kostschool wilde plaatsen - met Nora aan de hand vertrok ik; ik hoopte, door nevel en mist heen, eindelijk mijne gelukster in de nieuwe wereld te zien opgaan.

New-York was mij even ongunstig als Londen weleer. Mijne hulpmiddelen waren uitgeput. Het erfdeel van Nora was in een solied huis in Europa geplaatst; doch de honderd pond intrest van het loopende jaar waren verteerd. Ja, ja, mijnheer, wij kregen honger, Nora en ik.....

Waarheen mij te wenden? 'Laat ons met de poppen spelen,' zegde Nora en die woorden mochten mij pijn doen, maar toch waren zij een licht. Ik opende het koffer, greep de poppen, schikte het kleine tooneel, nam het op den schouder en Nora bij de hand, en ging de straat op.

Waar zal ik het eerst de poppen vertoonen? In een der groote wijnhuizen? Neen, ik durfde niet. Mr. Trump had de schaamte van den weleer rijken Van Leefdael nog

niet overwonnen, en toen ik eindelijk op den dorpel stond, dacht ik aan dat arme kind, hetwelk ik, dwaas genoeg, in de vernedering meêsleepte, terwijl het voortreffelijk en vereerd van zijn vermogen leven kon.

Nora zag mij met hare schoone, groote oogen aan en zeide: ‘Kom dan toch, vader!’- en wij traden binnen. Mijn hart joeg alsof het de ribbenkast in stukken wilde trommelen.

Ik speelde met de poppen; 't was een stuk van eigen vinding. 't Was nieuw voor de aanwezigen; zij lachten druk en sloegen als bezetenen in de handen - en ik, ik had den dood in het hart. Eindelijk was het stuk ten einde. Het koud zweet parelde op mijn voorhoofd; ik dacht dat ik sterven zou, al riep men dan ook bravo.

Nora maakte zich gereed om rond te gaan, zooals zij uit eigen beweging gezegd had te zullen doen; doch nu dit gebeuren moest, hield ik haar driftig tegen: ‘Och neen, kind,’ zeide ik, ‘doe dat niet,’ en mijne poppen en plooibaar tooneel eensklaps opnemende, ontvluchtte ik, met Nora aan de hand, het wijnhuis.

Aan de deur greep mij plotseling eene sterke vuist bij den kraag. De man, die zulks deed, een gentleman, in het wijnhuis aanwezig, had mij begrepen; hij had als het ware gansch mijne geschiedenis begrepen.

‘Gij kent uw handwerk nog niet, beste man!’ zeide hij mij.

Ik sloeg de beide handen voor de oogen en begon te weenen.

‘Gij zijt voor dat handwerk niet opgegroeid, niet waar?’

Ik zweeg.

‘Maar,’ ging hij voort, ‘de nood dwingt u.’

‘Dat is waar,’ antwoordde ik.

‘Welnu, elk handwerk is eerlijk, als het eerlijk gedreven wordt,’ zeide hij. ‘Kom, wacht mij hier, ik zelf zal daar binnen de ronde doen, tot vergelding van uw kunstig spel’- en vijf minuten later bracht hij mij in zijnen hoed een twintigtal dollars.

De poppen van vader Craw hadden ons het leven gered......

Men gewent zich van lieverlede aan alles, en dit was ook het geval met ons spel; ik speelde echter meestal in besloten gezelschappen en tegen bepaald loon, en ik won, zooals men zegt, ‘geld als slijk.’ Men sprak te New-York zeer veel van den man met de poppen; de dagbladen, die in Amerika gretig naar iets buitengewoons zijn, verkondigden uitbundig mijnen lof en bouwden de zonderlingste geschiedenissen of liever, fantasieën op mijnen naam; men eischte van alle kanten Mr. Trump, den poppenman, en hoe hooger mijne eischen werden, hoe drukker de toeloop was.

Ik stelde mij onder meergemelden naam, met den bankier Eterson, en onder dien van Mathison met zekeren Gland te Rotterdam, in betrekking, ten einde de door mij gewonnen penningen op hunne bestemming te doen komen.

't Ging mij wel, en was het denkbeeld van een vernederden stand mij niet dikwijls te binnen gekomen, ik zou een gelukkig mensch zijn geweest.

Als ik echter aan Nora, of liever aan hare toekomst dacht, klopte mij het harte bang. Wat zou zij denken, als zij eens groot zou geworden zijn, over het handwerk waaraan ik haar verbonden had? Was ik het niet, die belette dat zij in haar eigen stand vereerd en gelukkig zoude opgroeien? Immers, Nora was betrekkelijk rijk?....

Dewijl ik mijn verblijf in Amerika nog geruimen tijd wilde rekken, besloot ik Nora in eene voortreffelijke kostschool te plaatsen, en haar alzoo van de poppenkas af te zonderen.

Ik koos de voortreffelijkste school uit, die ik vinden kon en maakte het meisje zacht en vleiend met mijn ontwerp bekend. Nora antwoordde niets: dat was overigens hare gewoonte. Zij gaf mij een kus en glimlachte eens.

Maar toen het koffer ingepakt stond, toen wij op het punt waren van te vertrekken, was het mij zoo te moede, dat ik meende te zullen bezwijken; ik had dat kind lief - lief als mijn eigen bloed, 't Moest echter zoo zijn.

Ik trad mijmerend de kamer door, welke ik bewoonde en bleef op den dorpel staan. Daar deed zich een tafereel voor mij op, dat gevoeld, maar niet beschreven kan worden.

Nora stond met haren kleinen omslagdoek op den schouder en den breedgeranden reishoed op het hoofd, dus gereed om te vertrekken, voor de poppen, die aan eene koord, aan twee stoelen gespannen, hingen te bengelen.

Zij boog zich tot de poppen en kuste ze een voor een vaarwel; ik hoorde haar zeggen: ‘ik zal altijd aan u denken, vroolijke oom Sam!’ Dit was de naam van een mijner personages.

Ik was diep bewogen, en naderend, nam ik het kind op de knieën en vroeg:

‘Gij verlaat mij dan wel ongaarne, Nora?’

Het kind knikte, en twee groote en dikke tranen welden in hare schoone oogen op.

'Lief kind, 't is voor uw geluk!' waagde ik te zeggen.

Nora schudde het lokkig hoofdje.

'Gij zijt bleek, kind; gij beeft alsof gij aan de koorts leedt. Arm kind! wees gerust, we zullen van avond niet heengaan; morgen....' fleemde ik.

Het kind lachte vol hoop.

Des anderendaags trad ik aan haar bedje, wel besloten niet meer zwak te zijn; doch het kind zag er zoo bleek, zoo ontroerd, zoo zenuwachtig uit dat ik bang werd, 't Was blijkbaar dat zij gansch den nacht slapeloos had doorgebracht, en zich met het denkeeld van scheiden had gefolterd.

Ik meende zelfs iets lieflijk boos in hare oogen te zien, en met een meesmuilend gezichtje, zeide zij mij: 'Ik zal toch overal zeggen dat ik het kindje van den poppenman ben.'

Het kleine ding had mijn geheim geraden en het dreigde zich op mij te wreken, mijne ontwerpen te verijdelen en mij te dwingen haar bij mij te houden.

'Wilt gij dan liever bij vader blijven?' vroeg ik.

Zij vloog driftig op, sloeg hare armkens om mijn hals en kuste mij; ik moest het koffer openen en het uitpakken; dan naast haar bedje plaats nemen en eerst toen zij mij, zoo dacht ze gewis, door hare handjes vastgekluisterd en belet had heen te gaan, sliep zij in, en ik zat nog in dezelfde houding aan haar bedje, toen zij wakker werd.

Kinderachtig, niet waar? Maar men is slechts waarachtig gelukkig, als men kind zijn kan met het kind.

Nora verliet mij niet, en iederen avond zaten wij samen over de schoolboeken gebogen, en ik leerde haar, met een onwankelbaar geduld, wat zij kennen en weten moest; ik leerde haar ook muziek en teekenen, en voor beide deze kunsten toonde zij veel aanleg.

Hoe zou het in de toekomst met Nora gaan? Ik wilde er niet meer aan denken. De groote Meester van hierboven heeft alle moeielijkheid weggenomen, door haar vroeg tot zich te roepen!

Nora heeft mijne fortuin vergroot, dat is waar; doch, door heen te gaan, heeft zij ook mijn levensgeluk verminderd. Och, ik wenschte dat graf nog eens te kunnen openen, mijn kind wakker te mogen kussen, alles geven wat ik bezit, en mijne dwaaltochten met mijne poppen te hernemen!

'Goed kind, rust in vrede, onder het gras en het bloemenkleed des kerkhofs, in den gewijden grond en naast den goeden vader Craw.'

Mijnheer Van Leefdael zweeg; diep was hij ontroerd; in zijn oogen blonken tranen. Die man had veel geleden, veel gestreden; men zou gezegd hebben, dat zijn hart van gepolijst staal moest geworden zijn, waarop alles afbotste - en nu weende hij als een kind, enkel bij het herdenken aan een hem toevertrouwd ongelukkig schepseltje.

Mijnheer Van Velthem was misschien nog meer ontroerd dan de poppenman.

'Wonderlijke loop der dingen hier beneden, niet waar?' zoo hervatte de man, 'Ik bezit nu eene eerlijk verkregen fortuin, en volgens de wereld verplettert zij mij, en is juist een beletsel, dat ik met opgeheven hoofd de wereld intrede. Maar indien ik die fortuin op de beurs gewonnen had, al weet de wereld dan ook dat daar veel onreins door de vingers loopt, zou ik het luidop mogen uittrompetten!

Tegen dat vooroordeel zal ik niet worstelen; men worstelt nooit met eenig welgelukken tegen een ingeplant vooroordeel. Overigens, ik beken het, veel wordt

er gansch verkeerd onder dien naam geschoven, en men wil door dat woord eenigzins rechtvaardigen, wat niet eerlijk, wat inderdaad laag en gemeen is. Doch ik reken mijn stand - die nooit, en God is mijn getuige, door eene oneerlijkheid besmet werd - niet tusschen deze laatsten.

Ik klaag echter niet, ik mor niet; ik schik mij in mijn lot en de goede God zal het overige doen..... Ik lach, ik ween en zeg zelfs ten slotte, met Jan die lacht en Jan die weent:

Het kijkglas wisselt voor onze oogen.
En Heracliet, hoe diep bewogen,
Zal, als zijn zaken beter staan,
Met democriet aan 't lachen gaan.

En als er eenige jaren zijn voorbijgesneld, zou men, zelfs al kende men het geheim, aan de kinderen niet meer vragen, waar hun vader zijne fortuin haalde; neen, zelfs van den poppenman niet meer zeggen, wat de dichter - zijn naam ontgaat mij - over het lot van alle menschenkinderen zegt:

Men weet niet eens, wat naam hij had!.....

En als de magere dood, met zijn knokkelige vingers, den armen kluchtspeler, als een onmerkbaar stofje van dezen wereldbol zal hebben weggeknipt, zal de poppenman toch, even als de trotsch getitelde en op op alle naden vergulde edelman, naar het eeuwige land der sterren reizen - en de een gelijk de andere zal op die groote reis, bij toeval nog wel eens naar beneden, naar de wereld terugzien, en glimlachend met den dichter Hebei zeggen:

‘Daar beuzelde ik tot aan mijn zalig eind.....
't Is hier toch beter, vriend.....
Voort, schimmel, voort!.....’

En die laatste woorden uit Hebel's gedicht ‘Vergankelijkheid’ scheen de man er met voordacht bij te voegen; want hij raakte de doos aan, die op de tafel stond, en onder het spelen van een fantastischen en spotachtigen wals, reed de dood op zijn mager wit paard over het deksel heen.

Op Van Leefdael's lippen lag een stille glimlach. Zoo zou het zijn - en zoo nam hij het ook aan; het antwoord van mijnheer Albert mocht zijn wat het wilde.

Deze laatste, die zich zelven meester was in elk oogenblik, had vrij kalm toegeluisterd; het oordeel had zich langzaam en krachtig in hem gevormd, 't Mocht week zijn geweest als sneeuw in den aanvang, nu was het steenhard geworden, hard als marmer, veerkrachtig als staal.

Dat oordeel zou over zijne lippen komen, toen eensklaps de deur der geheimzinnige kamer geopend werd, en de gestalte van Liva daarin verscheen. De moeder werd ongerust over het lang wegblijven van den vader, en zond hare dochter eens naar beneden.

Zij kwam op gepasten tijd!

Mijnheer Van Velthem had haar, bij de minste beweging aan de deur, opgemerkt; hij richtte zich op, naderde haar snel, greep hare hand, trok haar voort en voor den ouden poppenman staande, zeide hij:

‘Mijnheer Van Leefdael, ik vraag u de hand van uwe dochter.’

De vader had alle ontroering, alle gevoel van vernedering, elk denkbeeld van kleinachting als het ware in zich teruggestooten; hij was niet meer de poppenman

van zoo even: hij was nu de man in het volle bewustzijn van de degelijkheid zijner afkomst, familie en fortuin; hij was in alles weêr de gelijke van mijnheer Van Velthem, en met een stillen glimlach en waardig kalm, zeide hij:

'En ik, mijnheer Van Velthem, ik geef haar u. Weest beiden gelukkig.'

Liva rukte zich uit de armen van verloofde en vader los, en ijlde, schier zinneloos van vreugde, naar boven, om die blijde tijding aan moeder en zuster te brengen.

Dan greep mijnheer Albert de hand van den ouden man, en zeide diep ontroerd:

'Mijnheer van Leefdael, vergeef mij, dat ik een oogenblik geaa zeld heb.....'

Hoe, mijnheer? Maar gij hadt er wel recht toe; doch laat ons nu voortaan over dit punt zwijgen, en dat mijne kinderen nooit weten, wat hun vader deed om hun, op eerlijke wijze, overvloed en weelde te bezorgen.

Drie maanden later zou de bruiloft van Van Leefdael's dochter met mijnheer Van Velthem, plechtig gevierd worden.

Toen de dag der bruiloft kwam, zag de vader zich weêr omringd door al de pracht en weelde van vroeger jaren, en zelfs door velen van oude vrienden, die, op de beurs millioenen gewonnen hebbende, nu met ridderlint en adellijken titel pronkten.

Men sprak met lof van den stoutmoedigen Van Leefdael, die in de nieuwe wereld zijne fortuin hermaakt had, en menig groot handelsgesticht wenschte heimelijk of openlijk, den gelukkigen speculant, tegen betaling van zware jaarwedde en percenten, aan zijn hoofd geplaatst te zien; doch Van Leefdael glimlachte en schudde spottend het hoofd.

Dat echter verwonderde den bankier Eterson, die, als vriend van mijnheer Albert van Velthem, de bruiloft was komen bijwonen, en die in den nieuwen schoonvader den poppenman van vroeger niet herkende.

Wie zou toch ook aan eene zoo wonderlijke standverwisseling hebben durven denken!

Ja, het verwonderde hem, dat mijnheer Van Leefdael, nog in de kracht zijns levens, dien goudstroom van de hand wees.

Mijnheer Van Leefdael leunde achterover op zijn stoel en neuriede glimlachend, terwijl hij met een oog het lichtgroene glas met goudgelen Rijnwijn gevuld, scheen te willen peilen:

> Goud is niets dan bar metaal,
> Glorie - niets dan kinderpraat?
> Stamboom, adel, aanzien, eer,
> Speelgoed! zegt, wat zijt gij meer?

Op het einde van den maaltijd betrok het opgeruimd gelaat van den ouden heer Van Leefdael echter, toen een der oude vrienden zeide:

'Ik doe een verzoek dat onze gastheer niet weigeren zal. In zijne jongelingsjaren kon hij zoo heerlijk met de poppen spelen: nu nog moet hij ons op eene vertooning vergasten.'

'Kinderspel!' mompelde Van Leefdael en de man kleurde.

'Neen, neen! eene improvisatie op de bruiloft!' riep men van alle kanten.

WAAR IS DE VADER? - 'Mijnheer Van Leefdael, ik vraag u de hand van uwe dochter.'

De oude heer stond op; hij had groote moeite om zich goed te houden.

Toen hij zijn schoonzoon voorbijging, fluisterde deze:
'Hoe onvoorzichtig!'
'Voor de laatste, voor de allerlaatste maal!' mompelde de vader.
Men sloeg een plooibaar tooneel op en hij speelde heerlijk, prachtig; beurtelings lachten en weenden de poppen; beurtelings verspreidden zij den fijnen spot, of een diep gevoel onder al de gasten.
Nu eens vertelden de poppen zoetluidende poëzie over liefde en huiselijk leven, dan weer blies het koude proza, als de Noordenwind, met rijm en ijzel in den mond, die veelkleurige bloemen voor het oog weg, en, weende men hier, men schaterde het ginder uit.
Toen Van Leefdael terug op zijne plaats kwam, zat de bankier Eterson als onbeweeglijk, met bleek gezicht en strakken blik, den poppenman aan te staren.
Bedroog hij zich?
'Gij overtreft Mr. Trump!' riep de bankier eensklaps uit. Indien gij in Engeland waart....
'Wie was Mr. Trump?' vroeg mijnheer Van Leefdael op hoogst natuurlijken toon.
'Een poppenman, die u....'
'Hoe jammer dat ik hem nooit gekend heb!' onderbrak mijnheer Van Leefdael op een toon, die een eind maakte aan de opmerkingen.
Toen de oude heer naast den bankier neêrzat, en zijn gevuld champagneglas tegen het zijne tikte, fluisterde de eerste:
'Gij hebt het afsterven van den poppenman bijgewoond, laat hem voor eeuwig in het geheim en in vrede rusten.'
Mr. Eterson drukte hem bleek en ontzet de hand: dat was het zegel op de overeenkomst.

Antwerpen, December 1874.

[Nummer 52]

Feesten te Doornik.

De stad Doornik is rijk in geschiedkundige herinneringen en hare bevolking, die steeds blijken gaf van groote vaderlandsgezindheid, is trotsch op haar verleden. In September van het afgeloopen jaar vierde Doornik een nationaal feest waarin zij al die herinneringen in levende beelden vertegenwoordigde door een schitterenden optocht van geschiedkundige personen, allen uitschitterend door den rijkdom zoowel als door de getrouwe nabootsing hunner costumen, smaakvol afgewisseld door een prachtige verscheidenheid van allegorische en rijk getooide wagens.

FEESTEN TE DOORNIK.

Wij geven onzen lezers eene afdeeling van dezen schitterenden stoet te zien, waarop de wagen der Nerviërs prijkt met zijn eenvoudige landelijkheid en zijne primitieve wildheid. Na dezen volgen die van Clovis en zijn gevolg met zijne schitterende en bonte kleuren; die van de Gemeente met zijn colossaal standbeeld, omringd door magistraten,

die aan het volk het pas verleende vrijheids-charter toonen (1187); dan die van de Constitutie met negen jonge maagden rondom de kolom van het congres. Hierop volgen die van de nijverheid, van den landbouw, van de tuinkweekerij en van de weldadigheid die den trein sloot.

Onder de verschillende groepen, zoowel te paard als te voet, de groote personen voorstellende die eertijds Doornik met hunne tegenwoordigheid vereerden, noemen wij hier: Karel den Groote, door zijn gevolg omringd (768); koning Philip August voor den slag van Bouvines door zijn ruiters en pagiën omringd (1214); Karel V bij zijn feestelijken intocht in 1531; de aartshertogen Albert en Isabella met hun gevolg (1600); koning Lodewijk XV te Fontenoy; de hoofden der corporatiën met hunne banieren, enz.

De stad Doornik heeft dus niets verzuimd om haar schoon verleden voor de oogen te tooveren en zij heeft het meesterlijk bereikt. Heil ook den bekwamen uitgever, den heer Vasseur-Delmée, om de uitgave van zijn album, waarin hij al den glans en luister van dit feest voor de herinnering bewaard heeft.

De molen te Isle-Adam.

Grandsire, een fransch schilder, heeft dit stille, frissche en aantrekkelijk landschap met een wezenlijk onderscheiden talent weêrgegeven. Ja, dat is een plek om er stil te droomen, zal men zeggen. Die schaduwrijke boomen, dat helder water, die brug in het nat zich spiegelend, die booten aan den oever en die rustige visschers met de hengelroê - alles schijnt ons te zeggen, dat de rust daar nooit wordt verbroken.

En echter in het voor Frankrijk zoo noodlottige jaar 1870 werd die rust door het kanongedommel gestoord, dat helder water door het bloed ontkleurd, en de kalme bewoner greep het geweer, om zijne dierbare haardsteê tegen den aanval der Duitschers te beschermen.

In de laatste dagen van september van het rampzalige jaar 1870 verscheen aldaar eene vijandelijke kolom, die hoopte rustig en kalm de brug van Isle-Adam te zullen overtrekken; maar zij had niet gerekend op den moed der dorpelingen, welke zich moedig te weer stelden. Na de brug op den rechterarm van het eiland afgesneden te hebben, begaf zich de bende vrijwilligers op den linkeroever, en verdedigde zich daar een ganschen namiddag.

Den volgenden dag trokken de Duitschers het dorp om en beschoten van de hoogte eens heuvels den omtrek en het dorp, dat zij in brand staken en gansch verwoestten, maar zij begroeven daar ook 475 van de hunnen, gedood door de vrijschutters van Parmain en van Nesles.

Het kasteel, dat tusschen de twee armen der rivier Oise gelegen was, werd door de kogels als doorkerfd en weldra gansch afgebrand. In 1875 was het echter weêr herbouwd en reeds in het vorige jaar had men de brug hersteld.

Na die bloedige woeling van eenige dagen, heeft Isle-Adam weêr zijne stille en zalige rust hernomen; het hout heeft weêr nieuwe loten, nieuwe blaêren, nieuwe schaduw gegeven; het water is weêr helder en zuiver geworden - totdat een nieuwe en bloedige rustverstoorder zich andermaal zal voordoen.

Het kind met de aardbeziën.

Bij den eersten aanblik zal men het werk van den vlaamschen schilder De Koninck erkennen, van wiens talent wij reeds meer dan een staaltje leverden. Men weet dat De Coninck op de belgische grenzen geboren en een oud-leerling der teeken-akademie van Yperen is. De verdienstelijke leerling ging zijne studiën te Parijs en te Rome voortzetten en voltooien, en vestigde zich eindelijk te Parijs. Er is in zijne tafereelen eene onmiskenbare frischheid en levendigheid, en hoe eenvoudig zijne onderwerpen ook mogen zijn, toch hebben zij eene bijzondere aantrekkelijkheid.

De puriteinen in Engeland.

De puriteinen of verfijnde geuzen hebben in Engeland in de 17^{e} eeuw, onder den protector Cromwell, eene aanzienlijke rol gespeeld, en, wij moeten het zeggen, eene bloedig-belachelijke rol. Terwijl het protestantism aan den katholiek nu gedurig verwijt, dat hij onverdraagzaam was, leverde de puritein en andere protestantsche sekten, het voorbeeld der uiterste onverdraagzaamheid.

Macaulay, Engeland's groote geschiedschrijver, een protestant, zegt over die onverdraagzame geuzen het volgende:

Zij stelden zware straffen op het gebruik van het algemeene gebedenboek, niet alleen in de kerken, maar ook in bijzondere woningen. Het werd voor misdaad gerekend als een kind voor het bed zijner zieke ouders een dier schoone gebeden las, die het lijden van veertig geslachten van Kristenen verzacht hebben.

Er werden zware straffen gesteld voor een ieder, die het zou durven wagen de eeredienst van Calvien af te keuren. Achtenswaardige geestelijken werden niet slechts bij duizenden uit hunne betrekkingen ontzet, maar ook menigmaal aan de geweldenarijen van een uitzinnig gepeupel prijs gegeven.

‘Kerken en grafgestichten, schoone kunstwerken en merkwaardige gedenkteekens der oudheid werden verschrikkelijk verminkt; het parlement besloot *dat alle schilderijen van de koninklijke kunstverzameling, die de afbeelding van Jesus of Maria voorstelden, zouden verbrand worden.* De beeldhouwkunst werd niet beter behandeld dan de schilderkunst. Nimfen en gratiën, het werk van ionische beeldhouwers, werden aan puriteinsche beeldhouwers overgeleverd om..... eerbaar te worden gemaakt.’

Er werden strenge wetten uitgevaardigd tegen het aangaan van weddenschappen; alle openbare vermakelijkheden, zoowel de voorstellingen in de paleizen der grooten als de grijns-partijen *(grinning matchen,* grimassen maken, het leelijkste gezicht trekken) werden verboden. Alle meiboomen werden neêrgekapt en alle schouwburgen moesten worden afgebroken.

Meer dan dat, die verfijnde geuzen bepaalden, dat al wie naar de komedie ging in de boete geslagen, en de tooneelspelers met roeden zouden gegeeseld worden. Koorddansen, marionetspelen, kegelbanen en wedrennen werden met slechte oogen gezien; maar vooral waren het de beerengevechten, destijds in Engeland bij de grooten in zwang, welke den haat der puriteinen opwekten.

‘Wellicht,’ zegt Macaulay verder, ‘werpt geen enkele omstandigheid zoo'n helder licht op de stemming der hairklievers, als hun gedrag opzichtens het kersfeest. Dit feest was, sedert onheugelijke jaren, een tijd van vreugde en van huiselijke genoegens geweest, de tijd dat de familiën zich vereenigden, kinderen van de school huiswaarts

kwamen, twisten bijgelegd en in alle straten vreugdezangen gehoord werden, de tijd dat alle huizen met maagdepalm versierd en elke disch rijkelijk bezet was.

Dan openden en verruimden zich alle harten, die niet geheel van gevoel waren ontbloot. Dan werden de armen toegelaten om ruimschoots te deelen in den overvloed der rijken, wier gaven, uithoofde van de kortheid der dagen en de ruwheid van het seizoen, alsdan bijzonder welkom waren. In dien tijd was de afstand tusschen landheer en pachter, tusschen heer en knecht, minder scherp afgebakend dan in het overige gedeelte des jaars. Waar veel genot is, merkt men ook wel eens onmatigheid op: over het geheel was de geest, in welken dit feest gehouden werd, eene kristelijke feestviering niet onwaardig.

'Het lange parlement vaardigde in 1664 het bevel uit, dat de 25^{e} December als een strenge vastendag gehouden moest worden, en dat een iegelijk dien dag zou doorbrengen in nederig berouw over de zware zonden der natie, die zij, evenals de vaderen, op dien dag, onder den misteltak, door het eten van den wilden varkenskop en door het drinken van ale, met gebraden appelen gekruid, zoo menigmaal begaan hadden.'

De puriteinen gingen nog verder: zij dreven alle feestelijkheden uiteen, lieten vioolspelers te pronk stellen, verboden het dansen en klokgelui bij de oogstfeesten. Wie niet, zegt een besluit, wezenlijk godvruchtig was, werd tot geen bedieningen toegelaten. En wat was ware

godvruchtigheid bij die verfijnde geuzen? ‘Eene donkere kleeding, een stroeve oogslag, plat neêrgestreken hair, de gemaakte spraak door de neus, eene taal met bijbelteksten doorspekt, afschuw van tooneelvoorstellingen, kaartspel en valkenjacht.’

Beken met ons, dat die puriteinen wel onverdraagzaam waren en zeker niet zullen kunnen doorgaan voor pleizierige menschen.

Vuurwerk en masquerade in 1774.

In gemeld jaar was de machtige stad St. Petersburg nog, als het ware, in opkomst, en echter was zij toen reeds eene wereld van pracht en galanterie. In een brief van een diplomaat van dien tijd lezen wij:

Tusschen acht en negen uuren 's avonds scheidde het Hof en ik ging na Petersburg, schoon ik eergisteren my weder na Peterhoff begaf, dewijl 'er eene Masquerade was en de tuinen geillumineerd waren. De Masquerade was veeleer een *bal paré en domino,* dewyl men 'er zeer weinig of geene vermomde kleedingen zag, en geene aangenomene characters door gehouden wierden. Ieder een, zonder onderscheid, wordt te deezer gelegenheid toegelaaten, 'er waren tusschen de vier of vyfduizend Persoonen tegenwoordig. Haare majesteit (de keizerin) was in blauw domino gekleed en speelde bykans den geheelen avond kaart.

De Illuminatie in de tuinen overtroffen verre alles wat ik ooit van dien aart in myn leeven zag. In deeze, als mede in de Vuurwerken, overtreffen de Russen zeker alle Volken van Europa. Twee verbaazend groote hoogen van vuur strekten zich uit voor het paleis. Het Kanaal, 't welk tot den Finschen Golf loopt, was aan beide de kanten verlicht, en het gezigt bepaald door eene rots van binnen geillumineerd, 't geen een schoone uitwerking deedt. Te wederzyden van het Kanaal waren lange boogswyze wandelpaden, kunstig verlicht, en, behalven deeze, hingen 'er, in 't geboomte, festonnen van verschillend gekleurde lampen.

‘Alle de watersprongen waren in werking. Kunstige watervallen, waar in het water van de eene schuinte op de andere viel, opgecierd met aartig geplaatste lichten, vermaakten en verbaasden den aanschouwer treffens. Behalven deeze waren 'er prieelen, pyramiden en tempels van vuur; en bovenal maakten de Vorstelyke Jagten, op het water, dezelfde schitterende en betoverende vertooning.’

Men ziet dat nu ruim honderd jaar geleden het russische hof, door velen beschouwd als iets barbaarsch, reeds prachtige feesten wist te geven, die nog nu, niettegenstaande alle vooruitgang in dit soort van vermaken, zouden bewonderd worden. Ook was de bewondering van den diplomaat, een Engelschman, tot boven de wolken verheven. Luistert:

Niets kan beter ingerigt weezen, om die bedwelmende en woelige aandoening van verwondering, met vermaak vermengd, te verwekken; die, schoon ze niet uit het verstand of uit het hart voortkomt, nogthans eene kragtige uitwerking op beiden heeft. De zinnen alleen gevangen genomen en laaten geen tyd noch bekwaamheid over, om te redenkavelen over de natuur van het vermaak, 't welk zij verschaffen; doch sleepen ons weg in een draaikring met een onweerstaanbaar geweld.

Indien wy by dit alles voegen, de vermeesterende kragt der Muzyk, het danssen, de tegenwoordigheid eener menigte van beide de Sexen, gekleed in gewaaden die alle onderscheid van rang wegneemen, en daar toe ingerigt, op een tyd der uitspanningen geschikt, moest iemands hart wel geheel ongevoelig, of volstrekt

menschhaatend weezen, als het op zulk een altaar niet eenige graantjes van vreugd en galantery deedt rooken.

Daar is hier, in de maand July, zoo weinig nagts, dat, was de lugt niet zeer betrokken geweest, de Illuminatiën, de behoorelyke uitwerking niet zouden hebben kunnen te wege brengen. Deeze gunstige omstandigheid, egter, gepaard met een dikken damp, ontstaande uit zulk eene menigte van lampen, en over tuinen hangende, veroorzaakte eene duisterheid, die, onder de schaduw van 't geboomte, digt aan donkerheid kwam, voor omtrent den tyd van twee uuren, van elven tot één uur in den nagt: voor drie uuren, in den morgenstond, kwam het nydige daglicht den glans rooven van dit betoverend tooneel, 't welk het dekzel des nagts noodig hadt, om 't zelve eenigen luister bij te zetten.

De lampen gingen aan alle kanten uit, het gezelschap verspreidde zich, en verliet de plaats; van oogenblik tot oogenblik verminderde de betovering, die my eene wyl gevangen genomen hadt. Ik was blyde, dit tooneel te verlaaten, eer het my geheel verliet; tusschen vier en vyf uuren kreeg ik myn rydtuig, en het leedt weinig minuuten, of ik sliep zeer vast: het was acht uuren toen ik in de Stad kwam, en de zon begon reeds warm te schynen.

'Hoe heerlyk en vorstlyk deeze Illuminatie was, verzekerde men my, dat ze in geene vergelyking kwam, met die de Czariune, omtrent twee jaaren geleden, vertoonde, toen de Kroon-Prins van Pruissen hier was. Haare Majesteit ging hem, op eenen verren afstand, te gemoete, en het was zoo beschikt, dat zy elkander zouden ontmoeten, in 't vallen van den avond. Zy keerden toen te rugge na de Stad, langs een weg, op de kostbaarste wijze geillumineerd. De vuurwerken en de Masquerade waren in denzelfden smaak.....'

Men moet bekennen, dat de beschrijving ons een grootsch denkbeeld doet opvatten van gezegde feesten, en tevens een gunstig gedacht over den kunstsmaak die destijds aan het hof van St. Petersburg heerschte.

Oorslingers.

Wanneer men nu voor onze goudsmeders- en juwelierswinkels stil houdt, bewondert men de sierlijke vormen, welke de nijverheid aan de oorslingers en andere kostbaarheden, welke onze vrouwen dragen, weet te geven. Er is niets nieuws onder de zon: een manuscript, in de staatsbibliotheek te Parijs voorhanden, en geteekend met den naam van Francois Merlin, bevat een aantal teekeningen van oorhangers die in de 16^{e} eeuw gedragen werden; het zijn, evenals nu, sierlijke, dooreen gevlochte letters, ronden, triangels, bloemen, klaverbladen enz., en zoo elegant dat onze tegenwoordige dames ze voor nieuw model zouden dragen.

Handel in kanarievogels.

Het land voor den handel in kanarievogels is het Hartsgebergte en omstreken, dat niet alleen het grootste getal vogels levert, maar ook de beste. Ook die van Thuringen, Hessen, Saksen en Hannover zijn uitmuntend, en verschillende plaatsen in die rijken leven alleen van de kanarievogelfokkerij doch met hun allen kunnen zij toch niet in dat opzicht met het Hartsgebergte vergeleken worden.

Het is zeer moeielijk het juiste getal vogels dat jaarlijks in den handel gebracht wordt op te geven, doch mannen die er hun werk van maken dit op te sporen, spreken

van 450.000 vogels, waarvan er zoowat 300.000, dus zes en zestig percent van het Hartsgebergte afkomstig zijn.

Deze cijfers zullen misschien sommigen overdreven voorkomen, doch wie de vogelfokkerij van het Hartsgebergte kent, zal toegeven dat het hoogste cijfer niet eens is opgegeven. Daarbij moet men wel in het oog houden dat de fokkerij daar geene liefhebberij, maar een wezenlijke tak van nijverheid is, en al levert deze ook al geen schatten op, het is voor vele familiën, die onmogelijk alleen hun bestaan kunnen vinden in den bergbouw, het houtkappen, nagelsmeden, enz, een bijzaak die zij voor hnn onderhoud zeer hard noodig hebben.

Men houdt het er algemeen voor dat het fokken van kanarievogels ongeveer vijftig percent winst geeft, en gaat men dit rekenen op het driehonderd duizendtal, waarvan de helft uit mannekens en de andere helft uit wijfkens bestaat, en wordt voor een manneke zes franks en voor een wijfke zestien centiemen betaalt, dan geeft dit nog eene zuivere winst van ruim 510.000 franks.

Er is geen gemeente van het Hartsgebergte waar geene kanarievogels gefokt worden. In een omtrek van veertig vierkante mijlen is alles wat men hoort en ziet: vogelfokkerij. Vooral op de hoogvlakte van den Neder-Hartz, te Hasselfelde, Benneckenstein, Fanne, Hohegeisz, Elbingerode, zoowel als in de om hun bergbouw bekende stadjes van den

Boven-Hartz, Clausthal, Wildemann en Andreasberg wordt de kanarievogelfokkerij op groote schaal gedreven; ook te Nordhausen en omstreken, te Lanterberg en Herzberg, te Wernigerrode en Ilsenburg is de fokkerij nog al beduidend.

Als men een dezer dorpen in den bloeitijd van den zang der vogels bezoekt, hoort men niets anders dan het slaan van kanarievogels zoo zelfs dat nog lang daarna de klank daarvan in uwe ooren blijft hangen. Er zijn daar huizen, waarvan de meeste kamers reusachtige kooien zijn, en er behoort heel wat kennis der dieren toe, om, als men het op zulk eene schaal aanlegt, de vogels goed van elkaar te onderscheiden, daar geen enkele fokker een dag overslaat, zonder zijne vogels een voor een geïnspecteerd te hebben.

DE MOLEN TE ISLE-ADAM.

Geen enkele plaats echter, die, zoowel wat het aantal als wat het gezang betreft, zulk een naam heeft als het bovengenoemde stadje Andreasberg. Door ongeveer driehonderd gezinnen worden daar jaarlijks vijf en zeventig duizend stuks kanarievogels gefokt, welke minstens een kapitaal van 350.000 frank vertegenwoordigen.

De vogels, die daar gefokt worden, danken hunne beroemdheid aan de omstandigheid, dat de aldaar wonende fokkers er zich op toegelegd hebben hunne vogels eenen slag aan te leeren, die door iedereen zoo gaarne gehoord wordt.

Om de jonge vogels het gewenschte gezang eigen te maken, zetten zij ze bij de uitmuntendste zangers en het oude spreekwoord: ‘zooals de ouden zingen, zoo piepen de jongen’ wordt hier in den volsten zin van het woord bewaarheid. Daarbij komt nog dat nergens anders dan juist te Andreasberg de vogelfokkerij van vader op zoon

overgaat, ten minste over het algemeen genomen, zoodat alle fokkers hunne kunst goed verstaan.

Een enkel gebrek hebben de Andreasberger vogels, en dit is wel hun zwakkeren lichaamsbouw en hunne meer wekelijke natuur, eene verschijning, die moet toegeschreven worden aan de zorgvuldigheid, waarmede zij opgekweekt worden.

De beste zangers komen dus van Andreasberg, en dat de fokkers goeden aftrek van hunne waar hebben, bewijzen de talrijke aanvragen, die zij altijd hebben, zoo zelfs dat er steeds gebrek aau vogels is. De prijs der beste zangers is voor het minst genomen acht frank, terwijl de beste met zes en dertig frank betaald worden, en behooren zij tot de schoonste soort, dan gebeurt het niet zelden dat nog hoogere prijzen worden besteed.

HET KIND MET DE AARDBEZIËN.

Zoo lazen wij het vorig jaar in een duitsch blad, dat een liefhebber

voor een Andreasberger kanarievogel niet minder dan honderd dertig frank betaald had Wij zullen wel niet hoeven te zeggen dat zulk een geval eene hooge zeldzaamheid is, en het is in den regel eene groote uitzondering als voor een uitmuntenden zanger, die tevens het schoonst gevlekt is, meer betaald wordt dan vijf en twintig frank.

De meeste vogels worden door de handelaars opgekocht en staat de fokker, van wien zij den vogel krijgen, als een door en door in zijn vak bekwaam man bekend, dan worden de vogels reeds gekocht voor zij uitgebroeid zijn. Het is dan ook zeer moeielijk een kanarievogel uit de eerste hand te koopen, daar, al doet men de reis naar de plaatsen waar zij gefokt worden, al de vogels, die men er ziet, reeds verkocht zijn.

Het verroer der vogels geschiedt hoofdzakelijk per post, zelfs naar het buitenland. Naar gelang van den duur der reis die de vogels te maken hebben, worden de kleine houten kootjes met hunne gevleugelde bewoners in goed gesloten met glazen vensters voorziene kisten gepakt; het voedsel, dat zij meekrijgen, bestaat hoofdzakelijk uit een ei met wat wittebrood, terwijl men als drank een goed in water gedopt sponsje in de kooi legt. Zoo ingepakt kunnen de vogels eene drie- tot zevendaagsche reis afleggen, zelfs als het zeer koud is, zonder eenig nadeel voor hun gestel.

Ook over zee worden zij vervoerd, doch dan gaat gewoonlijk een agent van den handelaar mee om de vogels te verzorgen, en het is een feit dat meer dan de helft der in Duitschland gefokte vogels in de laatste jaren naar Amerika uitgevoerd worden. Natuurlijk zijn de prijzen der kanarievogels in Amerika aanmerkelijk hooger, ja, zelfs viermaal duurder dan bij ons; doch men moet niet vergeten, dat de transportkosten er dan bijkomen, die niet gering zijn, terwijl gedurende de reis zeer veel vogels sterven, die de zeelucht niet verdragen kunnen.

Het zeelicht.

Als ge des avonds aan de boorden der zee staat, ziet ge niet zelden de toppen der golven als lichtende strepen in de duisternis. Dat licht is zoo vinnig, zoo fantastisch, dat men het uren lang kan blijven zien. Slaat men de roeispaan in het water dan wordt deze onmiddellijk van dat wonderlijke licht omgeven, en heft men de roeispaan boven het water op, dan lekken milliarden lichtende droppels van deze af, en men zou denken dat het perels, emeranden en smaragden waren, die, opgeworpen, weêr naar beneden vielen.

Indien men de hand in zee steekt, tintelt deze een oogenblik van lichtende puntjes. Doorklieft een schip de baren, dan wordt voor in het opbruizende nat en achter in de lange waterbaan, een wezenlijk lichtspoor, een lange melkweg door de donkere zee geschreven, bezaaid met flikkerende sterren.

Dergelijke avond aan eene badplaats heeft altijd iets geheimzinnigs. Overal, beneden over het strand, gelijk boven op den zeedijk, dwalen zwarte gestalten of zitten deze stilzwijgend neêrgehurkt, om dat wonderlijke kaleïsdoskoop na te gaan en te bespieden, en tot laat in den avond duurt die bespieding voort.

Wanneer het zeelicht aan onze kusten zoo bewonderenswaardig is, wat moet het dan zijn aan de kusten van Brazilië, in de golf van Cariaco of in den Stillen Oceaan! Ziehier hoe een engelsch blad, daar in die streken, dat watervuurwerk afschildert:

De uitgestrekte zee is maar eene vlam, deels van groenachtige, deels van geelachtige kleur; over al de toppen der baren dartelt een tintelend licht, en tuimelend rollen zij

hunne schuimende diamanten voort, veel kwistiger dan lord Buckingham de zijne liet vallen op het ontbijt van koning Jacob. Op den boeg des schips, waar het water door den scherpen voorsteven gekloven wordt, is alles in gloed, langs de zijden des schips, dat het water, door den voorsteven opgeworpen, terugstoot, grimmen de neêrgeslagen baren met woedende oogen naar het vaartuig, hetwelk dobberend op hunnen rug voortschuift.

In het rond schijnt geheel de zee in vuur; en dit flauw, bleek licht schemert op een uur, als de nacht zijne eigene stilte neuriet als een treurig gezang, en als de inbeelding zoo geneigd is tot het oproepen van schrikbeelden en hersenschimmen; als 'het water lijk de heksen-olie brandt, groen, blauw en wit' mag men denken dat de geesten, voor wier kwaadwilligheid Columbus' gezellen schrikten, op den bodem der zee hun nachtfeest houden, hun Walpurgisnacht, en dat dit bleek schemerlicht, hetwelk in het ronde vonkelt, hunne lantaarn is, die hun op den weg naar de braspartij moet geleiden.

Hier en daar is eene plaats lichter dan het overige en langsheen eene donkere waterstreep doet het den uitgestrekten gloed nog glanzender schitteren. En daar, waar de zee geroerd wordt, of door hare bewoners of door varende schepen, schijnt zij haren afkeer voor die indringers te betoonen met eene meer dan gewone glanzing; zij schiet haren hinderloozen gloed met nog kwistiger pracht om zich heen. Geheel de scheepsvoor is eene zee van vuur.

'Wie zulks nooit gezien heeft, kan denken dat deze beschrijving overdreven en dwaas is; maar hij, die onder de keerkringen gevaren heeft, zal weten dat geene woorden ten volle de pracht kunnen beschrijven, die zijne oogen daar gezien hebben.'

Vanwaar komt nu dat wonderlijke zeelicht? Aan gissingen, natuurlijk, toen de onderzoekende wetenschap nog zoo ver niet ontwikkeld was, heeft het niet ontbroken, en onder deze zijn er een aantal, die de proefneming des onderzoeks niet zouden onderstaan.

Nu was het volgens Papin een ontbranding van het zeezout; Descartes beweerde dat het licht voortkwam van de toevallige wrijving van het gekorreld zeezout; Tachard meende dat het licht ontstond door opslorping van het zonlicht in den dag; Auzout hield het voor lichtend slijm; De la Voie wees in 1666 op levende diertjes; Robert Boyle hield het er voor dat het licht voortkwam van vischpeeltjes in staat van ontbinding.

Zeker was De la Voie in de waarheid en Thomas Harmen heeft door onderzoek met het microskoop eindelijk bewezen, dat die lichtsprankels niet anders zijn dan levende diertjes, zooals de lichtwormpjes op de kerkhoven, ofschoon de in ontbinding zijnde diertjes in zee ook licht afgeven. Humboldt heeft dit vraagpunt meer toegelicht en wij weten op dit oogenblik ten minste zooveel van dit natuurwonder, dat wij niet meer in gissingen moeten verdwalen.

Ziehier wat wij lezen in een zijner reizen in de amerikaansche zeeën, door Kletke naverteld: Volgens Humboldt wordt het lichten van het zeewater deels teweeggebracht door levende, lichtvoortbrengende dieren, deels door vezelen en andere overblijfselen van organischen aard, ontstaan ten gevolge van verrotting der vroeger genoemde diertjes. De eerstgenoemde oorzaak moet niet slechts de meest gewone, maar tevens als de meest algemeen verbreide oorzaak worden beschouwd.

Naar gelang de natuur vlijtiger is onderzocht, het microskoop verbeterd en meer is aangewend, naar die mate is de groep week- en infusiediertjes uitgebreider geworden, bij welke of de wilskracht of een uitwendige prikkel voldoende is om licht van zich te geven.

In zoo verre het lichten der zee door levende diertjes wordt veroorzaakt, komen daarbij voornamelijk in aanmerking: de acalephen in de klasse der zoöphyten, eenige weekdieren en eene talrijke menigte infusiediertjes. Somtijds gebeurt het, dat, zelfs bij het bezigen van een sterk werkend vergrootglas, in het lichtend water kleine diertjes kunnen worden waargenomen, en toch overal, waar het zeewater tegen een hard lichaam aanklotst en waar branding ontstaat, ziet men een flikkerend licht te voorschijn komen.

De oorzaak van het lichten der zee moet dan hoogst waarschijnlijk worden gezocht in de menigte rottende vezelen en andere zelfstandigheden afkomstig van gestorven weekdieren, welke in verbazende hoeveelheid in het zeewater zijn. Indien dergelijk zeewater door een fijn geweven doek wordt gefiltreerd, dan blijven daarop stipjes over, bestaande uit vezelen en andere dierlijke zelfstandigheden.

‘Deze zijn zoo fijn in de verzengde luchtstreek en in zulk een verbazende menigte in den Oceaan aanwezig, dat het volstrekt geene verwondering mag baren, wanneer dat zeewater ook daar licht geeft, waar volstrekt geene dierlijke zelfstandigheden er in gevonden worden.’

Inhoud

Aan den lezer	1

Schetsen, novellen, legenden.

Aan het boschpad	258
Aan het roer	218
Aankondiging eener veete	234
Alles mijn	146
Apenkooi (De)	202
Badplaatsen (Het Ieven in de)	195
Bankiers in de XIV. eeuw	122
Beerenleiders (De)	274
Begraven (Het) bij verschillende volken	91, 98
Besluiteloosheid	82
Betrapt	290
Beurs-speculanten	152
Bij den advokaat	168
Blik omhoog (Een)	334
Bloemenmeisje (Het)	154
Boekaniers (De) of flibustiers	331, 339
Bruidskorf (De)	346
Bruiloftsgeschenken	242
Christus (Een) van Bonnat	210
Curiositeiten (De) der stad	18
Derwisch (De)	299
Dichterloon	139
Doode hand (De)	3, 12, 22, 30, 38, 46, 54, 62, 66, 78, 86, 94, 102, 118, 126, 134, 139
Doode lam (Het)	98
Dood (De) van Columbus	154
Dorpsschilder (De)	146
Echt of valsch?	298

Eenzaamheid	404
Engelsch en Fransch	374
Etens-uur (Het)	84
Etiquette aan het hof.	59
Fluitist (De).	373
Freerik de schaapherder	18
Glas (Het) in de 16. eeuw	367
Goed geborgen.	150, 158, 167, 175, 182, 190, 198, 206, 214, 222, 227, 238, 246, 254, 262, 271, 278, 287, 295
Graf (Het) van den pastoor	330
Groet (De) bij verschillende volken	355
Grootmoeder en kleinkind	314
Halsbanden der slaven	116
Hazenjacht (Een) met windhonden	114
Hoed (De) van tante	234
Hoveling (De)	147
Huiske (Het) van Louisa Lateau	283
Ik was er bij	179
In de gevangenis	345
In de weide	250
In de wildernis	10
In het bosch	266
In het park	50
In het voorjaar	278
Jan Krakeel	130
Jeugd (De) in de 16. eeuw	174
Jonge generaal (De)	365
Jonge kunstenares (De)	291
Kalvarieberg (Een) in de XV. eeuw	2
Klepperman (De)	201
Klokkenspel (Het)	210
Koffiehuizen	291
Kind (Het) met de aardbeziën	410
Laatste groet (Een)	139

leeuwenjacht (Eene)	65
Legende (Eene middeleeuwsche)	162
Man (De) van den borstel	122
Marie-Antoinette en Grétry	235
Middagmaal (Het)	179
Moeder is dood	322
Nabij de weide	225
Na het testament	354
Najaar (Het)	194
Nederlandsche roovers	379
Nieuwsgierige (De)	114
Nieuws van het oud regiment	250
Noord pool-expeditie van 1872-1874	43, 51
Oogst van zeewier	144
Oorslingers	411
Op de bergen	82
Op den kerktrap	218
Op jacht	91
Op weg naar de stad	10
Oude spinster (De)	354
Oude voerman (De)	290
Oude voorzanger (De)	108
Oudste zuster (De)	312

Levensschetsen.

Alfonso (Don) en zijne echtgenoote	306
Arenberg (Z.D.H. de hertog van)	281
Blieck (De dichter)	186
Bus de Ghisignies (Burggraaf Bernard du)	41
Coeberger (Wentzel)	171
Cuypers (P.J.H.)	113
Dechamps (Adolf)	385

D'Omalius-d'Halloy	185
Goes (Hugo van der)	209
Grétry (André Modest)	226
Guizot (F.P.G.)	25
Haerne (Mgr. de)	217
Hauser (Kasper)	242
Koningin-moeder (De) van Beieren	234
Lambermont (Baron)	57
Louise-Marie-Amélie (Prinses)	73
Manning (Mgr.)	242
Margaretha van Parma (De moeder van)	176
Marie-Antoinette	178
Newton en het zonnelicht	34
Nothomb (Baron Jan Baptist)	89
Plantijn (De drukker)	78
Raikem (J.J.)	201
Ripon (Lord)	33
Rubens' geboorteplaats	203
Shakespeare (William)	366
Tromp (Admiraal)	222
Uitvinders (Drie)	326
Wappers (Baron Gustaaf)	153
Warner (Adam) en zijne dochter	66

Land- en volkenkunde.

Afrika (In 't hartje van)	2, 11, 19, 27, 35
Anvaing in Henegouwen	66
Arabieren (Matenstelsel bij de)	134
Aral-zee (Aan den boord der)	129
Bergen (Het belfort te)	337
Beverloo (Het kamp van)	249
Bloemtuil (Een) van oudheden	338
Brussel (De nationala bank te)	289

Brussel (De zoologie te)	256
Brussel (Het paleis te)	161
Brussel (Oud en nieuw)	50
Doornik (De waterpoort te)	249
Doornik (Feesten te)	405
Fagnoles (Het kasteel van)	237
Florence in de XIV. eeuw	382
Gent (Het paleis van Justitie te)	9
Engeland (De puriteinen in)	410
Groenendaal	225
Harlingen aan de Zuiderzee	266
Herenthalsche vaart (De)	314
Hilversum (Het belvedère te)	218
Kempen (In de)	186
Gothard (Doorboring van den St.)	403
Konstantinopel (Te)	361
Laerne (Het kasteel van)	98
Marokkeinsch opperhoofd	402
Mechelen (Feesten te)	353
Modave (Provinoie Luik)	35
Moskou (De St. Basilius-kerk te)	122
Neurenburg	250
Newa (Het ijs der)	358
Nieuw-Ameliswaard	363
Oostersche vrouw (Eene)	186
Oydonk (Het kasteel van)	2
Tanne (De) en de Duinen	121
Park (Een hoek van een)	81
Russisch huisgezin	226
Schelde (Op de)	258
Sèvres (Het porceleinfabriek van)	377
Soestdijk	170
Straatsburg (De kathedraal van)	266
Tanger (Het schapenfeest te)	402
Tempel (De) van Diane	97

Troye (De Sint-Jan te)	395
Tunis (De openbare briefschrijver te)	330
Vambéry (Arminius) Reis in Midden-Azië	394
Vesdre (De vallei der)	17
Vincennes (Het kasteel van)	369
Virelles (Het meir van)	242
Walzin (Het kasteel van)	266
Warwick (Het kasteel van)	49
Waulsort op de boorden der Maas	194

Natuurkundige wetenschappen.

Aschregen te Quito	236
Bloemen (Iets orer)	74
Fata Morgana (De)	203
Onze Lieve-Heereboom.	155, 166
Water (Een droppel)	171, 179
Zeelicht (Het)	414
Paardendieven en schildwacht	137
Peerelaar (De)	346
Portefeuille (De) van den wandelaar.	70, 74, 114, 218, 307, 322
Pracht in kleeding	405
Rattenval (De)	265
Rijkdom en armoede	283
Rimenbranza	18
Rouwbeklag (Het)	58
Savoiaard (Een kleine)	378
Schaakspelers (De)	186
Schilders-avontuur	74
Shakespeare (Een stuk van) in 1613	342
Silhouët (Eene) naar Andersen	88
Slapen gaan	42
Steenwegen (Eenige datums van;	102

Straatzangers (De)	394
Straf (De) van Tantalus	41
Tevreden.	98
Titelatuur	203
Toilette (De)	258
Tweede moeder (De)	275
Uit den veldtocht in Azië	322
Uit een roman der 13. eeuw	193
Valsch telegram (Een)	128
Van honger gestorven.	187, 195
Vlucht (De) der verloofden	34
Voddenrapersmijmering	283
Voorgedaan is nageleerd	346
Vuurwerk en masquerade in 1774	411
Waar is de Vader?	302, 310, 318, 327, 335, 343, 350, 358, 367, 374, 382, 390, 399
Waterlelie (De)	329
Wat men in de zakken vindt	338
Werkstaking	210
Wildstroopers (De)	130
Wisth en boston	139
Wonder (Het) der bieën	99
Wraak van Hlodwig	297
Zigeunerknaap (De)	26

Natuurlijke historie.

Apen wereld (Uit de)	314
Doryphora (De)	179
Kanarievogels (De)	402
Paarden en kameelen in de steppen	131
Reisduiven	82
Sprinkhanen (De)	388
Uilen	170

Zijdeworm (De)	83

Handel, nijverheid, fabriekswezen.

Bessemer-stoomboot	155
Clavercingel (De)	211
Diamanten (De bewerking van)	347
Gaz (De) te Londen	50
Handel in kanarievogels	411
Locomotief (De)	43
Lucht vaarten (Twee)	366
Peru-Guano	58
Sponsvisscherij (De)	131
Tunnel (Onderzeesche) tusschen Engeland en Frankrijk	210

Geschiedenis.

Aftocht der tien duizend	305
Alexander en Darius	401
Alfonso (Don) en Spanje	163
25 Augusti 1830 (De)	232
Begrafenis (De) van Sara	378
Elisabeth en Maria Stuart	386
Ingeworteld vooroordeel	890
Jaar 1000 (Het)	123
Joden (De) te Alexandrië	393
Maria Stuart en Elisabeth	205, 259, 267, 278, 286,294, 299, 316
Molen (De) te Isle-Adam	410

Godsdienst.

Bruno (De H)	202
Julia (De H.)	194
Kersnacht (Vijf beelden uit den)	105
Kindje (Het) en de herders.	107

Poezie.

Aan mijn zoontjen Hendrik.	259
Aan zekere kritiekers	246
Doodendans (Hedendaagsche).	72
Fiere jongeling (De)	51
Goeden morgen	379
Kersmis	106
Lied (Het) der dennen	42
Nooit platzak	26
‘Quare fremuerunt.’	386
Schildwacht (De)	298
Sneeuw (De)	211
Tot wederzien	350
Uit het hart	146
Vergankelijke glorie	226
Vlucht (De) naar Egypte	106

Inhoud der gravures.

Aanbidding (De) der herders	112
Aan het boschpad	260
Aan het roer	224
Aankondiging eener veete	237
Aftocht (De) der tien duizend	305
Alexander en Darius	401
Alfonso (Z.K.H.) de Bourbony Austria	308
Alfonso XII, de nieuwe koning van Spanje	168
Alles mijn	149
Anvaing in Henegouwen	68
Apenkooi (De)	208
Aral-zee (Aan den boord der)	129
Arenberg (Z D.H. de hertog van)	281
Boerenleiders (De)	273
Boerenleiders (De)	280
Begrafenis (De) van Sara	380
België (Gezichten van)	341
Bergen (Het Belfort te)	337
Besluiteloosheid	85
Bessemer-salonboot	160
Beurs-speculanten	152
Beverloo (Het kamp van)	249
Bij den advokaat	169
Bloemenmeisje (Het)	77
Bloemenmeisje (Het)	157
Boormachine (De) van Brunton	216
Bruidstooi (De)	349
Bruiloftsgeschenken	245
Bruno (De H.)	205
Brussel (De nationale bank te)	289
Brussel (De oude kraan te)	56

Brussel (Het paleis te)	161
Brussel (De zoölogie te)	257
Bus de Ghisignies (Burggraaf Bernard du)	41
Christus (Een) van Bonnat	213
Coebergher (Wentzel)	176
Columbus (De dood van)	156
Curiositeiten (De) der stad	21
Cuypers (De bouwmeester)	113
Dechamps (Adolf)	385
Derwisch	301
D'Omalius-d'Halloy	185
Doode Hand (De)	8, 16, 32, 48, 64, 80, 96, 120, 136, 144
Doode lam (Het)	101
Doodendans (Hedendaagsche)	72
Doornik (De waterpoort te)	241
Doornik (Feesten te)	409
Dorpsschilder (De)	148
Echt of valsch?	300
Elisabeth teekent het doodvonnis van Maria Stuart	389
Esdras de wet voorlezend	60
Fagnoles (Het kasteel van)	240
Fluitist (De)	372
Gazfabriek (Een) te Londen	53
Gent (Het paleis van Justicie te)	9
Godsdienst	1
Goes (Hugo van der)	209
Graf (Het) van den pastoor	332
Grétry (André Modest)	232
Groenendaal	228
Grootmoeder en kleinkind	317
Guizot (F.P.G.)	24
Haerne (Mgr. De)	217
Harlingen aan de Zuiderzee	272

Hazenjacht (Een) met windhonden 117
Herenthalsche vaart (De) 316
Hilversum (Het belvedère te) 220
Hoed (De) van tante 236
Hoek (Een) van een park 81
Huis (Het) van Jacques Coeur 388
Huiske (Het) van Louise Lateau 288
Ik was er bij 181
In de gevangenis 345
In de Kempen 188
In de steppen 137, 140
In de weide 253
In de wildernis 13
In het bosch 269
In het park 52
In het voorjaar 277
Jan Krakeel 132
Joden (De) te Alexandrië 393
Jonge generaal (De) 365
Jonge kunstenares (De) 296
Julia (De H.) 197
Kalyarieberg (Een) in de XVe eeuw 5
Kersboom (De) 109
Kersnacht 108
Kind (Het) met de aardbeziën 413
Kleine Savoiaard (Een) 381
Klepperman (De) 204
Koningin-Moeder (De) van Beieren 233
Konstantinopel (Te) 361
Laatste groet (Een) 141
Laerne (Het kasteel van) 100
Lambermont (Baron) 57
Leeuwenjacht (Eene) in de woestijn 65
Louise-Marie-Amélie (Prinses) 73

Manning (Mgr.)	248
Man (De) van den borstel	124
Maria (H.K.H.) de las Nievasy Bragança	209
Marie-Antoinette	180
Marokkeinsch opperhoofd	404
Mechelen (Feesten te)	353
Middagmaal (Het)	184
Modave (Het kasteel van)	40
Moeder is dood	321
Moeder (De) van Magaretha van Parma	177
Molen (De) te Isle-Adam	412
Moskou (De St. Basiliuskerk te)	125
Nabij de weide	225
Na het testament	357
Najaar (Het)	200
Neurenberg	256
Newton en het zonnelicht	36
Nieuw-Amelis waard	364
Nieuwsgierige (De)	116
Nieuws van het oud regement	252
Nooit platzak	29
Nothomb (Baron Jan Baptist)	89
Onze-lieve-Heereboom te Cortessem	92
Oogst van zeewier	145
Oostersche vrouw (Eene)	189
Op de bergen	84
Op den kerktrap	221
Op de Schelde	264
Openbare schrijver (De) te Tunis	333
Op jacht	93
Op weg naar de stad	12
Oude spinster (De)	356
Oude voerman (De)	293
Oudste zuster (De)	313
Oydonck (Het kasteel van)	4

Panne (De) en de duinen 121
Raikem (J.J.) 201
Rattenval 265
Rijkdom en armoede 285
Rimenbranza 20
Ripon (Lord) 33
Rouwbeklag (Het) 61
Russisch huisgezin 229
Schaakspelers (De) 192
Schaapherder (De) 25
Schapenfeest (Het) te Tanger 405
Schilders-avontuur 76
Sèvres (Het Porceleinfabr. van) 377
Silhouët (Eene) 88
Slapen gaan 45
Soestdijk 175
Spaansche Inkwartiering 127
Straatzangeres (De) 367
Straf (De) van Tantalus 44
Tempel (De) van Diana 91
Tevreden 190
Thankmar aan de voeten van zijn vader 446
Toilette (De) 261
Troye (De Sint-Jan te) 396
Tweede moeder (De) 276
Uilen 1
Uit den veldtocht in Azië 324, 325
Uit een roman der 13. eeuw 193
Valsch telegram (Een) 128
Vesdre (De vallei der) 17
Vincennes (De toren van) 369
Vincennes (Het kasteel van) 373
Virelles (Het meir van) 244
Vlucht (De) der verloofden 37
Vlucht (De) naar Egypte 105

Voddenrapersmijmering	284
Voorgedaan is nageleerd	348
Waar is de vader?	304, 312, 320, 328, 336, 344, 352, 360, 368, 376, 384, 392, 400
Walzin (Het kasteel van)	268
Wappers (Baron Gustaaf)	153
Warner (Adam) en zijne dochter	69
Warwick (Het kasteel van)	49
Waterlelie (De)	329
Wat men in de zakken vindt	340
Waulsort op de boorden der Maas	196
Werkstaking	212
Wildstroopers	133
Wraak (De) van Hlodwig	297
Zigeunerknaap (De)	28